PANOPLIA EVANGELICA,

SIVE

DE VERBO DEI EVANGELICO LIBRI QVINQVE: QVIbus ex Scriptura Prophetica & Apostolica illius eruitur, & declaratur indoles atq; natura: Partes explicantur, Scriptum atq; τὸ ἄγραφον, Non scriptum, & quæ ad Traditiones indubitatò Apostolicas, licèt non scriptas, at fide tamen pari suscipiendas pertinent, pertractantur. Denique verbum Dei non scriptum, sed traditum, aduersus infesta Catholicæ Christi IESV Ecclesiæ hostium tela, & arietationes omnes defenditur.

Esaias Propheta cap. 40.

דבר אלהינו יקום לעולם

D. Petrus Apostolus 1. Cap. 1.

Τὸ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Verbum Domini manet in æternum: hoc autem est verbum, quod vobis est Euangelizatum.

VVILHELMVS LINDANVS DORDRACENVS S. TH. D. REGIVS CONsiliarius, Reuerendissimi Episcopi Traiectensis, & Archidiaconorum per Frisiam Vicarius, Palatijq; Haghensis Decanus, Catholicæ atque Apostolicæ Christi Iesu Ecclesiæ Matri dulcissimæ cùm pietatis, tum gratitudinis ergò faciebat, atque in subsidium oppugnatæ, laboranti, & exagitatæ adferebat: Cuius iudicio vniuersa & dicta & indicta summissa sunto.

Quid Lectori pio & candido, nullaq; anticipatæ opinionis pertinacia præfracto hac ex Panoplia fructus multò uberrimi iuxtà ac saluberrimi petēdum & capiendum, post præfationem, ad Lectorem epistola docebit.

COLONIAE AGRIPPINAE
Excudebat Maternus Cholinus, Anno à Christo nato
M. D. LX.

Cum gratia & Priuilegio Cæs. Maiest. ad decennium.

S. Mani

Descalc.

Cornelio Franceschi

SERENISSIMO ET A DEO CORONATO CATHOLICO PRINCIPI

ATQVE DOMINO, D. PHILIPPO AVSTRIACO, HISPANIARVM, *Neapolis, Ierusalem, &c. Regi, Belgarumq́ Domino, &c. Domino atq; Principi suo clementissimo, omne felicitatis genus à Christo Iesu.*

HOMINEM à natura ita comparatum videre est, Serenissime Rex, non vt bello gerendo sit idoneus, sed perpetuus vt pacis custos concordiam tam corporum quàm animorum colat. Cùm enim variis animâtium generibus varia quasi instrumentorum bellicorum, sic membrorum arma dederit, quibus se aut ad abarcendas propulsandásue iniurias tueantur, aut hostem, ipsis alioqui vel insidiantem, vel machinantem vlciscantur: at vni tamen homini hæc in vniuersum omnia negauit. Siquidem Elephanto suam largitur proboscida, dentesque immanes, quibus suæ gentis hostes aut arceat, aut saucios propellat. Aquilam vnguibus armauit aduncis, rostroque hamoso, vt suam salutẽ à Draconis iniuria sibi afferat. Turturi suum exacuit rostellum, quo suam sibi innocentiam ab Ignaria hoste vindicet. Araneum videas suo armatum aculeo, ne à Stellione deuoretur impunè. Leonem denique ceu quendam animalium omnium regem omnibus terribilem, toruo finxit vultu, oculis igne micantibus, pedibus vngue adunco ceu harpagone horridis, rostro ferratis dentibus formidabili, rugitu etiam horribili, qui sua occulta vi tantum cæteris incutit trepidi metus, vt timore exanimati vel sæui lupi sese leuare, nedum loco mouere non sustineant, quem ille sua, veluti circino, aut sceptro potiùs regio cauda circumscripserit. Hæc atque id genus innumera cùm illis donasset natura, vni inter animantes omnes tamen negauit homini, quo eum pacis (vt ita dixerim) mancipium & concordiæ custodem, humanitatis quoque omnis cultorem creatum esse admoneret. Vnde ei nec acuminatum caput, quod ictus facilè decuteret inflictos: nec globosum dorsum, quod iactus eluderet: nec manus vngulatas, quæ aduersarium læderent: nec cutem denique aut setis hirtam, aut corio duram, nec villis hirsutam, nec squamis contextam, ac quasi ferrũminatam dedit, quæ ad pugnam animaret vel inferendam, vel etiam illatam sustinẽdam. Hæc vbi quis secum tacitus rectè, ac pro eo vti par est, considerarit, mirabitur fortassis, ecquíd nobis in mentem venerit, quòd hominibus pacis perpetuæ cultoribus, eisdemque Christianis, hanc scripserimus Panopliam, qua veluti instructi & armati, suæ, ad quam & naturâ facti sunt, & à Christo Domino informati, pacis obliti,

Deus optim' cur omne animâtũ genus suis quasi istruxerit armis, homine vno inermi relicto.

Elephâtus

Aquila.

Turtur.

Araneus.

Leo.

Homo inermis factus, vt se pacis custodẽ meminerit.

Quó nam consilio hæc Panoplia Euangeli. Christianis pacis cultoribus sit instructa.

 bellum

bellum meditari ac gerere adeò aggrediantur? Equidem Sereniſs. Rex, cùm nulla de cauſa (quod ſapiẽtiſsimè iuxtà atq; pręclarè à doctiſsimo perindè ac eloquẽtiſsimo Latinorũ omnium Philoſophorũ facilè principe M. Tullio Cic. lib. 3. de Rep. ſcriptum eſt) nullũ bellum optimæ ciuitati ſuſcipiendũ ſit, niſi aut pro fide, aut pro ſalute: mihi quoq; nulla de re quacunq; alia bellũ meditandum fuit perſuaſiſsimũ, niſi aut religionis auitæ atq; Catholicæ propugnandæ, aut ſalutis illius æternæ tuendę gratia. Hâc igitur cũ omnibus, quibus ferè queat, modis viderẽ dolens, ac gemens, pro eo atq; piũ matris Eccleſiæ Catholicæ eheu nimiũ dilaniatæ filiũ decet, noſtra iſtac ętate oppugnatiſsimã, in animũ ſubiit mihi primum ipſi quoddã quaſi armamentariũ inſtruere ac cõparare, vnde ſi quãdo res ita poſtulare videretur, arma expedirẽ, quibus inſtructus, ſi non aduerſarios, inter quos verſandũ eſſet ſtatim profligarẽ, haſtisq; armentatis validè contortis & vibratis internecioni darẽ: at me tamẽ ipſe illis eiſdẽ Orthodoxæ veritatis quaſi cuſpide præfixis armatus, à ſagitta (vt ille ait) volante in die & negotio perambulante in tenebris ſaltem tueri valerẽ atq; defendere. Hoc quidẽ meum fuit principiò cõſilium, ſimulatq; me poſt guſtata Philoſophiæ artiũ omniũ matris atq; altricis ſtudia ſacroſanctæ deuouiſſem, mancipaſſemq́ue Theologiæ. Cuius penetralia cũ ſuis quaſi gradibꝰ ingrederer penitiùs (licet amicis alia ad ſtudiorũ genera inuitantibus, præclaraq́; pollicẽtibus) cœpit & ipſa ſuum iam benigniùs complexa alumnũ incomparabiles ſuarũ opũ ſua pro dignitate paucisſimis, proh dolor & pudor, ſatis cognitarũ theſauros eminùs oſtentare, tenueq́; licet guſtulũ, tamẽ nectare quouis odoratiorẽ, ambroſiaq́; nouies, ſi credas Ibyco, dulcedine mel ſuperãte ſuauiorẽ, & vt ille de cæleſti ait manna Angelorũ eſca πᾶσαν ἡδονὴν ἰσχύοντα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἁρμόνιον γεῦσιν omne delectamentũ in ſe habẽtem, oĩsq́; ſaporis ſuauitatem: ſiue, quæ ad oẽm valebat voluptatẽ, & omne genus delitias, vniuerſumq́; præſtabat guſtũ cuiuſq; palato congruũ atq; exoptatũ. Quibus illecebris vt blandiſsimis, ita corporali iſtac omni fellea voluptate multò ſuauioribus tandẽ ſemel illectus, vbi me nõ mihi ſoli natũ, ſed patriæ, ſed Eccleſiæ cũ primis Chriſti Catholicæ dulciſsimæ matri meminiſſem, optatũ illum Theologiæ ſociũ ſacerdotiũ Chriſtianũ amaſiæ caſtiſsimæ iuxtà ac dulciſsimæ, cordisq́ue mei delitiis maritandum & coniugandum meo perſuaſi animo.

Duabus tãtũ de cauſis bellum ſuſcipiendum opt. ciuitati, ait Cicer.

Cic. lib. 3. de Repub. Aug. de ci. Dei. li. 22. cap. 6.

Panoplia hæc autori fuit initiò enchyridij vice aduerſus quotidianos Euãgelicorũ in via, in curru, in naui graſſantiũ inſultus.

Pſalm. 90.

Nemo ſibi natus, ſed Eccleſiæ Chriſti catholicæ propagandæ & propugnãdæ.

Iam ſatis de exareſcentibus vltrò prophanarũ (ſic enim illã diam meam Theologiã mecum expoſtulantẽ mihi audire videbar) literarũ fonticulis hauſtum, iam ſatis linguarũ exoticarum mediocritatẽ guſtatam, tempus iam appetere, quod Chriſtus Dñs meus ſuo prior exẽplo, & DD. eius pòſt Apoſtoli ſuo præſcripſere decreto aliis docendis atq; à lata illa eheu nimiùm trita via (qua fratrum plurimos videre erat pręcipites ruere in illud gehennæ barathrũ) in anguſtam vitæ Chriſtianæ ſemitam reuocandis idoneum. Quod dum noſtra pro virili interdum

conabamur,tyrociniūq; exercebamus, en laudatiſsima illa Louanienſis Academiæ conſuetudo annua mecū ſuo pro iure opt.expoſtulabat, publicè dicendū fore in auditorio illo, quod maximo cū ingeniorum omnis generis emolumēto quotannis cōfluit numeroſiſsimè ad quęſtiones,quas de argumenti,quod ſibi quiſq; ſumat pertractandū,libertate dicunt Quodlibeticas audiendas,atq; cohoneſtandas. Huc cū me iteratò viderē pertrahi, nec ſupereſſe honeſtā effugitādi rationē, volui toto ex animo ſuſcipere,quod cùm ratio ſuaderet, tum maiorū etiam imponeret imperium.Hic iam conſultanti, quá nā de re tanto auditorio digna potiſsimū foret dicendū,quę & cœptum ſtudiorum curſum ꝓmoueret,ſimul & haud mediocre afferret auditoribus operæpretiū, tandem in mentē venit,nihil horū temporū calamitati mitigandæ accommodatius,nihil tempeſtati tot quæſtionū quaſi vndis Chriſti nauiculam iactāti ſalutariùs poſſe admoneri, quàm totā de verbo Dei quęſtionē à variis variæ adeò exagitatā à capite acceſſere, & ab ipſo (quod dicitur)ouo exordiri,eiusq; naturā,quoàd eius liceret,penetrare,indolemq; perſpicere,quò hinc & aliis omnibus faceremus conſpicuū,quę nam ſit indubitata fidei Chriſtianæ regula, ad quam dogmata ad vnū omnia nunc in controuerſia poſita expenſa,vel approbētur gnſia atq; germana,vel reprobentur adulterina atq; ſuppoſititia. Hanc in rē tum temporis collegimus,quod ſolēne illud trimeſtre ſtudium ſuggerebat, vnde ſuo poſteà die de memoria prōpſimus,quantū geminatæ ex more clepſidræ ſpacio dicere licebat. Procedente porrò mihi tēpore cùm animus hâc in cogitationē ſemel fuiſſet demerſus, longè quàm anteà vnquā odorata dudum quaſi Euangelii veſtigia perſequi cœpit acriùs, penitioreq; eius in adita ingreſſum moliri.Cùm enim animaduerterē, ſingulari capitalis illius infeſtiſsimiq; omniū noſtri hoſtis Diaboli ſtudio & veteratoria fallendi arte,qua ei vt manus callo,ſic animus verſutia occalluit,vulgò ea contentiſsimè vigere ſtudia,qbus Dei Opt.Max. fides religioq; labefactaretur, & Chriſti Domini Euangeliū illius per organa quàm plurima oppugnaretur, ſed hominū prætextu,quaſi humanā Monachorū(quod aiunt)aut Paparum doctrinā,non Dei fidem aut Chriſti Euangeliū vexare aggrederentur(vti olim Spiritus S.deitatem per Eunomiū, non ceu Chriſti fidem, ſed Baſilii aut Nazianzeni errorē & figmentū)altiùs illud Euangelicæ doctrinæ pelagus petēdum videbatur, quò mihi liqueret ſemel, ecqd Apoſtoli hiſce de rebus nūc in cōtrouerſia poſitis Eccleſiæ Dei Catholicæ initiò tradidiſsēt. Quod dum niſi ſtudio prolixo ac indefeſſo confici non poſſet (cùm id nō ex recentioribus Theologis,ſed vetuſtiſsimis tantùm ante annos mille clariſsimis Patribus demonſtrare eſſet animus) maximè tanta in veterum Scriptorum inopia, qua Belgicum noſtrum omnium infeliciſsimè laborat, in eam toti incubuimus cogitationem, vt noſtra pro mediocri tum virili, tum ingenio, ſi non quod vellemus, certè quod

Occaſio & origo huius operis ex quęſtionib⁹,quas Louanij dicūt quodlibeticas.

Sathanas nunc fidei dogmata, vti & olim quaſi humana oppugnat doctrinam.

Vid.D.Baſi. de Spir. S.cap.10.

Cōtrouerſiæ omnes huius tempeſtatis hoc opere ad Apoſtolicā reuocantur doctrinam.

per temporis,ætatis,opum & librorum facultatem liceret,efficeremus. Hanc verò studii nostri contentionem cùm Reuerend. in Christo Pater, mihi planè immortali colendus animi gratitudine atq; obseruãtia D.Ruardus Tapperus Louanieñ.Decanus, & Academiæ Cãcellarius, Theologorum huius memoriç facilè princeps(quo cũ per id temporis suauiss.degebam discendi causa conuictor)haud infrequenter admiraretur,cœptumq; laudans cursum,applauderet,conatũ suo quidẽ iuuabat suffragio:sed labyrinthum,quã eram ingressus imprudentior, ceu veteranus huius belli antesignanus, me lõgè habẽs magis perspectãac pertentatã,totum solebat dicere huic rei vni perficiendç non sufficere septennium:quod vt tunc prç adolescentiæ calore ac sua,qua,teste Aristotele, laborat præcipiti imprudẽtia, haud ita existimabã difficile,nũc certè post quintũ in illam rem exantlatũ studiorum annũ re ipsa experior verissimũ.Cæterùm hoc viri doctissimi iuxta ac religiosissimi prçiudicio etsi interdum languidior, nunquã tamen fractus,ab inchoato præclaræ,vt videbatur,rei cursu intereà desistendũ fui ratus.Cùm paulatim enim alia atque alia pertinaci studiorum peruigilio sese offerrent dogmata,quç ex liquida Apostolorum doctrina videbantur probè demonstrata & confirmata, adeò mihi animus laboribus impensis non languescebat,vt ad altiora semper præcurreret alacrior. Vide 2. Rhetor.

Cæterùm vbi iam opus nostrum de verbo Dei Euangelico libris quinq; instructum, diutina simul & nõ mediocri lucubratione ad vmbilicũ suo pro modulo perduxissemus,amiciq; nos non precibus modò,sed asperioribus etiam verbis ad manum de tabula tollendã hortarẽtur,ii etiam in uulgationẽ imperitarent, quorũ vel recusasse imperiũ duxerim nefas,tandẽ precib⁹ votisq; piorũ victus, iussoq; obsecuturus in animũ induxi meũ,vt hic ingenũ mei fœtus,nobis,vti diximus,initiò peculiariter conceptus ac informatus,Reip.commodi causa, quod hinc illi pollicebantur non vulgare,edere in lucẽ. Verùm cũ mihi con sci rẽ probè, nos hoc inscripto belli telã aduersus omnes in vniuersum Euangelii Orthodoxi germaniq; hostes fuisse exorsos,nosq; tot cũ hostium infestissimorũ copiis congredi lõgè fore impares, ni belli nobis socios perstrenuos,imò duces quçreremus inuictos,diu multumq; fuit consulto opus,& cuius tandẽ auspiciis fretus,hanc aleam (quod dicit) auderẽ iacere,meq; in arenã dare tot cum Goliathis concertaturum? Hic vbi varia sese offerrent consilia,& alios alii nominis nostri perstudiosi amici suis cùm verbis,tum literis proponerent Reges,quorũ sub clypeo ac defensione me traderẽ,Panopliamq; Euangelicã illis cõmendatam inscriberẽ, eò deniq; varia ob causarũ momenta mei animi in-
Cur Regi Philippo hæc Panoplia inscripta. clinauit statera,vt vestræ Maiestatis sub signis stipendia facerem, meq; totum vnà cum Panoplia mea Euangelica aduersus omnes ad vnum Euangelii hostes belligeratura vestrũ sub præsidium omniũ,vt videbatur,tutissimũ collocarem. Cùm enim isthic defensionẽ prorsus herilẽ

ob na-

ob natiui iuris soliq́ue paterni prærogatiuam (de qua non mediocriter mihi gratulans, Deo Opt. Max. immortales habeo gratias, quòd in Catholica Pincipis regione natus atq; educatus, tot salutis æternæ pericu lis sum ereptus, alibi tot miseris natalis sui soli tãtùm infelicitate hodie dispereũtibus) mihi planè pollicerer inter alia nõ pauca, nec ea tenuia, illud cùm primis sese offerebat, quod apud eum nobis multò securissimũ foret propugnaculũ, tutaq; principia, qui non appellatione solùm dicatur *REX Catholicus & Fidei defensor*: sed re quoq; ipsa iam dudum orbi Christiano, immortali cum gloria id fecisset omniũ illustrissime contestatũ. Ad hæc & illud momenti non minimũ appendebat, quòd repurgato Angliæ regno ceu Augiæ stabulo, quò pridẽ errores omne genus numerosissimè vndiq; confluxerãt, ab omnibus semel quasi fimis, sic errorum, venenorũ, atq; pestium nõ vnius generis inuectarum sordibus, ac opinionũ monstris repurgato, pristinamq́; in tranquillitatem ac puritatẽ vindicato, omnẽ non ingenii modò, sed istius etiã potentiæ regiæ curã, studium, & operã indefessam ponere desinas, nunq̃ in vero Dei Opt. Max. cultu instaurando, religione constituenda, sartis deniq; Ecclesiæ tectis conficiendis & absoluendis. Quàm id verò pulchrè iuxta atq; feliciter successerit, orbi toti est notius, q̃ hîc vt sit prædicandũ verbosiùs. Sanè Rex sereniss. tua vota Christus Iesus Christiano de pectore fusa exaudire non est dedignatus, quod equidẽ semper tibi Catholicæq́; Ecclesiæ gratulatus sum, & mihi persępè gauisus. Qui enĩ Deus Opt. Max. optata isthæc potuisset aut surdus negligere, aut non benignissimus exaudire, quæ luculentum nõ minùs atq; eximiũ, imò singularẽ prorsus præ se ferebant Christianismi & cõseruandi & propagandi zelũ? Quàm enĩ iste ardenti flagrarit Dei Opt. Max. amore, zelus qui Mai. T. Catholicã præsentissimũ, & vt pleriq; ominabãtur, inauspicatissimũ corporis salutisq; periculũ subire, suscipere atq; adoriri adeò coëgit? Sed scribẽdo panegyrico hîc nõ est locus opportunus, quẽ aliis perlibẽter concedo ingenii dexteritate & huius faciũdi arte instructoribus. Vnum illud silentio vt pręteream, facere nequeo (quod autẽticè ex aliis me audire dudũ memini) flagrãtissimũ istum catholicismi zelũ nulla posse pro eo, atq; par est, oratione prædicari: nullis Panegyrici luminibus, vti dignũ est, illustrari: nulla denique humana eloquentia suo pro merito celebrari. Quis enĩ mortalium omniũ Rex Sereniss. tuum istum flagrantissimũ pectoris verè Catholici zelũ verbis idoneis, ac rei huius adeò præclaræ Maiestate dignè aggrediatur celebrare, quo inflãmatus, aliud te illis in nuptiis Anglicanis nihil ambire, nihil quærere, nihil spectare, sacrosanctè profitebaris tuis literis ad Diuum Carolum Augustum patrẽ datis, quàm religionis Catholicæ illic demolitæ atq; euersæ instaurationẽ? Istud tuæ literæ nunc quidẽ orbi Christiano disertè loquuntur, magnũq́; tibi apud pios vbiq; omnes pariunt immortalitatis nomẽ, summa cum pietatis verè Christianæ laude coniunctũ:

Eximia Regis Philippi Catholicæ fidei instaurationem pietas.

Singularẽ in Catholicismi instaurationem zelũ Regis Philippi Dei manifestè adiuuat nutu.

Cur Rex Philippus Anglicas nuptias ambierit nupti as.

sed

ſed illo in die idem multò glorioſiùs apud illum omniũ æquiſsimum iudicem Christum Ieſum teſtabuntur, quando prẹclarum iſtud in ipſius Eccleſiam ſtudium ſempiterna remunerabit immortalitatis beatæ gloria. Porrò ſyncerum iſthac in re adipiſcenda & adminiſtranda collocatum ſtudium, nec qũod alii fortaſsis (ſi hæc ingenio metiamur humano) ſpectaſſent M.T. conſideraſſe, ipſa rerum euenta effectaq; Solis luce declarant liquidiùs, vt hîc de illo nihil habeamus neceſſe dicere fuſiùs, ne quid auribus T.M. dediſſe videamur. Proinde Rex Sereniſs. cũ M. T. in Catholicã Chriſti fidem pietas ſingularis orbi toti Chriſtiano tam ſit clara, quàm cõteſtata, optimo ſanè merito iſthuc nobis Catholiciſmum V. hiſce libris propugnantibus cõcedendum videtur, vbi defenſionis heroicæ, atq; ſubſidii verè principalis inueniamus plurimũ. Regius enim ille Titulus *CATHOLICVS*, auito ex ſtemmate fluẽs, Catholici nominis hominibus omnibus tutiſsimum iſthic pollicetur præſidium, quotquot piẹ aliquid opis ſibi deſiderãt, nedum implorãt. Hunc igitur noſtri ingenii fœtum ſi non elaborando, at lambendo tamen vtcunque, ni nos amor fallit, formatum, Catholicẹq; Chriſti Ieſu Eccleſiæ conſecratum (in cuius vnius gratiam in lucem edimus) vnà nobiſcum tuam in protectionem aduerſus diros Sycophãtarum morſus vndiq; inhiantes, atrocesq; hoſtium ſemel omnium impreſsiones infeſtiſs. ſuſcipere ne dedigneris, rogo atq; ſupplico, ſanctumq; tuũ per Catholici Regis nomen tibi hæreditarium obteſtor atque obſecro.

Cætera verò, Rex Catholice ac fidei Chriſtiane defenſor, quæ res præſens tuis conuenienter titulis cuiquã efflagitare videatur ampliùs, aut cum pio lectore tranſiget operis præfatio, aut nos loco temporiq; indulgentes, ſilentio ſepelire maluimus. Vale Rex Sereniſsime, & me veſtris omnibus in Chriſto Ieſu obſequiis deuotiſsimum clientulum vnà cum Panoplia hac Euangelica in veſtra defenſionis Catholicæ caſtra allegere, in matriculamque aſſcribere obſecro ne recuſes, quò veſtris ſub ſignis militans, veſtro etiam claſsico ad nobiliora aliquando ſtratagemata in Euangelii, veſtræque Catholicæ fidei hoſtes edenda excitatus accingar. Levvardiæ Friſonicæ ex ædibus noſtris, anno 1559. Kal. Iulii.

(:)

Catholicæ T.M.

deuotiſsimus

Vuilhelmus Lindanus Dordracenus.

CHRONOLOGIA SANCTISSIMORVM ECCLESIAE CHRIS

IVXTA AC VETVSTISSIMORVM, QVIBVS TESTIBVS VERBVM DEI EVAN
tur, atque explanatur: accurato admodùm studio concinnata, in
seriem differta, per VVilhelmum Lind...

PRIMVM ECCLESIAE CHRISTIA

næ seculum, quod ueteribus dicebatur Prima Apostolorum succeßio, Eusebius lib. 2. cap. 23.

Anno domini Christi Iesu à Natiuitate. — Anno ab ascensione.

42 9 *Matthæus Euangelista.*
45 12 *Marcus.*
50 16 *Lucas.*
Paulus.
Petrus.
66 33 *Ioannes Theol. Euangel.*
Iacobus Apostolus.
Iudas Apostolus.
50 *Apostolorum Canones certò Apostolici.*
Martialis unus ex 72. discipulis.
Abdias.
Dionysius Areopagita, Archiepiscopus Atheniensis à Paulo creatus.
Demophil. Therapeutes.
Clemens Romanus.
60 *Euodius Petri successor Antiochiæ primus.*
Polycarpus.
70 *Papias D. Ioannis Euangelistæ auditor.*
Ignatius Petri successor tertius Antiochiæ.
80 *Castor Agrippa.*
Quadratus Atheniensis.
90 *Egesippus.*
Iudas Danielis interpres.

SECVNDVM ECCLESIAE

Christianæ seculum, quod ex Apostolorum schola natū, meritò dixeris martyrum seminarium.

Anno à Christi natiui.

100 *Alexander Ro. martyr.*
Sixtus Roman. martyr.
110 *Tertullianus.*
120 *D. Iustinus Philosophus martyr.*
Tatianus eius discipul.
140 *Dionysius Corinthius.*
Apollonius.
Policrates Ephesius.
150 *D. Irenæus Lugdunensis Episcopus.*
170 *Serapion septimus Antiochenus Episcopus.*
180 *Clemēs Alexandrinus.*
Victor Romanus.
Zepherinus Romanus martyr.
190 *Rhodon.*

TERTIVM ECCLESIAE

Christianæ seculum, quod martyrum meßis uere appelletur.

Anno à Christi natiui.

200 *Minutius Felix.*
210 *Hippolitus Episcopus.*
220 *Origenes.*
Dionysius Alexandrinus.
Gregorius Neocæsar.
Thaumaturgus.
Vrbanus Rom. martyr.
Pontianus Rom. martyr.
Antherus Rom. martyr.
230 *Cyprianus Carthaginen.*
Fabianus.
Cornelius. Rom. martyr.
Stephanus Rom. martyr.
250 *Pontius Cypriani diacono.*
270 *Arnobius.*
280 *Methodius Eubulius.*

An... Ch... na...

APPENDICVLA SCRIPTORVM VETVSTISSIMORVM

Græcorum Theologorum, quorum ætas adhuc certa nobis N. L.

Procopius Gazæus.
Olimpiodorus.
Nonnus Panopolitanus.
Eustachius Thessalonic.
Photius.
Gennadius.
Oecumenius. Euthymius.
Germanus Archiepiscopus Constantinopolit.
Dorotheus Tyrius.
Michaël Syngelus Ierosolymitanus.
Euodius Diaconus.
Photius Patriarcha Constantinopolitanus.
Pachymeres.
Cyrus Prodromus.
Leontius Cyprius.

EX PHOTII PATRIARCHAE

Constantinopolitani lectionibus antiquis.

Theodorus Presbiter, & alij quidam Theologi.
Dionys. Areopag. interpres.

Finis Catalogi Authorum, quos nobis quidem isthac in librorum vetustissimorum penuria ac fame agentibus consule
tem, contestatam facere studebamus, atq; demonstratam hisce quinque, de Verbo Dei Euangelico, libris verè Catholic
sensu proditam. Adeoq; non esse humanam aut Diabolicam, vt re vera sit illa cælestis ac Diuina, ipsissimaq; adeò Euang
vocis præconio Euangelizata ac promulgata, miraculis cœlestibus confirmata, Martyrijs heroicis obsignata, & semel C

CHRISTIANAE PATRVM SCRIPTORVMQVE CLARISSIMORVM
[...]VANGELICVM IN PANOPLIA NOSTRA EVANGELICA ERVITVR, ENVCLEA-
[...]ntis, in aptumque annorum ordinem digesta, atque in seculorum
[...]lanum Dordracen. Sac. Theol. Doct.

QVARTVM ECCLESIAE Christianae seculum, quod florentis Ecclesiae hortum rectè dixeris.

Anno à Christi natiuit.
300 Dydimus Alexandrinus.
Eusebius Caesariensis.
310 Lactantius Firmianus.
320 Reticius Augustodun.
Eustachius Antiochenus.
Iuuencus.
Victorinus Picta.
Apollinarius. Hilarius.
324 Primū conciliū Nicaenum.
330 Athanasius.
Eusebius Emissenus.
Theophilus Alexandrin.
340 Nectarius Constantin.
350 Chrysostomus.
Basilius.
Nazianzenus.
Optatus Mileuitanus.
Gregorius Nyssenus.
360 Aurelius Prudentius.
Ambrosius. Philastrius.
Damasus.
D. Ephrem.
370 Secundum Concilium Constantinopolitanum.
Epiphanius.
Heraclides Cappad.
Palladius. Victorinus.
380 Siritius Romanus.
Hieronymus.
Proclus Constantinopolit.
Cassianus. Hesychius.
Pont. Paulinus Nolan.
Ioannes Damascenus.
Vigilius Tridentinus.

QVINTVM ECCLESIAE Christianae seculum, quod Ecclesiae adultae germen dicas.

Anno à Christi natiui.
400 Augustinus.
Petrus Diaconus.
Maximus Taurinensis.
Caelestinus Romanus.
Innocentius primus.
410 Claudius.
Marius Victor.
Prosper Aquitanus.
Primasius.
Iunilius Africanus.
Vincentius Lyrinensis.
425 Tertiū Concil. Ephesinū.
Leo Magnus.
Cyrillus.
430 Proba Falconia.
Theodoretus.
470 Petrus Chrysologus.
Alcimus Auitus Viennen.
480 Fulgentius. Monimus.
Gelasius Romanus.

SEXTVM ECCLESIAE CHRIstianae seculum, quod non tam illustribus Scriptoribus, quàm pijs, Deoq; Optimo Max. gratissimis foecundum uiris, doctrinam Euangelicam satis superq; confirmatam, Martyrum nepotibus per manus traditam, in haec usq; tempora inuiolatam incorruptamq; prodidit atq; transmisit.

Anno à Christi natiui.
Anastasius Antiochenus.
500 Boëtius.
Victor Africanus.
Iustinianus Imperator.
Faustinus Episcopus.
Cassiodorus Romanus.
Arator Subdiaconus.
550 Gildas Britannus Monachus.
555 Quartum Concilium Constantinopolitanum.
Liberatus Archidiaconus Carthaginensis.

APPENDIX SCRIPTORVM, QVI INTRA annos mille Euangelicam exornarunt atq; puram putam propagarunt doctrinam.

553 Quinta Synodus.
620 Euodius. Tili.
677 Sextum Concilium.
700 Theophilactus.
793 II. Nicaenum Concilium.
Ioannes Damascenus.
Chrysora.
780 Alcuinus Albinus.

Carolus magnus.
800 Coolfridus Abbas.
Beda Anglo Saxo.
Haymo.
Amalarius.
Vuilfridus. Vilramus.
Angelomus.
1000 Lancfrancus Archi.

Guitmundus Auernensis Archiepiscopus.
Algerus Leodiensis.
1100 Rupertus Tuitiensis.
1439 Concilium Florentinum.
Bessarion Cardinalis.
Hugo Eterianus,
& alij.

HISTORICI.

Eusebius Caesariensis.
Ioannes Antiochenus.
Marcellinus Comes.
P. Orosius.
Iohannes Zonaras.
Prosper Aquitanicus.
Theophanes. Suidas.
Nicephorus.
Eutropius.
Seuerus Sulpitius.
Paulus Diaconus.

Polybius.
Iornandes.
Luitprandus Ticl.
Victor Africanus.
Aelius Lampridius.
Am. Marcellinus.
Gildas. Beda.
Sigebertus.
Helmoldus.
Freculphus Lixo.
Palmerius.

PHILOSOPHI ET HAERETICI, QVORVM testimonijs Euangelij ueritas hic aut confirmatur aut illustratur.

Basilides.
Carpocratici.
Proclus Origenista.
Arrhius.
Eunomius.
Philostorgius.
Iulianus Apostata.
Porphyrius.

Maximus Medaurensis.
Faustus Manichaeus.
Arrhiani in Africa.
Ioannes Hussius.
Martinus Lutherus.
Philippus Melāchthon
Seruetus.
Caluinus, & alij.

[...]ereda batur: quorū sententijs sanè perspicuis DOCTRINAM, toto passim orbe Christiano adhuc obtinen[...]licam esse atque Orthodoxam, nobisq; hactenùs puram putam fuisse perpetuò Maiorum sensu atque con[...]gelica per DD. Christi IESV Apostolos Ecclesiae Christianae per orbem conditae principiò clarissimo uiuae [...] Catholicè in manus tradita, in finem usq; istius pessum euntis mundi posteris prodenda.

Praefatio in quinq;

PRAEFATIO IN QVINQVE LIBROS DE VERBO DEI *Euangelico.*

CHRISTIANO LECTORI EVANGELICAE VERITATIS, ATQVE APOSTOLICAE DOCTRINAE STVDIOSO, vnam in Christo fidem, vitamq; Christianam, Vuilhelmus Lindanus Dordracenus.

INTER complures istius tempestatis calamitates, quibus populus Christianus, verum Dei Opt. Max. peculium, miserabiliter hodie vexatur, simul & perniciose dilaniatur, non alia vlla ita certò illi est perniciosa, quod equidē arbitror, atq; pestilēs isthæc nouorum dogmatum lues: quæ verbi Dei simulachro personata, atque Euangelij prætextu quasi stybio quodam præstigioso fucata, incautos veri similitudine captos illaqueat: imperitos noui Euangelij admiratione stupefactos mentis cæcutientia perstringit: Semidoctulos vana illius falsi nominis scientiæ opinione deceptos, à recto Euāgelicæ veritatis tramite seducit. Quam longè miserrimam Christiani populi vicem sæpè multumq; vbi mœstissimus doluissem, in mentē mihi percrebrò venit, pium nostra pro virili (siquidem Deus Opt. largiretur) iuuandi studium, quo dulcissimos Catholicæ Christi Ecclesiæ matris charissimæ filios, fratres germanos aut ab erroribus, quibus captiui tenentur, aberrantes, in rectam Euangelicæ doctrinæ viam quasi postliminiò reuocaremus: aut in vnius illius Apostolicæ fidei sinceritate constantes, aduersus grassantes passim non minùs sæuè quàm numerose hæreses velut amuleto præmuniremus: aut ambigentes denique, atque nutātes in monstrata doctrinæ certò Catholicæ semita, quasi fulcro subdito confirmaremus, & porrecto velut scipione, ne prolapsi pessum eant, sustentaremus.

Nostri seculi ærum nosissim. calamitates autorē ad remedia meditāda instigarunt.

1.Tim.6.

Quis nam totius operis scopus.

Hîc igitur cùm me varia animi, modò in hoc, modò in illud consilium pro varia momentorum ratione exestuantis cogitatio diu admodùm detinuisset sollicitum, nihil præ cæteris omnibus vt firmiorem, ita compendiosiorem quoq; Catholicæ doctrinæ defensionem sic certò polliceri videbatur, quàm eiusdem ex antiquissima simul & verissima Apostolorum doctrina, constabilitio atq; confirmatio. Nam quod nonnullis probatum video consiliū, Scripturarum videlicet meris testimonijs hæreses esse refellendas, nobis sanè seu sacrum quoddam Thesei filum, quod dicitur, ad explicandos labyrinthorum istorum vniuersorum errores sufficere, isthac sanè tempestate, minimè videbatur: quòd quæstionis omnium ferè aliarum principis, de Scriptura nimirùm, án ad dogmata omnia astruenda & corroboranda sufficiat, nec ne? status in controuersia in primis sit positus. Huc accedit, quòd Catholicæ fidei isti aduersarij (qui dici, quàm esse malunt Euangelici) si apertioribus Scripturarum locis vrgeantur pressiùs, quàm quos aut ineptè detorquere, aut sacrilegè corrūpere, aut peruerse

Vnde certissima simul & solidissima fidei Christianæ cōfirmatio.

Scripturis solis cur nequeant ætatis huius hæreses confutari & profligari.

Aduersariorū artes ad eludendos, quib' capiantur Scripturarū laqueos.

deprauare pro suo commodo queant, ipsam quidem Scripturam aut planè non recipere, vti Iacobi epistolam Lutherus, Pauli ad Hebræos Pomeranus, Ecclesiasticum Caluinus: aut si recipiant, alienam à vero sententiam vel ex Græco, vel Hebraico, vel etiam Latino tropo (vt Caluinus illud de merito operũ apud Ecclesiasticum, de gratia nobis cooperante, de Baptismi aquæ necessitate, alijsque) inuehere malunt, quàm à sua isthac semel anticipata, & non ex Scripturis hausta, sed eò adducta animi sententia discedere. Taceo quòd nulla Scripturæ testimonia (quæ, vt vulgò videre est, ob facilem ipsius in varias sententiarum formas flexum rectè naso fuit assimilata cereo) ad quæstiones nunc orbem propè vniuersum perturbantes definiendas ita vix proferas aut perspicua, aut efficacia, quibus non oppositionum aliquot plaustra aduersarij opponant, vt eorum aut obfuscent claritatem, aut infirment veritatem. Quemadmodum enim Arrhiani illi innumera sacrarum literarum ad fidei veritatem exagitandam compilabant fragmenta: Ita nostri isti ingentes mutilorum locorum aceruos hinc inde corrasos accumulãt, ad Catholicæ fidei claritatem toto planè orbe illustrissimã, quasi nubibus quibusdam obscurandam. Verùm enimuerò quis vel communium rerum mediocriter peritus, miretur meritò istorum hominum centones varijs Scripturarum tanquàm panniculis consutos, vmi illi Apostolicæ fidei ceu vineam aliquam hirtis velleribus obductam obijci, qui Ofidium illum Getam ex Virgiliano opere Medæam Tragœdiam meminerit plenissimè expressisse? Aut Probam nostram Falconiam de Homeri, simul & Virgilij poëmate Euangelicam Christi historiam copiosissimè descripsisse? Quis enim nesciat, quàm nullo planè negotio Scriptorum verba in alium atque alium rapiantur, flectantur, torqueantur sensum, quàm ab illis vel dicebantur, vel scribebantur? Hic igitur immensus aduersarijs cùm ad effugitandum, tum ad cauillandum patet campus, vbi Scripturarum sensus haud semper liquidò perspicuus tantisper illis est aut incertus, aut ambiguus, dum aliquem vel noua cudendo, vel vetera recudendo effinxerint, qui aut vetera dogmata non adiuuet, aut sua ex priscis putidisque errorum lacubus renouata in speciem adiuuet. Hinc illud tandem efficitur, vt vtriusque lignea, quod vetus habet prouerbium, fatigatis serra, nullus sit elusionum finis, nullus responsionum terminus, nullus denique Apologijs vtrinque scriptitandis modus.

Luth. præfat. in D. Iacob. epist.

Caluin. in Institut.

Scripturas imperitè cumulant aduersarij ad veritatem obruendam.

Nullo negotio verba Scripturæ à genuino deprauãtur sensu.

Vid. apud Tertull.

Verùm si doctrina certò Apostolica nouis istis siue heterodidascalis, vti Diuus Paulus suæ tempestatis hæreticos notabat: siue Antichristis, vti Diuus Iohannes, opposita obijciatur, non habent refractarij, quod præfractè reijciant: non habent pertinaces, quod mordicùs obtineant: non habent hæretici, vbi diutiùs hæreant: nisi cum doctrina Apostolica Apostolos simul ipsos vnà cum Christo ipso Apostolorum (vt ita quis dixerit) Catechista et Pædagogo, atq; Spiritu sancto eorum & ductore & doctore semel abijciant, semel conculcent, semel de medio tollant.

Vndénam sarcienda cõtrouersiarũ omnium concordia

1. Timo. 6. 1. Ioh. 2.

Iohan. 10

Quod mortalium nemo, nisi impijssimus quispiam Lucianus, aut Apostata Iulianus, vt non in animum inducat suum, ita nec sectis factionibusque condendis est idoneum. Si suam igitur ad originem reuocetur dogma, quod in controuersia

trouersia est positum, haud sanè aliter, atque rectus à Sole radios splendet illustriùs, riuusque rectà fluit à fonte puriùs, perspicuam veritatis lucem inde sibi aut hauriat, aut si ignorantiæ, errorisue obfuscatum fuerit nebulis, recuperet.

Quà via ad perspiciendā doctrinæ Catholicę veritatē certò nitendum.

“ *Verissimè iuxta ac grauissimè nanque est à Diuo Cecilio Cypriano literis proditum: In compendio esse apud religiosas mentes & simplices, & errorem deponere, & inuenire, atque eruere veritatem. Nam si ad diuinæ Traditionis caput (inquit epistola ad Pompeium) & originem reuertamur, cessat error humanus, & Sacramentorum cælestium ratione perspecta, quicquid sub caligine ac nube tenebrarum obscurum latebat, luce veritatis aperiatur. Si canalis aquæ, qui copiose priùs & largiter profluebat, subitò deficiat, nónne ad fontem pergitur, vt illic defectionis ratio noscatur, vtrúmue crescentibus venis, in capite siccauerit, an verò integra inde & plena procurrens, in medio itinere destiterit? At si vitio interrupti aut bibuli canalis effectum est, quò minùs aqua perseueranter continua ac iugiter flueret, refecto ac confirmato canali ad vsum atque potum ciuitatis aqua collecta, eadem vbertate atque integritate repræsentatur, qua de fonte proficiscitur. Quod & nunc facere oportet Dei Sacerdotes præcepta diuina seruantes, vt in aliquo si nutauerit, & vacillauerit veritas, ad originem Dominicam ac Euangelicam & Apostolicam Traditionem reuertamur, & inde surgat actus nostri ratio, vnde & ordo & origo surrexit.*

Facillimū esse dogmatum in cōtrouersia positorum veritatem cognoscere.

Ratio expugnādarum hæreseō semel oīm certissima, cōpendiosissima & facillima.

Proinde hanc confirmandæ doctrinæ Christianæ rationem, semper mihi omnium firmissimam habitam ingredi videbatur consultissimum, quò verè Euangelicæ doctrinæ, atque Apostolicæ disciplinæ sententia nobis posterisque sarta tecta perstaret. Hoc consilium enim Scriptoribus peruetustis & Apostolico illi seculo vicinis quàm probatissimum, atque fructus simul & compendÿ plenissimum visum fuisse animaduertimus: quod videlicet ad refellendas reuincendasq; hæreses, populum aduersus diras errorum pestes muniendum singulariter valere fuerit creditum.

Viam hæreseon refutandarū ab Apostolicis Scriptoribus ostensam nos ingredi constituimus.

D. ille Ignatius, ὃς διὰ τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξίας τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν χάριν ἐδέξατο, *qui teste D. Theodoreto, 1. Dialogo, Magni illius Petri dextra Archiepiscopatus gratiam suscepit, cùm eius temporibus vnà cum grauissima Traiani persecutione nouella pullularent errorum plantaria, haud quidem alia ratione Christianum populum arbitrabatur aduersus illorum venena præmuniendum, quàm si salutarem doctrinam liquidò Apostolicam nouis horum commentis obÿceret. Asiam enim ad bestias Romæ damnatus præteriens, adhortationibus (ait Eusebius) Parochias corroborabat, vt cum primis hæreses recèns exortas, & emersas magnoperè cauerent, & Apostolorum Traditioni indiuulsæ adhærerent, admonebat, quam & cautionis gratia scripto testaturus, scribere necessarium iudicauit.*

Vide Dial. 1. Theod.

Vid. Euse. li. 3. ca. 35.

Anno Dñi 70. D. Ignatius Ecclesias munit aduersus hæreses doctrinā ab Apostolis traditā in memoriam reuocans.

Sic Agrippa ille cognomento Castor, Theologus cùm primis nobilis, atque apud priscos olim ob eruditionis præstantiam clarissimus, licèt nunc ob dolendum maximè lucubrationum eius interitum obscurus & prope ignotus, aduersus illius Simonis Magi discipulos Basilidem & Saturninum προφυλακτι-

Anno Dñi 80. Agrippa Castor Chrīanos aduersus hæreseon virulētiam præmunit Traditionibus Apostolicis.

καὶ

κοὺς ἐφόδους, id eſt, præſeruatiua præcepta ex Apoſtolicis dogmatibus conſcripſit: quibus Chriſtiani populi pectora veris Euangelicæ doctrinæ opinionibus quaſi Antidotis ita ſemel imbueret, vt à Pſeudoapoſtolis illis Gnoſticis falſa Euangelicæ diſciplinæ ſpecie ſeſe per orbem Romanum venditantibus, non eſſet iuſtum fraudis hæreticæ, nedum peſtis, periculum.

Anno Dñi 100. Diu' Egeſippus Chrianis Antidotũ ex Apoſtolorũ Traditiõibus contra hęreſes conficit.

Vide Catalogũ eius.

Diuus Egeſippus etiam Apoſtolicorum, ait Hieronymus, vicinus temporum, Traditiones Apoſtolorum, teſte Iohanne Zonara Tomo ſecundo, in ſcriptum redegit aduerſus exitiales illas Chriſtianæ religionis, Chriſtiano ſub nomine peſtes Saturninum, Baſilidem, atque Carpócratem.

Vide Dialogũ Theodor.

Ad eundem planè modum & Diuus Irenæus ὁ φωστὴρ τῶν γαλατῶν ἑσπερίων, ait Theodor. Occidentalium Galatarum lumen, cùm iam Occidens caliginoſis errorum nebulis obduceretur, & Diuus Clemens Alexandrinus Orientalis Eccleſiæ lucidiſsima fax, cùm illic hæreſeon nox aterrima Euangelij lumen videretur obſcuratura, ille ad Martianum fratrem, teſte Diuo Hieronymo, de Apoſtolica ſcripſit prædicatione, atque Apoſtolorum Traditiones ſingulari congeßit induſtria: quò iſthac ratione ille quidem per Occidentem, hic verò per Orientem teterrimas peſtilentium errorum tenebras doctrinæ liquidò Apoſtolicæ ſole illuſtratas depellerent.

Anno Dñi 180. D. Clemens Alexãdrinus Oriẽtales defendit aduerſus hæreticos doctrinæ Apoſtolicæ clypeo.

Anno Dñi 150. D. Irenæus Gallos tuetur doctrina Apoſtolica.

Cæterùm ingraueſcente mundi iſtius ſuo non tam ætatis, quàm flagitiorum noſtrorum pondere onuſti ſenio, dum vniuerſa in peius retrò collabuntur, atque in deterius per præceps ruunt (quia ipſa quoque Chriſtiana fides mundi iſtius domicilium penè vniuerſum aliquando deſertura, haud ſanè exiguum vnà cum mundi ruina perpetitur ſui detrimentum) altero prætereà videtur habere nunc opus fulcro, quàm priſcis illis ſeculis, Apoſtolicæ ſolius doctrinæ teſtimonio: Catholico, inquam, veteris illius originalis Eccleſiæ conſenſu. Non quaſi Apoſtolorum diſcipuli atque ſucceſſores, vt ætate poſteriores: ita autoritate etiam inferiores, aut certiùs, aut pleniùs de vera Euangelica doctrina teſtari poſſe credendi ſint: Sed quòd Apoſtolorum de dogmatibus hodie controuerſis teſtimonium (quod rectè vereque à Diuo Cyrillo fidei appellatur ſigillum) ſuis omnes concorditer vocibus ita certò & ſimul disertè confirment, atque conteſtentur Apoſtolicũ, vt de illo citra impudentiæ ſummæ, aut delirij veriùs notam nemo ſanus porrò addubitet, aut mentis ſuæ compos illud in poſterum meritò repudiet. Quod ſanè minùs foret neceſſarium, niſi iſtius noſtri temporis ingenia quædam, fanatico dicam an rabido ſpiritus illius diſſentionum autoris, non tam dicti quàm prædicti œſtro percita? non minùs ſacrilegè quàm audactò doctrinæ indubitatò Apoſtolicæ impias manus adſerre conarentur. Verùm iſtos mores conſeneſcens mundi huius ætas expoſcere cuiquam fortaßis videatur. Siquidem haud aliter atque ſenibus noſtris ſilicernijs vſuuenit, vt cùm ætate decrepita & mens elanguida ſuis deſtituatur facultatibus, & corpus effœtum ſuis deficiatur viribus (quò fit, vt illorum quidem errores nullo ferè negotio fœdè occupent, dubitationes vel de certiſsimis olim, cognitiſsimiſque exagitent, ſtultaque ſuorum deliriorum pertinacia diuexent: hoc verò infirmitates ſonticæ, valetudineſque immedicabiles miſerabiliter inuadant, oculos caligantes cæ-

Apoſtolicis dogmatibus non ſcriptis cur nũc tẽporis Catholica veterum Patrũ doctrina copulanda.

Fides chriſtiana vnà cũ iſto mũdo conſeneſcit, tandem cum illo propè interitura.

Apoſtolicã doctrinam non ſcriptam conſenſus veterum Scriptorũ & Eccleſiarum teſtatur liquidò Apoſtolicam.

Vide Comment. in Ioannem.

Fides certò Euãgelica quibuſdã ſui partibus nũc acciditur, vti in vetulis corporis vires, & animæ facultates

Seneſcẽtis mundi ætaté iſtas deliras hominũ phanaticorũ nobis parere opiniones ab Apoſtolorũ doctrina abhorrentes.

citas

citas opprimat, aurésque obaudientes surditas obsideat) Ita ipsi quoque mundo olim futurum, nisi iam nunc veriùs hoc ipsum agitur, si quis Prometheus diuinet, non fuerit fortaßis perabsurdum: vt videlicet saluberrima illa doctrina liquidò Christianæ, atque indubitatò Apostolicæ medicina, de cælesti illi Dei verbi Narthecio omnibus in vniuersum hominibus certißima, adeóque vna animarum salus deprompta, nefario quorundam studio corrupta atque vitiata, nec in dubitationem modò à deliris reuocata, sed repudium adeò ab insanis perpessa, hominum vitio effœta reddatur, atque scelerum merito elanguida, atque inutilis efficiatur. Hoc siquidem Christus, ipsißima Dei Optimi Maximi sapientia & veritas erroris oīs nescia futurū fortè prædicebat, vbi Apostolos suos,

Luc. 18. Matth. 25.

quibus docendæ atque prodendæ fidei minas maximo cum fœnore repetiturus crediderat, vsurarum suarum ex fidei, aliorumque donorum mutuò repetundarum, solicitus rogabat, num ad nos cælitùs suo olim tēpore, vt futuri certißimo, ita ipsius articuli incertißimo reuersus, fidem in terra reperiat? Quod quidnam sibi obsecro, aliud quàm impietatem ἀπιστίαν, atque infidelitatem plerosque omnes sub mundi interitum inuasuram? cuius rei, si vnquam aliàs adhuc, iustus metus pios perculit in præsentiarum certè iustißimus, quemadmodum & mundi interitum nunc iustioribus de causis, quàm anteà sæpißimè, vti sub Seuero A. a Iudas ille Danielis interpres sub annum Domini ducentesimum, quòd magnitudo persequutionum præsentem mundi minabatur occasum, teste D. Hieronymo. Sic b Cyprianus epistola 3. lib. 2. Anno Domini ducentesimo trigesimo c Basilius, item sub annum Domini trecentesimū septuagesimū, d Ambrosius propter Gothorum furores sub annum Domini 400. Italiæ Romæq́ capiendæ imminentes, & Longobardos suæ Insubriæ impendentes. Iam vulgò nō infrequenter hac de causa est trepidatum, vti apud Sigebertum est legere anno Domini 673. Rursus 763. & per Galliam sub annum Domini millesimū ex millenariorum fortè reliquijs, vnde & tot illa regione existimant viri quidam rerum communium haud imperiti condita fuisse illo seculo Monasteria, vbi sese impendenti illi diei Domini præparent aptiùs: Nunc, inquam, iustioribus de causis breui lapsuras mundi istius pereuntis quis haud improbabiliter conijciat ruinas, quàm anteà, quum ex alijs non leuiter istò alludentibus, alibi copiosiùs explicandis, tum ex commicato nobis in primis à Christo ipso fidei Apostolo, Euangelicæ atque Apostolicæ fidei excidio: quod tot hodie eheu nimiùm variæ & numerosæ commoliuntur hæreses. In hoc enim vsque seculum vnum ferè aut alterum Apostolicæ fidei dogma ab hæreticis illis priscis vt multò eruditioribus, ita longè quoque modestioribus in dubiū vocabatur. At ista porrò ætate semel in vniuersum propè omnia non in dubium modò reuocantur, sed exibilantur, sed exautorantur, sed profligantur. Verùm quá nam rogo via & ratione? Tanta certè animorum & contentione & impudentia, vt isthac ætate si vnquàm anteà illud Paulinæ Prophetiæ expleri videatur: Quòd illam doctrinam Apostolicam prophetabat, Christiani non sustinerent, rectam nimirùm veri Euangelij doctrinam impijs nouorum dogmatum opinionibus deprauantes, sed iuxta suas quisque cupiditates & libidines sibi coaceruarent Magistros, magno videlicet

Fidei deliquium atque Eclipsis sub mūdi interitū futura.

a Vide Catalogum. b Quia iā secundus aduentus nobis appinquat c Vide epistolam 71. d Vid. orationem funebrem in Satyrum: Raptus est ne totius orbis excidia vel mundi finem videret.

Frequēter mundi interitū olī Sācti diuinabant sibi impendere, sed nunq̄ iustiùs quàm hodie.

Heb. 3. Luc. 18. 2. Tim. 4.

Mores nostri seculi ad D. Pauli prophetiam per bellè congruunt.

numero, atque inter se quoque ipsos toto diametro dissidentes, nullo doctrinæ nouæ delectu habito, modò illam hæterodidascaliam, id est, aliud ab illa Catholicæ Christi Ecclesiæ doctrina doceant. Iam illud quod adiecit, quàm bellè in nostros, Deum immortalem, cõgruit mores? A veritate, inquit, auditum auertent, auribus prurientes. Quid hoc quæso aliud, quàm quòd veritatem vetustate corroboratam, suis vitijs asperam, moribusque inimicam perosi noua dogmata audiendi pruriant libidine? quæ videlicet latam illam sempiternæ mortis viam contra angustias Euangelici itineris salutariter arctas, malè suauiter dilatent? An non istas Paulinæ Prophetiæ notas in nostræ tempestatis Euangelicorum (quos sese ipsi dicunt) moribus agnoscas? qui quid aliud quotidie nouos quæritando magistros, quàm vt aurium pruritum expleant? Hoc est, vt aurium doctrinæ istius in speciem nouæ pruritu lasciuientium libidini fiat satis? nihil pensi habentes, quid doceant, modò doceant noua: nempe, qui ipsis, vti Diuus Esaias de suæ ætatis moribus locutus, de nostris prophetabat, loquantur placentia. Esa.30.

Necessariò Apostolicæ doctrinæ nõ scriptæ nunc socianda Catholica veterum Patrum & Ecclesiarum concors sententia.

Quare nos ætati isti nostræ multò infelicissimæ salutariter consultum exoptantes, non vt prisco illo seculo vetustissimi Theologi D. Ignatius, Agrippa, Castor, Egesippus, Diuus Irenæus, & Clemens Alexandrinus Apostolica tantùm doctrina contenti esse potuimus, ad hæreses nostra hac tempestate grassantes refutandas: Sed illi Catholicam vetustissimorum Christianæ religionis Scriptorum doctrinam, Apostolicæ illi quasi succenturiatam, adiunximus sociam. Si enim quæpiam rabidis istorum nostri seculi hæterodidascalorum furoribus, aut fanaticis delirijs, aut impotentibus cupiditatibus incommodiùs explendis doctrina Apostolica videatur alicubi obsistere, quæ ipsorum aut deliria castiget, aut doctrinæ mendacia emendet, aut errores refutando furores sanet, hanc toto licèt orbe Apostolicam in confesso semper habitam, vetustissimi præterea vnius aut alterius Apostolorum successoris etiam testimonio contestatam, atque confirmatam, mendacij impudentissimè notare, atque veluti adulterinam, suppositititiam, & commentitiam repudiare nequaquàm dispudet: nihil minori sanè sacrilegio, quàm olim diuini Prophetæ ab impijs mendacij fugillabantur, si quando improbis eorum studijs pugnantia, prauisque cupiditatibus aduersa concionabantur. Quemadmodum enim illi vel vni Esaiæ, vel vni Hieremiæ verbum Domini annunciãti obstrepentes, aut impiè ceu fabulam deludebant, aut sacrilegè mendacium appellabant: sic sanè isthoc seculo impij (nisi quòd tantò atrociore seipsi contaminant sacrilegij scelere, quantò pluribus indubitatis Euangelicæ testibus impiè audent obniti) verbum Dei Ecclesijs indubitatò per orbem terrarum vniuersis olim per Apostolos annunciatum in fabulam conuersum, aut irreligiose subsannant, aut sacrilegè mendacij notant.

Apostolicæ doctrinæ nunc vsu venit, quod oli Propheticæ, vt repudietur quasi humana, & mendacij atq; adulterij accusetur.

Esa.28. Hiere.41. Threno.2.

Voces aduersariorũ, quibus doctrinã Apostolicam Ecclesijs Catholicè traditam eleuare, atque falsitatis accusare conantur.

a Quod (inquiunt) aut ille, aut ille vetustissimorum Patrum testatur ab Apostolis vel dictum vel factum, ex vulgi errore dictum est: magis receptos, quàm probatos vulgi mores laudabant. Quòd breui tempore ante eorum ætatem in vsum obrepserat nimia facilitate, sine ratione, aut iudicio secuti sunt.

a Sic Caluinus Antidoto i Concil. Tride.

Quod

Quòd Apostolis Patres vetustissimi accepta ferunt, quæ vulgò recepta ignotæ erat originis. [b] *Multa ad eos publica, sed incerta fama, nomine Apostolorum relata sunt, quæ alij de Apostolis, vt essent plausibiliora, confinxerint. Quòd ex persuasione, quæ temerè inualuerit Babylon apud Diuum Petrum, Romam allegoricè vocari finxerunt (ait Caluinus) Papiam Apostolorum discipulum notans, & D. Hieronym. Oecumenium, &c.* [d] *Quòd incommodos sermones de sacrificio, de Sanctorum inuocatione, de fundendis pro mortuo precibus, à populo veteres Scriptores mutuati sint. O impietatem sacrilegam, ô nefariam audaciam atque inauditam, quàm nihil piget, nec quicquam pudet: quasi oculos mũdo confixerit, ita impudenter simul & superciliose de toto vetustissimorum iuxtà ac sanctissimorum Patrum choro censet. Scilicet istos penes Areopagitas, vt personarum omnium præ se nimiùm contemptores, ita suarum quoque tenebrarum nimiùm præposteros amatores, arbitrium esto, de germana Apostolorum doctrina, qui isthoc mundi senio nati, aut vti Pythagoras in Euphorbum, ita hi in Vuicleuum aut Hussium quempiam, imò Iouinianum atque Vigilantium renati, & rerum temporibus obliteratarum imperitia impediti, suo quisque mendacij Spiritu Apostolicam metiuntur doctrinam: qui isthac illius tessera indubia sese pijs omnibus manifestò produnt Antichristos. Siquidem aliam atque aliam non modò à suis mutuò dogmatibus, sed à sua quoque ipsorum, doctrinam isti heterodidascali subinde in orbem euomentes, illum contentionis, blasphemiæ, atque dissentionis singularem magistrum dissentanea exprimentes ad viuum doctrina (vt ingenuos quoque & minimè degeneres agnoscas discipulos) priscam illam doctrinam à nouis suis, imò ex veteribus potiùs hæresibus recoctis commentis alienam, vtut cum illa veteri Apostolica vnam atque eandem, humanam, Papisticam, adeóque Sathanicam faciunt: suam verò licet à veritate alienissimam, licèt cum Euangelio re quidem ipsa pugnacissimam, licèt denique ab Apostolorum dogmatibus diuersissimam, at veram tamen Euangelicam, & Apostolicam iactare audent, imò, si superis placet, verbi Dei titulo insignire verentur nihil. Atqui istum in modum pro callida ingenij vafritie sese solet astutus ille veterator infestissimusque salutis humanæ hostis Sathanas in Angelum lucis transformare, vt faciliùs pro prisco impotenti illo suo surripiendi diuini honoris studio, etiamnùm hodie sibi suisque veritatem arroget, germanisque veritatis filijs suam mendaciorum falsitatem tribuat. Proinde & sua ob rerum veritatem nomina in alios prior conuitiando transfert, vt in ipsum minùs hærere videantur, quòd posteriùs dicantur. Quemadmodum enim priscis illis seculis Catholicæ atque Apostolicæ fidei propagatores, simul & propugnatores DD.* [a] *Zephyrinum Roma. Episcopum,* [b] *Basilium,* [c] *Nazianzenum,* [d] *Ambrosium,* [e] *Hieronymum,* [f] *Augustinum hæretici calumniabantur Apostolicæ doctrinæ* [g] *corruptores,* [h] *hæreticos,* [i] *Manichæos,* [l] *Homousianistas,* [m] *Sabellianos,* [n] *Basilianistas: sic illorum successores eiusdem planè fidei Apostolicæ, & auitæ doctrinæ professores hodie accusare non verentur Apostolicæ fidei violatores, Sathanicos atque Papistas, alijsq; honorarijs ornare titulorum elogijs, quæ quotidie vera in pietate proruentes, ad popelli plausum confingunt.*

[b] Brentius Apologia Confessi. Vvirtēberg ensis.
[c] Caluin. in epistol. Petri.
[d] Philipp. Melanch.

Areopagitæ olim de nocte densissimis in tenebris ius dicebant.

[a] Theodotus Bizantius apud Nicepho.
[b] Vide epistol. Basil.
[c] Vide epistol. Nazi.
[d] Iouinianus Manichæu, August. de nuptijs, a. c. 5. & 23.
[f] Pelagiani, vid. homil. 24. de verbis Apostol.
[g] Vide a.
[h] Vide f.
[i] Vide d.
[l] Vide Augustin. col lat.
[m] Vide Augustinũ de nuptijs 2. cap. 23.
[n] Vid. epistolã Nazianzeni.

Apostolorum discipulos multa finxisse sub Apostolorum noīe aiunt Euãgelici isti, vt sic suos tueantur errores.

Fallacis angeli illius sese in lucis angelũ trãsformãtis tessera, dissentiones & dissidia, liquidò apparet istis in Euangelicis.

Hæreticorum inter ipsos dissensio, eos diaboli discordiæ magistri arguit discipulos.

Cur Diabolus sua vera noīa pijs Dei filijs semper per hæreticos affingat.

Quare

Aduersarij vera vetuntur Sophistica, quæ Sophista veritatis fur Aristoteli.

Quare istis sophisticis imposturis (est namque Sophista veritatis fur, si hac in re Aristoteli credatur, teste Clemente Alexand. in 7. Stromatum) fraudulentisq́ illusionibus, quibus imperitæ plebeculæ fucũ facere aduersarij conniluntur, Apostolicam simul & Catholicam Christianæ Ecclesiæ doctrinam opposuimus, quasi clarissimum atque leuissimum disciplinæ liquidò Euangelicæ speculum, vt ex Catholico veterum Ecclesiæ Christianæ Patrũ cum Apostolica doctrina consensu omnibus fiat luce ipsa Solis meridiana manifestius, nouã aduersariorum doctrinam cum vetustissima veri Euangelij Christiani Apostolica, simul & Catholica ex diametro toto pugnare doctrina. Quinimò & illud hinc omni constabit Christiano orbi perspicuè demonstratum, illa aduersariorum emblemata Cæsareæ Maiest. alijsq́ Germaniæ nostræ Principibus non rarò obtrusa, vanitatis impudẽtissimæ haud esse expertia, quæ passim suis istis confessionibus & apologijs iactanter infarciunt: Nouos tantùm abusus (inquiunt in Confess. August.) sustulimus, qui contra veteres Canones, cõtra veteris Ecclesiæ exẽpla, sine vlla certa autoritate vitio temporum recepti sunt. Item sub finem Confess. August. In doctrina & cæremonijs, inquiũt, apud nos nihil est receptum contra Scripturã, aut Ecclesiam Catholicam, quia manifestũ est, nos diligentissimè cauisse, ne qua noua & impia dogmata in nostras Ecclesias serperent.

Euãgelici isti omnes cum Euangelica, Apostolica, Catholica pugnant doctrina.

Confessionis Augustanæ & apologiæ vanitas quãta hic liqueat.

Quæ ipsorum asseueratio an veritati affinis sit, an ab eo longè absit, potiùs maluimus tuo candide Lector relinquere arbitrio dijudicandum, quàm nostro quasi præiudicio tuas aures, mentémue aut præoccupare, aut prægrauare. Prudenti enim atque attento Lectori haud fuerit sanè difficile, perspicuum hîc cernere, penes vtrós nam doctrina certò Apostolica, & indubitato Catholica constet serta tecta: An eos, qui veterem Ecclesiam insequuti, sese præscribunt Catholicos: an eos veriùs, qui dogmatum dissentionem sectati, sese aut Protestantes nominant, aut dicunt Euangelicos? Quod qui hîc perspicuum agnoscat, quàm nam obsecro Lector Christiane sibi aliam meritò exoptet fidei re ipsa Christianæ, & certò Euangelicæ, indubitatóque Catholicæ ex vetusta ipsius antiquitate confirmandæ rationem? si modò mansuetum sese Euangelio prebeat discipulum, nec contentiosum, sed ex animo veritatis Christianæ studiosum, & si vincam illam studij Theologici probè à Spiritu sancto singulari veritatis Doctore didicerit normam. Esto mansuetus ad audiẽdum verbum Dei, vt intelligas. Porrò eos qui ex contentione sunt, moramur nihil: quicquid illi aduersus manifestam adeò veritatem insanis maledictorum clamoribus obstrepunt: quicquid tinnulis blandæ illius in speciem libertatis Euangelicæ vocculis obganniunt: quicquid canoris humana ex sapientia nugis obmurmurant, scimus ex Apostolorum prædictionibus, scimus exitiales esse Sathanæ hostis insidias, pernitiosas humanæ salutis præstigias, detrimentosa denique Euangelicæ sementis zizania. Eccl. 5. & 8.

Ex Panoplia hac liqueat, penes quos vera sit Euãgelij & Apostolorũ doctrina.

Diaboli fraudes à fide Apostolica & Catholica aut cãtus non meliꝰ quàm surda euitantur aure.

Proinde pia Christianorum pectora serpentinæ illius Euangelicæ prudentiæ æmula ad hoc, tanquàm Syrenum illarum cantus, blandáque Circes carmina illas animi sui aures occludere, periculiq́ metu obuallare est consultissimum, vt surda, quod dicitur, hæc in speciem tempe amœnissima pertransire queant. Si enim

enim illi prisci nostri omnium deceptoris serpentis sibilo,prima quidem fronte blando,sed venenato atque aculeato aurem præbere consilium est,tam est hodie fraudulentus,plausibilis,& in speciem veri similis,vt nisi magno cum prodigio illæsus, virulentoq́ anhelitu non aliqua ex parte afflatus non discesseris: quod vel doctissimi plurimi nostra hac ætate viri lugẽdis suis demonstrent exemplis. Verùm Catholicos Lectores omnes apud Deum Optimum supplicibus optarim votis in damnatis aduersariorum legendis libris esse Prometheos, quàm Epimetheos.

Cauẽdum omnibus perstudiose à damnatis aduersariorum scriptis,quòd lectoribus magno cũ periculo suũ affiẽt virus.

Nostræ ætatis calamitas vnde.

Quò enim magis magisq́ nostræ istius ætatis tempora cogito, mores animaduerto,studia considero, hoc mihi magis persuadeo,illum propemodùm diem miseris illucescere mortalibus, quo Draco ille serpens antiquus (qui est Diabolus & Sathanas, vt ait D. Iohannes Euangelista in sua rerum in Christi regno gerendarum prophetia)ad annos mille, hoc est, plurimos, sed incertos in abysso ligatus,ne ampliùs gentes seduceret, nũc temporis dissoluta catena illa magna, id est, Dei nostris omnium sceleribus immodicis meritò iratissimi impedimento paulisper semoto,in mundum iteratò ingreditur pristino illo,nimirùm fallendi atque in errores illiciendi, functurus officio. Ita namq; illius dissentionum atq; schismatum artificis singulari studio & opera,cùm veteres illæ quidem hæreses iam pridem consopitæ reuiuiscunt,tum nouellæ toto passim orbe expullulant,atque congerminant,vt Apostolici illius seculi(nisi equidẽ multum fallor) faciem ad viuum agnoscere mihi propediem videar: quod sanè per Diaboli studium illud noxium attinet,zizania illa noua dico,quæ inimicus homo,vt est apud Matthæum, agricolis & Christi ministris nimis altùm dormientibus, & profundè nimiùm alienis ab suo quibusq́ ferè officio,curis demersis,bono illi, vt peruetusto,ita viuido etiam Apostolicæ doctrinæ semini inspersit: quæ tantò vereor ac metuo(vtinam vanus sim vates)feruidiùs malè prouenient, quantò glebam sibi nacta sunt nimis idoneam.

Diabolus olim ligatus,nũc vi detur abysso emissus iuxta prophetiã Apocal. 20.

Priscarum hæreseon repullulatio ex Diaboli zizaniis. Matth.13.

Agricolæ & Christi vinitores supini plerunq; dormiunt.

Quid enim nostris posteris polliceamur,si istam germinum illius fœcunditatem,prò nimis felicem,prudenter animo contemplemur,quæ subitanea quasi lue ex illa ollæ ab Aquilone igne iræ Dei succensæ,incendio profecta & orbem propè omnem peruagata, numerosissimam hanc Aquilonis gentem, hominum olim vaginam,veteribus meritò dictam,iam nũc depascitur atque depopulatur? quæ Occidentem non leuiter adustulauit? quæ Meridiem grauiter sauciauit? quæ Orientem deniq; exitialiter deuastauit? Verùm in hoc plusquàm Tragico exitialis incendij spectaculo dum mecum tacitus reputo, ecquid factu sit opus, án otiosum me cum plerisque exhibeam spectatorem, án pias potiùs manus isti flammæ vndiq; accensæ adhibeam extinctorias? arcto atq; solutu perdifficili me vtrinque constrictum video necessitatis nodo. Illud enim me manifestissimæ arguat impietatis,socordiæq; ignauiæ,imò atrocis veriùs iniuriæ,cùm citra piaculum parricidale maternas Ecclesiæ Christi Catholicæ conflagrare quis videre nequeat ædes,ni omne sua pro virili attulerit subsidium: hoc verò magnæ fortassis me apud quosdam censorios notabit temeritatis,quòd maius huius ætatis viribus attentarim onus suscipere. Sed quia & in magnis voluisse sat est,nec suo apud Deũ

Ollam illã furoris Domini apud Ieremiam igni hæreseon succẽsam, ab Aquilone nũc flagrantem ebullire.

Ierem.1.

Vide Iornãdem de Gothorũ historia.

Tragicum istius incẽdij spectaculũ pios omnes ad auxilium Ecclesię laboranti ferendũ inuitat.

Istarũ hæreseon flãma omnẽ propè orbem Christianũ exitialiter depascitur.

Optimum præclarum piæ suam in Ecclesiam conseruandam voluntatis studium caret fructu atque adeò premio, hanc in partem peccandum arbitrabar satiùs, quàm illius culpæ vlla ex parte vel videri affinis: maximè cùm & nos Dei Opt. dignatio ad custodiendas sua super familia excubias vocare non sit grauata, alysq; collegis strenuam hanc in rem assiduè operam tollerantibus adferendam, si quam possumus, auxily opellam inuitantibus. Ne igitur illis desimus & nos ad opus accingere fuit animus.

Fons errorum omnium huius tempestatis, quòd Scriptura sola est verbũ dei, hoc opere obstruit, & obruratur.

Quare cùm omnis hydræ istius Lutheranæ virulẽtia multò pestilentissima, simul & præsentissima, quæ per orbem Christianum, eheu dolor, latè iuxtà ac dirè peruagata sæuit, in verbo Dei scripto (quod duntaxat, non item doctrinam Apostolorum traditam & non scriptam, verbi Dei appellatione dignatur) ceu capite suo lateat recondita, nullum planè aliud aduersus sonticum istud malum existere videtur remedium aut salutarius, aut præsentius etiam, quàm vera illa non iam fabulosa Herculis claua, sed Christi Iesu machæra bicipiti: verbo, inquam, Dei scripto, & non scripto, verissimæ istius hydræ caput illud principale semel demetere atq; præscindere: quo deputato reliqua omnia errorũ capitula, toto eius passim corpore, Stolonum instar, temerè stulteque propullulantia, vltrò emori est necesse, haud aliter atque illi Lerneæ vsu euenisse fabula veritatis inuolucro tecta habet. Quod vt efficiamus faciliùs, & assequamur feliciùs (quantam quidem nobis per ætatis tanto sanè negotio imparis immaturitatem, & ingenioli rebus adeò arduis minùs idonei, eruditionisq́ rerum digna cognitione non satis instructæ mediocritatẽ licebit) quæstionem nobis petractandam sumpsimus, vt plerisq; omnibus vsu protritã, ita prorsus omnib⁹ cognitu necessariã: An verbi Dei nomine sola Scriptura sacra sit Christianis accipiẽda? Quæ quidẽ quæstio, si quis accur.atam seculi istius nostri secum ineat rationem, quò veterum ferè omnium hæreseon camerinæ rabidis quorundam studys perturbatæ, in Catholicam Christi Ecclesiam funestas sæuissimasque denique pestes exhalant, haud sanè facilè explicarit, quantum ea & vtilitatis necessariæ, & necessitatis multò vtilissimæ contineat inuolutum. In ea namq; totus Christianæ nostræ religionis cardo vnicè singulariterq́ versatur. Christiana enim fides cùm tota verbo Dei, ceu basi sua fixa nitatur, hîc si dubius ambigas, quid nam sit verbũ Dei, quis non videat, vniuersa nostræ religionis firmamenta semel labefactari, suo gradu deturbari, pessundari, euerti, profligari? Quare si fortunas aliquis nostras aut dolo, aut stellionatus astutia ereptum eat, aut auito fortassis fundo nos exturbare conetur: si existimationi, si honori, si libertati quis insidias struat, eius profectò studys, quibus liceret cùm viribus tum opibus obuiàm iremus. Quid hoc igitur in loco faciundum credas Lector Christiane, vbi de salutis æternæ possessione lis intentatur? vbi de auito Christianæ religionis fundo disputatur? vbi de Apostolica cælestis Euangelij hæreditate controuersia tractatur? Cùm igitur piorum erga suos parentes filiorum amor nequaquam sustineat fundos auitos à Maioribus vsque traditos nullo pacto sibi, aut eripi, aut accidi, quis nostrûm, Lector, qui vero Catholicorum nomine seriò gloriamur, quis nostrûm, inquam, æquo ferat animo (nisi paternarum opum ignauissimè negligens) auitum nostrum

Nisi aduersarios cogas verbũ Dei Agrapho, atq; nõ scriptũ sed traditum recipere, tantundẽ pfeceris, quàm si hydram illã Lernæam saluo capite principali oppugnare pergas.

Verbũ Dei an solam contineat Scripturã?

Quàm eximia & propè singularis huius cõtrouersiæ vtilitas.

Fidei christianæ basis est verbum Dei.

Quanti intersit cuiusq; Christiani hãc cõtrouersiam, Quid nam sit verbũ Dei Euangelicũ, cognoscere.

strum patrimonium, singulare illud Christi nostri peculium, Apostolorumq́ depositum nobis per manus à Maioribus hucusque & traditum, & concreditum, sibi de manibus cum nominis infamia excuti? aut intolerabiliter cum posterorum iniuria accidi? aut miserabiliter cum irrecuperabili salutis iactura dilaniari? Proinde improbis istis Diaboli hostis nobis infestissimi machinationibus, callidissimisq́ cuniculis, quibus vix aliàs vnquàm obliquioribus ad impium illum suum Atheismum conabatur redaperire viam, heroica Christiani pectoris fortitudine est obnitendum, ne verum Dei verbum Germaniæ nostræ iam olim hæreditarium ab Auis, Proauis, adeoq́ Apostolis ipsis D. Thoma crescente, & alijs traditum, nec frustulatim occidi, nec partim eripi patiamur.

Diabolū hac de verbo Dei cōtrouersia viam sibi ad Atheismum moliri.

Vide Hiero. I. Cata log. & Epiphan.

Licèt enim antehàc varia in fidei Christianæ interitum sit commentus cōsilia, quæ vniuersa cùm frustrà esse videat, factus iam infestior, in nos Apostolici illius gregis reliquias insurgit callidior, ijs tamen, quæ nunc sub mundi finem molitur, nunquàm anteà conabatur sanè aut perniciosiora, aut diriora. Olim enim vbi per Tyrannos illos Nabuchodonozor, & Diocletianum frustrà sese sacrarum literarum interitum agnosceret fuisse molitum, aliud inire consilium lædendi nostri studio coactus, longè illo & callidius & noxium magis excogitauit machinamentum, quo illas vel partim saluas, si non perderet, at sanè affligeret tamen. Itaque in Italia per Theodotianos Legem & Prophetas, in Ponto omnia Christianæ historiæ Euangelia, præterquàm Diui Lucæ, conabatur per Marcionem sublegere, in Syria per Alogos illos Apocalypsin, in Græcia per Seuerianos acta Apostolica, & per Helcesaitas D. Pauli epistolas moliebatur inducere atque delere. At nunc sub mundi finem, si non ætatis senio emorientis, at nostris saltem sceleribus labascentis, non partem modò aliquam verbi Dei, sed totum planè ipsum Dei verbum pijs Christianæ doctrinæ filijs, fidisq́ Apostolici depositi custodibus studet surripere: dum videlicet scriptum Dei verbum, si literas numeres, sartum tectum sese simulat callidus impostor relinquere: sed si pœnitiorem eius intueâre naturam, re vera illud totum conatur sublegere, atque funditùs perdere. Quia enim illud scriptum Dei verbum claro certoq́ Apostolicæ Traditionis sensu vt obscuret, spoliat: quia illud viua Apostolorum voce traditis vnà cum illo dogmatibus, vt laceret, expilat: nunquàm sanè antehac nec callidioribus vsus machinis, nec astutioribus fretus consilijs, nec formidabilioribus instructus artibus, in Catholicam Christi Ecclesiam aut incubuit infestior, aut « insultauit perniciosior. Verùm enimuerò si tantùm veritati Scripturarum ob« « strepit adulter sensus, quantùm & corruptor stylus, vti rectè à Tertulliano dicebatur, quid de isthoc Diaboli veteratoris stratagemate censendum, quo non solùm verum Apostolorum sensum illis conatur detrahere, sed adulterum etiam molitur inuehere? Ergò ne vnà cū Apostolici sensus mutilatione certissimum Scripturis ipsis dirū vafer molitur interitum? Si semel igitur totum Dei verbum indubitatò constitutum fuerit, & determinatè finitum, oēs in vniuersum istæ errorum præstigiæ (quibus nunc temporis complures, proh dolor, perstricta mentis acie à recto Euangelicæ veritatis tramite aberrantes, sese in certissimum sempiterni exitij barathrum dant præcipites) adeò non euanescent modò, vt penitùs

Diabolū nunc callidiùs simul & infestiùs catholicā oppugnare Ecclesiam, quàm anteà vnquàm.

Vide hac de re Nicephorum. Tertullia. cōtra Marcionem. Epiphanius in Alogis. Augustin. de hæresibus.

Diabolus nunc totū Dei verbū conatur semel subuertere, atque perdere.

De præscriptionibus

Certissima istas dogmatū cōtrouersias conciliādi ratio ex verbi Dei definitione.

tùs deletæ vltrò quoque semel intereant, veramque Apostolicæ doctrinæ custodem Ecclesiam Catholicam mirificè suo interitu gloriosam, singulariterque illustratam reddunt. Nec enim aliud futurum mihi persuaserim, si inter diuulsas Ecclesiarum istarum factiones, Catholici nominis vt verè expertes, ita verè quoque, sed frustrà, æmulantes, vt olim Arriani, semel nobiscum concorditer cõuenerit, quid nam sit verbum Dei, quàm quod in teterrima noctis caligine vsu eueniat, si lucidißimus Sol subitò exortus horridis depulsis tenebris omnia clarißimè suo lumine collustrat, quo tota rerum vniuersitas, in suo quodque ordine atque natura, planè inspiciatur, quid solidum, quid inane: quid viuum, quid adumbratum: quid natiuum, quid fucatum: quid purum putum, quid miscellaneum: quid denique verum, quid adulterinum.

Quantoperè exoptãdum, vt inter õmnes cõstet, qd nã sit verbum Dei.

Vid. Victorem Africanum de persequutione Vvãdalica li. 1.

Frustrà istas sectas Catholicis suũ nomẽ Catholicum inuidere, vti olim & Arrhiani.

Proinde cùm tanta vberrimorum fructuum & eximiorum commodorum copia ex vna hac quæstione pendeat, vt nostrũm fuerit, ne hiulca orationis methodus ratum aptumq́; disputationis filum obscuret, nèue Lectoris attentionem inepta rerum series frustretur: ita tuum erit, Christiane Lector, vt anticipatæ opinionis sentẽtia paulisper deposita, æqui iudicis personam indutus, animi quidem attentionem in cognoscendo, æquitatem verò in dijudicando adhibendam, obnixè oro, atque tuam te per salutem obsecro memineris, ne aut illa præoccupatus, frustrà legendo fatigeris, aut hac destitutus aliter quædam tibi videantur dicta, quàm vel pia instituti nostri ferat ratio, vel sacrosancta rerum veritas patiatur.

Admonitio ad Lectorem cãdidum.

Cæterùm quò planè omnium vberiùs seruiremus commodis, magis rerum, quàm verborum studiosi, vtilia potiùs, quàm plausibilia sectati sumus, quæ non inania tibi Lector vocularum molliusculo tinnitu aures ferientium adferant oblectamenta: sed quæ salubriora dogmatum fidei præbeant emolumenta, quæ cùm mentem fructus suauitate demulceant, tum animum Christianæ religionis pietate imbuant, pectus deniq; veritatis certò Euangelicæ sanctitate impleant.

Lectori cãdido quid ex huius operis lectione expectandũ.

Hæc autem dixerim de dogmatibus hodie in controuersia positis, & si certè non omnibus, at plurimis tamen, ijsdemq́; capitibus, atque aliorum fontibus, quæ aut diffuse, aut restrictè, quod alij nostræ ætatis Theologi copiosißimè sint persequuti, pertractare nobis cura fuit, pro eo atq; nostræ Panopliæ ratio postulare videbatur. Quibus si minùs aut per ætatis iudicium, aut veterum Patrum studium fuerit factum satis, pius, rogo, boni consulatur inuãdi animus: cui si aut facultas desit, aut effectus, certè voluntas non defuit, aut affectus. De illorum equidem numero me in primis profiteor ingenuè, qui proficiẽdo scribunt, & scribendo proficiunt. Apostolicam itaque simul & Catholicam de dogmatibus hac extrema mundi pereuntis hora controuersis doctrinam perspicuè sub omnium oculos proponere conabamur, ac simplici sanè contenti fuissemus veritate, nullam ne leuiculæ quidem offensionis, nedum iustæ indignationis, occasionem mortalium cuique daturi, si res ita ferre posse fuisset visa.

Cur quorundã errores hìc nominatĩ refellendi

Vnde & ab aduersariorũ omnium nominibus perlibenter temperassemus, vt sententiæ sententijs oppositæ absq; vlla omninò personarum inuidia placidam loquerẽtur veritatem, nisi huius faciendi neceßitas isthuc nos prorsus adegisset inuitos.

inuitos. Non enim illorum verba huc transferre licuit acephala, ne falsam calumniam struxisse videamur, quam nos fidem in eis persæpè desideramus. Proinde strenuam dedimus operam, vt sententijs duntaxat eorum syncerè & optimacum fide recitatis non conuitia conuitijs etiam retunderemus, nō maledicta maledictis reponeremus: sed veritati Euangelicæ studentes, Euangelicam quoque illam Christi Iesu mansuetudinem pro nostra infirmitate imitabamur: quæ maledicentiam omnem vel lacessita exhorrescit, non in Euangelico modò negotio, sed in omni planè vita Christiana, vt non audiamus in re sacra, quod prophanus ille in re prophana verißimè exclamat: ἀκόλασον ἴσχι γλῶσσαν αἴσχισον νόσον.

Illud postremo loco admonitum velim Christiane Lector, nos in aduersariorum gratiam non planè omnium, neque omnibus omninò veterum Patrum testimonijs esse vsos, quæ causam nostram aut instruere locupletiùs possent, aut manifestiùs confirmare: sed ex istorum sanè præscripto illos duntaxat Patres veteres in Apostolicæ doctrinæ certò demonstrandæ testimonium asciscimus, quos vel ipsi veterum prorsus omnium Aristarchi audacißimi, vt iniquißimos non dixerim, aut iniustißimos, ad sua isthæc noua dogmata statuenda adducere non dubitant. Magnum sanè præiudicium armis ex hostium quasi arbitrio præscriptis tantùm pugnare: cùm verißimè illud vsurpare liceat, Dolus an virtus, quis in hoste requirat? Verùm præclara huius causæ bonitate confisi, ac perspicuè omnibus, qui æquum adhibeant arbitrium, confirmatæ satis superque veritatis Catholicæ confidentia freti, legem ab aduersarijs præscriptam non inuiti patimur, nihil causæ nostræ, quod equidem arbitror, detrimenti allaturi: ni in detrimento quis habendum censeat, quòd causam non tam adiuuet, quàm exornet. Quare ita nos instruximus, vt veterum Scriptorum neminem ad fidei Catholicæ dogmata constituenda aduocauerimus testem, qui nō ante annos iam mille suis in publicum editis libris, toti Christiano orbi effloruerit. Porrò ea quæ aut in τῶν ἀδήλων, *id est, incertorum calumniam, aut* ἀποκρύφων, *id est, occultorum notam incurrant, prudenter hac in arena præteriuimus, nisi quæ aduersarij suis præiudicijs rectè aduersum se ipsi valere iudicarunt, dum hæc ipsa ad sua isthæc noua dogmata stabilienda recitant. Illos proinde Apostolorum Canones in præsenti tantùm mihi recitandos atque vrgendos credidi, quos illa totius orbis Concilia suis testimonijs quasi sigillis genuinos consignare non dubitarunt: quosq; apud Epiphanium clarißimum scriptorem, D. Carolum Magnum, Borchardum, aliosq; eiusdem notæ extantes quasi disiectas in deploratißimo Apostolicæ illius Politiæ naufragio tabulas collegimus.*

Quibus armis hic pugnandum ex hostiū pscripto.

Veterum Scriptorū qui āte annos mille floruêre, testimonijs tantùm hac in Panoplia vtendum.

Alia verò similis notæ antiquitatis Christianæ monumenta non adhibuimus, nisi quorum, vti diximus, fragmentis ipsi Aduersarij clarißimum Catholicæ doctrinæ Solem quasi nubibus quibusdam operire conantur: quæ cùm ipsi ad Catholicæ fidei oppugnationem valere præiudicarint, æquißimum quidem fuerit, vt eadem ad eiusdem propugnationem valere concedant: qualia sunt, quæ Telesphori, Anacleti, aliorumque vetustißimorum Scriptorum titulis extantia non infrequenter aduersus Catholicos retorquent. Quæ si cuipiam morosiùs censenti minus ad autoritatem facere videbuntur, ad antiquitatem saltem nō leui-

ter pertinere demonstrabuntur. Quare hanc in rem seduli incubuimus, vt intra quingentos illos à Christo nato annos tota nobis decurreret veterum Scriptorũ recitatio, quò doctrina ex purioribus illis Christianæ Ecclesiæ fontibus hausta, faciliùs istud ex dogmatum discordia incendium pridem natum, dudum accensum, breui (eheu vereor) manifestum in orbis totius rogum, pyramą́ inflammandum restinguat, verosą́ Euangelij Christiani studiosos vberrimis disciplinæ certò Apostolicæ fructibus feliciùs cumularet, piosą́ in vniuersum omnes verè Euangelicæ pietatis atque Catholicæ pacis amatores suauiùs refocillaret. Quare ne qua in re nostro instituto defuisse cuiquã videamur, Græcas ferè Græcorum Patrum adiecimus sententias, quos quidem aut ipsi legere, aut dolenda librorum penuria impediti per alios consulere potuimus: cùm vt Latina Græcis collata significantiùs autorum sensa exprimant, tum ne in veritatis Catholicæ præiudicium aut minus aut plus, quàm res habet, conuertendo dixisse vllam suspicionem cuipiam daremus.

Propositio cũ distributione.

Proinde, vt ad rem accingamur, disputationis quidem nostræ ea erit series, vt initiò, quid nam sit verbum Dei, peruestigetur: quam inquisitionem vera deinde verbi Dei definitio excipiet: qua constituta, veras verbi Dei partes restrictè explicatas tractabimus, dogmatą́ Christianæ Ecclesiæ nunc propè omnia in controuersia posita ex verbo Dei confirmabimus. Aduersariorum deniq; oppositiones ad Euangelicæ veritatis libram expensas, vanitatisą́ conuictas, vltrò euanescere monstrabimus.

Nuncupatio operis huius Christo Iesu cũ inuocatione.

Ita D. Ambrosius lib. de fide.

Sic & D. Fulgẽtius.

Quem laborem Christe Iesu tuæ vnius gloriæ illustrandæ, Catholicæą́ illi tuæ veræ Ecclesiæ propugnandæ singulariter desudantem, quàm possum impensissimè, supplex oro, atq; obnixiùs obsecro, vt dignanter suscipias, nostrią́ miseritus, tuo illo cælesti auxilio hãc ingenij infirmitatem adiuuare, mentis imprudentiam tuo cõsilio gubernare, ætatisą́ imperitiã tui spiritus vnctione, afflatu, atq; illustratione docere digneris. Te enim Christe testor in animam meam, nos amanter magis quàm audacter labores hosce in publicum dare: non cuiusą́ fuggillandi libidine, sed sanandi fratres desiderio, atq; confirmandi: non de aduersarijs, quos nequaą̃ exacerbatos, sed sanatos optamus, victoriã: sed cõtra mendaciũ quærẽtes veritatẽ: cõtra noua nouatarũ ex veteribus hæreseõ dogmata antiquitatẽ: contra Antichristorũ oĩm pseudoeuangeliũ verã tui Euãgelij sinceritatẽ.

Aetiologię in lucẽ æditæ huius Panopliæ.

Volumus præterea hasce laborum quinquennalium opellas (ô vtinam tibi Christe Iesu gratas, tuæą́ Ecclesiæ cõducibiles) in quinq; tomos secare, vt quinq; fortassis minarum tibi gratiarũ omnium, quibus tuũ Ecclesiæ corpus exornare nunq̃ desinis, liberalissimo dispensatori obnoxij quinq; istas ex ter quinq; annorum hisce in studijs exactorũ sudoribus atq; algoribus, si nõ cum frugi illo seruo libras: at cum puero illo Euangelico panes saltem ordeaceos offerremus: qui populum tuum ouium pastoribus destitutarum more dissipatum, dispersum, conculcatum, lugendaą́; illa verbi Dei fame laborantem vel tenuiter reficiant, vel famis malum leuiter saltem depellant: quibus etsi melius & elaboratius quicquam præstare modò non possumus, negare tamen eos nequaquàm vlteriùs audemus. Veremur enim, ne imprudentes aliquando tua illa die, quam seruus negligens

Cuiq; sua mina Euãgelica vsuras iustas parere debet.

Iohan. 6.

Luc. 19.

non

non sperat, aut hora, quam nescit, oppressi, bonarum iustarumq́ vsurarum deprehendamur steriles, atq; cum hypocritis miserrimam illam sortem nacti, malè in æternum viuentes, moriamur.

Ad hæc & illud accedit, quòd tacuisse interdum veritatem, est prodidisse: quod si vnquàm aliàs in dogmatum tuæ fidei confessione locum habuit, nunc certè vel maximè: idq́ potissimùm, si locum cogitem, in quem tua me vocatio apertis adeò argumentis ex altissimo discendæ veritatis otio est euocare dignata. Reticentiæ periculum hoc tépore.

Deterruit subinde suscepti operis difficultas, sed perseuerantiæ stimulos addidit aduersariorum improbitas, atq; vana de Euangelica veritate tua, quasi dudum expugnata, victoriæ ante triumphum gloriatio, quam passim sibi nec vendicare, nec iactare desinunt: simulq́ tristissima isthæc fratrum Christianorum calamitas, vt passim orbe toto, ita in vicinia omni grassans, qua qui non ab angusta Euangelij veri semita deturbantur, non leuiter sanè aut offenduntur, aut perturbantur.

Deterruit similiter à tanto bello suscipiendo huius ætatis infirmitas, quæ vix dum circulatis digitis mihi supputans annos, sibi de iusta virium tantarum paritate diffidit: sed indubitata tui subsidij fiducia velut classicum canens, ad congressum adhortabatur.

Deterruit deniq; præ cæteris hisce omnibus rudem Tyronem huiuscemodi velitationis inexperientia: sed extimulabat eximiè certum propriæ salutis periculum, quod ex ignauo spectatoris tantùm otio bellicis istis tempestatibus vehementer adeò vbiq; perstrepentibus mihi creaturus formidabam: quippe qui tecum non colligit, dispergit, & qui tecum non est, contra te est. Qui enim nondum scalmum in lacu regere satis didici, quó nam ausim pacto Euxini furientis me credere fragoribus? quos tam vehementes video maledictorum ventis excitandos, vt sæuissimæ tempestatis procellam non immeritò exhorrescam. Verùm tuo vnius Christe fretus gubernaculo, iubente charitate, quæ omnia potest, tuæq́ nauiculæ Epibatis imperantibus vela ventis tradere cogor, Spirituq́ tuo sancto auram prosperrimam afflante, bonum mihi tutæ stationis locum securus polliceor, vtrinq; mihi certissimum habiturus solatium.

Si enim ad optatos portus, vbi Christianum gregem vero Euangelij tui pabulo aut recreare, aut educare liceat, appulero, nō gubernator modò habear, sed mihi tum demùm seriò optata gratulaturus crediderim: sin inter asperos orationis anfractus & argumentorum scopulos, densasq́ obscurissimæ ob vetustatem veritatis tenebras, nebulosasq́ illas, quibus apprimè gaudet, caligines, vel imperitus sermo substiterit, vel animi mens tenebricosa, minusque perspicax impegerit, iustam fortè quis efflagitet virium facultatem, haudquaquàm tamen piam meritò exposcat voluntatem, Ecclesiæ tuæ Catholicæ iudicio in omnibus non subditam: cuius promissa abs te Christe Iesu merces vel sola me semel pro votis bearit. Interim nostri misertus Christe, pius adsis atque benignus: tuamq́ causam meo agere ore, inuictoq́ patrocinio tueri ne dedigneris, supplex oro, atq; obsecro.

LECTORI CANDIDO, EVANGELII VERE *Christiani studioso.*

HInc tibi liqueat Lector Christiane, veram Euangelicæ doctrinæ vocem in Catholica Christi Iesu Ecclesia, quę Romanum Pontificem suspicit, atque veneratur illius Vicarium, in hunc vsque diem personare claram, erroribus incontaminatam, adulteriisq; impollutam, quod ad fidei dogmata attinet. Agnoscas enim hic dogmatum nunc tempestatis in controuersiam ab aduersariis sua ex veteri illa hæreseon olim damnatissimarũ sentina reuocatorũ capita vniuersa ab illa fidei Apostolicę vnitate variantia, ex doctrina liquidò Catholica, certoque Apostolica funditùs subuersa ac profligata, stirpitusque reuulsa & eradicata, idque ex optimis quibusque Scriptoribus iuxtà ac vetustißimis, qui ante annos mille floruêre. Vnde aduersarios tam Anabaptistas & Zuuinglianos, quàm Lutheranos, atque adeò Euangelicos istos ad vnum omnes perspicias doctrinam Ecclesiasticam Catholicè adhuc obtinentem non nefariè modò atque sacrilegè calumniari humanam, Monasticam, Papisticam, aut deniq; Diabolicam: sed frustrà etiam ad purioris Ecclesiæ Patres prouocare. Vale, & nos Euangelio collaborans ardentibus adiuua precibus.

Ecclesiastici 8.

Non te prætereat narratio Seniorum: Ipsi enim didicerunt à Patribus suis. Ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

D. Iohan. Euangelista epist. 2.

Hoc est mandatum, vt quemadmodum audiuistis ab initio, in eo ambuletis. Multi enim seductores exierunt in mundum. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet.

IN COMMENDATIONEM EVANGELICAE PAnopliæ D. Vuilhelmi Lindani Dordraceni, Doctoris Theologi.

HEus tu, relligio cui vetusta
Christi iam satis & satis probata,
Sed nunc temporis impetita multis,
Est cordi, precor, huc lubens adesto.
Hic nam conspicis, vt tuetur illam
Nobis fortiter ipse Guilielmus
Lindanus satis & satis disertè.
Ictus sic vafer hostium repellens,
Sic se, sic sua scripta muniensq́;
Scriptura, Synodis, Patrumq́; dictis,
Qui ante secula multa claruerunt:
Vt iam sit nihil hostibus relictum
Nostris, dicere quod queant in illa,
Omni ni valedixerint pudori.
Ergo huc, relligio cui vetusta
Christi iam satis & satis probata,
Sed nunc temporis impetita multis,
Est cordi, precor, huc lubens adesto,
Et me nocte dieq́; lectitato.

OGDOASTICHON IN LAUDEM AUTOris huius libri.

SI laudem is mereat, monstrum qui conficit vnum,
Qua laude hic tandem non quoque dignus erit?
Dogmata qui penitùs hic tot monstrosa refellit,
Ingenij mira dexteritate sui.
Hæc studiose tibi viridanti præstitit æuo
Lector, & ingenio contulit ista suo.
Annos dent illi tantùm pia numina multos,
Cætera ab ingenio nam capit ipse suo.

Corn. Fuscus Nuportanus facieb.

LIBRI PRIMI DE VERBO DEI EVANGElico Methodus atque argumentum.

VEra fidei Christianæ regula inquiritur methodo horistica seu definitiua, num ea sit Scriptura sola. Ideo illud aduersariorum axioma, Nihil credendum, quod non est scriptum, varijs argumentis confutatur, ac Brentij, Melanchthonis, atque Buceri suffragijs, qui ad Traditiones non scriptas, tanquàm ad asylum, confugere in statuendis fidei suæ dogmatibus compelluntur, funditùs euertitur. Aliam igitur oportere esse fidei Christianæ regulam, quàm solam Scripturã: quæ vt constet certa & indubitata, enucleatur verbi Dei Euangelici, quod fides ceu obiectum spectat, natura: vbi eius origo & indoles ex Prophetis & Apostolis ostenditur, & declaratur, quòd esset viua Christi Iesu noui legislatoris voce promulgandum, & Apostolorum prædicatione in viuis humani cordis tabulis depingendum. Veram itaq; fidei Christianæ regulam esse, quod Apostoli à Christo Domino, eiusq́ Spiritu edocti, Ecclesiam Christianam docuêre, siue id in Scripturas fuerit relatum, siue minùs. Mox cur Apostoli quædam scripserint: cur non vniuersa fidei dogmata literis incluserint. Denique vniuersam illorum doctrinam, siue per epistolas, siue per sermonem, viuamq́ vocem Ecclesiæ initiò traditam atque assignatam ipsis adeò Apostolis pro germano Dei verbo Euangelico fuisse habitam.

EIVSDEM LIBRI PRIMI capita.

POst totius operis de verbo Dei Euangelico propositionem, distributionem atque inuocationem, nobile illud aduersariorum Catholicę Christi Ecclesiæ axioma, Nihil credendum esse, quod non sit scriptum, refutatur varijs rationibus: Scripturã sacram solã non esse verbũ Dei

CAP. I. 1 Quòd Asystaton.

2 Quia Symbolum Apostolorum præscribunt plerique suis credendum, ceu ab Apostolis compositum.

3 Quòd alia Symbola Conciliorum suis aduersarij Ecclesiolis proponunt credenda.

II. 4 Quòd ad Traditiones non scriptas refugere compellũtur in statuendis Euangeliorum libris, numero, & autoribus.

III. Iohannis Brentij tergiuersationem videas interceptam, qua contendebat, Non esse disputandum de ea Traditione, quæ nobis Scripturas tradidit: sed ea ceu fundamento certo & firmo iacta, de alijs, quæ dogmata quædam non scripta habent, agendum.

IIII. Brentius se ipse iugulare demonstratur.

V. Traditiones esse fidei fundamentum.

VI. Aliæ illius axiomatis confutationes.

5 Quia virginitatem perpetuam virginis matris ex scripto Dei verbo non possunt statuere.

Quia

6 Quia Baptizatos ab hæreticis doceant, aut rebaptizandos, aut non: neutrum verò ex Scripturis confirmare queant.

7 Quia imagines quidam eorum retinent sine scripto verbo. Quòd in Baptismo plurimas retinent cæremonias, & eas non scriptas, quodque suis vniuersi diem Dominicum tradunt sine verbo Dei scripto esse colendum in Sabbati locum. Rursus quòd festos dies plurimos temerè præscribunt obseruandos.

VII. Quod Melanchthon Baptisma infantium contra Anabaptistarum infestas acies nisi nostris armis, Traditione nimirùm non scripta, defendere minimè potuerit.

VIII. Lutherus ridiculè Anabaptistas sine verbo scripto refutauit: & Bucerus Traditione non scripta tuetur Baptismum paruulorum.

IX. Itaque longè aliam esse fidei Christianæ regulam atque Scripturam Euangelicam, putà doctrinam Apostolicam, siue Traditionem Ecclesiasticam: ad quam ceu lapidem Lydium & dogmatum, & librorum Catholicæ Ecclesiæ germana veritas fuerit explorata ab illius vsque primis incunabulis.

X. Quod vt demonstratur clariùs, principiò Euangelicæ legis natura ex Prophetarum oraculis delineatur.

XI. Alia nouæ legis Euangelicæ nota ex Psal.

XII. Christum Euangelii Apostolum ad illorum vaticinia conformiter viua tantũ voce suam mundo proposuisse doctrinam Euangelicam ostenditur.

XIII. Quàm nam fidei regulam Apostolis suis præscripserit Christus, quicquid videlicet vel docuisset ipse, vel Spiritus sanctus doctor omnis veritatis promissus foret docturus.

XIIII. Scriptores vetustissimos hanc fidei regulam agnoscere.

XV. Fidei regulam esse, quicquid Apostoli Ecclesiam docuêre.

XVI. Apostoli Ecclesiam aduersus hæreses muniunt doctrina non scripta.

XVII. Cur, quando, & quo ordine Apostoli Euangelia scripserint.

XVIII. Cur quasdam quidem epistolas ad quosdã, quasdã verò ad vniuersos dederint, quodque epistola ad Romanos Paulus noluerit fidei methodum, aut Euangelicæ doctrinæ summam complecti.

XIX. Longè aliter Apostolos fuisse scripturos, si rudibus & nondum Catechizatis scribendum fuisset: qualisque fuerit Apostolorum Catechismus, omniaque fidei dogmata non esse ipsorum scriptis comprehensa.

XX. Apostolos quædam scribere noluisse, sed viuæ vocis oraculo tradidisse Ecclesiæ.

XXI. Vniuersam Apostolorum doctrinam siue fuerit scripta, siue minùs, eiusdem esse autoritatis habitam ab Apostolis, puta verbum Dei Euangelicum, pluri maque eos tradidisse discipulis absque scripto.

XXII. Vniuersum verbum Dei Euangelicum ex doctrina Ecclesijs tradita æstimandum esse, non ex noui Testamenti Scripturis.

XXIII. Quòd ad doctrinam Ecclesiasticam libri Apostolorum nomine insigniti olim collati merebantur aut Canonicam autoritatem, aut Apocrypham notam.

XXIIII. Epilogus libri primi, & parasceue ad secundum.

PANO-

EVANGELICAE PANOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO, LIBER PRIMVS, AVTORE D. Vuilhelmo Lindano Dordraceno, S. Th. Doct. & Professore.

VERBVM DEI NON ESSE SCRIPTVRAM SOLAM.

CAP. I.

QVò de præsenti igitur negotio dicamus aptiùs, precipuum illud controuersiarum propè omnium istius tempestatis caput nostræ faciendum videbatur orationis exordium; quòd miro inter ipsos consensu, aliàs inter se ipsi magis quàm nobiscum dissidentes, docent Catholicæ Christi Ecclesiæ aduersarii, Verbum Dei solis sacræ Scripturæ limitibus esse comprehensum, finibusque inclusum: nec quicquã prętereà pro verbo Dei Christianis agnoscendum, quod non sacris in literis contineatur. Quod initiò à veritate longè esse alienissimum demonstrabimus, veramque Fidei Christianæ regulam & credendi normam necessariò aliud esse constituendum, sicuti & hactenùs à Patribus priscis, Theologisq; omninò omnibus, quàm solam Scripturam sacram. Mox ad peruestigandam atq; enucleandam verbi Dei Euangelici naturam, verumq; Christianæ fidei Canonem ostendendum, transibimus.

Axioma aduersariorũ, Nihil credendũ, quod non est scriptũ refutatur.

Itaque dogma illud, ne quis hîc mihi aduersariorum miretur ingenium, non ab eis primùm est inuentum, aut recèns ortum, sed vti pleraque istorum omnia, ex veteri priscarum hæreseon lacuna haustum, ad imperitæ plebeculæ fucum faciliùs faciendum adhibetur. Annis enim abhinc circiter quadringentis obscurissimum quempiam erronem habuit in Occidente quidem autorem. Post annos verò quinquaginta à nobili illo Vualdone Lugdunensi ciue Vualdensis tragœdiæ chorago renouabatur, iamq; tertiùm post annos trecentos in lucem ab orco reuocatum interpolatur, adeoque pro Euangelio, si Superis placet, à compluscula aliquot nouatoribus suscipitur.

Axiomatis illius origo, repullulatio ac interpolatio.

Vide Hugonẽ Erithria. li. de Animab', vbi & cõfutatur cap. 14.

Porrò quàm non Euangelicę modò veritatis, sed humanæ etiam rationis sit prorsus expers, nullo negotio fuerit cognoscere, modò animum seriò aduertere nõ grauemur. Non esse credendum, inquiũt, quod non est scriptum. Quod cùm generatim de omnibus in vniuersum non scriptis intelligendum volunt, perspicuè se primò ipsum, vt viperarum filiæ matrem, enecat. Nam aut verum affirmat, aut falsum, isthæc sententia. Si verum quidem, efficit vel inuita nec sese veram

Prima illius axiomatis confutatio, quæ Asystatos.

 ram

ram esse, cùm nusquàm ipsa in scripto Dei verbo reperiatur: quos enim huc detortos trahunt locos, pro nobis stare, inferiùs Solis luce clariùs [1] demonstrabitur. Sin falsum, vera ea reliquit omnia, quæ sua assertione conabatur delere. Quatenùs namque isthæc sententia sui internetione falsa esse deprehenditur, ea sanè tenùs vera esse omnia demõstrantur, quæ falsi crimine attentata de medio tollere moliebatur. Qua igitur ratione dogma istud stabiliunt aduersarij, quod sui confirmatione sese omnium primò ipsum labefactat, euertit, delet? [1 Li. 5. c. 5.]

[Epoche Pyrrhoniana se ipsa iugulat.] Quemadmodum olim Pyrrhonianis illis suam illam ἐποχὴν assensus remoram seu assensionis retentionem astruentibus, qua, Nihil esse firmum atque stabile, nihil item sese diffinire, sibi insanientes persuadebant, vsu euenire solet, quando de iis acutiùs interrogati, respondere argutiùs aggrediebātur: ita prorsus & istis euenire videas Euangelicis, vt videlicet in istius dogmatis sui confirmatione sese primùm ipsi confirmando infirment, astruendo destruant, atque stabiliendo euertant.

Sed vt suo ipsorum gladio demus non esse iugulatos, agè videamus, quónam pacto lethali sese ipsi imprudentes porrò sauciant vulnere in constituendo noui sui istius Euangelii Catechismo. Non enim aut suæ fidei elementa, aut Euangelii rudimēta, nedum primaria doctrinæ suæ capita, ex scripto Dei verbo queant vnquā demonstrare. Tantùm abest, vt aduersus hostium tela valeant illa aut tueri, aut propugnare.

[1. Cõfutatio, q̃ Apostolorũ Symbolũ suis pscribunt credendũ ab Apostolis conditum] Apostolorum namque Symbolum, vt ab aliis hactenùs omnibus totius orbis, quaquà versum latissimè patet, Ecclesiis, ita & Protestantium ferè omnium consensu roboratum, qua obsecro Scriptura aut Caluino [2] dubitanti, aut Brentio [3] tergiuersanti, aut Anabaptistæ cuipiam neganti suadeāt esse verbum Dei? Vbi enim locorum scriptum est, hanc Christianæ Fidei normam, quam nobiscum concorditer, ceu Apostolorum, suis plerique credendam proponunt, vti Argentinenses in suæ Ecclesiæ Catechismo: & Cõfessionem Vvirtembergensem Apostolos aut edidisse, aut composuisse? [2 In Catechismo. 3 In magno Catechis.]

[2. Cõfutatio, q̃ alia Conciliorũ & Athanas. Symbola suis obtrudũt credenda.] Iam alia Symbola, Nicenum, inquam, & Athanasianum, quæ similiter tanquàm Fidei amusses suis præscribunt, Confessio Augustana Protestantium, Vvirtembergensis posteà, & Saxonica, quid commemorem? cùm ea extra sacras literas sint collocata: quæ si ad viuum excutiamus, non pauca fidei dogmata, & magna quidem, perspiciamus ab aduersariis imperito popello iuxtà ac misero quasi verbũ Dei obtrudi: quæ tamē ipsa nec aperto, nec expresso verbi Dei scripti testimonio queant præfractioribus ingeniis atq; anticipatæ opinionis pertinacioribus comprobari aut confirmari, qualia sunt homousion illud Nicenum, siue consubstantiale, magis ex Apostolorum Traditione, quàm scripto Dei verbo, vti Actis ipsis Nicenis, & PP. testimoniis [4] demonstra- [Homousion.] [4 Li. 4. c. 6.]

demonstrabitur inferiùs, Apostolorum Symbolo adpositum. Rursum quòd Patrem docent ingenitum,5 quónam obsecro sacrarum literarum corroborent testimonio? vbi omnia excusseris, illud tandem respondendum erit, quod sui quondam seculi hæreticis D. ille Sixtus Romanæ Ecclesię Episcopus post D. Petrum sextus,6 Patrē in diuinis literis ingenitū propriè positū, nec legere posśūt penitùs, nec probare.

5 Sixt. in Sym. Athan. 9 suscipiunt.

6 Epistu. Ca.5.

Pater ingenitus.

Isthæc quidem Symbolorum dogmata Patres ex Scripturarum testimoniis doctos, & autoritate instructos exposuisse atq; explicuisse contra Hæreticos contendūt 7 aduersarii, quò nihil à suo illo axiomate dudum commemorato facere videantur alienum. Verùm istam eorum asseuerationem cum ipsa rei veritate ex ipsis Conciliorum actis, & Patrum vetustissimorum testimoniis, infrà 8 suis locis commodiùs demonstrabitur pugnare. Sicuti & illud in alium aptiùs reponatur locū, quòd aliō hîc dolo vtūtur malo Aduersarii, tria illa sese suscipere, profitentes Symbola, Apostolicum, Nicenum, & Athanasii: Patrum etiam in Concilio Niceno, Ephesino, Chalcedonensi, & Constantinopolitano de fidei articulo expositiones. Hic enim clanculùm & illū Fidei articulum, qui tot Tragœdias Latinæ Ecclesiæ cum Græcis peperit, Spiritum sanctum à Patre Filioq; procedere, inuoluūt: cùm iste non ab illis quatuor magnis Conciliis, sed diu admodùm posteà sit Symbolo Apostolico insertus, putà secundo Constantinopolitano, & secundo Niceno, annis post illa circiter trecentis.

7 Cōfess. Vvirt.

8 Lib. 2. cap. 6.

Vide sessiõ. 9. Concilij Floren. & Pelmerium.

CAP. II.

CAeterùm quàm futiliter istud axioma ab aduersariis statuatur, vnum hoc omnibus perspicuum efficiat, quòd vnicā illam sacram ancoram Catholicæ Dei Ecclesiæ semper peculiarem, Traditionem dico Ecclesiasticā, præ naufragantis Euangelii sui noui ex ipso vixdū portu soluentis metu, in subsidium sibi vsurpare compellātur, si fidei suæ istius nouæ vel rationē exposcantur, vel confirmationem. Nam si Anabaptistarum quispiā acutior hunc eos in modū percunctetur, cur viri Euāgelici (inquiat) quatuor Christi Euangelia cum Papistica, quā dicitis, retinetis potiùs Ecclesia, quàm cum 9 Ebionitis vnicum D. Matthæi Euangelium? Aut cum Marcionistis vnicum D. Lucę? Aut cum Nazaræis 10 vnicum illud secundum Hebræos dictum?

4. Cōfutatio aduersarii ed Traditiones nō ferl ptas refugere cōpelluntur in statuendis Euāgeliorū libris, numero, & autoribus.

Cur non tantùm duo, Marci & Lucę 11 cum aliis repudiatis Ioāne & Mattheo: Aut cum 12 Alogis cur non tantùm tria, reiecto Iohannis Euangelio? Cur rursus quatuor duntaxat cum illa concorditer, Christianæ historiæ suscipitis Euangelia, quàm aut cū Gnosticis 13 etiam illud D. Philippi, & aliorum aliquot discipulorum Euangelium? Aut cum Manichæis 14 secūdum Thomā? Aut cum Priscilianistis 15 celebratam illam Apostolorum memoriam?

9 Tertul. 4. contra Marc.
10 Nicep. l. 3. ca. 13.
11 Vide Philast.
12 Epiph. in Alog.
13 Epiph. in Valēt.
14 Con. 2. Nice.
15 Orosi epist. ad Augusti.

Quānam de causa Lucæ potiùs Discipuli à Christo quondam Apostatæ, si Epiphanio creditur in Alogis, quàm Bartholomæi à Christo nunquàm desciscentis Apostoli.

 Quare

Quare itẽm Marci potiùs recipitis Euangelium, qui Christi nunquàm, sed Petri duntaxat auditor fuit, si Papias ille [16] vetustissimus fidem meretur, & Hieronymus [17] (licet vt de Luca, sic & de Marco sentiat Epiphanius [18]) quàm Thomæ, aut Matthiæ, qui rebus omnibus à Christo gestis præsens adfuit? cur Ioannis Euangelistæ Apocalypsin potiùs, quàm Diui Pauli reuelationem, qua nitebantur [19] Prisci illi hæretici, Fidei vestrę confirmandæ idoneam censetis? Qua etiam de causa non omnes D. Pauli epistolas cum [20] Seuerianis, aut etiam Acta Apostolica reiicitis? Aut cum Basilide [21] & Marcione ad Timotheum vtramque, & ad Hebræos, & ad Titum? Cur, inquam, ista omnia cum Romana, quam Papisticam appellatis, potiùs aut suscipitis, aut retinetis Ecclesia, quàm aut cum veteribus hęreticis partim non reiicitis? Aut cum nostris in Morauia [22] Anabaptistis vtrunq; testamentum scriptum non repudiatis? cùm neutrum ex scripto Dei verbo testificationem accipere posśit. Qua deniq; Scriptura illos certò iudicatis, adeoque creditis, Canonicos? Aut hos meritò reiicitis Apocryphos? Cur cum Luthero [23] vestro & Brentio [24] Iacobi non repudiatis Epistolam? cum Pomerano ad Hebræos? Aut [25] Caluino Ecclesiasticum, si eius autoritate pressus, suo ait, velit vti iure.

16. Vide Pap. apud Niceph. li.3.c.20.
17 Catalog. Euangelistar.
18 In Alogis.
19 Vide Epipha.
20 Vide Niceph.
21 Hiero. pręfa. ad Titum.
22 Vide Io. Fab. Episcop.
23 Pręfa. no. Test.
24 Apol. Confess. Vvirt.
25 Instit. cap.2.10.

Hæc, inquam, si quis Anabaptistarum acutior apud Euangelicos istos suscitabundus vrgeat, quidnam illi ex scripto Dei verbo (quo sua omnia, quæ credenda sunt, volunt confirmata) aptè conuenienterque respondeant? Quid hîc obsecro aliud, quàm obmutescant? ac tuto silentio linguam suam cõtra acutas veritatis sagittas malè armatam coërceant? aut si quam ad extremum vocem edere queant, quid tandem aliud, quàm cum Diuo Augustino velint nolint exclament, Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoneret autoritas? quod vt à nobis dicatur aptisśimè, ita contrà ab istis præter institutum ineptisśimè: quòd cum nobili isto axiomate nihil minùs quàm consistat, nedum congruat.

Contra epistol. Fūdam.

CAP. III. Tergiuersatio aduersariorum intercepta.

Neque verò est, quòd sibi Aduersarii persuadeant, sese istius teli, sanè peracuti, aut vim frangere, aut impetũ declinare ac subterfugere, si hîc respondeant, hasce Scripturas Euangelicas per orbem Christianum receptas & probatas Catholicis cõcorditer sese suscipere, ac pro Canonicis certoq; diuinis obtinere, quas nemo in dubium reuocare apertisśimam citra demẽtiam queat: sed iis de Fidei dogmatibus, quæ pasśim pro Apostolicis circumferuntur, non tamen ex Scripturis confirmentur, atque corroborentur, esse disceptandum, vtrùm Fide sint suscipienda, nec ne? etsi suscepta, num obtinenda porrò sint eadem prorsus autoritate, qua illa vniuersa, quæ Scripturis sunt cõprobata? Verbi causa de Sacramentorũ numero, vi & efficacia. De Sanctorum imaginibus, cultu & inuocatione. De Quadragesima, de oratione pro defunctis, sacrificio, & id genus reliquis.

Est quidē isthæc versuta sanè tergiuersatio, quę imperitis prima sui specie mirificè videaꝭ ꝓbabilis, &ad persuadendū idonea. Quapropter nè cui infirmiorū fratrum, aut minùs cōtra aduersariorū fraudes, q̄ par sit, ex Scripturis munito fucū faciant, blanda quidē ista, sed fallaci orationis specie, operępretiū multò maximū equidem mihi videor factu rus, si hāc diffusiori oratione fuero persecutus. In eius enim labefactatione oīs nostræ defensionis positū videtur fundamentū, doctrineq; adeò Christianę firmamētū, ac singulare prorsus collocatū esse ꝑsidiū: quod vti labefactari aut pessūdari, nedū euerti nequit: ita stabilitū atq; cōstitutū illā aduersariorū sentētiā subuertit fundit⁹, atq; semel ꝓfligat. Scripturarum Traditionem agraphā huc etiā reuocandam, non solùm dogmatum.

Hìc igitur, hìc pes nobis initiò figendus in hac cum aduersariis istis Euangelicis velitatione, vtrùm & Scripturarum Euangelicarum Traditio, quæ hæc quatuor Euangelia, non item alia: has S. Pauli Epistolas quatuordecim, non alias, docet veras esse Scripturas, ad præsentem pertineat quæstionem, nec ne?

Quod sanè pertineat hinc, Solis fiat luce clarius, quòd illud aduersariorum axioma vniuersalem habeat vim inuolutam, Nihil essē credendum, quod nō est scriptū. Docent igitur prorsus nihil Christiano homini pro verbo Dei agnoscendū, credendū, aut eadē autoritate suscipiendum, quod non est scriptū, qua quod scriptum est: contrà, docemus Catholici multa esse Christianis credenda non scripta: multa esse pro verbo Dei agnoscenda Scripturis non cōprehensa: multa deniq; eadē esse autoritate cùm suscipienda, tū obtinenda, qua illa Fidei dogmata literis sacris contenta. Hanc igitur Scripturarum Euangelicarum Traditionē silentio prætereundā, qui velit, vbi de illo discepta tur capite, An credenda omnia sint Scripturis comprehensa, perinde mihi equidem facere videtur, atque si de Syderibus disputaturus, an luceant, nec ne: de Sole iam non esse disputandum excipiat, sed de polo, de Arcturo, aliisq; minutioribus Stellulis. Illam verò quæstionem alium in locum consultò esse reponendam.

Sic sanè ii, qui hanc Traditionem, quæ citra scriptum nobis tradit Scripturas, vniuersarum penè Traditionum fontem, ac Solis instar clarissimā inficiantur in dubium vocādam, callidiori certè quàm solidiori obnituntur exceptione. Hoc enim fundamento quasi iacto, firma sunt omnia, immota stant omnia, quæ superextruuntur Traditionum non scriptarum ædificia. Eodem verò posito & dissimulato, haud fuerit sanè arduum, Catholicam Christi Ecclesiam de Traditionum non scriptarum vi & autoritate diuexare, aliasq; Traditiones nō scriptas tanquàm illius stolones à trunco auulsas exagitare, ac veluti adulterinas reputare, abiicere, atque proculcare.

Proinde ipsa Scripturarum Traditio non scripta cùm huc tanquàm ad fontem sit reuocanda, vtut tergiuersetur Ioannes Brentius, nunc in medium veniāt, quæ sua præfatione in Apologiam Confess.

Vvirtembergensis superiore anno in lucem aduersus Catholicos edidit, ad Euangelicæ veritatis libram accuratiùs expendenda, & considerratiùs trutinanda. Hinc enim futurum confidimus, vt prudens rerum arbiter Lector equus & candidus perspiciat aduersarios vel inuitos nobiscum affirmare, non vniuersa, quæ fidei credimus, esse Scripturis comprehensa.

Expeditur Brentij præfatio in Apologiam Conf. Vvirt.

Adnotarat in Confessione Vvirtembergensi clarissimus vir D. Petrus à Soto sacræ Theologiæ Professor, & Cæsa. Mai. à sacris confessionibus, Non omnia fidei Christianæ dogmata Scripturis esse comprehensa, sed quædam Apostolos posteris viua voce tradidisse, quæ « non minorem, quàm quæ scripta sunt, habeant autoritatem. Tradi« tiones itaque certissimum esse fidei fundamentum, quæ subuertere « conabatur Brentius præfatione in Apolog. Confess. Vvirtemberg. quibus autem id Scripturarum quasi arietibus moliebatur, mox dicemus, vbi eius verba de Traditionibus non scriptis ad veritatis librã pensiculatiùs expenderimus.

Paucula igitur cap. De Traditionibus locutus, vbi Cabalistarum ❡ nugas Apostolicis non veretur nugando componere Traditionibus, ❡ Ac initiò ne quid, ait, ambiguitatis in nomine Traditionis relinqua❡ tur, non loquimur nunc de ea Traditione, qua nobis sacra Scriptura, ❡ & quæ in ea continentur, à Maioribus in manus tradita sunt (nam ❡ hanc Traditionem affirmamus esse certam, firmam & indubitatam) ❡ sed (quibusdam insparsis) loquimur de iis Traditionibus, quas non❡ nulli Scriptores, & alii, tribuũt Apostolis, quæ tamẽ ab Apostolis non ❡ sunt scripto mandatæ.

Videbat Brentius, qua est egregia animi prudentia, Lectori studioso, qui hac de causa cuperet cognoscere, in ipso cõtrouersiæ quasi limine illum suborituram scrupulum, qui à recto cursu orationem reuocaret, ac remoræ cuiusdam modo remoraretur. Ecquo tandem modo certum cognoscas, Euangeliá ne quatuor sunt, an tria? Matthęi ne potiùs, an Matthiæ Euangelium sit verè Euangelium? Pauline sit epistola, quæ ad Hebræos circumfertur, an illa quæ ad Laodicenos? vniuersam denique sacram Scripturam, vnde certò statuas, an sit Canonica, an potiùs Apocrypha?

Hunc scrupulum initiò Brentius de via studet submouere, vt inoffenso pede tota feliciùs decurreret oratio: Nõ loquimur, inquiẽs, ❡ nunc de ea Traditione, qua nobis sacra Scriptura, & quæ in ea con❡ tinentur, à maioribus in manus tradita sunt. Atqui totus controuersiæ status hac in quæstione versatur, án ne sint quædã nobis sine scripto tradita, quæ eâdem prorsus fide sunt tenenda & credenda, qua ea vniuersa, quæ Scripturis sunt contenta? Hoc enim D. Petrus de Soto in Confessionem vestram adnotarat: tu ei resistendum ista præfatione contendis. Cùm igitur hac in quęstione totus rei huius cardo vertatur,

vertatur, ac status, quod dicũt Rhetores, consistat, quó nã obsecro pacto ais mi Brenti, vos nunc non loqui de ea Traditione, qua sacra Scriptura nobis est tradita? Consultò sanè Brẽtius in arenã progressus, hîc de scãmate fugã apparat, sed nõ elabetur, nisi seipse, velit nolit, victum agnoscat: hoc est, nisi disertè confiteatur, quędam non scripta, sed tradita fidei dogmata, eadem prorsus esse fide credenda, quam scripta omnia. Brenti' de scammate fugã paris in arena retinetur.

QVid igitur est, inquias, quod Brentius de ea nunc non loquatur Traditione, qua nobis Scriptura est tradita? Sanè aliud nihil, q̃ quòd Scripturæ testimonio confirmari nequeat quatuor esse Euangelia? primum illorum esse Matthæi: quartum esse Ioannis Theologi Apostoli, non Cerinthi hæretici, quod olim somniabant Alogi: Pauli esse illas quatuordecim epistolas: Apocalypsin non esse Cerinthi, aut Ioannis Theologi, non Apostoli, sed Iohannis Theologi Apostoli. CAP. IIII.

Vide D. Epipha.

Quid tum? inquias: Ista profectò sunt Christiano homini credenda nõ secùs, nec fide indubitatiori, atque illa, quæ in eadem Euãgelicarum literarum Scriptura sunt comprehensa: quod ipsemet confitetur Brentius. Hanc Traditionem sacræ Scripturæ, inquiens, esse certam, firmam & indubitatam, imò vt pòst adiecit, necessariam, ac modis omnibus amplectendam. Quędã nõ scripta sed tradita fatetur Brẽti' fide obtinẽda atque credẽda.

Proinde si fide est credendum, quatuor esse Euangelia, eaque nec plura nec pauciora: Epistolam ad Hebræos esse Pauli: Apocalypsim esse Ioannis Apostoli, est sanè fides de iis, quæ non sunt in Scripturis contenta. Quod si verũ est, vt est verissimum, consequitur Solis luce clariùs, quædam esse fide credenda non scripta, sed tradita, quod inficiatur Brentius Confessionis VVirtembergensis propugnator: cõtrà, quædam ab Apostolis esse tradita, non scripta, quæ non minorem habeãt autoritatem, quàm quæ scripto sunt mandata, quod affirmat Petrus de Soto Confessionis eiusdem confutator. Hac igitur in lucta vt prima quasi coitione, nempe in qua controuersiarum propè vniuersarum summa est comprehensa, vide mihi obsecro Lector æque (Na tibi vni ceu agonothetæ arbitrii damus partes) vter alterum antagonista vincat, ac superet? an qui de vna capitum, seu articulorum fidei specie vltrò concedit, quod aduersarius particulariter sumpserat. Quædam esse non scripta, sed tradita, fide credenda, putà quatuor esse Euangelia, Apocalypsin esse Ioannis Theologi Apostoli: an ille, qui quod particulariter sumpserat, multis potest & aliis præter illos superiores fidei articulis dare confirm atum? quod in præsentia satis est, vno confitentis Antagonistæ capite fidei esse probatum. Quod fidei caput, etsi aduersario concedat Petrus de Soto, habet tamen alia non pauca, quæ ad idem confitendum adigant Brentium, de quibus nos in præsentiarum laboramus. Brenti' se iugulat.

Iudicet

Iudicet igitur nunc æquus bonus Lector veritatis studiosus, num sit multò verisſimum, quod refutandum sibi putabat Brentius, Apostolos quædam tradidisse non scripto, sed sermone, quæ non minorem, quàm quæ scripta sunt, habeant autoritatem? Hoc de Euangelicarum literarum libris, numero, & autoribus, ipsa Brentii ipsiusmet confessione disertissima est clarius, quàm vt vlla orationis luce egeat illustriore. Hanc igitur (inquit) Traditionem, qua nobis Scriptura sacra à maioribus est tradita, affirmamus esse certam, firmam & indubitatam, & posteà iterùm hæc Traditio est necessaria omnibus modis amplectenda. Si certa, firma, & indubitata est hæc Traditio, an non quædam credas Brenti, certò, firmiter, & indubitanter, imò necessariò, quæ non scripta sunt, sed tradita? Non scripto testimonio contestata, sed mera solius Traditionis robore nixa? An non eadem prorsus fide ac persuasione, imò plerophorias certitudine, qua ea omnia, quæ in Scripturis sacris sunt comprehensa? An non hîc Lector candide ac huius palestræ arbiter æquè illud agnoscas, quod dudum monebatur, Brentium velit nolit hoc in fidei articulo seipsum agnoscere victũ, imo profiteri adeoq; proclamare? Hanc, inquit, Traditionem de sacra Scriptura à Maioribus traditam nos affirmamus certam, firmam & indubitatam? Quòd si verum est, vti ex aduersarii etiam voce ac confessione luculentissima est verissimum, an illud falsum quis, qui apud se modò est, asserat, Traditiones esse certissimum fidei fundamentum? Si Scriptura sacra certissimum est fidei fundamentũ, vti est haud dubiè, an non quod earum est fundamentum certissimum, sit fidei quoque certissimum fundamentum?

Traditiones esse fidei fundamentum.

Iam vti profitetur Brentius, certum, firmum & indubitatum est, imò etiam necessariò credendum, hanc quam habemus hodie, ipsissimam esse sacram Scripturam. Quod nisi velut fundamentum certò iaciatur ac firmiter, friuola fuerit ac futilis harum Scripturarum fides. Quis enim aut Pastori illi credat, aut Matthiæ Euangelio? Illa ergo Traditio, quæ Christianis indubitatò persuadet, hæc quatuor Euangelia esse inter alia solùm vera Euangelia, epistolas verè esse Pauli, Apocalypsin Ioannis Theologi Apostoli esse: án non harum Euangelicarum Scripturarum sunt fundamentum? Ea enim subtracta, nullus eis credat, aut fidem vllam ipsæ apud Catholicos mereantur vnquàm. Necessariò igitur hinc efficitur, hanc Traditionem certam, firmam, indubitatam ac necessariam, esse certissimum, firmum ac indubitatum, ac in primis necessarium fidei fundamentum: cùm Scripturarum sacrarum, quarum est fides, sit fundamentum certissimum, vti modò est ostensum. An non igitur sit longè verisſimum, quod ille annotauit, Traditiones certissimum esse fidei fundamentum? quod ipse Brentius confiteri cogitur, nec obscurè id de illa sacrarum Scripturarum traditione profitetur.

Pastor liber est apocryphus, & Matthiæ Euangelium.

Quid

QVid igitur est, inquiat aliquis, quod adiecit Brentius, hæc Asotica sententia de Traditionibus, videlicet eas esse certissimū Fidei fundamentum, omnino refutāda est. Asoticam sententiam appellat Brentius, quam Petrus de Soto propugnandam susceperat: quem pro suo Euangelii, quod omne conuitium, nedum maledictum aut ledorian Christianis interdictum docet, spiritu scilicet Euangelico Asotum cognominat, quasi verò ingeniosum sit exotica nomina in odiosam, aut execrandam etiam deprauare agnominationem. Quod si argutū putat Brentius, magnum sanè ingenii acuti dedit specimen. Porrò si nomina detorta in aliam linguam aliquid indè contrahunt aut fœditatis aut ludibrii, si quis Gallus istum appellet Brentium, quis nescit in aula Mōpelgardiana quàm oleat bene? Sed ille pius vir ac vitæ verè Euangelicæ, ac longissimè, si quis alius, à vita, moribusq́; Asoticis alienissimus (vtinam & ii, qui suis aqualiculis sexquipede toto propendentibus vitam profitentur Asoticam, in illo iudicii die reperiantur) sibi haud dubium inter alias æternæ gloriæ corollas hanc non infimā ducit, nec extremam, quòd Christi nomine cum Apostolis hanc infamem sui nominis, ac famæ haud sanè ingloriæ dignus habeatur perpeti contumeliam. Quàm enim verè, & si quis alius, Euangelicè Christum viuat: quàm constanter ac Christianè prorsus dona pecuniaria vel maxima spernat: quàm denique heroicè, imò Apostolicè oblatos adeò Episcopatus plurimos, & eos opulentissimos reiiciat, notius est toti orbi, ipsisque adeò Aduersariis, quàm quòd hîc in præclari in Caroli A. aula viri Apologiam sit commemorandum. Sed quid nam est, inquias, quòd Brentius illam sententiam, Traditiones certissimū esse Fidei fundamentum, omninò contendit refutādam? certè eam, quòd in Vvirtemberg. Confessionis labefactationem atque refutationem adnotasset R. D. Petrus de Soto, requirebat eius, quam in Principis sui gratiam susceperat personæ decorum, vt Aduersarii tela, qua posset arte, quo ingenio retūderet, ac propulsaret. Verùm quàm id fecerit hoc in loco infeliciter iuxtà ac futiliter, ex superioribus luce est meridiana manifestius. Suis enim se ipse iugulat verbis, Traditionem illam de sacra Scriptura affirmans esse certam, firmam, atq; indubitatam. An nō hæc Traditio non scripta, quæ nobis sacras tradit sine scripto literas, esse suscipiendas ac credendas, sit Fidei fundamentum? quo de si quis ambigat, eam mihi citra Traditionem indubiam Ecclesiæ cogitet rogo, videat è vestigio, quàm Scripturæ sacræ autoritas euanescat penitùs, ac in vanissimos planè fumos soluatur. Sed quid probatione fusiore habet opus, quod disertis adeò verbis ipse proclamat Brentius: Affirmamus, inquiens, hāc Traditionem, quæ Scripturā (sine Scripturæ testimonio) tradit, Fide credendam esse, certam, firmam, ac indubitatam, & paulò pòst, necessariam ac omnibus modis amplectendā. Quę Traditio cùm sit Fidei fundamentum, ān non ille rectè simul & verè

CAP. V.

Nouus D. Petro à Soto aspsus detergitur.

Brētius se ipse iugulat.

Exceptio Brẽtij manifestissimę arguit temeritatis, doloq; malo fuisse cõficta.

adnotarat Traditiones esse certisimũ Fidei fundamentum? quo subruto non vniuersum modò Scripturarum labefactatur ædificium, sed vno prorsus casu cõcidit, corruit, collabitur. Sed hac de Traditione in præsentia se loqui inficiabitur Brentius. At de toto Traditionũ Ecclesiasticarũ corpore ita dixerim, tibi loquendum erat, si instituti modò memor videri velis. Agitur enim de Fidei regula. Hãc Confess. Vvirt. asserit vnam esse Scripturã, negat illius refutator Petrus Cæsar. Mai. Confessarius, sed vnà cum illa Scripturarum Fide etiam docet Fidei regulam, quæ sine scripto Ecclesiis tradidêre Apostoli credenda.

Quæstionis præsentis statum inuertit Brenti⁹

Quàm igitur extra oleas, quod habet prouerbium, currit Brentius, negans sibi hîc loquendum de Traditione, quæ sacram Scripturam nobis tradit. Hoc sanè est quęstionis statum constituere alium, atque præsens disputatio efflagitat. Sed de qua tandem agat Traditione Brentius, nunc audiamus. In præsentia autem loquimur, ait, de iis Traditionibus, quas nonnulli Scriptores & alii tribuunt Apostolis, quæ tamen ab Apostolis non sunt scripto mandatæ. Si de iis agis Brenti, sanè & illa superior huius est generis. Nam Apostolos quas scripsere aut epistolas, aut Euangelia, quis Christianorum ignorat, Ecclesiis eas sine scripto voceque viua assignasse? atque pro genuinis ac gnisiis legendas tradidisse? Velis nolis igitur de illa tibi agendum fuit Traditione, quæ sacram Scripturam nobis tradidit sine scripto credendam, atque eadem autoritate suscipiendam, qua ea vniuersa & omnia, quæ illa sunt contenta. Quæ cùm verisimè cum hac Traditione tua, de qua in præsens te agere profiteris, sit eadem, quòd Apostolis tribuatur, ac non sit scripto mandata, profectò effugere non potes, quin de hac quoque tibi in præsenti fuerit agendum. Quòd igitur callidè simulas, illam Traditionem, quæ Scripturam sacram nobis credendam tradit, genere quasi toto esse diuersam, cùm sit re prorsus vna ac eadem cum illa, quam dicis, quę Apostolis tribuitur, non tamen scripto mandata, ad fucum imperito Lectori faciendum est comparatum.

Proinde isthoc Brentii ceu totius in apologiam præfationis fundamento euerso ac subruto, nunc quibus permotus rationibus, istud persuadere sit aggressus, esset considerandum, nisi huius instituti ratio atque methodus eas alium in locum esse differendas præciperet. De iis igitur lib. 5. cap. 5. erit dicendum aptiùs, qui totus aduersariorum argumentis, quibus omnia Fidei dogmata solis volũt Scripturis inclusa demonstrare, refutandis est datus.

Istum itaq; in modum Aduersarii ad Traditiones nõ scriptas tanquàm suæ defensionis arcem confugere cogantur in ipsa Scripturarũ Traditione tam statuenda, quàm tuenda: Rursus Euangeliorũ etiam libris & numero, Epistolarũ Apostolicarum autoribus, imò autoritate confirmanda atq; corroborãda, vt sit multò verisimũ Traditiones nõ scriptas esse Fidei fundamẽtum: quia ipsarum Scripturarũ, quibus ceu

sua

ſua baſi,nititur Fides,ſunt liquidò firmamentũ. Adhæc Traditionem illam,quę nobis citra omne ſcriptum tradidit, Quatuor eſſe Chriſtianæ hiſtoriæ Euangelia, nec plura,pauciorâve, ac cæteras item Scripturas Canonicas eſſe Canonicas,exiſtere, vti vel ipſe Brẽtius rei veritate victus profitetur,certam,firmam,& indubitatam: imò neceſſariã,omnibuſq́; modis complectendam,pro qua adeò tanquàm pro aris & focis aduerſus omnes Traditionum non ſcriptarum ſacrilegos ſit depugnandum.

CAP. VI.

Cæterùm hoc capite ex Brentii aduerſariorũ haud ſanè infimi conſenſu,imò veriùs Euágelicorum prorſus omnium (ſiquidem alia aut callidiore aut aſtutiore atque ille via iſtud haud temerè ſtatuere conentur) confirmato, nunc ad ipſa Fidei tranſeamus dogmata, quæ adhuc Euangelici,quos ſe dicunt, nobiſcum obtinent indubitata atque inuiolata. Ad non ſcriptas igitur Traditiones eos neceſſariò confugere in confirmãdis vel præcipuis Fidei adhuc communis dogmatibus hinc liqueat luce meridiana clariùs, quòd Phanaticis iſtis, qui perpetuam virginis matris Dei genitricis virginitatem ore ſacrilego audẽt contaminare, quod ex Scriptura reſpondeant, habent nihil.

5. Cõfutatio axiomatis ex perpetua D. virgini Matris, virginitate aut negata aut aſſerta.

Quibus ſi conſentiunt iam vnà cum ipſis & eorum auis [a] Heluidio & [c] Iouiniano, vetuſtiſsimam totius Eccleſię damnationem ſibi aſciſcunt: Sin reſiſtunt, quibús nam obſecro ſcripti verbi Dei teſtimoniis eam efficiẽt comprobatam? Rurſus, ſi Africani illius erroris igniculi dudum è cineribus exuſcitati, & magno illo multorum deſiderio pluſquàm calentes (de rebaptizandis iis, quos hæretici baptizarint) in flammam aliquam accenſi, Sectarios quoſdam inflamment: quid hîc obſecro adferant ex ſcripto Dei verbo, quo aut incendium extinguant? aut non eſſe rebaptizandos ab hæreticis baptizatos, quod ſine ſcripto Dei verbo credunt, docent, atque agunt quotidie, confirment ac ſtatuant?

[a] Hiero.
[c] Augu. de nupt. 2. cap. 5.

6. Cõfutatio ex eo, q ab hereticis Baptizatos Aduerſarij doceant aut baptizãdos, aut non.

Quòd ſi cum illis potiùs ſentiẽdum ſibi exiſtiment, mira ſolertia caueant moneo, ne quid & hîc ſibi ſtatuant credendum, quod ſcripti verbi Dei teſtimonio confirmare nequeant. Sic ſi & Zuuingliani Lutheranos percunctentur, quónam ſcripti verbi Dei teſtimonio Imagines ipſis vera idololatriæ ſigna in ſuis templis retinere cũ Papiſtis malint, quàm ſecum omnes tanquàm pietatis & diuini cultus peſtes vndiq; profligare? Aut cur Vuirtembergenſes in Baptiſmi ritibus Abrenunciationem potiùs ſeruandam cenſeant, [e] quàm Exorzizationem? Rurſus cur aquam potiùs vino in Cœna Domini [f] admiſceant, quàm aquam Baptiſmatis conſecrent, cùm de vtroque tantundem in Scripturis? Quo deniq; ore nihil credendum, quod non eſt ſcriptum, iactitare vlteriùs audeant, qui Catholicis concorditer citra omne ſacrarum Scripturarum teſtimonium diem Dominicum prædicant Sabbati loco eſſe colendum? Fideq́ue indubia credẽdum, Chriſtiani anni

7. Cõfutatio, ex reſeruatis ſacris ritib. aliiſq́; citra verbũ Dei ſcriptũ.

[e] In ordinati. Eccle. Vvirtemb.
[f] Brẽ. p. ſa. Apol. Confeſs.

 ſolenni-

ſolennitates,vt Deo Opt. Max. pergratas, ita populo pia in res ſacras vacatione ac Sabbathiſmo verè Chriſtiano venerandas?

CAP. VII.

8. Cõfutatio, q̃ Baptiſma infantũ Aduerſarijs cõtra Anabaptiſtas Traditionib⁹ nõ ſcriptis defendũt.

QVòd ſi hæc fortè cuipiam videantur minutila,agedùm,Princeps illud Chriſtianæ religionis caput veniat iam in medium: De infantibus,inquam,baptizandis,in quo firmando atque tuendo non eſt ſanè magnoperè mirandum idem eis, quod in ſuperioribus vſu euenire. Cùm enim Scripturarum locos,quos ad Anabaptiſtarum furorẽ cohibendũ opponunt,haud difficulter iſti ſuo peruicacię impudentis quaſi ſcuto,tanquàm tela æquo inualidiùs torta depellant, quódnam Euangelicis aliud reliquum erat perfugium præter Eccleſiaſticã Traditionem? Ad quam ceu vnicam ſaluæ conſeruandæ atq; tuendæ ſuæ qualis qualis religionis arcem,quanta cũ ſalutis ſpe vel præcipuí iſtius Euãgelii propugnatores confugiant, longè maximum facturum me arbitror operæpretium, ſi paucis commemoràro.

Phil. Mel. tuetur ſe Traditionibus.

Epiſt. ad Comit.

Philippus igitur in ſuis locis communibus,quos(quòd multa in eis eſſent rudiora,& quædam duriora,quæ in ſuis,inquit, ad Coloſſenſes Commentariis mitigauit)anno 41. tanquàm expolitiores & abſolutiores edidit,illo Anabaptiſtarum argumento:Nõ extat mandatum de baptizandis infantibus, egregiè exercitus atque defatigatus hunc in modum reſpondere aggrediebatur: Ad totum,inquit,argumẽtum reſpõdeo: Vniuerſalis conſenſus Eccleſiæ omnium temporum eſt teſtimonium,quòd hæc ordinatio eſt Apoſtolica. Quid igitur Philippe? Ordinatio hæc de baptizandis infantibus,vti affirmas,Apoſtolica, ſatís ne tibi roboris continere viſa eſt,vt certè viſa eſt, ad infantium Baptiſmos aduerſus Anabaptiſtarũ tela defendendos? An non pari autoritatis momento & Catholicis ipſis abundè ſit argumentorum ſatis, ſi ſuis quoque omnibus vel ſemel dogmatibus aduerſus infeſtas veſtras argumentorum acies propugnandis Apoſtolicæ ordinationis ſcutum,quaſi impenetrabile, quod tu facis,obiiciant? Si irrita eſt ex Traditionis non ſcriptæ autoritate dogmatum Fidei confirmatio, quid tibi eam Philippe in tanti momenti dogmate aſtruendo callidè magis quàm validè vſurpabas?Sin rata,quid ni & Catholici in dogmatibus nobis adhuc à Maioribus vſq; omnium Eccleſiarum conſenſu proditis confirmandis eadem,ceu impenetrabili Aiacis,quod dicitur, clypeo,aduerſus omnes omniũ Antichriſtorum ſagittas vtamur? Cæterùm ne Philippus ſcripti quoque verbi Dei teſtimonio deſtitutus iſthæc aſſeruiſſe,quaſi ſui oblitus,videatur cuipiam,quendam Euangeliorum locum adfert,ſed cui manus quoq; adfert:at Deus bone,quàm diſtortum?quàm inuerſum?q̃ mutilum? Neganda, inquit,eſt minor. Nam mandatum eſt vniuerſale, Baptizate omnes gentes,ergo & pueros complectitur. Quid hîc Anabaptiſtæ reſpondeant,nemo, cui vel oculi ſint lippi maximè,non videat. Quod enim iſti vrgent,ceu cauſę caput, bonus Rhetor callidè diſſimulat. Quaſi verò nihil ad cauſam faciat,

Phil. Scripturę textũ euertit

faciat, quod Christus dixerit: Docete omnes gentes, baptizantes eos, & quæ seq. Philippus autem, Baptizate omnes gentes, astutè recitat. Quem deinde corruptelæ fucũ bellis in speciẽ ratiunculis obtegere diligenter conatus, ita subtexuit candida nigris. Si hæc responsio, inquiens, nõ satisfacit aduersariis Anabaptistis, interrogemus & ipsos vicissim, qua autoritate & ipsi improbẽt vniuersalẽ cõsensum Ecclesiæ.

Phil. causę caput dissimulat, & textũ scripturæ mutilat.

Rectè id quidem Philippe à nobis istud tuum tibi, tuisq; responderetur. Verùm cur tui axiomatis immemor & disputationis, quæ in manibus est statum dissimulans, Anabaptistas vniuersali Ecclesiæ cõsensu vrges? cur eos verbo Dei non scripto oppugnas, quod ipse alioqui non recipis? Cur apud alios eius autoritatem vis obtinere, quam impotentissima animi contentione detestaris? Sed ita turdus, quod habet prouerbium, sibi cacat malum.

Philip. Anabaptist. ecclesię autoritate nõ scripta vrget, quã ipse respuit.

Quem igitur mortalium hîc istorũ non misereat isto scripti Dei verbi titulo sese vanissimè iactitantiũ? qui perspicuũ videat vel Philippum ipsum nouæ istius fidei specioso Euangelii vocabulo orbi inuectæ, præcipuum propugnatorem eò calamitatis argumentorum pondere ab Anabaptistis imperitis hominibus esse depressum, vt aliam elabendi viam (hostem alioqui subterfugio fallere non infeliciter callens) inuenire non valuerit vllam, nisi nostris, hoc est, Catholicis, armis sese suis destitutus tueretur? Hoc est, vt apertiùs dicamus, nisi in sacrosancta Catholicæ nostræ adita fallaciter irrepens, victricem illam omnium planè hactenùs hæreseon macheram, Ecclesiasticam dico Traditionem, atq; nõ scriptam ordinationem Apostolicã, vsurparet? Haud siquidẽ aliam dogmatis ab Ecclesia Catholica pridem, desertis cæteris, quæ eius palato minùs sapiebant, sublecti callidus vidit confirmandi rationem, nisi ad pristinam Dominã patrocinii causa impudenter recursitans, eius velut gentilicium familias Symbolum, germanamque tesseram suo plagio prætexeret.

Philip. Ecclesię Catholicę desertor illegitimè illi' armis se defendit.

CA. VIII.

Atqui fortassis alii (inquias) istorum Phanaticorum argumentis aptiùs pro verbo Dei respõdeant. Verùm agè, nobile illud Lutheri, vnius illius Phœnicis Euangelici, quod iactitant, stratagema tibi Christiane Lector in scenam producemus, quò Anabaptistarũ catervas semel delere aggrediebatur: vt hinc strenuum Imperatoris ista factione dignissimi spectes facinus.

Ridiculũ iuxtà ac insulsum Luther. ad Anab. Argu. responsum.

Ab Anabaptistis igitur atrocibus aliquot conuitiis lacessitus Lutherus, quòd paruulos affirmaret baptizandos sine scripti Dei testimonio: quum nihil quicquam alioqui credendum vellet, quod scriptum non esset, audi obsecro, quàm eos acutè refellat: Vos Anabaptistę, inquit, libello Germanicè scripto verbi Dei testimoniũ requiritis, quò vobis paruulos esse baptizandos comprobem? Vos contrà potiùs vos ipsi, inquam, adferte Scripturam, quæ paruulos non esse baptizandos doceat.

Sed isthac respõsione quidnã quæso dicatur insulsius? Quid respõdeatur stultius? Quid in axiomatis illius Lutherani defensionem adferatur inualidius? Quæ si cognita perspiciatur, quid cum noui istius Euangelii axiomate confirmando vel toto, quod aiunt, diametro pugnantius? quid ad Catholicæ postremùm doctrinæ dogmata constituenda validius?

Bucer' Baptisma infantiũ Traditiõe nõ scripta tuetur.

Buc. li. de vera cęnę administr.

Illius igitur Lutheri responsionis, quam nescias, pudenda magis, an inepta fuerit, cùm Bucerum haud immeritò puduisset, nouum suis Symmistis commentum confingere est coactus. Verba proinde Christi nouus interpres, vt nouis vetera, ita falsis vera, interpretando peruertit: πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα &c. Profecti (vertit Bucerus) facite mihi discipulos omnes gentes, baptizantes eos. Quæ verborum forma cum fraudulẽto Buceri consilio nondum faceret satis, nouum itidem adiecit commẽtarium. Dominus, inquit, ista de totis gentibus præcepit, non de singulis hominibus. Nec isto contentus sophismate, alteram nõ minùs captiosam atque absurdam imaginatur discipulorum Christi distinctiunculam: Iam, inquit, homines bifariàm discipuli Domini fiunt: adulti quidem, non absque propria Fidei cõfessione: horum autem infantes Baptismate. Verùm suis istis commentis vel se teste absurdissimis, fluctuat enim ipse diffisus, ad Traditionem tandem Ecclesiasticam, qua infantium Baptisma semel statuat, confugiens addit: Qui docti sunt, inquit, Christi Euangelion certum habent, & liberos suos esse Domino sanctos, eumque velle & horum se Deum, id est, seruatorem, ac vitæ æternæ largitorem præstare, ac proinde pertinere & ipsos ad regnum Dei, id est, Ecclesiam. Quæ omnia cùm non sint nisi renatorum, & regenerationis lauacrum sit Baptisma, non dubitant & infantes suos Christo regenerandos offerre, ac deinde quæ mandauit Dominus, omnia suo tempore docere, ita vt Apostoli Ecclesiis hãc Traditionem acceptam indubiè à Domino & Spiritu sancto reliquerint.

Nõ baptizati infantes sũt Bucero Christi discipuli.

Quæ Buceriana perioche quot non modò habeat paradoxa, verùm etiam mendacia, nolumus in præsentia excutere accuratiùs. Sed quod præsentis disputationis est, agentes illud nunc, ex omnibus disquirendo expendamus, quòd sophistica Buceri distinctio habet, Infantes fidelium discipulos esse Christi, adeoque baptizari posse sine doctrina (inquit) præeunte, ad eum scilicet, qui baptizandus sit. Quod nouum discipulorum Christi genus, vt statuat illam D. Matthæi vocem τὸ μαθητεύειν vrget, qua, inquit, Dominus vsus est, quæ cùm actiuè vsurpatur, vt eam vsurpauit Dominus, significat non docere simpliciter, sed facere discipulos, vt est Acto. 14. μαθητεύσαντες ἱκανοὺς, quum fecisset Derbæ non paucos discipulos. Vult igitur Bucerus, fidelium infantes licèt non μανθάνεσθαι doceri, tamẽ μαθητεύεσθαι discipulos fieri posse. An non hìc Dauid Georgius quispiam aut Memno Buceri ludat Sophisticam,

Sophistica Buceri detegitur.

phiſticam, quod Turcarũ aut Maurorum pueruli eadẽ etiam facilitatẽ Chriſti fiant diſcipuli, ſi parentibus erepti apud Chriſtianos ſerui educentur? An non & his Chriſti Baptiſma, vt tu, eius verba torquendo, diſtinguis, rectè impẽdatur? quũ Chriſtiana etiã diſciplina ſint poſteà imbuẽdi. Nihil itaq; ad rem præſentẽ retulerit, ſint ne Chriſtianis, an Paganis nati parentibus infantuli, quò minùs vtriq; aut doctrinâ Euãgelii ante Baptiſmũ habeãt opus: aut ab eo pariter ſint ſubmouẽdi: aut deniq; ſimili iure admittẽdi. Quod poſtremũ ſi verum fateris, friuola tua eſt iſta inter Chriſti diſcipulos diſtinctiũcula. Nã quod D. Matth. aut eius interpres potiùs, ſi ita videbitur, iſthoc loco τὸ μαθητεύειν ἀντὶ τοῦ διδάσκειν, pro docendi voce vſurpauit, non vti tu Commentariis, pro diſcipulos facere, planè conuincit, quod ſubiecit διδάσκοντες τηρεῖν πάντα καὶ docenteseos, vt omnia obſeruent, &c. quod ad eoſdem prorſus, ad quos priora Chriſti verba pertinere, nemo niſi aut inſaniſsimus eat inficias, aut imperitiſsimus ambigat. Vt igitur ad infantes nequaquàm pertinet mandatorum Chriſti obſeruatio hîc doceri iuſſa, ita ad eoſdem nihil omninò illud τὸ μαθητεύσατε, ſiue illud cum veteri interprete, & cũ Barth. Latomo, vt annotaſti hîc ter, quater offendente & impingente Docere, ſiue ex nouo iſto commento Facere diſcipulos acceperis. Iſtud ex D. Marci verbis, qui eandẽ Chriſti ſententiam à D. Matth. per τὸ μαθητεύσατε expreſſam, per τὸ κηρύξατε τὸ Εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει, Prædicate ſiue concionantes annunciate Euãgelium omni creaturæ, reddit dilucidiùs, quàm vt illuſtriori luce habeat opus. Cæterùm ne aliquid Bucere ſupereſſe credas tuis commentis patrocinii ex loco illo Actorũ 14. prolato, vbi τὸ μαθητεύειν, vis eſſe diſcipulos facere, dabimus iſtud libenter tuæ diligentiæ, ſi diſcipulos tamen eos dicere non te pudeat, qui Derbæ concionantem Paulum audientes, non intellexerunt Euangelizantem. Nam ad ſuos alioqui puerulos τὸ μαθητεύειν non pertineat. Iam ne quis differentiæ aliquid inter τὸ μαθητεύειν & τὸ μαθητεῦσαι imaginetur, locus ille D. Matthæi diſertè aperit: πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, Omnis Scriba doctus regni. Vbi non poteſt accipi diſcipulus, niſi qui præuia eruditione eſt inſtitutus. Hiſce ergo veritatis armis exutus Bucerus, ſophiſtico illo, quod in clariſſimum virum Bartholomæum Latomum vibrat, telo reſtat ſpoliandus, quo ſeſe infantium Baptiſma ex ſcripto Dei verbo euiciſſe gloriatur impudenter, cùm diſertis adeò verbis Apoſtolica illa Traditione iam nũc præmunierat. Illud, inquit, Baptizantes eos, &c. Dominus de totis gentibus, non de ſingulis præcepit hominibus. Quod acutum, & verè ſubtile argumentum, non video, qua ſanè ratione diſſoluant Anabaptiſtæ, Sophiſtices Bucerianæ rudes, niſi illius argutiis redditi acutiores, ſubtiliter item reſpondeant, nec ad Bucerũ, nec adeò caſtos illos eius liberos, Chriſti pertinere Baptiſmũ, quod nõ de ſingulis hominibus (quorũ ipſe tamen vnus eſt) præcepit, ſed de totis gẽtibus.

Aliud Buceri ſophiſma retunditur.

Cuius

Cuius fortasſis periculi metuens Bucerus, omnibus iſtis in ſpeciem robuſtis contra Anabaptiſtarum inſaniam firmamentis diffiſus, ad Apoſtolicam noſtram Traditionem cōnfugere cogebatur, ſi ſuſceptam illam à ſe diſceptationē vellet contueri ſaluam: Apoſtoli, inquit, Eccleſiis hanc Traditionem de infantibus baptizandis acceptam indubiè à Domino & Spiritu ſancto reliquerunt.

CAP. IX. QVis hîc non planè animo obſtupeſcat, qui infeſtiſsimos iſtos Catholicæ noſtræ Eccleſiæ hoſtes, Melanchthonem & Lutherum, Brentium & Bucerum, inuictis Catholicæ Chriſti Eccleſiæ noſtris armis ſua noui Euangelii fundamenta defendere videt, Anabaptiſtarū telis fuiſſe coactos? Iſtum quidem ad modum in ipſo noui ſui Euangelii limine grauiter adeò impingunt, quod vetus habet prouerbium, vt vel primipilares ipſi ſuæ religionis ne rudimenta quidem ab Aduerſariorum telis illæſa congerere queant, ne dum propugnare, niſi noſtris armis, hoc eſt, Catholicæ Chriſti Eccleſię Traditionibus agraphis aut præmuniti, aut protecti.

Aliā neceſſariò eſſe fidei regulā, ac ſolā Scripturā.

Eo ſiquidem eſt ingenio veritas, vt ſuos hoſtes, vel inexpiabiles nō rarò, quod res eſt, etiam inuitos profiteri compellat, vt ſcilicet dum ſua commenta veri in ſpeciē ſimilis tantùm mendacii fucis illita imperito lectori pro veris obtrudere ſatagunt, ſuis ipſi mendaciis decepti veritatē imprudentes cōfirmare cogantur. O magna vis veritatis, aiebat ille Oratorum Princeps, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, ſolertiam, contraq; fictas omnium inſidias facilè ſe per ſe ipſa defendat.

Cùm igitur in tot, tamq́ue variis adeoq́ue Principibus ſuæ Fidei dogmatibus Euangelicì iſti cùm priuatim, tum publicè, ſeſe quoque verbum Dei nō ſcriptum pro Fidei ſuæ regula neceſſariò ſequi rebus ipſis cogantur profiteri, quæ nā obſecro iſthæc maligna eſt moroſitas, imò rudis imperitia, non permittere aliis, quòd ipſe argumentorum pondere preſſus, in Fidei tuæ aſſerendæ vel primarium neceſſariò aduocas patrocinium? qua fronte Catholicis concedendum ſemper nolis, quod pro Fidei tuæ Principe axiomate aliquando indubitatæ veritatis aſſumis? qua denique ratione tuis dogmatibus pro arbitrio Euangelii titulum affingas, cùm noſtratia quædam non ſcripta pro animi libidine indubitanter ſuſcipis, quædam fatuè, quod animo palato minùs ſapiunt, abominaris? Ad iſtum ſiquidem modum & Synodus, ſi Deo placet, nuper in Vuittembergia conflata in Saxonicæ Fidei Symbolo, & Vvirtembergenſes in confeſsione piæ doctrinæ congregationi Tridentinæ propoſita, quædam Catholicæ Fidei dogmata, nullo prorſus Scripturarum teſtimonio, quod pertinaces quidem erroris conuincat, corroborata, ſed potiſsimùm Catholicæ noſtræ Eccleſię Conciliorum autoritate ex Traditionibus Eccleſiaſticis prodita ſuis illis, non tam imperitis atque incautis ſectatoribus tanquàm ex Scripturis Fide credenda clanculùm obtrudunt. Quod inſidioſæ fraudis

dis plenissimum, quàm contra bonam Pastorum fidem faciant, inferiùs suo loco efficiemus omnibus palàm. Quid igitur mirum fuerit apud eos, qui ratione à pertinaci partium studio aliena veritatem indagare student, si Catholica Dei Ecclesia in propugnandis suæ Fidei dogmatibus extra scriptũ Dei verbũ auxiliares petat copias, cùm eos ipsos, qui sese vnam Scripturam per omnia sequi profitentur, aliud quidem præsidium necessariò quærere videant? Alium idcirco Christianæ Fidei, præter Scripturam solam, esse Canonem atque regulam, est necessarium, qua ceu Lydio lapillo & dogmatum & librorum Catholicæ Ecclesiæ germana veritas sit exploranda: adulterina item atque commentitia vniuersa adulterii mendaciique sui conuicta reprobanda. Ea iustissimis de causis & Latinis & Græcis Theologis omninò omnibus Apostolica doctrina, siue Ecclesiastica Traditio, semper est credita: quam qua perpetuò ratione in agnoscendis genuinis Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus, atque Canonicis illis libris ab ipsis statim nostri Christianismi incunabulis semper adhibuerit Respublica Christiana, necessarium planè duximus in mediũ proferre. Quod vt fiat apertiùs, principiò Euangelicæ legis naturam (nam id de veteri quoque testamento ostendere velle, vt maioris foret negotii, ita hoc loco minùs necessarii) ex Prophetarũ oraculis delineabimus: ex quorum deinde notis facillimum cuique fuerit, qualẽ nam verbum Dei nouo sit populò credendum à Deo Optimo Maximo propositum intelligere. Mox Christum Legis Euangelicæ Apostolum, Fideique Christianæ ἀρχηγὸν, autorẽ & Principem viua tantùm voce ad Prophetarum oracula suam orbi proposuisse doctrinam: cuius regulam atq; credendi normam voluit habendum, quicquid Apostoli huius verbi Dei Euangelici administri Ecclesiis tradidissent credendum. Deinde doctrinam illam Apostolicam, quæ siue scripta esset, siue minùs, verè fuisse verbum Dei Euangelicum demonstrabitur, & quónam consilio ab Apostolis quædam fuêre literis mandata, non autem vniuersa semel & omnia. Postremò quòd illam non scriptam Euangelii doctrinã ipsi adeò Apostoli vrgere solent quasi verbum Dei, eiusdem cũ illa scripta autoritatis: ad quod non modò priscæ illæ collatæ hæreses damnabantur adulterii & heterodidascalias, sed ipsa etiam scripta suis titulis Apostolos adeò ipsos mentita, sunt reprobata, germanaque, quòd cum illa per omnia consentirent, approbata.

Li. 4. c. 6. — *Fidei regula est Apostolica doctrina, siue Ecclesiastica Traditio.* — *Qua methodo verbi Dei Euãgelici natura enucleãda atque explicanda.*

CAP. X.

Acto. 17. Si igitur Euangelici verbi Dei naturam cum Thessalonicensibus illis Christianæ Fidei candidatis, aut saltem Catechumenis ex abditis Prophetarum prædictionibus, acuratiori diligentia studeamus indagare, perspicuum fuerit omnibus, errorem istum Euangelii titulo nunc adeò gloriosum atque exultabundum, qui omnẽ Christianam doctrinam arctioribus noui Testamenti angustiis coactam, atque solis literarum Apostolicarum cancellis vult conclusam, ex crassissima

Fõs verbi Dei Euãgelici ex Prophetica doctrina est aperiẽdus.

tutiſsimi Chriſtianæ Reipublicæ theſauri, putà Scripturæ Propheticæ ignorantia, eſſe natum. Prophetarum itaque oracula conſulamus, cuiús nam modi verbum Dei Euangelicum olim futurum tot retrò elapſis ſeculis præſignarint. In primis D. Ieremias, qui populo Iudaico apud Babylonios exuli, conſolator diuinitùs contigerat, ne cum patria dulciſsima ſimul & Fidem ſalutarem deperderent, poſt promiſſum ex captiuitate in patriam reditum (qui totiùs orbis à Deo vero Apoſtatæ, ad Chriſti conſortium redituri fuit typus) nouum pactum Dei cum Iuda veri Dei cultore, & Iſraële idololatra incundem prænunciat. Quod quàm ſit à Moſaico fœdere alienum futurum, hiſce verbis teſtatur: Ecce, inquiebat, dies venient, dicit Dominus, & feriam Domini Iſraël, & Domini Iuda fœdus nouum, non ſecundum pactum, quod pepigi cum Patribus eorum, & in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eorum, ſiue vt fortè rectiùs ſeptuaginta, teſte Diuo Paulo, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, ego neglexi eos, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus, ונתתי את־תורתי בקרבם על־לבם אכתבנה: Quod eſt: Dabo legem meam intra eos, & ſuper corde eorum deſcribam eam. Quibus in verbis vt priùs illud בקרבם, vt calumniam poſſet pati, quod ſignificet, & Dabo inter eos, & Dabo eis legem: (quam Amphibologiam prudenter euitarunt ſeptuaginta, vertentes εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, in mente eorum: ita poſterius על־לבם nullam omninò admittit dubitatiunculam: In corde, inquit, eorum deſcribam eam. Vides diſertè à Propheta Dei voce prædictum, verbum Dei Euangelicum, quod Diuo Paulo ad Hebræos Commentatore, eſt fœdus nouum, non in tabula lapidea, Moſaicæ legis modo, non in arido Bethulæ libello, non in vili papyro, ſed in viuis hominum cordibus deſcriptum iri אכת inquit על־לבם אכתבנה, in cordibus eorum nouum teſtamentum inſcribam. Quinimò iam pridem anteà egregius Pſaltes Iſraël Rex Propheta Dauid Iudæos ſuos præmonuerat, ne alteras tabellas expectarent, quæ legem Prophetæ illius legiſlatoris à Moyſe promiſsi ex fratribus ſui ſimilis excitãdi continerent deſcriptam, ſed eius loquentis vocem obſeruantiſsimè aduerterẽt, ne ſi hodie, id eſt, haud ita diu pòſt audirent eius vocẽ, corda ſua Patrum more obdurarent. Adhæc ne Prophetam illum vt Deum, aiebat ille, verè abſconditũ, ita legiſlatorẽ hinc minùs illuſtrẽ obſcuriùs cognoſcerent, notas planè luculentas addit Dauid, quò Iudæorum nemo nouum illum nouæ legis præconem ignoraret. Ita enim, teſte Matthæo, inducit Meſsiam Iudæos alloquentẽ: Audite, inquit, popule meus legem meã, inclinate aurẽ veſtram in verba oris mei. Ne tabellas iterum lapideas vos accepturos exiſtimetis, audite, inquã, legem meã: non vos terrebunt, vt olim in Moſaica legiſlatione fulgurũ tonitrua:

non

D. Iеremi. depingit verbi Dei Euágelici naturam.

Iere. 31.

Hebr. 8.

2. Reg. 23.

Pſal. 94.

Eſa. 48.

Pſal. 77.

Exod. 19.

non illa cælestium tubarum horrida audietis taratantara: sed gratissimam animis simul & auribus meam sæpè multumque concionantis vocem: ideo conciones meas diligenter meditatas percogitate. Nam in parabolis aperiam os meũ, loquar propositiones, vel vt septuaginta problemata ab initio, quod Dauid אביעה, inqt, חידות מני־קדם, septuaginta verò φθέγξομαι προβλήματα ἀπ' ἀρχῆς, noster vulgatus interpres vulgariter nimis expressit, loquar propositiones, inquiẽs, ab initio: quum reddendum fuisset aptiùs, eloquar, quæ ab initio abstrusa latuêre, & hactenùs fuère plerisque omnibus incognita. Hunc enim Dauidicæ Prophetiæ sensum à septuaginta haud obscurè indicatum D. Matthæus sua veluti paraphrasi (si modò nos septuaginta editionem hoc loco legimus. Nam editionem istam Psalmorum vulgarem, & Ecclesiis propè omnibus vsitatam, à 70. interpretum autoritate reiicere me cogunt loca aliqua multa, à 70. certò aliter conuersa, de quo aliàs) illustrauit, ” ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, Eructabo, inquiẽs, abscõdita à cõsti- ” tutione, siue primordio mũdi. Non eñ τὰ προβλήματα accipiẽdum hoc loco videtur pro vocabulo scholarum Dialecticarum proprio, quod noster ille secutus videri posset: sed pro reconditis atque obscuris eloquiis, perplexisq; ac ænigmaticis religionis Euangelicæ dogmatibus: quibus Christus celebratissimam illam Prophetarum ad vnum omnium aut oraculis promissam, aut factorum typis adumbratam (his enim duobus ferè modis, ait Iustinus in suo Tryphone, Prophetia asso let fieri) præstaret, exprimeret atque impleret Dei Opt. Max. Oeconomiam de vniuerso hominum genere, in pristinam libertatem à Diaboli sæuissimi Domini tyrannide vindicando, & liberali manu afferẽdo. De Patre item Deo, omnibus planè mortalibus iustissimo merito iratissimo per ipsum reconciliando: de cælesti, vt in summa dicam, regno hominibus hactenùs & perditissimè exulibus & miserrimè exhæredibus recludendo, quòd eos & beatissimos exciperet Dei Opt. filios, & omnibus planè modis felicissimos cùm animarum corporumque immortalitate, tum Dei Maximi præsentia suauissima admitteret hæredes sempiternos atque perpetuos. Hæc, inquam, taliaque ab initio abscondita atque reconditissima Christus Iudaico populo erat elocuturus & concionaturus. Quod ex Dauidis verbis fiat planissimum אפתחה במשל, inquit, אביעה חידות. In parabolis os meum aperiam, loquor ænigmata: quod est, proponam populo meo Iudaico obscurissimam & prouerbialem, imò ænigmaticam planè doctrinam. Non enim forma sermonis Christi (vt est apud Tertullianum) ” noua est, cùm similitudines obiicit, cùm quæstiones refutat, aperiam ” in parabolis os meum, eloquar problemata, quod est, edisseram quæ- ” stiones. Si hominem alterius gentis probare voluisses, vtique de pro- ” prietate loquelæ probares. Ideoque saluator Christus doctrinæ Euangelicæ mysteria (vt est apud Clementem Alexandrinum 5. Strom.)

Christi legislatoris oratio ad suę ætatis Iudęos, ex Psal. 77. paraphrasticôs expressa.

Matt. 13.

Problemata qd Dauid di. Psa. 77.

Chri אור doctrina cur ænigmatica.

Lib. 4. cõtra Marcionem.

Clemēs Alexandr. 5. stromat.

variis & Mosaicæ caliginis, & τῶν ἐγκρυφίων subcinericiorum panum typis olim præfigurata dilucidiùs explicaturus, rectè suos admonet "selectiores discipulos: Vobis, inquiens, datum est nosse mysterium "regni cælorum. Dicit enim de eo Prophetia: Aperiet in parabolis "os suum, & eructabit quæ sunt abscondita à constitutione mundi. Quin & hunc sensum à Diuo Matthæo explicatum, etsi Iudæorum Rabbini Psalmum istum ad veterum beneficiorum historiam cæci distorqueant: sicuti & Christiani aliquot immodicè iudaizantes: at Psalmi tamen titulus cùm disertè loquitur, tum necessariò exposcit: qui est ἁρμονίας ἱερῆς μελιήδεα ἄσματα Δαβίδ, id est, harmoniæ sacræ carmina Dauidis melliflua. Habet itaque Psalmus iste suauissima ac prorsus mellita Dauidis carmina de sacro illo, planeque diuino consensu populi videlicet noui cum illo veteri, Christiani, inquam, cum Mosaico. Vt enim Moyses legislator vetus, Christi noui legislatoris typum symbolicôs præ se ferebat, ita gens illius legi mancipata etiam populi Christi legibus subditi fuit typus atque figura. Quod Diuus Paulus symbolicæ Theologiæ peritissimus artifex expressis verbis tradit. Cuius vtriusque populi discrimen ne sit obscurius, etiam Dauid haud infrequenter apertis notis distinguit. Hinc enim illa toties in Psalmo 21. de populo, qui creabitur, & illud scribatur, hæc in gener. altera (ita enim singulariter legendum, non scribantur: quo loco ex phraseos Hebraicæ ignorantia textus synceritatem corrupit) & hoc loco, Vt cognoscat generatio altera, &, Filii qui nascentur, pro populo Christiano prioris illius Mosaici successore sunt accipienda.

Mir' populi noui Euangelici cum Mosaico illo veteri cōsensus.

Psal. 21.

Psal. 101.

Psal. 77.

Christi cōcio apud Dauidem explanata

Christus itaque nouus legislator nouum suum populum ad Euangelicam doctrinam informaturus, hisce Psalmi verbis alloquitur: Audite popule meus legem meam, diligenter obseruate, quíd nam sim "docturus, attentisque auribus verba oris mei auscultantes, excipite. "Conciones siquidem meæ variis rerum variarum parabolis atque i"maginum similitudinibus frequentes scatebunt. Ad hæc obscura quoque mysteriorum ænigmata vobis eloquar, atque proponam. Post istam Christi vocem, qua Euangelicæ legis ingenium atque naturam demonstrauit, esse videlicet viuæ vocis oraculo proponendam atque promulgandam, deinde Christianum populum Dauid "inducit de noua Christi lege admirabundum: Quanta audiuimus "(inquiunt) & cognouimus, quæ & Patres nostri nobis narrauerunt? Quàm (inquiunt) sunt admiranda nouæ istius legis mysteria, quàm stupenda Euangelicæ doctrinæ dogmata nobis à Patribus tradita? quæ ipsa Patres nostri Apostoli soli omnium prorsus mortalium Euangelicæ Fidei testes à Deo Maximo ex omnibus electi, & cæteris omninò omnibus prodendam olim prædestinati nobis narrârunt, atque viua voce prodiderunt? Quæ Christianæ Fidei dogmata etsi nobis sua voce tradiderint Apostoli, non sunt tamen occultata

à filiis

à filiis eorum in generatione altera, id est nostros posteros ea ipsa dogmata nequaquã latuerunt. Agnoscẽtes igitur stupendam nouæ legis naturam, quam sese audita Apostolorũ voce sibi gratulantur didicisse, eam in posteros quoque transmissam prædicant, ne quis eam sine scripto non potuisse perdurare credat. Deinceps porrò Dauid prophetico afflatus spiritu laudes commemorat, quibus Christum apud gentes, Christi iam fide excultas, & institutis formatas, Apostoli essent commendaturi olim. Quòd ipsus est, qui incredibilem illam potentiam & admirandam rerum historiam apud Aegyptios olim operabatur, quòd lege diuini cultus vereq́ue religionis magistra veterem Iudæorum populum & ornarit eximiè, & illustrarit egregiè.

Verùm post notatas veriùs quàm celebratas Christi legislatoris laudes, iteratò Christiani populi inducit admirationem de nouis Euangelicæ legis constitutionibus: quas Apostolis docet à Christo mandatas, vt in discipulorum notitiam effunderent, ne apud posteros in obliuionem, omnibus planè rebus inimicam, abeant: qui & ipsi porrò suis quoque prognatis arcana Euangelicæ illius legis dogmata & mysteria narrabunt, & viuæ vocis interpretatione tradent, vt toti in Deum sperẽt, memoresq́ue beneficiorum, eius mandata officiose obseruent, atque sedulò imperata præstent, ne fiant Christiani sicut populus ille prior, qui abiecta Fide in Deum syncera, & contorta cordis animiq́ue rectitudine, noluerunt eius legem obseruare: neúe operum mirabilium sibi exhibitorum ingrati obliuiscantur vnquàm, quod illi fecère priores: ne denique Christiani nouam Christi legem viuo Christi, Apostolorumq́ue oraculo traditam, adeoq́ue promulgatam, animabus corporibusq́ue saluandis salutarem Iudæorum more sibi faciant aut infidelitate inanem, aut diffidentia inutilem, aut morum improbitate, atque transgreſsione perniciosam.

Psal. 68. | CAp. XI.

Alia nouę legis Euãgelicę nota ex Psalmo 68.

CAeterùm ne Iudæi nouam illam legem ab omnibus omninò Prophetis semper adeò prædicatam, ac toties promissam suspicarẽtur vni homini, vt olim Moysi, cæteris tradendam concreditũ iri, Dauid Psalmo illo, cui initium fecit: Exurgat Deus, qui illustrẽ promulgandi toti mundo Euangelii depingit œconomiam, disertè præmonuit: Deus, inquit, dabit verbum Euangelizãtibus צבה רב cũ magno quodã præconũ numero: q̃d ambiguè 70. δυνάμει πολλῇ, noster impropriè reddidit, virtute multa. Non vni aut alteri, inquit, Dñs qui olim cælos sui terrore in sudorẽ vertit, nouæ illi suæ hæreditati pluuiam voluntariã, gratiſsimã scilicet Euangelicã doctrinam animas irrigantẽ tradet promulgandã, sed multis aliquot concionatoribus: copioso alicui Euangelizantiũ manipulo atq; cohorti. Porrò ne q̃s nouã illã Dei legẽ ex Mosaicę legis ingenio atq; indole ignauã imaginaretur, aut nõ operosam & inefficacẽ, ideo Ierem. post verba illa nuper cõmemorata admirandã

Item alia nota ex Ieremia.

 eius

Aliud Euãgelij ingeniũ ac legis. eius indolem, singulari Antithesi explicat. Non docebit, inquit, vltrà vir proximum suum. Cognosce Dominum, quia omnes cognoscent me. Quod D. Paulus aduertens, legem Euangelicam ad Rom. legẽ spiritus vitæ appellat, quòd eam suscipientibus non frigidũ incutiat metum, vt illa Mosaica: sed spiritum vitæ, quod est, animum Adę peccato mortuum Christi spiritu rediuiuũ reddat, qui & clara Dei cognitione hominem illustret, viuidoque eius amore informet, recreet, foueat, succẽdat, adeoque inflammet. Quam Euangelicæ legis Oeconomiam Christianæ administratio Ecclesiæ hominibus per Adamum perditissimis, quasi postliminiò instaurandis & saluandis, comparatæ aptè & meritò admodum desiderabat. Alia siquidẽ erudiendi ratio Iudaicam illam Synagogam, vnicam ex tot hominum populis Dei cultricẽ: alia Christianam Ecclesiam ex omnibus omninò nationibus toto orbe concorditer dispersam, & disperse concordẽ instituendi forma decebat. Illam siquidẽ seu rudimẽtariam tabella illa alphabetaria, lege Mosaica, quæ prima illa veræ religionis grammata atque lineamenta describeret, oportebat erudiri. Vnde ei & spiritus timoris adhibebatur Pædagogus, qui cessatores metu, velut stilo, ad officium instigaret. Offensatores gehennæ carnificinam comminatus, ad veniam supplicandã vrgeret. Hanc verò nostram Christianã non ampliùs illa παιδαγωγία, sed πνευματαγωγία, siue vt Iohannes loquitur χρισματοδιδασκαλία iuxta Prophetarũ oracula excepit magistra. Iam enim annis plùs minùs bis mille verus Dei cultus literis cõtinebatur inclusus. Satis profectò tẽporis datum fuit, quo Synagoga legis veram Dei religionem præscribẽtis erudita ad grandiorem diuinæ voluntatis adolesceret cognitionẽ: atq; hactenùs Mosaici νομοδιδασκαλοὶ, vel tandẽ fierent Christiani θεοδίδακτοι. Ita enim Prophetico afflatus spiritu Esaias, de admirabili Christianæ Ecclesiæ ornatu inter alia præclara canit encomia, vbi afflictissimam solido delibutam gaudio reddidisset alacriorem. Lætare, inquiebat, sterilis, quæ non paris, erumpe, exclama, quæ non parturis, quia plures filii desertæ, quàm eius, quæ habebat virum: Dilata locum tabernaculi tui, & aulæorum tuorum, semen tuum gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit. Tempore modico reliqui te, & in misericordia magna miserebor tui. Paupercula, tempestate conuulsa, absque consolatione. Ecce ego præparo tibi carbunculum lapidem tuum, & muros tuos lapides electos, וכל-בניך למודי יהוה, quod vndequaque doctissimi septuaginta interpretes eruditissimè, vt alia omnia, cõuerterunt, filios tuos omnes διδακτοὺς θεοῦ, quod noster vetus Euangeliorum interpres rudiùs reddidit, Docibiles Dei: Meliùs alicubi D. Hieronymus, Discipulos Dei: quòd videlicet nõ libros legendo, sed quíd nam loquatur interiùs Deus audiendo, ad compendiosissimam Christianismi addiscendi formulam proficerent. Hæc siquidem Christi Ecclesia, quæ ex Atheis gentibus potissimùm esset conuocanda & colligenda

Margin notes:

Iere. 31. — Rom. 8. Hebr. 8.

Euangeliũ cur lex spiritus vitæ.

Cur lex populo Mosaico data, Pędagogus verò tẽpore nouo & Euãgelico.

Gal. 3.

1. Ioh. 2.

Vnctio spiritus Christianos informat.

Christiani Theodidacti.

Esa. 54.

1. Thess. 4.

Psal. 44.

colligenda, non debuit sanè, nec potuit planè ratione vlla alia ad Dei veri cognitionem vocari, & in legitimo eius cultu institui, quàm ipsorum pater Abrahá: qui vt אברהם Abrahá, pater multarum gentium, non citra grande venientium rerum mysterium ex אברם Abram, patre excelso, siue nobili & illustri, est dictus: ita eius ad Dei cognitioné cultumq; vocatio & institutio nobis Ethnicis veris Abrahę filiis planè symbolum fuit atque typus. Quemadmodum enim ille credentium omnium pater Chaldæus, cùm esset idololatra, Mitræ Persici atque Vestæ cultor ex Paganismo veri Dei ignorantia obliterato, atque ex idololatria ad veram viui Dei latriam est conuersus, non scripto Dei verbo, sed mera Dei loquentis atque vocantis voce: ita & nos eadem (inquit D. Iustinus in Dialogo aduersus Tryphonem Iudæorum Ephesiotum, teste Suida, Principem) Dei voce ex vanissimo nostri Vvodæ Germanici (cui & hodie quartum Septimanæ, den Wocnschtag Ethnicè magis, quàm Christianè tribuimus) cultu, aliorumque mortalium Deorum idololatria ad veram Dei Opt. Max. & cognitionem & religionem conuocati sumus. Quòd si cuipiam insolens atque paradoxum videatur, quòd Abrahamum Patriarcham ex Paganismo ad veram Dei cognitionem cultumque dixerimus conuersum, is si Græco hominis Græci diligentissimi probatissimique testimonio, Suidam dico in suo Abrahamo, non est contentus, certè non potest nobiscum non sentire Latini autoris testimonio locupletissimè instructus. D. namque Augustinus libr. 10. de ciuitate Dei, capite vltimo in hunc modú scribit: Abraham, inquit, vt promissionem de semine » illo, quod omnibus gentibus salutem pareret, acciperet, iussus est de » terra sua & cognatione sua & domo patris sui discedere. Tunc ipse pri » mitùs à Chaldæorum superstitionibus liberatus, vnum verum Deum » sequendo coluit, cui hoc etiam promittenti fideliter credidit. »

Abrahę vocatio typ⁹ vocandorú Ethnicorum.

Abraham olim idololatra.

Vvoda Germanis fuit Mercurius. Vide P. Diaconú hist. Longob.

CAP. XII.

PORrò nunc superest isthæc à Prophetis diuino afflatis spiritu prę scripta nouę illius legis lineaméta ostédere, à Christo eius legislatore & rectè obseruata, & suis ad plenú coloribus esse depicta. Quod quidem nemini fuerit agnitu difficile, qui vel Iudaica aorasia, vel ethnica cœcutiétia Euangelii Christiani libellos percurrerit. Videbit ení clarissimè Christú Iesum Dominú nostrum, alterum illum Moysen, verum Deuteronomii legislatoré, non vt olim ille, alteras proponenté lapideas legis tabellas: sed ex fratribus suscitatú, vt ille præmonuerat, quod est, Hebraica ortum prosapia, nouá legem ad Moysis typum populo viuæ vocis suæ oraculo præscribétem. Mox Apostolos suos illos orbis magistros peculiari quadam ac priuata erudit institutione, vniuersa pleniùs illis edisserens, quæ de regno Dei, hoc est, de nouæ huius legis doctrina apud plebeculam rudiorem crassiùs exposuerat: quod de Matrimonii nexu indiuiduo narrat D. Marcus.

Christ⁹ ꝓphetica noui legislatoris liniamenta expressit.

Deut. 18.

Sic parabolas de illo semine, quod est verbú Dei Euangelicú, Apo-

ſtolis ſolis ediſſerit, quòd peculiari largitione eis eſſet à Deo Patre Opt. donatum, vt myſteria regni Dei, ſeu doctrinæ Euangelicæ, multò atque cæteri diſcerent pleniùs, & haurirent copioſiùs.

Ad eundem modum & aliàs priuata inſtitutione Christus Legiſlator apud Euangeliſtas legitur Apoſtolos erudiſſe, atque ad nouæ ſuæ illius legis cognitionem ſublimiùs prouexiſſe: adeò vt iam ſub mortis impẽdentis tempus illis affirmârit: Iam non dicam vos ſeruos, inquiẽs, ſed amicos: quia ſeruus neſcit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Qua Christus Dominus ſententia D. Auguſtin. interprete Tract. in Ioan. 86. quod facturus erat, ſe dicit feciſſe, tam per Spiritum doctorem omnis veritatis promiſſum, quàm per illam ſcientiæ plenitudinem, de qua Paulus: Cùm venerit, quod perfectum eſt, euacuabitur, quod ex parte eſt. Deinde poſt tot obſcuriſsimorum ſuorum oraculorum illuſtrationes toto illo triennio cum Apoſtolis conuerſatus, primo ſuę à morte reſurrectionis die illis mentium oculos clariſsimo Euangelicæ cognitionis lumine illuſtrauit, vt capiendæ regni Dei doctrinæ paratiores eſſent, atque magis idonei.

Iohā. 15. 1. Cor. 13. Iohā. 20.

Chriſt' ſecũdus Adã apoſtolos die Paſch. nouo afflat ſpiritu.

Inſufflans in eos, ait ille, aperuit eis ſenſum: quod eſt, poſteà quàm in Apoſtolorum faciem, teſte D. Euodio Apoſtoli Petri primo apud Antiochenos ſucceſſore, epiſtola, quã τὸ φῶς, id eſt, lumen inſcripſit, diuinum ac vitalem inflaſſet Spiritum (vt ſcilicet illius primi Adæ viuente ſpiritu afflati expleret typum) obtenebratam intelligendi vim eis cœleſti illo lumine illuſtrauit, vt intelligerent Scripturas. Chriſti ergo rudimentaria eruditione ante paſsionem inſtituti, & hac Scripturarum Propheticarum intelligentia prædıti Apoſtoli, nunc demũ idonei efficiuntur poſt illius reſurrectionẽ diſcipuli, doctrinæ illius verè ac propriè Euangelicæ, quæque ad nouam illam legem toties Prophetarum oraculis promiſſam peculiariter attinebat. Hoc illud eſt, quod D. Lucas diſertè annotauit, Chriſtum per totos quadraginta ſuæ reſurrectionis dies Apoſtolis apparuiſſe, ac de regno Dei illis locutũ fuiſſe, aut vt Gręce eſt, τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, de iis colloquebatur, quæ regni Dei ſunt: Quod non aliud eſt, quàm quòd de regno Dei ſeu Euangelica doctrina pleniùs Apoſtolos inſtituerit, quónam videlicet modo prædicanda in eius nomine Pœnitentia & peccatorũ remiſsio: quibusque modis ea hominibus contingeret: an ſola Fide in Filium Dei pro mundi peccatis mortuum, & in vitam reuocatum? an Fidei adhibenda Pœnitẽtia vitæ veteris? an his neceſſariò addendum aquæ Baptiſma? Rurſus quid cum lapſis à Baptiſmi gratia foret agendum. Item de aliis noui huius teſtamenti myſteriis, quæ ad perficiendam Chriſtianorum ſalutem conducunt. Quid enim aliud, ait D. Leo Magnus Epiſt. 10. dierum quadraginta mora geſtum eſt, quàm vt Fidei noſtræ integritas ab omni caligine mundaretur? Ideo & clauſis ad

Luc. 24. Actor. 1.

Chriſt' dies 40. loquitur Apoſt. de regno Dei, atq; doctrina Euangel.

Diſci-

Discipulos ianuis introibat, & flatu suo Spiritum sanctum dabat, & donato intelligentiæ lumine sanctarum Scripturarum occulta pandebat. Hunc igitur in modum Christus, teste D.Luca, cum Apostolis per dies quadraginta est conuersatus, de regno Dei loquens, quod ab ipso inchoatum, & plantatum, ac prædicari cœptum, vti Paulus ait Heb.2. Iam illorum opera per vniuersum terrarum orbem iuxta Prophetarum prædictiones erat propagandum. Sed hîc maximum sanè fuerit operæpretium animaduertisse, Christum hanc sui regni seu Euangelii doctrinam non omnem Apostolis omnibus promiscuè, sed Petro peculiariter cum Iohanne ac Iacobo Iusto, quos & aliàs suorum mysteriorum & conscios fecerat & testes, eximiè impartiuisse, priuatáque eos mystagogia, sicut à veteribus traditum commemorat apud Eusebium Cæs. lib.2. cap.1. D.Clemens Alexandrinus, Iacobo Iusto, inquit lib.7. hypotyposeon siue dispositionum, & Iohanni & Petro post resurrectionem Dominus omnem τὴν γνῶσιν (quam iactabant se Hæretici accepisse, vnde & se Gnosticos appellabant superbissimè) cognitionē illam, atq; scientiā mysticā Euangelicæ doctrinæ tradidit. Illi verò reliquis eam Apostolis, qui posteà 70. Discipulis tradiderunt.

Christ' nō oibus Apostolis oia tradidit.

Tres illi itaque Apostoli, Petrus, Iohannes atque Iacobus Iustus, Ierosolymorum Episcopus ab illis creatus, eximiam præ cæteris Apostolis huius doctrinæ Euangelicæ accepērūt doctrinā atq; cognitionē ab ipso Christo Dño, antequàm ad cælestia sua regna reditū pararet.

CA. XIII.

IAm igitur inter illos quadraginta dies Apostolis suis certissimam Fidei Christianæ præscripsit regulā, iuxta quam suas formarēt conciones, populosque ad Euangelium Regni Dei vocandos instituerēt. Sic enim disertis verbis Christus in cælum mox ascensurus eos alloquitur: Euntes, inquiens, docete omnes gentes, & prædicate Euangelium omni creaturæ, baptizantes eos, docentes eos seruare omnia, quæcunque mandaui vobis, seu ἐνετειλάμην, præcepi atque præscripsi. » Quod ergo à Christo Dei filio singulari veritatis magistro didicerant » Apostoli, eis Fidei docendæ fuit norma, ac doctrinæ Euangelicæ regulæ: imò verbi Dei Euangelici canon, vt Paulus ad Philip. appellat.

Matt. 28. Marc. 16. Philip. 3.

Fidei Euāgelicę quę nā a Christo regula Apostolis pręscripta

Nunc porrò differendum est, cur Spiritum sanctum Christus Apostolis promiserit & doctorem & ductorem, qui non modò in omnem deduceret veritatem, quam tunc temporis didicerant: sed illa etiam doceret, quæ nondum portare potuerant.

Cur Spiri. sanct. Apostolis promissus doctor.

Proinde ne quid ampliùs Apostoli piscatoria illa sua rusticitate impediti, suæq; simplicitatis cùm fraudibus, tum erroribus variis obnoxiæ sibi probè conscii de sua institutione adhuc admodùm tenui diffiderent, Christus in cælos rediturus Spiritum eis doctorem pollicetur, qui in omnem eos perduceret veritatem: quò videlicet ea, quæ à Christo ipso Iudaicis illis atque crassis adhuc præpediti mentibus perdiscere non poterant, temporis lapsu Iudaicorum typorum, quod

D est,

est,puerilium pietatis, Deique cultus progymnasmatum eruditiores facti, pleniùs Spiritu sancto Magistro, Christianæ veritatis non iam adumbratæ, sed intermicantis, sensimque effulgentis dogmata edoceretur. Multa enim adhuc habeo, inquiebat, quæ non potestis portare modò, sed cùm venerit Spiritus ille veritatis, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixerim vobis. Quæ promissionis Christi de mittendo Spiritu sancto verba non ad nouos quoslibet (quod est apud Dydimum Alexand. lib. 2. de Spiritu sancto) & penitùs gratia vacuos diriguntur: sed ad eos, qui auditores verborũ eius necdum fuerant omnia cõsecuti. Quæcunque enim (inquit) sufficere poterant, tradens eis, in futurum tempus reliqua distulit, quæ sine disciplina Spiritus sancti scire non poterant. Hæc igitur Christi Spiritum sanctum doctorem Apostolis promittentis verba Solis luce clariùs loquuntur, plurima Spiritu doctore didicisse Apostolos, antè ignota & incognita, quàm vt vllus Scriptorum veterum interpretationibus ad sententiam illustrandam habeant opus. Haudquaquàm tamen duxerim infrugiferum, pauca aliquot D. Augustini commemorare verba, quò nihil apud lectoris animum pietatis ac veritatis Euangelicę studiosum hæreat scrupuli. In hæc igitur Christi verba scribens Aug. Tract. 96. in Iohan. Quis nostrum (inquit) audeat eorum dicere se capacem, quæ illi capere non valebant? Et clarissimè Tractat. 98. Quod itaque ait Dominus, inquit sub finem, Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò, adiicienda illis fuerunt, quę nesciebant, non quæ didicerant euertenda.

Iudaici sy pipuerilia pietatis p. gymnasmata.

Christ' nõ oïa Apostolos docuit, sed quędã Spiritus sanctus.

Sic & D. ille Leo Magnus, Omnes qui in Dominum Iesum crediderant, inquit Serm. 2. de Pentecoste, infusum sibi habebant Spiritum sanctum: sed illi perfectioni, quæ erat Discipulis conferenda, maior gratia & abũdantior inspiratio seruabatur, per quam & quæ nondum acceperant, sumerent, & excellentius possent habere, quæ sumpserant. Propter quod Dominus dicebat: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò.

Multa igitur Apostoli Spiritu sancto didicêre Magistro, quæ anteà scire non poterant, vt ait Dydimus: multa quæ nesciebant, ait Augustinus, erant à Spiritu sancto Magistro adiicienda.

Proinde piis Lectoribus dubiũ fieri nequit, quin Apostolos Spi. S. docuerit plurima, nondum à Christo Dño nec audita, nec percepta.

Iam ea omnia quæ Apostoli siue à Christo Dño, siue à Spiritu sancto edocti, Ecclesias Christi docuerint, indubitatũ fuisse verbũ Dei Euãgelicũ manifestius est, q̃ vt vllã orationis nostræ ferat explanationem.

Fidei regula, quę nã Apostolorum ętate

Proinde liquidum est ex his agnoscere, quæ nam Apostolorum ætate fuerit Euangelicæ Fidei regula: nimirùm quod Apostoli Ecclesiis ab initio prædicati per orbem Euangelii tradiderunt, atque docuerunt, siue id posteà in literas fuerit relatum, siue minùs.

Quod

Quod vt Solis luce demonstretur clariùs, ipsos verbi Dei Euangelici consulamus Apostolos atq; nuncios. D. Petrus inter illos Christi dignatione facilè Princeps, de verbo Dei, quo Christiani in immortalitatem renascimur differens, verbis sanè disertis, docet, quód nam sit illud Dei verbum Euangelicum, cuius beneficio istud post hominum memoriam donum multò maximum contingit: Verbum Domini, ait, manet in æternum. Hoc autem est verbũ, quod Euangelizatũ est in vos, siue vt plenius est apud ipsum, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς, hoc est autem illud verbum, quod vobis per Euangelii prædicationem est annunciatum.

1. Pet. 1. — D. Petr. qd nã verbũ Dei Euangelicum.

Hîc si D. Petrum roges, quód nam sit verbum Dei Euãgelicum? quæ nam Euangelicæ regula? an tibi respondeat aliud, atque Spiritu sancto tunc suggerente scripsit, τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς, quod vobis est Euãgelizatum? quod vobis per Euangelii præcones est annunciatum?

Quicquid igitur tunc temporis Ecclesiæ per orbem diffusæ Apostoli, eorumque discipuli, tradiderant atque docuerant, id haud dubiè verbum Dei erat Euangelicum.

D. Paulus illud electionis vas, eandem hanc suis Philippensibus præscribit credendi normam: qui cùm Pseudapostolorum fraude circumuenti aliquantulum à Fidei illius, quæ vt Deus, ita & ipsa est vna, discessissent regula, vide mihi quæso, quàm verbis blandis iuxtà ac amoris philtro plenis, eos ad doctrinæ concordiam reuocet: Si qua ergo, inquit 2. capite, consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas Spiritus, si qua viscera ac miserationes implet gaudium meum, vt idem sapiatis, siue ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, vt idem ipsumque sentiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes idipsum sentientes.

D. Paulo qd nã verbũ Dei Euangelicũ.

Iam ne quis ambigeret, quíd nam esset indubitatò pro vera Apostolorum doctrina sequendum, subdidit: veruntamen, inquiens cap. 3. ad quod peruenimus, vt idem sapiamus, in eadem permaneamus regula: siue vt hodie est in Græcis, πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι τὸ αὐτὸ φρονεῖν. Attamen ad id quod assecuti sumus, eadem pergamus, atque procedamus regula, siue Canone, vt idem sentiamus. Quibus verbis, si Theodoreto credimus, iterum de concordia agit, Regulam appellans prædicationem Euangelicã. Præcipit enim ne eos tolerẽt, qui legalia Euangelio admiscebant. Suffragatur & Photius apud Oecumenium, Canonem siue Regulã hîc Fidem, esse à Paulo appellatam. Quemadmodum in Canone, inquit, seu norma siue abstuleris quippiam, siue addideris, totum perdidisti: ita & in Fide. Rursus qui aliquid dogmatum immutauit, vniuersa præcedentia dissoluit. Sic & Theophylactus. Item eadem regula, id est, Fide. Canon enim & amussis neque additionem patitur neque ablationem, neque vos igitur Spiritus mandata alteretis.

Fidei Canõ qd Paulo ad Philippenses.

Liquet ex iis Pauli verbis, quémnam voluerit Ecclesiam Dei, quæ

apud Philippenses erat, sequi Fidei Canonem ac regulam, non prouocat ad Scripturas noui Testamenti, non ad verbum Dei Euangelicum scriptum: sed quid tandem? Verbum Dei Euangelicum pridem annunciatum. Ad quod peruenimus, inquit, & quod pridem sumus consecuti Apostolorum prædicatione, in eodem prorsus persistamus Canone, atque Fidei regula, vt idem sapiamus atque sentiamus.

Galatæ hunc Fidei Canonem violarũt.

Hunc credẽdi Canonem siue amussin, quia Galatæ Iudaizantium Christianorum corruptela, vitiati aggrediebantur violare, atque addendo deprauare, vide obsecro, quàm in eos verbis acribus insurgat D. Paulus. Sed licèt nos, inquiens, aut Angelus de cęlo Euangelizet vobis, præterquàm quod Euangelizatum est vobis, anathema sit. Et quasi hæc vna sententia non satis habeat ponderis apud illos Galatas: Iterũ dico, ait, Si quis vobis Euangelizauerit pręter id, quod accepistis, anathema sit. Vbi Solis luce clarius vnicã præscribit Fidei normam, id quod Galatis fuit Euangelizatũ, siue id quod ab Apostolis accepissent.

Adhæc ne quid superſit tergiuersationis, vt quis existimet id solùm verbi Dei Euangelici nomine suscipiendum, quod ab Euãgelistis atque Apostolis est literis commendatum, ipse Paulus hîc tergiuersandi præclusit diuerticulum. Cùm enim suos in Christo filios Thessalonicenses recẽs natos aduersus Pseudoapostolorum insidias munitos cuperet, operæpretiũ est aduertamus, quó nã eos præmunierit scuto: State fratres, inquiens 2. Thessal. 2. & tenete Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostrã: quasi dicat, Habetis doctrinę regulam, ait D. Theodoretus, sermones quos verbis tradidimus, quos & præsentes vobis prædicauimus, & absentes scripsimus.

CA. XIIII.

Scriptores vetustissi. hãc Fidei regulã agnoscere.

Hanc autẽ Fidei regulam, id est, Apostolorũ doctrinam Ecclesiis prædicatam, siue ea in literas fuerit relata, siue occultis Traditionibus, quasi per manus posteris prodita, veteres nostri Maiores Catholici Scriptores agnouerunt. D. Cyrillus Alexandr. Archiepiscopus singulare Christianæ Ecclesiæ columen, de Christi diuinitate cum Hermia disputans, optimum fuerit (ait 4. lib. Dialog. initio) Hermia non curare aliorum procacitatem, qui probatam mentem (sententiam) nobis auferunt: sed magis Fidei Canonẽ rectum, & non peruersum, hoc est, sermones ab Apostolis factos, nec aliis quàm illis ipsis applaudere nos decet, ac dicere: Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris loquitur in vobis.

Cyrillus.

Eundem in modum & Basilius ille Magnus optimo merito & habitus & dictus, Fidei suæ confessionem, exulceratissimo illo per Archianismi pestem seculo descripturus, de Fidei Christianæ indole paucula præfatus: Fides, ait, ἐςι συγκατάθεσις ἀδιάκριτος τῶν ἀκουσθέντων ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἀληθείας, τῶν κηρυχθέντων θεοῦ χάριτι, hoc est, Assensio est, atque approbatio indubia, eorum quæ audiuntur, & Dei gratia annunciantur cum plena ad veritatem persuasione. Huius exemplum promit Basilius, quam

D. Basili⁹.

Fides qd D. Basilio.

Serm. de Fidei cõfessio. in Ascetic.

ostendit

ostendit, inquiens, Abraham non hæsitans incredulitate atque perfidia.

Qua ex definitione manifestum est, Fidei regulam Magni Basilii censura esse, quicquid Deus locutus nobis credendum proponit, siue per se ipse, vti Abrahamo: siue per aliorum prædicationem. Iam vtrum illud Scriptura sit contentum, nec ne, modò ille proponat credendum, nihil sanè interest. Quod nisi Solis luce esset clarius, ex cap. 27. de Spiritu sancto exemplis eiusdem Basilii demonstraretur manifestiùs, vbi Ecclesiæ doctrinam partim nos ex scripto, partim ex Traditione Apostolorum non scripta accepisse docet, eandemque vtriusque esse vim & autoritatem, ad statuendam pietatem ac firmandam religionem. Sed eo de loco infrà dicetur aptiùs iuxta ac copiosiùs. D. Clemens Alexandrinus varias hæreseon variarum ostendens causas, & quá nam via veritatis studiosiùs eam assequi certò queat, Necesse est, ait 7. Stromatum sub finem, labi in maximis eos, qui res maximas aggrediuntur, nisi regulam veritatis ab ipsa veritate acceptam tenuerint. Qui autem sunt huiusmodi, vt qui à recta via exciderint, meritò etiam falluntur in pluribus singularibus, propterea quòd non habeant verorum & falsorum iudicium planè exercitatum in iis, quæ oportet eligere. Si enim haberent, parérent Scripturis diuinis. Quomodo ergo, si qs fiat bestia ex homine, similiter atq; ii qui fuerát infecti venenis Circes: Ita homo Dei esse, & Domino fidelis esse perdidit, qui aduersus Ecclesiasticam recalcitrauit Traditionem, & in humanarum hæreseon desiliuit opiniones. Et statim post paucula: Principium enim doctrinæ habemus Dominum, qui & per Prophetas, & per Euangelium, & per beatos Apostolos multifariàm multisq; modis à principio ad finem deducit cognitionis siue τῆς γνώσεως illius veræ cognitionis (qua sese venditabát Gnostici) quę veram Dei habet scientiam atque religionem.

D. Clemẽs Alexád. Fidei regulá docet Traditionem Ecclesiast.

QVibus clarissimis cùm Apostolorum sententiis, ac quasi præiudiciis, tum illustrissimorum Scriptorum testimoniis liquere nũc equidem arbitror indubitatam credẽdi regulam siue certissimá Dei verbi Euangelici normam esse, quicquid Apostoli tam à Christo Domino, quàm à Spiritu sancto veritatis magistro docti Ecclesiis Christi credendum annunciarunt, atque posteris prodendum tradiderunt. Quod quàm sit multò verissimum, meridiana fiet Solis luce manifestius, si animum ad promulgatæ per orbem vniuersum nouæ huius Euangelicæ legis historiam seriò aduertamus.

CAP. XV. Fidei regulá esse, qđ Apostoli Ecclesiá docuêre.

Posteaquàm totum triennium Christus Israeliticæ gẽtis Apostolus apud Iudæos verbum Dei Euangelicum docuisset, post eius in cęlos reditum Apostoli omnes cum D. Paulo annos (si Eusebio illo Cæsariensi fides habenda est, atq; Theophilacto) totos 8, aut vt alii 15. vti Niceph. priusquã Euangelistarũ aliquis Euangelica dogmata in lite-

Hebrę. 3. Matt. 15.

Verbũ Dei Euangelicũ viua tãtùm voce principio Ecclesiis pdicatum.

 ras rę-

ras retulisset, suam vbiq; terrarum doctrinam duodecennio in Iudæa Israëlitarum ad Christum conuertendorum causa ex Christi iussione exacto(quod nobis D. Appollonius Senator Romanus testatur, vt est apud Nicephorum) proponunt, suscipiunt Iudæorum plurimi, suscipiunt Samaritani, suscipiūt toto deinde orbe gentiles nostri Ethnici: « inter quos D. Paulus eximiè prædicat Philippensium Fidem, quòd ip- Philip.2 « sius conciones non vt verbum hominū, sed quod res erat, vt verbum « Dei suscepissent credentes. Hîc igitur perspicuè videas licet, quàm D. Pauli, aliorumque Apostolorum nihil planè intersit, vt doctrina quæpiam verbi Dei nomen mereatur, scriptáne sit, an non scripta, modò à Spiritu sancto(qui vt per Prophetas, ita per Christi Euangelistas, verbique animo diuinitùs afflati, ad ministros loquitur) credenda proponatur. Quemadmodum enim Philippensibus D. Paulus suam de certissima salutis æternæ per Christum ratione annunciatam doctrinam nondum vllo scripto comprehensam verbi Dei titulo dignatur, atq; exornat: Ita haud dubiè & Apostoli alii in vniuersum omnes suam similiter gentibus aliis expositam doctrinam verbi Dei nomine hone- « stabant, & prædicabant. An non & singuli illud Paulinum omnibus « de Apostolicæ doctrinæ veritate subdubitantibus obiecissent: An experimentum quæritis loquentis in me Christi? An non & D. Petrus singulari illa miraculorū facultate à Christo dotatus, vt vel ad eius vmbram omnia morborum genera curarentur, Romanis suis diu ante Actor. 5 Pauli epistolam ad eos scriptam in Christi religione à se institutis, (vt mihi autores sunt Clemens Romanus lib. 6. Dispos. Papias Hierosolymitanus, D. Theodoretus in Epist. ad Rom. Tertullianus, aliique sexcenti, quos suo infrà loco commemorabimus aptiùs.

D. Petrus ante Paulū docuit Rom.

Meritò suam doctrinam Pauli Epistola approbatam & confirma Libr. 4. tam verbi Dei elogio exornarit, quam Deus Max. vt quotidianis, ita stupendis miraculis verissimam contestabatur? An verò Romanos suos discipulos D. Petrus minorem æternæ felicitatis spem ex tradita à se doctrina Euangelica concipere iusserit, atque illos Ethnicos, Christi cognitione sua opera per Pontum, Galatiam, Cappadociam, & Bythiniam illustratos? quos epistola ad gentes(vt veteres teste Iunilio Africano vocabant) Romam, vnde cum Symone Mago à Nerone dudum expellebatur, reuersus, hisce verbis ad traditā à se Fidem conseruādam hortabatur: Qui, inquit, in virtute Dei custodimini per « fidē in salutem? Sed ne per singulos Apostolos nobis expaciandum sit, quódnam illo Apostolorum simul omnium, vniuersorumq; presbyterorum ac fratrum vnà cū illis Hierosolymæ prima Synodo congregatorum decreto desideretur, aut apertius testimonium, aut firmi- « us huius rei argumentum? Visum est, inquiunt, Spiritui sancto, & no- « bis, quibus verbis, quum grauissimas illas quæstiones totius Ecclesiæ perturbatrices de suscipiēdis ad Christi religionem citra circumcisionem

Vide D. Egesippum

Li. de lege Diui. Vide Nicephorū

nem gentibus, siue Ethnicis, de legis obseruatione nequaquàm amplius necessaria definirẽt, vides qua freti autoritate, id statuant: Visum est, inquiunt, Spiritui sancto & nobis. Non hîc illud Euangelii audis accidens Scripturam, sed eius naturam. Quicquid enim Spiritus sanctus eis dictabat Magister, id haud dubiè verbũ Dei erat Euangelicũ.

CA. XVI.

Roma. 8.

Apostoli Ecclesiam aduersus hereses muniunt doctrina non scripta.

NEq; sanè mirandum fuisse deprehendet, Apostolos illis Spiritus sancti primitiis locupletatos, Spirituque Christi magistro fretos suam vbique gentium doctrinam omnibus pro verbo Dei proponere, qui sedulus cogitet, quánam ratione iidem suos olim Fidei Catechumenos atq; Neophytos in tradita semel Fide Euangelica confirmarint atq; corroborarint. Cùm enim eos Fidei pridem traditæ veritatem plenius discere, atque aduersus Pseudoapostolorum fraudes & errores veritatem nouæ doctrinæ mendaciis quasi nebulis obscurantes, vt se muniant, hortantur, non iam ad scriptum duntaxat Dei verbum remittunt, vnde singula capita depromant confirmata: sed vt doctrinam dudum traditam ceu Fidei Euangelicę normam retineant inuiolatam, indeprauatam, atque illibatam.

1. Ioh. 2.

Sic D. Ioannes Theologus Euangelista.

Hunc in modum præter cæteros eximiè D. Ioannes Euangelista Epistola 1. Christianos ad vnum omnes aduersus grassantes passim Antichristorum siue Pseudoapostolorum pestes pręmuniturus, efficacissimum quod habuit aduersus hæreticorum toxicum, porrexit antidotum. Nunc Antichristi multi facti sunt, inquit, vnde scimus, quia ” nouissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, & ” quæ seq. sed vos vnctionẽ habetis à sancto, & nostis omnia. Non scri- ” psi vobis, quasi ignorantibus veritatẽ, sed quasi scientibus eam. Et pau- ” lò infrà: Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat, quia si in vo- ” bis permanserit, quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre mane- ” bitis. Et statim adiiciens, Hæc scripsi vobis de his, qui vos seducunt. Et ” vnctio, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et vos non necesse ha- ” betis, vt aliquis doceat vos, sed sicut vnctio eius docet vos de om- ” nibus. Quæ D. Ioannis Theologi & Euangelistæ verba si ad viuum ” expendantur, mirum quantum clarissimæ lucis nostro affundant instituto. Duo enim in primis hinc mihi effici posse videntur. Principiò hinc perspicuũ constat, D. Ioan. Euang. Christianos homines iam nõ veritatem Euangelicam ignorantes, sed eam, inquit, scientes, imò omnia cognoscentes, hortari, vt illam Spiritus sancti vnctionem, siue vt ipse vocat, chrisma, eos omnia docentem, cælestemque magistram piè obseruent simul, & studiose conseruent, quò in ipsis permaneat: quæ ita opulenter & copiose etiam instituat in omnibus Fidei verè Euangelicæ dogmatibus, dudum viua Apostolorum voce ipsis traditis, vt non necesse habuerint, vt aliquis eos doceret.

Deinde iisdem ex D. Ioannis Euangelistę verbis manifestò patet, Euangelicam Christianæ Fidei doctrinam Apostolos aduersus illos hætero-

heterodidaſcalos atque hęreticos,qui ſub Chriſti nomine,ceu idoneo
ob nouitatem ſuarum impoſturarum inuolucro, pernitioſas obtege
bant opiniones non aliter fuiſſe tutatos, quàm originalem illam atq;
puram putam principiò traditam Fidei doctrinam, velut germanum
Chriſti Ieſu Euangelium,nouis heterodidaſcalorum dogmatibus op-
ponendo, ac eandem ſubinde Chriſtianis hominibus in mentem re-
uocando.Ad quem modum D. Iohannes impios illos Ebionitas, &
impuros Gnoſticos à Chriſtianorum auribus hoc in loco amolitur,
Christi deitatẽ Ioãnes confirmat doctrina nõ scripta Vos quod audiſtis,inquit,ab initio,in vobis permaneat. Quo in loco »
illud tunc temporis ab Hæreticis exagitatum dogma de Chriſti Ieſu
Theologia,vt veteres loquuntur,ſiue diuinitate,quòd naturâ Deus ſi-
mul & homo eſſet, vide mihi obſecro, quá nam ratione Chriſtianis
hominibus confirmet:An ne verbi Dei teſtimonio?certè,ſed quó nã?
An illo,In principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum, & Deus
erat verbum?At qui nondũ fortaſsis, quod equidem arbitror, in Scri-
pturas erat relatum.An ex veteri teſtamento ſuæ Fidei firmamenta pe
« tat?Huius non meminit. Vnde igitur? An ſine verbo iſtud afferat?mi-
« nimè verò.Sed quónam?Vos quod audiſtis,inquit, ab initio,in vobis
permaneat. Illam igitur Chriſtianæ Fidei doctrinam ſemel ab initio
ſine ſcripto traditam retinere, quanta cum ſalutis ſuæ neceſsitate de-
« buerint Chriſtiani,ſtatim adiiciens docuit,Quia ſi in vobis permanſe
« rit,inquiẽs,quod audiſtis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.
Quaſi dixerit, ſi conſtanter retinere perſeueratis traditam vobis dudũ
Euangelicæ Fidei doctrinam, in Patre & Filio vobis propitio perma-
nebitis,non minùs Filium quàm Patrem, verum eſſe Deum creden-
tes. Quæ confirmandæ Fidei Chriſtianæ ex tradita dudum Euangelii
doctrina ratio,quam & Apoſtolis cæteris fuerit habita multò firmiſsi-
ma,fuſiùs paulò demonſtrandum eſt, vbi alterum ex eodem Theolo-
go Euangeliſta promſerimus teſtimonium. Is igitur eos in vniuer- 2.Ioh.1.
ſum omnes,ſiue Apoſtoli fuerint, ſiue diſcipuli, pro alienis à Chriſto
habendos pronunciat, qui hanc, inquit, doctrinam non attulerint.
Quám nam obſecro?an eam modò,quæ de Chriſti eſt diuinitate?Sanè
de hoc Fidei dogmate ibi laborat ſolicitus: quanquàm in vniuerſum
« de toto Euangelicæ doctrinæ corpore paululùm ſuprà fuiſſet locutus.
« Valde gauiſus ſum,inquiens, quòd inueni de filiis tuis ambulantes in
« veritate,ſicut mandatum accepimus à Patre. Et paulò pòſt, Hoc eſt e-
« nim mandatum, quemadmodum audiſtis ab initio, vt in eo ambule-
tis.Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum. Quales autem
ſeductores iſti Electæ Dominæ, eiuſque natis pro temporis & loci ra-
tione monuerit cauendos, atque deuitãdos, ſpeciatim commemorat
ſe eſſe ſolicitum de Ebionitis,& Gnoſticis, ſimilibuſque eius tempe-
ſtatis peſtibus:Qui,inquit, non confitetur Chriſtum veniſſe in carnẽ,
hic eſt ſeductor & Antichriſtus.Quod igitur pro loci illius ratione,vbi
Catholicis

Catholicis Ebionitæ in primis insidiabantur, dicebat Iohannes, haud dubiũ de aliis in vniuersum omnibus heterodidascalorum generibus fuisset dicturus, si ita tulisset occasio: Quod ex verbis eius subsequentibus, quæ generatim omnes & hæreticos & heterodidascalos perstringunt, liqueat, Omnis qui recedit, & nõ permanet in doctrina Christi, Deum non habet. Proinde quod in Ebionitas propriè iaculatur Excommunicationis telum, in omnes semel heterodidascalos ab eodem vibratum intelligatur. Si quis, inquit, non adfert hanc doctrinam, nolite eum recipere in domum, nec Aue ei dixeritis. Cui interpretationi nostræ doctissimus ille Theophilus Alexandrinus in epistola ad D. Hieronymum suffragatur, Quamobrem cauete, inquiens, & effugite huiusmodi homines (Origenis Sectatores, & qui occultè subruunt veritatem) iuxta quod scriptum est, Si quis non affert ad vos Ecclesiasticam Fidem, huic nec Aue dixeritis.

Vide eã inter epistol. D. Hieron.

Pari planè consilio & D. Petrus cùm epistolam illam, vti diximus ex Iunilio Africano, ad gentes veteribus dictam, clauderet, coronidem addidit, qua totam Christianæ doctrinæ summam est complexus: Breuiter, inquiens, scripsi vobis obsecrans & contestans, quoniam hæc est vera gratia Dei, in qua & statis. Quod corollarium quid sibi quæso aliud, quàm vt fratres illos à Paganismo ad veram Euãgelii doctrinam conuersos, in tradita semel doctrina constabiliret? Et apertiùs in fine secundæ epistolæ ad eosdem scriptæ: Vos igitur fratres, inquit, præscientes custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis à propria firmitate. Quam autem intelligat, dubium esse nequit, qui illud, quod adiecit, cogitet, Crescite verò in gratia & in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi. D. Iacobus quoque ille primus Hierosolymorum Episcopus in sua item Catholica (quæ Ecclesiasticis Scriptoribus est, quæ secularibus encyclica quasi circularem dicas, nõ vni ciuitati, sed toti alicui gẽti scripta) Iudęos suos ad Christum pridẽ conuersos hortatur, vt omnium sordium puri, & à contentionibus alieni mansuetè suscipiant τὸν ἔμφυτον λόγον, verbum insitum, quod potest, inquit, saluare animas vestras. Verbum insitum vocat, quod iam pridem eorum pectoribus per Apostolos, aliosque Euangelii ministros fuerat viuæ vocis insitione implantatum. Hoc enim est, quod dicit τὸν λόγον ἔμφυτον: qua vocula non aliud D. Iacobus suos illos duodecim Tribuum in dispersione agentium Iudæos voluit admonitos, quàm vt plantaria doctrinæ ab Apostòlis olim sine scripto traditæ, animisque ipsorum feliciter insitæ, retineant inconuulsa, seruent inuiolata, tueantur salua & incolumia. Similiter & D. Iudas Iacobi frater Christianos in vniuersum omnes sua quoque epistola ceu quodam pharmaco aduersus varias illius ætatis pestilitates præmuniturus deprecatur, vt traditæ semel Sanctis Fidei supercertare, siue ἐπαγωνίζεσθαι pro ea conseruanda studeant. Sed quid hac in re comprobanda bene-

D. Petrus itẽ Christianos munit doctrina tradita pridem.

Similiter & D. Iacobus.

Verbũ insitũ D. Iacobo qd.

Sic & D. Iudas Apostolus.

uolum fatigamus Lectorem, cùm Diuus Paulus suum Timotheum tot locis aduersus grassantes hæreseon & heterodidascalias venenatæ pestes crediderit plus satis præmunitum, vbi eum traditæ semel doctrinæ, ceu præsentissimi antidoti commonuisset? Tu verò (inquit) permane in his, quæ didicisti, quæ credita sunt tibi, sciens, à quo didiceris, & quòd ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem in Christo Iesu. Quæ didicisti, inquit, & credita sunt tibi: quod rectè quidem considerantibus geminum doctrinæ Euangelicæ genus demonstrat. Vnum publicum illud, & Christianorum omnium commune, cuius primo capite meminerat: Formam, inquiens, habe sanorum verborũ, quæ à me audisti in Fide & dilectione in Christo Iesu. Alterum verò genus quod sequitur, habet: Quæ credita sunt tibi, sciens à quo didiceris. Hoc veterum Commentarios sequutus ad reconditiorem atque secretiorem mysteriorum Fidei doctrinam equidem pertinere crediderim: quemadmodum & illud: Tu ergo fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Iesu, & quæ audisti à me per multos testes. Hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erant & alios docere. Constans esto & robustus (inquit Ambrosius) in docendo gratiam Dei, quæ data est in Christo Iesu, & non solùm in gratia, sed etiam in mysteriis, quæ sunt de Christo. Arcana fidelibus & dignis tradi vult, qui alios possint docere, non passim vulgaribus & negligentibus. Hæc ergo secretiora mysteriorum arcana nõ dic, vt est apud Chrysostomum, sed commenda veluti thesaurum regium, qui tuto loco deponitur. Commenda, inquam, hæc fidelibus hominibus, videlicet Episcopis & Presbyteris, vti Photio apud Oecumenium placet. Verùm hac de re alibi profusiùs. Iam quid aliud sibi vult, quod suum admonet Timotheum Diuus Paulus extrema epistola post tot, tamque pias ac verè paternas doctrinę Apostolicæ obtinendæ adhortatiões: Timothee depositũ custodi, scilicet, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, serua depositũ? Sanè aliud nihil mihi intellexisse videt, quàm quòd vetustissimus annotauit Tertull. de pręscrip. Traditiones, inqt, per viuã vocem doctrinæ Ecclesiasticæ appellat Apostolus depositũ. Ad hæc D. Paulus Princeps ille Euãgelicæ doctrinæ aduersus infestas hęreseõ cateruas propugnator, tantũ irrefragabilis prorsus autoritatis hoc argumẽtandi genus continere censuit, vt nullũ planè sibi crediderit superesse firmius aut efficacius, quo Gal. in suscepta dudũ Euãgelii doctrina retineret: adeò vt nõ Angelos modò, si aliud à tradito haud ita pridem Euãgelio annunciassent, anathemati subiecerit: Verũ se ipse quoq; execrandũ deuouerit: Sed licet nos, inquit, aut Angelus de cęlo euangelizet vobis, præterq; quod euãgelizauimus vobis, anathema sit. Et iterum, sicut prædiximus, & nunc iterũ dico, si quis vobis euangelizauerit, pręter id quod accepistis, anathema sit. Hisce cõmemoratis Apostolorum D. Ioannis Theologi, D. Petri, Iacobi, D. Iudę fratris, ac D.

D. Paulus ecclesię pastorem Timotheum admonet, doctrinę non scriptę.

Bipartitũ doctrinę Euangelicę genus Paulo.

Nõ oĩa Fidei mysteria oĩb' Apostoli tradidêre sed Episcopis & Presbyteris.

Depositũ Paulo qd.

Gal. 1.

Epilog' cũ transitione.

ac D. Pauli testimoniis effectum opinor, videbitur Euangelicam Apostolorum doctrinam nondum in Scripturas, nisi partim ac quasi frustulatim redactam, sed toto terrarum orbe in Ecclesiis disseminatam, non modò verbi Dei nomen & meruisse & habuisse, atque pro germano Christi Iesu Euangelio, vtut nequaquàm scripta esset, illos Christianis Ecclesiis rememorasse: verùmetiam eandem tantæ ab Apostolis habitam fuisse autoritatis, licèt non scripta esset, vt illa vna, quasi antidoto præsentissimo, Christianas Ecclesias cōtra omnes omnium cū heterodidascalorū, tum hæreticorum pestes crediderint communitas. Quin & illud eisdem ex testimoniis luce meridiana illustriùs demonstratum est, traditam Euangelicæ Fidei sine scripto doctrinam eo autoritatis loco habitam, & maiestatis sede ab Apostolis collocatam, vt pro vera adeò Christi gratia (vt Petrus & Paulus loquūtur) hoc est, vera Christiana doctrina Ecclesiis eam commendare non dubitarint, adeoq; Fidei regulam cùm demonstrare tum appellare, in qua & ipsę persisterent constantes, & alios in eadem sic mero vocis oraculo tradita prodendo instituerent.

CA. XVII.

Cur Apostoli q̄dā scripserit, & quo ordine.

POsteà igitur quàm demonstratum est, nouam illam noui legislatoris Christi Iesu legem Euangelicā iuxta Prophetarum præsentiones non in tabulas incisam, aut in libris fuisse delineatam, sed Spiritus sancti magisterio in cuiusque Christianorum corde ceu tabula carnea depictam. Nunc porrò vt exponatur ordo efflagitat, quo tandem Apostoli consilio sua quædam literis conscripta ediderint, nobisq́ue reliquerint. Quod præstabitur, simulatque fuerit expositum, quando & quo inter ipsos ordine DD. Euangelistæ sua Christianis scripserint Euangelia. Apostoli igitur Christi Iesu cùm Euangelii vniuerso mūdo annunciādi Prouinciā suscepissēt, suo quidē munere perstrenuè sunt defuncti. Non enim perpetuò in Iudæa constitêre, sed vbi ouiculas illas domus Israël totò duodecennio, vti ex D. Appollonio Romano Senatore retulimus, congregassent Pastori Christo, visum est Spiritui sancto, eosdem ad gentes etiam Christo colligendas aliud abducere. Huc vsque igitur, hoc est, ad annum Domini 42. si Eusebio atq; Theophylacto habeas fidem, aut si Nicephoro ad annum 48. sacrosanctum Iesu Christi Euangelium citra literas omnes in hominum cordibus duntaxat fuit descriptum.

Annis minimū octo Euāgeliū sine literis mortuis vixit, viuis piorū cordibus inscriptum.

Euſ. chr. Theop. argu. in Euange. Nicep 3.

Primus D. Matthæus post tot iam annos ferè totos octenos secundum Eusebium in Chron. atque Theoph. argumento in Euang. aut quindenos secundum Nicephorum à Christi morte scribere aggreditur: licèt D. Irenęus lib. 3. eum scripsisse asserat seriùs, Petro & Paulo, inquit, in vrbe Roma Euangelizantibus. Post hunc D. Marcus secundum plerosque (licèt D. Clemens Alexandrinus in Stromatibus testetur, Lucam ante D. Marcum Euangelicā Christi historiam literis mandasse) suum Euangelium Romæ scribit sub annū ab Ascensione

Primus Euangelij scriptor D. Matth. Anno Do. 42.

D. Marcus anno 45.

decimo, teste Theophylacto, argumentis Euangel. siue anno Domini 45. antequàm in Aegypti Alexandriam concederet. Quod cum Epiphanio aptè congruit, qui in Alogis testatur, D. Marcum statim post Matthæum scripsisse. Tametsi D. Irenæus apud Eusebium lib. 5. cap. 8. afferat, post Petri Paulique mortem scripsisse D. Marcum. Cæterùm D. Lucas circiter annum Domini 50. suum, aut potiùs Pauli, conscripsit Euangelium, quemadmodum est apud Theophylactum loco nuper commemoraro. Porrò D. Ioannes ille Theologus & idem Euangelista, diu post suam in Pathmo Apocalypsin sacrum scripsit Euangelium omnium nouissimus, quod & Hieronymus in Catalogo Euangelistarum testatur. Iam verò an post Christi assumptionem anno 36. id est, anno Domini 69. vt Nicepho. placet, an potiùs in ipsa Pathmo circiter ab Ascensione tricesimo secundo, id est, anno Domini sexagesimo sexto, vti narrat Dorotheus Tyrius argumento suo in Iohannis Euangelium, cui Alcuinus suffragatur, etsi de loco dissentiat cum Hieronymo, scripserit nec ne, alibi licebit accuratiùs perscrutari: quemadmodum & illud, quod est apud Clementem Alexandrinum & D. Irenæum, an D. Marcus post Petri mortem Euangelicam contexuerit historiam. Hic de Paulinarum epistolarum & cæterarum temporibus dicendum esset, nisi præsens institutum digresionis impatiens aliò nos vocaret.

[Margin: D. Lucas anno 50. — Apostolos necessitate cõpulsos quedã scripsisse. — D. Iohan. an. Do. 66]

Ostenso igitur quém nam Euangelia temporis ordinem habuerint edita, paucis de consilio, quo adducti Euangelistæ sua in lucem dederint scripta, nunc est differendum. Quod eò accuratiori nobis studio agendum duximus, quòd Aduersarii isto prætextu imperitis fucum facere magis conantur, vt eis persuadeant, Apostolos Spiritus sancti afflatu impulsos ita animum ad scribendum appulisse, vt vniuersam Euangelii doctrinam scriptis suis complecterentur. Proinde nos ex clarissimis veterum Scriptorum, & summæ eorundem autoritatis monumentis demonstrabimus, illos non vt aliquam totius Euangelii Methodum informarent, nõ vt Christianæ Fidei summam conscriberent, ad scribendum accessisse: sed vt historiæ rerum à Christo gestarum summam hominibus iam pridem Christiana Fide imbutis contexerent. Verissimè à D. Chrysostomo obseruatum est, puram adeò oportere hominum fuisse vitam, vt literarum auxilio ad veritatem discendam opus haberent nihil, sed earum loco Spiritus sancti gratia vterentur, vt quemadmodum libri atramento inscribuntur, ita hominum corda cælesti illius vnctione delibuta, claris salutarium rerum notionibus depingerentur. Iustissima igitur eius est conquestio de hac Scripturarum sacrarum necessitate, qua Dei benignitas improbæ nostræ ignauiæ & torpidæ oscitantiæ consulere est dignata. Posteà enim quàm nos familiari & assiduo Spiritus sancti alloquio fecimus per flagitia indignos, nostri tamen studium atque

[Margin: Consiliũ quo Apostoli sua scripserũt Euangelia — Scripturas nostra peperit ignauia. — Præfa. in Matth. — D. Chrysostomi q̃rela, qa Scripturis indiguerimus.]

que curam, quæ ipsius est in nos pietas, non abiecit, sed alteram quasi nauiculam nobis parauit, qua vecti ad pristinum salutis portum rediremus incolumes. Sicut ergo primi illi veræ in Deum pietatis cultores, & iidem mundi recens creati incolæ abundè satis de indubitato Dei Optimi Maximi voluntate, Spiritu sancto eorum corda vnctionis suæ penicillo conformante instituebantur, tantisper dum Iudaico populo in vitiorum ima delapso, tabulę Dei legis doctrices atque pietatis in Deum admonitrices scribebantur: ita & Christiani alterius illius à Prophetis adeò prædicati orbis per Christum instaurati & renouati cultores atque incolæ, primi quidem illi non legem vllam accepêre scriptam, verùm pro literis, Spiritus sancti gratia eis vitæ Dux promittebatur, & veritatis omnis magistra: Ille vos, inquiebat Christus, docebit omnia. Hinc egregius ille nouæ legis præco Paulus se legem accepisse gloriabatur, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordibus carnalibus. Cæterùm quia temporis lapsu quidam propter dogmata, alii propter morum improbitatem impegerunt grauiter, iteratò literis opus fuit mutis magistris, quæ homines sui admonerent officii. Quod ex doctissima facundissimi Chrysostomi prima in Matthæum homilia delibatum, quàm sit multò verissimum, nemo qui sanum sapiat, inficias eat. Hominum igitur infirmitas, vt quod leuissimum est, dicamus: Scripturarum causa fuit, qua coacti Euangelistæ illa Spiritus sancti dogmata in literas referre sategerunt, quò huic malo in primis adferrent remedium. In ea namque (vti Chrysostomus homilia prima in Acta Apostolorum admonet) Euangelistæ incubuerunt semper, quæ magis vrgebant. Siquidem non parùm multa & absque scripto tradiderunt. Consulamus igitur, si videtur, venerandam Ecclesiæ Christianæ antiquitatem, vt ex ea verum Apostolorum consilium perdiscamus, quo adducti, animum ad scribendum appulerint. In primis Diuus Eusebius Cæsariensis celeberrimus Christianæ Scriptor historiæ recitabitur, qui hunc in modum scribit:

Cur literis mutis magistris opus fuerit Christianis.

Absq; scripto multa tradidêre Apostoli.

Igitur ex ipsis (inquit) Discipulis Domini Matthæus tantummodò & Iohannes ad scribendum appulisse animum traduntur, necessitate quadam in hoc ipsum prouocati, quod Matthæus ad Ethnicos parans profectionem, Iudæis suis prædicati Euangelii Mnemosimon reliquerit. Iohannem verò tradunt vsque ad vltimum penè vitæ suæ tempus absque vllius Scripturæ indiciis Euangelium prædicasse: Sed cum tribus illis Euangeliis scriptis quædā deesse animaduerteret, voluit suo testimonio confirmare, quæ ab initio Christus gesserat. Huius tamē causam Sophronius, vt nonnulli suspicantur, apud D. Hiero. magis necessariam exponit in suo Ioanne Euangelista, quod rogatus ab Asiæ Episcopis aduersus Cerinthum,

Matthæus cur scripserit.

Cur Iohānes scripserit.

 aliosque

aliosq́ue hæreticos, & maximè contra Ebionitarum dogma tunc exortum ſcripſerit. Quod ex ipſis Euangeliſtæ verbis eſt clariſsimum.
« Hæc ſcripta ſunt, ait cap. 20. vt credatis, quia Ieſus eſt Chriſtus filius
« Dei, & vt credentes vitã habeatis in nomine eius. Vnde liquet de vno
« hoc Fidei articulo confirmando in primis laboraſſe Iohannem, vt contra Ebionitarum furorem plùs quàm fanaticum doctrina eius cæleſti rebus ſtupendis ac prorſus diuinis, hominisq́ue facultatem excellentibus confirmaret, Ieſum Nazarenum verum eſſe Chriſtum, verumq́ue Deum Dei filium. Sed ille profectò ſcrupulus hoc loco videatur rudioribus eximendus, quod Euſebius refert ex Diſcipulis Domimini Matthæum tantummodò & Iohannem neceſsitate quadam adactos ad ſcribendum appuliſſe. Verùm id neminem meritò perturbet, quaſi alii duo Euangeliſtæ ad ſcribendum plenam abſolutamq́ue Euangelicæ doctrinæ hiſtoriam acceſsiſſe ſint exiſtimandi. Nam Euſebius non inuſitato loquendi more Diſcipulos Catachreſticôs vocat, quos ferè Apoſtolos dicimus. Reliquum itaque fuerit Lucam & Marcum ſimili quoque fuiſſe neceſsitate ad ſcribendum Euangelium cõpulſos demonſtrare. Lucas igitur hanc ſcribendi neceſsitatem ſuo E-

Lucas cur ſcripſerit.

uangelii argumento diſertiùs deſcripſit, quàm quæ clariori noſtræ o-
« rationis luce habeat opus. Plures, inquiens, de quibus certò ipſe edo-
« ctus eſſet rebus, temerè ſcribere auſos fuiſſe, ſe autem dubiis ancipitibusq́ue libris reiectis, & ſermonum veritatis certitudine percepta illorum colloquiis & familiari conſuetudine à Chriſto geſtis adiutum,

Marc' cur Euãgeliũ ſcripſerit.

qui illis adfuerant præſentes, neceſſariò ad conſcribendum Euange-
« lium adductũ eſſe. Cęterùm Diuus Marcus, quemadmodum Clemẽs
« Romanus in diſpoſ. teſte Nicephoro, lib. 2. cap. 45. & Papias Hieropo
« litanus conteſtantur, quum D. Petrum ex Oriente Romam ad profli-
« gandas Simonis Magi præſtigias profectum comitaretur, à Romanis
« Petri auditoribus rogatus, vt doctrinam viua Diui Petri voce tradi-
« tam literis memorię alumnis commendaret. Quorum pium ſimul &
« iuſtum populi Romani deſiderium Diuus Petrus vbi intellexiſſet, be-
« ato Marco Euangelium à ſe dudum publicè doctum ſcribendum di-
« ctauit, ſcriptumq́ue approbauit, atque in Eccleſiarum Synaxibus le-
« gendum mandauit. Quibus in verbis vt D. Marci & D. Lucæ ſcribendi conſilium per quàm luculẽter ſeſe prodit, ita aduerſariorum oſcitãtia turpi ſeſe contaminat inſcitiæ nota. D. enim Lucas diſertè ſeſe ſcripturum pollicetur, non quæ myſteriis peragendis ſunt idonea, non quæ arcanis Sacramentorum ritibus ſunt veneranda, non quæ ſilentio tanquàm venerationis conciliatore ſunt ſacroſancta: ſed ἀνατάξασθαι διήγησιν (inquit) περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, quę in nobis, inquit, geſta ſunt ordine, commemorare. Pari modo D. etiam Marcus ea tantùm in literas referre eſt aggreſſus, quæ, inquiunt Clemens, & Papias, D. Petrus Romæ vt ſumma auditorum cum gratia ille docuiſſet, ita

summo admirationis desiderio grata isti percepissent. Hunc in modum & doctissimus ille Albinus, cognomine Alcuinus, de vera Scriptorum Euangelicorum causa disserit. Ex quo intelligi datur, inquiês Præfatione in Euangelium Ioannis, si diligenter aduertas tres Euangelistas temporalia facta Domini & dicta, quæ ad informandos mores vitæ præsentis maximè valerēt, copiosiùs persequutos, circa illam Actiuam fuisse versatos. Ioannem verò facta Domini multò pauciora narrantem, dicta verò eius, ea præsertim, quæ Trinitatis vnitatem, & vitæ æternæ felicitatem insinuarent, diligentiùs & vberiùs cōscribentem in virtute contemplatiua commēdanda, suam continuationem atque prædicationem tenuisse. Nihil igitur de Catechismi rudimentis, nedum de mysteriis Christianę religionis, summo semper silentio traditis, scribere voluerunt Euangelistæ.

Albi. Alcuin' ĝ. fa. in Ioannem.

Chryso. homi. in Matth.

QVod ipsum & de Apostolorū epistolis hic locus commonstrandum admonet, eos videlicet non alicuius Methodi informandæ gratia, aut vt summam totius Christianæ Fidei complecterentur, has scripsisse: sed vt suos iam pridem ante annos aut 15. vt Ephesios, & Colossenses Paulus: aut 25. vt Paganos ad Christum conuersos in Ponto, & Bythinia Petrus: aut multò anteà, vt Iudæos in dispersione agentes, Iacobus: omniumque nouissimè, vt arbitror, Christianos in vniuersum omnes, D. Iudas Thadæus, aduersus pullulantes passim hæreseon pestes quasi antidoto saluberrimo præmunirent, vel agētes inter grassantia adulterinæ doctrinæ venena, quasi porrecto Thiriaco illæsos conseruarent. Præterquàm enim quod pleræque omnes omnium Apostolorum Epistolæ ex ipso orationis filo ad fortem in suscepta dudum Euangelica doctrina constantiam exhortantur, aduersus seductores etiam heterodidascalos, atque hæreticos interdum obliquè, interdum aperto Marte belligerantur. Hoc ipsum D. Petrus disertiùs testatur, quàm vt fusiori explicatione opus habeat. Hanc ecce vobis charissimi, inquit, secundam scribo Epistolam, in quibus vestram excito per commonitionem synceram mentem, vt memores sitis eorum, quæ prędixi, verborum à sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini & Saluatoris. Hoc primùm scientes, quòd venient in nouissimis diebus illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes. Et paulò inferiùs, Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his. Ad eundem modum & Diuus Ioannes Euangelista, Hæc scripsi, inquit, vobis, de his qui vos seducunt.

CA. XVIII.

Epistolas aliquet cur Apostoli scripserint quibusdam.

Apostoli Ecclesiam aduersus suę ętatis pestes litteris muniebant, non catechizabant.

Iam quid fusiùs commemorem alias Apostolorum Epistolas partim aut esse consolatorias, partim, vt officium faciāt Christiani, exhortatorias? Vt ad Timotheū atq; Titum. Rursus quorsum prolixiùs exponatur, quasdam propter domesticas turbas & quæstiunculas Christianorum

Ad Timo. Ad Titum.

Ad Corinthios.

norum inter se fuisse ab Apostolis scriptas? In quo genere vtramque Corinthiis scriptam plerique versari contendunt.

Ad Romanos epistola cur scripta.

Cæterùm de epistola ad Romanos data paulò fusiùs dicendum, quòd eam aduersarii totius Euangelicæ doctrinæ summam esse volunt, in eaq; Paulum Christianæ Fidei Methodum præscripsisse contendunt. Verùm enimuerò quanta hîc peccetur oscitantia, nemini ignotum sit, qui vel perfunctoriè cogitet, quid nam D. Paulus apud Romanos iam pridem circiter annos, vt plerisque veterum visum est, decem aut duodecim, à D. Petro in Fide Christiana optimè quidem informatos atque eruditos agere instituerit. Nemo siquidem, qui eam attentus perlegerit, dubitare potest præter vnum, aut summum alterum quoque Fidei Christianę caput de Iustificatione, an per operum merita, an Fidem potiùs in Christum Iesum contingat, tractare propositum esse nihil. Reliqua enim post difficiles Iudaicæ reprobationis explicatus fusiorem habent ad obedientiam magistratui ciuili exhibendam, vitamque Christiano nomini consentaneè instituendam exhortationem, quod nos fusiori oratione efficeremus illustrius, nisi de tuo candide lector diffidere videremur iudicio. Hîc igitur istorũ fraus manifestè deprehẽsa detegitur, quasi ista de Iustificatione disputatione totam vniuersæ Euangelicæ doctrinæ summam sit complexus, aut informarit Methodum D. Paulus. Quandoquidẽ igitur nec catechismi Christiani meminerit (quippe qui iam pridem baptizatis scripserit) nec Sacramentorum, præterquam Baptismi obiter, nec aliorũ, quę Christiana habet doctrina plurima Fidei capita, quónam quæso pacto Methodum Euangelicæ doctrinæ informasse est censendus? Aut Fidei summam esse complexus? Quod vt scribenti Paulo erat superuacaneum (quod iam annos minimũ totos per Petrum aliosque in Euangelica doctrina fuerant ad plenum instituti) ita secundum istorum commentum quoque foret necessarium, dum vniuersæ doctrinæ Christianæ Methodum eum scribere asserunt. Illud quidem ex variis huius Epistolæ locis euincatur, potissimùm ex ca. 15. Certus sum autẽ fratres mei, inquit, & ego ipse de vobis, quoniã & ipsi pleni estis dilectione, repleti omnes scientia, ita vt possitis alterutrum monere: audaciùs autem scripsi vobis fratres ex parte, tanquàm in memoriam vos reducẽs, &c. Hoc autem ex epistola Hebræis scripta citra omnem ambiguitatem cuilibet in promptu est discere. Hîc enim Paulus ipse disertissimè admonet, sibi non esse iterum Christianæ Fidei fundamenta de integro iacienda, id est, non esse Iudæis dudum in Euãgelio institutis Catechismum à se tradendum de prioris vitæ pœnitudine, abrenunciatione, Baptismo, manuumque posteà impositione, & aliis Fidei dogmatibus pòst paulò explicandis: sed ad perfectiora Fidei dogmata, quæ non lactis, sed solidi cibi rationem habeant, sibi esse transcundum: qualia sunt, quæ ibi pertractat de Christi maiestate ac sacerdotio,

Vid. sup. cap. 15.

Paulus Romanis annos minimùm decẽ Christianis scripsit.

Argumentũ epistolę ad Roma. perstrictum.

Paulũ epistol. ad Roma. nõ informare doctrinę Euangelicę Methodum.

Quid ad informandam Fidei Methodũ in Rom. epistola tractatum fuisse oportuisset.

Rom. 15.

Romanis nõ fuit opus Pauline Catechismo, sicuti nec Hebręis.

Heb. 6.

dotio, Christianæ religionis sacrificio, nouiq; testamenti præ illo veteri excellentia atque præstantia. Ad eundem igitur modum & ad Romanos scribenti elementaria illa Christianę Fidei dogmata extra controuersiam posita, silentio erant transilienda. Proinde luculenter satis demonstratum equidem arbitror, eodem planè consilio Apostolos, vt epistolas aliquot conscriberent, fuisse adductos, quo superiùs Euangelistas ostendimus impulsos: non scilicet Methodi alicuius de tota Euāgelica doctrina informādi causa, aut summę dogmatum fidei alicuius comprehendendæ gratia scripsisse: verùm vt illi historiam rerū Christi Euāgelicam, quò Discipulorum pridem Christianorum memoriæ consulerēt: ita hi Christianos dudum in doctrina Fidei institutos, eruditos, & prouectos partim aduersus hæreses munirēt: partim quædam Fidei dogmata enodatiùs explicarent: partim vt afflictos consolarentur, aut domestica discordia dissidentes, ad animorum in Fide concordiam exhortarentur.

Apostolos necessitate compulsos quedā scripsisse, alioq; non scripturos

Quis porrò igitur adeò sit animi cæcus, qui existimet vniuersa Christianæ Fidei dogmata in literas esse relata? Cùm vel meridiana quauis luce manifestiùs sit declaratum, nullum prorsus Euangelicę doctrinę libellum non nisi Christianis iampridem in Christi doctrina & eruditis & institutis, esse ab Apostolis conscriptum? Illa ergo Fidei dogmata, quę initio pro Catechismo ceu Euangelii fundamēto iaciebantur, vbi nam obsecro inuenias in Apostolorum literis conscripta? Ea quidem D. Paulus scribens subindicat, sed apertè pronuntiat alterius hęc esse aut loci aut temporis.

Non oīa fidei dogmata sunt Apostolis literis mandata.

CAP. XIX.

QVare longè aliter scripturus fuisset Paulus, cæteriq; Apostoli, si rudibus Christianæ religionis hominibus scribendum fuisset, quam eos modò scripsisse cognoscimus. Quamobrem mirum nemini meritò videatur, Apostolos haud vniuersam Euangelicę Fidei doctrinam suis illis vt paucissimis, ita breuissimis quoque libellis comprehendere atque includere noluisse. Fuisset hoc siquidem non minùs intempestiuum, quàm superuacaneum: non minùs à re sibi proposita, quàm à natura mysteriorum Fidei silētio veneranda alienum. Quò igitur & tempori, quò scribebant, & Christianis, quibus scribebant, percommodè inseruirent, ea duntaxat suis in scriptis rememorabant, atque pertractabant Fidei dogmata, quę in pręsentiarum iudicabant vel commemoratu vel explicatu necessaria. Taceo, quòd haud infrequenter pręcipua aliquot Fidei capita non scripto explicare, sed viuo vocis oraculo exponenda reseruare ipsis visum sit. Quod statim efficietur dilucidius, vbi Apostolorum Catechismum restrictè admodum in medium attulerimus, vt ea ex re omnibus indubitatum fiat, quali nam cōsilio suas Apostoli scripserint epistolas: ne posthac quispiam, qui modò apud se sit, meritò ambigat, an Apostoli omnia illa Euangelicę Fidei dogmata in Scripturas cōtulerint, atq; cōcluserint.

Aliter scripturos fuisse Apostolos, si nondum Christianis aut Catechizatis scribendū fuisset.

Cur non omnia Fidei dogmata scriptis suis Apostoli incluserint.

F Apostolos

Apostolorum Catechismus quę non scripta habuerit dogmata.

Apostolos igitur quædam alia Fidei capita suis in Christi Euangelio Catechumenis erudiendi causa præscribere fuisse solitos, quàm quæ apertis Scripturarum verbis explicata contineantur, vnus D. Paulus ad Hebręos locus omnibus, qui sine pertinaci partium studio Euangelicam discere conniti untur veritatem, Solis luce demonstrarit clariùs.

Hebr. 6.

« Locus sic habet: Quapropter intermittentes inchoationis Christi ser-
« monem, ad perfectionem feramur, nō rursum iacientes fundamentũ
« pœnitētię ab operibus mortuis, & Fidei ad Deũ, Baptismatũ doctrinę,
« impositionis quoq; manuũ, ac resurrectionis mortuorum, & iudicii æterni. Quo in loco D. Paulus disertè cōmemorat, se, ꝓpterea, ꝙ Iudęis dudũ in Christiana schola eruditis scribat, sermonē inchoationis Christi, id est, doctrinā Elementarē, qua Catechumeni ad mysteria nostra erudiebant, consultò ꝓtermittere. Quę quidē elementaris in Christi religione institutio, qualia Fidei dogmata habuerit, subindicat, sed ex parte tantũ. Non eñ existimandũ nullā ꝓcessisse solere informationē seu mystagogiā de Eucharistia, quādo Candidati ad eius illactenùs nōdũ visæ, nedũ gustatæ aut cognitæ, Communionē essent admittendi, sicut & ante Baptismum competentes, id est, Catechumenorũ selectiores ad Baptismum suscipiendũ præparati, in istum à D. Paulo modum partim expressum informaban[illegible]r. Hæc ergo Fidei capita, quorum obiter D. Paulus meminit, inter alia competentibus Baptizandis proponebantur: quæ quòd clarioris aliquid lucis propter sui obscuritatem desiderare videātur, ea ex veterum Commentariis dabimus illustriora.

Catechismũ Apostoli D. Paulus consultò pręterit.

Vide Micha. Syngeliũ en co. Dio. Areopa.

Candidatorum Catechismus ad Eucharistiam.

Competentium Catechism⁹ ad Baptismũ

Chrysostomus in hunc locum scribens, Sicut eum, inquit, qui ad do-
« ctrinam literarum inducitur, Elementa oportet primùm audire: sic &
« Christianum hęc scire integrè, & nihil dubitare de istis. Si autem opus
« habuerit horum doctrina, necdum fundamentum habet, firmũ enim
« oportet & fixum esse, & stare, & non transferri. Paulò pòst, quia enim
« Fides fundamentũ est, cætera verò superædificationes, adverte ipsum dicentem: Ego fundamentũ posui, alius superędificat. Fundamentum igitur Chrysost. Fides est, atq; Fidei doctrina ante Baptismum tradita: cuius fundamēti lapides aliquot grādiores, id est, partes aliquot Fidei magis ꝓcipuas Paulus cōmemorat, quales sunt pœnitētia ab operibus mortuis, Fides in Deũ, manuũq; impositio, iudiciũ atq; resurrectio. Vbi pœnitētiæ nomine, nō dolor tantũ de priore vita impiè ac scelerate gesta venit accipienda, sed vti Photio, Gēnadio, aliisq; placet, etiā Abrenũciatio illa Ecclesiastica, qua Baptizādus solenni ritu in Catholica Christi Ecclesia Sathanę abrenũciat, omnibusq; eius operib⁹. Eā porrò apud Catholicos ex certa Apostolorũ Traditione obseruari, suo inferiùs loco confirmabitur copiosiùs. Quod deinde sequitur, Fides in Deum, quid aliud nobis significet, si Apostolicos illos sacri Baptismatis ritus reputamus, quàm Symbolum in primis Apostolicum: quod olim teste D. Hiero. ad sua vsq; tēpora non scriptũ tradebatur Baptizandis.

Fundamētum Fidei est Catechismus.

Pœnitētia q̃ Paulo ad Hebrę.

Abrenũciatio ab Apostolis adhibita.

Lib. 4.

Symbolũ Apostolicum.

Quod

Quod non aliis atque Apostolis ipsis citra sacrilegium asscribi posse, infrà suo loco monstrabitur. Cæterùm hoc in loco manuum impositio quorsum pertineat, ex veterum Commentariis non erit obscurum cognoscere. Licèt enim in varios pateat explicatus secundū Scripturę sacrę vsum, vt quę interdum nō Baptizatis adhibebatur, vti Paulo ab Anania, interdum infirmis, vt conualescerent, interdum aliis alias ob causas: hìc tamen impositionis manuum doctrina (quippe hæc vox ad singula hyperbati huius Paulini cola est repetenda) accipienda est, quæ expectandā post Baptismū Spiritus sancti gratiā per manuum impositionem, quam hodie Catholici confirmationem dicimus, tradebat. Sic enim Chrysostomus, aliique veterum interpretantur: Spiritum sanctum accipiebant (ait, de Baptizatis loquens) imponentes eis manus. Et clariùs apud Oecumenium Gennadius. Vult autem dicere, inquit, quòd nunc primùm ad Fidem accedentibus harum rerum doctrinam, tanquàm fundamētum, proponimus, meritò ipsos primùm adhortantes, vt à mortiferis operibus resipiscant: resipiscentes autem in Deum credant: credentes verò baptizētur: Baptizati autem seipsos subiiciant impositioni manuum Sacerdotum ad participationem Spiritus: quam ex Apostolicarum manuum impositione cōsequebantur Baptizati, quemadmodum docent Theophylactus, Oecumenius, & D. Theodoretus. Istorum itaque Fidei dogmatum, ceu fundamenti, hoc in loco D. Paulus obiter meminit, quæ quidem de multis pauca esse nemo ambigat, qui vel veteris Ecclesiæ ante annos mille trecentos tempore Hieronymi & Ruffini mores cogitet, vel sacros Baptismi ritus certò Apostolicos in illis Christianismi initiis obseruari solitos expēdat: quos suo posteà in loco congruenter Catholicæ doctrinæ ab Apostolis esse traditos ostendemus.

Lib. 4. | Act. 9. | Lib. 4.

Manuum impositio Paulo, q̄ hodie confirmatio.

Spirit. sancti participatio alia p manuū impositionē Episcopi datur, q̄ in Baptismo.

Hoc in præsentiarum satagimus, vt Catholicæ Fidei studiosus Lector vel vnum dogma agnoscat ab Apostolis olim fuisse Baptizandis traditum, quod in scripto Dei verbo non continebatur expressum. Vt igitur Symbolum Apostolicum demus in præsentia omne ex Scripturis comprobatum: at solennem tamen illam Sathanæ Abrenunciationem ante Baptismum esse adhibendam vnde comprobetur? Similiter post Baptisma expectandam esse per Episcopi manuum impositionem Spiritus sancti gratiam, ab ea quæ in Baptismo donabatur & diuersam & copiosiorem? Ex propter hæc Fidei dogmata de illorum haud dubiè sunt numero, quæ Apostoli solo viuæ vocis oraculo suis ipsi in Christo filiis tradidêre primi, & eorū deinde filii suis viua quoque voce Nepotibus sine scripto prodidêre: Quod nunc rerum series paucis demonstrandum flagitat.

CAP. XX.

Apostoli q̄da scribere noluerūt, sed ea

Apostolos itaq; præcipua quædam Fidei capita noluisse papyro & atramento peritura credere, sed fidelibus Christianorum cordibus perpetua committere, D. Iohannes Euangelista vel solus testatum

 faciat.

potiùs viuę vocis oraculo tradiderũt Ecclesiæ,

faciat:Plura habens vobis ſcribere (inquit,de Fidei myſteriis loquens, & ſublimioribus Chriſtianiſmi dogmatibus) nolui per chartam & atramentum (multa additurus, quæ deerant, ſi Oecumenio creditur) Spero enim me futurum ad vos, & os ad os loqui. Sic & Caio ſcri-“ bens, Multa habeo, inquit, tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & “ calamum ſcribere tibi, ſpero autem protinùs te videre, & os ad os lo-“ quemur.

Idipſum & D.Paulus priore ad Corinthios epiſtola apertiùs pronunciat,quàm quod dubitationem aliquam apud ingenium non Academicũ recipiat. De grandi enim illo Cœnæ Dominicæ Sacramento, aliisq; non minimis Fidei myſteriis loquutus,coronidis loco ſub-“ texuit:Cætera cùm venero,inquiens,diſponam. Quod non ſolùm, vt “ vulgò ferè aſſolet, de externis ritibus vel Sacramenti cæremoniis,atq; vſibus,dictum intelligimus:ſed generatim (D. Ambroſium ſequuti) de iis in vniuerſum omnibus accipimus,quę vel Fidei ipſorum deerãt “ corrigenda,augẽda,atq; perficiẽda:quòd animales eſſent ac paruuli in “ Chriſto, lacte,id eſt, rudiore doctrina indigentes, vel politiæ quoque Eccleſiaſticæ deerant conſtituenda. De iis, inquit Ambroſius, quæ ad Eccleſiæ ædificationem pertinent,ſua præſentia ordinaturum promiſit.Et Theodoretus:De omnibus,inquit,non poterat, ſed cùm de ma-“ gis neceſſariis ſcripſiſſet,reliqua præſentiæ ſuæ conſeruauit. Eundem “ locum & Photius interpretans,Aut de hac re,inquit,hoc dicit,tanquã “ Dominica Cœna in aliis quoque capitibus correctione egeat: aut de “ alia re,in qua non opus ſit verbis,ſed ipſius præſentia. Quid quod D. Paulus tam ſolicitus ſuum Timotheum admonet, vt formam illam ſanorum verborum, quæ ab ipſo audierat,ſiue hypotypoſin atque in-“ formationem,arcana Fidei dogmata ſecundum Ambroſium continentem, firmiter aduerſus heterodidaſcalos retineat inconcuſſam,atque omnibus ſuis numeris integram?quid quòd eadem Chriſti myſteria, atque religionis noſtræ arcana, non vulgaribus atque plebeis ho-“ minibus,ait Ambroſius, ſed fidelibus atque ad docendum idoneis ci-“ dem præcipit commendanda? atque veluti theſaurum Regium, teſte “ Chryſoſtomo,deponenda?quare cùm oſtenſum ſit, non omnia Fidei dogmata Chriſtianæ Eccleſiæ ab Apoſtolis tradita in Scripturas eſſe relata,ſed quędã de cõpoſito atq; data opera fuiſſe ſuppreſſa,quædã viua voce explicanda fuiſſe reſeruata:iã porrò ſupereſt confirmandũ,omnia in vniuerſum Apoſtolorum Fidei dogmata,ſiue ſcripta, ſiue agrapha,& non ſcripta, eiuſdem prorſus eſſe & autoritatis, & maieſtatis, hoc eſt,omnia verbi Dei & nomen meruiſſe, & autoritatem habuiſſe.

Amb.cõ. in epi. ad Corint.

Ambroſ.

Theodor.

CAP.XXI.

Apoſtoli ſuã doctrinã nõ ſcriptã, ſed verbo tradiderunt.

HOc quidem multò eſſe veriſsimum nemo ſuæ mentis compos meritò inficias iuerit, qui modò aduertat Apoſtolos ipſos ſuam illam Chriſtianæ Fidei doctrinam non iam literis deſcriptam, ſed in primis διὰ λόγου, id eſt, ſermone, ac viua voce Chriſtianis hominibus propo-

propoſitam, haud infrequenter pro germano Dei verbo ita vrgere ſolitos, vt iſthoc argumento ceu firmiſsimo totius Euangelicæ doctrinæ Epichiremate ſuos illos diſcipulos in accepta dudum Fide retinere ac confirmare ſtuduerint. Niſi enim Diuus Paulus vtrumque illud verbi Dei genus cùm ſcriptum, tum non ſcriptum, eiuſdem prorſus & indolis, & autoritatis, & diuinæ pariter maieſtatis habuiſſet, non ita diſertis verbis ad Fidei, Chriſtianæque doctrinæ conſtantiam fuiſſet adhortatus: State, inquiens, fratres, & tenete Traditiones, quas didiciſtis ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram. Quid namque ſibi vult illud, ἐπ διὰ λόγου ſiue per ſermonem: Quod indubiè τῷ δι' ἐπιστολῆς, id eſt, ſcriptæ doctrinæ oppoſuit, niſi vtrumque planè ad doctrinam Chriſtianæ Fidei confirmandam idem omninò habuiſſet & momenti & roboris? De quo nemini mortalium dubitandi relinquatur locus, qui illas voces prioris ad Theſſalonicenſes ſecundo capite diligenter reputet: Nocte & die, inquit Paulus, oramus ſedulò, vt videamus faciem veſtram, & impleamus, quæ deſunt Fidei »
veſtræ. Hîc mihi attende Lector, Diuum Paulum deſideraſſe, vt Theſ- »
ſalonicenſium diligenter admodùm à ſe dudum in Chriſtiana doctrina inſtitutorum, Fidem compleat, ſiue vt ipſe loquitur καταρτίσαι, id eſt, omnibus ſemel abſolutæ doctrinæ numeris conſummet, atque perficiat. Cœperat ergo complura Chriſtianæ Fidei dogmata tradere, ſed nondum eam tamen abſoluerat, quod ſe complecturum pollicetur. Altera igitur epiſtola id quodamtenùs præſtiturus, grauiter ad- »
modum ſuos adhortatur, vt inuiolata atque incorrupta perſeuerantes, »
conſtanteſque obtineant vniuerſa, quæ ſiue per epiſtolam, ſiue vi- »
ua eius voce didiciſſent. Quòd ſi de Antichriſti aduentu, tyrannide, »
atque immanitate in Chriſtianos D. Paulus ſuam non ſcriptam doctrinam æquali autoritatis momento cum ſcriptis dogmatibus ponderet, atque exequet adeò, cur non & ea quoque dogmata, quæ non venientium, ſed præſentium rerum, atque adeò quæ in quotidianum Chriſtianorum vſum incurrunt, eodem autoritatis diuinæ gradu collocentur? An non illud, quod ad Timotheum ſuum Paulus aduerſus omnes nymboſos procelloſæ illius hæreticorum tempeſtatis iamiam impendentis ventos communiturus ſcribit, facilè oſtendat, atq; communicat etiam, quanti non ſcripta doctrina piis omnibus ſit ſemper
æſtimãda? Mali, inqt, homines & ſeductores proficiũt in peius errãtes »
& in errorẽ mittẽtes: Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, & quę credi »
ta ſunt tibi. Rurſus, Formã habe ſanorũ verborũ, q̃ à me audiſti. In quẽ »
locũ Chry. nõ modò per literas, inquit, ſed etiã verbis diſcipulo, q̃ eſſẽt »
agẽda, dictauit: qđ plurimis & aliis in locis oſtẽdit, dicens ſiue per ver- »
bũ, ſiue per epiſtolã quaſi per nos miſſã: hoc & hîc multò magis fecit: ne igitur minꝰ aliqd doctrinã habere putemꝰ, plurima illi abſq; ſcripto tradidit, q̃ illi ad memoriã reuocãs dicit, Formã habe ſanorũ verborũ,

bũ Dei habendã volunt.

Eiuſdẽ autoritatis D. Paulo fuiſſe doctrinã ſcriptã & non ſcriptam.

2. Theſ. 2

Plurima abſq; ſcripto tradidit Paulus Timoth.

 quæ

quæ à me audisti. Quid autem hoc sibi vult? Pictorum, inquit, more
" imaginem tibi virtutis impressimus, & omnia quæ Deo grata sunt,
" veluti normam, primitiamq́ue formam tuæ indidimus animæ. Hæc
" igitur habe firmiter, & siue de Fide, siue de charitate, siue de castitate,
" opus sit aliquid loqui ac definire, inde tibi exemplaria accipe, non ti-
" bi necesse erit ab aliis mutuari virtutis imaginem, cùm intra te posita
" omnia serues.

D. Iudas Christianos ad traditā pridē doctrinā prouocat.

Sic & D. Iudas Iacobi Hierosolymorum Episcopi frater in epistola Catholica, qua vniuersos per orbem Christianos contra ingruentes hæreticorum cateruas defensurus, hortatur traditæ semel Fidei vt velint supercertare, atque in tradita dudum ab Apostolis Fidei doctrina aduersus exortas nouorum dogmatum hæreses constanter pugnare: in memoriam reuocantes, quæ pridem ab Apostolis viuæ vocis præ-
" conio didicerant. Vos, inquit, charissimi memores estote verborum,
" quæ prædicta ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi. Et paulò pòst:
" Superædificantes sanctissimæ vestræ Fidei. Ad quem modum & D. Iacobus Iudæos ad Christum conuersos in Christianismi cōstantia hæsitabundos suffulturus monet, vt insitum illud verbum, verbum, inquam insitum, non stilo insculptum, aut archetypo impressum, sed satore per Apostolorum ora Spiritu sancto in illorū cordibus depangente implantatum: quod vtut non scriptum, saluare tamen potest animas vestras. Hunc quidem in modum Apostoli doctrinam Euangelicam non scriptam vrgebant à suis mordicùs retinendam, & immutabiliter conseruandam. Quid verò de iis scripserint, qui istam Fidei doctrinam non scriptam aut non retinuerunt firmiter, aut temerè immutarunt, vnus D. Petri locus, & item alter D. Ioannis clarissimè prodat. Ille enim obscœnos Borboritas atque Gnosticos semel profligaturus, Meliùs erat, inquit, illis, nō cognouisse viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. qua voce Hebræorum more vniuersam legem atque doctrinam Euangelicā est cōplexus. Hic verò omnes in vniuersum hæreses
" semel à piorum animis propulsaturus, generatim pronunciat. Omnis
" qui recedit, & non permanet, inquiens, in doctrina Christi, non habet
" Deum: qui permanet in doctrina, hic & Patrē & Filium habet. Quantoperè autem deuitādos Christianis cauerit, qui traditam semel Fidei
" doctrinam immutarint, verba subsequentia produnt: Si quis, inquit,
" venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum, nec aue illi dixeritis.

D. Iacob' Iudæ. monet, vt verbū Euāgelicū pridē insitū obtineant.

Apostolorū cēsura de iis, q Fidei dōgmata tradita abiiciūnt, aut deserunt.

CA. XXII.

VerbūDei Euāgelicū tur non Scriptura metiēdū.

PRoinde cùm Apostoli quidem ipsi doctrinam illam suam Euangelicam nusquàm vt scripto comprehensam, sed vbique vt semel Ecclesiis traditam, cùm apud Discipulos, vt retineatur, tum aduersus hæreticos ne varietur, neu aliud doceatur, grauiter valdè vrgeat, quàm fuerit dementissimæ insaniæ omne atque integrum Euangelicæ doctrinæ

ctrinæ corpus ex ſolis illis Apoſtolicis atramento ſcriptis literulis æſtimare petendum? Siquidem diuerſum nihil ab illo facere videatur, qui totam vniuerſi fabricam vno rerum ſenſibilium vocabulo inſanus dicat contineri: aut cælum ſtellas de die non habere, quod numeroſiſſimas de nocte demùm videas. Quis igitur profligata adeò fuerit audacia, qui tot luculentis admodùm teſtimoniis conuictus, etiam porrò omnia Euangelicæ doctrinæ dogmata in literas ſacras eſſe coacta, pertinax audeat affirmare? Cùm non parùm multa, vti demonſtrauimus, & ſine ſcripto tradiderint Apoſtoli credenda, & non niſi neceſsitate quadam coacti, iſta nobis ſcripta cenſuerint relinquenda. An ea igitur inferiori autoritatis ac Fidei loco nobis habenda ſunt atque ducenda, quæ nulla adducti occaſione, nulla coacti neceſsitate, in Scripturas redigere noluerunt? quod quàm impio cum ſacrilegio, quamq; atroci Spiritus ſancti blaſphemia, ingentique Apoſtolorum cum iniuria ſit coniunctũ, haud facilè humana cogitatio concipiat, nedũ lingua eloquatur vel Ciceroniana. Haudquaquàm igitur vniuerſum Apoſtolicę doctrinę corpus ex puſillo noui Teſtamenti libello, ſed ex latiſsimè quaquà verſum diffuſa Chriſti Eccleſia per vniuerſum terrarũ orbẽ ab Apoſtolis conſtructa: ſed ex conſeruata per illorũ legitimo ordine ſucceſſores doctrina: ſed ex conſentanea deniq; apud omnes Dei Eccleſias concorditer toto mundo diſperſas veterum Patrum Traditione eſt colligendum atque æſtimandum.

ſed ex doctrina Eccleſijs initiò tradita æſtimãdum, atq; colligendum.

Vniuerſũ Dei verbũ Euãgelicũ nõ ex ſcriptura, ſed doctrina Eccleſijs tradita colligendum.

Apoſtolicę doctrinę corpus totum vnde nã colligẽdum.

Quæ nã igitur iſthæc fuerit dementia, vnã Apoſtolicę doctrinę partem verbi Dei nomine dignari, alterã eiuſdem tamen & autoris ſancti Spiritus & doctoris Apoſtoli, eo indignã cenſere? Quis hîc aliud in aduerſariis præter ſanæ mẽtis arbitriũ deſideret? Cũ enĩ aurũ, vt ſignatũ, ita & in maſsã conflatũ, adeoq; in terræ venis deliteſcẽs nondũ effoſſum, auri & nomẽ habeat, & valorẽ teneat: qđ ni & Spiritus S. eloquiũ apud vniuerſam Chriſti Eccleſiã ab Apoſt. cõcorditer in fideliũ cordibus, tanq̃ Euãge. margaritę illi⁹ ſcrinio, depoſitũ atq; viua voce cõſignatum, verbi Dei nomẽ re ipſa mereaẽ & obtineat? Sicut illud eiuſdẽ autoris dogma iuſto cõſilio in mortuas, imò occidẽtes adeò literas relatũ?

CA. XXIII.

CAeterùm vt quod ad præſentem de verbi Dei Euangelici natura diſputationem, cúr nam à ſcripto literiſq; mortuis abhorrens, in Scripturas ſit redacta, attinet, concludamus. Reſtat huius rei actus vltimus, q nobis viua hypotypoſi ob oculos exhibeat, quó nã tandẽ pacto factũ ſit, vt paucíſsima illa Apoſtolorũ ſcripta Canonicã in Eccleſiis meruerint autoritatẽ. Qua ex re multò vberrimũ Chriſtiane lector referas licebit fructum, quò ſcilicet auguſtam illã oraculo traditæ, nõ atramento ſcriptæ, doctrinæ Euangelicæ maieſtatẽ pleniùs perſpicias, atq; perfectiùs pernoſcas. Hinc enim manifeſtiſsimè illam Fidei Chriſtianæ certiſsimã regulã videas ab ipſis Apoſtolicæ Eccleſiæ crepũdiis vnã fuiſſe illã per Apoſtolos ꝓditã piis doctrinã: cui quod reſpõderet

Doctrinã nõ ſcriptã lapidẽ Lydiũ fuiſſe priſcę Eccleſię, ad quã libri etiã Apoſtolorum nomine inſcripti explorabãtur.

ſcriptum

ſcriptum, pro germano atque genuino agnoſcebatur, & approbabatur. Rurſus, cui quod repugnaret, adulterinum reprobabatur. Quod vbi de vno, aut altero, ex clariſsimis veterum teſtimoniis fuerit confirmatum, de omnibus in vniuerſum, in procinctu fuerit animaduertere, eſſe intelligendum. Diui Marci igitur Euangelium quá nam ratione Canonicam autoritatem in Eccleſiis Chriſtianis meruiſſe exiſtimas? an quòd eius nomine fuerit inſignitum? Et D. Pauli epiſtolas quó nam pacto agnitas fuiſſe opinaris genuinas? Diui Lucæ quoque Euangelium, an propterea habitum credas fuiſſe germanũ, quòd eius nomen præ ſe ferret inſcriptum?

Quem enim antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſum lateat, quàm innumera fuerint nota illa, atque ſuppoſititia, & ab hæreticis miris fallaciarum ſtrophis conficta, imitationes Euangeliorum, Apocalypſeon, Actorumq; Apoſtolorum? Quin etiam epiſtolarum adeò Paulinarum? ita vt Paulus ipſe certis notis ſuas literas communire, ac quodam veluti amuleto contra hæreticorum præſtigias præſeruare ſit coactus. Propter interpolatores (vt habet in eum locũ Ambroſius) & adulteratores Scripturarum ſemper ſe manu ſua in omni epiſtola ſua ſalutationem ſubſcribere teſtatur. 2.Theſ.3 Multò itaque alia nota quàm titulorum inſcriptionibus aut prænotatis autorum nóminibus Catholica Chriſti Eccleſia ſuos Chriſtianæ doctrinæ libros verós à confictitiis, genuinos ab adulterinis, germanos à nothis internoſcebat, atque intercernebat: doctrina nimirùm Eccleſiaſtica, Chriſtianorum mentibus per Spiritum ſanctum viua Apoſtolorum voce inſcripta: ad quam ceu Lydiũ lapidẽ & libri & dogmata ſimul omnia mutua quadã inter ſe cõſpiratione veluti attrita atque collata, aut probantur, aut reprobantur: cui, quod congrueret, verum: quod diſſonaret, ſuppoſititium iudicabatur.

Qua nota libri genuini à ſuppoſititijs oli intercernebantur.

Quòd quàm ſit multò veriſsimum, ex veteribus repetendum erit altiùs, qui obſcurè alioqui ob vetuſtatem veritati ſuo teſtimonio lucem adferant clariorem, ne veterum ſuffragio deſtituta, minùs æquo apud cuiuſquam animum inueniat roboris. Tertullianus itaque nobilis admodùm autor, Euangelium quoddam à Marcione nullius titulo prænotatum pro Dei verbo Chriſtianis obtruſum refutaturus, Conſtituimus, inquit, inprimis Euangelicum inſtrumentum Apoſtolos autores habere, quibus hoc munus promulgandi ab ipſo Domino ſit impoſitũ: ſed & Apoſtolicos, non tamẽ ſolos, ſed cum Apoſtolis, & poſt Apoſtolos: quoniam prædicatio Diſcipulorum ſuſpecta fieri poſſet de gloriæ ſtudio, ſi non aſsiſtat illi autoritas magiſtrorum. Imò & Chriſti, qui magiſtros Apoſtolos fecit. Et paulò poſt: Etſi ſub ipſius Pauli nomine Euangelium Marcion intuliſſet, non ſufficeret ad fidem ſingularitas inſtrumenti deſtituta patrocinio anteceſſorum. Exigeretur enim id quoque Euangelium, quod Paulus inuenit, cui fidem dedidit, cui mox ſuum congruere geſtiit. Siquidem propterea Hieroſolymam

Euangelij codex requirit patrociniũ atq; teſtimoniũ Catholicę Eccleſię.

mam aſcendit ad cognoſcendos Apoſtolos , & conſulendos,ne fortè „
in vanum cucurriſſet,id eſt,ne non ſecundum illos credidiſſet,& non „
ſecundum illos Euangelizaret . Igitur ſi ipſe illuminator Lucæ Paulus „
autoritatem Anteceſſorum & Fidei & prædicationi ſuæ optauit,quan „
tò magis eam Euangelio Lucæ expoſtulem , quæ Euangelio Magiſtri „
eius fuit neceſſaria ? Vides ex Tertulliani verbis & Euangelio Lucæ &
Pauli,ſi edidiſſet, patrocinium Magiſtrorum & autoritatem Anteceſ-
ſorum neceſſariam fuiſſe,vt verbi Dei Euangelici nomen tueri poſſet.
Quod & Serâpion ille doctiſsimus in Antiochena Eccleſia à D.Petro
octauus Epiſcopus,ſuo facto mirificè illuſtrauit : qui cùm Euāgelium (Euāgeliū Petri qua nota fuerit iudicatū apocryphum.)
(In fabulis hære. lib.2.) quoddam ſub Petri titulo euulgatum à Nazaræis, quod Theodore-
tus teſtatur , Chriſtianis apud Roſon Ciliciæ vrbem degentibus pro
genuino legendum approbaſſet, poſteà deprehendens ſuppoſititium
eſſe,mirum ſanè,qua id nota reprobatum damnauerit. Nos enim fra- (Penes Epiſcopos fingendi ac refigendi poteſtas.)
(Vide Euſeb. li.6. cap.9.) tres, inquit Serapion apud Euſebium , & Petrum , & alios Apoſtolos
recipimus,ſicut & Chriſtum. Quæ autem ſub eorum nomine falſa ab
aliis conſcripta ſunt, velut gnari eorum ſenſus ac ſententię declina- „
mus : ſcientes , quòd talia non ſint nobis tradita. Quis hinc non per-
ſpicuum videat vel Apoſtolorum quoque ſcripta in Canonicorum
librorum autoritatem tum demùm apud omnes vbique Dei Eccle-
ſias fuiſſe ſuſcepta , vbi ad veram Apoſtolicæ illius Fidei doctrinam
Chriſtianis vbiq; omnibus eandem planè traditam reſponderent?

EX iis, quæ huc vſque Lector candide diſſeruimus oſtenſum , arbi- (CAPVT XXIIII.)
tror,videbitur verbum Dei non eſſe Scripturam ſolam,aut totum
literis ſacris incluſum , nec verbi Dei Euangelici regulam eſſe vnam (Epilogus lib. primi.)
Scripturam : ſed doctrinam Apoſtolicam Eccleſiis abs ſui exordio ſe-
(Matt. 28.) mel traditam : quòd hanc Chriſtus in cælos aſcenſurus indubitatum
præſcripſerit Fidei Canonem,& Apoſtoli hoc eſſe verbum Dei docu-
(1.Pet.2.) erunt,quod Eccleſiis fuit euangelizatum: quæ tanta vel apud Apoſto
(2.Theſ.2) los ipſos in autoritate fuit , vt eam licèt nòn ſcriptam pro verbo Dei
cùm habendam, tum credendam , populis Chriſtianis propoſuerint,
in eàdem vt conſtantes perſiſterent,fuerint adhortati : eademq́ue vna
adeò ſalua ceu antidoto preſentiſsimo illos contra oĩa omniũ hereſeõ
venena cenſuerunt ſatis ſuperq́ue præmunitos . Hanc prætereà non
ſcriptam , ſed traditam Eccleſiis doctrinam Lydii lapidis vice ſemper
fuiſſe,ad quam Euangelia adeò ipſa Apoſtolorum nominibus inſcri-
pta fuêre explorata, ac quòd cum illa per omnia concorditer conſen-
tirent,approbata.Quare ordo rerum efflagitat,vt temporis ſeriem ſe- (Paraſceue ad lib.2.)
cuti,iam demonſtremus hanc Euangelicam doctrinam Eccleſiis à ſui
primordio ſemel per Apoſtolorum voces conſignatam,ſemper exin
de etiam pro indubitato Dei verbo apud omnes vbiq; gentium Chri
ſti Eccleſias fuiſſe habitam,cùm ad Fidem Chriſti propagādam , tum
ad hæreſes adeò & pullulantes euellendas, & inualeſcentes profligan-

das. Quod, ne liber hic modũ excreſcat, in alterum conſultò diſtulimus. Ad eum igitur optime Lector interiecta quiete poſt labores gratiſsima refocillati tranſeamus: qui vt faſtidium tuum ex prioris prolixitate ob rerum oſcuritatem neceſſaria fortè contractum leuet, eum amœniſsimi in modum hortuli variegata ex vetuſtiſsimorum SS. Patrum ſcriptis pulcherrimarum ſententiarum ceu floſculorum pictura excolere ſtudebamus, vt ex eo quilibet Euangelicæ veritatis ex animo ſtudioſus amœniſsimos, eoſdemq́; vtiliſsimos iuxtà ac vberrimos doctrinæ verè ac certò Euangelicæ referat fructus.

FINIS LIBRI PRIMI DE VERBO DEI Euangelico.

LIBRI SECVNDI DE VERBO DEI EVANGELICO Methodus atque argumentum.

Doctrinam Apoſtolicam tam non ſcriptam, quam ſcriptam conſequentibus ætatibus fuiſſe priſcis illis PP. creditam uerè Euangelicam, non modò in priuata fidei apud ſuos prædicatione, aut apud exteros propagatione: uerùmetiam publica uel contra hæreticos adeò diſputatione hic liber demonſtrat. Quod ut Solis luce clariùs omnibus ad ueritatem perſuadeatur, iuxta ſeculorum Eccleſiæ *ſeriem texitur catalogus, qui ſuo quemq ſeculo clariſſimos illos fidei noſtræ cùm propagatores, tum propugnatores exhibeat ſpectandos, quantum quiſq autoritatis locupletiſſimæ ac irrefragabilis maieſtatiſq́ prorſus diuinæ Traditionibus non ſcriptis crediderit infidere. Quinimò tantùm uel hæreticis ipſis uiſum fuiſſe Traditioni non ſcriptæ ineſſe autoritatis ſolidæ, ut ea una fuere contenti ſuum dogma oppalliaſſe. Neq id à ſingulis modò Orthodoxis PP. priuatim fuiſſe iudicatum, ſed & ab uniuerſa adeò Chriſti Eccleſia publicè in Concilijs. Vbi oſtenditur, Patres Catholicos in Concilio Niceno, Gangrenſi, & alijs, non tam Scripturis, quàm Traditione non ſcripta nixos aboleuiſſe noua hæreticorum dogmata.*

LIBRI

LIBRI SECVNDI CAPITA.

CAP. I. QVia hoc libro demõſtratum eſt, priſcos Orthodoxæ Fidei Scriptores verbum Dei Euangelicum credidiſſe, quod mera fuit Traditione poſteris proditum, poſt præfatiunculam longus texitur Catalogus, qui Patres illos Catholicos ſuis verbis exhibet, profitentes ſuo quemq; ſeculo hanc fuiſſe Fidem Catholicam, Multa non ſcripta dogmata eſſe Fide credenda, eoſque in verbo Dei Euangelico habuiſſe, quicquid ab Apoſtolis ſemel accepiſſent, eoque vſos in Fide tam vbique gentium propaganda, quàm aduerſus heterodidaſcalos propugnanda. VerbũDei Euangelicũ primitiuã Ecclesiam credidiſſe doctrinã Ecclesiaſticã p ſingula demõſtratur ſecula

II. Quod quia & Dionyſij Areopagitæ teſtimonijs, vti & aliàs eius ſententijs nobis vtendum duximus, erit corroborandum, antè oſtenditur argumentis haud ſanè futilibus, ea quæ illius titulo circumferuntur opera eſſe natiua ac germana, nihilq; minùs quàm ſuppoſititia: nempe cuius ſententijs recitatis veteres Scriptores in ſuis monumentis poſteritati reliquis ſæpè ac multùm vſi leguntur.

Diuerticulum hoc Catalogus priſcorum PP. Orthodoxorum excipit, qui ita eſt diſtributus, vt ſingulis ſeculis, id eſt, centenarijs, ſuum dederimus ſiue caput ſiue pericopen.

III. Primum igitur ſeculum hoſce habet Apoſtolicos Scriptores, qui ante annum Domini centeſimum Euangelium illuſtrarunt, Dionyſium Areopagitam, Ignatium, Papiam, Polycarpum. Anno L.

IIII. Iam ſecundum ſequitur, quod eorum continet Scriptorum teſtimonia, qui poſt annum Domini centeſimum vſque ad ducenteſimum Chriſtianam exornarunt Eccleſiã, Alexander Romanus, Sixtus, D. Irenæus Lugdunenſis, Serapion Antiochenus, Tertullianus Aphricanus, Clemens Alexandrinus. Anno C.

V. His ſuccedunt, qui tertio Chriſtianæ Eccleſiæ ſeculo in illorum accreuêre & locum & Fidem, Origenes Adamantius Alexandrinus, Stephanus Romanus Martyr, D. Cyprianus Carthaginenſis. Anno CC.

VI. Proximum ſeculum eos complectitur, qui intra annum Domini quadringenteſimum Chriſtianam Eccleſiam & propagarunt, & propugnarunt, PP. Niceni Concilij An. CCC.

VII. Dolus malus Lutheranorum detegitur, quo imprudentibus Cõcilia pro Concilijs obtrudunt.

VIII. Tranſitio ad nouum Diaboli bellum, Traditione item non ſcripta ſedatum, vbi Nazianzeni Monomachia ſpectanda venit Traditionibus non ſcriptis egregiè inſtructa.

IX. Baſilius Magnus maximam vim Traditionibus non ſcriptis inſidere perſuaſus eiſdem hæreſes, abolere eſt aggreſſus: vbi & à Brentii calumnia, imò ſycophantia defenditur.

X. Sequuntur, qui eadem & conſequuta ætate illorum Chriſti Martyrum Diſcipuli florentem exornarunt Eccleſiam, Chryſoſtomus, Epiphanius, Ambroſius, D. Hieronymus, Proclus, Auguſtinus. Anno CCCC.

XI. Dogmatibus nõ ſcriptis tantùm apud priſcos inſediſſe autoritatis locupletiſsimæ, vt vel hæretici priſci noua ſua ſomnia ſatis ſuperque credidêre corroborata, ſi ea Traditionis Apoſtolicæ titulo palliata imperitis venditarent.

XII. Neque hunc in modum priſcis Orthodoxis Patribus ſolùm priuatim fuiſſe viſum de irrefragabili dogmatum Fidei non ſcriptorum autoritate, diuinaque maieſtate: verùm etiam ipſi toti adeò publicitùs Eccleſiæ Chriſtianæ in Concilijs vniuerſalibus: vbi demonſtratur Catholicos Patres in Concilio Niceno, Gangrenſi, & alibi, non tam Scripturis, quàm Traditionibus non ſcriptis priſcas hereſes euertiſſe, atque profligaſſe.

XIII. Epilopus libri ſecundi, cum Paraſceue ad tertium.

EVANGELICAE PANOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO, LIBER SECVNDVS, AVTORE D. Vuilhelmo Lindano Dordraceno, S. Th. Doct. & Professore.

Cap. 1

Dei sapiētia sup oia effusa, in temporis natura splendet.

MAgnus ille ac verè Sophus Iesus Syrach non ea sapiētia, quæ apud Deum est stultitia, sed illa cælestium thronorum paredro atque assessore magistra imbutus Dei Opt. sapientiam prædicat super omnia effusam, quæ magno serio animaduersa istam innatam nobis misellis homũculis stultitiam omni ex re castiget: ruditatem quauis ex occasione erudiat; imperitiam denique nostram vndequaque doceat. Sic igitur diuina prouidētia comparatum esse videre videor, vt veritati, licet obscurißimæ, nonnihil tamen lucis multò clarißimæ affulgere poßit, si hanc Dei Opt. Max. sapientiam in rebus non modò consistentibus, sed quod multò est admirabilius, ac diuinæ prorsus potentiæ propius, in non existentibus etiam inuestigemus. Ex ipso itaque tempore (aliis omnibus quæ doctrinæ dudum ostensæ veritatem confirment omissis) quod rerum ferè omnium minimum videri poßit, cùm nihil sit eius, præter quod nunc est, elapso pridem & præterito nostro huic instituto ad peruestigandam verbi Dei Euangelici veritatem nō parùm accedat & fructus & illustrationis: si nimirùm Lector candide cogitemus, quá nam ratione verbum Dei Euangelicum posteà quàm DD. Apostoli suis (vti de Dauide per D. Paulum loquitur Spiritus sanctus) inseruiissent temporibus Dei volũtati, ac in Domino dormiissent, ab illorum exinde Discipulis, successoribus, ac posteris omnibus fuerit inter infestas hæreticorum oppugnationes defensatum, inter aßiduas Philosophorum & Dæmonum insidias propagatum, inter sanguinarias deniq; Tyrannorum persecutiones, exitialesque conatus, sartum tectum conseruatum.

Eccle. 1

Act. 13.

Transitio ad 2. librū cuius hic summa est pstricta.

Hoc quidem rerum nunc ordo exposcit, vt postquàm primo libro est demonstratum, verbum Dei non esse solam Scripturam, sed Apostolos adeò ipsos suam illam Ecclesiis semel, non quidem scripto tantùm, sed voce quoque viua traditam doctrinam semper, vt Christiani obtinerent inuariatam ac integram vrgere fuisse solitos: iam hoc secundo ostendatur volumine, Apostolorum quoq; Discipulos, Successores, atque posteros iisdem, quibus illi vestigiis ingressos non censuisse Fidei Christianæ regulam, vnam esse Scripturam: quasi hæc in vniuersum omnia Fidei dogmata sit complexa, nihilúe sit credendum, quod non sit scriptum: sed doctrinam illam Christianis Ecclesiis per Apostolos, à primordio viuis semel verbis traditam, semper post hominum Christianorum memoriam fuisse à verè

Christianis,imò hæreticis adeò,pro verbo Dei habitam. Quod vt demonstretur manifestiùs, ne quid apud Lectorem veritatis Euangelicæ ex animo studiosum relinquamus scrupulorum, temporis seriem secuti ex optimis quibusque, iisdemque clarissimis nostræ religionis Antistibus, quos quidem nobis in hac præstantissimorum autorum penuria consulere dabatur, loca aliquot ceu ex amœnissimis hortis flosculos delibabimus: quibus gratissimam pietatis Euãgelicæ studioso conferamus corollam: quæ sano imposita capiti suauissimum nascentis, pubescentis, atque florentis Ecclesiæ de genuino verbo Dei Euangelico fragrantissimè spiret consensum. Hoc igitur in loco infaustissimus ille Theologorum Scriptorum interitus esset lugendus, si quid aut voto inani,aut luctu tristi proficeretur. Quare illo in alium locum & tempus depulso, Catalogum sententiarum nuper memoratum contexere ordiamur.

CAP. II.

Dionysij Areopagitę opa suo autori vindicantur.

VErùm quia à magno illo Dionysio Areopagita non inconsultò exordium nobis capiendum duximus, tum quòd magni Apostoli Pauli Discipulus ab eodem sit creatus Atheniensium Archiepiscopus,si Dionysio illi Corinthio epistola ad Athenienses data,quam Nicephorus libr.4.capit.8.recitat, fidem quis habendam arbitretur: tum quòd primitiuæ illius Ecclesiæ Christianæ iam pubescentis faciem, ornatum, ac totum propè sacrorum rituum atq; cæremoniarũ mundum plusquàm graphicè delinearit,atque depinxerit,in ipso,quod dicitur,limine libri Dionysio Areopagitæ huc vsque inscripti à temeraria quorundam calumnia suo autori sunt vindicandi, atque ab adulterii suspicione,quà apud multos laborant,in herilem ingenuitatem asserendi: non quòd cum illis in præsentiarum profusiùs sit agendum, cùm per instituti nostri rationem nequaquàm hic liceat: sed certissimis tantùm Scriptorum veterum testimoniis confirmandum,germanos, minimeque suppositios, illius Dionysii ex clarissimo Areopagitarum Senatu ad obscurissimam Christiani tum temporis popelli Ecclesiam Paulo Oratore detracti,esse libros,qui de Hierarchia Ecclesiastica,Angelica,diuinisque nominibus,aliique eius nomini circumferuntur inscripti. Quod vt faciamus accuratiùs, & vberior confirmandæ Ecclesiasticæ doctrinæ nos inuitat fructus, & certior aduersariorum prauis opinionibus adhibenda suadet medela. Quãtò enim aduersarii germana D. Dyonisii Areopagitæ impotentiùs execrantur opera,vt serpentes Libanotita: tantò ea nobis & obseruanda sunt impensiùs,& colenda obsequentiùs:hoc scilicet plus ex illis antidoti nobis sperantes, quò suis illi venenis præsentiorem inde horrent interitum.

Eos igitur libros,qui de cælesti,Ecclesiasticaque Hierarchia,de diuinis item nominibus,atque epistolæ Dionysii Areopagitæ titulis vulgò circumferũtur, insigniti esse Dionysii illius Pauli Discipuli,quem

Athenis Christo ab Idololatria adduxit, illud argumēto haudquaquā obscuro fuerit æquo rerum arbitro, quòd stilus is planè est, quem in Dionysii Areopagitę scriptis existere testatus est grauissimus veterum Scriptorum censor Suidas, in doctissimis illis suis Commentariis, verisque antiquarum lectionum monumentis. τῆς δέ γε σοφίας αὐτοῦ, καὶ τῆς διγλωττίας σύνδειξις ἀκριβὴς ἡ τῶν παρ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων βίβλων ἀνυπέρβλητος φράσις. Porrò sapiētiæ illius, ait, & eloquentiæ argumento sit certissimo phrasis, atq; orationis dictio librorum ab eo conscriptorum eximia, adeoque inimitabilis. Et statim post: εἰ γάρ τις ἀπίδοι πρὸς τὰ κάλλη τῶν αὐτοῦ λόγων, καὶ τὰ βάθη τῶν νοημάτων οὐκ ἀνθρωπίνης φύσεως ταῦτα νομίζει γεννήματα, ἀλλά τινος ἀκηράτου καὶ θείας δυνάμεως. Nam si quis illustria verborū eius consideret ornamenta, altissimumque sententiarum illius profundum, haudquaquàm humanæ illa censeat esse fœtus naturæ, sed Angeli cuiuspiam diuini & immortalis.

Suidas in Dionysio.

Hebrę. 6.

Ad hæc sententiarum grauitas, vt nihil de rebus, quas ratione plusquàm humana & propè diuina pertractat, dicam, atque maiestas quędam Apostolica, an non discipulum item arguant Apostolicum? Rursus illa rara & propè singularis apud hunc Scriptorem sacrarum literarum interpretatio, clarissimaq; explanatio, & illa supra modum admirāda testamenti veteris Allegoriarum explicatio, quæ Paulinam prorsus sapiunt eruditionem, diuinamque spirant ingenii Apostolici sublimitatem, quó nam obsecro digna censeātur, rectè ac iudicio hæc perpendentibus, autore, nisi quopiam Areopagita? qui Platonica Philosophia (cuius & loquendi formulæ, & orationis facies hîc relucet) imbutus ac eximiè informatus Euangelicam Christi Iesu doctrinam collophonis loco, quod dicitur, Sapientię omnibus suis numeris absoluendæ imposuerit. Quis autem prisco illo inter Scriptores Ecclesiasticos extitit vnquàm seculo, cui isthæc sententiarum grauitas verè Areopagitica aptè tribuatur, conuenienterque vindicetur? Quis non præter vnum fortassis Nazianzenum, atque alterum Basilium ab hac sententiarum maiestate abest longissimè? Quod verò Dionysius ille Corinthius horum librorum pondus ferre, ac quasi Solis quēdam fulgorem nequeat sustinere, illa epistolarum eius fragmenta, quæ partim apud Eusebium, partim apud Nicephorum extant recitata disertiùs pronunciant, quàm vt apud Græcè peritos vllus superfit ampliùs dubitandi scrupulus.

Nō esse Dionysij Corinthij scripta, vt quidā suspicatur.

Nihil hîc de sanctissimi huius Dionysii Corinthiorum Episcopi dicā erroribus, quos Magnus ille Basilius epist. 41. ad Maximū Philosophum data recenset, qui cum nostri Dionysii scriptis ex diametro pugnant: nihil de eo, quod omnia Dion. Corinth. scripta veteres Theologi non sunt admirati: nihil quòd nimio vincendi studio impii illius Sabellianismi semina imprudens in orbem sparserit: nihil denique de illo, quòd eius quædam Theologi veteres penitùs abrogarint.

Scripta Dionysij Corinthij quibus emblematib' ornata.

In hunc

In hunc noſtrum autem Areopagitam nihil vnquàm tale aut fuit à priſcis Theologis annotatum aut obſeruatum, ſed omnia illi ſanæ Fidei Apoſtolicæ conſentientia, omnia ab errorum næuis quàm longiſsimè aliena,& remotiſsimè ſubmota.

Proinde cùm in libris etiamnum Diony.Areop. titulo inſcriptis deſignata illa per Suidam orationis agnoſcatur facies, illuſtri verborũ decore exornata,& ſententiarũ pondere auguſtæ cuiuſdam maieſtatis plenè grauiſsima(vt de eo putem veriſsimũ,quod de Nazianzeno ſuo Hieronymus ſcribit diſcipulus, quòd apud Latinos ſui eſt impar,hoc eſt,vt equidẽ intelligo, qui incõmodè in aliã transfundi linguã queat) atque interpretationũ dignitas, & allegoriarum veterum maieſtas planè Apoſtolica, rerumq; Theologicarum ſcientia prorſus diuina, mihi equidẽ perſuaſiſsimũ habeo,libros ſuprà cõmemoratos Dionyſii illius eſſe Areopagitæ, quẽ D. Paulus Athenis non modò fecit Chriſtianũ, ſed Chriſtianæ adeò Eccleſiæ Dei ſpiritu ibidẽ congregatæ Archiepiſcopũ,ſi modò fidem habeas,vti diximus,alteri illi Diony.Corinthio, atq; Michaëli Syngelo Hieroſolymitano in D.Dio.Areopa.encomio.

Porrò priùs hanc noſtram veterum Scriptorũ teſtimoniis, quàm corroboremus opinionẽ, illos Aduerſariorũ ſubmouendos duximus ſcrupulos,quos friuolis coniectatiunculis collectos, in planiſsima via conſentaneis veterũ ſententiis quaſi ſtrata,imperitis Lectoribus in offendiculũ obiicere nõ verẽtur.Priſci,inquiũt, Scriptores operũ Dionyſii Areopa.nõ meminêre, apud eius æquales nulla extat memoria. Sed quid mirandũ eius apud æquales nõ exiſtere memoriã,q paſsim fuerit notior,q̃ vt vllius eſſet laudibus celebrandus?Nec eſt,quod iure videaẽ mirũ,raram adeò eſſe apud vetuſtiſs. Scriptores eius mentionẽ,cùm illius ętatis ſcripta præter Apoſtolorũ,& ne ea quidem omnia,vix nobis extent vlla. An hymnorũ illius Dorothei Apoſtolorũ diſcipuli quiſquam præter noſtrum Dionyſium meminerit? Iam Ignatii Traditiones Apoſtolicas eadem ætate aduerſus heterodidaſcalos conſcriptas, quarum meminit Euſebius, quis nam Ignatii fuiſſe neget?

At Euſebius,inquias, & D.Hieronymus diligentiſsimi Bibliothecarum veterũ perſcrutatores, & accurati Scriptorũ veterum cenſores, quid eſt,quòd operũ Areopagitę,ne per ſomniũ quidẽ meminêre?Huius rei geminam apud Scriptores veteres, quos equidẽ legere datũ eſt, videre mihi videor cauſam.Scripta hæc Dionyſii Areop.vt ad Philoſophorũ diſciplinas maximis incrementis propter eximiã rerum cæleſtiũ notitiã ornandas ſimul & augendas ſunt comparata: ita ad varios etiam hęreticorũ errores propter apertam,indubitatamq;Apoſtolorũ doctrinã euertẽdos ſimul & profligãdos cũ primis idonea. Vtriſq; igiẽ & Philoſophis &hereticis connitẽtibus libri iſti Areop.autore in lucẽ editi,quaſi Sol quidã veritatis clariſs. obiectis veluti nebulis abſcõditi in ignorantiæ tenebris ad quoddã tẽpus latuêre,tam ignoti q̃ obſcuri. *Qui olim Dionyſij Areopagi. libri ſuppreſſi.*

Illam

Illam causam non obscurè apud Suidam licet obseruare in Dionysio Areopagita: hanc seduli operum Dionysii Areopagitæ interpretes, Ioannes ille Philosophus, cognomento Sarracenus, qui ante annos plùs minùs octingentos floruit, & alii item cæteri indicarunt. Siquidem testatur Suidas Proclum illum Platonicum, aliosque Philosophos, vera gloriæ mancipia, sanctissimi iuxta ac doctissimi nostri Philosophi Areopagitæ theoremata ac doctrinæ præcepta in suum vsum suppilasse, & sibi propter inuentionis gloriam vindicasse. Itaq; paulatim factum illorum opera, metú ne furti argueretur à Christianis, si ille in lucem prodiret, vt eius scripta fuerint suppressa atque occultata.

Istud de hæreticorum studio in supprimendis Areopagitæ operibus Ioannes ille Sarracenus declarat apertiùs, quàm vt huc rememorandum sit copiosiùs.

Cuius rei narratio magis veritatis videbitur similis, si quis seriò secum reputet impotens illud priscorum hæreticorum in deprauandis & abolendis etiam Apostolicorum adeò Scriptorum libris studiū, Christianæ Fidei minimè sanè leuiter perniciosum.

Cuius argumentum ex D. Pauli epistolis, cùm ad Corinthios, tum ad Laodicenses: rursum ex D. Ignatii & æqualium scriptis capiatur luculentissimum: vt nihil de Canonibus Nicęnis ipsa adeò Athanasii ætate, qui illius Synodi pars magna fuit, mutilati fuêre, ac propemodùm suppressi. Sed nunc locus admonet, vt demonstremus, quinam Scriptorum veterum hosce Dionysii Areopagitæ libros tanquā germanos atque gnisios agnouerint, eiusque testimoniis in grauissimis disputationibus sibi vtendum existimarint.

Proclus ille Platonicæ Philosophiæ decus non exiguam sui nominis etiamnum ita illustris portionem huic nostro debet Areopagitæ. Is enim insigniter præter alios huius scripta suppilare non est veritus tanta impudentia, vt vel ipsa verba nihil inuariata ipsum manifestissimi arguant furti, quemadmodum testatur Suidas clarissimus Scriptorum veterum & testis & Scriptor: eius verba hîc nihil opus est recitare copiosiùs, quòd is passim sit in omnium manibus.

Sed morosulus quispiam Suidæ testimonium minùs moretur, Testes operum Dionysij Areopagitæ. agè igitur, nunc Theologos priscos consulamus, quidnam de scriptis illis, quæ vel hodie Dionysii titulum profitētur, censuerint. Origenes ille Adamantius haud ita longè Areopagitæ nostri ætatem consequutus, illud Ioannis Theologi Euangelistæ, Quod factum est in ipso, vita erat, explicaturus, non nisi eximii alicuius Theologi Commenta-

Origenes. « rium adhibendum credidit. In ipso, inquit, vt os loquitur diuinum,
« viuimus, mouemur, & sumus, & vt ait Magnus Dionysius Areopagi-
« ta, esse omnium, omnium est superessentia & diuinitas. Quem locum clarissimus sacrarum literarū Professor D. Ioannes Eckius Commen. in My-

in myſticam Theologiam exiſtimat hinc depromptum: cuius rei fides penes eum ſit. Nam illius ſententiæ inueſtigare ſedem, vt non eſt inſtituti præſentis, ita nobis abundè ſatis eſt, locupletiſsimo Adamantii teſtimonio Areopagitæ noſtro ſua vindicaſſe opera.

Idem prolixiùs nos prohibet demonſtrare huius operis ratio ex Athanaſio quæſtio. 8. ex Damaſceno, lib. 4. cap. 14. Rurſus de imaginibus lib. 1. & 2. Liberato Archidiacono Carthag. cap. 10. Michaële Syngelo Hieroſolymitano, Suida, Photio Conſtantinopolitano, Hugone Erethriano lib. de Animabus, Beſſarione illo denique Græcanicæ Bibliothecæ peritiſsimo, qui eius teſtimoniis tanquam apud doctiſsimos ſuæ ætatis homines Græcos indubitatiſsimis in grauiſsima vtitur de ſancto Euchariſtiæ myſterio controuerſia.

Athanaſius. Damaſcenus. Michael Syngelus. Liberatus Archidiacon' Carthaginen. Beſſarion. Græci ętate Beſſarionis nō dubitarunt.

Taceo & breuitatis cauſa, quę ex Theodoro Presbytero apud Photium Conſtantinopolitanum leguntur de 3. cauſis oppreſſorum Dionyſii Areopagitæ operum. Similiter quòd Maximum teſtetur Beſſarion Dionyſii Areopagitæ fuiſſe Commentatorē, quod de Pachymere eſt indubitatum.

Theodor. presbyter. Maximus. Pachymeres.

Cæterùm ne quid hac in re ſuperſit ambigui, agè argumentum promamus, quod Solis luce clariùs, id quod in manibus eſt, demonſtret. Doctiſsimus ille Agatho Romanæ ſedis Pontifex, epiſtola ad 6. Synodum Vniuerſalem Conſtantinopolitanam data caput 2. ex diuinis no. Dinyſii Areopag. ad ſuum inſtitutum comprobandum recitarat, vnà cum aliis Orthodoxorum Patrum ſententiis. Hanc allegationem non modò ipſe Catholicorum Patrum ibi congregatorum ſuſcepit, adeóque approbauit Chorus: ſed & ipſi aduerſariæ partis propugnatores Macarius & Stephanus. Vnde illud ſingulariter eſt inter alia animaduertendum, quod Seſsione 8. iſti duo illius nouæ doctrinæ propugnatores, cùm Theophanis Presbyteri Abbatis lectione vrgerentur, atque ad huius loci, quem illi corruperant, vt alios, ex Areopagita recitationem nihil quicquam reſpondent. Imò ſuo quoque ipſorum præiudicio teſtati fuerant eſſe Dionifii Areopagitæ, quem ſacrilega audacia mutilare auſi fuerunt. Sicuti & Chryſoſtomi capitulum, quod vnà cum Areopagitæ & aliorum ſententiis ſuo in codicillo conſcripſerant. Synodus etiam Romana ſub Martino primo ſua noſtro Areopagitæ vindicet opera. Porrò ad indubitatam huius rei perſuaſionem facit, quòd Synodus ſeptima vniuerſalis 2. Nicæna Canone. 2. locum recitat ex Eccleſiaſtica Hierarchia diſertè expreſſo Magni Dionyſii nomine: de quo qui ambigit, an cum Areopagita idem ſit, de Baſilio item Magno, de Leone, Carolo aliiſque dubitet, cum inſania licet.

Agatho Romanus. Concili. 6. vniuerſa. Cōſtanti. Patres & Epiſcopi Græci anno 674. nō dubitant, imò nec hęretici. Synodus Romana. Concil. 7. Nicęnū 2. citat Dio. Areopag.

SEd nūc ex parergo ad inſtituti noſtri opus redeat oratio. Dionyſius igitur Areopagita Pauli Apoſtoli oratione Chriſto Domino adductus, Athenienſiſque Eccleſiæ Archiepiſcopus, vti ex Dionyſio illo

CAP. III. Scriptorū primi ſeculi Catalogus.

Corinthio & Michaële Syngelo Hierosolymitano docuimus, creatus variis in locis, quãtãnam sit non scriptæ Traditionis autoritas, demonstrauit: quæ hic non recensebimus vniuersa, sed ea duntaxat delibabimus, quæ rem præsentem doceant illustriùs.

Explicaturus nostræ Christianæ Hierarchiæ causas & effecta D. Dionysius, cùm dixisset aliter Angelis, aliter nobis Deum Opt. suam communicare diuinitatem: nobis quidem, quoàd eius licet ἐκ τῶν θεοπαραδότων λογίων ex eloquiis diuinitùs traditis, per symbola diuersa variè ac multipliciter, statim subiecit, quæ nam Dei eloquia intellexerit: οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια. σεπτότατα δὲ λόγια ταῦτά φαμεν ὅσα πρὸς τῶν ἐνθέων ἡμῶν ἱεροτελεστῶν ἐν ἁγιογράφοις ἡμῖν καὶ θεολογικαῖς δεδώρηται δέλτοις. καὶ μὴν ὅσα πρὸς τῶν αὐτῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ἀϋλοτέρᾳ μυήσει καὶ γείτονί πως ἤδη τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας ἐκ νοὸς εἰς νοῦν διὰ μέσου λόγου, σωματικοῦ μὲν, ἀϋλοτέρου δὲ ὅμως. γραφῆς ἐκτὸς οἱ καθηγεμόνες ἡμῶν ἐμυήθησαν. Nostræ enim Hierarchiæ Ecclesiasticæ substantia tota est in verbis à Deo traditis collocata. Hæc porrò veneranda

Duplex Dei verbũ scriptũ & nõ scriptũ

« Dei verba dicimus, tam quæ à diuinis nostris mystagogis in sacrosan-
« ctis theologicisque prodita sunt libris, quàm quæ nostri præceptores
« ab iisdem viris sanctißimis institutione non scripta, & quæ materiam
« nesciat cælesti illi Hierarchiæ viciniori ex mente in mentem median-
« te oratione initiati didicêre: quæ vt corporalis quidem est, ita materiæ
« expers magis, atq; agrapha, & sine scripto. Rursus eod. ca. 1. post paucu-
« la: Res, inquit, diuinas per humana, Res materia carentes per materiales, cælestiaque per res istas sensiles, ταῖς ἐγγράφοις τε αὐτῶν καὶ ἀγράφοις μυήσεσι κατὰ τὰς ἱερὰς ἡμῶν ἐκδόντες θεσμούς. Id est, Scriptis & non scriptis suis sacris initiationibus per sacrosanctos nobis tradidêre ritus atque cæremonias.

Atqui hæc fortaßis quispiam de sacrorum ritibus tantùm, ac sacramentorum excipiat dictũ cæremoniis. Verùm agè, vt istud in præsentiarum breuitatis causa viuis supersedeam refutare exemplis, videamus, quá nam ratione paruulorum Baptisma suo etiam seculo ab impiis derisum atque flagellatum conuitiis crediderit, defendendum. Multa igitur hanc in rem sub Ecclesiasticæ Hierarchiæ finẽ præfatus, validißimũ, quod habuit, obiecit illis scutum: πλήν γε ὅτι καὶ περὶ τούτου ταῦτά φαμεν, ἅπερ οἱ θεοειδεῖς ἡμῶν ἱεροτελεσταὶ πρὸς τῆς ἀρχαίας μυηθέντες παραδόσεως εἰς ἡμᾶς προήγαγον. Id est, Enimuerò de hoc, inquiẽs, ea respondemus, quę nostri sacræ institutionis magistri planè diuini, ac ita dixerim, Deiformes vetusta & ipsi initiati Traditione nobis prodidêre.

Hisce pauculis sed luculentis demonstratum opinor equidem, Diuum Dionysium Areopagitam Pauli Discipulum non minùs autoritatis diuinæ credidisse Traditionibus non scriptis insedisse, atque scriptis & diuina Scriptura expreßis. Quid enim pro infantum Baptismate propugnando attulisset non scriptam Traditionem, vetusta, inquiens, Traditione nobis proditam, nisi paris illi fuisset autoritatis, tam non scripta quàm scripta?

Diuus

Vide Dialo. Theodoret. 3. Catalo. Dia. 307

D. Ignatii Traditione nō scripta ceu verbo Dei nititur.

Diuus etiam ille Ignatius, qui, vt est apud Theodoretum, διὰ τῆς τοῦ μεγάλου Πέτρου δεξιᾶς τῆς ἀρχιερωσύνης τὴν χάριν ἐδέξατο, magni illius Petri dextera Archiepiscopatus gratiam suscepit, epistola ad Smyrnęos scripta (quã ne quis temerarius reiiciat, D. Hieronymus & Theodoretus variis locis vt genuinam recitant) Christianos inter grassantes hæreseon plurimarum pestes non habuit, quo eos aut securiùs præmuniret, aut in Fide verè Apostolica firmiùs constabiliret, quàm quòd in doctrina pridem tradita vt persisterent constantes, commoneret. πρέπον οὖν ἐστιν ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων καὶ μήτε κατ' ἰδίαν περὶ αὐτῶν λαλεῖν, μήτε κοινῇ· προσέχειν δὲ νόμῳ καὶ προφήταις καὶ τοῖς εὐαγγελισαμένοις ὑμῖν τὸν σωτήριον λόγον· τὰς δὲ δυσωνύμους αἱρέσεις, καὶ τοὺς τὰ σχίσματα ποιοῦντας φεύγετε ὡς ἀρχὴν κακῶν. Quod est: Quapropter ab istiusmodi hominibus decet abstinere, & de illis nec priuatim nec publicè loquendum, sed attendendum ad legem, & Prophetas, & eos qui vobis salutarem Euangelii doctrinam annunciarunt: Hæreses verò abominandas, & eos qui doctrinæ huius dissidia inuehunt, ceu malorum omnium fontem refugite.

Sic & Magnesianos exhortabatur, σπουδάζετε οὖν βεβαιωθῆναι ἐν τοῖς δόγμασιν τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων. Date igitur operam, inquiens, vt in Christi Domini & Apostolorum dogmatibus confirmemini.

Sed ne in re aperta multus videar, vnum illud ex epistola ad suos Antiochenæ Ecclesiæ filios data subtexuisse suffecerit: quibus tũ lupi plurimi insidiarentur pastore nunc Christi ouiculis Romam abducto ita scripsit: παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε φυλαττόμενοι τὰς εἰσκωμασάσας αἱρέσεις τοῦ πονηροῦ ἐπ' ἀπάτῃ καὶ ἀπωλείᾳ τῶν πειθομένων αὐτῷ, προσέχειν δὲ τῇ τῶν ἀποστόλων διδαχῇ καὶ νόμῳ καὶ προφήταις πιστεύειν.

Adhortor igitur vos, inquiens, ego qui Domini causa captiuus » abducor, vt vitam vestra, qua à Deo vocati estis vocatione, dignam vi- » uatis, vos quidem custodientes ab hæresibus, nunc ab illo malo in frau » dem & perniciem eorum, qui ipsi fidem habent, in orbem inuectis, » attendentes verò Apostolorũ doctrinæ, & legi Prophetisq; credẽtes. »

Cæterùm vnus hic Ignatius præsentem quæstionem ad dirimendum abũdè sufficeret, si alia eius diuino spiritu plenissima scripta aut temporum, aut hæreseon potiùs, non intercidissent iniuria. Siquidem eum Traditiones conscripsisse certò Apostolicas testatur Eusebius.

Papias Hieropolitanus.

Adhæc & Papias Hieropolytanus Ioannis quidem Euangelistæ auditor, Polycarpi autem sodalis, sese non tam scriptis, quàm ex Apostolorum verbis synceram Apostolicæ Fidei Confessionem didicisse narrat, quæ quidem ex Apostolorum Discipulis rememorata acceperat. Non grauabor, inquit, in procemio suorum de verbis Dominicis „ Commentariorum, si Nicephoro creditur, quæcunque à Presbyteris „ rectè didici, ac rectè memini, veritatem eorum interpretatione confir- „ mans, tibi exponere. Minimè enim iis sum, vt multi, delectatus, qui „ multa dicerent, sed qui vera docerent: neque qui aliena, sed qui à Do- „

 mino

" mino,& ab eis,quibus cum ipsa veritate consuetudo fuit, de Fide tra-
" dita præcepta commemorarent. Quòd si quando aliquis Presbytero-
" rum sectator adueniret, eorum ipsorum inquirebam sermones: quid
" scilicet Andreas, quid Petrus dixisset:quid Thomas,aut Philippus,aut
" aut Simon,aut Iacobus:aut quid Ioannes, aut Matthæus, aut quid a-
" lius quispiam Domini Discipulorum, aut quid etiam Ariston, & Io-
" annes Presbyter,& ipsi Discipuli Domini dicant. Non enim tantum
" me libris adiuuari, quantum viua & præsenti voce arbitratus sum.
Quod clarissimi apud priscos Papiæ testimonium manifestò declarat, quídnam primi illi post Apostolos Ecclesiarum magistri de hac quæstione censuerint, vndé nam vera Euangelii doctrina fuerit petenda?

Polycarp. Ad eundem præterea modum D. Polycarpus suam, quam à Maioribus, Apostolisque, à quibus eum lib.3.contra hæreses institutum narrat Irenæus, doctrinam Ecclesiasticam aduersus Valentinum atq;
" Marcionem, aliosque insanarum opinionum autores constanter tue-
" batur,vnam & solam hanc veritatem(teste D.Irenæo) quam Ecclesia Lib.3.c.4.
" tradebat se abApostolis accepisse prædicans.Quo inuicto doctrinę ab
" Apostolis semel traditæ argumento, non solùm Romæ sub Aniceto
" in priuato cum Valētinianis atque Marcionitis colloquio clarißimus
" hic Christi martyr vsus intelligatur:sed in epistola quoque illa Philip
" pensibus scripta, apud plerosque veterum celeberrima. In ea igitur,
" quam D.Hieronymus valdè vtilem prædicat, cuius & fragmenta ali- In Cata.
quot Eusebius Cæsariensis recitat,Philippenses ad rectam Christianæ Fidei doctrinam, à qua nonnihil hæreseon prauitate detorti deflexerant,reuocans,obseruemus obsecro,quibús nam argumentis, & vnde petitis ad hanc rem tantam conficiendam sibi vtendum duxerit. Ser-
" uiamus ergo ei, inquit, cū timore & reuerentia,secundum quod Euā-
" gelizauerunt nobis Apostoli, & Prophetę annunciauerūt aduentum
" Domini nostri Iesu Christi.Zelantes bona,abstinete ab scandalis & fal
" sis fratribus,qui in vanum portant nomen Domini,qui oberrare faci-
" unt inanes homines. Omnis enim qui non confitetur Iesum Christū
" in carne venisse,hic Antichristus est. Et qui non confitetur mysteriū
" crucis,ex Diabolo est. Et qui deuiauerit eloquia Domini ad propria
" desideria, & dixerit neq; resurrectionē neq; iudiciū esse,hic primoge-
" nitus Sathanę.Propter quod relinquētes vanitates multorū &falsas do
" ctrinas,ad illud, quod traditū est nobis,à principio verbū reuertamur.

CAP. IIII. Scriptorū secūdi seculi Catalogus.

HVnc quidem in modū primo illo nati,& ex Orientis Christianissimi seculo doctrina Apostolica,eademque Catholica,cùm propagata,tum aduersus hereses adeò,non tam scripto Dei verbo,quàm traditis semel Ecclesiæ Apostolicæ dogmatibus fuit propugnata. Quod consequentibus quoque temporibus à Catholicis Patribus semper atque constanter obseruatum fuisse nunc demonstrare pergimus.

Alexāder. Alexander ille primus Romanus Pontifex,epistola ex Concilio Romano

Romano ad vniuersos Catholicos scripta inter alia Christianæ Eccle-
siç, à Patribus, hoc est, vt idem interpretatur, Apostolis tradita discipli- »
næ capita sanciuit, panẽ & vinũ aqua mistum in sacrificiis offerendũ, »
contra illorum errorem, qui aut vinum merum, aut aquam docebant »
offerendam meram. Quod suum decretũ Patres eo in Concilio cõgre-
gati, idoneo satis testimonio cẽsuerunt cõfirmatũ, quod à Patrib⁹, hoc
est, Apostolis, ita esset traditũ, nihil aduersarios veriti, qđ cęremonio-
lę, vt apparet, minimæ ꝓbationẽ ex Scripturis desiderarẽt firmiorẽ. Vi-
ni autẽ aqua in sacrificio miscẽdi ritũ, & tũ quidẽ, & sanè nũc, à Christo
Lib. 4. & Apostolis traditũ obseruari, infrà suo loco plurib⁹ testib⁹ cõfirmabiť.

Cuius vestigiis insistẽs successor Sixtus à D. Petro septimus teste Sixtus.
Eusebio & Marcellino comite, qui posteaq̃ plurima sacrarum literarũ
accumulasset testimonia, quibus Deum esse vnum luculentissimè de-
monstrarat, Patrem tamen ingenitum esse confitendum contra hære-
ticorum innouationes docet, quamq̃ nullum huic suffrageretur Scri-
pturarum testimoniũ: Si, inquit, nõ sanè sapientes vnitatẽ Fidei volue- »
rint simplici corde recipere, ex hoc itaq; testimonio, in vno Spiritu po »
terunt simul Patris & Filii vnitatẽ condiscere. Patrẽ igitur, vt superiùs »
cõprehensum est, in diuinis literis, ingenitũ propriè positũ nec legere »
possunt penitùs, nec probare. Sed q̃a Fides idipsum exigit Christiana, »
absq; dubitatione ingenitus creditur, qui tamen secundũ seriẽ Scriptu »
rarũ similis à se genito visus esse monstratur. Quo testimonio quid nã
ab homine sui cõpote ad rẽ pręsentem confirmandã meritò desidereť
manifestiùs. Satis enim Fidei dogma de Patre ingenito in Ecclesiis ob-
tinens apud Christianos mereri pronunciat, quod Fides, inquit, ita
exigit Christiana, quantumcũq; nulla Scripturarũ vocula suffragareť.

Dial. 2. D. etiã Iræneus Lugd. Episco. atq; φωστὴρ, ait Theodoretus γαλατῶν τῶν D. Irenęus
ἑσπερίων, lumen Galat. Occcidentaliũ, siue Gallorũ, D. Polycarpi, q̃ Ioã-
In Cata. nem Euang. teste Hieron. audierat, olim Diaconus, nostræ Fidei inui-
ctiss. propugnator, cùm à Valẽtinianis & Marcionitis passim iactareť
à Christo nostro aliũ lõgè Deum fuissẽ annunciatũ, q̃ qui olim à Moy
se mundi istius describebatur creator, vide mihi obsecro, quibusnã ar-
mis præcipuum Christianæ Fidei caput aduersus infestos hæretico-
rum arietes illam funditùs subruere commolientes, sit tutatus? Tradi- »
tionem Apostolorum, inquit libro tertio cap. 3. in toto mundo mani- »
festatam in Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint videre, »
& habemus annumerare eos, qui ab Apostolis sunt Episcopi in Ec- »
clesiis instituti, & Successores eorum vsque ad nos, qui nihil tale do- Aurea D.
cuerunt, neque cognouerunt, quale ab his deliratur. Vbi in præsentis Irenęi ver
rei confirmationem enumerato Episcoporum Romanæ Apostoli- ba & verè
cæ Sedis Catalogo ita subnectit capit. 4. Quid autem, inquit, si neque Irenica ad
Apostoli quidẽ Scripturas reliquissent nobis, nónne oportebat ordi- oẽs istius
nẽ sequi Traditionis, quẽ tradidérunt iis, quibus cõmittebas Ecclesias? tempesta-
tis procel-
las sedan-
das & paci
ficandas.

cui

" cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in
" Christum credunt, sine charactere vel atramento scriptam habentes
" per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem Traditionem diligenter custodientes, & quæ seq. Verùm priusquàm ad alios proficiscamur, hunc sanctum Dei hominem Episcopum Apostolicum dimittere non est animus, nisi benedixerit nobis: quod illis faciet verbis saluberrimis initio capitis huius quarti scriptis. Tantæ igitur ostensio-
" nis cùm sint hæc, non oportet (inquit) adhuc quærere apud alios ve-
" ritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere: cùm Apostoli quasi in de-
" positorium diuos plenissimè in ea contulerint omnia, quæ sint verita-
" tis, vti omnis, quicunque velit, sumat ex ea potum vitæ. Hæc enim est
" vitæ introitus, omnes autem reliqui fures sunt & latrones. Propter
" quod oportet deuitare quidem illos: quæ autem sunt Ecclesiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis Traditionem.

D. Serapiō Antiochenus. Cæterùm quantum autoritatis planè irrefragabilis Traditio Ecclesiastica per Orientem omnem habere fuerit credita, vnus D. Serapion Antiochenus, septimus post Diuum Petrum Episcopus, suo demonstrarit exemplo. Apud Rossensem Parœciam occulto aliquot Marciani veneno infecti, cùm laborarent vehementer aduersus Catholicos, D. Petri Euangelion, quod dicebatur, vrgebant, adeò vt ex simultate haud exiguum gliscere videretur incendium. Quod simulatque pius ille suarum ouicularum Pastor Serapion cognouisset, ad eos sese confert, dissidii omnis seminarium semel submoturus. Quò cùm accessisset, ex quæstione de Petri Euangelii libro, an legendus foret nec ne, illas turbas agnouit ortas, quas vt cōponeret, nihil suspicatus quosdam Fidei esse non sanæ, librum non perlectum illis legendum per-
" misit. Si hoc solùm est, quod simultatem hanc (inquiens) inter vos ge-
" nerare videtur, legatur. Verùm posteà vbi viro sanctissimo fraus suboleuit, vide mihi obsecro, quánam ratione fictitium istud D. Petri Euā-
" geliō exauthorauit: ἡμεῖς γὰρ ἀδελφοί καὶ πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους ἀποδεχόμεθα
" ὡς χριστόν. τὰ δὲ ὀνόματι αὐτῶν ψευδεπίγραφα ὡς ἔμπειροι παραιτούμεθα, γινώσκοντες ὅτι τὰ τοι-
" αῦτα οὐ παρελάβομεν. quod Ruffinus hisce verbis reddendum arbitraba-
" tur: Nos enim fratres (scribebat Diuus Serapion suis Rossensibus,
" teste Euseb. libr. 6. capite 9.) & Petrum, & alios Apostolos recipimus
" tanquàm Christum. Quæ autem sub eorum nomine falso ab aliis cōscripta sunt, velut gnari eorum sensus & sententiæ declinamus, scien-

Tertullia. tes quòd talia non sunt nobis tradita. Septimus item Florens Tertullianus Latinorum omniū, aiebat Vincētius Lirinensis, facilè Princeps, dum sese intra tutissima Catholicæ Christi Ecclesiæ continebat castra, non alia sibi superesse existimauit principia, post quæ inter varias Hæreticorum oppugnationes tutus delitesceret, præter vnam hanc doctrinam Ecclesiasticam ab exordio Christianismi per Apostolos traditam. Hanc enim solam suæ aduersus ingruentes ingenti & vi & numero

mero sui seculi hereseon cateruas velitationis ceu inuictā certissimāq; "
indubiæ victoriæ Ducē sectatus, negabat cum hereticis ex Scriptura a- "
gendum esse: Ne nobis, inquit, illi falso, quod nos illis verissimè, "
impingāt, à nobis adulteria Scripturarū & expositionū mendacia ad- "
ferri. Non ergo ad Scripturas prouocandū, nec in his constituendum "
certamen, in quibus aut nulla, aut incerta est victoria, aut parū certa. "
Sed initiò disputandū, à quo, per quos, & quibus sit tradita disciplina, "
qua sumus Christiani. Quā ea ratione indubitatò deprehēdi posse de- "
mōstrat, si vt à Christo in Apostolos, ab Apostolis in Ecclesias, quibus "
Christū viua voce assignarunt, ab iis ad Colonias illarum Principū Ec "
clesiarū descendit Fides Christiana, ita eodem gradu sed retrogrado ab "
Ecclesiis adolescentioribus ad matrices illas Ecclesias, ab iis ad Apo- "
stolos, à quibus ad Christū indubium veritatis fontē conscendat. Quę
grauissima, iuxtà atq; veriss. Tertull. sententia, si tantū fidei & autori-
tatis apud nuperrimos Catholicæ Dei Ecclesię aduersarios inuenirct,
quantū ei & vetustas meritò vindicat, & veritas tribuit, adeoque ipsissi
ma Christianæ Ecclesiæ necessitas, dandū prorsus cogit, Deū immor-
talem, q̄ subitò noua Ecclesiis omnibus rediret optata facies? quanto
gaudio suauissima omnibus dogmatū cōcordia desideratissima reflo-
reret? Quātis delitiis deniq; omnium nationū animos gratissima Fidei
verè Euāgelicæ vnitas demulceret? Si, inq̄, vt ille præscribit, apud oēs
semel in cōfesso esset, atq; persuasissimū cōstaret, oēm doctrinā, quæ cū
illis doctrinis Apostolicis, matricibus, & originalibus cōspiret veritati
deputandā, id sine dubio tenentē, qđ Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli
à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquā verò oēm de mēdacio pręiu
dicandam q̄ sapiat cōtra veritatē Ecclesiarū & Apost. & Christi & Dei.

Hinc hinc resarciēda oīs dissidi orū cōcordia.

Rituum prætereà & Cæremoniarū Christianarum rationem nō
semper ex Scripturis, sed viuis veterum Traditionibus esse petendā,
vnus eiusdem Tertulliani locus luculenter satis demonstret ex libello
de corona militis: vbi coronam frondeā Christianis nō esse gestandā, "
quib⁹ rationibus nixus asserat, operępretiū fuerit animaduertisse. Om "
nes, inquit, ita obseruant à Catechumenis vsque ad Confessores, vsq; "
ad Martyres, vel negatores. Viderint vnde autoritas moris, de qua cū "
maximè queritur. Hanc si nulla Scriptura determinauit, certè consue- "
tudo corroborauit, quę sine dubio de Traditione manauit. Quomodo "
enim vsurpari quid potest, si priùs traditū non est? Etiā in Traditionis "
obtentu exigenda est, inquis, autoritas scripta. Ergo quæramus, an & "
Traditio nō scripta nō debeat recipi? planè negabimus recipiendā, si vl "
la exēpla pręiudicent aliarum obseruationū, quas sine vllius Scripturę "
instrumēto, solius Traditionis titulo, exinde cōsuetudinis patrocinio "
vindicamus. Quo in loco enumeratis variis sacrorū rituum speciebus, "
vt Abrenūciationis in Baptismo, quodq; amplius aliqd dū baptizamur
respōdem⁹, quā Dñs in Euāg. determinauit, vt antelucanę Eucharistię,

vt

" vt oblationum anniuerſariarum pro defunctis,pro natalitiis,aliiſque " id genus non ſcriptis,ita tandem colligit:Harum,inquiens,& aliarum " eiuſmodi diſciplinarum ſi legem expoſtules Scripturarum, nullam " inuenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, conſuetudo firmatrix,& " Fides obſeruatrix:rationem Traditioni, conſuetudini, Fidei patroci- " naturam, aut ipſe perſpicies, aut ab aliquo qui perſpexerit,diſces: & " quibuſdam interiectis: His igitur, inquit, exemplis renunciatum erit " poſſe etiam non ſcriptam Traditionem in obſeruatione defendi con- " firmatam conſuetudine idonea teſte,probatę tunc Traditionis ex per- ſeuerantia obſeruationis.

Cle.Alexādrinus geminā agnoſcit Dei vocē,ſcriptam & vocalem.

Hunc in modum de Traditionis non ſcriptæ vi in Africa ſenſit eo tempore pubeſcens tunc per orbem Eccleſia, quod ex Tertulliani æqualibus Clemente Alexandrino,Serapione Antiocheno, aliiſque eſt cognoſcere. Diuus Clemens igitur Alexandrinus Pāteni illius & aliorum clariſsimorum Chriſti martyrum auditor,quem D.Theodoretus ἱερὸν ἄνδρα καὶ πολυπειρίᾳ ἅπαντας ἀπολιπόντα meritò dicit, virum ſacrū, quique Scriptores ad vnum omnes multarum rerum peritia antecellit,ſuis illis ſtromatibus haud infrequenter non ſcriptarum meminit Traditionum,vnde nos huic operi ceu ex ditiſsimo copię cornu quędam promemus emblemata.

Initiò igitur ſtromatū pauca de Concionatorū & Scriptorū ſcopo præfatus,ita de Chriſtianæ Fidei doctrina ſub frumenti allegoria attexuit: ἡ γεωργία δὲ διττή, ἡ μὲν ἄγραφος, ἡ δὲ ἔγγραφος. ὁποτέρως δ' ἂν ὁ τοῦ κυρίου ἐργάτης σπείρῃ τοὺς εὐγενεῖς πυρούς, καὶ τοὺς στάχυς αὐξήσαντι καὶ θερίσει θεῖος ὄντως ἀναφαίνεται γεωργός. Id eſt, Duplex porrò eſt agricultura, alia enim Scripturis non eſt contenta, alia verò eſt ſcripta. Iam vtrouis modo ille Domini operarius præclara illa ac generoſa ſeminarit ſemina, & ſpicas auxerit, meſſuetitq́ue, diuinus reuerà fuerit agricola. Poſt hæc autem ruſticam hanc homæoſin aliis explicans verbis, cauſam redditurus, cur Deus Opt. non reuelarit multis,quæ non erant multorum,quod capere non poſſent,nec ex eis informari,ſubtexuit: Ἄῤῥητα δὲ, καθάπερ ὁ θεός, λόγῳ πιστεύεται, οὐ γράμματι. Id eſt, Ineffabilia autem,arcanaque,ſicuti Deus, non literis credūtur,ſed voci. Et rurſus: ἀλλὰ γὰρ τὰ μυστήρια μυστικῶς παραδίδοται, ἵνα ᾖ ἐν στόματι λαλοῦντος καὶ ὃ λαλεῖται. Siquidem myſteria tradūtur myſticè, vt ſit in ore quoque loquentis, quod loquitur, potiùs autem non in voce, ſed in intelligentia.

γνωστικὴν οἰκονομίαν, i. quod Gnosticū verum, ac Chriſtianū Philoſophū inſtituendū ac pficiendū facit.

Adhæc 5. Stromatum docet, non vniuerſa Fidei Euangelicæ dogmata in Scripturam eſſe relata. Iam verò Apoſtolus ait, ad diſtinctionem perfectionis, quæ eſt ex cognitione, communem Fidem alicubi quidem dicit fundamentum,alicubi verò lac,& infrà. Cognitionis ædificium in epiſtola quoque ad Romanos, ænigmaticè ac obſcurè ſignificans: Deſidero, inquit, videre vos, vt aliquod vobis donum impertiar ſpirituale, vt vos cōfirmemini. Non poterat apertè literis ſcribi

eiuſmo-

eiusmodi dogma. Et eodem libro, in illud Pauli: Scio, cùm venero ad »
vos, veniam in plenitudine benedictionis Christi, τὸ πνευματικὸν χάρισμα »
καὶ γνωστικὴν παράδοσιν ἱμματαδοῦναι παρῶν παροῦσι ποθεῖ οὐ δὲ δι' ἐπιστολῆς ὅσα τε ἦν ταῦτα »
μηνύεσθαι Id est, Donum spirituale & Traditionem, quæ Gnosticum ac »
Christianum perficit Philosophum, præsentibus præsens cupit im- »
partire. Neque enim licebat hæc per epistolam significare. Adhæc li- »
bro 6. de vera gnosi atque cognitione, quę gnosticum verum faciat, »
differens: Cognitio, inquit, ipsa est, quæ per successionem ad paucos »
ex Apostolis absque scripto tradita peruenit.

Deniq; ne cui nauseabundo simus rerum licèt saluberrimarum copia graues, vnum ex Stromat. 7. retexam locum, qui luce clariùs meridiana nostræ Traditionis Ecclesiasticæ non scriptę doceat inuictam ac necessariam adeò Fidei cùm retinendæ, tum tuendæ autoritatem.
Necesse est enim labi in maximis, inquit, eos, qui res maximas aggre »
diuntur, nisi regulam veritatis ab ipsa veritate acceptam tenuerint. »
Quæ autem hęc sit Fidei regula adeò necessaria, mox subtexuit: Quē- »
admodum igitur, si quis ex homine fiat bestia, illorum exemplo, qui »
Circes venenis fuêre infecti: Ita homo Dei esse, & Domino fidelis »
esse perdidit, qui aduersus Ecclesiasticam recalcitrarit Traditionem, »
& in humanarum hæreseon desiliuit opiniones.

Plura in hanc sententiam qui cupiat, per me licet ipsam Stromatum ingrediatur officinam, nulli mortalium occlusam: vnde copiosiùs, si videbitur, aulęa mutuet mirificè variegata, hunc locum admirabiliter exornatura. Verùm nos eius contemplatione accuratiore aliud in tempus reposita, ad alios Christianę Ecclesię Patres transeamus, qui suo suffragio rem, quę in pręsens agitur, faciant contestatiorem.

QVàm autem huius Alexandrini Theologi vestigiis mordicùs inhęserit Origenes ille Adamantius, pro eo atq; ingenuum decuit Discipulum, paucis ex innumerorum Scriptorum eius locis huc egregiè facientibus erit agnoscere. Hic igitur, quámnam vnicam doctrinę certò Euangelicę, & indubitatò Apostolicę, cùm à corruptelarum contagio conseruandę, tum ab hęreticorum plagio vindicandæ, crediderit sibi ineundam viam paucis licèt verbis, at mirè tamen luculentis expresit: Illa sola, inquiens, credenda est veritas, quę in nullo ab Ecclesiastica discordat Traditione. Quam sententiam longè verissimam, quantò irrefragabilis veritatis pondere autor hic pressus pronunciarit, nemini dubium esse queat, qui librorum de principiis, siue vt Ruffinus, de potestatib^9, institutũ apud animũ suum perpẽderit. Altissimas enim quæstionũ aliquot sanè quam obscurarũ pertractandarum tenebras ingredi non audet, nisi clarissima Fidei Catholicæ face prælucente illustratus, ne innata ingeniis nostris caligine obcæcatus, in scopulos impingat errorum. Initiò itaque fulgidissimam Euange-

CAP. V. Scriptorũ tertij secu li Christiani catalogus.

Origenes Adamanti^9 doctrinã nõ scriptã habet pro verbo Dei Euangelico.

licæ doctrinæ lucernam ſibi aliisque ſtudioſis omnibus proponit, vt « ad eius coruſcantis illuſtres radios tenebroſas quæſtionum latebras in« offenſus excutiat: Sicut multis, inquit, apud Græcos & Barbaros pol« licentibus veritatem, deſueuimus apud omnes ea quærere, qui eam falſis opinionibus aſſerebant, poſteaquàm credidimus Filium Dei eſſe Chriſtum, vt ab ipſo nobis hanc diſcendam eſſe perſuaſimus: ita cùm multi ſint, qui ſe putent ſentire, quæ Chriſti ſunt, & nonnulli eorum diuerſa à prioribus ſentiant: ſeruetur verò Eccleſiaſtica prædicatio per « ſucceſsionis ordinem ab Apoſtolis tradita, & vſq; ad præſens in Eccle« ſiis permanens: Illa ſola credenda eſt veritas, quæ in nullo ab Eccleſiaſtica diſcordat Traditione. Hunc quidem in modum Origenes Euangelicam veritatem ex ſola Eccleſiaſtica Traditione, quaſi vnica Euangelii norma metiendam cenſuit, ex qua ipſa de indubia Canonicorum S. Sripturæ adeò librorum autoritate iudicandum exiſtimauit.

Traditio Eccleſiaſti ca Origeni eſt veritas Euangelica.

Quum enim eius ſeculo varia Euangeliorum exemplaria, alia Petri, alia Andreæ, alia Matthiæ nomine circumferrêtur inſcripta, vide mihi quæſo, quó nam ſibi telo Origenes ille & ad genuinam Euangelii doctrinam defendendam, & adulterinam confodiendam vtendum duxerit. Siquidem primo in Matthæum Commentario, Eccleſiaſticũ « obſeruans Canonem, ait Euſebius, de Euangeliorum numero ita ſcri« bit: ὡς ἐν παραδόσει μαθὼν περὶ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἃ καὶ μόνα ἀναντίρρητά ἐστιν ἐν τῇ ὑπὸ « τὸν οὐρανὸν ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ. Quod eſt: Quemadmodum, inquit, per Traditio« nem edoctus, accepi quatuor eſſe Euangelia, quæ ſola extra omnem controuerſiam poſita ſunt apud vniuerſam Dei Eccleſiam: quæ toto orbe latè diffuſa patet. Eandem Traditionem Eccleſiaſticam Ducem veluti certiſsimam ſecutus, nihil de Pauli epiſtola ad Hebræos ſcripta « dubitans in homeliis, in eandem pronunciat: εἴ τις οὖν ἐκκλησία ἔχει ταύτην « τὴν ἐπιστολὴν ὡς Παύλου, αὕτη εὐδοκιμείτω καὶ ἐπὶ τούτῳ. οὐ γὰρ εἰκῇ οἱ ἀρχαῖοι ἄνδρες ὡς Παύλου αὐ« τὴν παραδεδώκασιν. Quod eſt: Si qua igitur, inquit, Eccleſia hanc Epiſtolam « tanquàm D. Pauli habet, ea hoc etiam nomine ſibi perplaceat, atque gratuletur. Non enim temerè priſci illi Maiores eam D. Pauli eſſe tradidêre. Quæ Origenis teſtimonia admirandam Traditionibus noſtris Eccleſiaſticis autoritatem adferre nulli non eſt perſpicuum. Cęterũ ne quis exiſtimet diuinã Traditionẽ in confirmãdis duntaxat Scripturis valere, non itẽ in hæreticorũ erroribus depellendis aut reuincẽdis, vnũ ad hæc Orig. adducemus locũ, quò ſemel omnibus reddamus perſuaſiſsimum, Traditionẽ Eccleſiaſticam vnicã eſſe Chriſtianæ Fidei conſeruandæ aduerſus hæreticorũ incantamẽta ſalutare moly, & aduerſus omnes erroris cuiuſuis noxas ſaluberrimam panaceã? Ille igitur locũ D. Pauli ad Titũ Creteñ. Archiepiſco. Hæreticũ hominẽ poſt trinam correptionẽ deuita, ſciẽs quia peruerſus eſt, & eo ſeipſo condẽnatus, interpretatur ex variis hæreticorũ ſpecieb⁹, hæreticũ definire nõ ambigit:

Libros Canonicos habet Origenes, & Tradit. Eccleſiaſtica tales eſſe doceat.

Traditio Eccleſiaſt. veriſsimũ eſt moly, atque panacea.

Qui

Qui sese Christo professus credere aliter de Fidei Christi dogmatibus sentit, quàm pietatis regula atque Ecclesiasticæ obseruationis puritas exposcit. Quam accuratam Hæretici descriptionẽ certisũmis aliquot veterum illarum hæreseon exemplis illustrat Marcionis, Valentini, Ebionis, aliorumque illius farinæ. Vbi & eos censet habendos hæreticos, qui animas omnes humanas non vnius eiusdemque dicunt esse substantiæ. Similiter & illos, qui præmia bonæ conuersationis, & vitæ in regno Domini iusto eius iudicio animas recepturas negant. Rursus, qui non credit, quòd neque hominum quis, neque Diabolorum à Deo in perditionem traditus est, sed vnusquisque pereuntium sua negligentia pereat & culpa, qui habens arbitrii libertatem, eligere quod bonum est, & potuit, & debuit: Tentari quidem omnes homines ad malum Diabolicis agonibus, præcipuè tamen eos, qui in Christum credunt: sed vt persuadere atque decipere incautos & negligentes possunt, ita & peccandi necessitates per agones illis imponere non possunt. Sed nunc alios tempore consequutos vt persequamur, monet præsentis instituti ratio.

Hæreticus Origenis, q traditionibus Ecclesiæ aduersatur.

Merita vitæ æternæ.

Liberũ arbitrium.

Post hæc sub Stephano Romano Episcopo ingens illa contentio de recipiendis hæreticis, an essent baptizandi, exarsit, quæ totam planè Africam miro incendio inflammauit: quam licèt Diuus Cyprianus in affirmationem trahere conaretur, totius Africæ Episcoporum omnium suffragio communitus, non tamen eius concilio Stephanus Romanus assentiendum iudicabat: quin eius sententiam potiùs rebus ipsis mutandam commõstrauit. Qua igitur re D. Stephanus hac in causa euaserit victor, operæpretium fuerit paucis cõmemorare. Quæstio illa non tam sui difficultate erat obscura, quàm argumẽtis Aphrorum perplexa. Neutra enim illius quæstionis pars aperto Scripturarum testimonio comprobari liquidum potuit. Rationum igitur quas illi adducebant momenta, quum nihil Stephanum remorarentur, traditam Maiorum regulam (ait Eusebius lib. 7. cap. 2.) sequutus, non esse rebaptizãdos statuit. Cuius decretum vel sola Maiorum Traditione nixum, quantùm coluerint posteà Episcopi Africani, D. Hieronymus lib. contra Luciferia. commemorat: Illi, inquit, Episcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum Cypriano constituerant, ad antiquam consuetudinem reuoluti, nouum emisere decretum: Quid facimus? ita & nobis Maiores nostri, & illis sui tradidêre Maiores.

Stephanus Rom. Pon.

Doctrina nõ scripta grauissimã Cypri. quæstionẽ dissoluit.

Stephanus Ro. q̃d nã sequutus contra Cypriani & Africanorum Synodum

Huius æqualis Diuus Cyprianus Carthaginensis Episcopus magnificè adeò de Traditionibus in vniuersum omnibus, doctrinisque Ecclesiasticis sensit, vt non possit vllo pacto magnificentiùs. Ita enim in Concione de ablutione pedum: Sicut lex, inquit, per singulas offensiones propria sacrificia requirebat, ita vnum figeretur Fidei Christianæ remedium, ad quod curreret, quoties se cognosceret offendisse: quod quidem Petro nõdum fuerat reuelatum. Quippe qui Traditio-

D. Cyprianus doctrinã traditã sequitur & dat regulã in Sacramentorũ numero.

" nis disciplinam nondum audierat. Docetur ergo Petrus, quæ sit Bap-
" tismi,& aliorum Sacramentorum stabilitas, & quantum ad expiatio-
" nem proficiat humilis pietas,& pia humilitas, & quo modo omni tē-
" pore prosequenda & repetenda ablutio pedum. Nam Baptismum re-
" peti,Ecclesiasticæ prohibent regulæ. Nemo sacros ordines semel da-
" tos iterum renouat: nemo sacro oleo lita, iterum linit, aut consecrat:
" nemo impositioni manuum,vel ministeriis derogat Sacerdotum.Ip-
" se summus Sacerdos sui est Sacramenti institutor & autor; in cæteris
" homines Spiritum sanctum habuêre Doctorem. Et sicut par est Spi-
" ritui sancto & Christo diuinitas, ita suis institutis æqua est autoritas,&
" potestas:nec minùs ratum est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli
" tradiderunt,quàm quod ipse tradidit,& in sui commemorationē fieri
præcepit. Quæ aurea prorsus Diui Cypriani verba quum apud Euangelicos istos ille præ cęteris ferè omnibus Orthodoxis Scriptoribus fidem mereatur locupletissimam,accurationi studio duceremus trutinanda, quod maximum in rem præsentem adferant operæpretium, nisi instituti ratio aliò festinans inhiberet: luculenter enim perspecta multorum dogmatum,cùm Catholicorum solidissima continent firmamenta, tum Lutheranorum vanissima demonstrant nugamenta.

Quod suo inferiùs loco aptiùs pertractabitur. In præsentiarum porrò nobis ex Cypriano illo orbis vniuersi, ait Nazianzenus, magistro commonstrasse sufficiat,tantam esse Traditionum non Scripturarum vim,autoritatem,& maiestatem,vt non minùs ratum sit, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderint (de Sacramentis Baptismate, Confirmatione, & S. Ordine, vt infrà docebitur) quàm quod ipse Dominus Christus Iesus tradidit, putà Eucharistiam, & in sui commemorationem fieri præcepit. *Encom. Cypriā.*

Ad hæc epistola illa ad Pompeium contra Stephani Romani literas data,qua Nouitium Africanæ Ecclesiæ errorem conabatur propugnare, hunc in modum de saluberrima non scriptæ Traditionis au-
" toritate differit: In compendio est, inquit, apud religiosas mentes &
" simplices, & errorem deponere, & inuenire, atque eruere veritatem.
Nam si ad diuinæ Traditionis caput & originem reuertamur, cessat error humanus,& Sacramentorum cælestium ratione perspecta,quicquid sub caligine ac nube tenebrarum obscurum latebat, luce veritatis aperitur. Si canalis aquæ, qui copiose priùs & largiter profluebat, subitò deficiat, nónne ad fontem pergitur, vt illic defectionis ratio noscatur? vtrúm ne crescentibus venis, in capite siccauerit? an verò
" integra inde & plena procurrens, in medio itinere destiterit? At si vi-
" tio interrupti aut bibuli canalis effectum est, quò minus aqua perse-
" ueranter continua ac iugiter flueret, refecto & confirmato canali, ad
" vsum atque potum ciuitatis aqua collecta eadem vbertate atque in-
" tegritate repræsentatur,qua de fonte proficiscitur. Quod & nunc facere

Ratio certissima simul & facillima cōponendorum om̄ium istius tempestatis dissidiorū

cere oportet Dei Sacerdotes, præcepta diuina seruantes, vt in aliquo » si nutauerit, & vacillauerit veritas, ad originem Dominicam & E- » uangelicam & Apostolicam Traditionem reuertamur, & inde surgat » actus nostri ratio, vnde & ordo & origo surrexit. »

Li.1.c.1. SEd nunc tempus admonet, vt quod libri primi exordio promisimus, oratione quàm poterit fieri luculenta, iuxtà ac breui præstemus. Admonebamus tertia illius Aduersariorum axiomatis refutatione, quædam Fidei dogmata, inter cætera verò & illud homousion atq; consubstantiale Nicenũ ipsos Aduersarios suis tanquàm ex scripto Dei verbo definitum, ac Symbolo Apostolico additum obtrudere, ne quid alicubi ab illo Paradoxo videantur variare. Credimus Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, ait Confessio Vvirtembergensis, ab æterno à Patre suo consubstantialem, &c. sicut testimoniis sacræ Scripturæ exposuerunt sancti Patres in Concilio Nicæno, &c.

CAP. VI. Homousion & consubstantiale magis ex Traditione fuisse Symbolo additum, quàm Scriptura aperta.

Sanctos illos Nicænæ Synodi Patres ad subuertendam Arrhii hæresim Scripturarum testimoniis fuisse vsos, nemo est, qui inficietur. Verùm qui huius Concilii acta, aut Patrum, qui interfuerunt scripta legerit, agnoscet illud homousion magis ex Traditione veterum Scriptorum, & doctrina certò Ecclesiastica Patres Nicænos decreuisse atque constituisse, quàm scripto Dei verbo. Si quis enim illas Arrhianorum hominum sanè peracutorum accuratè perpenderit, strophas atque vafra admodùm diuerticula, tergiuersationesque perlubricas, quibus vniuersa & omnia Scripturarum loca istò à Catholicis allata eludere, frustrari, atque calumniari adeò aggrediebantur, perspicuum agnoscet funestissimum illud incendium, quo totus passim flagrabat orbis, non tam Scripturarum testimoniis, quàm vna veterum Patrum, vt ignis aqua, sic Traditione fuisse extinctum.

Quod quò perspiciatur euidentiùs, paucis admodùm huius rei perstringemus historiam, & in quàm horrendam excurrerit Tragœdiam, exponemus. Sed quæ Traditionis Ecclesiasticę vim mirificè reddiderit commendatam.

Arrhij tẽpestas Traditionis Ecclesiasticę vim illustrauit.

Arrhius Presbyter Alexandrinus occultum ex Episcopatus optati frustratione natum dolorem concoquere non valens, varias quæritabat vias, quibus istam, quam superbus putabat, vindicaret iniuriam. Ecclesiam itaque Christianam Constantini Magni Pace tranquillam, atque à persequutionibus Tyrannorum vindicatam, nouis quasi persecutionibus, sic quæstionum turbis ac tumultibus exagitare, atque diuexare tentat: An CHRISTVS Dei Filius Patri suo eiusdem sit substantiæ? An de Patre quidem, sed ex non extantibus, atque nihilo sit genitus? An erat, quando non erat, & cætera.

Quibus quæſtionibus multò quidem obſcuriſsimis atque Scripturarum fragmentis mirè communitis, tota Chriſtiana Eccleſia numeroſiſsimè apud Nicæam congregata, reſpondit, Chriſtum hominem Dei filium Deo Patri ſuo eſſe ὁμοούσιον, atque conſubſtantialem. Quod Eccleſiæ Catholicæ dogma licèt Arrhiani, qui totum Orientem, bonam item Occidentis partem ſuo toxico infecerant: imò totum penè orbem ſui veneni contagione contaminarant, velut adulterinum, & ſine ſcripto Dei verbo definitum conabantur euertere, irritus tamen eorum labor maxima cum Traditionis Eccleſiaſtica vtilitate, atque roborata magis autoritate prorſus euanuit. Siquidē illam Nicæni Concilii definitionem Sabinus Heraclæ Macedoniorum Epiſcopus, velut idiotarum & ſimplicium hominum deliramentum ſubſannabat: Euſebius Nicomediæ, Theognis Nicææ Thraciæ, Maris Chalcedonenſis, Theonas Marazicenus, Secundus Ptolomaidis, velut naturæ rerum incongruam deteſtabantur: Alii rurſus Epiſcopi Orientalis nec numero pauci, nec nomine obſcuri, Philippolim ſecedentes, illud ὁμοούσιον, conſubſtantiale, Nicænum, anathemate damnarant, quod ipſum & Arimini & Seleuciæ moliebantur.

Homouſion quaſi nō ſcriptū rident Arrhiani, deteſtantur, atq; in Cōciliabulo damnant.

Sed paucos iſtos Nicæni dogmatis irriſores, ſubſannatores, adeoque damnatores nihil in euertenda Catholicæ Fidei doctrina, Traditione magis quàm ſcripto Dei verbo corroborata, profeciſſe nequaquàm mirabitur, qui totam illam aduerſus Chriſti Eccleſiam, ex dogmatis illius occaſione excitatā Tragœdiam animo percogitarit. Nam ea vna vt certiſsimum Chriſti præſidium Eccleſiæ Catholicæ & tum ſuppeditatum & laboranti tempeſtiuè oſtendit allatum: ita ſemper præſens atq; paratum, ſimulque inexpugnabilem prorſus, inuictamq; Traditionis Eccleſiaſticæ autoritatem reddiderit conteſtatiſsimam. Diuinam igitur illam Nicæni Concilii definitionem Eccleſiaſtice potiſsimùm traditionis fulcro innixam, quam impotenti rabie Conſtantius Conſtantini Magni degener filius ſit perſecutus, teſtantur Conciliabula, nunc per Orientem, nunc per Occidentem ſumma Diaboli aſtutia, miro impiorum hominum ſtudio, validiſsima quoque Principum huius ſeculi contentione coacta: quæ interdum trecentis, & ampliùs Epiſcoporum ſubſcriptionibus ſancita fuēre: Syrmii primū, pòſt Mediolani, Seleuciæ, Antiochiæ, vbi Nicænum homouſion in homæuſion, adiecta ι literula peruertere conabantur. Cæterùm ne quis fraudibus Arrhianis aſcititius veritatis fucus deeſſe videretur, Nicææ quoque, ſed Thraciæ conuenerunt: quod commentum vaferrimum, quum nondum impio illorum molimini pro votis faceret ſatis, ad illud Nicænum homouſion expugnandum, atque euertēdum, etiam Nicææ, Bythiniæ (cuius Catholico ſymbolo pertinaci adeò cōtentione refragabantur) Concilium cogere ſatagebant: vt vel ſic Nicæno homouſio Catholico, Nicænum quoque homæuſion Arrhianum

Tragœdia Arrhianorum cōtra nō ſcriptū homouſiō qdnā hodie habeat vſus.

Cōſtātius

Conciliabula contra homouſion coacta.

num opponerent, nominisque affinitate credulum incautè popellum in errorem suum pertraherent faciliùs, atque detinerent. Verùm Deus Opt. Max. terræ motu diuinæ suæ prouidentiæ administro, & subdolum illorum consilium, & animo agitatum Nicænum Concilium vrbis euersione euertit, ne fortaßis piorum animi simplices cognata Nicæni Decreti similitudine, & plausibili veritatis specie in hæreseos nassam miserrimam inducerentur. Non passus est proinde Deus Opt. dogma illud Nicænæ Synodi Traditionis potißimùm fulcro suffultum, vllo Episcoporum impio conatu ab Ecclesiarum penetralibus abripi, quinimò & aduersus Gothorum & Vvandalorum insanos furores, & Imperatorum rabidas persequutiones stupenda propugnatione tutabatur inuictum. Nam neque vaferrima Constantii astutia, neque Apostatico Iuliani odio plusquàm Vatiniano, blandáue ad defectionem præmiorum inuitatione, neque decem illis & ampliùs Episcoporum Arrhian. Conciliabulis, neq; Valentis & Iustinæ Au gu. conatibus impiis, neq; denique Gothorum & Vvandolorum eadem Arrhianæ Phreneseos rabie insanientium molimine labefactari vllo modo potuit: tantùm abest, vt omnium illorũ infestißimorum hostium rabidi conatus Catholicum illud dogma inuictis perpetuæ Traditionis Apostolicæ viribus corroboratum valuerint euertere, conculcare, profligare. Ad illum profectò modum consentaneum erat cælestem Nicæni Concilii doctrinam omnibus planè in vniuersum, quibus posset modis, in omnem quaquauersum partem exagitari, quò diuina Ecclesiasticæ Traditionis vis omnibus omninò hominibus in posterũ foret certißima, atq; semel probata, exploratáq;. In Illo siquidem clarißimo diuinæ prouidentiæ speculo quíd nam obsecro mens hominis sobria, atque æqua rerum æstimatrix meritò desideret, quod ad confirmandam Dei Max. prouidentiã in administrãda, propagãda, propugnãnda Christi Ecclesia vllo modo faceret? An ne oẽs inferorũ portæ vniuersas suas semel vires in illa Nicæni decreti Tragœdia intenderint, explicarint, & in Catholicã Christi Ecclesiã intẽtarint? an quid insidiarũ, molitionũ insanarũ, insultuũ infestißimorũ defuisse credas, vbi & Imperatores ipsi potẽtiß. summis quisq; adnixi viribus, velis equisque, vt dicitur, istud delere conabãtur? vbi tot Episcopi toties illa de causa cõgregati tã hostiliter refragabãt? Vbi armatæ Vvãdalorũ legiones, & rabidę Gothorũ copiæ, de medio tollere atq; extinguere tot annis ferociter adeò moliebant. Sed ista hominum aduersus Catholicã Christianę Fidei veritatẽ studia vt sese declararint planè humana, hoc est, vaniß. inertiß. atq; ignauiß. Ita diuinã Christi erga suos prouidentiã omnib⁹ semel numeris docuerũt absolutißimã. Quid nãq; requiras ad persuasionẽ aliquã ex hominũ animis semel delendã idoneum, quod non hic luculentißimè nominatim agnoscas? Ad illud vsq; seculum Catholica Christi Fides aut cũ Imperatoribus sanguinariis

Nicæa Bythinię cur fortaßis euersa.

Noui hostes homousij.

Gothi.

Vvandali.

Cõstãtius.

Iulian⁹ occulto odio apertisq; blanditijs homousion abolere conat⁹.

Conciliabula decẽ.

Valẽs Au.

Iustina A.

Tragœdia Nicęni homousij nõ scripti clarißimum est diuinæ prouidentię speculum.

Vid. Victorem Africanum.

Arrhianorũ studia contra homousion, quã impotentia atq; indefessa fuerit, depingũtur.

sanguinariis cruentata victrix colluctabatur: aut cum ingeniosis hominibus Philosophia & mundi huius sapientia instructissima ipsa Dilemmatum cornutorum, aut Soritum acutorum nescia inuicta disputabat? At iam Imperatores non Ethnici, & Euangelicæ ampliùs potentiæ ignari, bellum Christianæ indicunt Ecclesiæ, à quibus hoc illi plus erat præsentioris atque formidabilioris adeò periculi creatum (si aut pessundari, aut euerti posset) quam dudum ab Ethnicis, quòd cōceptum semel in Catholicos odium eò deponunt ægriùs, quò non temeritate, sed consilio: non animi perturbatione, sed iusta ratione persequi videri volunt, quod cacohæreseos œstro perciti, perdere moliuntur. Illi verò falsis vani popelli rumoribus in Christianismi odium, pertinax quidem illud, at minùs tamē obfirmato animo coniuratum pertracti, redditis Apologiis mansuescebant faciliùs, vt Traianus, vt Antoninus Pius, vt Antoninus Verus. His insuper accedebāt homines, cùm omnibus quidem liberalium disciplinarum artibus eruditissimi, ac iidem summis Ecclesiæ honoribus ornatissimi, ne quid eorum autoritati dissidium, atque ab aliis dissensio recerperet: tum Euangelicæ quoque doctrinæ haud incelebres professores, ne quid eorum existimationem pertinax refragatio læderet. Iam stricti armatorum insanientium præ Arrhii rabie gladii præsentissimam omnibus Arrhianismum detrectantibus internetionem comminabantur. Quid infestæ semper inferorum portæ, odioque plùs quàm Vatiniano, quod dicitur, Euangelicam doctrinam perosi, Cacodæmones his ampliùs maiori contentione attentare valuissent ad extirpandam, delendam, abradendam religionem Christianam? Si huius mundi Principes quæras hæreticorum defensores, en tibi Constantius, Iulianus, Valens, & Iustina Augusta, impietatis omnis & malignitatis muliebris exēplar. Si Episcopos velis, qui Catholicis illis dudum Nicææ collectis suam & autoritatem & numerum opponāt, habes 318. Nicænis, etiam 300, aduersarios. Quid quòd D. Hieronymus in Chronicis ex Eusebio memoriæ proditum reliquit, omnes penè toto orbe Ecclesias Arrhianorum consortio fuisse pollutas? Imò vni illi Nicænæ Synodo decem & ampliùs, Ariminense, Syrmium, Mediolanense, Isauricum, Nicodemense, Tyrium, Nicenum Thraciæ, diuersa Constantinopolitana, plurima (vt ait Athanasius) Antiochena, obiecta videas Concilia.

Imperatores Ethnici minus Ecclesiam læsere, quàm Christiani hæretici.

Nihil defuisse Arrhianis perfidiæ ad delendum homousion nō scriptū nisi Christus oppugnasset.

Si denique militares copias desideres, quæ falsum dogma, & ab Episcopis, tot, tantisque, & toties definitum, & ab Imperatoribus mira gratia, & popularium gratissimo applausu susceptum defendant, quid numerosissimis illis Barbarorum copiis siue ad rabidam violentiam, siue ad omne ferocitatis genus meritò adiiciendum credas? quum illi nihil neque consilii ad dehortandum, neque atrocitatis ad deterrendum omisisse comperiantur.

Porrò vt ad hæc atrocem Tragœdiæ istius Arrhianæ Epithasin agnoscas,

agnoscas, tanta tunc temporis calamitate Catholicam Christi Ecclesiam afflixerat Arrhianismus, vt in tribus tantùm Episcopis Catholicæ Fidei assertio (vt D. Hieronymus testatur) consistere videretur, Athanasio, inquam, Hilario, & Liberio Romano Episcopo. Cæterùm vt nihil ad desperationem piis Catholici homousii defensoribus deesset, etiam tandem Liberius singulare Catholicæ religionis columen grauissimis fractus ærumnis, in sententiam impii Constantii cessisse, adeoq; subscripsisse fuit iudicatus. Verùm vt Ecclesiam suam dilectissimam Christus perpetuus defensor nunquàm aut afflictam deserere, aut laborantem sua ope destituere potest: ita in Nicæno illo homousio nullis Scripturarum testimoniis disertè attestato, sed per Traditionis potissimùm Ecclesiasticæ efficaciam validissimo defendendo indubitatum suæ illius promissionis exemplum, quòd perpetuus ad finem vsque mundi Ecclesiæ suæ aderit auxiliator, edere dignatus est. Quod ipsum pluribus verbis expositum atque disertum sub omnium oculos subiiciendum videbatur, quòd in singulari ista Arrhianorum Tragœdia mirificè eluceant, cùm irritæ Dæmonum, Philosophorum, Imperatorum, contra Catholicam Christi Ecclesiam vafricies, astutiæ, persecutiones, tum Dei Optimi Maximi accurata erga Christianam Ecclesiam solicitudo, & propugnatio. Quùm enim super solidam Christi capitis ac fundamenti rupem immobilis existat fundata, hinc nec Nymbosæ subscriptionum Episcopalium pluuiæ, nec sæui Imperialium persequutionum venti, nec denique torrentia popularium ac militarium adeò diuexationum flumina conquassare nequidquam valuerunt: tantùm abest, vt vel labefactarint, prostrauerint, euerterint. Cæterùm isthæc diuinæ prouidentiæ contemplatio in alium fortassis locum reiicienda rectiùs cuiquam videatur, quod neq; nos inficiari pertinaces volumus: sed alio longè consilio huc nobis paulò fusiùs est translata, quod paucis expositum nequaquàm ingratum, nec abs re, quæ in præsens agitur, fore sperámus.

Epitasis Arrhianæ Tragœdię.

Vi. chron. Euse.

D. Hier in Chro.

Preculp. chroni. lib. 4. cap. 8.

Matt. 28.

Matth. 7

Superiùs in eruẽda verbi Dei definitione obiter admonebamus, Euangelicos istos Catholicæ Dei Ecclesiæ Aduersarios, etsi dogma nullum nisi aperto Dei verbo confirmatum velint suscipere, quædam tamen de Trinitate atque Dei Maximi natura suis Ecclesiolis sub verbi Dei prætextu callidè obtrudere dogmata, quæ aperto nullo Scripturarum testimonio sunt cõprobata: qualia sunt, Filiũ esse Patri Deo consubstantialẽ, Spiritum sanctum à Patre Filioq; procedere. Quod dum veterum illarum hereseon execrabili impietate deterriti, & rei ipsius veritate coacti faciunt, videt sese Catholicis sua latera imprudenter detexisse nuda, quæ illorum sagittis apertissima pateant. Si namq; vel vnum fidei dogma sine scripturarum testimonio credendum doceas, quo ore obsecro vniuersum Dei verbum scripturis sacris est cõ-

K prehen-

comprehensum affirmare pergas? In istas itaque miseri redacti angustias, tuta sibi, quæ opinantur, effugia quæritantes, Scripturam docere fortiter affirmant, tres esse per se subsistentes personas, sed Concilium Nicenum atque Athanasianum istud explicasse. Sic enim ad verbum habet Vvirtembergensis Confessio, Tridentino Concilio, vti iactitant oblata, capite primo de Deo: Credimus (inquiunt) tres esse per se subsistentes proprietates, siue personas, sicut docet Prophetica & Apostolica Scriptura, & explicant tria symbola, Apostolicum, Nicenum, & Athanasianum. Et in capite secundo de Filio: Credimus, inquiunt, & confitemur Filium Dei Dominũ nostrũ IESVM CHRISTVM Patri suo consubstantialem, & in plenitudine temporis hominem factum, vt IESVS CHRISTVS verus Deus & verus homo sit vna persona tantùm, non duæ: & in vna persona sunt duæ naturæ, non vna tantùm. Sicut testimoniis sacræ Scripturæ exposuerunt sancti Patres in Concilio Niceno, Ephesino primo & Chalcedonensi. Sic capite tertio de Spiritu sancto, quẽ confitentur ab æterno procedere à Deo Patre & Filio, & eiusdem esse cum Patre & Filio essentiæ, maiestatis & gloriæ, verum ac æternum Deum. Sicut autoritate sacræ Scripturæ rectè explicuerunt sancti Patres in Concilio Constantinopolitano, aduersum Macedonium.

Isthæc quidem asseueratis fortiter, sed liquidis oportebat testimoniis confirmata. Vbi enim aut tres per se subsistentes proprietates siue personæ? aut Filius Deo Patri disertis verbis & expresse consubstãtialis legitur? aut Spiritus sanctus à Filio procedere? Certè si tam ista doceret apertè Scriptura Apostolica & Prophetica, quàm vos isthæc affirmatis disertè, haud quaquàm sanè ingenti adeò Catholicorum Patrum negotiosissimo studio & impius Sabellianismus, & sacrilegus Arrhianismus fuisset olim deletus. Sed quò vestram fidem prudenti Lectori grauiter isthac asseueratione obstrictam liberaretis facilè, nouum callidè figmentum impudenti vanoque illi commento assuitis: & explicant (inquientes) tria Symbola: cui alterum additis, sicut testimoniis Scripturæ exposuerunt Patres in Concilio Nicæno, &c.

Homousion in Concilio Nicæno fuisse magis Traditione defensum, quàm Scriptura sacra ex actis Niceni Concilij.

Quod an ita, an secus habeat, ex Concilii Niceni actis repetendum est altiùs, quod eò lubentiùs hic fecero, quòd ista dogmata Christianæ Fidei, si quæ alia, in primis firmamenta vt Scripturarum testimoniis fuêre declarata, ita Apostolicæ cum primis Fidei Traditionibus fuisse confirmata atque comprobata efficiemus palàm.

Patres igitur Nicæni ad refutandos Arrhianos, aliquot quidem Scripturarum loca adferebant, quibus vetus dogma à Patribus vsque traditum constabilirent: Verùm illis ipsis Scripturarum testimoniis haud ita sese fretos, atque firmiter confisos profitentur, vt eis sese Arrhianismum euertisse agnoscant.

Illa siquidem Scripturarum loca à Patribus magno numero allata

lata, vt maximam naturarum inter ipsos similitudinem apertè conuincunt, ita an totius etiam substantiæ consubstantialitatem (quod est apud Rusticum Diaconum) euidenter demonstrent, non est hîc in dubium reuocandum. Illud tantum in præsentiarum, an illis Scripturarum locis veteres illi SS. Patres fuerint ita confisi, vt illis testimoniis sese Arrhianos expugnasse sint arbitrati? quod ex ipsorum verbis est petendum. Sic autem est in Actis Concilii Nicæni, quæ ex D. Antonii apud Venetos Bibliotheca nuper secum adferens descripta doctißimus Iohannes Boxollus Anglus, Reginæ Secretarius, confuertit: Sacrosancta, frequens, & vniuersalis SS. PP. in vrbe Nicæna Synodus per Hosium beatum & sanctum virum vrbis Cordubæ, ex Hispaniarum Prouincia Episcopum, qui Romani Pontificis locum obtinebat, & Presbyteros ex ea Sede, superiùs à me nominatos secum habuit, cùm eius verba alius interpretaretur, hanc sententiam dixit: » Diuinitas non vnius tantùm personæ est, ita vt Iudæi opinantur, sed » trium. Nec id solùm verbotenùs, vt personæ dicantur, sed vnaquaque » veram sui hypostasim, id est, essentiam habet. Declarant hoc permulta » testimonia, quæ nobis tam veteris quàm noui Testamenti autoritas » suppeditat. Et post quædam: Nulla personarum inexplicabilis ac » beatißimæ illius Trinitatis nec permistio, nec partitio à nobis prædicanda. » Nam ex Patre, qui ab æterno veri Filii verus Pater semper est, » & suam habet personam: & Filius, qui veri Patris verus Filius semper » est, habet suam personã: & Spiritus sanctus, qui verè Spiritus sanctus » semper est, suam habet personam, Triniatem conflari credimus, quæ » nec in partes distribui, nec omninò cogitatione comprehẽdi, nec verbis » explicari potest: eius vnam diuinitatem, vnam & eandem substantiam » profitemur. Hanc fidem à Domino iam inde ab initio per sacrosanctos » eius Apostolos vt edocti sumus, hanc à Maioribus nostris sanctißimis, » qui fidem ab his acceptam religiose conseruarunt, doctrinã » veram & indubitatam per manus traditam accepimus. Hæc ita se habere, » vt dicimus, infinitis Scripturarum testimoniis Spiritu sancto fauente » parati sumus ostendere. Qua in Concilii Nicæni præfatione illa » verba, quibus sese illud consubstantiale ab Apostolis (vt aiunt) per manus traditum paratos profitentur declarare atque ostendere, sunt accuratè animaduertenda: quæ sedulò perpensa facilè commonstrent, Nicænos Patres Scripturarum testimonia adhibuisse ad Fidei Catholicæ magis explicationem & declarationẽ, quàm ad homousii tuitionem atque confirmationem euidentem. Quod ipsum & ex illa oratione demonstrari potest, quam SS. Patres Nicæni per Macarium Hierosolymitanum Episcopum habuerunt ad Philosophum illum, cui ex conductitiis illis Arrhianorũ defensoribus Phedo erat nomen, & populum post eius expugnationem confluentem, quę sic habet: Pluribus iam à nobis demõstratum est, vnigenitum Dei Filium, Deus cùm esset

Acta Concilij Nicęni ex bibliotheca Veneta D. Antonij.

Phedo cõductitius Philosop. ab Arrhia. Catholicos oppugnabat.

" ſet, propter ſuum in homines amorem, ipſum hominem eſſe factum:
" Carnem ex Maria virgine indutum, & naſcendi ratione penitùs recō-
" dita natum. Et pôſt: Trigeſimum annum cùm attigiſſet, vt omnem
" ætatem ſanctam redderet, tum demum ad Baptiſmum accedit, quo
" tempore Iohannes patre Zacharia natus, apud populum de Baptiſmo
" concionabatur, quo ad pœnitentiam inuitabat, non quo peccata con
" donabat, aut adoptionis munus conferebat. Nam hæc donare Iohan-
" nis non erat, ne Angeli quidem, ſed eius qui carnem aſſumpſit, qui
" homo factus eſt, Dei ſermonis. Baptizari ſe ille paſſus eſt, & qui Deus
" erat, vt peccare non poſſet. Baptiſmum vt homo corpore accepit: non
" quòd ipſi Baptiſmo opus eſſet, ſed vt noſtrum glorioſum redderet: vt
" certò credamus, quo modo in eum Spiritus ſanctus ſe dimiſit, ita in
" nos, qui in eius nomē tingimur eū dimitti. Et poſt alia ita concludūt:
" Hæc Fides eſt Eccleſiæ ab Apoſtolis tradita, & in qua nihil reprehen-
" di poteſt. Hanc iam inde ab ipſo Domino per Apoſtolos acceptam à
" Maioribus ad poſteros tranſmiſſam, & quaſi per manus traditam ob-
" ſeruat Eccleſia, eam hactenùs tenet, eam in omne tempus tenebit,
" quod ita eſt à Domino Diſcipulis dictum: Euntes docete omnes gen-
tes, & cætera.

" Similiter paulò antè Arrhii condemnationem, atque ab Eccleſia
" remotionem, ita legitur: Itaq; poſt illam diſputationem diu multum-
" que pertractatam, ac tandem abſolutā, noſtris ad vnum omnibus pla
" cuit, vt quemadmodum à ſanctis Patribus Apoſtolorum ſucceſſori-
" bus traditum erat, ita & ipſi homouſion, id eſt, ſubſtantiæ æquabilita-
" tem decernerent, atque in Fidem Eccleſiaſticam inſerendam cura-
" rent, id eſt, vt eandem quæ Patris eſt, Filii, ac Spiritus ſancti eſſentiam
" profiterentur. Hanc Fidei profeſsionem & formam tam ſacroſancti
" Epiſcopi Nicęna in vrbe congregati, quàm qui aliquem in ſacerdo-
" tio gradū obtinebant, & Confeſſores ſancti viri omnes confirmabāt.

Quòd ſi quis moroſior iſtis Nicæni Concilii actis minùs, quàm par eſt, habeat Fidei, quòd adhuc orbi incognita indubitatam non videantur mereri autoritatem, is ſanè mihi imperitus rerum æſtimator haud immeritò videatur, quaſi verò recondita hactenùs veritas, minùs inueniat apud æquos bonos rerum arbitros ponderis, quàm aurū recèns effoſſum habeat valoris, atque annoſum & obtritum? Verùm allatum nunc ex Nicæni Concilii actis teſtimonium pro ſtabilienda Eccleſiaſticæ Traditionis autoritate re ipſa genuinum eſſe, minimeq; ſuppoſititium, abundè teſtantur Patres in Concilio Sardicenſi, quorum plerique omnes Magno illi Nicæno interfuerant. Itaque falſis Arrhianorum aſperſi iocis, amarulentisq; laceſsiti conuitiis Patres, quòd Arrhianorū hæreſi voces dogmatis Chriſtiani non ſcriptas opponerent, Sardicæ conuenientes, apertiſsimam definitionis ſuæ Nicęnæ rationem afferunt. Hos (inquiunt, epiſtola ad totius orbis Chriſtiani Epiſcopos

Acta hæc Con. Nic. non eſſe ſuppoſititia docet Conc. Sardicenſe.

Cōc. Sardicenſe homouſion nō ſcriptū iteratò tuetur Traditione.

Episcopos data) qui diuidunt Filium à paterna substantia, & diuinitate, & alienant verbum à Patre, diuidi ab Ecclesia Catholica conuenit, & esse alienos à nomine Christiano. Apostolicum namque præceptum est: Si quis vobis annunciauerit, præter quod accepistis, anathema sit. Nos autem hanc percepimus, & eruditi sumus: hanc habemus Catholicam Apostolicamque Traditionem, & Fidem, & confessionem, vnam esse substantiam Patris & Filii & Spiritus sancti. Istis igitur Niceni & Sardicensis Concilii testimoniis, quid ad Traditionis Ecclesiasticæ non scriptæ vim atque autoritatem adferatur confirmandam robustius? quid ad statuendam validius? quid ad semel omnibus persuadendam efficacius? quanta igitur castigatione illorum temeratia, vt non dicam sacrilega, reprimenda esset audacia, qua Patres istos in Fidei dogmate aduersus Arrhianos confirmando Scripturarum testimoniis innixos fuisse affirmant, quum illi ipsi Fidem hanc Nicæni Symboli forma expressam ex Traditione didicisse, atque per manus à Maioribus accepisse candidè agnoscant: quam tamen, ne cum Scripturis pugnare cuiquam videretur, annituntur ex locis aliquot declarare: sed ita tamen, vt nullo negotio agnoscas, Patres illos non tam Scripturarum illis locis: Faciamus hominem ad imaginem
Proue. 8. & similitudinem nostram: & ex Prouerbiis Salomonis, Dominus possedit me ab initio viarum suarum, atque similibus (quæ variis ingeniosorum hominum strophis obnoxia, in varios multosque sensus patere poterant, nec ita rem præsentem demonstrant euidenter, vt nihil apud perscrutantes resideat scrupuli) quàm tradita illa à Maioribus & Apostolis doctrina, ceu muro planè ahæneo, innixos definiuisse Filium Patri consubstantialem. Nam cur hanc vnam homousion vocem, & vbique hactenùs obseruatam ab omnibus velint suscipiendam, & cur eam Symbolo Apostolico adiecerint: cur denique illam vocem homousion, licèt in Scripturis non repertam, subterfugientes damnarint hæreticos, vnam istam redduntrationem, Quòd ab Apostolis vsque in sua tempora ita Ecclesia senserit, tenuerit, docuerit.

Quanquàm autem Catholica Christi Fides de Filio Patri homousio disertis adeò verbis à Catholicis illis Patribus Nicææ primū, deinde & Sardicæ quoq; fuerit contestata esse Apostolica, tantùm abest, vt horribile illud Arrhianense incendium fuerit extinctum, vt sit in maiorem etiam flammam exuscitatum. Nam singula hactenùs tantū Episcoporum aliquot depascebatur capita: Verùm iam deinceps totas Orientis initiò occupat Ecclesias, primū Antiochenā anno 330. tū Alexandrinā an. 342. vnde Athanasiū Arrh. exturbant: tū Constantinopo. eiecto Paulo an. 345. Post hæc an. 352. etiā Ierosol. inuadunt Arrhiani. Deinde quasi Oriētis victores, ad Occidentē expugnandū oēs ingenii neruos intendunt, vniuersasq; suæ fraudis artes anno 353. conuertunt. Itaque eiecto in exilium Liberio, Felicem in Rom. sedem substituūt,

Noua homousij epitasis.

Incendiū Arrhianismi omnē propè depascitur Ecclesiam Antioche. Alexandr. Constant. Ierosolymitanam. Roma. Ecclesia qd passa ab Arrhianis

 qui

qui post annum à Liberio exilii tædio(vt habet in Chronica Hieronymus)victo post subscriptionem pellitur: Mediolanensem Auxentius inuaserat,teste Athanasio,epistola ad Episcopos Africæ: Arelatensem etiam Galliarum Metropolim Saturninus Arrhianus tenebat: cuius factione D.Hilarius vnicus totius Occidentalis Catholicismi vt Athanasius Orientalis,defensor in Phrygiam vsque truditur. Atqui nec ista ratione illud nostræ Catholicæ Fidei dogma de Filio Patri suo homousio delere potuerunt.

Mediola.

Lateranè.

Vide D. Hilariũ in Synodis

Athanasi⁹ & Hilari⁹ Catholici homousij defensores exules reuocati etiá ab Arrhianis AA.

Verùm istos duos Catholicæ suæ Fidei propugnatores ita Deus Maximus suo cùm eloquentiæ tum constantiæ dono dedit & exornatos & communitos, vt Imperatores licet Arrhianismi, veritate tamen Catholica victi illos in suas sedes non potuerint non reuocare. Ille quidem post decennale,& eò ampliùs,exilium tranquillus domi agẽs, suam Diocœsim cœperat quidem repugnare, sed sanare minimè potuit. Hic verò noster vbi libro pro Fide sua Constantio porrecto ad suos Gallos reditum impetrasset, in tota Gallia Arrhianensis perfidiæ dolum(ait Hieronymus) damnauit, ac propè extinxit. Cæterùm quibus id effectum sit armis,ex multis vnus D.Athanasii locus docet apertiùs, quàm vt pluribus sit demonstrandum:quem cùm ad rem,quæ in præsentiarum agitur, illustrandam mirificè faciat, operæpretium duximus huc recitare. Epistola itaque ad Africanos data, posteaquàm cõmemorasset, Eusebianos factionis Arrhianæ fragmentum vniuersa Scripturarum testimonia, quibus Filium cum Patre videbantur demonstrasse consubstantialem, fraudulenter admittere, atque in alium quendam sensum atque illi volebant suscipere, ita subnectit: ἀλλὰ καὶ ταῦτα οἱ ἐπίσκοποι θεωρήσαντες ἐκείνων τὸ δόλιον, συνήγαγον ἐκ τῶν γραφῶν τὸ ἀπαύγασμα, τήν τε πηγὴν, καὶ τὸν ποταμὸν, καὶ τὸν χαρακτῆρα πρὸς τὴν ὑπόστασιν. καὶ τὸ, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς. καὶ τὸ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. καὶ λευκότερον λοιπὸν καὶ συντόμως ἔγραψαν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸν υἱόν. τὰ γὰρ προειρημένα πάντα ταύτην ἔχει τὴν σημασίαν. καὶ ὁ γογγυσμὸς αὐτῶν ὅτι ἄγραφοί εἰσιν αἱ λέξεις ἐλέγχεται παρ' αὐτῶν μάταιος ἐξ ἀγράφων ἀσεβήσαντες. ἄγραφα γὰρ τὸ ἐξ οὐκ ὄντων καὶ ἦν ποτὲ ὅτε οὐκ ἦν, αἰτιῶνται ὅτι ἐξ ἀγράφων μετ' εὐσεβείας νοουμένων λέξεων κατεκρίθησαν αὐτοὶ μὲν ὡς ἐκ κοπρίας ὄντες ἐλάλησαν, ἀληθῶς ἀπὸ γῆς. οἱ δὲ ἐπίσκοποι οὐχ ἑαυτοῖς εὑρόντες τὰς λέξεις, ἀλλὰ ἐκ πατέρων ἔχοντες τὴν μαρτυρίαν οὕτως ἔγραψαν. Ἐπίσκοποι γὰρ ἀρχαῖοι πρὸ ἐτῶν ἐγγύς που ἑκατὸν καὶ τριακόντα τῆς μεγάλης ῥώμης καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως γράφοντες ᾐτιάσαντο τοὺς ποίημα λέγοντες τὸν υἱὸν, καὶ μὴ ὁμοούσιον τῷ πατρί. καὶ τοῦτο ἐγίνωσκεν εὐσέβιος ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς καισαρείας, πρότερον μὲν συντρέχων τῇ ἀῤῥειανῇ αἱρέσει, ὕστερον δὲ ὑπογράψας ἐν αὐτῇ ἐν νικαίᾳ συνόδῳ ἔγραψε τοῖς ἰδίοις διαβεβαιούμενος, ὅτι &c. Quę
« ita D.Petrus Nãnius Latina fecit: Sed hic Episcopi intelligẽtes eorum
« fraudẽ collegerunt in vnũ has voces ex sacris literis, splendorem, fon
« tẽ, fluuium, & formam cum substantia: & illud itẽ, In lumine tuo vi-
« debimus lumen. Et illud quoque: Ego & pater vnum sumus: vt pro
« maiori elucidatione scripserunt Filium Patri esse consubstantialem.
« Nam superiora omnia hunc sensum afferunt. Atque ita illa obmur-
« muratio, quòd hæ voces in sacris literis non reperiantur, vana esse de-
« prehenditur, quum ipsi ex verbis in Scriptura nõ receptis impietatem

suam

ſuam inſtruant. Scriptum ſiquidem nuſquàm eſt illud eorum: Ex non entibus. Et rurſus illud eorum: Erat quando non erat. Sed ipſi interim mirè incuſant, quòd per voces non in Scripturis ſolennes, ſed tamen piè inuentas condemnati ſint, quum ipſi tanquã ex ſtercoribus exorti verè de terra loquantur: Epiſcopi contrà, non has voces ipſi excogitarint, ſed eas à Patribus conteſtatas acceperint, & Scripturas inſeruerint. Siquidẽ priſci Epiſcopi ante annos propè centum & triginta, tũ q Rom. vrbis, tũ qui noſtræ ciuitatis Præſules eſſent, accuſauerunt eos, q Filium creaturã dicerẽt, aut q negarent conſubſtantialẽ Patri. Neq; eius rei ignarus erat Euſebi' Epiſ. Cæſ. q quũ priùs ſuffragaret Arrhianę ſectæ, poſteà tamẽ Nicæ. Conci. decretis ſubſcripſit, & apud ſuos idipſum propriis literis affirmauit. Cuius hæc ſunt verba: Nouimus, &c.

Sed priùs ad alios quàm tranſeamus, vnus nobis eſt D. Athanaſii locus huc commemorandus, quò eximiam Eccleſiaſticæ Traditionis nõ ſcriptæ autoritatẽ nobis in aliis itẽ conteſtetur Fidei dogmatibus.

Epicteto Corinth. Epiſcopo rationem præſcripturus, qua & ſe & ſuos ad vnum omnes aduerſus omnes ſemel hæreticorũ omnium ſycophãtias & nugas nouatione dogmatũ in orbem ſparſas obmuniret, ἐξὸν μόνον ἀποκρίνασθαι πρὸς τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰπεῖν ἀρκεῖ, ὅτι οὐκ ἔστι ταῦτα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, οὐδὲ ταῦτα πατέρες ἐφρόνησαν, id eſt, ad iſtiuſmodi reſpondiſſe, inquit, ſuffecerit, iſta non eſſe Catholicæ Eccleſiæ, neque iſtam fuiſſe Patrum ſententiã. Ad eundem planè modum & D. Alexander ille Alexand. in cuius vti Eccleſia illud Arrhii virus Diabolo ſuggerente primum fuit ſeminatũ: ita in eadẽ illius ſtudio & induſtria proculcatũ, atq; Excõmunicationis quaſi ligone auaruncatũ, anathematiſq; incendio ſubiectũ.

Sed quibus, inqes, armis illi peſtifero Alexãder occurrit? Doctrina Eccleſiaſtica veterũ Patrũ vocibus & ſcriptorũ teſtimoniis confirmata: Filũ Dei eſſe Patri ſuo ὁμότιμον καὶ ὁμοούσιον, æqualis honoris, eiuſdẽq; ſubſtãtiæ. Ita hactenùs ante natũ Arrhii nouũ dogma docuerat Alexãder, Macarius Ieroſoly. & alii: qui q nouã eius doctrinã damnarent præter imperitiæ ſycophantiã, hæretici etiã ab Arrhio probroſe appellabãtur. Vti ex eius epiſtola ad Euſeb. Nicomedien. data liquet apud Nicepho. Verũ Patres illi SS. iſtis Arrhii cõuitiis adeò nõ terrebant, vt hac de cauſa beatitudinẽ à Chriſto pmiſſam ſibi gratulati perrexerint conſtãter obtinere, ac ſuis pdicare, q conueniẽter veterũ Scriptorũ doctrinę ipſi & pueri didicerãt, etiã decrepiti docuerãt. Hãc igitur doctrinã de Filio Dei ſuo Patri homouſio ac conſubſtantiali Alexander ille Alexãd. Traditione Eccleſiaſt. & Patrũ veterũ teſtimoniis aduerſus Arrhii nugas non ſcriptas pergebat defendere, donec eiſdẽ armis publico vniuerſæ Chriſti Eccleſię cõcilio, atq; oĩs mũdi cõſenſu pbaret atq; cõfirmaret.

CAP. VII. Dolus malus aduerſariorum.

Ex iis quæ hactenùs de Concilii Niceni homouſio atq; illo conſubſtantiali diſſeruimus, ſatis liquere arbitror illud, quod nobis in pręſens fuit demonſtrandum, putà hunc Fidei articulum, Dei Filium eſſe

Patri

Patri consubstantialem, Symbolo Apostolico fuisse appositum à Patribus Nicænis, non tam ex liquidis Scripturarum testimoniis, quàm indubia Maiorum Traditione, quemadmodum ex D. Athanasii, qui non extrema illius pars fuit, verbis, aliorumque priuatorum testimoniis, ipsis denique Concilii actis est ostensum diffusiùs. Quapropter de aliis Symbolorum cæterorum articulis, ex Traditione magis quàm Scriptura in sua quibusque Synodo confirmatis, ad similem modum ostendēdis, nolumus in pręsentiarū laborare anxii, cùm ne pii lectoris patientia immodicè videamur abuti, tum ne opere ipso parergon fiat maius, atque extuberet nimiùm.

Illud ad conuincendam Aduersariorum fraudem, qua nimis callidè simplicioribus abutuntur ingeniis, operæpretium fuerit admonuisse, eos dum ista tria Conciliorum Symbola sese prorsus pari cum Scriptura Fide suscipere profitentur, necessariò etiam adigi ad reliqua eorundem Conciliorum & decreta & constitutiones suscipienda atque amplexanda. Iam vt alia breuitatis causa silentio prætereamus, illud permagni retulerit adnotasse, Spiritum sanctum à Patre Filioq; procedere, in Concilio Nicæno secundo fuisse additum, quemadmodum est in Concilii Florentini actis sessione septima, & apud singularis cùm fidei tum diligentiæ Chronographum Palmerium. Si itaque huius Concilii decreto freti, Latinos potiùs sequuntur, quàm illos Græcos, cur non & imagines Sanctorum ex eiusdem definitione suis, si modò ipsi sic sibi persuasum habent, persuadere nitantur? cur qui ista Symbola mordicùs se iactitant obtinere, non eadem fide venerandas imagines Catholicis concorditer & Synodo illi consentaneæ venerantur, colunt, & suo quodam modo adorant?

Malus dolus aduersariorum, quo scienter Conciliorum decreta aliis falso tribuunt Cōciliis, ne oīa omnium Conciliorū dogmata suscipere cogātur.

Verùm ne huc calamitatis possent redigi, percallido sanè consilio alium allinunt fucum, quo alteri Synodo tanquàm matri adulteræ hanc affingunt Symboli appendicem. Vtrumque enim Concilio tribuunt Constantinopolitano, quod imperitia factum cuiquam videri queat, ideoq; veniam mereri. Quam excusationē hoc loco, vt & alibi haud infrequenter equidem admittere haud grauatim recusem: nisi certò certiùs constaret, eos doli mali studio hanc esse commolitos stropham.

Quum enim Brentius huius Confessionis Vvirtembergensis Architectus, verbis non tam disertis, quàm nefariis atq; sacrilegis scribat Apologia Confessionis Vvirtembergensis, Concilium hoc Constantinopolitanum plus habuisse contentionis (sunt eius verba) quàm ædificationis, quòd Latini quidem Spiritum sanctum ex Patre, Græci verò per Patrem affirmarent procedere: an ignorasse putetur, num & illic de Spiritus sancti ex Filio processione fuerit disputatum? Callida igitur imò veteratoria hîc vtuntur dissimulatione, ne mendacio dicam sacrilego: quòd aliorum Conciliorum decreta aliis atque aliis transscribunt

transſcribunt Conciliis: ne ſi nomina fuiſſent edita, compellerentur eadem autoritate & alia recipere, quæ illorum nō ſapiunt palato, cum illis quæ citra extremam non potuêre non agnoſcere impietatem.

CAP. VIII

CAeterùm nos ad inſtitutum ex diuerticulo nec infrugifero, nec vti ſpero, inamœno redeamus, atque nunc porrò demonſtremus reliquos item Catholicæ Eccleſiæ Patres eadem non ſcripta dogmatum Traditione ſui ſeculi hæreſes confutaſſe, atq; Catholicam fidem propugnaſſe. Sed ne prolixitate cuiquam moueamus rerum ſaluberrimarum iuxtà ac neceſſariarum faſtidium, dabimus operam, ne quē laboris in hiſce percurrendis inſumpti pœniteat vnquàm. Primùm igitur paucis eos perſtringemus, qui nouam Diaboli hoſtis implacabilis epitaſin per illum Aetii Arrhiani diſcipulum Eunomium excitatam compeſcuerint. Mox quid conſequuto ſeculo fuerit à Catholicis Scriptoribus obſeruatum, oſtendemus.

Neque ſanè tantùm atrociſsimarum Tragœdiarum toto terrarum orbe excitaſſe Diabolo fuit ſatis, verùm poſt fruſtrà oppugnatam Filii Dei diuinitatem, Eunomium nihil minùs quàm Eunomiū, ſed paternę legis tranſgreſſorem, nactus nouę aduerſus Spiritus ſancti deitatem tragœdiæ miſerum autorem, nouum Chriſtianæ Eccleſiæ inſtaurat bellum: cuius calamitas ita Orientem totum afflixerat miſerè, vt noſtræ Germaniæ, heu nimiùm perditæ facies, præ illa etiam videatur beata: quam cui ad viuum depictam libet ſpectare, D. Baſilii epiſtolam ad Gallos Epiſcopos conſulat. *Nouū Diaboli bellū aduerſus ſancti Spiritus deitatē, Traditione itē extinctā.*

Socr. li. 2 cap 35. & li. 4. c. 7. Verùm illi Eunomio Spiritus ſancti infeſtiſsimo hoſti, illius Aetii Athei miſeri miſero diſcipulo ac notario Deus Optimus defenſores opponere eſt dignatus, Baſilium in primis atque Gregorium Nazianzenum, ſingulare vt ſolidæ amicitiæ, ita omnis eruditionis par: ne noua nouæ hæreſeos peſtis, quod in reliquo Catholici Chriſti Eccleſiæ corpore ſanum eſſet atque incolume, ſui contagione depaſceret. Quibus ergo iſti Spiritus ſancti ſint diuinitatem rationibus quaſi telis tutati, operæpretium eſt paucis commemorare.

Gregorius ille Nazianzenus clariſsimum Orientalis Eccleſiæ lumen, quem vnum ex numeroſiſsimo doctiſsimorum virorum Catalogo ob ſingularem planeq; incomparabilem Chriſtianiſmi peritiā, atq; cognitionem poſt Iohannem Euangeliſtam Theologi nomine dignata eſt poſteritas, quantum autoritatis locupletiſsimæ prorſus & inuictę in traditis ſine ſcripto Fidei dogmatibus crediderit inſediſſe, locus vnus & alter manifeſtiſsimè demonſtrabunt. Is igitur libro de Theologia 5. ſiue de Spiritu ſancto, contra eos, qui ſpiritus ſancti diuinitatem hiſce latratibus oppugnabant: πόθεν ὑμῖν ἐπισάγεις ξένον θεὸν καὶ ἄγραφον: vnde (inquiebāt) nobis Deum inducis peregrinum, & ſcripto Dei verbo non expreſſum? Horum inſaniam, poſteaquā oſtendiſſet, τὴν φιλίαν τοῦ γράμματος ἔνδυμα αὐτοῖς εἶναι τῆς ἀσεβείας, literæ ſtudium ipſis pallium *Greg. Nazianzenus cur Theolog' dict'. Literā occidentem ſemp hæreticis eſſe impietatis ſuę pallium.*

esse, atque prætextum impietatis, audi quæso, quo pharmaco ad sanitatem reuocare studuerit: ἀλλ' εἰ μὲν κτίσμα πῶς εἰς αὐτὸ πιστεύομεν, ἢ ἐν αὐτῷ τελειούμεθα; οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι πιστεύειν εἴς τι, καὶ περὶ αὐτοῦ πιστεύειν. τὸ μὲν γὰρ θεότητος, τὸ δὲ παντὸς πράγματος: Sin autem (inquit) Spiritus sanctus est creatura, quomodo in ipsum credimus? aut in ipso perficimur, atq; mysticôs sanctificamur? Nō equidem in aliquem credere, & credere de eo, idem est. Illud enim est diuinitatis, hoc verò rei cuiuslibet. Quid hoc Theologi testimonio adferatur augustius ad confirmandam Traditionis Ecclesiasticę autoritatem? qui Eunomianis Hæreticis Spiritus sancti (quem Deum & ξένον καὶ ἄγραφον ἐπείσακτον: Id est, Exoticam ac peregrinam, sine scripto Dei verbo, imò præter Scripturam inductum calumniabantur) diuinitatem ex scripto Dei verbo sibi comprobatā postulantibus, nō Scripturam, sed Ecclesiastici Symboli partem nullo Scripturarum testimonio communitam, ceu impenetrabilem veritatis Euangelicæ clypeum, obiecit? Nec illo contentus Apostolico Symbolo, quod in Spiritum sanctum tanquàm in Deum præscribit credendum contentus, alteram huius Catholicæ Fidei de Spiritus sancti diuinitate adiecit cōfirmationem ex occultiori ac mysterii reconditioris penu depromptum: Cur (inquit) nisi Deus est Spiritus sanctus, in ipso τελειούμεθα perficimur, & sanctificamur, siue vt hodie loquimur, confirmamur? Nam τελεῖν etsi interdum ad alia mysteriorum symbola quoque pertineat, tamen haud infrequenter ad Confirmationis Sacramentum peculiariter est referendum, vti apud Dionysium Areopagitam, & Michaëlem Syngelum est videre, de quo suo inferiùs loco dicetur aptiùs.

At ne quis impudentiùs Scripturæ locum extorqueret, quò disertis verbis Spiritus sancti diuinitas appareret confirmata, illa suæ non scriptæ confirmationis quædam antè quasi sparsit semina, ὅτι ἔνδυμα τῆς ἀσεβείας ἐστὶν αὐτοῖς ἡ φιλία τοῦ γράμματος: Id est, Literæ studium & amorem ipsis esse impietatis palliolum: quo velut quodam prætextu suam contra apertissimam omnis Catholicæ Ecclesiæ de Spiritus sancti deitate professionem, conarentur impietatem obtegere atque dissimulare. Et illud similiter: ὁ ἀθετῶν ἀθετείτω, ὁ ἀνομῶν ἀνομείτω· ἡμεῖς ὃ νενοήκαμεν κηρύσσομεν: Id est, Qui (inquit) Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum lumen esse negat, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, hic violans violetur, transgrediens legem fiat transgressionis reus, atque exlex esto (allusit enim ad Eunomii nomen, qui à legis custodia videbatur appellatus) nos, quod intelleximus, atque didicimus, prædicamus. Illis igitur pro sua rabie, quod libebat, ex traditis Fidei dogmatibus & respuentibus, & violantibus, ipse quod per per Traditionem didicerat, atque animo comprehenderat, opposuit.

Quòd

Quòd si quis Nazianzenum cum Iuliano illo Apostata (qui Fidei Christianæ, vt appellabat, ἀλογίαν καὶ ἀγροικίαν, id est, rationis carentiam atq; rusticitatem obiiciebat, quòd nihil præter Crede, Crede, adferret rationis) vehementiùs ad dogmatum Fidem confirmandam vrgeat, is eandem cum illo responsionem ab eo accipiat: Quod (inquit 2. in Iulia.) Pythagoricis erat suum illud αὐτὸς ἔφα, Ipse dixit, hoc nobis Christianis Crede, aliis quidem & syllabis & vocibus: quãtùm uis vos illud nostrum neque Comicis salibus irridere, neque lædoriis proscindere, atque discerpere non desinatis. βούλεται γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος μὴ ἐξεῖναι διαπιστεῖν τοῖς ὑπὸ τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν εἰρημένοις, ἀλλ' ἀπόδειξιν εἶναι τοῦ λόγου τὸ ἐκείνων ἀξιόπιστον, πάσης δυνάμεως λογικῆς καὶ ἀντιλογικῆς ἰσχυρότερον: Id est, Exigit enim à nobis ratio, nõ licere de iis, quæ viri illi Theophori atque Deo afflati docuêre, ambigamus: sed orationis atque doctrinæ ipsorum demonstrationem esse, quòd ipsi fuêre dignissimi, quibus haberetur fides, quòd omni facultate atque vi, tam disputatrice, quàm quæ ad contradicendum est comparata, validius est atque robustius.

Crede Christianis est, quod Pythagoreis, Ipse dixit.

Credere Apostolicis Traditionibus, omni argumento est validius & robustius.

Hunc igitur in modum vna Ecclesiasticæ Traditionis vi atque autoritate aduersus infestas Eunomianorum nitebatur oppugnationes Nazianzenus: nunc Diuum illum Basilium, cognomento Magnum appellatum, in aciem contra eosdem producamus, vt quibúsnã armis illorum profligarit impietatem, videamus.

CAP. IX.

Diuus igitur Basilius alteram Eunomianorum refutaturus blasphemiã, quod Catholici nouã, inquiebãt, atq; nõ scriptã induxissent syllabam, Cum Spiritu dicentes, & non In Spiritu, neque necessaria, neque ab Ecclesiis recepta loquentes, hisce verbis in suam huius oppositionis responsionem præfatur: τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα· ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν ὡς οὐ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον· μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιιστῶντες τὸ κήρυγμα: quod est: Ea quæ obseruata in Dei Ecclesia docẽt, atq; prædicãtur, partim ex scripta habemus doctrina, partim ex Apostolorũ Traditione nobis in mysterio atque arcanè prodita, atque per manus data suscepimus: quæ vtraque ad pietatem stabiliendam eiusdem sunt facultatis, quibus & nullus contradicat, quisquis vel tenuiter Ecclesiasticorum rituum peritus fuerit. Si enim consuetudines Scriptura non comprehensas quasi exiguam vim habentes, reiicere aggrediamur, imprudentes Euangelium ipsum suis potissimis mutilabimus partibus, imò doctrinam Ecclesiæ pridem Euangelizatam in nudum nomen degenerare faciemus, atque commutabimus. Quam suam Basilius Magnus sententiam tot rerum clarissimarum illustrauit exemplis, vt nemo, qui vel mediocriter doctrinæ Christianæ sit peritus, citra dementiæ suspicionem queat obstrepere.

Basilius à Brentij sycophãtia defensus.

Atqui hunc locum de illorum numero quidam hoc seculo suspicantur, ac contẽdunt adeò, qui vetustis Patribus imprudenter aut incogitanter elapsi, veniam potiùs mereantur, quàm vllum suo pondere adferant veritati patrocinium. Etenim negari non potest, ait Ioannes Brentius Prolegomenis in Apolog. Confess. Vvirtember. quin quod Basilius dixit, Traditiones illas, quas paulò antè commemorauimus ἀγράφας, ab Apostolis esse arreptas, & eandem habere vim ad pietatem, quam habent ea, quæ scripta sunt, referendum sit in Catalogum eorum dictorum, quæ Patribus ignosci potiùs, quàm probari debeant. Nostri igitur officii est, vt ista dissimulemus & tegamus: quin potiùs si pergimus actiones Basilii diligenter intueri, sese ipse tegit, & quod incogitanti forsitan excidit, haud obscurè aliàs emendat.

Istud Brentii de hoc D. Basilii loco iudiciũ quàm sit peruersum, quàm in vaferrimam imperiti lectoris fraudem comparatum, quàm deniq; in clarissimum iuxtà ac sanctissimum virum iniurium, vt blasphemum non dixerim aut nefarium, nullo negotio licebit agnoscere lectori, qui scripti illius Basiliani, vnde locus ille depromitur, consilium ac scopum non grauabitur nobiscum expendere, atque prudenter considerare.

Cum hoc opere sanè elaboratissimo, quod Amphilochio aduersus Eunomianæ factionis homines D. Basilius suis dudum vocibus, ac Spiritus sancti laudibus offensos scripsit, Spiritus sancti coęqualem cum Patre ac Filio maiestatem ac deitatem propugnandam susceperit omnibus, pro eo atque par erat, & tanto argumento dignum, sese defensionis legitimè instruxit armis, quæ non à Scriptura tantummodò diuina sibi credidit petenda, atque in suppetias quasi imploranda: sed vt hostem semel conficeret à tradita quoq; nõ scripta Apostolorũ ac Maiorũ doctrina. Id quũ data opera hoc in opere sanè aureo aduersus hęreticos tãto nisu ac studio adeò acri à grandęuo iam Basilio Magno liqueat factitatum, mirum profectò piis ac lectoribus candidis videatur, quánam de causa Brentius hanc præsentem D. Basilii de Traditionum non scriptarum autoritate sententiam putarit non solùm ceu fœdã tegendã, ac ceu Basilio illo Magno indignam dissimulandã: sed etiam ignoscendam potiùs quàm probandam. Imò quod omnem superat indignitatem, affirmare illum non pudet, hanc de Traditionũ vi doctrinã incogitãti fortè Basilio excidisse. Istas Brẽtii cõtumeliosas in D. Basil. suspiciones ex ipso D. Basilii scripto delere studebimus, vt appareat, illam Basilii de Traditionibus sententiam non incogitanti excidisse temerè, sed consultò ac dedita in primis opera hanc pugnandi aduersus hæreticos ex non scriptis Traditionibus rationem fuisse ab eo susceptam.

Posteaquàm Eunomii doctrinam ex Aëtii, cuius fuerat Notarius teste Socrate, deliriis ac nugis Philosophicis ortam demonstrasset, ac

Patris

Patris & Filii naturam non propterea esse diuersam & inæqualē, quòd diuersis interdum vocibus ac inęqualiter proferatur, ca. 9. peculiarem ac præsentis instituti de Spiritus sancti deitate aggreditur disputationem, quam hac methodo sese persequuturum profitetur, vt initiò exponat, quid nam de Spiritu communiter sentiamus: mox eas, quas ex Scripturis de Spiritu sancto collegisset sententias, denique eas, quas ex non scripta Patrū Traditione suscepimus: quod vbi eodem ca. 9. esset aggressus, cap. consequētē Aduersariorū oppositioni occurrēs, demonstrat illud Eunomianorum bellum nomine quidem in Basilium esse susceptum, sed in Deum Opt. Max. tendere atq; spectare: Basilii enim nomen eos suæ impietati prætexere. Verùm non oppugnari Basilium, sed sub Basilii nomine fidem, communemq; omnibus esse scopum, τὸ σερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως κατασεῖσαι, ὅτι τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν ἐδαφισθεῖσαν ἀφανισθῆναι, firmamentum Fidei Christianæ labefactare, eò quòd Traditionem Apostolicam solo adęquatam atque prostratam aboleant. Hìc igitur Basilius aptissìma illos refutat similitudine, quòd Fidei Christianæ confirmationem ex sola diuina admitterent Scriptura. Quapropter, inquiens, tanquàm æris alieni debitores versutiores τὰς ἐκ τῆς ἐγγράφου ἀποδείξεις ἐπιβοῶντες, τὴν ἄγραφον τῶν πατέρων μαρτυρίαν ὡς οὐδενὸς ἀξίαν ἀποπεμπόμενοι, confirmationes Fidei ac demonstrationes ex Scriptura postulant, non scriptum Patrum testimonium, velut nullius aut momenti aut autoritatis abiicientes. Hac parasceue D. Basilius aduersus Eunomianorum temeritatem, qua solam ex Scriptura, more debitorū malorum, admittebant Fidei atque doctrinæ Apostolicæ probationem & confirmationem, vsus, plurimis intereà illorum blasphemiis repulsis, atq; obiectionibus confutatis, tandem cap. 27. methodū cœptæ disputationis persequens, demōstrat ex Traditione non scripta rectè ac Orthodoxè Spiritum sanctū credi Deum Patri ac Filio coæqualē, recteq; idcirco in Ecclesia Catholica vsurpari, Cum Spiritu. Nā hac de vocula Eunomiani plusquàm sophisticè litigabant, In Spiritu dicendum contendentes, quod illud, Cum Spiritu, Catholici nouum inueherent, ὅτι νενομισμένην ταῖς ἐκκλησίαις φθεγόμενοι, quodq; Ecclesiis non recepta nec vsurpata loquerentur. Hanc illorum calumniam D. Basilius vt refutaret solidiùs, suam de Fidei dogmatibus Ecclesiæ Christianæ traditis disputationem orditur altiùs, quasi ab ouo, quod dicitur, illorum retexens originem: Dogmatum, inquiens, quæ in Ecclesia obseruata docentur, ac prædicantur, partim ex scripta habemus doctrina, partim verò ex Apostolorum Traditione nobis in mysterio atq; arcanè prodita suscepimus, quæ vtraq; eandem paremq; ad pietatem & religionē stabiliendam obtinēt vim, & quæ sequuntur superiùs commemorata.

Summa libri D. Basilij de Spiritu sancto.

Fides labefactatur, quādo traditiones reijciūtur

Ex hac Basilianæ disputationis methodo ac scripti torius filo piis quibusq; ac candidis lectoribus liquere confidimus, an hanc suam de Traditionum nō scriptarum vi & authoritate sententiā Basil. voluerit,

ceu obſcœnam, fœdamque corporis partẽ ſilentio quaſi pallio Iaphet tegendã ac velandã, quod contendit Brentius: an potiùs quaſi diſputationis ſuæ ſecundum Scripturam alterum telum, quo ſibi indubiam pollicetur victoriam omnibus ſpectandam atque ſuſpiciendam? Sanè non ita reddidiſſet hanc doctrinam tot exemplis ac longo adeò Traditionum Catalogo conſpicuam, imò illuſtrem, ſi eius ipſum pudere debuiſſe credidiſſet, ac propterea tegendam, vt ſuſpicatur Brentius, & diſsimulandam.

Quàm inſuper præclarè hanc Baſil. de Traditionibus ſententiam putarit ignoſcendam ei potiùs quàm probandam, ipſe viderit, qui Baſilium audit Eunomianos malæ fidei debitoribus comparantem, qui ex ſcriptis tantùm chirographis agnoſcunt debitum, non item ex non ſcriptis Patrum teſtimoniis. Niſi igitur Baſilium facias ſtolidum, ac ſuæ diſputationis methodi oblitum, quo ore affirmes hanc ſententiam illi ignoſcendam, & non probandam. Adhæc quum diſertè afferat, καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται. Hiſce non ſcriptis dogmatibus neminem contradicturum, quiſquis vel tenuiter Eccleſiaſticorum rituum fuerit peritus, quo pacto quæſo dixeris hoc Baſilio excidiſſe incogitanti? Rem hanc adeò pronunciat certam, planam, & indubitatam, vt nullus vel ruditer Eccleſiaſticorum rituum peritus refragetur, & incogitanti excidiſſe Brenti audes calumniari? Quod dum facis illiberaliter, te ſanè de illorũ eſſe grege caueto manifeſtè prodas, qui iura legesq; Eccleſiaſticas imperiti non didicêre. Cæterũ quod ad ratiúculas Brẽtii attinet, quibus perſuadere conatur, ipſum ſe Baſilium alibi emendaſſe, & hãc præclaram de traditis Fidei dogmatibus ſententiam, ſeu fœdam corporis partem obtexiſſe, atque obuelaſſe, in præſentia non eſt refutandi locus, ſed iſtud in librum quintum eſt reiiciendum. In præſens enim ſufficere arbitramur demonſtraſſe, Baſilium quoque Traditione fuiſſe nixum in Fidei doctrina ſtabilienda, idque eum adeò non incogitanter feciſſe, vt hoc argumento ſeu telo victrice ſibi de Eunomianis hæreticis indubiam ſit pollicitus victoriam. Verùm ad Catalogum noſtrum pertexendum ex diuerticulo recurrat oratio: quem priùs aliorum Patrum quàm locupletemus teſtimoniis, alterum ſanè aureum ex Baſilii theſauris promemus chymelion, quod aduerſus omnes ſemel hæreſes non tantùm pios muniat, ſed exornet etiam eximiè.

Homilia aduerſus Arrhianos, Sabellianos, & Eunomianos habita, quibus peſtibus noſtræ Fidei Chriſtianæ nihil vnquàm Cacodæmon excogitauit pernicioſius, quòd ipſam Fidei baſim Deum vnum & trinum tentarint euertere, cùm ſuos monuiſſet auditores, qui cenſores potiùs acceſſerãt quàm diſcipuli, ne audire deſiderarent, quod ipſis placebat, ſed quod Chriſto Domino, quodque Scripturis eſſet conſonum, & Patribus non contrarium, ita poſt allata Scripturarum loca, quæ

ca, quæ

ca, quæ illi hæretici ſuis vexabant, atque in ſuam aliorumque deprauabant perniciem commentis, diſſeruit: At verò vt ne ſepares à Patre & Filio Spiritum ſanctum, δυσωπείτω σε ἡ παράδοσις. ὁ κύριος οὕτως ἐδίδαξεν, ἀπόστολοι ἐκήρυξαν, πατέρες διετήρησαν, μάρτυρες ἐβεβαίωσαν, ἀρκείσθω σε λέγειν, ὡς ἐδιδάχθης: Id eſt, Ipſa Traditio tibi perſuadeat: Dominus ipſe ſic docuit, Apoſtoli prædicarunt, Patres traditum obſeruarunt, Martyres confirmarunt. Sufficiat tibi ad omnia hæreticorum argumenta reſpondiſſe, ſicuti traditum accepiſti. Quòd ſi in tantæ noſtræ Fidei Chriſtianæ capitis de Spiritus ſancti deitate confirmationem Magnus ille Baſilius verbum Dei traditum cenſuit aduerſus hæreticos vrgendum, quid ni eadem Traditione non ſcripta, & in leuioribus aduerſus hæreſes velitationibus vtamur?

Aiacis clypeus oīb⁹ hæreſibus objiciendus cū certiſsima victoriç ſpe.

CAP. X.

Chryſoſt.

CAeterùm quantum autoritatis inuictæ aureum orationis flumen fundens Chryſoſt. non ſcriptæ Traditioni cẽſuerit inſediſſe, vnus ex innumeris locus demonſtrarit. Cùm enim in D. Paulum ſcribens, occaſio ſe daret huius declarãdi, aduerſariis dogmatum non ſcriptorũ autoritatem eleuantibus os obturaturus, Traditio eſt, inquit, nil requiras ampliùs. Quam aureã Chryſoſtomi vocem hodie calumniarẽtur facilè naſutuli iſti Tyrannicam, & quæ Fidei dominetur: Verùm cordatus lector agnoſcit facilè, D. Chryſoſtomum nihil à ſolenni illa veterum Orthodoxorum Patrum conſuetudine facere alienum. Illud enim, Traditio eſt, nil requiras amplius, auguſtiſsimam maieſtatem & prorſus irrefragabilem Eccleſiaſticæ Traditionis non ſcriptæ arguit autoritatem: quæ tanta Chryſoſtomo fuit credita, vt ad Traditionis nomen vel impudentiſsimus obticeſcat garrulus.

Epiphani⁹

Porrò qui Epiphanio fidem habet, audiat, quàm ille Traditiones non ſcriptas cenſuerit eſſe neceſſarias. Aduerſus eos diſſerens, qui virginibus Deo per votũ dicatis licitas prædicabant nuptias, ita ſcribit in Apoſtolicis: δεῖ δὲ καὶ παραδόσει κεχρῆσθαι· οὐ γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς δύναται λαμβάνεσθαι, διὸ τὰ μὲν ἐν γραφαῖς, τὰ δὲ ἐν παραδόσει, παρέδωκαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, ὥς φησιν ὁ ἅγιος ἀπόστολος, ὡς παρέδωκα ὑμῖν. καὶ ἄλλοτε, οὕτως διδάσκω, καὶ οὕτως παρέδωκα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ εἰ κατέχετε ἐκτὸς, εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδωκαν τοίνυν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἀπόστολοι τῇ ἁγίᾳ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἁμάρτημα εἶναι τὸ μετὰ τὸ ὁρίσαι παρθενίαν εἰς γάμον τρέπεσθαι: Id eſt, Traditione quoque, ait, aduerſus iſtorum errores vtendum eſt. Neque enim vniuerſa ex Scripturis diuinis petantur. Ideo quædam DD. Apoſtoli ſcripto, quædam Traditione non ſcripta tradidêre, quemadmodũ ait D. Apoſtolus, ſicut tradidi vobis. Et alibi: Sic doceo, & ſic tradidi in Eccleſiis. Et, Si tenetis, niſi fruſtrà credidiſtis. Sanctæ igitur Dei Eccleſiæ tradidêre Sancti Dei Apoſtoli, ſceleratum eſſe poſt promiſſam virginitatem ad nuptias conuerti.

Votum caſtitatis impedit matrimoniũ.

Rurſus aduerſus Aërium animarum hac vita defunctarũ hoſtem infeſtiſsimum diſſertationẽ concluſurus, ita eum non ſcriptis Traditionibus credidit iugulandum, ἔτι δὲ περὶ τούτου αὖθις ἐπιλέγομεν τῆς ἀκολουθίας, ὅτι ἀναγκαίως ἡ ἐκκλησία τοῦτο ἐπιτελεῖ. παράδοσιν λαβοῦσα παρὰ πατέρων, τίς δὲ δύναται θεσμὸν

Mortuos precib⁹ ſuperſtitum adiuuari.

θεσμὸν μητρὸς καταλῦσαι, ἢ νόμον πατρός, ὡς τὰ παρὰ τῷ Σολομῶντι εἰρημένα· ἄκουε υἱὲ λόγους πατρός σου καὶ μὴ ἀπώσῃ θέσμους μητρός σου· δείξαντος ὅτι ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως ἐδίδασκεν ὁ πατήρ, τουτέστιν, ὁ θεὸς μονογενὴς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. ἡ δὲ μήτηρ ἡμῶν ἐκκλησία ἔχει θεσμοὺς ἐν αὐτῇ κειμένους ἀλύτους, μὴ δυναμένους καταλυθῆναι: Quod eſt, Redibo autem ad intermiſſum dudum argumentum, Eccleſiam hoc neceſſariò facere, orare videlicet pro mortuis, vt eis peccata remittantur, quòd Traditionem hanc à Patribus ſuſceperit. Quis enim ſtatutum matris queat diſſoluere, aut legem patris? vt apud Salomonem eſt: Audi fili verba patris tui, & ne repellas ſtatuta matris tuæ: Oſtendens Patrem nos ſcripto & non ſcripto docuiſſe, hoc eſt, Deum, vnigenitum, & Spiritum ſanctum. Mater autem noſtra Eccleſia leges ritusque ſacros ſibi habet traditos, qui violationem neſciant.

Ambroſi⁹. — Diuus quoque Ambroſius tantam Traditionis Apoſtolicæ credidit eſſe autoritatem, vt ab ea diſſentientes hæreticos pronunciare non dubitarit. Illum enim Pauli locum 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, interpretatus, cùm miniſtrũ Chriſti, inquit, & Sacramentorum Dei ſe probat, Pſeudoapoſtolos notat, & abnegat Chriſti eſſe per id, quod diſcordarint à Traditione Apoſtolica. (Pſeudoapoſtolum quid faciat.)

Prætereà orationes illas Chriſtianæ Eccleſiæ publicas, quibus ſolenniter Catholici vtuntur Sacerdotes, ſatis ſuperq; cenſuit aduerſus Nouatores confirmatas, ſi eas Traditioni Apoſtolicæ demonſtraret eſſe referendas acceptas: Hæc regula Eccleſiaſtica, inquiens in caput 2. Tim. 1. tradita eſt à Magiſtro gentium, qua vtũtur Sacerdotes noſtri, vt pro omnibus ſupplicent, & quæ ſeq. (Eccleſiaſticę orationes ſolénes vnde confirméntur.)

Hierony. — Quantum porrò autoritatis multò auguſtiſsimæ in non ſcriptis Eccleſię Catholicæ Traditionibus reſidere crediderit D. Hieronymus clariſsimum noſtri Aquilonis ſidus, vno aut altero ſuffecerit loco demonſtraſſe. Cùm impiam ſuam ſuperſtitionem pietatis ſpecie adumbratam Manichæi Chriſtianis obtruderent pro Apoſtolica doctrina, Ieiunandum eſſe piis quotannis, Quadrageſimas ternas, abſtinendum prorſus à vino, carnibus, & ſimilia, audi obſecro, ecquid ad has ſuperſtitiones ſemel confutandas atq; iugulandas obiecerit, ceu telum omnium validiſsimum Hieronymus. Nos ſecundum Traditionem Apoſtolicam, inquit epiſtola ad Marcellam, vnam ieiunamus Quadrageſimã. Quibus verbis vt fictiuas illas Manichæorum aboleuit Quadrageſimas: ita noſtram Catholicis omnibus ſolennem Quadrageſimam ad Chriſti Domini exemplum inſtitutam piis omnibus reddidit roboratiſsimam. (Quadrageſima cur nobis ieiunanda.)

Similiter & contra Luciferianos aliquot Eccleſiæ conſuetudines ſcriptæ legis autoritatem ſibi vſurpare affirmat. Poſtquàm enim Luciferianus colloquutor ad ſtatuendum dogma minimè controuerſum inter ipſos, Baptizatis manus eſſe imponendas, attuliſſet, Etiamſi (inquit ille) Scripturæ autoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem (Cõfirmatio baptizatorũ vnde probetur.)

consensus instar præcepti obtineret. Nam & multa alia, quæ per Traditionem in Ecclesiis obseruantur, autoritatem sibi scriptæ legis vsurpauerunt. Velut in lauacro ter caput mergitare, deinde egressos, lactis & mellis prægustare concordiam ad infantiæ significationem: die Dominico, & per omnem Pentecosten nec de geniculis adorare, & ieiunium soluere, multaque alia, quæ scripta non sunt, rationabilis sibi obseruatio vindicauit. Post istas, inquam, Catholicæ Eclesiæ consuetudines, atque sine scripto traditas obseruationes, à Luciferiano colloquutore in medium allatas, audi obsecro, quid de eis D. Hiero. senserit: Non quidem abnuo (inquit) hanc esse Ecclesiarum consuetudinē, vt ad eos, qui longè in minoribus vrbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad inuocationem sancti Spiritus manū impositurus excurrat.. Sed quale est, vt leges Ecclesiæ ad hæresin transferas, & virginis tuæ integritatem per meretricum lupanaria patiaris spurcari?

Ceremoniæ ritusq́; Ecclesiarū vnde statuantur.

Quòd si quis de eo ambigat, quod iamiam recitauimus, multa nimirùm, quæ per Traditionem in Ecclesiis obseruātur, scriptæ legis sibi autoritatem vsurpare, quòd hęc sententia sit à Luciferiano Schismatico prolata, is mihi sedulò velim cogitet, hoc nomine minùs rectè de eo esse dubitādum. Hinc enim certiori fide est suscipiendum, quod vel hostis iuratissimus verum esse professus, ad sui dogmatis confirmationē adducit. Dum enim istud sibi à Catholicis sumit, suo ipse facto clarissimè loquitur, apud suos indubitatæ fuisse fidei axioma. Porrò quàm & Catholici hoc crediderint longè verissimum, vnus D. Hieronymus suis declarauit verbis: Has similesq́; Ecclesiarum consuetudines pronuncians esse Ecclesiæ leges.

Hunc in modum & D. Proclus Constantinopolitanus Archiepiscopus Armenos ad Fidei Orthodoxæ vnitatem exhòrtatus, epistolā claudit: στήκετε τοίνυν ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου. καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἀλλὰ φυλάττοντες τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐκθεμένων, καὶ τῶν περὶ τὸν ἅγιον καὶ μακάριον Βασίλειον καὶ Γρηγόριον, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν αὐτοῖς ὁμοφρόνων. Id est, Quapro »
pter state in vno Spiritu, atq; vnanimes Fidei Euangelii cōmilitones, »
neq; vlla in re ab aduersariis terreamini, verùm custodite Traditiones »
illas, quas sancti beatiq́; Patres Fidem Orthodoxam Nicææ promul- »
gantes tradidère. Similiter & eas, quas D. Basilius atq; Gregorius, & alii »
item cæteri, qui vnam idemque his senserunt atq; crediderunt. »

D. Proclus Fidei vnitatē ex traditionib' non scriptis statuit.

Verùm nunc ad præclarū illud Catholicæ Christi Ecclesiæ columē D. Augustinum transeamus, vt ex eius quoque sententia liqueat, maximam esse ac planè diuinam Ecclesiasticæ Ttraditionis non scriptæ vim atque autoritatem.

D. Augustinus Traditiōe nō scripta cōfirmat Fidei dogmata.

Illam igitur quæstionem, quæ Cypriani ætate omnem penè perturbarat orbē, de hæreticis rebaptizandis, an non, pertractās, ꝗ neutra

eius pars ex ſcripto Dei verbo poſſet ſtatui, audi obſecro, quó nam Dei
" verbo eam contra Cyp. à Stephano Ro. cenſuerit definitam: Apoſtoli
" autem nihil exinde præceperunt, inquit li. 5. de Baptiſ. cõtra Donatiſt.
" ca. 23. ſed conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypr. ab eorũ Traditione
exordium ſumpſiſſe credenda eſt: ſicut ſunt multa, quæ vniuerſa tenet
Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta benè creduntur, quanquàm
ſcripta non reperiantur. Vides hîc Chriſtiane Lector, nihil D. Auguſtini intereſſe ad doctrinam Fidei Chriſtianæ ſtatuendam atq; corroborandam, num eius confirmatio ex diuinis ſit petita Scripturis, an Apoſtolorum non ſcriptis hauſta Traditionibus? Quod ne de vno aut altero tantùm Fidei dogmate accipias, diſertè monet Auguſtinus, multa eſſe, quæ vniuerſa tenet Eccleſia, quanquàm ſcripta nõ reperiantur, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta eſſe benè creduntur.

Aurea Aurelij Auguſtini verba.

Baptizandos paruulos docet Auguſtin' ex Traditione Apoſtolica, quæ diuinã habet autoritatem.

Simili prorſus modo idem Auguſtinus probaturus ex diuina autoritate, paruulos, qui nondum poſſunt corde credere ad iuſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, ſolo Baptiſmi Sacramento veram in Chriſto ſalutem conſequi: quanquàm, inquit lib. 4. contra Donatiſtas, cap. 24. quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſemper retentum eſt, non niſi autoritate Apoſtolica traditum rectiſsimè creditur. Quo in loco animaduertenter eſt obſeruandum, D. Auguſtino eſſe paria, eiuſdemque ad Fidei dogma confirmandum facultatis atq; virium aliquid ex diuina autoritate ſcripta eſſe creditum, & autoritate Apoſtolica non ſcripta traditum.

Quibus aureis D. Aure. Auguſt. ſententiis cũ nihil proferaſ aut luculentũ, aut perſpicuum magis, nolumus in prȩſens candidos lectores numeroſiore Scriptorũ veterũ catalogo onerare moleſtiùs, ſed vela cõtrahentes atq; colligẽtes, in fidũ cymbam ſubducere portũ: quod recto perficeremus curſu, niſi nos ad velificatiunculã eximius inuitaret fructus, quẽ ex appẽdicula ſuperioribus ſubtexẽda piis polliceri auſimus lectoribus. Priùs enim q̃ hac de tabula manũ tollamus, permagnũ nos facturos cõfidimus operȩpretiũ, ſi Eccleſiaſt. Traditionis nõ ſcriptȩ vim demõſtremus, nõ Catholicis modò Patrib. fuiſſe ſacroſanctã, atq; eiuſdẽ cũ ſcriptura autoritatis, ſed ipſis adeò hȩreticis Eccleſiȩ Chriſti Ieſu Catholicȩ hoſtib⁹ multò infeſtiſs. Hinc eñ noſtri ſeculi oĩm infeliciſs. ſi non curetur inſania, certè multorũ cȩcitas oculos vel tandẽ recipiat: eorũ in primis, qui Eccleſiaſticæ doctrinæ ortũ, propagationẽ, & cõtra hæreſes defenſionem animo à præoccupatis opinionibus libero dignabuntur citra præiudicium attenti animaduertere.

CAP. XI. POſt accenſitum Orthodoxorũ Patrum Catalogũ, quo Traditionis nõ ſcriptæ autoritatẽ confidimus, quantũ ſatis eſt, ſtabilitã atq; corroboratã, haud abs re futurũ duximus, ſi eadẽ ex priſcorũ etiam hæreticorum præiudicio confirmetur. Hinc enim futurum ſpero, vt liqueat, quàm fuerit apud Priſcos ac veteres Chriſtianos nõ ſcripta Traditio

autoritatis

autoritatis validæ, ac irrefragabilis planè, atque inuictæ, cùm & hæretici sua deliramenta opinati sint satis superque confirmata, si ea Traditionis Apostolicæ fuco illita, imperitis homunculis pro sana Fidei doctrina obtruderent. Quod haud dubium nullus vel extrema impudentia tentasset, ni apud priscum seculum veneranda admodùm & irrefragabilis fuisset non scriptæ Traditionis autoritas. *Hæreticos priscos tra ditionib⁹ quoq; fuisse nixos.*

Alexandrinus ille Carpocrates omnis spurcitiæ ac plusquàm lupanariæ fœditatis autor, suam quā apud rudem popellum malè blandam subans despumabat doctrinam de Christo mero homine, de Pythagorica etiam, si Superis placet, animarum metempsychosi ac traiectione, aliisque nugis Apostolos habere autores mentiebatur, quibus ipse illam Christus tradidisset secretiùs, quemadmodum libro primo hisce verbis testatur Irenæus aduersus hæreses: καὶ εἰ μὲν πράσσεται παρ' αὐτοῖς τὰ ἄθεα, καὶ ἔκθεσμα, καὶ ἀπηγορευμένα, ἐγὼ οὐκ ἂν πιστεύσαιμι, ἐν δὲ τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν οὕτως ἀναγέγραπται, καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐξηγοῦνται, τὸν Ἰησοῦν λέγοντες ἐν μυστηρίῳ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλοις κατ' ἰδίαν λελαληκέναι, καὶ αὐτοὺς ἀξιῶσαι τοῖς ἀξίοις, καὶ τοῖς πειθομένοις ταῦτα παραδιδόναι: Quod est, Patrari à Carpocratitis illa scelera impia, nefaria, & infanda, equidem haud crediderim. Verùm in eorum libris ita scriptum legitur, ipsique narrant, Iesum suis cum discipulis & Apostolis, inquientes, priuatim fuisse colloquutum in mysterio atque secreto, eosque dignatos esse dignis, & qui parere cuperent, illa tradere. *Aetate Adria. Aug.*

Artemon etiam ille, cuius delirium Paulus Samosatenus posteà renouare conabatur, Christū Dei filium quum merum fuisse hominē » doceret, ita quoque Apostolos prædicasse affirmabat, huncque in mo » dum Ecclesiam Catholicam sensisse ad Victorem vsque Romanum, » sed per Zephyrinum illius successorem doctrinam esse corruptam: » quemadmodum est apud Eusebium lib. 5. capit. 27. & Nicephorum » lib. 4. cap. 21.

Eusebius quoque ille Nicomediensis, Arrhiani incendii quàm perniciosus incentor, & alii eiusdem factionis in Conciliabulo Antiocheno Episcopi, damnatam illam dudū Arrhii doctrinā veteri quoq; non dubitauerunt astruere Traditione. Nos neque Arrhii sectatores fuimus, (ita ad Episcopos passim scribebatur, teste Niceph. lib. 9. ca. 5.) » quomodo enim Episcopi Presbyterū consectaremur? neq; aliam quā- » piam Fidem, præterquàm quæ ab initio promulgata est, recepimus. »

Quòd tota hæc Arrhiana cohors iactabat, non aliam quampiam Fidem se recepisse, præterquàm ab initio promulgata esset, idipsum & illarum cateruarum Apostolico seculo grassantium ductores factitabant, quò nefariis suis dogmatibus aliquem probabilitatis fucum illinerent. Basilides enim Glauciam D. Petri interpretem, suum iactitabat magistrum. Valentinus se Theodadum D. Pauli familiarem audiisse. Marcion, & alii, sese D. Matthiæ discipulos nugabātur habuisse magistros, eorumque obtinere & sententiam, & traditam doctrinam. *Vid. Cle. Alexādr. 6. Stro.*

Sed fuit vna omnium Apostolorum (inquit Clemens Alexand. 6. Stromatum) sicut doctrina, ita Traditio.

CAP. XII. CVm igitur prisci Patres Orthodoxi, atq; adeò hæretici illi veteres ex ipsis vsq; Christianæ Ecclesiæ incunabulis Traditionē non scriptam nihil minùs ad corroborandā doctrinæ Euangelicæ Fidē valere cēsuerint, ac diuinam ipsam Scripturam, esset quidem hîc claudendus liber, nisi nostri ratio instituti demonstratum postularet, non modò sic Patres priscos priuatim suis in scriptis sensisse, verùm publicè etiā in publicis Ecclesiæ Christianæ conuentibus, Synodisque vniuersalibus: quod vbi quàm fieri poterit, breuiter ostenderimus, huic libro lectoris fastidium cauentes, faciemus modum.

Arrhianæ igitur blasphemiæ non modò Alexander ille Alexand. aliiq; itē cæteri obsistebāt traditæ de Filio Dei doctrinæ scuto muniti, sed & vniuersum Catholicę Christi Ecclesię Conciliū: quemadmodū suo superiùs loco est demonstratū fusiùs, q̄ vt repetendū duxerimus.

Ad eum modū & Patres Cōcil. Gangr. congregati statuūt: ὡς πάν-
" τα, συνελθόντας εἰπεῖν, τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῆν θείων γραφῶν καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδό-
" σεων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα: Id est, Et vniuersa, inquiunt in Concilii
" Epilogo, vt summatim dicamus, quæ nobis à diuinis sunt ꝓdita Scri-
" pturis, & Apostolicis Traditionibus, in Ecclesia fieri optamus.

Hunc in modum, vt alia prætercurrā, quò breuis sim, & Synodus illa Nicæna secunda clarissimè Traditionibus nititur non scriptis, ad Catholicam de venerandis imaginibus doctrinam conseruandam. Fa-
" temur autem vnanimiter nos, inquiunt Patres illi, toto orbe numero-
" sissimè congregati in Concilii decreto, Ecclesiasticas Traditiones siue
" scripto, siue consuetudine valentes & decretas retinere velle, quarum de numero est imaginum effiguratio.

CA. XIII. HAec vetustissimorum iuxtà ac clarissimorum Scriptorum vnà & Epilogus libri 2. Conciliorū priscorū copiosiùs recensuimus testimonia, quò meridiana Solis luce semel faceremus manifestius, quæ nā Patrū nostrorū veterum ad vnum omnium fuerit de verbo Dei Euangelico sentētia: Informatio verbi Dei Euangelici. nempe verbū Dei non esse ex vno Bibliorū libello, eoq; exiguo, metiendū, aut vniuersum hauriendū: sed ex doctrina illa regni Dei, siue Euangelii, quā Apostolos vel ipse Christus, vel eius Spiritus eis doctor omnis veritatis promissus docuisset, quamq; iidē Ecclesiis viua voce Fidei regula quæ. tradidêre initiò. Illa est igitur Fidei Euāgelicæ regula, norma, & amussis vnica, quā suis præscripsit Christus in cęlos rediturus discipulis: Eūn-
" tes docete, inquiens, omnes gentes, & prædicate Euangeliū omni crea-
" turæ, baptizātes eos, docētes seruare omnia, quæcunq; mandaui vobis.
Hoc illud est verbum Domini, quod manet in æternū. Verbum, inq̄, quod teste D. Petro & interprete, εἰς ὑμᾶς εὐαγγελισθέν, Vobis est annuncia-
" tum, ac per Euangelistas illos à Christo & eius Apostolis missos toto fuit orbe longè lateque concorditer initiò disseminatum.

Istud

Istud verbum Domini non est vniuersum in literas relatũ, vti demonstrauimus, sed viua Apostolorũ voce piis illis Christiani gregis cũ ouiculis tũ pastoribus insitũ atq; implantatũ. Quod audistis ab initio, inqebat ille, maneat in verbis. Qui hãc doctrinã non adfert, quã scilicet initiò didicistis, ne receperitis eum in domũ, nec aue dixeritis ei.

2. Thes. 2

Hoc illud est, quod D. Paulus suos aduersus heterodidascalos pręmuniens, seriò monebat: State, inquiens, & tenete Traditiones, quas didicistis, siue per epistolam, εἴτε διὰ λόγου, siue per sermonẽ, per measq; conciones, ac vocem quoque viuam.

Hanc igitur vniuersam Apostolorũ doctrinã partim scripto, partim ἀγράφως, sine scripto Ecclesiis initio traditã, vti ipsi Apostoli, sic & eorum discipuli, omnisque posterorum legitimo successionis ordine in illorum locum venientium, ætas pro germano veroque agnouit, censuit, adeoque obtinuit semper verbo Dei Euangelico, siue in dogmatibus suis Ecclesiasticis tam domi, quàm alibi propagãdis: siue eisdem aduersus heterodidascalos, hæreticos, atque Antichristos defendendis ac propugnandis: tam in priuata etiam per conciones & scriptiones in eos velitatione, quàm publica illorum Conciliorum celebratiss. Nicæni, Gangrensis, Nicænique alterius definitione, vt omittamus nunc ipsorum adeò hæreticorum hac in re consensum, qui tantum solidæ autoritatis existimarunt Ecclesiasticis insidere Traditionibus, vt sua dogmata satis crediderint communita, vtut absurda, si eis Apostolicum saltem prætexere possent Traditionis titulum. Quod vt ipso meridie fieret clarius, hinc sanctißimorum Patrum, qui Apostolos aut ipsi audierunt, aut eorum discipulos, aut Martyrum illorum suo purpureo pro Christo fuso sanguine clarißimorum fuẽre auditores, hac de re fusiùs recitauimus testimonia, quò charitati, quam vel inimicis, adeoque nostri nominis hostibus debemus, nedũ fratribus communi nobiscum Christiano adhuc nomine gaudentibus, nullique iuratis factioni consuleremus pleniùs, atque salutariùs, nimirùm vt ii saltem, qui moderatiori sunt ingenio, nec temeraria peruicaciæ contumacia cæci, aut partium studio, aut opinione anticipata insani, re seriò expensa, vel tandem cum illo Polemone Xenocratico ad animi sobrietatem, atque Catholicæ Fidei sanitatem ab isto hallucinationis nihil minùs quàm Euangelicæ sopore semel exuscitarentur, ac rem ita claram ac contestatam, vel tandem agnoscant multò esse verisimam. Quemadmodum enim hic Xenocratis Platonici scholam luxuriæ coronis caput redimitus, ac bellè potus, audita illius, quam fortè fortuna de Temperantia habuit, oratione, ad mentis sanitatem antea luxu & ebrietate perditus reuocabatur, corollis sensim capite detractis, abiectisq;, manu etiam pallio subdita, ore, vultuq; ad verecundiã formato, se illi deniq; discipulũ tradidit, cuius deridẽdi causa illò occurrerat: sic & horũ charißimorum fratrũ fortè quispiam

Cur prolixo adeò veterũ Patrum catalogo Traditionis nõ scriptę autoritas cõmunita

Polemõis exẽplo nõ paucos ad mentis sobrietatem reuocãdos qui hanc vnà ac cõsentiẽtem omnis veterum Patrum Senatus sententiã, de verbo Dei Euãgelico volent seriò animaduertere.

 (nullum

(nullum enim Germaniæ ingenium ita in perditis & desperatis habemus, quod non istas, quæ modò, proh dolor, Septentrionem nostrum infelicissimè occupant, aliquando persentiscat tenebras, si modò Christi luce affulgente excitatum euigilet) in hunc clarissimum sanctissimorum iuxtà ac doctissimorum Euangelii verè Christiani propagatorum ac propugnatorum inductus Senatum, verecũdia victus, non reluctabitur diutiùs consentienti, adeoq; vni illi illorum ad vnum omnium sententiæ de verbo Dei Euangelico. Maxima insuper mihi in illorum indole ingenua simul & liberali ingenio residet spes, non defuturos, qui cristas, quas adhuc aduersus Catholicos illos Patres gerebant erectiores, sensim, tanquàm ille corollas, demittant, manuque abiiciant, quasi pristinæ insaniæ testes, ac vultum animi ad verecundiam componant, illisque se morigeros & obsequentes præbeant in discendo vero Dei verbo Euangelico, tam scripto, quàm non scripto discipulos, quos sibi anteà in Catholicis hominibus illorum discipulis iure putabant deridendos. Sed nunc ad ea, quæ supersunt, transeuntes, huic secundo libro aliquem faciamus modum.

(:)

FINIS LIBRI SECVNDI DE VERBO Dei Euangelico.

LIBRI TERTII DE VERBO DEI EVANGELICO ARGVMENTVM.

EXilla clara atque Scriptorum Orthodoxorum suffragijs dudum contestata totius Ecclesiæ Catholicæ sententia, colligitur hoc libro vera verbi Dei Euangelici definitio: nempe, quod Deus, ad Euangelium attinens locutus, proponit per Ecclesiam credendum: siue id per se ipse loquatur, siue per Ecclesiæ caput Christum, siue membra Apostolos, Prophetas, Pastoresue Ecclesiæ: tam priuatim in concionibus, quàm publicè in Concilijs. Hinc verbi Dei Euangelici fluit partitio in scriptum, & non scriptum, siue agraphon. Scriptum esse Canonicis Scripturis comprehensum, omniaq; Canone inclusa paris esse autoritatis. Vbi inquiritur, quando Canon Scripturarum primùm editus: quì variè auctus: quodq; non ab Apostolis, nec in Concilio Nicæno, sed Laodicæno demùm fuerit certus definitus.

Verbũ Dei Euãgelicũ quid.

Partitio.

Canõ scripturę.

Altera verbi Dei Euãgelici pars Agrapha bipartitò diuiditur, in Dogmaticum & Mysticum, siue Rituale. Vbi Scripturarum obscuritas docetur, quæ certum ac indubitatũ sensum nisi ex non scripto verbo Dei non recipiunt. Mox varia Christianæ Ecclesiæ dogmata ex Traditionibus non scriptis liquidò Apostolicis, certoq; Catholicis demonstrantur: ab Apostolis nimirùm esse tradita, diem Dominicum, Festa aliquot, Symbolum Apostolorum, Quadragesimæ ieiunium, etiam cum necessitatis opinione: Quaternorum item temporum, sexta & septima feria olim fuisse Occidentalibus ieiunatum, ideoq; nunc abstinendum per hosce dies à carnibus. Similiter post liberum arbitrium & Apostolos Ecclesijs tradidisse Sanctorum imagines, Festaque Sanctis instituisse. Porrò demonstratur, Sanctos pro nobis superstitibus Deum Opt. orare, Sanctorumq; inuocationem, non, vt ait Philippus, Gregorij ætate irrepsisse, sed ante annos 1200. fuisse Catholicis vsitatiss. imò vsq; ad annum Domini 160. ascendere ostenditur, & ad Apostolorum adeò pertinere cùm ætatem, tum doctrinam. Ad hæc, quia Sanctorum inuocatio hodie oppugnatur infestiùs, demonstratur contra Apologiam Cõfessionis Augustanæ, D. Hieronymum Sanctorum quoque inuocationem defendisse aduersus Vigilant. Nec eos tantũ in genere orare pro Ecclesia, sed singulatim etiam pro suis cultoribus. Nec Sanctorum inuocationem ad certi generis auxilia ex Ethnicis esse natam exemplis: nec Catholicos Sanctis supplicando, alios alia numina inuocare: sed Dei Opt. seruos, qui eius Spiritu reuelãte nostras cognoscunt orationes: vbi & modus, quò nostra cognoscant, ex Scripturis atque Orthodoxis PP. declaratur. Ad hæc non esse in Christum Mediatorem contumeliosam Sanctorum inuocationem, sed Deo Opt. Max. longè gratissimam, quã certissimis contestatur miraculis: quæ Aduersarij cum Porphirio Apostata, Eunomio, alijsque priscis hæreticis Dæmonum calumniantur præstigias. Nec esse idololatriam, Sanctos aut colere, aut inuocare, quod & olim Pagani & hæretici Catholicæ Christi Ecclesiæ exprobrabant. Vnde porrò demonstratur, Lutheranos verè esse hæreticos, quòd eisdem planè argumentis Catholicam hodie oppugnant Ecclesiam, quibus olim certò Catholicos certò hæretici.

VerbũDei nõ scriptũ duplex, Dogmaticum & Mysticum.

Quadragesima.

Quatuor tempora.

Feria sexta & septima.

Liberũ Arbitrium.

Imagines Sanctorũ inuocatio

Apostolicæ Traditionis ostẽditur.

Sancti cognoscunt nostras orationes.

Miracula.

LIBRI

Methodus atque Epitome.

Verbi Dei definitio.

EX illa clara ac contestata clarissimorum Scriptorum Catholicorum suffragijs, CAP. I.
atq; totius Ecclesiæ Orthodoxæ sententia, in vniuersalibus Concilijs colligi-
tur nunc vera verbi Dei definitio. Cùm enim verbum Dei est, quicquid Deus lo-
quitur, verbum Dei Euangelicum rectè definitur, quicquid Deus ad Euangelium
attinens locutus, proponit per Ecclesiam credendum: siue id suo ore, siue per Chri-
stum Ecclesiæ caput, siue per Apostolos & Prophetas Ecclesiæ membra, siue deniq;
per totam Ecclesiam, eiusq; Pastores, vti in Concilijs & Synodis loquatur.

Diuisio.

Partitio verbi Dei Euangelici in scriptum, quod Scripturis Canonicis est cō- II.
prehensum: & non scriptum, siue τὸ ἄγραφον. Quòd omnia Canone comprehensa,
eiusdem parisque sunt autoritatis diuinæ, & quó nam pacto Canon variè varijs sui
partibus sit auctus citra omnem verbi Dei iniuriam.

Canō Scripturarum diuinarū.

De Canone scriptorum Euangelicorum, quādo primùm editus. Quòd non est III.
Apostolorum Canon, qui vulgo habetur 85. sed suppositititius. An in Concilio Ni-
cæno editus fuerit Scripturarum Canon? Quòd nihil fuerit certò definitum de Scri
pturis ante Concilium Laodicenum

Cur Concilium Africanum locupletiorem Scripturarum diuinarum præ- IIII.
scripserit Canonem, atque Laodicenum?

De altera verbi Dei Euangelici parte Agrapha, siue non scripta, quæ bipa rt- V.
tò diuiditur, in Dogmaticum, & Mysticum siue Rituale.

Scripturarū obscuritas.

Digressio de Canonicarum Scripturarum obscuritate, quæ luculētis aliquot VI.
clarissimorū veterum Scriptorum testimonijs demonstratur aduersus eos, qui im-
perito popello adulantes, eam manifestam, cognituq; perfacilem nugantur.

Scripturarum sensum verum, certum, & indubitatum, nisi ex verbo Dei non VII.
scripto aut peti, aut baberi non posse.

Dies Dominicus.

Symbolū Apostolorum.

Nunc ad alias partes verbi Dei non scripti declarandas acceditur. Itaque ostē- VIII.
ditur initiò, diem Dominicum, aliaque Christianæ Ecclesiæ Festa ab Aduersarijs
etiamnum obseruata, nisi Traditionibus non scriptis defendi non posse, & quid Ve
teres de illis senserint. Symbolum, quod Apostolorum dicitur, verè esse Apostolo-
rum, demonstratur.

Quadragesimę ieiunium.

Quadragesimæ ieiunium ex verbo Dei Euangelico non scripto obseruandum IX.
esse demonstratur: quodque cum necessitatis opinione & de carnibus abstinentia
apud Priscos fuerit creditum pijs omnibus custodiendum, ex D. Augustino, & Hie
ronymo, Theophylo Alexandrino, Faustoque Manichæo.

Quatuor tempora.

Quaternorum temporum ieiunia ex eodem fonte Apostolico monstrantur & X.
nata, & olim obseruata.

Sexta & septima feriā olim ieiunatū.

Sextam & septumam feriam hebdomadæ fuisse apud veteres ieiunijs deputatā- XI.
Vnde in hodiernum vsque diem Catholicis reliqua sunt tenuia quædam veteris
ieiunij lineamenta, putà carnium abstinentia passim, alicubi ouorum etiam.

Cur hodie à carnibus abstinendum die Veneris & Sabbatho. XII.

Ieiunij Christiani hîc declarantur effecta, vsusq; planè salutares, quòd maxi- XIII.
mi sint in primis apud Deum meriti, ac verè eius iram placent, ex D. Augustino,
Cypriano, & Ambrosio.

Liberū arbitrium.

Quò pleniùs bonorum operum perspiciatur fructus & meritum, declaratur XIIII.
liberi arbitrij natura.

Doctrina eius Catholica & Orthodoxa paucis explanata. XV.

Origo doctrinæ fanaticæ circa liberum arbitrium eruitur, & suis refertur acce XVI.
pta & autoribus & renouatoribus hæreticis.

Gratia Christi adiuuans.

Quo nam modo liberum arbitrium operetur rectè, an per se, an Christi auxi- XVII.
lio adiutum?

Qualia liberi arbitrii gratia adiuti opera. XVIII.

Deper-

XIX. De perfectione iustitiæ Christianorum, qualis nam sit in hac vita. Iustitia piorum.

XX. De piorum operum effectis & meritis, vbi Caluini cauilla obteruntur, & calumnia Confessionis Saxonicæ obtunditur. Operum merita.

XXI. De fiducia piorum operum aduersus iudicij illius metum. Vbi Fides specialis ista expugnatur, quòd Paulus eam nesciuisse demonstretur, ex Ambrosio, Augustino, Chrysostomo, Theodoreto. Fiducia operum. Fides specialis.

XXII. Vita æterna bonorum operum merces esse & stipendium ostenditur. Vita æterna est merces.

XXIII. Sanctorum imagines ab Apostolis esse Ecclesijs traditas ex D. Basilio. Imagines.

XXIIII. Dies item festos Sanctis fuisse ipsa Apostolorum ætate consecratos.

XXV. Sanctos pro nobis orare paucis demonstratur.

XXVI. Sanctorum inuocationem non Gregorij ætate anno Domini 600. irrepsisse, quod ait Apologia Confessionis Augustanæ, sed ante annos 1200. Ecclesijs Catholicis fuisse vsitatissimam, clarissimis Orthodoxorum Patrum testimonijs docetur, atque in annum Domini vsque 160. assurgere demonstratur ex Nazianzeno, Augustino, Cypriano, & alijs. Sanctorũ inuocatio

XXVII. Inuocationem Sanctorum ad Apostolicam & ætatem & doctrinam pertinere inde liquido demonstratur, quòd Sanctorum festa Apostolorum ætate instituta coniunctam habuerint præter imitationis aut fidei exercitium, Sanctorum inuocationem in prisca Ecclesia. Quod ex Augustino, Basilio, Nazianzeno, & Nectario, alijsque, Concilio denique Gangrensi ad liquidum comprobatur. Apostolos tradidisse SS. inuocationem ex Origene, Conci. Gangren. & Basiliensi.

XXVIII. Dæmones Sanctis hanc gloriam inuidisse per Eustachium anno 320. qui & ante Concilium Nicænum damnatus est. Rursus per Iulianum Apostatam bellum Sanctis instauratum.

XXIX. D. Hieronymum aduersus Vigilantij somnia defendisse Sanctorum inuocationem, quod negat Melanthon in Apologia Augustana. Vigilantius Sanctorũ inuocationẽ oppugnabat.

XXX. Sanctos non in genere tantùm orare pro Ecclesia, vti ait Apologia Augustana, sed singulatim pro suis cultoribus, ciuibus & precatoribus.

XXXI. Sanctos rectè ad certi generis auxilia inuocari contra Melanthonem Apolo. Confess. August.

XXXII. Inuocationem Sanctorum ad certi generis auxilia nõ esse natam ex Ethnicis exemplis, vti blasphemat Melanthon. Qui factum, vt à Sanctis, qui omnia possent impetrare bona, & omnia item mala deprecari, olim Catholici vel Augustini ætate quædam peculiariter ab eis sibi sint deprecati vel bona vel mala, quæ non ab alijs.

XXXIII. Catholicos Sanctis supplicando non inuocare alios alia numina, vti blasphemat Confessio Saxonica, & olim Pagani, & Faustus Manichæus. Sancti nostratia cognoscunt.

XXXIIII. Sanctos nostras preces cognoscere demonstratur.

XXXV. Quó nam modo cognoscant Sancti orationes, videndóne an audiendo? vbi ostenditur ex Augustino, Sanctos Spiritu Dei reuelante cognoscere nostratia.

XXXVI. Non esse in Christum mediatorem contumeliosam Sanctorum inuocationẽ. Vbi explicatur, quo sensu Christus vnus sit mediator & intercessor.

XXXVII. Non esse idololatriam inuocare aut colere Sanctos, vti blasphemat Confessio Saxonica, cum Fausto Manichæo, & Porphirio Apostata.

XXXVIII. Lutheranorum blasphemias in Catholicos, conuitia Paganorum & Philosophorum, priscorumque adeò hæreticorum superare.

XXXIX. Sanctos colere & honorare, non esse in Deum contumeliosum, vti vult Confessio Saxonica.

XL. Sanctorum inuocationem Deus Maximus clarissimis & certissimis contestatur sibi multò gratissimam miraculis: quæ Aduersarij cum Porphirio Apostata, Eunomio, priscisque alijs hæreticis Dæmonum calumniantur præstigias. Vbi ostenditur Lutheranos suis argumentis seipsos conuincere hereticos, & nos esse Catholicos: quòd eisdem argumentis ab orco reuocatis nos hodie oppugnant, quibus olim certò Catholicos certò hæretici. Miracula.

EVANGELICAE PANOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO, LIBER TERTIVS, AVTORE

D. Vvilhelmo Lindano Dordraceno, S. Th. Doct. & Professore.

CAP. I.

Vera verbi Dei Euangelici definitio.

EX iis, quæ adhuc verbum Dei Euangelicum inuestigando diximus, liquere confidimus, nõ id esse duntaxat Dei verbũ, quód sacris literis est comprehensum atq; conclusum: nunc quid nam verè, pleneq; sit, est definiendum.

Verbum Dei est, quicquid Deus loquitur: siue priuatim alicui, vti Abrahæ de relinquenda Chaldæa: Moysi, de Aegypti fuga: Symeoni iusto, de videndo Messia, siue toti publicitùs Ecclesiæ.

Verbũ Dei quid nam.

Vtrumq; genus bipartitò diuiditur, in scriptum & agraphon, siue non scriptum. Verùm quemadmodũ quædã Deus suis electis loquitur, quę ad omnes pertinent nihil, vt illis quidem sunt verbum Dei, aliis verò minimè: verbi causa, quòd Iacobo in Aegyptum erat descendendum: quod Symeon, nisi viso Messia, non moreretur: ita quæ per Ecclesiam sui Spiritus Discipulã proponit credenda, sunt ea quidẽ in vniuersum omnibus verbum Dei. Quod non ita accipiendũ velim, perinde quasi Fideliũ singulis singula verba Dei mẽbra, siue articuli, sint singulatim atq; articulatim credenda: sed q̀ sufficiat illã Christi tenere Fidem, quã illius Spiritus Catholicam atq; Apostolicam docet Ecclesiam. Possem id plurimis obscuriorũ dogmatum haud ita in vulgus notorũ exẽplis demõstrare: verũ multus esse nolo in re haud multũ dubia aut obscura. Itaq; si Dei verbũ est haud dubiè, quod Deus loquit, in ꝓcinctu fuerit perspicere, quid nam verè sit verbũ Dei Euangelicũ, de quo nobis oĩs est instituta disputatio. Est autem, quod Deus ad Euãgelium attinens, locutus, proponit per Ecclesiam credendum. Hic porrò nihil interesse existimandũ est, siue id Deus Opt. suo quasi ore loquatur: verbi gratia, Hic est filius meus dilectus, ipsum audite: siue per Ecclesiæ caput Christum, vt Nemo venit ad Patrem, nisi per me: siue per Ecclesiæ mẽbra Apostolos, Prophetas, & Euangelistas: vti, Qui habet aures audiẽdi, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis. Itẽ, State & tenete Traditiones, quas didicistis siue per epistolã, siue per sermonẽ. Rursus, Si quis vobis euãgelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit. Et, Si quis venit ad vos, & hanc doctrinã non adfert, ne recipiatis eum in domũ, nec aue ei dixeritis: siue deniq; per Ecclesiæ pastores, ipsamq; adeò totã Ecclesiã Spiritu sancto illi per Christũ ꝓmisso doctore sempiterno erudiendã, atq; gubernandam, vti Ecclesiæ definitiones & Conciliorum decreta.

Verbũ Dei Euangelicum quid.

2. Thes. 2. *Galat. 1.* *2. Ioh. 1.*

Cæterùm qualecunque sit tandem Dei verbũ Euangelicũ, in duo illa refluit capita, scriptum & non scriptum: quod superiùs est pluribus demonstratũ exemplis, quàm vt iis repetendis longiores esse cõueniat.

Illius

Illius verò hîc est admonendus pius lector, verbum Dei scriptum nisi per verbum Dei nõ scriptum certò atq; indubiè cognosci non posse, quòd Euangelia quatuor, nec plura, nec pauciora suo exemplo locupletisimè faciunt contestatum.

Verbũ Dei Euangelicũ scriptũ cognoscitur per nõ scriptum.

Proinde haud adeò magni fuerit negotii, hisce accuratè pẽsitatis, perplexam illam dissoluere quæstionem, vtriús nam verbi Dei autoritas sit maior, scriptíne an non scripti? Hoc est, Scripturarúm ne, an doctrinæ Catholicæ atque Apostolicæ? Verùm ea in alium locum oportuniorem reposita, ipsam verbi Dei Euangelici partitionem in præsentia diffusiùs vt persequamur, nostri instituti poscit ratio.

CAP. II.

Verbi Dei Euangelici partitio in scriptũ & non scriptum.

CVm itaque bipartitò sit diuisum, in scriptum & agraphon, siue non scriptum, de iis ordine est dicendum. Scriptum Dei verbum Scriptura Ecclesiis à Spiritu sancto tradita omne complectitur. Quicquid ergo extra eam ab Ecclesiis approbatum, siue apud Christianos legitur apocryphon, vt Nicodemi, Bartholomęi, aut alterius Euangelium, aut etiam Iacobi Apostoli nuper in lucem editum Protoeuangelium: siue alibi extat, vel apud Manichæos, vt illa, quam mentiebantur, Christi epistola, fundamenti nuncupata: aut Iudæos etiam, vt Enoch liber: similiaque, nullum inueniunt diuinæ autoritatis locum. Sed de ipso sacrarum Scripturarum corpore, siue vt appellabant veteres, Canone, maior existit inter Christianos disputatio, videlicet, vtrũ omnia Canone comprehensa diuinæ sententiæ habeant autoritatem? Rursus, si habeant, vtrùm habeant omnia parem? Quæ quidem quæstiones, sicuti in veteri Ecclesia iustam merebantur discussionem: ita nunc temporis cùm variis Ecclesiasticis Conciliis sint definitæ, adeò non merentur vllam disquisitionem, vt ei, qui de eis ambigẽdi locum sibi putet superesse, reliquum inter pios Catholicæ Christi Ecclesiæ filios salutis æternæ ratio constare nequeat. Posterior itaque quæstio minimum habet difficultatis: contrà prior, plurimum. Verùm qui varias verbi Dei species suprà recensitas animo tenet, sicuti omne Dei verbum agnoscit Dei verbum, hoc est, paris atque eiusdem planè autoritatis, quippe ex vno eodemque ipsissimæ veritatis ore natum atque profectum: ita omne, quod Catholica Christi Ecclesia sancti Spiritus sui magistri vnctioni atque doctrinæ consentaneum suscipit, indubitatò verbum Dei est habendum.

Scriptum Dei verbũ Canõe est cõprehensum.

Canonicę autoritatis liber quid.

Scripturarũ oĩm Canonicarum par eademq; est autoritas.

Hanc verbi Dei regulam, siue Scripturarum Canonem nihil variat, quod variè aliis atque aliis temporibus multis sui partibus, & iis non exiguis, interdum aucta fuerit, & auctariis aliquot quasi cumulata: sed sicuti vnà cum accrescente Dei Optimi in homines benignitate illustrissimum Christianæ Fidei Solem magis atque magis accendit, ita Christianorum animos clarissimo veræ in Deum pietatis, veræq; religionis lumine maiorem in modum perlustrauit. De huius igitur Scripturarum Canonis varietate primùm, mox de indubitata eius

Quõ Scripturarũ canon librorũ aliquot incrementis aliàs atque aliàs fuerit auctus citra omnẽ verbi Dei iniuriam.

N 2 fide

fide nobis, quàm fieri poteſt reſtrictè, video dicendum.

Quod ad veteris Teſtamenti libros Canonicos attinet, breuitatis cauſa nihil in præſens dicendũ duximus, quòd illius Canonis auctus oĩbus ſint notiores, quàm vt de iis ſit differẽdum fuſiùs: niſi fortè aliqs de librorum Iudaicorum diſcrimine exiſtimet nonnihil commentandum: cur alios, inquam, hagiographos, ſeu vt ipſi vocant כתובים ſcriptos, alios verò legis & Prophetarum hodie appellitent? Rurſus an Pſalterium eo habeant autoritatis loco, quo vetus Synagoga, Chriſti tempore? an potiùs in noſtri ſcilicet Meſsiæ crucifixi gratiam, vti Iacobus de Valẽtia, & alii, ſuo dimouerint gradu? cur item Eſdræ libri, Thobiæ, Iudith, Machabæorum, & reliqui ab Eccleſia illa veteri, non meruerint autoritatem Canonicam? & ſi quæ horum ſimilia: quę cùm ab aliis doctiſsimè iuxtà ac luculenter ſint pertractata, nolumus in re minùs neceſſaria eſſe copioſi. Præſentis igitur inſtituti memores, nunc illud perſequamur, quó nam pacto Euangelicarum Scripturarum Canon variis ſubinde fuerit partibus auctus, cur item veteris Teſtamenti volumina, nec vniuerſa, nec eodem tempore in Chriſtianæ Eccleſiæ Canonem fuêre ſuſcepta?

CAP. III. Canonis librorũ Euangelicorũ origo æquiritur.

QVando primùm certus Euãgelicarum Scripturarum Canon fuerit Eccleſiis Chriſtianis præſcriptus, permagni intereſt, ad quæſtiones huius ætatis diſſoluendas cognoſcere. Nos quod meditando ſumus aſſequuti, citra vllum rectiùs ſentientium præiudicium peruestigandæ veritatis cauſa perlibẽter & candidè in mediũ proponemus.

Illum itaque Scripturarum Canonem, qui vulgò in Canonibus, vti appellantur, Apoſtolicis, cap. 85. circũfertur, ab Apoſtolis nõ fuiſſe præſcriptũ hinc liqueat, quòd eo multa ſunt comprehenſa, quæ nondum ab Apoſtolis erant ſcripta: vt plurimæ D. Pauli epiſtolæ. Rurſus D. Petri, & Iohannis nec Euangelium, nec Apocalypſis.

De Canonibus Apoſtolicis, q ſint vitiati & adulterati.

Iam vt de iſta Canonum, quos certum eſt veterum Scriptorũ teſtimoniis aliquot edidiſſe Apoſtolos, numero nihil dicam, qui 85. acCat. Magni cõſtitu. Cõci. Nic. 2. cenſet: quos Patres in Conc. 6. Oecume. Conſtantinop. congregati videbantur agnoſcere genuinos, licèt Zephyrini ſententia Canones Apoſtolorũ 60. tantũ: Leonis verò tantũ 50. eſſe receptos, legas diſtin. 16. Cano. 2. ſatis præ ſe fert argumenti, quantum mereatur fidei: quòd duas Clementis Ro. Pont. epiſtolas attexat & præceptiones, ſiue τὰς διαταγὰς, ordinationes libris octo comprehẽſas annumerat: cùm harum nihil illi quidem Patres meminêre: Illas verò vt hæreticorum fœtibus, aiunt, adulteratas repudiarint.

Adhæc cùm illic tres recipiãtur Machabęorum libri (niſi codices Latini, ſimul & Græci, tam ab Haloandro in Germania, quàm à Iohã. Tilio in Gallia editi ſunt mendoſi) mirum videatur, cur tertium præ duobus illis Catholica reſecuerit Eccleſia?

Verùm ne quid addubitem de huius Scripturarũ Canonis adulterio

rio,facit Canon ille Scripturarũ Conc.Laod.qui non modò Machabęrũ oĩm non meminit,ſed ne Iudith quidẽ,aut Thob.ſicuti nec Eccleſiaſtici,aut Sap. quod præter exemplariũ veterũ conſenſum etiã Naziã. Canonicos libros carmine complexus conteſtatur, θείοις δ' ἀγίοισιν, &c.

Qui ſi tunc tẽporis indubitarò fuiſſent Canonici, nequaq̃ ſanctiſs. PP.eorũ nomina Catalogo Scripturarũ in Eccleſiis legendarũ,& in autoritatẽ,inquiunt Can.59. recipiendarũ paſsi fuiſſent manere excluſa.

Iam num ante Conc.Laodicenum fuerit Eccleſiis certus Scripturarũ Canon præſcriptus in Concilio illo Nicæno ante annos circiter 80.vehementer vt dubitẽ,facit,quod apud Hier. Præfat.in Iudith repe ritur:Apud Hebr.inq̃t,inter hagiographa Iudith legitur,cui' autoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt,minùs idonea iudicatur: Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarũ legitur computaſſe,acquieui poſtularioni veſtræ, imò exactioni,& quæ ſequuntur.Si Nicæna Synodus olim hũc Iudith librum cum aliis in Canonem redegerat,cur annis 80. pòſt eum nõ accenſet Laodicæna? cur Naziãzenus eius non meminit?Sed legitur cõputaſſe, ait Hiero. quod mihi dubitantis ſuſpicionẽ ſubindicare videtur: niſi fortaſſe quis hunc de libris Canonicis Nicę.Canonẽ vnà cũ plurimis aliis,minimũ,vti equidem arbitror 47.teſte D.Iulio I. Ro. hæreticorũ fraude fuiſſe acciſum,atq; Eccleſiis ſublectum opinetur.Cui ne ſuffragemur,cogit pia de ſanctiſs.PP.in Conc. Laodicæno congregatorum exiſtimatio,non eos illa ætate,qua Canonũ ſcientia in primis ornabat Epiſcopos,ram fuiſſe ſui & officii & nominis oblitos, vt illos aut neſcierint,aut deſideratos non requiſierint. Ad hæc,ſi verè legitur,quod ait Hieronymus,legi Iudith Conc. Nicænum inter Canonicos computaſſe,quid ſibi vult, quod idem in librorum Salomonis præfatione ſcribit,Eccleſiam libros Iudith,Thobiæ,ac Machabęorum legere quidem, ſed inter Canonicas Scripturas non recipere? Verùm nihil hac de re in Concilio illo Nicæno fuiſſe definitum,vt exiſtimem,inuitat, quod hunc Laodicænum de Canonicis Scripturis Canonem vnà cũ reliquis Synodus Conſtantinõpolitana 6.in Trullo approbarit:quod minimè videtur fuiſſe facturum, ſi deſignatum à 318.illis Patribus doctiſsimis Nicænis,iuxtà ac ſanctiſsimis Laodicæni aut nõ recepiſſent, aut decurtaſſent ſacrarum Scripturarum Canonem.

An in Cõcil.Nic.edi t' Scriptũrarum Canon.

Canones Nicæni ab Hæreticis mutilati & oppreſſi

CAP. IIII. Cur Cõcil. Africa.locupletiorẽ Canonẽ Scripturarũ Laodiceno præſcripſerit.

QVid igitur cauſæ,inquias,quòd Concilium Africanũ longè locupletiorem ediderit Scripturarũ ſacrarum Canonem? Nã præter illos Hebræorum libros Canonicos, & in Laodicęno Concilio enumeratos,diſertè accenſet libros Thobię, Iudith, duos item Machabæorum,quos vnà cum aliis in diuinarum Scripturarum autoritatem habendos conſtituit.

In præſcribendo ſacrorũ librorum numero (vt quod equidẽ citra cuiuſquam,vti præfati ſumus,præiudicium ſentio in medium proponatur)

natur) idem planè vſu euenisſe videre videor, quod in dogmatibus certò Chriſtianis & Eccleſiaſticis. Quemadmodum enim variis de Fidei capitibus variè à grauiſsimis Scriptoribus Eccleſiaſticis iudicatū fuit, atque adeò libris in lucem editis, pro varietate aſſertis ac propugnatis, quæſtione in medium ſuſpenſa, in vtramque partem quidem grauibus argumentorum momentis huc illuc exagitata, ſed in neutram certò definita: ita circa libros certò Canonicos ad quoddam tempus accidiſſe: vt quidam in Canonem quoſdam annumetarint, quidam eoſdem minimè iudicarint accenſendos, atque in librorum diuinæ autoritatis Catalogum referendos. Iſtud ex iis, quæ Euſebius Cæſarienſis narrat, liquidiùs conſtat, quàm vt noſtra orationis luce ſit demonſtrandum aut clariùs aut diffuſiùs. Sanè ex illo vno D. Serapionis exemplo dudum à nobis lib. 1. commemorato videat perſpicuè lector candidus, quàm fuerit illo etiam ſeculo Apoſtolico incognitus, nedum incertus vel Euangeliorum numerus: qui Euangelium Petri nomine dudum ſuis legendum quum approbaſſet, paulò poſteà idem Petri eſſe pernegauit, atque ſuis vltrà legendum interdixit. Lib. 1. ca. 23.

Quid mirandum igitur, ſi hoc libris quibuſdam ex Iudaica Synagoga, vnde noſtra Chriſti Eccleſia, ceu ex radice plantarium, auulſa, mutuatis, imò in dotem aſsignatis, credamus eueniſſe? vt ſcilicet non ſtatim eis diuina inter omnes conſtaret autoritas. Certè D. etiam Pauli epiſtolis non ita ab initio, imò ne Hieronymi quidem ætate ſua certò conſtabat autoritas. Nemini eſt ignota illa de epiſtola ad Hebræos cõtrouerſia: quam vt Græcanica & Orientalis Eccleſia pro D. Pauli fœtu agnouit, ita Romana eius ſeculo nondum eam pro Paulina indubitato accenſuit: quod vnus Gaius Romanus Presbyter ſuo demonſtrat exemplo: qui reclamare minimè fuiſſet auſus, ſi eã illa ætate pro Paulina indubitatò prædicaſſet. Vide Catal. Hier. Gaio.

Variantibus itaque de librorum veterum autoritate Scriptorum Eccleſiaſticorum ſententiis, illi in Laodicæna Synodo Patres ſanctiſſimi eum videntur præſcripſiſſe Canonem librorum, qui Eccleſiarum, ſiue Epiſcoporum iudicio videbantur certò Canonici, atque extrà controuerſiã poſiti. Poſteà verò conſopitis, vt fit, variis Scriptorum ſententiis, veritate clariùs affulgente, viſum eſt Dei Eccleſiæ illos accenſere, qui in poſterum indubitatò habendi eſſent Canonici. Sic enim Spiritus ſanctus ſuam gubernare iam ab initio vſque conſueuit Eccleſiam, vt paulatim eam ex ambigua veritatis caligine ad manifeſtiorem proueheat veritatis lucem cognoſcendam: non modò in dogmatibus innumeris, vti de Chriſti myſteriis, de illius regno, an gemmatum foret & aureum: an lex cum Euangelio ſeruanda, & ſimilium: ſed in libris adeò Canonicis, quod vna D. Pauli ad Hebræos epiſtola, & Apocal. Ioan. docet liquidiùs, quàm vt pluribus res ſit exemplis illuſtranda. Initiò de ſententia dubitatum, an Apoſtolico Spiritu digna? mox

mox de autore, an Apostolus, an Apostolicus? an Clemens? an Lucas? an Paulus? Sic de Apocalypsi, an Apostoli, an Cerinthi? an Iohannis Euangelistæ? an Iohannis Theologi non Apostoli?

Ad hunc igitur modũ equidẽ crediderim Spiritus sancti Ecclesiæ magistri consilio atque magisterio factũ, vt Canon ille Scripturarum in Concilio Africano sit editus locupletior, atq; non exigua librorum aliquot accessione auctior, putã Thobiæ, Iudith, & Machabæorũ. De libris autem noui Testamenti pridem controuersis, nimirùm ad Hebræos, Petri, Iohannis epistola 3. & Apocalypsi, concorditer Synodo Laodicænæ fuit & hic constitutum.

Libri certò Canonici, Thobiæ, Machabæorũ, Epi. Hebr, Apocalypsis.

Quod Concilii Africani 3. cui D. Augustinus interfuit, decretum in octaua Synodo vniuersali in Trullo congregata, quia fuit approbatum, atq; Rom. Pontificis Ecclesiæq; Apostolicæ consensu roboratũ, in dubium vocari nequit à pio Catholicæ Christi Ecclesiæ filio: qui secundum Christi eius sponsi promissionem fallere nesciam sibi, pro eo atq; oportet, persuasum habet, in Cõciliis legitimè, rectè ac ordine congregatis Spiritum adesse doctorem simul & ductorem, qui in omnem dirigat veritatem.

Qui hic igitur Spiritum sanctum agnoscit magistrũ ac Doctorem, non solùm dubitare nescit de Concilii decreto, an verum sit, nec ne: sed vniuersa semel omnia suscipit pia cùm fide credenda, tũ diligentia obseruanda, quæ præscribuntur Ecclesiæ filiis. Quare cùm omnia Scripturarum dogmata eundem habent Spiritum sanctũ magistrum, eandem necesse est habeãt omnia autoritatis maiestatẽ. Qui igitur in Scripturarum Christianarũ corpore quosdam quasi autoritatis gradus conantur locare, sicuti in Iudaico Bibliorum Canone est videre, nõ obscurum est, quàm illi seipsi impio contaminent sacrilegio, quòd vnam eãdemq; Spiritus S. vocẽ impio humanę stultitiæ discerniculo audeãt in varias imparis discerpere atq; distribuere autoritatis classes. Verũ illi hos impietate superãt, qui librorũ Canonicorũ quosdã sua audent temeritate à Canonica & diuina autoritate submouere, vt qui ad Hebr. epistolã, Iacobi, aut Iohãnis. Rursus qui Ecclesiasticũ reiiciũt: quẽ [a] Lutherus & Caluinus pro suo, [b] inquit, iure potest repudiare, si eius autoritate vrgeatur: & alibi, in quem, [c] inquit, ius meum remitto.

Oĩm Scripturarum Cano. par autoritas diuina, nullus autoritatis gradus.

[a] De serno Arb. [b] Cal. instit. c. 10. [c] Ibidem

Atqui cur non rectè, inquias, Lutherani Machabæos repudiant, & Ecclesiasticum Caluinus, cũ D. Hier. præfat. in libros Salo. disertè pronunciet, Ecclesiam sicut Iudith, Thobiæ, & Machabæorũ libros legere "
quidẽ, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipere: ita Ecclesiast. "
Sapientiam, Syrach, ad ædificationem legere plebis, non ad autoritatem "
Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam? Sedulus sacrarum "
literarum candidatus, qui non ad contentionem, sed veritatem perdi- "
scendam sua habet studia comparata, illam D. Augustini studiorum "
regulam vbiq; grauioribus in cõtrouersiis meminerit sibi adhibendã,

si modò

Aurea D. Augustini regula dif ficultatibus plurimis dissoluedis idonea.

si modò ad veri cognitionem verè aspirat: Distingue tempora, & con cordabis Scripturas: quæ non modò in dissoluendis Scripturarum pu gnis in speciem mirè infestis atq; tumultuantibus, adeò concordiam adfert sententiarum placidissimam: verùm etiam veterum quoque di ctis concorditer conciliandis maximum adfert operæpretium, quæ prima fronte ex diametro videbantur dissidere.

Hæc si adhibeatur nodo præsenti, nullo sanè licebit negotio dissoluere. D. Hieronymus Cōcilio Africano illo 3. quod sub Bonifacio coactum legitur (nisi fallit codicum fides) nōnihil videtur antiquior, ac ni me annorum calculus in errorem trahit, iam ad Christum nos præcurrerat isthoc euocatus exilio. Sed vixisse faciamus, fieri sanè potest, vt eum huius rei definitio fugerit, sicuti Augustinum Nicænus Canon de duobus Ecclesiæ vnius Episcopis, siue coadiutore non assu mendo, & vt norit, non continuò vim suam habet Prouincialis decisio. Nobis verò, quibus hæc indubia Ecclesiæ Christi definitio per tot Conciliorum decreta innotuit aliud sentire, nedum dicere, de libris Canone conclusis minimè licet, quàm quod D. Augustinus de Machabæorum profitetur Scriptura: libros, inquam, Machabæorum, ait lib. 18. cap. 36. de ciuitate Dei, non Iudæi, sed Ecclesia habet pro Canonicis. Verùm hac de quæstione alibi erit fusiùs dicendi locus commodior.

Machabęos nō Iudæi, sed Ecclesia christi habet Canonicos, Augu.

CAP. V.

Verbi Dei Euāg. nō scripti partitio i Dogmaticū & Rituale.

QVando, quod ad illam verbi Dei Euangelici partē Scripturis cōprehensum attinet, explicatum est, pro ea, quam præsens efflagitat, institutum ratione, nunc ad alteram transeamus, quæ agrapha siue non scripta dicitur, pari si non breuitate, attamē luce pertractandam.

Quandoquidem Euangelicum Dei verbum omne sit aut scriptum, aut agraphum, vti Solis luce clariùs arbitramur esse ostensum superiùs: illud quidem, quos diximus, libros habet Canonicos, id est, diuinæ prorsus autoritatis, adeò vt iis, qui resistat, iam se apertiùs ipse pronuntiat hæreticum, imò infidelem veriùs, & ἄπιστον à fide alienum, quàm quo cum sit disputandum fusiùs. Hoc verò non scriptum bipartitò diuidi potest, nimirùm in Dogmaticum & Mysticum, seu Rituale. Dogmaticum dicimus, quod extra Scripturam quædam habet dogmatum genera, quæ in illa aut non sunt comprehensa, aut si comprehensa, ita profectò reconditè illic delitescunt inclusa, imò abstrusa, vt nisi ab hominibus acutissimi ingenii acrisque iudicii excludi, ac erui non possint: aut consentanea veterum Patrum interpretatione liquidò corroborari. Prioris generis exempla sunt, Symbolum Apostolorum esse Apostolorum, diem Dominicum, festaque Christiana esse colenda, ieiunandum esse per Quadragesimam. Rursus per stata illa quatuor, quæ dicuntur, anni tempora, diebus item Veneris, atq; Sabbathi à carnium esu abstinendum. Rectè imagines Diuorum haberi apud Christianos, rectè coli, festaque eis sacrari: rectè item San-

Dogmaticum.

ctos inuocari ad auxilium atque intercessionem apud Deum Optimum Max. & si qua horum similia. Posterioris autem exemplum est, Spiritum sanctum à Filio procedere, Filium Patri esse homousion, extremę vnctionis Sacramentum à Diuo Iacobo esse commemoratum. Rursus Confirmationis Sacramentum D. Lucę verbis esse Christianis descriptum: & si quæ sunt huiusmodi, quæ nos hoc loco ad verbum Dei Euangelicum non scriptum referenda putauimus, quòd præfractior quispiam non tam Scripturarum àutoritate propter obscuritatē, aut sensus indubitati certique ambiguitatem, quàm liquidis vetustissimorum testimoniis de vero illarum sensu conuinci nequeat, aut erroris redargui: quod exemplis de imaginum apud Christianos vsu, & de vera corporis sanguinisque Domini Sacramento præsentia ostendendum erit.

Porrò alterā verbi Dei Euangelici nō scripti partē, Mysticum seu rituale diximus, quòd Sacrorū ritus præscribat. Hi verò ritus aut circa septem versantur Sacramēta, aut res alioqui sacras, Deoq; Opt. Max. consecratas: quales sunt crucis consignatio, virginum deuotio, Monachorum ac Therapentarum dedicatio, aquæ, salis, & rerum similium consecratio. Quod genus etsi subtilius expendenti ad prius fortè videbitur pertinere, nos tamen lucis maioris rebus alioqui obscuris affundendæ causa discernendum duximus. *Mysticum siue Ritua le verbum Dei Euangelicum.*

Priùs verò de hisce verbi Dei Euangelici partibus quàm disseramus copiosiùs, paucis mihi antè video nonnihil esse de Scripturarum Canonicarum obscuritate percipiendique difficultate dicendum, quò hinc liquescat clariùs, sensum earum certum ac indubitatum rectè inter verbi Dei non scripti species fuisse accensitum. Mox ad cætera huius generis singulatim fusiùs persequenda erit accedendum.

QVod D. Petrus Apostolorum facilè Princeps, sacrasq; literas excellentissimè callens, de vna Scripturarum portiuncula censuit, Paulinis putà epistolis, quædam in eis esse δυσνόητα, intellectúque difficilia, de toto item in vniuersum sacræ Scripturæ corpore accipiendum, omnis veterum Theologorum docuit schola, concorsque hactenùs obtinuit sentētia. A qua cùm hoc seculo sibi recedendum quidam putent, quasi ille Spiritus Apostolorum doctor peculiari Dei Opt. largitione ipsis contigerit vberior & copiosior, haud abs re crediderim equidem, paucis veterum Patrum testimoniis istam temeritatem si castigare studuerimus. CAP. VI. *Scripturarū obscuritas adūbratur.*

D. Clemens ille Alexādrinus de Scripturis rectè ac salutariter exponendis lib. 6. Stromatum disserens, eos veram Domini doctrinam tollere atque delere ait, qui non pro dignitate Dei & Domini eam edisserunt & tradunt. Depositum enim quod Deo redditur, est conuenienter per eius Apostolorum piam Traditionem intelligentia & ex- *Clemens Alexandr.*

" ercitatio. Quanta autem ſit intelligendæ doctrinæ vel Euange-
" licæ difficultas, hunc in modum explanat: Neque enim Prophe-
" tia, inquit, neque ipſe Seruator adeò craſſe & generaliter elocu-
" tus eſt diuina myſteria, vt ea facilè capi poſſent à quibuſlibet, ſed
" diſſeruit in parabolis. Et paulò pòſt: Cæterùm recta ſunt omnia,
" inquit, Scriptura, coram iis, qui intelligunt: Hoc eſt, iis, qui ab ip-
" ſo declaratam Scripturarum expoſitionem ex Eccleſiaſtica regula
" accipientes conſeruant. Regula autem Eccleſiaſtica eſt concentus
" & conſenſio legis & Prophetarum conuenienter Teſtamento,
" quod traditur per Domini aduentum. Poſt hæc cauſas recen-
" ſet, cur Scripturæ ſuam occultent ſententiam: Primùm quidem,
" inquit, vt diligenter inquiramus, & ſemper vigilemus in inueni-
" endis ſalutaribus orationibus. Præterea ne omnibus quidem con-
" ueniebat hominibus intelligere, ne læderentur, aliter accipien-
" tes ea, quæ à Spiritu ſancto dicta ſunt ſalutariter. Quocircà iis qui
" ſunt electi ex hominibus, & iis qui ex fide coaptati ſunt ad cognitio-
nem, quæ ſeruantur ſancta myſteria Prophetiarum teguntur parabolis. Scripturarum enim ſtilus eſt parabolicus. Plura qui in hanc deſiderat ſententiam, ipſum fontem petat. Vnde quaſi copiæ quodam cornu abundantiſsimè hauriat, quæ ad Theologi inſtitutionem mirificè faciant: nos breuitati ſtudentes, ex vno aut altero Scriptore veteri propoſitum corroborantes, ad alia, quæ ſuperſunt, tranſcurremus. Clariſsimum illud orbis Chriſtiani lumen Baſilius Magnus

Baſilius.

" ſacrarum literarum difficultatem oſtenſurus, non niſi Spiritu di-
" ſcretionis demonſtrat ſuperabilem: Agriculturæ opera, inquit e-
" piſtola ſeptuageſima quinta ad Neocæſarienſes, non poterit iudi-
" care, qui non eſt agricola, diſſonantiam ac conſonantiam mo-
" dulationum in Muſica non dignoſcet Muſices imperitus. Scri-
" ptorum verè ac librorum iudex ſtatim, quicunque volet, erit, qui
" neque magiſtrum ſuum oſtendere poterit, neque tempus, in quo
" didicit, neque omninò paruum aut magnum quicquam de con-
" ſcribendorum librorum ratione audiuit. Ampliùs porrò & in o-
" raculis Spiritus non cuiuis licet eorum, quæ dicuntur contin-
" gere examinationem, ſed ei, qui Spiritum habet diſcretionis,
" quemadmodum docuit nos Diuus Paulus, qui in diuiſionibus
" gratiarum dicit: huic datur ſcientia, alteri diſcretiones Spiri-
tuum.

Hierony. ſtultā noſtri ſeculi temeritatem redarguit.

Diuus Hieronymus poſt immenſos ſtudiorum in diuinas literas tot iam annos exantlatorum labores, auream illam Paulino ſacræ Theologiæ Cādidato ſcribens epiſtolā, ſacrarum literarum Candidatis omnibus ad verbū ediſcendam, qua ſtultam hominū ſui ſeculi opinionem, qua & hodie pleriq; deſipiūt, caſtigaturus, oſtenſo, legem totam eſſe ſpiritualem, Bibliaque librum eſſe illum ſeptem ſigillis in

Apoca-

Apocalypsi signatum, quam si dederis homini scienti literas, vt legat, respondebit tibi, non possum: signatus est enim: ideoque cũ Propheta orandum studiosis assiduè: Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua, exclamat: Quanti se hodie putãt nosse literas, inquit, » & tenent signatum librum? nec aperire possunt, nisi ille reserauerit, » qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo » aperit. Et paulò pòst suæ scriptionis scopum explicans. Hæc à me per- » stricta sunt breuiter, inquit, vt intelligeres te in Scripturis sacris sine » præuio & monstrante semitam non posse ingredi. Quam sententiam longè verissimam vbi variarum artium atque professionnm amplificasset exemplo, stultam sui seculi temeritatem, quæ & nostram istam delirantis mundi ætatem vexat, porrecto quasi helleboro castigaturus & medicaturus: Sola Scripturarum, inquit, ars est, quam sibi » passim omnes vendicant. Scribimus indocti, doctique poëmata pas- » sim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, » hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent, antequàm discant. Alii » adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sa- » cris literis philosophantur. Alii discunt prò pudor à fœminis, quòd » viros doceant. Et ne parùm hoc sit, quadam facilitate verborum, imò » audacia edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei simi- » libus, qui si fortè ad Scripturas sanctas post seculares literas venerint, » & sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc » legem Dei putant, nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli » senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi » grande sit & non vitiosissimum docendi genus, deprauare sententi- » as, & ad suam voluntatem Scripturam trahere repugnantem. Quasi » non legerimus Homerocentonas, & Vergiliocentonas: ac non sic e- » tiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scri- » pserit: Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna, Iam noua progenies » cælo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate meæ vi- » res, mea magna potentia solus. Et post verba Saluatoris in cruce: Talia » perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circula- » torum ludo similia docere, quod ignores: imò vt cum stomacho lo- » quar, ne hoc quidem scire, quod nescias. Quæ aurea Diui Hieronymi » verba huc duximus fusiùs recitanda, quòd nullum videam collyrium sanandis nostræ istius Theologizantis ætatis oculis salutarius.

Epiphonema in nostri seculi sciolos.

Cæterùm quò semel omnibus verum videre volentibus liqueat, quíd nam de Scripturarum tum obscuritate, tum difficultate sit censendum, vnum ex aureis D. Aurelii Augustini sententiis asscribemus locum, qui rem præsentem Solis meridiani luce demonstret clariùs.

Volusianus homo egregiè doctus, & Diui Augustini perstudiosus, magna ei perscripserat eruditionis elogia, adeò vt quod Augustinum ignorare contigisset, legi deesse putaretur. Hanc doctrinę illustrẽ

 opinionem

" opinionem, imò, vt Augustinus appellat, præsumptionem, audi, quàm
" seueriter refutarit: Tanta est enim Christianorum, inquit epistol. 3.
" profunditas literarum, vt in eis quotidie proficerem, si eas solas ab in-
" eunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem maximo otio, sum-
" mo studio, meliore ingenio conarer addiscere. Non quòd ad ea, quæ
" necessaria sunt saluti, tanta in eis perueniatur difficultate, sed cùm
" quisque ibi fidem tenuerit, sine qua piè rectéq; non viuitur, tam mul-
" ta, tamque multiplicibus mysteriorũ vmbraculis opaca intelligenda
" proficiẽtibus restant: tantaq; non solũ in verbis, quibus ista dicta sunt,
" verùm etiã in rebus, quæ intelligendæ sunt, latet altitudo sapientiæ, vt
" annosissimis acutiss. flagrantiss. cupiditate discẽdi hoc cõtingat, quod
" eadẽ Scriptura quodã loco habet: Cũ consummauerit homo, tũc, &c.
" SEd vt ex diuerticulo ad iter institutum recurrat oratio, post demonstratam sacrarum literarum, cùm obscuritatem caliginosis illis nebulosi Oreb nubibus propè obuelatam: tum intelligendi summam difficultatem acerrimis adeò ingeniis insuperabilem, proximum est, vt commonstremus, vndé nam certus indubitatusque illarum sensus sit tutò petendus. Cùm Spiritus sanctus sacrosancta sua Scripturarum oracula hominibus Christianis nisi per Ecclesiam nõ exhibuerit, nec legenda proposuerit, manifestam delirii speciem habet, vndé nam certus sacrarum literarum sensus sit petendus, addubitare. An non verè sit phreneticus, qui potionem à medico præscriptam suscipit quidem, verùm quam hic iubet hauriendam calidam aut suffrigidam, ille vult sorbere aut æstuantem, aut algentem? Qui de sumendæ potionis modo ad rauim vsque cum medico corrixatur, apertè se ipse redarguit dementiæ, quòd ei tantillum non credat, cui suæ vitæ credit periculum. Leges ciuiles non nisi ex Imperatorum voluntate, Prætorum interpretatione, aut Iurisconsultorum arbitrio sunt interpretandæ, sicuti & Hypocratis Aphorismos ex Galeni medici Commẽtariis vero sensu explanatos rectè discas. An non & Scripturarum sensus verus, natiuus, & indubitatus ab eodem requiratur meritò, à quo primam earum accepimus communionem? an cui nostram salutem credimus, an cui vni salutarem Euangelii cognitionem acceptam referre nihil addubitamus, non etiam verum Scripturarum sensum credamus? an de illius fide dubites, vtrùm in erroris tenebras præcipitare velit, nec ne, cuius fidẽ, & piũ in primis in te studiũ sis præclarè adeò expertus. Quocircà de vero Scripturarũ sensu, an eum Ecclesia Christi Catholica suis ꝓponat filiolis, nec ne, dubitet Iudæus, dubitet Pagan⁹, dubitet deniq; Apostata, qui illi nõ credit diuina oracula propinãti: Sed cũ hac de re ambigere, q ex eius vnius fide: q sola illius autoritate diuinas Scripturas aut suscipit approbatas, aut repudiat dãnatas, & reprobatas, manifestiss. videtur affine delirio, vt non dicã impio coniunctũ esse cũ sacrilegio.

CAP. VII.

Sẽsum scripturarum certum ab ecclesia petendum. quæ Deus etiã illas nobis tradidit.

Nemo igitur, qui apud se est, quique aliquid pensi habet, quantum

tum pietatis eximiæ ac veræ singularis acceperit ab Ecclesia Catholica beneficiũ,cuius opera sacras indubitat⁹legit literas,ambigere queat, quin illi matri suæ multò piẽtisimæ, certũ indubitatũq; credere debet Scripturarũ sensum: nec quicq̃ est periculi, ne illius iudicio in errorũ barathra deturberis, cuius censurã in libris certò Canonicis, certoq; apocryphis indubitat⁹ sequeris. Hîc si eius iudiciũ nõ potes nõ approbare, illa, quã hominis Christiani efflagitat ratio, pietate atq; obseruantia in Christi sponsam Spiritus S. Discipulã victus, adeoq; adactus, an insanienti fueris dissimilis, si in vero Canonicarũ Scripturarũ sententia & interpretatione, illi verùm credendũ sit, ambigas? Sanè ipsissimus ille Christi Iesu Spiritus Ecclesiæ Apostol. perpetuus per caliginosi istius mũdi desertũ ductor simul & veritatis omnis promissus doctor, cuius magisterio has orbi proposuit Scripturas exosculandas Cano. illas respuendas apocryphas, earundẽ sensum certũ atq; indubitatũ illam suã vnicam veri Discipulam ex Christi promisso, vti semper hactenùs docuit, ita continuò porroque docere definit nunquàm. Quod vt in priuatis aliquot Christi membris semper emicuit, & Ecclesiarum Pastoribus eluxit variis in ætatibus verissimum: ita in vniuersæ Christi Ecclesiæ Conciliis atque Synodis refulsit semper indubitatum, adeò vt & hodie nostri Catholicæ Ecclesiæ Aduersarii nihil quicquam addubitent suis Ecclesiolis, auulsis ab vna illa Christi electa vitæ infelicibus palmitibus, cremandisque, ni redinserantur sarmentis Conciliorum Symbola, id est, indubitatam Ecclesiæ Catholicæ Scripturarum obscurissimarum interpretationem, ceu fidei articulos præscribere credendos. Quod dum faciunt, seriò, pie lector, per tuam te salutem obsecro, aduertas animum, an non re ipsa hîc Ecclesiam non modò infallibilem sequi eos perspicias Scripturarum interpretem, sed vbique adeò vniuersis in controuersiis indubitatam ostendere veritatis, verique Scripturarum sensus magistram? Certè qui Catholicæ Christi Ecclesiæ fidem habet, Christũ suo Patri homousiõ atque consubstantialẽ definienti contra 300. & ampliùs Episcoporũ Arrh. sententiã Arimini congregatorũ, cõtra Orientẽ propè vniuersum aliud sentientẽ, an nõ iure optimo in aliis oĩbus Ecclesiast. Conc. eandẽ sequatur indubitatã veritatis magistram, verumque Scripturarum interpretem? vtut reclament docti aliquot homũculi? vtut raucis vocibus obstrepant aliquot ditiunculæ? vtut aliquot Septentrionis refragentur regiunculæ?

Aduersarii nostri suo facto demõstrãt certũ Scripturarum sensum, nõ nisi ab Ecclesia petẽdum.

Conciliorum quanta autoritas.

Quòd igitur ab vniuersæ Ecclesiæ Synodis certus indubitatusq; Scripturarum sensus sit petendus, in præsentia ex Aduersariorum suffragio liquere arbitror. Iam de Prouincialium Synodorũ definitionibus aut Rom. Põtificis decretis aptè dicendũ foret, nisi nos instituti huius ratio breuitatis admoneret. Illud obiter adiiciendum, eandẽ esse Synodorum minorum autoritatem, quæ maiorũ atq; vniuersalium in certo Scripturarum sensu explanando, si eis sua accesserit legitima con-

firmationis autoritas, quæ ibi aut definita approbat, ac ſanciat: aut dãnata affirmet repudianda, quemadmodum in illis magnis adeò quatuor Conciliis legimus obſeruatum. Hoc Solis luce declarant manifeſtiùs Mileuitanum & Africanum Concilia, quàm vt ambigas, quiſquis non cum ratione ſtatuis inſanire. Sed hac de re fuſiùs differendi infrà locus fuerit: quando in Sacramento Ordinis Hierarchiam paucis delineabimus Eccleſiaſticam à Chriſto Domino inſtitutam, & ab Apoſtolis in orbe conſtitutam. Vbi aptiùs dicemus, quanta ſit familiæ Chriſti Oeconomi vel ſerui aliis omnibus præpoſiti autoritas. Lib. 4.

In præſentiarum ſufficit didiciſſe, indubitatum ſacrarum literarum ſenſum, non ab Eccleſia Chriſti Catholica modò requirendum, à qua certas Scripturas ſuſcipimus indubitanter Canonicas, ſed & illum iam Scripturarum ſenſum ab Eccleſia ſemel definitum eſſe verbum Dei Euangelicum, quemadmodum & ipſi aduerſarii de Symbolis Nicæno, Athanaſiano, ac Conſtantinopolitano ſuis in Confeſsionibus, Saxonica & Vvirtembergenſi profitentur, vtcunque ea ex Scripturis ſimulent præſcripta: quod quàm à vero abſit longè, paulò antè libro ſecundo arbitramur demonſtratum manifeſtiùs, quàm quòd vlla vlteriùs verborum luce habeat opus.

Cæterùm de altera illa certi indubitatíque Scripturarum ſenſus ratione, quæ ex concordi Patrum vetuſtiſsimorum interpretatione atq; ſententia illum ſtudet eruere, atque colligere, in præſens mihi non arbitror differendum fuſiùs, quòd eorum ſententiæ fortaſsis (prout noſtra in præſentiarum fert opinio) per omnia conſentanea de Scripturæ alicuiuius ſenſu, minùs indubitatum & certum præſcribat Dei verbum ac fidei articulum, niſi Eccleſię acceſſerit definitio. Quare hac diſputatione conſultò in alium dilata locum, ad reliquas verbi Dei nõ ſcripti, quod dogmaticum diximus, explicandas ſpecies deſcẽdamus, illud pium lectorem admonentes, veterum Patrum eſſe pręiudicium, verum Scripturarum ſenſum ex Traditione Maiorum eſſe petendum, quemadmodum de Sacræ Theologiæ ſtudioſis Baſilio & Nazianzenó legimus, eamque eſſe cauſam, cur olim tot extitêre hæretici, vero Scripturarum ſenſu deſtituti. Vide Clementem Alexandrinum ſexto Stromatum.

CAP. VIII

Tranſitio ad alias verbi Dei dogmatici partes.

POſt illud dogmaticum verbum Dei Euangelicum non ſcriptum de vero indubitatoque Scripturarum ſenſu ab Eccleſia Chriſti Catholica legitimè collecta requirendo, proximum eſt, vt eas perſequamur eiuſdem verbi Dei dogmatici partes, quæ dudum à nobis ſunt enumeratæ. De colenda igitur Dominica die, ac Feſtis Chriſtianis initiò dicemus, Symboloque Apoſtolico, mox ad Sacroſancta Quadrageſimę accedemus ieiunia, & ea, quæ rectè Quatuor temporum appellantur, mox de ſextæ Feriæ & Sabbathi ratione. Tum denique quod ad Sanctorũ attinet cultum, ſiue per imagines, ſiue per dies ipſis ſacros, ſiue

ſiue etiam per vſitatam Catholicis inuocationem,& ſi quid aliud huc pertinere videbitur.

Diem igitur Dominicam, quæ à Chriſto Domino per ſuam à mortuis reſurrectionem nouum illum mundum myſticum creante atq; inſtaurante nomen inuenit, quia nobiſcũ Aduerſarii colunt atq; retinent,nihil hîc dicemus de ea copioſiùs,quàm quòd eam obſeruando ſuiſque præſcribendo ſe ipſi damnãt temeritatis manifeſtiſsimæ. Quo enim ſcripto Dei verbo confirment eam Chriſtianis colendam? an quia Iohãnes in Apocalypſi eius meminit?Sanè eius meminit, ſed an loco Sabbathi Iudaici colendus ſit nec ne,non ediſſerit. Hunc igitur nolint velint ſine verbo Dei, quod quidem ipſis ſit Dei verbum, ſuis temerè præcipiunt, ſicuti & Feſta quædam alia, quorum alii alia aut violant, aut obſeruant. Nobis in præſentia eſt ſatis,Dominicam diem Chriſtianæ Eccleſiæ ab Apoſtolis fuiſſe traditam, oſtendiſſe, ſacriſque operibus ſanctificandam, quemadmodum D. Iuſtinus commemorat Apolog.2.ad Anton.Auguſt. Die qui Solis dicitur, inquit, omnes, qui in oppidis vel agris morantur, vnum in locum[a] conueniunt,Commentariaque[b] Apoſtolorum vel Prophetarum ſcripta leguntur,quàm diu hora patitur: Deinde vbi Lector deſtitit, Eccleſiæ Præſes admonet,[c] & hortatur, vt ea,quæ lecta ſunt bona imitemur. Tum ſurgimus omnes,atque comprecatis nobis, panis,vti dixi, vinumque cum aqua[d] offeruntur, præſeſq; orationes[e] & gratiarum actiones Deo tranſmittit.Populus verò reſpondet,Amen.Eorum verò, quæ benedictione ſunt[f] cõſecrata,vnuſquiſq; fit[g] particeps:quę & per Diaconos abſentibus[h] perferuntur.Rurſus paulò pòſt,cõmemorato, quá nã ratione illa[i] collecta,de qua Paulus Corint.præcepit Eccleſiæ, corrogeſ, & in quos vſus per Eccleſiæ præfectũ expẽdatur:Die Solis, inquit,oẽs publicè conuenimus, quòd is primus dies eſt, quo Deus tenebris atq; materiæ mutatis mundum effecit,quodq; eodẽ die Ieſus Chriſtus Saluator noſter à mortuis eſt excitatus.Pridie enim Saturni cũ in crucem ſuſtulerũt,&poſtridie Saturni,qui Solis dies eſt,cũ Apoſt.Diſcipuliſq; apparuiſſet,[k] hæc illis tradidit, q̃ vobis quoq; conſiderãda ꝓponimus.

Ad hæc D. Innocentius ille à D.Auguſtino tantoperè adeoq; magnificè celebratus,clariſsimis verbis epiſtola ad Decentium data,teſtatur,Apoſtolos die Dominica exhilaratos Chriſti reſurrectione,ipſum voluiſſe non ſolùm feſtiuiſsimũ fore,ſed per omnes etiam hebdomadas eſſe frequentãdum.De cæteris diebus aut Chriſto Domino ſacris, Paſchæ,Aſcenſionis,Pentecoſtes,aut virgini matri,aut deniq; Apoſtolis,non eſt hîc prolixiùs differendi locus:cùm eos nobiſcum concorditer Aduerſarii ſaniores maiori ex parte colant ſine verbo Dei ſcripto. Quare illorum quoq; conſenſu munitis,relinquemus in alium locum reponẽdos,vbi de vero Dñicæ Feſtorumq; aliorũ dierũ cultu, atq; trãſigendi ratione Chriſtiano homini cõuenienter erit differendũ aptiùs.

Margin: Dies Dñica à Chriſto dño habet nomẽ

Aduerſarii Dñicũ diẽ ſuis ſine Dei verbo præcipiũt colẽdum.

Dies Dñica, quibus olim cerémoniis culta.

a Conuentus ad Miſſam.
b Lectio epiſtolæ & Euãgelij.
c Concio.
d Offertorium.
e Secreta, & Præfatio.
f Cõſecratio.
g Communio.
h Diſtributio per domos S. Euchariſtiæ.
i Collectio eleemoſynę in vſus pauperum.
k Oia hæc à Chriſto eſſe tradita.

1.Cor.16

Symbola Apostolorum verè esse Apostolorum. Iam de Symbolo, quod Apostolorum dicimus, paucis agendum, an Apostolorum sit, vt vbique apud Catholicos obtinet probabilis opinio, an vt quidam Aduersariorum suspicantur plusquàm friuolis moti coniecturis, ad alios sit referendũ? Sanè Argentina Ecclesia hoc symbolum suis Catechumenis proponit credendum, quasi Apostolicum, vt in Catechismo videre est. Sic & ipse Lutherus in suæ Fidei capitibus. Dubitat sua in Catechesi Brentius, qui ad Seniores nescio quos, cuperet referre, tametsi in Confessione sui Ducis Vuirttembergensis profiteatur Apostolicum. Caluinus verò mirificè tergiuersatur in suis Institutionibus, ne illud Apostolis acceptum ferre cogatur sine scripto Dei verbo. Verùm Catholici non dubitamus nostros Catholicos Patres sequuti, Apostolis autoribus attribuere. Porrò illa minutula, vbi, & à quo, quisue à quolibet sit collatus fidei articulus, anxiè inuestigare hominibus maiori ocio abundantibus perlibenter concedimus.

Quòd igitur Symbolum hoc verè ab ipsis Apostolis conflatum sit atque compositum, disertis verbis D. Ambrosius epistola ad Siritium, aliosq; Episcopos per Aemiliam asserit. Sed si doctrinis (inquit) non creditur Sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum, dicentium quia non est impossibile apud Deum omne verbum: credatur Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit, & seruat.

Diuus quoque Augustinus Symbolum, quod & hodie Apostolorum dicimus, Apostolos narrat pro concione habere autores suos, cuique distribuens articulos. Vide sermonem de tempore 115.

CAP. IX.

Ieiunãdũ fore Christianis prę monuit Christus ipse.

CAeterùm vt hisce de rebus dudum commemoratis facilè concordia Aduersariis nobiscum sarciatur, ita de iis, quæ supersunt, huius verbi Dei non scripti capitibus ægriùs conueniat. Quare illis ita leuiter cõmunitis, ad alia trãseamus ex Apostolica Traditione nõ scripta ostendenda atque constituenda: Ieiunium dico Quadragesimæ, Item quatuor temporum. Quodq́ue hæc omnia cum necessitatis opinione meritò ac rectè dicantur coniuncta. Mox obiter de sexta & septima Feriis, cur piscium duntaxat habeant vsum, & id vnde ortum sit, quodq; à carnibus necessariò est abstinendum. Postremò de Christiani ieiunii effectis atque fructibus, quos piis parit ad Euangelii normam precando, & eleemosynas largiẽdo, ieiunantibus. Etsi in Euangelicis scriptis nusquàm legatur, Christum Dominum Quadragesimæ instituisse ieiunium, sicuti nec Quaternorum temporum, aut aliud vllum: tamen Matth. 9 clarissima Christi verba à Diuis Euangelistis memorata, luce meridia- Marc. 2 Lucæ 5. na loquuntur manifestiùs, Apostolis omnibusq́ue in vniuersum eius Discipulis post sponsi, ait, discessum, aut vt concorditer dixêre tres Euangelistæ, ὅτι ἀπαρθῇ ὁ νυμφίος: vbi ablatus fuerit sponsus, fore ieiunandum. Quod apud illos claris illis verbis, venient autem dies, tunc ieiunabunt,

habunt, Christus pronunciat apertiùs, quàm vt copiosiùs hæc res sit veterum Commentariis illustranda. Ad hæc Apostolos cæterosque discipulos post Christi discessum ieiunasse frequenter acta, Apostolica declarant: & si quis dubitat, vnum mihi Paulum cogitet, qui præterquàm quòd se affirmat sæpenumerò ieiunasse, populum etiā Christianum Ecclesiæ Corinthiæ ad ieiunandi exhortatur studium. *Christianorū pristicorum ieiunia.* *2 Cor. 6.*

Verùm vt demus ieiunia hæc fuisse libera, quorum obseruatio nō vniuersos obstringat: sicuti nec illud Apostolorum ieiunium propè quotidianum, ait alicubi Chrysostomus: fuisse tamen stata Ecclesiis omnibus præscripta ieiunia nemo inficias iuerit, qui debitam vetustissimis iuxtà atq; sanctissimis Patribus fidem habere non aspernatur. *Ieiunia nō oia li fuisse libera.*

Apostolos itaque non Quadragesimam modò ieiunasse ex Christi præcepto, sed Christianis hominibus eundem continuandi ieiunii numerum tradidisse, ambigere non potest, quisquis veterum Scriptorum vetustissima hac de re suscipit testimonia. Diuus Ambrosius ille, vti ait Basilius, suum in Euangelica disciplina erudiens populum, vide mihi obsecro, cui nam ieiunandi per Quadragesimam morem Christianum docet ferendum esse acceptum. Istud primum (inquit Sermone 25. & similiter 27. de Christo animarum loquens medico) præceptum est, vt his quadraginta diebus, ieiuniis, orationibus, vigiliis, operā commendemus. Idem Serm. 25. Non enim fratres, inquit, leue peccatum est, fidelibus indictam à Domino Quadragesimam violare (nā quod alii legunt ieiunare, mendosum est) & ieiunia consecrata ventris voracitate dissoluere. Ibidem paulò posteà: Et si ignorans Ionathas indictum à patre ieiunium, quia resoluit, morti addicitur, qui sciens indictum à Christo resoluit ieiunium quid meretur? Ergo fratres statutum nobis custodiamus obseruatione ieiunium. Audis Lector Christiane, Quadragesimalem ieiunandi morem à Christo Domino præceptum & statutum, adeoq; maiori quàm vitę huius pœna esse à Dño ipso indictum. Suffragatur huic Maximus ille Taurinen. Episco. verè maximus hom. 2. de Pentecoste. Sic enim, inquiens, disposuit Dñs, vt sicut in eius passione in Quadragesimæ ieiuniis contristaremur: ita eius resurrectione in Quinquagesimæ Feriis lætaremur. D. Augu. epist. 119. cap. 15. Quadragesimam ieiuniorum autoritatē habere docet ex veteribus libris, & Christi exemplo: vbi causam reddit, cur ante Pascha obseruentur: & eiusdem cap. 17. Ieiunandi per Quadraginta dies demonstrans necessitatem, addidit: Nam vt Quadraginta, inquiens, illi dies ante Pascha obseruentur, Ecclesiæ consuetudo roborauit. Tale & illud est, quod Apostolorum æqualis, imò discipulus celeberrimus D. Ignatius suos monebat Philippē. iam tunc aduersus heterodidascalos istorū nostræ ætatis proauos premuniēs, Quadragesimā, inquiens, nolite contēnere, imitationē enim habet Dei conuersationis. Cæterùm ne in re adeò apud Scriptores veteres conspicua sim prolixior, vnum *Apostolos Quadragesimā tradidisse ieiunandam.* *Epist. 7.* *Ambrosi⁹* *Maximus Taurinen.* *Augusti.* *Ignatius.*

Hierony. attexam D.Hieron.testimonium,quod Solis luce clariùs vniuersas du bitationum dispellat nebulas à pectoribus veritatis Euangelicæ ex animo studiosis.Marcellam suam contra Montanistarum hypocrysin, quę tres sub pietatis prætextu fabulabatur ieiunãdas Quadragesimas, „ muniturus,ne pia matrona in illorum seduceretur hæresin: Nos vnã, „ inquit epistola ad eam data, ex Apostolorum Traditione ieiunamus „ Quadragesimã.Pauca hęc clariss.Patrũ testimonia ita perspicuè de Quadragesimali nobis testantur ieiunio cũ ab Apostolis tradito,tũ à Christo Dño indicto, vt aliis omnibus quæ aliundè in eius præsidiũ peti quеant, hìc supersedendũ arbitremur.Res enim hæc apud Priscos per Aegyptũ Episcopos adeò indubitatæ fuit fidei,vt omnibus suis suffraganeis Alexand.metropoli subiectis Episcopis scribat Theophilus Alexãd.lib.Paschali 1.& 2.finienda ieiunia,quę per duos menses Mechir & Pharmus,vt apud Latinos per Februariũ & Martiũ: aut per Phamenot & Pharmuti, vti per Martiũ & Aprilem obseruabantur, secundũ Traditiones Euangelicas vespere Sabbati 10.die Pharmati, vt illucescente statim Dominica festa celebremus.

Theoph. Alexand.

Ieiunium Quadragesimæ olim non fuisse liberũ,sed cũ necessitatis opinione coniunctum.

Contra illos itaque fanaticos pugnandum non est, qui ieiunium Quadragesimæ Manichæis asscribere audent impudẽtissimè iuxtà ac imperitissimè:sed illorum insaniam demonstrasse,vicisse est. Quibus porrò aliquis superest reuerentiæ erga doctissimos iuxtà ac sanctissimos Patres sensus reliquus(nam qui eos impiè contemnant,eorúmue dicta morantur nihil,re ipsa illud Sapientis sibi miseris testantur accidisse: Impius cùm in profundum venerit, contemnet) ista ac eorum similia suscipienda volunt testimonia, sed ieiunia hæc omnia fuisse libera,nec à carnis vsu fuisse cum necessitatis opinione abstinendum. Quorum hallucinatio cæca vt veritatis lucem agnoscere possit plenius,agedùm ex vetustissimorum Scriptorum monumentis faciamus contestatum,eandem fuisse ante annos mille trecentos necessitatis opinionem in ieiunando,atque à carnibus abstinendo publicè notam, imò prædicatam & celebratam, quæ etiamnum hodie in Catholica obtinet Christi Ecclesia.

D.Hier.ad Marcellã. D. Hieronymus epistola dudum recitata ad Marcellã inter vnam Catholicorum Quadragesimam,& ternam Manichęorũ distinguens, ne,quid contra vsitatissimum tunc temporis apud pios ieiunãdi extra illa stata ieiunia morem dixisse pntaretur,cuius idem admodũ seuerus „ erat custos: Non quò per totum annum, inquit, non liceat ieiunare, „ excepta Pentecoste,sed quòd aliud sit necessitate,aliud voluntate mu„ nus offerre. Vides hìc Lector Christiane, quauis Solis luce manifestiùs,illam vnam ante Pascha Quadragesimam ab Apostolis traditã non aliorum dierum ieiuniis fuisse per omnia similem? sed illam ieiunii Quadragesimam necessitate fuisse suscipiendam, aliis verò per annum totum ieiuniorum dies ex cuiusque voluntate assumi potuisse.

Hoc

Hoc illud est, quod Enthymemate subindicat Hieronymus, aliud esse voluntate, id est, alios non statorum ieiuniorum dies: aliud necessitate, id est, Quadragesimam ieiuniorum munus offerre.

Diuus item Ambrosius quanta fuerit obseruandæ Quadragesimæ huius necessitas, exemplo admodùm terribili suis studet persuadere: Si ignorás Ionathas, ait Serm. 25. indictum à patre ieiunium quia resoluit, morti addicitur, qui sciens indictum à Christo resoluit ieiunium, quid meretur? Viden', quantam necessitatis opinionem vir doctissimus atque Euangelicæ libertatis peritissimus suorum animis voluerit insidere? Ionathas ieiunium à patre homine indictum soluens ignoranter ieiunium, morti addicitur, quod suppliciorum genus mereri censeatur, qui indictum à Christo Domino Deo Quadragesimæ sciens ac prudēs violat ieiuniū? Vbi hîc illius de necessitate opinionis exclusio sibi reperiat locū? an non necessariò se ad Quadragesimę ieiuniū intelligit Christi præcepto obstrictum Christianus, qui suæ inobedientiæ expiandæ ac luendæ perspicuum videt non sufficere acerbissimum vitę præsentis supplicium? Ex hac igitur suppliciorū collatione maximam in primis demonstrauit Ambrosius ieiunii per Quadragesimam custodiēdi necessitatem: quam qui simplici popello ad istam carnis libertatem non propenso tantùm, sed præcipiti etiam, contra Catholicam Christi Ecclesiæ doctrinam nituntur persuadere, meminerint obsecro, quæ nam illi commereantur suppliciorum atrocissimorum genera, qui scientes ieiunium à Christo indictum factis ac scriptis docent violandum atque soluendum, si Ionathas patris ieiunium ignoranter soluens, morti addicebatur? Pari modo & Theophilus ille Alexandrinus à D. Hieronymo Latinè conuersus, libr. 3. Paschali demonstrat, quàm graui cum flagitio Aegyptiorum quidam Quadragesimæ diebus ieiunia violarint, atque vini potibus, carniumq́ue esibus illud pugnæ tempus contaminauerint, atque eneruarint: Itaque gratia Domini, inquit lib. 3. triumphos nobis de sceleratissimis Dæmonibus pollicente, ieiunia ritè celebremus, vt solennitatis quoque ritè participes simus. Nequaquàm diebus Quadragesimæ, sicut luxuriosi diuites » solent, vini poculū suspiremus, neque vt in procinctu & prælio vbi la » bor & sudor est, carnium edulio delectemur. Crapula quippe & ebrie- » tas, & cæteræ huius vitæ illecebræ opulentissimum animarum thesau » rum exhauriunt, & sementem scientiæ doctrinæq́ue vberrimam sui » admixtione suffocant. Et quibusdam interiectis: Qui autē legum præ- » cepta custodiunt, ignorant vinum in ieiuniis, carnium esum repudiant, & insatiabilem auaritiam Dei timore compescunt. Et mox: Qui desidia & peritura citò voluptate studium virtutis infamant, non erubescentes vinum clàm bibere, & auidis faucibus arbitros declinantes, » in cubiculis mulsa potare, vt inediam & ieiunia, quæ vltrò adpetere » debebant, ieiuniorum tempore luxuria & ebrietate commutent, ne- »

D. Ambrosius.

Prisca ieiunia qualia q̄ Quadragesimā

 scientes

" ſcientes, quòd etiam ſi hominum conſcientiam fugiant, & clauſis pa-
" rietibus veſcantur carnibus, atq; aues altiles diebus Quadrageſimæ, &
" propinquante Paſchate, immundis manibus lacerent, triſti vultu fo-
" ris ieiunia promittentes, corripiat huiuſmodi Dominus, & dicat: Ini-
" quitates magnas faciunt iſti, vt à Sanctis meis recedant. Non decet ie-
" iunantes tempore agonis veſci carnibus, monente Scriptura: Affige-
" tis animas veſtras, neq; phaſides aues ſolicito labore perquirere, & gar
" rulas volucres, earumque pinguedinem hiâti ingerere gulæ. Nec in-
" ueſtigare magni pretii coquos, qui ventris rabiem iure multiplici, &
" carnibus contuſione mutatis, diuerſo ciborum ſapore demulceant:
" fumantibus pateris & nidore ſui furori gutturis blandientibus: cùm
" in iniuriam continentiæ diuerſi ſaporis & coloris vina quærantur. Et
" commemorata Danielis hiſtoria, concludit: hæc idcirco fratres cha-
" riſsimi replicauimus, vt Pauli Apoſtoli de Sanctorum virtutibus
" prædicantis verba noſcentes, in quibus ait: Quorum conſiderâtes exi-
" tum conuerſationis, imitamini fidem. Suademus eis, qui tempore ie-
" iuniorum eſu carniū delectantur, imitari Sanctorum continentiā, qui
" nulla vi ſuperari potuerunt, vt rigorem virtutis amitterēt, & quæ ſeq.

At vnius fortaſsis aut alterius, inquias, iſthæc fuit de ieiunii Quadrageſimalis neceſſaria obſeruatione ſententia: non fuit olim hæc neceſſitatis opinio in vulgus nota. Adeò hæc de Quadrageſimæ ieiunio ſeueriter cuſtodiēdo doctrina fuit paſsim omni populo Chriſtiano cognita, atque perſuaſa etiam, vt eam Catholicæ Chriſti Eccleſiæ aduerſarii hæretici ante annos 1300. opprobrii vice obiicere nihil dubitarint.

Ex Fauſti Manichæi teſtimonio demōſtratur, ieiunii Quadrageſimalis neceſsitas olim credita.

Fauſtus ille Manichæus, qui libris 32. Chriſtianam doctrinam nō modò ſalibus ac conuiciis contumelioſiſsimè vexare, ſed rationibus etiam minimè leuiculis profligare aggrediebatur, hunc in modum de re præſenti ſcriptum reliquit: Quid verò, inquit, de illo dicemus, quod ſanè fruſtrari quis audeat, aut negare? cùm cōſtet hoc inter omnes (Catholicos Chriſtianos) & ęquè per orbem terrarum quotannis omni cū ſtudio celebretur in cōuentu Catholico: Dico autem Quadrageſimā,
" quam inter vos, qui ritè obſeruandum putauerit, abſtineat neceſſe eſt
" omnibus his, quæ capitulum (videlicet 1 ad Timot. 4.) à Deo nobis ad
" percipiendum creata dicit, & Dæmoniorū inſuper vocat abſtinentiā
prædictorū. Quod Fauſti illius verè infauſti teſtimoniū eò plùs indubię promeretur apud prudentes rerū arbitros fidei, quo à Chriſtianæ fidei Catholicæq; Eccleſiæ hoſte, & eodem infeſtiſsimo eſt profectū. Siquidem illò dicit iſta omnia ac vniuerſa, vt inde maior Catholici conuentus, quem dicit, ſiue Eccleſiæ Catholicæ, abſurditas, imò impietas, hominibus in vniuerſum omnibus clariſsimè perſpiciatur.

Quæ illius narratio niſi rebus ex confeſſo atq; profeſſo Catholicis conſtaret, quā quæſo apud prudentem Lectorem inueniſſet veritatis ſimilitudinē? Cùm igitur falſa ac ementita crimina Fauſtus exprobare noluerit

noluerit, sed quæ inter omnes Catholicos, atque per vniuersum adeò terrarum orbẽ in Catholico conuentu constarent certa ac indubitata, meridiani Solis luce est demonstratũ clariùs, priscos viros Catholicos hac fuisse de Quadragesimæ ieiuniis opinione imbutos, vt ea omni cũ studio quotannis nõ existimarint ritè obseruari, nisi à carnibus, vinoq́; & similibus gulam irritantibus simul & impensè oblectantibus abstinerent. Quid enim illius Fausti vocibus ad corroborandam illã necessitatis opinionẽ veritate subnixam dicatur apertius, aut disertius, q̃ ꝙ ille arietis inuicti loco opposuit Maioribus nostris Catholicis? Qui inter vos Quadragesimã, inquiẽs, ritè obseruandã putauerit, necesse est abstineat oĩbus his, q̃ ca. 1. Tim. 4. à Deo ad percipiendũ creata dicunt.

CAP. X. De quaternorũ tpm ieiunijs.

Ostẽso Quadragesimæ ieiunia necessariò esse obseruãda ex Christi edicto atq; Traditione liquidò Apostolica, nũc ad 4. Temporum ieiunia iisdẽ ex capitib⁹ corroborãda est accedendũ. Paulò superiùs ex Euãgelistis illis 3. est demonstratũ, Apostolis à Christo Dño fuisse prędictũ post ei⁹ in cęlos reditũ fore ieiunandũ. Quod nõ modò per Quadragesimã eos obseruasse, vti ex D. Ignatio, Hierony. & cæteris itẽ aliis docuim⁹: sed aliis etiã tẽporib⁹ nũc est veterũ testimoniis ostendendũ.

Ministrãtibus illis, ait D. Lu. Act. 11. & ieiunãtibus dixit Spiritus S. & quæ seq. Illi ministerio, siue vt Paulus vocat λειτουργίᾳ publico illi, sacroq́; officio Apostolos adiunxisse ieiunia hisce ex verbis liquet. Quod ieiunii tẽpus fuisse ordinationis, siue consecrãdi clericos tẽpus, ex veterũ est colligere Cõment. qui vt tẽpore illis fuẽre viciniores, ita priscorũ etiã Scriptorum, quæ nũc interciderũt, lectione hæc nobis magis habuẽre perspecta atq; cognita. D. igitur Chryſ. Eccles. antiquitatis, si qs alius, eximiè peritus in locũ iamiã commemoratũ, sic scribit: Magnũ quoddã bonũ est ieiuniũ, quod termino circũscribebat. Quãdo ordinatio erat, tunc ieiunant, & ieiunantibus illis dixit Spiritus sanctus, &c. *(Paulus ordinaturus ieiunijs.)*

Quod ergo D. Lucas in Pauli ac Barnabæ scribit factũ semel creatione, vt ieiunantes & orantes eis imposuerint manus, hoc posteri in simili ordinationis tẽpore obseruarunt perpetuò. Nã Decẽbri mense olim ordinationes solẽniter celebrari solitas, ambigere nemo poterit, q veterũ Pontif. vitas modò legerit vel apud Damaſ. Platinã, aliósue. *(Quatuor tpa [illegible] Decẽbris ab Apostolis [illegible].)* *(Decembri mense solẽniter Clerici ordinabatur.)*

Iam ꝙ eodẽ mense 10. solennia oĩbus fuerit Christianis ieiunia ab Apostolis pscripta, ex vno D. Leone illo magno, eximio Cathol. fidei vt priuatim cõtra Manichæos, ita publicè cõtra Dioſc. & Eutich. ꝓpugnatore cõstabit liquidiùs, q̃ vt pluribus hoc testimoniis sit corroborãdum. Serm. igitur 1. quẽ de mẽsis 10. habuit ieiunio, quo suas piè ac verè Christianè docet ieiunandũ: Tria verò sunt, inqt, quę maximè ad religiosas pertinent actiones, oratio scilicet, ieiuniũ, & eleemosyna: quibus exercendis omne quidẽ tempus acceptum, sed illud est studiosiùs obseruandũ, quod Apostolicis accepimus Traditionibus consecratũ. *(Christianis ieiunium quale.)*

Rursus de eiusdem decimi mensis ieiunio loquẽs ser. 8. Spiritus

ſancti affirmat eſſe doctrinam, ꝙ ieiunandum eſt per quatuor tempora menſis Decembris, id eſt, vnam illorum Quatuor, aut potiùs Quaternorum temporum ſtati per annum ieiunii portionem decimo eſſe menſe ſoluendam: Huius obſeruantiæ vtilitas dilectiſsimi, ait, in Eccleſiaſticis eſt præcipuè conſtituta ieiuniis, quæ ex doctrina Spiritus ſancti ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, vt lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus. Siquidem ieiunium vernum in Quadrageſima, æſtiuum in Pentecoſte, autumnale in ſeptimo menſe, hyemale in hoc, qui eſt decimus, celebramus, intelligentes diuinis nihil vacuum eſſe præceptis, & verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſeruire.

Quaternorũ tpm ieiunia ex Spiritus S. doctrina p anni circulum cõſtituta. Vernum, Aeſtiuum Autũnale Hybernũ.

Vides lector Chriſtiane quid nam publica apud Catholicos habuerit doctrina de quaternis iſtis ieiuniorum temporibus ante annos mille & ampliùs centum. Ex quo vno Leonis verè magni teſtimonio nuper commemorato abundè piis confirmatum videri poſsit, hæc quatuor tempora ſtatis ieiuniis deputata ab Apoſtolis, adeoque Spiritus ſancti doctrina Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe tradita: verùm in fratrum infirmorum gratiam libenter huc adferemus, quod de cæteris Quatuor temporum feriis obſeruauimus.

Quatuor tpa poſt Pẽtecoſtẽ apud Athanaſium.

Quòd igitur poſt Pentecoſten Quatuor tẽporibus fuerint olim ante annos 1300. ieiunatũ, diſertioribus verbis D. Athanaſius ille nominis verè immortalis gloria illuſtris teſtatur in Apolegetico, quod Baſileæ pridem titulo Antidoti excuſum eſt, quàm vt eius lector ambigere queat.

Ad idem ſtati poſt Pentecoſten ieiunii D. Leo Magnus ſuas exhortans ouiculas: Ad præſentem autem ſolennitatem, inquit ſerm. 2. de Pentecoſte, etiam iſta nobis eſt adſumẽda deuotio, vt ieiunium quod ex Apoſtolica Traditione ſubſequitur, ſancta obſeruantia celebremus.

Quatuor tpa p Septembrẽ ab Apoſtolis tradita.

Illas autem ieiunandi Ferias, quæ in Septembrem incidunt, idem Leo Magnus cenſuit Apoſtolos habere autores. Hunc enim in modum ſuam ſeptimam de ſeptimi menſis ieiunio exorditur homeliam: "Apoſtolica, inquit, inſtitutio dilectiſsimi, quæ Dominum Ieſum Chriſtum ad hoc veniſſe in hunc mundum nouerat, vt legem non ſolueret, ſed impleret, ita veteris Teſtamenti Sacramenta diſtinxit, vt quædam ex eis, ſicut erant condita, Euangelicæ eruditioni profutura decerperet, & quæ dudum fuerant conſuetudinis Iudaicæ, fierent obſeruantiæ Chriſtianæ. Rurſus de eodem ieiunio menſis ſeptimi, ſerm. 9. Scio quidem dilectiſsimi plurimos veſtrum ita in iis, quæ ad obſeruantiam Chriſtianæ Fidei pertinent eſſe deuotos, vt noſtris cohortationibus non indigeant admoueri. Quod enim dudum & Traditio decreuit, & conſuetudo cõfirmauit, nec eruditio ignorat, nec pietas prætermittit.

Nunc de poſtrema horum quaternorum temporum portione, quæ

quæ in Quadragesimam illabitur, diffusiùs differere, videatur fortè superuacaneum: quod eam D. Leo paululùm superiùs ad Traditionem liquidò Apostolicā esse referendā, verbis demōstrarit clarioribus, q̄ vt æquā lucis apud Lectoris candidi animū res præsens reqrat ampliùs.

Cæterùm illud fortasis inquisiuisse non exiguū adferat operępretium, quî factum sit, vt istud Quatuor temporum in Quadragesimā ab Apostolis similiter, vti ostendimus, institutū incidat, an olim suum, vti alia, habuerit mensem, puta secundum. Quod cuipiā fortè hinc videatur, quòd Gelasius legatur ordinasse per menses Decembrē & Februarium, cùm D. Leonis ætate in Quadragesimæ ieiunia coiuerit. Quod nisi esset, posset videri temporū volumine in Quadragesimā esse deuolutū, q̄ à Christi natiuitate iā dies totos amiserimus 14. Certè in Anglia video vernum ieiuniū in primā Martii hebdomadā fuisse collocatū: Aestiuum in hebdomadā Pētecostes, aut primā post Letanias: Autumnale, in Septembrē: Hybernū, in Decembrē. Verùm hac de re in præsens non est nobis instituenda disputatio, sed in nostros de originibus Ecclesiasticis libros est relegandum, quos Deo Opt. benè propitio de veris rerum apud Catholicos perpetuò vsitatarū exordiis meditamur.

Vide acta Gelasij.

Vid. Cōcil. Oxoniense sub Stephano.

Illud coronidis vice adtexendū esse duximus, quò verus ieiuniorū istis statis quaternis tēporibus vsus fratribus Catholicis constet certior & manifestior, non hæc quaterna per anni circulum ieiunia propter ordinationes Clericorum fuisse initiò ab Apostolis instituta (ex qua opinione falsa quidā infirmiorum fratrū minùs ad ea obseruanda permouētur, quòd ad suorū veniam delictorum, aut virtutū emolumenta cumulāda minùs existiment cōducere) sed ad animi sanctimoniā maiorē comparandā, roburq; maius cōtra vitiorū oppugnationes colligēdū, ac Deū deniq; nostris peccatis iratū placandū ac conciliandū. Has enī veras esse ieiunii Christiani vires ac peculiares facultates p̄ter D. Leonē locis nūc cōmemoratis clarissimè D. Cyp. ser. de Eleemo. & ser. 4. de lapsis, atq; Aug. de Ci. Dei. li. 10. c. 6. & in Mat. de Niniuit. Amb. ser. 23. & 27. & cæteri itē oēs Cath. Scriptores nobis contestant̄: à quorū testimoniis recitādis in p̄sens nobis est supersedendū, q̄ hîc Apostolicas doctrinæ Catholi. inqramus Traditiones: infrà verò istud pertractabit̄ aptiùs. Lōgè igit̄ posteà ad illos statorū per quaterna anni tēpora ieiuniorū vsus ille accessit, q̄ hodie ab imperitis putat̄ fuisse primarius, vt scilicet iis feriis clericorū fiāt ordinationes. Nā istę per vnū Decēb. mēsem fieri solēt, vti diximus. Verū sub annū Dn̄i 500. Gelasius sacrorū ordinum administrationem à mense Decembri Quatuor temporum Sabbathis adtribuit, vt videre est cap. 13. epistolæ eius primæ.

Vsus verus ieiunij 4. temporū.

ordinatio Clericorū ex Decēb. in totū annū fluxit.

CAP. XI.

De sexta & septima feria cur hodie à carnibus abstinendū.

POsteaquàm illa stata per quaternos anni cardines, Ver dico, æstatē, autumnum & hyemē, ieiunia ex Traditione constabiliuimus liquidò Apostolica, nunc quantū præsentis instituti patitur ratio, paucis de sexta ac septima per hebdomadam feria disputandum est, quur

nimirùm

nimirùm per orbem Christianum Catholici duobus hebdomodatim diebus à carnibus abstinent vniuersi: quidam ab ouis etiam, vti & hodie in Carinthia: & vtrùm hisce diebus carnium vsus citra peccatum queat adhiberi?

Maiorum pietas duos hebdomadæ dies Pasſioni Christi meditãdæ dedicauit.

Rara quædam atque singularis adeò fuit Maiorum nostrorum in meditanda Christi Iesu Domini nostri Saluatoris passione pietas, proeo atque tanti beneficii amplitudo atque maiestas efflagitabat, merebaturq́; . Huius ergo meditandæ non tam suauitas quàm gratitudo duos illis persuasit hebdomodatim ipsi cõsecrare dies: quos sibi Græcanica Ecclesia, & inter Latinas Ambrosiana, quartam & sextam delegit Maiorum exemplo feriam: Latina verò sextam & Sabbathum. Illa venditi pro nobis Domini facinus mœsta recogitabat : hæc græguli Dominici eius morte & sepultura afflicti dolorem piè recolendo æmulabatur. Vtraque verò illius passionem tristis sibi hebdomodatim in memoriam sexta feria reuocabat. Cùm autem & venditi & sepulti Domini memoria vtrobique non minùs piè quàm religiosè fuerit obseruata, non hæc res vllam peperit Ecclesiarum discordiam, sed summam semper alebat animorum, eodem licet in speciem, vario pietatis studio flagrantium concordiam : vti pia solet Dominum æmulatio seruos probos magis inter ipsos conciliare, atque animos sibi mutuò magis obligare & deuincire.

Vid. Theophyl. in Marcum cap. 14.

Cur hisce in diebus variatum.

Quod ergo Græci dabant meditando nostræ redemptionis beneficio, hoc Latini item: sed vti temporibus diuersis & occasione dissimili: ita eisdem modis & pietate simili. Vt hîc non commemorem Latinis fortè alias fuisse ex Paganorum superstitione causas, cur Mercurii diem, vti Græci, minùs existimarint rei præsenti conuenire, sicuti eadem de causa Græcis Sabbati ieiunium, & diei Dominicæ fuit prohibitum. Qui Dominicam aut Sabbatum ieiunauerit, inquit Ignatius ad Philippenses, præter vnum Sabbatum Paschæ, ipse est Christi interfector. Contrà Melchiades apud Latinos, sed diuersa ex pietatis eiusdem causa, ieiunium Dominicæ diei & quintæ Feriæ nemo celebrare debet, ait epistola ad Hispanos Episcopos, vt inter ieiuniũ Christianorum & Gentilium, veraciterque credentium atque infidelium & hæreticorum vera & non falsa discretio habeatur.

Cur nefas fuerit olì quibusdã diebus ieiunare.

Cùm duos itaque hebdomadis dies concorditer visum fuerit Catholicæ Christi Ecclesiæ pietatis ergò Seruatoris Christi dedicare passioni, eos nequaquàm, vti cæteros, transigere placuit: sed quò corpus mœrenti animo contristaretur, solita illi subtrahere voluêre solatia, assuetas & alioq licitas negare delicias, quò etiã animus aduersus illicitas magis roboraret illicientis mundi blanditias. Proinde vltronea sibi indixêre ieiunia, quæ corpus istud peccatis, mundoq́;, ad Christi exẽplum crucifigerent, & Spiritui Domino maceratum, & lætioris pabuli ad tempus quoddam subductione attenuatum subiugarent magis.

Formula ieiunij prisci verè Christiana.

Ea

Ea igitur Maiores nostri adhibebant omnia, quæ verum animi mœrorem publicè testari possent, non iam lautis indulgebant epulis, nō vini potionem sustinebant, quę ad cordis hilaritatē, ait Dauid, à Deo esset indulta: non ouorum vsum singulariter fœdas corporis flammas alentem admittebant: non solito denique carnium esu corporibus gratissimo ac gulæ suauissimo fruebantur: sed quicquid lætioris pabuli more corpus istud reddere queat petulantius, aut superbius, aut ferocius, diuinisq; rebus meditādis efficere aut ineptius aut tardius, id omne perlibēter crucifixi Domini cùm amore tū recordatione intermittebant, eius vsum repetituri, vbi tēpus flendi tempus excepisset ridēdi. Quòd autē huiusmodi fuerint ieiunia illa, ex iis, quæ antè de Quadragesima disseruimus, fiat Solis luce manifestiùs. Nā ieiunia nostra, quæ & vini copia natant, abundantiaq; redundant, & piscium varietate carniū superant delitias, adeoq; (quod & D. Hiero. de suæ ætatis moribus conquerebatur) cum Deo ludere videntur, dum pro intercepto, qui ex ouis oritur, calore olei flammas, vini æstum, omnisq; aromatum generis ignes helluoni infarciūt stomacho, veteribus Christianis omninò fuisse nō modò cognita, sed & intolerabilia atq; adeò abominā da, piis omnibus vetera cogitantibus arbitramur notius, quàm vt ea de re vlla sint verba profundenda. Hunc ferè in modum sexta & septima olim viuebatur feria, vti ex Epiphanio est cognoscere. Verùm vti disciplina paulatim flaccescere cœpit Ecclesiastica, ita accurata quoq; illa vitę Christianę ratio à priscis seuerissimè obseruata. Cū enim illa prisca Maiorum seueritas aliquid de suis moribus incœpit remittere, verbi gratia ieiunium, quod anteà nō nisi ad nonam horam siue ad tertiam nobis pomeridianā, soluebatur, ante meridiem interrumperetur, atq; eam in rem non modò mysteria, sed & vesperæ suum mentientis tempus anticiparentur, factum est, moribus in peius retrò labentibus, vt omnia solent temporū lapsu in deterius degenerare, vt horæ ieiuniorum labore molestiores præciderentur, atq; ex hora nona, id est, tertia pomeridiana, fieret vndecima antemeridiana: neq; ista hîc constitit indulgentia, sed aliquid de rebus dudum non vsitatis adeò, ieiuniorum tēpore irreligiosa populi libertas, imò licētia veriùs audebat vsurpare, vt scilicet sibi & vini vsum, & pisciū etiā esum permitteret: Imò & cœnulā, vt hodie pleriq; oēs dieb⁹ certò ieiuniis. Postremò etiam iustā adderēt cœnā, quæ veteribus ꝓcul dubio iustū fuisset prandiū. Eò tandē nostra indulgētia progressa aut ꝓlapsa veriùs, vt extremā tantū ieiunii prisci vmbrā hodiè apud plerosq; videamus in Ecclesia Cath. reliquā, ex qua, veluti vestigio, liceat antiquitatis studioso veram huius rei originem tantùm inuestigare, non item ieiunia vera passim agnoscere.

Quod vt magis appareat ad veritatem propensum, atq; affine, cogitet, velim Lector studiosus, an non idem factum videre est in Rogationū diebus: qui cùm in tempus nunc semper incidant, quod olim veteribus

[Margin notes: Vid. Theophyl. Marcu cap. 14 — Ad Nepotia. — Ieiunia catholicorū passim Epicurça. — Epipha. in Ancorat. — Quē in modū posteri à Maiorū seuero ieiunio degenerauerimus. — Vid. Theophil. Alexan li. Paschali — Quòd olī sexta & septima fer. fuerit ieiunatum.]

veteribus Cano. diserte id cauentibus, ieiunium non recipiebat, apertum, vt mihi quidem probabile fit, prisci ieiunii præ se fert argumentum. Nisi enim olim ieiunatum fuisset, non ille piscium vsus per illos dies, quibus ieiunare non licebat, ait Hiero. epist. ad Marcellam, inualuisset, neq; soluendi ieiunii religio pios hodie occuparet vsq; ad cruces, vti loquuntur, positas. Si igitur nõ fuit ieiunatum olim, vndé nam ista certi ieiunii vestigia? Sin ieiunatum, certè idem mihi videre videor in sexta & septima feria, quod in diebus Rogationum agnoscimus, hoc est, fuisse olim ieiunia: sed nũc reliqua extare ieiuniorum priscorum tenuia duntaxat vestigia.

Rogationũ dies vestigia habent ieiuniorum.

Atqui per Gallias illis Rogationum diebus fuisse pridem ieiu-« natum, ex illa Aureliensis Concilii Canon. 12. est clarissimum, qui « hunc in modum statuit, Quòd Rogationes, id est, Litaniæ ante Ascen« sionem Domini celebrentur, ita vt præmissum triduanum ieiunium « in Dominicæ ascensionis solennitate soluatur, per quod triduum serui & ancillæ relaxantur. Ex hoc ergo prisco ante annos mille (nam Hormisdæ temporibus fuit constitutum) ieiunio hasce superesse equidem arbitror ieiunii reliquias, quòd à carnibus eo abstineatur modo, quo sexta & septima feria, nec quisquam piorum illis diebus ieiunium soluere sustinet, nisi publica illa processio cruces antè defixerit. Ad hæc si quis firmiorem hanc in rem confirmandam requirat coniecturam, is mihi quæso animaduertat, simlles planè illius ieiunii Cleri cis olim peculiariter ante Quadragesimam indicti extare reliquias, tenues quidem illas, sed tamen eæ, quæ vetus liquidò monstrent ieiunium. Telesphori enim edicto vt sanctissimo, ita mirum in modum necessario, vtinam & nunc in consuetudinem reuocato, Clerici per id temporis, quum populus Bacchi poculis & bacchationibus deditus, Deum Optimum grauissimè offenderet, ieiunare præcipiebantur, vt suo ieiunio partim Dei Optimi placarent iram, partim insanientem intemperantiam populum suo ad sobrietatem reuocarent exemplo. Eius vestigia in nostra Traiectensi atque Leodiensi Diœcesi est agnoscere, licet in illa clariùs, quòd Sacerdotes per duos illos dies carnibus abstinent, quemadmodum feria sexta & septima.

His argumentis abundè opinor declaratum est, vsum piscium per sextam atque Sabbathi feriam, ex prisco illo veteris Ecclesiæ ieiunio esse reliquuum, quod non leuem sanè accipit confirmationem ex eo, quòd in regionibus minùs deliciarum molli suauitate fractis non à carnibus tantùm, sed ab ouis adeò abstinent, vti per Carinthiam.

Sed hac de re quispiam fortè firmiora desiderabit testimonia, quę ne desint, perlibenter in mediũ dabimus, quod à nobis fuit obseruatũ.

Quòd igitur sexta hebdomadę per anni circulum fuerit ieiunatũ, ante annos 1150. ex Innocentii illius primi testimonio fiat manifestissimum: qui ex confesso inter omnes huius diei ieiunio etiam Sabbatho arguit

Ieiunium sextę ferię

arguit ieiunandum. Si Feria sexta (inquit prima epistola ad Decentium Eugubinus cap. 4. propter passionem Domini ieiunamus, Sabbathum prætermittere non debemus, & quæ seq.

Vi. li. Cōfess. August. & epistol.

Similiter de Sabbathi ieiunio in Ecclesia Romana disertiùs D. Ambrosius apud Augustinum respondet, quàm vt cuiquam, qui apud se est, dubium esse queat. Vide epistolam Augúst.

Ieiunium Sabbathi a sit antiquum.

Verùm non esse illius seculi inuentum, D. Hieronymi epistola ad Lucinium clarissimè docet, de illo Hypolitum virum disertissimum scripsisse commemorans, qui anno Domini 200. Occidentalem illustrauit Ecclesiam. Verùm hic Sabbathi ieiunandi mos per Italiam deferbuisse videtur Innocentii ætate, quód ex eius epistola ad Decentium Episcopum Eugubinū data liqueat, cui persuadere nititur eadem planè pietate Sabbatho Latinis hominibus ieiunandum, qua sexta Feria, vide cap. 4. epist. huius. Sic & per Hispaniam hoc Sabbathi ieiunium in dubium videtur reuocatum, an obseruandum.

Hinc enim ab extrema Occidentis ora Hispaniæ Lucinius Beticus egregia pietate sanctissimum virum D. Hieronymum ruri Bethlehemitico agentem consuluit, vtrùm Sabbatho ieiunandum esset? verùm tametsi morum Christianorum in peius collabentium exemplo quidam sibi persuaderent non esse ieiunandum, vide mihi quæso, quid nam grauissimus Ecclesiasticorum rituum censor Hieronymus hac de re pronunciarit: Illud te breuiter ego (inquit) admonendum puto, Traditiones Ecclesiasticas (præsertim quæ fidei non officiant) ita obseruandas, vt à Maioribus traditæ sunt, nec aliorū consuetudinem aliorum contrario more subuerti. Atque vtinam omni tempore ieiunare possimus: quod in Actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus: nec tamen Manichææ hæreseos accusandi sunt, cùm carnalis cibus præferri non debuerit spirituali. Et post pauca: Vnaquæq; Prouincia in suo sensu abundet, & præcepta Maiorum leges Apostolicas arbitretur. Porrò istud Sabbathi ieiunium ab Apostolorum exemplo in Ecclesiis fuisse natum, clarissimis verbis Eusebius Cæsariensis in vita Syluestri Romani fecerit contestatum: quem Græcis, cur Latini Sabbatho ieiunent, sciscitantibus, inducit respondentem: Cùm omnis Domini dies (inquit) colendus sit in gaudium Christianorum, omnis dies Sabbathi deputandus est sepulturæ ad execrationem Iudæorum. Omnes Discipuli Domini die Sabbati fletum habuerunt, sepultum suspirantes, & Iudæis exultantibus lætitia inerat, Apostolis autem ieiunantibus, tristitia imperabat. Tristemur itaque cum tristantibus de sepultura, si volumus cum eisdem de resurrectione Domini gaudere. Ad eundem modum & Humbertus Cardi. libr. de Azymo contra calumnias Michaëlis Patriarchæ Constantinopolitani: Latina, inquit, Ecclesia compatiens passo & sepulto Domino congaudet resurgenti die Do-

Origo ieiunij Sabbatho Apostolica.

 minica

minica. Vnde & nos Traditionem vsque in hodiernum diem de Sabbatho retinentes, atque in finem retinere cupientes, &c.

CAP. XII. EX iis, quæ modò de Sexta & Sabbathi feriis diximus, liquet eas apud priscos Occidentalis Ecclesię Patres sacris ieiuniis fuisse deputatas, ac meditandæ Christi Domini paßioni iusta certè, ac perquàm pia de causa datas atque dicatas. Vnde quæ in hunc vsque diem populo Catholico supersunt pii ieiunii reliquię, atque afflictionis vltroneę vestigia, eadem prorsus sunt pietate colenda, imò neceßitate obseruanda, qua ipsa, cùm florerent simul, & vigerent, ieiunia. Quæ vtut populi indulgentia in temperatas corporis reficiẽdi cœnas sint commutata, habent tamen priscæ illius moderantiæ atq; à delitiis abstinentiæ nõnihil, puta à carnibus nostro corpori longè gratißimis gulæque iucundis. Rursus alicubi ab ouis etiam: vt nõ dicam cõpluribus familiis Catholicorum per Germaniam secundam ex suorum Maiorum vsu ieiunium sextæ Feriæ non esse prorsus extinctum.

Cur hodie à carnibus abstinẽdum die Veneris & Sabbatho.

Verùm quia publico iam more est receptum magis quàm probatum, vt cœna duobus hisce diebus prandio iungatur, deletam equidem arbitror ieiunandi neceßitatem. Quæ vt neminem astringit, ita sanè publicus Catholicorum mos perpetua omnium Ecclesiarum Occidentalium, vna Mediolanensi, nescio quo modo excepta, per Maiores tradita obseruatione inuiolata nos illorum in Christi Ecclesiam successores obligat ad carnis vsum hisce diebus non tam vitandum, quàm intermittendum: similiter & ouorum, vbi ea viget hactenùs cõsuetudo, sicuti per Carinthiam etiamnum vigere affirmant. Cùm enim hæc consuetudo non tantùm ex statuto per Ecclesiam ieiunio, quòd carnibus vti non sinebat, sit orta, sed etiamnum per vniuersum Catholicum orbem constanter obseruata, à Maioribusque in nos vsque quasi per manus tradita, sine flagitio sanè ac nefario etiam scelere violari nequit. Non minùs enim huius consuetudinis violator peccare censendus est, quàm publicum qui ciuitatis morem temerare audet.

Obligamur Catholici à carniũ vsu abstinere 6. & 7. fer.

Quid, quòd longo adeò Christiani orbis consensu munita est, ac vetusta adeò corroborata obseruatione, vt sui initium non nisi Apostolico seculo acceptum ferre poßit? Quam qui animi libidine, aut ventris ingluuie non veretur infringere, nihil meo quidem iudicio peccat leuiùs, ac qui statum & vigens Quadragesimæ ieiunium temeraret aut cænando, aut carnem vorando. Iam vt de scandalo dicam nihil, quod haud dubium pios offenderet fratres, sedulò est animaduertendum, quàm necessariam olim habuerit ieiunandi obligationem sexta & Sabbathi feria. Hæc autem ieiunandi istis hebdomodatim diebus apud Patres neceßitas ex Ambrosii atque Hieronymi testimoniis liquet satis. Quare quod illo seculo cõsulebant Christianis, idem nobis putemus responsum, Maiorum scilicet præcepta vt leges

arbitre-

arbitremur Apostolicas: & ita obseruandas Traditiones Ecclesiasticas, vt à Maioribus sint traditæ. Requireret fortè locus præsens, vt & de 6. & 7. Feria Quinquagesimæ aliquid diceremus: Ecquo factum sit modo, vt illis inter Pascha & Pentecosten, quãdo ieiunare fuit nefas, diebus nunc à carnibus aliorum dierum more abstineamus? verùm instituti ratio prolixiores nos esse non patitur. Illud hîc suffecerit admonuisse, horum dierum inter Pascha & Pentecosten obseruationẽ quibusdam non videri Canonicam, siue priscis Cano. congruam: sed posterorum pietate sedula atq; pia diligentia potiùs fuisse inuectã. Sicuti & de illo ieiunii triduo ante Ascensionẽ modò est demonstratũ. Tãta enim paulatim Episcoporũ seueritate nescio, an populi vltronea pietate, irrepsit iugi Christiani aggrauatio, vt publico Concilii Aurel. Canone II. prohibendũ fuerit, ne ante Pascha ieiunaretur non Quinquagesima, sed Quadragesima. Galli Episcopi ante annos 500. hîc mirè regnarunt, vt de illis verum videri queat, quod D. Augustinus de suæ ætatis moribus conqueritur. Volebant illi ieiunium Sabbathi & sextæ Feriæ omnibus indicere pane & aqua, vt abstinerẽt à carne & liquamine, id est, butyro. Verùm istud iugũ egregius libertatis Christianæ asser tor D. Gerardus Episcopus Cameracẽsis à Gallorum humeris auertit, orationibusq; legitimis repudiauit. De quo vide Sigebertũ anno Dñi 1032. An autem non sint isthac ætate populo ieiunia mitiganda, sicuti Clericorum augenda, aut renouanda potiùs, viderint, quibus Ecclesiæ gubernacula sunt à Christo Domino credita: de illis ago, quæ priuata Episcoporum quorundam pietate irrepserunt. Cuius rei exempla nõ est obscurũ in priscis illis Conciliis inuenire, quibus Episcopi sui officii & periti & memores interfuerunt, vti in Concilio Aureliano. An verò istud hisce acciderit per Quinquagesimam feriis, posteaquàm ieiunii seueritas sextæ & septimæ feriis fuit derogata, in præsens haud ita magni admodùm refert: quò sic totum per annũ quoddam superesset ieiunii vestigiolum. Sed his de necessaria diebus Veneris & Sabbathi à carnium vsu abstinentia obiter perstrictis, oratio ad rectum iter ex diuerticulo reuertatur.

De feria 6. & septima feria post Pascha.

Galli Episcopi suos ieiuniis onerabant.

Vide Sigebertũ.

CAP. XIII.

De ieiunii Christiani fructibus, & effectis.

QVando igitur ex verbo Dei Euangelico, nimirũ Traditione liquidò Apostolica est demonstratum, Quadragesimæ ac Quaternorum per anni curriculum temporum ieiunia Catholicæ Ecclesiæ filiis necessariò esse custodienda (iis dico, qui legitima atque Canonica, non commentitia aut emptitia adeò, non excipiuntur excusatione, de quibus vide Canones Concilii Toletani quarti, capite septimo, & si qui alii apud graues, ne quis se blandiendo, ac palpando fallat, leguntur Scriptores) nunc restrictè admodùm ex latissimis vetustissimorum Patrum Commentariis de Christiani ieiunii effectis superest dicendum: nempe quòd iuxta Euangeliũ normam assumpta, cum precationibus, atque eleemosynarum largitionibus Deum Opt.

Qui à ieiunii lege excipiantur.

A ieiunii lege excipiuntur illic paruuli, senes & languidi.

nobis iratum placant, reconciliant, adeoque faciunt propitium. Ad hæc, quòd verè non modò sunt Dei Max. cultus, grataque illi opera, sed quòd etiam merentur vitam æternam Catholicæ doctrinæ consentaneè atque concorditer.

Quantum solidi ad æternam vitam comparandam habeant præsidii ieiunia verè Christiana, præter illud cæleste prorsus beneficium, quod intestinam hoc corporis istius aduersus animam bellum, aliàs ἄσπονδον & irrecōciliabile placatissimè sedat: quod animi perturbationes assiduè tumultuantes tranquillè componit, atque tranquillat: carnemque rebellem Spiritui Domino semel subiugat, & in pristinam redigit obedientiam, ex vigili Scriptorum veterum lectione est Solis luce clariùs, eos qui euoluere per occupationes alias non potest, locos communes D. Ioannis Hoffmaisteri consulat, vnde abundè huius rei veritatem hauriat. Nos instituti ratio vrget, vt iis, quæ ad rem præsentem minùs faciunt, silentio prętermissis pertractemus, quæ Aduersarii in Catholica damnare audent doctrina, tanquàm falsa aut impia.

Ieiunium quibus ornādū chymelijs.

Inter alios igitur ieiunii Christiani precibus irrigati, alioqui verè ieiunii, ac eleemosynis ornati, aliàs sanè squalidi ac tetrici, salutares fructus haud postremum certè locum possidet, quòd Deum placat, atq; iratum reddit propitium. Istud quum disertis adeò verbis de Niniuitarum ieiunio sacræ doceant literæ, Deum nempe visis operibus eorum, quia conuersi sunt, misertum eis fuisse, mirari satis nequeat pius Lector nouam Aduersariorum doctrinam, qui perspicuo adeò Dei verbo audeant obsistere atque obstrepere? Sic ieiunium Regis Achab quid ad placandum Deum iratum valuerit, cui credent, si ipsi Deo se placatum, & sentētia mutatum per illud ieiunium affirmanti, rebusq; comprobanti non credunt? An igitur Christiana ieiunia à Christi filiis Deo Patri gratissimis adhibita, inferiori queant emerendæ gratiæ Dei, atq; reconciliationis impetrandæ loco collocari? Sed ne in re manifesta videar præter necessitatem prolixior, veterum Patrum audiamus sententias.

(Ionæ 3. — 3. Reg. 21.)

Cyprian.: Ieiunia iram Dei placant.

D. Cæcilius Cyprianus eximius virtutis sibi familiaris præco, paucis, sed luculentis verbis suam, suique temporis Ecclesiæ sententiam exponet: Ad Dominum, inquit Sermone 5. de lapsis, toto corde redeamus. Iram & offensam eius ieiuniis, fletibus, planctibus, sicut admonet ipse, placemus. Et paulò pòst: Daniel quoque post fidei atque innocentiæ suæ multiplicem gratiam, post dignationem Domini circa virtutes ac laudes suas sæpè repetitam, ieiuniis adhuc promereri Deum nititur.

Ieiunia Deum promerentur.

Augustin. Ieiunia Dei irā ppitiāt, placant, atq; merentur misericordiam.

D. Augustinus quod Enchir. ca. 71. dixerat, Deum propitiandum precibus & operibus: de ieiunio Niniuitarum expressiùs declarat in Matth. cap. 12. quòd agendo pœnitentiam iram Dei placauerunt, & misericordiam meruerunt. Quod dum de Niniuitarum dixit pœnitentia, (Ion. 3.)

tentia,de illo cùm primis ieiunio eſt accipiendum,quod adeò memorabile ac propè incredibile narrat D.Ionas.

Eundem in modum & D. Ambroſius laudes ieiunii Chriſtiani prædicat:His quadraginta dierum ieiuniis(inquit Sermone 27. reconciliatur Deus. Et iterum: Ieiunemus continuè & deuotè hoc ſpacio temporis,vt propitietur nobis Deus. *Ambroſi°. Ieiunijs Deus recõciliatur & propitiat.*

Si multus eſſe vellem, varias hìc contexere liceret Patrum veterũ ſententias,quibus ieiunii celebrãt encomia. Sed in præſentiarum hoc ſuperſedendum arbitror opere: quòd aliud ſibi tempus poſtulat.

Cæterùm quod ad illam quęſtionis partem attinet,an ieiunia ſint Dei cultus vnus D.Lucæ locus ſatis ſuperq; ſuffecerit recitatus. *Ieiunia veros eſſe Dei cult°.*

Lucæ 2. Annam illam Phanuelis in Euangelio nobilem ſuis ornaturus virtutibus teſtatur nunquàm de templo diſceſsiſſe, quæ diebus atque noctibus λατρεύουσα νηστείαις καὶ δεήσεσι ſeruiebat,Latriamq́ue Deo Opt.exhibebat ieiuniis & orationibus.

Porrò an ieiunia Chriſtianorum rectè atque Scripturis conſentaneè cenſeantur vitæ æternæ merces, paulò inferiùs dicetur aptiùs, quando de bonis in vniuerſum piorum operibus idipſum veniet demonſtrandum.

CA.XIIII. *De libero hominis arbitrio.*

EX iis, quæ nunc de ieiuniorum effectis ſanè ſalutaribus prædicarunt Patres nobis commemorati,in procinctu eſt cuilibet,qui modò ad clariſsimum veritatis Solem oculis conniuere nõ inſtituit, perſpicere,cuiús nam,quantiq́; apud Deum Opt.Max.ieiunia Chriſtiana ſint tam valoris quàm meriti. Quare priuſquàm ad cætera,quæ nobis inſtant, explananda,tranſeamus Fidei capita,bonorum operum(quibus ieiunium non modò perlibenter eſt ſocium, ſed nutricius etiam quidam,cuſtosq́ue ſedulus)nos inuitat amor, vt de ipſorum quoque valore, & iuſto apud Deum æquiſsimũ iudicem meritò nonnihil diſſeramus.Proinde vt ad ipſam Theſin aptiùs recurrat oratio,quia de operibus bonis nihil poſſumus prædicare boni, niſi proprios eorum oſtendamus,ac quaſi digito,quod habet prouerbium,intento indicemus fontes, vnde promanant, video mihi antè, ſed paucis, de libero arbitrio hominis & Chriſti gratia dicendum. *Qua methodo liberum arbitriũ hìc tractandũ*

Principiò igitur demonſtrandum,an homini poſt Adami lapſum liberum permanſerit arbitrium?Mox an per ſe valeat ipſum benè probeq́ue operari? tum quó nam modo operetur benè: & quó nam loco eius iam CHRISTI Saluatoris gratia ſanati, opera apud Deum Optimum habeantur, an verè iuſtificent, an meriti alicuius, nec ne? An eorum fiducia quis validè nitatur, an friuolè? Num vita æterna illis ſit merces à iuſto iudice CHRISTO reddenda, an ſecùs.

Grauiſsimam de libero hominis arbitrio capitalis ille humani generis hoſtis Sathan ſæpenumerò excitauit contentionem, quò miſeros

Varia semper contentio super libero arbitrio.

Stoica necessitas atque fatalis.

miseros mortales tanquàm dementatos in cæciores vitiorum omniũ foueas præcipitaret. Id nõ modò post Christianorũ memoriã, sed priscorum etiam Philosophorum ætate, in qua haudquaquàm obscuros fatalis illius amentiæ propugnandæ inuenit patronos: quemadmodum rectè Oenomaus Cynicus apud Eusebiũ de præparatione Euangelica lib.6. conqueritur, Democritum animos nostros fecisse seruos, Crysippum verò semiseruos. Verùm meliori ac saniori Philosophorum parti Stoicam istam actionum humanarum cùm seruitutem tum necessitatem persuadere non valuit, vti apud Laërtium videre est. Tantus enim liberæ in eligendo & agendo humanæ actionis alicuius ingenii hominibus affulget splendor, vt nullis aut opinionum anticipatarum quasi nebulis obscurari, aut argumentorum quasi ictibus queant labefactari: nedum sopiri, aut extingui.

Cicero Deorum pui dentiã maluit, q̃ liberum arbitriũ hominibus tollere.

Hinc acerrimo iudicio, raraque doctrina vir Marcus Tullius Cicero magis quàm eloquentia omnibus ætatibus admirãdus, licèt Stoicæ illius Philosophiæ esset perquàm studiosus, & amator propè singularis, tanta vidit liberum hominis arbitrium veritatis luce non modò perfusum, sed inuicto etiam eiusdem firmamento stabilitum, vt Deorum prouidentiam argutis sanè Philosophorum propè omnium rationibus propugnatam inficiari, ac tollere adeò maluerit, quàm homines sua cùm in consultando, tum agendo libertate spoliare. Sed dum homines, ait Augustinus de Ciuit. Dei, lib.5. cap. 9. facere conatur liberos, eos verè facit sacrilegos.

Cæterùm de aliis liberi arbitrii defensoribus Philosophis, quorum rationibus hoc in opere minimè niti statuimus, in præsentia nõ est dicendi locus: quos qui desiderat, librum D. Gregorii Nisseni, cui de homine titulus est, consulat.

Quare nos pro eo atq; nostri instituti ratio postulat, qd hac de re senserit perpetuò Christiana atque Apostolica Ecclesia ex liquido Scripturarum sensu, Scriptorumq́ne vetustissimorum, adeoque Apostolorum consensu docebimus: tum quinam hæreticorum tam priscorum quàm recentiorum liberum hominibus detrahere, atque ex ipsis quasi naturæ fibris euellere sunt conati arbitrium: quò vniuersis doctrinæ Euangelicæ studiosis semel liqueat, per quósnam ista pestis Lutheri atque Caluini studio ab orco reuocata, quasi canales non Philosophiæ modò imperitia fœtidos, sed doctrinæ etiam Apostolicæ atque Catholicę ignoratione pudendos deriuata dirè, Germaniam, Galliamq́ue grassabunda vastat, vt istius hallucinationis fœditate absterriti, alios eorundem errores ex eadem priscarum hęreseon lacuna resorptos, ac verbis quasi recoctos semel abhorrentes abominentur.

CAP. XV.

Manichæorum est, aiebat D. Hieronymus præfatio. in Dialog. ad Pelag. hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitriũ. Porrò quàm fuerit D. Hieronymus liberi huius arbitrii defensor longè acer-

gè acerrimus ex Dialogis modò commemoratis liqueat: quibus aliud se agere testatur nihil, nisi vt omnipotentia Dei, ait Dialogo 3. cum libero arbitrio conseruaret: quorum vtrumq; Pelagius suis terminis stu debat terminare. Hinc igitur hac de re petenda veniunt, cui libet, testimonia. Sed vnam sententiam ex Hiero. suffecerit aliunde attexuisse: Liberi arbitrii nos condidit Deus, inquit 2. contra Iouin. nec ad virtutes, nec ad vitia nécessitate trahimur. Alioqui vbi necessitas est, nec damnatio est, nec corona est. Iam quod D. Augustinũ Aduersarii istius Manichæismi suggillare nõ verẽtur, quis digna persequatur hanc blasphemiam orationẽ? Sexcenta sunt loca, quibus istam refutat insaniam, sed vnam aut alteram suffecerit indicasse. Esse autem liberum arbitrium, inquit lib. 2. aduersus Felicem Manich. cap. 3. atq; inde peccare quenq̃ si velit, nõ peccare si nolit, non solùm in diuinis Scripturis, quas non intelligitis, sed etiam in verbis ipsius Manichæi probo. Rursus, Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse non dicimus: sed ad peccandum valere in hominibus Diabolo subditis, &c. Cõtra 2. epistolas Pelag. lib. 2. cap. 5. Et ne quid hæreas de eius sententia indubitata, si alicubi in speciem duriùs loquitur, libertas quidem periit per peccatum, ait lib. 1. contra epistolas Pelagian. cap. 2. sed illa quæ in Paradyso fuit habendi cum libertate iustitiam, &c. Nam liberũ arbitrium vsque adeò in peccatore non periit, vt per illud peccetur, maximè omnes, qui cum delectatione peccant. Pluribus Augustini sententiis recitandis supersedeo, sicuti & cæterorum Catholicorum Patrum, vt Cyrilli lib. 9. in Iohannem, capite 10. & 45. Ambrosii passim, Clementis Alexand. Stromat. Chrysostomi Homil. 19. in Genesin. Tertulliani de exhortatione castitatis: Irenæi lib. 4. capite 9. & 71. & seq. quòd hæc & multò plura ab aliis plurimis abundè sint in Aduersariorum capita missa. Illud tantùm adiiciendum duximus operæpretium, hanc de libero hominis arbitrio doctrinam ex illo Euangelii loco, Quoties volui vos cõgregare, & noluistis: item, Vocaui, & renuistis, & similib. stabilitam adeò fuisse priscis illis Christianis indubitatam, vt eam non dubitarit Origenes ceu Apostolicam & Ecclesiasticam recensere prædicationem libro primo περὶ ἀρχῶν. Ad eundem modum & D. Cyrillus: Non possumus, inquit lib. 4. in Iohannem cap. 7. secundum Ecclesiæ veritatisq; dogma liberam hominis potestatem (quod liberum arbitrium appellamus) negare.

[Margin: Doctrina catholica & Apostolica de libero hoïs arbitrio.]

[Margin: Matt. 23. Proue. 1.]

CLarissimis hisce sacrarum literarum documentis, ac liquido contestatoque Apostolorum sensui, Patrumq; Orthodoxorum consensui refragari hisce diebus, in quos fines seculorum deuenerunt, quidam non sunt veriti, garrientes, nullam esse nostræ voluntatis libertatem, liberum arbitrium nullius rei esse titulum, aliaque non nisi Manichæis, imò Stoicis digna blasphemantes.

[Margin: CAP. XVI. Origo doctrinæ contra liberũ arbitriũ, nisi hæreticis priscis accepta referas.]

Sed operæpretium spero fecerim, si fœdissimæ istius hallucinationis

tionis impietatem patronos nullos, nisi hæreticos à Patribus damnatos,& eos perditissimos,inuenire potuisse, demonstrauerim.

Bardesan. Stoicā necessitatem renouat anno 200

Bardesanes igitur Edissenus, etsi initiò Valentini sectator, deinde confutator fuerit [a] vehementissimus (quanquàm omninò veteris suæ opinionis,quæ in habitum abierat,teste Nicephoro libro quarto, capite vndecimo) posteà per omnia in Valentini hæresin,ait [b] Augustinus,lapsus, suum adiecit dogma, vt fato asscriberet hominum conuersationes. An pro ista opinione statuenda Antonino Vero A. libellum admiranda eloquentia, teste Diuo Hieronymo, eximium tradiderit, an contra Abidan Astronomum Fati propugnatorem, quod ait Epiphanius, parui in præsens refert. Equidem ex prioris inconstantiæ, qua ad abiuratam Valentini doctrinam reuoluebatur, nota crediderim Fatum asseruisse, ni Theodoretus [c] refragaretur. Porrò de Manichæi furoribus, quibus vt hominem ex vtriusque principii anima gemina bona & mala, concupiscentia scilicet & mente conflatum somniabat: ita peccandi quoque necessitati adigebat, propter stolidam absurditatem nihil dicimus. Sic nec Priscilliani illius Camerina hîc est commemoranda, quæ priscorum hæreticorum furorem complexa, omnem etiam Manichæismum, ne quid ad errorum omnium sentinam horribili confusione, ait Augustinus, deesset explendam, deriuauit. Ex Hispania Priscilliani patria eius erroribus diu admodùm infecta hæc pestis in Gallias per Petrum Abailardum ætate D.Bernhardi inuehebatur,quæ posteà vniuersam Albigensium regionem omnem vastauit, atque subuertit. Pòst Iohannes Vvicle-phus atque Hussitani renouarunt in Bohemia, ita Lutherus in Germania, Oecolampadius in Heluetia, Caluinus in Gallia. Bellos istos per homunculos teterrima hæc pestis ab orco in orbem reuocata, in simplices, minùsque prudentes Christi Domini grassatur ouiculas: quæ hoc nomine magis est execranda, quòd nullo Philosophiæ lenocinio cultà,nulla Scripturarum plausibilitate nixa,nullo denique Scriptorum veterum testimonio fulta, sese imperitis pro germano venditat Euangelio. Quòd enim Augustini sententiolas corradūt,quibus Adam peccando,ait,se & suum perdidisse arbitrium:rursum, post peccatum in homine non esse liberum arbitrium, maiori faciunt fraudulentia,quàm imperitia.

Manichæi anno 270.

Priscillia. anno 480

Petrus Abailardus an. 1130.

Impudenter Aduersarios Augustin. Manichæismi insimulare.

Sexcentis enim locis,quos vt ignorare pudendæ est imperitiæ:ita lectos dissimulare, fraudulentiæ est plusquàm sacrilegæ, Augustinus disertis verbis pronūciat,in hominibus post Adæ peccatū permanere liberum ad peccandum. Quis nostrū dicat,verba sunt August.lib.1.c.2. contra 2.epist.Pelag.quòd primi hominis peccato perierit liberū arbitriū,de humano genere? Libertas quidē periit per peccatū, sed illa quæ in paradiso fuit, habēdi plenā cū immortalitate iustitiā, propter quod natura humana diuina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius libera-

a. Hiero. Catalo.

b De hæresib.

c De hæret.fab.

liberauerit, tunc verè liberi eritis, vtique liberi ad benè iusteque viuendum. Nam liberum arbitrium vsque adeò in peccatore non periit, vt per illud peccent maximè omnes, qui cum delectatione peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod libet. »

Porrò quod ad peccandum est liberum, haud dubiè liberum est. Rursus liberum hominis arbitrium Christi gratia sanari, pristineque restitui libertati, vt iam non modò ad peccandum, sed ad benè quoq; agendum sit verè liberum: In hanc sententiam innumera cùm apud Augustinum passim sint obuia loca, nolo eis commemorandis esse multus, quum ea & à nostris Scriptoribus, Reuerendissimo D. Roffensi, Reuerend. D. Pighio, Reuerend. D. Ruardo Tappero, nostra memoria Theologorum Phœnice, aliisque sint copiosissimè collecta, & in aciem aduersus Philistæorum, imò Manichæorum nouorũ castra digesta atque collocata.

Luth. de seruo arbitr. Philippi libellum ꝑdicat, quẽ ipse danat ætate prudentior.

Prædicat felix Philippi Melanchth. palinodia de libero arbitrio.

Quare qui factionis Lutheranæ sunt ingenio moderatiore, illam primã perturbatæ per Lutherum religionis barbariẽ de absoluta rerũ oĩm necessitate, ceu impiam atq; à veritate abhorrentẽ reiecerũt, vt ut eandem ipsi vel libris editis pridem comprobassent. Vnde Melanchthonis ingenuitatem hac in parte non possum non summoperè laudare, qui doctrinam suam Locis illis communibus, anno 21. per adolescentiæ calorem effusis, de nulla hominis in operibus, tam externis quàm internis libertate, per Lutherum adeò prædicatam, vt libellum hunc Melanchthonis Canone dignum censuerit Ecclesiastico, non erubuerit veritatem meliùs perscrutatus permutare, atque factus eruditior sui erroris iuuenilis palinodiam canere: vti liquet Locis communibus anno 52. & aliàs prudentiori cum iudicio ac maiori cum eruditione in lucem editis. Vtinam & alia quædam sui infelicis mystagogi dogmata pro sui ingenii felicitate tam fuisset ausus peruestigare, atq; ad veram Orthodoxorum Patrum doctrinam, ceu lapidem quendam Lydium explorare, num vera essent, num adulterina? Nimiùm enim credulus adolescens eã imbibit infelix, quæ ille sic se habere affirmasset. Deprehendisset haud dubiè aliam longè fuisse veterum Patrum de dogmatibus per illum in controuersiam reuocatis sententiã, quam ille ceu præmansum in os ingerebat hianti. Verùm hæc conquestio hîc cuiquam fortassis videbitur importuna. Quare nos Melãchthoni illam felicem de absoluta actionũ omnium humanarum necessitate palinodiam gratulati, illud admiramur, quî porrò factum sit, vt in luto isto fœdissimè plusquàm medius hæserit? In Confessione namq; Saxonica, cui ipse vnà in aliis subscripsit, liberum quidem cõfitetur hominis arbitrium, sed in motibus, inquit, externis, satis liquidò pronuncians, ecquid de internis animi motibus, ac salutaribus gratiæ inspirationibus sentiat. Quanquàm & hunc erroris næuum de animo deleuisse videtur, quòd Locis communibus, anno 52. editis disertè do-

 ceat

" ceat esse aliquam libertatem voluntatis, si de tota piorum vita lo-
" quamur. Et paulò superiùs: Sæpè dictum est, inquit, cogitantes de Deo
" oportere ordiri à verbo Dei, non quęrere Deum sine verbo suo. Cum-
" que ordimur a verbo, hîc concurrunt tres causæ bonæ actionis, verbum Dei, Spiritus sanctus, & humana voluntas assentiens, nec repugnans verbo Dei. Posset enim excutere, vt excutit Saul: quod veterum Patrum sententiis Basilii & Chrysostomi ita corroborat, vt superuacaneum crediderim, plura in eandem sententiam congerere: eumque locum ita verbis tam disertis quàm perspicuis explanar, vt ex instituto Caluini subtilitates euertere voluisse mihi videatur.

Tres causę bonę actiõis Philip. Melá. Voluntas causa actionis bonę

Cæterùm cùm Caluini sophismatibus copiosissimè sit à Reuerendo D. Decano Louaniensi, Ruardo Tappero responsum, nobis supersedendum duximus à fusiore huius rei pertractatione: quam qui requirat aureos illos eiusdem D. Decani in articulos nunc controuersos consulat Commentarios, inde hausurus abundantissimè, quo Catholicæ de libero arbitrio doctrinæ sitim expleat.

CA. XVII.

Quó nam modo liberũ arbitrium operetur rectè, an per se, an adiutũ Chrĩ gratia atque auxilio.

CVm igitur homini post Adami lapsum suum sit reliquũ arbitriũ, quo aut agere potest, aut nõ agere: assentiri, aut dissẽtiri, atq; adeò non assentiri, superest, vt cum Pelagianis disquiramus, vtrùm homo per se operari possit bonum iam cognitum? Sicuti enim illi dudum commemorati hæretici hominis naturam indignè, suumque infra locum deprimebant: ita Pelagiani eandem superbè ac suprà quàm æquum erat, attollebant, sanamque laudabant, ac de integra benè agendi facultate naturali immodicè & in Christi gratiam iniuriè prædicabant. Quorum insaniam etsi abundè D. Augustinus in primis D. Prosper, & alii item cæteri Catholici, Patresque in Concilio Mileuitano & Aurasiaco refutarint clariùs, ac supercilium depresserint humiliùs, quàm vt vllis ampliùs egeat verbis: nos tamen instituto huic seruientes, paucis admodùm explicabimus, Catholicæ doctrinæ concorditer, quó nam modo liberum hominis arbitrium agat, rectè beneque operetur, ac quod Deo Optimo gratum sit & placitum, faciat: an per se, nulloque Christi Saluatoris gratia & auxilio adiutum, an huius potiùs præsidio tam excitatum quàm inuitatum, erectum, suffultum, ac porrecta quasi manu directum.

Multa est Scriptura in commendando diuino auxilio, quo nostra ad benè agendum adiuuatur infirmitas, eruditur cæcitas, ac inchoata Dei dono rectè operandi perficitur facultas. Istud plurimis sacrarum literarum testimoniis docuit D. Augustinus libris eis, quos aduersus Pelagianorũ Christi gratiæ quàm infestorum tela elucubrauit. Quare cùm nec hoc tempore hæc quæstio sit inter cõtrouersas, nolumus in re minùs dubia esse copiosi. Vnus itaq; atque item alter suffecerit locus, qui hanc difficultatulam expediat. Sine me, inquit Christus Dominus, nihil potestis facere, illustri declarans exemplo, sic nos prorsus Ioh. 15

ſus egêre ſuo diuino auxilio ad operandum benè, haud minùs neceſſario, atque ad palmitis fructificationem vitis ipſius influxum vides neceſſarium.

Quòd igitur palmiti gemmanti, florenti, ac demùm fructificanti eſt ille ſuccus per vitem, cui ille indiuiduus adhæret, ſuppeditatus: hoc nobis eſt Chriſti Ieſu gratia nos ad bonæ operis voluntatem, ceu gemmas extuberandas excitans, deinde ad boni operis ſtudium & alacritatem ceu frondes ac flores producendos ſpe prēmii inuitans, ad boni denique operis actum ceu fructus optatiſsimos proferendos ſuo exemplo exhortans. Auxilij di uini vſ & neceſsitas exemplo illuſtrat.

Porrò quemadmodum racemi nati cauſa eſt non modò truncus vitis, cui palmes agnatus coaluit, ſed ipſe quoque palmes etiam, licèt citra vitis ſuppeditationē valuiſſet nihil: ita & voluntas humana Chriſti auxilio cæleſti adiuta, verè eſt boni operis non ſine gratia facti cauſa. Nam ſicuti nec citra Chriſti præſidiū benè agere valuit voluntas humana: ita nec ſine volūtatis metu, conſenſu & cooperatione Deus optimus prēclarum boni operis feciſſet facinus: vti nec vinea ſine palmitis vſu, medio, atque cooperatione producat vuam. Hanc porrò noſtram vnà cum Dei auxilio cooperationem præclara multa nobis teſtantur diuinarum literarum capitula. Abundantiùs aliis laboraui, nō
1. Cor. 15 ego, ſed gratia Dei mecū. Conuerte me, & cōuertar. Deus in adiutoriū meū intende, & alia ſexcenta. Rurſus huic doctrinæ omnis Orthodoxorum Patrum ſuffragatur Senatus, quemadmodū locis dudum commemoratis videre eſt, & illa nobilis gratiæ operantis atque cooperantis diſtinctio apud Auguſtinum, Bernardum, & alios decantata conteſtātur. Quare hunc locum ſatis equidem crederem confirmatum, niſi apertiſsimū omnium Scripturæ teſtimonium Caluinus nugis neſcio quibus ex textu Græco friuolè corraſis conaretur perturbare, euertere, atq; nobis de manibus extorquere: Vetus interpres, inquit, articulum omittendo, occaſionem errandi præbuit ignaris linguæ Græcæ, qui & tot non malos alioqui homines fefellit. Nam ſi ad verbum, inquit, reddas, non dicit gratiam ſibi fuiſſe cooperatricem, ſed gratiam, quæ ſibi aderat, omnium fuiſſe effectricem. Vult igitur Caluinus hoc Pauli loco ſtatuere illud ſuum dogma nouum, & à Chriſtianorum memoria inauditum, gratiam Dei omnia efficere, hominem operari nihil, quod quidem bonum ſit. Nam de illa eius blaſphemia, Deum etiam mala in vniuerſum omnia operari, in præſentia non eſt idoneus dicendi locus. Sed quàm iſtud ficulneo prorſus ſit fultū præſidio, ex ipſis Græcorū teſtimoniis eſt demonſtrandū: Nō ego, inquit Paulus, ſed gratia Dei mecū. Vult iſtud Caluin. ſignificare, vnà Dei gratiā omnia effeciſſe, ita vt ineptū ſit, Paulū fuiſſe diuinæ gratiæ cooperatorē, aut contrà, gratiā Paulo cooperatricem. Sanè Catholicę doctrinæ de gratia Dei cooperante, à Conciliis Africanis ſedulò aduerſus Pelagianos vindicatæ,

Augustini & Innocentii, & item cæterorum opera firmiùs corroboratur, si vis articuli Græci explicetur, quam D. Hieronymus Dialogo contrà Pelagianos ita expressit, Quæ mecum est. Iam ergo candide Lector, iterum iterumque considera, vtriús nam partes hæc Paulina adiuuet sentẽtia: Non ego laboraui, sed gratia Dei, quæ mecum est: num Caluini, an Catholicæ potiùs Christi Ecclesiæ? Nam illud, Quæ mecum est, quid obsecro aliud, quàm Dei notat auxilium atque subsidium? Quòd si Paulinam vocem ἡ σὺν libeat perpendere, Solis fiet luce manifestiùs, Paulum non nisi diuinæ gratiæ auxilium, adminiculum, atque opitulationem significasse. Græcis enim ἡ σὺν fauorem, præsidium, suppetias, opem, ac subsidium certiùs significat, quàm vt vel mediocriter Græcè peritus addubitet: quod illa loquendi formula testatur σὺν θεῷ, Deo adiuuante, vel vt veteres, teste Budæo, Diis benè iuuantibus, & σὺν ταῖς μούσαις, Musis fauentibus atq; opitulantibus.

Iam auxilium adeò non excludit operam & cooperationem eius qui iuuatur, vt eam necessariò includat. Nam qui adiuuatur, si ita ab alio iuuatur, vt nihil operetur ipse, non iam adiuuatur, sed opera leuatur, & liberatur. Sin adiuuatur, vnà cum adiuuante operatur. Necesse igitur est, vt cælestis illa gratia, quæ cum Paulo est operata, fuerit non omnium effectrix, sed omnium cooperatrix: alioqui non iam σὺν αὐτῷ cum eo auxilians fuerit, & opitulans, sed omnia ita perficiens, vt Paulus nihil egerit. Quod quàm à sensu vocis Græcæ abhorreat, ac proinde quàm à vero sit alienum, omnibus qui sui sunt compotes, confidimus esse notius, quàm vt fusioribus verbis habeat ad explicationem opus. In hanc sententiam D. Chrysostomus illum Pauli locum explanat, atq; D. Theodoretus, suum laborem (inquit) Paulus ostendit, eum quoque esse dicit diuinæ gratiæ.

CA. XVIII

Qualia liberi arbitrij gratia Dei adiuti opera.

EXplicato igitur homini post Adæ lapsum suum mansisse arbitrium, licèt dum peccati iugo premitur, sit captiuum, sed quod tamẽ liberante Christi gratia pristinæ redditum integritati, etsi non sanitati atque incolumitati, potest eâdem adiutum gratia oderari rectè. Nunc venit, quod restabat, exponendum, qualia nam illa sint liberi arbitrii diuino auxilio partim sanati, partim adiuti opera? num Deo grata? an vti ante liberationẽ per Christi redemptoris gratiam Patri inuisa, exosa, atq; nullius apud eum pretii, valoris, ac meriti?

Hæc quidem quæstio sanè perobscura explanatuq; ardua iustam ac se dignam haud admittit dissolutionem, ni anteà paucis demõstretur, quàm singulare nostrorum animorum sit medicamẽtum multò saluberrimum Christi Iesu gratia donumq; illud celeste, nobis per piã in ipsum fidẽ ac fidei sacramẽta adhibitũ atq; cõmunicatũ. Quod etsi à D. Augustini variis in locis sit explicatũ aliisq; Scriptoribus haud obscuris illustratũ, ex vsu tamen fore crediderim, paucis perstringere ad dilucidiorem quæstionis huius, quæ nobis in manibus est, explicatũ

atque ad prædicandam illustriùs Christi Redemptoris singularis glo-
Ioh. 3. Hebr. 10. riam, quid nam eius gratia nobis in Baptismo, atq; in Pœnitẽtia adeò (vtrobiq; enim sanguis Filii Dei nos abluit, atq; cęlesti donat Spiritu, vti suo inferiùs demõstrabitur loco) cõmunicata operetur, officiatq;. Gratia Christi quã efficiat in eius mẽbris.

Ioh. 3. Quod natum est ex carne, caro est: quod natum est ex Spiritu, Spiritus est, aiebat Christus Dominus Nicodemo Pharisæo noctu de regno Dei consulenti, quo suas Euangelicæ lucis atque doctrinæ Christianæ plusquàm nocturnas tenebras testabatur. Quare cùm in saluberrimo Christi Baptismo ex aqua & Spiritu renascamur, haud dubium inde Spiritum Christi concipimus, quo viuificati, non iam pec-
Tit. 3. 1. Cor. 15. cato vti hactenùs, sed Deo viuamus, vti Paulus ad Titũ: Quem effudit in nos abundè. Et iterum sicuti primus Adam factus est in animam viuentem, ita secundus Adam Christus in animam viuificantem. Hic porrò Christi Spiritus siue anima viuificans Christianis per Christum impartita, est nõ ipsius, qua viuit anima, sed cęleste diuini Spiritus charisma, gratia atque donum, quòd suorum cordibus per Spiritum sanctum communicat, elargiturq;. Charitas Dei, inquit Paulus ad Rom. Christiani spiritu Christi animantur & viuificãtur.
Rom. 5. diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Qua de re in Baptismi effectis infrà differendum erit copiosiùs. Fieri igitur nequit, quin hic cęlestis Christi Spiritus Baptizatis verè communicatus suas quoq; cælestes vires exerat, illaq; efficiat in hominibus vniuersa, quorum efficiendorum facultate diuinis in literis legitur præditus. Proinde sicuti animam peccato mortuam verè viuificat, atq; pristinæ illi cælesti vitæ restituit: ita eãdem peccati vulneribus sauciã sanat, & serpẽtini illius afflatus veneno liberat, pristinæq; redditincolumitati. Vnde humanam mentem diuina imbuit cognitio, affectumque cælestis ille accendit amor, ignisq; ille inflammat, quẽ Chri-
Lucæ 12. stus venit mittere in terram: & quid vult, nisi vt ardeat?

Non quòd cęlestia hæc Christi beneficia perfectißimũ in modũ hac in vita contingãt mortalibus, sed quia priùs quod carnale, pòst quod spiritale suo loco & tempore, vbi mortale hoc induerit immortalitatẽ, stimulusq; mortis peccatũ, semel fuerit retusus atq; abolitus. Interim tamen dũ Christus dñatur in medio inimicorũ suorũ, & sensim capitales illos hostes Diabolũ, peccatũ & mortẽ, in scabellũ pedũ suorũ redi-
Psal. 109 git, suos Christianos de ipsius Spiritu partim factos Spiritus ita aduersus Diabolũ atq; peccatũ suo Spiritu imbuit, renouat, adeoq; viuificat, vt non modò impotentißimam Diaboli effugiant tyrannidẽ, & peccati retundant stimulum, quo etsi pungantur, non sauciantur tamen, aut illecebris obediunt: sed Diaboli etiam opera ad Christi capitis in-
Tit. 2. star destruant, facta carnis mortificent, bonaque opera, in quæ creati sunt, efficiant. Hæc porrò sancta bonaq; opera, ad quæ facienda mundauit sibi populum illum περιούσιον, egregium, eximium, atque peculiarem, vt esset bonorum operum ζηλωτὴς æmulator, ardensque imitator,

non

non eo pacto accipienda sunt; esse Spiritus sancti in nos diffusi opera, quasi nos Enthusiastarum ritu agamus nihil, solúmue agamur instrumenti inanimati modo, lutique in hanc vel illam formam figuli manu effícti: sed quod occultissimis illius tractibus primùm inuitati, lenissimisque motibus acti, bonum opus scientes, volentes perficiamus. Sicuti ergo Pelagianorū est, nihil in bonis operibus gratiæ Christi, diuiniq; per Christum dati auxilii agnoscere: ita hominum est in Christi gratiam non ingratissimorum solùm, sed etiam iniuriorum, hanc operántis, & hominibus Christi membris cooperantis Spiritus Christi gratiā non agnoscere, eleuare, abiicere, atq; abolere. Nō enim Christi Spiritus ille viuificās nos facit brutos, aut ingenitas Dei Optimi beneficio animæ vires destruit, aut adobruit: sed hisce aptissimis instrumentis iam cælitùs renouatis, atque meliùs quàm vnquàm aliàs ad benè operandum concinnatis, vtitur ad bona illa virtutum cælestium opera efficienda, in quæ, vti diximus, sumus creati, & quæ creauit Deus, vt in eis ambularemus. Quamobrem vt victoriæ causa Imperator militibus manum gladio armat, animos verbis erigēs, aciem scientia militari dirigens, cuneos componens, alasque disponens: sic Spiritus ille cælestis Tyronum Christi pædotrina, militumque Dux verissimus victoriæ omnis aduersus hostes nostros tam peccati, quàm Diaboli phalanges, vnus est autor atque effector. Contrà, sicut illic vincit Imperator, sed militum opera, sed commilitonum industria: ad eum propè modum & per nos Christi Spiritus Euangelio collaborantes, cælestique illi vi nobis inspiratæ cooperantes, Diaboli destruimus opera, viciorum carnis mortificamus facta, peccatiq; illecebras, ceu varias infestissimorum hostium cateruas, fundimus, prosternimus, profligamus.

Tit. 3. Ephes. 2.

Opera piorum verè iustificare ex cooperante illis christi spiritu.

Hinc liquere equidem arbitror, quàm atroci cum iniuria in Christi Spiritum sit coniuncta illa huius seculi opinio peruagata, quæ piorum hominum operibus iustificandi vim adimit. Qui igitur propriæ salutis est solicitus, explosa prorsus hominum doctrina illam diuinam nobis salutariter tonitruantem intrepidus audiat vocem: Qui facit iustitiam, inquit Iohannes, iustus est, sicut & ille iustus est: quam vt attentioribus acciperemus auribus, animisque retineremus inconcussam, non temerè illud antè admonet: Nemo vos seducat filioli. 1. Ioh. 3.

Quotquot igitur Apostolicam discere atque obtinere volumus de piorum hominum operibus doctrinam, hoc cæleste Iohannis, qui de cælesti Domini nostri Christi suxit pectore, audiamus oraculum. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Operando ergo iustitiam, atque vti idem ait, seruando verbum eius, mandatumque custodiēdo, aliquis efficitur iustus, imò in eo, ait idem, verè charitas Dei perfecta est. 1. Ioh. 3. 1. Ioh. 2.

Locus hic vnus Solis luce clarior abūdè sufficiat ad moderatioris ingenii

ingenii hominibus persuadendum, aliam longè esse hanc ex piis operibus iustitiam, quàm illa est à Paulo ad Romanos prædicata Fidei iusticia: quæ quo nam pacto cum illa consistat salua, perspicuè D. Iacobus non solùm Abrahæ exemplo demonstrat, sed declarat etiam: Abraham Pater noster, inquiens, nónne ex operibus iustificatus est, offerens filium suum super altare? Vides, quoniam Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus Fides illius consummata est? Et impleta est Scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, &c. Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, & nō ex Fide tantùm. Quo D. Apostoli Commentario cùm nihil adferri queat aut expresſius, aut explanatius, nos demonstrato, pios verè operibus iustificari, nonnihil de perfectione iustitiæ, quæ hac in vita Christianis contingit, in præsentia operæpretium in medium adferre duximus, quò fratribus rudioribus consulamus pleniùs, suamque agnoscant in Christo Iesu dignitatem, operum suorum Christi Spiritu ipsis inhabitante, factorum gratiam & valorem, quatenusque eis ad vitam æternam comparandam niti ac fidere tutò vereque valeant.

Alia est iustitia fidei ad Roma. alia iustitia operũ apud Ioh. & Iacobũ.

CAP. XIX.

De perfectione iustitię Christianorũ, qualis sit ĩ hac vita.

Vide p̃fat. Hier. ĩn Dial.

DE perfectione iustitiæ Christianæ, quæ piis ex operibus nascitur, atque paratur, dicturis, gemina sese offert via, in errores non minùs fœdos quàm blasphemos deducens: Vna Pelagianorum est, altera Lutheranorum. Siquidem illi Manichæos, Priscillianitas, Iouinianũ, totiusq; Syriæ hæreticos, id est, Masſilianos, & Euchitas imitati, docebant posse ad perfectionem, non dico, ait Hieronymus Præfat. aduersus Pelag. similitudinem, sed æqualitatem Dei humanam sciẽtiam & virtutem peruenire, hominemque fieri ἀναμάρτητον, & qui peccare non posset. Hi verò sanantem & adiuuãtem Christi Domini gratiam eò vsq; deiiciunt, deprimunt, atque proculcãt, vt sanctos piosque Dei filios non modò piis operibus aliquid perfectę iustitiæ consequi negẽt: sed cuiq; iustorum etiam vera confesſione agnoscẽdum multa scelera magnasq; sordes esse in renatis dignas ira Dei audeãt profiteri. Vt ad verbum habet Confesſ. Saxo. cap. Quomodo placeat noua obediẽtia.

Hasce inter atroces in Christi Domini gratiam blasphemias, certatim in Christum Saluatorem contumeliosas, via est regia incedendum Christianis omnibus, qui Christi Domini gratiæ viuere nolunt, aut ingrati aut expertes. Proinde quid nam de hac Christianæ iustitiæ perfectione per pia opera in Deo facta, Spirituque Christi adiuuante perfecta, paulatim colligenda & cõparanda sit Christiano cuiq; Orthodoxè sentiendum, firmiterq; tenendum, initiò paucis ex diuina delineabimus Scriptura: mox quid veterum Patrum consentiens hac de re habeat doctrina, in medium adferemus breuiter. Qui facit iustitiam, ait Ioh. 1. cap. 3. iustus est, sicuti & ille iustus est. Qui Dei igitur mandata custodiunt, non solũ teste Iohanne Apostolo, verè iusti sunt, vti anteà demõstrauimus: sed ita iusti etiam, sicuti ille est, hoc est, sicuti

Christus Dei Opt. Max. Filius iustus est. Qua verborum Apostolicorum formula accuratè considerata, pensiculateque perpensa, in procinctu fuerit, vtramque illam & Pelagianorum & Lutheranorũ confutare atque subuertere doctrinam. Quod enim ait, Sicut ille est, veram iustitiæ Christianæ docet non æqualitatem, vti Pelagiani sibi suisque arrogabant, sed similitudinem. Quare si Christus Dominus iustitiam faciendo verè fuit iustus, erunt & Christiani cælesti eius Spiritu adiuti, iustitiam faciendo verè iusti. Quod vt de Christo citra grande nefas nullus est inficiando, ita nec de Christianis citra manifestissimam in Christi Spiritum blasphemiam. Sicuti porrò Christus iustitiam faciendo, legemque præstando non solùm verè, sed perfectè etiam, iustus est: sic & Christiani pii & verè & perfectè iusti sunt. Verùm hac de perfectione ne quis Sycophanticè hîc nos calumnietur, illud admonendum duximus, eam esse secundum eandem illam analogiam interpretandam, secundum quam dudum diximus, pios mandata Dei obseruando esse iustos, sicuti Christus ipse iustus est: hoc est, non eo perfectionis gradu veram hanc iustitiam mandata Dei obseruando consequi, quo Christus Dominus perfectissimè iustus, omnibusque iustitiæ numeris absolutissimus.

Christianos ex operib' fieri iustos sicuti christus iustus est.

Pios p opa pla verè & pfectè fieri iustos, & quo accipiendum.

Etsi enim mandata Dei verè custodiant, est tamen eis ad vnum omnibus verè cum D. Iacobo etiam agnoscendum, In multis offendimus omnes: quo dicto nec se ipse, nec cæterorum Apostolorum vllum ab hac offensatione voluit exclusum. Verùm hæc offensa nõ tam est grauis, vt Deũ offendat grauiter: nec tam grãdis, vt lædat hostiliter: proinde nec à regno Dei pios excludere possunt. Quippe cùm illam cum Deo amicitiam non violent, sed integram illæsamq; relinquant. Vitia enĩ sunt, lapsus sunt & ἁμαρτήματα: sed crimina nõ sunt, aut κακίαι.

Vt autem sine illis vita mortalium transigi non potest: ita sine his transigi potest: quemadmodũ apud D. Hiero. Atticus Dial. 2. cõtra Pelag. hominẽ absq; vitio, id est, κακία posse esse, aio: ἀναμάρτητον, id est, sine peccato esse, nego. Id enim soli Deo cõpetit, omnisq; creatura peccato subiacet, & indiget misericordia Dei. Isti ergo vitiorum atq; lapsuum quotidianorũ næuuli, licèt Christiani nominis vitam quasi puluisculo aspergãt leuiter, haudquaq̃ tamen defœdant turpiter aut contaminãt, Psal. 118. nedũ commaculant, vt verũ sit, quia verũ est, Beati immaculati in via. Psal. 14. Rursus, Qui ingredit̃ sine macula, & operat̃ iustitiã. Cor enim iustorũ, quod huius Euãgelicæ iustitię est domiciliũ, hisce leuiorũ lapsuũ quasi aspergínibus non ita contaminat̃, vt maculetur, sed purũ perseuerat ac mundum: ne falsum sit, Beati mũdo corde, qm̃ ipsi Deũ videbũt. Sed hîc humana prudẽtia diuinæ scientię imperita nostro seculo noua cõminiscit̃ figmẽta, oẽs in Christo etiã renatos esse immũdos, sed Christi iustitia tegi: oẽs esse verè criminib' sordidatos, in Christi tamẽ gratiã haberi mũdos. At quorsum obsecro istis cõmẽtis veteri Ecclesiæ ignotis, Matth. 5.

Humana Philosophia nunc Dei in hominib' iustitiã suo metitur pede

& post

& post Christianorum memoriam inauditis, fuerit opus? An non verè aliquis inueniatur manibus innocens? cur non & mundo corde? Quorum si neutrum hac in vita est reperire, mirum sanè, cur Spiritus
Psal.14. sanctus falsitatis omnis nescius illis coloribus incolam cælestis regni
Psal.50. voluerit depingere, Psal.14. Rursus, Si cor mundum hac in vita contingit nemini, Dauid sanè, imò Spiritus ipse S. temerè ac prorsus stultè (ita enim loqui cogũt istorum blasphemia & os impudens) orandum præscribit, Cor mundum crea in me Deus. Quod cùm haud dubiè precamur rectè, dubitari non potest, quin aliquibus Deus Optimus precariò largiatur, quod vltrò expetendum docuit. Alioqui enim accusanda veniet Dei aut optimi inuidia atque maleuolentia: aut Maximi infirmitas atque impotentia. Quæ grauissima in Deum longè optimum & multò maximum blasphemia, nisi hominibus insano Diaboli (qui à calumniando Dei opera nobis videtur dictus Gen.3.) Spiritu furientibus non est digna. Largitur itaque Deus Optimus sicuti Spiritum bonum petentibus se: sic & cor mundum orantibus ex animo, Cor mundum crea in me Deus. Huic D. Paulus suffragatur, orans Deum Optimum, vt sui Philippenses reperiantur sinceri, & sine offensa in diem Domini repleti fructu iusticiæ, siue vt suis dixit verbis significantiùs, εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χῦ. πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης. Hunc iustitiæ fructum illa 44000. virginum in cęlestia reportasse horrea, testatur Angelus Iohanni Apoc.14. quòd cum mulieribus non essent coinquinati, & in ore eorum non est inuentus dolus, sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Diabolus cur hoc nomine dictus.

Cùm igitur maneant iusti immaculati, cordeque mundo, & quanquàm impingant hîc illic offensores, non tamen corruunt legis diuinæ transgressores, facilè fuerit agnoscere, eos verè, quod Scriptura pronunciat, Dei legem implere, sed suo quodam perfectionis modo, quo & suprà eosdem perfectè iustos declarauimus. Porrò pios Christi Spiritu adiutos non posse Dei legem implere, vti hodie docent Euangelici, illam resipit blasphemiam, quam D. Hieronymus alicubi abominatur simul, & execratur, Deum imposibile aliquid pręcepisse. Insana isthæc doctrina ac nefario in Deum sacrilegio impia cùm sui absurditate piis sit auribus intollerabilis, non est, quòd eam fusiore persequamur oratione, sed demonstrato pios verè legem Dei implere, veniat nunc explanandum, quo tandem modo impleat: Qui proximum
Rom.13. diligit, inquit Paulus, legem impleuit: Legis enim impletio est dilectio. Hanc autem charitatem in multis esse dubitare non potest, qui
Rom.5. Paulo fidẽ habet, Charitas Dei diffusa est, inquit, in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Quo autem pacto hac charitate ornati, legem Dei impleamus, idem commonstrat Paulus: Al-
Gal.6. ter alterius, inquiens, onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Quibus verbis vt ipse Dei Spiritus diserto Dei verbo testatur, nos

Quô modo iusti legem impleant.

Christianos Christi Spiritu afflatos, & Dei charitate inflammatos legem implere: ita qui hæc verbi Dei loca improbus audet peruertere, aut detorquere, nihil sibi inueniat, quod euellendæ suæ anticipatæ opinioni sit idoneum aut salutare. Ad hæc si Deus ipse de Zacharia & Elisabeth, vt alios innumeros silentio prætermittam, pronunciat per

Lucæ. 1. D. Lucam fuisse iustos ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela, quid obsecro æquum est, de Petro & Paulo sentiamus? vt nihil de sacrosancta virgine matre

Maria sine peccato. Maria dicamus, quam & nos cum Diuo Augustino de natura & gratia capit. 36. cùm de peccatis agitur, vnà cum Filio Domino nostro Iesu Christo vbique volumus exceptam. Si quis igitur alius onera alterius portãdo Dei legem impleuit, sanè Paulus impleuit: qui præter tot innumera flagrantissimę suæ charitatis argumenta vbique locorum non modò splendentia, sed etiam coruscãtia, testatur se omnibus esse factum omnia.

Implent igitur Christianorum quidam Dei legem, qui cum Dauide cordibus Christi Spiritu dilatatis, viam mandatorum Dei currẽtes, agnoscunt verissimũ, quod prædicat Apostolus: Mandata eius grauia non sunt. Quibus enim grauia, difficiliaq; adhuc videntur, ac præ- Psal. 118. 1. Ioh. 5.
“ stitu molesta sentiuntur, ii intelligant, ait August. de perfect. iustitiæ,
“ nondum se accepisse vires, quibus talia fiunt præcepta Domini, qua-
“ lia commendantur leuia atque suauia, orentque gemitu voluntatis, vt impetrent donum facultatis. Proinde si accepto charitatis dono iusti

Peccata venialia & leuia nõ faciunt iniustos. legem Dei implere possunt, certè suo perfectionis modo implere possunt. Quòd si perfectè legem implent iusti, quid ni & iustitia Christiana huius vitæ pronuncianda est perfecta? Quanquàm enim hîc inter leuicula illa vitiola nunc labitur, nunc surgit iustus: modò impingit,
“ modò erigitur, idque vel septies de die: nequaquàm tamen ita grauiter
“ vt concidat, aut à gratia Dei excidat, nedũ iusti nomẽ amittat. Quòd si
“ roges, Si cadit, quomodo iustus? Si iustus, quomodo cadit? Audi ob-
“ secro, quid Diuus Hieronymus tibi respondeat, sed iusti vocabu-
“ lum, ait epistola ad Rustic. non amittit, qui per pœnitentiam resur-
“ git. Et iterùm secundo Dialogo contra Pelagian. certè Ezechiam,
“ ait, iustum nemo nisi impius denegabit. Dicas, peccauit in quibus-
“ dam, & idcirco iustus esse desiit: sed hoc Scriptura non loquitur. Non
“ enim ex eo quod parua peccauit, iustitiæ nomen amisit: sed ex eo q

Iustos scriptura dicit bonorum operũ factores. multa bona fecit, iusti vocabulum possidet. Hoc totum dico (post longum Sanctorum Catalogum concludens) vt Scripturarum testimoniis comprobetur, non ex eo esse iniustos, quòd aliquando peccauerunt, sed ex eo iustos permanere, quòd multis virtutibus flo-
“ reant. Sic & Diuus Augustinus: Iustus dicitur in Scriptura, inquit

Iustus qi. libro de perfectione iustitiæ, qui perfectioni iustitiæ plurimùm accessit, vt Iob: Et sine querela, non tamen sine peccato. Rursus ingredi

gredi sine macula, inquit eodem libro, non absurdè ille etiam dici- »
tur, non qui iam perfectus est, sed qui iam ad ipsam perfectionem »
irreprehensibiliter currit, carens criminibus damnabilibus, atque »
ipsa peccata venialia non negligens mundare eleemosynis. Et i- »
bidem: Iter nostrum munda mundat oratio, qua veraciter dicitur: »
Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus »
nostris. Ex hisce Diui Hieronymi & Augustini locis, quos ex innumeris ceu flosculos Apostolicam doctrinam suauiùs spirantes, delibauimus, in promptu est colligere, geminam esse hanc iustitiam Euangelicam, imperfectam vnam, perfectam aliam: sicuti & perfectiones duæ, & duæ item iustitiæ in Scripturis, ait Hieronymus *[Iustitia duplex & pfectio.]* primo Dialogo contra Pelag. Prima, inquit, perfecta & incompa- »
rabilis veritas, perfectaque iustitia Dei virtutibus coaptanda. Se- »
cunda autem nostræ competit fragilitati. Nullam itaque creaturam »
secundum consummatam iustitiam posse esse perfectam, sed cunctorum in carne iustorum imperfecta, inquit, est perfectio. *[Iustorum hominũ perfectio impfecta.]* Hoc tamen animaduertendum est, licèt huius vitæ iustitia sit imperfecta, esse tamen iustitiam veram, & quodam modo etiam perfectam, adeò vt ab ea denominentur verè iusti & perfecti. Quicunque perfecti sumus, inquit Diuus Paulus, hoc sentiamus. Hic quidem se vnà cum aliis perfectum pronunciat: alibi verò se perfectum negat: Non quòd sim, inquiens, aut comprehenderim. Quare verissimum *[Paulus pfect⁹ & imperfectus.]* est, quod in suo Pædagogo scribit Clemens Alexandrinus, libro primo, cap. sexto: Diuum Paulum fuisse & perfectum & non perfectum, hoc est, vt ex Hieronymo diximus, Pauli iustitiam atque perfectionem in hac vita fuisse imperfectam perfectionem. Huius autem geminæ iustitiæ varietas inde oritur, quòd vera nostra iustitia ipsa est charitas per Spiritum sanctum in nos diffusa: ita vt magna charitas,
quod ait Augustinus, magna iustitia est: parua charitas, parua iusti- »
tia est. Verùm sicuti rerum aut magnitudo, aut paruitas ipsam non »
tollit naturam, ita parua charitas, paruaque iustitia vera est charitas, veraque iustitia: haud secùs, ac paruus ignis verus est ignis: & pumiliones nanique non minùs sunt homines, quàm procera statura atque Gigantæa.

Sed vnus occurrit scrupulus de hac plana iustitiæ Christianæ via *[Remouet scrupulus ex loco Psalm. Nõ iustificab. in conspectu tuo.]* submouendus, qui multos ita habet malè, & in quem plurimi ita grauiter impingunt, vt vllum omninò omnium hominum verè iustum coram Deo negare audeant. Non iustificabitur, inquiunt, in conspectu tuo omnis viuens. Vno hoc hoc loco in errorum suorum vastissimo Pelago ceu remora remorantur, & impediuntur Ecclesiæ Saxonicæ, vt Catholicæ de vera piorum iustitia sexcentis Scripturarum locis cõmemorata, & consentientibus Orthodoxorũ Patrũ sententiis cõtestata doctrinæ impuros humani ingenii assuere audeant pannos,

 quibus

quibus veram nobisque infusam iustitiam in falsam atque imputaticiam conuertunt: & internam atque inhærentem in externam atque tectoriam commutant. Etsi enim contritio, inquit Confeßio Saxonica, capite de remißione peccatorum & iustificatione, & aliæ virtutes multę cum fide, seu hac fiducia simul accenduntur: tamen hæ virtutes non sunt causa, seu meritum remißionis peccatorum, nec propter eas persona placet, iuxta illud: Non iustificabitur in cóspectu tuo omnis viuens: sed habet remißionem, & placet persona certò propter mediatorem. Sic & alibi Philippus hunc locum & similia conglomerans, Non iustificabitur, &c. Tibi tantùm sum peccator, vt tu iustificeris in sermonibus tuis. Hæ sententię, inquit Locis communibus anno 52. editis, & similes testantur, nos accedentes ad eum non adferre nostram iustitiam, nec posse opponere iudicio, & iræ Dei nostra merita, sed confugiendum esse ad mediatorem Christum. Vt in præsentia istam Psalmi 50. Tibi tantùm sum peccator, versionem vt nouam, nec cum vllo alicuius nominis interpretum, quos supra decem consului, consentientem, ita indoctam quoque, ac ipso Hebraico textu non minùs violenter quàm imperitè extortam (Est enim לך לבדך חטאתי, Tibi soli tibi peccaui) prætermittam, quodque eam fraudulenter ad humanam istam doctrinam veteri Ecclesiæ ignotam statuendam fingit, silentio pręteream: illud disputatio pręsens postulat, vt admoneamus, callidè varia operum & iustitiarum misceri genera, quò Lectoris palatum, tanquàm iure multo confusaneo fraudulenter venenis temperato adobrutum, nihil in præsens sentiat aut noxæ, aut incommodi.

Aduersarios callidè miscere varia operum genera.

Iustificatio gemina in Scripturis.

Hæc enim Scripturarum loca, si ad illam aptentur operum distinctionem, quæ ex D. Paulo, & D. Iacobo clariùs eruitur, quâ alia ad iustificationem primam, vt cum Scholis loquamur, siue quâ ex impiis nos Deus iustos facit: & secundum, siue quâ ex iustis mandata Dei custodiendo efficimur iustiores, nihil prorsus habent pugnans cum Catholica piorum operum & meritorum doctrina. In iustificatione enim prima omninò nihil tribuendum est operibus nostris, quasi propter illa iustificemur, aut illorum merito peccatorum remißionem consequamur, sed solis mediatoris Christi meritis freti, Fide nixi, ac Sacramentis vsi, iustificamur, veramque peccatorum remißionem consecuti, in filios Dei recipimur, Christique Spiritu nobis largiter communicato, donamur: verùm in iustificatione secunda multò secùs sese res habet, iuxta illud Apocalypseos: Qui iustus est, iustificetur adhuc: Sicuti ergo iniustus prioribus flagitiis noua accumulans, haud dubium fit iniustior: ita homo per Christum reconciliatus, vereque iustificatus, opera bona, ad quæ facienda est creatus, spiritu cælesti adiuuante facit, iustitiamque, vt ait Iohannes, faciens fit iustior. Cęterùm sicuti alia est iustitia, quam initiò gratis consequitur, ab ea quam per opera in Deo, vt Christus loquitur, facta acquirit, & auget: ita alia est iustitia,

Rom. 10. Iac. 4.

1. Ioh. 3. Iohan. 3.

qua

qua homines hac in vita sunt iusti: alia, qua Deus iustus est, & quæ in hac vita non est. Quòd igitur apud Dauidem legimus: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, de hac vita dictum esse, ait Augustinus libro de perfectione iustitiæ contra Celestium, sine difficili quæstione intelligitur: & quod ait, Non iustificabitur, ad illam perfectionem iustitiæ retulit, quæ in hac vita non est. In eundem sensum & Diuus Hieronymus hanc Dauidis sententiam interpretatur. Cùm enim duplicem distinxisset, vti dudum recitauimus, iustitiam & perfectionem, Secunda, inquit primo Dialogo, nostræ competit fragilitati, iuxta illud: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, ad eam iustitiam, quæ non comparatione, sed Dei scientia dicitur esse perfecta. Idem pleniùs Commentario in Ieremiam capite decimotertio, præsentem locum explanat: Non iustificabitur omnis viuens, inquit, non ad comparationem Dei, vt veteres & noui hæretici volunt, & patroni hæreticorum, sed ad scientiam eius. Homo videt in facie, Deus in corde. Hinc liquet, non iustificari omnem viuentem, id est, nullum hominem in conspectu Dei iustum esse iustitia illa perfecta: quæ vt Dei est, ita hominum hac in vita non est. Quare hæc Dauidis sententia veram non euertit piorum iustitiam, sed tantùm perfectam negat hominibus hic contingere: quo cum nihil minùs quàm pugnat, pios homines verè apud Deum esse iustos. Sancti enim secundum mensuram suam, & modum, ait Diuus Hieronymus primo Dialogo contra Pelag. iusti sunt, & appellantur.

Germani sens' Psal. Non iustificabit' in conspectu tuo ois viuens.

Sācti secūdū suā mēsurā verè iusti.

Cæterùm quia Aduersarii magna animorum contentione huic Catholicæ doctrinæ obstrepunt, iustos in hac vita nullos dici posse, quòd legi nō satisfaciāt, permagni retulerit, paucis hac de re ante disserere, q̄ de iustitiæ perfectione disputationē missam faciamus. Præsens igit' quæstio, an legi satisfaciamus, sanè perobscura, plurimū capiat lucis, si ea Lectori in mentē veniant, q̄ dudū de legis impletione dixim'. Idem enim in præsens valent, legē implere, & legi satisfacere. Proinde cùm demonstratum sit ex Pauli doctrina, iustos legem Dei verè implere, quòd proximum diligant, quodque alter alterius onera ferant, efficitur necessariò, & iustos legi Dei satisfacere. Verùm quò res fiat paulò clarior, locus hic de legis impletione, quanta videlicet legis impletio hac in vita sit necessaria, an perfectissima illa, & omnibus numeris absolutissima, an imperfecta, quæ perfectioni iustorū imperfectæ respōdet, ex D. Augustini doctrina est illustrandus. Quod igitur ad legis vsum attinet, illud est cùm primis animaduertendum, non esse Decalogū hominibus à Deo præscriptum, vt omni eum ex parte hac in vita præstet atq; impleat perfectissimè, sed quasi scopū esse præfixū, in quē oēs animi & cogitationes & cupiditates intenderētur, dirigerent, atq; destinarētur. Sicuti enim Scriptura sacra alicubi nos exhortatur, vt sancti, vt iusti, vt perfecti simus: alicubi verò ipsum finē ostēdit, quò sanctè & iu-

Legi satisfaciunt iusti, qa legē implēt.

Quanta legis impletio iustis ī hac vita sit necessaria.

Vsus Decalogi verus

& iustè viuendo est tendendum: Estote perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est, &c. ita & Decalogus partim monet, quid nobis hac in vita præstandum, partim sublimiùs inuitat, & quasi phaxum præferens, ipsum actionum nostrarum scopum & finem ostendit, quò currendum & perueniendum. Illud octo peragit mandatis: hoc verò duobus, de Dei dilectione, & concupiscentia: quæ cum hac in nostra fragilitate ad plenum præstare nequeamus, cauendum est, ne in illam impingamus blasphemiam, vt Deum impoßibile quippiam præcepisse sentiamus. Porrò cùm hæc à Deo sint præscripta, dubium piis fieri nequit, aliquem restare modum, quo Dei voluntati pro hac, qua laboramus miseri, infirmitate faciamus satis.

Quemadmodum igitur illo dilectionis præcepto bonum præcipitur faciendum, non autem perficiendum: ita hac concupiscentiæ prohibitione malum vetatur faciendum, non quidem vt nō concupiscat, sed vt post concupiscentias non eat. Vide Augustinum contra Iulianum lib.1.cap.29.& alibi persæpè.

Non côcupiscetsq̃ue impleat.

Bonum igitur sicuti facere possumus, cùm quod Scriptura monet, facimus: Post concupiscentias tuas non eas: ita bonum perficere cum Paulo non possumus: quod tum deùmm erit, quando nullum erit desiderium malum. Donec igitur desideria ista mala Spiritum vexant, & ad carnis delitias solicitant, non impletur, quod prohibetur: Non concupisces. Quod tametsi iustus Spiritu impleat, carne tamen non implet, quæ dum mortalis est, semper aduersus Spiritum concupiscit. Neque propter defectus istiusmodi censendus est aut iniustus, aut legem Dei non implere: Hoc enim hac prohibitione non præscribitur, vt non concupiscat, id est, vt nulla desideria mala habeat: sed vt sese, ait Augustinus 1.lib.contra Iulianum cap.29. in hoc morbo iacere inueniens, medicinam gratiæ quæreret, & quò in hac mortalitate debeat proficiendo conari, quò etiam poßit à se in illa beatißima immortalitate perueniri.

Verus vsus legis. Non concupisces.

CAP. XX. SEd nunc ad ea, quæ de piorum operibus supersunt tractanda, pergamus. Demonstrato iustos Christi gratia sanatos & adiutos, opera verè iusta facere, adeoque legem Dei implere, illique satisfacere, licèt imperfectè, verè tamen ac secundum suam mensuram perfectè: nunc dicendum venit de bonorum istorum operum effectis, vi atq; valore. De quibus ordine mihi dicendum video, primùm de ipsorum merito, an alicuius apud Deum fiant? an propter ea persona placeat? Mox de Fiducia, quę ex piis nascitur operibus, an eis rectè quis fidat, atq; nitatur? Num Dei iudicium sustinere valeant? Denique an operum merces rectè Catholicis credatur esse vita æterna?

De piorū operū effectis.

Quandoquidem piorum hominum iustitia tanta à D.Paulo prędicatur, vt eorum in proximos dilectio legis sit impletio, nunc dispiciendum est, an ea & cætera item opera bona, meriti nomen mereantur,

Meritū operū à piis factorū

tur,& sustinere queant. Hic meritò territi aduersarii,& nullorum sibi bonorum operum conscii,more latronum ad iudicis & tribunalis nomen inhorrescunt refugi, tanquàm lucifugæ, & qui in lucem venire non audeant,vt non arguantur,quòd sua ipsi opera agnoscant,conscientia instar mille testium attestante non bona.

Iohan.3.

Quare varii varia ac secum pugnantia commenti figmenta, alii clamitant ad vitam æternam non necessaria: alii contrà, esse necessaria, sed eius nihil minùs quàm meritoria: licèt bona mereantur huius vitæ non solùm terrena & corporalia, sed etiam Spiritalia, tam post hanc vitam, quàm in hac vita, quemadmodum Philippus in Locis, cap.de operũ præmiis. In reconciliatis bona opera cùm placeant fide propter mediatorẽ,merentur præmia Spiritalia & corporalia in hac vita, & post hanc vitam, sicut clarè ostendit parabola de negotiantibus, Habenti dabitur, &c. & 1.Timoth.4. dicitur: Pietas habet promissiones præsentis & futuræ vitæ, &c. Marc. 10. Recipient centuplum in hac vita, sed cum tribulatione, & post hanc vitam, vitam æternam. Quibus Scripturarum capitulis nixus affirmare audet, Symmistis plurimis refragatus, bona opera plurima Dei dona post hanc adeò vitam mereri, sed non vitam æternam, aut cælestis regni hæreditatem. Hic cùm videam Philippi vulnus,quod ex adolescentiæ erroribus acceperat, non leuiter ad sanitatem accessisse, ex quo scribere cœpit (omnia enim merita nostra aboliturus,mercedis nomen in Scriptura decantatum,hunc in modum detorquebat Locis communibus, anno vigesimo secundo editis: Merces est,inquiens,debeturque non merito vllo nostro: sed quia pater promisit, iam velut obstrinxit se nobis, ac debitorem fecit iis, qui tale nihil meruerant) haud abs re fuerit, luculentiora aliquot veterum Patrum Orthodoxorum adferre testimonia, quibus luce meridiana clariùs demonstretur,Christianos vitam æternam promereri. Non quòd hîc adstruere velim omnium hominum opera,aut hominum etiam opera vitæ æternæ esse merita: sed piorum ac Christi Spiritu renatorum & viuificatorum. Quod tametsi ex Spiritus, quo filii Dei aguntur, dignitate atque maiestate liquidò statui queat, malo tamen in præsens huius controuersiæ arbitrium apertis veterum Patrum relinquere sententiis.

Philippus Melanch. palinodiã canit de operũ meritis.

Cùm diuina Scriptura luculenter adeò pronuntiat Deum Optimum cuique illa die redditurum secundum sua opera, ipseque omnium iudex Christus Iesus nobis disertissimè protestatur, quòd vitam æternam accipiemus,regnumque cæleste possidebimus: quia ipsius pauperculos fratres, id est, seipsum,aut cibo pauimus, aut humanitatis obsequio refocillauimus, mirum est homines alicuius ingenii, & qui alios præ se non habent Bliteos aut stipites, eò cæcitatis, ne dicam impudentiæ,prolapsos, vt bonorum operum meritis nos vitam æternam assequi ac promereri audeant negare. Idque cùm profitean-

Opera piorum iustorum esse vitæ æternæ merita.

tur, malorum operum meritis æternam nos assequi gehennam, sempiternaque immortalium ignium nos commereri supplicia.

Si hîc est meritum, cur non & illic? An non Scriptura nullo prorsus discrimine, atque eadem adeò voce, doceat tam bonis quàm malis reddendum aut præmium aut supplicium? Quia tu reddes, ait Dauid, vnicuique iuxta opera sua. Rursus: Vt referat vnusquisque, inquit D. Paulus, prout gessit in corpore suo, siue bonum siue malum. Certè si iustis non redditur vita æterna, quia bona fecerunt, & pro piorum operũ merito: nec iniustis, quia mala fecerunt, ignis rependetur æternus, aut pro malorũ operum merito: quod quanta cũ impietate, atq; iustissimi illius iudicis, qui pro eo, atq; res est, iudicat, blasphemia sit coniunctum, nemo ita absurdus est, vt non videat. Cæterùm si veteres excutimus Scripturas, Solis luce fiat manifestius, pro cuiusque merito reddi æternam aut vitam aut mortem. Omnis misericordia, ait Ecclesiasticus 16. capite, faciet locum vnicuiq; secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius. Quem Scripturæ diuinæ locum Solis instar clarum & dilucidum, quibus tenebrarum obiectis quasi nubeculis ex textu Græco non minùs incerto, quàm mirum in modum vario conetur obscurare Caluinus, nõ est, ꝙ hic dicamus fusiùs, cùm, si vrgeretur pressiùs, pro suo (vt ait) iure repudiaret. Quòd si de vocabulo est anxius, non est, quòd hinc librum repudiet. Nam & Hebr. 13. legitur: Talibus enim hostiis promeretur Deus: aut si Pauli vox εὐαρεστεῖται placet, placatur, vti Augustinus legit. Porrò cùm D. Paulus de illa extremi iudicii forma disputans, diserta oratione pronunciet, repositam sibi coronam iustitiæ, quam red„ det, inquit 2. Tim. 4. mihi Dominus in illa die iustus iudex: nõ solùm „ autem mihi, sed & iis, qui diligunt aduentũ eius: quid apud sani iudicii „ arbitrum superest scrupuli? Sanè non reddet, ἀποδώσει, retribuet atq; re„ munerabit, nisi pro meritis: quod eius vox, ἀποδώσει, reddet, expressiùs loquitur, quàm vt commentario habeat opus: quod cùm Athenienses in illa cum Philippo Macedone de Olynthiorũ Republica contentione prudenter intellexerint, qui eam illis δίδωσι οὐκ ἀποδίδωσι, dare non reddere volebat, mirum, ni & nos in re multò maxima, imò omnium maxima hoc discriminis putemus obseruandum, aut oscitanter dissimulandum. Sed illud fortassis plus momenti habet, quod Paulus ait: In „ illa die iustus iudex reddet. Cùm audis hic iudicem, an non factorum tuorum horrescis diiudicationem? An non operum tuorum siue bonorum, siue malorum, futuram vides discriminationem? discussionem? examinationẽ? Hisce enim omissis, quî obsecro queat ille iudex aut Paulo agonẽ illum bonũ præclarè decertãti, cursumq; egregiè currenti, victoriã adiudicare, coronãq; iustitiæ reddere atq; remunerare? Aut ignauo alicui seruo Euangelica illa talenta sudariolo inuoluta, terræq; perdendi metu credita in Domini vsuras noc expendenti, socordiæ

Psal. 6.
2. Cor. 4.
Reddet.
Dare & reddere distinguẽda
Iudex.

cordiæ, ignauique otii mercedem illud cominatum reddere supplicium, partemque eius ponere cum hypocritis?

Quòd si illud Paulinum huius iudicis epitheton, Iustus, libra expenderimus quoque iusta, plurimum sanè huic de operum merito affulgebit lucis multò clarissimę. Qui enim à Paulo appellabitur iustus, si quod suum est, cuique non reddiderit? Sed quid in re solis luce illustriore manifestanda simus copiosiores? Priùs tamen hunc Pauli locum quàm prætereamus, haud abs re fuerit, Caluini commentum, insidiose nōminùs quàm vanè aduersus Catholicos structum, euertere, atque profligare: Hinc operum merita, inquit Commentario in epist. ad Timotheum, aduersus Dei gratiam conantur Papistæ astruere. Os impudens. An non operum merita cum Augustino, & cæteris item aliis Orthodoxis Dei prædicamus dona? Si operum merita Dei sunt dona, quia ex gratia Dei gratis data sunt profecta, quó nam ore ais aduersus gratiam Dei ea Catholicos astruere? quod porrò attexuit Caluinus, plus habet malignæ vanitatis: Quanquàm bis hic hallucinantur, inquiens, Papistæ: Primùm, quòd inde colligunt, ideo nos Deum promereri, quia liberi nostri arbitrii virtute benè agimus: deinde, quòd Deum nobis perinde obstringunt, ac si nobis aliunde, quàm ex eius gratia salus constaret. Quàm hic Catholicos hallucinari Caluinus falso criminetur, ex eo liquet, quòd damnatissimam tot Conciliis apud eos Pelagianorum doctrinam plusquàm sycophanticè affingat: Ideo nos Deum promereri, inquiens, quia liberi nostri arbitrii virtute benè agamus. Quod cùm de libero arbitrio nostro, quatenùs nostrum est, velit intelligi, & non vt Christi gratia sanatum & adiutum est, quid verissimum Pelagianismum oratione persequamur fusiore? Alteram quoque hallucinationis, quam affingit Catholicis, speciem, similis impudentissimæ vanitatis esse affinem, hinc liqueat, quòd Catholici cum D. Paulo vitam æternam prædicemus esse gratiam, salutemque æternam, non nisi ex vna meraque Christi Iesu gratia profiteamur gratis inchoari, gratis conseruari, gratis denique nobis constare, gratisq; verè dari. Qua cum gratia, gratuitaq; vitæ æternæ donatione, quó nam pacto consistat eiusdem ex merito operum redditio; quod, sicuti & priùs, docet Scriptura, ex Diuo Augustino, aliisque Orthodoxis declararunt manifestiùs præclari nostræ ætatis Scriptores, D. Ruardus, D. Petrus à Soto, & alii, quàm vt Caluinus possit esse nescius, vtcunq; veritatem dissimulet vel apud illos, vel apud ipsum D. Augustinū magis lectam atque cognitam.

Sed strophas eius Sophisticas ad veritatem adeò luculētam, & tam clarè contestatam subuertendam comparatas, pergamus in medium proferre. In lucem enim protractæ, ad veritatis tanquàm Solis lucem euanescent: Atqui non sequitur, inquit, Deū nobis quicquā debere, quia iustè reddit, quod reddit. Iustus enim est etiā gratis benè faciēdo.

Iustus.

Calu. fraudulentum vanumq; in hęc Pauli verba commentum euertitur.

Falsum affingit Catholicis Caluinus.

Pelagianismū affingit Catholicis Caluinus.

Frigidum Caluini cauillum.

Id verò tuus olim Iustinianus pernegat, vt & Cicero, & Latinæ linguæ periti ad vnum omnes. Iustitia enim est, quæ suum cuique tribuit. Si ergo iustus est, vti ais, qui gratis etiam benefacit, quomodo suū cuique reddit? Si suum cuique reddit, non iam gratis benefacit, sed quod cuique debetur, tribuit. Nō minus habet absurditatis altera, quā fingit huius argumenti elusio: Et reddit, quam promisit mercedem, inquiens, non quòd vllo ipsum obsequio præueniamus, sed quia eodem, quo erga nos cœpit liberalitatis tenore priora sua dona posterioribus cumulat. Ipsum certè nullo præuenimus obsequio, qui benignissima sua misericordia non modò ad regnum vocat, piusque inuitat: sed vt velimus etiam vocanti acquiescere, & inuitanti quasi gratificari, suo dono nos præuenit, gratiaque anteuertit: sicuti ergo hac ex re, quæ omne prorsus & excedit, & præcedit meritum, non dicitur Deus mercedem reddere, quam promisit: ita nec ex altera, quam sibi imaginatur Caluinus, quòd videlicet eodem liberalitatis tenore sua dona priora posterioribus cumulet. Quanquàm enim eiusdem sit paternæ aduersus nos liberalitatis, quòd nos gratis ad regnum vocatos regni hæreditatem adire facit: tamen suam in nos benignitatem opulenter quasi effusam vult declarare magnificentiùs, vt regnum æternum, eius donis cælestique gratia ornati, ad filii sui instar non accipiamus duntaxat donatum, sed piis nostris etiam operibus eius gratia factis remuneratum. Quod disertè Paulus testatur, regnum hoc coronam appellans iustitiæ, sibi à iusto iudice reddendam. Proinde si regnum iustitiæ est corona, verè pro meritis redditur: quemadmodum nunc Orthodoxorum Patrum testimoniis est comprobandum fusiùs. Sancti secundum mensuram suam, ait Diuus Hieronymus 1. dialog. aduersus Pelagianos, & modum iusti sunt & appellantur, vt Paulus, qui plus habet meritorum, qui plus omnibus laborauit: vbi & multas docet eiusdem regni cælestis à Christo Domino appellari mansiones, quia Sanctorum merita sunt diuersa. In eandem sententiam eisdem planè verbis Diuus Augustinus scribit: Nullus, inquiens Tractat. sexagesimoseptimo in Iohannē, alienabitur ab illa domo (Patris nostri cælestis) vbi mansionem pro suo quisque accepturus est merito. Et paululùm posteà: Multæ mansiones diuersas meritorum in vna vita æterna significant dignitates. Et ne diffusiores simus in re clarissima, omnibus, qui vel D. Augustini à limine salutarunt scripta, Deus pro meritis fidei & bonorum operum, inquit Sermone centesimo sexagesimo secundo de tempore, dabit fidelibus suis regnum cælorum. Istud sexcentis aliis locis queat confirmari, sed nos vnum aut alterum illustriorem promemus. Quid faciet mentem aliquam beatam, inquit de Trinitate libro decimoquarto, capite decimo quinto, nisi meritum suum & præmium Dei? Vnde autem hoc fit homini meritum, demonstrat ibidem Augustinus: Homo

Corona iustitię est vita æterna.

Operū meritis vitā æternam retribuendam.

Meritū operum ex Dei dono fluit, quo adiuti recte operamur.

Homo accepit iustitiam, inquiens, à Deo, propter quam beatitudi- "
nem accipere mereatur. Iam meritorum fontem, vnde profluant, "
qui adire cupiat, is inter alia Diui Augustini loca aurea epistolam cen- "
tesimam quintam consulat, vbi locum de iustorum meritis conclu- "
surus: Omne bonū meritum nostrū, inquit, non in nobis facit, nisi "
gratia. Et: Merita nostra sunt Dei dona: quæ cū Deus coronat, nihil ali- "
ud coronat, quàm munera sua, sed in misericordia & miserationibus. "

Pari orationis maiestate & Diuus Cyprianus bonorum operum prædicat merita: Quæ matrona locuples & diues es, inquit Serm. 1. de " Eleemos. vnge oculos tuos non stibio Diaboli, sed collyrio Christi, vt " peruenire ad videndum Deum posis, dum Dominū & operibus bo- " nis & moribus promereris. Et de supplicitate Prælatorum, vbi demon " strasset non adferre salutem multa patrasse miracula, qui operarii fue- " rint iniquitatis: Iustitia opus est, inquit, vt promereri quis posit Deū " iudicem. Præceptis eius & monitis obtemperandum est, vt accipiant " merita nostra mercedem. Rursus, vt ne cui prolixitate simus molesti, " bonorum operū encomion texens in Epilogo Concionis de Eleemo: Verum Dei munus, inquit, & maximum, infirmis necessarium, forti- " bus gloriosum, quo Christianus adiutus, præ se effert gratiam spirita- " lem, promeretur Christum iudicem, Deum computat debitorem. "

Præclara hæc Patrum Orthodoxorum testimonia Scripturarum non modò sententiis, sed verbis etiam nixa, an æquo controuersiæ de operum meritis arbitro vllum patiantur reliquum, vtram in partē eat, ambigendi scrupulum? Quare Aduersariorum plerosq; ista non ignorantes satis equidem mirari nequeo, qui seipsi cum profiteātur nō esse Pelagianos, sed Deo gratias agere, quòd Spiritu sancto cōfirmat mentes in veris sententiis, ait Confessio Saxonica: & vt inchoat vitam æternam, ita & motus bonos, fidem, dilectionem Dei, &c. Rursus, depellit à nobis Diabolos, & in hac tanta infirmitate nostra nos sustentat, & regit mentes & corda suo Spiritu sancto: Hæc gratiæ Christi beneficia, inquam, cùm Aduersarii nobiscum communiter agnoscant, satis mirari nequeo, quó nam audeant ore tot ac tam luculentis Orthodoxorū Patrum sententiis refragantes, piis operibus eodē Christi Spiritu pro-
Iohan. 3. gnatis, adeoq; vt ipse Christus testatur, in Deo factis, meriti non tā vocabulū, quàm dignitatē detrahere. An non de gratia Christi detrahat, q eius in operando vim extenuat? efficaciā minuit? dignitatē eleuat? An non in Christū ea redundat iniuria, quæ in eius dona vera est iniuria? Voluit ille nos in omni benedictione spiritali benedicere, omnibusq; (Aduersarii operib' bonis meritum detrahentes in christū sunt iniurii.)
Ephe. 1. Spiritus sancti donis non ornare modò, sed ditare etiam, ac locuple-
1. Cor. 1. tare, adeò vt in oībus diuites essemus, nihilq; deesset in vlla gratia, deq; suo ipsius Spiritu, q omnia operat in omnibus, accipere, eodéq; nos viuificare, & nouā facere creaturā, iam nō peccatis, sed Deo viuentē: vt illud exitiale Adami maleficiū salutari suo beneficio feliciter cōmutaret.

 Quem

Quem beneficiorum Christi Catalogum, qui sæpè ac multùm habet meditatum, an non ei incredibilis quædam ac diuina prorsus operum Christi Spiritu factorũ vis affulgeat? Maiestasq; sanè augustissima splẽdescat? Ad hanc enim operum piorum diuinam cùm puritatem, tum dignitatem, quam ex Christi Spiritu suo habent autore, fidei oculos oportet conuertere, non verò ad illam humanam, quæ ex humani Spiritus reliquiis hæret admodùm tenuis, scoriam. Vt enim hæc Deum Patrem Optimum nostræ fragilitatis ac imperfectionis probè conscium adeò non offendit, vt vel ad leue suspirium perlibenter ignoscat, indulgeatque: ita illa diuina, quam diximus, piorum operum puritas atque dignitas adeò eidem perplacet, tantoque habet in pretio, quòd gratissimo sibi Christi Spiritu sint facta autore, vt eos, in quibus reperitur, non solùm cælo dignetur, sed vitam quoque æternam perinde ac legitimum stipendium, veramque mercedem rependat: Quod paulò inferiùs erit copiosiùs pertractandum.

Proinde cùm hodie Catholici piorum operum vim ac dignitatem non humanis ex viribus, sed vna ex Christi gratia nobis per eius Spiritum communicata metiamur, rectè illa opera bona Orthodoxorum Patrum verbis inhærentes prædicamus merita vitæ æternæ cum D. Augustino, Hieronymo, Cypriano, &c. peccatorumque priùs admissorum expiationes ac propitiationes, quemadmodum paulò antè de Christianorum ieiuniis est demonstratum fusiùs. Adeò enim hæc non sunt in Christi gratiam iniuria atque contumeliosa, vt eam singulariter commendẽt, atque eximiè prædicent, ac illustrent. Hinc nullo negotio videre est, quàm à vero absit longissimè, vt quod leuissimum est dixerim, illa Confessionis Saxonicæ doctrina: "Et contumelia est "filii Dei, inquit capite de Iustificatione, fingere vlla nostra opera me-"rita esse, seu pretium remissionis peccatorum, & esse propitiationes "pro peccato. Ideo Pharisaica illa & Pelagiana deliramenta clarè dam-"namus, quæ fingunt disciplinam illam esse impletionẽ legis Dei: item "mereri remissionẽ, seu de congruo, seu de condigno: vel esse iustitiam, "qua homines coram Deo sint accepti. Quod enim ad illam filii Dei, quam dicit, contumeliam attinet, longè foret verissimum, si Catholici cum Pelagianis opera humanis tantùm viribus facta doceremus esse merita, aut peccatorum propitiationes: sed cùm Solis luce clariùs ex Catholicorum scriptis liqueat, operibus nihil, nisi vt ex Christi Spiritu facta sunt, tribuendum, immeritò, vt non dicam sycophanticè, hæc contumelia, quæ Pelagianorũ est propria, in Catholicos derorquetur.

Vide Aug. epist. 105. & libro de gratia & libero arbitrio.

Calumnia Confessi. Saxonicæ retúditur.

Cæterùm quòd doctrinam illam, quæ legis impletionem piis tribuit iustorum operibus, eamque esse veram iustitiam, qua homines coram Deo sunt accepti, Pharisaicorum & Pelagianorum deliramentorum dedecorat atque infamat epitheto Confessio, deliro suorum autorum Spiritu facit dignum: qui Catholicorum sententiam præ impo-

impotentis odii in ipsos furore à damnatißimo apud illos Pelagianorum errore nequeunt, aut nolunt veriùs distinguere atque separare. Cùm igitur ex superioribus satis demonstratum sit, quo sensu verè dicantur iusti Spiritu Christi adiuti legem implere,& eorũ opera in Deo facta propriè esse merita, non est, cur magnoperè istam vereamur obiectam in Christũ còntumeliam, quæ verißima eius gratiæ est laus atq; præconium. His enim titulis Orthodoxi Patres nostri pia Christianorũ opera non dubitarunt ornare atq; prædicare, vti ex superioribus liquet. Vnde nec satis dignè eos Christi gratiã in bonis operibus equidẽ prędicare arbitror, qui bona iustorũ opera Deũ vita ęterna remunerare aurumãt ex gratuita dignatione suæ clementię: quòd veri meriti ratio, quæ piis operibus ex Christi Spiritus eorũ autoris dignitate est ingenita, maiorẽ videatur mereri laudẽ, quàm quòd duntaxat Deus ea dignetur vitæ æternæ remuneratione, idque gratuita. Scripturis enim magis consonat, & veterum Patrum verbis magis concordat, Deum Opt. & iustißimum vitã æternam piis iustorum operibus reddere mercedem, atque coronam iustitiæ seu colophonẽ piorum capitibus quasi agonothetam pro victoriæ merito imponere.

Liquere etiam ex iis, quæ diximus, opinor, & illã Aduersariorum doctrinam esse explodendam: Non placere personam propter opera. *Placere personas Deo propter opera.* Quid ni enim propter opera placeat persona, quam propter ea Deus se testatur diligere? atque adeò propter ea se ad ipsum venire atque inhabitare? Si quis diligit me, inquit Christus Iohan. 14. sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & man- »
Iohan. 16. sionem apud eum faciemus. Et iterum: Ipse enim Pater amat vos, quia »
vos me amastis, & credidistis, quia à Deo exiui. Quàm obsecro Pater »
ille cælestis amat sibi ingratum? quem diligat sibi displicentem? Ac ne quis diffidat, audit Dei filium affirmantem: Ipse pater amat vos. Estis itaque Apostoli Deo Patri gratißimi, illique placetis. Sed quãnam de causa? inquias. An mei causa tantùm? quia creditis? minimè, inquit: sed quia me amastis. Quia mei dilectionem habetis, ideo illi placetis. Sed quid in re manifesta sum copiosus? An non inuenisse gratiã apud Dominũ legimus Noë? Gen. 6. & Mariã? Luc. 1. quod qd obsecro Hebręis aliud est, q̃ placuisse Deo, Latinis? quemadmodũ disertè de Samuele scriptũ legitur, placuisse tã Deo quàm hominibus: quod pietatis causa & propter vitã sacerdotali nomine dignã esse scriptũ liquet ex antithesi, quam eo loco indicat Scriptura. Iam qui quod placitum est Deo, faciũt, an non placere Deo sunt cẽsendi? quod de Azaria & Ioathan Scriptura 4. Reg. 15. commemorat, vt innumeros prætercurrã locos. Nã de Dauide, Ezechia, Iosia, & aliis piis admodũ Dei filiis noti⁹ est placuisse Deo, quàm vt Scripturarum testimoniis sit demonstrandum fusiùs.

Adhęc Deus ipse sępenumerò profitetur, se propter Dauid seruũ suũ Hierosolymã defendisse ab hostiũ impreßionib⁹ atq; expugnationibus,

nibus, 4.Reg.19.& 20. an non hinc intelligamus, iustos Deo propter opera placuisse? Id quò fiat indubitatum, pauca huc recitabimus Scripturarum testimonia, sed illustria, quibus Deum doceamus propter iusta piaque opera, rectéque factorum merita placere Deo homines.

Quod ad Hebr.12. Paulus docet, pia in egenos benignitate & larga bonorum communicatione cum fratribus vitam Christianis esse ornandam, quòd talibus hostiis ὁ θεὸς εὐαρεστεῖται promeretur Deus, vti noster, aut vt Augustini interpres, placatur, aduersarii ipsi operum merita fugitantes reddunt, placetur Deo, vti Tigurini sua in versione. Lutherus verò, tales hostias placere Deo. Quòd si hæc pia opera Deo placent, certè & homines eorum autores Deo placent. Rursus Paulus imprecatur Hebræis, vt Deus Optimus eos omnibus virtutum numeris absoluat, faciatq; in eis τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, quod sibi placitum sit. Ad hæc si impossibile est Deo sine fide placere, certè qui fidem illam non mortuam, sed per charitatem operantem, atq; Dei legem implentem habent, placere est necesse: quod de Samuele & de aliis disertè Spiritus sanctus pronunciat.

Porrò quantoperè Sancti Deo suis piorum operum meritis placeant, inq; modum Christi filii, cuius sunt & membra viua, & Spiritu eodem fratres atque cohæredes, illi sint gratissimi, vel inde fiat perspicuum, quòd propter Sanctos, eorumque merita nobis superstitibus varia largitur, exhibetque beneficia, quæ alioqui non erat largiturus. Quod quia plerisq; paradoxotaton videbitur, claris vetustissimorum Patrum testimoniis venit confirmandum. In multis Regibus legimus de stirpe Dauid, inquit Hieronymus Dialog.2. contra Pelag. quod nō suo merito, sed Dauid patris virtutibus conseruati sunt. Sic & in Ieremia cap.15. docet Sanctorum merita ad posteros descendere, sicut Dauid, inquit, & cæterorum. Et in Threnis cap.2. Dei pietate, inquit, & Patrum suorum merito Iudæi defendebantur. Et vt breuis sim, Abrahæ merito, ait quæst. Hebraicis, de sacrificio Abrahæ, sæpè de angustiis liberatus est Israël. Eandem doctrinam & Augustinus demonstrat Ecclesiasticam, Festa Martyrum à Christianis celebrari docens lib.20. capite 21. contra Faustum, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocientur, & orationibus adiuuentur. Rursus: Cùm merita nostra nos grauant, ne diligamur à Deo (inquit quæst. super Exodum, cap.149.) sciamus nos illorum meritis adiuuari posse, quos Deus diligit. Illud fusiùs demonstrat Augustinus lib.21. de Ciuit. Dei, cap.27. ex illo, Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis: Sancti homines iuuant, inquiens, suffragio & meritis, vt saluentur per illos, qui alioqui misericordiam non erant consequuturi.

Meritis Sanctorũ viuos adiuuari & defendi.

Eiusdem & fidei & sententiæ fuit & D. Chrysostomus, aureum illud Ecclesiæ Græcanicæ columen: quantùm enim Dauidis merita Iudæis & Ezechiæ imprimis profuerint, ita edisserit: Hic enim sanctus

Dauid

Dauid, inquit Hom. 50. in illud, Cor mundum crea in me, non solùm cùm in corpore esset, placuit Deo: sed & post mortem suam viuis inuenitur præstitisse solatium. Contigit namque Ezechiæ Regi inimicas in temporibus Iudæorum gentes circumuallasse Ierosolymam. Et cùm esset Ezechias vir iustus, rogauit Deum, & prostratus, lachrymis deprecabatur, vltionem de Aduersariis postulans. Venit ad eum Esaias Propheta, & dicit: ne putaret ille, quia iustitiâ suâ exauditus esset: & certè iam defecerat Dauid, & habebat multos annos requiéscens. O rem admirandam? O ineffabilis Dei clementia? Homo mortuus viuo patrocinatur. Eant nunc Aduersarii, & personas propter opera Deo placere negent: quum pios audiant nō Deo tantùm placuisse propter pia eorum merita, sed ipsis adeò viuis illorum prodesse, imò defendere merita.

CAP. XXI.

De fiducia bonorum operum.

SEd nunc ad fiduciam, quæ piis ex operibus nascitur, locus est vt trāseamus. Hic Aduersariis libens equidem ignosco, quòd operum fiduciam tanta cum animi contentione subterfugiunt. Cùm enim sua omnia opera profiteantur sordidata, & quasi menstruatæ fœminę vestem immunda, quid mirum, si eis fidere minimè audeant? Verùm quibus de operum piorum Christi Spiritu factorum conditione constat ratio, vident perspicuè, quàm ea sint Deo pergrata, quàmque sint in eius oculis munda: vtpote mundorum, quod Christus de Apostolis testatur Iohan. 13. Et vos mundi estis, sed non omnes: quàm denique nihil habeant maculatum, sceleratum, aut ira Dei dignum. Quare & fiduciam non minimam sanè, aut leuiculam, tantùm abest, vt vanam aut temerariam, inde pii concipiunt, se tandem aliquando cum illa Ecclesia primitiuorum Sanctorum, qui & ipsi deuicto mundo, per fidem operati iustitiam, adepti sunt repromissiones, ingentia illa possessuros bona, nec auribus audita, nec oculis visa, nec cordibus gustata, quæ Deus Optimus Maximus se diligentibus præparauit. Horū quidem bonorum vsum fructum, hoc est, æternam cælestis hæreditatis possessionem Christianis ad vnum omnibus, modò firmiter credant, nihilque contra conscientiam peccent, pollicentur Aduersarii citra vllum omninò dubium. Sanè hac pollicitatione nō tam magnifica, quàm blanda, multas Christianorum myriades in doctrinam nouam, & à veritate Euangelica alienam illectas, in ęternum præcipitant gehennæ miserrimæ barathrum. Fide enim, quam ipsi fiduciam interpretantur (id quàm faciant peritè ac rerum naturæ conuenienter, alibi est discutiendum) iubent vnumquemq; statuere, ac indubitatum sibi persuadere, se esse Dei filium, cælestisque regni hæredem. Certè si id fiducia statuendum est, plurima posse incurrere, quæ hanc non modò labefactent, sed excutiant etiam, atque euertant, in promptu est perspicere iis, quibus vera fiduciæ natura probè est cognita atque explorata. Verùm hac re alium in locum aptiorem reposita, paucis demonstremus

Opera piā quia a piis & mundis facta, plurimū pariunt fiduciæ apd Deum.

Temeraria & vanā est Aduersariorum persuasiō de salutē ex fide.

ſtremus, indubitatam ſalutis æternæ certitudinem, quæ ex fide eſt, non modò Chriſtianis omnibus verè credentibus non contingere, ſed ne ipſis quidem Apoſtolis hac in vita vnquàm cõtigiſſe. Quo declarato, ad illam confugiendum eſſe docebimus ſalutis certitudinem, quę ſpei eſt Chriſtianæ, ad quam D. Petrus exhortatur, vt per bona opera certam noſtram faciamus vocationem.

Fidem ſpecialem D. Paulus ignorauit, qui timuiſſe de ſalute oſtenditur.

Quò igitur illa fidei ſpecialis, quam nouo noua hęc hominum doctrina appellat vocabulo, peſtilentiſsima lerna piis lectoribus Euangelii verè ſtudioſis reddatur innoxia, illuſtri Apoſtoli Pauli, nunquàm ſuæ ſalutis certi, declarabimus exemplo, hominem de ſua ſalute meritò eſſe anxium, nec vnquàm, niſi vana ſe fallere velit ſalutis certitudine, indubitatò poſſe cognoſcere, ſe regni æterni poſſeſſorem fore. Diuus Paulus tot innumeris, iisque eximiis, Euangelicæ gratiæ ornatus prærogatiuis, poſt tot ingentes labores Chriſti & Euangelii ferendi cauſa exantlatos, pronunciare non dubitat, ſe corpus ſuum caſtigare, atque in ſeruitutem redigere, ne cùm aliis prædicaſſet, ipſe fieret reprobus. Quod haud dubiè non feciſſet, niſi ſalutis ſuæ caſum extimuiſſet. Porrò quòd timuerit Paulus, ne à ſalute excideret, pauculis aliquot veterum Patrum teſtimoniis, ſed luculentis, eſt confirmandum: vt declaratus Pauli timor ſupinam iſtam Euangelicorum de ſalute ſua ſecuritatem, indubitatamque certitudinem ſemel explodat, atque de piorum pectoribus aut arceat, aut aboleat. *1. Cor. 9*

Paulus timet, ne in peccata lapſus, à regni hæreditate excideret.
Theodoretus.
Chryſoſt.

His autem vigiliis, ait Theodoretus in hunc locum, laboribus, & continentia vtor, pertimeſcens, ne cùm alios, id quod oportet, docuero, ipſe à certaminum fine omninò excidam. Sic & Diuus Chryſoſtomus: Si Paulus hoc timuit, cùm talis eſſet præceptor, & poſt prædicationem, & orbis terrarum ſuſceptum patrocinium formidauit, quid nã nos dicemus? Et paulò pòſt: Caue ergo, ne cadas. Nã ſi Paulus, qui oĩm firmiſsimus erat, formidauit, longè magis nobis formidandũ.

Ambroſi' Auguſtin'

Eandem in ſententiam & Diuus Ambroſius à D. Auguſtino lib. 2. contra Iulianum recitatus: Paulus contra peccati inquietudinem, inquit, pugnans, primùm ab eo vinci, ſuperarique metuebat. Et ipſe Auguſtinus de Nuptiis & Conciliis libro ſecundo cap. 21. Video me eſſe in periculo, ne aliquando ſuccumbam, ideo cupio liberari à corpore mortis huius.

Hinc liquere arbitror, D. Paulum adeò nõ fuiſſe illius æternæ ſalutis ſuæ certum, vt vehementer timuerit, ne aliquando ab ea excideret fruſtratus. Qui enim formidabat, ne reprobus efficeretur, is ne vitam ſibi æternam indubitatò pollicebatur? Si eam certus, & quaſi ex fide promiſſam debuit expectaſſe, ecquid timet miſellus, ne aut concupiſcentia victus ſuperaretur, aut cæleſti brauio propter ignauiam indignus reprobetur? Si ergo reprobus potuit fieri (quod certè potuit, quia id ſibi futurum timuit) qui obſecro non niſi temerarius,

imò

imò insanus, istam salutis suæ certitudinem indubitatam sibi potuit polliceri?

Adhæc quia & de boni certaminis perseuerantia non certú constabat, etiam hac ex parte haud iniuriâ sibi metuebat, ne fortè aut in cursu deficeret, aut à Deo Optimo omninò desciseeret: quod ad Philippenses manifestiùs ipse declarat, quàm vt multa verborum aut cómentariorum luce opus habeat: Non quòd acceperim, inquiens capi- „ te 3. aut iam perfectus sim: sequor autem, si quo modo comprehendá, „ in quo & comprehensus sum in Christo Iesu. Et paulò superiùs: Pro- „ pter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Chri- „ stum lucrifaciam, vt & inueniar in illo, non habens meam iustitiam, „ quæ ex lege est, sed illá, quæ est ex fide Christi, &c. configuratus morti „ eius, si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. In „ quem locum Chrysostomus: Si ergo, qui tanta passus est, si qui persecutionem tulit, si qui mortificationem habebat, nondum de resurrectione illa securus fuit, quid sanè nos debemus? Sic & Oecumenius: Si quo modo, ait, vides eum post tanta adhuc ambigere. Et infrà: Vide, quantam habeat Emphasin, quod ait, διώκω, sector atque prosequor, & „ Si apprehendá: qui enim sectatur, cùm tamen incertus sit, an comprehensurus sit, nihil aliud intuetur, nihil aliud cogitat, nisi assequi, quod sectatur. Ad eundem modú & Theophilactus: Si quo modo peruenniam. Nondum confido, inquit (hîc Græcam Theophilacti vocé desidero, quá mihi subolet non esse expressam ab interprete) Adeò humili, ait, spiritu imbutus erat. Quod & alio in loco ait: Qui videtur sta- „ re, videat ne cadat: &, Ne quo modo aliis prædicans ipse reprobus „ inueniar. Rursus cùm dixisset: Si quo modo occurrá, confirmat hoc, „ inquiens: propterea sic dixi per ambiguitatem, quia necdum ac- „ cepi brauium, neque perfectus sum. Hæc de Pauli timore ac salutis „ metu diximus copiosiùs, vt fratres suæ salutis solicitos aduersus blan- „ dam quidem, sed venenatam nostri seculi hominú doctrinam muni- „ remus, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda simpliciorum. Dum enim temerariam illam à quolibet exigunt suæ salutis certitudinem, adeoque fidem non minùs ambiguam ac indubitatam, quàm quòd credunt filium Dei Christum Iesum sedere ad dexteram Patris, an non blandum doctrinæ pestilentissimæ poculum melle oblitum incautis obtrudunt? Quid enim arridet blandiùs, quàm suę salutis viuere securum, à qua non excidas, nisi contra conscientiam, inquiunt, pecces, aut Fidem abiicias? Verùm nos cum Diuo Paulo veriti, ne aut concupiscentiæ succumbamus, aut per ignauiam reprobi efficiamur: rursus cum eodem soliciti, si quo modo comprehendamus, & si quo modo occurramus ad resurrectionem, quæ est ex mortuis, cum metu & tremore nostram operemur salutem. Ad quam quia & nos vocati sumus, vt meritò nobis gratulamur certissimum salutis

Paulus nó fuit de salute sua securus.

Paulus incertus, an assequeretur, quod sectabatur.

Rom. 16.

Cur cuiq; timendú.

 exordium,

Periculorũ salutis, in quibus versamur, hypotyposis.

exordium, indubiúq; salutis iter ostensum: ita quoq; contra veremur meritò, ne de nobis verum fiat, quod ait veritas: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 19. Inter tam varia enim nostræ salutis discrimina, imò veriùs assidua naufragia nobis vndique intentata, dum hinc mundus blandis arridet ocellis, ad illicitum sui inuitans vsum, illinc caro mellitis nos allicit illecebris, aliunde, imò vndique Diabolus nostræ salutis calamitas mille struit insidiarum formas, quibus aut peccati fallacia, aut virtutis specie, si non à recto, saltem à vero abducat: quis obsecro adeò supinus dormit, aut incuriæ lethargo adobrutus stertit, qui sibi non interdum metuat, ne cum illa vocatorum quidem, sed non electorũ, turba ad cęlestes illas regni nuptias non admittatur? Hęc non eò dixerim, vt piis Catholicæ Christi Ecclesiæ filiis perpetuam anxietatis atque tristis formidinis de salute consequenda crucem iniiciam, cùm iis, qui rectè ac Orthodoxè sentientes sibi non sunt flagitiorum à regno excludẽtium conscii, multò magis sit sperandum, quàm timendum: sed vt hanc vocationem ad cæleste regnum firmam faciant atq; certam, & quodam etiam modo indubitatam: quod quá nam fiat ratione, ex Euangelica docebimus doctrina.

Quá nã ratione sim' nostræ salutis certi

Diuus Petrus iis omnibus scribens, qui coæqualem cum Apostolis sortiti erant fidem, vt indubitata eis esset consequenda salutis ratio, 2. Pet. 1. hortatur, vt satagant, dentque operam, vt per bona opera certã, βεβαίαν,
" & firmam faciant suam vocationem & electionem: Hæc enim facien-
" tes, inquit, non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministra-
" bitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Saluato-
" ris Iesu Christi. Eundem in modum & Diuus Iudas Apostolus: Vos
" autem charissimi, inquit, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ
" nostræ fidei in Spiritu sancto orantes, vosmetipsos in dilectione Dei
" seruate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vi-
" tam æternam.

Diuus Paulus quoq; diuitibus huius seculi præcipiẽdum monet, 1. Timo. 6.
" ne sublime sapiant, nec sperent in incerto diuitiarum, sed in Deo, be-
" nè agant, diuites fiant in bonis operibus, facilè tribuant, communicẽt,
" ac thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehen-
" dant veram vitam. Quibus in verbis operæpretium fuerit multò maximum animaduertisse Paulinam antithesin, quæ rem, de qua in præsens agitur, egregiè illustret: Homines opulentos iubet admonendos, ne suæ salutis fiduciam in istas incertas atque fallaces diuitiarum opes collocent: sed in Deum viuum omnis boni autorem. Quo autem pacto se illius regni cælestis faciant compotes atque consortes, clarissimis docet verbis, vt bonis operibus diuites facilè indigis impartiẽdo, libenterq; simul & liberaliter egenis sua communicãdo, sibi de mammona iniquitatis thesaurizent thesaurum bonum, quasi firmum, certumq; illius immortalis vitæ iacientes fundamentum, quo nixi ac freti

apprehendant, atque nanciſcantur tandem vitam æternam. Propter hanc enim adipiſcendam hortatur diuites, vt ſibi ſuæ ſalutis ex diuitiarum in egenos largitione certiſsimum iaciant fundamentum. Nam, „ vti ait Oecumenius hunc in locum: ἡ τῶν ἀγαθῶν ἔργων πρᾶξις, ἣν καὶ θεμέλιον „ ὠνόμασε, τὴν αἰώνιον ἐκείνης προξενῆσαι δύναται, piorum factorum operatio, „ quam & fundamentum dixit, nobis illius vitæ æternæ fruitioné conciliare atque impetrare valet. Quantum ergo quis ſibi hìc collegerit, „ atque theſaurizarit bonorum operum, tantum & fiduciæ de vita æterna poſsidēda, quæ operibus merces veniet reddenda, concipere queat: haud ſecùs, atque qui domum ſuam ſibi conſcit benè ac ſolidè fundatam, confidit eam diu admodùm perſtaturam.

Quanquàm autē ex bonis iſtis operibus maxima oriatur æternæ ſalutis fiducia, veraq; cœleſtis hæreditatis ſpes, quæ non confundit, nec fruſtrare poteſt: illud tamen pios admonendum duximus, ne ſuis quaſi diuitiis ſibi nimiùm blanditi, prioris vitæ, lapſuúmque quotidianorū obliuiſcantur, vt taceā, ne aliquando multa lateant culpanda, quæ plerique putamus non eſſe culpanda. Delicta enim quis intelligit? Et: Quis „ gloriabitur mundū ſe habere cor, cùm iudex in Throno ſederit? Quare „ iuſtus cogitare debet, vti præclarè monet D. Auguſt. de perfect. iuſtit. ne aliquid inueniatur, quod ipſe non videt culpandum: Sed credendo, ſperando, amando, corpus caſtigando, eleemoſynas faciendo, iniurias ignoſcendo, orando agitur, vt cor mundetur, & peccatum omne tollatur, & quod iuſtus iudex cùm in Throno ſederit, occultum inue- „ nerit, minuſquè mundatum, miſericordia mundetur. Hûc in modum „ Diuus ipſe Auguſtinus poſt tot præclara eximiæ adeò pietatis opera, „ poſt tot indefeſſos in excolēda Chriſti vinea labores, poſt tot vigilias, ieiunia, cheumonias, & xeiophagias, cùm mortis ſibi imminere ſenſiſſet diem, Pſalmos illos, vulgò pœnitentiales dictos, maiuſculis deſcriptos literis lectulo appenſos calidis madens lachrymis lectitabat.

Iuſtis & piis qui vita transigenda.

Qua ratione poſſimus Chriſto iudici preſentari iuſti & mūdi, ex Aug.

Auguſtinus qui ſe ad Chriſti tribunal præparauit.

Vide Poſſidonium.

Teſtatur & Diuus Hieronymus epiſtola ad Abigaum, ſeſe quotidie in oratione flexis genibus poſt duriſsimam illam prioris vitę caſtigationem tot iam annos perdurantem Domino loqui: Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris.

Hieronymus quotidie flexis genibus deprecatur adoleſcentię lapſus.

CA. XXII.

CAeterùm vt hûc de piis operibus gratia Chriſti factis locum tandē concludamus, paucis coronidis loco reſtat explicandum, An vita æterna piis illis operibus ſit ſoluēda ſtipendium, merceſque reddenda? Hæc quæſtio etſi ex Scripturis luculentiſsimis manifeſtam habeat diſſolutionem, Merces veſtra copioſa eſt in cælo, Matth. 5. Et: Qui potum dederit vni ex minimis iſtis calicē aquæ frigide, tantū in nomine diſcipuli, amē dico vobis, nō perdet mercedē ſuā, illā videlicet, quā reddet, quū dicet in illa die: Venite benedicti patris mei, ſitiui enim, & dediſtis „ bibere: tamen propter Aduerſariorū eluſiones verè ſophiſticas nônihil „ eſt explicanda fuſiùs. Cùm enim D. Paulus ad Rom. vitam æternam

Vita æterna an bonorum operū merces & ſtipēdium.

Matth. 10.

Matth. 25.

Rom. 6.

 docceat

doceat esse gratiam, clamitant eam non esse mercedem, aut piorum operum iustum stipendium, quod de morte malis operibus in stipendium persoluenda, disertè Paulus pronuntiat.

Hunc nodum, quòd D. Augustinus, quem & ipsi reuerenter habent, si quem alium veterum Patrum, luculenter dissoluat, nos ex eius sententia patiemur decidendum. Contra Pelagianos aurea illa ad Sixtum epistola disputãs, ostensurus, vitam æternam verè esse bonorum meritorum & mercedem & stipendium, tametsi eam Paulus dixisset esse gratiam: Vnde ipsa vita æterna, inquit inter alia, epist. 105. quæ vtique in finem sine fine habebitur, & ideo meritis præcedentibus redditur: tamen quia eadẽ merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur, nec ideo quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur. Vbi autem inuenimus vitam æternam etiam gratiam nuncupari. Habemus apud eundem gratiæ magnificum defensorem Apostolum Paulum: Stipendium, inquit, peccati mors est, gratia autem Dei vita æterna in Christo Iesu Domino nostro. Vide obsecro te, in quanta breuitate quàm vigilanter verba posuerit? quibus diligenter consideratis, quæstionis huius aliquantulùm dilucescat obscuritas. Cùm enim dixisset: Stipendium peccati mors, quis non congruentissimè & consequenter addere iudicaret, Stipendium autem iustitiæ vita æterna? Et verum est, quia sicut merito peccati tãquàm stipendiũ redditur mors, ita merito iustitiæ tanquàm stipendium vita æterna. Aut si nollet dicere, iustitiæ, diceret, fidei, quoniam iustus ex fide viuit. Vnde etiam & merces appellatur plurimis sanctarum Scripturarum locis: nusquàm porrò dicta est merces iustitia, vel fides, quia iustitiæ vel fidei redditur merces. Quod est autem merces operanti, hoc militanti stipendium. Sed beatus Apostolus aduersus elationem, quæ vsque adeò magnis tentat irrepere, vt & sibi propter ipsam dicat datum Angelum Sathanæ, à quo colophizaretur, ne verticem præsumptionis erigeret. Aduersus hanc ergo elationis pestem vigilantissimè militans, Stipendium, inquit, peccati mors. Rectè stipendium, quia debetur, quia dignè retribuitur, quia merito redditur. Deinde ne iustitia de humano se extolleret bono merito, sicut humanum meritum malum non dubitatur esse peccatum, non à contrario retulit, dicens: Stipendium iustitiæ vita æterna: sed gratia, inquit, Dei vita æterna. Et hæc, ne præter mediatorem aliqua alia via quęreretur, adiecit: In Christo Iesu Domino nostro.

Vita æterna & stipẽdium & gratia.

Quibus aureis Aurelii Augustini verbis, vt nihil dicatur sanandis istorum meriti Christiani hostium nauseabundis stomachis salutarius, ita nullius ore hæc res de operum merito decisionem accipiat aut illustriorem aut veriorem. Quare cùm superuacaneum foret, vti ad Solis lucem illustrandam accendere faculas, hic plurium veterum cumu-

cumulare sententias, atque testimonia nobis idem contestantia, consultò hoc supersedebimus labore. Quare hunc locum conclusuri, aliò transuolantes, vnum huic tabulæ, priusquàm manum de ea tollamus, appingemus emblema, quod verum piis omnibus bonorũ operum, fide & Christi gratia factorum, loquatur elogium.

Quod igitur D. Cyprianus Sermone de Eleemosyna & epilogo conclusurus, dixit in hypothesin, nos aptè in thesin cõuertamus. Præclara & diuina res fratres charissimi, inquit, salutaris operatio, solatiũ grande credentium, securitatis nostræ salubre presidium, munimentũ spei, tutela fidei, medela peccati, & res posita in potestate facientis, res grãdis & facilis, sine periculo persequutionis corona pacis, verum Dei munus & maximum, infirmis necessarium, fortibus gloriosum, quo Christianus adiutus, prę se effert gratiã spirituale͂, promeretur Christũ iudicem, Deum computat debitorem. Ad hanc operum salutarium palmam libenter & promptè certemus, omnes in agone iustitiæ Deo & Christo spectante curramus, & qui seculo ac mundo maiores esse iam cœpimus, cursum nostrũ nulla seculi ac mũdi cupiditate tardem[9]. Si expeditos, si celeres, si in hoc operis agone currẽtes dies nos vel redditionis, vel persequutionis inuenerit, nusquàm Dñs meritis nostris deerit. In pace coronam vincentibus candidam pro operibus dabit, in persequutione purpuream pro passione geminabit, Amen. Aureũ bonorum operum encomium.

CA. XXIII

His itaque, quantùm in præsens satis est, perstrictis, ad illud nunc accedamus verbi Dei Euãgelici caput explicandũ, quod veneran das Christi Domini ac sanctorum hominum imagines tradit rectè apud Catholicos haberi, eorum etiam festa rectè celebrari, postremò ad intercessionem atque opitulatione͂ citra omne͂ aut Christi iniuriam, aut idololatriam rectè, pieque inuocari. Hæc vti & superiora, ex illo Apostolicæ doctrinæ seminario in Ecclesiæ Catholicæ hortulis olim fuisse piè sata, pro virili demonstrare studebimus. De imagi nibus venerandis.

Quandoquidem Christus Dominus sui Euangelii cultoribus eximiam pollicitus est gloriam, ac ingentia veræ virtutis decora & ornamenta, Qui mihi ministrauerit (inquiens) honorificabit eum pater meus, in dubium vocari iurè non potest, illa ne honoris insignia huc pertineãt, quę sanctis Dei amicis per Christianum orbem à Catholica impenduntur, exhibenturque Ecclesia? Imagines dico, dies festos in eorum gloriam institutos, ac prærogatiuam illam, qua apud clementissimum valere creduntur, pro fratribus nondũ exilio isthoc euocatis, intercessionem. Quum enim hæc omnia in Sanctorũ cum Christo regnantiũ gloriam Christiana celebret, Ecclesia more vetustate Apostolica roboratissimo, quis nam adeò profligata fuerit audacia, qui hęc ronamentorum insignia illis falsò aut immeritò esse tributa asserat? Apostolos nobis imagines tradidisse.

Verùm quũ isthoc seculo Antichristi ministrorum opera furibũdo sacris omninò oĩbus imaginibus indicitur passim bellum nouũ, ab

instituti

instituti ratione nõ abhorruerit initiò de imaginibus Seruatoris Christi vetustissima proferre testimonia, quæ illas ab Apostolis traditas, eorumque ætate vsitatas fuisse doceant, tum Sanctorum quoque simulachra ex eadem Apostolorum doctrina Ecclesias demonstrent accepisse.

Cùm per Orientem olim regnante illo Leone tertio, omnes in vniuersum Diuorum, adeoque Christi ipsius, Icones templis arisque auulsæ perderentur, multi etiam Episcopi suis calculis tantum scelus comprobare non dubitarunt. Itaque tranquillitate nonnihil Ecclesiis reddita, coiit illa Synodus Nicena secunda, quæ Sanctis suum honorem à Sacrilegorum vindicauit iniuria. Inter eos itaque Episcopos, qui veritatem intereà edocti, cæcam exuerant hallucinationem, quidam numero septem, præ cæteris ab Iconoclastarum insania resipiscẽtibus, præclarum fidei atque opinionis seriò in melius commutatæ attulerunt argumẽtum, quò veram animi sui docuêre pœnitudinem, ac Orthodoxiam suam Catholicis omnibus illic congregatis Patribus « omninò persuaserunt: sese nimirùm ab Iconoclastarum castris defice- « re, atque Catholicis consentire, quòd sacras imagines nunc crederent « ac confiterentur colendas atque venerandas secundum fidem, inquiũt Canon Apostolic. de imaginibus. Actio. 1. à S. Apostolis & Patribus traditam doctrinam. Sed cùm Tharasius Constantinopolitanus istius confessionis efflagitaret rationem, audi quæso lector, quám nã Gregorius Pessinunton Episcopus inter « illos resipiscẽtes quartus attulerit: In Antiochena Synodo, inquiens, « sanctorum Apostolorum dictum est, seruatos non debere ampliùs ad « idola aberrare, sed certandum esse ante columnam Dei, hominisque « Iesu Christi Domini nostri. Cuius ætiologiam resipiscentiæ Leo Rhodi Episcopus, erroris hactenùs socius, verbis hisce liquidò cõfirmauit: « Cuncta piè ac verè loquimur, inquiẽs, suo & sex Episcoporum secum « ab Iconoclastarum furore ad Catholicismi sanitatem redeuntium, e- « tiam si indigni & peccatores simus. Ex legali, Prophetica, Apostoli- « ca, Patrumque Traditione instructi sumus, hanc esse veritatem, pie- « tatemque, vt in sanctis Ecclesiis venerandæ imagines colantur, docente idem multorum annorum consuetudine, ab Apostolorum temporibus huc vsque probata, atque his persuasi sumus. Isthæc Gregorii Pessinuntini, atque Leonis Rhodii Episcopi sententia, quæ Apostolicæ Traditioni imagines docet esse acceptas referendas, plus apud æquum rerum arbitrum inueniat cùm fidei tum ponderis, quòd omnis ille Catholicorum Episcoporum 350. chorus suo approbarit consensu atque suffragio. Imò nisi ille Canon adductus genuinè fuisset Apostolicus, non passi essent sanctissimi illi iuxtà ac doctissimi Patres Catholici, hereticos illos, & eos Episcopos septem fictitia DD. Apostolorum doctrina in rectam Orthodoxæ veritatis viam reuocari.

Sin præfractior aliquis pleniorem huius rei fidem requirat, eius

profectò

profectò saluti perlibenter saluberrimum, quod potero, adhibebo pharmacum. Illa itaque Christi imago apud priscos nobilissima ab illa herba, specie quidem omnibus incognita, vt testatur Damascenus de imaginibus, sed viribus contra omnia in vniuersum morborũ genera pellenda veteribus mirificè laudata, Apostolorum seculo Antiochię (vbi Christiana, si vsquam alibi, fides imprimis florebat) Sotiriorum causâ à Bernice pia illa hemorroüsa matrona erecta. Eam Apostolos non vidisse fieri omninò nequit: quòd ex illius matronæ à Christo hemorrhoidibus liberatæ epistola ad Herodem Regẽ CC. Flacco & Ruffino data (quam Damascenus [a] ad verbum ex Iohannis Antiocheni Chronographia recitat) certò conuincatur. Nec de eius veritate dubitandũ, quũ hystorici [b] celeberrimi eam à Iuliana, vt Christi hoste acerrimo, ita suæ impotenter Deitatis studiosissimo (quam etsi non viuus, at mortuus tamen à Sophistis [c] aliquot adulatoribus, Porphirio & Libanio est vanissimè consequutus) testentur deturbatam: execrabilique istius Apostatæ imagine columnam illam fuisse onustam, dum eam Deus Maximus fulmine horribili suę in sceleratas Athëi Apostatæ reliquias vindictæ administro videbatur detrudere. Plura qui Scriptorum vetustissimorum desideret de imaginũ antiquitate clarissima testimonia, tres libros D. Damasceni legat, Romæ pridem Græcè in lucem editos, nuper à D. Tilmãno Carthusiano Latio donatos. Si quis minùs hisce fuerit satiatus, acta Niceni Concilii secundi consulat, vnde plus satis exaturatus abire poterit.

Christo Dño ætatẽ Apostolorũ erectã fuit statua.

a Vide Damasceni libellos de imaginib'. b Eusebius Nicephorus. c Vide istorum adulationes apud Nicephorum.

Iulian' Apostat. suã in Christi Domini imaginis locum collocat.

Cæterùm vniuersus imaginum aut Christo aut Sanctis in trophęum erectarum vsus, tantùm abest, vt ad idololatricã pertineat impietatem (quòd isthoc seculo veterum Camerinarum perturbatores in vulgus euomere non erubescunt) vt indubiam Apostolorum contineat doctrinam. Siquidem D. Basilius epistola aduersus Iulianum Apostatam, singularem, si quis alius vnquam vllus, Christianæ religionis hostem, disertè ita scribit: Suscipio, inquit, & sanctos Apostolos, Prophe- „ tas, & Martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quò per illorũ „ mediationem propitius sit Deus noster benignissimus, & remissionẽ peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honorǫ, & palàm adoro. Hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis non est prohibendum: sed in omnibus Ecclesiis no- „ stris eorum historias erigimus. Quod D. Basilii meritò ob singularem „ Christianæ doctrinæ præstantiã Magni dicti testimonium, ne Frontonum quispiam impudentissimus reiicere audeat, aut ceu suppositítium reprobare, quòd hæc epistola inter reliquas non extet salua, prudentem Lectorem id tantùm monẽdum duxi. Hæc D. Basilii iamiam recitata verba ante annos plùs octingentos fuisse germanã habita, atq; D. Basilii credita, vnde & ab Adriano Romano Pontifice epistolæ ad Imperatorem Constantinopolitanum datæ fuêre inserta, iisdemque

Cult' imaginum docetur religiosus & apostolic'.

Vide hui' Basilianæ epistolæ fragmentum, epistolam Adriani primi, Actis Concilij Niceni secundi.

Apostolos nobis imagines Sanctorũ tradidisse.

X adeò

adeò Patres in Concil.Nic.2.ad imagines Sanctorum in Ecclesiis retinẽdas fuisse vsos. Quũ igitur & D.Basilius ille Magnus,& Patres adeò vniuersi in Nicæ. Synod.2.congregati, sacrarum imaginum vsum ab Apostolis ipsis Catholicæ Christi Ecclesiæ traditas esse disertis verbis contestẽtur,quis iam porrò ita sciens & prudẽs insaniat,vt sacras imagines idololatricam esse superstitionis rabiem debacchetur?

c.XXIIII. Festa Sanctorum. Demonstrato ex doctrina liquidò Apostolica eadẽq; Catholica,Sãctos Dei homines àCatholicis rectè ac citra vllã idololatriã honorari,eorũ triũphos piè celebrari,eosq; per imagines atq; tabulas immortalitati consecrari : proximũ est, vt de festis eadem de causa in Diuorum honorẽ institutis agamus. Qua in re cõprobãda admodũ erimus breues,ꝙ Aduersarii nobiscum cõmuniter nõ pauca retinent festa Sanctorũ,citra vllum verbũ Dei scriptũ,puta Apostolorũ oĩm, D.virginis matris aliquot,quorum quædam temerè respuunt,sicuti quędam pari temeritate volunt apud suos obtinere. Rursus vnũ aut alterũ post Pascha & Pentecostẽ.Hoc igitꝰ dogmate ex illorũ consensu approbato,ad aliud est transeundũ,vbi nos ꝓ eo atq; huius operis postulat ratio dies DD.Apostolis & Martyribꝰ sacros Apostolicę vindicauerimꝰ doctrinę.

Festos quosdam dies nostros maiores obseruasse Sanctis sacros ex Apostolorum doctrina paucis efficiemus, vt liqueat. Non quasi hisce diebus Sanctos quasi Deos,aut etiam semideos putarint colendos, quod sicuti olim imperitissimè,vnde & veniam merebantur,existimabant homines Pagani,tandem in Christianis videntes rituum & ceremoniarũ cultusq; externi faciẽ,quã suis ipsi Diis præstabãt, vt inferiùs declarabitur:ita hodie impiissimè ab istis sectariis Catholicę obiicitur Ecclesiæ,sed qua cũ culpa, sua ipsis testis est cõscientia. Cæterùm quò liqueat,Sanctorum festa Apostolos habere autores, suffecerit vnũ aut alterum de vetustiss.Patrum nostrorum scriptis prompsisse locum.

Orige.Ille Adamant.illustre Alexand. Eccle. lumen, in D.Matth. « scribẽs:Benè & secundũ Dei volũtatẽ,inqt,in illud,Vox in Rama,In« nocentũ memoriã S.Patres celebrandã mandarũt sempiternã in Eccle« siis, velut pro Dño morientiũ,velut ꝓ Iudęis & gẽtibus crediturs,ve« lut etiã pro ipsis parentibus: quorum parẽtes præ nimio dolore percu« tiebantur, vt eis intercessio filiorũ apud Deum plurimùm profuisset.

Quod Origenes sic de Innocentum memoria sempiterna in Ecclesiis celebranda docet,aptè ad diem illis sacrum quadrare equidem arbitror. Quod & si quis de Diui Stephani festo, de Cathedra Petri, de Pauli conuersione,aliisque nonnullis opinetur,nos faciles habeat suffragatores. Cæterùm quia nobis cum Aduersariis maior versatur quæstio,quó nam ritu dies Sanctis festi sint Christianis Apostolorum doctrinæ concorditer celebrandi,quàm,an dies Sanctis festi celebrandi, nolumus illam persequi fusiùs: quod suo istud confirmant exemplo,Apostolorum festa plerique adhuc celebrantes.De hac autem dicetur

cetur copiosiùs, quod quidem præsentis retulerit instituti, an videlicet dies Sanctis festi piam eorundem habuerint inuocationem coniunctam? Porrò quæ ad veram colendi Sanctorum festi rationem pertinent, quomodo dies illi transigendi? quid tum peculiariter meditandum, agendũ, factitandum? sicuti alium postulāt locum, ita & otium.

De his igitur, sicuti & de Dominicæ diei cultu verè Christiano in nostris Originum sacrarum Commentariis, Deo vitam largiente, dicemus fusiùs. Illud in præsentia suffecerit adnotasse, sic piis omnibus colendos dies festos, quemadmodum Augustinus docet contra Faustum lib. 20. cap. 21. & D. Hieronymus in Ezechielem Templi Prophetici explanaturus ænigmata. Quomodo colēda festa Christianis. Vide infrà cap. 37.

Festos igitur Sanctorum dies Aduersariorum obseruatione nobis consentanea, atq; verbo Apostolicæ doctrinæ confirmatos preteribimus, ad eorum vsum properantes, non eum quidem in vniuersum, vt diximus, persequuturi, sed modò quod in cõtrouersia hodie est positum, an scilicet pro nobis superstitibus orent Sancti? Si orent, quod Aduersariorum saniores & propè omnes concedunt, an sint item inuocandi? quod omnes cõcorditer inficiantur: sicuti illud discorditer opinantes, suum dissensionis & non pacis Spiritum produnt. Nos igitur Catholicæ doctrinæ, quæ etiamnũ per orbem vniuersum obtinet vna, atq; vbique consentiēs à Spiritu pacis nata & propagata, vestigiis insistentes, primùm Sanctos pro nobis orare paucis ostendemus, ne quid videamur omisisse, quod fratribus hallucinātibus ad Euangelicæ doctrinæ lucem pleniùs perspiciendam conducere queat. Mox ostenso Sanctorum inuocationem fuisse ante annos 1200. Ecclesiis vsitatissimam, ad Apostolorum ætatem, adeoque doctrinam pertinere, pro virili demonstrare aggrediemur.

ORare igitur Sanctos pro fratribus, nondũ isthoc exilio in patrias sedes amœniss. euocatis vel Angelorũ indubia pro nobis oratio demonstret. Quid enim? an minùs paterni affectus nostros maiores in suos habere credas filios, q̃ Angelos nostri custodes? an ita pectus paternum exuisse, pietatemq; omnē semel existimes excussisse, vt nostri apud clementissimũ, eundemq; benignissimum Patrem Deum meminerint nunquàm? Sed istam impiam de singulari fratrum nostrorũ, imò patrũ, matrumq; amantissimorũ cum Christo Domino regnantium, in nos miseros studio opinionē ille suo saxeo persuadeat pectori, quem durus Caucasus peperit, aut Marpesia cautes. C. XXV. Sanctos orare pro nobis superstitib⁹.

Iohan. 5. Iam si, vti Christus ipse ait, Moyses Iudæos impios accusat apud Deum Patrē, quòd Prophetam illum à se prædictum sibi per omnia similem in propria venientē non susciperent, an non contrà illos pios suis apud Deum Optimum commendarint precibus? an virum Dei mitissimum, ac illo singulari in pios animo pietatis ac studii abundātissimo tantùm ad accusandum, non ad excusandũ etiam credas apud

Dominum valere? Si quod in reproborum est pernitiem, agit indubiè, cur non multò magis, quod ad piorum salutem commendandam ac prouehendam facere potest, gerere est censendus? Orat igitur, omnibusq; piis benè consultum cupit. De noui verò Testamenti Patribus, quid frustrà id comprobare annitar? quorum tam præclara flagrantissimæ in nos charitatis extant testimonia? An orare dubites pro fratribus, nondum in regnum ex isto carcere Babylonico excitis, qui in eorum gratiam tot immēsos exantlarunt labores? tot insumpsere vigiliarum, peregrinationum, ac periculorum, ærumnarumq; sudores? Licèt vniuersi Sancti (ait D. Maximus Taurinensis Hom. in Martyres Tauricos) vbiq; sint & omnibus prosint, specialiter tamen pro nobis (Taurinensibus) interueniunt, qui & supplicia pro nobis pertulerunt. Sic & Petrus Chrysologus Hom. 7. Apollinarē. Cæsarius Arelatensis Hom. in Litaniis Sanctos orare demonstrat. Sed ne in meridie, quod habet prouerbium, lampadas videar accēdere, veterum Scriptorum testimoniis cōmemorandis supersedendū existimo, illud tantùm admonentes, vt pius Lector meminerit, hāc Sanctorū pro viuis fratribus orationem ita fuisse Christianis omninò omnibus olim persuasam, vt eam cōuellere nitens Vigilanti⁹, Ecclesiæ iudicio fuerit dānatus hæreticus.

Sed quia Aduersariorum pleriq; hîc nobiscum consentiūt, vt qui Augustanam retinent Confess. Saxonicam, & Vvirtemberg. horum suffragio satis cōtra dissentientes muniti, ad illam oppugnatissimam ab omnibus eorūdem Sanctorum inuocationem ex Catholica simul & Apostolica corroborandam doctrina nos accingamus.

QVi obtinentem apud Catholicos de Sanctorum inuocatione doctrinam oppugnant, ac veluti idololatricam volunt explosam, & Ecclesiis eiiciendā, ii ante Gregorii Magni tempora veteres Scriptores eius meminisse audent negare. Hieronymus contra Vigilantium, ait Apologia August. Confess. de honoribus loquitur Sanctorū, non de inuocatione. Neq; reliqui Scriptores ante Gregorium fecerunt mentionem inuocationis. Quod Apologiæ capitulum, quàm à vero absit lōgissimè, nullo negotio, vt videas, faciemus Lector candide, Solis luce manifestius. Ex iis igitur Scriptoribus statuenda nobis est Sanctorum inuocatio, qui ante Gregorii ætatē floruêre: ex quibus ad Apostolorū quàm possumus seculum, ascendemus proximè, vt æquo rerū arbitro nō nisi ex verbo Dei per Apostolos orbi Christiano semel tradito, atq; vti Iacobus appellat, ἐμφύτῳ, id est, insito liqueat, hanc Sanctorum inuocationis doctrinam fuisse prognatam, atque in hæc nostra vsq; tēpora ex perpetuo illo Apostolicæ doctrinæ seminario propagatam.

CA. XXVI Sanctorū inuocatio ante ann. 1200. Ecclesijs vsitatissima.

Apologiæ Augusta. vanitas ostenditur.

Fruitur inuocatiōis SS. antiquitas ordine retrogrado vsq; ad Apostolorum ætatē.

D. Augustinus huius Catalogi testimoniorum veteris Ecclesiæ ante Gregorium florentis meritò ceu antesignanus primū occupabit locū, quòd eius autoritas eximiè præ cæteris omniū apud Aduersarios locū nōdum amiserit. Hic igit quid nā de Sanctorū inuocatione nō modò

senserit,

senserit, sed publicè adeò docuerit, vno loco fecerit contestatum. Suas itaq; ouiculas Christianæ doctrinæ pabulo pro concione pascens, húc in modum ad D. Laurentii inuocationem exhortatur Hom. I. in eundem: Oremus igitur, inquiens, D. Laurentiũ fratres, qui dũ fide sua persecutoris flammas vicit, ostendit nobis per fidei ignem gehennæ incendia superari, & amore Christi diem iudicii non timeri. Et ne quid supersit scrupuli, audi quæso, quàm disertis verbis Augustinus D. Cyprianum cum Christo regnantem sibi inuocet auxiliatorem: Beatus Cyprianus, inquit lib. 7. cap. I. de Baptis. contra Donatist. sereniùs iam perspicit veritatẽ, quã meruit adipisci per charitatẽ. Adiuuet itaq; nos orationibus suis in istius carnis mortalitate, tanquã in caliginosa valle laborantes, vt donante Dño, quantùm possumus, bona eius imitemur."

D. August. Sãctos inuocat anno 400.

Augustin' D. Laurentiũ inuocat, & D. Cyprianũ vt adiuuet.

D. Ambrosius Occidentalis Ecclesiæ lumen clarissimum, suos illos Mediolanenses hortatur ad Martyrum inuocationẽ: Obsecrandi, ait lib. de Viduis, sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrociniũ vindicare. Idem in fine orationis funebris fratrem suum Satyrum inuocat: Properantem expecta, inquiẽs, festinantem adiuua. Rursus in fine orationis de fide Resurrect. ad eundẽ: Tuis intercessionibus (ait, fratrem alloquens cum Christo regnantem) mihi spero hoc posse conferri, vt citiùs desiderantem tui aduoces."

D. Ambrosius ad SS. inuocationem hortatur, & ipse adeò inuocat anno 380.

Hunc in modum omnis veterum Scriptorum chorus, qui ante Gregorii ætatẽ effloruit, concorditer concinit: quos nemo reprehendet recitari copiosiùs, quò illud Apologiæ Augustanæ Confessionis dictum vanissimè simul & imperitissimè appareat dictum.

D. Theodoretus ille Cyrensis vitam D. Ephrem conclusurus: Tu diuino, inquit, assistens altari, vitæq; principi, ac sacrosanctæ vnà cum Angelis sacrificans Trinitati, omnium nostrûm recordare, nobisque veniam impetra peccatorum.

Theodoretus anno 428.

Eadem ætate & apud Germanos D. Vigilius Tridentinus Episcopus: Nũc me immeritũ (ait in vita D. Sisimii & aliorum ad Simplicia.) vtroq; consortem paterno amore consolare, et cum eisdem Sanctis apud ipsos exorator accede, quatenùs possim die illa fimbriam aut Sacerdotum aut Martyrum iam omnibus sepositis peccatis attingere.

D. Vigili' Tridẽtin' anno 480

Quid Paulinum illum Nolanum singulare pietatis in pauperes exemplar, ac verè Euangelicum hîc commemorẽ? quem qui legere nõ grauatur, dubitare non potest, quin eius ætate, hoc est, anno Domini 400. omnis Italia, imò totus Occidens hac Sanctorũ inuocationis opinione fuerit non tantùm imbuta, sed plenissima. Non possum tamẽ omittere, quin vnum ex plurimis depromam locum, quo pius Lector ad veritatẽ persuadeatur pleniùs, nostrã doctrinã de Sanctorũ meritis & precibus non esse nouitiam, sed apud vetustissimos quosq; luculenter extare. Ait igitur 3. natali in D. Felicem Paulinus.

D. Paulin' Nolan' anno 400.

Quem bonitate pium, ſed maieſtate tremendum
Exora, vt precibus plenis, meritiſque redonet
Debita noſtra tuis. Cùm tu quoque, magna piorum
Portio, regnantem Felix comitaueris agnum.

S. Laurentium inuocat Africa anno 190.

Iam per Africam ſimili prorſus fide Sanctos fuiſſe ad auxilium inuocatos, quí dubites, qui Auguſtinũ audis verbis adeò diſertis iam-iam commemoratis, D. Laurentium in concione publica docentem inuocandum: Oremus igitur fratres D. Laurentium? quí, &c. Si de populi, quem docuit, more publico ambigis, cui nõ perſuadent illa, quæ Auguſtinus de Ciuit. Dei, lib. 22. cap. 8. narrat D. Laurentii miracula? ſanè vnus D. Ambroſii germanus frater Satyrus, publici magiſtratus cauſa ibi agens, ſuo vnius demonſtret exemplo, quíd nam tota Africa
« ad Laurentii excurrens reliquias, egerit: Tuis votis (ait Ambroſius in
« oratione funebri) apud D. Laurentium Martyrem impetratum eſſe
« nunc cognoſcimus commeatum: atque vtinam non ſolùm commea-
« tum, ſed etiam prolixum vitæ tempus rogaſses.

D. Hieronym' Paulam Rom. inuocat, anno 380.

Quid? quod D. Hierony. ſuam illam Paulam Ro. in Epitaphio inuocat: Vale ô Paula, & cultoris tui ſenectutem vltimam orationibus iuua. Fides & opera te Chriſto. ſociant. Præſens faciliùs impetrabis quod poſtulas.

D. Hilariõ inuocat anno 360.

Idem in ſuo Hilarione narrat Conſtantiam matronam in Cypro ad illius ſepulchrum peruigiles duxiſſe noctes, & quaſi cum præſente ad adiuuandas ſuas orationes ſermocinari ſolitam.

Gregorius Nyſſenus D. Theodorum inuocat 370

Hunc inuocationis morẽ per vniuerſam ea ætate obtinuiſſe Græciam, nunc illuſtrioribus aliquot clariſsimorũ Scriptorum teſtimoniis eſt confirmandum. D. Gregorius Nyſſenus in vita Theodori: Quanquàm vitá, ait, hanc tranſcendiſti, humanas tamen moleſtias & neceſſitates non ignoras: Impetra nobis pacem, & quæ ſeq. Et paulò antè: Tu legationis munere fungere apud communem Regem pro patria tua.

Prudenti' D. Laurentium 360.

Sic & Prudentius D. Laurentiũ: Audi benignus ſupplicem, Chriſti reum Prudentium, Et ſeruientem corpori Ablue vinclis ſeculi. Sic & alios aliis in hymnis.

Nazianzenus Baſilium inuocat an. 370

D. Gregorius ille Theologus, eadem qua nos fide, D. Baſiliũ ſuum inuocat auxiliatorẽ: Carnis ſtimulum, inquiens in Baſilium monodia, nobis diuinitùs datum Magiſtrum: ἢ ἱστᾶς ταῖς σεαυτοῦ πρεσβείαις, ἢ πείθεις καρτερῶς φέρειν: Id eſt, Aut tuis ipſius ſiſtas interceſsionibus, aut animum, vt toleranter ferat, inducito.

D. Ephrẽ Sanctos inuocat an. 160.

Sic & D. Ephrem Baſilii diſcipulus: Precamur beatiſsimi Martyres, ait Hom. in Mart. à Camaldul. verſa, vt pro nobis miſeris & peccatoribus & negligentiæ ſqualore ſordentibus, Dominũ interpellare dignemini, & quæ ſeq. & infrà: Me miſerũ veſtris iuuate precibus, vt in illa iudicii hora miſericordiã cõſequar, &c. Et iterũ: Pro me igitur miſero ante thronum maieſtatis adſiſtite, vt veſtris precibus ſaluari merear.

In

In virginis verò matris encomio idem, posteaquàm variis eam virtutum gemmis decoratam & præconiis prædicatã, dixisset eam spem desperatium, peccantium adiutricem, mundi solatium, orphanorum susceptionem, ægrotantium exultationem, omnium deniq; salutem, » adiecit, crebris lachrymis te ô celeberrima mater imploro, & aduoluor » tibi Domina mea: & quæ sequuntur. »

Diuę virginis encomia.

Quid autem Magnus Basilius ipse de hac Sanctorũ inuocatione senserit, simul & docuerit, operępretiũ existimo fuerit animaduertisse. Locum igitur vnũ ex Ho. in 40. Martyres scripta huc adferemus, quo luce ipsa meridiana efficiatur clariùs, non modò illius ętate Sanctos variis de causis cùm animæ, tum corporis ac valetudinis, fuisse publico Christianorum more inuocatos: sed suo etiam calculo istud comprobasse, adeoq; ad Sanctorum inuocationem fuisse exhortatum: πόσα σὺ ἔκαμες ἵνα ἕνα τινὰ εὕρῃς ὑπὲρ σοῦ δυσωποῦντα τὸν κύριον; τεσσαράκοντά εἰσιν ἤδη σύμφωνον ἀναπέμποντες προσευχήν. ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ἐκεῖ ἐστιν ὁ θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῶν. ὅπου δὲ μ᾽ τὶς ἀμφιβάλλει θεοῦ παρουσίαν; Quantum tibi laborandum, inquit, vt vnum quempiam inuenias, qui pro te Dominum deprecetur? Quadraginta iam sunt, qui consonantem fundũt orationem. Vbi duo aut tres in nomine Domini conueniunt, illic inter ipsos adest medius. Vbi quadraginta igitur, quis de præsentia Dei ambigat?

Basilij ętate fuisse Sanctos publicè inuocatos anno 350.

Iohannes Constantinopolitanus ab aureo orationis flumine dictus Chrysostomus, eandem vt cum illis Theologis professus est fidẽ, ita hanc de Sanctorum inuocatione doctrinã aureis suis condecorauit verbis. Itaq; Hom. 1. in epist. ad Philippeñ. hunc in modũ docuit Sanctos esse inuocandos: His, inquiens, cognitis, nec Sanctorũ preces contemnamus, neq; totum in illas proiiciamus. Hoc quidem, ne temerè insidiis exponamur: illud verò ne extra nullum lucrum & profectum excidamus, sed oremus, vt pro nobis precentur, manumq; porrigant.

Chrysost. Sãctos docet inuocandos anno 160.

Sic in eadem Ecclesia docuit antè Nectarius ille Constantinopolitanus. Nam Theodorum martyrem laudans, hisce verbis alloquitur: ὦ μαρτύρων ἀγλάισμα, ὦ ἁγίων ὡραϊσμός, ὦ θεοῦ δῶρον, ὡς ἀληθῶς. ὦ φύλαξ καὶ πρόμαχε πιστῶν ἀρραγέστατε μὴ ἐπιλάθῃ τῆς πτωχείας καὶ ταπεινώσεως, ἀλλ᾽ εἰς ἀεὶ ὑπὲρ ὑμῶν πρεσβεύων μὴ ἀποκάμοις παντάπασι. Et post pauca: ὡς οὖν σὺ χριστῷ ζῶν, καὶ αὐτῷ πλησιέστερον παριστάμενος ἵλεω τοῦτον σαῖς λιταῖς τοῖς δούλοις σου ποίησον, ὡς δι᾽ ἃ σοῦ τῶν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγέντες ἀνιαρῶν καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἀγαθῶν ἀπολαύωμεν. Quod Latinè est: O Martyrũ splendor ac Sanctorum decus, ô verum Theodorum ac Dei donum, ô inuictissime Christiani populi custos & propugnator, ne nostræ obsecro obliuiscaris inopiæ ac humilitatis siue afflictionis nostrę: nec vnquàm ô admirande pro nobis fatigeris intercedendo. Et iterùm post quædã: Cùm itaque apud Christum viuas, illique proximus assistas, tuis eum precibus reddas seruis tuis propitium, quò hisce diris malis per te liberati bonis istis cælestibus tandem perfruamur.

Nectarius Constantinopolitanus S. Theodorũ inuocat anno 350.

Adhęc ne qd supersit scrupuli, quin totus Oriẽs ante annos 1300

hanc

Origenes Sanctos inuocat anno 230.

hanc Catholicam de Sanctorum inuocatione doctrinam non modò tenuerit, sed prædicant adeò, agè illum alterum Ecclesiarum post Apostolos magistrum, aiebat Hieronymus, audiamus Origenem illum Adamantium, qui perspicuis admodùm verbis, quid hac de re senserit, facit libris editis contestatissimum. Sub finem igitur secundi libri, in D. Iob scripti, húc in modum eundem inuocare nihil addubitauit: " O beate Iob, inquiens, ora pro nobis miseris. Rursus, si vno tanti viri " non mouearis testimonio, alterum accipe: Incipiam me, ait in Lamen" to, genibus prosternere, & deprecari vniuersos Sanctos, vt mihi non " audenti petere propter nimietatem, succurrant: O Sancti Dei, vos la" chrymis & fletu dolore pleno rogo, vt procidatis misericordiis eius " pro me misero.

D. Cypriani ætate fuisse Sanctos inuocatos sub annũ Domini 160.

Verùm nolo multus esse in pluribus vetustissimorum Scriptorum testimoniis recitandis, quòd quibus hæc modò commemorata, nõ ad veritatem persuadeant, Patres ante Gregorium Romanum anno Domini 600. clarissimis iuxtà ac disertissimis verbis non inuocationis Sanctorum meminisse tantùm, sed inuocasse etiam, nulla sanè persuadeant vnquàm.

Vnum tamen superest exemplum, quod primę illius Apostolicę successionis tempore (sic enim Prisci appellabant secundum Christi nati seculum, in quo Apostolorum floruerunt Discipuli, Eusebio teste, 2. lib. cap. 23.) Solis luce demonstret clariùs, Sanctorum inuocationem ante annos circiter 1400. fuisse Christiano populo tum cognitum, tum vsitatum etiam.

Ex Gregorio Naziã zeno Sanctos ante annos plus minus 1400 fuisse inuocatos.

Panegyricam orationem ille prima Oratorum gloria, Nazianzenus D. Cypriano scripturus, protestatur, se illius vitam ac primam ad Christum Iesum ex Paganismo conuersionem, ex libro, quem ipse Cyprianus de sua, inquit, ediderat vita, descripturum ac deprompturum. Quanquàm Theologi huius verè Theologi fides tanta est apud omnes liberaliter educatos & institutos, vt de rerum, quas pro concione non modò in Angelorum præsentia narrare audebat, sed etiam literis mandatas, orbi toti in Christi iudicis cõspectu exhibere legẽdas, veritate nullus sit relictus ambigendi locus. Audi ergo Christiane lector, Euangelicæ de inuocandis Sanctis doctrinæ citra partium studium cupidè, quid nam ante annos plùs minùs 1400. in more publico Catholica habuerit Ecclesia.

D. virginẽ Mariã virguncula Christiana Cypri. philtris ac pharmaceutrisstentata inuocatam 160

Erat quum Cyprianus ille, nondum nomine Christo Iesu dato, sed auitis cæci Paganismi adhuc mersus hærebat tenebris, virgini cuidam ex Christianorum choro formosissimæ insanas moliretur potiundi insidias. Eius itaque amoribus discruciatus, cùm spem honestè consequẽdi, quod venabatur, videret nullam, alia item aggreditur via. Illam, quam deperibat infelix, magicis artibus (quarum cognitione, vti & Philosophię omnis peritia insigniter præstabat) & pharmaceutricis

philtris,

philtris, adeoq; dæmone quodam conciliatore ac internuntio tentat, via planè execrabili, ac scelere nefario. Quæ simulatque malum per- » sentiscere, ac insidias suæ structas pudicitiæ deprehendere, πάντων ἀπο- » γνοῦσα τῶν ἄλλων, ait Nazian. Orat. in D. Cypr. ex eius lib. ἐπὶ τὸν θεὸν καταφεύγει. » καὶ προστάτην ποιεῖται κατὰ τοῦ μισητοῦ πόθου τὸν ἑαυτῆς νυμφίον. & post paucula: καὶ » τὴν παρθένον Μαρίαν ἱκετεύουσα βοηθῆσαι παρθένῳ κινδυνευούσῃ. τὸ τῆς νηστείας καὶ χαμευνίας προβάλ- » λεται φάρμακον, quod est: Omnibus in vniuersum aliis diffisa præsidiis, ad » Deum confugit, & aduersus execrandum amorem sibi propugnato- » rem constituit suum sponsum, virginemque Mariam (addit paucis » intertextis) suppliciter deprecata, vt laboranti ac grauissimo in pericu » lo constitutæ virgini virgo ferret opem, ieiunii & chameunias siue » humicubationis pharmacum illius Cypriani carminibus obiecit. » Quod exemplum virginis Christianæ in disciplina Domini haud dubium rectè institutæ, sicuti Sanctorum inuocationem luce meridiana clariùs præ se fert, imò illustrat Cypriani ætate fuisse Christianis hominibus vsitatissimam: ita & eiusdem inuocationis antiquitatem planè arguit: quòd nimirùm ante annos circiter mille quadringentos fuerit in familiarem Christiani populi vsum recepta. Siquidem hanc Comœdiam (quæ Cyprianum Christo adduxit, ait Nazianzenus, imò ipse Cyprianus in sua vita) illi virgunculæ castissimæ Cyprianus, nõdum noster, fœdis adolescentiæ ignibus æstuans exhibuit: quod tempus in annum Domini circiter 160. incidisse argumento fuerit accuratior historiarum veterum calculatio.

Sed anteà maximum in primis mihi facturus videor operæpretium, si hanc Sanctorum inuocationem tot luculentissimis testium vt vetustissimorũ, ita locupletissimorum testimoniis ante Gregorii Romani seculum contestatam atque corroboratam, ad ipsam Apostolorum ætatem, quibus cœpi gradibus, subuehere atque adducere perrexero, quàm Apologiam Augustanam vanitatis modò demonstratæ aggrediar pleniùs conuincere. Iactent illi igitur apud imperitam iuxtà ac miseram suam plebeculam, veteres Scriptores non meminisse inuocationis Sanctorum: quod si adhuc ignorant esse vanitatis plenissimum, sunt sanè ipsi quidem imperitissimi. Sin cognorunt, bis sunt impiè sacrilegi, bis sacrilegè impii: quòd illiberalibus adeò mendaciis lectissimum Christi gregem fallunt, atque à vero seducũt Euangelio: tum quòd se ipsi inexpiabili contaminant scelere ac sacrilegio. Quisquis autem superiora cum animi legerit ac relegerit iudicio peruicacia non excæcato, Solis luce opinor perspiciet clariùs, nõ ante Gregorii ætatem tantùm, qui sub annũ Domini 600. Catholicæ præfuit Ecclesiæ, sed etiam dum ERA. scribebatur 500. & 450. 300. imo 200. adeoque 150. Cypriani adolescentis ætate: quæ in Apostolorum discipulos incurrebat Irenæum, Polycarpum, Iustinum atq; Pantenum, & alia illa florentis Ecclesiæ Christianæ columina.

C. XXVII. Inuocatio nem Sanctorum ad Apostolorum ætatē & doctrinam pertinere.

Eruitur Sāctorū inuocatiōis antiqtas Apoſtolica.

Quod vbi mecū penſiculatiùs voluo ac reuoluo, ſæpè animo meo ſubit, num vllis argumentis ad veritatem propenſis hanc Sanctorum inuocationem doctrinæ liquidò Apoſtolicæ poſſet quis referre acceptam, veramque illius ſeminarii Apoſtolici eſſe propaginem demonſtrare, adque illud doctrinæ myſticæ pertinere depoſitum? Quod me effecturum diffiderem nihil, ſi optata librorum aliquot deſideratorū mihi contingeret copia, quos apud quoſdam cum blattis & tineis digladiari accepimus. Agedum experiamur tamen cæleſti freti auxilio, quòd veritatem Catholicam inueſtigantibus vndiq; micantes affundit veritatis ſcintillas, ad illud doctrinæ Apoſtolicæ etiamnum per omnem Chriſtianum orbem obtinentis ſeminarium forti animo contendamus, ſi hinc fortè manifeſtioris nonnihil effulgeat lucis. Sicuti enim Sanctorum inuocationem iam annos circiter centum altiùs prouteximus, quàm aliquando magnorum virorum cenſuris credentes exiſtimauimus: ita alteros totos centum annos nos poſſe conſcendere altiùs confidimus: Hoc eſt, ad annum vſque Chriſti quinquageſimum, quod vbi demonſtrauerimus ęquo rerum arbitro ęſtimandum relinquemus, num hæc de Sanctorum inuocatione doctrina meritò Apoſtolos habuiſſe autores ſit cenſenda, nec ne? Quò igitur res quæ modò in manibus eſt, ſanè perobſcura plurimùm clariſsimæ capiat lucis, hoc videbatur anteà Epicheremate concluſa lectoribus exhibenda. Sanctorum feſta fuêre Apoſtolorum ætate celebrata, quare & Sanctorum inuocatio ab Apoſtolis fuit tradita. Antecedens illud non longa eget oſtenſione, quòd Aduerſarii non inficiabuntur, feſta Sanctorum fuiſſe ab Apoſtolis inſtituta, quia ad imitationem atque martyrii exhortationem fuiſſe inſtituta contendent, quod de aliis feſtis affirmant. Ne illorū tamen conſenſu nimis cupiā videamur nixi, erit hoc paucis ex Origene Adamātio de SS. Innocentiū feſto demonſtrādum.

Feſti dies Sanctis ab Apoſtolis dicati Sanctorum arguunt inuocationem.

Iam de argumentationis nexu atq; conſequentia eſt diſpiciendū, quæ hunc in modum, quod quidem arbitror, rata queat demonſtrari. Priſca Chriſti Eccleſia clariſs. Apoſtolorum diſcipulis illuſtrata, Martyrumq;, qui illorū diſcipulos audierant, auditoribus florens feſta Sanctorū cum eorundē inuocatione celebrauit. Efficitur hinc, quòd non niſi ab Apoſtolis Sanctorū inuocatio ſit exorta. Huius Epicherematis antecedēs ex D. Auguſt. Baſil. Nazianz. Nectario, Paulino, Petro Chryſologo, Origene deniq; ac Cōcilii Sardic. Canone confirmabitur: quo euicto, effecerimus, quod erat demonſtrandum. Agè igitur audiamus Adamātium illū Alexand. quidnam de Sanctorū Innocentiū feſto illa ætate anno Dñi 220. Catholica Chriſti tenuerit, crediderítq; Eccleſia.

Quòd feſt. ſāctorum dieb⁹ Sancti ad auxilium fuerint Apoſtolorum ætate inuocati.

Extat ex innumeris illis Adamantii ſcriptis, quæ Diuus Hieronymus epiſtola quadā ad Paulam cū M. Varronis operibus conferre non dubitauit, fragmentum Hom. in D. Matthæi Euangeliū, quod haud ſanè obſcura, quantum mihi quidem videre videor, ſuppeditet veſtigia,

quæ

quæ antiquitatis Christianæ Lectorem studiosum in antiquiorem præsentis de Sanctorum inuocatione dogmatis prouehat Origenem. Eius autem verba ita habent: Benè & secundum voluntatem Dei, » ait Homilia in illud Matthæi, Vox in Rama: Innocentium memoriam » Sancti Patres celebrari mandarũt sempiternam in Ecclesiis, velut pro » Domino morientium, velut pro Iudæis & Gentibus credituris, velut » etiam pro ipsis parentibus: quorum parentes præ nimio dolore percu » tiebãtur, vt eis intercesio filiorum apud Deum plurimùm profuisset. »

Quibus ex verbis initiò Sanctorum festa ad Apostolos esse referenda, satis manifestè licet perspicere: quod suo superiùs loco licet ostensum est fusiùs, tamen hîc vno verbo admonuisse non fuerit abs re: Memoriam, inquit, celebrari mandarunt sempiternam in Ecclesiis, quod quidnam aliud dicas, quàm quotannis diem illis fuisse designatum anniuersarium, qui dirum illud Herodis facinus præclaramque Innocentium Martyrum non loquendo, sed moriendo Christum Iesum confitentium, victoriam hominibus Christianis in memoriam reuocaret. Quòd si quis hîc tergiuersator obstrepat, memoriam illorum esse posse sempiternam, etiamsi festum eis diem non celebrarent Christiani: non poterit sanè effugere, quin vel illorum nomina fuisse publico in conuentu aliquando recitata fateatur: qui enim aliàs mandatum illud Patrum de celebranda illorum memoria sempiterna à piis posteris fuisset rebus ipsis impletum? Hæc autem res superiùs est pertractata fusiùs.

Iam si quis argutior rixari velit de illis voculis, Sancti Patres, iste suam miser prodat imperitiam turpiùs, quàm vt vlla sit oratione persequendus. Quos enim hîc alios accipias Sanctos Patres, quàm illos Ecclesiæ Christianæ autores & parentes Apostolos? qui vltra annum Christi centesimum eandem administrarunt: Vt nihil hîc dicam de hac loquendi formula, vt apud alios vetustissimos Scriptores, ita apud Origenem cùm primis vsitatissima. Sic enim αὐτονομασικῶς visum fuit Maioribus appellare nostræ fidei ac salutis parentes verissimos illos Euangelii Christi Iesu Apostolos.

Cæterùm illud quod additur, Innocentium puerorum festum e- » tiam pro parentibus tristi calamitate affectis fuisse celebrandum, vt fi- » liorum intercessio plurimùm prodesset, non tenuiter, quod inuestiga- » mus, redolet. Nam vti Sanctorum pro nobis orationem clariùs luce meridiana confirmat: ita minimè surdum habet inuocationis vestigium. Nam indefessa est Sanctorum pro fratribus superstitibus apud Deum Optimum Patrē deprecatio: verùm quæ die illis sacro pro nobis eorum adeò non oblitis, vt pios optemus patronos Deo funditur plus aliquid patrocinii auxiliique salutaris polliceri, imò complecti videtur. Ideo enim à Patribus hæc est in omnem posteritatem instituta festiuitas, ad illorum memoriam immortaliter celebrandam, vt & Iu-

dæis & Gentibus sint Ethnicis credituris, non parentibus modò ac Gentilibus suis prodesset plurimùm eorum memoria. Innocentium igitur pro Domino Christo enecatorum commemoratio quánam ob sectro credas ratione illo celebratam seculo? an alia quàm Basilii ætate Martyrum? an dispari, quàm Augustini, Ambrosii ac Hieronymi, Diuorum Laurentii, Geruasii, & Protasii festum? hisce ergo diebus Martyrum cuipiam sacris ad Sanctorum conueniebatur Memorias, siue sacellã in Martyrum memoriam Deo Optimo consecratã, vbi sacris ex more operabantur antistites, populus sacras audiebat lectiones, conciones, certaminis denique gloriosi triumphos: quibus cùm ad similes incitabantur pro Christi fide subeundos agones, tum ad mundi huius pereuntis vitæq; præterfugientis contemptum ardentißimũ instigabantur, accendebantur, inflammabantur.

Festa martyrũ olim piã habuerunt Sanctorum inuocationem coniunctam, præter imitatiõis atq; fidei exempla.

Verùm hosce pulcherrimos iuxtà ac suauißimos ex illis Synaxibus, atq; ad Sanctorũ sepulchra conuentibus non solùm reportabant fructus, vt nolũt aduersarii: sed emolumenti etiã salubrioris plurimũ, quod ex ardentißima Diuorum precibus solicitatorum intercesione à Deo Optimo consequebantur. Quod postremum, puta Martyrum inuocationem, si recolendis eorum pro Fide Christi depugnatis agonibus demonstraro, illa prisca Diui Augustini, Ambrosii ac Basilii ætate fuisse ex publico Christianæ Ecclesiæ more adhibitum, atque die Martyribus festo frequentatũ, videbitur opinor candidatis rerũ obscu rißarbitris Sanctorum innocentium festum non sine ipsorum inuocatione iuxta Apostolorũ voluntatem fuisse peractum atq; celebratũ.

Porrò illa florentis Ecclesiæ Christianæ ætate adhiberi ex more solitam Diuorum hanc inuocationem, quando ad illorum celebrandam memoriã populus concurrebat Christianus, ex sanctißimorum iuxtà ac doctißimorum Patrum Panagyricis & concionibus die illis festo ac loco illis sacro habitis perspicuum est cognoscere. Id primum de Occidente, mox & toto de Oriente declaratum dabimus. D. Augustinus suos erudiens Hyponenses, quónam modo diem D. Laurentio sacrum Christiani colerent, præter alia, quæ ad fidei illius, ac constantiæ, tolerantiæ, & cæterarum item virtutum imitationem faciũt, hisce est verbis exhortatus: Oremus igitur fratres, inquiens Hom. I. D. Laurentium, qui de fide sua, & quæ seq. superiùs recitata.

Ecclesiæ Occidẽtis nostri Sanctos inuocasse diebus festis.

S. Laurentiũ inuocat Augustinus cũ Africanis Ecclesijs.

Quid autem Romæ anniuersariis truculentißimi spectaculi diebus, quod D. Laurentiũ Archidiaconũ lentis igniũ flammis coctũ absumpsit, à pio Christiano populo nulla superstitione imbuto, aut corrupto fieri cõsueuerit, vnus nobis Prudẽtius Cæsar Augustan' V. cl. nostræ religionis rituũq; veterũ scriptor luculentiss. hymno huic Martyri scripto faciat contestatũ: qui ꝙ passim omnibus est in manibus, paucula huc inde adferemus. Laurentium igitur in cælesti regia depingens triumphantẽ ac cælestis Romæ creatũ perpetuum Consulẽ ita canit:

Laurentiũ inuocat Prudentius cum Italis & Hispanis.

Quæ

Quæ sit poteſtas credita,
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia.
Quibus ROGATVS annuis,
Quod quiſq; ſupplex POSTVLAT
Fert impetratum proſperè.
POSCVNT,litantur, INDICANT,
Et triſtis haud vllus redit.

Statim & ipſe Poëta ſua Chriſtianæ fidei vota, pmens, poſt tetraſtichō attexuit:
Hos inter ô Chriſti decus
AVDI, & Poëtam ruſticum
Cordis fatentem crimina,
Et facta prodentem ſua,
Indignus agnoſco & ſcio,
Quem Chriſtus ipſe exaudiat:
Sed per Patronos Martyres
Poteſt medelam conſequi.
Audi benignus ſupplicem
Chriſti reum Prudentium,
Et ſeruientem corpori
Ablue vinclis ſeculi.

Idem diem D. Hypolito ſacrum deſcribens, hunc cecinit in modum:
Mira loci pietas & prompta precantibus ara,
Spes hominum placida proſperitate iuuat.
Hic corruptelis animique & corporis æger
Oraui, quoties ſtratus opem merui?

Et rurſus aliquot verſiculis intertextis Ro. populi pietatē depingens:
Manè ſalutatum concurritur, omnis adorat
Pubes, eunt, redeunt Solis ad vſque obitum.
Conglobat in cuncum Latios ſimul & peregrinos
Permiſtim populos relligionis timor.

Iam de Ambroſio Romę & nato & inſtituto quis ambigat, an Sanctos diſsimili ratione docuerit colendos? qui eum ita audit docentem: Obſecrandi ſunt Martyres, inquit lib. de viduis, qui &c. Rurſus qui eundē audit ſuum germanum fratrem Satyrum clariſsima oratione, pectoris verò Chriſtiani pietate pleniſsima inuocantem: Tuis interceſsionibus (inquit orat. funeb. de fide Reſur.) mihi ſpero hoc poſſe conferri, vt citiùs deſiderantem tui aduoces. Rurſus ſub finem orat. I. funebris: Properantem, inquit, expecta, feſtinātem adiuua. Hunc in modum priſca illa Eccleſia Chriſtiana florens in Occidente, etiam aduerſariorum iudicio, Sanctos Dei Martyres diebus illis ſacris pręter agonis fortiſsimi memoriā, ac gratiarū actionē, ſedulumq; imitādę Fidei & profeſsionis ſtudiū ſalutarē etiā adhibebat publico ex more Sanctorū inuocationē.

Ambroſ. Sāctos inuocat cū Mediola.

Ecclesias Orientis Sanctos inuocasse diebus festis.

Porrò per Orientem eandem fuisse colendorum festorum Martyribus dicatorum rationem, ex vno atque altero Scriptore vetustissimo faciemus Solis luce manifestius. Nectarius ille tantoperè ab aduersariis celebratus, huius rei apud istos mereatur fidem locupletissimã, quòd in confessionis negotio laudibus adeò eximiis prædicare hunc nõ dubitant. Hic oratione die D. Theodoro Martyri sacro habita, hunc in modum alloquitur Sanctum à Iuliano illo interemptum: Cùm igitur apud Christum viuas, illiq; assistas proximus, ἵλεω τοῦτον ταῖς λιταῖς τοῖς δούλοις σου ποίησον, tuis eum precibus reddas seruis tuis propitium atq; placatum. An nõ hoc sit inuocare sanctum Dei Martyrem ἵλεω ποίησον redde placatum? tuis orationibus fac propitium? Eundẽ in modum Sanctos illos quadraginta Martyres Cæsarienses D. Basilius oratione in eos scripta publico ex more à Christianis hominibus fuisse inuocatos die illis anniuersario, luculentissimis demonstrat verbis, nõ vulgi morem duntaxat memorans, sed sua etiam adhortatione ad morem inuocandi tuendum & conseruandum instigans.

Nectarius Sanctos inuocat cũ Ecclesia Constantinopolitana.

Toto orbe fuisse Sanctos dieb' festis inuocatos.

Vnum adhæc ex Diuo Theodoreto attexam testimonium, quod hunc Martyres inuocandi morem per omnem Christianum orbem doceat fuisse illa ætate publicum maximè, atque apud omnes Christi Ecclesias receptissimum.

Libris igitur, quos omni eruditione atq; eloquentia plenissimos de curatione Affectionum Græcanicarum inscripsit, Apologiam texens honorationis Martyrum Christianorum: Qui prospera sunt va-
" letudine (inquiens lib. 8. depingens, quid nã Christiani apud Sanctorũ
" Martyrum busta diebus potissimùm festis agerent) conseruari eam sibi à Martyribus petunt, qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatem exposcunt. Insuper & steriles viri & mulieres dari sibi filios
" petunt, qui verò parentes sunt, integra sibi & propria custodiri, quæ
" consequuti sunt dona. Qui peregrè aliquò proficiscuntur, petunt mar
" tyres sibi esse comites in via, vel potiùs itineris duces: qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt acceptum beneficium confitentes.

Quid prisci à Martyribus petierunt.

Hunc planè in modum ante annos haud dubiè mille & centum, nedum Gregorii Romani ætate, qui anno Domini 600. floruit, per Occidentem testibus Augustino, Prudentio, Ambrosio: hunc in modum per Septentrionem testibus, Nectario, Chrysostomo, & Vigilio nostro Tridentino: hunc denique in modum per Meridiem & Orientem, vnde nata est religio, testibus D. Basilio, Nazianzeno, & Theodoreto Sanctorum festa colebantur, non ad cõmemorationem tantùm, aut ad imitationis exemplum duntaxat: sed ad inuocationem etiam. Hac enim fide ad Martyrum busta illo seculo prisco, quod Apostolorum discipulis ac Martyrum auditoribus floruit, accurrebatur vndiq;, vt Sanctorum intercessione precariò impetrata ipsis, aut malorũ adferrent remedia, aut bonorum diuitiitùs largiendorum solatia.

Toto orbe Sanctos fuisse diebus festis inuocatos.

Hanc

HAnc Martyrum Christianorum Dei Max. benignitate per orbem celeberrimorum, ac ex Christi Domini promisso non tantũ clarissimorum gloriam homines aliquot maligni suo à magistro inuidię cestro diabolo docti, eis inuidere, linguaq; maledica detrahere audebant, atq; insectari: quemadmodum D. Hieronymus libello aduersus Vigilantium Gallum istius belli instauratorem testatur: quorũ nugas partim à Tertulliano, partim ab aliis Catholicæ doctrinæ propugnatoribus quàm strenuis fuisse explosas ibidem docet.

C. XXVIII Hanc Martyrib⁹ gloriam Dæmones inuidebant & impij.

Verùm inter alios Eustathius quispiam exitit audacia magis profligata, qui non Sanctorũ modò tẽpla, siue vt appellabãt prisci, memorias atq; martyria, conuentusq; ad Martyrum sepulchra dãnare, ac delere aggrediebatur: sed ipsam quoq; Sanctis fusam orationem atq; inuocationem semel abolere. Porrò temerariam, imò sacrilegam, istius in sanctos Martyres iniuriam, quónam pacto Catholica Christi Iesu vindicarit Ecclesia, ex Cõcil. Gangr. nũc superest demonstrandũ, quod hac in primis de causa fuit conuocatum. Ideoq; ipsum & nos recitabimus libentiùs, quòd hunc colendi sanctos Martyres orando & ad auxiliũ inuocando ritum Apostolis adeò ipsis clarissimè referat acceptũ.

Eustathi⁹ inuocationis Sãctorũ hostis damnatus in Cõcilio Gangrensi ante annos 1240.

Epistola igitur Synodica ad Episcopos Armeniæ data, vbi Eustathiana pestis Manichæorum rabie partim inflammata grassabatur potissimũ, Patres causam, cur Gangras Paphlagoniæ cõuenissent, exponẽtes, inter alia ita scribunt: Collecta (inquiunt) in Gangris Synodus ob necessarias causas & Eustathii gesta cognoscenda, inueniens multa indecenter fieri ab his, qui eundem Eustathium sequuti sunt, necessariò statuit palàm omnibus facere & tollere, quæ ab illo malè commissa sunt. Declaratum enim est, hos nuptias culpare, &c. & infrà: loca sanctorum Martyrum, vel Basilicas contemnere, & omnes qui illuc conueniunt, & Sacramenta conficiũt, reprehendere. Istum igitur Eustachii errorem vt de Christianorum mentibus iam illo veneno malè afflatis delerent, ita Canone vigesimo statuunt: Si quis (inquiunt) per superbiam, tanquàm perfectum se existimans, conuentus qui per loca & Basilicas Sanctorum Martyrum fiunt, vel accusauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernẽdas esse crediderit, memoriasq; Sanctorum contemnendas, anathema sit.

Synodus Gangrẽsis ante Nicænam conuocata pꝛopter Sãctorum honores & inuocationem propugnãdam & statuendam.

Quibus sacri Concilii in vniuersali illa D. Constant. in Trullo regio palatio confirmati, verbis triplicem Eustathii errorem inter alios cognoscere in promptu est, 1. non esse conueniendum ad Martyrum pla, 2. duas Liturgias non esse ibi peragendas, 3. templa Martyrum esse contemnenda.

Eustathij prisci Hæretici errores tres damnati ĩ Concilio Gangrẽsi.

Quali porrò animi opinione Eustath. iste Martyrũ tẽpla voluerit contẽnenda, satis ex eo liquet perspicuè, ꝙ ad ea noluerit Christianis esse conueniendũ, siue vti est significãtius in Can. Græco βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν μαρτύρων, ꝙ abominãs Synaxes Martyrũ siue publicos illos

Templa Martyrũ quo sensu docuerit contemnẽda.

Christi-

Christiani populi conuentus fastidiens, quos apud Martyrum busta faciebant, & ad loca eis dedicata ex more confluerent, reprehenderit, adeoque ceu impium damnauerit. Quòd autem inter alia, quæ ibi ex more populi Christiani gerebãtur, Eustathius arroserit, & Sanctorum inuocationem, ex eo fiat conspicuum, quòd hæc Martyrum inuocatio iam tunc Nicæni Concilii tempore, quò isthæc Synodus est cõuocata, toto passim orbe Christiano fuerit peruagata atque vsitata: quod ex superiore illo testimoniorum liqueat catalogo, quẽ dudum texuimus ad huius Sanctorum inuocationis vetustatem cùm eruendam, tum demonstrandam.

Ante Concilium Nicænum fuisse Sãctos publico ecclesiarum more inuocatos.

De quo si quis sibi in mentem reuocet, quod ex D. Cypriani vita à Nazianzeno ex illius scriptis recitata de Africanæ Ecclesiæ more diximus, vbi virgũcula virginem matrem Mariam inuocabat anno 160. Rursus quòd ex Origene Adamantio tam disertè Sanctos inuocãte de Alexandrinæ, id est, Orientalis Ecclesiæ consuetudine anno 220. demonstrauimus, addubitare non poterit, quin ante Concilium Nicænum hæc Sanctorum inuocatio fuerit passim in vulgus non tam nota, quàm peruagata. Ceterùm ne quid apud accuratiores rerum priscarum perscrutatores desit argumenti, quò clariùs & in Armenia, vbi Eustathius Sanctos oppugnabat, demonstretur Sanctos fuisse inuocatos, agè ex D. Basilio Cappadocum gloria hoc doceatur: vt semel constet probatum, & ab Eustachio hanc Sanctorum inuocationem fuisse exagitatam, & Concilii Nicæni temporibus ad Martyres auxilii causa inuocandos fuisse concursitatum.

Diuus igitur Basilius quadraginta illos Martyres, qui sub Licinio Imperatore apud Sebasten, quæ Armeniæ secundæ Pentapolis est, ait Eustathius [a] Thessal. in Dionysium, quæ Epiphanio [b] est Pontus, in Aërio, gloriosissimum pro religione Christiana pugnarunt agonem, suo celebraturus panegyrico, hisce verbis publicum Armeniæ minoris siue Ponti, depinxit admodum luculẽter morem ad Martyres hosce concurrendi: πόσα σὺ ἔκαμες, inquit, ἵνα ἕνα τινὰ εὕρῃς ὑπὲρ σοῦ δυσωποῦντα τὸν κύριον; τεσσαράκοντά εἰσιν ἤδη σύμφωνον ἀναπέμποντες προσευχήν. ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ἐκεῖ ἐστιν ἐν μέσῳ αὐτῶν. ὅπου δὲ μ΄. τίς ἀμφιβάλλει θεοῦ παρουσίαν; ὁ θλιβόμενος ἐπὶ τοὺς τεσσαράκοντα καταφεύγει, ὁ εὐφραινόμενος ἐπ' αὐτοὺς ἀποτρέχει; ὁ μὲν ἵνα λύσιν εὕρῃ τῶν δυσχερῶν, ὁ δὲ ἵνα φυλαχθῇ αὐτῷ τὰ χρηστότερα. ἐνταῦθα γυνὴ εὐσεβὴς ὑπὲρ τέκνων εὐχομένη καταλαμβάνεται, ἀποδημοῦντι ἀνδρὶ τὴν ἐπάνοδον αἰτουμένη, ἀρρωστοῦντι τὴν σωτηρίαν. Quod est: Quantũ tibi laboris esset sumendum, vt vnum quempiam alicubi inuenias, qui pro te Deum deprecetur? Quadraginta sunt iam, qui consonantem fundunt orationem. Vbi duo aut tres in nomine Domini conueniunt, illic inter ipsos adest medius. Vbi igitur quadraginta, quis de præsentia Dei ambigat? Qui aduersis rebus conflictatur, ad quadraginta istos refugit: qui secundis lætus gaudet, ad eosdem accurrit: Ille quidem vt aduersis liberetur, hic verò vt res florentes ipsi conser-

[a] Vide Eustathium in Diony. de situ orbis.
[b] Epiphanium contra hæres.

conſeruentur. Hîc videre eſt matronam piam, quæ & pro filiorum ſa- „
lute deprecetur, & merito peregrè profecto reditum petat incolumē, „
& ægroto ſanitatem.

Quæ aurea D. Baſilii, quem iure τὸ τῆς πίστεως ἔρεισμα fidei columnam dixit Nazianzenus, verba, præterquàm quòd clariſsimè docent ſua ætate ſanctos hoſce 40. Martyres certatim fuiſſe ad auxilium inuocatos, illud etiam non obſcurè loquuntur, haud nouum fuiſſe horum illius ætatis inuentum, Martyres ad opitulationem implorare: ſed publico de more Chriſtianæ Eccleſiæ eſſe vſitatiſsimum: πόσα ἂν ἔκαμες ἵνα ἕνα πρεσβεύς: Quantum laboris, ait, inſumas, vt vnum alicubi inuenias, qui pro te Dominum deprecetur? Vt vnum alicubi, inquit, inuenias. An non hîc lector Chriſtiane vetuſtiſsimam illam peregrinādi ad Sanctorum buſta audias conſuetudinem?

Epiſt. 88. inter Baſilianas.

Illud verò: Qui rebus aduerſis conflictatur, ad iſtos accurrit, an non veterem ſignificet concurrendi ad iſtos 40. conſuetudinem?

Poſtremò illæ voces, τὸ εὐχομένη, & τὸ αἰτουμένη, matrona, inquit, pro filiis orat, & marito ſaluum petit reditūm, an non diſertiſsimè Sanctorum Martyrum pro ferendo auxilio ſonant inuocationem.

Cùm igitur hi quadraginta Martyres ante Concilium Nicænum ſub Licinio Imperatore trucidati, per Armeniam, vbi graſſabatur Martyrum hoſtis Euſtathius, fuerint tanto Chriſtiani populi concurſu frequentati, & inuocatione ad omne auxilii genus diſertè inuocati, effectū opinor, quòd fuit demonſtrādum, præter Synaxes ad Martyrum tēpla ab Euſtathio illo improbatas, & ipſam Martyrum inuocationē, quæ vel maximè videbatur priſcis illis hæreticis, ſicuti & noſtræ tempeſtatis, in Dei Opt. Max. gloriā iniuria, fuiſſe & oppugnatam, & quantum ei licuit apud Euſtathianos damnatam atq; deletam.

Eam igitur ſanctiſsimi Patres in Concilio Gangrenſi, imò Catholica veriùs Eccleſia (quippe quæ hoſce Ca. 6. vniuerſali Syno. in Trullo approbauit) credidit vindicandam ab iſta Euſtathii temeraria prophanatione, omnia illa probantes, quę per illud tempus in Martyrum templis more publico à Chriſtianis agerentur, & conuentus laudandi Dei cauſa, & Liturgias ſiue ſacrificia, quæ illic de more vni Deo in Martyrum gloriam offerebantur, & ipſam deniq; ſanctorum Martyrum ad auxilium ferendum inuocationem. Sed quānam ratione moti ſanctiſsimi illius Synodi Patres, hoſce populi Chriſtiani mores ab illa Euſtathii reprehenſione & damnatione vindicarint, operęprętium eſt animaduertere. Hinc enim liquebit illud, ad quod demonſtrandum copioſiùs de his diſſeruimus, inuocationem Sanctorum Apoſtolicam redolere traditionem, ętatemque reſipere Apoſtolicam. Synodum igitur ſancti Patres claudentes, ac redditis Canonum atq; conſtitutionū cauſis quaſi conſignantes, inter alia hūc in modum ſcribunt: Hæc autem, inquiunt, ſcripſimus (vobis Armenię Epiſcopis) non abſcindētes „

Sanctorū inuocationem & cultū Patres Cō. Gang. tuētur Apoſtolica Traditione.

Sanctos igitur Martyres Iulianus vnà cum Christo adeoque Deo vero semel abominatus non modò appellabat mortuos, ad antiquum illum, inquit, mortuum (Iesum Iudæum) multos recèns mortuos addentes: sed illorum quoque imagines cultumque criminabatur esse idololatriam, quod quò viuidiùs intelligatur, quàm isti Euangelici eodem agantur, quo Iulianus Apostata, spiritu, nonnihil depingemus luculentiùs. Imagines Sanctorum Iulianum esse calumniatum, vnus D. Basilius locus ex epistola contra Iulianum dudum commemoratus declarat manifestißimè. Porrò Sanctorum cultum tunc temporis à Christiana Ecclesia Martyribus exhibitum fuisse, illum quoque execratum ipsius Iuliani verbis nunc veniat cōfirmandum, vt ex eius defensione liqueat, num Sanctorum cultus atque inuocatio Apostolos habeat autores.

Vid. D. Cyrillum li. 6. ad Iulianum.

Sāctos appellat mortuos, vti hodie Euāgelici illū imitati Apostatam.

Vide sup. cap. 23.

Cùm Iulianus illam gygantomachiam conaretur instaurare, vt θεομάχος Deoque congressus Deum verum, quem Christiani post Iudęos colimus, cęlo exturbaret, suo Ioue in sedes Patri ereptas restituto (putabat enim demens sibi cæli quoque sceptra, sicuti terræ, contigisse, vt cui optasset, traderet: cui inuidisset, eriperet) Christianos de reiecta idololatria criminatus: Vnum Deum, inquit, pro multis Diis coluissetis, non hominē (Iesum Iudæū mortuū) imò non multos homines miseros, vsos lege dura quadā, &c. Sed hoc quidē malum, (Iesum esse Deum) accepit à Iohanne (Euangelista) principium. Quæ autem vos deinde adinueneritis, addentes ad illum antiquum mortuum (Iesum Iudæum) multos recèns mortuos quis pro dignitate abominaretur? Omnia monumenta implestis: quanquàm vobiscum nunquàm dictum sit: Aduolui sepulchris, & ea amplecti debere. In hanc autem venistis malitiam, vt super hac re neque verba Iesu Nazareni audienda esse putetis: Væ vobis Scribæ & Pharisæi, quia similes estis sepulchris dealbatis, &c. Si igitur immunditiā Iesus esse dicit plenā sepulchra, quo modo vos apud illa inuocatis Deum? Adiicit autem illis, quòd & discipulo quodam dicente, Domine permitte mihi, vt primùm abeam, & sepeliam patrem meum: ipse autem dixerit: Sequere me, &, sine mortuos sepelire mortuos suos. His igitur sic se habentibus, quare aduoluimini sepulchris? Impia isthæc Iuliani verba copiosiùs recitauimus, quò liqueat, quid eum in pio Sanctorum apud Christianos, quorum castra deseruerat Apostata, cultu habuerit malè, quod impius reprehendendum, insectandum, abominandum crediderit. Qui recitata illius verba mente assequitur, videt liquidißimè illos criminationum aceruos in duo potißimùm refluere capita, Christum & Sanctós illum pro Diis coli apud Christianos existimasse: Quodque apud Sanctorum sepulchra, quibus aduoluebantur, amplecterentur, addo exosculárentur, Deum inuocarent.

Vid. D. Cyrillum ad Iulianum.

Iuliani Apostat. criminatio ī Christianos, quòd Iesum Iudęum mortuū & mortuos alios multos colant, quodque ad mortuorū sepulchra aduoluti Deum inuocarēt.

Prius illud calumniæ Iuliani caput responsionem meretur nul-

lam, quòd sua vanitate vltrò in ventos abierit, nisi quòd fumos quosdam Euangelicis excitat. Alterum verò, quia nunc ab Euágelicis renouatur in Germania, sicuti olim à Vigilantio in Gallia, maiorem desiderat operam, sed huic loco non satis opportunam. Inferiùs enim refutabitur aptiùs Cap. 37. Proinde quò res, quæ in præsentiarum agitur, demonstretur liquidiùs, putà Sanctorum inuocationem Apostolos habere autores, animaduertendũ perdiligenter, ecquid istis Iuliani calumniis Patres nostri Orthodoxi responderint. Diuus Cyrillus abũ-

Vid. D. Cyrill. lib. 6. cõtra Iuli.

dè satisfactũ arbitratus: Sãctos, inquit, Martyres, neque Deos facimus, neque adorare (vt Deos) consueuimus. Laudamus eos potiùs summis " honoribus. Rursus: Proinde non est indignum, imò etiam necessariũ, " eos qui claris operibus gloriosi sunt, perpetuis honorari laudibus. Et " quoniam optimus iste Sanctos (inquit paulò pòst) non finit absque " reprehensione venerari, &c. nos autem non Deos factos esse Sanctos " Martyres diximus, sed omni honore dignari consueuimus. Quibus

Quo sensu sãctos colat Christiani.

verbis D. Cyrillus suam & Christianorum omnium, vti exposuit, ita defendit fidem, satis illius calumniis responsum arbitratus, si animũ, quo Sanctos Christiani venerantur & colunt, omniq́ue dignantur honore, exposuisset. Verùm D. Basilius istam Martyribus & Sanctis ad vnum omnibus inflictam ab Augusto iniuriam funditùs propulsaturus, originem huius Sanctorũ venerationis, quam Iulianus totam insectabatur, Christianis familiarem demonstrat Apostolicam: Suscipio & « sanctos Apostolos (inquit epistola ad Iulianum, cuius nobilissimum « fragmentum Actis Cõcilii Niceni 2. extat) Prophetas & Martyres, qui « pro me apud Deũ supplicãt, quò per illorum mediationem propitius « sit Deus noster benignissimus, & remissionẽ peccatorum mihi gratis « largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro, & « palàm adoro. Hoc enim nobis traditũ à sanctis Apostolis non est prohibendum. Quæ aurea D. Basilii verba etsi disertè Sanctorũ imagines euincant Apostolicas, quisquis tamen animaduerterit & Iuliani verba ex D. Cyrillo commemorata, quibus Christianorum venerationem Sanctis tunc temporis exhibitam idololatriæ cùm accusabat, tũ damnabat adeò, agnoscet perspicuè, hũc D. Basilii locum & Sanctorũ inuocationis eandem originem continere, quam dicit esse eorundem imaginum, hoc est, Apostolicã. Christianos enim Sanctos ad auxiliũ atq; intercessionẽ inuocasse, Deumq́; apud eorum sepulchra adorasse Iuliani ætate, non modò ex eius liqueat æqualibus & synchronis Nectario, Chrysostomo, Basilio, Nazianzeno, Nysseno, Prudentio, Ambrosio, Ephrem, Hieronymo, Paulino, Vigilio, aliisq́ue dudum commemoratis, sed ipsissimis etiam istius Apostatæ verbis: Si immundicia Iesus esse dicit plena sepulchra, quomodo vos apud ea inuocatis Deũ? Rursus: Nusquàm vobis dictũ est, Aduolui sepulchris, & ea amplecti debere. Iam quo ritu maiores nostri apud sepulchra Martyrum inuocarint

canunt Deum, an alio q̃ nos. Rursus: Quorsum Martyrum sepulchris aduoluerentur, & amplexantes exoscularentur, an non eodẽ quo nos hodie & consilio & auxilii spe, ex iis quæ dudũ ex Patribus attulimus notius fiat, q̃ quòd sit rememorandũ? Audite igitur Euangelici, cuiúsnam sit antiquitatis simul & autoritatis Sanctorũ inuocatio. Suscipio & SS. Apostolos (inquit Basil. contra Iul. SS. hostẽ) Prophetas & Martyres, q pro me apud Deũ supplicãt, quò per illorũ mediationem propitius sit Deus noster. Sãctos D. Basil. agnoscit mediatores, quò calũnias Iuliani in Sanctos impiè eiaculatas depelleret, quibus vnà cum illorũ imaginibus, eorundẽ & venerationem & cultum tunc temporis per Ecclesias Christianas toto orbe receptissimum oppugnabat.

Porrò Sancti inter Deũ & homines se præstant medios non vltrò tantũ, suaq; in nos pietate spontanea: sed à nobis etiã, multò ardentiùs & vehementiùs solicitati, aduocati, interpellati: ad quẽ modũ tunc tẽporis fuisse cultos, & publico ex more inuocatos, dudũ demõstrauimus. Quare cũ SS. cultum oẽm tunc Christianis solennẽ Iulianus immũdo agitatus spiritu oppugnarit, equidẽ arbitror D. Basil. hoc vno velut Aiacis clypeo non tantũ SS. imagines ꝓpugnasse: sed alia honoris, cultusq; Sanctis per id tẽpus à Christianis piè exhibiti genera. Alioqui eñ ne ex dimidio qdẽ Iuliani Apostatę calũnias de SS. veneratione impia intestatas obtriuisset, aut aboleuisset. Sicuti ergo sanctas Martyrũ imagines nõ esse prohibendas, ait Basil. Mag. quòd ab Apostolis essent traditæ: sic & oĩs veneratio cultusq; Sãctis in Ecclesia piè exhibitus nõ est " prohibendus, q̧ sic traditum sit ab Apostolis. Inter cultus autẽ & vene " rationẽ Sanctis tunc tẽporis cùm ista & Iulianus expugnaret, & Basil. aliiq; defenderẽt, fuisse solennẽ vsitatissimãq; toto orbe Christiano SS. inuocationẽ, q sibi lucẽ veritatis non inuidet, ex superioribus luce meridiana videat clariùs. Sed nos vela cõtrahamus, ad alia properaturi.

Sanctorum igitur inuocatio cùm Augustini ætate, Ambrosii atq; Prudentii, id est, anno Dñi 400. per Occidentem: ætate Basilii, Nectarii ac Nazianzeni, id est, anno Dñi 300. per Orientem: ætate Origenis & Cypriani, id est, anno Dñi 200. imò 160. in Africa & Alexandria Principibus Ecclesiæ Christianæ membris fuerit vsitata, atq; festis Martyrum diebus celebratissima, valdè ad veritatẽ videtur propensum & & Apostolorũ ætate, qua Innocẽtium festum teste Origene colebatur, SS. Innocentes fuisse ad auxilium atque intercessionem inuocatos.

Hæc eò persequuti sumus copiosius, quò illa impudens adeò Apologiæ Confess. Augustanę asseueratio vanitatis multò impudentissimæ Solis luce liquidiùs cõuinceretur. Eant nunc Protestantes, & suo isto Melanchthone apertæ adeò vanitatis siue per imperitiam, siue per fraudulẽtiam autore freti iactitent, Scriptores veteres ante Gregorii tempora non meminisse Sanctorum inuocationis, quã non solũ anteà centũ annos, id est, Augustini, Hieron. & Ambro. ætate: sed & ducẽtos

atque trecentos, imò circiter quadringentos quadraginta, hoc est, Cypriani adolescentis ætate, adeoque ipso Diuorum Apostolorum seculo demonstrauimus fuisse Ecclesiis Christianis ab ipsis Apostolis traditam.

CA. XXIX D. Hieronymũ aduersus Vigilantium defendisse Sanctorũ inuocationem, q̃ negat Melanchthõ Apol. Augustana.

CÆterùm quia Philippus Melanchthon Apologiæ Confessionis Augustanæ architectus, multum sibi inde pollicetur patrocinii, quod inficiari audebat, Diuum Hieronymum aduersus Vigilantium Gallum velitantem nihil de Sanctorum inuocatione agere: De honoribus, inquiens, loquitur Sanctorum, non de inuocatione, agè Lector Christiane, & hanc eius affirmationem demonstremus Melanchthonicam, id est, atro mendaciorum puluere vti alia plurima non aspersam modò, sed planè infectam. Citant & Hieronymum, inquit contra Vigilantium. In hac arena ante mille & centum annos vicit Hieronymus Vigilantium. Hîc triumphant aduersarii, quasi iam sit debellatum. Nec vident isti asini apud Hieronymum contra Vigilantium, nullam extare syllabam de inuocatione. Loquitur de honoribus Sanctorum, non de inuocatione. Neque reliqui Scriptores ante Gregorium fecerunt mentionem inuocationis. Hęc Philippus in Apologia. Sanè isthæc Melanchthonis sententia, verè scilicet Aristarchica, maximum in animo attenti scriptorum Diui Hieronymi lectoris relinquant scrupulum, an hunc D. Hieronymi aduersus Vigilantii hæreses libellum ipse legerit vnquàm (nisi nominis fortè autoritas præclarum Theologum ab ista coniectura vindicet) qui tanta oris confidentia pronũciat, nullã in eo Hieronymi scripto extare syllabam de Sanctorum inuocatione: sed de honoribus, inquit, loquitur, non de inuocatione. Equidem vereor, ne istud Philippi emblema de illorũ sit genere, quæ adolescens imprudẽs ab illis, quos iam senex præfatione Locorum Communium, anno 46. appellare non pudet θεοδιδάκτους, acceperat maiore animi nouorum cupidi studio, quàm orationis iudicio: quod frequens adeò ac propè annua eius palinodia, pristinæque sententiæ, scriptorumque suorum in vulgus effusorum non solùm reprehensio aut excusatio, sed aperta etiam damnatio doceat liquidiùs, quàm vt aliena vlla sit opus demonstratione. Adeò vt suam ipse sententiam, sed adolescentis, de libero arbitrio non dubitet, nunc sexagenario maior, Locis Communibus anno 52. editis Manichæorum pronunciare furorem: quod Locis Communibus anno 22. in orbem proiectis ipsissimum plenis buccis crepitabat Euangeliũ. Verùm ne illorũ suorum, quos dicit θεοδιδάκτους, Dei Spiritu afflatorum magistrorũ immodicè videatur nixus autoritate, eadẽ præfatione in Locos suos Cõmunes anno 46. & suum in Ecclesiæ doctrina cognoscenda, insumptum exponit studium: Mediocri cura, inquiens, & solicitudine inquisiui Ecclesię doctrinam. Sanè mi Philippe cura mediocris tot dogmatibus innouatis non sufficiebat, sed quàm nè mediocris quidem

fuerit

fuerit tibi Philippe huius rei ſolicitudo, arguunt loca plurima ex veteribus quidem recitata, ſed qua fide recitata, qua diligentia lecta, qua totius ſcripti animaduerſione penſitata, aliàs opportunior fuerit demonſtrandi locus. Certè præſens locus de Vigilantii doctrina: Rurſus de Fabiolæ matrimonio, quod ſuo infrà loco pertractabitur aptiùs, cuiuis æquo lectori demonſtrent Solis luce clariùs, quàm oſcitanter, quàm negligenter, quàm nullo cum animi aut iudicio aut præſentia legeris, quod à D. Hieronymo hiſce de rebus eſt literis commẽdatum. Sed ex diuerticulo ad inſtitutum redeat oratio. Conatur Melãchthon Vigilantium ſui erroris non tam parentem quàm renouatorem ab iniuſta infamiæ nota, qua Sanctorum inuocationem proculcare aggrediebatur, repurgare: quò ipſius dogma mille centum poſteà annis repullulaſcens, Catholicam faciliùs ſi non opprimat, vexet ſaltem doctrinam. Sanctorum honores vult illud Melanchthon oppugnaſſe, non inuocationem item. Sed Vigilantius ipſe ſuam contra Sanctos iſthæc vita defunctos cauſam agat. Non ei opus eſt Melanchthone Oratore atque patrono, per quem ei nulla ſit apud prudentem iudicem victoriæ ſpes, quòd meliorem eius cauſæ partem fraudulenter ſuppreſſam reticendo, indubiam aduerſario adferat victoriam. Ipſa igitur Vigilantii verba audiamus, ne cuiquam de quæſtionis inter illum & Diuum Hieronymum controuerſæ ſtatu reliquus ſit ambigendi locus: Dum viuimus (inquiebat, vti recitat Diuus Hieronymus) mutuò pro nobis orare poſſumus. Poſtquàm autẽ mortui fuerimus, nullius ſit pro alio exaudienda oratio: præſertim cùm Martyres vltionem ſanguinis obſecrantes impetrare nõ potuerũt. Quòd ſi quis apertiùs Vigilantii ſententiam explicatam cupiat, is & illud accipiat: Ergo cineres (inquiebat, teſte Hieronymo) ſuos amant animæ Martyrum, & circumuolant eos, ſemperque præſentes ſunt, ne fortè ſi aliquis precator aduenerit, abſentes audire non poſsint. An qui iſtas Vigilantii voces animo ſibi præſente audiat, expreſsius quid deſiderare queat, quò manifeſtiorem Vigilantii ſentẽtiam pleniùs aſſequatur? An non illud, Ne fortè ſi aliquis precator adueniat, abſentes Martyrum animæ audire nõ poſsint, clariſsimè Vigilantii ſenſum omnibus loquatur, quibus vel ſenſus cõmunis quantumcunq; pinguiſsimus ſit reliquus. An pcatores ſuos Martyrũ animę audire queãt niſi inuocatę? Quòd ſi Melanch. concedat, certè tantò eſt Vigilantio illo verè dormitantio dormitãtior, quãtò confeſſam illã, adeoq; argumẽti loco ab illo aſſumptã ſentẽtiã maiori animi malitia, q̃ imperitia nefariò ſacrilegio detrahere ſtudebat. Quũ itaq; diſertis adeò verbis Vigil. ipſe SS. inuocationẽ rideat: Ne ſi fortè (inqens) pcator adueniat, abſentes audire non poſsint, qs nõ ſtupeat, imò lugeat poti⁹, illiberalia iſthæc Melãcht. tot liberalibus fruſtrà diſciplinis eruditi mẽdacia: qbus vetuſtã illã Cathol. Chriſti Eccleſiæ de SS. inuocat. doctrinã euertere atq; delere conabaẽ.

Quàm ſedulus ac curatusve terũ Theologorũ lector Melãchthon.

Melanchthon ſuo etiam Vigilãtio demonſtratur perfid⁹ mutilator.

Vigilantij verba, qb⁹ SS. inuocationẽ oppugnabat quod negat Melanchthon.

Apologiæ Augustan. cõfutatio.

Nec vident, inquit, isti asini apud Hieronymum nullam extare syllabam de Sanctorum inuocatione. Certè Philippe an non veriùs istis asinis, quos egregia isthac Euangelica scilicet dicis modestia, te magis asinum facias, iudicet quilibet æquus rerum arbiter, quòd perspicuam illam sententiam, nedum illas duarum vocum, Precatores & Audire, tot syllabas asinina prorsus ruditate, nec audieris clarè apud D. Hieronymum personantes, nec videris luculenter emicantes. At Hieronymus loquitur de Sanctorum honoribus, nō de inuocatione? An quia D. Hieronymus hanc materiam (vt ipse ait) quæ apertam habuit blasphemiam, quæque indignationem magis scribentis, quàm testimoniorum multitudinem efflagitabat, non ad viuum prorsus reseruerit, commotus nimirùm Vigilantianæ doctrinæ blasphema impietate, Ideóne tantum de Sanctorum honoribus, non similiter de inuocatione (quod tamen vtrunq; districtis telis nominatim ille oppugnabat) egisse credendus sit, quum Vigilantii errorem non eius proprium aut inuentum, sed priscum veterum hæreticorum esse figmentum, claris verbis pronunciat? hæreseosque nota infamat, atq; ad Porphyrii adeò maledicta referendum demonstrat? Nisi enim Sanctorum inuocationem sibi illo contra Vigilantii calumnias libello defendendam suscepisset, quorsum post expugnatas illius de Martyrum honoribus ratiunculas, nouas Vigilantii attulisset sententias, quibus & Martyres nō esse inuocandos ille astruere conabatur? Quæ cùm apertam, ait, haberent blasphemiam, non aliud impiæ illius contra Martyrum inuocationem doctrinæ opposuit, quàm, Oportebat, inquiens, te in vltimas terras deportandum, rides de reliquiis Martyrum, & cum autore huius hęreseos Eunomio Ecclesiis Christi calumniam struis, quæ ille contra Ecclesiam loquitur. Omnes enim sectatores eius Basilicas Apostolorum & Martyrum non ingrediuntur. Scribit aduersus hæresim tuam Tertullianus in Scorpiaco, & quæ seq. Quibus verbis D. Hieronymus certissimè Vigilantium credidit iugulatū, quòd eius errorem de veteri Caynæ hæreseos germine, & recentioribus Eunomii hæreticii reliquiis repullulascentem demonstrarit, nolens apertam sopiti dudum dogmatis impii blasphemiam refutare diffusiùs: quam Tertullianum ante annos plus minùs ducentos euertisse commemorat. Posterorum namque innouatos errores ad originem reuocasse, refutasse est. Cæterùm pergit Melanchthon teterrimas, crassissimasque vltroneæ improbitatis dicam, an imprudentis cæcitatis suæ tenebras prodere: Sed neque reliqui veteres Scriptores, inquit, ante Gregorium fecerunt mentionem inuocationis. An non tibi satis erat Philippe vnum Hieronymum sacrilego isto mendacio contaminasse, nisi & omnem veterum Scriptorum Chorum vsque ad Gregorium eadem fœditate commaculasses? Itáne omnes in vniuersum Sacræ Theologiæ studiosos putas Demiphones Philippe, quibus Phormiana isthac confidentia sic

Vide hic Sanctorū hostes sua in herba enectos.

Philip. Melanchthō plurima imperitè & impudēter asserit.

tia sic illudas? Non tam altùm dormiunt vestris insanis clamoribus nimis quàm excitati, non tam iacet porrò veterum Scriptorum lectio Dei consilio in lucem retracta. An igitur quenquam veterum Scriptorum Lectorem tua scripta lecturum existimasti? Si existimasti, turpissima te ipse fœdasti imperitiæ macula, quæ tuam veterum Scriptorum lectionem nullo planè negotio conuincunt, aut turpi ignauia oscitantem, aut perniciosæ fraudis studio dissimulantem. Si non existimasti, rectè sanè tibi apud coniuratos istius factionis popellos controuersiarum arbitros tibi victoriam pollicebaris, qui tibi graui adeò doctrinarum planè omnium censori primas haud grauatim deferunt, tuo illi ἰφα αὐτος prorsus suffragaturi, vbi confidentem istam asseuerationem suo pro iudicio expenderint. Verùm quàm eos cæco tuo præiudicio miserè fallas, quàm eis tuo imperitissimo errore præsentissima sempiternæ perditionis pericula crees, quàm denique eos tuo magisterio vt oppidò incautè, ita multò infelicissimè credulos in horrendas à clarissima Catholicæ veritatis luce abducas tenebras, omnibus nullo prorsus negotio fiat perspicuum, qui vel perfunctoriè veterum Scriptorum monumenta perlustrarint. Quorum ex scriptis quia paulò antè prolixum contexuimus Catalogum, nolumus in re adeò perspicua recensenda inutiliter esse copiosi: quem Lector antiquitatis Christianæ studiosus nullo illinc potest repetere negotio.

Philip. Melanchthonis vanitas proditur.

Tot illustribus igitur clarissimorum veterum Patrum Augustini, Hieronymi, Ambrosii, Basilii, Nazianzeni, Chrysostomi, Nectarii, Origenis, adeoq; D. Cypriani testimoniis suprà commemoratis, quis non mortalium ingenuè victus agnoscat Sanctorum inuocationem ante Gregorii tempora fuisse in Catholica Christi Ecclesia vsitatissimam? cuius præclari isti autores nobis commemorati disertis adeò verbis ita meminere, vt & ipsi Sanctos ad orandum pro se, suisque apud Deum Optimum peccatis delendis suppliciter sint deprecati. Quare Melanchthonis semidoctam dicam Theologiam, an perniciosè fraudulentam, quis non iure miretur, imò execretur potiùs? quòd locupletissima hæc simulque clarissima veterum Patrum testimonia, aut imperitus turpiter ignorarit, aut iniquo veritatis agnitæ odio fraudulenter dissimularit. Si ignorauit, non profectò sibi istas Theologi partes inter tam varias disciplinarum arreptas professiones, vt vanam suæ Encyclopędias opinionem hominibus excitaret, vsurpare debuit. Sin istorum conscius (nam nullum illorum perlegisse quis meritò dubitet?) prudens dissimulauit, non debuit sanè contra omnem fidem bonam suos patronos, imò clientulos veriùs, quos fucato verborum lenocinio à veritate abductos susceperat Apologiâ illâ defendendos in re tanta, quæ certissimo æternæ salutis cum discrimine est coniuncta, exitialiter fallere.

CA. XXX. Refutatur errores Philip. Melan. Apol. Augu. circa Sancto. inuocationem.

CAeterùm post euicta Melanchthonis mendacia, de Sanctorum inuocatione aduersus Vigilantium, vt aiebat, ab Hieronymo non defensa, nec apud veteres ante Gregorium non commemorata, hîc nunc caput de Sanctorũ inuocatione foret concludendum, ni ipsum aliis variis hæreticorum erroribus, tanquàm symptomatibus exhulceratum, aut vulneribus potiùs quasi afflictum, medicam alicuius Hypocratis manum desideraret accuratiorem. Quò igitur fratribus infirmioribus, qui aduersariorum oratione ad popularem fraudem miro ingenio comparata facilè à vero seducantur, consulamus, dabimus pro nostra virili operam, vt reliqui circa Sanctorum inuocationem errores nunc tempestatis grassantes, ad veritatis Euangelicæ Solem producti, tanquàm meridiano die nebulæ perspiciantur vltrò euanescere. Proinde reliquos Melanch. si non furores, at errores tamẽ dolendũ magis, q̃ mirandum in modũ cæcos allato licèt non Anticyris helleboro, longè sanè illo salubriori ex veterum Scriptorum hortis, tanq̃ de Narthecio, studeamus purgare, atq; ad sanitatẽ, si quo modo liceat, reuocare.

Sanctos etiam ꝓ singulis orare, nõ modò in gñe ꝓ Ecclesia

Sanctos itaq; orare pro nobis affirmat, sed ne iuuocandos agnoscat, pro singulis orare negat: In genere tantũ, inquit, orant Sancti pro Ecclesia vniuersa, & postea: Hæret & hic error apud doctos, quòd singulis Sanctis certę procurationes commissæ sunt, vt Anna diuitias largiatur, Sebastianus arceat pestilentiam, Valentinus medeatur morbo comitiali, Georgius tueatur equites. Hæ persuasiones planè sunt ortæ ex Ethnicis exemplis. Sic enim putabatur Iuno ditare, Febris arcere febrem, Castor & Pollux defendere equites, &c. Et in Confessione Saxonicæ doctrinæ Tridẽtini Concilii, quod ipsi aiunt oblatæ id passus planè quod de istius generis hominibus D. Paulus diuinitùs pronunciauerit: Mali homines, inquit, & seductores (siue vt Paulus habet γόητες, qui facundiæ præstigiis, atq; fucato eloquẽtiæ lenocinio homines imperitos in animi stuporem, suiq; obliuionẽ pręcipitatos, veritatis fuco circumscribũt, vt voluptaria quadam erroris titillatione deliniti, haud aliter atq; maleficio affecti & præstigio ludificati sua incommoda atque periculo vel præsentissima non videant, nedũ timeant) huiusmodi, inquit Paulus, seductores in peius promouent errãtes, & in errorem præcipitantes, quod ex impiis istis vocibus non fuerit cuiquam obscurum animaduertere: Prostrati ad statuas, inquit, Melanchth. cum toto Vvirtenbergensi conciliabulo, inuocant alii alia numina, ab Anna petuntur diuitiæ, vt à Iunone: à Georgio victoria, vt à Marte: ab aliis alia. Denique hi furores manifestè contumeliosi sunt aduersus Deum.

Impostores in peius & maiorẽ impietatẽ proficiũt.

Quanquàm ista Melanchthonis sine mente voces ob apertam, quam habent, blasphemiam, piorum potiùs excitent indignationem, quàm vberiorẽ, fusioremq; desiderent ex veterũ testimoniorũ recitatione cõfutationẽ: tamẽ ꝙ infirmioribus fratribus ex insanę istius blasphemię ꝓfligatione, imò medicatione, nõnihil sperem⁹ salubrioris antidoti, simul

ſimul & firmioris auxilii acceſſurum, videbatur fidei noſtræ ratio co piosiùs reddenda. Quòd igitur aſſeuerat Melanchthon, Sanctos in genere tantùm pro vniuerſa Eccleſia orare, paucis nunc eſt antè perſtringendum, alia deinde ſuo ordine pertractanda. Sanctos itaque non in genere tantùm orare, ſed pro ſuorum quoſque ſingulis nominatim preces Deo Opt. fundere, ex perſpicua illa vetuſtiſsimorũ Patrum inuocandi formula fiat Solis luce manifeſtius. Niſi enim Sanctorum orationes pro Chriſtianorum ſingulis, nõ tantùm in genere, apud Deum Optimum fuſas, ſingulis item conducere tota Chriſtianæ Eccleſiæ crediſsiſſet antiquitas, qua temeritate, imò fruſtranea certè ſtoliditate veteres omnes inuocant Sanctos, vt ſui memores pro ſeſe Deum Optimum deprecentur? Quorſum Origenes illos ita ingeminat threnos: Incipiam deprecari vniuerſos Sanctos, vt mihi non audenti petere ſuccurrant, O Sancti Dei vos lachrymis peto, vt procidatis miſericordiis eius pro me miſero? Quorſum illud Nazianzenus, niſi Diuum Baſilium pro ſe nominatim Deo Optimo ſupplicaturum crediſſet, ὁ νῦν ὁ μὲν ἐστιν οὐρανοῖς κἀκεῖ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ὡς οἶμαι προσφέρων θυσίας καὶ τοῦ λαοῦ προσευχόμενος: Nnnc (inquit) in cælis beatus agit Baſil. illicq́; pro nobis, quod equidem arbitror, offert ſacrificia, atq; pro populo deprecatur: & illud ſuperiùs recitatũ, σὺ δὲ ἡμᾶς ἐποπτεύοις ἄνωθεν, &c. Tu verò nos cælitùs aſpice, carnisq́ue aculeum nobis diuinitùs datum tuis ipſius precibus aut ſiſte, aut toleranter perferre perſuade. Quorſum Chryſoſtomus populum ſuum Sanctos inuocare docet: Oremus, inquit, etiam vt pro nobis precentur, niſi ſingulorum vota à Sanctis apud Deũ commendãda, & Sanctos pro ſingulis orare, & ipſe indubius crediſſet, & ſuis omnibus indubitanter perſuaſum cupiuiſſet?

Veteres Patres orant Sanctos vt sui memores pro se intercedant.

Origenes.

Naziāze.

Vide hæc teſtimon. ſuperiꝰ pleniora.

Chryſoſt.

Iam de Auguſtino quis relinquatur dubitãdi locus, qui cùm publicè ſuos exhortabatur: Oremus, inquit Hom. 1. in Diuum Laurentiũ, fratres, Beatum Laurentium: tum priuatim de ſuo ſibi Nibridio certum adeò pollicebatur interceſsionis apud Deum patrocinium, vt ſcripto fuerit conteſtatus: Non ſic arbitror Nibridium, inquit Confeſs. libris inebriari ex fonte viuo, vt obliuiſcatur mei. Hieronymus ſuã fidẽ diſertè promit: Bleſilla tua filia, inquit ad Paulam, pro te iam Dominum rogat, mihiq́ue vt de eius mente ſecurus ſim, veniam impetrat peccatorum. Sic & illa Apoſtolicorum diſcipulorum ætate, quò breuis ſim, Diua virgo mater Maria ab illa Cypriani nondum noſtri amaſia in auxilium inuocabatur, quæ, vti Nazianzenus ex Cypriani vita ab ipſo ait, deſcripta παρθένον Μαρίαν ἱκετεύουσα βοηθῆσαι παρθένῳ κινδυνευούσῃ Mariam virginem ſupplex deprecabatur, vt ſibi periclitanti virgunculæ ferret opem aduerſus intentata ab illo impuri amoris philtra.

Auguſtin.

Hierony.

An poſt clariſsima iſthæc doctiſsimorum Patrum Catholicæ Chriſti Eccleſię reuerà columinum teſtimonia quiſpiam citra dementiam affirmare audeat, Sanctos pro vniuerſa Eccleſia in genere tan-

tùm orare, non pro ſingulis item, quum illas nihil minùs quàm genericas audiat ab omnibus ingeminatas voces, Sãctos orare pro me, pro te, pro nobis, pro vobis?

CA. XXXI

Sanctos rectè ad certi gñis auxilium & patrocinium inuocari.

IAm porrò illum errorem, quem Melanchthon dicit apud doctos quoque hærere, in lucem protrahamus, vt ex Melanchthonicis erutus tenebris, illuſtre ſibi ſuum veritatis lumen recuperet: Quòd ſingulis, inquit, Sanctis certæ procurationes commiſſæ ſint, vt Anna diuitias largiatur, Sebaſtianus arceat peſtilentiam, Valentinus medeatur morbo Comitiali, Georgius tueatur equites: haud bona certè fide facis Philippe, qui ob ſtulta potiùs quàm impia aliquot anicularum deliria Catholicam Chriſtianæ Eccleſiæ fidem contumelioſiùs tibi exiſtimaris proſcindendam, imperitiſque priſcæ veritatis Catholicæ adoleſcentulis propinare volueris deridendam. An quia ille Sanctorum inuocationem, vt certè non tam ſuperſtitione, quàm delira aut imperita veriùs perſuaſione fortaſsis contaminarunt, ita non inuexerunt item. Hinc SS. ſingulis certas commiſſas eſſe procurationes, (vt tu inuidioſiùs exaggerando vocas) conſequatur? Quid ſi illæ non tã mentis delirio, quàm rerum familiarium inopia preſſæ diuitias ſibi D. Annæ precibus polliceantur in Saxonia, certè in noſtro Belgio, quod equidẽ ſciam, non faciunt, an iſthac ratione Sanctorum inuocatio ſit contaminata, quæ ad illa in vniuerſum omnia, quæ Dei erga nos miſellos clementia deſtinat in ſalutem bona faciliùs impetranda ſemper à Chriſtianis hominibus fuit adhibita? Quid igitur, ſi quiſpiam hæc aut illa corporis animiúe bona ita ab vno Sanctorum quopiam petat, vt non idem ab alio, an Sancto huic hanc in rem inuocato deprehendatur iniurius, qui vnum ſibi illius precibus optet à Deo Optimo impetratũ, cuius opera & interceſsione ad vniuerſa ſemel ſibi vel ad vitę communis conuictum, vel periculorum deprecationem, vel bonorum cõſeruationem neceſſaria: eadẽ planè facilitate & eodẽ prorſus iure vtatur? Quid non enim rerum nobis neceſſariarũ fratribus ſuis à Deo benigniſsimo ſimul & liberaliſsimo patre impetrẽt facilè Sancti, cuius gratia ipſi & bona iſthæc omnia contempſere hilariter, & vitam adeò ipſam commutauêre alacriter.

Illud fortaſsis in Annæberga factum putabat.

Per Sãctos quoslibet quælibet conſequamur bona

Quàm ſit vetus Sanctos ad certi gñis auxilia inuocare.

Verùm falſa nouitatis opinio iſtos noſtri ſeculi hæreticos offendit. Quare hunc Catholicæ noſtræ Eccleſiæ morem à veteribus quoq; Patribus ante annos mille ducentos ſolenni etiam Chriſtianis omnibus conſuetudine fuiſſe vſitatiſsimum, comprobemus. Diuus Baſilius ſuæ Eccleſiæ Cæſarienſis morem luculenter admodùm viuis adhibitis precationum coloribus depingit Homilia in quadraginta Martyres conſcripta, poſt narratam eorum clariſsimam aduerſus impios victoriam, & fortiſsimam inter intollerabiles corporis in Chriſtiana fide conſtantiam, ita ſubnectens eorum præconia: ὅτι εἰσὶ μοὶ τὴν κατὰ ἡμᾶς χώραν διαλαβόντες, οἱονεὶ πύργοι τινὲς συνεχεῖς ἀσφάλειαν ὄντ

τὴν

τὴν ἀσφάλειαν κατὰ δρομῆς παρεχόμενοι: οὐχ ἑνὶ τόπῳ ἑαυτοὺς κατακλείσαντες, ἀλλὰ πολλοῖς ἤδη ἐπιξενωθέντες χωρίοις, καὶ πολλὰς πατρίδας κατακοσμήσαντες. καὶ τὸ παράδοξον οὐ καθ᾽ ἕνα διαμερισθέντες τοῖς δεχομένοις ἐπιφοιτῶσιν, ἀλλὰ ἀναμιχθέντες ἀλλήλοις, ἡνωμένως χορεύουσιν. Et paulò post: ἡ ἄφθονος εὐεργεσία, ἡ μὴ δαπανωμένη χάρις, ἑτοίμη βοήθεια χριστιανοῖς ἐκκλησία Μαρτύρων, στρατὸς τροπαιοφόρων, χορὸς δοξολογούντων τὸν κύριον. πόσα ἂν ἔκαμες ἵνα ἕνα εὕροις ὑπὲρ σοῦ δυσωποῦντα τὸν κύριον; Τεσσαρακοντά εἰσιν ἤδη σύμφωνον ἀναπέμποντες προσευχήν. ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ἐκεῖ ἐστιν ἐν μέσῳ αὐτῶν: ὅπου δὲ τεσσαράκοντα τίς ἀμφιβάλλει θεοῦ παρουσίαν; ὁ θλιβόμενος ἐπὶ τοὺς μ᾽ καταφεύγει, ὁ εὐφραινόμενος ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀποτρέχει. ὁ μὲν ἵνα λύσιν εὕρῃ τῶν δυσχερῶν: ὁ δὲ ἵνα φυλαχθῇ αὐτῷ τὰ χρηστότερα. ἐνταῦθα γυνὴ εὐσεβὴς ὑπὲρ τέκνων εὐχομένη καταλαμβάνεται, ἀποδημοῦντι ἀνδρὶ τὴν ἐπάνοδον αἰτουμένη, ἀρρωστοῦντι τὴν σωτηρίαν. μετὰ μαρτύρων γενέσθω τὰ αἰτήματα ὑμῶν, οἱ νεανίσκοι τοὺς ἡλικιώτας μιμείσθωσαν. Quod est: Isti sunt, qui regionem nostrã complexi tanquã » continenentes quædam arces ab hostium incursionibus securitatẽ no » bis præstãt, non vno loco sese includentes, sed multis iam regionibus » hospitio excepti, multas etiam prouincias exornantes, & quod fidem » omnem superat, non singulatim diuisi ad suos ventitant hospites, sed » sibi mutuò coniuncti vnà ingrediunt. Et quibusdã intextis: Beneficen » tia copiosissima, gratia prorsus inexhausta, paratũ Christianis auxiliũ » est Martyrũ ędes, triumphatorũ exercitus, chorus Deum laudibus cele » brans. Quantũ tibi laboris esset sumendum, vt vnum quempiã alicubi » inuenias, q pro te Deũ precetur? Quadraginta iam sunt, qui concordẽ » fundũt orationẽ. Vbi duo aut tres in nomine Dñi cõueniũt, illic inter » ipsos adest medius. Vbi igitur 40. quis de præsentia Dei ambigat? Qui » aduersis rebus conflictatur, ad 40. istos refugit: qui secundis lætus gau- » det, ad eosdem accurrit: ille quidẽ, vt aduersis liberetur: hic verò vt res » floréres ipsi conseruentur perpetuæ. Isthic videre est matronam piam, » quę & pro filiorum salute deprecetur, & marito peregrè profectò redi- » tum petat incolumem, & ægroto sanitatem. Cum Martyribus vestræ » fiant preces, adolescentes suos imitentur æquales.

Quibus D. Basilii verbis an quispiam Christiani pectoris preces sanctis Martyribus fusas viuidioribus depingat coloribus? quos qui clara præsentis animi acie acutum cernit, & accuratè perspicit, an non illas Christianorum ad Sanctos orationes cum nostri populi Christiani precibus planè per omnia consonare lætus agnoscat? Præterquàm enim quòd egregias aliquot sanctorum Martyrum laudes prædicat, quodque suo intercessionis præsidio totas regiones ab hostium vexationibus liberant, quodque Christianis præsentisimum exhibeant auxilium: Insuper adeò ipsos iam adesse præsentes disertè pronunciat, qui Deum suis, inquiens, pro te precibus placant, Deumque præsentem tibi reddunt, alioqui absuturum, vt tibi opem adferat, alioqui non exauditurus. Quod quia dictum implicatiùs, distributione gemina adhibita euoluit apertiùs: Qui, inquit, rebus afflictioribus laborat, & qui florẽte rerũ fortuna gaudet, ad istos 40. Martyres accurrit: ille quidẽ vt ab ingenti calamitatis incõmodo expediatur: hic verò vt res secũdæ sint sibi perpetuæ: eodẽ & pia matrona accedit ꝓ filiis ꝓcatura,

Preces Christianorum ad Sãctos ante annos 1200. cum hodiernis congruũt

Petitur à Sanctis æ tate Basil. bona fortuna, & valetudo, op tatusque peregrinationis successus.

vtque marito peregrè agenti reditum felicem petat, ægroto bonam valetudinem. Quid igitur D. Basilii intersit, vnúsne omnia ista, si ita res ferat, sibi quisque à Sanctis Martyribus postulet, an varii varia? an ideo Sanctorum gloria fuerit imminuta, quòd non simul, quæ impetrare à Deo Optimo queant, omnia ab omnibus petantur? Quàm igitur insanum est, hic Cæsariensem aliquam matronam rebus alioqui omnibus florentem, sed mariti tantùm absentis reditu discruciatam, aut ægrotantis labore afflictam, à Sanctis istis quadraginta postulantem per illorum intercessiones siue saluum in patria reditum, siue bonam illi imprecantem valetudinem, accusare aut idololatriæ, quòd Sanctos inuocet: aut superstitionis, quòd certum rei genus à certis sibi Sanctis exoptet, quam Basilii illius Magni doctrina, adeoque exhortatio, sic instituit? quam illius autoritas defendit? quam illius denique sententia ab omni superstitionis, nedum idololatriæ nota absoluit? Sed hodie, inquiunt, ita à Valentino comitialis morbi queritur curatio, à Sebastiano pestis depulsio, quasi illi vni rei aut præstandæ aut deprecandæ soli ipsi valeant, quasique certa istorum duntaxat malorum procuratio eis sit solis credita. An quia peculiares quasdam Dei dotes Sanctis agnoscimus distributas, hinc in eos deprehendamur iniurii, quòd ipsorum laudes prædicamus, aut Dei Optimi dona celebramus, quibus illos diuinitùs esse præditos quotidiana discimus atque conspicimus experientia? An non ad illustrandam Sanctorum gloriam, qua Deus Maximus fidos sibi ministros ex promisso celebres efficere est dignatus, mirificè faciat, quòd Valentinum comitialis morbi curatione reddiderit apud Christianos gloriosum? Quòd Sebastianum teterrimæ pestis auersione non dubiis probata sæpiùs exemplis effecerit Christianis celeberrimum? An igitur quòd hisce in rebus frequenti rerum experientia teste isti Sancti singularia Christianis illorũ opem apud Deum Optimum implorantibus attulerint præ cæteris solatia, hinc aliis in negotiis aut prosperis conseruandis, aut aduersis deprecandis minùs valere sint piis existimandi? Non certè Melanchthon, non posset & Valentinus, cui comitialis morbi procurationem tu eius præsidium atq; auxilium ludendo commissam dicis, isti quoq; Melanchthon phrænesi adferre inuocatus opem, nisi vsitato Phræneticorũ more & Diuorum simul & hominum auxilia impius contempsisses.

Certũ patrocinium Sanctis tributum nõ est idololatricũ.

Quum igitur D. Basilius Christiani sui populi preces apud venerandos iure optimo, imò diuino mandato Sanctorum cineres fusas laudet, adeoque ad eas frequentandas disertè exhortetur, quibus prisci Maiores nostri Catholicæ Christi Ecclesiæ matris omnium nostrûm filii reuerà Germani à Sanctis Martyribus & diuitiarum largitionem & conseruationem, mariti item absentis reditum felicem, & ægroti valetudinem meliorem sibi exoptare assolent, quid istis hominibus sanæ mentis esse reliquum est existimandum, qui Catholicis to-

tius

tius Christianæ Ecclesiæ moribus tanta impudentia obstrepere, imò contentiose contradicere nihil verentur? Sed ne istam D. Basilii sententiam quasi vnius tantùm Ecclesiæ propriam vitiligatores oratione sua studeant eleuare, alterum item locum ex Theodoreti thesauro adducemus, quem θεραπευτικὴν τῶν Ἑλληνικῶν παθημάτων inscripsit, quo peruersis Ethnicorum effectibus in vniuersum omnibus salutare medicamentum quasi de Narthecio promptum adhibere nititur: vt & Persicæ Ecclesiæ mos vsitatissimus, quinimò Catholicæ veriùs, nullos dubitatiuncularum scrupulos apud studiosos veritatis amplexandæ indagatores relinquat: qui hoc nomine fuerit nostro instituto longè aptissimus, quòd totius Orientalis, imò vniuersalis Christianæ potiùs Ecclesiæ, ritum atque consuetudinem toti Ethnicorum populo vbique gentium degenti legendam disertè proponit. Martyrum templa, inquit Theodoretus libro octauo, conspicua cernuntur, magnitudineque præstantia, omni præterea ornatus genere variata. Neque verò huc per annum semel, aut bis, aut quinquies aduentamus, sed in eis sæpenumerò dies festos peragimus, sæpè diebus singulis eorum Martyrum Domino laudes hymnosque cantamus. Qui prospera sunt valetudine, conseruari eam sibi à Martyribus petunt. Qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatem exposcunt. Insuper & steriles mulieres, & viri, dari sibi filios petunt: qui verò parentes sunt, integra sibi & propria custodiri, quæ consecuti sunt dona. Item qui peregrè aliquo proficiscuntur, petunt Martyres sibi esse comites in via: vel potiùs itineres duces: qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes: Non qui se ad Deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei Martyres, tanquàm diuinos homines, intercessoresque sibi eos apud Deum aduocent, atque precentur. Piè verò fideliterque precatos ea maximè consequi quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei dona persoluunt, manifesta nimirùm adeptæ sanitatis indicia. Nam alii quidem oculorum, alii verò pedum, alii porrò manuum simulachra suspendunt ex argento, auroúe confecta: gratissimè namq; accipit eorum Dominus, qualiacunque sunt, dona, nec exigua nec vilia dedignatur: quippe qui ea pro ferentis facultate metitur. An isto Theodoreti testimonio quidquam dicatur apertius, ad veteris Catholicæ Christi Ecclesiæ mores atque consuetudinem exprimendam? An à sanis ingeniis, nullo peruicaciæ fascino delusis quidquam desideretur locupletius ad veritatem priscæ istius doctrinæ discendam? Nam viuida simul hypotiposi, & accurata precum ad Sanctos fusarum distributione totam de Sanctorum inuocatione, cultu, anathematibus, sotyriis, donisque aliis beneficiorum à Deo Optimo Maximo Sanctorum intercessione impetratorum testibus doctrinam ita disertè explicatam complectitur, vt vel

Quid Diui Theodoreti ætate à SS. Christiani petierint porrò totum Christianum.

Vide li. 8. Theodor. de curatio.

Templa Sanctorũ.

Festa Sanctorum.

Valetudo bona.

Morbos depcantur

Steriliaté.

Saluũ reditum.

Sanctorũ comitatũ.

Reduces offerũt Sãct. anathemata.

Vota ad Sãctos in periculis.

Sotiria Sãctorũ oblata.

Pedes cærei.

Manus.

Oculi aurei.

vt vel illud ſolùm hominibus, citra pertinaciam veritatis Euangelicæ ſtudioſis, abundè prorſus ſufficiat ad effrenem ingenii laſciuientis luxuriam comprimendam, & maledicam oris impuri blaſphemiam cohibendam.

C. XXXII.

Inuocationem Sāctorū ad certi generis auxilia nō esse natā ex Ethnicis exēplis

ISta igitur ante mille centum annos Sanctorum inuocationis exempla, quæ totius Catholicæ Chriſti Eccleſiæ vſitatam doctrinam apud eximios illos D. Baſilium, & D. Theodoretum Eccleſiæ Chriſtianæ Proceres pro indubitata ſimul & ſaluberrima impetrandi faciliùs à Deo Optimo ratione populo Chriſtiano propoſitam expreſſe continent, rabidum Melanchthonis & Saxonum furorē nimis manifeſtè produnt: hæ perſuaſiones, inquiunt in Confeſsione Saxonica, planè ſunt ortæ ex Ethnicis exemplis. Sic enim putabatur Iuno ditare, febris arcere febrim. Vtinam Chriſtianæ antiquitatis ita fuiſſes peritus Philippe, atque iſtius Ethnicæ ſtudioſus, nunquàm profectò in ſacrilegas iſtas animi impii conceptiones fuiſſes prolapſus. Sed dum omnium diſciplinarum glorioſam illam imprudenter magis, quàm vtiliter, ſectaris Encyclopædiam atque ſcientiarum orbem, eam quæ in primis tibi fuerat perdiſcenda incognitam tibi, prudētia planè, vt ille ait, animali reliquiſti. Si quis (ait Salomon) erit conſummatus inter filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum computabitur. Et quidem perfunctorium Theologiæ ſolidioris ſtudium (vt nihil de veterum Theologorum ſcriptis nunc commemoretur, quæ ſeſe, quod ex tuis recitationibus conuincatur, vix conteſtentur lecta atque relecta, niſi quando tuis ſomniis aduerſaria atroces perpetiebātur mutilationum truncationes, & calamitoſas diſtortionum eluxationes) cōmēta iſthæc tua in ſacras literas nouo ſenſu conficta: & loci tui Theologici nimis apertè pronunciant. Nam vt illa ſi quis ſeriò atque ſedulo perlegat ſtudio, nulla prorſus difficultate veram eruditionis iſtius inopiam prudenti atque vigilanti Lectori produnt: quæ variis diſciplinarum profeſsionibus intenta hîc veluti fatigata ſupinatur, & quaſi languida oſcitat, dum fragmenta fragmentis centonum more conſuuntur, dum ramenta ramentis farraginis in morem ferruminantur: Ita iſti ob variam ſententiarum tuarum de principibus adeò Fidei dogmatibus inconſtantiam te Protēa quendam clamitant. Adeò namque tua ſcripta abs ſeſe ipſa mutuò diſſonant diſsidio, vt qui nouiſsimam Melanchthonis de controuerſo aliquo dogmate deſideret cognoſcere ſententiam, non huic quadrimum ingenii iſtius mirè abortientis fœtum, à quo trimus noua ſit doctrinæ facie alienus: non huic etiam trimum animi tui catulum, à quo bimulus tota ſit dogmatum ſpecie diuerſus inſpexiſſe fuerit ſatis, ſed hornotinus item partus diligenter ſit quotannis interrogandus: Ecquid eius parens nunc immutatum, atque à veteri ſua ſententia innouatum in lucem ediderit? At iniuriam tibi fecerit aliquis Melanchthon, ſi Lesbiam illam hæreticorum

Philipp. error impius Sanctos ex ſolidioris Theologię imperitia.

1. Cor. 2.

Commētarij Melāch tho. centones atque farragines Inconditę

Loci Commun. Philip. Melāc. ſua doctrinę varietate autoris produnt inſcitiam Theologicam.

rum planè omnium regulam, qua sua sibi conficta dogmata, toties quoties libeat, non liceat item, testamentorum more eadem autoritatis ac meræ potestatis facilitate refingere, te demonstret allatis rerum exemplis studiose obseruasse: quòd de ingenii tui indole omnium planè hæreticorum communi, qua personæ tuæ decorum miro ac constāti prorsus variegatæ inconstantiæ artificio doctissimè exprimis, addubitasse immeritò videri queat. Sed agam in præsentia, quod agitur, illa aliàs fusiùs. Si tam assiduus fuisses Philippe literarum sacrarum, atque bonarum, quas dicunt, cultor, non potuisset, mihi crede, tibi in mentem venisse vnquàm, publicas istas populi Christiani toto planè terrarum orbe vno ac consentiente isto Sanctos inuocandi modo vtentis ex ipso vsque sui exordio persuasiones ab Ethnicis planè exemplis, vti ais, esse ortas, quas paulò superiùs ex sanctissimis puri Christianismi informatoribus, Basilio, inquam, & Theodoreto, ante annos mille ducentos docuimus fuisse, non solùm Christianæ plebi ad faciliùs Deum Optimum exorandum propositas: verùmetiam aduersus quotidiana Ethnicorum conuitia defensas. At quia humilem Theologiæ cognitionem sublimis bonarum literarum (vtinam tibi bonarū) vicit fastus, hinc quod firmius erat inualidiori: vanitati, veritas: errori, fides denique ipsa Christi, prò dolor, cedere cogebatur: mediocri quiquidem cura & solicitudine, ais præfat. Locor. Commun. anni 46. te inquisiuisse Ecclesiæ doctrinam: sanè qualis fuerit disertiùs tui ingenii fœtus tam sibi dissimiles, vt pugnantes non dicam, arguit, quàm vt in præsentiarum sit fusiùs persequendum. Sed nos ad rem reuertamur. Christianum itaque de Sanctorum ad certi generis auxilium, opemq́; prçstandam inuocatione dogma ad Ethnicorum exempla irreligioso prorsus reuocas sacrilegio. Sic em, inquis, putabat Iuno ditare, Febris arcere febrim. Itáne verò Philippe, quod Christianorū cū Paganismo si voces spectes, est cōmune, statim Paganismi dixeris reliquias? an qa cæca Ethnicorum mens Iunonem incœstā meretriculam diuitias adferre posse hallucinabatur, Febrimq́ue vanissimo Deç ornatam titulo arcere febrim, ideóne ex eorū dicēdum sit ortū exemplis, quod isthęc à Diuis sibi pro suæ quilibet egestatis ratione postulamus? Distribuit enim Deus Max. dona sua prout vult. Quos itā igitur Sanctorū donare dignatus est miraculorum prærogatiuis, quas pro suo pius arbitrio in Ecclesię suę, hoc est, corporis Christi filii sui adhuc plurimorū donorū indigentiæ obnoxii vsum, Sāctorumq́; honorē celebrandū, suamq́; in primis gloriam illustrandā, interdū quidem, vt fides feliciùs crescat, & vegetius adolescat, effundit liberaliùs: interdum verò ne eadem fides illorum consuetudine frigescat: quorum nouitate flagrauit, adhibet parciùs. Petuntur igitur ab Anna diuitiæ, à Valentino salubritas, quid tū? Sed ita olim (inquis) à Iunone & Castore. O acutum Philosophum. Etiam ab igne algentes petimus calorem, à Sole lucem, ideóne petitur, vt

Doctrinæ inconstantia omnium hæreticorum tessera a Melāchthone egregiè expressa.

Patrocinia Sanctorum certa impiè ad exempla Ethnica à Melācht. reuocari.

Cur Sācti quibusdā clarent miraculorū prærogatiuis ad tēpus.

Augusti. 1. Retractat. cap. 13.

à Romanis olim Vestam sacrumque ignem colentibus petebatur?aut à Persis suum mitram?Res ergo eadem persistens,alio atq; alio modo in vsum adhibita aut legitimè vsurpatur,aut impiè colitur. Petûtur ergo ab Anna diuitiæ,vt olim à Iunone: sed vt iam rectè ab igne calor petitur,atq; ciborum concoctio: à Sole item lumen:non quidem vt Deo, sed vt veri Dei,qui eas functiones dedit,ministro atq; necessario naturæ istius iustrumento:Ita & ab Anna,aliisque petuntur diuitię,sanitas, saluus in patriam reditus,felix puerperarum partus,& alia, quæ miserrima exilii istius ærumna,corporisque infirmitas, quæ multos heu nimiùm subit casus, ad faciliorem commodioremque sui & in aduersis sustentationem,& in prosperis conseruationem necessario efflagitare cognoscitur. Non quidem Annam vt Iunonem quampiam diuitiis, aut Georgium vt quempiam Martem victoriæ,aut Rochum vt Apollinem quempiã pestilentiæ præfectos credimus,quibus has velut commissas esse ṗcurationes,docet Christianorum Ecclesia Catholica: quasi vni isti dono à Deo Optimo sua quisque intercesione ad porrigendum mortalibus impetrato ita sint aut alligati, aut contenti Sãcti, vt nullum more Iunonis incœstæ,aut Martis parricidiæ nequeant adferre aliud:sed quòd aut rerum experientia docuerit Deum Opt.Max. ad huius Martyris sacras reliquias quędam morborum per Martyrum inuocationem curasse genera,quæ alibi certa causa,licet occulta(quid enim temerè faciat diuina illa sapiẽtia?) non curabâtur:aut Christiani illos Sanctos suis quotidianis malis eximios præ cæteris sensere alexios atque depulsores,quorum inuocatione quotidianus vsus testabatur res afflictas faciliùs instaurari, aut prosperas feliciùs cõnseruari. Nam quemadmodum Christus pullulantẽ suam Ecclesiam in arido mundi istius agro atq; sabuloso, difficilis de veritate Euãgelicorum dogmatũ persuasionis sterilitate in fœcundo exundantissimis charismatum Spiritus irrigauit riuulis & pluuiis voluntariis, hoc est, satæ Euangelicæ doctrinæ dulcissimis,ac iuxta Prophetæ vaticinium accepta à Deo patre dona, vti Paulus interpretatur ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις, hominibus elargiabatur, quibus admirandam suæ religioni opinionem ita apud omnes excitauit,vt exitus matutini & vesperæ(ait ille),delectarit,id est, Orientem vnde aurora prodit,& Occidentem,qui vesperam aduehit, blandissimo Apostolicæ prædicationis omnigenis signorũ,miraculorumq; formis instructa fomẽto atq; illectamẽto animos hominũ incredulitatis asperitate scabros leuigarit, atq; iucũdissimo suauissimè affulgentis Euãgelicæ veritatis blandimento demulserit:Ita eandem suã Ecclesiã Christus toto passim orbe firmiter iam constitutã,ac feliciter florentẽ tenui quodam miraculorum quasi rore non tam irrigauit,quàm aspersit leuiter.Quod enim linguas,id est,facultatem varia hominum idiomata atque dialectos sonandi diuinitùs datam Diuus Paulus in signum datas esse non fidelibus, sed infidelibus, id est, ad τοῖς ἀπίστοις Ethnicos

Vnde nata certa Diuorum ac Martyrũ patrocinia,vt aut pesti, aut febri medeantur.

Eadem miraculorũ apud Sanctorũ corpora fuit ratio, quę exoriente Ecclesia donorum Spiritus sancti.

Psal.67

Ephes.4.

Psal.64.

1. Cor.14.

Ethnicos, Iudæosque nondum Christo ascriptos in fidei obedientiam inducendos, non ad Christianos aut erudiendos aut confirmandos, disertè affirmat, perspicuè de aliorum Christi donorum Ecclesiæ suæ minùs necessariorum generibus intelligendum, rei ipsius veritas docet apertiùs, quàm quòd sit pertractandum copiosiùs. Illos igitur qui durissimam totius orbis non Romani duntaxat, sed & Iudaici, Persici, imò Indici quoque & Gothici susceperant Christo conuertendi, atq; tabernaculum Dauid, quod deciderat, eiusque diruta reædificandi prouinciam locupletissimis illis ταῖς τοῦ πνεύματος ἀπαρχαῖς Spiritus sancti primitiis vero bonorum omnium copiæ cornu cumulatos oportebat: ne quid vel ad linguas, omnium planè nationum doctè sonandas, vel pertinaces corporis morbos mirabiliter sanandos, vel admirandas in speciē Dæmonum præstigias miraculose superandas deesse videretur. Istis igitur miraculorum charismatibus Christus sui nominis cultores initiò passim omnes pro suæ quemq; fidei ratione donabat. Deinde præcipuos tantùm suæ religionis propagatores ista Spiritus sancti dona singulariter ornabant. Postquàm hæc verò, satis iam orbi persuasa Christianæ fidei veritate, non potuit benignissimus animorum simul & corporum saluator suis ouiculis deesse nec auxiliator nec liberator. Quod igitur Petrus & Paulus viui per Græciam & Italiam stupenda miraculorum operatione perfecerant, id post duo aut tria secula Diuus Stephanus mortuus per Africam, Geruasius & Protasius per Galliam, alii per alias prouincias mirificè præstabant; quorum miraculorum Catalogum qui desideret verissimum, consulat Augustinum de Ciuitate Dei libr. 22. cap. 8. Verùm & hic quoque quosdam miraculorum quasi gradus Christum obseruasse, ipsa rerum veritas veteribus ex historiis obseruata apertissimè loquitur. Nam nō omnes Sanctos omnibus planè in vniuersum malorum generibus depellendis fuisse Dei consilio licèt obscuro, certò tamen, efficaces vel Augustini seculum luculenter testetur, quo non omnia apud omnes omnium Sanctorū memorias perficiebātur miracula, quæ apud quorundam tantùm peragebantur. Sed verba D. Augustini epistola 137. ad clerum suum populumque Hypponensem inscribenda duximus: Vbiq; quidem Deus est, inquit, & nullo continetur loco, vel includitur, » qui condidit omnia. Veruntamen ad ista quæ hominibus visibiliter » nota sunt, quis potest Dei cōsilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? multis enim notissima est sanctitas illius loci, vbi beati Felicis Nolensis corpus conditum est, quò volui vt pergeret Bonifacius presbyter (à quodā stupri accusatus) qa inde nobis faciliùs, fideliusque scribi potest, quicquid in eorum aliquo diuinitùs » fuerit propalatum. Nam & nos nouimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, vbi mirabiliter & terribiliter Dæmones confitētur, furem quendam, qui ad eum locum venerat, vt falsum iurando deciperet,

Amos 9. Act. 15.

Cur ortus Ecclesiæ tot Spiritus sancti donis ornat.

Inclinatio miraculorū in Ecclesia quando.

D. Stephani miracula per Africam anno 300. Geruasij & Insubria.

Nō omnes SS. oibus ornati Spiritus sancti donis aut omnia faciebant miracula.

Cur non omnia vbique fiant miracula Augustini ætate.

Miracula Mediolani fiebant quæ nō in Africa.

 compul-

"compulsum fuisse furtum confiteri,& quod abstulerat reddere. Nun-
"quid non & Africa sanctorum Martyrum corporibus plena est, & ta-
"men hic nusquam scimus talia fieri? Sicut enim, quod Apostolus dicit,
"non omnes Sancti habent diiudicationem Spirituum: ita nec in om-
"nibus memoriis Sanctorum ista voluit fieri, qui diuidit propria vni-
cuique vt vult. Quibus ex verbis clarissimè demonstratur, etiam Diui Augustini ætate quædam SS. Martyrum miracula quibusdam in locis fieri, quibusdã non fieri: alia Mediolani, qui non in Africa: alia Nolæ, quæ non Hypponæ. At qua tandem de causa? Sanctorúm ne effœta miraculorum vi? O blasphemiam. Deí ne inuidentia, aut nostri negligentia? O dementiam. Deus qui omnia condidit, nec vllo contentus loco, vbique omnibus æqualiter planè adest præsens, ista peculiaria quorundam Sanctorum miracula alicubi non vbiq; fieri volens operatur, qui sua cuique Sanctorum dona distribuit, sicut voluit. An igitur Augustinus illos duos suæ familias clericos ad sacras D. Felicis Nolensis reliquias Ethnico exemplo, velut ad Apollinis Pythii phanum, veritatis explorandæ causa ablegasse sit existimandus? an D. Felici hanc procurationem (vt loquuntur) commissam D. Augusti. crediderit? aut SS. Protasio & Geruasio Mediolanensibus procurationem fures prodendi? Quid isthac impia blasphemia vel dicatur magis maledicum? vel cogitetur magis sacrilegum? Quæ & D. Augustinum Paganismi suggillat, & Sanctos ex Dei voluntate certis miraculorum donis ornatos cum idolis Iunone, Marte, Castore componit? Nec hodie igitur populus Christianus citra atrocem blasphemiam dicendus est ex Ethnicorum exemplis eas accepisse ortas persuasiones, quòd ab Anna petat diuitias, à Georgio victoriã, à Valentino sanitatem, à Sebastiano pestis depulsionem, ab Anthonio ignis sacri extinctionem, à Quirino fistularum curationẽ, ab Appollonia dentiũ remedia, à Barbara periculorũ euitationem: quum ex D. Augustini testimonio alia SS. miracula fiant alibi, alia item alibi secundũ Dei voluntatẽ, qui diuidit cuiq; sua dona pro benigno voluntatis suæ arbitrio. Quòd si apertissimis istis testimoniorum locupletissimorum vocibus conuicti, quibusdam Sanctis certa donorum genera diuinitùs esse tributa, aliis negata, inficiari citra dementiam non potestis, videte ne vos homines acriori iudicio rideant meritissimè, vt olim Cicero Stoicos, quòd animas negarent immortales, & tamen à morte aliquot annis superesse faterentur.

Hodie idẽ facim' Catholici in Sanctorũ patrocinio certo, quod Augustinus.

Si igitur grauissimi illi Catholicæ religionis censores Basilius & Augustinus non vanę superstitionis, sed veræ religionis esse censuerint Sanctos quosdam, præ aliis omnibus, certis quibusdam malorum generibus repellendis à Deo Optimo esse nobis datos, an vos citra irreligiosam infandæ impietatis blasphemiam certa ista Sanctorum dona atque patrocinia ad Ethnicas transferatis persuasiones?

Hom. in 40 Martyres. Augustin. epist. 137.

Quis igitur furiales istas Melancht. voces non iustissima indignatione

tione execretur,qua pias Christiani populi persuasiones à Basilio,Theodoreto,Augustino,non tam præscriptas,quàm Ecclesiæ vsu demonstratas,ex Ethnicorum exemplis ortas,blasphemando nefariè bacchatur? Tales nobis immodica bonarum literarum studia Dei timore nec vallata,nec Catholicę Ecclesię veneratione refrenata pariũt fructus,vt ex Christianis faciãt impios,ex impiis hæreticos,ex hæreticis paganos.

C.XXXIII

Catholicos Sãctis supplicando non inuocare alios alia numina.

SEd nõ se potuit Melanchthon hæreseos œstro ex ipsis iam ephebis semel percitus cohibere,quin in apertiora paganismi barathra sese daret præcipitem. Itaq; infelix iam seniculus prophana,quæ hactenùs ex paganismo pestilentissimo collegerat venena,impuro ore nõ dubitat in Catholicã Christi Ecclesiã euomere,Prostrati ad statuas,inqt,inuocant alii alia numina:ab Anna petuntur diuitię,vt à Iunoneiã Georgio victoria,vt à Marte: ab aliis alia. Denique hi furores contumeliosi sunt aduersus Deum.Hæc ille, cum toto Vvirtenbergẽsi conciliabulo in Confess.Saxonicæ doctrinę,Concilio,vti aiũt,Tridentino oblatæ.

Reuiuiscunt apud Saxones Ethnicorum argumenta cõtra Christi Ecclesiam

Quis non bonorũ doleat,non illa tanta Melan.bonarũ literarum atq; omnis propè generis disciplinarũ ornamẽta ad meliorẽ saniorẽq; mentẽ esse cõuersa:sed q̃ ab Aegyptiis capta essent spolia, nõ ad illorũ, vti decuerat euersionẽ, verùm Christianæ religionis oppugnationẽ,eiusdemq; delendæ machinas esse conseruata? An orbi obscurũ semper fore tuũ existimabas facinus Melancht.q̃ eisdẽ prorsus telis Catholicã inuadis Christi Ecclesiam,quibus olim ante annos 1200.ab Ethnicis fuit sæpè oppugnata? à Philosophis acriter cõuulsa? ab hæreticis quoq; plurimis exagitata? Quod dum agis,quid agas,prudenter velim mecũ consideres.Prostrati,inquis,ad statuas inuocant alii alia numina.Quid ita Melanchthon? an quos in auxiliũ nostrũ vocamus,statimne nobis numina cõstituamus? ô vocem impiã:an quos nostris causis apud Deũ Max.nostra aut culpa desperatis,aut improbitate deploratis iuuocam' patronos,statim numina nobis efficiamus? O atrocem blasphemiam. An D.Paulus,dum orationes efflagitat & Ephesiorũ,vt orent pro ipso, quò liberè Christi Euangelium inuulgaret:& Colossensiũ,vt Deus ipsi aperiat ostium sermonis ad loquendum Christi mysteriũ:& Thessalonicensiũ deniq;,vt sermo Dei currat,& clarificetur,vtq; ab improbis & importunis hominibus liberaretur,an,inquã,istorũ deprecationes sibi Paulus postulãs,eós ne sibi continuò numina cõstituerit? Quòd si nullius vtut isthac hæreseos rabie furiosi aures patienter ferãt, cur eos qui istud ipsum à Paulo iam cum Christo in cælis regnante postulent,sibi Paulum constituere numen aliquod dixeris? Quid enim planè aliud à SS.Catholica sibi petit Christi Ecclesia, q̃ vt orent Deũ Opt.Max.nostris flagitiis meritò iratũ.nos vt votorũ nostrorũ efficiat cõpotes? q̃cq̃d id tandẽ fuerit,quod Spirit' Christi pro nobis interpellãs,qđ est sua vnctione atq; afflatu suggerẽs,pcipit à Deo postulandũ.Qđ quò impetrẽt faciliùs,& exaudiatur gratiùs,Pauli exemplo adhibemus cõprecatores, vt si

Sanctos quos inuocamus, nõ facim' Deos,sed Dei seruos.

Ephe.6. Coloss.4. 1.Thess.4.

Sanctos orando D. Paulũ imitamur, q Sãctos Dei viuos rogat,vt pro se orent.

vt si non nostri causa tribuat Pater, suorum saltem Sanctorum gratia pro nobis vnà nobiscum interpellantium propitius largiatur.

CAPVT XXXIIII.

Sanctos cũ Christo regnãtes nostras cognoscẽre preces.

AT Paulus viuos, inquias, rogat, vt pro se Deum orent, vos verò mortuos. An quis sit ita infeliciter in Christiana doctrina institutus, vt cum Philosophia Pythagorica existimet mortem omnium rerum istarum inducere obliuionem? Non ita, mihi credite, nõ ita mors humanam afficit animam, vt omnem ei humanitatis sensum excutiat: nequaquàm sanè ita obliuiosis sese proluunt lethęis aquis, quod est in Poëtarũ fabulis, vt nostri nõ ampliùs meminerint, aut sui erga nos sibi gratissimos vel parentes vel filios curam abiecerint. Verùm esto, nostri curam sibi retineant, aiat aliquis, nostrique desiderio teneantur, sed tanto à nostro mortalium orbe interiecto spacii ingẽtis interstitio separati, quum nec voces audiant, nec animi nostri vota motusúe percipiãt, nec cordis sensa videãt (Deus enim solus est καρδιογνώστης, cordis cognitor) quomodo non frustrà Sanctis preces vestras funditis, vt surdis stultè cantatis? Isthoc humanæ ratiocinationis ariete Sadducæi olim inter varias Iudæorum, Genistarum, Meristarum, Galilæorum, Baptistarum, & Hellenianorum sectas corporum resurrectionem dementes exagitabant, stupendum certè Dei Maximi miraculum caligantibus cæcæ humanæ rationis oculis perspicere conati: quod dum assequi nequirent, suæ potiùs stultæ rationi, quàm verissimè Iudæorum fidei miseri credentes, à vero aberrarunt. Quare quod illis olim

Vide D. Iustinum aduersus Tryphonem. Matth. 22.

“à Christo respõdebatur, idipsum & vobis dictum putetis: Num ideo,
“inquiebat, erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei? Si & vobis admiranda Dei potentia, licèt non perspecta, saltem tenuiter esset cognita, aut fortè credita veriùs, quid de stupẽdo miraculorum nostræ religionis modo ambigeretis dubii, imò diffideretis increduli, quum de re ipsa, cuius modus vos, præter legitimum Dei mysteria perscrutantes modum, meritò latet, apud vniuersos Catholicæ Fidei Christianæ Patres nihil omninò sit dubitationis relictum? an non eadem hac curiosa de modo rerum certa vobis fide creditarum perscrutatione firmissimos, adeoque vobis indubitatissimos fidei nostræ articulos liquidò quis euertat? Si incomprehensibilem Trinitatis sacrosanctæ modum Sabellius molestè vrgeat, aut Eunomius impudenter efflagitet, an vos eis modum ita perspicuè exposueritis, vt ad mentis sanitatem redeant? an non illud nobiscum ingenuè agnoscere cogamini, quod doctissimus Theologus candidè profitetur: οὐδὲν ὅσον ἔμοιγε τὴν διάνοιαν ἵστησιν τῶν ὑποδειγμάτων θεωροῦντι τὸ φανταζόμενον, nihil est, inquit, quod mihi Deum meditanti mentis cogitationem sistat, quando conceptas rerum formas contemplor. Quòd si istud doctissimo viro in cópiosissimo Græcæ etiam linguæ omnibus animi sensis aptissimæ præter alias omnes explicandis cultissimæ cornu vsu venit, quid in Latinæ linguæ, nedùm alterius cuiuscunque sterilitate (quæ vti Nazianzenus testatur

Qui modũ mysteriorum citra modũ requirũt, opprimũtur à gloria.

Diuina intelligere nõ possumus, nec perspicere

Nazianz. lib. 5. Theolog.

testatur: διὰ στενότητα καὶ ὀνομάτων πενίαν οὐ δύναται διελεῖν ἀπὸ τῆς οὐσίας τὴν ὑπόστασιν propter sui angustiam & verborum inopiam ousiam ab hypostasi nō potest separare, eoque personas huius loco induxit, ne tres essentias & ousias susciperet,) quid, inquam, alibi sperandum nos posse eruere, quod abstrusum miraculorum Dei modum apertè demonstret? an quia Iudæi virginis matris partum, quónam modo vera fuerit, saluo prorsus virginitatis hymenæo mater, non credunt, nos ideo Christianos quoque ab isto fidei articulo deturbet? An quia impius Auicenna stupendum admodùm atq; omnibus angelicis etiam mentibus, nedū crassis nobis hominibus imperuium sacræ Eucharistiæ modum tenui suo ingenioli modulo non comprehensum riserit, nobisne idcirco de re verè præsenti vllo pacto dubitandum existimemus? apagesis insana, isthæc Academicorum ambiguitatis Christianis pectoribus apagesis. Sic corporum resurrectionis modum quis ita humanis exemplis persuadeat, vt nullus ambiguitatis reliquus sit scrupulus, nisi eos fidei firmitas atque plerophoria, vt Paulus ait, plenaque animi persuasio deleat? Multa eiusmodi proferre possum, sed genus ipsum videtis. Verùm hisce solet callidis artibus vaferrimus humanæ salutis insidiator Diabolus Christianorum mētes à certa veritatis semita longiùs quàm veræ salutis ferat ratio, abducere: posteaquàm Christi fidem prorsus ex eorum animis delere non valuerit. Vbi enim fidei dogma firmius animo Christiano persuasum viderit, quàm vt bona ei spes fiat, se illud posse totum euertere, modum quo fiat in cogitationem, adeoque examen protrahit: quem si humana mens aut sui amore cæca & serpētinæ fraudis illius immemor, aut eruditionis typho tumida, aut fidei cancellos (quæ est non apparentium rerum argumentum atque persuasio) prætergressa studeat perplexis obscurissimarum rerum quæstiunculis indagare, iam non semicapta solùm, sed & captiuata tenetur misera. Istiusmodi enim tenebrosis diuinarum rerum sciscitatiūculis suis, tanquàm arbor fructibus, sese prodit ille tenebrarum princeps, istarum obscurissimarū quęstionum parens, vti est apud Nazianzenū. Sicut est enim vafer, ac mirificè simulādi & dissimulandi peritissimus, ita omnem veritatis simplicitatem infestissimè odit. Ideoq; ingenua illa & simplici scripturarum & dogmatum tractatione in contemptū adducta, τὸ σκολιὸν καὶ γρυφῶδες ἐπεισῆγε, ait ille, tortuosum atque sphyngium quæstionum genus obscurissimum inuexit.

Quare diabolicos istos quęstiuncularū gryphos, certissimaq; salutis præcipitia fugiens, simplicē exponā veritatē. Quorsum namq; de modo, quo Sancti nostras cognoscūt preces, accuratius disputare est opus, quos earū esse conscios clarissimis veterum testimoniis efficiemus palàm? Quid enim referat mea, Christúm ne viderim præsens resurgentē, aut in cęlos redeuntē, an absens audierim, aut legerim, modò id cōtigisse indubitatò sciā? Verū hic nimis Sadduceismū resipiūt Lutherani, nimisque

Naz. Cat. oratione in D. Athanas.

Plurima credimus, quorū ignoramus modum.

Cur. Diabolus rerū obscurissimarū modū sug gerat inuestigandum.

Nazian. 2. de Theol.

nimisque suo illi animali homini congruenter inuestigant de Sancto
Sãctos nostras pces cognosce re. rum Spiritibus, qui & Angelorum similes & Dei præsentia vtuntur
beatissimi,& agnum,quocunque ierit, sequuntur felicissimi. Si igitur
nihil dubitamus Angelos nostrarum orationum esse conscios, quid Matth.22. Marc.12.
de Sanctis ambigendum, quos Angelis Christus promisit futuros si- Luc.20.
miles? At orationes(inquias)cognoscant: sed non item cordis vota at-
que suspiria, quum Deus solus sit cordiagnostis: Deus certè solus sua Sapient.1.
Sancti do no Dei nostras cogi nos cunt & vota quod vel mortalib' concedit non rarò. naturæ omnia continentis præsentia abstrusissimos quosque cogita-
tionum sinus perspicit,atque habet exploratos:verùm hanc perlustra-
tionis, aut si mauis, perspectiuæ prærogatiuam immeritò admireris
Sanctis cum ipso regnantibus diuina benignitate esse communica-
tam, quam Deus clementiss. vel miseris adhuc mortalibus impartiri
non est dedignatus: an quis profligatæ adeò fuerit aut temeritate, aut
impudentia, qui Danielem cogitationum Nabuchodonosor fuisse Dan.6.
conscium inficietur? Si igitur illa animi visa, quæ Nabuchodonosor
Regem terrebant fugientia,& mente confusum latebant ignorata Da
niel Propheta disertis adeò verbis Regi in memoriam reuocare po-
tuit, quod certè nisi eorum conscius non potuit,quòd videlicet dum
COGITARE cœpisset in strato suo,quid esset post hæc futurum,
Deus qui reuelat mysteria, illi somnium illud imaginis mira eramen-
torum ferruminatione conflatæ dudum ostendisset, quid de illis sen-
tiendum, qui æquis passibus agnum illum sequuntur, qui cælitibus Apoc.14.
omnibus est λύχνος atque lucerna? an clementissimus pater filiorum Apoc.21.
suorum gloriæ multò studiosissimus ignorare ipsos sinat,quod in ma
ximum eis honorem cedat? an cælare inuidus sit credẽdus (etsi non
persentiscamus assiduè Sanctos percipere atq; cognoscere) quod eos
suauissimo recreet gaudio? Quid ni enim Sanctos nostra vita in me-
lius commutata, aut cælestis patriæ desiderio inflammatior reddita il-
los oblectet suauiùs, quos & impiorum improbitas vnà cum Angelis
mœrore afficit dolentiùs? Sed quid hîc diffusiùs amœnos delibamus
scripturarum flosculos, quos venenata sua astutia irreligiosa impio-
rum calliditas atque versutia multis cauillorum commentis conetur
corrumpere? quum prisca veterum semel omnium ita conspiret con- Luc.15.
sensio, vt qui eis serio veritatis studio animaduersis ampliùs, an San-
cti nostras cognoscant & preces & vota ambigat,non immeritò sci-
ens & prudens insanire sit censendus. Quis igitur istud non agnoscat
verissimum, qui meminerit Apostolos adeò ipsos Innocentium fe-
stum perpetuò in Ecclesiis celebrandum mandasse, vt eorum inter-
cessio(quod testatur Origenes)omnibus prodesset? Cur, inquam, A-
postoli ipsi à Dei Spiritu omnis veritatis Euangelicæ magistro insti-
tuti,Innocentium festum perpetuò mandarint celebrandum, vt sua
intercessione apud Deum omnibus prodessent,si inuocati nostras nõ
cognoscunt orationes? Nisi enim nostrorum sint votorum conscii,
frustrà

frustrà eorum memoria celebratur, vt ipsorum intercessio prosit: frustrà apud illos gemimus: frustrà eorum auxilium nobis imploramus.

CAPVT XXXV. *Quónam modo Sancti nostras cognoscant preces & vota.*

SEd quónam modo cognoscunt, videndóne? certè non vbique adsunt præsentes: an audiendo potiùs? atqui nostræ orationum voces in cælum vsque non reboant. Quo igitur modo? Ita solent impii cæca mentis rabie perciti ad stupidum brutorum sensuum refugere arbitrium, quando diuina mysteriorum nostræ fidei lux cœperit illustriùs effulgere. Sed quemadmodum Sacramentarii quæstiunculis aliquot à sensibus istis crassissimis miro stupore petitis, & vestram illam Eucharistiam pane sordidatam, & nostram mera panis specie ac Sacramento obtectam re ipsa verissimam insani exagitant, vbi & vos merito illorum stuporem crassissimum flagellatis: Ita hìc vos sensuum iudicio freti, pueriliter admodùm fallimini. Nam beatissimi Sanctorum Spiritus Angelis (vt Christus promisit) æquales, quemadmodum non nubent, nec nuptui tradentur: Ita nec sensuum istorum cum brutis communium officiis nunc vtuntur: ac proinde cùm nemo nisi humani planè nominis oblitus, de Angelis quærat, quónam modo nostras orationes cognoscant, videndóne? certè vt nec vbique sunt presentes, ita nec oculos habent: an audiendo potiùs? atqui nec aures ipsis sunt: Ita vos insulsis istis, bardis, stolidisque sciscitatiunculis vos ipsi præ impotenti contentionis rabie proditis rationis expertes. Cùm namque Sanctorum animi meri, purissimique sunt Spiritus, præter omnem & Philosophiæ rationẽ, & sensus vel cõmunis iudiciũ de sensuum istorũ corporeorũ officiis illos vexatis. Stultè igitur, an videant, quæritur, stultè an audiant, stultè quónam modo Sancti nostra cognoscant. Sanctis siquidem beatorum spiritibus idem est audire, quod videre (vt D. Augustinus annotat) idem videre quod audire. Quare cùm Sanctos inuocant pii nostræ religionis proceres, interdum, vt videant, rogant, vt [a] Nazianzenus Basilium suum: interdũ vt audiant, vt Prudentius [b] Laurentium suum: interdum vt sui apud Deum sint memores, vt Augustinus [c] suum Nibridium. Interdum vt procidant misericordiis Dei pro se, vt [d] Origenes: vtq; manus porrigãt, & precentur, vt Chrysostomus [e] hom. interdum vt iuuent, [f] vt D. Ephrem. Quibus variis in speciem officiorum vocibus vnam prorsus rem ab omnibus omnes postulant veteres, vt videlicet nostri dignẽter memores Sancti nos Deo suis precibus, nostraq; commendent, deprecentur mala, imprecentur bona.

Matth. 22. Luc. 20.

Impij ad sensus iudicium cõfugiunt in Fidei dogmatibus.

Stultè q̃ritur, quónã modo Sancti nostra cognoscant vidẽdo an audiendo.

Sãctis idẽ est videre & audire.

Varia sensuum & cognitionũ officia Sãctis tributa idem significant.

Quo igitur pacto citra apertissimã furoris insaniam quis Sanctos Dei præsentia beatos, inficietur nostras viuẽtium orationes cognoscere, qui videntem omnia vident? qui oculo incorporeo (quod habet Basilius [g] de Virg.) planè in vniuersum omnia, & vbique vident intuentes, & cõprehendunt cognoscẽtes? qui & vbiq; sunt, ait [h] D. Maximus, & omnibus prosunt? qui à suis gregibus, ait Petrus [i] Chrysologus, nunquàm separantur spiritu? quorum insuper memoriã Apostoli [l] manda-

Sancti omnia vident vbique. Vbique sunt. Nũquam separãtur. Sãcti sunt patroni.

a Nazianzenus in Monodia.
b Hymno D. Laurẽt.
c Confes. lib.
d Libro 2. Threnor.
e 2. Thes. 1.
f Orat. ad Virg.
g Vide Basilium lib. de Virgin.
h Sermone de Mart. Taur.
i Sermone in D. Apollinarem.
l Origenes in Matth.

runt perpetuò in Ecclesiis celebrãdam, vt eorum intercesio omnibus prosit? quod [a] Martialis vnus ex 70. Christi discipulis etiã ara D. Stephano extructa docuit inuocandos? quos sibi patronos, vt [b] Prudentius, & [c] Augustinus: defensores post hãc vitam, vt [d] D. Maximus: mediatores, vt [e] Basilius, & [f] Nazianzenus: quos deniq; adiutores, vt [g] D. Maximus: spem desperantium & salutem, vt [h] D. Ephrem Basilii discipulus, appellant atq; inuocant, suisq; fidei Catholicæ alumnis cùm suo ipsorũ exemplo, tum diserta oratione inuocandos docent, atq; præscribunt? Quòd si quẽ mirandæ cognitionis modus adhuc obturbat, atq; remoratur, is stolidam animi sui pertinaciã sexcentis aliis rebus vincat oportet, quas fieri nihil ambigit certisimus: quo tamen fiant modo, nescit idem certisimus. neq; id solùm in rebus nostræ religionis propriis vsu euenit: verùm vt in ipsis etiã, quæ in oculos, adeoq; tactum ipsum, quẽ tamen esse omnium certisimnm aiebat ille, assiduo sui vsu incurrũt. Nam nec animaliũ, nedum Spirituum, nec elementorũ naturas quisquam mortalium habet aut perspectas aut cognitas, tantùm abest, vt suũ ipse corpus, nedum animã, tot stupendis artificis naturæ miraculis admirandũ, quot membrorũ articulis numerosum qs pernoscat. Quæ vniuersa quũ misellũ nostri ingenioli modulũ infinitis certè partibus superent atq; excellãt, quæ nihilo tamẽ minùs ita, atq; credim⁹, sese habere dubitamus, qn & hîc in necessario salutis æternæ negotio Catholicæ Christi fidẽ habemus Ecclesiæ, vni veritatis Euangelicæ colũnæ? qd ni lubentes, volentes, alacresq; hîc vniuersas semel ingenii caligãtis vires in fidei Catho. tot aliis sui partibus indubitatò creditæ obsequiũ captiuemus? prodamus? tradamus? Nihil nos hîc igitur obscurisS. adeò rerũ offendat ignorantia, quũ tot, tantarũq; aliarũ nõ diuinarũ modò, sed istarũ etiam humanarũ inscitiam feramus patienter. Magna enim, ait Aug. patiẽtia multa hîc nobis sunt nescienda. Cæterũ vt maiestatis diuinæ scrutator à gloria opprimit, ita q diuinarũ rerum modũ præter modũ transcẽdere conatur, ab impietatis labe non eripitur. hoc ipsum siquidẽ, vt est apud D. Saluianum, genus quasi sacrilegę temeritatis est, si plus scire cupias, q̃ sinaris. Nequis tamen suspicetur nos hæc nõ tam reprimẽdæ istius temeritatis sacrilegæ, q̃ difficilem rei obscurisS. explicatũ subterfugiendi studio dicere, agedũ hanc perobscurã quæstionẽ, Quónã modo Sancti nostras cognoscant orationes, affusa luce studeamus illustrare. Præsenti igitur quæstionis huius nodo dissoluẽdo nihil equidẽ in pręsentiarũ video aptius atq; congruentius, q̃ quod D. Aug. simili argumẽto, imò eodẽ ipso, respõdet de mortuorũ pro viuis cura. Quo in loco, quia rem diffusiùs pertractat, non patitur hoc institutũ inde repetere verbosiùs: sed nos summos rerũ apices delibantes, ipsum ad fontẽ, vnde istud hauriatur copiosiùs, studiosos remittim⁹ lectores.

Quod igitur August. lib. de Cura pro mortuis cap. 15. ait, Mortuos non solùm præterita vel præsentia, sed etiam futura Spiritu Dei reuelante

Marginal notes (left): Defensores, Mediatores, Adiutores, Spes desperantium, Salus omnium. — Quõ Sancti preces cognoscat, non est quærẽdum, vbi cõstat eos cognoscere. — Mod⁹ quo Sancti nostras cognoscunt preces. Spiritu Dei reuelãte Sancti nostratia cognoscunt.

Marginal notes (right): [a] Epist. ad Burdega. [b] Hymno Laurẽtii. [c] De Cura cap. 4. [d] Sermon. de Sanctis. [e] Epist. cõtra Iulian. [f] Epist. Basil. 88. [g] Sermõe de Sanctis. [h] Orat. in D. Virgin.

lante cognoscere, idipsum de sanctis Dei Martyribus aliisq; ad vnum omnibus cum Christo regnantibus beatis dicimus, Sanctos nostras preces atque vota Spiritu Dei reuelante cognoscere. Cuius rei si quis luculentiorem desideret explanationem, is eam ex cap. 16. petat, vbi Augustinus: Alia sunt, inquit, quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter fiunt. Ideo potiùs intelligendum est, quòd per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus intersunt, quoniã defuncti per naturam propriam viuorum rebus interesse non possunt. Hanc D. Augustini doctrinam solida niti veritate, agnoscet, quisquis animaduerterit Deum Optimum suos Sanctos etiamnum viuos hac rerum occultarum notitia dignatum. An non Helizæus absens longisimè cognouit, quídnam Giezi cum Naaman egerit? Nónne cor meum, inquit, 4. Reg. 5. in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tui? An istud Syros latuit, qui Regi suo de insidiarum suarum proditoribus suspicanti respondebant: Helizæus Propheta, inquiũt, 4. Reg. 6. indicat Regi Israel omnia verba, quæcunque locutus fueris in conclaui tuo? Ad eundem modum & in nouo Testamento D. Paulus docet, Deum Christianos suo Prophetiæ dono dignari, quo vel occulta cordium ipsis sint manifesta. Si omnes prophetent, inquit, 1. Corint. 14. intret autem quis infidelis aut idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, occulta enim cordis eius manifesta fiunt. Quod si verum est, vt est verisimum, quia Dei verbum, Sanctis viuis occulta cordis esse manifesta, quid mirum, si iam beati eodem reuelante Spiritu Dei nostras cognoscant preces? Si id præstat Deus cultoribus suis hoc in exilio miseris, vt dono Prophetiæ occultisima quæque consilia cognoscãt, imò vt Paulus ait, τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ, quòd abstrusæ cordis illius infidelis aut idiotæ illis fiant manifesta, quid anxii laboramus, ecquo tandem modo Sãcti iam cum Christo beati nostra cognoscant vota, aut orationes? Certè qui aliquid videt, aliud hîc dicere non potest, quàm quod dudum dixit Augustinus, Sanctos non solùm præterita & præsentia, sed futura etiam Spiritu Dei reuelante cognoscere.

Sancti intersunt rebus viuentium.

Sancti etiamnũ viui occultisima hominũ cõsilia cognoscunt Dei Spiritu.

Sancti etiamnũ viui occulta cordis alieni habent manifesta.

CAPVT XXXVI.

Nõ esse in Christum contumeliosam Sãctorũ inuocationem.

Iohan. 16. SEd Christum habemus, inquiunt, aduocatum apud Patrem, cuius promissione freti, vel solius eius pro nobis intercessione atq; oratione nihil non omnium impetraturos dubitamus. An non & Paulus istam Christi promissionem tenuerit? Si non, certè Christus ei mutilum cælitùs tradidit Euangelium: sin autem, cur igitur illa non contentus Christi promissione alios quoque fatigat, assiduas illorum efflagitans pro se, Christique adeò negotio, orationes? quod tamen haud dubiè Deo Patri longè omnium erat & gratissimum, & omnibus modis quàm commendatissimum? Quòd si ille tantus Christi Apostolus Paulus verisimũ electionis vas causas vidit, cur vnà cum Christo pro ipso haud dubium interpellante alios adhibuerit apud Deum Patrem

Ephe. 6.

2. Thess. 3.

D. Paulus alios pter vnũ Christum adhibet cõprecatores & mediatores.

 pro

pro ſe precatores, an non & nos miſelli homunculi peccatis vt quotidianis, ita & Dei Optimi iram grauiſsimè promerentibus, aliorũ quoque preces nobis rectè aſciſcamus ſubſidiarias? quidni & nos igitur nobis ipſis de promiſſa Patris benignitate atque exaudiendi facilitate diffiſi, eos nobis aduocemus comprecatores, quos ſcimus procul dubio Deo Opt. ita eſſe gratiſsimos, vt nos meritò veremur illi eſſe offenſionum de cauſa, ſi non hoſtiliter fortaſsis exoſos, at minùs tamen, quàm vt facilè exaudiamur, gratioſos?

Sanctorũ inuocatio nõ pugnat cũ oratione in Chriſti nomine, ſed Sãctos inuocando petimus patrẽ in nomine Chriſti.

Verum eſt tamen illud Chriſti: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, nec illi Sanctorum inuocationi vlla ex parte pugnans. Siue enim nos ſoli Patrẽ petimus, ſiue nos magna quædam turba, non niſi iuxta Chriſti præſcriptum in Chriſti nomine petimus. An non Diuus quoq; Paulus & ſuis & Epheſiorum nixus precibus, petebat à Deo Patre per Chriſtum, vt daretur ſermo in apertione oris cũ libertate ad promulgãdum myſterium Euãgelii, vt auderet loqui, prout oportebat? An Chriſti promiſsioni diffiſus Paulus, Corinthiorum efflagitarit comprecationes: Speramus in Deum, inquiens, quòd nos eripiet in poſterum à periculis, adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis? Si Paulus in Chriſtum non fuit iniurius, nec in eius promiſſionem ſacrilegus, quòd præter vnum Chriſtum interceſſorem etiam Corinthios adhibuerit comprecatores, quónam obſecro pacto nos Catholici cenſeamur idololatræ, & in Chriſti promiſſionem impii, quòd nos nobis comprecatores adiungimus, imò aduocamus aut ſupplicamus veriùs, Sanctos Dei amicos noſtræ ſalutis ſtudioſiſſimos? Dum igitur multis ſtipati amicis, imò fratribus & patribus, Deo in Chriſti nomine ſupplicamus, an quid contra ſingulare illud exauditionis ſolatium peccamus? minimè ſanè, minimè. Atqui non petitis, inquias, in Chriſti nomine, ſed in Sanctorum nomine. O calumniam plus quàm paganam: an non vbique gentium noſtra Deum Patrem orat Eccleſia, ſuas concludens preces omnes, Per Chriſtum Dominum noſtrum? Dum igitur nobis ſolis diffiſi alios aduocamus Sanctos, ſiue cęlites ſiue ſuperſtites, adeò illud Chriſti promiſſum non violamus, vt magis, ſi vocẽ Chriſti vrgeas, impleamus. Quicquid petieritis, inquit, quod ſolus non facias: ſed ſi alios habes comprecatores, iam demùm verum eſt, quod promiſſio prærequirit. Itaq; de exaudiendo eſt, quod ſecuriùs confidamus, ſi non ſoli Patrem in Chriſti nomine petamus. Quemadmodum Paulus igitur hanc Chriſti promiſſionem optimè callens, nihil peccabat, alios ſibi optans, imò implorans comprecatores: ita nec nos vllius ſuggillandi ſumus aut impietatis, aut diffidentiæ. Quãquàm enim nihil dubitamus Patrem in Chriſti gratiam omnia facturum, quæ petimus, eumque Patri ſuo eſſe omnium gratiſſimum: veriti tamen, ne Pater nobis peccatoribus offenſior, frigidas atque languidas reiiciat, aut dedignetur oratiunculas, Sanctos illi gratiſſimos

Ioh. 16.
Ephe. 6.
2. Cor. 1.

gratiſsimos, quibus & negare difficiliùs queat, quod nobiſcum poſtulant, adhibemus precatores. Sic omnis olim priſca factitabat Eccleſia, vti ex ſuperioribus liqueat omnibus vera videre volẽtibus: quod dum Germani Patrum noſtrorum verè Euangelicorum filii æmulamur, illius piam pectoris verè Chriſtiani humilitatem ſibi ſuæ offenſionis conſciam imitamur, qui ex ſolenni Chriſtianorum ritu ante annos plùs minùs 1200. Diuo canebat Laurentio:

Vide hymnū de Sancto Laurētio.

Indignus, agnoſco & ſcio,
Quem Chriſtus ipſe exaudiat:
Sed per patronos Martyres
Poteſt medelam conſequi.

Hac igitur Chriſtiani pectoris ſibi aut offenſarum, aut frigidę admodùm deuotionis conſcii humilitate noſtri Maiores inducti, Apoſtolorumq́ue exemplo perſuaſi, Sanctos Dei homines ſibi adhibuêre comprecatores, atque inter ipſos & Deum Optimum mediatores, niſi mauis conciliatores, qui Patrem offenſum intercedendo faciliùs, quàm ſuis ipſi precibus frigidis conciliarent, vt cum eo in gratiam minori negotio redirent.

At quomodo, inquias, citra atrociſsimam Chriſti iniuriam fiat, qui vnus eſt mediator & interceſſor, quòd ei quaſi aut imbecilli auxiliatores, aut impotenti adiungitis comprecatores? Catholica Chriſti Eccleſia ſponſa ſuo ſponſo caſtiſsima, ac ſerua item redemptori ſuo gratiſsima, vnum ſuum Dominum agnoſcit Chriſtum Ieſum, cui ſoli reconciliaturis partes tribuit, & ſingulare item inter Deum & homines officium mediatoris. Quòd ſi Sanctos igitur inuocat Eccleſia mediatores, aut interceſſores, alia id fit longè ratione, atque Chriſtus nobis creditur aut interceſſor aut mediator. Sicuti enim veriſsimè Scriptura ſingulare illud citra controuerſiam omnẽ ſaluandi munus vni CHRISTO IESV vel ex Etymo proprium etiam aliquando tribuit aliis vt verè, ita citra omnem Chriſti iniuriam aut contumeliam, quia longè alia quàm illi ratione: ita & mediatoris non tantùm nomen, ſed & rem aliis eadem Scriptura communicat.

Chriſt9 ſolus mediator, quo pacto non excludat Sāctos mediatores.

Alijã Chriſto ſaluãt teſte Scriptura.

De Timotheo enim Paulus affirmat: Attende tibi ipſi & doctrinæ, inquit, permane in illis. Hæc enim faciens, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου, & teipſum ſaluum facies, & qui te audierint. Sic & Diuus Iacobus: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου, ſaluabit animam eius à morte. Moyſen Paulus diſertè docet fuiſſe inter Deum & homines mediatorem: Lex, inquit, propter tranſgreſsiones poſita eſt, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου, ordinata per Angelos in manu mediatoris.

1. Tim. 4.

Iacob. 5.

Gal. 3.

Moyſes mediator eſt in Scriptura.

Si hæc igitur vocabula, quæ principem officiorum Chriſti locum facilè tenent, etiam aliis Scriptura citra omnem idololatriæ vel ſuſpicionem tribuit, quæ, malùm, inſania de interceſſoris vocabulo nos adeò contentioſe committit? Hîc ſi aduesarii planè idem

fieri ingenuè velint agnoscere, quod modò de Mediatoris & Saluatoris vocabulis demonstrauimus, res sanè non aspera crescet contentione, sed benigna componetur conciliatione.

Christus qui vn' & solus mediator dictus. Proinde cùm Sanctis longè alia ratione intercessorum aut mediatorum tribuimus titulos, non eo significatu, quo Christo Domino, qui pro nobis proprio suo & sanguine & merito reconciliatis Patrem interpellat, ita vt ipse pro omnibus se mediatorem præbeat, & nemo pro illo intercedat, aut det mediatorem: contrà Sancti solùm pro aliis, sed saluati Christi merito & intercesione, interpellant, non est impium, nec in Christi gloriam iniurium, Sanctos appellare aut mediatores, aut intercessores. Christo igitur intercessori nostro atq; mediatori vnico (eo significatu quem dudum ex D. Augustini sentẽtia lib. 2. contra Permen. cap. 8. declarauimus) nequaquàm alios adiungimus, aut quasi imbecilli auxiliarios, aut quasi exorationis impoti compreca tores: sed quia nos nostræ pudet aut offensationis, aut trepidationis ex mali conscientia obortæ, Sanctos fiduciæ maioris causa & facilioris exauditionis spe adhibemus, qui sese inter nos & Deum Optimum dent mediatores atque conciliatores, & pro nobis supplicibus in gratiam recipiendis intercessores: sed iuuando & commendando, non vt Christus promerendo atque efficiendo. Certè in iustificationis, quam Scholæ primam dicunt, negotio equidem arbitror, saluo & hîc aliorum iudicio, Christum vnum & solum nobis esse & mediatorem & reconciliatorem, quòd Deus eum, ait Paulus Rom. 3. proposuit propitiatorem in sanguine suo. Hunc in modum rectè cum Augustino negabimus posse multas constitui mediatores: sed sensu tali, qualem Augustinus explicat lib. 2. contra Perme. ca. 8. quòd Christus solus pro omnibus, & nullus pro ipso intercedat: quod (sicuti demonstrat Donatistarum arrogantiæ cristas conculcaturus, qui sese præ eximia sanctimonia iactitabant mediatores) nec in vllum mortalium, nec vllum cælitum atque beatorum competat. Verùm si generaliter accipias mediatores, qui sese dant inter Deum & homines conciliandi causa medios: sic & D. Augustinus vnà cũ aliis Orthodoxis Patribus sentit, Sanctos esse mediatores atq; intercessores, quemadmodum in Psal. 85. in illud: Quoniam tu Domine adiuuisti me: Dominus noster Iesus Christus, inquit, adhuc interpellat pro nobis. Omnes Martyres, qui cum illo sunt, interpellant pro nobis, & quæ seq. Quo autem modo interpellent, declarat vt alibi sæpè, tum in primis, vbi ipse Sanctos inuocat adiutores, vti D. Cyprianum: Adiuuet itaque nos Cyprianus (inquit lib. 7. cap. 1. de Baptis.) orationibus suis in ista carnis mortalitate laborantes. Sic & Patronos dicit Sanctos, qui nostras causas apud Deũ Patrem exorandum agunt, vti superiùs ex libro Augustini de cura pro mortuis agenda, est demõstratum. An non eodem recidat, Sanctos appellare aut intercessores, aut patronos, aut mediatores, sed sensu nuper explanato

[Margin notes:]
Vide Augusti. li. 2. cõtra Permenia. capite 8.
An negandũ plures esse mediatores.
Sancti Augustino sunt intercessores, mediatores & patroni & adiutores.
Vide Augustinũ de cura pro mort. cap. 4. & 18.

explanato viderit æquus rerum istarum arbiter.

Sanè D.Basilius sensu haud dubium pio atq; Orthodoxo Apostolos, Prophetas, & Martyres agnoscit mediatores: Qui pro me, inquit epist. contra Iulia. Apostatam, apud Deum supplicant, quò per illorum mediationem propitius sit Deus noster benignissimus, & remissionẽ peccatorum mihi gratis largiatur.

Vide hui' epist. fragmentum actio Cōcilij 2. Nicęni.

Adhæc D.Gregorius Nazianzenus, ob singularem Theologię scientiam meritò dictus Theologus, D.Basilium disertissimis verbis dicit mediatorem: Laudas sanctum nostrum patrem Basilium, scribit Simpliciæ, quæ epistola est inter Basilianas octuagesima octaua, fidei columen & veritatis regulam: & post quędam eius encomia, τὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην Dei & hominis mediatorem.

Catholica igitur Ecclesia D.Pauli doctrina, ipsiusque adeò exemplo erudita, & Basilii, Nazianzeni, Augustini, &c. testimoniis confirmata, sanctos Dei homines inuocat comprecatores: quos cum Christo regnantes tanta persuasum habent valere apud Deum Optimum impetrandi gratia, vt eos citra omnem Christi Dei iniuriam appellet, & intercessores & mediatores, adeoque non veretur idololatriæ crimen, vt non dubitet Christo rem longè gratissimam facere, quòd eius amicos omni honorũ genere ab illo exornatos implorat auxiliatores, aut comprecatores. Tantùm abest, vt in Christum suum Dominũ sit aut proteruè iniuria, aut procaciter contumeliosa, aut impiè sacrilega.

Non igitur ad statuas prostrati adoramus, vt dicis Melanchthon, numina alii alia, sed apud imagines Sanctorũ in Ecclesia ex Apostolorum traditione, D.Basilio teste locupletissimo, depictas, aut erectas statuas nostra desideriorum vota vel effundimus prostrati humiliùs, vel offerimus astantes confidentiùs: qua in re non eis diuinos tribuimus honores, vt vel nobis sint Saluatores, vel peccati remissores, vel primarii apud Deum intercessores: sed indignationis iustæ nostris offensionibus veritæ deprecatores: sed veniæ nobis exoptatæ impetratores: sed nostræ denique infirmitatis, qua & orationes languent, & desideria frigent, auxiliatores.

Epist. contra Iulianum.

CAPVT XXXVII.

Nō esse idololatriam Sāctos inuocare.

Istas Sanctorum à Catholicis inuocatorum partes qui ad diuinos dixerit honores pertinere, an vel nomẽ ipsum sano cuiquam mortalium rectè tenere videatur? Istas Sanctorum partes, quas eis Catholica tribuit Ecclesia, dum piis eos inuocat supplicationibus adiutores, qui ad idololatriã referunt, an citra immane suæ idolomaniâs scelus, quo suos sibi errores idola faciunt, haud secùs, atque auarus opes, apud piorum aures queant vnquã effutire? Sed isti sunt noui istius, quod dicũt, Euangelii non noui, sed vetustissimi fructus: quibus veras veri Euangelii doctrinas ab Apostolis Catholicæ Christi Ecclesiæ semel traditas horribili adeò blasphemia infando idololatriæ crimine audent suggillare. Quod enim argumentorũ pondere, aut rationũ probabilitate, aut

Lutherani blasphemando volunt euertere, quod legitima nequeunt ratiōe docere.

aut sententiarum testimoniis, aut denique Scripturarum capitulis fuerat demonstrandum, id omnibus istis legitimis docendi artibus destituti vanissimo aliquot crepitantium vocularum idololatriâs & idolomaniâs strepitu, qui non animos solùm à veritate, sed & aures quoque ab istorum impietate audienda auertat, insano conatu moliuntur effi cere. Verùm nõ terretur istis extremæ impietatis vocibus aërem tantũ vano crepitaculo verberãtibus Catholica Christi Ecclesia super incõcussam, inuictamque Apostolicæ doctrinæ petram firmissimè fundata. (licèt infirmiorum aliquot sui corporis articulorum lugendam pestis istius contagionem vehementer admodùm doleat) quòd non atrociores solùm contumelias indubitato Christi sui sponsi semper præsentis præsidio inuicta sustinuerit, sed easdem istas nostræ istius tempestatis blasphemiarum procellas sit experta sæpiùs. Istam siquidem idololatriæ labem, & idolomaniâs maculam Catholicæ Christi Ecclesiæ ante annos mille ducentos inferorũ portæ per Ethnicos exprobrare, per Philosophos aspergere, per hæreticos affricare conabantur. Hinc assiduæ illæ veterum Theologorum ad Ethnicos pro Christianismo Apologię † tanta frequẽtia istam de Christiana religione suspicionem delere studebant. Quid igitur, inquiebat Theodoretus, viri Græci aduersus nos indignationem concipitis, cùm nullum nostrorum hominum referamus in Deos, quanquàm debitos honores Martyribus persoluamus? Nos, Græci, nec hostias Martyribus, nec libamina vlla deferimus, sed vt sanctos homines, Deique amicissimos honoramus. Et " Augustinus in absolutissima totius Christianæ fidei Apologia, quam " de Ciuitate Dei inscripsit: Nec tamen, inquit lib. 8. capite vltimo, nos " eisdem Martyribus templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia constituimus, " quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Honoramus sanè " memorias eorum tanquàm Sanctorum hominum Dei. Nos Martyres nostros nec diuinis honoribus, nec humanis criminibus colimus, nec sacrificia illis offerimus, &c. Et lib. 22. cap. 10. prolixiùs. Istum ad modum Ethnicorum probra olim hac ipsa de re diluebãt Catholici. Iam quid Philosophorum argutationibus fuerit respõsum, videamus. Sed impatientem me esse tanti doloris (scribebat Maximus Medaurensis Augustino) dissimulare non possum. Quis enim ferat Ioui fulmina vibranti præferri Mygdonem: Iunoni, Mineruæ, Veneri, Vestæque Sanaẽn, & cũctis (pro nefas) Diis immortalibus Archymartyrem Namphanionem, inter quos Lucitas etiam haud minore cultu suscipitur, atque alii interminato numero, Diis, hominibusque odiosa nomina, qui conscientia nefandorum facinorum, specie gloriosæ mortis scelera sua sceleribus cumulantes, dignum moribus factisque suis exitum maculati repererunt. Horum busta si memoratu dignum est reiectis templis, neglectis maiorum suorum manibus, stulti frequentant, ita vt præsagium vatis illius indignè ferentis emineat, inque Deûm templis

Ecclesia Lutheranorũ maledictisnõ terretur, quæ ad ista impri dem occalluit.

Blasphemia idololatriæ frequenter Catholicę Ecclesiæ obiecta.

Veterum Patrum Apologiæ quorsum scriptæ.

† August. de Ciuit. Dei lib. 8. cap. vltimo, & 22. cap. 10. Theodor. libr. 8. de cur. affect. D. Cyrill' cõtra 3. libros Iuliani Apostatæ, libr. 6. & 10.

Philosophi nõ ferebãt Martyres præ suis Diis coli.

Ei' epistola est inter August. 43

Mygdon. Sanaë. Namphanion. Lucitas, Aphricani Martyres.

templis iurauit Roma per vmbras. Sed mihi hac tempestate propemodùm videtur bellum Actiacum rursus exortum, quo Aegyptia monstra in Romanorum Deos audeant tela vibrare minimè duratura. Cuius Philosophi idololatræ cauillis atque conuitiis hunc in modum D. Augustinus respondit: Ad summam tamen, inquit, ne te hoc lateat, & in sacrilega conuitia imprudentem trahat, scias à Christianis Catholicis, quorum in vestro etiam oppido Ecclesiâ constituta est, nullum coli mortuorum, nihil denique vt numẽ adorari, quod sit factum & conditum à Deo: sed vnum ipsum Deum, qui fecit & condidit omnia. Istorum atrocem in Sãctos Martyres blasphemiam singularem etiam dicas modestiam, si Faustum illum ex Christiano Manichæum sua nõ tam verba, quàm rabiei tonitrua, audias sonantem. Sed nec vestrum quidem schisma (scribebat [a] Faustus Mileuitanus Manichæus libro contra Christianam fidem Catholicorum, quos Semichristianos appellat) si me dixeris, verum est, quàmuis Christum veneror & colo, quia alio eum ritu [b] colo, & alia fide quàm vos: qui desciscentes à gentibus, Monarchæ opinionem primùm vobiscum diuulsistis, id est, vt omnia credatis ex Deo: sacrificia verò eorum vertistis in Agapas, idola in Martyres, quos votis similibus colitis: defunctorum vmbras vino placatis & dapibus: solennes gentium dies cum ipsis celebratis, vt calendas & solstitia. Sacrilegas istas Manichæorum in Catholicam Christi Ecclesiam blasphemias D. Augustinus obiecta vera Apostolicæ Ecclesiæ doctrina euertit: Quod etiam hinc nobis, inquit, calumniatur Faustus, quòd Martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos idola conuertisse, non tam me mouet, vt huic calumniæ respondeam, quàm vt ipsum Faustum ostendam studio calumniandi ab ipsis Manichæi vanitatibus exorbitare voluisse. Et paulò pòst: Populus autem Christianus memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atq; orationibus adiuuetur: ita tamen vt nulli Martyrũ, sed ipsi Deo Martyrum, quàmuis in memoriis Martyrum, constituamus altaria. Quis enim antistitum in locis sanctorum corporum assistens, altari aliquãdo dixit, offerimus tibi, Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronauit apud memorias eorum, quos coronauit. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac coluntur Sancti homines: at illo cultu, qui Græcè Latria dicitur, Latinè verò vno verbo dici non potest, cùm sit quædam propriè diuinitati debita seruitus, nisi vnum Deum. Cùm autem ad hunc modum pertineat oblatio sacrificii, vnde idolatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus vel cuiquàm Martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo. Ipsi enim Sancti vel homines vel Angeli exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi norunt.

Fausti Manichæi in Catholicos conuitia ob sanctorũ cultum.

[a] Vide Augustinum cõtra Faustum li. 1. ca. 2. & 20. cap. 1.

[b] Erat enim Manichæus hæreticus.

Ibidem libro 20. capit. 21.

Martyres qua religione & fructu coluerint prisci Christiani ante annos 1200.

Deo, non Sanctis offertur sacrificium.

Coluntur Martyres Augustin. non diuinis honoribus adorantur.

Latria nõ exhibetur Sanctis.

Dd Hasce

CAPVT XXXVIII.

Lutheran. blaspheмias Paganorum & Philosophorum in Catholicos ob Sanctorũ cultũ conuitia superare.

HAsce Paganorum & hæreticorum in sanctos Christi Martyres blasphemias, suis vnà cum refutationibus diffusiùs appendendas duximus, quò istorum hominum nostro isthoc seculo veteres tantùm calumnias odiose recoctas eructantium insaniam omnibus demonstraremus euidentiùs, vt agnita erroris vetustate minùs habeat fidei atque momẽti apud sana adhuc ingenia, aut anticipatæ opinionis nõ stultè pertinacia. Cùm itaq; Melanchthon cum suis illis Saxonici Euangelii Symmistis (quos non quidẽ nomine audent dicere Episcopos, re verò audent Superintendẽtes, ne quid cũ Catholicis sibi commune videantur seruasse) ita scribit: Prostrati ad statuas, inquiunt, inuocant alii alia numina: Ab Anna petuntur diuitiæ, vt à Iunone: à Georgio victoria, vt à Marte: ab aliis alia. Deniq; hi furores contumeliosi sunt aduersus Deum. Hîc igitur vtrum magis admirer haud facilè dixerim, stupendáne eorum animi cæcitatem, qua sese in veteres veterum hæreticorum paganorumq́; calumnias, disertè olim à Catholicis Patribus frequenter obtritas irruere, atque grauiter impingere nec vident, nec animaduertunt: an immanem potiùs insaniam, qua infestißimos veræ Dei Maximi religionis hostes Paganos, & inexpiabiles Catholicæ Christi Ecclesiæ inimicos Manichæos impiè maledicendo atque sacrilegè blasphemando vincunt infeliciter atque superant? Siquidem Pagani illi vt Christianæ religionis atque doctrinæ rudes, ita nostrorum rituum, mysteriorumque prorsus expertes, credebant Christianos Sanctis suis Mygdoni, Sanaẽ atq; Archimartyri Namphanioni & Lucitæ eos tribuere honores, quos illi suis Ioui, Iunoni, Veneri, Vestæque: quorum templa dolebant præ illorum bustis iacere apud Afros contempta atq; neglecta. Sed veniam merebatur horum latratus, quòd aduersus incognita Christianorum mysteria obstreperet. At Melanchthon cum suis à puero in Christi Ecclesia enutritus & institutus, rectam colendi Sanctos rationem nescire non potuit: nos vnum & Martyrum & Sanctorum planè omnium & nostrum inuocare Deum. Vnde eius sacrilegum maledictum veniam mereri nequit, quo sciens & prudẽs affirmat, Catholicos ad statuas prostratos alios alia numina inuocare: Annam, vt Iunonem: Georgium, vt Martem. Illi ergo Pagani, quòd nostros corporum in adorando atque inuocando ritus & cæremonias in frequentandis Martyrum bustis, exteriores cum suis illis idolorum cultibus externa specie viderent congruere, nostram veram Dei religionem à sua idolorũ superstitione (quòd animi cultum Deo soli exhibitum non possent agnoscere) rerum imperitia atq; inuocationis latriæ atque duliæ inscitia falsi errabant: hi verò Saxonici Superintendentes (nam Episcoporum nomen meritò imprudentes venerantur, quòd illud esse verisimũ sibi probè sint conscii, Quomodo prædicabunt, nisi mittãtur?) Catholici ritus nõ ignari, neq; adorationis Deo Maximo propriæ, inuocationisq́; SS. omniũ communis haud inscii

inscii, Catholicos tamen idololatriâs nomine apud imperitum popel-lum falso traducunt, nos Sanctis honorem Deo soli debitum tribuere, nos Diuos homines facere Deos, nos Sanctorum agmina facere numina: cùm Catholica tota vbique clamet Ecclesia, nullum Sanctorum vt numen adorari: nullum Sanctorum vt Deum coli præter Dem vnum, & Filium eius, & Spiritum sanctum: cui Deo si quid supplicetur, ne alius quispiã Christi mediatoris partes occupasse credatur, illud in solennibus oĩbus occinitur precibus, Per Christum Dñm nostrũ. Iam Lutheranorum sacrilegas in Catholicam Christi Ecclesiam blasphemias cum Manichæorum cõuiciis, acerbis quidem illis, minùs tamen atrocibus, si cõponas, illos tantò in Sathanica maledicendi arte cogno-scas his esse superiores, quàm Archilochus ille rabido armatus Iambo Eschile: quàm Timon ille Scillographus aliis maledicentissimis Poëtis.

Catholicos Lutherani falso traducunt.

Exprobrabant siquidem Manichæi, Catholicos (quos semichristianos vocitabant) ob non receptum suum Manẽ (quem Paracletum à Christo missum somniabant) à gentibus auulsos eorum sacrificia in Agapas conuertisse: idola in Martyres, quos votis similibus colerent: defunctorum vmbras vino placare & dapibus: solennes gentium dies cum ipsis celebrare calendas & solstitia. Sed isthæc illi externa rerum inter se tantùm specie similiũ falsi, nec veræ Catholicæ doctrinæ nondũ ita vulgò propalatæ, aut scriptis promulgatæ conscii, debacchabantur: quòd nostra S. Eucharistiæ conuiuia (Agapas dixêre veteres, vbi apud priscos olim post sacram Communionem integra pauperibus apponebatur cœna, apud posteros verò August. ætate fruges & carnes erogabantur) festas Iunonis epulas illas prorsus referre viderentur, atque exprimere adeò. Martyrum prçtereà statuas, vt illi Iouis, erigerent: Busta Cypriani & Stephani, vt illi suorum numinum phana, inuiserent: mortuorum animas allatis ad sepulchra vino & edulio, anteà in mysteriis Deo oblatis, quæ deinceps pauperibus distribuebantur, primo rei intuitu videbantur placare, quibus Deum studebant reddere propitium. Sic Neomenia & Solstitia, si quando in illa dies aut diuinæ Christi Oeconomiæ, aut Martyribus sacri inciderent, idololatrico ritu, quod ad externas planè attinet cæremonias, Manichæis iudicabantur celebrare. Sed, vt dixi, isti iusta fortè digni essent venia, q̃ abstrusis Christianorum mysteriis, & quõnã hæc peragerentur affectu atque animi studio, cæca illorum mens consuetis idololatricarum cæremoniarum formis decepta, non potuit à falsis vera discernere. Vnde imperitia potiùs, quàm malitia: cæcitate magis animi, quàm improbitate, veritatem nondum satis nec illustratam nec agnitam pro suis aris focisque conseruandis acriter cùm publicè scriptis oppugnabant, tum priuatim conuitiantes maledictis conscissam blasphemabant. Verùm Melanchthon cum suis tantò illis inexpiabili magis sese obnoxium

Vide Aug. cõtra Faustum.

Calumniç Manichæorũ in Catholicos sunt Lutheranorum maledictis leuiores.

Agapæ priscorũ extat vestigium eleemosyna publica, quã Spinden dicimus.

Agape qd veteribus.

Christianorũ cæremoniæ & ritus cum Paganorũ superstitione magnã habẽt affinitatẽ externam sed nullã internam.

implicauit sceleri, quantò clarissima Euangelicę veritatis lux toto iam orbe & splendet illustriùs, & veterum planè Scriptorum omnium atq; Conciliorum consensu illuminata fulget splendidiùs. Si in meridiana igitur luce, imò fulgidissimo Solis splendore, cum bubonibus tantùm cæcutirent miseri, lachrymis potiùs quàm verbis eorum persequenda esset cæcitas. At quum in istam maledicendi rabiē ita deploratè exarserint, vt Catholicam Christi Ecclesiam toto iam mundo concordi variarum regionū discordia dispersam immani cùm idololatriâs conuitio proscindere, tum idolomaniâs blasphemia, ob piam Sanctorum inuocationem, impiissimè, adeoque sacrilegè accusare atque suggillare non pudeat, essent quidem Satyrica illorum conuitia conuitiis retundenda, si quis vel pari cum illis, nedum maiori, inueniatur afflatus Archilochica maledicentia, qua in re libentes etiam palmam eis damus: Sed quia Christus absolutissimum omnis virtutum generis exemplum suis, tantùm abest, vt regerenda permiserit maledicta, vt benè precandum etiam iusserit conuitiātibus, nos pro diris in Catholicam Christi Ecclesiam, nostram verè matrem lædoriis maledicis eius hostibus licèt maledicentissimis nihil acerbius, nec grauius pręter sanam mentem Catholicæ fidei luce relucentem, atque deposito schismatis fastu cum reliquo Christi corpore redunitam exoptamus, atque ex animo imprecamur.

CAPVT XXXIX. Sāctorum cultū & inuocationem non esse in Deum contumeliosam

QVare omisso illo capite, quo ipsorum veri nominis idololatriam, quæ idoli, siue id sit Iuno, siue Plutus atq; aurum, siue sua cuique opinio, cultus est, possemus luculenter euincere, quod vt auri amor, sic omne mendacium de Deo (vt rectè Tertullianus adnotauit) genus est idololatriæ (quid enim referat, Deóne affingantur mendacia, quibus eum affirmes aut corporeum, aut personarum Trinitate indistinctū, aut Christum non verè Dei filium, nec verè ex Maria natum, aut crucifixum? an eius verbo per Christi Spiritum Apostolis primùm, deinde Ecclesiis toto prorsus orbe constitutis, nobis denique nouissima isthac mundi hora degentibus, de Sanctorum imaginibus, & cultu religioso, de Missæ sacrificio, de piis pro mortuorum requie precibus, tradito non habeatur fides? cùm eadem sit sacrilegæ in Deum impietatis species, falsa hominum somnia Deo Max. stultè affingere, & vera Dei Optimi, eiusque religionis dogmata execrabiliter auersari, ac de manifesto eius verbo tam sacrilegè detrahere?) omisso, inquā, isthoc de idololatriâs capite, illud postremò refellamus, quod adiiciunt coronidis, aut fortè rectiùs insani Epiphonematis loco, quo furientem suæ rabiei tragœdiam apta exordiis catastrophe claudant: Denique hi furores (inquiunt) contumeliosi sunt aduersus Deum. Bona verba, saltem sana, quæso viri boni. Certè contumeliosa aduersus Deum esset Sanctorū inuocatio, si illos nobis faceremus Deos, aut autocratera aliquot inuocaremus numina. Atqui Catholica Christi Ecclesia vnū duntaxat

Inuocādo Sāctos nō facimus Deo contumeliā.

& suum

& ſuum,& Martyrum, & Sanctorum etiam in vniuerſum omnium inuocat Deum:nihil vt Deum colit,quod creatum eſt: nihil vt numē inuocat, quod natum eſt: nihil vt diuina dignatum aut dignitate aut maieſtate veneratur, quod fabricatum eſt. Quanquàm enim Sanctis aut hominum aut Angelorum ſpiritibus quoſdam multis ſanè paraſangis,totoq;, quod dicitur, cęlo,diuerſiſsimos impendat & honores & cultus, cùm nō diuinam eis vllatenùs tribuat ſingularis illius latriâs ſeruitutem,hinc certè tamen non magis aduerſus Deum æquis rerum arbitris cenſeatur Eccleſia contumelioſa, quàm res quælibet publica ſuum iuſta pietate,reuerentia,& veneratione colens Principem: aut aliquis Abraham alterius gentis Regem congruo adorans honore. Quo igitur ore Chriſtianam porrò dicunt Eccleſiam in Deum contumelioſam,quæ Sāctis Dei amicis nimis,vt ille vaticinabatur,honoratis,cum Chriſto haud dubiè regnantibus legitimos honoris atq; dignitatis gradus impendit, quos Regibus miſeris etiamnum in communi iſthoc omnium exilio reptantibus,piè atque citra idololatriæ crimen, aut in Deum contumeliam exhibemus? ſtatuas,dico virtutis teſtimonia? victoriæ de ſeſe ipſis glorioſiſsimæ trophæa? ſuperati cacodæmonis triumphos? Atqui iam Lutheranorum, qui præ cæteris aut eruditionis preclaræ titulo ſibi placentes videntur humaniores, aut cùm grandiori ætate, rerumque euentu redditi Epimethei quidam, detritis primi illius Lutheranæ furiæ caloris cornibus, vitulorum luxuriantium more, facti temporis lapſu manſuetiores, pium legitimumque imaginum ſtatuarumque vſum arbitrantur concedendum, verùm piè legitimeque Sanctorum inuocationi in priori adhuc hærentes impietatis luto, nondum poſſunt reconciliari, quàm anticipata, adeoque ſemel obſtinata animorum opinione ita ſtatuerunt obtinere, atque pro Euangelico peſenſare, vt huius ſine horridulo idolomaniâs tonitru, nunquàm vel in Grammaticis ſcriptis ſuis queant meminiſſe. Sed agedùm, qua obſecro ratione aduerſus Deum pronuncias contumelioſum Melanchthon, qui ad Georgii ſtatuam proſtratus, victoriam ab eo petit? an quòd ab eo petit, quod à Deo ſit petendum? Sanè, inquies, quòd à Georgio petit, vt à Marte victoriam. Quid ita? an Chriſtianorum aliquis vel ineruditiſsimus ita & ſui & Dei obliuiſcatur, vt Georgium in fidei Chriſtianæ confirmationem triumphali victoria in cælos tranſuectum, ex homine effectum Deum inſanus credat? Quid igitur (inquias) ab eo petit, quod dare non poteſt? Dare certè ipſe non poteſt, ſed Deus poteſt: verùm & per Georgium poteſt, per alios poteſt: quos eius benignitas tantis interdum noſtri cauſa miraculis ornat, vt per eos ipſum dare nemo ſani cerebri, vtut fuerit Academicus, dubitare porrò queat. Martyres (inquit Diuus Auguſtinus de Ciuitate Dei, libro vigeſimo ſecundo, capite decimo) faciunt miracula,

[Margin: Rom. 13.] [Margin: Gene. 23.] [Margin: Pſal. 138.]

[Margin: Sāctorum honores & cult' nō ſunt diuini aut latriæ officia.]

[Margin: Sāctorum ad ſtatuas inuocatio non eſt idololatrica.]

[Margin: Deus per Sāctos dat victoriam ſanitatē, &c.]

Martyres an faciant miracula, an potiùs per eos Deus.

vel potiùs Deus vel orantibus vel cooperantibus eis, vt fides illa proficiat, quam &c. Rursus de Cura pro mortuis: Quomodo opitulentur Martyres his, quos per eos (inquit cap.16.) certum est adiuuari, vires intelligentiæ meæ superat.

Sancti inuocati nos adiuuant, sed quo, est perobscurum.

Quid igitur à Sanctis petitur, inquias, quod dare nequeunt? Non eos Melanchthon petimus, vt Plutos & diuitiarum largitores, non vt perditæ, vel afflictæ valetudinis recuperatores, non vt victoriæ autores: sed Dei nobis irati conciliatores: sed malorum impendentium deprecatores: sed donorum Dei impetratores. At quid istos, inquiat aliquis, aut conciliatores, aut deprecatores, aut impetratores in Christum contumeliosi quæritis, qui ista omnia munia apud Deum Patrem abundantißimè vel solus obeat? Sanè pia hæc Sanctorum inuocatio ignominiosam Christi conciliatoris aut mediatoris contumeliam nihil minùs, quam habet coniunctam. Quàm enim sit secundum Dei voluntatem, nos Christi Spiritus in Paulo disertè loquens singulariter docuit. Si namque ille absolutißimam Christianæ fidei nactus plerophoriam (si quis vnquàm Christianorum alius) atque indubiam certitudinis persuasionem citra Christi bonorum omnium, vt fontis vnici, ita vnici largitoris contumeliam rogat suos Ephesios, vt sibi ab Optimo Deo impetrent orando parrhesiam, atq; docendi Euangelii libertatem intrepidam: Colossenses, vt deprecentur apud Dñm amolienda Euangelicæ prædicationis impedimenta: Thessalonicenses denique, vt assiduis deprecationibus impetrent à Domino, vt Euangelium feliciter currat (inquit) & clarificetur, vtque ab improbis hominibus eius vitæ insidiantibus & Euangelio aduersantibus liberaretur. Si, inquam, D. Paulus Sanctos Dei homines citra Christi contumeliam solicitat parrhesiæ & intrepidæ libertatis sibi postulatores, si impedimentorum Euangelii, imò periculorum sibi ab improbis impendentium deprecatores, si denique Euägelii Christi victoriæ & gloriæ procuratores, quid nos vanis idolomaniás verberibus Melanchthõ flagellas immeritos, qui D. Pauli non ab hominibus, neque per homines, sed à Christo ipso eruditi locupletißimum iustè ac piè sequimur exemplum?

6. cap. 4. cap. 1. cap. Gal. 1.

CAP. XL. Sanctorum Inuocationem Deus sibi ipse tastatur multò gratissimà indubijs miraculis.

CAEterùm Sanctorum inuocationem Deo Maximo esse multò maximè gratißimam, tantùm abest, vt sacrilegæ in ipsum contumeliæ aliquo pacto sit affinis, ipse miraculis, quemadmodum innumeris ita indubiis sæpenumerò comprobauit, nec comprobare in hûc adeò diem desinit. Quæ posteaquàm cum Porphyrio illo Apostata (qui ex Malcho ridicula tunc opinor, vt nunc, voce Augustale nomen ob tumidæ eruditionis sophisticæ fastum à [a] præceptore impositum vsurpauit) & [b] Eunomio hæretico dæmonum appellare malitis præstigias, quàm ea diuinæ virtuti per Sãctos vel orantes vel cooperantes (inquit Augustinus lib.22.cap.10.de Ciuitate Dei) operanti asscribere, cui deinceps

Sanctorũ miracula olim etiã à Porphyrio & Eu-

[a] Porphyrius ex Malco dict'. vide eius vitam de nonmact. animal.

[b] Vide Hieronym. cõtra Vigil.

inceps mortaliū relinquatur ambiguū, vtriúsnam Spiritus vos transuersos agat, Deinde, cuius gloriam Sanctis promissam impio idolomaniás nomine amentes detestamini? an Diaboli potiùs, cuius pristinas aduersus Sanctos, sui & euersores & expulsores, machinas per Porphyrium Apostatam olim constructas, sed à Catholicis disturbatas, posteà à Eunomio redintegratas, sed iterum à Christianis disiectas, à vobis denuò post multa aliquot secula renouatas, confirmare irrito labore conamini? Meritò sanè ad Catholicam Christianæ Ecclesię de pia Sanctorum inuocatione concordiam vos huius rei inducat, ô Euangelici, consideratio: quòd sicut Catholicis Christianæ fidei cultoribus ob Sanctorum statuas, cultum & dies festos initiò idololatriæ crimen ab Ethnicis sit stultè obiectum, à Philosophis frustrà exprobratum, ab hæreticis falsò intentatum: ita à vobis hodie immaniori planè barbarie iterum obiicitur, & iniquiori de causa iterum intentatur. Quod dum facitis, quis non vestri misertus, vestram quidem pernitiem doleat, suam verò sibi inter verissimos vestro vel iudicio Catholicos sortem seriò gratuletur? vestram quidem doleat pernitiem, quod immaniter adeò in vos potiùs ipsos dente sacrilego sæuientes, sanctam Catholicæ Christi Ecclesiæ consuetudinem (quam hactenùs constanter totus mundus meritò veneratur & obtinet) accusatis: suam verò Catholicæ fidei sortem sibi lætus gratuletur, quòd vos Catholicę Dei Ecclesiæ hostes infensissimi vestris ipsi vocibus atque sententiis nos quidem pronunciatis Catholicos, vos verò hæreticos. Cùm namque eadem planè vos tela in nos iaciatis, quæ olim & Ethnici & Philosophi, & hæretici in Christianos indubiè Catholicos, cui rogo, qui sanæ sit mentis, de cætero est ambigendum, vos extra Catholicam esse Christi Ecclesiam, quam tempore quidem posteriores, sed causa studioque pares, vnà cum illis eodem blasphemiarum telo oppugnatis? Nos verò esse Catholicos Christianæ fidei alumnos, & tunc ab illis, & nunc à vobis eodem de fidei Catholicę dogmate impetitos? Quis non igitur, ista qui animi cum iudicio considerat, à vestris in vniuersum omnibus aut reuocatis contra veterum Catholicismum dogmatibus, aut de nouo cōfictis, quasi à facie colubri (vt monet Scriptura) fugiat, qui apertam adeò vestram insaniam tot † mendaciorum plaustris onustam, tot blasphemiarum Iliadas in Catholicos inuehentem, tot veteribus veterum hæreticorum, Paganorum, adeoque Apostatarum furoribus agnouerit rabidè insanientem? Verùm ista diffusius sumus prosequuti, quòd hoc in argumento aduersarii magnificè suam prædicent victoriam (quàm id verè, iudicet æquus bonus arbiter) quodque fraudulentis istis artibus, vehementibus putà affirmationibus, contumeliosis conuitiis, atrocibus blasphemiis, fucato suo euanidæ eloquentiæ lenocinio concinnatis naturâ magis, quàm arte instructis, plebeiorum non paucos à verò seduxerint.

Ab effectis facilè agnoscat̃ Lutheranorum Spirĩtus.

Sācti quia dæmones expellunt, eos & eorū mancipia hæreticos patiuntur hostes.

Idololatria catholicis immeritò & falso semper obiecta.

Lutherani suis se ipsi verbis cōuincūt hęreticos, & nos verò Catholicos, ex argumentorū priscorum renouatione.

† Horū specimen vide in Tabulis nostris hæreseon istarū analyticis, & ꝯnascentia cis.

Quare

Quare boni consulant, qui hisce commentationibus minùs sese adiutos existimant, quod in laborantium fratrum salutem ac minùs eruditorum aduersus hæreticorum insidias ac fraudes præsidium me adferre coëgit opitulandi studium. Sed hic modus sit iis verbi Dei Euangelici partibus confirmandis atque explicandis, quas ad dogmaticum genus pertinere diximus. Ad alteram igitur non scripti verbi Dei Euangelici partem, quam Mysticam diximus, aut Ritualem, tempus est, vt proficiscatur oratio.

(:)

FINIS LIBRI TERTII PANOpliæ euangelicæ.

LIBRI QVARTI PANOPLIAE EVANGELI-cæ argumentum.

ALterum verbi Dei Euangelici non scripti genus hic liber persequitur, quod circa ritus sacros atq; Sacramenta versatur. Principiò itaq; ex doctrina docetur Apostolica, quidnam Sacramentum sit Euangelicum, án à Mosaicis diuersum? Non talia esse signa, qualia circũcisio Abrahæ, aut vellus Gedeoni. Ea ab Apostolis plura esse tradita, quàm aut vnũ, vt Lutherus: aut duo, vt Caluinus: aut tria, vt Confess. August. aut quatuor, vt hodie Philippus Melanch. aut deniq; sex etiam, vt Vvilhel. Postellus. Nec verum esse quod ait Caluinus apud Ecclesiasticos scriptores, & in primis August. solùm duo reperiri Sacramenta. Baptismatis ritus ex eodem demonstrantur Apostolico fonte fluxisse, Exorcismum, Exufflationem, Abrenunciationem. Omnes peccato originali nasci obnoxios, contra Zuuinglium: etiam Christianorum filios perire non baptizatos, cõtra Caluinũ. Fontem item esse consecrandum, ac Apostolorũ exemplo infantes baptizandos. Aquam similiter baptismi elementalem verè mundare, non solum spiritualem, vti contẽdit Caluinus, Christi Baptismum à Ioannis esse alium, longeq; alia efficere, ac ideò verè mundare animam, peccata verè remittere ita vt non sint, veramq; adferre iustitiam. Ad hæc Catholicos multò illustriùs Christi gratiam prædicare, quàm Aduersarios, qui imputatiuam fingũt iustitiam, nec peccata verè remitti. Similiter concupiscentiam in baptizatis nõ esse proprij nominis peccatum. Ritus, qui Baptisma sequuntur, paucis perstringuntur. Sacramentum. Baptism.

Post hæc Confirmationem iam vsq; ab illis Apostolorum temporibus Sacramentum Euangelicum fuisse creditam: vbi Caluini Sophismatibus respondetur, quibus illam ex Sacramentorum albo delere conabatur, eiusque temeritas ostenditur, qua volebat manus impositionẽ, quòd miracula visibilia non habeat nunc coniuncta, esse abijciendam: cùm nec Augustini, nec Cypriani ætate habuerit. Chrisma quoq; Apostolicam redolere ætatem, eiusq; vsus & effectus à Caluini sannis vindicatur. Quodq; baptizati ex Apostolica doctrina inungebãtur Chrismate, Nouatianosq; primum omnium hoc Sacramentum contempsisse. Huius Sacramenti ministrum rectè doceri Episcopum: vbi & D. Melchiades à rabidis Caluini suggillationibus liberatur, ac Donatismi, cuius Catholicos insimulare non veretur, esse affinis: reusq; conuincitur ex proculcato ad illorum exemplum sacro Chrismatis oleo. Confirmatio.

Mox Eucharistiæ Synonymis explicatis Missa docetur vox esse latina, veteribusq; fuisse gemina, Catechumenorum scilicet, & fidelium. Imperitaque G. Maioris depellitur calumnia, Catholicos præposterè in fine dicere, Ite missa est, quod olim dicebatur initiò. Eucharistiæ materiam esse panem, vinumq; aquã mistum, ex Christi facto & Apostolorum traditione. Hæc piè, rectèque offerri Deo Opt. Max. non ex sacerdotum idololatria, vti G. Maior impiè criminatur, sed Melchisedech Christiq; exẽplo. Canonis minoris defensio aduersus Georgy criminationes & profanationes, non esse idololatricam orationem. Consecrationem mysticam non ritè fieri, nec ab Apostolis factam, verbis ex epistola Corinthiorum Eucharistia.

Ex

rinthiorum recitatis, sed alijs, ex Iustino & Basilio, solenniq́ apud Catholicos forma panem in corpus Domini conuerti, adeoque transsubstantiari: quod explosis Sacramentariorum nugamētis, ac Caluini quiritationibus retusis, demonstratur ex concordi Orthodoxorum Patrum vetustissimorum sententia. Vbi argumenta quinque Confessionis Vuirtembergensis refutantur, quibus Transsubstantiationem vexat: & Valentini Vannij vanitates ostenduntur euanescere. Defenditur & eleuatio, gestatio, sacræ Eucharistiæ adoratio, atque conseruatio. Iam ostenditur porrò, Eucharistiam verè esse sacrificium: rectéque in edicto Cæsareo, Interim appellato, ex D. Irenæi verbis esse confirmatum aduersus Georgij Maioris cauilla. Ab eodemq́ Cypriani voces Offerre esse Sacrificare, ad distributionem populi improbè detorqueri. Posteà Missam & sacrificium propitiatorium, & peruersum Valentini Vannij de Missa iudicium vanissimæ cōuincitur vanitatis. Confessio quoque Saxonica refutatur, & Augustanæ Confessionis argumenta sex, & Vuirtembergensis argumenta dissoluuntur. Ad hæc Missam esse sacrificium pro peccatis mortuorum delendis, ex doctrina certò Apostolica: Vbi Buceri fraus proditur, qui Aërii dogma Catholicis affingit, Epiphanium verbis mutilat, sensúmque distorquet, Augustinum deprauat. Responsiones quoque Melanchthonis refutantur, quibus Orthodoxorum Patrum testimonia conabatur à genuino sensu deprauare. Illudque eiusdem ostenditur vanissimum, Augustini ætate non fuisse oblationem pro mortuis, sed Gregorij tempore irrepsisse. Eucharistiæ insuper communionem ostenditur sub vtraque specie non esse necessariam.

Pœnitētia *Pœnitentiam esse à Christo institutā, ac nouis lapsibus noua remedia quærenda, quod negat Caluinus: vbi variæ explicātur Excommunicationis formæ, quarum vna necat, ideoq́ formidanda. Rursus variæ Communionis formæ, quid olim Communio Laica, quid Peregrina. Eandē hodie apud Catholicos obtinere doctrinam, quæ Apostolorum fuit ætate. Pœnitentiæ Sacramentum non esse fictitium, vti fingit Caluinus: sed veri nominis demonstratur Sacramentum. Mox de gemina apud priscos Pœnitentia, publica & priuata. Eandemq́ue apud nos esse priuatā, quæ olim apud veteres. Deinde Pœnitentiæ partes docentur nō esse duæ, contra Apologiam Confessionis Augustanæ, sed tres. Quid vera contritio. Confessionem omnium, quæ suggerit animus, esse necessariam: Hanc omnium e-*
Confeſsio *numerationem Apostolica ætate fuisse adhibitam lapsis. Refutatur Confessionis Augustanæ Apologia, quæ negat, absolutionem esse iudicium, confessionemq́ omnium esse possibilem: Confessionem denique Sacramentalem ab Apostolorum successoribus fuisse perpetuò obseruatam: nec fuisse liberam, vti commentatur Caluinus. Vbi Nectarium demonstratur non sustulisse Confessionem Sacramentalem: nec Chrysostomi sententias illi repugnare, sed Audianos hæreticos, teste Theodoreto, primos omnium ritum Cōfessionis priuatæ conatos abolere. Dehinc*
Indulgentiæ *Satisfactionis ostenditur necessitas propter restantem peccati dudum remissi pœnam, quæ vel hîc vel in posterum luenda est, expiaríque potest vtrobique ex doctrina liquidò Apostolica: imò aliorum operibus pijs mitigari posse. Vbi indulgentiarum origo eruitur ex D. Cypriani ætate, more apud Catholicas Ecclesias*

pervagato. Quinetiam Apostolos adeò ipsos nonnihil pœnæ luendæ pœnitentibus propter pia aliorum opera indulsisse atque remisisse. Absolutionem denique non esse Euangelij annuntiationem contra Apologiam Confessionis Augustanæ, sed iudicium atque commissorum remissionem.

Ordinationem Ecclesiasticam veri nominis esse Sacramentum semper habitam ex doctrina Apostolica, simul & liquidò Catholica. Vbi differentia ostenditur verissima iuxtà ac vetustissima, quæ vulgò inter Laicos & Clerum obtinet. Mox de gradibus Ecclesiasticis, eorumque officijs, qui nam Apostolicam resipiant ætatem. Coronam Clericorum esse Traditionis Apostolicæ. De sacerdotio Christiano, quódnam eius munus proprium: an omnium Christianorum commune. Quòd Sacerdotum, imò totius adeò populi Christiani caput ac pastor est Episcopus Ecclesiæ Romanæ, qui vti Petri Apostoli successor est (qui non tantùm Romæ fuisse liquidò demonstratur aduersus Caluinum & Molinæum, sed & Romanæ Ecclesiæ Pontificatum administrasse nequaquàm fabulosum, vti Caluinus fabulari non erubuit) ita & totius Ecclesiæ Christianæ curam ac gubernaculum illi diuino esse iure creditum: quod tam ex priscorum Conciliorum indictione, abrogatione, atque confirmatione, quàm Episcoporum omnis nationis, etiam Græcorum & Asiaticorum obedientia, confirmatione atq; appellatione: Rursus deiectione etiam, atque exturbatorum adeò vel per Concilia, restitutione, omniumq; Ecclesiarum cum Romana reconciliatione liquidò demonstratur. Ordo. Romanus Pontifex.

Matrimonium veri esse nominis Sacramentum, ac inter Christianos re ipsa indiuiduum, atq; omninò indissolubile. A Philippo Melanchthone imperitissimè doceri apud veteres fuisse dissolubile, ex Fabiolæ Romanæ exemplo, ac aliarum aliquot, vbi insignis eius proditur aut inscitia, aut oscitantia, imò vanitas liquidò demonstratur. Matrimonium.

Vnctionem denique extremam veri esse nominis Sacramentum, veterum Scriptorum concordi sententia ex D. Iacobi verbis. Mox subsequitur coronidis loco variarum rerum consecratio, aduersus friuolas imperitasque antiquitatis Christianæ calumnias istius tempestatis defensa: videlicet virginitatis propositum, atque dedicatio, siue deuotio. Monasteria non fuisse olim disciplinarũ scholas, sed pietatis Euangelicæ Gymnasia. Item panis, Altarium, salis, aquæ, & similium consecratio, in vsus salutares ex prisca Maiorum antiquitate: vbi & ostenditur, quænam Traditiones obseruationis sint liberæ, quæ non. Extrema vnctio.

LIBRI QVARTI DE VERBO DEI EVANGELICO

Methodus atque epitome.

Euangelicum Sacramentum. SAcramenta Euangelica demonstrantur ex doctrina Apostolica esse actuosa, efficaciaque gratiæ signa. CAP. I.

Discrimen Sacramentorum Euangelicorum à Mosaicis. Vbi calumnia Calui ni retunditur, quòd Catholicos ait miseros Sophistas deceptos verborum Augustini hyperbole, illiusque fraudulenta veritatis apud Augustinum agnitæ dissimulatio proditur. II.

Efficacia Sacramentorum copiosiùs demonstratur, & vberiùs explanatur ex Scriptoribus vetustis, tam Græcis quàm Latinis. III.

Non esse Sacramenta signa istiusmodi, qualia commentantur aduersarij: nec sigilla misericordiæ exhibitæ, quale circumcisio Abrahæ, vt Caluinus: nec symbola gratiæ certò dandæ, quale vellus Gedeoni, vt Philippus. IIII.

Definitiones Sacramenti recèns à Lutheranis & Caluino confictas pugnare cum Augustini, aliorumque Orthodoxorum doctrina. V.

De Sacramentorum Euangelicorum numero: plura scilicet esse ab Apostolis tradita, quàm vel vnum, vti Lutherus: vel duo, vti Caluinus: vel tria, vt olim Philippus: vel quatuor, vti nunc suspicatur Philippus Locis communibus anno 35. editis: aut denique sex, vti ait Postellus. VI.

Plura apud Augustinum esse Sacramenta, quàm duo, vti Caluinus ait, ex eisdē Augustini locis demonstratur, quibus ille ad figmentum suum astruendum nitebatur. VII.

De Baptismo eiusque sacris ritibus quasi anteambulonibus & pedissequis prius quàm dicatur, antè ostenditur, non contingere cuiquam salutem, quę est in Christo Iesu, nisi per fidem & Sacramenta. VIII.

Exorcismus. Exorcizari Baptizandos ex doctrina Apostolica, testibus Augustino & Chrysostomo. Exorcismo verè à Baptizandis expelli Dęmonis potestatem, atque ab eius tyrannide in libertatem asseri Christo Domino. IX.

Peccatum originale. Paruulos ad vnum omnes nasci peccato illo originali contaminatos, ex Apostolica doctrina. X.

Christianorum infantes eodem peccato nasci obstrictos, immundos, adeoque damnandos contra Caluinum, nisi baptizentur. XI.

Exufflationem & Abrenunciationem ab Apostolis fuisse Ecclesijs traditam. XII.

Fontem Baptismatis ex Apostolorum doctrina esse consecrandum. XIII.

Infantium Baptism'. Infantes rectè baptizari, ex Apostolica demonstratur doctrina. XIIII.

Aquam Baptismi elementalem esse necessariam, vereque eam mundare, non autem spiritalem, vti Caluinus nugatur, aquam esse intelligendam. XV.

Baptismum Christi à Iohannis fuisse alium. Vbi Caluini argumēta dissoluuntur, eiusque arrogantia retunditur, qua Chrysostomum imperitiæ, Augustinum argutiæ calumniari non verebatur. XVI.

Effecta Baptismi. Baptismi effecta edisseruntur, quòd verè animam saluat à peccatis, regenerat atque renouat. XVII.

Baptismum veram, non imputatitiam peccatorum remissionem adferre, veramque Spiritus sancti animabus sanctimoniam communicare atque elargiri. XVIII.

Baptismo verè nos iustificari, donarique vera ac animis inhærente, non imputatitia Christi iustitia. XIX.

Quid nam veteres Theologi de Baptismi effectis censuerint, Clemens Alexandrinus, Iustinus, Cyprianus, Reticius Augustodunensis, Basilius, Nazianzenus, Chrysostomus. XX.

Catholicos Christi gratiam in Baptismo multò prædicare illustriùs, quàm aduersarij: quodque Bucerus, Caluinus, & alij verè in Christum sunt sacrilegè iniurij, adeoque Iesum faciunt non Iesum, & non Seruatorem. XXI.

Christum

XXII. Christum in suis peccata omnia semel abolere, ita vt nō sint ampliùs, non solùm vt manentia non imputentur.

XXIII. Impiè Caluinum docere, nos per Baptismum peccato non eximi, peccatoque originali non solui.

XXIIII. Concupiscentiam in Baptizatis non esse veri nominis peccatum, sed ita eius reatum esse prorsus remissum, semelque abolitum, vt omninò non sit. Concupiscentia in renatis.

XXV. De sacris ritibus, qui apud Catholicos Baptizatis adhibentur, Candida, Inunctione, &c.

XXVI. Explicatis Sacramenti Confirmationis synonymis, quibus antiquitùs apud priscos appellabatur, ostenditur, eam semper ab Apostolorum vsq; temporibus pro vero habitam Sacramento Euangelico. Confirmatio.

XXVII. Sophismatibus Caluini respondetur, quibus Confirmationem ex Sacramentorum albo delere conabatur, & D. Leonis ac Hieronymi loca, quibus nititur, ei extorta iugulare ipsum demonstrantur.

XXVIII. Confirmationem non esse posterioris ætatis figmentum, vti Caluinus nugatur.

XXIX. Vsum Chrismatis, siue olei sacri, in Confirmatione adhibiti Apostolicam redolere fragrantiam, ac vetustatem habere liquidò demonstratur. Chrisma

XXX. Chrismatis vsus in Confirmatione, ac eius effectus aduersus Caluini ratiunculas & scommata defensus.

XXXI. Non sine verbo Dei Confirmationem à veteribus Sacramentū creditam, quod suspicatur Caluinus.

XXXII. Apostolicam manus impositionē altius habuisse mysteriū, quàm donorum visibilium collationem, quod putabat Caluinus. Ideoque non esse abijciendam hodie, vti ille vult, sed retinendam, quòd hodie eadem sit, quæ Augustini, Ambrosij, & Cypriani ætate sine visibilibus miraculis, quæ Caluinus temerè a nostris efflagitat Episcopis.

XXXIII. In Confirmatione Baptizatos Chrismate inungi solitos ex Apostolorum doctrina, vt gratiam copiosiorem acciperent, & quòd olim à Nouato negligi cœpta, à Nouatianis fuerit contempta: quos sectantur istius seculi hęretici, nō modò Chrismatis contemptu, sed & oratione infideli atque impia.

XXXIIII. Caluinus sibi noui Apostoli partes arrogans, verus Antichristi demonstratur Apostolus.

XXXV. Confirmationis effectum non esse Diabolo asscribendum, quod iste blasphemat, sicuti nec eius vim in Baptismum esse iniuriam.

XXXVI. Confirmationis ministrum rectè doceri solum esse Episcopum, sicuti & Cypriani ætate, imò Apostolorum seculo. Vbi D. Melchiadis Christi Martyris clarissimi de Confirmatione elogium à rabidis Caluini maledictis liberatur, ostenditurq;, illum Catholicos impiè Donatismi calumniatum, cui ipse cōuincitur affinis, propter spretum ac proculcatum illorum exemplo sacrum oleum.

XXXVII. Eucharistiæ Sacramentum cur tertio tractetur loco, deque illius synonymis. Vbi Missa nomen ostenditur esse Latinum, quodque apud priscos fuerit gemina, Catechumenorum & fidelium. Ideoque imperitam esse Georgij Maioris calumniam, qui Catholicos nugatur hodie in fine dicere, Ite Missa est, quod olim initiò dici solet. Eucharist.

XXXVIII. De Missa fidelium, in qua sacrificij Christiani materia præparatur, panis & vinum aquá permistum ex Traditione Apostolica, Missa olī duplex.

XXXIX. Quod rectè offeratur panis & vinum aquà permistum Deo Optimn ex Traditione Apostolica, non ex Sacerdotum idololatria, contra Georgij Maioris blasphemias. Melchisedech igitur panem vinumque obtulisse initiò demonstratur ex Cypriano, Irenæo, Hyppolito, Appollinario, Eustachio Antiocheno: Christum etiam obtulisse in cœna panem & vinum, ex Cypriano, Irenæo, Athanasio, Photio, Theophilacto, Oecumenio. Christus in Cœna obtulit.

Canonis minoris defensio contra Georgii Maioris criminationes,& impiam prophanationem:non esse idololatriam,panem vinumq; Deo optimo offerre:quod eiusdem Georgij verbis sui obliti confirmatur ex Irenæo, quo nitebatur. XL.

Consecratio. Eucharistiæ consecratio non rectè fit recitatione loci ex Epistola Corinthiorum,qui historiam rerum gestarum habet:nec Apostolos illa consecrandi formula fuisse vsos,sed alia,ex D.Iustino & Basilio. XLI.

Transsubstantiatio Illa consecrandi formula Catholicis vsitata,panem vinumque in verum Christi corpus & sanguinem conuerti & transsubstantiari. Primùm igitur nugæ Sacramentariorum exploduntur,atque Caluini quiritationes,quòd ista Berengarij hæresis renouata non recipiatur à pijs, retunduntur,falsoque illum affirmare,Diuum Augustinum à se & Zuuinglio stare. XLII.

Ex Orthodoxorum ac vetustissimorum Patrum testimonijs docetur, panis viniqúe substantiam in verum Christi corpus conuerti atque transsubstantiari. XLIII.

Refutantur argumenta quinque,quibus Confessio Vuirtembergensis Berengarianorum dogma defendens transsubstantiationem vexat,& vanissimæ Valentini Vannij nugæ exploduntur. XLIIII.

Antequàm de sacrificio agatur,Eleuatio Eucharistiæ,& adoratio cōtra Lutheranos defenditur. XLV.

Eucharistiam esse sacrificiū ppitiatorium. Varijs veterum Orthodoxorum Patrum testimonijs Eucharistia docetur esse sacrificium,tam ex Christi instituto:Hoc facite in meam commemorationē, quàm ex Traditione liquidò Apostolica,rectéq; Indicto Cæsareo,quod Interim nominat, ex D.Irenæi loco fuisse confirmatum,contra Georgij Maioris criminationes. XLVI.

Malachiæ vaticinium,Offertur nomini meo inter gentes oblatio munda, Orthodoxè de sacrificio Missæ intelligi. XLVII.

Diui Cypriani voces Offerre & Sacrificare,à Georgio improbè ad distributio nem detorqueri. XLVIII.

Missam esse sacrificium propitiatorium demonstratur,& peruersum Valentini Vannij de Missa iudicium demonstratis eius asystatis,vanissimæ arguitur vanitatis. XLIX.

Confessionis Saxonicæ refutatio,ac argumentorum, quæ contra sacrificium Missæ obijcit. L.

Confessionis Augustanæ contra sacrificium Missæ argumenta sex refelluntur. LI.

Confessionis Vuirtembergēsis confutatio, argumentorumque contra Missæ sacrificium propiciatorium dissolutio. LII.

Missa pro defunctis Apostolica. Eucharistiam esse sacrificium pro peccatis mortuorum delendis, ex doctrina certò Apostolica. Vbi Buceri fraus demonstratur, qui hæretici Aerij errorem renouaturus,eum Catholicis affingit,statumque disputationis, qui Epiphanio est cum illo inuertit.Similiter & Augustini locum deprauauit lib.2. De vera & falsa Cœnæ administratione. LIII.

Responsorum Philippi Melanchthonis confutatio, quibus Orthodoxorum Patrum testimonia Missæ sacrificium pro mortuis contestantia ac confirmātia corroborantur, deprauare ac subuertere conabatur: Cypriani scilicet,Tertulliani, & Aug.vanissimumq; ostenditur, quòd iactat Augustini ætate nōdum fuisse oblationem Sacramenti pro mortuis,sed Gregorij demùm tempore irrepsisse in Ecclesias: Philippum Melanchthonem sic hodie deTheologis vetustissimis in sua Ecclesia censuisse, vti olim de Philosophis Epicurus imperitissimus imperitissimè. LIIII.

Cōmunio vnius speciei. Eucharistiā præter sacrificij rationem verè quoque Sacramentum esse, deque vnius speciei antiquitate, & non necessaria vtriusque speciei communione. LV.

Pœnitētia Cur Pœnitentiæ Sacramentum necessariò à Christo Domino institutū,quòd iustificati gratiam Spiritus sancti amittere possunt contra fanaticos Anabaptistas: mox contra Caluinum,Pœnitentiam esse lapsis necessariam, nouisque lapsis noua esse quærenda remedia,quod ille negat. LVI.

Apostolica

LVII. Apostolica ætate quis nam fuerit lapsorũ à Baptismi gratia status: Vbi de Excommunicationis speciebus, quòd quædam occidat, & necet; ideoque vehementer extimescendam. Rursus de Communionis speciebus apud priscos, quid olim Cōmunio fuerit Laica, quòd non est vnius speciei communio: quid peregrina. Excommunicatio.

LVIII. Eandem hodie apud Catholicos esse de Pœnitentia doctrinam, quæ Apostolorum seculo: etsi veteris Pœnitentiæ agendæ nunc vix tenuia existant vestigia. Communio Laica & Peregrina.

LIX. Pœnitentiæ Sacramentum non esse fictitium, vti criminatur Caluinus: sed à Domino cēsensum, & ab Apostolis Ecclesiæ traditum.

LX. Pœnitentiam veri esse nominis Sacramentum, vbi varia eius synonyma declarantur, & quid olim circa pœnitentiam peccarit Nouatus hæreticus.

LXI. De Pœnitentia apud priscos gemina, publica scilicet & priuata. An publica solùm propter peccata publica olim fuerit indicta, vti suspicatur Philippus: quódque hodie est eadem Pœnitentia priuata, quæ apud veteres. Pœnitētia publica.

LXII. Pœnitentiæ partes non esse duas, fidem & contritionem, contra Apologiam Confessionis Augustanæ. Pœnitētiæ partes tres

LXIII. Tres esse Pœnitentiæ Euangelicæ partes, & quid contritio.

LXIIII. Confessionem singulorum, quæ animus suggerit, esse necessariam. Confessio

LXV. Confessionem singulorum discretam fuisse Apostolica ætate adhibitam lapsis à gratia Baptismatis. singulorũ est Apostolica.

LXVI. Refutatio Apologiæ Augustanæ, quæ negat Absolutionē esse iudicium: Confessionem item Catholicæ Christi Ecclesiæ esse possibilem.

LXVII. Confessionem peccatorum disertam fuisse ab Apostolorum successoribus etiam obseruatam perpetuò.

LXVIII. Confessionem apud priscos non fuisse liberam, vti commentatur Caluinus. Vbi Nectarium demonstratur non sustulisse Confessionem Sacramentalem: nec Chrysostomi sententias ei repugnare: Andianos verò hæreticos ritū priuatæ Confessionis sustulisse. Nectarius quid in Confessione.

LXIX. Satisfactionis ostenditur necessitas ex pœna restante peccati iam remissi.

LXX. Pœnam illam restantem posse in vita lui, ac pendi ex doctrina Apostolica.

LXXI. Eandem post huius vitæ finem posse nos luere ex Cypriani & Aug. doctrina. Satisfact.

LXXII. Satisfactionis energia & vis.

LXXIII. Pœnam peccati remissi restantem aliorum quoque operibus mitigari posse, & expiari. Vbi indulgētiarum origo eruitur ex Cypriani ætate, imò Apostolorum etiam temporibus. Ipsos adeò Apostolos Pœnitentibus pœnæ luendæ non sanè paululùm indulsisse, ac remisisse propter piorum fratrum pias lachrymas, aliaque pietatis opera. Indulgentiæ.

LXXIIII. Absolutionem non esse Euangelij annunciationem, vti ait Apologia Confessionis Augustanæ, sed peccatorum remissionem.

LXXV. De Sacramento Ordinis, principiò veram esse illam populi Christiani in Clericos & Laicos distributionem. Ordo.

LXXVI. Ordinationem veri esse nominis Sacramentum ex doctrina Apostolica.

LXXVII. De gradibus Ecclesiasticorum, quòd corona Clericalis est Traditionis Apostolicæ, ex D. Germano Constantinopolitano Archiepiscopo, & Coelfrido Ingrinensi Abbate in Anglia.

LXXVIII. Gradus Ecclesiastici explanati, ac suo officio vendicati. Gradus Ecclesiastici.

LXXIX. De maioribus gradibus, quid Subdiaconus, Diaconus, & Archidiaconus.

LXXX. De sacerdotio, varijs eius synonymis, de Episcopo & Presbytero, Papa, atque vero Sacerdotis officio, Laicis nō cōmuni, quòd offerat Christi corpus, ideoq; rectè appellari mediatores. De discrimine, quod semper inter Episcopos fuit obseruatū.

LXXXI. Diuum Petrum toti Christi familiæ fuisse Præpositū, ac vice Christi Pastorē à Christo ipso creatum, varijsque prærogatiuis ornatum, vti quòd omnium primus Baptizatus, & ab eo alij omnes, & primus factus noui Testamenti Sacerdos, & Episcopus, & ab eo alij omnes, primum etiam factum Apostolorum, & caput. D. Petrus Apostolorũ primus

Petrum

Petrum Romæ & fuisse, & Episcopali illic functum munere contra Caluinũ, & alios. LXXXII.

Romanum Pontificem esse D.Petri Apostoli successorem. LXXXIII.

Ro.Pontifex. Romanum Episcopum eadem esse in Ecclesiam potestate præditum, qua fuit D.Petrus Apostolus: non fuisse institutam à Christo Episcoporum paritatem, sed Romani Episcopi principatum & excellentiam semper fuisse ab omnibus priscis Episcopis, Basilio, Athanasio, Augustino, Cypriano, alijsque agnitam. LXXXIIII.

Quòd non ordinatione Canonica Concilij Nicæni Romanus Pontifex alijs præsideat, vti suspicabatur Melanchthon, nec primatum ei à Cæsaribus datũ fuisse, sed confirmatum. LXXXV.

Iure diuino igitur Romano Episcopo summam in omnes autoritatem & principatum contigisse declaratur. LXXXVI.

Ex Episcoporum vbique omnium, Africanorum, Græcorum, Orientalium, & Occidentalium in Romanũ Episcopum obedientia demonstratur Romani Pontificis primatus & principatus Ecclesiasticus. LXXXVII.

Ex Episcoporum omnium totius orbis confirmatione corroboratur Romani Pontificis primatus: quod ex Patriarcharum Antiocheni, Alexandrini, Ierosolymitani & Constantinopolitani exemplis liquet. LXXXVIII.

Ex Episcoporum omnium totius orbis ad Romanum Pontificem appellatione ostẽditur illius in omnes principatus: vbi Canõ ille Africanis pro Nicæno à D. Zozimi legatis recitatus demonstratur liquidissimò esse Concilij illius Nicæni primi: Vnde & falsi crimine hodie passim intentato purgatur Zozimus. LXXXIX. Legatio D. Zozimi ad Africanos

Ex Episcoporum in Synodis damnatorum & eiectorum absolutione & restitutione per Romanos Pontifices docetur eius in omnes principatus. XC.

Ex Conciliorum, & eorum vniuersalium confirmatione ostenditur Romani Pontificis primatus, idque exemplo quatuor primorum Conciliorum, Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonensis. XCI.

Ex primarum toto orbe Ecclesiarum cum Romana reconciliatione demonstratur Romani Episcopi præ alijs omnibus primatus & principatus, idque exemplis illustratur Antiochenæ, Alexãdrinæ, Constãtinopolitanæ, & totius Africanæ. XCII.

Vniuersalis Papa. Romani Pontificis nomina eius excellentiam & principalitatem testantia perstringuntur: Cur sanctissimus, beatissimus, Papa, &c. Cur D. Gregorius titulum reiecerit Episcopi vniuersalis, quem antea sanctissimi Martyres agnouerant & vsurparant, & Concilium adeò vniuersale Calchedonense concorditer Leoni Magno attribuit, & acclamauit. XCIII.

Matrimonium. Matrimonium veri nominis esse Sacramentum. XCIIII.

Quòd Christianorum Matrimonium est prorsus indiuiduum atque indissolubile. Vbi Melanchthonis vanitas demonstratur, qua affirmare audet, Fabiolæ exemplo, & aliarum, licuisse apud priscos coniuge superstite alteri nubere. XCV.

Extrema vnctio. De extrema vnctione, quòd sit veri nominis Sacramentum, apud veteres ante annos mille ducentos habitum. Quòd apud priscos etiam oleum adhibitum fuerit. Vbi Caluini nugæ ostenduntur vanissimæ. XCVI.

Crucis signatio. De altero rituum genere, quod circa res alias consecratas versatur, vti crucis consignatio, varijs Christianorum vsibus adhibita. XCVII.

Monachismus. Vota. Monachismi origo eruitur, virginitatem matrimonio maioris esse apud Deum & dignitatis & meriti, quodque Apostolorum ætate voto firmata, sicuti & paupertate. XCVIII.

Aqua sacra. De Ecclesiarum dedicatione, Panis, olei, aquæ sacræ, salis, &c. benedictione. XCIX.

Vniuersum Traditionum non scriptarum corpus perstringitur. Vnde cuiusque sit autoritas, & an obseruationis liberæ, an secùs, cognoscatur. C.

EVANGELICAE PANOPLIAE, SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO, LIBER QVARTVS, AVTORE D. Vvilhelmo Lindano Dordraceno S.Th.Doct.& Professore.

QVANDO eas verbi Dei Euangelici non scripti partes, quæ ad Dogmaticum pertinere videbantur, pro eo atque instituti huius ratio exposcebat, sumus persequuti, nunc ad alterum Non scripti verbi Dei genus accedamus explanandum: quod, circa ritus sacrorum quia versatur, Mysticum, aut si malis Rituale, diximus. Hoc igitur verbum Dei Mysticum, quia aut Sacramentis ferè est coniunctum, eos initiò pertractabimus ritus sacros, qui illis aut exhibendis veluti præambulones præcedunt, aut comitantur exhibita. Deinde illos persequemur, qui rebus Deo, aut vsibus hominum Christianorum consecratis de publico Reipublicæ Christianæ more in Catholica Christi Iesu etiamnùm obtinent atque adhibentur Ecclesia. Propositio lib.4. eiusque methodus.

MAximum mihi facturus videor operæpretium, si antè Sacramentorum ritus, quàm ex verbo Dei non scripto per Apostolos Catholicæ Dei Ecclesiæ certò traditos pertractemus, de Sacramentorum natura siue efficacia & numero paucula præmittamus: ex quibus intelligatur perspicuè, q̃ ex diametro istorum hominum doctrina, quæ vel vnũ, vel duo, vel tria, vel quatuor, vel summum sex contendit statuere, pugnet cum doctrina liquidò Apostolica, & indubitatò Catholica. CAP. I.

Principio, ne quis in Sacramenti nomine fallatur, illud cum primis refert animaduertere, Sacramenta Catholicis esse efficacia diuinæ gratiæ signa, intellectu augustissima, & obseruatione castissima: quæ „ ipse Dominus & Apostolica (ait August. de doct. Chr. 3. cap. 9.) tradi- „ dit disciplina: In ipso signi nomine vt nobiscum aduersarii conueniunt, ita de re significata plus quàm bis per omnia, quod dicitur, dissentiunt. Illi enim aut diuinæ promissionis signa, quasi nobis exhibitæ testimonia: aut misericordiæ iam præstitæ, quasi sigilla Dei veritatem obsignantia intelligunt, quæ fidem nostram aut dormitantem excitent, aut nutantem confirmẽt: ita vt nihil ipsa quidem operentur, sed ignaua sint & mera signa. Verùm Sacramenta illa longè alterius notæ esse signa, quàm noua comminiscitur aduersariorum doctrina, nullo prorsus negotio intelligas licebit Christiane lector, si Scripturarum loquẽndi formulis insistens, veterum Patrum de saluberrima Sacramentorum facultate sententias animaduertẽter obserues, cósiderateque expendas. Scriptura de Sacramento Baptismi loquens, docet hominem per aquam & Spiritum sanctum renasci, Iohan. 3. item regenerari

Sacramenta quid.

Vide Aug. cót. Faust. li.19.ca.11. Augu.3.de doct. c.9.

Signa cuiusmodi Sacramenta.

Signa efficacia.

nerari

nerari & renouari: mundari quoq; Ephes.5.atq; adeò saluari 1.Pet.3. & ad Titum 3. Quas Scripturarũ voces, qui vel crassissimè intelligat, num ambigendum sibi vllo pacto credat, quin id prorsus intùs in anima efficiat sacrum illud Baptismi, siue ablutionis, aut si malis tinctionis, signum, quod illa Latinis auribus sonant? hominem putà per aquam & Spiritum sanctũ regenerari, vt iam spiritus sit, sicut anteà caro, Ioh.3. Renouari, vt deposita carnalis Adæ vetustate, noua in spirituali Adam Christo fiat creatura: Mundari quoq;, vt à peccatorum sordibus, quibus ex Originali peccato, aliisue propria malitia additis erat inquinatus, atque contaminatus, expurgetur, expieturque: Saluari denique, vt sua culpa perditus, benignissima Dei Opt. gratia salutẽ animæ simul & corporis recuperet. Atq; hæc quidẽ Scripturarũ testimonia abundè sufficiant, quæ operatoriã & actuosam Sacramentorũ in vniuersum omnium facultatẽ, atq; efficacem vim suo patrocinio apud homines Euangelica mansuetudine præditos, minimeq; contẽtiosos tueantur. Quod enĩ de vno Sacramenti genere perq̃ manifestè est demonstratũ, Baptisma scilicet efficax esse diuinę gratię atq; spiritualis sanctificationis signũ, quia regenerat in Spiritũ, mundat, innouat, atq; adeò saluat, de qualibet istiusmodi Sacramenti specie necessariò sentiendũ venit. Quare hoc labore in aliũ locũ reiecto supersedẽtes, paucissimis iisdẽq; breuissimis veterum Scriptorum tẽstimoniis saluberrimã Sacramentorũ Catholicæ Ecclesiæ vim atq; efficaciã dabimus confirmatiorem.

Homo Baptismi signo regeneratur, renouatur, & saluatur

Hanc itaque Sacramentorum actuosam vim & efficaciam veteres illos quoq; Patres ex doctrina illa Apostolica, quæ eis Sacramenta tradiderat, vt Aug. testatur, intellexisse, nemo quisquã dubitet, q paucula eorũ verba æquus iudex audire non grauetur: quæ hisce de rebus mirũ quàm sobriè atq; tenuiter in suis monumẽtis extare voluerunt, quòd de fidei nondũ ab omnibus receptæ mysteriis apud prophanas aures, necdumq; sacris initiatas dicebát. Qualia igitur signa priscos Scriptorũ Ecclesiasticorũ chorus vniuersusq; Christi populus ille primitiuus intellexerit esse Sacramenta, ex apertissimis D. Aug. testimoniis efficietur clarissimũ: cuius patrociniũ hac in causa præcipuè nobis aduocandum duximus, quòd eum vel aduersarii ipsi in Sacramentorum negotio vt Optimum ex tota antiquitate (ait Caluinus institutionum suarum cap.16.) ita fidelissimum testem pro se adferre commoliantur. Verùm quibus istud faciant artibus, quàmque modis liberalibus, res ipsa statim loquetur.

Quòd Sacramenta Patres vetustissimi intellexerint signa efficacia.

Aug. 3. de doct. c. 9.

Cur D. Augustini testimonio hic potissimùm vtendum.

Proinde quíd nã testis iste fidelissimus de sacramentalibus signis antiquã Ecclesiam Catholicã credidisse testetur, quæso Christiane Lector, vt attento animo accipias. De Sacramentis enim, quibus in nomẽ religionis homines coagulantur, loquens, affirmat, nõ nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorũ visibilium consortio homines colligari: quorum Sacramentorum (inquit contra Faustum, lib.19.cap.11.) vis ine-

vis inenarrabiliter valet plurimùm, & ideo contempta sacrilegos facit. Impiè quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas.

CAP. II. Discrimẽ Sacramentorum noui Testamẽti & veteris.

VErùm ne quis eandem Sacramentorum veterum & nouorum vim atque parem efficientiam sibi commentus cum aduersariis, perniciose fallatur ex eiusdem D. Augustini fidelissimi, ex tota antiquitate testis scriptis, testimonia quædam nobis sunt promenda, quæ horum discrimen disertè proloquantur, quò res præsens fiat dilucidior. Prima Sacramenta, inquit eiusdem libri cap. 13. quæ obseruabantur & celebrabantur, ex lege prænunciatiua erant Christi venturi: quę cùm Christus suo aduentu impleuisset, ablata sunt, & ideo ablata, quia impleta: & alia sunt instituta virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. Virtute, inquam, sanctificationis inuisibilis maiora, ita vt verè atque re ipsa in animo efficiant, quod foris signaculo suo in corpore fieri adumbrant: hoc est, vt animam Baptismus gratia inuisibili à peccatis lauet, mundet & sanctificet, sicuti corpus aqua visibiliter abluitur, mundatur, atque sanctificatur. Hoc illud enim est, quod D. Augustinus tractatu in Euangelium Iohann. 80. stupens admiratur: Quæ tanta, inquiens, est vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? Ad parem inuisibilis sanctificationis modum & alia siue Pœnitentiæ, siue Ordinationis, siue Confirmationis Sacramenta secundum Apostolicam veterum Patrum doctrinam esse accipienda, suis infrà locis declarabitur. Cùm igitur Euangelica Sacramenta Mosaicis virtute sunt maiora, fieri nequit, vt hæc minùs Christianos, quàm olim Moyses & Dominus Sacerdotes Leuiticos aut sacrificiis, aut oleo sanctificabat. Non Moyses (ait Augustinus quæstio. 84. in Leuit.) pro Domino, sed Moyses visibilibus Sacramentis per ministerium suum: Dominus autem inuisibili gratia per Spiritum sanctum, vbi est totus fructus eorum atque vtilitas. Nam sine ista sanctificatione inuisibilis gratiæ, visibilia Sacramenta quid prosunt? hāc autē inuisibilem gratiā Baptizatis donari per Baptismi sacramentū paulò pòst de Samaritanis cū Simone Mago baptizatis demōstrat: Nihil qppe Simoni, inqens, ꝓfuit visibilis baptismus, cui sanctificatio inuisibilis defuit: sed qbus ista inuisibilis sanctificatio, quoniā adfuit profuit. Rursum ne quid de veterum & nouorum Sacramentorū discrimine hęsitemus, ea inter se comparans, idem D. Augustinus in Psalm. 73. præcepta veteris & noui Testamenti, inquit, sunt eadem, Sacramenta nō sunt eadem: quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Saluatorem: Sacramenta noui Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris legis promiserunt Saluatorem. Quod D. Augustini testimonium cùm manifestiùs vetera à nouis Sacramenta, quod quidem ad efficientiam pertinet, discriminet, quàm vt vllam æqui iudicis tergiuersationem admittat, Caluinus pro ingenii sui dexteritate per hyperbolen accipiendum censet, atq; huiusmodi immodicis, ait, Sacramentorū encomiis miseros, quos dicit

Discrimẽ Sacramentorum nouorum à Mosaicis.

Baptismi aqua cor abluit.

Caluinus Catholicos immeritò accusat sophisticos.

dicit, Sophiſtas vult fuiſſe deceptos. Verùm Caluinum ipſum hoc in loco re ipſa Sophiſtam, hoc eſt, veritatis furem, teſte Ariſtotele, agere ex ipſo D. Auguſtino, cuius verba in alium, atque ille ſcripſit, ſenſum peruertere conatur optime Lector, nullo prorſus negotio agnoſcas. Non enim aliud, inquit, illic voluit Auguſtinus, quàm quod idem alibi ſcribit: Sacramenta Moſaicæ legis Chriſtum prænunciaſſe: noſtra verò annunciare. Et contra Fauſtum, fuiſſe illa promiſſiones rerum complendarum: hæc indicia completarum, ac ſi diceret, illa figuraſſe, cùm adhuc expectaretur: noſtra velut præſentem exhibere. Porrò de modo ſignificandi loquitur, ſicut & alibi indicat, &c. Iſtum quidem ſenſum Caluine, illa D. Auguſtini verba, quòd Sacramenta noui teſtamenti dant ſalutem (quæ tu quidem hyperbolica dicis, & immodica Sacramentorum encomia) recipere nihil negamus, cùm hic ſenſus nõ rarò apud Auguſt. fiat Lectori obuius: Verùm quòd aliud nihil Augu. voluerit, quod tu affirmas, nunc ex locis ipſis abs te iamiam recitatis à veritate alienum eſſe demonſtrandum eſt: ne iſta tua vanitas ad imperitorum fraudẽ comparata, tardioribus ingeniis pernicioſe abutatur.

Sophiſta Ariſtoteli veritatis fur.

Sic ex Ariſto. D. Clemens Alexand. ſtro.

Quæſt. ſuper Nu. 33.

Li. 19. c. 14.

Quid ſit Auguſtin. Sacramenta noua dare ſalutem.

Poſteà enim quàm D. Auguſt. illam inter vetera & noua Sacramenta tradidiſſet differentiã, quòd hæc dant ſalutem, illa promiſerint Saluatorem, planis verbis è veſtigio ſubiectis, quid intellexerit, expreſſit. Cũ ergo, inquiens, iam teneas promiſſa, quid quæris promittentia Saluatorem, iam habens? Hoc dico, teneas promiſſa, non quòd iam acceperimus vitam æternã, ſed quia iam venerit Chriſtus, qui per Prophetas prænunciabatur. Mutata ſunt Sacramẽta, facta ſunt faciliora, pauciora, ſalubriora, feliciora. Et apertiùs altero loco abs te recitato, Qui Sacramento Baptiſmi, inquit, rectè abluitur, quod illa aſperſionis aqua figurabatur, mundatur ſpiritaliter, id eſt, inuiſibiliter in carne & in anima, vt ſit mundus & corpore & Spiritu. Vides Caluine, aliud quippiam D. Auguſtinum illa Sacramentorum differentia voluiſſe, quàm quod tu comminiſceris, vetera fuiſſe Sacramenta rerum complendarum: noua verò rerũ duntaxat in Chriſto completarum? cùm noui Teſtamẽti Sacramenta diſertè pronunciet, & ſalubriora, quòd ægris peccato animabus adferant ſalubritatẽ: & feliciora, quòd veram hominibus Chriſtianis ipſa pariant felicitatem. Quem D. Auguſtini germanum ſenſum neſcio vtrùm magis admirer te fugere potuiſſe, quòd ſuſpicari non patitur diligens tua Auguſtini lectio, quum haud infrequentiùs quàm alter ille occurrat ſæpiuſculè repetitus: an potiùs te fallendi ſtudio diſſimulare potuiſſe, adeoque incunctanter pronunciare auſum, nihil aliud Auguſtinum voluiſſe? cùm diſertis adeò verbis quæſt. Numerorum 33. abs te allata, doceat eum, qui Sacramenao Baptiſmi abluitur, ita ſpiritaliter mundari, id eſt, inuiſibiliter in carne & anima, quod illa aſperſionis Moſaicæ aqua ſignificabat, vt ſit corpore & ſpiritu mundus. Hanc quoque ſalutarem Sacramentorum efficaciam ex

Ex ipſis D. Auguſtini locis trib. à Caluino recitatis veritas Catholica ab iſto diſsimulata demonſtratur.

Qui baptizatur, Auguſtino teſte mũdatur.

Fraus Caluini prodita ex Auguſtini verbis ab illo diſsimulatis.

tertio

tertio loco abs te commemorato fuisset discere, si tam priscæ doctrinæ eiusdemque Catholicæ veritatis propugnandæ, quàm nouæ, Ecclesiisque inauditæ, prauitatis promulgandæ studium te ad scribendum impulisset. Eiusdem enim libri 19. cap. 16. vbi de Baptismi aqua & » omni illa actione corporali, quæ agitur, inquit, cùm baptizamus, & fit, » verbisque, quibus Baptismus consecratur, fuisset locutus, continenter adiecit: Hæc omnia, inquiens, fiunt & transeunt, sonant & transeunt. » Virtus tamen quæ per ista operatur, iugiter manet. Quanta autem hæc sit Sacramentorum virtus, nec te vllo vnquàm pacto latere potuisset, nisi apertissimis oculis saluberrima illa D. Augustini eiusdem libri cap. 11. verba, quæ isti insaniæ præsentissimum attulissent remedium, maluisses infeliciter dissimulare, quàm reiectam semel Catholicã veritatem ab errore resipiscens, salutariter reuocare. Quorum Sacramentorum, inquit Augustinus, vis inenarrabiliter valet plurimùm, & » ideo contempta sacrilegos facit: impiè quippe contemnitur, sine qua » non potest perfici pietas. An tu igitur istam Sacramentorum inenarrabilem » vim non contemnens solùm, verùmetiam ludens atque deridens, » Augustini censura sacrilegii tenearis conuictus, nec ne, penes æquum bonum Lectorem arbitrium esto.

Augustin' côt. Faust. li. 19. c. 11.

NE quid tamen in hac de Sacramentorum efficacia atque vi controuersia desideretur, quod ad Catholici dogmatis faciat confirmationem, paucula insuper cùm ex Augustino, tum ex aliis quoque veterum patrum scriptis sunt proferenda testimonia. Aduersus Pelagianos igitur, qui licèt Baptismi vim sacrilegè extenuabant, minùs tamen impiè de Baptismi efficacia, atque hodie isti Euangelici, sentiebant, Sacramenti huius virtutem defensurus, totũ hoc fit (inquit 1. de » peccatorũ mer. cap. 19. quòd paruuli scilicet verè pœnitẽtes habentur » per Susceptorum abrenunciationem, & inter credentes numerantur » per eorundem fidem) in spe vi Sacramenti & diuinæ gratiæ. Et infrà eiusdem libri ca. 33. quòd paruulos baptizatos inter fideles rectè ponimus, sicuti vniuersæ vbiq; Ecclesiæ clamat autoritas, hoc eis acquirit per virtutẽ Sacramenti, & offerentiũ responsionẽ. Hæc siquidẽ est illa noui testamẽti ꝑ veteris Sacramentorũ virtus maior, & vtilitas melior, atq; vis salubrior & felicior, ꝗ hæc rẽipsa mundant hominẽ, atq; à peccatis purgant, ꝗ illa futurũ figurabant, vti ex D. Aug. verbis iam nunc commonstrauimus, quæst. super Nu. 33. & cõtra Faust. 19. cap. 11. Quænam autẽ obsecro erit ista Sacramentorum Euangelicorũ virtus » maior, & vtilitas melior, & vis efficacior, si nihil ipsa operentẽ nihil ipsa vi » sibi diuinitùs indita efficiantẽ nihil deniq; ipsa præter merã gratiæ, quæ » quidẽ fide apprehendatẽ, non Sacramẽto conferatẽ, notationẽ hominibus adferantẽ Cæterũ cùm noui Testam. sanguis à Christo eius mediatore atq; conciliatore ꝓ noui populi salute effusus, emũdet conscientias ab operibus mortuis atq; peccatis, hyrcorũ autẽ & taurorũ sanguis

CAP. III. Quita sit Sacramentorum noue legis efficacia.

Aug. de pecc. mor. 1. cap. 11.

Ibi. ca. 33.

Cur Sacramenta noua necessariò sint efficacia gratiæ signa.

Sanguis Christi mundat conscientias à peccatis, sed per Sacramenta.

Heb. 9.

& cinis vitulæ aſperſus, veterem populum inquinatum ſanctificabat ad emundationem carnis, teſte Apoſtolo Paulo Hebræo.9. quis fronte ſit adeò perfricta, atque audacia ita profligata, qui clariſsimis hiſce D.Pauli ſententiis refragatus, porrò contẽdat noui Teſtamenti Sacramenta à veteribus, non niſi modo ſignificandi, vt Caluinus ait, non etiam efficacia ſanctificandi, eſſe diſcreta atque diſtincta? Sanguis autem filii Dei Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque eius mors peccatorum omnium, quibus miſeri mortales & laboramus morbidi, & Deo viuimus obnoxii, verum & potens & ſingulare remedium eſt, adeoq; ſingulare piaculum, quo & ab animarum noſtrarum languoribus vitiiſque ſanamur, & delictorum reatibus expiamur: ſed tum demùm, cùm hæc ſaluberrima Sacramentorum medicamenta atque purgatoria piacula hominibus fuerint ritè adhibita. Poculum quippe immortalitatis, ait Auguſtinus in articulis ſibi falſo impoſitis art.1. quod confectum eſt de infirmitate noſtra & virtute diuina, habet quidem in ſe, vt omnibus proſit, ſed ſi non bibitur, non proficit, adeò vt qui hoc ſeculum (vti paulò antè docet) ſine fide Chriſti & regenerationis Sacramento pertranſeunt, redemptionis alieni ſunt. Quod licèt D. Auguſtinus de ſolo Baptiſmatis Sacramento illi ſuo inſtituto conuenienter tradat, de Pœnitentiæ tamen Sacramento, quod in priſtinum fœdiſsimorum peccatorum volutabrum relapſis purgationem atque expiationem adfert, pari planè ſententia eſt accipiendum: quemadmodum D.Hieronymus Dialogo contra Pelagianos: Sanguis, inquiens, Ieſu Chriſti mundat nos tam in Confeſsione Baptiſmatis, quàm in clementia pœnitudinis. Et Dialogo 1. Pœnitentia Baptiſmatis gratiam imitatur per ineffabilem clementiam Saluatoris.

Aug. ad articulos ſibi falſo impoſitos. *Quibus proſit ſanguis Chriſti.* *Sacramentorum neceſsitas.* *Sanguis Chri nos mũdat in Sacramento Baptiſmatis & Pœnitentiæ.* *Hier. 3. Dial.* *Idem Dialog. 1.*

Sanguis itaque Chriſti Ieſu conſcientias noſtras à peccatis emundat & ſaluat, ſed per lauacrum regenerationis & renouationis in aqua & verbo vitæ, aqua viſibili inuiſibilis gratiæ Symbolo adhibita, vt D. Cyprianus lib. 2. epiſtola 2. ad Donatum teſtatur: Sed poſtquàm, inquiens, genitalis vndæ auxilio ſuperioris æui labe deterſa, in expiatum pectus ac purum deſuper ſe lumen infudit, & quæ ſequuntur, illuſtrem habentia ſacri Baptiſmi effectorum, gratiarumq; per Baptiſmum acceptarum catalogum, qui ſuo inferiùs loco aptiùs rememorabitur.

Cyp. lib. 2. epiſt. 2. auxilio aquæ labes detergi. *Cyp. lib. 2. epiſt. 2.*

Hunc quidem in modum Latini Scriptores de admiranda Sacramentorum vi atque efficacia Catholico dogmati conuenienter conſentiunt. Id quoque & Græcorum Theologorum ſuffragiis, quàm fieri poteſt, breuiter eſt comprobandum. Quemadmodum, inquit Diuus Chryſoſtomus Homil.24. in Iohannem, terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires accepit: ita ſpiritu & ſenſibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedentia cogitationẽ facilè exoriuntur: & Hom.35. de probatica piſcina, quemadmo-

Chryſoſt.

quemadmodum huius aquæ natura, piſcinæ videlicet probaticæ, per ſe non ſanabat, ſiquidẽ ſemper ſanaſſet, ſed duntaxat cùm ab Angelo mouebatur: ita & in nobis nõ ſimplex aqua operatur in Baptiſmo, ſed cùm ſpiritus gratiam accipit, omnia abluit peccata. *Aqua Baptiſmi non abluit peccata.*

Quia verò iſtam peccata abluendi atque expurgandi efficientiam Baptiſma habere ſenſit D. Epiphanius, rectè de Baptiſmo loquens, τὴν καθαρτικὴν appellauit δύναμιν, quod eſt, vim Baptiſmi purgatoriam, quòd Baptiſmus vi ſibi diuinitùs indita animæ ſordes, peccata eluat, expurget, atq; emundet. Hinc & D. Clemens Alexãdrinus in Chriſtiani hominis inſtitutione ſiue Pædagogo libri 1. ca. 6. Baptiſmi ſynonyma explicaturus aduerſus ſui ſeculi hæreſes, quæ Baptiſmum, ceu inutilem, deridebãt: Gratia, inquit, vocatur, qua remittuntur pœnæ, quæ peccatis debentur. Illuminatio autem, per quam ſanctam illam & ſalutarem illam lucem intuemur, hoc eſt, per quam id, quod eſt diuinum, perſpicimus. Et paulò inferiùs, Et qui eſt ſolùmodò regeneratus, quẽadmodũ etiã illuminatus dicitur. Illuminatus quidã protinùs à tenebris liberatur, & ab eo tempore lucẽ accepit. Quemadmodũ ergo qui ſomnũ excuſſerunt, ab eo tempore protinùs intùs vigilant: vel potiùs quemadmodum qui oculorum ſuffuſionem conantur amouere, non extrinſecùs eis lucem ſuppeditant, quam non habent: Sed quod oculis impedimentum afferebat depellentes, liberam relinquunt pupillam: ita etiam qui tingimur, abſterſis peccatis, quæ diuino ſpiritui inſtar caliginis tenebras offundebant, liberum, ab omnique impedimento vacuum & lucidum habemus ſpiritus oculum: quo quidem ſolo, quod diuinum eſt, intuemur, cælitùs influente nobis ſancto Spiritu. Hæc eſt æterna ſplendoris tẽperatura, qui videre poteſt æternã lucem: quandoquidẽ quod ſimile eſt, eſt amicũ ſimili. Et rurſum quibuſdã interiectis: Cognitio ergo, inquit, eſt illuminatio, quæ delet ignorationem, & perſpicacẽ videndi facultatem inſerit. Quin etiam eorũ, quæ ſunt deteriora, reiectio, eſt meliorũ reuelatio. Quę enim malè colligauit ignoratio, ea pulchrè reſoluit agnitio. Hæc autem vincula quàm celerrimè remittuntur, humana quidẽ fide, diuina verò gratia, cùm remittũtur peccata vno medicamẽto pæonio, nempè verbali Baptiſmo. Omnia ergo peccata eluimus, & è veſtigio mali non ſumus ampliùs. Vna eſt hæc gratia illuminationis, quod non ſint iidẽ mores, qui erãt, antequàm lauaremur.

Epiphani. in hæreſ. — *Baptiſmi Epiphan. vim habet purgatoriam.* — *Cle. Alex.* — *Baptiſmus gratia & illuminatio.*

In eundem ſenſum D. etiam Gregorius Nazian. ob eximiam ſacrarum literarum ſcientiam meritò Theologus dictus, Sacramenti Baptiſmatis intellexit efficaciam: Siquidem ipſa Baptiſmatis gratia atque vis, inquit, in oratione in ſanctum lauacrum, non mundi diluuium, vt olim, ſed vniuſcuiuſque peccati continet purgationem, & omnimodam fœditatum & inquinationum, quæ à prauitate ingreſſæ ſunt, reiectionem. Proinde cùm duplices ſimus, ex anima dico & corpore, illudque viſibilis, iſta verò inuiſibilis ſit naturæ: ita & ”
duplex

" duplex est purgatio, per aquam, inquam, & Spiritum: & hæc quidem
" visibiliter & corporaliter suscipitur, at illa incorporaliter & inuisibili-
" ter concomitatur: ac vna quidem est figuralis, sed altera vera, quæ &
" profunda expurgat, prioris generationis adiutorium existens: nouos
" pro veteribus, ac Dei similes: pro eo quod nunc sumus, efficit, absque
" igni conflans, & sine confractione irradians: si enim breuiter dicere
" oportet, Baptismatis vis, cum Deo vitæ secundæ, ac purioris conuer-
" sationis est pactum censendum.

CAP. IIII. Sacramenta noui legis nō esse gratiæ sigilla, aut symbola.

EX quibus quidem Sanctissimorum Patrum, eorundemque Scriptorum clarissimorum testimoniis Sacramētorum Ecclesiæ Christianæ naturam, indolem & efficaciam quilibet luculenter satis, vti confidimus, agnoscat propositam, explicatam & confirmatam: quòd scilicet sunt signa efficacia, per quæ tanquàm siue media, siue causam, sine qua non, quam dicimus, siue instrumenta veriùs atque canales in hunc vsum diuinitùs aptatos (nam hæc quæstio in præsentiarum minùs aptè pertractetur, quæ inter concordes Catholicæ matris Ecclesiæ filios de Sacramentorum effectis Orthodoxè consentientes discordi cōcordia disputatur) Deus Optimus suam gratiam, sanctificationem putà inuisibilem operatur: non quasi indubia suæ erga nos externa duntaxat beneuolētiæ symbola, aut promissionis tantùm testimonia, aut denique gratiæ donatæ sigilla, quæ nobis ea ita certò testentur contigisse vt circumcisio, iustitia Abrahæ: aut vmbra horologii retrograda, Ezechiæ meliorem valetudinem: aut sigillum diplomati Regio appensum priuilegia ciuitatibus. Hæc enim omnia vt cùm Apostolica doctrina, quæ & Sacramenta tradidit, eorumq; vim & efficientiam posteris prodidit, & in consentientibus veterum Scriptorum sententiis manifestissimè relucet, prorsus pugnant: ita Sacramenta etiam faciunt nefario cum sacrilegio non Sacramenta, quòd eis sacrandi atq; sanctificandi vim sacrilegè detrahunt, quòdque eis magna cum absurditate meram significandi vim, aut tantum sigillandi symbolum concedunt. Ista siquidem nihilò minorem coniunctam habent absurditatem, quàm si ornamentum interpreteris ornatus signum, aut medicamentum, medicationis symbolum. Cæterùm quòd ad circumcisionem attinet, pulcherrimè ea D. Paulo signaculum iustitiæ Fidei dicta est: quod sanè elogium rectè Baptismo etiam tribuatur, si hic ad eum Christianis omnibus contingeret modum, quo illa Abrahæ nostro Patriarchæ. Sed cùm ea iustificato ad indubitatum acceptæ iustitiæ sit donata testimonium, quî obsecro Epitheton circumcisioni propter vnius priuilegium semel tributum, in totum queat Sacramētorum genus aptè congruenterque conuenire, per quæ ipsa ex impiis Deus Optimus pios, ex immundis mundos atque Sanctos efficere dignatur? per quæ iustitiam non donatam signat, ac quasi sigillo obsignat, sed absentem adfert, præsentemque donat? per quæ denique non gratiam suam antè

[Margin notes: Sacramenta nō esse signa, qua harvolunt aduersarij. — Gen. 17. Rom. 4. — Esa. 38. — Sacramenta aduersarijs nō sūt Sacramenta. — Sacramēta nō esse iustitiæ signacula, vt circūcisio Abrahæ. — Rom. 4.]

antè se donasse testatur: sed eorũ virtute, vt Augustinus loquitur, atque auxilio, vt Cyprianus, Sanctificationem efficere dignatur? Præterea ne quis imperitior cum aduersariis existimet rectè circumcisionis Epithe ton in Christiana Sacramenta transferri, vt signacula dicantur iustitię, nõ quæ actu donetur, sed dudum data obsignetur; is rogo meminerit, nec ipsam adeò circumcisionem omnibus in vniuersum circumcisis eiusmodi fuisse sigillum. Nempe circumcisio iustitiæ sigillum Paulo quidem dicta est, sed iustitia fidei Abrahæ: non omniũ etiam circumcisorum. Quemadmodũ D. Augustinus contra Donatistas li. 4. ca. 24. clarissimis verbis docet: Sicuti ergo, inquiens, in Abraham præcessit fidei iustitia, & accessit circumcisio signaculũ iustitiæ fidei: ita in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus sancti, & accessit Sacramentum regenerationis in lauacro Baptismi. Et sicut in Isaac, qui octauo suæ natiuitatis die circumcisus est, præcessit signaculum iustitiæ fidei: & quoniam patris fidem imitatus est, secuta est in crescente ipsa iustitia, cuius signaculum in infante præcesserat, & quæ sequuntur.

Circumcisio ipsa nõ fuit omnibus signaculum iustitiæ, nedum Baptismus.

Cùm igitur Baptismus & Pœnitentia, aliaque Catholicæ Christi Ecclesiæ Sacramenta, aut in peccatorum remissionem, sordium emundationem, atque iustitiæ donationem, aut iteratam cum Deo Optimo reconciliationem, maioremue animorum sanctificationem nobis adhibeantur, nõ aptè nec congruenter ad circumcisionis modum gratię donatæ sigilla appellantur, quòd hæc ob vnius Abrahæ priuilegiũ isto nomine fuerit insignita. Porrò quod de Ezechiæ signo atque Gedeonis adfert Philippus, quasi ad istorum modum & nos oporteat certò esse persuasos, dũ sacris hisce signis, aut, vt ipse vocat, cæremoniis atq; ritibus vtimur, de gratia atque peccatorum remissione, ac si Deus ipse nobis præsens loqueretur, præterquàm quòd impiè excludit infantes, phrænetieos, atque lethargicos (quòd istam gratiam fide opinatur apprehendi, non Sacramentorum virtute effici atque conferri) etiam insignem habet coniunctam imperitiám ne dicam, an insipientiam? Cum nec Scripturæ vsquã Sacramenta illis signis componant, nec veterum Scriptorum quisquam istam deliram Sacramenti commentationem ne per somnium quidem, quod dicitur, vspiam viderit, memineritue.

Sacramenta nõ esse signa, vt vellùs Gedeõn, aut vmbra horologij retrogiada.

Philip. Melanchtho. definitiones Sacramenti.

CAP. V. Aduersariorum Sacramenti definitiones pugnate cum D. August. cũ quo tamẽ sensu eas conuenire non pudet iactare.

QVare ista de Sacramentis somnia noua nouis istis Prophetis nouo suo noui Euangelii Spiritui idonea relinquamus: ne tamen imperitis hominibus nouitatis opinione suspecti displiceant, haud quaquàm eos vanissimæ illius iactationis pudet suas Sacramenti definitiones cum D. Augustini definitionibus sensu conuenire. Atqui ex recitatis dudum D. Augustini testimoniis ista Caluini vanitas ad perniciosam imperitorum fraudem concinnata manifestissimè redarguitur, simul & refutatur. Caluinus enim Sacramentum esse vult di-

Caluini definitiones Sacramenti, sensu pugnare cum Augustino.

uinæ in nos gratiæ testimonium externo signo confirmatum: siue externum symbolum, quo Deus beneuolētiæ erga nos suæ promissiones conscientiis nostris obsignat: Augustinus verò, inuisibilis gratiæ visibilem formam, siue rei sacræ visibilia signa. Quæ Augustini & Caluini definitiones adeò sensu non conueniunt, vt plus quàm bis, quod habet prouerbium, per omnia dissonent. Siquidem D. Augustinus inuisibilem gratiam, siue rem sacram apertiùs sese effectum gratiæ, atque sanctificationem nobis per Sacramenta diuinitùs elargitam intellexisse, plurimis in locis est testatus, quàm vt attentus Scriptorum eius Lector aut ambigat, aut addubitet, quod ex locis pauculis suprà allatis est manifestissimum. Cùm enim Sacramentorum virtutem inenarrabiliter plurimùm valere lib. 19. contra Faustum cap. 11. dicat, & in Psal. Salutem dare, ex instituto ad Mosaicorum differentiam, doceat, alibi etiam eorum efficaciam admiratus, exclamat: Quæ tanta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? Tract. 80. in Iohannem. Et rursum quæstion. Numer. 33. ita Sacramento Baptismi hominem ablui, vt corpore & spiritu mundus sit: Hæc, inquam, omnia cùm disertis adeò verbis Diuus Augustinus per Sacramenta effici affirmet, huncque diuinæ sanctificationis effectum vocabulo rei sacræ siue inuisibilis gratiæ plerumque semper sese in definitionibus Sacramenti intelligere ipse interpretetur: Caluinus verò in suis nihil efficientiæ, præter meram atque ignauam significationem Sacramentis tribuat, quis ita hìc sit sensus obtusi, crassæque naris, cui non tetra isthæc & illiberalis Caluini callidè ad fraudem structa stropha subolescat? Taceo quòd gratiam multò aliam, atque Augustinus intelligat, de quo pòst in Baptismi effectis congruentiùs disputabitur. Viderit nunc igitur Caluinus, an suæ illæ definitiones Sacramenti nouæ, & post Christianorum memoriam inauditæ, sensu nihil à Diui Augustini differant? nempè, si est sensu nihil differre, nec vocabulis, nec sententia concinere, sed δὶς διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε dissonare? imò, inquit, rem ipsam meliùs atque certiùs meæ explicant: Scilicet, vt quis à Catholica Apostolorum veterumque Scriptorum doctrina ad nouos istos, quos αὐτοδίδακτοι confingebatis, errores infeliciter seductus, pro ipsa Sacramentorum re, atque solida, veraque animorum sanctificatione per illorum virtutem donanda atque efficiēda prophana vestra illa externa signa, inaniaque symbola infeliciùs suscipiens, infelicissimè se ipse perditum eat.

Quod D. Augustini gratia Sacramentorum inuisibilis est res Sacramenti atque effectus.

Caluini iactantia.

Istas tamen tuo ingenio gloriose, imò thrasonicè tributas laudes si alius prædicarit, quis fortè suspiciat? sed cùm tu tibi eas ipse arroges, meritò in suspicionem veniunt vanissimæ ostentationis. Quid enim melius de diuina Sacramentorum natura, quàm esse visibilia inuisibilis gratiæ signa, non autem iustitiæ, quæ dudum data est, sigilla, aut testimonia? quid certius, quàm quod habet consentiens cum veterum

Thrasonica Caluini ostētatio, qua se D. Augustino præfert.

veterum Patrum doctrina, id ea in animo re ipsa efficere, quod foris in corpore fieri adumbrant? In hanc igitur sententiam Catholici Sacramenta Christianæ Ecclesiæ à Domino & Apostolis, teste Augustino, tradita intelligimus Sacramenta, sicuti Latinis auribus ornamentum sonat, & medicamentum. Sicut enim ab ornando dictum est ornamentum, & quòd medelam ægrotis præstet, medicamentum: ita Sacramentum, quòd animas hominum prophanas sacret, Deoq; sanctas consecret, Spiritusque gratia à peccatis expiatas & cælestibus dotibus ornatas, verum Dei viui templum efficiat. Hanc vocabuli proprietatem vnà cum saluberrima animabus nostris Sacramentorum efficacia, non minùs impiè quàm perniciose Catholicæ Dei Ecclesiæ conantur aduersarii surripere, aduersus quorum improbum studium noxiumq; hæc paucula ex saluberrimis veterum scriptis, quasi narthecijs, videbatur depromenda, ne quis ea externa tantùm opinetur esse gratiæ symbola, aut mera beneuolentiæ erga nos diuinæ signa siue testimonia. Non nescimus sanè, Baptismum aliquando sigillum Basilio, aliisque esse dictum, & obsignationem Tertulliano: verùm alio longè sensu atque volunt aduersarii, eisdem vocibus ad simpliciorum fraudem perniciose abutentes. Illi enim fidei sigillum & obsignationem appellant Baptismum, quòd eo fides in Deum concepta, tanquàm sigillo literæ, aut priuilegium, regisue diplomata, sigilletur atque obsignetur, obfirmeturque. Non quòd suas promissiones omnibus Sacramenta suscipientibus Deus sigillet ratas, atq; obsignet efficaces, quasi Deus necesse habeat, inquit Tertullianus lib. de Pœnit. præstare etiam indignis, quod spopondit. Hoc enim Dei liberalitatem esset seruitutem facere. Quid quòd ea hypocritæ frustrà inaniterque suscipiunt, contrà infantes atque amentes, nihil quidquam eius, quod agitur, conscii, vtiliter rateque sibi salutaria experiuntur?

De doct. Christ.

Sacramentu Latinis dictum ab effectu vti medicamentu & ornamentum sacri.

Baptism⁹ quo sensu dict⁹ fidei sigillu Basilio.

Istæ igitur veterum loquendi formulæ cùm nihil officiant doctrinæ Catholicæ dudum explicatæ de Sacramentorum vi atque salutari efficacia, nihil item fictitiis aduersariorum commentis patrocinentur, quasi inania sint gratiæ symbola, aut mera beneuolentiæ sigilla, quem non misereat Caluini verè miseri, qui errore plus quàm phanatico captus, clarissimam hanc, atque ex veterum Scriptorum suffragiis probatissimam de salutari Sacramentorum vi doctrinam audet quasi exitialem, & Dei Ecclesiæ pestilentem suggillare? adeoque tanquàm planè Diabolicam, inquit, & à Sophisticis Scholis confictam incusare? An non ista, dicam calumnia, an insania, Hieremiæ threnis habeat opus? An non illi meritò comminetur Esaias: Væ qui dicis bonum malum, & malum bonum? lucem tenebras, & tenebras lucem? Verùm sic impiis hominibus in more positum est, vt rationibus, quibus quod volunt efficiant, destituti, quod libet, appellant. Sic Iulianus Catholicum de Infantium peccato Originali dogma debacchabatur Cyprianum,

Vide Aug. cōt. Iulia. li. 6. ca. 19. de natu. & gratia.

Ambrosium, Augustinum de pestilentissimo Manichæorum fonte hausisse. Non est Caluine, non est hæc de Sacramentorum vi doctrina Ecclesiis pestilens, aut exitialis, sed saluberrima atque in primis salutaris! Non est Diabolica, sed verè Apostolica, atque Scripturis diuinis consentanea: non est denique sophisticis in scholis conficta, sed ab Apostolis initiò tradita, in Ecclesia Christi Catholica veterũ Scriptorum studio semper conseruata, atque in hæc nostra nouissima vsque tempora perpetuo decursu deriuata ac propagata.

CAP. VI. De numero Sacramentorũ.

NVnc postquàm edisseruimus, Scriptorumq́; veterum testimoniis confirmauimus, quænam sit Sacramentorum natura atque vis, de eorum numero priùs est agendum, quàm singula pertractemus. Sacramentorum igitur partitionem aduersarii non modò à nobis variè, sed à se quoq; ipsi dissentientes, aliam atq; aliam faciunt: neq; sanè mirandum in specierum numero à Catholicis eos variare, qui toto, quod aiunt, cælo à Sacramenti definitione, vti demonstratum est, aberrant. Illi enim aut vnum, vti [a] Lutherus, aut duo tantùm, vt [b] Caluinus, & [c] Philippus in Locis communibus illis prioribus anno 22. editis, nec plura apud Augustinum inueniri vterq; affirmare non veretur. In eaq́; sententia pertinaciter Caluinus persistens, loca quędam adfert, quibus dum imperitis fucum facere conatur, se ipse sciés prudens turpissimi erroris conuincit, vti quàm primùm demonstrabitur. Philippus verò cùm ætate factus prudentior, tria tantùm agnoscit Sacramenta in Apologia Augustana anno tricesimo.

Aduersarii de Sacramentorũ numero & inter se ipsi & nobiscum variant. 1. Luther' vnũ tantũ 2. Caluin' duo tantũ 3. Philipp' duo tantũ 4. Philippus tria tantùm.

a Captiuit. Babyloni. b Institut. c Loc. suo

Cui & Confess. Vvirtemberg. accedit. Verùm nec hoc in numero sibi consistendũ existimauit: siquidem in Locis anno 52. recusis, ex sua censura contra Symmystarum omnium sententiam quartum cuperet additum, suam quasi iuuenilem temeritatem senili tandem prudentia castigans: Mihi maximè placet, inquiens, etiã addi Baptismum Cænæ Dominicę, & Absolutioni Ordinationẽ, vt vocant, id est, vocationem ad ministerium Euangelii, & publicam eius vocationis approbationẽ: quia hæc omnia mandato Euãgelii præcipiuntur, vt ad Tit. Constitue Presbyteros, vt iussi. Et est addita promissio, &c. Euangelium est potentia Dei. Alius porrò est ex istis nouo isthoc Spiritu afflatis, qui omnes omnium non hæreticorũ modò, sed & Iudæorũ atq; Turcarũ adeò, ne dicã Atheorũ conciliaturus cũ Christiana veritate opiniones, scribit sex semper fuisse credita Sacramenta, licet alicubi septem. Sic enim est in libello, cui ab oĩm monstrorum conciliatione nomen Panthenosia fictũ est: cuius equidẽ plurimis ex causis haud futilibus autorẽ opinor Vvilhel. Postellũ, qui se in frontispicio Heliam fingit Pandocheũ, quasi errantium oĩm sua fallacia saluandorũ hospitem. Verũ hunc Sacramẽtorum siue binariũ (nam de vno Sacramento, quod finxit Lutherus, si secundum Scripturas loquendũ esset, cùm & Discipuli citiùs verba vel iuratissimi abominentur, non patitur rei absurditas, vt vel verbum addamus

5. Philipp. quatuor tantùm.

damus vnum) siue ternarium, siue deniq; quaternarium, atq; adeò Senarium cum tradito ab Apostolis, atq; probato à maioribus Sacramétorũ numero non pariter respondere, quàm licet breuiter iuxtà ac luculenter iam manifestabimus. D. itaq; Cyprianus, clarissimum florétis Christianæ Ecclesiæ lumen, vbi in sermone, cui de pedum ablutione titulum fecit, Baptismi & aliorũ Sacramentorum meminisset, docetur Petrus: Quæ sit, inquiés, Baptismi & aliorum Sacramentorũ stabilitas, è vestigio per distributioné subiecit; Nam Baptismũ repeti, inquit, Ecclesiasticę prohibét regulę. Nemo sacros ordines semel datos renouat, nemo sacro oleo lita iterũ linit aut cõsecrat, nemo impositioni manuũ vel ministeriis derogat Sacerdotũ. Ipse summus Sacerdos est sui Sacraméti institutor & autor, in cęteris homines Spiritũ S. habuêre doctoré, & sicut par est Spiritui S. & Christo diuinitas: ita suis institutis ęqua est autoritas & potestas: nec minùs ratũ est, quod dictante Spiritu S. Apostoli tradiderunt, q̃ quod ipse tradidit, & in sui commemorationé fieri præcepit. Quæ aurea prorsus D. Cypr. verba, q̃ apud Euangelicos istos ille præ cæteris ferè omnibus Orthodoxis Scriptoribus fidé mereatur irrefragatã, accuratiori studio duximus trutinãda, q̃ maximum in rem præsentem adferant operæpretiũ. Luculenter enim perspecta multorũ dogmatũ, cùm Catholicorũ solidissima continent firmamenta, tũ hæreticorum vanissima demonstrant nugaméta. Hic igitur, hîc mihi aduigilate Euangelici, omniq; excussa oscitãtia, animis adeste præsentes, vt D. Cypr. tantoperè vobis celebratũ de Sacramentorũ numero, de diuina Traditionis nostræ autoritate, deq; regularũ non scriptarum potestate salubriter audiatis nostrarũ controuersiarũ iudicem incorruptiss. Docetur ergo Petrus: Quæ sit, inq̃t, Baptismi & aliorũ Sacramentorũ stabilitas. Auditis ne illud, Baptismi & aliorũ Sacramentorũ? Quis ergo locus nouo vestro dogmati cõtra omné antiquitatis doctrinã conficto de vno tantũ aut de duobus tantũ Sacramentis est reliquus? Quòd si quis & hîc errori suo ex illa Sacramentorũ voce latibulum quęrat, è vestigio à D. Cyp. catholicę veritatis propugnatore propellit, excluditur, atq; profligatur. Nam illud quod superioribus verbis simpliciter adseuerabat Baptismi & aliorum Sacramentorum, disertè per distributionem confirmat. Nã Baptismum repeti (inquit) Ecclesiasticæ prohibét regulæ, & semel sanctificatis nulla deinceps manus consecrans præsumit accedere, quia contumelia esset Spiritus sancti, si euacuari posit, quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emédaret, quod ille semel statuit & confirmat: Nemo sacros ordines semel datos iterũ renouat, nemo sacro oleo lita iterum linit, aut consecrat, nemo impositioni manuum vel ministeriis derogat Sacerdotum. Hic Euangelici animum diligenter si aduertatis, non fuerit sanè arduum agnoscere, quàm vos à recta Euangelicæ veritatis semita toto aberretis cælo. Auditis D. Cyprianum illum summa iniuria ad vestræ perfidiæ partes defendendas

Ex D. Cypriano de Sacramentorum numero.

Baptism'.

Confirmatio.

Ordo.

Absolutio

Sanctificatio, hodie Confirmatio.

aliquando detortum, sacros ordines & Sanctificationem, quam hodie (vt 4. libro demonstrabitur) Confirmationem vocamus, inter Sacramenta Christiana connumerare, idque non in leui aliqua exercendi causa ingenii disceptatiuncula: non in coacta aduersum hostes velitatiuncula: sed in graui apud Christianos concione, sed in seria populi sui in fide Catholica institutione, sed in meditata ouium suæ fidei creditarum eruditione. Porrò si nondum vobis persuadet simplex adeò atque apertissima veritatis Euangelicæ professio, qua D. Cyprianus Catholicam Christianæ Ecclesiæ sui seculi fidem atq; doctrinam suis ouiculis proponit, velut nulli indubitatam atque omnibus certissimam: illud saltē resipiscere vos cogat, quòd in multò firmissimum simplicis illius assertæ veritatis adducit patrocinium, nulla arte dissolui nescium, nulla impudentia inficiandum, nulla stropha, vtut Sophistica, labefactandum. Ipse, inquit, summus Sacerdos sui est Sacramēti institutor & autor, in cæteris homines Spiritum sanctum habuêre doctorē. Et sicut par est Spiritui sancto & Christo diuinitas, ita est in suis institutis æqua autoritas & potestas. Nec minùs ratum est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quàm quod ipse tradidit, & in sui commemorationem fieri præcepit. Manet singulis propria dignitas, & vniformis in suo genere stat actio omnium. Nihil addi, nihil subtrahi, nihil potest corrigi vel mutari. Quid ista Cypriani confirmatione apertius? quid firmius? quid flagitari queat neruosius? An hîc vllum vobis restat effugium? an vllum relictum diuerticulum? an reliquum aliquod superest noui istius erroris latibulum? Auditis Baptismo & S. Eucharistiæ vestro etiam iudicio Sacramentis, additam vocem, In cæteris: vt nec exoleto Lutheri de tribus tantùm Sacramentis dogmati, nec nouo Lutheranorū errori, de tantùm duobus, locus vllus sit reliquus apud eos, quibus vel mentis vnciola superest sana. Videtis igitur prorsus pari eiusdē diuinæ autoritatis momento, quatuor illa Sacramenta hîc à Cypriano commemorata, Christianis omninò omnibus indubitatò esse suscipienda: Quòd, inquit, eadem sit Spiritui sancto & Christo diuinitas, eadem doctrinæ amborum autoritas, eadem Sacramentorum per vtrosque institutorum potestas. Quòd si vos offendant homines aliorum illorum Sacramentorum institutores, animum diligenter aduertite, Cypr. offendiculū planè de medio sustulit: Nec minus, inquit, ratū est, quod dictante Spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quàm quod ipse tradidit. Videtis, quanta impietate Christi Spiritum violatis, dum sacramenta ab eo quidem instituta, sed per Apostolos tradita, Christi Ecclesiæ subtrahitis. Videtis, quàm temerario cum sacrilegio sacrosancta Sacramenta à Christo instituta temeratis, dum alia æquè, imò non minùs rata, infirmatis: videtis, in quæ hæreseon præcipitia vestros sectatores, vosque ipsos, si modò animo tenetis, quòd libellis toties abortientibus & Cameleontis speciem præ

Ratio à D. Cypriano adducta pro Sacramentorum numero.

Sacramentorum cōstitutores Christus & Apostoli per Spiritum Sanctum.

dogmatum varia inconstantia præ se ferentibus, orbi legendum extrũ ditis, dum solam Scripturam Christianæ fidei regulam, atque vnam salutaris doctrinæ magistram imperitissimè sectamini. Quid igitur ad mentis sanitatem recuperandam, atque constantem semel Euangelicę fidei doctrinam retinendam sit vobis reliquum, hîc sapienter velim aduertatis, eiusque grauissima verba iudicio expendatis: vnicum scilicet restare sanæ mentis, veræque fidei Christianæ remedium, quo imbuti, Cypriano illo orbis totius (ait Nazianzenus) miraculo, doctore, ab insana ista de Sacramentorum numero persuasione, omnium ferè errorum vestrorum scaturigine, recedatis: quo remedio vestræ sanitati restituti, Ecclesiasticarum regularum (quæ, inquit, Baptismum repeti prohibent) vim atque sacrosanctam autoritatem à vobis nimiùm indignè conculcatam, in pristinam honoris sedem atque dignitatem restituatis: quo denique remedio & sanati & confirmati, augustissimam traditionis Ecclesiasticę maiestatem semel agnoscatis: qua sola fretus, obiter quatuor hæc ex septem, Baptismum, Eucharistiam, Ordinem atq; Confirmationem Sacramenta commemorando aurea ista Catholicæ Christi Ecclesiæ dogmata tanquàm ex tripode pronunciat. Cuius si iudicium animabus vestris vt q̃ maximè salutare, ita consiliũ Christi Ecclesiæ q̃ maximè necessariũ, & testimonium doctrinę Catholicæ locupletissimũ vos sequi nõ pudeat, Deũ immortalẽ quanto tripudio istam vobis mentẽ esset gratulandũ? quod ardentiss. votis assidui Deo Opt. Max. supplicare nõ cessamus. Verùm ad institutũ recurrat oratio. CAP. VII.

Plura duobus Sacramẽta esse Augustin. & Patrib⁹ cõtra Caluinum.

VNa hæc Diui Cypriani sententia erat sanè plùs satis idonea, quæ ingeniis minimè contentiosis, nec suarum partium studio præoccupatis, ad discendam Apostolicæ de Sacramentorum numero doctrinæ veritatem optimo merito faceret satis: quòd & plura duobus, quod Caluinus negat, & plura, quàm Lutherus, aliaque quàm Philippus quatuor, enumerat: Apostolos, inquiens, imò Spiritum ipsum Sanctum, non minùs ratè, quàm Christus Eucharistiam, Ecclesiis alia à Baptismo Sacramenta tradidisse, tam disertè quàm apertè pronunciat. Verùm aliorum quoque priscorum Patrum sententiæ in huiusce quęstionis disceptationem sunt aduocandæ, non solùm vt sui seculi doctrinã cum illa certò Apostolica ex D. Cypriano recitata, prorsus congruenter consentire contestentur: verùmetiã, vt Catholicã nostram de Sacramentorũ Septenario indignis hac tẽpestate modis exagitatã tueantur atq; defendãt. Quia igitur D. Aug. suffragio sese defensos gloriãtur, sunt iis testimoniis, quæ ipsi pro se facere autumãt, in ipsos retortis & alia adiiciẽda, quæ luce quauis meridiana manifestiùs cæcas istas no uellorũ errorũ caligines illustrent. Principiò veniat in mediũ Caluini ratio, qua duo tantũ apud Eccle. Scriptores Sacramenta inueniri cõfirmat: quũ de iis, inqt, signis loquunt, q̃ diuinæ in nos gratiæ testimonia esse debent, duobus istis Bapt. & Eucharistia cõtenti sunt. Ne quis falso iactari

Apud Augustinũm plura esse Sacramenta duobus

Caluini argumenta refellũtur de Sacramentorũ binario.

iactari hoc à me putet, pauca Augustini testimonia hîc referam, ad Ianuarium: Primò tenere te volo, &c. vnde Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis societatem noui populi colligauit: sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, & communicatio corporis & sanguinis Domini, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. At quorsum hoc tertiũ colon obsecro Caluine, apposuit Augu. Et si quid aliud, si duobus illis, quod tu affirmas fuit contentus Sacramentis? Hæc sanè verborũ formula alium longè sensum Lectori veritatis studioso insinuat, quem tu oculis ad recipiendum clarissimæ lucis fulgorem, pertinaciter clausis, nõ minùs miserè quàm callidè dissimulas: quasi illa tibi aut non intellecta nihil loquatur, aut de superfluo adiecta videatur. Debuisset sanè tuum istud pectus simulatis adeò eruendæ doctrinæ Ecclesiasticæ ardoribus flagrans in leuissimam saltem animi hæsitatiunculam adduxisse, ne Augustinus fortè plura alicubi disertioribus recenseat verbis Sacramenta, quod hîc Lectori non dormitanti, nec fraudis studio conniuenti, haud obscurè quidem subindicauit, quàm tu tibi habebas persuasissimum, quantum quidem tuis sanè ex verbis licet intelligere. Nam de tuo consciẽtiæ iudicio Christum Iesum viuorum & mortuorum Dominum tibi relinquentes iudicem, nihil dicimus.

Suo se gladio iugulat ipse Caluinus.

Quò igitur hunc scrupulum, si cui fortè oboriatur, prorsus eximeres, alterum callidè profers Augustini locum, qui tenues veritatis ex priori subemicantis scintillas, vt tibi videbatur, obscuret, cùm alios isthoc longè illustriores haud dubiè tibi perlectos & perspectos (quod ex ipsorum capitum, quibus includuntur, tuis recitationibus probetur) hauc in rem declarandam adducere potuisses, si res animo tibi candido atque syncero veritatis non obscurandæ, sed illustrandæ studio gereretur. Quid igitur tuas partes iuuat, quòd in doctrina Christiana lib. 3. cap. 9. non nisi duorum illorum nominatim meminerit? An vt suspicaris, non esse verisimile prætermissurum fuisse Sacramentorum septenarium, si tunc fuisset in Ecclesia institutus? Haud quaquàm sanè. Contrà potiùs, quòd non affirmat duo tantùm esse, plura esse credidit. Quid igitur ea, inquias, subticuit? quod de signorum non agebatur numero, sed natura, sed vi, sed efficientia, quibus noui populi societas à Christo est colligata. Quod cùm ista duo, Baptismus & Eucharistia prę cæteris præcipuè præstent atque efficiant, his duobus in præsentia contentus, alia silentio præteribit.

Altera claua Caluino è manibus extorta.

Cur alicubi D. Augustin' duorũ Sacramẽtorum nominatim præ alijs meminerit.

Sed cur non omnia accensuit, cùm sit aliàs, inquis, in obseruãdis numeris curiosior, quàm necesse foret? quia hominibus in Catholica Apostolicæ fidei doctrina institutis, & perseuerantibus scribens, rauca nondum vestra audierat murmura contra saluberrimum Sacramentorum numerum obstrepentia. Cur putamus? nisi quia disputans in Catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur: tali quæstione

nullus

nullus pulſabatur:vobis nondum litigantibus ſecuriùs loquebatur.

Vis ne audire,quid nam hac de diſputatione ipſe apertiſsimè dixerit? ſed vnde potiſsimùm indubitatò cõſtet, Auguſtinum ipſum plura duobus credidiſſe Sacramenta? Sanè ex iis præcipuè locis, quæ Caluinus ipſe in Sacramentis corrumpendis,accidendis, euertendis deniq; adfert:vt hinc perbellum eius in ſuam noui Euangelii doctrinam ſtudium tibi Lector candide fiat notiſsimum, quàm mala cum fide, imò pernicioſa cum fraude,in re poſt hominum memoriam maximè ſalutari verſetur, vtq; eius in adferendis Patrum teſtimoniis fides in re iſta multò maxima ſemel perſpecta, in minimis etiam, vbi à Catholicis diſſentit,ſit meritò ſuſpecta.

Ex locis à Caluino recitatis ipſe refellitur.

Audi igitur Caluine,vel nunc tandem poſt iſtam diuturnam adeò diſsimulationem Auguſtinum diſertiſsimis verbis ſuam de Sacramentorum numero ſententiam explanantem, an duo duntaxat, an plura potiùs crediderit, quem iamdudum in ſilentio lectum audire ſurdus nolebas. Caput illud decimum quartum lib.contra Fauſt.19.toties abs te fruſtulatim recitatum,án non luculenter nobis indubitatum eius iudicium conteſtetur? Si ergo antiqui iuſti, inquit, pro illis nunciatiuis Sacramentis de rerũ nondum impletarũ figuris,omnia dura & horrenda perpeti parati fuerunt,& pleriq; perpeſſi ſunt:Si tres pueros Danielemq; prædicamus, &c. ſi Machabæos præferimus, quantò magis pro Baptiſmo Chriſti,pro Euchariſtia Chriſti,pro ſigno Chriſti ad omnia perferẽda paratior eſſe debet Chriſtianus? At qui ſignũ Chriſti audio, inquias,quid tum? an crucis conſignatio inter Sacramenta tibi videatur aceenſenda? Certè non ea quidẽ, quam ex Priſcorum more ad omnem motum,ad calceatum, vt [a] Tertul.ait,ad menſas,ad cubilia,ad ſedilia,quęcunque nos exercet conuerſatio, adhibemus,quã & in fronte & ante domus([b] vti Iulianus Apoſtata exprobrat)pingimus Catholici: ſed quæ ſolenniter peculiari cum ritu in Catholica celebratur Eccleſia. Eho,illám ne mihi dicis,quam cornuti veſtri Epiſcopi cũ pinguedine anhelitus fœtore duntaxat inquinata, & verborũ murmure incantata fronti imprimunt:Conſigno te,inquientes,ſigno crucis? hanc ſanè ipſam,vtut eam conuitiis,pòſt ſuo loco depellẽdis,& lædoriis,vel Turca homine indigniſsimis,nedũ Chriſtiano, egregio ſcilicet Euangelicæ modeſtiæ profeſſore,proſcindas. Nã de ſigno Chriſti, quod nõ minus Sacramentũ ſit,q̃ aut Baptiſmus aut Euchariſtia,Augu.fuiſſe loquutũ, vel ex eo ſolo prudẽti lectori fiat perſpicuũ, ꝙ de Sacramentis locutus, quorũ vis inenarrabiliter plurimũ valet,illis veteribus Moſaicis tria iſta noua Chriſtiana opponat:à minori colligens,multò magis dura oĩa & horrenda Chriſtianis,q̃ Iudæis pro Sacramentis eſſe perferenda.Porrò ſigni Chriſti vocabulo Aug.ex ſuæ ætatis cõſuetudine illud Chriſtianę Eccleſię notauit Sacramentũ, qđ olim primitùs à ritu appellabaẽ manuum impoſitio,& hodie ab effectu,confirmatio. Varius enĩ ætatibus

Auguſtin⁹ tria hic enumerat.

a De corona militis lib.2.ad vxorem.

b Sic Iulianus Apoſtat. libris contra Euangelia. Vid.D.Cyrillũ li.6.

O Sathanicam Caluini maledicentiam.

Signum Chriſti olim, nunc confirmatio. Vid. infrà cap.26.

eandem rem vario fuisse dictã nomine, videre est apud veteres Scriptores. Quod em̃ Apostolorũ ætate notabat̃ manuũ impositione, quæ Apostolorũ fuit propria, vti Act.8. hoc Cyp. seculo per signaculũ Dominicũ, apud Græcos signũ Dñi, teste Iacobo Diac. Heliopoleos in vita Pelagię, Aug. tẽpore per Africã signum Christi, q & Sacramentũ chrismatis & oleum sanctificatũ appellat: nunc ab effectu nomẽ habet Cõfirmatio. Sicuti em̃ à Sacramenti verbo seu forma, quod Scholę vocãt, Baptizo te, dicit̃ Baptism⁹: & ab illo, Absoluo te, Absolutio: & ab illo, Consigno te, Consignatio, Signũ Christi, & signũ Dñi: ita ꝙ consignatorũ hoc Christi signũ cõfirmet animos, ne aut ludibriis victos pudeat professionis Christianæ, aut vitæ huius incõmodis territos pigeat spei Euangelicæ, dictã equidem arbitror Confirmationẽ. Sed de hoc suo dicetur aptiùs loco. Cæterùm ne quis in præsentia dubitet, Augustinum loco citato, aliud nouæ legis Sacramentũ intellexisse præter Baptismũ & Eucharistiã, ex aliis prætereà eiusdẽ scriptis superest demonstrandũ.

" Docens itaq; Aug. li.5. contra Donat. ca.20. Deũ nõ impediri altaribus
" ab hæreticis erectis, quò minùs suis, inqt, Sacramẽtis adesse dignetur,
" cùm ad verba, q̃ procedunt ex ore homicidę, possit oleũ sanctificare. Si
" ergo ad hoc valet, quod dictũ est in Euangelio: Deus peccatorẽ non au
" dit, vt per peccatorẽ Sacramẽta non celebrẽtur: qũo exaudit homicidã
" deprecantẽ, vel super aquã Baptismi, vel super oleũ, vel super Euchari-
" stiã, vel super capita eorũ, quibus manus imponitur? Quo in loco quũ

Augustin⁹ quatuor licenumerat Sacramenta. Ecclesiasticorũ proprii nominis Sacramentorũ catalogum texens, quatuor enumeret, Baptismũ scilicet, oleũ sanctificatum, siue sacramentũ Chrismatis, siue Christi signũ, quod dicebat, Eucharistiã deinde, atque manus impositionẽ siue absolutionẽ (vt in Pœnitẽtia docebit̃ ex Cyp. & Hiero. aliisq;) quid hîc quęso ꝑter aures veri adiutrices, animũq; iudicii verè Augustiniani æquũ arbitrũ in aduersariis desiderem⁹? Deniq; ne qs Cal. aliisue supersit tergiuersandi locus, vnicũ ad hęc promendũ est D. Aug. testimoniũ, qđ ad rẽ præsentẽ in cõtrouersia positã clariss. verbis disceptandã atq; dirimendã in primis faciat. Donatistę in Africa Schismatici sese solos iactabãt Christianos, solũq; ab suæ factionis hominib⁹ Baptismũ cõferri salutarẽ: eos verò q ab Ecclesia recederẽt, quã penes se solos hallucinãtes somniabãt, baptismũ amittere dictitãtes. Verũ solidiss. catholicorũ refutati argumẽtis sentẽtia immutata, nõ eos baptismũ amittere docebãt, sed ius dandi tamẽ. Qđ multis modis frustrà & inaniter à Donatistis dictũ ostendẽs Aug. li.2. cõt. epist. Parm. c.13. Sacramẽti ordinationis meminit. Primo, inquit, qa nulla ostendit̃ causa, cur ille q Baptismũ amittere nõ potest, ius dãdi amittere possit: vtrũq; em̃ Sacramentũ est, & quadã cõsecratione vtrũq; homini dat̃: illud cũ baptisat̃, istud cũ ordinat̃: ideoq; in Catholica vtrũq; nõ licet iterari: & paulò pòst: Sed si nos malè facim⁹, ipsi explicẽt, qũo Sacramentũ Baptizati nõ possit amitti, & Sacramentũ ordinati possit amitti? qm̃ dicunt,

Ordinationis Sacramentũ D. Augustin⁹ agnoscit.

recedens

recedens ab Ecclesia, Baptismum non amittit, ius dandi tamen amittit. Si enim vtrumq; Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacramento iniuria facienda est. Qui etiamnũ ambigit an duo, an potiùs plura D. Augustinus sense rit esse Sacraměta, an non idem dubitet meritò, Sól ne vnus sit, an plu res? Desinat igitur Caluinus imperitis fucũ facere, quod nusquã apud Augustinum plura duobus legantur Sacramenta: Desinant Protestan tes in sua Confessione Augustana atq; Apologia duntaxat tria iactare: Desinat Philippus quoq; non solùm duo, vt anno 20. nec solùm tria, vt anno 30. nec solùm quatuor, vt anno 50. agnoscere: cùm & D. Cyprianus clarissimum illud florentis Ecclesiæ lumen, & D. Augustinus optimus ex tota antiquitate, & fidelissimus (vt & ipsi prædicãt) testis, disertioribus dudum verbis quinque ista, Baptismum, signum Christi, & Sacramentum Chrismatis, vt Augustinus, siue sacrum oleum, vt veteres, siue Confirmationem, vt hodie, Eucharistiam, Manus impositionem siue Pœnitentiam, atque Ordinationem enumerare audiant, quàm vt in posterum cum ratione inficiando esse queant.

Vtrumq; est Sacramentum, quod nemo dubitat.

Quinque Sacramenta ex doctrina Apostolica, nunc confirmata ex Cypria. & Augustin.

Proinde hęc veterum Orthodoxorum Scriptorum de Sacramentorum numero testimonia, Solis luce clariora, qui probè sibi habeat perspecta, mirum, án non cæcos Caluini errores misereatur potiùs, quàm vanissimis eius de Sacramentorum binario apud veteres tantùm reperto iactationibus, scurrilibusq́ue (quibus Catholicos insectatur) conuitiis, falsisq́ue nimiùm scommatibus indignatur. Sed quid vetustatem obiectant, inquit instit. cap. 19. de quinque falso nominatis Sacramentis, cùm veteres, dum propriè loqui volunt, nusquàm plura duobus Sacramentis recenseant? Si ab hominibus petendum esset fidei nostræ præsidium, habemus arcem inexpugnabilem, nunquam veteribus agnita fuisse pro Sacramentis, quæ isti pro Sacramentis ementiuntur. An non plura duobus Sacramenta veteres de iis propriè loquentes agnoscant ex eorum testimoniis suprà commemoratis, penes æquum rerum arbitrum esto iudicium. Præter enim Baptismum & Eucharistiam, quæ sola, refragantibus licèt Symmystis, sibi Sacramenta habet, & sacrosanctum Chrisma, Ordinationem, & salutarem Pœnitentiam veteres pro Sacramentis agnoscere, vniuersis qui sine partium studio veritatem quærunt, manifestiùs confidimus esse demonstratum, quàm vt maiori verborum luce habeat opus. Arcem itaque inexpugnabilem, quam iactabat Caluinus, si præsidium fidei nostræ esset ab hominibus petendum, quis non videat perspicuè, non modò iam non esse expugnatam, sed vt meris hominis vanissimi commentis substructam, & absque illo Ezechielis temperamenro illitam, ita ad veritatis Solem labefactatam colliquescere & euanescere.

Arx Caluini inexpugnabilis expugnat.

Ezech. 13.

Quod porrò suum in Catholicos nomẽ per contumeliam transfert, suo dignum facit ingenio: Quare Sacramentarios istos Doctores,

" inquiens, non tantùm verbo Domini,sed veteris etiam Ecclesiæ con-" sensione destitui dico,vtcunque hoc prætextu maximè superbiant.Ita est hæreticorum ingenium,vt sese suo,quo laborant vitio,non putent esse affines,si illud priores in alium detorserint. In quem modum Iouinianus Ambrosium appellabat Manichæum,Augustinum Pelagiani hæreticum, & nunc Catholicos Caluinus, præter alia, quibus eos q̄ frequenter condecorat, ornamenta, Sacramentarios: ꝙ vtrū in nos veriùs hæreat, q̄ veteris Ecclesiæ consensionē sequimur in Sacramētorū & numero & vera sanctificādi ratione,q̄ in ipsum,q̄ eiusdem Ecclesiæ consensionē in Sacramentorū nec numero nec veritate sibi habet suffragantē,vt nihil de Eucharistia hic dicā,penes alios esto arbitrium. [August. de Na. & gra. lib.1. Augu. ser. 14. de ver. Apostoli.]

CAP. VIII [Baptisma cum suis ritibus.]

PRofligatis igitur aduersariorum variis de Sacramentorum numero ex doctrina certò Apostolica, liquidoque Catholica erroribus,nūc singulatim eorum singula accuratiùs vt persequamur, est locus, simul cum sacris suis ritibus atque cęremoniis,quibus veluti pedissequis,aut anteambulonibus comitata,in Catholica perpetuò administrātur Ecclesia. Quanquā fortè cuiquā videatur, anteā nobis septenariū Sacramentorū esse ex doctrina Apostolica probandum : verùm istud vt ab instituto nostro est alienū (quippe quum Catholicæ nostræ doctrinæ defensionē potiùs aduersus nouella hæreticorū dogmata suscepimus, non singula nostra nobis instant inde confirmanda,sed vana illorum somnia tantùm discutienda,atq; noua noui Euangelii cōmenta labefactanda & conuellenda)ita suo singula opportuniùs loco ostendemus, rectè atq; merito optimo à Catholicis reliqua duo illa Matrimonium & Extremam vnctionem pro Sacramentis fuisse & habita & credita.

[De Baptismo & eius ritibus.] De Baptismo igitur,sacrisq; eius ritibus in Catholica Christi Ecclesia adhiberi solitis,initiò dicendum rerum ordo poscit : De aliis deinde pro eo atque in Christianorum salutē porrò perficiendam à Christo Saluatore vnico sunt vtiliter instituta, atq; salutariter comparata.

Cùm Saluatori nostro Christo augustissimum IESVS nomen [Christus vnde Iesus dictus] מִן-בִּישׁוּעָה à salute sit, Angelo Gabriele Etymologo, atq; interprete, impositum,non ex Tetragrammato illo יהוה,vt plerique nunc Caballisticè hallucinātur,maximo sanè studio, cura atq; opera nobis est perquirendum, quá nam ratione hæc miseris nobis contingat mortalibus:Fidé ne sola,an fide & Sacramentis?an potiùs Fide,Pœnitentia,& Sacramentis?Christus itaq; suum illud Euangelium atq; regnum Dei, [Christus cur sua doctrinā appellarit Euangelium, atq; regnū Dei] ꝙ scilicet, vt miseris mortalibus lętissimū optatissimi remissionis atq; liberationis à Diaboli tyrānide anni nunciū adferebat, ita beatissimā in Dei Max.cælestis Patris adoptionem credentibus, atque ex animo obedientibus promissionē offerebat, hūc in modum legitur exorsus:

" Pœnitētiam agite & credite Euangelio,quoniā impletū est tempus,& [Marc.1.]
" appropinquabit regnum Dei. Qui igitur annunciati à Christo nostræ [Heb.3.&10.]
confessionis,vt Paulus ait,Apostolo & fidei chorago regni Dei cōmunionem

nionē beatiſs.ſibi percupidi exoptant,iis duabus hiſce rebus cū primis eſſe opus docet Chriſtus:Pœnitentia,inquā,quæ acerbū animi dolorē ꝓpterDei offenſam in ſeſe veteris vitę flagitiis laceſsitā habeat,& fide, Euangelio,id eſt,annunciatæ à Chriſto doctrinæ indubia credat. Hæc itaq; doctrina Euāgelica ſalutē nobis per Ieſum Chriſtū Saluatorē vnicū atq; reconciliatorē ſingularē venire docet, modò nos ſalutaria illa remedia in noſtrā ſalutē à Chriſto ſingulari animarū medico pſcripta noſtris vulneribus adhibeamus. Qui crediderit,inqt,& baptizatus fuerit,ſaluus erit. Verū quá nā de fide loquaẽ,&an veteris vitè pœnitudinē debeat habere coniunctā,nec ne,D.Petrus Spiritu S.vſus magiſtro,prima illa Ieroſolymis cócione habita luculenter admodū diſſerit, nēpe illa fide,q̃ in Ieſum credat, ꝙ Filius Dei viui crucifixus à mortuis reſurrexerit:quod cū crederēt Iudæi illi,hortaẽ vt ſuorū ipſos peccatorū pœniteat, & baptizenẽ in nomine Dñi Ieſu Chriſti in remiſsionē peccatorū,accepturi donū Spiritus S. Qui tali igitur in Chriſtū fide, taliq; in Deū pœnitentia Chriſtianā voluerit ſuſcipere religionē,nouáq; ſecundū Euangelium vitā viuere,is haud dubiè ad Baptiſmū accedat peridoneus:ſiue hæc per ſe ipſe grādioris ętatis beneficio, cęleſtiq; perſuaſus auxilio poſsit pſtare,ſiue infantulus,demēs,aut lethargicus, naturæ illa remora impeditus nó per ſe quidē,ſed per alios ſaltē queat. Siquidē hūc in modū infantes ab ipſis inde Apoſtolorū vſq; tēporibus in Eccleſia Cath.ſemper fuiſſe ſine fide atq; pœnitētia propria Baptizatos,pòſt clariſsimis Scriptorū veterū confirmabiẽ teſtimoniis. Nūc ſacri illi ritus, q̃ à Catholicis toto Chriſtiano orbe Baptizādis adhibenẽ, ex doctrina certò apoſtolica aduerſus ſtolidas hęreticorū ſubſannationes,&impia adeò ſacrilegia ſunt defendēdi. Cùm igiẽ quiſpiā veteris ſuę vitę aut in atheo paganiſmo aut ſemiimpio Iudaiſmo trāſactæ pœnitens nouā ex Chriſti pſcripto inſtituere meditatus,ad Catholicā Dei Eccleſiā acceſſerit,Exorciſmo primū à Sathana oīs noſtri generis hoſte acerrimo,eodemq; Dño hactenùs impotētiſsimo eripiẽ prorſus, atq; manu mittiẽ, in verāq; à miſerrima Tyranni illius ſeruitute verbo Exorciſtæ quadā efficaciſsima,veraq;vindicta libertatē aſſeritur atq; vindicatur. Deinde priſtino illi Dño eiuſq; pompis atq; operibus abrenunciās ad Cathechiſmū,quod eſt,arcanā atq; agraphō Chriſtianę fidei inſtitutionē admittiẽ, ac tū demū quod ſatis eſt noſtrorū myſteriorū eruditus, oleoq; ſacro illitus,ac ſale aſperſus, cæteriſque ritibus præparatus, ad ſacrum fontem accedit Baptizandus. Cęterū quia Catechiſmus extra quæſtionem eſt poſitus,non eſt eius tractatio diffuſior inſtituēda. Sed Exorciſmi hodie paſsim non contempti modò, ſed irriſi etiam atq; ꝓculcati, defenſio nobis neceſſariò eſt ſuſcipienda, ſicuti & abrenunciationis, quæ ab aduerſariorū qbuſdā retinetur, ab aliis exploditur: Chriſmatis quoq;,& conſecrati ſalis,fontis, & ſimilium maioris momēti rituum: quos vbi ex doctrina certò Apoſtolica & indubitatò catholica traditos

Duabus rebus ad ſalutē inprimis opus pœnitētia & fide.

Fides doctrinam Euāgelij de Sacramentis adhibēdis docet ſuſcipiendam.

Act. 2.

Fides Baptizando quę neceſſaria.

Exorcizaẽ Baptizandus ex Apoſtolica doctrina.

Exorciſmus veriſſima eſt vindicta.

Catechiſmus olim ſine ſcripto docebatur viua catechiſtę voce, vti & vox ipſa ſonat.

Catechiſmus quid.

rectè nobis obseruari monstrauerimus, reliquos etiam illos minoris momenti ritus, cereum dico, saliuam, vestem candidam, similesq; hominibus minimè cõtentiosis abundè probatos fore confidimus, quod hi, quasi vmbra corpus, illos sequantur.

Exorcismi antiqtas & vtilitas. Exorcismum Baptizandorum aduersarii inutilem volunt esse cęremoniam, etsi vetustissimam, non tamen ab Apostolis, nec primaria quoque, & antiqua Ecclesia in more atque instituto habitam. Quod maiori ne impietate an imperitia passim iactitent, meritò diligens veterum Scriptorum Lector admiretur. Proinde supina isthęc eorum imperitia, aut quod equidem veriùs crediderim, malignum agnitam dissimulandi veritatem studium, initiò ex veterum doctrina est erudienda. Deinde saluberrimus adeoque necessarius Exorcismi vsus demonstrandus. Ex Apostolica igitur doctrina Baptizandos anteà exorcisari, siue adiurari, Iohannes ille Chrysostomus verbis planè aureis describit Homil. cui titulus de Adam & Heua: Illud etiam, inquiens, quod " circa Baptizãdos in vniuerso mundo sancta Ecclesia, siue sint paruuli, " siue iuuenes, vniformiter agit, non otioso contemplemur intuitu. " Quòd cùm ad regenerationis veniunt Sacramentum, non priùs fontem vitæ ingrediuntur, quàm Exorcismis & exufflationibus Clericorum Spiritus ab eis immundus abigatur, & deinceps vasa eius eripiantur, in possessionem translata illius victoris, qui captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. His ergo Ecclesiasticis regulis & diuina sumptis autoritate documentis, ita, adiuuante Domino, confirmati sumus: & quæ sequuntur. Exorcismos itaque atque Baptizandorum exufflationes, non solùm Chrysostomi seculo sancta Christi Ecclesia in vniuerso seruabat mundo, sed ex regulis Ecclesiasticis atque diuina, inquit, sumptis autoritate documentis. Hinc vt plurimis locis D. quoque Augustinus in vniuersa obseruatum fuisse testatur Catholica Ecclesia, lib. 2. cap. 18. de Nupt. & concub. & eiusdem cap. 29.

Ita antiquissimam Ecclesiæ Traditionem affirmat eodem capite, & perquàm priscæ Traditionis autoritate concelebrari, vt habet lib. 2. cap. 40. de gratia Christi & peccatorum origine, semperque eum Ecclesiam habuisse, semperque tenuisse, Serm. 10. de verb. Apostol. Quæ perspicua duorum clarissimorum Catholicæ Christi Ecclesiæ luminũ testimonia, an quis hominum sui adeò sit nominis immemor, vt capite nondum ex caliginosis ignorantiæ nebulis sublato, hallucinans dubitare pergat, vtrùm Exorcismus Baptizandis omnibus vniuerso prorsus Christiano orbe semper adhibitus, ab Apostolis sui exordium duxerit, nec ne? Cùm ille ex documentis diuina autoritate sumptis, sic vbique factum dicat: hic ex antiquissima priscæ Traditionis autoritate, imò Ecclesiam sic semper habuisse, semper tenuisse, hoc à Maiorum fide percepisse, hæc vsque in finem perseueranter custodire, in acerrimis contra Pelagianos præliis asserat.

Exorcismus antiquissima est Traditio Augu. quã Ecclesia semper tenuit.

Toto

Toto autẽ orbe Christiano hunc Exorcisandi ritum, ante Baptisma adhiberi solitũ, si quis fortè istorum Academicorum fidelissimis illis priscarũ rerum testibus minùs quàm par sit habens fidei, porrò ambigat, is & Nazianzenum audiat, graphicè veteres suæ Ecclesiæ ritus depingentẽ, in oratione in sacrũ Baptismum scripta: vbi decussis omnibus, quæ cunctàtiores quosdam à Baptismate suscipiendo impediebant remoris, eã quoq; studet amoliri, quæ ob longinquitatẽ atq; prolixitatẽ Exorcismi delicatulis potuisset oboriri: Μὴ διαπτύσῃς ἐξορκισμοῦ θεραπείαν, μηδὲ πρὸς τὸ μῆκος ἀπαγορεύσῃς. βάσανος ἐστὶ καὶ αὕτη τοῦ ἀδόλου τὸ χάρισμα γνησιότητος.

Vid. D. Optatũ Mileuitanũ lib 4. f. 48

D. quoq; Optatus Mileuitanus in eandẽ scribit sententiã: Neminẽ fugit, inquiens lib. 4. cont. Perm. Donatistã, quòd omnis homo, qui nascitur, quàmuis de parentibus Christianis nascatur, sine Spiritu mundi esse nõ possit, quẽ necesse sit ante salutare lauacrũ ab homine excludi, & separari. Hoc Exorcismus operatur, per quem Spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur.

Ad hæc cùm ista Diaboli eiuratio semper insufflationem habuerit coniunctam, vti ex locis D. Augu. & Chrysost. paulò antè commemoratis est liquidò agnoscere, haudquaquàm forte absurdus videatur, qui & D. Dionysii Areopagitæ Atheniensium Archiepiscopi à D. Paulo, quod est apud Dionys. Corinthium, epistola ad Athen. ordinati tẽporibus opinetur fuisse vsitatam. Is siquidẽ inter alios Baptismatis ritus in Ecclesiastica sua Hierarchia (quẽ librum vnà cum aliis ceu germanũ atq; genuinum secundo dudum libro Dion. Areopag. Pauli discipulo vindicabamus) meminit, Baptizandum ad Occidentem conuersum, „ τὰς χεῖρας προσέχοντα ἀπωθοῦντα ἀποστραμμένας ἐμφυσῆσαι τρὶς τῷ Σατανᾷ, καὶ προσέτι τὰ τῆς ἀποταγῆς ὁμολογῆσαι, „ manus illuc obiectas habentẽ atq; protendentẽ „ insufflare tertiò in Satanã, insuper & quæ sunt abrenunciationis illius „ profiteri. Quæ exufflatio in Diabolũ tertio repetita, & manuũ auersatione illius Tyrannidẽ refugitantium firmata, abrenunciatione deniq; de qua posteà fusiùs, consolidata, an aliò q̃ ad Exorcismũ spectet, viderit æquus rerũ arbiter. Neq; enim huc pertinere nõ est censenda, quod apud Dionys. ipse Baptizandus in Sathanã inflet, cùm apud Chrysost. & Augu. hoc ministris asscribatur, cùm hic de baptizando adulto, atq; iudicio maturo, illi contrà de infantibus loquantur.

Exufflatio baptizãdi

Vide Nicephorum.

Ex quibus veterum Scriptorũ testimoniis satis probatũ appareat, cùm toto orbe hic salutaris in primis ritus fuerit ex tã priscæ Traditionis autoritate semper adhibitus, tũ sumptis ex diuina autoritate documentis vbiq; olim obseruatus, vt ex iis Apostolicis meritò reputet esse institutionibus, quas D. Cypr. Sacramentis Christianis cõmemorat ab Apostolis fuisse adhibitas: Verborũ solẽnitas (inquit ser. de Bapt. Christi & manifestatione Trinitatis) & sacri inuocatio nominis, & signa „ institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa, visibile „ celebrant Sacramentum: rem verò ipsam Spiritus S. format, & efficit, „

Rit⁹ quosdã siue vt D. Cypria. institutiones Sacramentis fuisse ab ipsis Apostolis adhibitos.

& con-

" & consecrationibus visibilibus inuisibiliter manum totius bonitatis
" autor apponit, & plenitudinem gratię vnctionis diuinę pinguedo san
" ctificationibus officialibus infundit, & rem Sacramenti consummat,
Exorcismi effecta. & perficit. Declarata igitur huius Exorcismi Baptizando vbique olim adhibiti antiquitate, eius quoq; vis, facultas, & efficientia pari cum luce est manifestenda, tum breuitate etiam perstringenda. Nam de aliis Exorcismi speciebus infrà in Ordinatione dicetur aptiùs ex D. Cypriano, Minutio Felice insigni Romani fori causidico Christiano, aliisq; vetustissimis Scriptoribus.

CAP. IX. Exorcismi effecta.

Vlpianus Iurecõsultus Exorcizare dicebat impostorum vocem, sic Christianos notans.

Vide legẽ Vlpiani nomine edicam.

QVàm olim turpissimam ignominiæ notam Christianis nostris Maioribus Vlpianus ille, nostræ religionis, ait Lactantius, hostis inurere conabatur, Exorcizare scribens esse impostorum vocem, quo probro illa tempestate moderatissimi quique, qui videbantur, leuissimè nostrates notabant: eam prorsus, vt equidem leuissimè dixerim, isthoc seculo aduersarii Catholicis exprobrant, quòd hanc Exorcismi cæremoniam vbique gentium Baptizandis admouemus, quasi hominum arbitrio atque libidine, aut certè leui de causa, ait Caluinus, excogitatam, & quasi idololatriæ instrumẽtum quoddam. Quid? quod ille impius, ne dicam insanus, qui omnem Christianæ Ecclesiæ faciem fœdissimis Lædoriarum & Sarcasmorum sputis contaminare conatus, debacchans euomebat:

> Ergo cruces pingit primùm, exufflatque potenter
> Dæmonas, & trucibus mandat discedere verbis:
> Scilicet, infantes habitari à Dæmone credit,
> Quos populus Christi & Sancti genuêre parentes.

Quantum isthæc verborum sacrilegia prophanam vel Pelagianorum omnium post Christianæ religionis memoriam hæreticorum in salutarem Christi Seruatoris gratiam maximè iniuriorum superent impietatem, in Baptismi effectis statim demonstrandum erit. Certè non potuit ille Sathan salutis humanæ hostis vt infestissimus, ita vaferrimus certissimæ nostræ per Baptismum saluti insidiari aut perniciosiùs aut fraudulentiùs, quàm suæ ex atrio hucusque tranquillè possesso exturbationis prælудia euertẽdo: quàm nostræ ex eius seruitute plus quàm Aegyptia manumissionis primordia perturbando: quàm sacra hæc verę libertatis per Dei filium calamitosissimis Adæ filiis afferẽdæ initia profligando. Siquidem videbat veterator ille callidissimus, cuius tanquàm manus operæ, sic animus insidiãdi vsu, atq; maligno in nos studio occalluit, certissimam sese viam ad Baptismi vires mirificè salutares non modò labefactandas, sed frangendas etiã sese hac ratione præstruere. Nec sanè sua illum fefellit coniectura. Qui namque Exorcismũ meliorem ferè Baptismatis apparatus, exceptis Cathechismo, Symbolique confessione, partem semel abiectam proculcarunt, ita Baptismũ quoq; ipsum sacrilegis planè accisionibus dilacerarũt, vt præter inane ac propè

Cur Sathã hodie ita Exorcismũ adducere in contemptum moliatur.

ac propè merum Baptiſmi vocabulum reſeruarint nihil. Nam ex peſſundata Exorciſmi facultate ad impia iſta dogmata plus quàm Pelagiana de vana Baptiſmi efficacia facilior erat gradus: quibus aſſerere ne quidquam diſpudet, Baptizatos non verè à peccatorũ ſordibus mundatos ablui, ſed Chriſti iuſticia ſordidos tegi: non à ſerpentis illius venenoſo morſu ſanari, ſed venenatos atque ſuperbiæ illius afflatu ſemper infectos perſeuerare: non verè animas per Baptiſmum iuſtificari, aut priſtinæ ſuæ integritati reſtitui, ſed perpetuis peccatorum vinculis irretitas, atq; iniuſtitia indelebili contaminatas Deo ſemper eſſe odibiles, licèt in Chriſti gratiam diſsimulatis vitiis eas ſuo amore complectatur, ſibique gratiſsimas habeat. Quaſi verò perniciosum Adæ peccatum ſalutari illo Chriſti Ieſu dono ſit aut maius, aut potentius: aut vlla conuentio Chriſti cum Belial, lucíſue cum tenebris: aut puriſsimi Spiritus ſancti templum, qui non fictos modò, ſed corpus etiam peccatis ſubditum fugitat, impuriſsimi Cacodæmonis turpiſsima ſimul ob non deletas, vti aiunt, ſed diſsimulatas: non ablutas, ſed obuolutas impietatis, iniuſtitię, omniſq; iniqtatis ſordes larua eſſe queat. Sed hęc in Baptiſmi effecta differamus, modò Exorciſmi vim demonſtraturi.

Peſſundato Exorciſmo aduerſarij facilius impia ſua de Baptiſmo dogmata ſtatuebat.

Rom. 6. 1. Cor. 3. Sap. 1.

Iohan. 8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, ait in concione illa vera E-
Rom. 5. uangelica ad Pharifæos Ieroſolymis habita Chriſtus humani generis
Gen. 14. Saluator vnicus. Quare cùm ad vnum omnes in Adam peccauerimus, pactumque Dei irritum fecerimus, quî obſecro fieri poteſt, vt ad nõ vnum quoq; omnes peccati ſerui atque miſerrima naſcamur mancipia? Cæterùm cùm peccati ſeruitute in ærumnoſiſſimam redigamur Diaboli poteſtatẽ, merum in nos mortales infeliciſſimos vitæ ac necis
Pſal. 110. poſſidet imperium, vnde non niſi vnius Saluatoris atque ſingularis re-
Matth. 1. demptoris Chriſti Ieſu copioſiſſima redemptione redimi, potentiſſimo auxilio in priſtinam libertatem vindicari, ſalutariq; ope in veram
Act. 3. poſſumus ſalutem reſtitui, atq; reparari. Hãnc humani generis ab interitus ſui labe inſtaurationem, atq; à pernicie ſalutem, Chriſtus Saluator, vt per ſalutaria ſuæ Chriſtianæ Eccleſiæ Sacramenta perficere dignatur, quod ſuperius eſt demonſtratum; ita per Baptiſmũ feliciſſimè auſpicatur. Verùm quia in Chriſti familiam recipi, aut in eius corpus, quod eſt Eccleſia, inſeri non poſſumus, niſi ex priſtini Domini regno atque dominatione emancipati, eiuſque corpore, quod eſt Babylon illa magna, euulſi, hinc ſacris Exorciſmorum formulis, quaſi quęſtionibus atque tormentis forenſibus ille priſtinus quidem Dominus Sathan atq; Diabolus ad verum dominiũ hominis à ſe dudum poſſeſsi, Deo Opt. Max. deberi agnoſcendũ reddendumq; cõpellitur. Nos verò eiſdem ab eius poteſtate eruimur, eripimur atq; liberamur. Quę Catholicæ Eccleſiæ doctrina adeò ante annos 1200. toto orbe fuit apud Chriſtianos prorſus omnes indubitata, vt ne Pelagiani quidẽ, acerrimi licet gratiæ per Chriſtũ nobis allatæ hoſtes, infantulos è Diaboli poteſtate

Homines in vniuerſum omnes naſci peccatores, ideoque Diaboli mancipia fieri.

Exorciſmo Diabolus baptizãdi Dominus expellitur.

per Exorcismos erui & eripi infician do non fuerint. Quemadmodum
« D. Augustinus 6. contra Iulianum cap. 2. Sed id tu commemorare ti-
« muisti (inquit, paruulos scilicet exorcizando & exufflando per totam
« Ecclesiam de potestate tenebrarum & principe mortis erui) tanquàm
« ipse ab orbe toto exufflandus esses, si huic exufflationi, qua Princeps
mundi & à paruulis eiicitur foràs, cõtradicere voluisses. Quòd autem
Quòd Exorcismus verè efficiat, quod p̃ se fert. re ipsa, non per lusum, aut falsam imaginis speciem, efficiat in Bapti-
zandis, quod præ se fert, notius est non dormitantibus Scriptorum ve
terum lectoribus, quàm vt vllam admittat dubitatiunculam. In verita-
« te itaque non in falsitate (ait Augustinus lib. 1. de Nupt. & Con. ca. 20.)
« potestas Diabolica exorcizatur in paruulis, eique renunciant, quia per
« sua non possunt, per corda & ora gestantium, vt eruti à potestate tene-
« brarum, in regnum sui Domini transferantur. Et 2. cap. 18. Ac sic accu
« sat (inquit de libri illius Pelagiani, Valerio Comiti à quopiam missi,
« autore loquens) Ecclesiam toto orbe diffusam, in qua vbique omnes
« baptizandi infantuli non ob aliud exufflantur, nisi vt ab eis Princeps
Diabolus Exorcism. verè pellitur. mundi mittatur foràs, à quo necesse est vasa iræ possideantur, cùm ex
Adam nascuntur, si in Christo non renascantur. Et eiusdem cap. 29.
Hos iste audeat, Ambrosium & gloriosissimæ coronæ Cyprianum, di
" cere Manichæos (propter defensum in paruulis Originale peccatum)
" & antiquissimam, Ecclesię Traditionem isto nefario crimine aspergat,
" qua exorcizantur, & vt dixi, exufflantur paruuli, vt in regnum Christi
" à potestate tenebrarũ, hoc est, Diaboli & Angelorum eius eruti trãsfe-
" rantur. Et aduersus Iulianum lib. 6. cap. 2. Sed etsi nulla ratione indage
" tur (modus scilicet transmissi in paruulos originalis peccati) nullo ser-
" mone explicetur, verum est tamen, quòd antiquitùs veraci fide Catho
" lica prædicatur & creditur per Ecclesiam totã, quæ filios fidelium nec
" exorcizaret nec exufflaret, si non eos de potestate tenebrarum, & prin-
D. Optat'. cipe mortis erueret. Sic & Optatus Mileuitanus nullum nasci sine spi-
Chrysosto. ritu mundi, quem ante Baptisma necesse sit excludi. Hoc exorcismus
operatur, inquit lib. 4. per quem spiritus immundus depellitur & fu-
gatur. Quibus sententiis, vt Africanę fidei Orientalis quoque accedat
& Occidentalis, quò dogma pe salutari Exorcismorum efficacia pror-
sus probetur Catholicum, concorditer suffragatur & Diui Iohannis
Chrysostomi calculus Homilia de Adam & Heua dudum recitata,
" quòd non priùs in vniuerso mundo fontem vitæ ingrediuntur, siue
" adulti, siue infantuli baptizandi, quàm Exorcismis & exufflationibus
« Clericorum Spiritus ab eis immundus abigatur, & deinceps vasa eius
« eripiantur in possessionem translata illius victoris, qui captiuam duxit
Celestin'. captiuitatem, dedit dona hominibus. Diuus quoque Celestinus Ro-
manæ Ecclesiæ Episcopus sanctissimus, idemq; doctissimus, in episto
la ad Galliæ Episcopos scripta, vbi auream illam vulgatę Chrysostomi
versionis sententiam iam nunc recitatam rememorat.

Confirma-

CAP. X.

Paruulos post'omnes originali illo peccato nasci contaminatos.

COnfirmato nunc ex doctrina certò Apostolica, atque indubitatò Catholica Exorcismo,eiusque facultate,efficacia,vi atque necessitate,clarissimis veterum Scriptorum testimoniis declarata,restrictè ad modùm & doctrina de peccato Originali Apostolica simul & Catholica ex Patrum monumentis est depromenda. Cùm enim huius potissimùm delicti vitio in calamitosissimam istam Diaboli sæuissimi Tyranni seruitutem vniuersum hominum genus sit prolapsum,recto ordine post ostensam Diaboli in nos potestatem,qua nos captiuos detinet,atq; nostrę per Exorcismum liberationis & manumissionis principium,ipse deinceps vitiorum omnium fons est perquirendus,vnde, ceu perpetuus contagionis riuulus, damnatio in paruulos profluit, & in adultos perpetua vitiorũ,ni cohibeatur,flumina promanant. Quare initiò ostendendum erit,infantes planè omnes ex Adamo nostri generis origine,siue per fideles nascantur parentes,siue infideles, Originale istud contrahere peccatum atque vitium: quod quidem Catholicæ Christi Ecclesiæ dogma olim à Pelagianis acutissimis simul & eloquentissimis hominibus fuit acerrimè oppugnatum, sed inuictis illis propugnatoribus Augustino,Hieronymo,Innocẽtio,Prospero,aliisq; strenuè defensatum,atq; Cõciliis aliquot numerosis,Orientali,Africanis,atque Aurasiaco,magno denique Ecclesiarum omnium consensũ concorditer damnatum. Verùm illam veterum Patrum sententiã nullos esse hæreseon errores adeò absurdos, qui non sectatores,imò defensores inueniãt,nostra isthæc miserrima tempora multò verissimã fuisse, nimis verè tam contestantur, quàm experiuntur: per quos inter alia damnatissimarum olim opinionum portenta fœcundissimè passim repullulantia,& istud ab orco perniciosissimè in lucẽ reuocatur. Quid igitur lector Christiane hic aliud quàm Originalem illam doctrinam certò Apostolicam atque Catholicam consulamus, vnde ceu ex perpetuo fonte nostra Catholicę Ecclesiæ de Originali infantulorũ peccato promanat doctrina? Apostolis igitur hanc doctrinam acceptã esse referendam,non modò suis in epist. ad Rom. Commen. disertè docet Origenes: Pro peccato, inquiens, Originali tollendo Ecclesiam ab Apostolis Traditionem accepisse,vt paruulos etiam baptizet: sed & ipse quoque D. Augustinus in elaboratissimo illo aduersus Iulianum opere clarissima voce contestatur. Postquàm enim exprobatissimis, sanctissimisque Christianæ fidei propagatoribus simul & propugnatoribus, Hirenæo, inquam, Cypriano, Reticio, Augustodunensi, Olympo Hispano, Hilario, atque Ambrosio manifestissimè hãc de peccato paruulorum Originali doctrinam confirmasset Catholicam aduersus Iuliani calumnias, qui ex insanissimo Manichææ pestis errore Augustinum id docuisse blaterabat, ita post pauca, cùm & Innocentii Ecclesiæ gloriosissimo primi Apostolorum martyrio fundatæ præsidis adposuisset, calculum subtexuit. Quid enim potuit vir ille sanctus, inquit,

Infantes originali esse peccato contaminatos, probat ex doctrina certò Apostolica.

Orig. in epist. ad Roma. ca. 5.

Peccatum originale olim Iulianus Pelagianus ex Manichæorũ errore Catholicos hausisse calũniabatur.

" Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitùs Apostolica sedes
" & Romana cum cæteris tenet perseueranter Ecclesia? Et tamen eius
" successorem crimine præuaricationis accusas, quia doctrinæ Apostolicæ & sui decessoris sententiæ noluit refragari. En tibi, hanc de doctrinà peccati in paruulis Originalis doctrinam disertè dicit Apostolicam, & quam sedes Romana eademque Apostolica cum cæteris antiquitùs traditam tenet perseueranter. Porrò eandem fuisse per vniuersum orbem doctrinam Catholicam ante annos mille ducentos, sicuti iamiam recitati Ecclesiæ Occidentalis defensores & rectores, ait Augustinus, concorditer profitentur: ita & clarissima illa Orientalis Ecclesiæ lumina Gregorius Nissenus, Basilius, Chrysostomus & Hieronymus, qui ex Occidentali ad Orientalem trãsiit Ecclesiam, eodem contra Iulianum libro manifestissimè declarant. Quorum testimonia si quis fortè requirat, nos breuitati studentes eum ad aureum illud D. Augustini contra Iulianum opus remittimus.

CAP. XI. Quòd christianorũ etiã liberi eodẽ originali peccato nascuntur contaminati.

AT de Christianorum liberis, inquias, quòd ex sanctis sancti atque mundi nascantur, citra originis vitium est credendum. De infidelibus autem ceu immundis, minùs mirum est nasci immundos. Hoc illud est Iuliani illius sophisma, quo Catholicam olim oppugnabat doctrinam, Non peccat iste, qui nascitur: non peccat ille, qui genuit: non peccat ille, qui condidit. Per quas igitur rimas inter tot præsidia innocentiæ peccatum fingis ingressum? Istud humani ingenii non tam nouum commentũ, quàm ex veteribus erroribus mutuatũ, eisdem Scripturarum verbis, per vnum hominẽ peccatum intrauit in mundũ, & eisdẽ priscorum Patrũ refutatur sententiis, quibus infantium originale probatur peccatum. Cùm enim totum infantulorum populum, vniuersumque hominum genus prima natiuitate contagium contrahere mortis antiquæ, atque in commune damnatum esse, disertissimæ Diuorum Hirenæi, Cypriani, atque ad Olympiam Chrysostomi apud Augustinum sententiæ pronuncient, vt alios suffragatores prætereamus, quis adeò sit omnis prorsus iudicii expers, vt Christianorum liberos feliciores, quòd ad primam ex carnali Adam pertinet generationem, cæca temeritate consultissimis illis iudicibus obstrepens audeat statuere aut decernere? Quare ne quid sibi patrocinii apud Diuum Augustinum putent superesse reliquum, eius quoque censura prophana isthæc aduersariorum temeritas est profliganda. Sexti igitur contra Iulianum libr. initiò, cum Diuus Augustinus varias ex D. Paulo attulisset sententias, Vnum pro omnibus esse mortuum, 2. Cor. 5. Et cùm adhuc peccatores essemus Christus pro nobis, mortuus est, Ro. 5. Rursum, Quicunque baptizati sumus in Christo, & sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes viuificabuntur, quæ stabilimenta, inquit, fidei Christianæ, qui nititur asseuerando, aut de solis adultis, aut nõ generaliter, vt quidam intelligantur excepti,

Oẽs prorsus homines peccato mortuos, nedum infantes Christianorum.

subuer-

ſubuertere, ſtantibus eis ipſe ſubuertitur: Has, inquam, cùm attuliſſet „
ſententias, quibus omnes in vniuerſum cùm adulti, tum infantuli ſine „
Chriſto côuincantur peccato mortui, capite cõſecuto in liberos quoque fidelium illas valere demonſtrat. Nam cùm Iulianus illis Auguſtini verbis, Quod dimiſſum eſt in parẽte, vt trahatur in prole, miris qui- „
dem modis fit, & quia modus ipſe non facili ratione indagatur, nec ſer „
mone explicatur, ab infidelibus non creditur, mendaciter fuiſſet in- „
ſidiatus, magna ex parte ea mutilando, hunc in modum fraudulentis eius calumniis reſpondit: Sed etſi nulla ratione indagetur, nullo „
ſermone explicetur: verum eſt tamen, quòd antiquitùs veraci fide Ca- „
tholica prædicatur, & creditur per Eccleſiam totam: quæ FILIOS fidelium nec exorcizaret nec exufflaret, ſi non eos de poteſtate tenebrarum, & à principe mortis erueret. Similiter 2. de Nuptiis, & Con. capite 18. commemorat, Pelagianum illum, qui Valerio Comiti ſuppreſſo nomine libellum miſerat, Eccleſiam toto orbe diffuſam accu- „
ſare, in qua vbique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exufflan „
tur, niſi vt ab eis Princeps mundi mittatur foras, à quo neceſſe eſt va- „
ſa iræ poſſideantur, cùm ex Adam naſcuntur, ſi in Chriſto non rena- „
ſcantur. Et eiuſdem capite decimo ſeptimo, cùm de vniuerſa humani „
generis natura dixiſſet, in quantum homines, ſunt bonum ex natura, „
cuius autor eſt Deus: in quantũ autem cum peccato naſcuntur, perituri, ſi non renaſcantur, ad ſemen pertinent maledictum ab initio illius antiquæ inobedientiæ vitio: attexuit, ab hac fide Apoſtolica atque Catholica veraciſſima atque fundatiſsima, cum Pelagianis iſte diſcedens, non vult naſcentes eſſe ſub Diabolo, ne paruuli portentur ad Chriſtum, vt eruantur à poteſtate tenebrarum, & in regnum ipſius transferantur. Verùm igneum ſibi videntur aduerſarii vibrare telum, cùm Apoſtolicę illi atq; Catholicę de paruulorũ ex Chriſtianis natorũ peccato originali obiiciunt Pauli ſententiã, Alioqui filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt, 1. Cor. 7. Prorſus idem huic ex veteri nouo nouorũ Pelagianorũ argumento, reſpondendũ eſt, quod priſcis illis ſui ſeculi Pelagianis reſpondit Aug. idipſum magno cũ ſupercilio vrgentibus. Multi ſunt, inquit, ſer. 14. de verbis Apoſt. modi ſanctificatorũ, & multi modi ſanctificationis. Non enim omne quod ſanctificatur, ad regnũ cælorũ mittitur, de eſca noſtra, dicit Apoſtolus, ſanctificatur per verbũ Dei & orationẽ. Diſce ergo eſſe aliquẽ modũ, & quaſi vmbraculum quoddam ſanctificationis, quod non ſufficiat ad perceptionem ſalutis. Diſtat, & quid diſtet, Deo notum eſt. Tamen cum filio fidelium curratur ad Baptiſmum. Non ſic errent parentes, vt pu- „
tent eum iam fidelem natum. Natum enim poſſunt dicere, non renatum. Et ſtatim pòſt, oſtendens ſimili ſanctificationis modo, virum infidelẽ per vxorem fidelem ſanctificari, non tamen ſecuritatẽ accipere, quòd in regnum cælorum intraturus eſt, & non baptizandus. „

Fidelium filios cur Auguſtino vniuerſa Eccleſia exorcizat.

Omnes nati ad ſemẽ pertinent maledictum.

An Chriſtianorũ liberi ſint immũdi.

Pelagianorum vetus argumentum hodie renouatũ, veteribus Auguſtini verbis diſſoluitur.

Filii fidelium pereũt nisi baptizentur.

Non regenerandus, non Christi sanguine redimendus, conclusit: Quomodo ergo sanctificatur vir infidelis in vxore,& tamen perit,nisi « baptizetur:sic filii fidelium,etsi ad quendam modum sanctificati,pereunt tamen,si non fuerint baptizati. Sic & epist. 28. nullas paruulorum animas saluari sine Christiani Sacramenti participatione,quo regenerentur, adeoque iuxta Apostolicam doctrinam damnari paruulos etiam Christianorum non baptizatos.

Vide infra cap. 15.

Filij Christianorũ damnãtur nisi baptizentur.

Hæc doctrina ante D. Augustini ætatem tam erat toto Christianorum orbe omnibus nota & indubitata, vt D. Optatus disertè scri- « bat:Neminem fugit,quòd omnis homo,inquit lib.4. contra Permen. « qui nascitur,quàmuis de Christianis parentibus nascatur,sine spiritu « mundi esse non possit, quem necesse sit ante salutare lauacrum exclu- « di. Hoc Exorcismus operatur, per quem Spiritus immundus depelli- « tur,& in loca deserta fugatur.

Eant nunc aduersarii, & salutarem illum Exorcizandi Baptizandos ritum, quasi inutilem rideant cæremoniam, aut hominum arbitrio atque libidine, aut leui saltem de causa garriant excogitatum, aut quoddam idololatriæ sacrilegè blasphement instrumentum, cùm ex clarissimis vetustissimorum ante annos 1200. scriptorum testimoniis sit quauis meridiana luce manifestiùs declaratum, hunc ipsum Exorcismum,vt ab illo Vlpiano ignominiose notatum, ita aduersariis nostri seculi impiè subsannatum,ex doctrina certò Apostolica,atque indubitatò Catholica Baptizandis prorsus omnibus siue adultis, siue infantulis,etiam ex Christianis prognatis,ob Originale illud peccatum, quo homines in vniuersum omnes nascimur contaminati, vbique & semper fuisse adhibitum.

CAP. XII. Catechismus Baptizandorũ, & abrenũciatio.

Electo igitur per Exorcismum Diabolo, Baptizandus Catechismo instruitur, vt depulsis quasi obscurissimæ noctis cùm impietatis, tum Dei ignorantiæ tenebris, paulatim illucescente Euangelii Sole, ad veram Dei cognitionem emergat,atq; religionem erudiatur. Hunc Catechismum cùm Aduersarii retineant, confirmare nihil est opus. Quare ad Abrenunciationem transeundum, quam illorum quidam stultè repudiãt,alii stultiùs retinent. Cùm enim Exorcismum ex æquo reiiciant, cur abrenunciationem potiùs à pueris extorquent Vvirtemgenses,qua Diabolo renuncient,quàm Exorcismum adhibeant, quo Diabolum ab eorum cordibus exigant? Abrenunciationem igitur inter præparatorios Baptismatis ritus temporibus etiam Apostolorum fuisse adhibitam, clarissimis verbis D. Ambrosius scriptum reliquit, ad receptam illam Abrenunciandi Diabolo & pompis eius alludens: « Illic enim homo vetus, inquit in cap. 2. ad Col. deponitur, & nouus « assumitur. Peccatis moritur,vt viuat iustitiæ. Elementis abrenunciat, « vt Christo societur,resurrectionis futuræ tenens pignus exemplo Sal- « uatoris, qui resurrexit ex mortuis. Hæc igitur commonet, vt perseue-

Abrenunciationẽ esse doctrinæ Apostolicæ. In ordina. Ecclesiæ Vvirtẽbe.

rent in abrenunciatione pompæ,& [a] præstigiarum Sathanæ. Qui idcirco elementorum suadet culturam, vt à Deo auocet,& participes apostasiæ suæ volens efficere homines. Vbi dum annotat Paulū Colossenses admonere,vt in abrenunciatione pompæ & præstigiarum Sathanę perseuerent, apertè pronunciat,& Colossenses ipsos non nisi post abrenunciationem Sathanæ fuisse baptizatos. Hunc autem abrenunciandi ritum tota Catholica Christi Ecclesia suo seculo fuisse receptissimum,& D.Hieronymus suis in Amos Comment.testatur: Nisi mala opera, inquit cap.6. in nobis occiderint, Christus non ascendet super nos: cumque illa occiderint, & Christum habuerimus aurigam, tunc » nobis proficientibus & ad meliora pergentibus,in eodem Psalmo im- » perabitur, Cantate Deo, psallite Domino, qui ascendit super cælum » cæli ad Orientem. Vnde & in mysteriis primùm renunciamus ei, qui » est in Occidente, nobiscum moritur cum peccatis, & sic versi ad Oriētem,pactum inimus cum Sole iustitiæ,& ei seruituros nos ei promittimus. Africanæ etiam Ecclesiæ consuetudinem D.Augustin.quibusdam locis indicat lib.2 de Symbolo cap.1.

a Sic legēdum arbitror, q̄uis impressa legāt præstigijs.

Colossenses nō nisi post abrenunciationem baptizati fuere Ambrosio

Hiero n. in Amos c.6.

Sicut & Chrysostomus Antiochenæ illius Apostolicæ morem sequutus Homilia ad populum Antiochenum mulieres monet,abiiciendum capitis ex seculi huius more ornatum,quòd Diaboli pompis abrenunciauerint. Sic paulò antè & Atheniensem Ecclesiam Pauli discipulam,obseruasse, ex Dyonisio Areopagita demonstrauimus.

Salem etiam consecratum ex antiquissima Ecclesiarum consuetudine Baptizandis dari solitum, disertè testatur Canon 5. Concilii 3. Africani,cui & D.Augustinus interfuit: sicut & Chrismate inūgi Baptizandos D.Ambrosius atq; Dionysius Areopagita. Hos autem ritus vnà cum aliis illis ad Baptismum præparatoriis, fusiùs esse pertractandos minùs duximus necessarium, quòd minutuli isti ritus, manus scilicet Baptizandi cereo ignito armata, cuius D.Augustinus in Psal.65. meminisse videtur: quòd aures naresq; saliua oblitæ, cuius D.Amb.1. de Sacra.ca.1. similesque illa potissima sacrorum rituum Baptismi pręparatoriorū capita diffuse confirmata,quasi corpus vmbra consequantur: quæ cùm ex doctrina Apostolica simul & Catholica luculenter sunt demonstrata,quis de istis tollendis valdè laboret, quos apud veteres quoq; ante annos mille & ampliùs trecentos videt, quasi toto Christiano orbe receptissimos commemoratos? cùm illos citra atrocissimū Apostolicæ doctrinæ sacrilegium nequeat repudiare.

Sal consecratus cur Baptizandis detur.

Baptizandus cur chrismate inungendus.

Quare nunc tandem nostrum illum Baptizandum Apostolico ritu exorcizatum, catechizatum, cereo sacro armatum,aliisque abrenunciationis ritibus præparatum,ad sacrum Baptismatis fontem producamus,quasi ex locis,vt Augustinus loquitur,secretis in cōspectum totius Ecclesiæ,vt nūc publicè baptizetur, qui hactenùs priuatim fuit catechizatus.

Augu. de Symbo. ad Catechu. lib.2. ca.1.

CAP. XIII. De facio Baptiſmi fonte ex doctrina Apoſtolica conſecrando.

VErùm quia Catholicis ludibrio vertitur, quod publico Eccleſiæ fonte nõ niſi cõſecrato vtantur, anteà ritè nobis fontẽ ex Apoſtolorum doctrina conſecrari eſt demonſtrandum, quàm ſacri Baptiſmatis vim atque efficaciam exponere aggrediamur. Hunc autem conſecrandæ aquę Baptiſmatis ritũ cùm Baſilius ille ob ſingularem Chriſtianę doctrinę prętantiã Magnus dictus, inter alios plurimos ad tacitam atque myſticam, vt ipſe loquitur, Apoſtolorum referat Traditionem, quis profligata adeò fuerit audacia, vt veriſsimo tanti cenſoris calculo
« refragetur. Εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ πρὸς ἔτι
« αὐτὸν βαπτίζομεν ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δαὶ αὐ-
« τὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; Conſecramus (inquit lib.
« de Spiritu ſancto, cap. 27.) aquam Baptiſmatis & oleum vnctionis, atq;
« ipſum adeò Baptizandum. Sed quibúsnam ex Scripturis? num ex ſilen-
« tio prodita & myſtica, ſiue arcana, Traditione? Ipſam porrò Olei vnctionem, quæ nam ſcripta docuit doctrina? Quod Baſilii Magni teſtimonium tantò firmius rem propoſitam ſtabilit, quantò hos ipſos Baptiſmatis ritus alioſque illic numeroſe recitatos, ad dogmatis de Spiritus ſancti diuinitate tunc in controuerſia poſiti cõfirmationem vehementiùs valere arbitrabatur: quos certè Baſilius ille τὸ τῆς πίστεως ἔρεισμα, vt Nazianzenus ait, fidei columen, & veriſſimum Rei publicæ Chriſtianæ ornamentum, tanquàm indubitatò Apoſtolicos ad reuincendam Eunomii hæreſim in aciem produxiſſet, minimè, niſi apud omnes ita inconfeſſo fuiſſent. Quanquàm igitur moderatis ingeniis vnũ hoc D. Baſilii illius Magni teſtimonium pro Catholicæ per orbem Eccleſiæ ritibus ſatis adferat patrocinii, vt tamen inſani iſtius ſeculi rabiei ſalutarem magis adhibeamus medicinam, ex aliis quoque Scriptorum veterum Nartheciis ea nobis eſt conficienda, ne qũid prorſus ad ſanitatem recuperandam ei deſit, cùm doctrinæ certò Apoſtolicæ conſpirantem quoque Scriptorum veterum videat reſpondere conſenſum.

Diuus itaque Dionyſius Areopagita ſacros Baptiſmatis ritus plùs quàm graphicè depingens, ita hac de re ſcribit: Poſtquàm Epiſcopus Exorcizatum oleo vnxit ad ſacrum fontem, quem μητέρα τῆς υἱοθεσίας di-
« cit, matrem adoptionis, accedit: καὶ τὸ ταύτης ὕδωρ ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καθαγιάσας,
« καὶ τρισὶ τοῦ παναγεστάτου μύρου σταυροειδέσι χύσεσι τελειώσας αὐτὸ, καὶ ταῖς τοῦ μύρου πανιεροῖς
« ἐπιβολαῖς ἰσαρίθμως τὸ ἱερὸν τῆς τῶν θεολήπτων προφητῶν ἐπιπνοίας μελῴδημα συνεπιφθεγ-
« ξάμενος, κελεύει τὸν ἄνδρα, προσκομισθῆναι, quod eſt: At vbi fontis aquam ſanctis
« inuocationibus ſanctificarit, ternaq; ſacroſancti olei dilutione crucis
« in ſpeciem conſecrarit, & vbi ad ternam illam ſanctiſsimam ſancti o-
« lei inſperſionem ſacrum illud Prophetarum Dei Spiritu afflatorum
« canticum inſonuerit, virum illum Baptizandum iubet accedere. Ad eundem modum & D. Cyprianus vnà cum Epiſcopis 32. Africanæ
« Eccleſiæ vetuſtiſsimum morem expreſſit: Oportet, inquiunt, epiſt. 12.
« lib. 1. mundari & ſanctificari aquam priùs à Sacerdote, vt poſsit Baptiſmo

mo suo peccata hominis, qui baptizatur, abluere.

Diuus quoq; Ambrosius Occidentalis Ecclesiæ consuetudinem ad viuum lib. de Sacramentis depingens, docet, formam Baptismatis, eiusque vsum requirere, vt antè fons consecretur, & deinde presbyter „ super creaturam aquæ faciat inuocationem & precem, vt sanctificetur „ fons, & adsit præsentia Trinitatis æternæ: imò quantoperè hanc fontis „ consecrationem, extra necessitatis periculum, sit arbitratus necessariã, „ locus ille libri de his, qui mysteriis initiantur, demõstret, aqua sine prædicatione Dominicæ crucis, inquit cap. 3. ad nullos vsus futuræ salutis est. Cùm verò fuerit salutari crucis mysterio consecrata, tunc ad vsum spiritualis lauacri & salutaris poculi temperatur.

Amb. 1. de Sac. cap. 5.

Iam quid Augustinum commemorem, qui locis quàm plurimis aquã dicit in Ecclesia precibus Sacerdotis sanctificari? lib. 6. con. Donat. cap. 20. Sic in Iohan. tractatu 80. Hoc est, inquit, verbũ fidei, quod prædicamus, quo sine dubio, vt mundare possit, cõsecratur & Baptismus. Ad hunc igitur Baptismatis fontem, Apostolico atque Catholico ritu consecratum, Baptizandus vel accedit adultus, vel adducitur infans, atque à sensu omni quispiam alienissimus, aut etiam stultus.

Vide Aug. lib. 6. con. Iulia. c. 8.

CA. XIIII. Infantiũ Baptisma ex doctrina Apostolica cõfirmatum.

SEd quia infantium, omniumque rationis expertium Baptismo Anabaptistę non tam crudeliter inuident, quàm infeliciter obsistunt, priùs infantium Baptisma ex dogmatibus certò Apostolicis atque Catholicis est cõfirmandum, quàm eius necessitatem, efficientiam atque vim pertractemus. Paulò antè homines in vniuersum omnes lethali illo peccati originalis contagio esse cõtaminatos, apertissimis Scriptu rarum docuimus sententiis, & clarissimis doctrinæ certò Apostolicæ atq; Catholicæ illustrauimus testimoniis. Proinde infantulos eodem esse infectos, vitiatos, atque perditos, in præsenti demonstrare, superuacanea esset operæ.

Hoc igitur labore supersedentes, quàm fieri potest breuiter simul & luculenter ostẽdemus, Catholicã Ecclesiam nũc temporis paruulos planè omnes, ex Christianis licèt parentibus ortos, doctrinæ certò Apostolicæ vestigiis constanter insistentem baptizare. Apostolos paruulorum Baptisma Ecclesiis tradidisse ad originalem illam peccati contagionem eluendam, disertis verbis docet Origenes: Pro hoc (inquit de peccato, in quo Dauid se conceptum queritur, loquens in epist. ad" Rom. ca. 6. lib. 5.) & Ecclesia ab Apostolis Traditionem suscepit etiam" paruulis Baptismum dare. Sciebant enim illi, quibus mysteriorum se-" creta commissa sunt diuinorum, quia essent in omnibus genuinæ sor-" des peccati, quæ per aquam & Spiritum ablui deberent, propter quas" etiam corpus ipsum corpus peccati nominatur. "

Orige. cõ. In epi. ad Rom. 1.

D. quoq; August. idipsum contestatur, Ecclesiam ab Apostolis di dicisse: Consuetudo tamen matris Ecclesiæ, inquiens c. 23. li. 10. de Ge., „ ad lit. in baptizandis paruulis nequaquã spernenda est, neq; vllo modo, „

Augustin.

ſuperflua deputanda, nec omninò credenda, niſi Apoſtolica eſſet Traditio. Iam quorſum, congeſtis doctorum veterum teſtimoniis, Lectorem fruſtrà fatigemus, quibus hanc conſuetudinem oſtendamus vbique terrarum ſemper fuiſſe obſeruatam, non magnoperè video neceſſarium, cùm priſci Scriptores plurimis in locis Pædobaptiſmi meminerint.

Pueros fuiſſe baptizatos toto orbe ante ann. 1300.

Proin eos reſtrictè admodùm, quòd ita inſtituti noſtri expoſcat ratio, perſtringemus. Africanæ Eccleſiæ hanc fuiſſe cōſuetudinem D. Cyprianus cum ſuis ſexaginta ſex collegis Epiſcopis epiſtol. 8. lib. 3. ad Fidum conteſtatur. Porrò D. Auguſtinus Eccleſiam vniuerſaliter hoc retinere affirmat li. 10. de Gen. ad lit. cap. 11. vt cum viuētibus paruulis parentes ad percipiendum gratiam ſancti Baptiſmi currant, & viuentibus ſuccurrant, ne cùm mortui fuerint, nihil poſsit fieri, quod proſit.

Cyprian' cū Epiſcopis ſexaginta ſex nobis de Africanæ Eccleſiæ moribus conteſtatur.

Auguſtin' de more vniuerſali Eccleſiæ.

Hunc etiam Baptizandorum paruulorum morem adeò fuiſſe olim Eccleſiis familiarē, teſtatur Dionyſius Areopagita, vt ſuo illo ſeculo Ethnici paſsim luſerint, atque ſubſannarint, quòd pueros, inquiebant, diuina illa intelligendi nondum compotes Dei generatione impartirēt, quodq́; Pontifices diuina infantulos docerent, ſiue catechizarēt, cùm auditores eſſent minùs idonei: quodque alii ipſorum nomine abrenūciarent, & fidem confiterentur: quorum ſtultam reprehenſionem atq; impiam irriſionem, vt amanter ferendam docet, ita doctrina à diuinis magiſtris priſca Traditione initiatis accepta refellit.

Dio. In fine Eccleſ. Hierarch.

CAP. XV.

Aquā Baptiſmi eſſe neceſſariam, veréque mūdare, non ſolū aquā ſpiritualē.

AD hunc igitur modū Baptizandus, ſiue adultus, ſiue infantulus ſacris Exorciſmi, abrenunciationis, aliisq́; Apoſtolicis, vti demonſtratum eſt, ritibus præparatus ad fontem, Baptiſmi eodem ritu conſecratū accedit, vt ſalutari Baptiſmatis aqua ablutus, veram animæ ſalutem, emundationem, ſanctificationem, cæteraq́; Baptiſmatis effecta conſequatur: quæ vt in poſteriorem aliquantò locum ſint differenda, facit quorundam Nouatorum, nō tam noua à Catholicæ veritatis luce hallucinatio, q̄ veteris erroris olim damnatiſsimi nefaria in lucē reuocatio. Non enim ſacra Baptiſmatis aqua Baptizādum mundari, aut à peccatorū ſordibus lauari volunt, ſed Chriſti ſanguinem ea tantū ſigurari. Quis nos aqua iſta, inquit Caluinus inſtit. cap. 17. de Bapt. mundari dicat, quæ certò teſtatur Chriſti ſanguinē verum eſſe atq; vnicum noſtrum lauacrum? vt non aliunde peti queat certior ratio ad refellendam eorum hallucinationem, qui ad aquæ virtutem referunt omnia.

Aqua Baptiſmi nos mundari negat Caluinus.

Vnde & eos qui illam Chriſti Saluatoris ſententiam, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non poteſt intrare regnū Dei, de Baptiſmo aquæ intelligunt ſub finem dicti capitis, falli magno ſuę vnius cenſurę cum ſupercilio pronunciat egregius iudex, qui in grege non vult eſſe vulgari, nullam hîc fieri inquiens Baptiſmatis mentionem. Aquam & Spiritum, inquit, ſimpliciter accipio pro Spiritu, qui eſt aqua. Scio alios (omnes nimirùm veteres Orthodoxos) aliter interpretari, ſed hūc eſſe germanum ſenſum non dubito.

Niſi quis renatus fuerit, nō de aqua accipiendum Caluino.

Atque

Atque vt iustisſimam huius ſuperbisſimæ cenſuræ pœnam diui-
nam Lector Christiane agnoſcas, in atrociſſimam mox prorumpit
blaſphemiam contra doctrinam, teſte Auguſtino epiſt.28. Apoſtoli-
cam: qua contendit, paruulos non baptizatos æternæ morti non adiu
dicandos, nec Baptiſmum adeò neceſſarium, vt periiſſe protinùs exiſti
metur, cui eius obtinendi adempta fuerit facultas. Verùm iſtam noua-
tam ex Pelagiana peſte Caluini hallucinationem, qua aſſerit Baptiſ-
mum paruulis non eſſe neceſſarium, nec eos perire paruulos, quibus
ſubita morte abreptis eius obtinendi adempta fuit facultas, cum prę-
dicatione pugnare Apoſtolica, D. Auguſtinus clarisſimis verbis de-
monſtrat: Quiſquis dixerit (ſcribens Hieronymo, epiſtola 28.) quòd in
Christo viuificabuntur etiam paruuli, qui ſine Sacramenti eius partici ,,
patione de vita exeunt, hic profectò & contra Apoſtolicam prædica- ,,
tionem venit, & totam condemnat Eccleſiam, vbi propterea cum ba ,,
ptizandis paruulis feſtinatur & curritur, quia ſine dubio creditur aliàs ,,
eos in Chriſto viuificari non poſſe. Qui autem nō viuificatur in Chri- ,,
ſto, reſtat vt in eadem damnatione maneat, de qua dicit Apoſtolus, ,,
per vnius delictum in omnes homines ad condemnationem. Quàm ,,
verò iſthęc Caluini doctrina conuenienter cum Pelagianis conſpiret,
iudicet æquus bonus rerum arbiter, qui paruulis etiam non baptiza-
tis promittebant, vt teſtatur ſententia Epiſcoporum Concilii Cartha-
ginenſis apud Auguſtinum epiſtola 90. habituros vitam ęternam: niſi
ea fortè impietatis parte illos ſuperet, quòd illi non Baptizatis vitam
modò æternam, non etiam regnum Dei pollicebantur: hic verò & vi-
tam æternam, Dei ſimul regnum, aliaque prorſus omnia, quæ Bapti-
zatis tantùm iuxta Catholicam atque Apoſtolicam doctrinam ex Sa-
cramenti Baptiſmi participatione obueniunt, atque contingūt. Qua-
re rectè nouis iſtis dogmatiſtis pro paruulorum cauſa reſpondeatur,
quod olim D. Auguſtinus Pelagianiſtis: Nulla ex noſtro arbitrio (in-
quiens lib.1.cap.23. de pecca.mer.) præter Baptiſmum Chriſti ſalus æ-
terna promittatur infantibus, quam non promittit Scriptura diuina
humanis ingeniis præferenda. Et ſermone de verbis Apoſtoli 14. No-
lo paruulis ſine iſta fide & ſine iſto Sacramento huius fidei promitte-
re vitam æternam. Et ſub eius finem: Quomodo ſanctificatur vir infi-
delis in vxore, & tamen perit, niſi baptizetur: ſic filii fidelium, etſi ad
quendam modum ſanctificati, pereunt tamen, ſi non fuerint baptiza
ti: quod ipſum pluribus Auguſtinus locis, quæ ex li. de Nupt. & Con.
2.cap.17. aliiſque peti poſsint, fulcire ſuperſedemus, Græcos Theolo-
gos conſulturi, vt ex ipſorum cum Latinis conſenſu immota Catho-
licæ fidei veritas cōfirmetur. Chryſoſtomus itaque in doctiſſimis illis
in Iohannis Euangelium Hom. Baptiſmatis aquam vide mihi obſe-
cro, quantùm doceat neceſſariam: Quòd perneceſſaria, inquit Homi-
lia 24. ſit aqua, vel inde perſpicuū eſt (quòd cùm antè aquam Spiritus

Nō baptizati paruuli Caluino ſaluantur cōtra doctrinā certò Apoſtolicam.

Pelagianiſmū renouat Caluinus.

An Caluinus impietate Pelagianos ſuperet.

Caluinus humāo ingenio promittit paruulis non baptizatis ſalutem, quam eis negat diuina ſcriptura.

Pereunt, ſi nō fuerint baptizati paruuli.

Græcos Theologos aquā Baptiſmi conteſtari neceſſariā.

 inſpi-

„ inspirasset, in hoc tamen non quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessi- Actor. 10.
„ tatem ostendendam ait: Nunquid aquam quis prohibere potest, vt nõ
„ baptizentur hi, qui Spiritũ sanctum acceperunt, sicut & nos? Quę nam
„ ergo aquæ necessitas? Iam absconditum vobis mysterium aperiam.
„ Sunt & alia, nũc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primùm
„ diuina in hoc consummantur iudicia, sepultura, mortificatio, resurre-
„ ctio, vita, & hæc simul omnia.

Diuus etiam Basilius sacri Baptismatis necessitatem pulcherrima comparatione describẽs, non minùs Christianis ad salutem illum esse docet necessarium, quàm militibus acie infesta concurrẽtibus sui cui-
" que imperatoris tessera atque symbolum. Nemo cognoscet te, inquit
" Ho. ad sacrũ Bap. suscipiendum exhortatoria, an noster sis an hostium,
" puta Dęmonum: ἐὰν μὴ τοῖς μυστικοῖς συμβόλοις τὴν ἀρχὴν τὴν οἰκειότητα, ἐὰν μὴ σημειωθῇ
" καὶ σοὶ τὸ φῶς τοῦ προσώπου κυρίου. πῶς ἀντιποιηθῇ σου ὁ ἄγγελος; πῶς δὲ ἀφέληται τῶν ἐχθρῶν. ἐὰν
" μὴ ἐπιγνῷ τὴν σφραγῖδα; πῶς δὲ σὺ ἐρεῖς τοῦ θεοῦ εἰμί μὴ ἐπιφερόμενος τὰ γνωρίσματα; quod
" est: Nisi te ex mysticis symbolis atque tesseris secretioribus domesti-
" cũ esse probaueris, nisi & lumen vultus Domini illius super te signatũ
" fuerit, quó nã pacto te vendicabit Angelus? quo pacto ab hostibus eri-
" piet, nisi illã agnorit tesserã? quo pacto autẽ tu dixeris, Dei sum, si certas,
" quibus agnoscaris, notas nõ ꝓduxeris? an ignoras ꝙ Angelus ille vasta
" tor domos signatas ꝑteriit, in non signatis autẽ primogenita occidit?

Eat modò Caluinus, & Baptismũ iactet paruulis nõ necessariũ, ꝙ sta tim, vti ait, ac nati sunt ex Christianis, imò anteq̃ nati sint, vt alibi di- cit, in fœderis hæreditatẽ à dño excipiunt. Reclamat Caluine tibi Aug.
" Nolo sine isto Sacramẽto huius fidei paruulis ꝓmittere vitã æternam,
" quã nõ ꝓmitit Scriptura diuina humanis ingeniis ꝑferenda. Et iterũ:
" Pereũt fideliũ filii, si nõ fuerint baptizati. Sed qs nã, inqt Cal. nos aqua mũdari dicat? qs nã oĩs priscorũ doctorũ chorus, vnà cũ Doct. gentiũ
" Pau. Christũ sonat mũdare suã Ecclesiã per lauacrũ aquę in verbo vitę. Ephe. 5.

Quod autẽ nasci ex aqua & Spiritu, perinde esse vis atq; nasci ex Spi ritu, q est aqua, vt Spiritus scilicet purgãdo & irrigãdo fideles aĩas vice aquæ fungat̃, ita vt aqua Baptismi nõ sit necessaria, qs nõ istud delira tiss. ingenioli fastidiũ tumidiss. meritò abhorreat, q arrogãtissima inge nii confidẽtia fretũ te videt nouũ figmentũ post Christianorũ memo riã prorsus inauditũ, insolẽter simul & intellerãter iactare? vt licèt refra gent̃ oẽs, licet aliter interpretent̃ oẽs, nõ tamẽ dubito, ais, hũc germanũ esse sensum. nec sanè q̃dem hãc Christi de regenerat. ex aqua & Spiri- tu sententiã ita intelligendã efficit, vti suspicaris argutula ista ratiũcula, ꝙ Christus à Ioh. sit dictus in Spiritu S. & igni baptizaturus, ꝙ Spiritũ daret, q in regeneratione ignis officiũ naturãq; habeat: ita renasci quo- que ex aqua & Spiritu nihil aliud sit, q̃ vim illã Spiritus recipere, q̃ in a- nima id efficiat, quod aqua in corpore. Vt eñ priùs, quia à veterũ quo- rundã Patrum sensu haud ita multũ abhorret, quis aptè concesserit, ita

Nisi qs renatus fuerit, de aqua baptismi esse accipiendũ, iuxta oim veterũ Patrum consensum.

Caluin. arrogantia, qua se audet omnibus etiam refragantibus PP. opponere

Argutulũ Caluin. cauillum retunditur.

alterum

alterum,quia cum eorundē iudicio,imò Catholica omni Ecclesia pugnat,meritò abnuat. Quanquā enim loquēdi formulæ istű in sensum prima quidē specie videantur congruere, non tamen ita prorsus congruunt, vt nouū istud humani ingenii commentū admittere cogant. Præterquàm enim ꝙ ipse rerū ordo in illis loquendi formulis alius est atq; alius,vt in priori illa Ignis, Augustini, Hier.Hilarii atq; Chrysost. sententia,aliud quippiam à Spiritu S.est accipiēdus:ita & in posteriori quoq; aliud esse à Spiritu S.aquam, præter recitatū iamiam D.Pauli ex

Act.10.

Ephe.locū,D.Petrus euidentissimo demonstrat facto, Corneliū illum Centurionē Spiritu S.visibiliter illapso baptizatum,iubens aqua item visibili baptizari. Nequaq̄ igitur,vt dicis,illorū hallucinatio istis argutiis est refutata,qui ad aquæ virtutē referunt oīa, sed tua hallucinatio à Catholica doctrina aberrare, veritatis luce est manifestata. Nō tamen existimandū,Catholicos dū aquæ Baptismatis veterū PP. doctrinā sequuti,sanctificandi tribuūt vim,oīa ad aquæ virtutē referre,vt calūniaris:sed vt cū illis non oīa,ita nō tecū nihil:sed aliquid, vt verè cū Paulo gentiū doctore dicere queant, Baptizatos per lauacrū aquæ mūdari in verbo vitæ. Nō enim quisquā in Christo secundū doctrinā Catholicā habendus est renatus,nisi q Baptismatis Sacramēto,quod verbo cōstat & elemēto,sit baptizatus:quemadmodū D.Aug.variis locis Catholicā vrgēs Christianæ per orbē Ecclesiæ doctrinā docet,à potestate tenebrarū,inquiēs ca.20.li.1.de Nupt.quarū est Diabolus princeps,id est,à potestate Diaboli,& angelorū eius, quisquis erui,cū baptizant,negauerit paruulos,ipsorū Ecclesiæ Sacramentorū veritate conuincit,quæ nulla hæretica nouitas in Ecclesia Christi auferre,vel mutare permittitur,regente atq; adiuuante capite totū corpus suum, pusillos cū magnis. Et 2.ca.18. A Diabolo,inquit,necesse est vasa iræ possideantur, cū ex Adā nascuntur,si in Christo non renascantur,& in eius regnum per gratiā facta vasa misericordiæ transferantur. Rursum de peccat.mer.1.cap.33. Vbi ergo paruulos,inquit,ponimus baptizatos,nisi inter fideles? sicut vniuersæ vbique Ecclesiæ clamat autoritas: ergo inter eos qui crediderunt: Hoc enim eis acquiritur per virtutem Sacramenti & offerentium responsionem,ac per hoc eos,qui baptizati non sunt,inter eos qui nō crediderunt.Porrò si illi,qui baptizati sunt,non iudicantur:isti qui carent Baptismo, iudicantur, siue vt initio capitis exponit, pereunt paruuli, non habituri vitam æternum, nisi per Sacramentum Baptismi in vnigenitum Dei filium credant.

Petr' post Spiritus S. baptismū aqua iubet Corn. baptizari.

Catholicos nō oīa tribuere Baptismatis aquæ, licèt ea doceat necessariam.

Cùm baptizant paruuli, a Diaboli potestate demū eruuntur.

Nō baptizati paruuli inter infideles damnados numerandi.

CA. XVI.

Baptismū Christi à Iohannis Baptistæ fuisse aliū

EDucto tandem ex vadis asperis atq; anfractuosis nauigio,nunc Lector cādide, apparatu omni ad Baptismū ritè suscipiendū legitimè expedito,liberioribus æquoris cāpis ad portū ꝑperabit oratio. Siquidē ad claudendā de Sacramēto Bap.disputationē superest,quod persequamur in p̄senti nihil,preter eius effecta,ritusq; de publico Christianorū more adhiberi solitos, vt vestis candida, capitis vnctio, atque similes.

Quò igitur salutaris illa Baptismi vis atque efficientia, quæ in Catholica constanter prædicatur Ecclesia, aduersus noua nouellorum magistrorum dogmata defendatur, illa quæstio antè est dissoluenda, án Christi Baptismus planè idem fuerit cum Iohannis Baptistæ? Deinde si alius, quíd nam præ illo Baptizatis attulerit? Magnus est hæreticorum huius tempestatis in resuscitato isto pridē, ante annos mille consopiti erroris dogmate, consensus non aliud instituisse Christum Baptisma, quam Iohannes Baptista apud Iudæos vsurparit, cùm Iohannes ipse Baptista longè alium suum fuisse atque Christi, apertissimis verbis apud Euangelistas pronunciet: Ego quidem baptizo vos, inquiens Matth. 3. in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, baptizabit in Spiritu sancto & igni. Quibus in verbis cùm suo illi Baptismo aquæ in pœnitentiam opponat Christi Baptismum, qui in Spiritu sancto & igni foret, hominibus sanè non tam suarum partium quàm veritatis studiosis, longè maximum constituisse videre potest illorum discrimen. Suum enim ita in aqua perfici euidenter docet, vt nec Spiritum nec ignem habuerit: quod ex apertissima Christi Baptismatis antithesi est manifestissimum. Ille igitur prædicabat Baptismū pœnitentiæ in remissionem peccatorum, vt ait D. Marcus, sed post futuram, atque per Christum donandam, non quam suo ipse Baptismo donarit. Quæ Catholicæ Ecclesiæ doctrina de Baptismatum Christi & Iohannis differentia, manifestissimo etiam D. Pauli Apostoli facto cùm fulta nitatur, non tamen desinunt aduersarii omnes ingenii sui intendere neruos, quò hanc Apostolici simul & Catholici dogmatis fundatissimam doctrinam labefactent, subruant, atque pessundent. Verùm quàm istud futilibus commoliātur ratiunculis, posteà sese prodet, vbi pro instituta operis huius ratione ex doctrina Apostolica simul ac Catholica præsens dogma constabiliuerimus. Diuus Augustinus præterquàm alibi, frequenter hanc Baptismatum differentiam discertissimè persequitur lib. contra literas Petiliani 2. cap. 37. Affirmabat siquidem Petilianus, non alium fuisse Iohannis, alium Christi, alio certè sensu, minusque impio, aut sacrilego, atque aduersarii, sed vnum Baptismum tribus gradibus consecratum, quorum trium graduum aquam Iohannes, Spiritum Christus, ignem Paracletus dedisset: cuius stoliditatem vbi cōfutauit plurimis verbis, alium Christi, alium Iohannis fuisse demonstrat: Quapropter, inquiens, nolite de Iohannis Baptismo caliginem facere, cuius causa & ratio siue ista sit, quam exposui, siue alia melior certiorque reddatur, illud tamen manifestum est, alium Baptismum fuisse Iohannis, alium Christi. Diffusiùs autem hác doctrinam persequitur D. Augustinus lib. 5. de Bapt. contra Dona. capite 9. & sequentibus aliquot, se credere Iohannem ita baptizasse in aqua pœnitentiæ, inquit cap. 10. in remissionem peccatorum, vt ab eo Baptizatis in spe remitterētur peccata: re ipsa verò in Domini Baptismo

[Marginalia: Matth. 3. — Marc. 1. — Act. 19. — Petilianus Donatista minus impiè docebat vnum fuisse Iohannis & Christi baptismum, atque Lutherani. — Iohannis Baptism' non remittebat peccata. Augustin.]

mo id fieret. Præparabat viam Domini, ait Cyprianus Sermo. de Bapt. »
Christi, Iohannes lauando exteriùs corpora, vt præcederet lauacrum »
exterius, secuturũ Baptisma, in quo cõferretur animarũ ablutio, & pec- »
catorũ remissio. Præcessit quod erat ex parte, vt cõsummatio sequeret.

Ad eundem modum & D. Chrysost. Hom. 10. certè remissionem, Chrysost.
inquit, Baptisma Iohannis non habebat: hoc enim munus illius Ba- »
ptismatis erat, quod posteà Christus instituit. Et paulò pòst, idem istud »
Paulus affirmans, Sed mundati, inquit, estis, sed sanctificati estis, non »
per Baptisma Iohannis, sed in nomine Domini nostri Iesu Christi, & »
Spiritu Dei nostri. Sic D. Basilius quoque libr. de Bapt. cap. 2. explica- Basilius.
ta Baptismi Iohannis à Mosaico differentia: Christi Baptisma, inquit, »
λόγον ἔχει κρείττονα παντὸς ἀνθρωπίνου, δόξαν δὲ ἀνωτέραν πάσης ἐπιθυμίας, καὶ εὐχῆς ἀν- »
θρωπίνης, ὑπερβολὴν δὲ χάριτος καὶ δυνάμεως πλείονα, ἢ ὅσον ἥλιος ἀστέρων ὑπερέχει. »
rationem habet omni humana superiorem, gloriam autem desiderio »
omni votoq; humano sublimiorem, excellentiam verò gratiæ atque »
facultatis ampliorem, quàm quantùm stellis Sol excellit. Quibus pau- »
cissimis verbis nõ modò D. Basilius complexus est Baptismatum Mo-
ysis, Iohannis, & Christi discrimen: verùmetiam plus Christi Baptis-
ma à Iohannis fuisse ratione diuersum, gloria sublimius, atque faculta-
tis vi præstantius, quàm Sol stellas excellit. Nazianzenus quoq; Orat.
in S. luminaria: Baptizauit quoque Iohannes, inquit, verùm non iam
Iudaicè, quoniam nõ in aqua solùm, sed & in pœnitentiam. Non tamẽ
penitùs spiritualiter: haud enim addidit, in Spiritu. Baptizat Iesus, verũ
in Spiritu. Hoc erat perfectio. Testatur & D. Hieron. aduersus Lucifer. Hierony.
Ioh. Baptisma non tam peccata dimisisse, q̃ Baptisma pœnitẽtiæ fuisse »
in remissionem peccatorũ, quę esset postea per sanctificationẽ Christi »
subsecutura. Plura Scriptorum veterũ testimonia recitare supersedebi
mus, vnico adiecto, quod locupletissimè hâc causam instruat, cùm to-
tius Christianæ veteris Ecclesiæ consensum in se contineat. Est enim
ex Actis vetustiss. magni illius Nicæni Concilii petitum, vbi ita defini Acta Concilii Nicæni primi.
unt Patres, Christũ, cùm annum 30. attigisset, tum demũ ad Baptismũ
Iohannis accessisse, quo ad pœnitentiam, inquiunt, inuitabat, non »
quo peccata condonabat, aut adoptionis munus cõferebat. Nam hæc »
donare Iohannis non erat, ne Angeli quidem: sed eius qui carnem as- »
sumpsit, qui homo factus est, Dei verbi: quam fidem Ecclesiæ ab Apo-
stolis esse traditam, & à Maioribus acceptã, & ad posteros transmissam,
& quasi per manus traditã, obseruare paulò pòst Sanctiss. illi Patres cõ
testantur Ecclesiã. Confirmato nunc ex doctrina certò Apostolica atq; Argumẽta aduersariorum dissoluta.
Catholica Baptismatũ Iohannis & Christi discrimine, friuolę illæ atq;
futiles aduersariorum ratiunculæ conterendæ sunt atq; fundẽdę, qbus
persuasi, iure sibi permittere videñt, vt à Catholica dissentiãt Ecclesia.

Caluinus itaque post illa verborum portenta, quibus nouã istam Noua verborũ Caluini portẽta.
in admirationem imprudẽtium attollere molitur doctrinã, Christum

Christus baptismi obiectum Caluino.

proprium vocari obiectum, quia in eo est Baptismi complementum, & quod nostræ cùm purgationis tum regenerationis in Patre causam, in Filio materiam, in Spiritu effectum quodammodò contemplamur: subtexit Iohannem primùm, deinde Apostolos Baptismo pœnitentię in remissionem peccatorum baptizasse: pœnitentiæ verbo huiusmodi regenerationem intelligentes: remissionem peccatorum, ablutionem. O nouam Theologiam, sed nouis istis Theologis dignissimam. Christum facis Caluine Baptismi obiectum. Sed quo veteris Scriptoris exemplo? aut Scripturæ testimonio? cùm nihil in Christum efficiat, sed in Baptizandum: non minùs quàm martyrium Martyrem respicit obiectum, aut tinctura pannum. Iam cuius aures vtut obesissimæ sustineant, quòd Christum nostræ tum purgationis tum regenerationis quodammodò cõtemplamur materiam? cùm Christus Baptizandum purgando & regenerando ipse baptizet, teste Iohanne Baptista. Sed ita libuit homini per causarum locos philosophari, vt isti nouo humani ingenii commento subtilissimè rhetoricando aduersus Orthodoxam veritatem tam vetustate, quàm autoritate roboratissimam, saltem aliquam veri conciliaret similitudinem.

Pœnitētia est Caluino regenerat io & remissio peccatorum, eidem est ablutio. Christus Caluino est materia regenerationis.

Ioha.

Porrò quod addit Apostolos, sicut & Iohãnes, pœnitētiæ Baptismo baptizasse, vnde probet? an non Paulus figmentum istud manifestiùs confutat, quàm vt nostra balbutientium verborum luce habeat opus. Cùm enim illos Ephesi repertos, Christi discipulos sciscitaretur, num à Fide suscepta Spiritum sanctum accepissent? illis verò ne Spiritus sancti quidem nomen audisse vnquàm respondentibus, sed Iohannis Baptismo se baptizatos, quorsum obsecro iterum eodem pœnitentiæ Baptismo voluit baptizandos? certè si idem erat, vt dicis, Apostolorum, & Iohannis Baptisma, nequaquàm sanè potuit semel adhibitum Paulus sine temeritatis nota repetere: à qua quó nam rhetoricationis colore tantum illum Apostolum purges apud acutos homines, ipse videris.

Act.

Temerè Paulus iussit Baptismum iterandú, si idem fuit.

Ad hæc si idem erat Apostolorum atque Iohannis Baptismus, cúr nam Paulus suum à Iohannis Baptismo discriminaturus, disertè pronunciat, baptizasse Iohannem Baptismo pœnitentiæ, vt crederent in eum, qui post ipsum venturus erat.

Locus Act. 19. explanatur.

Quibus Pauli verbis cùm desit altera comparationis pars, scilicet Redditio, propter euidentem rerum notitiam, quíd nam aliud clarissima illa Paulina sentētia apud homines veritatis discendæ cupidos desiderat, quàm suum Baptismum non esse pœnitentiæ, vt Iohannis, sed Spiritus sancti, quem nondum acceptum erant illi accepturi? Auditis siquidē D. Pauli verbis, annotat D. Lucas, eos in nomine Domini Iesu fuisse tum demùm baptizatos. Quod certè annotandum non erat, nisi aqua alia adhibita, fuissent alio item Baptismo non illo pœnitentiæ, quo iam pridem à Iohanne, sed in nomine Domini ad Pauli exhorta-

tionem

tionem baptizati. Verùm quia hoc exemplum miris technis, strophisque callidissimis Caluinus conatur aliò detorquere, paulò pòst fusiùs persequemur.

Quis autem illa verbòrum Caluini monstra non stupeat? pœnitentię verbo Iohannem atque Apostolos regenerationem intellexisse? remissione peccatorum, ablutionem? O acutum verborum obscurorum interpretem, & natatorem planè, quod aiunt, Delium. Cui enim audita pœnitentiæ voce de regeneratione in mentem veniat? Sed quia isthæc noua humani ingenii commenta veteribusq́; Theologis in vniuersum omnibus incognita sua se ipsa vanitate subuertunt, fusiori verborum labefactatione nihil habent opus. Hisce tamen vanissimis commentis, quasi solidis fundamentis præiactis, friuola plurima, sed futilissimè superstruit: quo etiam certissimum fit, inquiens, idem fuisse Iohannis prorsus ministerium, quod Apostolis posteà delegatū est. Non enim alium Baptismum faciūt diuersæ manus, quibus administratur, sed eundem esse, eadem doctrina ostendit.

Pœnitētia an rectè Caluino sit regeneratio.

Istud non esse certissimum, sed longè vanissimum grauissimę illę iamiam commemoratæ doctissimorum Patrum sententiæ clarissimis Euangelistarū verbis subnixæ, & illustri illo D. Pauli apud Ephes. facto corroboratæ disertiùs pronunciant, q̄ vt vlli tergiuersationi locū apud æquos arbitros reliquū faciant. Sed ne istud sine ratione dixisse videat, non aliū Baptismū, inquit, faciunt diuersę manus, q̄bus administratur. Certè manus nihil idē tinctionis opus variat, sed tingētis animus, sed tinctionis scopus: haud sanè aliter atq; tinctio, quæ in coccino fit, aut purpura, alia est ab ea, quæ in atro fiat, croceo aut ceruleo, eadem licèt manu fiat, vt omittā, q̄ in nomine Dn̄i, siue Trinitatis inuocatione, baptizarint Apostoli, nō itē Iohannes, Act. 19. Sed eundē esse, addit, eadē doctrina ostēdit. In vnam doctrinā Ioh. & Apostoli consenserūt: vtriq; in pœnitentiā, vtriq; in remissionē peccatorum, vtriq; in nomē Christi, à quo pœnitentia, & peccatorū remissio esset, baptizarunt. An prorsus eadem Apostolorū & Ioh. fuerit doctrina, an diuersa potiùs, quós nam certius huiusce quęstionis faciamus disceptatores, q̄ eiusdem Ioh. discipulos? qui hac super re q̄d aliud rogati nobis, q̄ Paulo, respondeāt? „ Sít ne Spiritus S. an non, haud vnquàm audiuimus: quos tamen à Ioh. baptizatos fuisse citra Iohannis doctrinam quis vnquàm credat?

Non eadē prorsus Iohannis Baptistę & Apostolorū doctrina.

Act. 19.

Vt autem aliquot doctrinæ capitibus Iohannes cū Apostolis conueniebat, ita ab eisdem toto docēdi genere, licèt minùs quàm Moyses, plurimisq́; dogmatum capitibus aut ignoratis, aut saltem nō prædicatis, nihil minùs q̄ conueniebat. Baptizabat enim, inquit Paulus Act. 19. „ dicens, vt crederent in eum, qui venturus esset, hoc est, in Christum Iesum. „ An nō hūc ipsum & Moysis Baptisma cæteraq́; futurorū vmbrę loquebantur? Vnde qui eandem siue Moysis, siue Iohannis doctrinā faciunt, non minùs absurdi videntur, q̄ qui idem vnumq́; esse vetus,

Act. 19.

 & no-

& nouum Testamentum asserunt, contra Apostoli Pauli sententiam, Galat.4. Vtrique igitur in pœnitentiam baptizabant, vtriq; in remissionem peccatorum: sed alio atque alio sensu. Ille enim in pœnitētiam, quæ ad peccatorum remissionem per Christum conferendam præpa parabat: hi verò per pœnitentiam, & consecutum Baptismum, gratiam atque præsentem criminum remissionem præstabant, quod ex recitatis dudum Scriptorum vetustissimorum testimoniis fuit comprobatum. Cæterùm quod addit, Vtrique in nomen Christi baptizarunt, manifestissimę vanitatis D. Lucas redarguit, vnà cum aliis quoq; Euangelistis. Testatur enim D. Lucas, duodecim illos Christi discipulos Baptismo Iohannis iam pridem baptizatos, Pauli iussu Ephesi tum demùm fuisse tinctos in nomine Domini Iesu. Istis futilibus captiunculis iam perspicuum labefactatis fretus Caluinus, sibi temperandum esse non putauit, quin ab solidissimis illis Ecclesiæ columnis Chrysostomo atq; Augustino, itemque cæteris improbè non minùs quàm impudenter à se perstrictis discederet. Quare neminem perturbet, inquit, quòd alterum ab altero discernere veteres contendunt, quorum non tanti esse nobis debet calculus, vt Scripturæ certitudinem quatefaciat. Quis enim Chrysostomo potiùs auscultet neganti, in Iohannis Baptismo comprehensam fuisse peccatorum remissionem, quàm Lucæ contrà asserenti, Iohannem Baptismum pœnitentiæ prædicasse in peccatorum remissionem? mordebat Caluinum concors Scriptorum veterum consensus, nouo eius figmento refragans: quare vt ne illius autoritate Lector quispiam prudentior de vera Ecclesiæ Catholicæ doctrina admonitus, nouella eius commenta sacrilegæ falsitatis habeat suspecta, fœdissimam imperitiæ calumniam illis struebat: Nō tanti nobis Scriptorum veterum, inquiens, debet esse calculus, vt Scripturæ certitudinem quatefaciat. O Catonem Censorium, qui tot grauissimorum iudicum calculos, vniuersique Ecclesiasticorum Patrum chori sententiam maximè cōcordem sua mirum in modum leuicula vnius homūculi censura non veretur magno cum supercilio damnare atq; reprobare. Atqui, inquiat, Scripturæ certitudinē nō quatefaciat Scriptorum veterū calculus. Sanè, sed temerariam sententię tuæ ex Scripturis perperàm intellectis detortæ incertitudinem non solū quatefaciat, sed labefactet etiam, euertat atq; profliget. Cui enim mortaliū palatum adeò est insulsum atq; ficulneū, vt impudens ista in doctissimos viros calumnia vllo pacto faciat probabile istā Scripturæ certitudinē, quam dicis ab iis ad vnum vsq; omnibus fuisse turpissimè ignoratā? quam Scripturarū certitudinem vtrùm magis miremur, à veteribus ne illis fuisse ignoratam, vt dicis, an abs te erutam, vt iactas, iudicet æquus bonus arbiter. Sed audiamus quęso tandē istam Scripturæ certitudinē, quā veterū calculus nō quatefaciat: Quis Chryś. auscultet, inqt, negāti in Iohannis Baptismo comprehensam fuisse peccatorū remissionem, quam

Iohānem non in nomine Domini baptizasse, vt vult Caluinus.

Acto. 19.

Temerè Caluin' à Chrysost. & Augustino sibi descīscēdum putabat.

Caluinus doctiss. illis, Augustino, Chrysostomo, Hierony. Basilio, itemque cęteris imperitiæ sycophantiam struere cur molitetur.

quam Lucæ contrà asserenti, Iohannem Baptismum pœnitentiæ prędicasse in peccatorũ remißionem? Cui quæso sunt oculi tam Lyncei, vt in hac D. Lucæ sententiola certũ perspiciat in Baptismo Iohannis peccatorum remissionem fuisse coniunctam? Si tanta esset certitudo Caluine, quantam iactas, án eam acutißimos illos Scripturarum interpretes vllo pacto fugere potuisse quis sanus sibi persuadeat? erat certè, quod hac de re non dubitarent modò, verumetiam contrarium asserent. Quod enim D. Matthæus primus historiæ Euangelicæ scriptor obscurius literis prodiderat, Iohannem prædicantem baptizasse aqua in pœnitentiam, hoc ipsum D. Lucas, & Marcus quoque planiùs expresserunt, Iohannem pręd icasse Baptismum pœnitentiæ in remißionem peccatorum. Eódem igitur ista peccatorum remißio spectat, quò prædicatus in aqua Baptismus. Iam ex superioribus luculenter perspicuum est, hunc Iohannis Baptismum ita fuisse in aqua exhibitum, vt præter aquam habuerit nihil, sed in Christi Baptismo aquę visibili inuisibilis præsens aderat Spiritus: quod ex clarissima illa Iohannis inter suum Christique Baptismum discriminantis antithesi, atq; oppositione demonstrari potest. Quod itaque Marcus & Lucas Iohannem Baptismum pœnitentiæ prædicasse in remißionem peccatorum asserunt, haud sanè aliter accipi potest, quàm vti D. Paulus Act. 19. interpretatur, Baptizasse Ioh. Baptismo pœnitẽtiæ populo loquens de eo, » qui venturus esset post ipsum, vt crederent. Sicut igitur pœnitentia à » Iohanne prædicata, suum posteà per Christum venturum erat conse- » cutura effectum: ita peccatorum remißio, nisi per Christi Baptismum, cuiquam non potuit contingere. Hunc Orthodoxæ doctrinæ sensum nobilis illa D. Petri Apostoli prima concio mirificè illustrat, qua tria illa Iudæorum in Christũ credentium millia hortatur, vt pœnitentes baptizentur in nomine Iesu Christi in remißionem peccatorum, vt acciperent donum Spiritus sancti: inter quos non sanè paucos fuisse Iohannis Baptismate baptizatos, cui non fiat verisimile, qui modò seriò secum reputet, tantum fuisse in illum Iudęorum studium atq; concursum, vt ad eum Hierosolymitæ vniuersi & omnis Iudææ regio, teste D. Marco, excurrentes fuerint Baptizati in Iordanis flumine. Sed vt demus refractariis istis, nec inter tria illa Iudæorum millia, nec inter quinq; illa pôst Petri altera item concione ad Christum conuersa, neminem quenquam fuisse Iohannis discipulum, qui id temporis per Petrum peccatorum suorum sit consecutus veniam, certè eius pater Zacharias ita apertis verbis hanc peccatorum remißionem à Iohanne prædicandam vni Christo Domino tribuit, vt Iohanni citra sacrilegium tribui non poßit: Præibis ante faciem Domini, inquiens, parare viam eius, ad dandam scientiam plebi eius in remißionem pec » catorum, per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos » oriens ex alto. Certè vt Lucas dicebat, Iohannem prædicasse pœniten- »

Baptismũ Iohannis non habuisse peccatorum remissionẽ coniũctã.

Act. 19.

Act. 2.

Marc. 1.

An inter 3000. aut 5000. a Petro baptizata, nullus Iohannis Baptismo fuerit baptizatus, cũ omnes Ierosolymitæ fuerint à Iohanne baptizati, teste Diuo Marco.

Marc. 1.

Act. 2.

Act. 3.

Luc. 1.

Iohannes docebat in remissionẽ peccatorum, sicuti baptizabat.

tiam in remissionem peccatorum, ita Zacharias Iohannem Christo præcessurum, vt pararet ei viam, daturum scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum: quod proculdubio ad præparatorias illas Euangelii è vestigiò prædicandi conciones pertinet. Nullum arbitror ita fore absurdum, qui illis parasceuasticis Iohannis Baptistæ conciunculis peccatorũ remissionẽ affirmet fuisse coniunctá: si eius conciones non tribuerũt Iudaicæ plebi Domino Christo præparandæ peccatorũ remissionem, nec Baptismus eius. Siquidem totus Iohannes vniuersa illa sua Panoplia atque spiritali apparatu minarum gehennæ, concionum pœnitentiæ, Baptismi denique instructus, nihil aliud sibi voluit, quàm vt præpararet vias Domini, atque plebem perfectam Domino pararet, siue λαὸν κατεσκευασμένον ἑτοιμάσαι, vt ei populum isagogica illa, atque elementaria ad salutem institutione præparatum instrueret atq; expediret. Si celebratissimis istis apud Prophetas Esaiam atque Malachiam Iohannis concionibus non fuit cõiuncta præsens peccatorum remissio, vt D. Zachariæ Spiritu sancto repleti oraculũ canit, nec certè eius Baptismo: qui minima videri possit portiuncula totius illius apparatus, quo Iohannes Christum præcessit, ad dandam populo scientiam salutis in remissionem peccatorum instructus. Luc. 3 Luc. 1

Baptism' Iohannis populum minùs Domino christo præparabat q̃ eius conciões, quæ tamen nõ habebant remissionẽ peccatorũ coniunctam.

Viderit nunc Lector candidus, num illa dudum iactata Caluini hac de re Scripturæ certitudo, quæ illum grauissimam consentiẽtium Scriptorum veterum sententiam, vt reprobaret, quasi compellebat, indubia sit facta incertitudo. Sed quia subdolę suæ machinationi D. Augustinum etiam sensit renitentem, turpissimam ei Sophistices calumniam struere nihil est veritus. Nec recipienda, inquiens, illa Augustini argutia, in spe dimissa fuisse peccata Baptismo Iohannis, Christi Baptismo re ipsa dimitti. Vbi nunc tua illa Augustino dudum tributa laus, eum ex tota Scriptorum antiquitate optimum & fidelissimum esse testem? O laudatorem constantem. Laudas immodicè, si impotentibus tuis cupiditatibus videatur fauere: vituperas immodicè, si stultis deliriis salutarem manum medicam videatur velle adhibere.

Caluinus Augustin. sophistices calumniatur.

Non igitur argutia Augustini est, quod sophisticè calumniaris, sed ipsissima rerum veritas minùs argutè abs te considerata aut perspecta: quod ex illo clarissimo Diui Pauli discipulos Iohannis Baptismo tinctos, Christi insuper Baptismate baptizãtis, exemplo fiat manifestissimum. Hoc namque cùm meridiana quauis luce illustrius Apostolicam Catholicæ Ecclesiæ declararet doctrinam, obscurissimis ex media petitis sophistica tenebris obscurare aggrediebaris: Verùm igneum, inquiens, sibi videntur telum vibrare, cùm allegant Paulum rebaptizasse eos, qui Iohannis Baptismo semel baptizati erant. Telum hoc, quàm non modò sit igneum, sed cælesti illo etiam Euangelicæ veritatis igne inflammatum prorsus ἄσβεστον atque inextinguibile, vel tuæ ipsius frigidissimæ nugæ, vt spumosæ quidem, ita nihil minùs, quàm

Quòd Iohannis Baptismus solùm in spe non in re peccata dimiserit, vti Augustinus dixerit.

quàm aquæ loquuntur. Postquàm enim vanissimum quoddam stupidissimorum, miror quorum, retulisses somnium, qui illos duodecim Ephesi discipulos, non à Iohanne, sed eius Cacozelo quopiam Baptizatos garriebant, ideoque fuisse rebaptizatos: Ego, inquis, concedo fuisse illud verum Iohannis Baptisma, & vnum idemque cum Christi Baptismate: sed rebaptizatos nego. Quid igitur sibi volunt verba, Baptizati sunt in nomine Iesu? quidam interpretantur tantùm sincera doctrina eruditos à Paulo fuisse. Sed simpliciùs intelligere malim Baptismum Spiritus sancti, hoc est, gratias Spiritus visibiles per manuum impositionem datas, quas Baptismi nomine significari non nouum est. Et nos quidem eos cum Chrysostomo negamus rebaptizatos, sed tunc primùm contrà affirmamus baptizatos Christi Baptismo, non minùs quàm Iudæum aliquem vicies Mosaicis Baptismis baptizatum, si Christianus fiat, negamus rebaptizatum. Verùm tu alio longo sensu rebaptizatos negas, quòd non alium post Iohannis susceperint Baptismum, ipsa rei veritate palàm reclamante. Siquidem corporalem aquæ Baptismum in spiritualem donorum Spiritus sancti communionem conaris hic inuertere, sicut alibi cuiusdam Daui more ex spiritali Eucharistia corporalem fabricare. Quó nam autem istud colore moliaris siue Rhetorico, siue vt arbitror, sophistico, iam palàm faciendum: Vis igitur eos non aquæ, sed Spiritus sancti tantùm, sine gratiarum Spiritus visibilium Baptismo per impositionem manuum Baptizatos: quas Baptismi nomine, inquis, significari, non est nouum. Vt certè varia in Scripturis Baptismatum extare genera libenter concedimus, quorum non est infimum iste donorum Spiritus Baptismus: ita hoc in loco eum accipi posse pernegamus. Reclamat eñ ipsa Paulinæ ad illos orationis sentẽtia: reclamat insuper disertissima D. Lucæ rerum tunc gestarum narratio: reclamat denique concors doctissimorum interpretum consensus.

Corporale aquę baptismũ in spiritualẽ commutare conatur Caluinus.

Siquidem illa Pauli concio cum perspicuè Iohannis Baptismo, qui in aqua fuit, Christi Baptismum, qui in aqua & Spiritu, opponat, fieri nequit, vt aut eundem vtriusque Baptismum verè imaginemur, aut prædicatum hîc à Paulo Christi Baptismum spiritualem tantùm aptè commentemur. Corporalem enim aquæ Baptismum in Christi nomine illis tũc fuisse adhibitũ, clarioribus verbis D. Lucas exposuit, q̃ quæ aliquid purioris lucis apud Lectorẽ suæ mentis compotẽ desiderari possint. His auditis, inquiẽs, illi Iohãnis Baptismo pridẽ Baptizati " in nomine Domini Iesu baptizabantur. Atq; in huius confirmationẽ " quasi rem alterã à Christi Baptismo subsecutã narratur, subtexuit: Postea q̃ imposuisset Paulus in Christi nomine baptizatis manus, Spiritũ " sanctum super eos venisse, linguis locutos, atq; prophetasse. Huic autẽ " clarissimæ gestarum rerum narrationi caliginosas sui ingenii tenebras conať offundere Caluinus, q̃bus quasi nubeculis imperitioris lectoris

Paulus Baptismo Iohannis opponit Baptismum Christi.

oculos perstringat, ne fulgidissimum veritatis Solem aspiciat. Non
" duo diuersa narrat Lucas, inquit, sed formam narrationis sequitur He
" breis familiarem: qui primùm rei summam proponunt, deinde fusiùs
" explicant.

Hoc certè loco Caluine tardioribus abuteris ingeniis, vt quod a-libi ipsa rerum necessitate cogente non possunt non agnoscere, hic etiam præ simplicitate facilè suadeantur recipere. Non habet, non habet, inquam, ista Hebraicæ narrationis formula hic suum locum: nempe isthac stropha res naturâ multò diuersissimas in vnum tibi liceat conflare, vt non minùs sis ridiculus, quàm

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit.

Iam quid tibi fusiùs concordem vetustissimorum interpretum adferam sententiam? quos ne aut imperitiæ cum Chrysostomo, aut argutiæ cum Augustino calumniandos tibi propinem, recitare supersedeo: contentus Iohannis Baptismum alium à Christo fuisse, ex ipsis Euangelistarum verbis, apertissima quoque Baptistæ de suo atq; Christi Baptismo sententia, atque clarissimo D. Pauli apud Ephesios facto, disertissima denique D. Lucæ narratione Patrum suffragantibus, demonstrasse.

CA. XVII. Baptismi effecta.

PRoinde cùm Christi Saluatoris Baptismus longè sit, quàm Iohannis præcursoris, alius, fieri quidem nequit, vt non & effectis ipsis sint inter se multò diuersissimi. Sicuti enim Iohannis in aqua fuit, ita vt non in Spiritu: sic Christi in aqua & Spiritu. Ille signo externo Baptizatos admonebat pœnitudinis, vt credentes in eum, qui pòst erat venturus, suorum delictorum veniam expectarent: Hic contrà externo aquæ signo adhibito, ita animũ sordibus abluit, atq; reatibus semel expiat, nihil vt maneat sordidum, nihil vt supersit reatuum. Quinimò Baptizatorum pectora omnibus omninò siue originalis illius contagii, siue additorum illi etiam delictorum, tum à næuis detersa, nitida, ac emũdata, tum à maculis quoq; emaculata prorsus, atque pura, puta Spiritus sancti sanctissima efficit templa, omni ornamentorum genere instructissima, pretiosissimoque virtutum prorsus omnium, cælestiumque illarum dotium mundo cultissima simul & decoratissima. Iam cui obsecro mortalium tam perspicax sit intelligendi vis, aut diues eloquentię vena, qui augustissimam illam ac planè diuinam Christiani Baptismi vim queat ad plenum aut pernoscere, aut edisserere, qua ex miserrimis terreni illius Adæ filiis felicissimi cælestis illius Dei Opt. Max. filii constituimur? qua ex damnatissimis æternorum ignium mancipiis gratissimi in regnum illud Christi hęredes asscribimur? qua denique ex perditissimis illis Diaboli ad immortales pœnas sociis beatissimi bonorum Christi omnium cohæredes instituimur?

1. Cor. 6. Rom. 8. 1. Tim. 4. Act. 3. 1. Cor. 6. Rom. 8. Ephe. 1. Ioh. 3. Rom. 8.

Hæc porrò omnia salutarem Christiani Baptismi vim præter alia efficere

efficere, aut, ſi mauis, Chriſtum per illam operari, reſtrictè admodùm
ex doctrina Apoſtolica ſimul & Catholica eſt demonſtrandum: quò
deinceps impia iſthæc ſacrilega atque blaſphema adeò aduerſariorum
ſententia pleniùs perſpiciatur, faciliùs ſubuertatur, penitusq; tandem
de medio tollatur: qua aduerſus omnẽ omnium veterũ Patrũ conſen-
ſum noua dogmata in orbẽ inuehere nõ verẽtur, Baptiſmo ſcilicet nõ
ſolùi Baptizatos, aut eximi ab originali peccato: neq; in priſtinã naturę
humanæ puritatẽ atq; iuſtitiã reſtitui, vt Caluinus: ſed paruulos rena-
tos permanere venenatos & maculatos, vt Bucerus in Refor. Bõnenſi.

1. Pet. 3. Vniuerſam effectuum Baptiſmi Chriſtiani ſyluam atque vim D.
Paulus iuxta datam ſibi cælitùs ſapientiam, paucíſsimis licèt verbis, at
luculentiſsimis tamen, iiſdemq; ſignificantiſsimis eſt complexus, Deũ
Tit. 3. nos ſaluos facere, ad Tit. ſcribens: Διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύ-
" ματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, Per laua-
" chrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in
" nos abundè per Ieſum Chriſtum Saluatorẽ noſtrum. Qui locus vt ſuo
clariſsimorũ verborum, quaſi luminũ, ſplendore alios aliquãto obſcu-
riores illuſtrat: ita offuſas ab aduerſariis ſalutari Baptiſmatis efficientiæ
tenebras diſpellit: quare eum accuratiùs perſequendũ duximus. Quòd
igitur principiò per lauacrum regenerationis Deum nos ſaluare do-
cet, quid nam ſibi aliud, quàm Deum nos regenerãdo ſaluare? Hæc au-
tem regeneratio nõ aliundè certiùs ſimul & pleniùs diſci poteſt, quàm ex il-
Ioh. 3. lo Chriſti cum Nicodemo nocturno ſermone: Quod natum eſt ex car
" ne, caro eſt: quod natum eſt ex Spiritu, Spiritus eſt. Vbi cùm generatio
" nem, quę ex carne eſt, regenerationi opponat, quę ex Spiritu eſt, ita ho
minẽ ex Spiritu docet renaſci, ſicuti ex carne hominẽ dicimus naſci,
hoc eſt, ſicuti homo ex carne, ſiue carnali Adam, natus totus eſt caro,
atq; carnalis, ψυχικὸς & animalis: ita natus ex Spiritu, ſiue ſpirituali Adã
1. Cor. 15. Chriſto, in animã viuificantẽ facto, totus eſt Spiritus, πνευματικὸς, & viui
ficante Chriſti Spiritu animatus. Hanc autẽ carnis & Spiritus analogiã
requirere illã Chriſti antitheſin, nemo inficiãdo eſſe queat, qui hãc Chri-
ſti phraſin cũ ſimilibus Scripturarũ linguis, 1. Cor. 2. Gal. 5. Ro. 7. ſeriò
cõtulerit. D. Cyp. clariſsimũ Cath. Eccleſiæ lumẽ, nõ modò hãc Spiritus
regenerationẽ Baptiſmo attẽperauit, verũ cæleſtiũ donorũ per Baptiſ-
mũ acceptorũ experiẽtia magiſtra edoctus, diſertiſs. etiã verbis declara
" uit: Ego cũ in tenebris atq; in nocte cęca iacerẽ, inquit epiſt. 2. ad Don.
" lib. 2. cumq; in ſalo iactantis ſeculi nutabundus ac dubius veſtigiis ob-
" errantibus fluctuarem, vitæ meæ neſcius, veritatis ac lucis alienus, diffi
" cile prorſus ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in ſalu-
" tẽ mihi diuina indulgentia pollicebatur, vt quis renaſci denuò poſſet,
" vtque nouam vitam lauacro aquæ ſalutaris animatus, quod priùs fue-
" rat, exponeret: corporis licet manente compage, hominem animo
" ac mente mutaret. Qui† impoſsibilis, aiebam, tanta conuerſio eſt,
vt re-

Baptiſmo Deus nos ſaluat, regenerat & renouat, Spirituſque ſanct. communicat.

Baptiſmi regeneratio Spiritum viuificantẽ adfert.

Naſci ex Spiritu, optimè ex ſua antitheſi, Naſci ex carne diſcitũ.

Baptiſmi regeneratio à D. Cypriano diſertiſsima oratione deſcribitũ, graphiceque depingitur.

† Fortè melius, Quàm impoſsib.

genuinũ. vt repentè ac perniciter exuatur, quod vel †geminum situ materiæ na-
" turalis obduruit? vel vsurpatum diu senio vetustatis inoleuit? & post
" pauca: Sed postquàm vndæ genitalis auxilio superioris æui labe deter-
" sa, inexpiatum pectus ac purum desuper se lumen infudit, postquàm
" cælitùs Spiritu hausto in nouum me hominem natiuitas secunda re-
" parauit, mirum in modũ protinùs confirmare se dubia, patere clausa,
" lucere tenebrosa, facultatem dare, quod priùs difficile videbatur, geri
" posse, quod impossibile putabatur, vt esset, agnoscere terrenum fuisse,
" quod priùs carnaliter natum delictis obnoxium vixisset, Dei esse cœ-
pisse, quod iam Spiritus sanctus animaret. Quæ florentissima D. Cy-
κυπρίς νός est florescens. priani sententia, vt florida picturatæ orationis dictione Lectoris ocu-
los suauissimè pascit, ita gratissimum veritatis illius Catholicæ odorẽ fragrantissimè spirat: qui pii cuiusq; animum spiritali voluptate delicatissimè recreet.

Quid ille igitur de Baptismatis incredibili illa vi? Sibi incredibile Heb. 6.
Baptism^s hominem & animo & mente mutat. quidem visum nondum Baptismatis, qui φώτισμα D. Paulo dicitur, luce illustrato, quòd animo ac mente, inquit, hominem Baptismus mutaret: verùm multò posteà secùs, quum cælitùs Spiritu hausto, in nouum hominem secunda natiuitas eum repararat. Imò cùm iam Dei esse cœpisset, quod Spiritus, inquit, sanctus animarat. An ista floridissima Cypriani sententia quid adferatur, quod aut disertiùs Christi illa de regeneratione verba explanet? aut viuidioribus depingat coloribus? aut clarioribus exprimat liniamentis? Hunc igitur in modũ Deus Optimus nos per Baptismum regenerando saluat, vt animæ viuenti ex Adamo nostri generis siue autore, siue parente satę quodammodò, &, vt ita dixerim, propagatæ, Spiritum illum ex Christo nostri generis instauratore atque reparatore viuificantem, quasi oliuæ surculum oleastro inserat, siue vti D. Cyprianus, Spiritu cælitùs hausto hominem animo ac mente mutet, animet, atque in nouum hominem reparet.

Baptism^s renouat. Iam porrò videamus, cur & renouationis lauacrum appellarit D. Paulus: Omne hominum genus ex illo auito violatę Dei legis delicto, Gen. 3. non modò grauissimam Dei Maximi offensam sibi commeruit, qua extra patrias illas suauissimasque Paradysi amœnissimi sedes fuit exturbatum: sed præsentissimam etiam comminatæ à Deo iustissimam, si quid peccaret, pœnæ vindictam è vestigio excepit. Homo igitur, qui antè poterat non mori, posteà non potuit non mori. Confestim itaq; vt deliquit, cũ animæ tũ corporis morti fuit factus obnoxius. Sic quidẽ vt anima amisso diuinæ benignitatis atque gratiæ fauore, donatæque illius originalis, quæ dicitur iustitiæ munere exuta fuerit mortua: corpus verò amissa, qua animæ obtemperaret, facultate, corruptelam contraxit, siue vt Paulus, φθοράν, teste Chrysostomo, tabem quandam atque Rom. 5. putredinem, qua sensim contabescens in pristinum suum defluit pului sculum. Hanc animæ corporisq; corruptelam, labem, internetionẽ

sacræ

1.Pet.4. sacræ literæ sua lingua vetustatem ferè appellant, Ecclesiastici 14. Omnis caro sicut fœnum veterascit. Et de Cælis, quos D. Petrus ignis calo- Psal. 102. re soluendos ac colliquituros dicit: Dauid, quòd sicut vestimentum veterascent. Contrà, huius nostræ corruptelæ restitutionem ac labis interitusq; instauratioñe vocant renouationem, siue ea ad corpus refe- Psal. 102. ratur, vt Renouabitur vt aquilæ iuuẽtus tua: siue ad animam, vt Reno- Ephes.4. uamini Spiritu mentis vestræ: &, Is qui intùs est, renouaẽ de die in diẽ. 2.Cor.4. Quod itaque D. Paulus lauacrum vocat renouationis, id ita accipiendum est, quòd illo renouamur à pristina illa vetustatis corruptione, & ab illo pernicioso humani generis interitu instauramur. Ac propterea quia infelicissima hæc Adami nostri omnium parentis calamitas animæ vnà & corpori certissimam moriendi attulit necessitatem, fortunatissima hæc in Christo natiuitas etiam immortalis vitæ corpori simul & animæ parit felicitatem.

Vetustatis noie quid accipiẽdũ in Scriptura, & quid Renouationis noie.

HAec porro Baptismi renouatio non ita est accipienda, quasi solùm vitam corpori animęq; reddendam significet post decursum atq; emensum istius exilii curriculum, sed prætereà cum verissima peccatorum omninò omnium remissione, ac purgatissima sordium animi abstersione, veram complectitur quoque animorum sanctimoniam, solidæ iusticiæ participationem, atque Christi Spiritus communionem, vti Paulus docet, Baptismum appellans lauacrum renouationis Tit.3. Spiritus sancti, quem in nos abundè effudit per Christum. Quòd autem per Baptismum vera, nõ imaginaria, aut imputatitia peccatorum venia Baptizatis contingat, negare nemo potest, quin illa Christianæ doctrinæ columina Diuos Petrum, cum toto Apostolorum cœtu, atq; Paulum impudẽtissimæ imposturæ calumnietur. Si namq; Baptismo non verè, sed imaginariè, sed imputatiuè, delentur peccata, quó nam Acto.2. modo Iudæis illis Christi crucifixoribus Petrus pollicetur nefarii sceleris, aliorumq; delictorum veniam? Compuncti corde, inquit Lucas, " dixerũt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos, Quid faciemus? Petrus ve- " rò ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur vnusquisque ve- " strûm in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorũ vestrorum. " Hasce primitiuas Petri aliorumque Apostolorum, qui illas sancti Spiritus primitias eodem die acceperant, promissiones, qui inanes fuisse contendis, atque vanas, án non Apostolicam prædicationem, si non vanitatis, at imposturæ tamen liquidissimæ accusas? Quo pacto enim non inane, quo pacto non vanum quippiam ex re aliqua prouenturũ hominibus promittere, quod exoptatum non consequantur? Apagesis cum isthac peccatorum remissorum imaginaria non imputatione, vbi Apostoli simul omnes solidam veramque delictorum omnium veniam apertissimis verbis per Baptismum pollicentur.

CA. XVIII Baptism' Spirit' sancti cõmunionẽ largitur, vnà cum vera peccatorũ deletione

Baptismo verè deleri peccata

Sed demus aduersariis, vt imputatiua isthæc peccatorũ remissio grauissima illa vniuersi Senatus Apostolici sententia non satis definitè

Paulinam antithesim ad Corinth. reg̃ere vera, non imputatiui in Baptismo peccatorũ remissionem.

1. Cor. 6.

censeatur damnata, an aliquid Paulina illa censura desideretur illustrius, qua Corinthios recèns baptizatos nõ modò peccatorum omnium veram remissionem pronunciát consequutos, sed ablutos? sed sanctificatos? sed iustificatos? Cùm enim Corinthiorũ animos formidabili admodùm oratione perculisset, nec scortatores, nec idololatras, nec adulteros regnum Dei possessuros, ne pristinorum vitæ ante Baptismum transactæ flagitiorum recordantes, salutẽ atq; regni Dei hæreditatem desperarent, vide obsecro, quàm eos verbis vt suauissmi solatii, ita veritatis solidæ plenissimis fulciat, atq; aduersus desperationem muniat.

Vid. Theodo. & Oecumen.

Hæc quidem fuistis, inquiens, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis. Hunc autem locum de salutari Baptismatis energia accipiendum esse præter grauissimorum interpretum testimonia, ipsa Pauli verba, Abluti estis, &, In nomine Domini nostri Iesu clarè loquuntur: vt non dicam, quod hìc obliquè respiciat, quos paulò antè propter immodicam collati à se Baptismi gloriationem notarat. Paucula igitur ista Pauli verba, quòd vberrimũ sacri Baptismi effectuum complectantur copiæ cornu, fusiore nobis oratione duximus persequenda. Hæc quidem fuistis, inquit, siue vt Paulus loquitur, καὶ ταῦτά τινες ἦτε, sup. ex Græca figura teste Oecu. ἔχοντες, hæc habebatis vitia, nimirùm quorum Catalogum recensui, quæ ante Baptismum, vt Theodoretus ait, admiseratis, sed abluti estis ab illorum sordibus: sed sanctificati estis ab illorum pollutione: sed iustificati estis ab illorum reatu.

Hæc Pauli verba, si planè ac simpliciter, citraque omnem Sophisticam accipiantur significare quod sonant, nullum prorsus impiis aduersariorum figmẽtis effugium superest reliquum. Sed hæc, inquit, fuistis, non igitur erant coram Deo adulteri, aut idololatræ, aut fures: neq; adulterii, aut idololatriæ, aut furti rei. Quòd si magis placet Græcanica Pauli phrasis, hæc habebatis, clariùs pro nobis facit: Habebatis quidem ante Baptismum ista vitia, vti ex Theodoreto diximus, verùm iam non habetis. Hunc enim sensum, vt ipsa Paulinæ orationis antithesis efflagitat, quòd pluribus explicare supersedeo, ne de lectoris iudicio videar diffidere: ita disertissimæ voces statim adiectæ perspicuum prouunciant. Si enim vt aduersarii volunt, Baptizati manent suis pristinorum criminum sordibus conspurcati, contaminati, sordidati, quomodo verè abluti? Si Baptizati nephariorum piaculorum pollutione manent fœdati, quomodo verè sanctificati? siue vt Diuus Paulus loquitur, ἡγιάσθητε, incontaminati, & ab omni terrenæ fæcis scoria repurgati, ac denique puri puti? Si postremò Baptizati pristina suorum flagitiorum culpa atque reatu tenentur obstricti, quomodo pud Deũ sunt verè iustificati? Illustri isthac verborum D. Pauli proprietate à suis commentis deturbati aduersarii, caliginosas sibi inquirunt nouorũ sophismatum argutias, quibus clarissimã Catholicæ doctrinæ veritatem quasi nebulis obscurent. Purgat, inquit Caluinus

in hunc

in hunc locum, dum peccatorum memoriam abolet: iustificat nos Deus, dum peccata nobis non imputando nos à reatu liberat. O nouum purgandi genus, quo baptizati sunt & purgati, & simul non purgati. Iustificat, inquit, prætereà nos Deus, dum peccata nobis non imputando nos à reatu liberat. O sacrilegum, qui nepharia isthac impietate liberalissima Dei Optimi in nos dona callidè conatur surripere.

Torquet Caluinus D. Pauli locum.

Isthæc sanè paradoxa, quandoquidem cum iis Pelagianorum (quæ apud Augustinum sunt lib. 3. cap. 3. contra Iulianum) paria faciát, quod ad impietatem pertinet sacrilegam, parem itidé merentur execrationem: Mira sunt quæ dicitis, noua sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis: mira stupemus, noua cauemus, falsa conuincimus. Sicut enim illi paruulos nugabantur baptizari, non saluari: redimi, non liberari: lauari, non ablui: exorcizari, non à potestate Diaboli erui: ita & vos baptizatos asseritis quidem baptizari, sed non verè à peccatis saluari aut purgari: lauari, non à sordibus verè ablui: peccata baptizatorum tegi, & nō imputari: non auté verè mundari, aut planè deleri, aut prorsus tolli.

Vide Aug. con. Iulia. lib. 3. ca. 3.

Caluini & aliorū paradoxa iis Pelagianis nō minùs impia nec abiurda.

Sed reclamant vestris istis paradoxis, vt nouis ita impiis, ipsa Apostolorum clarissima verba: reluctatur perspicua vocabulorum, quibus ad hanc rem post hominum memoriam maximè salutarem, aptissimis vtuntur, proprietas, refragatur denique concors vniuersorum Patrum Orthodoxorum sententia. Quid enim aut simplicius, aut apertius, aut cum benigna illa Dei Optimi voluntate nostræ salutis studio sissima consentaneum magis, quàm Baptismo ablutos, intelligere à peccatorum sordibus ita prorsus repurgatos, vt nullum pristinæ maculæ vestigium hæreat reliquū? Sanctificatos, ita deterso omni pollutionis inquinamento expiatos, vt sanctissima Spiritus sancti fiant templa? Iustificatos denique, ita ab omni cùm veteris illius peccati reatu, tum ab omni etiam, si accesserint, propriorum delictorum culpa absolutos, vt iustitia Dei vera per Christi obedientiam ita constituantur re ipsa iusti, sicut per Adæ inobedientiam multi constituti sunt re ipsa inusti? nisi enim hunc in modum Christianos Baptismo ablutos accipiamus, quî obsecro prænunciatiua Prophetarum oracula omnibus suis partibus à Christo affirmabimus expleta? quippe promiserat Ezechiel Spiritu Dei afflatus effundendam aquam mundam, quæ ab omnibus iniquitatibus mundaret. Effundam super vos, inquit ex Dei persona, aquam mundam, siue מַיִם טְהוֹרִים, aquam mundantem atque purificantem: hunc enim sensum loquitur, quod sequitur, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, siue וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם, & expurgabimini ab vniuersis vestris sordibus, pollutionibus atque contaminationibus, & ab omnibus idolis, siue vt Hieronymus interpretatur, erroribus: quod vel ad aquam cum septuaginta interpretibus referendū, vel cum Hieronymo ad Deum, qui per aquam illam mundat, quod eodem recidit. Eum igitur in modum Christus

Rom. 5.

Ezech. 36.

Quòd veram peccatorum remissioné in Baptismo requirant Prophetarum oracula.

ſuum populũ oportebat, ablueret aquis illis mundantibus; vt ab omnibus inquinamentis emũdaret. Qualis autẽ ſanctificatio atq; iuſtificatio per Chriſtum nouo populo veniret, Spiritus ſanctus diſertè eadem verborum perioche expoſuit: Et Dabo, inquiens, vobis cor nouum, & Spiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & Spiritum meum ponam in medio veſtri. Quibus verbis iuxta Prophetiæ fidem, ſi D. Hieronymo credimus, Deus Iudaico populo cor nouum & Spiritum rectum promittit, quæ per effuſionem, inquit, & aſperſionem aquæ Baptiſmi ſalutaris dantur, quando ablata omni Iudaici cordis duritia, quæ lapidi comparatur, fit cor carneũ, molle, & tenerum, quod Spiritum Dei poſſit recipere, & inſcribi literis ſalutaribus. Idipſum ſibi volunt & illæ ſalutares apud eundem Ezechielem aquæ de templo illo ad tumulos Sabuli Orientis, ſiue vt 70. in Galilæam gentium, & planè deſerti promanantes, quarum irrigatione omnia ſanantur, & viuunt. Similiter & fons ille apud Zachariam patens domui Dauid, & habitantibus Ieruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Quæ prophetiæ cùm luculentam habeant coniunctam ſui interpretationem, diffuſiore explicatu non habent opus.

Vid. Hiero. cõmen. in Ezech.

Ezech. 47.

Zach. 13.

CAP. XIX. Baptizatos verè iuſtificari iuſtitia Chriſti eis verè communicata & impartita.

IVxta verborum igitur proprietatem & oraculorum Spiritus ſancti prædictionem intelligendum eſt, Baptizatos verè à peccatorum ſordibus ablutos, verè deterſa delictorum pollùtione ſanctificatos, verè denique deleta per aſperſionem ſanguinis Chriſti vniuerſa culpa, reatuque prorſus omni ſublato, atque iuſtitia Chriſti communicata iuſtificatos. Siquidem hanc veri nominis iuſtificationem Baptizatis per Chriſtum contingere, manifeſtiùs docet D. Paulus, quàm vt quiſpiam ſuæ mentis ſatis compos meritò addubitet: Nam quicunque, inquiẽs, in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Iam Chriſtum induiſſe quid nam ſit, vnde certiùs diſcamus, quàm ab ipſo Paulo? dixerat è veſtigio, Omnes vos filii Dei eſtis. In cuius ſententiæ confirmationem adfert eos Chriſtum induiſſe. Non igitur aliud eſt Baptizatos Chriſtum induiſſe, quàm Dei filios per fidẽ & fidei Sacramentum Baptiſmum eſſe factos: ita vt in Baptiſmo non quaſi veſtimento iuſtitiæ iniuſti obtegãtur, & nudi veſtiantur: ſed accepto non huius ſeculi ſpiritu, ſed qui ex Deo eſt, reparentur, & vt cum D. Cypriano loquamur, animentur: de quo ſi quis fortè ambigat, is alia D. Pauli loca conſulat, vbi Spiritum ſanctum Baptizatos quaſi ſanctiſsima templa incolere pronunciat? An neſcitis, inquit, Neophitis illis Corinthiis ſcribens, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si templum Dei erant Corinthii recens Baptizati, quo pacto obſecro illorum animas dixeris Diaboli ſordibus contaminatas, aut peccatorum pollutione inquinatas, cùm in maleuolam animam non introẽat ſapientia? Rurſum ſi Spiritus Dei illos inhabitabat, quomodo non irreligioſe dixeris

Baptizati Chriſtum induunt.

Gal. 3.

Baptizati Spiritũ S. habent inhabitantẽ

1. Cor. 2. Tit. 3. quẽ effudit.

1. Cor. 3.

dixeris,eos pristinorum suorum peccatorũ verè apud Deum iudicem obnoxios & reos,cùm sapientia non habitet in corpore subdito peccatis? Hæc itaq; asystata iuxta Spiritus sancti doctrinam non magis consistere queunt,quàm aut conuentio lucis ad tenebras,aut Christi cum Belial. Necessum est igitur Baptizatos Christum indutos, Deiq; filios per Baptismum constitutos, viuaque inhabitantis Dei Spiritus templa factos, non modò verè ab omnibus semel peccatorum sordibus expurgatos, vniuersis pollutionibus expiatos, & omni omninò reatu esse absolutos: verùmetiam iustitia Dei vera ornatos, cæterisque virtutum omnium ornamentis condecoratos, pro eo atque veris Dei filiis dignum est, veraque Spiritus Dei templa decet. Hoc enim illud Paulinum sibi vult capitulum: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè.

Sap. 1.

1. Cor. 10.

In huius autem proditæ ab Apostolis doctrinæ consensum vniuersum Orthodoxorum Scriptorum chorum concinere non tam fuerit demonstratu operosum, quàm recitatu tædiosum. Quare ne tibi Lector Christiane prolixitas tædium pariat, per summos celeberrimorum aliquot Scriptorum campos volitantes, fragrantissimos, eosdemque saluberrimos delibabimus flosculos, vnde suauissimè subolescat, quidnam vniuersus Orthodoxorum Patrum hortulus spiret.

CAP. XX.

Quid nam veteres Theologi de Baptismi effectu censuerint.

D. Clemens Alexandr. in suo Pædagogo.

Diuus ille Clemens Alexandrinus iure optimo aduersus infesta aduersariorum tela in prima acie est collocandus, quòd pro Ecclesiastica sua functione, qua apud suos Catechistam agebat, strenuè admodùm Christianam religionem aduersus infestas cùm Philosophorum omnium, tum hæreticorum plurimorum cohortes propugnarit. Ex huius itaque vnius sententia quid tota Alexandrina illa, cuius doctrinam Baptizandis pro suo Catecheseos munere sinceriter instillabat, Ecclesia olim crediderit, fiat euidentissimum.

In suo, quem inscripsit, Pædagogo, hoc est, Christianæ pietatis magistro, Baptismum ab impiorum contumeliis vindicans, plurima „ eius encomia celebrat, Synonima explicat, effectaque declarat. Ex ad- „ uersariorum igitur concessióne Christum Baptismate fuisse perfe- „ ctum concludens, & Spiritus aduentu sanctificatum, hoc ipsum no- „ bis quoque euenit, ait libro primo capite sexto, quorum fuit exem- „ plar Dominus. Tincti, illuminamur: Illuminati, in filios adopta- „ mur: Adoptati, perficimur: Perfecti, immortales reddimur. Ego, „ inquit, dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes. Multis autem modis „ vocatur hoc opus, gratia, illuminatio, perfectum, & lauacrum. „ Lauacrum quidem, quo peccata abstergimus. Gratia autem, qua re- „ mittuntur pœnæ, quæ peccatis debētur. Illuminatio autem, per quam „ sanctam illam & salutarem lucem intuemur, hoc est, per quam id, „ quod est diuinum, perspicimus. Perfectum autem dicimus, cui ni- „ hil deest. Et paucis interiectis: Quemadmodum ergo qui somnum,

" excusserunt, ab eo tempore protinùs intùs vigilant: vel potiùs, quem-
" admodum qui oculorum suffusionem conantur amouere, nó extrin-
" secùs eis lucem suppeditant, quam non habent, sed quod oculis impe-
" dimentum afferebant, depellentes, liberam relinquunt pupillam: ita
" etiam qui tingimur, absterſis peccatis, quæ diuino Spiritui instar cali-
" ginis tenebras offundebant, liberum, ab omniq; impedimento vacu-
" um & lucidum habemus Spiritus oculum: quo quidem solo, quod
" diuinum est, intuemur, cælitùs influente nobis sancto Spiritu. Et pòst:
" Hæc autem vincula, inquit, quàm celerrimè remittũtur, humana qui-
" dem fide, diuna verò gratia, cùm remittũtur peccata vno medicamen-
" to Pęonio, nẽpe λογικῷ βαπτίσματι † verbali Baptismo. Omnia ergo pec-
" cata eluimus, & è vestigio mali non sumus ampliùs, vna est hæc gra-
" tia illuminationis, quòd non sint eidem mores. Qua Diui Clemen-
tis Alexandrini saluberrima doctrina quíd nam adferatur aut illu-
strius, ad obscuras istas de Baptismi effectis quæstiones declarandas?
aut quód nam alexipharmacon ab Alexandrina illa, quasi Narthecio,
salutarius promatur Ecclesia, quo non modò istæ aduersariorum nu-
gæ inuentos dispergantur, sed pestilentes etiam opiniones à piorum
auribus simul & cordibus arceantur? Quis enim istis nouis dogmati-
bus erit locus apud illum, qui à magno hoc Catechista persuasus, cre-
dat Baptizatos remisis peccatis, hausto cælitùs sancto Spiritu sancti-
ficatos, non ampliùs esse malos, nec iam iræ, vt anteà, sed Dei filios?

† Hoc nõ est ad vocem quàm ad Christum Dei verbũ referatur.

D. Iustin' Philosop.

D. Iustinum illum ex Philosopho Christianũ Martyrem silentio
præteriisse fuerit nephas, qui Apologia 2. Antonino Pio A. pro nostra
religione tradita subobscurè, quod prophanis auribus loqueretur, ri-
tus Baptismi sacros, eiusque effecta subindicat. Quo autem modo, in-
" quiens, nos per Christum noui effecti, Deo consecrauerimus, narrabi-
" mus, ne hoc prætermisso, aliqua in parte expositionis improbè facere
" videamur. Qui sibi persuadent & credunt vera esse hæc, quæ à nobis
" docentur, ac dicuntur, seque ita viuere posse promittunt, ii primùm &
" precari & petere à Deo præteritorum superiorumque peccatorum re-
" misionem ieiunantes docentur, nobis vnà cum eis & precantibus &
" ieiunantibus. Deinde ducuntur à nobis, vbi est aqua, eoque, vt ita di-
" cam, regenerationis, renouationisque genere, quo etiam nos ipsi reno
" uati sumus, renascuntur. Patris enim omnium, Dominique Dei, &
" cõseruatoris nostri Iesu Christi, ac Spiritus sancti nomine aqua abluũ-
" tur & expiantur. Christus enim ait: Nisi renati fueritis, & cæt. Rursum
" paulò pòst: Verbum autẽ hoc in hac re ab Apostolis didicimus, quod
" primum ortum nostrum ignorantes, necessitate generati sumus ex hu
" mido semine parentum nostrorum inter se copulatione, & in mala
" consuetudine conuersationeque educati fuimus: vt non necessitatis
" ignorationisque filii maneamus, sed voluntatis & scientiæ, remissio-
" nemque eorum, quæ peccauimus, consequamur: in aqua, in eo, qui
renasci

renaſci voluerit, & quem peccatorum pœnituerit, parentes omnium, Dominique Dei nomen appellatur. Hoc ipſum tantummodò dicentes, ad lauacrum illum ducimus. Nomen enim Deo, qui dici non poteſt, nemo poteſt imponere. Quod ſi quis poſſe contendat, is amentia ſumma ſe contaminat. Vocatur porrò lauacrum hoc illuſtratio, quod eorum qui hæc diſcunt, mens illuſtretur. Ieſu etiam Chriſti, qui Pontio Pilato Prætore in crucem ſublatus eſt: & Spiritus ſancti, qui ea quæ ad Chriſtum pertinent omnia, per Prophetas prædixit, nomine is qui illuminatur, expiare ſolet.

Hoc quidem teſtimonium de compoſito, vti diximus, ſubobſcurum, maximam ſanè lucem ex D. Cypriano clariſsimo Scriptore accipiat, qui apud Donatum ſuum Chriſtiana iam religione initiatum, multò agit liberiùs, & loquitur expreſsiùs. *D. Cyprianus locum Iuſtini obſcurū illuſtrat.* Poſtqu àm vndæ genitalis auxilio, inquit epiſtola 2. lib. 2. ſuperioris æui labe deterſa, inexpiatum pectus ac purum deſuper ſe lumen infudit, poſtquàm cœlitùs Spiritu hauſto in nouum me hominem natiuitas ſecunda reparauit, mirum in modum protinùs confirmare ſe dubia, patere clauſa, lucere tenebroſa, facultatem dare, quod priùs difficile videbatur: geri poſſe, quod impoſsibile putabatur: vt eſſet agnoſcere terrenum fuiſſe, quod priùs carnaliter natum, delictis obnoxium vixiſſet: Dei eſſe cœpiſſe, quod Spiritus ſanctus animaret. Scis ipſe profectò, & mecum pariter recognoſcis, quid detraxerit nobis, quidue contulerit mors iſta criminum, vita virtutum. Et ſtatim pòſt: Sit tantùm timor in nobis innocentiæ cuſtos, vt quod in mentes noſtras indulgentiæ cæleſtis allapſu clementer Dominus influxit, in animi oblectantis hoſpitio iuſta operatione teneatur. Deinde cæleſtis gratiæ per Baptiſmum acceptæ immenſitatem commendans: Manat iugiter, inquit, exuberat affluenter, noſtrum tantùm ſitiat pectus & pateat. Quantum illuc fidei capaces afferimus, tantum inde gratiæ inundantis haurimus. Inde iam facultas datur caſtitate ſobria, mente integra, virtute ſincera, voce pura, in medulla adoleſcentium poſſe venenorum virus extinguere, animorum deſipientium labes ſanitate purgare, & quæ ſequuntur. Et ſtatim: Ita quod eſſe iam cœpimus, acceptus Spiritus licētia ſua potitur, ſed quòd necdum corpus ac mēbra mutauimus, adhuc carnalis aſpectus ſeculi nube cæcatur. Quantus hîc animi potentatus eſt, quanta vis eſt, non tantùm ipſum eſſe ſubtractum perniciofis contactibus mundi, vt quis expiatus, & purus, nulla incurſantis inimici labe capiatur, ſed adhuc maiorem & fortiorē viribus fieri, vt in omnē aduerſarii graſſantis exercitum imperioſo iure dominetur. Et epiſtolā concluſurus: Iam tibi, inquit, auro diſtincta laquearia, & prætioſi marmoris cruſtis veſtita domicilia ſordebunt, cùm ſcieris te excolendum magis, te potiùs ornandum, domum tibi hanc eſſe potiorem, quam Dominus inſedit templi vice, in qua Spiritus ſanctus cœpit habitare.

An vllus

An vllus Demosthenes grandiori sententiarum grauitate, aut Cicero quispiam vberiori verborum perspicuitate Christianum Baptismum vnquàm descripsisset? Quòd si cui indulgentiæ illius cælestis allapsus, quem Dominus, inquiebat, influxit, videatur obscurior, is huius declarationem à Diuo Reticio Augustoduno magnæ, ait Augustinus contra Iulianum, lib. 1. cap. 2. in Ecclesia autoritatis accipiat, qui de Baptismo loquens, hanc esse principalem, ait, in Ecclesia indulgentiam, " neminem præterit, in qua antiqui criminis omne pôdus exponimus, " & ignorantiæ nostræ facinora prisca diluimus, vbi & veterem homi- " nem cum ingenitis sceleribus exuimus. Quo autem pacto veterem exuti hominem, nouum in Baptismo induamus, Magnus ille Basilius " clarissimè explanat: Si quis medicus, inquiens Homil. ad S. Bapt. ex- " hor. promitteret tibi, se artibus quibusdam, ac industria iuuenem te ex " sene facturum esse, non desiderares illam videre diem, in qua teipsum " ad ætatis vigorem reuertentem visurus esses? At nunc cùm Baptisma " promittat tibi τὴν ψυχήν σου ἀναθηλήσειν animam tuam noui stolonis in- " star repullulaturam, quam tu vetustate confecisti, atque delictis rugo- " sam, maculosam, sordidatamque reddidisti, contemnis benefactorem, " neque accurris ad promissionem? Desiderásne promissionis miracu- " lum cernere, quo pacto sine matre regeneretur homo? Quo pacto ve- " tustate perditus, atque fraudulẽtis cupiditatibus corruptus, iteratò suc- " culentus viget, repuberascit, & ad verum iuuentæ florem reuertitur? Baptisma captiuis est redemptio, debitorum atq; reatuum venia, peccati mors, animæ regeneratio, indumentum lucidum, sigillum quod " nullis insidiis aboleatur, cæleste vehiculum, regni conciliator, adoptio " nis donatio. Et in Psalm. 28. Baptismatis gratiam, inquit, diluuium no " minat, vt anima à peccatis abluta, & à veteri homine purgata, apta sit " decætero ad habitaculum Dei in Spiritu. Et paulò pòst: Non appro- " pinquant peccata ad eum, qui accepit Baptisma remissionis delicto- " rum per aquam & Spiritum. Quòd si quis prolixiorem encomiorum Baptismi catalogum requirat, Nazianzenum illum meritò optimum Theologum dictum consulat, Hom. in sacrum Bapt. qui licèt sui apud Latinos, quod ait D. Hieronymus contra Ruffinum, sit impar, paucula tamen ex vberrimo encomiorum prato decerpemus.

D. Reticij Augustodunen. Episcopi sententia de Bapt. effectu.

Vide D. Reticij fragmentum apud D. Augustinum cót. Iulia.

D. Basilius

Baptism. peccati mors.

D. Gregorius Theologus.

Vid. Apol. D. Hiero.

" Ipsa quidem Baptismatis gratia atque vis non mundi, vt olim, ca- " taclysmum siue inundationem, sed vnicuiusque criminis habet pur- " gationem, καὶ παντελῆ ῥύψιν τῆν ἀπὸ κακίας ἐπισυλλόντων συγχωσμάτων ἢ μολυσμάτων " atq; integram & omnino perfectam contagiorum, inquinationumq; " ab improbitate contractarum eiectionem. Siquidem cùm duplices si- " mus, ex anima, inquam & corpore conflati, & hoc quidẽ visibilis, illa " verò inuisibilis sit naturę, duplex etiam etiam est purgatio, per aquam, " dico, & Spiritum: illa quidem visibiliter atque corporaliter suscepta, " hoc verò incorporaliter atque inuisibiliter concurrente. Illa quidem

Typica

“ Typica eſt, atque alterius cuiuſdam rei imago: hic autem verus, qui &
“ ipſos intimos animæ receſſus expurgat: & cùm primæ illius genera-
“ tionis ſit præſidium, nouos pro vetuſtis, ac Deiformes (vt ita cum Di-
“ uo Cypriano loquamur) Deique ſimiles pro iis, qui nunc ſumus,
“ ſiue mortalibus & miſeris, efficit, ſine igne conflans, citraque confra-
“ ctionem irradians. Si enim breuiter dicendum eſt, Baptiſmatis vis al-
“ terius vitę & purioris cõuerſationis fœdus eſt cenſenda. Et poſt mediũ
“ vbi varias depuliſſet remoras, quibus Baptizãdi impediti cunctabãtur,
“ γενέσθω, ἵν' τὸ λοῦτρον μὴ τοῦ σώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰκόνος. μὴ τῶν ἁμαρτημάτων ἔκπλυ-
“ σις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν τρόπων διόρθωσις. μὴ τὸ προλαβόντα βόρβορον ἀποκλυζέτω μόνον, ἀλλὰ
“ καὶ τὴν πηγὴν καθαιρέτω. μὴ τὸ καλῶς κτᾶσθαι τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καλῶς ἀποκτᾶ-
“ σθαι: Baptiſmus tibi fiat, inquit, lauacrũ non corporis ſolùm, verũ ipſius
“ etiam imaginis, ſiue animæ. Non ſolùm delicta eluat, verùm mores e-
“ tiam corrigat. Non contractum modò fœditatis cœnum emundet, ve
“ rùm fontem etiam ipſum expurget. Non bonam ſolùm iuſtamque for
“ met rerum poſſeſſionem, ſed bonam etiam iuſtamque expenſionem,
“ aut quod eſt facillimum, malè poſſeſſorum reiectionem. Deinde ad-
“ mirabilem texens effectorum Baptiſmi Catalogum, quòd anima pec- *Aĩa peccatis mortua Baptiſmo reuiuiſcit*
“ catis degrauata, erigatur: quòd arida, reuireſcit: quòd peccatis mortua,
“ fiat cum Lazaro rediuiua: quòd lęprâ defœdata, ſit repurgata, adiecit,
“ exiuit à te, inquiens, immundus ac materialis Spiritus Baptiſmate pul
“ ſus, non fert perſecutionem, non ſuſtinet ſine domo & lare agere. Ob-
“ errat per loca inaquoſa, diuinæque irrigationis arida, illic perliben-
“ ter cupit inhabitare, vagaturq; requiem quærens, nec inuenit. In bapti
“ zatas incidit animas, quarum iniquitatem eluit lauacrum. Aquam me-
“ tuit, ſuffocatur eius purgatione haud ſecùs atque illa legio mari.

Vnum nobis ſupereſt Chryſoſtomi teſtimonium, quod in præ- *Chryſoſt. decem numerat Baptiſmi dignitates ſiue effecta.*
ſentiarum nõ duximus ſilentio prætereundum. Id enim præter quàm
quòd iam recitatorum ferè habeat Epilogum, nouellum etiam aduer-
ſariorum dogma ex profeſſo oppugnat. In Homilia, quam de Baptiza-
tis habuit, vti Diuus Auguſtinus 1. aduerſus Iulianum capite ſecundo
“ recitat: Vides, quot ſunt, inquit, Baptiſmatis largitates, & nonnulli de- *Videant hic Euangelici ſuæ opinionis alios damnatos ante annos 1300.*
“ putant cæleſtem gratiam in peccatorum tantùm remiſſione conſi-
“ ſtere: Nos autem honores computauimus decem: hac de cauſa eti-
“ am infantes baptizamus, quàmuis peccata non habentes, vt eis de-
“ tur, vel addatur ſanctitas, iuſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas
“ Chriſti, vt eius membra ſint. Dixerat enim ſuperiùs: Non enim
“ baptizati tantùm ſunt liberi, ſed & ſancti: non tantùm ſancti, ſed
“ & iuſti: non ſolùm iuſti, ſed & filii: non ſolùm filii, ſed & hære-
“ des: non ſolùm hæredes, ſed & fratres CHRISTI: nec tantùm
“ fratres Chriſti, ſed & cohæredes: non ſolùm cohæredes, ſed & mem-
“ bra: non tantùm membra, ſed & templum: non tantùm templum,
ſed & organa Spiritus.

CAP.XXI. Catholicos Christi in Baptismo gratiam illustriùs prædicare q̃ aduersarios.

HAec igitur omnia cùm efficiat Baptismus, vti tam ex apertissimis sacrarum literarum verbis, quàm ex clarissimo celeberrimorum veterum Scriptorum consensu est demonstratum, quis hic non videat perspicuè atque cernat, Catholicos, qui veram docent hominis interioris per Baptisma fieri innouationem, non vt aduersarii imaginariam atque vmbratilem: solidam peccatorum contingere remissionem, non vt illi imputatiuam: puram putam animæ expurgationem, veramque iustitiæ donari cõmunionem, non vt illi verè sordidatam, sed iustitia tantùm velatam aut obtectam: quis, inquam, non perspicuũ cernat, multò illustriùs Christi Saluatoris gloriam prædicare Catholicos, quàm nouos istos, quos se ipsi dicere malũt, quàm esse, Euangelicos?

Catholici Christum prædicant in Baptizatos opulẽter liberalẽ, aduersarij tenuiter mutuantem: illi communicãtem, hi obuelantem.

Qui quadam inopiæ & paupertatis Christi hallucinatione, nescio qua, capti, aut exhauriendæ donorũ Dei Opt. Max. gazæ formidine ducti, nos veram peccatorũ consequi remissionẽ negãt, ita vt nõ sint ampliùs: veram etiam nos assequi innouationẽ, ita vt anima squalescente sua pristinorum peccatorum vetustate sit liberata: veram denique nancisci iustitiam, ita vt verè, & animo iustitia inhærente simus apud Deum Optimum iusti: sed imputatiua tantùm, accommodatitia tantùm, tectoria tantùm. Istud dogma Christianæ Ecclesiæ hactenùs ignotum, dilucidè satis Lector humanissime, vti confidimus, est demonstratum, cum Apostolica illa simulque Catholica ex diametro pugnare doctrina.

Iustitiam in Baptismo donatam non esse tantũ imputatiuam, sed inhærentem.

Si namque Baptizatis iustitia tantùm imputatiua (quod isti volũt) contingit, cur D. Paulus pronunciat, Sed hæc fuistis? 1.Cor.6.
Et rursum: Nihil damnationis iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant? Rom.8.
Si tantùm accommodatitia, non item animo inhærens, quomodo Paulus: Nos non huius seculi Spiritum, Rom.8.
sed qui ex Deo est, accepimus? Non accepistis Spiritum seruitutis iterum in timorem, sed Spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba pater? Tit.3.
Et, quòd nos Deus saluat per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè? Si tectoria tantùm, ita vt intimas cordium fibras non attingat expurgandas & expiandas, quomodo Paulus recẽns Baptizatis ait: Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis? 1.Cor.6.

Aduersariorum in Chrĩ gratiam impietas atque sacrilegiũ.

Proinde hinc meridiano Sole liqueat manifestiùs, quàm sit impium, quàm sacrilegum, quàm blasphemum, paruulos recẽns baptizatos, ait Bucerus in Reformatione Bõnensi, esse venenatos & maculatos: Rursum per Baptismũ nos nõ solui, neq; eximi, vt habet Cal. insti. 17. ab originali peccato, neq; à corruptione, quæ ab Adam in vniuersam posteritatẽ propagata est, neq; in eandem iustitiam naturæq; puritatem restitui, quam obtinuisset Adam, si in ea, qua primùm creatus fuerat, integritate stetisset. An nõ istud sit Christi Iesu sanguinẽ, quo abluunt Baptizati, pollutũ ducere? atq; adeò filiũ Dei cõculcare? Quęnã enĩ sanguinis Christi est virtus, si peccata verè non delet? si delictorũ sordes non emundat? Heb.10.

Si deniq;

Si denique serpentinum illud venenum, quo vniuersum hominum
genus afflauit quidem Diabolus, infecit verò Adam, Christus non e-
Rom. 11. luat, non deleat, non sanet? Ad hæc, si Baptizatos iam suo corpori, vt
oliuæ oleaster insitos, Christus nec ab auiti illius contagii macula e-
mundat, nec à venenata afflatus illius serpentini virulentia curat, atq; Christum aduersarij faciũt, nõ saluatorẽ.
sanat: Quá nam obsecrò ratione Christo animarum nostrarum medi-
co singulari, & eidem Saluatori, sua in humanum genus constabunt
Rom. 5. officia? Cùm enim Adam nostri generis perditor, Christi nostri gene-
ris instauratoris & Seruatoris fuerit Typus atque forma, qui citra atro-
cissimam Christi iniuriam dicas Adamum nos peccato maculasse,
Christum suo dono non emaculare? Adamum suo delicto nostram Christ⁹ Adami Antitypon, ita nos saluat vt ille perdidit.
salutem profligasse, Christum suo dono eandem non instaurare? Ada-
mum denique nephario inobedientiæ rebellis scelere, suam in vniuer
sum posteritatem iustitia spoliasse, Christum præclara altißimæ suæ
humilitatis & deuotissimæ obedientię promerito suos fratres sibi o-
bedientes non iustificare? Quæ si istum Euangelicorum in modum Christi ad Adamum antithesis
Rom. 5. sese habent, falso Christus à Paulo prædicatur Adami typus: fal-
Rom. 5. so Christi donum Paulus prædicat multò magis in plures abundare,
quàm Adæ delictum: falso itidem Paulus asserit multò magis homi-
nes abundantiam gratiæ & donationis iustitiæ accipientes, in vita re-
gnare per vnum Iesum Christum, quàm vnius delicto mortem regna
re per vnum Adamum. Nempe si Adam fuit Christi Typus, oportuit
hunc iuxta Pauli doctrinam, quæ hanc habet antithesin, verè aufer-
re delicta, sicut ille verè attulit: hunc reddere vitam, sicut ille abstulit:
hunc delere mortem, sicut ille inuexit: hunc veram donare iustitiam,
sicut ille vera sua iniustitia nos miserè dotauit: hunc deniq; abundan
tiam gratiæ & donationis iustitiæ ac vitę eternæ suis fratribus verè im
partiri, sicut ille omnibus delictum, mortem, atque iniustitiam verè
communicauit. Quemadmodum igitur Christus haud dubiè mor- Christ⁹ vt mortẽ verè delet, ita ei⁹ causam peccatum verè delet, & iustitiam vitę causam verè reddit.
tem iustis verè delet, ita mortis causam quoque peccatum verè delet:
& sicuti vitam iustis verè reddit, ita iustitiam quoque vitæ causam ve-
rè reddit. Non enim minùs est absurdum, iustos donata à Christo iu-
stitia non esse verè iustos, quàm si Christi dono iam immortales dixe-
ris esse nihilominùs mortales: cùm tam iustitia quàm vita, nobis per
Christum potiamur pariter reddita.

EX illa insuper Christi cum Adamo siue antithesi, siue homæosi CA. XXII. Christum in suis peccata verè abolere, ita vt non sint ampliùs.
perspicuum elucet, quantoperè à veritate abhorreat, Baptizatos
Christo iam insitos, & in viua eius corporis membra coaptatos, pur-
gationis, mundiciei, iustitiæ ac vitæ re ipsa atque intrinsecùs non esse
participes, cùm in confesso sit, Adami filios verè esse immundos, verè
peccati reos, verè iniustitia vitiatos, verè sempiternis æternæ mortis
Rom. 5. cruciatibus obnoxios. Sicuti enim, ait D. Paulus, per vnius delictum
in omnes homines in condemnationem: sic & per vnius iustitiam in

Nn 2 omnes

omnes homines in iustificationem vitæ: sicuti per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi: ita per vnius obeditionem iusti constituentur multi. Quapropter nec perniciosa veneni illius serpentini virulentia in eis hærere potest diutiùs, quos Christus salutari suo antidoto potatos, mortisque interitu ereptos, à perniciéq; vindicatos, atque ab omni mortalitatis labe instauratos, nouo suo Spiritu cælitùs hausto, abundeque effuso donat, ornat, animat. Serpenti enim isti antiquo, qui Diabolus est & Sathanas, vt ait D. Iohannes Euangelista, Deus Optimus miserrimam nostram calamitatem miseratus, iam inde ab ipso vsque, ita dixerim, nostri interitus ouo comminabatur per mulieris semen siue sobolem, caput olim contusum iri: הוא ישופך ראש: Ipse, inquiens, conteret tibi caput. Hanc autem Dei Optimi promissionem ad mulieris semen propriè pertinere, Moyses indubiis Hebraicæ Dialecti indiciis expresit: הוא, quod non nisi ad masculos, sicuti & verbum ישופך referri potest. Ipsum itaque mulieris semen siue seducta illius misellæ Heuæ quispiam nepotulus dolosi serpentis caput, quod tam consilii fraudulenti, quàm afflatus venenosi, habuit officinam, tandem aliquando contereret, profligaret, atque in nihilum, puluisculi modo, redigeret. Istud porrò caput donec serpenti antiquo fuit integrum atque inuiolatum, suum quoque stetit illi imperium atq; regnũ, nimis quàm Tyrannicum, in homines miserrima peccati mancipia acceptum. Verùm vbi illud semen mulieris suo dominatui non obnoxium, quia peccati expers, in suam dominationis potestatẽ (quæ in iure mortem infligendi omnibus omninò hominibus ex Adam carnaliter prognatis erat sita) redigere attentauit, iure optimo pristinam dominationem in vniuersum hominum genus acceptam, de immoderata vsurpatione mulctatus amisit. Quia enim pueri communicauerũt carni & sanguini: & Christus ipse, vt Paulus docet, similiter participauit eisdem, vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, siue regnum, id est, Diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erãt seruituti. Quod autẽ ad hanc serpentini capitis contritionem, siue vt Paulus interpretatur, abolitionem, dissolutionem atq; euacuationem attinet, nihil in præsentiarum magni refert, an eam vt rebus ipsis exhibitam fidei Theoria contemplemur, an vt olim Patriarchę eadem qua nos fide imbuti, suo tandem loco exhibendam. Siquidem agnus ille, qui tollit peccatum mundi, ab initio occisus est, vt exhiberet sibi sponsam sui sanguinis vi mundatam, sine ruga & macula. Quare cùm Christus illud mulieris semen iuxta benignissimam Dei promissionem ita illud serpentinum caput semel contriuerit, vt D. Paulus inter præcipua beneficiorũ Christi capita recensere non dubitarit, quòd mortem destruxit, atque aboleuit, & ipsum adeò, qui mortis tenebat imperium, Diabolum dico, suo dominatu exuerit, atque euacuarit, quis profligata adeò, audacia dicam an im-

Christus peccatum diaboli afflatu nobis adhærescẽs aboleuit, conterẽdo caput serpẽtis illi' antiqui.

Tit. 3. Apoc. 20. Gen. 3. Heb. 2. Heb. 2. Apoc. 13. Iohan. 1. Ephes. 5. 2. Tim. 1. Heb. 2.

an impietate fuerit facrilega, qui Diabolo aliquam priftini dominatus portiunculam in illos afcribat, aut defendat, quos Chriftus Dei omnipotẽtis filius fua morte à Diaboli tyrannide vindicauit? à peccati feruitute afferuit? fuo fanguine quafi agni immaculati redemit, abluit, ac emundauit? Inter tam cumulata Chrifti in Baptizatos beneficia, quibus & ex Diaboli poteftate femel eruit, & veros Dei filios conftituit: Quónam obfecro tam latebrofo atque abdito ifta ferpentini afflatus lateat virulentia finu, vt illo faluberrima confecti hominibus omninò omnibus ex Chrifti Dei hominis fanguine, antidoti vis non pertingat? Cùm enim fanguis Chrifti emundet confcientiam adeò noftram ab operibus mortuis, Heb. 9. hoc eft, vt Iohannes explicatiùs docet, ab omni peccato, 1. Ioh 1. quis nam fine impietatis in Chriftum blafphemæ nota, Chrifti fanguine mundatos afferat aut maculatos, aut venenatos? Si ille æneus in deferto, in manfione Selmona fiue imaguncula, à Moyfe in Chrifti Typum erectus, Iudæos à venenatis ferpentum atque regulorum morfibus planè liberauit, curauit, fanauit, quid de Chrifto huius ænei ferpentis antitypo aliud fentiendum, quàm tantò dira ifthæc antiqui illius ferpẽtis venena in Chriftianorum cordibus Chrifti gratia atque pharmaco fanari pleniùs, euelli magis ftirpitùs, mundari puriùs, quantò vmbra præftat corpus, atque ferpente æneo efficacior eft Chriftus? Quòd igitur ferpens æneus Chrifti Typus procul dubiò corporibus exhibuit, vt non folùm à veneno nihil caperent noxę, fed fanarentur etiã, atq; priftinæ incolumitati reftituerentur, quî citra atrocem Chrifti, qui fefe illum Typum teftatur expleturum, contumeliam inficias iueris Chriftianos ab illo teterrimo ferpentini morfus, atque Sathanici afflatus veneno omninò non curari Chrifti pharmaco, fed tantùm ablui, aut vt multum dicatis, velari? non priftinæ fanos incolumitati reftitui, fed tantum tegi? non ab illo penitùs emundari, fed eo tantùm velato atque contecto, non reos aut iniuftos haberi?

[Margin: Ephe. 1. Iohan. 1. — Heb. 9. — 1. Iohan. 1. — Num. 20. — Iohan. 3.]

[Margin: Sanguis Chrifti emũdat noftras animas ab oĩ peccato.]

[Margin: Serpens ille æneus fui afpectu fanabat à veneno.]

Vitium quippe iftud infeminatum eft, vti D. Auguftinus ait fecundo de Nupt. & Concu. capite trigefimo tertio, peftifera Diaboli perfuafione: Verùm cùm Chriftus Dei filius ad hoc apparuit, vt diffoluat opera Diaboli, 1. Iohannis 3. cap. an iftum vitiorum fontem, & operum Diaboli planè omnium caput pofsit non delere, tollere, foluere, abolere, fi fuas ipfi inftauratæ falutis humanæ partes velimus conftare faluas? Quapropter vt ne in CHRISTVM Dei filium verifsimum animarum noftrarum perditarum inftauratorem, Seruatorem, Saluatorem, adeò facrilegè fimus impii, & impiè facrilegi, prorfus agnofcendum eft, atque profitendum, CHRISTVM Diaboli opera verè foluere, prorfus delere, atque omnia omninò femel abolere: ne fruftrà ad hoc apparuiffe, ac vanè homo factus fuiffe conuincatur. Delet ergo peccatum peftifera ferpentis illius perfuafione infeminatum, animam peccati fordibus contaminatã emundat,

[Margin: 1. Iohan. 3.]

[Margin: Chriftus venit foluturus opera Diaboli.]

[Margin: Chriftus verè foluit opera Diaboli.]

virulentiam illam omnem non modò facit innoxiam, sed expellit etiam, sed curat, sed sanat: alioqui sanè Diabolum Christo efficias impiè fortiorem: alioqui Diaboli noxam dicas sacrilegè Christi dono efficaciorem: alioqui Diaboli virulentiam asseras blasphemè salutari Christi gratia potiorem.

Proinde saluamur à serpentis plaga per Christum haud certè secùs, atque olim Iudæi Christianorũ Typi, qui vel in serpentem illum æneum aspicientes sanabantur, siue vt Septuaginta, viuebant, siue vt Hebræi, incolumes reddebantur. Hunc in modum antiquissimus Apostolicæ fidei propugnator & idem acerrimus D. Irenæus, Christianos à lethali illo Diaboli veneno per salutarẽ Christi gratiam sanare docuit: Nõ aliter saluari homines ab antiqua serpentis plaga, inquiens, teste Augustino I. aduersus Iulianum cap 20. nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus à terra, & omnia traxit ad se, & viuificauit mortuos.

Num. 20.

Irenæus.

Baptizatos prius sanari à morsu serpentis antiqui, eiusque veneno.

CA. XXIII Caluinus negat nos Baptismo eximi aut solui peccato originali.

CVm igitur Baptizati ab illo lethali exitiali, atque pernitioso serpentis antiqui veneno per salutare Christi pharmacum liberentur, sanentur, atque adeò viuificentur, neminem sanę quidem mentis compotem porrò lateat, quanta sit cum impietate coniunctum, quòd Caluinus negat, nos per Baptismum à peccato originali eximi atque solui. Nascimur enim ad vnum omnes filii iræ, sed renascimur, non nascimur filii Dei: nec statim ac nati sumus Christianorum filii, à Domino in fœderis hęreditatem excipimur, vt idem ait, sed per Baptismã demùm eius corpori inserimur, in hæreditatis fœdus excipimur, in filios denique adoptamur. Quemadmodum variis in locis docet D. Augustinus, ex quo potissimùm paucula huc adferenda duximus, ad labefactandam istam Caluini doctrinam, quòd illum optimum, vti ait, ex tota antiquitate, & fidelissimum testem à sese laudatũ nequeat reprobare. Augustinus itaque de carnis concupiscentia disputans, quæ in omnes ex antiquo peccato peruagata sæuit: Propter hanc, inquit lib. I. de Nupt. & Concup. cap. 18. fit, vt etiam de iustis & legitimis nuptiis filiorum Dei, non filii Dei, sed filii seculi generentur: qui & ii qui generant, si iam regenerati sunt, non ex hoc generant, quòd filii Dei sunt, sed ex hoc quòd adhuc filii seculi. Dominica quippe sententia est, Filii seculi huius generant & generantur. Et capite sequenti, Ex hac igitur concupiscẽtia carnis, quod nascitur vtiq; mundo, non Deo nascitur: Deo autẽ nascitur, cùm ex aqua & Spiritu sancto renascitur: huius concupiscentiæ reatum regeneratio SOLA dimittit, quem generatio trahit, ergo quod generatum est, regeneretur: quia non potest efficialiter, vt id quod tractum est, remittatur. Rursum cap. 23. Hæc concupiscentia, hæc lex peccati habitans in membris, cui lex iustitiæ vetat obedire: Hæc, inquam, concupiscentia, quæ SOLO regenerationis Sacramento expiatur, profectò peccati vinculum generatione traiicit, in poste-

Ex D. Augustini doctrina nos verè per Baptismũ à peccato originali liberari.

in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione soluantur.

Hic iam nunc tuum Lector candide appello arbitrium, án non à veritate sit longè alienissimum, quod aduersus manifestissimam Catholicæ Christianæ Ecclesiæ doctrinam pronunciat Caluinus: Iam perspicuum est, inquiens cap.17.instit. quàm falsum sit, quod docuerunt nos nonnulli per Baptismum solui & eximi ab originali peccato, & à corruptione, quæ ab Adam in vniuersam posteritatem propagata est. Tale enim Doctorum genus nunquàm, quid peccatum originale, quid iustitia originalis, quę gratia Baptismi esset, assecutum est. Quid ita ô bone? án te virum constantem, grauemque Scriptorum veterum censorem, ita repentè tuæ vocis pœniteat, qua D. Augustinũ optimum ex tota antiquitate & fidelissimum testẽ celebrabas? patere nũc saltem æquus Caluine tui testis fidelissimi contra te ipse testimonium, quo vno fretus haud infrequenter victoriam ante triumphum canis. Sola regeneratione remittitur, vt ille testatur, cõcupiscentiæ reatus, quem traxit generatio. Et iterũ: Non potest aliter effici, vt id quod tractum est, remittatur, nisi quod generatum est, regeneretur. Rursum: Hæc concupiscentia solo regenerationis Sacramento expiatur. Quid istis testimoniis tui testis, vt aiebas, fidelissimi, tuo præiudicio irrefragabilibus aduersum te adferatur apertius, certius, aut manifestius, quò veritatis vt perspicuum agnitæ, ita fraudulenter dissimulatæ conuincaris? Perinde enim, atque si obscuriorum quidam Scriptorum hoc Catholicæ Ecclesię dogma inuexerint, loqueris, quod tamen paulò antè non vnius Augustini testimonio, sed concordi Scriptorum veterum consensu, atq; clarissimis adeò Apostolorum verbis confirmauimus. An igitur tale doctorum genus, quemadmodum tu pro singulari ista modestia censes, nunquàm, quid peccatum originale, quid iustitia originalis, quæ gratia Baptismi esset, assecutum sit, nec ne, penes æquos bonos rerum istarum arbitros censura esto.

Nos omissa in præsentiarum de originali iustitia quæstione, qualis nam Adæ contigisset, deque naturæ puritate, si stetisset, satagisse instituto arbitramur, quòd Christianos per Baptisma verè regenerari, nouoque Spiritu cœlitùs hausto animari demonstrauerimus, atque Dei dono ita verè iustitiam à Christo, vt verè iniustitiam ab Adamo accipientes, renouari lauacro aquæ in verbo vitæ per Spiritũ sanctum abundè effusum.

Ioh.3. 1.Cor.3. Rom.5. Ephes.5. Tit.3.

CAPVT XXIIII.

CAeterùm antea locum hunc de Baptismo quàm concludamus, haud sanè quæstio illa de Baptizatorum concupiscẽtia silentio est prætermittẽda, án ea nimirùm post Baptisma veram peccati rationem obtineat, verique nominis peccatum reatu ac culpa permaneat?

Concupiscentia in Baptizatis non est peccatum veri nominis, quia reatus remissus est, & ita ablatus, vt nõ sit.

Paulò antè Solis luce clariùs ex manifestissimis Apostolorum sententiis, & Orthodoxorum Scriptorum testimoniis commonstratũ est, oĩa in vniuersum peccata atq; delicta in Baptismo vi sanguinis Christi

in veram

in veram remißionem peccatorum effusi lauari, deleri, mundari. Quę igitur si in memoriam reuocentur, nulli non liquere potest, nihil prorsus in Baptizatis permanere, quod veram, aut peccati, aut reatus, aut culpæ rationem obtineat. Siquidem Baptizati lauacro aquæ & verbo vitæ mundantur, regenerantur, atque per Spiritum sanctum in ipsos abundè effusum renouantur. Hæc si vera sunt, vt non esse longè verissima non possunt, quid ea nostri aduersarii, cæcis ingenii humani cõmentis in alium atque Apostoli ipsi sensere, frustrà connituntur detorquere sensum? Vt hæc nimirùm, non, quòd auribus sonant, veram atq; proprii nominis significent emundationem, regenerationem atque renouationem: sed imputatoriam atque dißimulatoriam, hoc est, nugatoriam & verè commentitiam. Præterquàm enim quòd Apostoli ipsi simplicißimis, & eisdem apertißimis, suam hac de re sententiã, perquàm liquidò sunt verbis contestati, eandem quoq; aliis verborũ formulis, quasi arce robustißima ita obmunierunt, vt imbellibus atq; futilib9 humanę ratiocinationis telis nullus esse queat locus reliquus. Si namque delira cæcutientis humanæ mentis ratio sapientißimæ nõ quidem huius seculi, sed quæ ex Deo est, Apostolorum doctrinæ de vera Baptizatorum ex Christi Spiritu regeneratione, de pura puta peccatorum emundatione, de diuina secundum Spiritum renouatione audeat impudenter obstrepere, atque hostiliter obsistere, quòd relicta Baptizatis concupiscentia non sit verè expiata, neque à peccati reatu omninò emundata, ac plenè absoluta (quòd ipsa renatos ad peccatum solicitet, quòd non impuros modò, sed impios adeò motus aßiduè concitet, ac proinde omnem Christiani hominis vitam teterrimo scaturientis perpetuò puris veneno fœdè contaminat, læthaliter inficit, atque exitialiter vastat) Hæc inquam, si delira humani ingenii ratio Apostolicæ doctrinæ obgannire impudenter audeat, Apostolum Paulum audiat constanter reclamantem, Nihil nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant: aut si Græca malit, οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα, Nulla igitur est condemnatio, &c. Si nihil damnationis est iis, qui in Christo Iesu sunt, hoc est, Baptizatis, si Theophilacto creditur, & ipsum orationis filum efflagitat, propter peccatum vtique (quod testatur Oecumenius) remißum atque deletum, fieri nequit, vt cum Paulinæ sententiæ veritate concupiscentia in Baptizatis veri propriique nominis peccatum permaneat. Cùm enim concupiscentia hæc secundum aduersarios sit verè peccatum in Baptizatis, & quæ damnatione digna sit, consequitur aliquid damnationis in iis esse, qui in Christo Iesu sunt, quod ex diametro cum Diuo Paulo pugnat. Iam quòd hic locus cauillum illud aduersariorum tam sordidum, quàm vsu protritum de Christi iustitia nostras peccatorum sordes non emundante, sed tegente: non expurgante, sed obuelante: nequaquàm recipiat, sicut nec alius vllus, disertis verbis ipse Paulus Hebræos

Iohan. 13.
Ephe. 5.
Tit. 3.
Rom. 8.
Rom. 8.

Heb.9. Hebræos ad Christum conuersos docet cap. 9. Christi sanguinem, inquiens, emundare ipsorum cōscientias ab operibus mortuis. Quæ sententia nos veram propriique nominis sordium animi, atque peccatorum expurgationem per Christi sanguinem fieri, cogit agnoscere propter Paulinam antithesin, qua Mosaicam taurini aut hircini sanguinis sanctificationem, quæ carnem duntaxat purificabat, Euangelicæ animarum à peccatis expurgationi per Christi sanguinis aspersionem liquidiùs opponit, quàm vt abnuere quisquam posit. Quare qui veram peccatorū per Christi sanguinē fieri emundationem negat, sed tantū non imputatoriam aut tectoriam, viderit, quanta in Christi sanguinē, quo sanctificatus est, impietate sese cōtaminet, quòd illū ab hircino & taurino nihil propè discriminet. Quòd si pertinacior quispiā etiamnū hic sibi latibulū anticipatæ dudū opinionis videre sibi videat, quo sese aduersus perspicuā adeò veritatē probè obtectum putet, is præfulgidā illius Bonaerges, siue vt aliis placet, Banereēn Iohan. Euang. vocem audiat desuper tonātem, Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato. Quo Euāgelistę tonitruo, non tam horrido, quàm chorusco, qui nec ab animi Lethargo expergiscens, ad veram Euangelii gratiam, id est, veram peccatorum remissionem audiendam: nec ab errorum tenebris emergens illustratur ad veram peccatorum suorū per sanguinem Christi emundationem perspiciendam, equidem ignoro, quid misero isti, qui sibi perniciose veram peccatorum remissionem inuidet, ac salutarem animulæ suæ execratur emundationem, aliud ad sanitatem recuperandam supersit remedii: nisi fortè hellebori potio non Anticyris petiti, sed ex Orthodoxorum narthecio deprompti, grauissima illum mentis leuet phrænesi. Agedùm, illud igitur in remedium adhibeamus, vt quid nam habeat tam concors, quàm saluberrima Scriptorum veterum sententia de relicta Baptizatis concupiscentia, intelligamus atq; perdiscamus, vtrùm eam verè esse peccatum censuerint, qua perpetuò laboremus miseri, atq; sordeamus inquinati: án potiùs istis phræneticis vnà cū reliquis peccatis omnibus, atq; animi vitiis pronūcient sanatam, purgatā, remissam, deletam, abolitā, penitusq; sublatā?

Cor à peccatis emūdat Christi sanguis

Heb.9. / 1.Ioh.1. (margin)

Basil epist. 56. ad Ambrosium. D. Ambrosius ille ex Prętore Episcopus, qui, si D. Basilio Magno fides habenda est, οὐ παρ' ἀνθρώπων παρέλαβεν οὐδὲ ἐδιδάχθη τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ non ab hominibus acceperat, aut edoctus erat Christi Euangelium, & quem ipse Christus ἀπὸ κριτῶν τῆς γῆς ἐπὶ προεδρίαν τῶν Ἀποστόλων μετέθηκεν, à terræ iudicibus in Apostolorū præsidentiam atq; præeminentiam constituit, quíd nā ipsius seculo Apostolica obtinuerit Ecclesia, clarissimis verbis libro de Isaac & anima scriptum reliquit, teste Aug. 2. cōt. Iulia. vbi de quatuor vitiis, quatuor illis Cardinalibus, quas dicūt, virtutibus oppositis, disputans non esse substantias, quod quí dicit, Manichæorū fauet vel hæret insanie, sed Catholicè, inquit, istos equos intelligimus vitia nostra, quę legi mentis ex lege peccati resistunt: non à nobis hæc vitia separata

Amb. li. de Isaac & aīa ex D. Aug.

Vid D. August. cont. Iulia. c. 2.

Vitia esse substātias somniant Manichæi

 alicubi

Reatus cõcupiſcẽtiæ periit, infirmitas manſit.

alicubi alibi erunt, ſed in nobis ſanata nuſquàm erunt. Veruntamen „ quare non in Baptiſmate perierunt? án nondum fateberis, quòd reatus „ eorum perierit, infirmitas manſerit? non reatus, quo ipſa rea fuerãt, ſed „ quo nos reos fecerant in malis operibus, quò nos traxerant. Audin', „ quid iudex iſte in Apoſtolorũ ſuffectus ab ipſo Chriſto, vt ſcribit Baſil. „ præſidentiã, de concupiſcẽtia, ceterisq; vitiorũ animi fontibus, iracun- „ dia, timore, & iniquitate pronunciet? reatum eorũ, ait, periiſſe, quo nos „ reos fecerant, infirmitatem manſiſſe. Quæ doctrina adeò perſpicuè D. „ Ambroſio pro veriſsima atq; Euãgelio conſentanea fuit planè habita, vt fidei aduerſarium, quo cum illic belligeratur, indubitato iſto Catholicæ Eccleſię dogmate, quaſi telo certiſsimè lethali crediderit iugulatũ: “ án nondum fateberis, inquiens, quòd reatus eorum perierit, infirmitas “ manſerit? Verùm quia iſtius tempeſtatis hæretici Catholicæ doctrinæ oppugnatores eius diſcipuli D. Auguſtini teſtimoniis abuſi, Catholicã hac de re doctrinam ſeſe expugnaſſe paſsim iactare non verentur, apertiſsimis eius ſentẽtiis iſthæc aduerſariorum tam fallax quàm mendax gloriatio eſt retundenda. D. Auguſtinus itaq; loco iamiam recitato ſui in Chriſto magiſtri Ambroſii, quem non modò publicè frequenter audierat, ſed priuatim etiam de rebus grauiſsimis conſuluerat, adductam ſententiam, ne aliter ac ille ſenſerat, acciperetur, explicans, hunc in modum ſcribit: Nec in his equis malis, inquiens, nominaſſe putandus eſt illam, quę deletur in Baptiſmo. Illa namque peccatorum, quę fecimus, ” fuit, quæ cuncta remiſſa ſunt, atque omninò iam non ſunt, quorum ” reatus manebat, quando ipſa fiebant, atque tranſibant. Iſtam verò le- ” gem peccati, cuius manentis reatus in ſacro fonte remiſſus eſt, propte- ” reà vocauit iniquitatem, quia iniquum eſt, vt caro concupiſcat aduer- ” ſus Spiritum: quàmuis aſsit in noſtra renouatione iuſtitia, qua iuſtum ” eſt, vt aduerſus carnem concupiſcat Spiritus, vt Spiritu ambulemus, ” & concupiſcentias carnis non perficiamus. Quæ D. Auguſtini perico- ” pe in elaboratiſsimo, vt ipſe vocat, aduerſus Iulianum opere, quod ſub mortem ſuam vltimum abſoluit, teſte D. Proſpero, vt luculentam habet verborum Ambroſii explanationem, ita omnia quoque in vniuerſum peccata ſic affirmat remiſſa, vt non modò remiſſa ſint, ſed omninò iam non ſint. Hinc liquet, quàm ex diametro cum Auguſtino pugnent aduerſarii, qui remiſſa quidẽ concedunt, non ita vt non ſint, ſed vt permanentia non imputentur. Cæterùm ne quis hic D. Auguſtinum diſtinxiſſe opinetur inter peccãta, quæ ipſi fecimus, & quæ ex Adæ contagio cõtraximus, quaſi illa verè ſint remiſſa, & planè abolita, non item concupiſcentia, is D. Auguſti. aliis in locis eiuſdem elaboratiſsimi operis ſuam hác de re cenſurã audeat pronunciãtem. Cùm enim Iulianus Aug. calũniaretur, quòd Baptizatos ex parte dixiſſet mũdari, quodq; Baptiſmi gratia nõ perfectè hominẽ nouũ faceret: Nõ hoc di- „ co, inqt li. 6. c. 5. attende, quod dico, gratia perfectè nouũ hominẽ facit, „ quandoqui-

Concupiſcentiã in Baptizatis nõ eſſe proprij nominis peccatum, ex D. Auguſtini doctrina, quem aduerſarij ſe probè à ſe ſtare iactant.

Vide lib. Cõf. A. I.

Peccata omninò iam non ſunt.

Manentis cõcupiſcẽtiæ eſt remiſſus reatus.

2. Retra.

D. Proſper in Chron.

" quandoquidem & ad corporis immortalitatem, plenamq; felicitatem " ipsa perducit. Nunc etiam perfectè innouat hominem, quantùm atti- " net ad liberationem, ab omnibus omninò peccatis, non quantùm ad " liberationem attinet ab omnibus malis, & ab omni corruptione mor- " talitatis, qua nunc corpus aggrauat animam. Et capite sequenti: Nos " autem qui concupiscentiam malam dicimus, & manere tamen in Ba- " ptizatis, quamuis reatus eius, non quo ipsa erat rea, neque enim aliqua " persona est, sed quo reum hominem originaliter faciebat, fuerat re- " missus atque vacuatus. Et paulò pòst: Sic ergo & concupiscentia, quæ " manet oppugnanda atque sananda, quàmuis in Baptismo dimissa sint " cuncta omninò peccata, non solùm non sanctificatur, sed potiùs ne " sanctificatos æternæ morti obnoxios possit tenere, euacuatur. Porrò ne quid ad præsentem controuersiam ex Augustini sententia diri- mendam desideretur, vnum atque alterum locum duximus attexen- dum, qui Solis luce clariùs quæstionem multò obscurissimam expo- " nant atque dissoluant. Hæc concupiscentia, inquit libr. 1. de Nupt. & " Concu. cap. 23. Hæc lex peccati, cui lex iustitiæ obedire vetat, quæ solo " regenerationis Sacramento expiatur, profectò peccati vinculum ge- " neratione traücit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione sol- " uantur: nam ipsa quidem concupiscentia iam non est peccatum in " regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, atque vt ea " perpetret, à regina mente membra non dantur. Et clarissimè om- " nium capite sequenti: In iis ergo, qui regenerantur cum Christo, cùm " remissionem accipiunt prorsus omnium peccatorum, vtique necesse " est, vt reatus etiam huius, licèt adhuc manentis concupiscentiæ remit- " tatur, vt in peccatum, sicut dixi, non imputetur. Nam sicut eorum pec " catorum, quæ manere non possunt, quoniam cùm fiunt, prætereunt, " reatus tamen manet, & nisi remittatur, in æternum manebit: sic illius " concupiscentiæ quando remittitur reatus, aufertur. Hoc est enim non " habere peccatũ, reum nõ esse peccati. Et ca. 26. eiusdem: Remittitur er- " go concupiscentiæ manentis reatus, vt in peccatum non imputetur. " Non quòd reatus manens non imputetur, sed aufertur, ita vt non ma " neat. Quod ex contrario docet, manet reatus adulterii transeunte actu, " si non remittatur, manet concupiscentia dimisso reatu. Quibus obse- crò verbis, quid dicatur ad doctrinam Catholicæ Christi Ecclesiæ, aut explicandam apertiùs, aut confirmandam robustius? quid ad reuellen- da ad aduersariorum noua commẽta adferatur validius? Si omnia om- " ninò peccata Baptizatis remittuntur, tolluntur, auferuntur, ita vt iam " non sint, quó nam in abdito concupiscentia latet sinu, vt ea sola cum " reliquis omnibus non remittatur, non tollatur, & ita vt non sit, non " auferatur? Iam quod de permanente quidem manentis concupiscen- " tiæ reatu, sed non imputato nugantes obganniunt, quis istis D. Augu- " stini verbis nõ videt explosum? Reatus, inquit, concupiscentiæ quãdo

Baptismus ab omnibus omnino peccatis liberat & innouat.

Concupiscentiæ reatus est remissus & euacuat.

Concupiscentia ita à reatu euacuatur, vt Baptizatos nõ possit reos damnationi tenere.

Concupiscentia iam nõ est peccatum in Baptizatis.

Cõcupiscẽtiæ reatus aufertur, ita vt Baptizatus nõ habeat peccatum.

 remittitur,

remittitur,auferturhoc enim eſt nō habere peccatum, non eſſe reum peccati.Si reatus aufertur concupiſcentiæ permanentis, haud quidem ipſe permanet, ſed omninò tollitur, interit, atq; perit: ſin permanet, atq; ſimul cum ſua concupiſcentia commanet,non aufertur.Quod ab Auguſtini doctrina quàm bis,quod dicitur,per omnia diſſonet,nemini, qui recitata verba non modò numerarit, ſed iudicio etiam expenderit,agnoſcere non fuerit arduum.Siquidem illa permanentis peccatorum tranſeuntium reatus,non remiſsi cōparatio cum ablato permanentis concupiſcentiæ reatu,án non perſpicuè demonſtret, reatū concupiſcentiæ permanentis non permanere in Baptizatis, ſed omninò profligari? ſed prorſus ita, vt non ſit deleri? ſed penitùs, ita vt intereat, aboleri? alioqui certè D. Auguſtino ſua antitheſis non conſtabit, nec oratio,quod voluit,nobis ſignificabit. Iam illis verbis eiuſdem Auguſtini ne fingi quidem,nedum dici,poteſt aliquid luculentius aut manifeſtius,non quòd reatus manens non imputetur,ait de Nupt. & Concup.lib.1.cap.26.ſed aufertur,ita vt non maneat.

Reatū concupiſcētiæ permanentis prorſus tolli atq; aboleri p Baptiſmū ita vt non maneat, neque ſit.

Concupiſcētiæ reatus ita aufertur Baptiſmo, vt nō maneat.

Sed quid poſt diſertiſsima teſtis ex omni antiquitate fideliſsimi teſtimonia aliorum itidem huc prolixiùs congeramus? Quia tamen id noſtri inſtituti ratio efflagitat, non poſſumus ſilentio prætermittere, quid nam de concupiſcentiæ permanentis reatu ſenſerint. D.Hieronymus itaq; To.2.epiſtola ad Oceanum: Omnia, inquit,nobis in Baptiſmate condonata ſunt crimina,nec poſt indulgentiam iudicis metuenda ſeueritas, dicente Apoſtolo: Et hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Dñi Ieſu Chriſti,& in Spiritu Dei noſtri. Omnia peccata donata ſunt benè & fideliter.Quomodo omnia benè & fideliter in Baptiſmo ſunt condonata,ſi concupiſcentiæ peccatum non verè & fideliter condonatur, ſed fallaciter non imputatur? Non dico,inquias,non condonatam,ſed permanentem,non imputatam.Si enim non imputatur,condonatur: quod & in forenſibus cauſis vſu venit.Rogo,quæ eſt iſta tergiuerſatio, & acumen omni piſtillo retuſius? condonatur,non mundatur:tegitur,nō tollitur. Atqui non iudicat Deus ille cardiognoſtes hominum more ſecundum faciem,ſed veritatem:iuſtum iuſtificans,iniquum condemnans.Iam vt verum ſit, quoniam verum eſt, odio ſunt Deo impius & impietas eius,fieri nequit,vt cōcupiſcentiæ impietas, reatus atq; culpa in Baptizatis iam iuſtificatis hæreat: alioqui ēm Baptiſmo iuſtificatus, propter impietatē Deo cùm ſit odio, erit certò damnandus. Sed poſt indulgentiā re vera,vt D.Hieronymus ſentit,quia condonata eſt, non eſt metuenda iudicis ſeueritas. Huc queant ſimiles aliorum quoque Scriptorum Orthodoxorum ſententiæ adferri, quæ peccata in vniuerſum omnia confirment Baptizatis prorſus deleta, ac penitùs eſſe abolitæ:ſed cùm id ex ſuperioribus,vbi de Baptiſmi vi agebatur, ſatis arbitremur comprobatū,nos hoc labore ſuperſedentes,præſentem locum concluda-

D.Hiero.

Oīa peccata fideliter ſūt cōdonata.

Reatū cōcupiſcentię verè cōdonari, nō ſolùm non imputari.

concludamus. Si igitur iuxta Apostolorum doctrinam Christi sanguis „
Heb. 9. emundat conscientias nostras ab operibus mortuis, vt Paulus docet, „
1. Ioh. 1. siue, vt Iohannes, ab omni peccato, quæ nam isthæc est Christi sangui nis (prò impietatem) infirmitas atque inefficacia, aut concupiscentiæ ineluibilis lues atque pertinacia (prò vesaniam) vt eam Christi Iesu sanguis non abluat? non emundet? non expurget? Si persistit concupiscentiæ reatus in Baptizatis, non præstat Christus, quod Spiritus sanctus eum promisit præstaturũ: Ex vsuris & iniquitate redimet animas „
Psalm. 42. 2. Reg. 11. eorũ, canit Dauid egregius ille Psaltes Israël, Dei Spiritu afflatus. Quo- „ modo ex iniquitate redimit, qui iniquitatem Deo execrabilem non tollit? quomodo ex vsuris Dei iustitiæ obnoxiis redimit, qui eas persol
Micha. 2. uendo nõ soluit? Michæas prætereà de Baptismo Christiano vaticina- „ tus, demetget iniqtates nostras, & proiiciet in profundũ maris omnia „ nostra. Quomodo omnia peccata merguntur, si vna illa concupiscen-
Ezech. 36. tia peccatorum grauissima supernatat? Ezechiel ille filius hominis ex Christi persona, Aspergam super vos, inquit, aquam mundam, & mun „ dabimini ab omnibus immunditiis vestris. Quomodo aqua isthæc Ba „ ptismi munda censenda est, quæ immundam concupiscentiam non emundat? Quomodo ab omnibus immunditiis mundamur, si ab vnius concupiscentiæ sordibus non emundamur? Dies me deficiet, si cuncta, quæ ad Baptismi potentiam, atque expurgandi vim pertinent, de Scripturis sanctis voluero digerere, & natiuitatis secundæ, imò in CHRISTO primæ laudes de Schola Rhetotum prædicare.

CA. XXV. De ritibus Baptismi comitib.

CAeterùm ad alia nunc Sacramenta esset transeundum, ni ratio instituti huius reliquos Baptismatis ritus Baptizatis adhiberi solitos efflagitaret persequendos: quos cùm partim apud omnes retineat Ecclesia Catholica, veluti Baptizatorum vnctionem atq; candidam: partim apud omnes non retineat, veluti lactis & mellis prægustatio, vt Tertulliani ætate: aut lactis, vt Hieronymi seculo: aut vini, vt nostris temporibus in Ecclesia patria Dodracensi: Partim nusquàm hodie retinetur, vti Baptizati communio, nisi quòd Frisia vel pueris Baptizatis sacram profert Eucharistiam altari imponendam, quod luculentum est prisci moris vestigium: de iis solùm restrictè superest dicendum, qui apud Catholicos vniuersè obseruati ab aduersariis subsannantur, atque exibilantur. Quòd igitur Baptizatos sacro linit oleo Ecclesia, eosque candido vestit amiculo, quis nam sapientum meritò reprehendat, qui secum reputet hosce ritus Baptismatis pedissequos, non alia ex autoritate Baptizatis adhiberi solitos, quàm illi ritus Baptismatis anteambulones, Exorcismus, Abrenunciatio, & sacri fontis consecratio? Hos enim suprà demonstratum est ex Apostolorum doctrina Catholicam obseruare Ecclesiam. Sicuti igitur istos maioris momenti ritus alii quidam, ceu corpus vmbra, sequuntur,

vt manus cereo armata, salis sacri aspersio, vestium depositio: ita vnctionem Baptizatorum candidæ assumptio. Huius igitur vnctionis consuetudo si Apostolos demonstrari poßit habere autores, neminem opinor offendet, q Baptizatos Ecclesia dimittit de fonte candidatos.

Vnctio Baptizati Apostolica. Vnctionis huius vetustatem etsi Tertullianus lib. 1. aduersus Marcionem disertè testetur: Illum, inquiens, nec aquam reprobasse Creatoris, quo suos abluit, nec oleum, quo suos vngit: Dyonisius tamē Areopagita Apostolicam redolere institutionem apertioribus verbis de Ecclesiast. Hierarch. cap. 2. docet: Baptizatum Sacerdotes, inquiens ad E-
"piscopū vbi adduxerint: ὁ δὲ θεουργικωτάτῳ μύρῳ τὸν ἄνδρα σφραγισάμενος μέ-
"τοχον ἀποφαίνει τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας: ille sacrosancto cōsignat oleo,
"quod diuinißima operatur charismata, atq; sacrosanctißimæ Eucha-
"ristiæ communionem impartitur.

Verùm D. Basilius hanc Baptizatorum vnctionem manifestiùs Apostolis acceptam refert, quàm vt aliquis, idoneam dignamq́ue Basilio illi magno qui habeat fidem, ambigere poßit, àut addubitare. Inter alios enim ritus sacros atq; mysticos ab Apostolis Catholicæ Christi Ecclesiæ indubitatò traditos, & hanc Baptizatorum vnctionem accen
"suit: Benedicimus aquam Baptismatis, inquiens, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσεως & o-
"leum vnctionis, & ipsum Baptizatum ex quibús nam scriptis? Nónne
"à tacita & mystica Traditione? τὴν δὲ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμ-
"μένος ἐδίδαξε; Quid quæso, ipsam olei vnctionem qúæ nam Scriptura docuit? Istum quidem in modum de sacra Baptizatorum vnctione D. Basilii temporibus Græcanica quidem sensit Ecclesia, nempe ad mysticam Apostolorum Traditionem indubiè pertinere, idq́ue apud omnes in confesso fuisse: (nam alioqui qúæ nam Basilii magni argumentationis aduersus hæreticos de simili Traditione retinenda pugnantis fuerit vis?) An autem aliis eam putarit acceptam referendam, Ecclesia Africana, cuius testimonium ex Tertulliano iam nunc audiuimus, aut Occidentalis nemo, qui sanum sapiat, in dubium reuocare queat. Porrò Ecclesiæ Occidentalis morem vnus Ambrosius cùm abundè modestis ingeniis reddat contestatum, eius vnius suffragio contenti, alios in præsenti prætermittemus: Posthæc vtiq; ascendisti ad Sacerdotem,
"inquit, eos alloquens, qui mysteriis initiantur, cap. 6. considera quid
"sequutum sit, nónne illud, quod ait Dauid: Sicut vnguentum in capi-
"te, quod descendit in Barban Barban Aaron? Et profusiùs lib. 2. de Sacramentis.

Verùm cùm ista Baptizatorum vnctio plurimùm habeat cognationis cum ea, quæ manuum impositionem habet coniunctam, siue confirmatione, paulò pòst accuratiùs erit de ipsa disputandum, vbi nostrum Baptizatum, sacriq; olei vnctione illitum, candida illa ex more indutum, ad Cōfirmationem siue sacri Chrismatis consignationem suscipiendam adducemus.

Baptizatos

Baptizatus itaque Candidam induit, quæ suo candore illius puritatem, quam ex Baptismo est consequutus, designat. Huius autem ritus antiquitatem ex Occidentalis Ecclesiæ Scriptoribus vnus D. Ambrosius satis contestetur, qui ex Mediolanensis Ecclesiæ more Baptizatum ita alloquitur: Accepisti, inquiens lib. 1. de his, qui mysteriis initiantur, „ post hæc vestimenta candida, vt esset indicium, quòd exueris inuolu- „ crum peccatorum, indueris innocentiæ casta velamina. Cuius origi- „ nem si quis accuratiùs inuestiget, Apostolicum resipere seculum, nullo fuerit negotio agnoscere. Siquidem eius disertè meminit Dionysius Areopagita Ecclesiæ Athenienfis à D Paulo, si Dio. Alexand. creditur, creatus Episcopus, inter reliquas Baptismatis ceremonias: Sacerdotes, „ inquiens, Baptizatum suo susceptori, suoq; ad Baptismum aditus duci „ reddentes, vnà cum ipso πρὸς ἄλλοις ἐσθῆτα τῷ πληρωθέντι κατάλληλον, vestem „ illi congruentem induunt. Cęterùm cuiús nam reconditioris rei Candida sit symbolum, non est in præsentiarū explicatu oportunū: sicuti nec, vtrùm eam Baptizati Sabbatho mox cōsequente deposuerint, an Dominica potiùs, quæ etiamnum inde in Albis appellatur. Hîc enim dogmata tantùm fidei, veteresque Sacramentorum ritus aduersus hæreticorum nouationes confirmare nobis est studio: eorum verò significatus explicare aliquādo instituimus, si Deus Opt. tempus sibi seruiēdi indulserit ꝓlixius, in Diario nostro Christiano: quod totius anni Christiani festorum, ieiuniorum, rituumq; sacrorum explicabit rationem.

Candida Baptizati & Neophyti.

Vide Nicephorum.

CA. XXVI Confirmationē semper veri nominis habitam Sacramentū Euangeli.

QVando quod ad Baptismū attinet sumus persecuti, quid de Confirmatione habeat doctrina Apostolica simul & Catholica, oportere puto in medium esse producendum, quòd olim hæc illum ferè semper è vestigio consequi solebat. In ea igitur tractanda principiò varia eius vocabula, quibus apud veteres legitur appellata, proponemus explicanda: Deinde Confirmationem, siue Consignationem, aut si mauis, manuum impositionem inter veri nominis Sacramenta in Catholica Christi Ecclesia, ab Apostolorū vsq; temporibus semper fuisse habitam atque creditam, demonstrabimus. Denique vbi Chrismatis, quod in huius administratione adhibetur, antiquitatem fecerimus palàm, aduersariorumque sannas, conuitia, lædorias, in Catholicos hac de causa immeritò cōiectas reiecerimus, saluberrima Confirmationis sacrosanctæ perstringemus effecta.

Synonima Confirmationis.

Quod nūc temporis in Catholica Christi Ecclesia Confirmationis dicitur Sacramentum, ab exordio manuum vocabatur impositio. Consequentibus autem seculis Consignatio, vt est apud Innocentium primum: Et σφραγίς, signum, atque obsignatio, vt apud D. Cornelium Ro. Epistola ad Fabium Antioch. & apud D. Aug. Signum Christi, li. 19. cont. Faustū, cap. 13. Cypri. signaculū Dominicum ad Iubar. & Chrismatis vnctio apud eundem, li. 1. epi. 12. & oleū sanctificatū apud Aug. li. 5. de Baptis. cont. Donat. cap. 20. & Sacramentum Chrismatis

apud

apud eundem libr.2.contra literas Petiliani cap. 104. Et Confirmatio denique, quo nomine nunc ferè solo vsitatißimè nuncupatur. Quæ licèt nomina varia sint atque diuersa, rem tamen prorsus eandem notant, atque significant: sed tamen variis de causis, imò effectis, huic Sacramento varia placuit Maioribus indere nomina. Quemadmodum & in Baptismo ostendimus, eum & illuminationem dictum, ablutionem, sigillum, atque perfectionem: vt & córporis Domini Sacramentum, Eucharistia, Synaxis, siue Communio.

Manuum impositio

Manuum igitur impositione hoc sacrosanctum Confirmationis Sacramentum principiò ad D. Hieronymi vsq; tempora paßim apud Latinos notabatur, ab ipsa cæremonia mutuato vocabulo, qua Baptizatis adhibebatur, manibus scilicet Apostolorum, aut Episcoporum impositis.

Signum Christi.

Iam Consignatio σφραγὶς, obsignatio, atq; Christi signum, signum Domini, & signaculum Dominicum, veteribus appellabatur, quòd crucis Christi consignatione Baptizati signabátur, ac quasi sigillo suo Domino Christo obsignabantur. Quòd autem & Chrismatis vnctio & oleum sanctificatum, atq; Sacramentum Chrismatis apud veteres legitur appellatum, non aliundè factum est, quàm quòd oleum sacrũ atq; Chrisma in Sacramenti huius administratione fuerit à veteribus adhibitum. Confirmationis deniq; nomen sibi inuenit apud posteros à suo in Baptizatos effectu, vt & Baptismus atq; Synaxis: nisi fortè cuiquam videatur rectiùs à Sacramenti forma dictum Confirmationem, vt & Baptismum, atq; Consignationem, vti & Absolutionem.

Oleũ sanctificatũ. Chrisma.

Confirmatio.

Manuum impositio veri nominis Sacramentũ gratiam conferẽs semper habita.

Hanc porrò siue Confirmationem, siue Consignationem, quæ Baptizatis olei sacri illinitione, iuxta Catholicæ Christi Ecclesiæ ritum adhibetur, inter vera proprii nominis Sacramenta apud Christianos ab ipsis Apostolorum vsq; temporibus fuisse habitam, ex doctrina Apostolica atq; Catholica locus nunc postulat demonstrandum. Narrat D. Lucas, Apostolos illis Samaritanis, à Philippo Diacono baptizatis, manus imposuisse, vt Spiritum sanctum, qui nondum in illos venerat, acciperent. Externo itaq; illo signo, manuum puta impositione, Diui Apostoli ad inuisibilem gratiam conferendam vsi fuère, vt videlicet Spiritum sanctum acciperent Baptizati. Non quasi Samaritani illi, nondum aut peccatorum remißionem, aut nullam Spiritus sancti, eiusq; donorum communionem fuissent consecuti: quæ Baptismi Christiani vim necessariò subsequi, nisi Baptizandus impediat, suprà est liquidò commonstratum: sed quod longè copiosiùs, atque multò locupletiùs, opulentiusq́ue alia eiusdem Spiritus sancti dona, præter dudum in Baptismate accepta, fuerint adepti. Quemadmodum enim Apostoli ipsi, licèt dudum in Baptismate varia Christi charismata nacti, in die Pétecostes iuxta Christi promißionem, noua Spiritus sancti dona acceperunt: ita & Apostolorum discipuli similia quædam Spiritus sancti

Acto.8.

Samaritani à Philippo baptizati quidnam per Apostolorũ manus impositioné fuerint cõsequuti.

dona

dona post Baptismum per impositas Apostolorum manus consequebantur. Sedete, inquiebat, in ciuitate, quoadusq; induamini virtute ex alto: hoc est, vt aliis Christi verbis D. Lucas interpretatur, donec accipiatis virtutem Spiritus sancti superuenientis in vos: quæ Christi verba aliam prorsus Spiritus sancti operationem pollicentur, quàm in Baptismate accepissent Apostoli. Hæc autem promissa à Christo Apostolis Spiritus sancti operatio non solo linguarum dono, aut Prophetiæ charismate, aut toto denique visibilium gratiarum, putà sanationum, interpretationum, diiudicationum, atq; cæterarum choro, non existimandum est esse comprehēsa: sed alias prætereà internas habuisse Spiritus sancti virtutes atq; operationes. Verbi causa, intrepidam Christi crucifixi à mortuis in vitam reuocati professionem, indubitatam doctrinæ Christi πληροφορίαν atque plenam persuasionem, firmam quoque in propagando Christi Euangelio constantiam, aliaque id genus plurima. Has Spiritus sancti internas operationes trepidantem illum languidulum, ac planè meticulosum animorum affectum Apostolis erexisse, exacuisse, atq; corroborasse, cùm ex ipsis Apostolorū actis Solis luce clariùs cognoscatur, noluimus prolixiùs persequi, ne de lectoris iudicio indigniùs atq; par sit, sensisse videamur.

Luc. 24. Actor. 1. 1. Cor. 12.

Alia Spiritus sancti dona accepisse Apostolos post Baptismum ex Christi promissione per Spiritus sancti accessum.

Qualia dona Apostoli per Spiritus sancti aduentum acceperint.

Cùm igitur in Apostolis post acceptum ipsa Pentecoste Spiritum sanctum, maior profitendi Euangelii eluceat libertas atq; intrepidior constantia, fortiorq; istius vitæ pro Christi nomine illustrādo contemptus, quis adeò Christū in Apostolorū discipulos, omnesq; in vniuersum Christianos opinetur aut infirmum aut inuidum, vt non similia in eos liberalissima manu effuderit Spiritus S. donā? Cur enī ista Christi dona Apostolorum discipulis per manuum impositionem impartita, ad visibilia tantùm Spiritus sancti charismata oportet referamus, & non potiùs ad internas quoque eiusdem Spiritus operationes? Cùm vtriusque generis dona Apostolos ex Christi promissione post Baptismi gratiam demonstratum sit fuisse consecutos. Quinimò si rem præsentem penitiùs intuearis, in promptu fuerit, visibiles illas Spiritus sancti gratias in spiritualium atque inuisibilium vnà cum illis donatarū, argumentum & contestationē abundantiùs effusas cognoscere. Semper enim inter initia spiritualium, vt est apud Chrysostomū, apparent » visiones visibiles, vt ea quæ semel facta videas, posteà fidei ardore susce » pta retineas. Sicut enim in Christū baptizatum Spiritus S. colūbæ spe » cie descendit, cęlisq; adapertis pater eum sibi filium charissimū sensili » voce pronunciauit, vt rebus istis in nostros sensus incurrētibus semel » manifestò declararet, quod fides Christiana semper in Baptismo fieri » perspicuè intuetur: ita & in altero Christianæ religionis Sacramento » Deo Opt. visum est ad quoddam tempus sensilia quædam hominum » oculis exhibere spectacula, quibus inuisibilem gratiarum Spiritus san » cti communicationem semper donari contestaretur. »

Dona Spiritus sancti visibilia fuisse inuisibilium charismatum argumentum.

Quòd autem ista manuum impositio, siue vt hodie appellatur Confirmatio, semper in Ecclesia Catholica fuerit de numero proprii nominis Sacramentorum, quæ gratiam suscipientibus adferũt credita, prę ter cęteros liquidę veritati attestatur Augustinus Maiores nostros, cùm dicerent Spiritum sanctum in sola Catholica Ecclesia dari per manus impositioné, hoc intelligendũ voluisse, inquit lib. 3. de Bapt. cõt. Don. ca. 16. Quod Apostolos, ait, quoniã charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctũ, qui datus est nobis. Ipsa est enim charitas, quã non habent qui ab Ecclesię Catholicę communione pręcisi sunt. Et paulò pòst: Non autem habent Dei charitatem, qui Ecclesiæ non diligit vnitatem: ac per hoc rectè intelligitur dici non accipi, nisi in Catholica Spiritus sanctus. Neque enim tẽporalibus & sensibilibus miraculis attestãtibus, per manus impositionem modò datur Spiritus sanctus, sicut anteà dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. Quis enim nũc hoc expectat, vt ii quibus manus ad accipiendum Spiritum sanctum imponitur, repentè incipiant linguis loqui? Sed inuisibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorum cordibus diuina charitas inspirari, vt possint dicere: Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et statim pòst, demonstrans visibile Confirmationis signum ab inuisibili Spiritus sancti gratia posse, vt & in Baptismo, separari, adiecit: Cùm ergo aliud, inquiens, sit Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit: aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri solet, sicuti Saul habuit Prophetiam: aliud operatio Spiritus, quam nisi boni habere non possunt, sicuti est finis præcepti charitas de corde puro, consciẽtia bona, & fide nõ ficta, quodlibet & Schismatici accipiant. Charitas quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est Catholicæ vnitatis & pacis. Quibus in verbis paulò effusiùs recitatis propter Caluini fraudem infrà detegendã, quæ hoc ipso ex loco Sacrosanctum Confirmationis Sacramentũ Christiano populo sacrilega impietate atq; impudenti temeritate moliebatur sublegere, tanquam in speculo leuissimo non modò Augustini indubitatam de Confirmatione sentẽtiam licet contemplari, quòd nimirùm per manuum impositionem inuisibiliter & latenter charitas suscipientiũ cordibus inspiratur, quodq; non omnibus visibile Sacramentũ suscipientibus hæc latẽs atq; inuisibilis Spiritus sancti operatio cõtingat, sicuti fortè non Simoni Mago: sed Maiorum quoq; iudicio atq; consensu inuisibilem Spiritus sancti operationem, putà charitatem, per istam manuum impositionem in Catholica Christi Ecclesia donari solitam: quare priùs ex Maioribus nostris Augustino vetustioribus hoc ipsum propter istam nostram senescentis mundi ætaté propè delirantem atq; repuerascentem restrictè est demonstrandũ, quàm ex Augustino plura in hanc rem testimonia congeramus.

Aug. de Bapt. con. Donat. 3. cap. 16.

Cur olim manus impositioni visibilia adiuncta, non item nunc.

Quid efficiat inuisibiliter cõfirmatio visibilis.

Diuus

Diuus itaque Cyprianus vnà cum Episcopis Africanis triginta duobus, quid nam Christianorum illius seculi Ecclesia de Confirmatione crediderit, propalàm contestantur: Vngi quoque necesse est, inquientes epistol.12.lib.1. eum qui baptizatus sit, vt accepto Chrismate, id est, vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Porrò autem Eucharistiâ, & vnde Baptizati vnguntur oleum in altari sanctificatur. Et rursum Cyprianus & cæteri in Concilio, eos qui sint foris extra Ecclesiam tincti, inquiunt epist.1. lib.2. baptizari oportere, eò quòd parùm sit eis manum imponere ad accipiendum Spiritum sanctum, nisi & Ecclesiæ accipiant Baptismum. Tunc enim demùm planè sanctificari, & esse filii Dei possint, si Sacramento vtroque nascuntur. Quantoperè autem Baptizatos per manuum impositionem Spiritum accipere oporteat, sacroque vngi Chrismate, vnus Nouatus ille Hæresiarcha suo exẽplo clarè demonstret: qui propter morbi periculum, quo à Dæmone per Exorcistas liberatus laborabat, in lectulo decumbens, baptizatus Spiritum sanctum non iudicabatur consecutus, quòd sacrosanctam hãc manuum impositionem non admisisset.

Cyprian. & triginta duo epis. quid nam de Confirmatione crediderint.

Nouatus hæresiarcha suo exemplo comprobat cõfirmationis necessitatem.

Quemadmodum D. Cornelius Martyr epistola ad Fabium Antiochenum disertè docet: Nec reliqua, inquiens apud Eusebium lib.6. ca.43. consecutus est post morbum, quæ iuxta Ecclesię Canonem consequi debebat, consignationem videlicet ab Episcopo collatam, τούτου δὲ τὴν μυστικῶν μὴ τυχὼν πῶς ἂν ἁγίου πνεύματος ἔτυχεν. hæc autẽ mystica cùm non fuerit consecutus, quó nam pacto Spiritum sanctum sit adeptus? Iam mihi quæso considera, quá nam Spiritus sancti gratia D. Cornelius Martyr Nouatum illum ex neglecto manuum impositionis mysterio clarè pronunciat fuisse destitutum: qui se propter mortis metum, inquit, ac vitæ cupiditatem in persecutione presbyterum esse negauit. Quibus verbis quid aliud intelligat significatum, qui non nimiùm tardus est, quàm quod alii Scriptores veteres, & iidem Martyres per consignationem, siue cõfirmationem, Spiritum sanctum ad augmentum pręstari, atque ad pugnam Baptizatos roborari, confirmarique ad intrepidam cùm fidei Christi, tum presbyterii Christiani confessionem.

D. Cornelius Mart. epistol. ad Fabianũ Antioch.

Quantum detrimenti Nouatus fecerit negligens manuum impositioné.

Tertullianus quoque sanctæ istius vnctionis, qua de Ecclesiarum more sua ætate Baptizati illinebãtur, vim explicaturus: Exinde egressi de lauacro, inquit lib. de Bapt. perungimur benedicta vnctione de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in sacerdotio solebãt. Ex quo Aaron à Moyse vnctus est, vnde Christus dicitur de Chrismate, quod est vnctio, quæ Domino nomen accommodauit, facta spiritalis, quia Spiritu vnctus est à Deo Patre, sicut in Actis: Collecti sunt enimuerò in ista ciuitate aduersus sanctum filium tuum, quem vnxisti. Sic & in nobis carnaliter currit vnctio, sed spiritaliter proficit: quomodo & ipsius Baptismi carnalis act⁹, quòd in aqua mergimur: spiritalis effectus, quòd delictis liberamur. Dehinc manus imponitur per benedictioné

Tertullianus suæ ætatis doctrinã luculẽter expressit de vnctione post Baptismum.

Vnctio visibilis & carnalis spiritualiter pficit, sicuti & Baptism⁹.

aduocans & inuitans Spiritum sanctum. Vbi sacram vnctionem spiritaliter proficientem dum Baptismo confert, atque vtriusque effectum docet spiritalem, quid quæso aliud, quàm Confirmationem, sicut & Baptismum, pronunciat inuisibilis gratię visibile signum seu Sacramentum? Qui locus si cui fortè non ad veritatem persuadeat, agè alterum ex eodē promamus, qui pręsentem clariùs illustret: Caro abluitur, » inquit li. de Resurrectione carnis, vt anima emaculetur: Caro vngitur, » vt anima consecretur: Caro signatur, vt & anima muniatur: Caro ma- » nus impositione adumbratur, vt & anima Spiritu illuminetur: Caro » corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur. » Hic sanè manifestiùs spiritalem sacræ vnctionis siue consignationis, » siue confirmationis, siue manus impositionis effectum declarat, quàm » vt vllis tergiuersationum nebulis obscuretur. Iam quid D. Eusebium Martyrem recitem, qui epistola 3. ex Episcoporū in Concilio congregatorum consensu scripta, Sacramētum manus impositionis inter Sacramēta reputatum testatur Ecclesiastica? Quid gloriosum illum Christi Martyrem Melchiadem hîc commemorem, qui epistola ad Hispaniæ Episcopos, non solùm Confirmationem dicit Sacramentum, sed maiori etiam veneratione venerandum & tenendum? Quod an impietatem adeò sacrilegam in Christi Baptismum habeat coniunctam, cuius sanctissimum Martyrem incusare Caluinus non veretur, nec ne, suo inferiùs de Confirmationis effectis loco erit expendēdum. Diuus porrò Vrbanus epistola illa verè Apostolica Christianis, in vniuersum omnibus scripta, án non Confirmationem suo etiam seculo inter Sacramenta fuisse habitam contestetur? Omnes fideles, inquit, per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum acci" pere debent, vt pleni Christiani inueniantur: Quia cùm Spiritus san" ctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur. De" Spiritu S. accipimus, vt efficiamur spirituales, quia animalis homo nō" percipit ea, quę sunt Spiritus Dei. De Spiritu S. accipimus, vt sapiamus" bonū malúq; discernere, iusta deligere, iniusta respuere, vt malitiæ ac" superbiæ repugnemus, vt luxuriæ, ac diuersis illecebris, & fœdis, indi" gnisq; cupiditatib' resistamus. De Spiritu S. accipimus, vt amore vitæ" & gloriæ ardore succensi, erigere à terrenis mentem ad superna ac di" uina valeamus. Quòd si propiùs ad ipsa retrò Apostolorum tempora libeat conscendere, ex clarissimis sanctissimorum Christi Martyrum Clemētis, Fabiani, atq; Cypriani testimoniis perspicuè videas, sacram Chrismatis vnctionem atque Confirmationem ab ipsis adeò Apostolis in Sacramenti veri vsum fuisse Ecclesiis traditam: Omnibus " festinandum est, inquit D. Clemens epistol. 4. ad Iulium & Iulianum " suos discipulos, renasci Deo, & demùm consignari ab Episcopo, id est, " septiformem gratiā Spiritus sancti percipere, quia incertus est vniuscuiusque exitus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, post- " modùm "

Marginalia: Cur Baptizatus vngat. signetur, manúsque impositione adumbretur — D. Eusebius martyr — Vid. To. a Conciliis. — Melchiades mart. — Vrbanus martyr. — Confirmatio qd Baptizatis conferat. — Manus impositioné loco Sacramenti ab Apostolis fuisse traditam.

modùm septiformi Spiritus gratia ab Episcopo, vt memoratum est, »
confirmatur, quia aliter perfectus esse Christianus nequaquàm pote- »
rit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut »
voluntate remanserit (vt à beato Petro accepimus, & cæteri sancti A- »
postoli, præcipiente Domino docuerunt.) Quod D. Clementis testimonium multò esse verissimum, clariss. Christi Martyr Fabianus suo suffragio indubitatum efficiat. Hic enim epistola 2. ad omnes Orientis Episcopos scripta narrat, Sacrosanctam Chrismatis (quod antiquitùs etiam ipsis retrò Apostolorum temporibus cum manuum impo- »
sitione fuisse adhibitum, infrà diffusius demonstrandum erit) Conse- »
crationem à Christo Domino postquàm, inquit, cum discipulis cœ- »
nasset, eorumque pedes lauisset, traditam fuisse atque doctam, sicuti à »
sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt. Deinde sacram hanc Chrismatis confectionem quotannis renouandam, & fidelibus tradendam probaturus, attexuit: Quia nouum Sacramentum est, per singulos annos iam dicto die innouandum, & »
vetus in sanctis Ecclesiis cremandum. Ista à sanctis Apostolis & suc- »
cessoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc »
sancta Romana Ecclesia, & Antiochena à tempore Apostolorum custodit. Hæc Hierosolymorum & Ephesianorum tenet. In quibus Apostoli præsidentes hæc docuerunt, & vetus Chrisma incendi, & non ampliùs quàm vno anno vti permiserunt, atque deinceps nouo »
frui, & non veteri, iubentes docuerunt. In eandem prorsus sententiam »
D. quoque Cyprianus pedibus iuisse conspicitur sermone de vnctione Chrismatis & aliis Sacramentis: Hodie in Ecclesia, inquiens, cum »
cæteris vnctionibus ad populum acquisitionis sanctificandum, in par- »
ticipationem dignitatis, & nominis sacrum Chrisma conficitur, in »
quo mixtum oleo balsamum Regiæ & Sacerdotalis gloriæ exprimit »
vnitatem, quibus dignitatibus initiandis diuinitùs est vnctio instituta. »
Et paulò pòst: Non hæc medēdis corporibus est vnctio instituta, quia »
sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed »
virtus diuina potentiùs operatur, sed adest veritas signo & Spiritus Sa- »
cramento, vt & ipsis rerum efficientis gratiæ dignitas pateat, & interio »
ri homini quanta ex his detur autoritas, Deiformi conuersatione & »
cælestibus moribus innotescat. »

D. Fabianus.

Apostolos docuisse, Chrismatis vsum.

D. Cyprianus.

Rursum quibusdam interiectis: Ex hoc humore constat descēdere »
omnes gratiarum diuisiones, quas Spiritus sanctus pro vt vult, singulis »
distribuit & largitur. Ex huius vnctionis beneficio & sapiētia nobis & »
intellectus diuinitùs datur, consiliū & fortitudo cælitùs illabitur, scien »
tia & pietas & timor inspirationibus supernis infunditur. Hoc oleo vn »
cti cum spiritalibus nequitiis colluctamur, ne fœtoribus spuriis im- »
bui possimus, qui Balsami spiritualis odore fragramus. Ex clarissimis »
hisce celeberrimorum Christianæ Eccesiæ Scriptorum testimoniis »
meridiana

meridiana luce manifestiùs demonstratum confidimus, per sacrosanctam manuum impositionem, siue vnctionem malis, siue confirmationem, vti verissimè à D. Augustino dictum est, à Maioribus nostris Spiritum sanctum atque charitatem inuisibiliter, latenterque per visibile signum atque Sacramentum infundi. Imò ex Apostolorum Traditione sacrum Chrisma huius Sacramenti materiam animabus nostris sanctificandis, saluberrimum atq; vario Charismatum cælestium ornamento, ceu venustissimo muliebri mundo condecorandis maximo esse emolumēto. Verùm de Chrismatis sacri ratione atq; vsu infrà pluribus veniet differendum.

Porrò cùm aduersarii ex D. Augustino Sacramentum Confirmationis delere funditùs obnixè moliantur, ex eius scriptis accuratiori diligentia stabiliendum est, atque confirmandum. Hic igitur aduersus Petiliani Donatistę literas disputans, ei concedi, in vnguento illo, cuius Psalmus meminit 132. Quod in capite in barbam, barbam Aaron descendit, Sacramentum Chrismatis intelligendum: quod quidem, inquit lib. 2. ca. 104. in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus: sed potest esse & in hominibus pessimis, in operibus carnis vitā consumētibus, & regnum cælorum nō possesuris. Et paulò pòst: Discerne ergo visibile sanctum Sacramentum, quod esse & in bonis & in malis potest: illis ad præmium, illis ad iudicium, ab inuisibili vnctione charitatis, quæ propria bonorum est. Et libr. 5. contra Donatistas de Baptismo, vbi cap. 19. ex Cypriano commemorasset: Quomodo aquam mundat & sanctificat homicida? Quomodo benedicunt oleum tenebræ? Si autem Deus adest Sacramentis & verbis suis, per quaslibet administrentur, & Sacramenta Dei vbique recta sunt, & mali homines, quibus nihil prosunt, vbique peruersi sunt, capite consequente adiecit: Cur autem ad verba, quæ procedunt ex ore homicidę, possit tamen Deus oleum sanctificare, & in altari, quod hæretici posuerunt, non possit, nescio: nisi fortè cor hominis, quem fallaciter conuersum intùs non impedit, lignum fallaciter positum impedit foris, quò minùs Sacramentis suis adesse dignetur, nullis hominū falsitatibus impeditus. Si ergo ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, Deus peccatorem nō audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt, & valent etiam per homicidas, id est, per eos, qui oderunt fratres, etiam in ipsa intùs Ecclesia. Quibus in testimoniis D. Augustinus sanctissimi Cypriani, cuius verba recitat, doctrinam secutus, non modò semel atq; iterum Chrisma, siue Oleum, inter veri nominis Sacramenta numerat, atque adeò cum aliis verè Sacramentis comparat: verùm etiam visibile Chrismatis Sacramentum, sicuti & Baptismum, ab inuisibili charitatis

Sacrum Chrisma est Augustino verum Sacramentum, vti Baptisma.

In Confirmatiōe aliud visibile Sacramentū, aliud inuisibilis vnctio charitatis.

Manus impositio ætate Augustini Sacramentum.

ritatis vnctione admonet separandum atque discernendum. Quapropter istis locis tanquàm Aiacis, quod dicitur, elypeo aduersus hostium tela muniti, alios eodem congerere supersedemus, quòd iis nihil possit proferri aut firmius aut illustrius, vnde doceatur sacram Confirmationem, siue Chrismatis vnctionem inter vera proprii nominis Sacramenta ab Augustino creditam fuisse atque accensitam.

CAPVT XXVIJ.

Quà fraudem Caluinus aggrediatur Confirmationem ex Sacramentorum numero delere.

PRoinde Aduersariorum argumentis nunc superest vt respondeatur, quibus Confirmationem ex Sacramentorum Catalogo moliuntur delere, atque proculcatam abiicere. Quod vt maiori cum veri similitudine faciat Caluinus, fictitiam quandam sua coniectura, vel vt dixerim veriùs, somnio, informat actiunculam, cui reuerentiæ atq; dignitatis causa impositionis manuum nomen fuerit inditum. Hic mos olim fuit, inquit cap. 19. instit. vt Christianorum liberi postquàm adolouerant, coram Episcopo sisterentur, vt officium illud implerent, quod ab iis exigebatur, qui se ad Baptismum adulti offerebant, videlicet ab Episcopo secundum formulam examinandi: quò autem hæc actio, quæ alioqui grauis sanctaq; meritò esse debebat, plus reuerentię haberet ac dignitatis, cæremonia quoque adhibebatur manuum impositionis. Ita puer ille fide sua approbata cum solenni benedictione dimittebatur. Ne autẽ isti, quam sibi Caluinus animi cogitatione depinxerat, fictioni deesse credas veterum testimonia: Huius moris, inquit, sæpè mentionem faciunt veteres. Leo Papa si quis ab hæreticis redit, ne iterũ baptizatur, sed quod ibi ei defuit, per Episcopalem manus impositionem virtus Spiritus ei conferatur. Sed quid nam locus præsens Caluine ad tuum institutum? vbi quæso hîc examen, quod aiebas, pueri dudũ baptizati? vbi fidei approbatio, quæ solemnem habeat, vt commentaris, benedictionem adiunctam? De iis agit Leo, qui dudum ab hæreticis baptizati, ad Catholicã reuertebantur Ecclesiam, siue adulti, siue infantes: quos pari prorsus modo iubet recipiẽdos: nõ vt tu quidem suspicaris ad fidei examen, aut eius approbationem, quę cęremoniam, de qua agitur, haud dubiè precedebant: sed vt conferatur, inquit, quod ibi defuit: scilicet vt per Episcopalem manus impositionem ille Spiritus sancti virtutem consequatur. Quanquàm enim verum ab hæreticis ille suscepisset Baptismum, haudquaquàm tamen verum Baptismi consecutus erat effectum: qui nisi in Catholica contingere non potest Ecclesia. Quemadmodum ex variis Diui Cypriani, Diui Augustini, aliorumque Patrum testimoniis longè est certissimum. Verùm hic Baptismi effectus, eorundem iudicio atque omnium consensu ad Catholicam Christi Ecclesiam venientibus, per istam demùm Episcopalis manus impositionem veniebat.

Locus D. Leon. quo Caluini figmentum nitebatur illi extorquetur.

Manus impositioné non fuisse meram benedictionis cæremoniam.

Dum igitur Diuus Leo epistola 35. illum dicit consequi in Christi Ecclesia per manus impositionem virtutem Spiritussancti, quæ ibi apud hæreticos defuit, q̃d hisce obsecro ex verbis homo non stupidus,

aut

aut bliteus, aliud intelligat, quàm quod modò ex Apostolorum atque successorum, Scriptorumque veterum doctrina multò clarissima est demonstratum, hanc videlicet manus impositionem inuisibilem Spiritus sancti conferre gratiam? atque ideo veri nominis esse Sacramentum? Huius rei necessaria iuxtà ac manifesta consecutio cùm acumini Caluiniano subolesceret, clarissimam hanc D. Leonis sententiam altera ex eiusdem epistolis petita, quasi circumfusa nubecula, conabatur obtenebrare: Clamabunt hîc nostri, inquit, aduersarii: Sacramentum iure vocari, in quo Spiritus sanctus conferatur. Verùm ipse Leo alibi explicat, quid his verbis sibi velit: qui apud hęreticos baptizatus est, inquit, non rebaptizetur, sed Spiritus sancti inuocatione, per manuum impositionem confirmetur: quia Baptismi tantùm formam sine sanctificatione accepit. Certè his verbis D. Leo explicat Caluine, quid superiori illa sententia sibi voluerit, putà per manuum impositionem Baptizatos ab hæreticis sanctificarionis virtutem, vt ipse loquitur paulò expressiùs, quàm tu recitas, accipere. Quia formam, inquit epist. 77. tantū Baptismi sine sanctificationis virtute sumpsere. Quę verba, quid quæso aliud sonant, quàm per manuum impositionem Confirmatos Spiritus sancti percipere sanctificationem, in Baptismo ab hæreticis susceptum, non acceptam? Quemadmodum eadem epistola clarioribus explanat verbis: Baptismi ablutio, inquiens, nulla iteratione temeranda est, sed, vt diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti inuocanda est, vt quod ab hæreticis nemo accipit, à Catholicis Sacerdotibus consequat.

Alter loc' D. Leonis à Caluino fraudulenter recitat' in eum retorquetur.

Viderit hîc igitur Lector Christianus, quàm non modò loca à Caluino ex D. Leone recitata, nihil fictitiam eius cęremoniam adiuuent, sed stabilitam dudum manus impositionē, in vera Sacramenti ratione confirment, ipsumq; Caluinū, licet aliò detorta, verè tamen iugulent: cùm apertè pronunciant, Baptizatos ab hæreticis per manus Episcopi impositionem non perceptam dudum Spiritus sancti virtutem accipere, atq; sanctificationis virtutem confirmandos per illam consequi. Proinde instituto suo fecisset consultiùs, si eandem erroris notam, quā D. Hieronymo verbis consequentibus, Diuo quoque Leoni inussisset, sed reuerebatur homo religiosus, Leonem Romanū Papam isthac hallucinationis nota insignitum Lectoribus propinare deridendum.

Loca D. Leonis à Caluino recitata ipsū iugulant.

Audiamus itaque, quā nam stropha D. Hieronymi testimonium de Confirmationis, siue manuum impositionis vi atque efficacia tractet. Meminit & Hieronymus, inquit contra Lucife. quanquàm autem nō inficior in eo nonnihil hallucinari Hieronymum, quòd Apostolicam esse obseruationem dicit, longissimè tamen ab istorum ineptiis abest. Nequaquàm Caluine, nequaquàm hallucinatur Hieronymus, quòd hanc manuum impositionem docet Apostolicam esse obseruationē: quod ex ipsis Apostolorum discipulis, sanctissimisque Christi Martyribus, Clemente, Fabiano, Eusebio, Cypriano, itemq; cæteris planiùs

Caluinus D. Hieronymū hallucinationis suggillat.

ſuprà eſt demonſtratum, quàm vt homini Chriſtiano, qui non omnem prorſus piæ reuerentiæ ſenſum erga ſanctiſsimos Patres, iuxtà ac doctiſsimos Scriptores exuerit, atque ſemel excuſſerit, vllus ambigendi ſuperſit ſcrupulus. Quare nõ cenſendus eſt D. Hieronymus eſſe hallucinatus (quod Caluinus non inficiari maluit, quàm ſuæ hallucinationi cedens, clariſsimum Catholicæ doctrinæ lumen oculis ab errorum lippitudine liberatis intueri) ſed indubiam Chriſtianæ Eccleſiæ doctrinam in velitatione aduerſus hoſtem profeſſus, illis Euangelicæ doctrinæ magiſtris quidem ſuffragatur, nobis autem ſaluberrimam Chriſtianæ Eccleſiæ traditam ſacroſanctæ Confirmationis vim defendẽtibus patrocinatur, ſicut & prophanam veſtram non minùs quàm arrogantiſsimam ſacroſanctorum Chriſti Sacramentorum proculcationem abominatur: Quòd ſi hoc loco quæris, inquit Dialogo contra Lucife. »
quare in Eccleſia Baptizatos, niſi per manus Epiſcopi, nõ accipiat Spi- »
ritum ſanctum: quem nos aſſerimus in vero Baptiſmate tribui? diſce
hanc obſeruationẽ, ex ea authoritate deſcendere, quòd poſt aſcenſum
Domini Spiritus ſanctus ad Apoſtolos deſcendit. Et multis in locis
idem factitatum reperimus, ad honorem potiùs ſacerdotii, quàm ad »
legis neceſsitatem. »
Quæ appendicula, an quicquam contra proprium huius Sacramenti miniſtrum Epiſcopum faciat, infrà opportuniùs, vbi ea de re agetur, dicendum erit. Hoc in præſentiarum demonſtratum eſſe ſatis eſt, hanc manuum impoſitionem Diui Hieronymi cenſura aliorum calculis conſentanea, tantam continere ex Apoſtolica obſeruatione vim atque efficaciam, vt confirmati eundem Spiritum ſanctum per eam accipiant, quem in Baptiſmo Baptizati. Non igitur hæc manuum impoſitio ab Epiſcopis Baptizato adhibebatur ſimplicis benedictionis loco, vt Caluinus ſuſpicatur: ſed ſacroſanctæ Spiritus ſancti cùm virtutis, tum ſanctificationis impetrandæ cauſa: quemadmodum vterque locus & Diui Leonis & D. Hieronymi, quibus illud fruſtrà molitur oſtendere, apertiùs loquitur, quàm vt fuſiore orationis luce habeat opus.

Per Cõfirmationẽ dari Baptizatis Spiritũ ſanctũ.

Apoſtolos igitur Chriſti ſuos magiſtros Chriſtiana Eccleſia illa miraculis florens ſecuta, & illorum ſucceſſores eadem Chriſti Martyrum ſanguine purpurata, eorumque poſteros ea, quæ in hæc vſque noſtra calamitoſiſsima atque ſimul perditiſsima promanat ſacroſanctam Chriſmatis vnctionem, ſiue Confirmationem perpetuò inter vera proprii nominis Sacramenta, vt ex ſuperioribus liquet, habuit, ac palàm accenſuit.

CAPVT XXVIII. PRoinde quæ aduerſus Confirmationem vaniſsimè nugatur Caluinus, nullã merentur apud Lectorem vetuſtiſsimorum Scriptorum ſtudioſum reprehenſionẽ fuſiorẽ, quippe quæ ad illos collata, tanquã ad Solem meridianum tenebræ vltrò non modò euaneſcant, ſed Catholicam quoque Chriſtianæ Eccleſiæ doctrinam aliis in partibus eò reddan

Confirmationẽ non eſſe poſterioris ætatis figmentũ, vti Caluinus nugatur.

reddant confirmationem, quò prudens Lector veritatis certò Euangelicę studiosus, aduersarios tam meris videt inficiationibus nixos, quam solidis veterum testimoniorum confirmationibus destitutos. Posterior autem ætas, inquit Caluinus, re propè obliterata, fictitiam, nescio quam, Confirmationem pro Dei Sacramento posuit. Confirmationis virtutem esse finxerũt, Spiritum sanctum conferri ad gratiæ augmentum, qui in Baptismo collatus sit ad innocentiam. Non ætas posterior Caluine, vt falleris, aut fallere vis, fictitiam, quam te nescire dicis, Confirmationem pro Dei Sacramento posuit, re propè obliterata: sed ætas illa Christianæ Ecclesiæ vegeta atque virilis, imò infantilis veriùs, si nostrum hoc silicernium cogites, ipsaque adeò Apostolica. Disertè enim D. Augustinus pluribus in locis suprà recitatis Sacramentum Chrismatis appellat, sacrum item oleum. Sic & Cyprianus non infrequenter. Ad eundem modum & Eusebius Martyr, cæteriq; ante commemorati, Cornelius & Fabianus. Iam quòd Confirmationis virtutẽ eos finxisse dicis, Spiritum sanctum conferre gratię augmentum, item confirmare ad pugnam: non hoc posteriores, vt fingis impiè, finxerunt, sed à maioribus vsque traditum reuerenter ac piè susceperunt.

Caluini [illegible]

Caluinus vetustissimi scriptoris verba posteriori [illegible]

Hæc siquidem verba, quæ vt ad deridendũ imperitis propinares, tibi videbantur idonea, nõ ex posterioris ætatis Scriptoribus sunt corrasa, sed ex ipso D. Melchiade Martyre vetustissimo ad verbum tibi deprompta. Quem si in posteriore collocas ætate, vbi nam obsecro Concilium illud Nicænum, D. Hieronymum, D. Augustinum numeres? Verùm quum hæc D. Melchiadis verba, cùm D. Augustini, D. Hieronymi, Cypriani, itemq; cæterorũ superiùs allatorum sententiis prorsus congruant, atque consentiant, nemo tardi adeò est ingenii, vt non perspicuum videat, callidis te istis verbis à veritate longè alienissimis fucum facere velle imperitis. Non igitur fictitia Confirmatio ab ætate posteriore pro Dei Sacramento est posita, sed ab illa Euãgelii infantia Apostolorũ lacte nutrita, solidoq; Spiritus sancti cibo educata, in hæc vsq; tẽpora perpetuò est credita. Neq; res apud posteros propè fuit obliterata: sed sicuti Aug. teste, Maiores nostri Spiritũ S. charitatem cordibus nostris per manuũ impositionẽ inuisibiliter infundentẽ donari crediderũt: ita posterior quoq; & hodierna credit Ecclesia Catholica.

Melchiades Constantinum præcessit anno 300.

August. de Bapt. li. 3. cap. 16.

Sed quid vetustatem obiectant, inquit Caluinus, cùm veteres, dum propriè loqui volunt, nusquàm plura duobus Sacramentis recenseant? Si ab hominibus petendum esset fidei præsidium, habemus arcẽ inexpugnabilem, nunquàm veteribus agnita fuisse pro Sacramentis, quæ isti pro Sacramentis emẽtiuntur. Istud quàm sit longè vanissimũ, ex testimoniis Augu. & Cypriani commemoratis fuerit in procinctu cognoscere. Qui autẽ copiosiùs istam vanissimi hominis iactantiã cupiat perspicere depressam atq; pessundatã, repetat q́ de Sacramentorũ numero antè diximus, vbi ex ipsis, quæ Caluinus recitat Augu st. locis plura

Vid. sup. cap. 6.

plura duobus ab eo fuisse & agnita & prædicata Sacramenta, sed à Cal-
uino malitiosa fraude ad imperitorum fallaciam dissimulata, docui-
mus. Qua arte præclaro isto Euangelii professore dignissima, & hic v-
sum demonstrabimus: De manuum, inquit, impositione loquuntur
veteres. Sed án Sacramentum vocant? Augustinus apertè nihil aliud
esse adfirmat, quàm orationem. Neque hîc mihi suis putidis distinctio-
nibus obganniant, non ad Confirmatoriam Augustinum illud retu-
lisse, sed curatoriam, vel reconciliatoriam: extat liber, & in hominum
manibus versatur. Si in alium sensum detorqueo, quàm Augustinus ip-
se scripsit, cedo, non conuitiis modò pro solemni suo more, sed sputis
me obruant. Non esse putidam illam distinctionem, impositionis ma-
nuum in Confirmatoriam, reconciliatoriam & curatoriam, sed veram
& variis rebus respondentem, ex ipsa Euangelica historia notius est,
quàm quod prolixiore opus habeat explanatione. Christus enim Mat-
thæi 9. & Marci 5. à Iairo rogatur, vt filiæ animam agenti manum im-
ponat. Et Mar. 16. pollicetur Christianis, q; ægrotos impositis manibus
Actor. 8. sanarent. Apostoli verò in Actis Baptizatis longè alia de causa manus
imponunt. Iam quis nesciat apud D. Cyprianum aliosque veteres, vt
& in plurimis Canonibus ad pœnitentium reconciliationem perti-
nere? vt hîc taceam varios præterea vsus in veteri Ecclesia habuisse: qua
de re fusiùs aptior in Sacramento Pœnitentiæ erit dicendi locus. Sane
hoc in loco à Caluino adducto, Augustinum de Confirmatoria quoq;
manuum impositione agere equidem non negarim: sed verbis illis à
Caluino recitatis. Quid enim est aliud, quàm oratio super hominem?
De eadem non concedo D. Augustinum loquutum: Aliam enim ma-
nuum impositionem in huius capitis fine accipiendam, atque in eius
medio plurimæ huius loci demonstrant circumstantiæ: quod statim
liquebit, vbi ex isto Augustini loco Confirmationem esse veri nomi-
nis Sacramentum contra Caluinum docuerimus. Ostendens itaque
D. Augustinus Sacramenta Christi & Ecclesiæ ideo nó esse Sacramen-
ta, quòd eis illicitè vtantur hæretici, & iniqui omnes, atque impii: sed
non operari salutem propter discordiæ fœditatem, & dissensionis ini-
quitatem, nisi ad Ecclesiæ pacem venerint, docet suam hanc senten-
tiam cum Maiorum doctrina conspirare, quæ habet, Spiritum sanctú „
in sola Catholica Ecclesia per manus impositionem dari. Quam lo- „
quendi formulam interpretatur eos de charitate, quæ per Spiritum „
sanctum in nostra corda diffunditur, intellexisse: Ipsa est enim, inquit, „
charitas, quam non habent, qui ab Ecclesia Catholica præcisi sunt. Et „
iterum: Nó habet Dei charitatem, qui Ecclesiæ non diligit vnitatem: „
ac per hoc rectè intelligitur dici, non accipi nisi in Catholica Spiritus „
sanctus. Iam vt declaret D. Augustinus per manuum impositionem
verè dari Spiritum sanctum in Catholica Ecclesia, siue charitatem, vi- „
de mihi obsecro, quàm id verbis Solis luce clarioribus explanet. Neq; „

Caluinũ dissimula-re, quid de D. Aug. lo-co al[...] cõme[...] rato [...]

Rei distin-ctionem Caluinus vocat pu-tidã, quã ipsa rerũ natura fa-cit necessa-riam.

Impositio manuũ va-riis rebus adhibita, ipsa quo-q; [...] tur varie.

Aug. 3. de Bap. cont. Dona. ca. 10. 13. & 16.

" enim temporalibus, inquit, & ſenſibilibus miraculis atteſtantibus per " manus impoſitionem modò datur Spiritus ſanctus, ſicut anteà: ſed in- " uiſibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorum cordibus " diuinitùs inſpirari. An non hîc candide Lector agnoſcas, D. Auguſti. illi manuum impoſitioni veram Sacramenti Eccleſiaſtici vim, hoc eſt, charitatem per Spiritum Sanctum illius opera diffuſæ donationem tribuiſſe? Et ne quis refractarius quantùmlibet impudens aut malitioſus hîc obſtrepat, aut diutiùs obtundat, paucula eiuſdem capitis ſunt attendenda: Cùm ergo, inquit ſtatim pòſt, ſit aliud Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet, ſicut Saul habuit prophetiam: aliud operatio eiuſdem Spiritus, quam niſi boni habere non poſſunt, ſicut eſt finis præcepti charitas de corde puro, &c. Quis iam meritò ambigat, qui hanc manuum impoſitionem ab Auguſtino Sacramentum appellatã (quod à ſuo effectu, ſcilicet à charitate poſſet ſeparari, vt in Simone Mago) videat, quódq; per eam charitas in ſuſcipientium cordibus inuiſibiliter inſpiretur: Quis, inquam, meritò ambigat, án hæc manus impoſitio à veteribus vocetur Sacramentum? Auguſtinus apertè adfir- ☞ mat, ait Caluinus, nihil aliud eſſe, quàm orationem: atqui apertè adfir- ☞ mat, vti eſt demonſtratum, eam eſſe Sacramentum, & per eam modò " inuiſibiliter atq; latenter, vt olim viſibiliter, Spiritum S. ſuam diffun- " dere charitatem. Rurſus aliud eſſe Sacramentum, quod habere etiam " Symon Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quam niſi boni habere " non poſsint, ſicut eſt charitas. Quod vt prorſus omnem extra contro- " uerſiam poſitum cuiuis ſemel perſpiciatur, illa apertiſsima Auguſtini ſententia in memoriam eſt reuocanda: Sacramentum Chriſmatis in genere viſibilium ſignaculorum eſſe ſacroſanctum, inquit cap. 104. lib. 2. aduerſum literas Petiliani, vbi & viſibile ſanctum Sacramentum, quod eſſe in bonis & in malis poteſt, admonet diſcernendum ab inuiſibili vnctione charitatis, quæ bonorum eſt propria. Quo ex loco ſuperior ille haud parùm lucis accipiat, ſi alter alteri compoſitus, mutuam ſibi præſtent operam, ad veritatem Catholicæ doctrinæ manifeſtiùs illuſtrandam. Quod enim hîc de Baptiſmo lib. 3. cap. 26. manuum impoſitioni tribuit, hoc illic contra Petilianum 2. cap. 104. ſacroſancto Chriſmatis Sacramento: vt rem prorſus eandem, diuerſis licèt vo- " cabulis inſignitam, eum intellexiſſe liquidò agnoſcas. Vocat enim & " Chriſma Sacramentum, & manuum impoſitionem Sacramentũ: & " ſicut illud viſibile Sacramentum admonet diſcernendum ab inuiſibili. charitatis vnctione: ita hanc viſibilem ab inuiſibili charitatis inſpiratione demonſtrat potuiſſe in Simone Mago fuiſſe diſcretam. Vnum igitur idemque & Chriſmate & manuum impoſitione Auguſtino ſignificatur Sacramentum propriè dictum, ſicuti & veteribus Baptiſmo & illuminatione. Quid igitur ſibi vult, inquias, quod in extremo capite

Aliud Sacramẽtum Confirmationis, aliud Spiritus ſancti operatio Auguſtino, q̃ niſi pijs nõ contingit: illud autem & impijs, vt Simoni Mago.

Chriſmatis vnctio eſt Auguſti. Sacramentũ, q̃d & manuũ impoſitio

pite Augustinus de manuum impositione habet, eam posse repeti? Quid enim est aliud, inquit, nisi oratio super hominem? Istum nodum à Caluino perplexiùs propositum ita equidem arbitror dissoluendum. D. Augustinus loco iam commemorato, cùm illam verissimam veterum Patrum sententiam sibi proposuerit explicandam, quæ habet, Spiritum sanctum non nisi in Ecclesia Christi dari, variis id commonstrare nititur exemplis. Itaque initiò istud in Confirmatione, quam hodie dicimus, siue illa manuum impositione, quæ ritu Apostolico adhibebatur, Baptizatis ad Spiritum sanctum accipiendum fieri docet. Tum ad alterum transit exemplum, quo Spiritum sanctum demonstrat in Catholica Christi Ecclesia item dari, putà in reconciliatione schismaticorum, atque pœnitentium, quæ non fiebat nisi per manus Episcopi atq; Cleri, vti est apud Cyprianum lib.3.epistol.14.15.16.& 17. vbi & Presbyteri & Diaconi fit mentio, si ita ferat necessitas. De lapsis apertissimè D. Cyprianus agit: de schismaticis verò ac hæreticis Diuus Augustinus. Hanc igitur reconciliationem ex vsitata illius ætatis loquendi formula vocat manus impositionem, vt in Pœnitentiæ Sacramento demonstrabimus, quæ non erat Sacramentalis, sed illam videtur sequuta. Siquidem anteà cum Episcopo res transigebatur, à quo à schismatis nexibus absolutus, totius Ecclesiæ reddebatur communioni: in eiusque rei fidem atque testimonium Episcopus cum toto Clero illis manus imponebat, non sine oratione tam Cleri, quàm etiam totius populi: sicuti videre est, vbi extrema quædam huius reconciliationis species seruatur, vti Vltraiecti feria 4. hebdomadæ sanctæ. Quòd igitur Diuus Augustinus loco dudum commemorato de tali agat manus impositione, non quę in Confirmationis adhibetur Sacramento, ex ipso Diui Augustini scripto diligenter perlustrato luce fiat meridiana manifestius. Nam simulatque dixerat: Manus autem impositio

Manus impositio quo Augustin. dicta oratio super hominem.

Manus impositio, quę fiebat schismaticis pœnitentibus, idē valet, quod oratio.

Manus impositio aliquàdo pœnitentium reconciliatio.

Vltraiecti vestigium obtinet veteris pœnitentiū recōciliationis hebd. sancta.

non sicut Baptismus repeti non potest, quid est enim aliud, quàm o- »
ratio super hominem? subtexuit huius dicti ætiologiam: Nam quod in »
Typo vnitatis, inquit, Petro Dominus dedit potestatem, vt id solueretur »
in cælo, quod ille soluisset in terra, manifestum est, quòd illa vni- »
tas etiam vna columba perfecta sit dicta. Et quibusdam interpositis: »
An fortè per orationes Sanctorum spiritalium, qui sunt in Ecclesia, »
tanquàm per columbæ creberrimum gemitum magnum geritur Sa- »
cramentum, & occulta inspiratio misericordiæ Dei, vt eorū etiam pec »
cata soluantur, qui non per columbam, sed per accipitrem baptizan- »
tur, si ad illud Sacramentum cum pace vnitatis Catholicæ accedunt?

Quod si ita est, cur non ergo per eorum orationes, cùm quisque ab hæresi aut schismate ad pacem Catholicam venit, eius peccata absoluuntur? Quæ extrema Augustini verba perspicuè sonant illud superius, Quid est nisi oratio super hominē, de hæretici aut Schismatici reconciliatione accipiēdum, cui manus imponebantur & Episcopi & Cleri,

Manus impositio in schismaticorum publica recõciliatione nõ est nisi oratio.

vnà cum ipsorum atque populi oratione. Hæc igitur manus impositio quid est aliud, quàm oratio? Re certè aliud est ab oratione, sicuti cursus à meditatione: sed non fine atque scopo, quòd ad idem adhibeatur, atque spectet, vt scilicet Ecclesiæ precibus Spiritum sanctum & charitatem impetret schismaticus reconciliatus: quod illo manus impositionis Typo atq; Symbolo Episcopus atq; Clerus adumbrat. Quemadmodum ipse D. Augustinus eodem hoc volumine lib. 5. cap. 23. explicat: Si nõ ab hæresi veniente adhiberetur manus impositio, tanquã » extra omnem culpam esse iudicaretur: propter charitatis autem copu- » lationem, quod est maximum donum Spiritus sancti, sine quo non va- » lent ad salutem, quæcunque in homine sancta fuerint, manus hæreticis correctis imponitur. An non igitur aliò detorqueat Caluinus Augustini verba, quàm ab ipso sunt dicta, penes æquum rerum arbitrum iam esto iudicium. Quod enim ille de extremo reconciliationis siue schismaticorum, siue hæreticorum, siue denique pœnitentium actu, quæ manus impositione tanquàm colophone absoluebatur, pronunciat, iste in Sacramentum longè aliud vult competere. Cæterùm quàm sit ineptum, rebus longè diuersissimis vnam tribuere actionem, propter vocis communionem, non obseruata eius æquiuocatione, vt manus impositionem, quæ est in schismaticorum iam dudum confirmatorum, aut hæreticorum reconciliatione, ad Confirmationem traducere, quod facit Caluinus, viderit nunc Lector candidus. Volebat Caluinus, si res aliter se haberet, quàm persuadere imperitis conabatur, non modò se conuitiis, sed sputis etiam obruendum. Verùm nos pro sputis ei comprecamur saniorem mentem, qua Catholicam agnoscens de Confirmationis Sacramenti efficacia & vi, & Chrismatis dignitate doctrinam in posterum definat, aut se ipse fallere, aut alios à recto abducere. Pro conuitiis non maledicta regerimus, sed benefacta reponimus, optantes scilicet tam illi quàm Symmistis omnibus, qui à fidei veritate hallucinantes, extra Christi Ecclesiam perniciose oberrant, clarum doctrinè verè Euangelicæ, atque liquidò Apostolicæ, certoque Catholicæ lumen, quo illustrati, ad verum Christi Iesu animarum nostrarum pastoris singularis ouile reuersi, illius teterrimi iuxtà ac sæuissimi lupi tartarei, leonisque rugientis faucibus salutariter eripiantur, & potestatibus tenebrarum, quibus immersi pereunt, eruantur, incolumesq; pristinæ saluti, in quam per Catholicæ Ecclesiæ Baptismum inserebantur, reddantur, saluique nobiscũ in illud æternum Christi regnum nobiscum pariter transferantur.

Caluinũ aliò verba Augustini detorquere, quam ab illo sunt scripta.

Caluinus fraudis cõuictus pro sputis piã refert sanę mentis imprecationem.

CA. XXIX.

Sacri olei seu Chrismatis antiquitas Apostolos redolet.

OStenso, Confirmationem rectè inter Sacramenta, quę gratiam efficiunt, à Catholicis iuxta doctrinam liquidò Apostolicam ac certò Catholicã accenseri, restrictè sacri Chrismatis ritè isto in Sacramento adhibiti, indigneque ab aduersariis nõ contempti modò, sed etiam defœdati, verbisq; fœtidis conspurcati, defensio nobis est aggrediẽda.

Huius

Huius antiquitas ex locis Scriptorum veterum obiter antè commemoratis, arguto Lectori facilè subolescat, sed infirmorum atque rudiorum fratrum causa est quidem illa manifestiùs in lucem, tanquàm ex latebris protrahenda. Quanquàm autem plerique huius ætatis sacrosanctum Chrismatis vsum doceant in Catholica Christi Ecclesia fuisse adhibitum, in illius signi, quo Spiritus Sanctus in Confirmatos visibiliter veniebat, locum, Apostolosque illo non fuisse vnquàm vsos, dabimus tamen pro virili operam, vt æqui boni Lectoris arbitrio à veritate non videatur abhorrere, Ecclesiam Christianam ab ipsis Apostolorum vsque temporibus, ad eorum exemplum cõfirmatos, isto Chrismate delibuisse, atq; salubriter inunxisse. Cùm ante annos mille circiter quadringentos quidam Orientalis Ecclesiæ Episcopi annuam sacri Chrismatis consecrationem negligenter intermitterent, alii temerariam istam nouitatem, pro eo ac decuit, grauiter molesteque ferentes, Apostolicam Romanæ Ecclesiæ sedem ex more omnium in vniuersum, quæ in orbe quaquà versum patet, sunt, Ecclesiarum Christianarum, vti inferiùs erit demonstrandum, consulunt. Eorum literis clarissimus Christi Martyr Diuus Fabianus, qui id temporis Romanæ pręfuit Ecclesiæ, grauiter admodùm prudenterque respondit, quæ ab " Apostolis, eorumque successoribus sunt ordinata, & instigante Spiri- " tu sancto instituta, nec per dissimulationem esse negligenda, nec præ- " sumptione aliqua peturbanda: quare vt illos nouatores, qui Chrisma " quotannis iuxta publicum Ecclesiarum ritum innouare recusabant, " non modò aduersus Romanam consuetudinem agere demonstrat, " verùm etiam Orientalem: quorum temerariam audaciam vt castiget, " atque præcipitem cohibeat præsumptionem, ex Christi Domini in- " stituto, Apostolorumque Traditione simul & obseruatione in prin- " cipibus Christianæ religionis Ecclesiis Romana, Antiochena, Hiero- " solymitana, atque Ephesina ad illum modum fieri solitum illis suffra- " gantibus testatur: In illa enim die, inquit, Dominus IESVS post- " quàm cœnauit cum discipulis suis, & lauit eorum pedes, sicut à Sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Chrisma conficere docuit. Et paulò pòst: Sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda, quia nouum Sacramentum est per singulos " annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis Ecclesiis " cremandum. Ista à sanctis Apostolis successoribus eorum accepimus, " vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana Ecclesia, & An- " tiochena à tempore Apostolorum custodit, hæc Hierosolymorum & " Ephesianorum tenet, in quibus Apostoli præsidentes hæc docuerunt, " & vetus Chrisma incendi, & non ampliùs quàm vno anno vti permi- " serunt, atq; deinceps nouo frui, & non veteri iubentes docuerunt. Quę " grauissima sanctissimi & huius doctissimi Martyris Christi sententia, si suo

Chrisma à Christo Domino institutũ.

si suo dignam pondere apud omnes inueniret autoritatem, haud quidem pluribus ad eandem rem foret opus. Verùm quia Romanæ Ecclesiæ odium nimis quàm Vatinianum nonnullos tanquàm œstro percitos, ita in præcipitem atque vesanum agit furorem, vt non præsentis modo Ecclesię mores oderint acerbißimè, autoritatemq́ue despicatui ducant contemptißimè: verùmetiam Apostolicæ illius ætatis Episcopos, licet vitæ sanctimoniâ præcipuos, licèt rara eruditione eximios, licèt contemptu rerum omnium, huiusq́ue adeò vitæ propter Euangelium admirandos, tanquàm despicatißimos homines, & contemptißimos Episcopos tam abominantur, quàm execrantur, vt est omnium istorum hominum ingenium, qui sese in Christi Apostolos transfigurantes, Christi Ecclesiam cum portis inferi infestißimè oppugnant: 2.Cor.11. Matth.16. quia, inquam, odium istud verè Sathanicum, illoq; serpente antiquo Diabolo fratrum accusatore dignißimum, prorsus ita agit præcipites, vt magis cogitent, à quo dicatur, quàm quid, quibúsue subnixum rationibus dicatur, considerent, res quę in pręsentiarum agitur, prolixiore oratione est persequenda. Qui igitur allato iamiam D. Fabiani Martyris testimonio minùs, quàm par est, tribuendum putat autoritatis, quòd ex illa Romana Ecclesia sit profectum, is obsecro animo perturbatione vacuo ipse consideret, & contempletur, illamq́ue de Chrismatis institutione sententiam, non tam vnius Fabiani niti asseueratione, quàm ipsa rei veritate perspicua. Siquidem non tam Romanæ suæ Ecclesiæ ritum illactenùs constanter obseruatum vrget, quàm publicum Christianæ per vniuersum terrarum orbem Ecclesiæ morem perpetuò obseruatum, & eò vsq; varietate omni exclusa, vbiq; custoditum.

Fabiani sententiam omniũ Ecclesiarum suffragijs esse subnixam.

" Hæc sancta Romana Ecclesia, inquit, & Antiochena à tempore Apo-
" stolorum custodit Ecclesia. Hæc Hierosolymorum & Ephesianorum tenet, in quibus Apostoli præsidentes hæc docuerunt. Iam quis adeò Ecclesiasticarum rerum est imperitus, qui hisce quatuor Ecclesiis nominatim commemoratis nesciat in vniuersum omnes tanquàm in matricibus, aut si malis seminariis, fuisse comprehensas atque conclusas. Quid quòd tanquàm Patriarchales istæ reliquas plerasque omnes, vt filias sibi in Domino habuerint subiectas? Proinde nisi annua sancti Chrismatis innouatio ita indubitatò Apostolicæ fuisset Traditionis, quæ in illud vsque temporis apud omnes ritu sempiterno viguisset, non modò probabilem vllam doctißimi simul & sanctißimi Martyris epistola argumenti speciem præbuisset, sed impudentem quoq; eius audaciam, stupidamq́ue stoliditatem, nimis quàm manifestè prodidisset. Quippe qui falsam rei in controuersia positę originem altiùs, quàm res erat, frustrà repeteret. Verùm, vti diximus, res ista tam in confesso erat apud vniuersos Traditionis Apostolicæ, vt principum illarum Ecclesiarum suffragio nihil dubitarit satis superq́ue aduersus nouatores illos confirmatam, & ab omni nouationis præsumptione vindicatam.

vindicatam. Quòd si audire iuuat, quíd nam Ecclesia quoq; Africana de sacri Chrismatis exordio antiquitùs senserit, agè D. illum Cyprianũ in huius rei testimonium accersamus, qui Carthaginensi Ecclesiæ Africanarum omnium principi præsidens, suo vnius suffragio subditorum planè omnium abundè exponat sensum: Hodie in Ecclesia cum cæteris vnctionibus ad populum acquisitionis sanctificandum, inquit Serm. Feria 5. hebdo. sanctæ de vnctione Chrismatis habito, in participationem dignitatis & nominis sacrum Chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum Regiæ & Sacerdotalis gloriæ exprimit vnitatem, quibus dignitatibus initiandis diuinitùs est vnctio instituta. Ac ne quis hic mysticas priscorum illorum Mosaicorum rituum somniet vnctiones, altera inde promenda est sentẽtia: Nec tamen cessantibus his, inqt, quæ ritui antiquo inoleuerãt, cùm iam in populo Christiano circumcisio fideliter dãnabilis, & sacrificia idololatriæ imputarentur, vnctionis mysterium religio Christiana contempsit: sed cæteris generali Sanctorum consensu damnatis, non solùm ab Regibus & Sacerdotibus vnctionis honor permansit, in omnẽ populum Catholicum effusa est huius gratiæ plenitudo. Et statim: Nec immeritò huic diei assignata est tanti operis causa, & ex hoc Sacramenta hęc obtinuêre initium, quo hodie in Sacramento, calicis Christi & Ecclesiæ vnitas, in lauacro pedum concors societas, & donaris inuicem charitas, & subiecta humilitas: in vnctione Christiani nominis dignitas, & excellentiæ spiritualis propriæ data est, & confirmata filiis adoptionis perpes autoritas & dignitas perseuerans. Ex duobus hisce duorum verissimorum Christi Martyrum testimoniis neminem omnium, quos Sol videt, obesioris adeò naris arbitror, cui non sacrosancta illa salubris olei & fragrantissimi balsami consecratio Apostolicam redoleat institutionem. Ille quidem hoc Chrismatis Sacramentum eos quotannis innouandum, & non ampliùs quàm vno anno adhibendum, sed nouo, & non veteri vtendum tradidisse, disertissimis verbis contestatur: hic verò vnctionem olei cum balsamo ad populum acquisitionis sanctificandum diuinitùs esse institutã, atq; religionem Christianam cessantibus his, quæ antiquo Mosaicæ legis ritu inoleuerant, vnctionis mysterium nõ contempsisse, sed iis generali Sanctorum consensu damnatis, in omnem populum Catholicum esse effusum apertiùs loquitur, quàm vt eius sententia aliquem vel communis sensus compotem fugiat. Si igitur sacrum Chrisma Apostoli quotannis innouandum iusserunt, nec ampliùs quàm vno anno vtendum permiserunt, ân ab eorum ministerio putandum est alienum, hoc ipsum illos fecisse, quod successoribus suis tanta seueritate faciendum præscripsere?

Ecclesiam Africana Chrisma à Chrĩo credidit institutum, atque ab Apostolis traditum.

Apostoli iusserunt Chrisma quotãnis innouandum.

Ad hæc cùm D. Marcus testetur, Apostolos, Christo Domino adhuc superstite, infirmos oleo vnxisse, nec quidẽ ex eius imperio, quod certè ex scriptis Euangelii literis liqueat, ân eorum obedientia erga

Apostoli an Chrisma consecrarint.

Christum Dominum summa atq; singularis patiatur Christo iubẽti, quod ex Diuorum Martyrum testimoniis liquet, adeò fuisse immorigeros, vt isti imperio abundè putarent factum satis, si non per se ipsi Chrisma conficerent, sed ab aliis conficiendum procurarent? Quo pacto obsecro nouum quotannis Chrisma consecrandum, & vetus quotannis cremandũ docuerunt, vt ait Fabianus, nisi suo id exemplo mõstrantes, verbisque ac ritibus præeuntes, suis discipulis tradidissent? Putás ne D.Iacobum Apostolum re ipsa fratribus Christianis exhibuisse, " quod aliis faciendũ præscribit? Infirmatur quis in vobis, inquiens, in- (Iacob.5.) " ducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini. Quod si eos aliquando in omni vita fecisse non videatur absurdũ, qui obsecrò à veritate abhorreat, Apostolos populum Christi mysteriis initiatũ, sacro Chrismatis oleo delibuisse? vt quẽadmodũ Christus à Chrismate dictus est: ita & participes eius, quotquot sunt, quod est apud Cyprianum, consortes sint tam vnctionis quàm nominis. Sed ne quid in pii lectoris animo resideat scrupuli, audiamus quid nam Apostoli suis adhibuerint discipulis à se baptizatis. Testatur vetustißimus idemque grauißimus Scriptor Michaël Syngelus Ierosolymitanus, in Diui Dionysii Areopagitæ encomio, eum Catechizatum, Exorcizatum, Baptizatum, Candida vestitum, τῆς τελείας καταξιοῦσθαι, perfectione (sic enim & Ambrosius lib.3.cap.2.de Sacrament. Confirmationem notat) dignum fuisse habitum, & lucis armis indutum. Sed magis rem, quæ in præsentiarum agitur, demonstrat, quod subtexuit de eodem Areopagita, gratia illa, quæ ex Baptismo est, obmunitus, τῷ θείῳ χρισέως ἀλείμματι, diuino vngebatur vnguento: quod cùm sub annum Christi paßi circiter decimum octauum, id est, sub annum Dñi quinquagesimum contigerit, Athenis Paulo Christum Euãgelizante, quis meritò ambigat, quin sacrum Chrismatis oleum ipsis Apostolorum temporibus fuerit in Confirmatione vsitatum? Suffragatur nobis & vetustißimus Latinus Scriptor D.Honorius Augustodunẽsis libris, quibus Gemma animæ titulus est: Sciendum est, inquit, lib.3.cap.106. quòd Apostoli & eorum discipuli in fluuiis, vel stagnis, vel in fontibus baptizabant: sed Clemens, docente Petro, Chrisma vel oleum addidit: Cæterùm nos hîc adeò ipsa Christianæ religionis exordia non vrgemus, quasi Apostolos Spiritum sanctum Baptizatis contulisse, non nisi adhibito Chrismatis oleo sentiamus: (hæc enim sacri Chrismatis loca quasi aphetica, vnde vitalem cursum auspicantur Astrologi, nos iis libenter concedimus supputanda, quibus ad istiusmodi ocium est & ingenium) sed quòd constituta Christianę religionis Republica, suisq; legibus atq; ritibus conformata, venientibus temporibus suo exemplo aliquãdo ostenso voluerint consulere. Siquidem visibilem Spiritus S. in Baptizatos illapsum non fidelibus sed infidelibus norant, vti & signa, prodigiaq; in vniuersum omnia, ad quoddã tempus duraturum. (1.Cor.14.)

Si Apostoli consecrarunt Chrisma, cur non & Baptizatos vnxèret

Vnxerint

Vnxerint ergo Apostoli oleo, non vnxerint, nostra haud ita multùm refert, vt contentiosè atque pugnaciter velimus defendere, quasi adamatum nostri ingenii inuentum: modò certum constet, Apostolos sacri Chrismatis vsum Ecclesiis præscripsisse, atque obseruationem tradidisse, quæ illud quotannis innouandum ad populum acquisitionis, quod ait Cyprianus, sanctificandum docuerit.

CA. XXXI. Chrismatis vsus atque effecta.

EX re autem magis fuerit, saluberrimum huius sacri Chrismatis vsum effectumque cognoscere atque perdiscere. Quod igitur Baptismo est aqua, hoc Confirmationi est oleum siue Chrisma. Nam vtrumque materiæ loco adhibetur, tanquàm visibile signum ad inuisibilis gratiæ significationem demonstrandam. Sicuti autem aqua corpus tangit, & cor abluit, quod ait Augustinus: ita Confirmationis oleum frontem linit, & animam spiritali atque inuisibili Spiritus sancti Charismate inungit, atq; imbuit, donisque gratiarum copiosiùs perfundit. Siquidem oleum istud visibile est symbolum inuisibilis illius gratiæ, qua Christus semel à Patre inunctus, non ad mensuram, sed pleno gratiarum omniũ cornu. Nos Christianos sui tam nominis quàm vnctionis consortes, vt latenter, ita salutariter oblinit, atque perungit. Quod quia ab aduersariis pugnacissimè reiicitur, atque despicatissimè ridetur, ex probatissimis Scriptoribus accuratiori opera est confirmandum.

Psal. 44.

Audiant igitur arrectis auribus, quid nam D. Augustinus de admiranda huiusce olei vi explicatissimis verbis docet, qui nullam patiantur omninò, nisi hominis manifesto furore insanientis, aut detorsionem, aut tergiuersationem. Quomodo ergo Deus non est, inquit, capite 26. de Trinit. 15. qui dat Spiritum sanctum? imò quàtus Deus est, qui dat Deum? Neque enim aliquis discipulorum eius dedit Spiritum sanctum: orabant quippe, vt veniret in eos, quibus manũ imponebãt, non ipsi eum dabant: quem morem in suis Præpositis etiam nunc seruat Ecclesia. Et quibusdam interiectis: Propter hoc, inquit, & Dominus ipse Iesus Spiritum sanctum non solùm dedit vt Deus, sed etiam accepit vt homo, propterea dictus est plenus gratia. Et manifestiùs de illo scriptum est in Actibus Apostolorum, quoniam vnxit eum Deus Spiritu sancto. Non vtique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo Baptizatos vngit Ecclesia. Quòd autem non inaniter ista visibilis vnguenti delibutio Baptizatis adhibeatur, sed prorsus efficaciter liquidis admodùm verbis Florens Tertullianus veteris Ecclesiæ Christianæ fidem explanans, affirmat: Exinde egressi de lauacro, inquit libro de Baptismo, eos instruens, qui simpliciter credidisse contenti, non exploratis rationibus Traditionum intentatam probabilem fidem per imperitiam portant, perungimur benedicta vnctione de pristina disciplina, qua vngi oleo de cornu in Sacerdotio solebant, ex quo Aaron à Moyse vnctus est, vnde Christus dicitur à

August. de Trinit. 15. cap. 26.

Tertullia. de Baptismo.

" Chrismate, quod est vnctio, quæ Domino nomen accommodauit, fa-
" cta spiritalis, quia Spiritu vnctus est à Deo Patre, sicut in Actis: Colle-
" cti sunt enimuerò in ista ciuitate aduersus sanctum filium tuum, quem
" vnxisti. Sic & in nobis carnaliter currit vnctio, sed spiritaliter proficit:
" quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quòd in aqua mergimur:
" spiritalis effectus, quòd delictis liberamur. Dehinc manus imponitur
" per benedictionem aduocans & inuitans Spiritum sanctum. Cuius in verbis si quid explicatioris sententiæ desideres, adhibe illius discipulum D. Cyprianum explanatorem, qui oratione admodùm luculenta exponat, quod à Magistro illo suo nocturna versato manu, versato diurna, dicebatur obscuriùs, quó nam scilicet pacto carnalis vnctionis actus spiritaliter proficiat Baptizatis: Nihil hoc oleum, inquit Sermone de vnctione Chrismatis, commune habet cum liquoribus, qui ex quorundam fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius est crassitudine penetratiua, quę secundum quasdam naturales rationes emollit & temperat spissamenta humorum, quos solet intrinsecùs astringere siccitas aliqua, vel corruptio conglobare. Non hęc medendis corporibus est vnctio instituta, quia sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentiùs operatur, sed adest veritas signo, & Spiritus Sacramento, vt & ipsis rerum efficientiis gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur autoritas Deiformi conuersatione & cælestibus moribus, innotescat. Et iterum: Ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiones, quas Spiritus sanctus, pro vt vult, singulis distribuit, & largitur. Ex huius vnctionis beneficio & sapiētia nobis & intellectus diuinitùs datur, consilium & fortitudo cælitùs illabitur, scientia & pietas & timor inspirationibus supernis infunditur. Hoc oleo vncti, cum spiritualibus nequitiis colluctamur, nec fœtoribus spuriis imbui possumus, qui balsami spiritualis odore fragramus. Hinc satis liquidò discas Christiane Lector, vt mea quidem fert opinio, esse multò verissimum, quod ex Diuo Augustino diximus, visibile Chrismatis oleum esse inuisibilis gratiæ donorumque Spiritus sancti symbolum, quibus Christus Baptizatos liberaliter perungit, atque opulentè perfundit. Cæterùm ne quis existimet, Africanam Ecclesiam, cuius tria produximus columina, hûc duntaxat in modum sensisse, agedùm verò, ne nostra testium probatissimorum quadriga, qua obscuriorem veritatem in propatulam lucem ex tenebris studemus prouehere, vna sit rota mutila, eam ex Occidente petamus. Diuus itaque Ambrosius præcipuum Catholicæ Christi Ecclesiæ in Occidente columen, his, qui mysteriis initiantur, in memoriam reuocans, quæ nam, quantaque beneficia à Christo Domino sint consecuti: Repete, inquit, ex Christi persona Baptizatos, confirmatosque compellantis cap. 7. qui accepisti signaculum spiritale, Spiritum sapientiæ & intellectus, Spiritum consilii atque virtutis,

Cyprian' suum magistrū explanat.

Cyprian.

Ambros.

Spiritum

Spiritum cognitionis atque pietatis, Spiritum ſancti timoris, & ſerua „ quod accepiſti. Signauit te Deus pater, confirmauit te Chriſtus Do- „ minus, & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis. Rurſum libris de Sa- „ cra.ritus ſacros Neophytis exponēs ipſis dudum adhibitos: Ergo mer- „ ſiſti, inquit lib.2.cap.7. veniſti ad Sacerdotem (quem hoc loco, vt alibi „ ſæpè apud Ambroſium & Auguſtinum, aliosque eius ætatis Scripto- „ res, Epiſcopum accipiendum arbitror) quid tibi dixit? Deus, inquit, pa „ ter omnipotens, qui te regenerauit ex aqua & Spiritu ſancto, ipſe te vn „ gat in vitam æternam. Similiter lib.3.cap.2. Sequitur ſpiritale ſignacu- „ lum, inquit, quod audiſtis, hodie legi, quia poſt fontem ſupereſt, vt per- „ fectio fiat, quando ad inuocationem Sacerdotis Spiritus ſanctus infun „ ditur, Spiritus ſapientiæ & intellectus, Spiritus conſilii atque virtutis, „ Spiritus cognitionis atque pietatis, Spiritus ſancti timoris. Septem „ quaſi virtutes Spiritus: Et omnes quidem virtutes ad Spiritum perti- „ nent, ſed iſtæ quaſi cardinales ſunt, quaſi principales. Et ſtatim: Iſtæ „ ſunt ſeptem virtutes, quando conſignaris: nam, vt ait Apoſtolus ſan- ctus, quia multiformis eſt, inquit ſapientia Domini noſtri, & multifor mis ſapientia Dei, ita multiformis eſt Spiritus ſanctus, qui habeat di- uerſas variaſque virtutes. Pulchrè hic ex Occidente teſtis cum tribus illis Africanis congruit, atque ſimplici veritatis oratione Catholicam Chriſtianæ ſui temporis Eccleſiæ doctrinam de ſalutari Chriſmatis vi, atq; inuiſibili gratiarum Spiritus ſancti in Baptizatos effuſione ita ad viuum depinxit, vt eandem prorſus Apoſtolicæ fidei faciem, & in illis per id temporis Eccleſiis, & noſtris, quas hodie Sol vbique adhuc gen- tium videt, Catholicis clarè reſplendentem, luculenterque refulgen- tem ſit agnoſcere. Hoc ipſum ex futilibus aduerſariorum ratiunculis, quibus Confirmationem Chriſtiano populo ſacrilegā audaciā conan tur eripere, & proteruis conuitiis, quæ tam in ſacrū Chriſmatis oleum petulanter, quàm in veteres Scriptores huius doctrinæ aſſertores pro- caciter iactant, pleniùs equus rerum arbiter nullo negotio animaduer- tat. Peragitur hæc Confirmatio vnctione, inquit Caluinus inſtitution. cap.19. & hac verborum formula: Conſigno te ſigno ſanctæ crucis, & Confirmo te Chriſmate ſalutis in nomine Patris, Filii, & Spiritus ſan- cti. Pulchrè omnia & venuſtè. Sed vbi Dei verbum, quod Spiritus ſan- cti præſentiam hic promittat? Ne iota quidem obtēdere poſſunt: vnde ergo nos certiores facient, Chriſma ſuum eſſe vas Spiritus ſancti? Vide- mus oleum craſſum, ſcilicet pinguem liquorē, præterea nihil. Accedat, inquit Auguſtinus, verbum ad elementum, & fiet Sacramentum. Hoc inquam, verbum proferāt, ſi quidquā nos intueri in oleo volūt aliud, q̄ oleū. Si Caluinus iſta D.Aug. verba reputabat idonea, quibus tanquā telo acuminato Catholicos ad proferendum inſtitutę à Chriſti Spiritu Confirmationis verbū adigeret, nō ſanè poterit alia eiuſdē D. Aug. ſui teſtis verba tanquā friuola & nugacia reiicere, quibus Confirmationē,

[Left margin, beside „fectio fiat…“ – „…nent, ſed iſtæ…“: Sacerdos illa ætate antonomaſticôs pro Epiſcopo.]

[Right margin, beside „ſunt ſeptem virtutes…“ – „…uerſas variaſque virtutes…“: Cardinales ſeptem virtutes donantur per Cōfirmationē.]

[Right margin, beside „tem ſit agnoſcere…“ – „…caciter iactant…“: Chriſmatis vſus aduerſus Caluini ratiunculas defēſus.]

[Right margin, beside „inquit Auguſtinus…“ – „…teſtis verba…“: Caluini telum ex Auguſtino in Catholicos proiectum ex eodē in ipſum reiicitur.]

Aug. oleũ Chrismatis pronũciat Sacramentũ sicut Baptismum.

siue manuum impositionem eiusdem planè generis docet esse Sacramentum, cuius est Baptismus. Hisce enim verbis in diserta illa aduersus Petiliani literas oratione de sacro oleo, quo Baptizatos vngit Ecclesia, suam pronunciat sententiam: Sacramentum Chrismatis, inquiens libr. 2. cap. 104. in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, " sicut ipse Baptismus. Et quò eiusdem prorsus generis doceat Sacramentum nullo discrimine à Baptismo diuersum: Discerne visibile sanctum " Sacramentum, inquit, de eodem Chrismate ibi loquens, quod esse & " in bonis & in malis potest: illis ad præmium, illis ad iudicium, ab inui- " sibili vnctione charitatis, quæ propria bonorum est. Ad hæc, ne vna sententia suam ex Augustino sententiolam, ceu clauum clauo pulsam clamitet Caluinus, vna atque altera est adiicienda: Si ergo ad hoc valet, " inquit lib. 5. contra Donat. cap. 20. quod dictum est, Deus peccatorem " non audit, vt per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo " exaudit homicidam deprecantem vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Et contra Faustum li. 19. ca. 14. Euangelica Sacramenta veteribus comparans, tantoque diriora pro eis subeunda esse Christianis supplicia, quàm Iudæis pro Mosaicis, quantò hæc illis nunciatiuis sunt præstantiora, disertè signum Christi, quòd alii Signum Do- " mini, alii Signaculum Dominicum, alii Sigillum, alii denique Con- " signationem illa ætate dicebant, inter vera Christi Sacramenta annu- " merat: Si tres pueros Danielemq; prædicamus, &c. si Machabæos præ- " ferimus, quantò magis pro Baptismo Christi, pro Eucharistia Christi, pro signo Christi ad omnia perferenda paratior esse debet Christianus?

Signũ Dñi Aug. ætate quod Cypriani signaculũ Dñicum.

Si igitur Caluinus suam ex Augustino allatam sententiolam à nobis vult recipiendam, nostras vicissim ex eiusdem Augustini libris sententias deductas iusto cum autoritatis pondere recipiat, oportet: sin nostras reiicit, aut subtili commento aliorsum detorquendas, aut callido inuento putat peruertendas, nemo tardi adeò est ingenii, qui non videat eisdem machinis inuictum illum suum, quem putat, arietem frangi atque profligari. Nos equidem vtrasque Augustini sententias recipimus, & verbum accedens ad elementum facere Sacramentum: & Sacramentum Chrismatis, siue olei, siue signi Christi, esse in genere visibilium signaculorum sacrosanctum, sicut Baptismus.

CA. XXXI. Quódnã verbũ Dei de Confirmatione habuerit Catholici Patres.

SEd vbi Dei verbum, inquiat Caluinus, quòd Spiritus Sancti præsentiam hîc promittat? Non ignorauit hoc Dei verbum Augustinus, qui toties incunctanter adeò inuisibiliter atque latenter Spiritum sanctum per manuum impositionem Baptizatis dari affirmat. Non ignorauit hoc Dei verbum D. Cyprianus, cum Africanorum Episcoporum triginta duorum cœtu, qui Baptizatos vngi necessum esse contendit, vt accepto Chrismate habere in se Christi gratiã possint, epist. 12. lib. 1.

Non

" Non ignorarunt denique hoc Dei verbum principes illæ per orbem
" Christianum Ecclesiæ ab Apostolis ita institutæ, Romana, Antiochena, Hierosolymitana, & Ephesina, vti ex sanctissimi Christi Martyris, eiusdemque doctissimi Fabiani testimonio confirmauimus. Apostoli igitur sicuti à Christo in Cœna mandatum acceperant de Chrismate quotannis innouando, & populis ad sanctificationẽ adhibendo, quod ex Fabiani monumentis, atq; D. Cypriani suprà ostensum est: ita hoc Sacramentum non sine Dei verbo in Ecclesias inuexerunt: quod Apostolorum factum, perpetuaque Chrismatis tam innouandi, quàm Baptizandos inungendi obseruatio ab Apostolis in Cypriani, Ambrosii, atq; Augustini tempora decurrens, in nostrã vsq; ætatem promanans, moderatissimo cuiq; homini Christiano grauissimi satis argumẽti fuerit, rem istam, & in Ecclesiis Christianis vniuersis semper receptissimã, & apud Scriptores maximos dudũ cõmemoratos in primis prędicatã, non citra iudubium Dei verbum Christiano populo esse adhibitam. Verùm enimuerò quia confidentiùs, dubites an impotẽtiùs, Caluinus nobis insultat, ne iota quidẽ pro confirmãdã sacra Confirmatione nos posse obtendere, agedũ experiamur, num vel iota vnũ sacris in literis, quas ille duntaxat verbi Dei nomine dignatur, sit reperire, quod Sacramento manuũ impositionis, siue Cõsignationis, siue sacri Chrismatis indubiam Spiritus S. pręsentiã polliceatur. Christus à morte rediuiuus ad Patrem rediturus, Apostolis præcipit, vt Hierosolymis maneãt, Spiritum S. paulò pòst accepturi: Ecce, inquiens Luc. vlt. mittã promissum
" Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, quoadusq; induamini
" virtute ex alto: siue vt D. Luc. Acto. 1. refert, accipietis virtutẽ superueni
" entis Spiritus sancti in vos: quã promissionẽ die Pentecostes nemo ambigit fuisse impletã. Quã igitur Apostoli acceperãt ex Christi promisso illapsi visibiliter Spiritus sancti virtutẽ, eandem fratribus Christianis Christo per Baptismũ insitis eadem ex promissione cõmunicandam existimarunt. Quemadmodũ enim ipsi in Baptismo Spiritum sanctũ procul dubio cùm suscepissent, ex Christi tamẽ iussu aliã superuenientis Spiritus sancti virtutẽ eos expectare oportuit: ita & Christianis post susceptũ in Baptismate Spiritum sanctum alia eiusdem superuenientis dona fuêre expectanda. Nam ꝙ illa mittendi pòst Christi ad cælos reditum Spiritus S. promissio non solos peculiariter spectauerit Apostolos, sed omnes in vniuersum Christianos, suo ipse Christus demonstrauit facto. Linguæ siquidẽ dispartitæ indubia illapsi Spiritus S. symbola super singulos illorum 120. Christianorũ sedebant, omnesq; Spiritu S. repleti, cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus S. dabat eloqui illis. Quod ne quis de solis Apostolis intelligat, prophetia Iohelis ad miraculũ rei istius confirmandũ à Petro allata prohibet. Qui ergo cum Apostolis erant Hierosolymæ id temporis fratres, eandem cũ eis superuenientem Spiritus sancti acceperunt, ex Christi dono dudum

Ecclesiæ

Acto. 1.

Luc. vlt.

Verbũ Dei quódnam habeat Catholici pro Confirmationis Sacramento

Christi promissio de mittendo Spiritu S. Apostolis Baptizatis facta, ad omnes Baptizatos pertinet.

Linguæ igneæ Spiritus sancti symbolũ, non Apostolorum modò capitibus insedere, sed Christianorum oim.

Ecclesiæ toti Christianæ promissam in Apostolis, ceu membris principalibus, virtutem.

Quò sanè facto luculenter adeò non tam descripto, quàm graphicè depicto D. Lucas præclaram illam Christi in cælum ascendẽtis promissionem lectissimis verbis secũdò rememoratam haud obscurè demonstrauit ad vniuersum Christiani ouilis gregẽ pertinere. Siquidem tenellus ouicularum Christi grex non minùs robustiore suarum virium admodùm infirmarum habebat opus firmamento, atq; Apostoli ipsi illarum arietes, quos Prophetæ dicunt, pastores, duces, atque propugnatores. Quibus si post familiarem cum Christo triennii conuictum atque consuetudinem, post multos adeò dulces sermones, post tot stupenda visa miracula, post susceptum denique non in Baptismo tantùm, sed eius resurrectionem quoque Iohã. 20. Spiritum sanctum, opus fuit virtute ex alto, id est, cœlesti animorum robore, quo aduersus vana huius mundi terriculamenta firmarentur, diuinoque præsidio, quo aduersus ingenitum hominibus malorum metum munirentur, quid de illis æquum est sentiamus, qui post Christi mortem Euangelicam suscipientes doctrinam, in Christianã accesserunt Ecclesiam? An eos plus cælestis gratiæ in Baptismo, quàm Apostolos dixeris accepisse? An illo gratiarum Spiritus sancti auctario minùs quàm Apostolos post Baptismum crediderís eguisse? Proinde cùm hi pari cum Apostolis, ne dicã maiori, virtutis ex alto superuenientis necessitate tenerentur obstricti, rectè in vniuersum suum Christus effudit ouicularum tenerrimarum gregem, quod ipsarum pastoribus atque curatoribus promittebat. Si suspicaris, Apostolis singulari quadam opus fuisse virtute contra infestissimos Euangelii hostes in ipsorum perniciem inprimis incumbentes, qua plerique alii non indiguerint: certè vt eos copiosiori diuino auxilio, robustiorique cælesti præsidio hanc ob rem eguisse non inficior: ita Christianos extra Apostolorum numerum ad suæ imbecillitatis firmitudinem, nullo Spiritus sancti subsidio post Baptismũ accumulando corroborandam habuisse opus pernego: non quasi infirmam, inualidámue Spiritus sancti in Baptismo dati sentiamus virtutem: quis enim istud citra atrocissimam sacrilegæ impietatis afferat blasphemiam? sed quòd Christo Domino gratiarum Spiritus liberalissimo distributori, ac, ita dixerim, chorago, ita videatur pro sua in populum sibi peculiarem voluntate atque pietate, varia variis vicibus Spiritus sancti effundere charismata: siue ad suam in nos liberalitatem sæpiùs iteratam gratiùs commendandam: siue ad nostram, qua laboramus miseri infirmitatem, vt humilitatẽ animi retineamus, nihil nobis alienis donis placentes, contestandam.

Christianis oibus non min' post Baptismũ superuenientẽ Spirit' sancti virtute opus fuisse ac ipsis Apostolis.

Liquet itaq; ex superioribus, non Apostolos modò, sed quotquot illis sese adiunxerãt, Christianos post Baptismum ex Christi promisso superuenientem accepisse Spiritus sancti virtutem, nulla re externa huius

huius inuiſibilis gratiæ in ſymbolum humanitùs adhibita, ſed linguis quaſi igneis eam viſibiliter teſtantibus in eorum ſingulos cælitùs demiſſis, ad vberiores fortè Spiritus ſancti primitias ſignificandas. Hanc autem ſuperuenientem Spiritus ſancti virtutem quó nam pacto Chriſtus chariſmatum omnium largitor, exinde in Baptizatos effuderit, operæpretium fuerit vigilãti ſtudio obſeruaſſe, Apoſtoli Hieroſolymis « agentes, vbi intellexiſſent, Samaritanos Philippi Diaconi opera ſuſcepiſſe verbum Dei, inque Chriſti nomine Baptizatos, eò Petrum & Iohannem miſerunt, vt impoſita iſtorum manu Spiritum ſanctum acciperent, qui nondum in quenquam illorum venerat, Acto. 8. Quod nullus ita imperitè intelligat, quaſi in Baptiſmate Spiritum Sanctum non acceppiſſent, ſed accepto remiſsionis peccatorum Spiritu, nondum illum ſignorum faciendorum Spiritum, ait Chryſo. atq; ſuperuenientē Spiritus S. virtutē erant conſecuti: quã vt conſequerẽtur, Apoſtolorum opus habebant manus impoſitione, qua tanquàm viſibili inuiſibilis gratiæ, externo linguarum aut prophetiæ dono conteſtatæ ſymbolo Chriſtus in huius rei ſignificationem vtendum voluit. Cur enim manus impoſitione Apoſtolos credas fuiſſe vſos potiùs ad dandum Baptizatis Spiritum ſanctum, quàm alio quouis huiuſce rei ſymbolo, niſi quòd ita ſuggerente Chriſti Spiritu veritatis magiſtro didicerant?

Cõſiderãdum, quó nã adhibito ſymbolo Chriſti promiſſam Spiritus S. virtutem in Baptizatos diſtribuerit.

Act. 8.

Chryſ. ho. 18. in Act.

Linguarũ ignearum loco vtuntur Apoſtoli manus impoſitione.

Manus impoſitio cuiùs nã rei inuiſibilis ſymbolũ.

Dum igitur Apoſtoli iſto dandi Spiritus ſancti vtuntur ſignaculo, Baptizatis manum impon ẽtes, euidenter demonſtrant, viſibili iſto ſigno ſeſe inuiſibiliter, & vt Auguſtinus ait, latenter conferre promiſſam illam ſuperueniẽtem Spiritus ſancti virtutem, quam ipſi quidem ſine iſto ſigno adepti fuerant viſibiliter. Adhibita enim manus impoſitione illabebatur in Baptizatos Spiritus ſanctus, vt dudum ſine ea in ipſos Apoſtolos. Vnde liquidò apparet, hanc manus impoſitionem ex eadem prorſus Chriſti promiſsione ſuam habuiſſe, Apoſtolorũ iudicio, vim atque gratiæ certitudinem, ex qua ipſi eandem ſuperuenientis Spiritus virtutem acceperãt. Hanc enim quaſi certũ indubitatumq; accipiendi Spiritus ſancti ſignum adhibent, quo teſtantur, adeoq; profitẽtur, ſe rebus ipſis dare, quod verbis promittunt: quare dubium eſſe nequit, illi manuum impoſitioni adiunctam fuiſſe Spiritus ſancti præſentiã. Cuius rei certitudinẽ Apoſtolos ex Dei verbo ſibi habuiſſe perſuaſam, qs vel nominis Chriſtiani memor addubitet? Quod ſi quis obſtinatiùs inficiari nõ vereatur, fuiſſe illud D. Lucę dudum recitatũ, Mittã in vos promiſſum Patris mei, aliò ſcriptũ, ideoq; Apoſtolos viſibile illud ſignũ ad conteſtandã Spiritus S. præſentiam ſine Dei verbo adhibuiſſe. Sed quis ita mentis cœcutientia percitus deliret, vt ea, quæ Spiritus ſanctus Apoſtolis magiſter à Chriſto promiſſus, docuit, indubium Dei verbũ neget? Proinde ex verbo Dei, ſiue apud D. Lucã ſcripto, ſiue non ſcripto, Apoſtoli huic viſibili manuum impoſitionis ſigno inuiſibilem Spiritus ſancti præſentiam docuêre coniunctam: præterquàm

Manuum impoſitioni fuiſſe adiũctam Spiritus S. præſentiã Apoſtolorum iudicio.

Verbũ Dei quod Spiritus ſanctus Apoſtolos docuit, procul dubio eſſe cẽſendum.

quòd visibilia Spiritus sancti dona inuisibilibus charismatibus pro nascentis fidei cõmendatione ad quoddam tempus iungebãtur socia. Ex eodem itaq; Dei verbo Apostolorũ successores Baptizatis manũ imponebãt, ad suscipiendã superuenientẽ Spiritus S. virtutem, quo Apostoli eorum magistri. Sciscitanti igitur Caluino, ex quó nam Dei verbo Episcopi Catholici Baptizatis polliceãtur per manus impositionẽ indubiam Spiritus S. præsentiam, quæ tamen ex visibilibus Spiritus S. donis, vti olim, contestationẽ non accipiat: respondendũ, ex eodẽ prorsus Dei verbo, quo olim Apostoli. Iam an ex illo, quod apud D. Lucã extat, an potiùs alio: Rursum an scripto, an fortassis non scripto: quis nam veriùs hac de re consultus, quàm ipsi Apostoli huius rei magistri atq; conditores respõdeat? Sanè sine Dei verbo eos istud & instituisse, & fecisse, nemo nisi temerarius atq; sacrilegus Apostolici muneris violator iuerit inficias: eandem prorsus Spiritus S. præsentiam Catholica Christi Ecclesia in externa manuũ impositione semper perspicacibus fidei, ea quæ non videntur, intuẽtis oculis est contemplata, etiamdum visibilem hanc manus impositionem visibilia Spiritus sancti dona, puta linguarum, Prophetiæ, aut similium destituerent, ac quasi mutilatã, Deo Opt. sic iubente, relinquerent. Cuius rei testis locupletissimus nobis fuerit D. Hieronymus, qui Dialogo aduersus Lucifer. Catholicam Christianæ sui temporis Ecclesiæ doctrinam recitãs, hunc in modum loquitur: Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia Baptizatus, inqt, nisi per manus Episcopi nõ accipiat Spiritũ S. quẽ nos asserimus in vero Baptismo tribui? disce hanc obseruationẽ ex ea autoritate descẽdere, quòd post ascensum Dñi Spiritus S. ad Apostolos descendit, & multis in locis idem factitatũ reperimus. Quòd si istud desideres declaratiùs, D. Aug. cõsule, qui illã suo seculo vsitatissimã loquendi formulã, à nostris, inquit, Maioribus natã, Spiritum S. in sola Catholica Ecclesia per manus impositionẽ dari interpretaturus, de effusa in Baptizatorũ corda per Spiritum S. charitate docet accipiendã, quantũuis eam visibilia signa non, vti pridẽ assolet, comitentur: Neq; enim tẽporalibus, inqt, & sensibilibus miraculis attestantibus, per manus impositionẽ modò datur Spiritus S. sicut anteà dabatur ad commendationẽ rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatãda. Quis enim nũc hoc expectat, vt ii, quibus manus ad accipiendũ Spiritum S. imponitur, repentè incipiãt linguis loqui? Sed inuisibiliter & latenter intelligitur per vinculum pacis eorũ cordibus diuina charitas inspirari, vt possint dicere, Quoniam charitas Dei diffusa est est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Multæ autẽ sunt operationes Spiritus sancti. Et statim: Cùm ergo sit aliud Sacramẽtum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri solet: sicut Saul habuit Prophetiã: aliud operatio eiusdẽ Spiritus, quam nisi boni habere non possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, &c.

[Margin notes:] Ex quó nã Dei verbo Catholici in Confirmatione polliceantur indubiam Spiritus sancti præsentiam.

Fides in Cõfirmatiõe videt Spiritus sancti præsentiam, etiamsi externa Spiritus sancti dona illã nõ testentur.

Signa externa ætate Augustini non erant Cõfirmatiõi cõiuncta.

Quodlibet

Quodlibet hæretici & ſchiſmatici accipiāt, charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum eſt Catholicæ vnitatis & pacis.

QVibus ex ſententiis Solis luce clarioribus, & illa Caluini hallucinatio manifeſtiſsimi erroris conuincitur, qua falſus ipſe alios fallere ſtudens, perſuadere conatur, illam Apoſtolicæ manus impoſitionem non altius habuiſſe myſterium coniunctum, quòd videlicet animam dono quopiam inuiſibili, ſiue interno charitatis flagrātioris munere ornaret: ſed donis tantùm viſibilibus, ſiue externis linguarum aut Prophetiæ dotibus condecoraret. Viſibiles illas, inquit, & admirabiles Spiritus ſancti gratias, quas tunc in populum ſuum effundebat, voluit Dominus à ſuis Apoſtolis per manuum impoſitionem adminiſtrari & diſtribui. Huic autem impoſitioni manuum non altius ſubeſſe myſterium cogito: ſed huiuſmodi cæremoniam adhibitam ab illis interpretor, vt ipſo geſtu ſignificarēt, ſe Deo commendare, & velut offerre eum, cui manus imponebant. Hoc miniſterium, quo tum Apoſtoli fungebantur, ſi adhuc in Eccleſia maneret, manuum quoque impoſitionem oporteret ſeruare. Sed vbi gratia illa conferri deſiit, quorſum pertinet manuum impoſitio? Tu quidem Caluine, tu nō cogitas huic manuum impoſitioni altius ſubeſſe myſterium, quo Baptizatis aliud Spiritus ſancti donum præter illas vt viſibiles, ita admirabiles eiuſdem gratias venerit: Sed longè aliud cum Tertulliano, Hieronymo, Auguſtino, aliisq; cenſet Catholica Chriſti Eccleſia. Quòd igitur tuo ipſius fretus ingenio, hoc eſt, magiſtro ſanè periculoſo, huiuſmodi cæremoniam interpretaris fuiſſe adhibitam, vt ipſo geſtu ſeſe illos Deo commendare, & velut offerre ſignificarent callidis tuis ſuſpicionibus, quibus veritatem clariſsimam obſcurare, & fundatiſsimam euertere niteris, idoneum profectò eſt commentum. Quod vtrùm ineptius ſit, an ſtolidius, penes prudentē rerum arbitrum cenſura eſto. Si enim iſtiuſmodi manuum impoſitio ad iſtam, quam imaginaris, commendationem & veluti oblationem olim fuit adhibita, quorſum attinebat aut Baptizatos Chriſto dudum inſitos, ideoq; filios Deo Patri ſanè quàm gratos commendare? aut Apoſtolos illos Principes Petrum & Iohannem ad tantillam oblatiunculam longinquo illo Ieroſolymis Samariam vſque itinere fruſtrà fatigare? Altius igitur, quàm tu cogitas, iſti cęremoniæ ſuberat myſterium, inuiſibile videlicet charitatis per Spiritum ſanctum illa cum cæremonia datum effuſæ donum: quod inuiſibiliter atque latenter, teſte Auguſtino 3. contra Donat. cap. 16. eorum cordibus inſpirabatur, quibus hęc cęremonia antiquitùs adhibebatur. Caro manus impoſitione, inquit Tertullianus de Reſurrect. adumbratur, vt & anima Spiritu illuminetur. Quod ipſum ex Diui Hieronymi Dialog. contra Lucif. ſententia iamiam confirmauimus, & clariſsimus Chriſti Martyr D. Melchiades apertioribus verbis ſuffragatur, quàm

CAPVT XXXII. Apoſtolica manus impoſitio nō ſolùm dona viſibilia largiebatur, vti Caluinus fingit.

Quàm ineptiat Caluin. in ſuo de manus impoſitione cōmento.

 vt de

vt de certa Catholicæ Christi Ecclesiæ illius primitinę doctrina meritò dubites, quid nam illa manuũ impositione antiquitùs fuerit collatum.

Hic igitur eundem Prophetiæ Iohelis locum, Effundã de Spiritu " meo super omnem carnem, eodem, quo pridem Apostoli Spiritu in- " terpretãs: Aduertamus summas, inquit epist. ad Episcopos Hispa. diuitias bonitatis Dei. Quòd in confirmãdis Neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tũc Spiritus sancti descensio in credentiũ populos donauit vniuersis. Quare preter illas visibiles Spiritus sancti virtutes Apostolicæ illi nascenti Ecclesiæ Christus alia quædã per manus impositionẽ distribuit Spiritus sancti munera atq; charismata, quæ in adolescentem illam, aut saltem florentem sine illis visibilibus in fidei nascentis gratiam orbi commendandæ adhibitis, effundere pro sua bonitate atq; munificentia nunquàm desinit. Manet igitur hoc ipsum Apostolorum, quo pridem fungebátur, ministeriũ in Ecclesia, etiamsi externa illa visibiliũ Spiritus sancti gratiarũ donatio sit Christi nutu detracta: non minùs q̃ olim prisco illo, sed florente Augustini, Hieronymi, atq; adeò Cypriani seculo, quo nihilò magis atq; hodie ista Ecclesiæ, ita dixerim, senectute effœta, visibiles Spiritus sancti donabantur virtutes. Proinde nihilominùs illã manuum impositionẽ hodie Christi Ecclesiam religiose simul & reuerenter oportet seruare, quàm illa priscorum Patrũ statim commemoratorũ ætate: quòd nihil quidquã ampliùs illa præ hac nostra, sed tantũdem prorsus isto ex ritu fructus retulerit. Quę cùm ita se habere liquidò sunt demõstrata, quis admirandã illam, imò veriùs abominandã, nõ admiretur Caluini admirationẽ? Sed vbi gratia illa, inquit, visibilium signorum conferri desiit, quorsum pertinet manuum impositio? Eodèm quidẽ Caluine, quò abhinc ampliùs annos mille trecentos. Quod si illis Patribus, quorũ opera Christi Ecclesia est propagata, atq; prudentia in hunc vsq; diem administrata, gubernata, sarta tecta cõseruata, visum fuit hanc cæremoniã non inutiliter in Ecclesiis reseruari, etiã vbi illa visibilium signorũ gratia desiisset conferri, quæ nã iusta pœna sufficiat sacrilegæ isti vestrę Caluine impietati expiandæ, qua oblatã Spiritus sancti gratiam non modò ipsi respuitis, sed aliis quoq; vt respuant, authores estis, vtq; abiiciant, atq; conculcẽt, instigatis? Qua sacrosanctũ cælestis auxilii, nostræq; infirmitatis præsidii singularis Sacramentum violatis? Qua deniq; salutare Dei Opt. in nos misellos cõsilium superbè ridetis? impiè despicitis? sacrilegè abrogatis?

Manus impositio sine signis, ætate Hiero. tribuit idẽ, quod die Pentecostes acceperant Apostoli.

Manus impositionẽ nõ esse abiiciendam licèt visibilibus Spiritus sancti donis sit destituta.

Caluinus vult abiiciendã manus impositionem.

Istius igitur temerarię adeò innouationis cùm meritò pudere debuisset, adeò non puduit, vt ad conuitia familiaria illi cum mulierculis arma conuersus, non tam impudenter in Catholicos stomachetur, q̃ furibundè debacchetur: Qua igitur in parte, inquiens, histriones isti Apostolos se imitari dicent? Hoc agendum erat manuum impositione, vt euidẽs Spiritus sancti virtus statim se exereret. Id nõ efficiunt. Quid igitur pro se iactant manuum impositionem, quam Apostolis in vsu fuisse

Rationib' destitutus Caluinus ad cõmunia sibi cũ muliecculis arma refugit.

An Cyprianus, Ambrosi', Augustinus, histriones Caluino.

fuisse legimus,sed prorsus in alium finem?Bona verba quęso Caluine. Nō sunt Episcopi nostri sine cæco impietatis furore potiùs histriones appellandi, quàm illi vetustissimi prisca Hieronymi ætate Episcopi, Epiphanius,Chromatius,Augustinus etiā,Ambrosius, atq; Cyprian⁹. Eadē igitur in parte & qui hodie administrāt Christi Ecclesias Episcopi imitantur Apostolos,qua isti prisci,nempe vtriq; hoc Baptizatis per manus impositionem largientes, visibilibus duntaxat Spiritus sancti signis destitutū, quod illi eisdem ad quoddam tempus ornatum, atq; quasi insignibus, luminibusq́; illustratū donabant. Quare non magis agendum erat manuum impositione, vt euidens Spiritus sancti virtus statim sese exereret,quàm in vero Christi Baptismo.Sicut enim ille semel euidentē Spiritus sancti descensum in Iordane habuit coniunctū, ad diuinam eius vim semel cæco isti mundo declarandam : ita manus impositio nō indigebat exerta perpetuò Spiritus sancti virtute, nisi ad quoddā tempus,vt eâ rudis fides, ait Augustinus,cōmendaretur,& Ecclesiæ primordia dilatarentur.Meritò igitur pro Sacramenti Cōfirmationis defensione aduersus impios eius violatores adfertur Apostolica manus impositio,quæ non prorsus in alium finē Apostolis in vsu fuit, vt comminiscitur Caluinus,sed prorsus eundem vnumq́ue,vti Catholicæ Euangelii veri doctrinæ suffragantur, Hieronymus, Melchiades, Augustinus,Ambrosius, & Cyprianus, locis dudum commemoratis, ad accipiēdam videlicet pleniorem,vberioremq́ue Spiritus sancti gratiarum donationem,vt & Neophyti nostri ad Apostolorū exemplum virtute induantur ex alto.

Quod hodie faciūt Episcopi ī Confirmatione, olī Augustin⁹ Ambrosi⁹ Cyprian⁹, sine visibilibus fecerūt signis.

Temerè Caluinus à nostris Episcopis in Confirmatiōe efflagitat euidentem Spiritus S. virtutem.

Propulsatis nunc aduersariorum calumniis, quibus Ecclesiasticam in Confirmatione manuum impositionem vexant, atq; apud imperitos conuellunt, ad sacri Chrismatis propugnationem, sine quo illa non adhibetur,oratio proficiscatur oportet: quod cùm paulò anteà ex principalium omniū Ecclesiarum cōsensu, atq; D.Cypriani suffragio ab ipsis inde vsq; Apostolis,& iam inde Christi Ecclesiæ ortu demonstrauerimus,isti manuū impositioni fuisse coniunctū, licèt nō semper ab Apostolis adhibitum,at ab ipsis tamen Catholicæ Ecclesiæ manifestò traditum,ex eodem prorsus Dei verbo est constituendū, quo illam ad liquidum ostēdimus ab Apostolis fuisse adhibitam: nimirū diserto Spiritus S. magisterio,qui quod Ecclesiis loquitur, indubiè pro verbo Dei est habendū.Imò verò,si idoneā iustamq; grauissimè sanctissimorum,& horū doctissimorum Christi Martyrū Fabiani,& Cyp. sententię aqud nos reperiunt autoritatem,ex diserto Christi mandato annua ipsis Apostolis sacri Chrismatis consecratio fuit imperata. Hanc porrò sacri olei post Baptismū illinitionem tēporibus post illa consequētibus pro indubitata Apostolicæ Traditionis doctrina fuisse habitā,vel vnus Basilius ille,vt Naziāz.ait,τὸ τῆς πίστεως ἔρεισμα,fidei columen,atq; locupletissimus Catholicæ doctrinę testis abūdè nobis faciat contestatum,

Varia hic vbi aduersus Eunomium dogmata certò Apostolica prolixo recenset Catalogo, Ecclesiasticam quoq; sacri olei tam consecrationē, " quàm illinitionem adfert, εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς " χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης, καὶ " μυστικῆς παραδόσεως; τί δ' αὐτὴν τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; id est, Conse" cramus autem Baptismatis aquam atque vnctionis oleum, præterea " Baptizatum ipsum benedicimus: quibús nam ex Scripturis? Num ex " tacita Traditione atque mystica? Quid quæso, ipsam olei vnctionem " atque illinitionem, quæ nam doctrina scripta docuit? Quæ verba hoc plus ponderis atque firmissimæ autoritatis apud prudentem lectorem inueniant oportet, quò ea in multò acerrima aduersus Eunomium dogmata non scripta propugnantem pugna, non tam ex vnius Basilii dicuntur sententia, quàm ex indubitato & eodem manifestissimo Ecclesiarum planè vniuersarum adferuntur consensu. Quam enim alioqui vim Basiliana inductio ad confirmandum controuersæ illi cum Eunomio quæstionis statum habuisset? Sacri igitur Chrismatis cùm consecrationem, tum illinitionē ab Apostolis acceptam, Ecclesia Christi Catholica religiose conseruans, fideliterque custodiens, iam inde à sui ortu per interiecta temporum interualla in hanc nostram vsq; continenter transmittit ætatem. Multus esse nolo in congerendis omnibus omnium ætatum Scriptoribus, qui clarissimis suarum sententiarum testimoniis rem hanc contestentur. Suffecerit meminisse, quid præclari illi Ecclesiarum Magistri suis in scriptis hac de re obiter ceu omnibus notissima, atq; extra controuersiam posita reliquerint: Omnes, inquiebat Orig. Ho. 9. in Leuit. quicunque vnguento sacri Chrismatis delibuti sunt, Sacerdotes effecti sunt, sicut Petrus ad omnē dicit Ecclesiam: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta. Vniuersæ Africanæ Ecclesiæ consuetudinem, vna illa D. Cypriani, & triginta duorum Episcoporum epistola luculenter aperiat: Vngi, inquit epist. 12. lib. 1. necesse est eum, qui baptizatus sit, vt accepto Chrismate, id est, vnctione esse vnctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Iam qui Amb. fidem habeat, indubiam Occidentalis nostræ Ecclesiæ eodem ritu ante annos mille trecentos vtentis doctrinam agnoscat, ex locis dudum eius ex libris de Sacramentis recitatis. Quid Augustinum memorem, qui locis suprà adductis toties sacri olei, Sacramēti Chrismatis meminit? Quid Cōcilia Carthaginēsia 3. & 4. vt alia omittam. Quid Toletanum 1. cap. 20. Et Bracarense 1. Cano. 37. Sed in re studiosis manifestaria multus esse nolo.

Baptizatos in Cōfirmatiōe semper oleo fuisse inunctos.

Origenes Ecclesiæ Oriētalis morem testatur.

Africanæ Ecclesiç quid senserint Cypriani ætate.

Quid Occidentalis semp obseruarit.

CAPVT XXXIII.

Baptizatos inungi Chrismate solitos ab ātiquo vt gratiā copiosiorem acciperent.

Porrò ista Baptizatos sacro Chrismate consignandi siue inungendi consuetudo tam fuit priscis temporibus in Catholica Christi Ecclesia familiaris atq; assidua, vt Baptizatus quispiam, si post tinctionem superstes hanc manuum impositionem cum sacri olei illinitione non susciperet, monstri loco haberetur, atque semichristianus passim crederetur.

deretur. Quemadmodum eſt apud D. Vrbanum. Hinc nata eſt illa. D. Cornelii ad Fabium Antiochenũ de ſuo Nouato querela, quòd in Nouatiani hæreſim eſſet lapſus. Quaſi enim gratię per vſitatam manuum impoſitionem dari ſolitæ defectu iſtud miſero contigerit, ita non obſcurè ſignificans loquitur: Quoniã moriturus putabatur, inquit epiſt. ad Fabiũ Antio. apud Euſeb. li. 6. ca. 43. in ipſo lecto, quo decumbebat, Baptiſmi infuſionẽ accepit, ſi tamen hanc illum accepiſſe dicendũ eſt. Imò nec reliqua cõſequutus eſt poſt morbũ, quæ iuxta Eccleſiæ Canonem cõſequi debebat, obſignationem videlicet ab Epiſcopo collatam. Cùm autem illa potiùs non ſit, quomodo Spiritum S. eſt conſecutus? Hunc quidẽ in modum Eccleſiaſtica conſignatio, ſiue Cõfirmatio, ſacris ſuis iuxta Eccleſiæ Canonẽ inſtructa ritibus, primũ à Nouato illo quidẽ crudeliſsimo delinquẽtium fratrũ danatore, quod equidẽ ſciam, cœpta eſt aut contemni, aut ſaltẽ negligi: verùm eius ſectatores Nouatiani, tanq̃ mali corui mala oua (quod habet prouerbiũ) ſacrum Chriſma prorſus abiecêre, ſuóſq; ſectatores ſua in factione baptizatos Chriſmate vngere noluêre, quemadmodũ teſtatur D. Theodoret. lib. 3. Αἱρετικῆς κακομυθίας, de peruerſis hæreticorũ fabu. in Nouato, οἱ δὲ τούτου διάδοχοι καὶ ἕτερα τῷ δόγματι προστεθείκασι. τοὺς γὰρ δευτέροις γάμοις ὡμιληκότας, τῶν ἱερῶν ἐξελαύνουσι μυστηρίων, καὶ παντελῶς τὸν τῆς μετανοίας τῶν οἰκείων συλλόγων ἐξορίζουσι λόγον. καὶ τοῖς ὑπὸ σφῶν βαπτιζομένοις τὸ πανάγιον οὐ προσφέρουσι χρῖσμα. διά τοι τοῦτο, καὶ τοὺς ἐκ τῆς αἱρέσεως τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας συναπτομένους χρίειν οἱ πανεύφημοι πατέρες προσέταξαν: Hoc eſt, Qui Nouatum ſectabãtur, alia quædam illi dogmati attexuêre: qui ſibi alteram duxiſſet coniugem, ſacris expellebant myſteriis, pœnitentiamq́; ſuis prorſus exterminant, proſcribũtq́; conuẽticulis. Iis deniq;, qui ab ipſis baptizantur, ſacroſanctum nõ exhibent Chriſma. Quamobrem eos etiam, qui iſthac ex hæreſi in Eccleſiæ corpus coaleſcũt, laudatiſsimi Patres conſtituerunt vngendos. Proinde qui hodie ſacram Chriſmatis vnctionẽ non modò contemptiſsimis laceratã verbis proſcindere conãtur, verùmetiam eradere, delere, quó nã quæſo alio putes exagitari Spiritu, q̃ illo ꝓrſus nouatore, quo pridẽ Nouatiani? Niſi fortaſsis noſtri ſeculi hæreticorũ Spiritum aliũ credas ab illo cenſendũ, q̃ illi contemptũ Chriſma abiiciebant ceu inutile: hi verò præterq̃ quòd ceu inutile contẽnunt, ridẽt, abiiciunt, atrociſsimis etiã conſcindũt vocib⁹, atq; ſacrilegis, nefandiſq; dilaniãt blaſphemiis. Videmus oleũ, inquit Caluinus, craſſum ſcilicet & pinguẽ liquorem, præterea nihil. Et iterũ, in ſanctiſs. Chriſti Martyrem Melchiadẽ debacchatus: Os ſacrilegum, inq̃t, tú ne pinguedinẽ fœtore duntaxat anhelitus tui inquinatã, & verborũ murmure incantatã, audes Chriſti Sacramẽto opponere, & conferre cũ aqua verbo Dei ſanctificata? Et infrà: Nos cõtradicimus in Baptiſmo frontem aqua tingi. Præ hac veſtrum oleum non vnius ſtercoris facimus, ſiue in Baptiſmo, ſiue in Confirmatione. Iſta quis adeò Catholicæ Chriſti Eccleſiæ eſt iniquus, æquis vt auribus audire poſsit?

Chriſmatis inũctio à Nouato negligi cœpta.

Chriſmã Nouatiani cõtempſere atq; abiecêre.

Noſtri ſeculi hæretici Nouatianos ſectantur.

Caluini ſpotens oratio in Chriſma ſacrum.

male-

maledicta in D. Melchiadem Christi Martyrem immeritò euomita alius iniquo patiatur animo, qui nescit maledicum istum animi magis morbo, quàm iudicio, petulantia ista vti: equidem in illo neque modum neque modestiam animaduertens, sacrilegam hominis impietatem satis admirari non possum. Quis enim sacrosanctum Chrismatis Sacramentum, teste Augustino, inter atheos Philosophos côuersatus, vel à Turcis impiis educatus, vel inter Iudæos adeò semiimpios natus, minùs aut piè, aut religiose, aut denique Christianè, vexare queat? Mirandum profectò, an nô suam Chrismatis vnctionem Catharsio quopiam atque piaculo Caluinus, vt olim Apostata Iulianus Christi Baptismum sacrificio Dæmoni immolato, eluere sit conatus atq; delere? Cùm incredibile videatur, Iulianum Apostatam impiè magis de Christi Baptismo sentire potuisse, quàm Caluinus de Christi signo, siue Chrismatis Sacramento. Agnoscit se videre miser oleum, crassum scilicet & pinguem liquorem: præterea nihil. Sed quid in Christiano Baptismo aliud videat aut Philosophus, aut Turca, aut Iudæus, præter liquorem tenuem ac macilentum? Quid hîc frustrà stolidum brutorum sensuum Caluine consulis iudicium? Qui vt in vniuersis Christianæ fidei dogmatibus nullum sibi vbi hæreant, inuenuint locum, ita in primis in Sacramentorum operatione longissimè à contemplanda, quæ peragitur, cælesti vi absunt. Hic Caluine, hîc prædicatæ adeò fidei oculi summa erant vigilantia in sacrum Chrisma intendendi, vt acuta obtutus animi acie rem hominibus inuisibilem manifestè tanquàm corporis oculis subiectam potuisses contêplari, quod ex diuina fidei Christianæ vi aliis in rebus fieri non ambigis. Est enim fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparêtium: qua contemplamur ea, quæ non sunt, tanquàm sint: & quod fallax sensuum istorum arbitrium inesse negat, indubitatum animi fide illustrati iudicium infallibiliter adesse pronunciat. Iam istud tua fides in sacrosancto Chrismatis Sacramento minimè contemplatur, sicuti nec in Baptismo, aut Eucharistia, aut Pœnitentia, quia fides non est, quòd vnam illam, quæ in vna duntaxat Christi est Ecclesia, ceu ducem atque magistram non sequatur: sed humana prorsus friuola persuasio. Quòd si illam vnam veri demùm nominis fidem, quæ in vna Christi manet Ecclesia, tibi sequi placuisset magistram, longè aliud in sacro Chrismate, præter crassum, pinguemque liquorem oculis animi clarissimè fuisses contemplatus: Nimirùm quod vniuersa Christi Ecclesia verè Catholica inde vsque ab sui principio in hæc vsque tempora perspicuis fidei oculis euidenter intuetur. Quod verissimum diuinarum operationum spectaculum tuis oculis præ impiæ perfidiæ glaucomate minùs peruium, ne sacrilego infidelitatis cachinno exibiles, en tibi eximium illustrissimorum Catholicæ Christi Ecclesiæ lùminarium par, Cyprianus & Augustinus, qui doctrinam Christianæ per orbem Ecclesiæ commemoratam

Fidei oculis captus Caluinus, nihil in Chrismate videt pter oleum

Caluinus cur nihil in Chrismate videat præter oleum.

Heb. 11.

Caluini Fides cur nô sit fides.

Vnde cæcitas Caluini illustrata plus aliquid præter oleum pingue in sac. Chrismate intuatur.

ratam, ſuo ſententiarum fidei luce coruſcātium ſplendore ſanè quàm luculenter colluſtrent. Hodie, vt diximus, inquit Cyprianus Serm. de vnctione Chriſmatis, vnguentum ad ſanctificationem paratur, cuius fragrantia adoleſcentulæ, & nouellæ animæ accedentes ad fidem Illectæ delectātur, & exinanitionis eius ſuauitate delibutæ deligunt, & ſequuntur aromatum largitorem, & vſque ad Regis accubitum ſpiramine illo trahuntur, & poſt odorem illum vbique deſiderio ſancto perungente ſitibundæ diſcurrūt. Nihil hoc oleum commune habet cum liquoribus, qui ex quorundā fructuum pinguedine exprimuntur, nec vis eius eſt craſsitudine penetratiua, quę ſecundum quaſdam naturales rationes emollit, & temperat ſpiſſamēta humorum, quos ſolet intrinſecus aſtringere ſiccitas aliqua, vel corruptio cōglobare. Non hæc medendis corporibus eſt vnctio inſtituta, quia ſanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, ſed virtus diuina potentiùs operatur, ſed adeſt veritas ſigno & Spiritus Sacramento, vt & ipſis rerum efficientiis gratię dignitas pateat, & interiori homini quanta ex his detur autoritas deiformi conuerſatione, & cæleſtibus moribus innoteſcat. Et paulò poſt: Ex hoc humore conſtat deſcendere omnes gratiarū diuiſiones, quas Spiritus ſanctus, prout vult, ſingulis diſtribuit & largitur. Ex huius vnctionis beneficio & ſapientia nobis & intellectus diuinitùs datur: conſilium & fortitudo cœlitùs illabitur: ſcientia, & pietas, & timor inſpirationibus ſupernis infunditur. Hoc oleo vncti cum ſpiritualibus nequitiis colluctamur, nec fœtoribus ſpuriis imbui poſſumus, qui balſami ſpiritualis odore fragramus. An non longè aliud in Chriſmate Chriſtianos præter craſſum & pinguem humorem hîc doceat Cyprianus intuendum? Qui non vim penetratiuam, ſed diuinam: non corporalem, ſed ſpiritualem in Sacramento demonſtrat virtutem. Fortaſsis D. Cypriano, quòd ſolus iſta afferat, minùs fidei habendum putes, paucis accipe, quid nam tota cum eo ſenſerit Africana Eccleſia, vt eſt in Concilio Epiſcoporum triginta duorum. Cùm enim docuiſſent, vngi neceſſe eſſe eum, qui baptizatus ſit, vt accepto Chriſmate, id eſt, vnctione, eſſe vnctus Dei, & habere in ſe Chriſti gratiam poſsit, ſtatim adiiciunt: Porrò autem Euchariſtia, inquientes epiſtola duodecima, libro primo, & vnde Baptizati vnguntur, oleum in altari ſanctificatur. Quòd ſi oleum Chriſmatis ſanctificatur, tot, tantiſque Africanis ſuffragantibus Epiſcopis, quis adeò Chriſtiani nominis obliuiſcatur, ſit ne in Chriſmate vis quępiam ſpiritalis atque ſanctificatio, nec ne, vt addubitet? Sed Auguſtinum tibi proferimus tuo ore laudatiſsimum, ex tota, vti ais, antiquitate veritatis teſtem: qui quàm prorſus idē Catholicæ hodiernæ doctrinę de Chriſmatis vi atq; efficientia ſenſerit, planiſsimis verbis de Trinit. lib. 15. cap. 16. exponit: Chriſtū enim Spiritu ſancto eſſe à Deo vnctum interpretans, non vtique oleo viſibili, inquit, ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur vnguento, quo

Cyprianus quid habeat in eo agnouerit.

Chriſmatis vis nō eſt craſsitudine penetratiua.

Virtus diuina in Chriſmate operatur.

Ex Chriſmatis vnctione quid conſequamur.

Oleū chriſmatis cùm ſanctificetur, aliud habet latētis energię quàm corporis oculi aſpiciant.

Auguſtinus quid nam ſacrū Chriſma præbuerit inſpiciendum.

Tt Baptiza-

Baptizatos vngit Ecclesia. Eandem itaque inuisibilem donorum Spiritus sancti & gratiarum vnctionem, visibili hac Chrismatis Ecclesiasticæ vnctione significari, & donari adeò credidit, qua Christus inuisibiliter à Deo Patre fuit vnctus. Cur autem istud sibi Augustinus habuerit persuasum, imò fide crediderit Christiana, breuiter eiusdem ex verbis « accipe: Quia Sacramentū Chrismatis, inquit lib. 2. cap. 104. contra lite-« ras Petiliani, sacrosanctū est in genere visibilium signaculorum, sicut ipse Baptismus. Cuius testimonio si, vti par est, fidem adhibes, quid inde obsecro discas aliud, quàm quod hodie docemus Catholici veterem Ecclesiæ Christi doctrinā secuti. Et ipse verbis statim subiectis ibidem docet Aug. Chrismatis vnctionem videlicet, siue manuū cum Chrismate impositionem esse inuisibilis gratiæ signaculum visibile: eius, inquam, gratiæ, qua Christus à Patre vnctus suos vnxit Apostolos, ac per eos eadem suos in vniuersum omnes Christianos, putà cœlesti superuenientis Spiritus virtute, gratiarumque varia donatione.

Oleum salutis rectè appellari Chrisma. Proinde cùm ita mirifica stupendaque sit sacrosancti Chrismatis vis atq; efficientia, quid mirandum, si in Sacramenti forma oleum salutis appelletur? Non quòd Ecclesia Spiritus S. discipula opinetur citra illud nemini salutem posse constare: sed quòd eam haud mediocriter promoueat, iuuet, atq; perficiat. Sicuti salutem à Christo in Baptismate *Saluare Paulus Timotheo tribuit.* acceptā Episcopus sui officii nominisq; memor docēdo, exhortando, gregiq; inuigilando, promouet, conseruat, atq; adauget, si D. Paulo credimus, qui & Timotheū sese suosq; saluos facturum citra omnē Christi Saluatoris iniuriā affirmat 1. Tim. 4. Quid quod D. Paulus tot adeò locis sibi aliorum tribuit salutem, Si quomodo eos saluet. Rom. 11.

CAPVT CXXXIII. QVare illud tuum nouum noui Apostoli Euāgelium quis non verè Euangelicus execretur? Quo arrogantissimè pronuncias: Hoc *Caluinus sibi noui Apostoli partes vēdicat.* non à me, inquiens, sed à Domino audacter pronuncio, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est, abiurant, Christum abnegant, partem in regno Dei non habent. Certè audacter, imò arroganter non à Domino, sed abs te ipse pronuncias. Quod enim signum *Quæ Caluinū Antichri Pseudoapostolū veri' loquātur, q̄ Christi Apostolum.* Apostolatus tui? Quod experimentum loquentis in te Christi? Multa quidem tui Pseudoapostolatus signa est agnoscere, nullum tamen Apostolatus: plura loquentis in te Antichristi est obseruare experimenta, quàm Christi. Impotentes scilicet in pios vel Christi Martyres adeò debacchationes, contumelias tam spurcas, quàm nefarias, non Christi Spiritu, sed illo immundo dignissimas, conuitia impia, sacrilegas blasphemias, peruersas Scripturarum deprauationes, improbas sententiarum Patrum corruptelas, Abironiticam denique non Aaroniticam arrepti sacerdotii arrogantiam, qua te ipse istum in Euangelii gradum collocasti. Ista, inquam, qui in te non agnoscat, te miser pro Christi Apostolo habeat, à quo te audacter pronunciare asseris, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est abiurare, Christum

Christum abnegare, partem in regno Dei non habere. Quis adeò cęco animi furore insaniat, qui salutem, quæ in Christo est, Paulum abiurare, Christumque abnegare dicat, quòd spem appellarit galeam salutis? 1. Thessal. 2. Aut Euangelium verbum salutis? Act. 13.

Oleũ salutis dictum esse vti galea salutis & verbum salutis.

1. Timo. 4. Quid, quòd Timotheum affirmat, & seipsum, & Christianos ipsi creditos docendo, suamque functionem vigilanter administrando, sal-

Rom. 11. uos facturum? Hoc enim faciens, inquit 1. Timo. 4. & teipsum saluum facies, & eos, qui te audiunt. Quòd si nullus tanta est insanæ dementiæ temulentia adobrutus, aut tam rabido furore percitus, qui Diuũ Paulum istis perduellionis criminib⁹ incusare audeat, aut criminari, quòd rebus aliis, quàm vni Christo, salutis encomium tribuerit, galeam dicens salutis, verbum salutis: Timotheum denique, & se, & suos saluare, imò se aliquos ex Iudæis saluos facere, quis obsecro, nisi malignæ calũnię aculeo stimulatus, odiose exclamet, Catholicos Patres Chrisma oleum salutis appellantes, salutẽ, quæ in Christo est, abiurasse? Christum abnegasse? partem in regno Dei non habere? Haud enim aliam, quàm quæ in Christo est, salutem prædicant, Chrisma appellantes oleum salutis. Imò ipsissimum illud verbum salutis, quod Paulus se Iudæis annunciare ait, hoc salutis oleo in credentium cordibus docent per vberiorem superuenientis Spiritus sancti illustrationem corroborari, atq; confirmari: illamque spem, Paulo galeam salutis dictam, hoc ipso salutis oleo non foueri modò, sed nutriri etiam, augeri, eumque adeò in modum gliscere, vt pro ea obtinenda & alacriùs pugnemus, & tolerantiùs mala aduersantia atque interpedientia feramus, mortemque optatiùs, si res ita tulerit, oppetamus. Quemadmodum igitur citra omnem Christi iniuriam doctrina Paulina rectè verbum salutis dicitur, quòd salutis viam demonstret: & spes, galea salutis, quòd pro salute legitimè pugnãtibus promissa certò consequenda, Christianos ad blandas virtutum semitas alacriter ineundas inuitet, asperasque vitiorum subigendorum pugnas fortiter decertandas excitet: atque Timotheus, cùm se ipsum, tum suos saluare, quòd salutem per Christum datam sua laboris assidui diligentia excolat, conseruet, atque augeat: ita & pio, simulq; vero sensu, nec in Christum quidquã iniurio veteribus placuit, Chrisma nuncupare salutis oleum citra Baptismatis contumeliam, quòd salutem in Baptismo datam foueat, nutriat, atque augeat, accumulet, roboret, atque perficiat. Non est igitur, quòd hanc Ecclesiæ Catholicæ doctrinam ex Concilii Mileuitani decreto oppugnes, quod contra Pelagianos pugnat, non item Catholicos, asserens Baptismum dari non solùm in peccatorum remissionem, sed etiam adiutorium futuræ gratiæ, vt non committantur. Istud nos quidem verissimum agnoscimus, licèt in formam lõgè aliam abs te fallaciter sit deformatum, atq; sacrilegè deprauatũ. Cùm enim hîc nõ modò de ea, quæ in Baptismo datur Christi gratia, qua iustificamur, Patres agãt aduersus Pelagianos, sed in

Oleũ salutis quó nã modo salutẽ, quæ i Christo est, pmoueat, foueat, atque adaugeat.

Frustrà Caluinus cõtra Confirmatiõis vim Cõcilij Mileuita. adfert.

Verba Cõcilij Mileuita. à Caluino deprauata.

vniuersum de gratia Dei,qua iustificamur per Iesum Christum,siue id in Baptismo,siue in pœnitentia fiat, viderit prudens rerum arbiter, vtrùm tu hunc Concilii Canonem bona fide aduersum Catholicos in
" aciem produxeris. Item placuit,habet Canon 3. vt quicunque dixerit
" gratiam Dei,in qua iustificamur per Iesum Christum Dominum no-
" strum,ad solam remißionem peccatorum valere, quæ iam commissa
" sunt,non etiam ad adiutorium,vt non committantur, anathema sit.
Quid nam hisce in verbis cum adiutorio, quod in Chrismatis Sacramento dari docet Ecclesia pugnans,vel oculatißimus Lynceus videat? Certè in Baptismo auxilium donatur, quo & peccata remittantur, & non committantur,sed an propterea inficiandum sit,Deum Opt.suis filiolis incredibili adhuc infirmitate laborãtibus, nouum subinde aspirare auxilium,atque adferre præsidium,quo aduersus peccatorum oppugnationes in accepta dudum gratia confirmemur & muniamur? Quo ad bellum vitiorum aßiduum instruamur? Quo deniq; ad quotidianum cum forti illo armato, potestatibusque tenebrarum harum conflictum corroboremur?

Atqui omnia ad ista,fortaßis inquias,vna in Baptismo accepta gratia suffecerit. Si Apostolis post Baptismum, post tot conspecta Christi miracula fidem confirmantia, post tot præclaras Christi conciones Euangelii doctrinam explicantes, haud dubiè insuper Spiritus sancti doctore opus fuit atq; consolatore, quid nobis frustrà de Baptismatis vi præ illis accepta blandiamur? Expectanda igitur nobis est vna cum Apostolis post Baptismum illa superuenientis Spiritus sancti virtus, quæ & nos imperitos doceat, & infirmos roboret ad vitiorum pugnã, virtutumque in operibus confirmet.Hoc illud est,quod dudum ex Cypriano diximus, ex sacro Chrismate omnes gratiarum diuisiones descẽdere,quas Spiritus S.prout vult,distribuit & largitur. Rursum, hoc oleo vncti cũ spiritualibus nequitiis colluctamur,nec fœtoribꝰ spuriis imbui poßumus,qui balsami spiritalis odore fragramꝰ. Hoc cũ disertis adeò verbis celeberrimũ Catholicæ Christi Ecclesiæ columẽ Cyp.post Baptismum Christianis ex Chrismatis vnctione contingere doceat,qs nam sani capitis censeat cum Baptismatis iniuria esse coniunctum?

CAPVT XXXV. Confirmationis effectum non esse diabolo acceptũ ferẽdum, quod vult Caluinus.

PRoinde illæ impiæ Caluini voces non sunt silentio prætermittendæ,quibus hanc Christianæ Ecclesiæ doctrinam de salutari Confirmationis effectu suis Symmistis nititur persuadere acceptam esse Diabolo ferendam: Videte,inquiẽs, malitiosam & fonticam Sathanæ fraudẽ,qui ex Deo estis.Quod verè in Baptismo dabatur,in sua Confirmatione dari mentitur,vt furtim incautos à Baptismo abducat.Quis iam dubitet hanc Sathanæ esse doctrinã, quæ promißiones Baptismi proprias à Baptismo abscissas aliò deriuat,& transfert?Deprehenditur,inquam,quali nitatur fundamento præclara ista vnctio. Dei verbum est: Omnes qui in Christo baptizati sunt, Christũ induisse cũ suis donis.

Verbum

Verbum vnctorum,nullam promissioné in Baptismo percepisse, qua in agonibus instruantur.Illa vox est veritatis,hanc mendacii esse oportet. Verè aduersum te Dñs apud Prophetá clamat Caluine:Ecce ego ad Prophetas somniantes mendaciú,& seduxerunt populú meum in médacio suo.Quis em̃ in Catholica Christi Ecclesia vnquá audiuit,in Baptismate nullam nos percipere promissioné, qua in agonibus instruamur?Certo certius em̃ est omnibus persuasum, nos in Dei filios regenerari,Spiritu Christi ornari,eiusq; donis atq; virtutibus instrui:sed vt regeneratos decet,ac recèns renatos, non vt Christi ætate adultos,aut ad grauissima vitiorum bella aptos,aut ad horrida mortis pro Christo subeundæ tormenta toleráda,aduersúsue infestas simul & assiduas callidissimi hostis oppugnationes instructos. Tua est Caluine,tua,inquá, est ista doctrina, quæ in Baptismo nullá nos percipere promissionem docet:cùm Baptismum nihil quidquá efficere affirmas, sed merú esse signum, quo beneuolentiæ erga nos suæ promissiones Dominus obsignat, ideoque Christianorum filios nasci, non renasci Dei filios: quemadmodú suprà in Baptismo diffusiùs est pertractatum. Vanissimum itaq; est, quod dicis, vnctos Catholicos promissiones Baptismi proprias à Baptismo abscissas aliò,ad Confirmationem scilicet,deriuare & transferre. Siquidem suæ relinquuntur Baptismo promissiones saluæ atq; incolumes, sed Confirmationi suas vindicamus,Christi verba secuti Baptizatis dicta: Mittá in vos promissum Patris, & accipietis superuenientis in vos virtuté. Quæ cùm à Baptismi Apostolis dudum collati promissionib⁹ sit lógè alienissima, cur nos potiùs ab æquo rerú arbitro sentiamur Baptismi promissiones aliò deriuare atq; transferre, q̃ Christus ipse,vt Baptismi autor,ita & Cõfirmationis institutor? Verbum Dei quidem est,Omnes qui in Christo Baptizati sunt,Christum induisse cum suis donis:sed & verbum Dei est,post Baptismum Christianis noua quædam Spiritus S. à Christo contingere dona, iuxta eius promissionem Lu.24.Act.1.antè non percepta. Quid enim vetat,imò cur non oporteat, dona nobis Christi liberalitate communicata non simul omnia nobis impartiri,quum charissimos eius Apostolos hunc in modum ea fuisse consecutos, Solis luce clarius est conspicere? Nec solùm aperta Christi promissio, atque illustre Apostolorú exemplum hanc Confirmationis inuisibilem vim nobis statuunt atq; confirmát: sed omnis retrò Christi Ecclesia, inde vsque ab exordio in hæc nostra promanans tempora. Quod superioribus liquidò est demonstratum.

Hiere. 23. — Calui. vanitas, quá catholicis falsū tráscribit. — Suum cõmentum Caluinus fraudulenter Catholicis tráscribit. — Alias esse Confirmationis promissiones alias Baptismi. — Nõ omnia Christi dona in Baptismo contingere.

Cæterùm quòd friuola ista verborum vanissimorum nugacitate fretus Caluinus,sese veriùs iactat Confirmationé definiturum,q̃ hactenùs fuerit definita,quis nõ doleat,apertá deliri seniculi hallucinationé, qua se prudétibus lectoribus propinat non tá deridendum,q̃ miserandum,imò veriùs abominandum? Veriùs,inquit, hanc Confirmationé definire possum,quàm ipsi hactenùs definierint: nempe insignem esse

Confirmationé Caluinus definit oleum Diaboli mendacio pollutum Baptismi que iniuriam.

Baptismi contumeliã, quæ vsum ipsius obscurat, & abolet: falsam esse Diaboli pollicitationem, quæ nos à veritate Dei abstrahet: Aut, si mauis, oleum Diaboli mendacio pollutũ, quod velut offusis tenebris simplicium mentes fallit. Atqui modò est demonstratum, Confirmationem, quam hodie dicimus, non magis esse in Baptismum contumeliosam, quàm fuerit illa Spiritus sancti in Apostolos & Apostolorum discipulos post Baptismum descensio inuisibilis signo visibili significata: nec falsam esse Diaboli promissionem, nos, vti ais, à veritate Dei abstrahentem, sed veram Christi promissionem clarissimis verbis con testatam, liquidaque Apostolorum doctrina Ecclesiis traditam, nos ad Deum virtute illa Spiritus sancti superueniente pleniùs adducentem atque perfectiùs. Porrò quòd oleũ dicis Diaboli mendacio pollutum, ad sordidos maledici istius ex Pseudoeuangelio concepti Spiritus pertinet grunnitus. Non est hoc oleum Caluine Diaboli mendacio pollutum, sed vt D. Augustinus ait, Sacramentum sicuti Baptismus, sacrosanctum, & à Deo sanctificatũ: atque vt Cyprianus testatur, diuinitùs institutum: quæ paulò antè diffusiùs sunt commemorata, quàm vt hîc iterum sine Lectoris fastidio verbosiùs repetantur. Aug. cõtra lit. Petil. 2. ca. 104. de Bapt. cõt. Don. 5. cap. 20. Cypri. ser. de vnct.

CAPVT XXXVI. Confirmationis est minister Episcopus

SVperest, vt priùs nonnihil, sed restrictè, dicamus de Confirmationis effectu, atque ministro, quàm locum illum concludamus. Quod ad effectum pertinet, illis Christi verbis est comprehensum: Sedete in ciuitate, quoadusq; induamini virtute ex alto. Luc. 24. Et: Accipietis Spiritus sancti virtutem superuenientis in vos. Act. 1. Quæ tum quòd non habeant explicatus perquàm difficiles, tum quòd superiùs ex sanctissimorũ Patrum sententiis satis sunt explanata, in præsentiarum ea persequi fusiùs non est animus, ne odiosa prolixitate atque verbositate minùs necessaria, cuiquam ingratam nauseam moueamus.

Minister Confirmationis.

Cæterùm Confirmationis minister apud Catholicos habetur Episcopus, sicuti omnis semper credidit antiquitas: quod ex Actis Apostolicis est luce meridiana clarius: Act. 8. vbi D. Lucas Apostolorum exemplo demonstrat, hâc Spiritus sancti donationem Samaritanis non per Philippum Diaconum, licèt spectatissimæ probitatis, sapientiæ, atque Act. 6. spiritus sancti plenũ, contingere potuisse. Non enim, vt testatur Chrysostomus Hom. 18. in Acta, eam habebat facultatem dandi aliis Spiritum sanctum. Hoc enim donum solorum erat Apostolorum. Vnde, inquit hom. 18. in Acta, & præcipuos, & non alios videmus hoc facere. Quos autem hîc intelligat præcipuos, vt non est diuinatu difficile, ita non satis certum Græco exemplari destitutis. Equidem Ecclesiarum Sacerdotes siue Episcopos intellexerim, verborum circumstantia motus, quòd præcipuos, & non alios dicat hoc facere nos videre. Diuus quoque Augustinus eundem locum explicans: Orabat quippe, inquit 15. de Trinit. cap. 16. vt veniret in eos, quibus manum imponebant, nõ ipsi eum dabant. Quem morem & in suis præpositis etiam nũc seruat Ecclesia.

Cur Philippus Diaconus Baptizatis nõ imposuerit manus

Ecclesia. D. quoque Cyprianus Africanæ Ecclesiæ morem publicum epistola ad Iubaianum commemorans: Quod nunc quoque, inquit, » apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur, per Præpositos Eccle » siç offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spi » ritum sanctum consequãtur, & signaculo dñico consummentur. Sed » multò omniũ apertissimè D. Hieronymus docet, per solam Episcopi manus impositionem apud Catholicos ex Apostolica Traditione Spiritum sanctum dari. Quòd si hoc loco quæris, inquit, quare in Ecclesia " Baptizatus, nisi per manus Episcopi, non accipiat Spiritum sanctum, " quem nos asserimus in vero Baptismate tribui: disce hanc obseruatio- " nem ex ea autoritate descẽdere, quòd post ascensum Domini Spiritus " sanctus ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum re- " perimus, ad honorẽ potiùs sacerdotii, quàm ad legis necessitatem. Cu- " ius postrema verba illam posteriorũ Theologorum à D. Eusebio Martyre & Melchiade dissentientium sententiam non videntur infirmare, scilicet Confirmationem à quolibet Sacerdote ex Episcopi Romani concessu administrari posse. Quod & Gregorius Magnus epistola videtur cõfessisse. Verùm hæc quæstio hoc in loco nobis nõ est fusiùs pertractanda, quæ ad illud genus pertinet, quod non cũ hæreticis Ecclesiã oppugnantibus, sed cum fratribus, qui Ecclesiam pio quæstionũ difficiliorum explicandarũ studio ædificare nituntur atq; munire. Ex superioribus ergo Patrum sententiis ille Buceri error manifestè refellitur, Confirmationem nõ esse opus, quod ad Episcopum peculiariter pertineat: cùm id & Chrysostomi, & Hieronymi, & Augustini seculo nõ nisi ad Episcopos pertinuerit, adeoque hæc obseruatio ex autoritate, vt ait Hiero. Apostolica ad eos descenderit. Cuius obseruationis Apostolicę venerandã maiestatẽ piè cõtẽplatus D. Melchiades clariss. Christi Martyr, Confirmationẽ maiore veneratione scripsit venerandã, q̃ Baptismũ: non quidẽ tam impiè atq; eũ calũniatur impiè Calvinus: Quid hîc dicas, inquit, nisi planè furiosos esse, q̃ suis inuentionibus ita blãdiuntur, vt prę ipsis sacrosanctas Dei institutiones securè contẽnant? Os sacrilegũ, túne pinguedinẽ fœtore dũtaxat anhelitus tui inquinatã, & verborũ murmure incantatã, audes Christi Sacramẽto opponere, & cõferre cũ aqua verbo Dei sanctificata? At parũ hoc ipsum erat tuę improbitati, nisi etiã pręferres? quis ea paulò antè cõmemorata sibi in memoriam reuocans, non perspiciat misellum istum suæ mentis præ impotẽti nouarum doctrinarum studio nõ satis compotem, suis ipsum verè blandiri inuentis, q̃ præ suis somniis omni retrò ætate in Ecclesia inauditis (nisi quod Nouatiani, & similes pestes spargere cœperant) doctrinam longè certissimã omnium, ꝓpè veterum Scriptorum testimoniis confirmatam, nõ vereatur impudẽter contemnere, irreligiose illudere, impiè proculcare? Melchiadem facit furiosum, suis blandientẽ inuentionibus, improbum, os adeò sacrilegum. Quem virum, Deus optime, quem

An soli Episcopi cõfirmationis ministri.

D. Melchiadis Christi Martyris de Cõfirmatiõe elogiũ, ad uersus Caluini calũnias & sannas defensum.

Christi martyrẽ Caluin' bacchatur os sacrilegum.

quem Pontificem, quem Christi Martyrem? An sacrosanctas Dei institutiones contempsisse Melchiades Martyr Christi meritò censeatur, qui Baptismo affirmat nos regenerari? Quod cùm Caluinus Baptismo aquę à Christo instituto non tribuat, docens infantes Christianorum mox vt nati sunt, nōdum Baptismo renatos, in filios Dei adoptari, án nō ipse reuerà præ suis furoribus Dei institutiones securè contemnat, retollat, oratione relinquat? vti olim Deos Epicurus inuidiæ detestandæ gratia, penes æquum Lectorem arbitrium esto. Iam quæ in sacrum Chrismatis oleum perterricrepus euomit homo, maledicentiæ Spiritu ex Babylonicæ meretricis calice hausto, nō tam ebrius, quàm semel adobrutus, quis illa superiùs in sacri Chrismatis defensionem allata secum reputans, non abhorreat, & detestetur? Quis istius vomitus Sathanici fœtorem non abominetur? Quis linguæ impurissimæ iuxtà ac petulantissimæ impietatem non execretur?

Contumeliæ i sacrū Chrismatis oleū à Calu. euomitæ detertę, & in furiæ propulsatæ.

Pinguedinem dicit anhelitus fœtore inquinatam, & verborum murmure incantatam, quam D. Augustinus oleum vocat sanctificatū, quam Cyprianus vnguētum ad sanctificationem præparatum, quam D. Augustinus iterum Sacramentum Chrismatis dicit sacrosanctum. Atq; vt magis homunculi istius tam impotenter verba plùs quàm insana funditantis perspiciatur temeritas, in mediū veniat causa, qua offensus, meritò sibi videtur istum in modum in D. Melchiadem indignatus, stomachatus, debacchatus. Et sicut vnum, inquit epist. ad Episcop. Hispaniæ, à Maioribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à Minoribus perfici non potest, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum est. Maiori veneratione, qui Confirmationis Sacramentum dicit Baptismo tenendum & venerandum, continuóue hoc illo dixerit maius, præstantius, aut excellentius? Potissimùm si quis non Sacramenta inter se conferens, sed in ipsa ministrorum vtriusque Sacramenti comparatione, hunc in modum loquatur. Quod ex D. Melchiadis verbis apertius fiat, quàm vt vlla explicatione habeat opus. Quod cùm Caluino & illinc, & ex aliorū interpretationibus non esset ignotum, maluit hanc sententiolam, pro sua, qua est modestia & candore, planè tragicôs exagitare, atque iuxta prouerbium, ex musca elephantum, quàm commoda interpretatione ad rei veritatē attollere, quod mera ex pietate à Christi Martyre dicebatur. Quid futurum credas, si tam magnificè, imò munificè de Confirmationis Sacramento fuisset loquutus Melchiades, atq; D. Cyprianus, qui epist. ad Iubaianum conferri docet, quod Baptizatis deest. Et idcirco, inquit de Samaritanis loquens, quoniam legitimum & Ecclesiasticum Baptismum consecuti fuerant, baptizari eos vltrà non oportebat: sed tantummodò quod deerat, id à Petro & Iohanne factum est, vt oratione pro eis habita, & manu imposita inuocaretur, & infunderetur super eos Spiritus sanctus. Quod nunc quoq; apud nos geritur: & quæ seq. Cùm igitur Christus

Causa qua offensus Caluinus, ita in Diuum Melchiadē debacchat, ostēditur inepta.

Cypri. magnificentiùs de Confirmatione loquutus, q̃ D. Melchiades.

per

per solos Apostolos Baptizatis donare voluerit, quod eis defuit, vt cũ Cypriano loquamur, án non meritò Christianis maiori dicatur veneratione tenendum, quod adfert, quod Baptizatis defuit. An enim tãta quis sit improbitate, vt temerè per Petrum Apostolũ fecisse Christum dicat, quod per Philippum potuit Diaconum? Quòd si nõ temerè: voluit igitur Christus aliquid esse venerationis amplioris huic Sacramento tribuendũ, quod per Apostolos solos administrabatur, q̃ Baptismo, qui & per Diaconos. Quòd igitur à dignioribus atq; sublimiori in Ecclesiasticæ dignitatis loco cõstitutis administratur Confirmatio, rectè à D. Melchiade maiori dicta est veneratione tenẽda: nimirùm vt in cuius administratione, Baptismi est siue consummatio secundum Cyp. siue munitio secundũ Melchiadẽ, plenior atq; perfectior Christi Dñi variis nos modis sanantis, fouentis atq; perficientis beneficẽtia perspiciatur. Vnde nullo negotio videre est, quàm sit inepta illa, insulsaq; Caluini calumnia, quòd Catholici sese hinc Donatistas produnt, qui vim Sacramenti à ministri dignitate æstimãt. Non à ministri dignitate Caluine, quæ secundum virtutem est, atq; sanctimoniam, vt Donatistę Sacramenti vim æstimant Catholici: sed eã, quæ secundum donationem est Spiritus sancti in consecrationibus Ecclesiasticis collata. Nõ enim nostra refert, qualisnam Episcopus, bonús ne án malus Baptizatis manum imponat, modò sit Episcopus. Verùm Donatistæ non à quolibet Sacerdote Baptismum asserebant cõferri, sed à bonis tantùm, atq; non pollutis, quos dicebant, hoc est, suæ tantùm factionis. Quis igitur non videat, tam longè abesse Catholicos à Donatismo, q̃ absuêre ab eo Apostolorum discipuli, nõ à Philippo Diacono, sed ab ipsis Apostolis hãc Sacramenti virtutem expectantes? nihilo magis Sacramenti vim hac personarũ dignitate æstimantes, atq; nos hodie. Sicut enim Philippus non habuit istam facultatẽ, vti paulò antè docuimus ex Chrys. sed solorum donum erat Apostolorũ: ita & hodie perpetua ex obseruatione ab Apostolis promanante, quod ex D. Hier. est demonstratũ, à solis Episcopis in Apostolorum locum succedentibus hanc Sacramenti vim nobis diuinitùs cõferri credimus, nihil pensi habentes prorsus, quales quales tandem sint, boní ne án secùs, sint modò Episcopi. Catholicos itaq; à Donatistis plusquàm tota diametro distare, crediderim liquidò satis esse demonstratũ: verùm Caluinus viderit, num sese verũ germanumq; prodat Donatistã, qui ad illorũ exemplum sacrum Catholicæ Ecclesiæ Chrisma subsannat scurriliter, impiè abiicit, cõtemnit, despicit, & plusquàm sacrilegè Diabolo acceptũ docet esse ferendũ. Siquidẽ inter alia nefanda Donatistarum flagitia, de subuersis altaribus, de stupratis Castimonialibus Eucharistiæ contumelia, &c. quæ nunc cũ Caluini actis componere non est locus, narrat D. Optatus Episcopus Mileuitanus lib. 2. de schismate Donatistarum, Vrbanum Formensem, & Felicem Idicrensem Donatistarum Episcopos sacrum Chrisma impiè violasse

Impiè Catholicos Donatismi suggillat Caluinus, quòd confirmationis ministrũ dicant Episcopum.

Caluinus Catholicos falso insimulat Donatistis, qui se ab eorũ flagitijs non queat vindicare alienum.

D. Optat. narrat à Donatistis sacrũ Chrisma violatum.

" violasse in Mauritania: Et quod vobis, inquit, leue videtur, facinus im-
" mane commissum est, vt omnia sacrosancta suprà memorati vestri E-
" piscopi violarent. Iusserunt Eucharistiã canibus fundi, non sine signo diuini iudicii. Nã iidem canes accensi rabie ipsos Dominos suos quasi latrones sancti corporis reos, dente vindice, tanquàm ignotos & inimicos laniauerunt. Ampullam quoque Chrismatis per fenestram, vt frangerent, iactauerunt, & cum casu adiuuaret abiectio, non defuit manus
" Angelica, quæ ampullam spiritali subuectione deduceret, proiecta ca-
" sum sentire nõ potuit: Deo muniente illæsa inter saxa consedit. Si istorum Donatistarum flagitiorũ sese cum suis non agnoscit coram Deo Max. iudice affinem Caluinus, aut sententiæ istius Donatisticę de proculcando sacro Chrismate non se profitetur ipse suffragatorem, non est, quòd Donatismi suspicione diutiùs immeritò laboret: Sin se suis ipse verbis non modò impietate parem, sed sacrilegio etiã disertè profitetur superiorem, quid quæso ad salutem superest reliquum, nisi vt mente in melius commutata (quam illi vnà cum Symmistis omnibus quotidie ardentissimis votis à Deo Opt. imprecamur) abiectã pridem Catholicæ Christi Ecclesiæ de sacrosancto Chrismatis Sacramento, aliisque religionis Euangelicę capitibus doctrinam recipiat, atque veterum errorum pœnitens, secundam citò, dum hora est, arripiat salutis naufragæ tabulam, sacrosanctam ac in primis salutarem pœnitentiam. Sed nos cœptum carpamus iter.

O patientissimum Dei iudicium, si nos iratum cogitamus.

Lectori candido Maternus Cholinus S D. P.

DEbito, receptoq; Ecclesiæ Catholicæ ordine debebat hic porrò insequenter subsequi sacrosanctum Eucharistię Sacramentũ, quod ab autore viginti capitibus tractatur, vt liquet ex interrupta hic capitum serie. Verùm quũ eius Eucharistię partis exemplar diutiùs ab ijs, quibus ab autore ad me transmittendi negotium demandatum est, detineatur, sic vt altera, quę Eucharistiam subsequitur pars, pręcedentem præuenerit, mihiq; iam reddita sit, malui ideo ad Pœnitentiæ Sacramentũ ordine Eucharistiæ proximum, transilire potiùs, q̃ æditionis cursum hic intermittere, ab cœptoque hoc opere subsistere, quod in tuam gratiã in proximas nundinas absoluere cogito, ne laudatissimi vtilissimiq; operis expectatione tua auidissima te fallam. Fit autem hoc à me non autoritate, iudicioq; meo proprio, sed pijssimorũ doctissimorumq; quorundã consilio & impulsu, qui nolunt pios auidosq; quosq; huiusce operis fruitione diutiùs destitui: quiq; existimãt hinc consueto Ecclesiæ Catholicæ ordini nihil detrahi: nec hinc etiã autorem adeò ipsum offendi posse, si modò, quæ hic omittuntur, desideranturq; iam capita viginti, ea in huiusce quarti libri, qui totus Sacramentorum tractationi & explicationi destinatus est, finem reiecero. Quod equidẽ me facturum polliceor, modò exemplaris, quod expecto, inopia, temporisq; angustia atq; breuitas nòn impediat. Sin autem, cõstitui ex doctissimorum eorundem iudicio eadẽ viginti capita à nundinis seorsim ceu volumine altero, ceuq; secunda operis huiusce parte edere & diuulgare: propterea quòd ijs fortasse capitibus Eucharistiæ materiã omnẽ autor adeò absolutè sit tractaturus, vt iusti voluminis magnitudinẽ seorsim effectura sit, nec ideo ante nundinas autũnales absolui posit. Atqui cãdide lector, si capita ea in quarti huiusce libri fine reiecta esse nõ deprehenderis, certissima spe adducitor, persuadeq; tibi constãter, ea tibi reddita iri seorsim insequenti hac iam hyeme, Dei Opt. Max. beneficio. Interim perfruere opere hoc, quod tibi adparatum maximo & studio & labore clarissimi doctissimique Doctoris Lindani conspicis, cuius conatum pijssimum non cessa tuis ad Deum precibus iuuare. Vale, ex nostra taberna libraria, Calendis Iulij, 1559.

Vide Procopiū Gazæum in Genesin.

CAP. LVII.

Alia Sacramenta præter tria explicata curâ Christo instituta.

TRia fuisse in paradiso arborum genera tradidêre præclari quidam antiquarum rerum Scriptores, quæ diuinæ prouidentiæ videbantur alendo homini atque conseruando ita sufficere, vt quod ad vitam commodè suauiterq́; traducendam, mortemq́ue pellendam pertineat, desideraretur nihil: si modò ille nostri generis parēs Adam diuini man dati memor, illis vixisset contentus. Verùm vbi stulto placendi vxorculæ studio victus, vetitum siue malum, vt Christiani, siue ficum, vt ferè Iudæi sentiunt, & cupidè appetere, & auidè vorare in animum induxisset suum, nō illi tria commemorata arborum genera ad vitam morte commutatam suffulciendam & protrahendam fuêre satis: sed aliis prætereà vitæ alendæ fouendæq́ue remediis habuit opus. Istum planè in modum & nobis miserrimis illius perditissimi & calamitosissimi Adæ posteris, per secundum licèt Adamum renatis, Spirituq́ue sancto confirmatis, atque viuifico illo cęlestis paradisi cibo pastis & recreatis, visum est sapientissimo Deo Optimo haud esse satis, ad nostram hanc animarum plagam sanandam, corporumq́ue tabem profligandam, in verissimo paradiso, Catholicam Christi dico Ecclesiam, tria nunc explicata condidisse Sacramenta, nisi & alia adderet nostræ tum infirmitati pleniùs profutura, tum propagandæ posteritati carnali simul & spiritali mirificè conductura: quibus instructi & adiuti, hanc nostram calamitatem si non propulsare & euadere, saltem leuare & mitigare intereà possemus, dum plenam illam corporis huius, quod secundum iustam illam Dei sententiam perenni in mortem fluxu proruit, immortalitatem & integritatem olim per Christum futuram in dies horasq́ue expectamus. Itaque Pœnitentiæ Sacramentum nobis irato Domino Deo Patri propter delicta, atque offensiones à Baptismo perpetratas, per Christum reconciliandis abundè sufficeret: Sed quia pleriq; omnes peccatorum aut vulneribus nō leuiter sauciati, aut sordibus sumus inquinati ante nostram hinc emigrationem, benignissimus Deus per extremam etiam vnctionem salubriter nobis consulere est dignatus, quò ad ipsum sani mundiq́ue toti euolaremus. Quare sicuti hoc Sacramentum citra nefariam impietatem noxamq́ue sacrilegam de composito non possumus omittere, nedum negligere, multoq́ue minùs contemnere: ita in præsentia non possumus silentio citra sacrilegæ impietatis notam præterire.

Gen. 3.

Iam aliis præter quinq; ista non foret opus Sacramentis, nisi Christi Iesu illa salutaris institutio (de quo inferiùs suo aptiùs loco disserendum erit) non solùm singulis sui corporis, quod est Ecclesia, membris perficiendis, sed toti etiam corpori per Ordinationem atq; Matrimonium censuisset consulendum, vt & rectè legitimeq́ue per suos Magistratus gubernaretur, & multiplicatum in finem vsque seculorum propagando saluum conseruaretur.

Quæ qui secum prudenter, ac vti Christiano pectore est dignum,

 reputarit,

reputarit, agnoſcet iure optimo à Catholica Chriſti Eccleſia, vt adhuc vſque ſemper atque conſtanter, ita & nunc indubitanter ſeptem prædicari Sacramenta veterum Orthodoxorum Patrum ſententiis conſentaneè atque congruenter, quod ante annos 125. vniuerſa Chriſti Eccleſia in Concilio Florentino, tam Oriente quàm Occidente congregata, tum atteſtari, tum profiteri minimè addubitauit.

Eccleſia catholica ante ãnos 125. cẽſuit ſeptem ſib: tradita fuiſſe Sacramenta.

Quare cùm tanta ſit reliquorum Sacramẽtorum neceſsitas, ſuperuacaneum videri nequeat, quod in ipſis explicandis nunc ponendum eſt curæ atque operæ. Non enim tribus Sacramentis cum Lutheraniſmo veteri, nedum duobus cum Caluino, aliiſque ab Auguſtana Confeſsione deſciſcentibus: nec cum Philippo quatuor iam cudente, veteremq; animi ſenſum ſubinde recudente contenti eſſe poſſumus: Sed tribus illis Bapt. Confir. atq; Euchariſt. ſuprà pertractatis alia quatuor iuxta Apoſtolorũ doctrinam addita ſuſcipientes, ſacrũ illum ſeptenariũ obtinemus, apprimè nobis gratulantes de pio Chriſti in nos iuuandi ſtudio, ſalutariq; ſolicitudine, qua nobis voluit dẽeſſe nihil, per quod incredibili noſtræ ſingulorum infirmitati, totiusque corporis integritati (quod per Ordinem & Matrimoniũ agitur) incolumitateq; conſulatur. Ea propter conſiderantes reliquorũ quatuor Sacramentorũ iuxta Catholicã Eccleſiæ Chriſti doctrinam, cùm vſum, tum neceſsitatẽ, à Pœnitẽtia tẽlam exorſi, de ſacra Ordinatione, Matrimonio, atque Vnctione extrema hoc opus diuino adiuti auxilio pertexere ſtudebimus.

Cur Septenarius Sacramentorũ obtineatur.

Qua methodo alia quatuor Sacramẽta perſequenda.

Quia igitur in illis Chriſtianæ Eccleſiæ tanquàm paradiſi deliciis trium illorum Sacramentorum quaſi pomorum illarum vitalium fructibus pleriq; omnes non perſiſtimus contenti, ſed pro innata nobis infirmitate, aut prona peccandi facilitate ita non rarò afficimur, atque proſternimur adeò, vt à largita nobis cælitùs gratia, doniſq; immortalitatis dudum acceptis, in priſtinam mortis labem atq; interitum ſupini prolabamur. Hinc eſt, vt tanta ſit Pœnitentiæ neceſsitas, vt niſi ea fragilibus, & ad peccandum æquo pronioribus eſſet reliqua ſalutis recuperandæ & collapſæ quaſi domus inſtaurandæ ratio, fruſtrà illa quoque ſuperiùs tradita Sacramenta viderentur inſtituta. Quid enim profuerit maximis quidẽ ornatum fuiſſe Dei donis, ſi ſemel amiſſa fuerint in poſterum irrecuperabilia? An non & nos meritò conqueramur, quod illi apud Poëtam quiritantes, Fuimus Troes? Verùm quia ſine Pœnitentia ſunt Dei Opt. dona, ac talia, vt eorum Deum pœnitere non poſsit, omittere ſanè non potuit, qua eſt aduerſum nos benignitate ineffabili, quin homini Chriſtiano à donis dudum per alia Sacramenta largitis prolapſo, aliud præpararet remedium, quo miſer ad felicitatis ſtatum recuperandum iteratò ſanaretur atq; poſtliminio quodã reſtitueretur. Rom. 11.

Pœnitentiæ Sacramentũ cur neceſſariò inſtitutũ.

Non enim exiſtimandum eſt, nobis à Baptiſmi gratia prolapſis noua non eſſe quærẽda remedia, quod Caluinus vult, aliiq; non pauci, vt à nobis Catholicis perniciose, ita quoq; à ſuis Symmyſtis turpiter fœdeq; Sic Cal. in Inſtit.

fœdeq; dissentientes, quasi ex Baptismatis vi nobis ratio suppetat, qua delictorum pòst commissorum citra pœnitudinis subsidium veniam adipiscamur, & perditorum iam donorum recuperationem consequamur. Istud enim inauditum post Christianorũ memoriam figmẽtum, illo Nouatianorũ furore plùs quàm fanatico pestilentius, non modò cũ Orthodoxa veterũ Patrum pugnat doctrina, sed ab ipsa etiam plùs quàm διὰ πασῶν dissonat Scriptura sacra. Quod vt magis elucescat, initiò demonstrandũ erit, eos qui peccando à Baptismi gratia, donisq; largitis sunt prolapsi, ab omni prorsus cælestium bonorũ communione alienos, nouo Sacramenti Pœnitentiæ remedio, quodã quasi postliminii iure habere opus: vbi varias communionis formas nobis duximus pertractandas, quò clariùs Excommunicatio intelligatur, quę dudum illuminatos, Spiritusq; S. participes factos, ad vitia pristina prolapsos, à Christianorum consortio separare solet. Deinde ostenso Pœnitentiã esse veri nominis Sacramentũ, explicatisq; eius synonymis, ad illa Pœnitentiæ membra publicum & priuatum, partesq;, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionẽ persequendas erit accedendum.

Nouis à baptismo lapsis nouũ esse quærenda remedia.

Qua methodo tractandum pœnitẽtiæ Sacramentum.

Heb. 6.

Variæ sunt Anabaptisticæ doctrinæ pestes, imperitum iuxtà atq; miserum popellum exitialiter vastantes atq; depopulantes: inter quas non est illa extremo loco habenda, quæ vt blando Syrenarũ cantu alliciens, ita serpẽtino imbuta veneno sibilat, Iustificatos nõ posse Spiritũ sanctũ amittere. Quod dogma vt semel persuasis ad omne libidinis, qua illi subantes fœdissimè diffluunt, genus fenestrã aperit: ita imperitis homunculis specie mirè blanda gratissimũ allubescit. Mortalium enim quisq; impendiò illam filii Dei appellationẽ sibi gratulari gaudet, tantæq; dignitatis opinione animum titillari. Isthac igitur fanatica persuasione isti misselli Spiritum S. iactant sibi assiduè clamantẽ, Abba pater, semperq; testimonium reddentem ipsorum consciẽtię, quòd sunt filii Dei: quo Spiritus testimonio ita firmiter nituntur, vt sese Dei filios nequicquam dubitent, quantislibet sese contaminent impurissimarum libidinum fæcibus, quantislibet se ipsi defœdent vt spurcissimarum, ita execrandarum adeoq; horrendarum pollutionum sordibus.

Iustificatos spiritũ sanctũ amittere posse, quia cadere possunt atq; peccare.

Verùm quàm isti miseri piis omnibus lugendi sese oĩm infelicissimè fallãt, quàmq; seipsi miserè perditũ eant, vel inde discant, quod alii aliarum sectarũ Symmistæ (quos indubitatò cẽsent damnandos, quòd non sunt isto Epicuri de grege porci) nõ minùs intrepidè crepãt, fortiterq; Dei filios sese asseuerant, sibiq; assiduè illum Christi Spiritũ intùs cantillare illud Paulinum, Abba Pater. Proinde si saperent, vereantur meritò, vt ne non illum verũ veri Dei Spiritũ in sui pectoris sinu testimonium reddentẽ sentiant Spiritui suo, quòd sunt filii Dei: sed illũ hypocritã, qui sese in Angelũ lucis trãsfigurat, omnemq; in formã vertit, vt veritatis similitudine incautos fallat. Cùm enim D. Paulum audiant concionãtem, Qui templũ Dei violauerit, perdet illum Deus, 1. Cor. 3.

2. Cor. 11.

1. Cor. 3.

Rurſum: Omnis fornicator, adulter, & immundus regnum Dei non poſsidebit: quó nam rogo ore ſibi Spiritum Dei aſſeuerant aſsiduum, adeoq́ue ineffugabilem, qui iſtis flagitiis ita impendiò, vt ſus in voluta bro, delectantur, volutantur, rotantur? Gal. 5. 1. Cor. 6.

Proinde cùm Solis luce clariùs ſit iſtis ſimilibusq́ue flagitiis Spiritus ſancti templa violari atq; prophanare, eumq́; non habitare corpora peccatis ſubdita, nemini qui apud ſe eſt, ambiguum eſſe queat, Anabaptiſticum illud delirium ex vetuſtis Eunomianorum, ſi Honorio Auguſtodunenſi fides habenda eſt, fæcibus hauſtum, iuſtificatos Spiritum ſanctum amittere non poſſe, neque peccare, abs rei veritate multò eſſe alieniſsimum, vtut blanda ſui ſpecie hominibus philautis atq; ſui adulatoribus arrideat, adblandiaturq́ue. 1. Cor. 1. Sap. 1. Vide Honoriũ Auguſtodu. de hæreſ.

Amittere itaq; poſſunt iuſtificati Spiritum ſanctum dudum acceptum, atq; peccati fallaciâ cor ſuum obdurare, blandaq́; victi voluptate qui ſteterant cadere: quod nec Euágelici inficias ire poſſunt. Verùm vt hîc nobiſcum cõtra Anabaptiſtas fortiter dimicant, ita contra nos viciſsim de Spiritus ſancti recuperandi modo pugnaciter digladiantur, quanquàm non omnes, ſed Caluinus aliiq́ue aliquot, quos pro eo atq; illa hæreticorum nota & teſſera à veteribus nobis depicta efflagitat, quòd dogmatum, Teſtamentorum more, mutant atq; commutant, Confeſsionem Auguſtanam deſerere nõ pudet. Saxones igitur Pœnitentiæ Sacramentum aſſeuerare pergunt hanc ad rem neceſſarium, quorum vt doctrinæ huius conſtantia nonnullam meretur laudem, ita perfida Symmiſtarum defectio ſummam profectò vituperationẽ: etſi illi longè aliam ſomnient Pœnitentiæ rationem, qua Spiritus ſanctus nobis reddatur, quàm ipſa habet rei veritas atq; Scripturarum autoritas, clariſsimis verbis ſonat: quibus cum infra ſuo aptiùs loco erit depugnandum. In præſenti verò illorum à Lutheraniſmo hac in parte Apoſtatarum atq; defectorum manipuli aliquot antè ſunt ſternendi atq; profligandi, quod eò fiat faciliùs, quòd deſertis quaſi ſociorum caſtris & hoſtium telis ſint magis expoſiti, & ſociorum auxiliis deſtituti ſint magis debilitati. Heb. 3. Rom. 11. Caluinus à Confeſſione Auguſtana deſciſcit.

Nouis lapſibus noua negat Caluinus cum ſuis cohortibus quærenda expiationis remedia, ſed ex vna baptiſmatis vi adeſſe baptiſatis facultatem atq; copiam, qua in priſtinum dignitatis filiorum Dei gradum iteratò collocentur. Non igitur opus eſſe vult nouo Pœnitentiæ Sacramento, quo cæleſti Patri recõcilientur, quòd eius vis non ſit obſoleta, neque in præteritum duntaxat tempus collata, ſed ſemel in omnem vitam nos ablui & purgari. Itaque quoties lapſi fuerimus (inquit cap. 17. inſtitut. de Bapt.) repetenda erit Baptiſmi memoria, & hac armandus animus, vt de peccatorum remiſsione ſemper certus, ſecurusq́ue ſit. Nã etſi ſemel adminiſtratus præteriiſſe viſus eſt, poſterioribus tamen peccatis non eſt abolitus. Puritas enim Chriſti in eo oblata eſt: Pœnitẽtiæ Sacramentum eſſe neceſſariũ

Ea

Ea semper viget, nullis maculis opprimitur, sed omnes nostras sordes obruit, & extergit. Quæ doctrina si vel vlla ex parte esset veritati affinis, quis non miretur Orthodoxorum illorum Patrum ad vnum omnium sententiam, qua adeò seueriter atq; constanter aduersus Montani & Nouatiani hæreses sunt colluctati? Quid enim? án oportuerit Nouatianos Ecclesiis Catholicis excludere, qui Baptismi vim non minus atque Caluinus & habebant, & cognoscebant? vt nihil modò dicatur de isthac Caluini tectoria atq; imputaticia duntaxat Baptismi iusticia. Proinde hac vna re Orthodoxi illi extra controuersiam Patres Caluini doctrinæ præiudicarunt, clarissimè cōmonstrātes, eos, qui à Baptismi gratia fuissent prolapsi, alio expiationis remedio, atque in Baptismo dudū consequebantur, habere opus. Neq; hanc ad rem conficiendam eos fuisse arbitratos sufficere, si in mentem reuocaretur Baptismi memoria, qua armatus animus semper de peccatorū remissione esset certus, inde fiat manifestissimum, quòd lapsis atque pœnitentibus non istud à Caluino confictum Baptismi adhibuēre pharmacum, sed aliud longè diuersissimum, nimirùm salutare, licèt asperum, Sacramēti Pœnitentiæ remediū. Alioqui quorsum attinebat lapsos peccatis iam saucios austeriori ieiuniorū & humidormitionum castigatione, quasi stipulā illam Euangelicā atterere duriùs, vel pòtiùs confringere, linumq; fumigans propemodū extinguere? An verò ignotam illis doctissimis viris Apostolorum discipulis cum Apostolis ipsis fuisse credas Baptismatis vim? Sed quis mortalium isthac sit arroganti impudentia, & impudentissima arrogantia? Salutarem porrò Baptismatis efficaciam vt longè potentiorem atque Caluinus hallucinatur, Baptizatis contingere cēsuēre: (quod suo superiùs loco luce meridiana clariùs ostēdimus) ita illam non nisi in percepta pridem gratia persistentibus, quod ad expiationis quidem vim attinet, vtilem atque valentem docuēre. A qua qui vel temeritate, vel peccatorum deliciis in mortis barathum fuisset delapsus, huic adeò non fuit salutis recuperandæ remedium ex Baptismo reliquum, vt seuerioris Dei irę atque vltionis, cùm propter ingratitudinem, tum impietatē, efficeretur reus. Ea propter euacuata fuit peccando Baptismi vis atq; efficacia, nisi & illud ad eam pertinere dicas, quod salutari Pœnitētiæ Sacramenti remedio inflicta noua animi vulnera sanare possit, pristinamq; dignitatis sedem, vnde vel deliciis prolapsus est, vel Diaboli perturbationibus deturbatus, castigationū quasi gradibus non tam asperis, quàm salubribus queat iteratò ascēdere: sed non nisi in Catholica Christi Ecclesia, cui dudum per Baptisma fuit insitus atq; incorporatus. In præterita itaq; peccata Baptismus valebat susceptus, non item in futura. Sed saluberrimum Pœnitētię Sacramentum, quo nō minùs Christi sanguis nostra abluit peccata, atq; Baptismi gratia dudum percepta: quod nō solùm Orthodoxos docuisse Patres, sed ipsos etiā Apostolos, instituti ratio nunc postulat, vt demōstremus.

Isa.42. Matth.12.

Hoc

Pœnitentiæ vis & fructus. Hoc in prisca illa Christi Ecclesia tam fuit vel populo notissimũ, vt Tertullianus ille magnum quondam Asiæ lumen hunc in modum fit lapsos ad Pœnitentiam exhortatus: Igitur cùm scias, inquiens, ad uersus gehennam post prima illa intinctionis Dominicæ momenta esse adhuc in exomologesi secunda subsidia, cur salutem tuam deseris? cur cessas aggredi, quo scias mederi tibi? Mutæ quidem animæ & irrationales medicinas sibi diuinitùs tributas in tempore agnoscunt. Ceruus sagitta transfixus, vt ferrum & irreuocabiles moras eius de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum. Hirundo si excæcauerit pullos, nouit illos oculare rursus de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutam à Domino exomologesin sciens præteribit illam, quæ Babylonium Regem in regna restituit. Vide Tertul. de Pœnitent.

Hunc in modum cùm Diuus Hieronymus saluberrimum Pœnitentiæ Sacramentum Baptismo propemodùm exæquasset, Pœnitentia (inquiens Dialog. 1. contra Pelag.) Baptismatis gratiam imitatur per ineffabilem clementiam Saluatoris, id consequenti dialogo totidem verbis luculenter est interpretatus: Sanguis Iesu filii eius, inquiens, mundat nos: quod tam in confessione Baptismatis, quàm in clementia Pœnitudinis accipiendum est: neq; verò D. Hieronymi sententia sordes peccatorum post Baptisma commissorum Pœnitẽtia quasi scopis detergũtur tantùm, & secundo quodammodò (vt ipse ait de obitu Blesillæ ad Paulam matrem) Baptismo lauantur: verùm etiam mors & vita sibi cõtraria (vti ait epistola ad Ruffinum) Pœnitẽtia copulantur. In eandem sententiam & Diuus Augustinus scribit, peccata post Baptismum perpetrata non iam regeneratione, sed salutari Pœnitudinis curatione sanari atque aboleri: loquens enim de paruulis à Baptismi gratia prolapsis. Tunc etiam propria (inquit epist. 23. ad Bonifacium) incipient habere peccata, quæ non regeneratione auferantur, sed alia curatione sanentur. Quibus verbis quid nam obsecro desideres manifestius, quò istę exitiales nouorum commentorum pestes salutari Pœnitentiæ Sacramento à Caluino dudũ offusæ aut ostendatur illustriùs, aut profligantur efficaciùs?

CAPVT LVIII. Qui olim Apostolorum ætate status eorum, qui à Baptismo peccarant.

VErùm hanc salutarem medicinam diris animarum nostrarum vulneribus post Baptismi sanitatem inflictis medicantem, ipsi adeò Apostoli clarissimis suis exemplis demonstrarunt. Siquidem qui Apostolorũ ætate in mortifera incidissent à Baptismo crimina, nõ iam illis delicatum illud Baptismatis adhibebatur collyrium: verùm illud austerum quidem, sed salutare, Pœnitentiæ cauterium: imò terrificum illud atq; molesta corporis vexatione non minùs, quàm inuisibili animi alligatione horribile excõmunicationis vinculum. Eo namque criminosi atq; violatæ maiestatis diuinæ rei ceu quibusdam compedibus quauis catena ferrea magis astringentibus impediti, non modò à cælorum regno detinebantur exclusi, iuxta potestatem eis traditam, Quorum allig-

Excõmunicatio quorsum instituta.

Matth. 19. Iohan. 20. Abstinebantur olim, id est, excõmunicabãtur.

alliga.&c. sed suauißima etiam Ecclesiæ Christianæ consuetudine atque saluberrima Sacramentorum communione abstinebantur separati,siue vt hodie loquimur, excommunicabantur. Hoc autem Christianæ castigationis genus quia oculis tantùm fidei & videbatur, & animi tantùm sensu percipiebatur, diuinæ prouidentiæ visum est,illud ipsum corporali quodam cruciatu olim attestari: qui vt in excommunicatorum corpora sæuiebat,ita in aliorum item sensus transibat,quò hac ratione crassis hominibus vel in oculos incurreret manifestiùs, quod in illorum animo gerebatur occultiùs.Sed res isthæc antiquitate obscura, exemplis aliquot clarioribus est illustranda. Simon ille Magus Baptismo haud dubiè Christiano Samariæ tinctus, conspecta admirabili illa miraculorum facultate, Apostolis Petro & Iohanni præ Philippo Diacono largita, ad illius æmulationem præpostero studio accendebatur. Eam itaque oblata Apostolis pecuniæ summula licitatus,sibi comparare in animum induxit.Quod quàm fuerit scelus atrocißimum,vereque Simoniacum,seuera D. Petri in illum sententia clariùs pronunciat,quàm vt de eo addubites:Non est tibi pars,inquit,neque sors in sermone isto, cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiã itaq; age ab hac nequitia tua,& roga Deum,si fortè remittatur hæc cogitatio cordis tui. Qua quidem verborum formula sicuti D.Petrus Simonem Magum à Baptismi gratia prolapsum à Christi Ecclesia deturbauit & exclusit: ita viam ceu indice ostendit, qua istius criminis veniam consequeretur.Pœnitentiam,inquit,age:non ait,Baptismum tibi in memoriã reuoca,qua animus tibi armatus, de remißione peccati sit securus:Sed pœnitentiam, inquit,age,& roga Deum,si fortè remittatur hæc cogitatio cordis tui.

Excõmunicatio animi vinculum per se corporis oli for nudabile.

Act.8.

D. Petrus Simonem Magũ excommunicat, & pœnitentiviã ostẽdit reconciliationis

Quòd autem Simon Magus hisce Apostoli verbis à cælorum regno sit proscriptus, atque Christi Ecclesia simul exclusus, apertius est in veterum Commentariis,quàm vt sedulum sacrarum literarum Lectorem lateat.Testatur id D.Ambrosius lib.5.de fide cap.1.Petrus ad curam gregis,inquit, à Christo electus, hæreticum à commisso sibi ouili statim post vnam correptionem repellit. Qua de re diffusiùs differit in vita Chrysostomi Palladius Episcopus statim ab initio.

Verùm etsi ille corporis cruciatus,quem suprà diximus, Excommunicationi plerunque semper fuisse olim coniunctum, nõ ita liquidò appareat in Simone Mago: in aliis tamen hac censura Apostolica perstrictis quasi extuberabat manifestior, quàm vt quenquam paterettur ambigere.Sic enim ille Corinthianæ Ecclesiæ siue doctor,vt plerique sentiunt,siue discipulus à Christi grege exclusus,Sathanæ fuit traditus in interitum carnis, vt exemplo D.Iob in carne vexatus resipisceret,atque violatæ nouercæ pœnas viuus lueret:quemadmodum Græci commentarii concorditer interpretantur. Ad hæc ne quis huiusce rei supersit scrupulus,testatur D.Chrysostomus Hom.in cap.2.prioris

Excõmunicationẽ olim cruciatus corporis morbusque fuisse subsequutos.

1.Cor.5.

"ad Timot.quòd excommunicati in febres incidebant: cui dicto & D.
"Theodore.ibidem suffragatur:Quos tradidi Sathanæ,non tanquã ma-
"gistro, inquit, sed tanqua sæuo carnifici. Ab Ecclesiastico enim corpore
"separati,& diuina gratia nudati, ab aduersario crudeliter flagellabatur,
"incidentes in morbos,& difficiles affectiones,& alias calamitates. De his porro corporis cruciatibus, quos diximus Excõmunicatos perpeti solere Apostolorũ ætate,dubitare nõ poterit,q epistolis D.Appollinaris nomine in lucẽ editis fidẽ habet. Quàm diu autẽ ista in oculos atq; sensus incurrẽs pœna Excommunicationẽ sit secuta, in præsens haud ita magni nostra interest.Hoc adiecisse fuerit satis,qđ D.Paulinus annotat in D.Amb.vita,vbi Stilliconis Comitis seruũ ob flagitia dixisset Sathanæ tradendũ,in aliorum exemplũ fuisse à Dæmone correptum.

Vid. epist. ad Tolosanos, vbi capit. 23. hac de re agere videtur

Sed ista corporis castigatio, sæuaq; Excõmunicatorum punitio in oculos incurrens,occultioris fuit castigationis,quæ animam crucia bat,symbolum,latentisq; in pectore pœnæ argumentum. Quò igitur Excommunicationis ratio perspiciatur dilucidiùs, & intelligatur plenìùs,permagni interest animaduertere,varias fuisse apud priscos communionis formas,putà communionem Sacramentorum,communionem in precibus,communionem in conuictu, communionẽ quoq; Laicam & Peregrinam.

Variæ olim cõmunionis formæ declaratæ, quid fuerit olim Excõmunicatio.

Hæ autem variæ communionum species idcirco accuratiùs sunt nobis & indagandæ & persequendæ, quò ex illarũ notitia sæuera illius horrendæ Excommunicationis vis, qua Baptisati in flagitia lapsi percellebantur, perspiciatur. Quod in præsentiarum singulari diligentia videbatur exquirendum,vt inde impudens Caluini figmentum,quod asserit Baptismum peccatis posterioribus non esse abolitum, Christiq; puritatẽ in eo nobis oblatam semper vigere, nullis maculis opprimi, sed omnes nostras obruere maculas & extergere; certiùs cognoscatur subuersum, vanitatisque conuictum. Vbi enim palàm fuerit factum, Baptizatos in peccatorũ sordes reuolutos,à Christi ouili tanquam immundos porcos fuisse olim abstentos & excommunicatos, atque in pristinum Christianæ puritatis locum (vbi immaculatorum illorum mysteriorum non nisi item immaculatis concedebatur communio) quibusdam communionum initio in conuictu, exinde in precibus, quasi gradibus ascẽdere fuisse coactos, in procinctu fuerit cognoscere, ex veteris Catholicæ Ecclesiæ iudicio habitos verè immũdos, atque à percepta dudum Baptismi puritate alienos, nouisque sordibus noua quadam ablutione eluendis aspersos contaminatosque.

Qui in percepta dudum Baptismi Spiritusq; sancti perseuerabant gratia,omnibus omninò bonis filiorum Dei propriis feliciter perfrue bantur,inq; regni cœlestis speciem (cuius est Christi Ecclesia ἀντίτυπον,instar quoddam atq; exemplũ) nõ modò sanctorũ fratrũ societate, communibusq; cum illis ad Deũ Patrem votis & comprecationibus congaude-

Quibus olim rebus iusti perseuerantes in percepta Baptismi gratia cõmuniter fuerint vsi.

congaudebant: Verùm etiam illa Angelorum esca delitiosissima, vereque paradisiaca in tristibus istius heremi peragrandi laboribus refocillati suauissimè conuiuantes epulabantur. Hisce Christianę religionis cùm deliciis tum solatiis, qui & aduersus tetricas illius sempiterni hostis incursationes demulcebantur ac muniebantur, & in molesto ęrumnosoq; difficilis per istud vitæ desertum itineris tędio consolabantur, án non tibi Lector Christiane dulcissimos terræ illius promissionis à Christo in cælis olim præstandæ fructus videantur anteuertisse? suauissimumque illud mel & lac, nectare dulcius & ambrosia, quibus verè illa demum promissionis Euangelicæ regio scatet, affluit, abundat, copiose hausisse, delicatissimè gustasse, beatissimeq; seipsi expleuisse? Qui igitur istis deliciis verè diuinis vel quotidie vel summũ hebdomedatim (donec lugendum istud desiderii cælestium deliciarum frigus, diuinæque alimoniæ ἀνορεξία & inappetentia omnium propè nostrũ corda inuasit) beatissimis fruebatur, sicuti si in cœpto piç vitæ instituto perseuerabat, omnium cum gaudio ad communes cùm preces tum conuiuii cælestis epulas admittebatur: ita si à recto deflectens in lęthalia crimina fuisset delapsus, omnium Dei filiorum cum mœrore ab illis bonis iustorum propriis, pro eo atque oportebat, segregabatur & abstinebatur. Quia autem hæc hominis in peccata relapsi à grege Christi segregatio illam cęlestem sequebatur, qua à Dei consortio fuit proiectus, rectè ad suum archetypum atque instar cęleste Ecclesia, cuius quoddam est, vti diximus, antitypon & exemplum respõdens, ab omni cum piis & iustis consuetudine submouebat & excommunicabat. Cæterùm cùm Sacramentorum communio primas tulerit inter alias, quas diximus, Cõmunionis species, meritò ipsa ante alias est perstringenda. Communio igitur Sacramentorum aliud non erat, quàm non impedita eorundem participatio. Hæc autem omnium erat communis, qui in accepta dudum gratia persistentes, nihil patrabant, quod Dei iram commereretur: quã vbi quispiam fuisset commeritus, statim vti à cælestium bonorum participio agnoscebatur exclusus: ita Ecclesiasticorum quoque communione Sacramentorum iudicabatur abstinendus, siue vt hodie loquimur, Excõmunicatione maiori excommunicandus. Hæc porrò Excommunicationis species rectè à posterioribus maior dicta, quàm fuerit olim, atque adeò nunc est extimescenda, formidanda atq; horrescenda, clamant illæ pœnæ atque cruciatus, quos demonstrauimus, vt in omnium oculos incurrere solitos, ita & Excommunicatorũ sensus singulari cum corporis cruciatu diuexasse, quibus à Dæmone sæuissimo tortore affligebantur, vexabantur, torquebantur. Verùm quia nunc temporis Deo Opt. Max. visum est istas corporum vexationes Excommunicationi detrahere, idcirco forafsis putes rem minoris esse momẽti, minusque habere timoris aut noxæ, ac habuerit olim. Postulabat nouæ religionis Christianæ ratio noua,

Olim quotidie communicabatur, etiam D. Hieronymi ætate per Hispaniam, & Italiam.

Lapsi cur olim excõmunicati.

Christi Ecclesia illius regni cælestis est antitypon & exemplar.

Cõmunio Sacramentorũ quid

Excõmunicatio Maior qd.

Excõmunicatio nũc æquè ac oli terribilis atque efficax.

atq; insolentia diuinæ virtutis prodigia, quibus & doctrinæ salubritas suscipientibus comprobaretur,& eius cõtemptus aut neglectus in improbos vindicaretur. Sicuti igitur manuum impositioni ad quoddam tempus visibilium signorum accesserat commendatio: ita Excommunicatio multò diutiùs diuinæ sententiæ vltionisque addenda fuit attestatio,ne vanum crederetur terriculamentũ, quod certissimũ habebat coniunctum Excommunicatorum detrimentũ atq; carnis interitum. Aliquandiu igitur miserabilis animorum status atq; Excommunicatorũ calamitas miserando erat corporis cruciatu contestanda; sed quàm diu hoc requireret fidei propagandæ siue ratio,siue cõmendatio. Proinde ne puerorum more,aut infidelium veriùs,existimet quispiam huius de Excommunicationis horrore dogmatis cõfirmationem ex corporalibus cruciatibus petendam:sed ex inuisibili potiùs noxa,qua animos afficit,necat,atq; interficit adeò. Hæc enim potior eius detrimẽti pars etiamnũm hodie persistit vigens atque valens,tametsi altera,quę corpus vel febribus tentabat,vel cruciatibus vexabat, diuina sit submota voluntate: quemadmodum & superiùs de sacrosancta Confirmatione est demonstratum.

Quàm hîc igitur grauiter errant aduersarii, qui Excommunicationem amandam prædicant,tantùm abest,vt piis hominibus metuendã putent,nullo negotio licet cognoscere:quanquàm enim iste erroris furor, quò initiò percitus Lutherus bacchabatur,manifestior sit, quàm qui vllius egeat refutationis (Quod & ipsi illius discipuli re ipsa cõprobant mutuis in se ipsi grassantes excommunicationibus:quas si amãt, cur supplicii loco infligunt? sin oderint,cur eum sectantur, qui amandas docet?) paucis tamen veterum testimoniis pro nostro instituto est demonstrandum, nihil homini Christiano esse iuxtà metuẽdum atq; exhorrescendum. Eadem propè fuit Christianæ Ecclesiæ facies D. Augustini ætate,quæ modò isthac nostra, quod quidem ad miracula attinet atq; prodigia,quæ Deus Opt. vel per Sanctos nondũ corpore isto exutos, vel in Sacramentorum administratione operari est dignatus. Nam viuorum miracula Augustini seculo religione iam vbiq; gẽtium plantata satisq; confirmata, paulatim deficere, & in Sacramentorum exhibitione non item euidenter, vt antè apparere: licet sacrarum reliquiarum veneratio non minoribus quàm illo Apostolico tẽpore fuerit diuinitùs comprobata:vti Mediolani Sanctorum Prothasii & Geruasii corpora, & D.Stephani in Africa. Illo itaque seculo quàm fuerit Excommunicatio verè perhorrescenda, locus vnus atq; alter D. Augustini faciat manifestum. Salubrem disciplinę Ecclesiasticæ seueritatem demonstrans Apostolis à Christo esse traditam illis verbis: Quæ ligaueritis in terra,erunt ligata & in cælo, illud: Si Ecclesiam, inquit libro primo cap.17.contra aduersa.legis,non audierit, sit tibi tanquàm Ethnicus & publicanus, grauius est, quàm si gladio feriretur, si flammis absume

Excõmunicatione nihil magis horrescẽdum Christiano.

Excõmunicationis vinculum animã infelicissimẽ stringit.

absumeretur, si feris subigeretur. Et paulò pòst: Ecce ab hominibus, inquit, non reddentibus malum malo alligatur homo amariùs & infeliciùs Ecclesiæ clauibus, quàm quibuslibet, grauissimis & durissimis ferreis vel adamantinis nexibus: & quæstionū super Deuter. lib. 5. cap. 59. loco mortis quam lex infligebat, successisse docet Excommunicationem. Hoc quidem illud est, quod D. ille Cyprianus terribilissima voce vt contra sui seculi, ita nostri quoq; Excommunicatos detonabat: Ne putent, sibi vitæ aut salutis rationem, inquit epistola 11. libr. 1. constare posse, si Episcopis & Sacerdotibus obtemperare noluerint. Et paulò pòst: Spirituali gladio superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiiciuntur: neq; enim foris viuere possunt, cùm Dei domus vna sit, & nemini salus, nisi in domo Dei esse possit. Sicuti igitur hæc ab Ecclesia & Sacramētis Excommunicatio à Christi regno excludebat, adeoque necabat, non modò quando sensibilibus cruciatibus atq; tormentis fuit extimescenda: verùm etiam illis, vt & nunc est, destituta, ita prorsus hodie adeò non est amanda, vt fugiendum sit magis nihil. Verùm quia hæc à Sacramentis Excommunicatio pro offensionum differentia varias videtur habuisse coniunctas Excommunicationum formas, putà à precibus, & à conuictu, ad earum explicationem paucis dicendum venit, quid nam illæ apud veteres fuerint, quò fiat apertius, quibus nam rerum vtilissimarum, atque ad salutem inprimis conducibiliū fuerit interdictum. Qui cœptum Christiani instituti iter inoffenso pede pergebant, iis sicuti ad Sacramentorū vsum liberrimus patebat accessus, ita in fundendis ad Deum Patrem precibus supplicibus votisque piis commmunis erat conuentus: à quo propter patratum flagitium ad quoddam tempus excludebantur lapsi, donec Episcopi arbitrio legitima emendati castigatione, ad communes cum fratribus preces reciperentur. An autem isthæc à precibus Excommunicatio prorsus sit eadem cum illa nunc Ecclesiæ vsitata, quā Excommunicati ab Ecclesiæ suffragiis excluduntur, nec ne, haud ita magni in præsentia refert persequi, cùm discrimen haud magno appareat negotio. Erat quoque cùm à conuictu & Christianorum consuetudine ob scelerum atrocitatem submouerentur. Quod an semper illis superioribus Excommunicationum formis fuerit adiunctum, vti nunc est, non immeritò fortasse quis dubitet, si illum Concilii Cartha. Cano. vltimum de viduis cogitet à pudicitiæ voto in adulteria prolapsis. Nam ad earum pœnas exasperandas atque exacerbandas, istud supplicii genus videri possit fuisse adiectum. Ad hanc, quæ in conuictu atq; Christianorū consuetudine fuit, communionem priùs admittebātur Excōmunicati, quàm ad eam quæ aut in precibus, aut sacrorum vsu fuit, vt certis quasi gradibus in pristinum ascenderent dignitatis locum. Verùm quæ hactenùs de communione in precibus & conuictu diximus, ita ad Laicos pertinuisse videntur, vt ad Clerum non pertingant:

Xx 3 Cuius

Excōmunicatio animæ nūc operatur, quod oli pœna mortis corporis.

Excommunicati necantur, dū excōmunicantur.

Excōmunicatio à precibus quæ fuerit.

Excōmunicatio à conuictu olim quæ.

Commu-nio Laica & Peregrina quæ olim.

Cuius illa fuit Communio propria, quæ apud veteres legitur Laica, & fortaſsis peregrina. Sicuti enim Laici ab Excommunicatione partim abſoluti, in conuictus, atque orationum communionem admittebantur: ita Clerici Excommunicationis vinculo implicati, paulatim ad priſtinum ſtationis ſuæ locum reducebantur per communionem, vti diximus, Laicam, atque vti apparet, peregrinam. De quibus vt nunc breuiter dicamus, rerum ordo poſtulat. Quanquàm autẽ Clerici olim ad Pœnitentiam publicam nõ adigebantur, vt Laici excommunicati; » ſua tamen Excommunicatio eis non deerat, quæ in eos & ſeueriùs & » acerbiùs optimo iure ſtringebatur. Vt enim hos ſanctiùs atque ab omnibus peccatorum ſordibus puriùs viuere efflagitat cùm vitæ profeſſio, tum dignitatis celſitudo: ita ſuo gradu delapſos æquiſsimum erat » caſtigare ſeueriùs, deiici ſubmiſsiùs, atq; puniri duriùs. Quòd ô vtinam & Eccleſiæ Chriſtianæ moderatoribus videretur in obſeruationem viuam reuocandum. Hinc enim haud dubium multò maximum Eccleſiæ proueniret pietatis emolumentum, ſcandalorum iſtorum vt plurimorum, ita intolerabilium moderatio, omniſque virtutis certiſſimum incrementum. Faciliùs quoque Laicorum pœnæ Canonicæ poſſent in ſuum vſum priſtinum non tam ſalubrem quàm neceſſarium reuocari atque reſtitui. Quod quàm ſit ex re Catholicæ Chriſti Eccleſiæ, imò neceſſarium veriùs, alibi erit commodior dicendi locus. Clerici itaque ſuæ dignitatis immemores, ſi vel Dei legem, vel Eccleſiæ Canones tranſgreſsi offendiſſent, ſicuti ab Eccleſiæ communione ſeparabantur, ita ad Pœnitentiam publicam haud temerè adigebantur. Hoc enim gradui Eccleſiaſtico conſultum eſſe Maioribus noſtris non fuit viſum. Pœnitendũ tamen eis fuit nec ſanè ſuauiter, nec leuiter. Non redigebantur quidem ad illam publicè pœnitentium hypoſtoſin atque præ foribus cõculcationem, ſed choro (qui ſolos capiebat Clericos, non item Monachos, nec therapentas, nedum ex aliis Laicis vllum) excluſi, quia ſuo ab officio ſuſpenſi, inter Laicos in Eccleſiam admittebantur: ſed non niſi quibuſdam ſtationum gradibus. Nam geminum ferè mihi obſeruaſſe videor caſtigationis Clericorum genus. Eſt in Canonibus communio Laica, eſt & communio peregrina. Vtrumque communionis genus equidem citra vllius præiudicium ad Clericos olim pertinuiſſe exiſtimauerim, licèt clariſsimi quidam Scriptores aliter cenſuiſſe videantur. Hic dum à magnis viris diſſentire me cogunt meæ ratiocinationes, ex Canonum antiquitate priſca obſeruatæ, tanti eas apud Lectorem antiquæ Eccleſiaſticæ doctrinæ ſtudioſum eſſe velim, quanti eius valebunt arbitrio. Non nos illis magnis componat, qui nos ſua vel vmbra poſſunt obſcurare, ſed argumenta iudicio expendat, non verba numeret.

Clericioli choro exclusi cum Laicis erãt i Ecclesia.

Cõmunio Laica ad ſolos olī pertinuit Clericos.

Laica communio qd.

Laicam igitur communionem ſunt qui exiſtimãt fuiſſe S. Euchariſtiæ ſub vna panis ſpecie communionem. Quod quàm ſit à veritate

alienum,

alienum, mecum agnoscet spero, qui priscæ consuetudinis sedulus inuestigator considerarit, Laicam communionem tunc vel in primis in vsu fuisse, cùm passim prisco de more vtraque communis species & panis & calicis toti exhibebatur Ecclesiæ.

Nam Diui Cypriani atque Cornelii Romani ætate istum fuisse morem quis ambigat? Horum ergo seculo án non fuerit communio Laica? án in pœnam Laicis afferat quispiam fuisse calicis, non panis, subtractam speciem? Cur potiùs calicis, quàm panis? imò si calice fuêre indigni, proculdubiò & pane. Quòd autem priscis illis temporibus fuerit hæc Laica communio, cùm vtriusque speciei fieret passim populo administratio, satis ex vna Diui Cornelii Romani epistola ad Fabianum Antiochenũ fuerit demonstrasse. Hîc commemorans, qualínam censura in sacrilegos illos Nouati ordinatores Episcopos animaduertisset, vnum illorum ad Ecclesiam reuersum temeritatem suam deflentem atq; cõfitentem, populo cuncto pro eo intererdente, Ad Laicam, inquit, communionẽ recepimus: in locum autem reliquorum Episcoporum successores à nobis ordinatos misimus. Hîc igitur Episcopus ad pœnitentiam quidem fuit in gratiam populi pro illo suum scelus deflente intercedentis receptus, sed non ita subitò in pristinum dignitatis locum restitutus. Redigitur itaque in ordinem, vt cum Laicis Ecclesiæ partẽ occupet, choro Cleri loco indignus. Ille igitur suis suspensus officiis, sicuti nihil gerebat Episcopale, ita omnia cum Laicis fratribus habuit communia, putà orationes, conuictum, atque Sacramentorum communionem, qualem tunc Laici ex more Ecclesię Catholicæ percipiebant, id est, vtriusque speciei. Nam id ex Cypriano, & aliis illius ætatis Scriptoribus liquet. Porrò Laicam communionem idem esse quod cum Laicis, siue inter Laicos, & non cum Clero cõmunicare, inde fiet manifestius, quod Cano. 4. Con. Tole. 1. de Subdiacono statuitur, si tertiam vxorem duxerit abstẽtus biennio, posteà inter Laicos reconciliatus, per pœnitẽtiam communicet. Vides Subdiaconum primo suo deiectum gradu, à communione separatum, post bienniũ acta pœnitentia reconciliatum, sed inter Laicos: non autem inter Clericos communionis causa admissum. Laica ergo communio non fuit vnius speciei, vti hodie videmus vsitatũ ex antiquissima Occidentis consuetudine, sed cum Laicis communio. Erat enim Clericorum Excõmunicatorum propria: Quippe nondũ erant sicut nec sui gradus redditione atq; dignitatis restitutione digni: ita nec Clericorũ communione: verũ ad Laicorum societatẽ adiungebantur intereà, dũ sacris expiationibus atq; saluberrimæ pœnitẽtiæ castigationib⁹ ad amissæ cũ Clero dignitatis recuperationẽ (si ea modò cõtingeret) præparabantur. Hoc liquidũ fuerit, si q̃s veteres cõsuluerit Canones, qui istã pœnam canonicã Clericis solis ꝓscribebãt. Superest, vt de peregrina cõmunione nõnihil dicatur. Hic sanè alios equidẽ audire malim, discitur⁹ potiùs q̃ docturus:

Vid. Euse. lib. 6. c. 43.

Cõmunio peregrina quid.

Verùm

Verùm quod de ea nobis eruisse videmur, in medium candidè proponemus. Quanquàm enim mihi videre videor eam Clericorum quoque fuisse propriam: ita ingenuè fateor, nostræ tenuitati nondum satis esse perspectam. Si quis igitur nostras coniecturas in obscurißima ob vetustatem quæstione desideret, haud inuiti communicabimus, non tam vt cæci cæco ducatum præstemus, quàm vt eruendæ antiquæ disciplinæ causâ aliis vel studii diligentioris aculeos acuamus, vel doctioribus nos erudiendi ansam præbeamus.

Peregrinam itaque communionem pro meo videre in præsenti crederim fuisse illa Laica vt indigniorem, abiectioremque, ita tempore priorem. Nam certis gradibus Clerici ab Ecclesiastico corpore separati, ad suæ dignitatis recuperationem præparabantur. Sicuti ergo Laici certis Pœnitētiæ quasi gradibus post Pœnitentiæ lachrymas sua egreßi, proclausi, Acroasi atque hypoptosi per conuictus consuetudinem cum fratribus, atque cum eisdem infundēdis Deo precibus communionem, ad saluberrimum sacrorum vsum tandem ascendebant: ita Clerici sua scelera in sese ipsi non quidem publicè, sed priuata secessione seueriter vlti per communionem peregrinam ad Laicam, inde ad pristinam sui gradus maiestatē velut postliminio redibant. Quare peregrinam communionem fuisse apparet, non quę ad conciones admittebat audiendas, odásue Christo cantandas, siue ad Missam, quæ Cathecumenorum dicebatur: (nam ea omnes citra discrimen & Iudæos, & hæreticos, & Pœnitentes, & Excommunicatos accipiebat) sed quæ ad eam, quæ in precibus fratrum, id est, Christianorum à sacris nō abstentorum, neque à Sacramentis exclusorum erat communio, admittebat Clericos suo dudum gradu deturbatos. *Vide Leonē epi. 92.*

Quòd si quis hanc cum ea, quæ appellabatur Laica, eandem prorsus fuisse contendat, nolim equidem pugnaciter hac de causa rixari. Ne tamen eandem prorsus fuisse existimem, facit, quòd Laica communio coniunctum habuerit sacræ Eucharistiæ vsum, nō item fortaßis isthęc Peregrina. Cuius rei argumentum minimè absurdum inde petatur, quòd Christianis peregrinis, nisi palàm nota esset, ac spectata eorum probitas, nullaque esset Excommunicationis suspicio, non ita paßim omnibus diuina permittebatur Sacramentorum communio: sed vti eos aliquantulū ab hac remorabantur: ita ab omni cū fratribus communione sine iustis causis non excludebantur. Ad preces itaque Deo Patri fundendas cum fratribus accedebāt. Huic rei certißimo indicio esse potest, quòd præclaris Catholicæ Ecclesiæ Episcopis sacrosancta Eucharistia ad declarādam in vno Christi Spiritu communionem olim mitti solenniter fuerit solita: vti D. Irenæus ob exortā de Paschate quæstionem sopiendam apud D. Victorem conquerebatur, teste Eusebio lib. 5. cap. 23.

Peregrina cōmunio an eadem cum Laica.

Laica cōmunio habuit Eucharistiæ participationē, nō peregrina.

Eodèm inuitat, quòd Clericorum istorum nomina suo gradu ob

flagitia

Vide Can. 1. Conc. Agath. ob flagitia deiectorum de matricula quoque fuerint deleta. Quemadmodum & mortuorum memoria de dyptichis, id est, piorum in Christo dormientium tabulis atque catalogo olim solet abradi: quod & sanctissimo Chrysostomo iniuriâ contigerat, teste Nicephoro.

Istud ergo Clericorum genus aut superbiâ tumidum, aut contumaciâ præfractum, ita ad Pœnitentiam redigebatur, vt à Clericorum choro adeoque Christi corpore exclusum, & de matricula Cleri, id est, Clericorum catalogo deletum, austeraq; pœnitentia castigatum, tandem peregrina gauderet communione, atq; in matricula rescriberetur pristinam recuperaturum dignitatem, vti est Con. Agathensis Can. 2. quem si accuratiùs perpendamus, haud fuerit obscurum cognoscere, hanc peregrinam paululùm fuisse aliam à communione Laica. Hæc enim cum salutari sacrorum vsu erat coniuncta: illa non item, quod inde multum lucis accipiat, quòd Clerici ad hanc peregrinam admissi in Pœnitentia viuere censebantur. Iam Pœnitentia apud veteres à Sacramentorum vsu arcebat, sicuti variis ex Cano. liquet.

Contumacibus Clericis peregrina communio tribuatur, ait Canon 2. Conc. Agath. (& si quis Clericus furtum Ecclesiæ fecerit, ait 4. eiusdem) ita vt cùm eos Pœnitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiãt. Cæterùm ne quid omittamus, quod superiorẽ de communione peregrina commentationẽ illustret, extat apud Georg. Patriarcham Constantinop. vita D. Chrysost. exẽplum, quod rei huic obscuræ permultũ sanè affundat luminis. Iohannes igitur ille Antiochenus, cui ab aureo orationis flumine cognomẽ post huius exilii labores Chrysostomus cõtigit, tragœdiam illã à Theophilo Alexãdrino piis illis Monachis Nitriæ montis cultoribus motã cùm ignoraret, de illorum grege conspicatus quinquaginta vnà cũ Isidoro illo profugos benignè quidẽ audiuit, & ipsorum aduersus Theophilum expostulationem suscepit. Verùm eos honorificè quidem exceptos ad orationes publicas admisit, sed non item ad Sacramẽtorum communionẽ, priusquã illi causa hæc pleniùs innotesceret, ait Georg. Patriarcha Constãtinop. Vides hîc ignotos peregrinos ob Excommunicationis suspicionem ad communes quidem preces fuisse admissos, quòd ignoraret Chrysost. iure ne an iniuria suo ab Episcopo Alexandrino essent monasterio Nitriæ pulsi: sed non ad sacram mysteriorum communionẽ, donec pleniùs ei constaret, quó nã loco res esset. An hac de causa Clericis peregrinaturis olim fuerint suo cuiq; ab Episcopo literæ petendæ, quas dicebant formatas, nec ne, alibi discutiatur aptiùs.

Vid. Geor. Patriarchã Constant. vita Chrysost. f. 42.

Vide historiã tripartitam lib. 10. cap. 10.

CAP. LIX. Istæ communionum formæ, quibus suæ respondent Excommunicationes, videbantur priùs exponendæ, quàm ad demonstrandũ illud præclarum salutaris Pœnitentiæ remedium, tam nunc esse quàm olim fuit lapsis necessarium, accederemus. Siquidem iniquè comparatum fuisset priscis illis Christianæ Ecclesiæ filiis, si durioribus fuissent subiugati

Quòd nobis multò magis Pœnitẽtiæ Sacramentũ est necessariũ, quàm olim in Ecclesia primitiua.

subiugati instaurandæ sanitatis remediis, quàm nos hodie, qui verissimè surreximus, vt ille aiebat, pro Patribus nostris incrementa, & alumni hominum peccatorũ, vt augeremus furorem Domini contra Israhel. Vt enim ab illorum innocentia atque sanctimonia longissimè absumus, ita flagitiorũ multò crebriorũ flagella commeremur tum frequẽtiora, tum acerbiora. Hoc igitur inprimis seculo iisdem prorsus remediis necessariò est vtendum, quibus Catholica Christi Ecclesia ab sui vsq; exordio suis filiis à Baptismatis puritate in vitiorum cœnum relapsis solet consulere. Verum illos austeriùs, pro eo atque ferebant tempora, ad suam pristinæ stationis locum Pœnitentiæ gradibus redire voluit: nostrę vero ætatis hominibus atque seculis aliquot superioribus, blandam magis quàm seueram, suauem veriùs quàm austeram, censuit adhibendam, cùm propter collapsam rigidæ castigationis disciplinam, tum propter hominum infirmitatem, atque dolendam veriùs (vt quod res est dicamus) suæ ipsorũ salutis negligentiã. Cæterùm qualiacunque tandem ista sunt veteris Pœnitẽtiæ vestigia, hoc saltem liquido sedulis priscæ doctrinæ studiosis indicant, eandem nunc in Catholica Christi Ecclesia extare Pœnitentiæ rationẽ, quæ Apostolorum temporibus, atq; clarissimorum illorum veterum Patrum ætate lapsis à Baptismi gratia non minùs salubriter quàm necessariò adhibebatur: cùm enim in delinquentes seueriter adeo animaduertendum censuerint, vt à Sacramentorum vsu abstentos, atque à Christi corpore, quod est Ecclesia, excommunicatos, non nisi certis Pœnitentiæ quasi gradibus in pristinum dignitatis locum atque Christianarum deliciarum communionẽ permiserint redire, nemo nõ videt, nisi qui admodùm est excors, eandem prorsus fuisse priscis Patribus doctrinæ rationem de amissa dudum donata Baptismi gratia, quæ hodie in eadem Christi Ecclesia obtinet. Non ergo Christi puritas in Baptismo nobis oblata semper viget, vti Caluinus suspicatur, quæ nullis maculis opprimitur, aut nostris sordibus obruitur: sed peccatis à regno excludentibus, vti Paulus appellat, ita polluitur, atque contaminatur, vt non solùm nobis fiat inutilis, opprimatur, obruatur, atque extinguatur: verùmetiam seuerissimæ Dei vindictæ ob nouam transgresionem constituat vel maximè reos atque obnoxios. Quotquot igitur diuinæ liberalitatis in Baptismo nobis impartitæ cælestia dona non retinentes, in cænosum reuoluimur peccatorum volutabrum, iis cum Simone Mago à Diuo Petro ostenditur recipiendæ per Christum puritatis ratio atque via: Pœnitentiam age, inquiebat, ab hac iniquitate tua, si fortè tibi ignoscat Deus: imò quòd ipse Dei filius Angelo Ephesi à Iohanne Apostolo scribendum dictauit: Memor esto, vnde excideris, inquiens, & age Pœnitentiam, & prima opera fac: Sin autem, veniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Hunc in modum Diuus Paulus quoque incœstum illum

[Margin notes: Num. 32. — Eadem hodie apud Catholicos Pœnitẽtiæ doctrina, quæ apud veteres. — Galat. 5. — Apostoli quam viã lapsis recuperandæ salutis demonstrarint. — Act. 8. — Apoc. 2.]

1.Cor.5. illum Corinthium à Christiana castitate prolapsum non ad Baptismi memoriam reuocandam hortans remisit, sed ad austeram adeò pœnitentiam Excommunicatum adegit, vt meritò posteà metuerit, ne 2.Cor.2. remedii acerbioris impatiētia fractus absorberet. Proinde alia curatione est opus, vti D.Aug. ait epist.23. ad ea peccata sananda, quæ à Baptismo peccamus. Siquidem Baptismus præterita donat peccata, inquit D.Hieronymus Dialog.3. contra Pelag. non futuram seruat iustitiam. Et quæ peccauimus, ait Nazianzenus, remittit Baptismus, nō quæ peccamus. Quibus ex verbis manifestior est illa Caluini vanitas, quàm vt vlla verborum luce indigeat, qua sibi sumit, quocunque tempore baptizemur, nos semel in omnem vitam ablui & purgari: itaque quoties lapsi fuerimus, repetendam esse Baptismi memoriam. Non enim in futura, sed in præterita tantùm peccata abluimur in Baptismo. Itaq; qui suis peccatis aut fatigati aut conscientiæ aculeis diuexati gemunt, nō est, quòd propter perditam Baptismi munditiem in desperationem ruant, sed eundem habent Christi Iesu sanguinem, contractas posteà sordes expurgaturum per Pœnitentiæ Sacramentum, qui illas priores Baptismate abluit, ac emundauit: quemadmodum ex D.Hieronymo est commemoratum. Sanguis Iesu filii eius, inquit Dialog.2. contra Pelag. mundat nos: quòd tam in Confessione Baptismatis, quàm in clementia pœnitudinis accipiendum est. Quod ipsum & D.Ioh.1.cap.1. 1.Iohā.1. disertis verbis edisserit: Si confiteamur peccata nostra, inquiens, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emūndet nos ab omni iniquitate. Et paulò antè: Sanguis Iesu Christi filii eius emundat nos ab omni peccato. Quod cùm Christianis dudum baptizatis scribat in pristinas delictorum sordes lapsis, eundem quidem ostēdit reconciliationis atque impetrandæ veniæ fontē, qui & in Baptismate, Christum Iesum: sed alia longè via adeundum, nimirùm per saluberrimum Sacramenti Pœnitētiæ remedium, vti q̄ primùm ex D.Hieronymo confirmauimus. Emūdat nos Christi sanguis tam in Confessione Baptismatis, quàm in clementia pœnitudinis. Porrò hæc D.Iohannis Apostoli doctrina ob sententiæ generalitatem obscurior, clariorem multò accipiat lucem ex vno eiusdem Apostoli exemplo, quod adolescenti illi Asiatico ætatis lubrico in scelera prolapso adhibuit, quemadmodum ex D.Clemente Alexandrino & Zozomeno narrat Eusebius Cæsariensis. Asiaticus ille adolescens à D.Iohanne Euangelista, teste Clemente Alexandrino & Zozomeno, quos recitat Euseb.lib.3.cap.23. Episcopo cuidam ad instituēdum baptizandumq; commendatus, à suis æqualibus in otii maleblandi delicias pellectus, vitæque dissolutionem protractus, ad furta designanda, homicidiaque patranda prolabitur. Eum D.Iohannes Epheso illuc reuocatus ab Episcopo, ceu depositum inquirens, didicit sicariorum ducem esse factum, quem illius Christiani gregis sperabat olim Imperatorem fore. Cognita itaq; re, latronum

Baptisma in præterita tantùm valere peccata, non item in futura.

Quòd in Pœnitētiæ Sacramento idem Christi sāguis peccata nostra abluit, qui in Baptismo.

Apostolicæ Pœnitētiæ exemplum admodū illustre.

ſpelæa equo concitato petit. Ille vbi Apoſtolum agnouiſſet, pudore ſuffuſus ſeſe in fugam dat: contrà Iohannes voce contentiore perſequitur: Quid me, inquiens, fili patrem tuum fugis nudum ac ſenem? Miſerere mei fili, ne timeas. Habes adhuc ſalutis ſpem. His ille armatus inermibus Apoſtoli vocibus victus, proiectis ilicò armis conſtitit, ac corpore toto contremiſcens, acerbè fleuit, accedentem ſenem eum lachrimantem complexus, fletuque reſpondens vt potuit, denuò lachrimis baptizatus eſt, dextera duntaxat occultata. Apoſtolus autem eum, cùm promiſiſſet, & iuraſſet, quòd remiſsionem ipſi à Seruatore impetraturus eſſet: oraſſet etiam, & in genua procubuiſſet, ipſam quoque dexteram, tanquàm per Pœnitētiam iam repurgatā deoſculatus eſſet, ad Eccleſiā reduxit. Et cùm aſsiduis precationibus pro eo oraſſet, continuiſq; ieiuniis decertaſſet, ac mentē illius variis ſermonibus demulſiſſet, confirmaſſetq;, non receſsit, ſicut aiunt, priuſquàm eum Eccleſię reſtituiſſet, atq; ita magnū verę Pœnitentiæ exemplū, magnumq; regenerationis experimentū, ac tropæū viſibilis reſurrectionis exhibuiſſet.

In Pœnitētia lachrimis quaſi denuò baptizamur.

Satisfactio Apoſtolica qualis.

CAP. LX.

Pœnitentiæ Sacramentū nō eſſe fictitium.

QVo ex Apoſtolico exemplo Solis luce clariùs apparet, Sacramentum Pœnitentiæ hominibus infirmis à Baptiſmo in ſcelera lapſis diuinitùs inſtitutum, Apoſtolica illa ætate fuiſſe & obſeruatum, & per Apoſtolos Eccleſiis traditum. Non igitur error de clauium poteſtate commentitium Pœnitentiæ peperit Sacramentum, vti hallucinatus commētatur Caluinus: ſed indubia Apoſtolorum Eccleſiis aſsignauit doctrina, imò ſi Tertulliano fides eſt adhibēda, Domini inſtitutio Scripturis ſuperiùs adductis communita. Oſtenſo igitur, pœnitudinem lapſis à Baptiſmo ex Apoſtolorū doctrina, & clariſsimo veteris Eccleſiæ vſu eſſe neceſſariam, priuſquàm demonſtretur, illam eſſe veri nominis Sacramētum, per quod ceu nouum animorum remedium peccata remittantur, remouendi ſunt Caluini contra iſtud ſuſpicionū nouarum ſcrupuli. Qui Pœnitentiæ & clauium beneficio, inquit Caluinus, nos poſt Baptiſmum remiſsionem obtinere comminiſcūtur, in eo errant, quòd non cogitant, poteſtātem clauium, de qua loquuntur, à Baptiſmo ſic pendere, vt nullo modo ſeparari debeat. Remiſsionem accipit peccator Eccleſiæ miniſterio: nempe nō ſine Euangelii prædicatione. Qualis autem illa eſt? Nos ſanguine Chriſti emundari à peccatis. Atq; lauacri illius ſignum ac teſtimonium quod eſt, niſi Baptiſmus? Videmus igitur, vt ad Baptiſmū abſolutio illa referatur. Vna iſthac captioſa ratiūcula captus Caluinus, permittendū ſibi infelix putauit, vt nō modò à Catholica diſſentiret Eccleſia: ſed à ſuis adeò Symmiſtis fideliſsimis, quos frequenter deprędicat, Chriſti ſeruis atque Euangelii miniſtris, qui nobiſcum Pœnitentiæ & nomen & quandam Sacramenti obtinent rationem. Agnoſcebant enim pro ſua ingeniorum haud infelicium ſagacitate atq; prudentia, ad vnum omnes ſeſe proculcaturos veteres illos extra controuerſiam Orthodoxos Scriptores, ſi contra illorum

Caluini ſophiſma diſſoluit.

lorum consensum Pœnitentiam de Sacramentorum albo delere auderent. Ista sanè iudicii modestia vt magnoperè in aduersariorum plerisq; est laudanda: ita in Caluino contrà isthæc arrogātissima ingenioli fiducia nec Catholicis, nec ipsis eius Symmistis existit tolerāda. Quod igitur Pœnitudinis Sacramentū error de potestate clauium pepererit, quis ore improbo affirmare audeat, nisi qui ipse vniuersam illam doctissimorū veterum Scriptorū scholā fœdissimæ insimulet ignorātiæ? Nisi qui illos omnibus τῆς ἐγκυκλοπαιδείας, & orbicularis scientiæ numeris absolutissimos, si quisquam alius, vel rudimentorū doctrinæ Christianæ incusare audeat rudes, imperitos, ignaros? Si namq; cōmentitiū est Pœnitentiæ Sacramentū, quid infelices illi cōtra Montanum & Nouatum se ipsi temerè, imò stultè discruciarunt? Quid istorum blasphemias, quibus peccatorū veniam lapsis negabāt stolidè atq; adeò insanè tanto cum molimine obtundere studuēre, atq; de Ecclesia Christi abolere? Sed vt demus Caluino, sanctissimos illos Patres nō fuisse istius sui Euāgelii satis peritos, qa nondū exortū, nunc primùm ab Angelo illo, qui se in Angelū lucis transformat, annunciatū: demonstrandū tamē est, ratiunculam eius adeò esse & friuolam & futilē, vt nō modò nullū sanæ mentis ab Orthodoxia meritò depellat, sed prudētes etiā in stupore agat, istū homunculū aliàs perspicacē isthinc falsa veritatis similitudine ac recti specie à vero, reclamātibus licèt Symmistis, fuisse abductū. 2.Cor.11.

Ex errore de potestate clauium Ecclesiæ Sacramentum hoc vult esse confictum, Quia non cogitāt, inquit, potestatem clauium, de qua loquūtur, à Baptismo sic pendere, vt nullo modo separari debeat. Istud quidem sibi audacter non minùs quàm falsò sumit, sed ne nouū istud doctrinæ genus imperito lectori temerè obtrudere quis suspicetur, causam addit, quòd peccatorū remissio non cōtingit Ecclesiæ ministerio, siue Euāgelii prædicatione. Fingamus autē in præsentia istud in pueris quoq;, vti vult esse verum, vt non intelligentes intelligant, & sine fide credant: quod quàm sit lōgè absurdissimum, nemo non videt, nisi qui charo se rationis lumine, diuinoq; fidei Sole propter nouū Euangeliū libenter ipse orbat, atq; priuat. Accipiat itaq; peccator Ecclesiæ ministerio, vt dicis, siue clauiū potestate, peccatorū remissionē, non sine Euāgelii prædicatione, quid autē? An non Euangelii est prędicatio, quæ miscellis nobis homūculis nō modò vnā in Baptismo pollicetur cū Nouatianis peccatorū veniam, sed cū Catholicis ad vnū omnibus, adeoq; Apostolis ipsis ex Christi imperio secundā, tertiam, septimā, imò septuagesimā septimam? sed pergit dolos texere. Qualis autē, ait, illa est? Nos sanguine Christi emūdari à peccatis. Maximè verò, sed quod assumit, tam à vero abest, quàm quod longissimè: Atqui lauacri illius signum, inquiens, ac testimonium quod est, nisi Baptismus? Lauacri quidem nos Christi sanguine abluentis, aliud non est propriè signū præter Baptisma sacrosanctum, quo propriè à peccatorum sordibus abluimur. Math.18.

Aliud est emundationis à peccatis per Christi sanguinem signum, quàm solus Baptismus.

Verùm emundationis per eundem Christi sanguinem aliud in Scripturis Catholicæ fidei oculo perlectis, indicatur signum, putà Absolutio: quæ illius eiusdem sanguinis virtute nostra post Baptismum peccata tollit, abolet, ac emūdat. Imò si cum D. Hieronymo de obitu Ble- „ sillæ quis audeat loqui, secundo quodammodò Baptismo illa extergit, „ 1. Ioh. 1. atq; lauat. Illum igitur verum Euangelistam audiamus potiùs, qui Ba- » ptizatis scribens, non dubitat pronunciare: Filioli scribo vobis, vt non » peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, » Iesum Christum iustum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. Et » paulò antè: Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt re- » mittat nobis peccata nostra, & emundat nos ab omni iniquitate. Qua clarissimorum verborum sententia quid expetas apertius, quod persuadeat, si quis à Baptismi gratia peccando ita fuerit prolapsus, vt Christo ipso apud Patrem opus habeat aduocato, paratā esse aliam, ab illa dudum in Baptismo adhibita, per Christi sanguinem peccatorum emundationem? De futuris enim peccatis loquitur apertiùs, quàm vt vlla verborum luce habeat opus: quæ vt remittātur, non iam Heb. 6. nouo indigent Baptismo, quem repeti est impossibile, teste Paulo, neque memoria Baptismi huic perficiendę rei est idonea, sed alia cura- Augu. epi tione, vti Augustinus ait, indigent, quæ verbis illis, Quorum remiseri- sto. 23. tis peccata, Apostolis animarum medicis fuit commissa. Porrò huius Ioh. 20. medicinæ ex Christi sanguine vt illa prior cōfectæ, aut si mauis emundationis signum, atq; testimonium longè est aliud, quàm Baptismus, sicuti ipse alius est à salutari Pœnitentiæ remedio. Lauacri ergo illius per Christum nobis purgandis, aut veriùs repurgādis instituti signum ac testimonium non est Baptismus solus, sed sicuti non Baptizatis Baptismus: ita Baptizatis pœnitentibus Absolutio Euangelica. Quare quod ex superioribus falsò sumptis fallaciter colligit Caluinus, nequaquàm ad superiora consequitur: Videmus igitur, inquiēs, vt ad Baptismum Absolutio referatur. Siquidem Absolutio Apostolis à Christo commissa, non Baptismi concluditur limitibus, sed extra eum quoq; sese protendit: quod nunc est demonstratum, vt nihil dicamus de illa quæstione, ān Absolutio propriè dicta in Baptismo habeat locum? cùm ille non solùm à mulierculis & pueris possit conferri, verùmetiam Iudæis, hæreticis, atque paganis. Iam quæ Caluinus pergit nugari, quòd Baptismus ipse est Pœnitentiæ Sacramentum, quodque Baptismi vis in totam vsque vitam debeat extendi, quòd illa in totam vitam nobis commendatur, quis non videat, quanta cum imperitia sint coniuncta. Requirunt quidem Apostoli à Baptizandis Pœnitentiam: sed alterius multò rationis, quàm de qua Simonem Magum dudùm Bapti- Acto. 8. zatum admonuit Petrus, Corinthium illum Paulus, & per Iohannem 1. Cor. 5. Euangelistam Angelum Ephesum ipse Christus: Illud porrò, Pœni- Apoc. 2. tentiam nobis in totam vitam commendari: itaque vim Baptismi ad

Alia Pœnitentia Baptizandorum, alia Baptizatorum.

eosdem vsque fines debere extendi, manifestiùs cum Christi doctrina pugnat, quàm vt vllo refutationis telo sit iugulandum: sunt enim iusti, vt Christus testatur, qui non indigent Pœnitentia. Et qui iustus est, inquit ille, iustificetur adhuc. Huic ergo iustorum generi Pœnitentiæ Sacramentum minimè est necessarium, sicuti illis contrà, qui perceptam dudum in Baptismo iustitiam fallacia peccati perdunt, donatamque animorum puritatem fœdissima peccatorum colluuie inquinant, atq; contaminant. Quæ purgati dudum pectoris macula non nisi Christi sanguine mundari queat, non per Baptismũ adhibito, qui in præterita, ait Nazianz. non in futura item valet: sed per salutare pœnitudinis Sacramentum, iteratò etiam, si fuerit opus, adhibendum. Fallitur igitur, quisquis vim sanguinis Christi vno Baptismo metitur. Abundantior enim est Christi apud Patrem pro nostris peccatis propiciatio, copiosiorque apud Deum redemptio, quàm quæ vno cõtineatur Baptismi Sacramento. Rursum infelicior est nostra humani generis miseria atque acerbior calamitas, quàm quæ vno Baptismi pharmaco contenta esse queat, aut vno collyrio pristinæ instaurari sanitati. Si enim nostri in Christo regeneratio ad eundem prorsus modum animi vires peccato afflictas sanaret, perditasque restitueret, quo illas nostri ex Adam generatio infirmauit, destruxit, atque labefactauit, poterant tria illa Sacramenta dudum explicata animabus nostris sanandis, firmandis, atque alendis, saluandisque instituta abundè sufficere: Verùm quia maior est nostri fundi calamitas, quàm quæ, non dico posßit, à Christo sanari, sed prorsus integram sese in hoc exilio resarciri, atq; ad pristinam vsq; incolumitatem patiatur reuocari. Hinc fit miserabiliter quidem, " quòd homines in vniuersum omnes semper perseueramus homines, " hoc est, animo semper anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad " labores, prono ad libidines. Ad hanc ingenitam nobis imbecillitatem accedunt & blandę rerum pulcherrimarum illecebræ, atque difficultates gerẽdarum rerum honestarum asperæ, quibus sempiternus ille nostrę salutis hostis, nostri inuidia ceu œstro percitus, nunc blandus inuitat ad transgreßionẽ, nũc contrà sæuus adigere conatur ad defectionẽ. Proinde istis innatæ omnibus ad peccandũ pronitatis reliquiis quum Christianorum pleriq; omnes frequenter in altißimas delictorum foueas solicitati relabamur, Deiq; offensam noua inobedientia, ac rebellione temeraria commeriti, à Paradiso dudũ nobis redaperto, iterum excludamur, non potuit Deus Opt. qua est ineffabili erga nos misellos humanitate atq; benignitate, nostram miseriam non misereri, nouoq; nostro exitio salutare aliud præparare pharmacum. Quod nunc, qualé nam sit, quàm fieri potest breuiter, explicare studebimus.

Margin notes: Luc. 15. — Apoc. 22. — Nazianz. — Chri. sanguinẽ nõ in Baptismo duntaxat esse nobis salutarem. — Hominis miseria & fragilitas aliud à Baptismo remedium requirit. — Ita Cicero humanã depinxit fortiss. calamitatẽ.

CAP. LXI.

QVum alio nobis à Baptismi gratia lapsis sit demonstratum esse opus remedio, quod sauciatas nouis peccatis animas de integro sanat, contaminatasq; expurgat, nunc iuxta ordinis instituti rationem

Pœnitentiam esse vere nominis Sacramentum. est commonstrandum, Pœnitétiam veri nominis esse Sacramentum, vt ab ipsis Apostolis Catholicæ Christi Ecclesiæ traditum, ita perpetua adhuc obseruatione in eadem esse semper custoditum.

Sacramentum esse in uisibilis gratiæ visibilem formã atq; signum efficax, suprà diffuse est ostensum ex vetustissimorum Scriptorum testimoniis atque Scripturæ documentis. Quæ diffinitio cùm in Pœnitentiam Ecclesiasticam quadret, fieri nequit, vt non continuò Sacramentum euincatur. Quòd autem Sacerdotalis absolutio visibile sit signum, quod sensibus sensibiliter ingerit id, quod in animo inuisibiliter geri dicitur, nemo ambigit. Quod verò illud ipsum in animo efficaciter fiat, quod corporali quodam spectaculo adumbratur, obscurius est, quàm quòd ab omnibus sine cõtradictione concedatur. Hoc vt fiat illustrius, initiò explicandum est Pœnitentiæ nomen, quàm variè, Pœnitentiæ Synonima. quamque latè pateat. Deinde synonima sunt attexenda, quibus apud veteres Scriptores hoc Sacramenti genus legitur exornatum, vt Metanæa, Pœnitudo, Manus impositio apud D. Cyprianum atq; Hieronymum, lachrymarum lauacrum apud Naziãzenum, & Baptismus quidam apud Hieronymum. Et secunda naufragii tabula Tertullian. & Hieronym. Et sicuti hodie absolutio, ita olim Exomologesis siue Cõfessio.

Pœnitere. Pœnitere Latinis auribus est facti sui dolore atque consilii displicentia ceu pœna quadã teneri: siue vt Tertullianus, passio animi, quæ veniat de offensa sententiæ prioris: quod sicut in bonum & malum patet apud probatos autores, ita interdum personaliter, vti apud Pacuuium: Nunc pœnitebunt, libant liberi grato ex loco. Et illius archaismi imitatione apud Scriptores Ecclesiasticos, & simul impersonaliter, licèt frequentiùs, est inuenire. Verùm in Ecclesiastico vsu non nisi malè gestę rei, & quę in vitio est, significationem habet. Contingit autem, Duplex Pœnitẽtia in Scripturis. vt vel ante Baptismum, vel post peccetur. Vtriusque verò est pœnitentia, id est, facti displicentia & pœnitudo, quæ non in animo tantùm latet, sed extra sese prodit quoque. Verùm illic non est sacramentali Pœnitentia opus, hîc autem est maximè. Vtriusq; vsus in Scripturis est manifestior, quàm vt vlla verborum luce sit exponendus. Quia tamen hãc geminam Pœnitentiæ significationem quidam fraudulenter magis, quàm imperitè (vti impostores circumforanei Thiriacas ad simplicio rum fraudem) commiscent, discreta vtriusq; significatio est commonstranda. Christus Euangelium regni annuncians, hortatur, vt pœnitẽtiam agant, & Euangelio credant. Quemadmodum & Iohannes Euangelici regni, ita dixerim, lucernarius & nuptiarum paranymphus antè docebat. Ad eandẽ Petrus Iudæos illa Pentecostes concione ad Chri-Competẽtes qui. sti fidem conuersos, Hierosolymis baptizandos hortatur. Et Paulus & alii alibi, omnesque suos competentes, id est, qui inter Catechumenos siue Auditores, qui & Audientes, Baptismum ambibant, vetus solet exhortari

Vide Tertul. lib. de Pœnitent. Vide Non. Marcell.

Marc 1. Matth. 3.

Acto. 2.

hortari Ecclesia. Verùm illa quæ Baptizatorum est propria, est multò alia. Illa blanda & suauis: sed hæc laboriosa, ait Nazi. Hom. de Baptis. dura & austera. Illa non requirit gemitus & planctus, teste Ambrosio: Hæc præter illa eleemosynas, ieiunia, chamenias: etsi apud veteres nõnunquàm Baptizati ieiunasse legantur, vt est apud D. Iustinum Apo. ad Anto. Verùm hæc magis ad Sacramenti præparationẽ, quàm ad necessitatem spectabat. Huius verò testimonium in Scripturis tam noui quàm veteris Testamenti nullo est negotio reperire. Quod enim nobis post Baptismum est Pœnitentia, hoc fuit ante Euangelium in peccatá iteratò demersis eadem Pœnitudo, sed hæc non Sacramentalis, id est, quę Euangelicam habet coniunctam Absolutionem: suo quodam tamen modo per peccati apud Sacerdotem Aaronicum professionem per sacrificia, & piam in Christum fidem operabatur peccatorum remissionem. De hac concionantur Prophetæ Iudæis, & Noë iustitiæ octauus preco, ait Petrus, sui illius perditissimi seculi hominibus. Hac sese macerauit Dauid, castigauit Achas, afflixit seipse atq; emendauit Manasses. Ad eandem hortatur D. Petrus Simonem Magũ à Baptismi gratia lapsum: Paulus illum incœstum aliosq; Corinthios: Ioh. Euangelista Christi vice Angelum Ephesium, Pergamensem atq; Sardicensem. Hác semper Ecclesia suis prædicat filiis, ne in peccatorũ sordibus hærentes, sibi damnationem concilient, cùm hîc, donec vita est incolumis, licet offensum peccatis Deum reconciliare. De hac enim agimus, quæ peccata à regno Dei excludentia sequitur, non quæ illa leuicula, & quotidiana: citra quorum aspergines & inquinatiunculas siccis gemituũ suspiriis & precatiunculis detergẽdas, isthæc vita nõ traducitur: Hanc insuper Scriptores veteres frequẽter commemorant, eamq; pro argumenti varietate atq; Ecclesiarũ consuetudine, variis nuncupãt nominibus. Pœnitentiæ nomen atq; pœnitudinis apud Latinos est vsitatius, vt apud Græcos vox Euãgelica Metanœa, quã hodie malunt resipiscentiã reddere: ego verò cum veteribus Pœnitentiã malim retinere: quod illud in solis animi deliriis, mẽtisq; erroribus fit, quasi meliùs sápere, atq; de rebus integriùs veriusq; iudicare: quanq̃ ad factorũ errores pertinere posit: Hoc verò præter animi dolorẽ de re malegesta, ex vsu Ecclesiastico corporis etiam significat castigationẽ siue punitionẽ, etsi vocis ꝓprietas animi pœnitudinẽ magis sonet: quæ tamẽ à mali cõsilii aut rei malegestę pœna atq; cruciatu dicta sit. Verùm quemadmodũ professionũ atq; disciplinarum vocabula nõ nisi cum rerũ iactura atq; obscuritate dãnosa mutantur, & innouãtur: ita & cũ primis Christianę religionis voces eqdẽ temerè haud existimarim nouãdas aut variãdas.

Iam quòd hoc Sacramẽtum manus impositio legitur apud Cyp. Serm. de ablut. pedum, & D. Hieron. contra Lucifer. & contra errores Ioh. Hieros. & Leo. epist. 90. ex ritu Ecclesiastico nomen mutuauit. Solet enĩ olim, vti & hodie, Pœnitentibus recõciliandis imponi manus,

Pœnitẽtia ad Baptismum præparatoria

Pœnitẽtiá Euãgelica post lapsum à Baptismo.

Iohel 2.

2. Pet. 2.

Acto 8.

1. Cor. 6.

Apo. 2. & 3.

Gala. 7.

Non quæuis peccata lętha lia, aut à regno Dei excludẽtia

Pœnitẽtiæ nomen aptiùs q̃ resipiscentia exprimit Metanœã.

Cur manus impositio

quo indubia apud Ecclesiã significabatur recõciliatio, plenaq; ad salutarẽ Christianarũ rerũ communionẽ receptio, ceu quædã postliminiò reuertentis in bona restitutio. Quo de ritu in absolutione erit dicendũ diffusiùs. Quod apud Nazian. Oratione in luminaria dicitur lauacrum lachrimarũ, & Hieron. Baptismus quidam, à saluberrimis Sacramenti effectis est translatum, quòd quodam modo peccata lauat, & illius simulachrum quoddam abluendo peccatorum sordes exhibet, sed vti Nazian. ait, laboriosiùs, atq; magna cum corporis molestia & cruciatu: qua de re in tertia Pœni. parte satisfactione copiosiùs dicẽdi erit locus.

Cur quida Baptism°.

Eadem res huic Sacramento præclara admodùm apud veteres dedit nomina: ita & D. Hieron. in Fabiolæ epitaphio hostiam Deo placabilem, & D. Basilius alicubi salutẽ appellat, hoc est, vt Ambr. loquitur, de Pœnit. 2. cap. 7. qua mortui reuiuiscunt, & peccatorum indulta venia resuscitantur. Et D. Hiero. ad Pammach. Daniel sciebat Regem superbissimũ pauperum sustẽtatione saluandum. Cæterùm quòd hodie passim absolutio iactatur, à nouatoribus effectum existimo nouitatis studio, qui rem veterem Christi Ecclesiæ surripere conantes, vocẽ nouam nouo suo Pœnitentiæ Sacramento aptè confinxerunt: quasi in absolutione tota Pœnitentiæ vis sit comprehensa. Haud dubiè per illã demùm ferè consequimur peccatorum remissionem: Sed de veteribus aptiùs & prudentiùs placuit Sacramẽtum hoc ab altera sui parte Exomologesin dicere atque Confessionem.

Cur hostia placabilis

Cur salus.

Absolut.

Cõfessio.

Variis hisce nominibus res vna atq; eadẽ apud veteres designatur atq; exprimitur, salutare putà illud Sacramentum Pœnitentiæ, quam esse veri nominis Sacramẽtum, nunc porrò superest, vt oratione prosequamur. Dominus noster Christus Iesus spirituale illud Euangelii regnum dudum inchoatum confirmaturus, ipso resurrectionis suæ à mortuis die Apostolos eximia planeque diuina peccatorum remittendorum exornauit potestate: Accipite, inquiens Spiritũ sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quibus verbis iuxta Orthodoxorum Scriptorum consensum intellectis, gemina accipit Apostolis, eorũq; successoribus donata potestas, qua & peccata soluere, siue remittere, & peccata ligare, siue nõ cõdonata retinere, pro suo queant arbitrio. Hanc autem donandorũ peccatorum Apostolis traditam potestatem aduersarii ita Baptismo volũt terminatam, vt extrà non habeat locum. Sed si potestas soluendi illic habet locum, habet quoq; ligandi. Quis autem tam fuerit absurdus, vt recto animi iudicio adhibito, nõ peruicaci contẽtione præfract°, afferat eum ligari posse, qui Christi Ecclesiæ nondũ insitus isti Apostolorũ potestati nondũ est subiectus? Qui igitur inter aduersarios sunt saniores, potestatem quãdam hisce verbis agnoscunt Apostolis traditã, quæ sese extra Baptismum protendẽs, illos à peccatorum vinculis absoluat, qui acceptã in Baptismo peccatorũ veniã aspernati, nouis sese criminũ implica

Pœnitẽtiã esse veri nominis Sacramentum.

Ioh. 20.

Apostolis potestas i peccata data tur.

implicauêre nexibus. Sicuti ergo illi priores ea parte cum Nouatianis delirant, quòd in Christi Ecclesia non est alia, præterquàm in Baptismo peccatorum venia, licèt hoc differant, quòd ex Baptismo repetendam volunt: ita isti ea parte quidem cum Catholicis conueniût, quòd lapsis per Pœnitentiam impartienda est peccatorum remissio: ea verò dissident, quòd non eodem aut modo præparatis, aut ritu accedentibus est indulgenda. Porrò ne ex aduersariorum concessione hanc remittendorum per Pœnitentiam peccatorum potestatem statuere velle videamur, afferêda sunt veterum aliquot Scriptorum testimonia, quibus illa Christi donatio Ecclesiæ facta comprobetur. Diuus Augustinus accuratus inprimis Scripturarum interpres, hanc potestatem Ecclesiæ traditam ostensurus: Dicet aliquis, inquit Serm.8.de verbis Domini, quid prodest Ecclesia, si iam Confessor voce Dominica resuscitatus prodit? Quid prodest Ecclesia, respondet, confitenti, cui Dominus ait: Quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cęlo? Ipsum Lazarum attende, cum vinculis prodit, iam viuebat confitendo, sed nondum liberè ambulabat vinculis irretitus: quid ergo facit Ecclesia, cui dictum est, Quæ solueritis, soluta erunt, nisi quod ait Dominus continuò ad discipulos, Soluite illum, & sinite abire? Rursum Tract.124.in Iohannem: Ecclesia, inquit, quæ fundatur in Christo, claues ab eo regni cælorum accepit in Petro, id est, potestatem ligandi soluendique peccata. Diuus Ambrosius acerrimus huius saluberrimi Sacramêti aduersus Nouatianorum abrogationem adsertor atque propugnator: Quid interest, inquit lib.1.de Pœnitent.cap.7. vtrùm per Pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius sibi datum Sacerdotes vendicent. Vnum vtroq; ministerium est. Sed dices, quia in lauacro operatur mysteriorum gratia. Quid in Pœnitentia? Nónne Dei nomen operatur? Diuus Cyrillus illum Euangelii locum interpretatus: Qua ratione diuinę naturę dignitatem, inquit in Iohannem cap. 56. ac potestatem discipulis suis largitus est? quia certè absurdum non est peccata remitti posse ab illis, qui Spiritum sanctum in seipsis habeât. Nam quum ipsi remittunt & detinent, Spiritus habitat in eis, per eos remittit, & detinet. Erit autem id per eos duobus, vt arbitror, modis, primò in Baptismo, deinde in Pœnitentia. Nam aut credentes, & vitæ sanctimonia probatos homines ad Baptismum inducunt, & indignos inde diligenter expellunt: aut Ecclesiæ filiis peccantibus, hos quidem increpât, pœnitentibus autem indulgent. Sicut Paulus olim fornicantem apud Corinthios, in perniciem carnis tradebat, vt Spiritus eius saluaretur, recepitque rursus, ne maiore submergeretur dolore.

Ecclesia soluit à peccatorû vinculis iustificatos.

Dei potestas Apostolis tradita, qua remittant peccata.

Quid Diuum Chrysostomû commemorem, qui ab hac vna remittendorum peccatorum potestate ita Christianos Sacerdotes laudare non dubitauit, vt eos vel Archangelis prædicet maiores, nedum regibus istis huius mundi? Quorum vinculum corpora duntaxat, Sacerdotum

Sacerdotes & Regibus & Archangelis maiores potestate remittêdi peccata.

" dotum verò, inquit lib. 3. de sacerdotio, ipsam etiam animam contin-
"git, atq; ad cælos vsque pertingit, vsq; adeò, vt quæcunque infernè Sa-
"cerdotes cōfecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac seruorum
"sententiam Dominus confirmet. Iam quid ipsum hoc aliud esse dicas,
" nisi omnem rerum cęlestium potestatem illis à Deo concessam? Quo-
"rumcunque enim, ait, peccata remiseritis, remittuntur: Quorumcunq;
"retinueritis, retenta sunt. Cedo? Quæ nam potestas hac vna maior esse
"queat? Pater omnifariam filio potestatem dedit. Cęterùm video ipsam
"eandem omnifariam potestatem à filio illis traditam. Ne autem lauda-
"tißima hæc Sacerdotum potestas in solo Baptismo putetur Sacerdoti-
bus concessa, Leuiticis Euangelicos statim pòst conferens: Nostris, in-
quit, Sacerdotibus non corporis lępram, verùm animæ sordes, non
"dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. Rursum ma
"ius Christianis à Presbyteris prouenire demonstrans beneficiū, quàm
Sacerdotes cur parentibus plùs diligendi. ab ipsis nostris parentibus, quòd in vitam hi temporariam & morta-
lem: illi in æternam atque immortalem generant, non in Baptismo
duntaxat, sed etiam posteà, si à donata semel vita vsu veniat excidisse.
" Neque enim solùm, ait, cùm nos regenerant, sed postmodùm etiam
condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent. Ad hæc si
quis plura veterum Scriptorum requirat testimonia, quibus indubita-
tum fiat, illa Christi verba, Quorum remiseritis, &c. ad saluberrimum
Pœnitentiæ remedium quoque pertinere, is Diuum Entichianum
Christi Martyrem consulat, & Diuum Athanasium Serm. in illa ver-
ba, Euntes in vicum, qui contra vos est, & Diuum Gregorium Nazian
zenum in verba Hieremiæ.

Præclaris horum Scriptorum sententiis ęquo ac candido Lectori perspicuè satis demonstratū confidimus, relictā esse à Christo Ecclesię suæ filiis alteram medicinam, qua noua post Baptismum vel sua ipsorum fragilitate, vel insidiantis semper Diaboli fraude accepta vulnera curentur atque sanentur. Verùm eam Apostolos ipsos hunc in vsum adhibuisse solitos, omnemq́ue deinceps illorum posteritatem, nunc Apostolos & ligasse & soluisse Christianos à Baptismi gratia lapsos. rerum ordo poscit, vt faciamus palàm. Geminam habent illa Christi verba Apostolis ipso resurrectionis die dicta potestatē & ligandi & soluendi: illa D. Petrus Simonem Magū mox à Baptismo propter facinus Acto. 8 sacrilegum à Christi grege proscripsit, atq; excommunicauit: quemadmodum superiùs ex D. Ambrosio, & D. Palladio ostēdimus: Hac verò D. Paulus incœstum illum Corinthium in Excommunicatione ab 1. Cor. 5 ipso pronunciata lugentem atq; pœnitentē à peccato absoluit, & com munioni Ecclesiasticæ, Christiq; corpori restituit, atq; iteratò inseruit. 2. Cor. 2 Quod ne cui sit incredibile, D. Ambr. suffragium nobis est flagitandū.
"Sed hoc improbè, inquit lib. 1. de Pœnitent. cap. 6. quòd etiam in Eccle
"sia donari peccata negant posse, cùm Petro dictum sit: Tibi dabo cla-
"ues regni cælorū. Et: Quæcunq; ligaueris super terram, erūt ligata & in
cælo:

cælo: & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cælis: cùm »
& ipse vas electionis Dominicę dicat: Si cui auté quid donastis, & ego: »
nam & ego quod donaui, propter vos in persona Christi. Cur igitur »
Paulum legunt, si eum tam impiè arbitrantur errasse, vt ius sibi ven- »
dicaret Domini sui? Sed vendicauit acceptum, non vsurpauit indebi- Corinthium incestum post Pœnitentiam absoluit Paul.
tum. Vnum hoc exemplum moderatis hominibus facilè ad veritatem
persuadeat, ab aliis quoq; Apostolis eandem salutaris Pœnitentiæ me-
dicinam fuisse lapsis, atq; peccato sauciatis admotam, quòd ipsis eadé
fuerit à Christo communicata, quæ Paulo: eadem quoq; illa vtendi in
aliorum salutem haud dubiè fuit oblata occasio: quemadmodùm su-
periùs ex D. Clemente Alexandrino de Iohanne Euangelista recitaui-
mus, quod repetere nó est animus, ne de Lectoris memoria & iudicio
diffidere videamur. Enimuerò ne quid supersit scrupuli, promendum
est ex antiquitate Ecclesiastica præclarum monumentum, quod om-
nem prorsus dispellat ambiguitatis caliginem. Acta Concilii Nicæni
secundi Canonem habent Apostolicum, qui clarissimam præsenti »
rei lucem adferat. Si quis aut Episcopus, aut Presbiter illum, qui à suo »
flagitio resipiscit, non suscipit atque admittit, sed repellit, deponatur, »
quòd Christum mœrore afficit, qui dixit gaudiũ in cœlo fieri propter »
peccatorem vnum ad pœnitentiam conuersum. Quem Canonem si »
quis apocryphũ potiùs cum nostri seculi nouatoribus iudicet, quàm
cum nostris Maioribus genuinum, is modestiæ Christianæ memor si-
bi in mentem reuocet oro atque obsecro, hunc ipsum in celeberrimo
Oecumenico Concil. Nic. 2. ex bibliotheca Patriarchatus Constanti-
nop. citra cuiusquam contradictionem fuisse à Constantino Diacono
pro germano, minimeque supposititio publicè recitatum. Canon hic
igitur eximiis tot Patribus consentiétibus, vetustissimisq; Græcarum
bibliothecarũ exemplaribus suffragãtibus, graui sub pœna statuit, pœ-
nitentes à Sacerdotibus non abiiciendos, sed suscipiẽdos, & ad Ecclesię
cõmunionem admittẽdos. Verũ quá ná ratione in primitiua illa Chri- Quo ritu Augustus Philippus fuerit ad Pœnitentia admissus.
sti Ecclesia pœnitẽtes à Presbyteris fuerint recepti, clariss. imperatoris
Philippi, quẽ Augustorũ primũ Christo dedisse nomẽ, nostrę perhibẽt
historiæ, exẽplo videtur illustrandũ. Transactũ erat propè solẽne illud
Christiani ieiunii quadragesimalis ab Apostolis, vti suprà docuimus,
traditi tempus, quum Cæsar Philippus pridẽ baptizatus sese Christia-
norũ precibus ex more publico voluit admiscere. Postremo enĩ pascha Vigilia Paschæ.
tis peruigilio (nam complusculos aliquot dies illius hebdomadæ, quã
hodie passim sanctã dicim', alii bonã, alii verò ex veteri disciplina, qua Sancta hebdomada synonima
corpus tũ erat castigandum asperiùs, pœnosam, alii à victus tenuitate,
die karwoche, vt hodie Germani & veteres Græci, vigiliis solẽt dedi-
care) quũ in Christianorũ cœtum cõprecationis causa vellet accedere, »
teste Eusebio lib. 6. cap. 4. non illi patuit per Ecclesiæ Antistitẽ antè in »
Ecclesiã aditus, q̃ exomologesin faceret, atq; Pœnitentiũ numero, qui »

" ordine & loco suo segregati, Canonica suæ pœnitudinis castigatione
" explorabantur, aggregaretur. Nisi enim hoc faceret, dicebat ille (quem
" D. Fabianum fuisse probabilis admodùm est coniectura) non posse
" propter multa ipsius scelera cum Christianorum populo festi Pascha-
" lis fieri participem. Hic verò animi, qua erat in Deum pietate, & nihil
" minùs quàm ficta religione perlibēter Episcopi monitis obsequutus,
" sua crimina de more apud Ecclesiam confitebatur, in pœnitentium
" ordinem redigendus. Quemadmodum & posteà D. ille Theodosius Augustus Ambrosii libertate atque autoritate ad publicam Pœnitentiam fuit compulsus. Quod igitur Philippo Cęsari propter sua flagitia à sacrorum simul & precationum communione exclusio vsu euenit, procul dubio Christianis ad vnum omnibus pari flagitio contaminatis sceleribusque pollutis contingebat. Hunc ergo in modum per vniuersum regni Christiani orbem scelerati commeritas solent dare pœnas, vt scilicet præmissa delictorum exomologesi atque confessione, præscriptam à Sacerdote commissorum pœnam luētes, tandem à peccatorum vinculis absoluti, ad pristinam reciperentur Ecclesiæ communionem, donec Montanus ille Phryx, eorum, qui Cataphrygas dicuntur, dux, & Nouatus ille Apher D. Cypriani desector, & Nouatianus D. Cornelii desertor, nouum in Christi Ecclesias intrudere conarentur doctrinæ genus. Quod qualé nam fuerit, operæprecium est breui oratiuncula, sed perspicua, in Lectoris gratiam ostendere. Apud veteres sæpenumerò fit obuiam, Nouatianos, qui sese ob arrogantissimã puritatis atq; sanctimoniæ opinionem apud populum iactitabant Catharos, id est, puros, vt olim Sadducæi apud Hebræos suam venditabant iustitiam, de Ecclesia Christiana Pœnitentiam submouisse atque sustulisse: vnde quorundam vel imperitia vel indiligentia factum est, vt Pœnitentiæ Sacramentum cum nostri seculi hæreticis submouisse credantur. Nouatiani igitur illius insani paracleti Montani, qui sibi postea ipse laqueo vitam abrupit, rabiem renouantes, non totam delere conabantur Pœnitentiam, sed vnam Pœnitentiæ partem, nimirùm absolutionem sacerdotalem: non dico totam ligandi & soluendi potestatem, sed tantùm Pœnitentes absoluendi. Nam ligandi retinebant, teste D. Ambrosio lib. de Pœnitentia, imò soluendi etiam, sed partim, putà in Baptismo. Animi ergo dolorem siue contritionem non respuebant, nec satisfactionem: sed absolutionem suis impartire non sustinebant, ne Dei partes audaci, ô viros religiosos, temeritate sibi vsurpa-

Nouatianorũ dogma quid verè habuerit.

" rent. Facessat Nouatus, inquit D. Hieronymus contra errores Iohan.
" Ierosol. errantibus manum nō porrigens. Idem docet apertiùs ille Ac-
" tius Nouatianorum Episcopus histo. Tripart. 21. 13. Inuitãdos quidem
" lapsos, respondens Constantino Augusto, ad pœnitentiam, spem ve-
" ro remissionis non à Sacerdotibus, sed à Deo solummodò sustinere, qui potestatem habet peccata remittendi. Nostræ autem ætatis hæ-

retici saniores relicta absolutione tollunt & satisfactionem, & veram pœnitentium confessionem, ipsamque adeò veri nominis contritionem, vti inferiùs faciemus omnibus palàm. Istud sanè hi tantò faciunt imprudētiùs, & temeritate magis sacrilega, quàm Nouatiani audaciùs, quātò ille qui submota Solis luce rerū velit discrimina discernere: aut vt dicatur illustriùs, qui litigatoribus nō audita accusatoris Categoria, atq; causa, iurisdictionē facere, atq; in causa pronūciare permittat sibi. Verùm vt Nouatiani pia quadam animi reuerentia ducti, non sibi audebāt partes Dei sumere, licèt concessas: (quanq̄ enim ligarent peccatores intrepidè, soluere tamen verebantur meticulosi) ita nostræ ætatis hæretici passim omnes suos indiscriminatim soluunt, nullos aut perpaucos prorsus sua potestate ligant, qui fortè alio dissentionis enthusiasmo afflatus, imò inflatus, veterē audet noui Euāgelii deserere errorē.

Cæterùm quod imperitos facere videmus Empyricos, qui varios variis ex morbis laborātes, vno sanare conantur collyrio, id magno cū ridiculo, imò luctu potiùs atq; mœrore nostros istos factitare est conspicuum, contra Apostolorum Traditionem atq; maiorū exemplum. Omnibus enim in vniuersum animi morbis nec cognitis, nec exploratis, nec discretis, vnum idemque adhibent malagma, non exulceratis depurationem, non infectis incisionem, non cancro arrosis corrosiua, non putridis cauteria, non tumentes vulnerum sinus manu pertractant duriuscula, non virus altis in viscerum recessibus inclusum educunt: sed audito tantùm ab ægrotantibus Pœnitētiæ nomine, cuius tandem cunq; rei nihil vltrà anxii, salutare sese apponere sibi perbellè vidētur pharmacū, sed quo apud cordatos oēs suæ salutis nō incuriosi, q̄busne animi oculus non est hæreseos glaucomate lippus, sese de illorum prorsus esse genere demonstrāt, qui vētri suo seruiētes, διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων per sermonē, suauiloquia, atq; benedictionum blandimenta simplicium corda seducunt. Cęterū Catholica Christi Ecclesia integrū custodiens salutare pœnitudinis Sacramentū, variis illud variè accommodat & adibet: contra Nouatianos illos quidē sacerdotalē seruans absolutionē, contra istos verò Euāgelicos necessariā obtinens Confessionem, atq; verè medicā satisfactionē.

Euāgelici boni medici omnes omnium morbos vno eodemq; sanare volunt collyrio.

Rom. 16.

Ea propter eodē omninò pharmaco expellendi sunt ex Christianorū cordib⁹, quos iste pestilēs Euangelicorū sibilus afflare nō desinit, morbi, quo immanis illa Nouatianorū crudelitas incautos Pœnitētię desperatione trucidās olim fuit deleta. Quemadmodū igitur sanctissimus Christi Martyr D. Fabianus suas per orbē Christianum ouiculas q̄ diligenter hortatus, vti aduersus Nouatia. qui aliam fidem, inquit epist. 1. & doctrinā tenent, quàm Apostoli & successores eorū tenuerūt, & docuerūt, salutariter quasi porrecto antidoto præmuniuit, & à Christi caulis venenato errore palātes præsenti pharmaco sanatas reuocauit: ita nunc tēporis contra Euangelicos contētissimo studio annitendū, vt om-

Eisdem telis hodie Pœnitētiæ Sacramentum est propugnādū, quibus olim aduersus Nouatianos.

vt omnes suæ salutis verè soliciti eodem vel pharmaco præseruentur, vel antidoto sanentur:putà quòd aliam fidem & doctrinam tenent noui isti Euangelici,quàm Apostoli tenuerunt,eorúq; successores docuerunt. Quod iisdem prorsus ritibus atq; rationibus, quibus hodie, salutare Pœnitentię remedium animabus peccatorum morbo ęgrotantibus,non modò ante & post Montanum & Nouatum illius dogma renouâtem:verùmetiam ab ipsa vsque Apostolorum ętate in Christi Ecclesia fuerit sanitatis gratia adhibitum, quod quidem ad satisfactionis salubritatem atque Confeßionis neceßitatem attinet,nunc porrò superest vt declaremus.

CAP. LXII

Pœnitētia olim duplex, publica & priuata.

HOc quò fiat omnibus ipsa Solis luce manifestius, initiò illa Pœnitentiæ quasi membra, publica atque priuata, veniunt perstringenda:exinde tres illius partes,nimirùm Contritionem,Confeßionē, atque Satisfactionem pro nostra virili persequētes,hæc Apostolorum etiam ætate ad instaurandam lapsorum salutem fuisse adhibita, studebimus demonstrare.

Publica quid.

Publicæ igitur Pœnitētiæ atq; priuatæ nomen ex varia illius peragendę ratione natum est. Qui enim nouis à Baptismo peccatorum criminibus sese iterum in salutis adduxissent naufragium,ii vel ad publicam, vel priuatam adigebantur peccatorum pœnitentiam atque castigationem. Id verò semper non ex peccatorum aut publicè aut priuatim admissorum varietate, vti quidam suspicantur,variabat, sed ex Sacerdotis arbitrio, qui aliam atque aliam pro pœnitentium diuersitate præscribebat. Cùm enim non minùs solo animi proposito Deus Optimus offendatur, sanctißimæque eius leges sola voluntatis rebellione violētur, quid quæso causæ fuerit,cur peccatum idem,putà idololatriæ,adulterii, aut pæderastiæ iuxta Deum offendens, puniatur acerbiùs in aliorum conscientiam productum, quàm solo Deo teste clanculùm perpetratum? Atqui fortaßis,inquias,quod publicè peccatur,ac in multorum oculos simul & conscientiam incurrit, in multorum item geritur offendiculum,grauemque infirmorum fratrum habet coniunctam offensionem:secùs sanè quod priuatim nullo mortalium conscio delinquitur. Isthac quidem ratiocinatione conficerent aduersarii, publica tantùm peccata,publica item habere opus Pœnitētia,si illa propriè veteribus dicta Pœnitentia,in populi exemplum duntaxat,vt volunt aduersarii, non in remedium quoque animorum fuisset olim delinquentibus admota. Quoddam aduersarii suæ doctrinæ iaciunt velut fundamentum, quia est veritatis soliditate destitutum, vltrò corruit,quicquid futiliter superstruere magno conamine moliuntur. Publicam igitur hanc Pœnitentiam non ob publica tantùm peccata, quæ multos publicitùs offendissent, sed occultè etiam admissa fuisse apud priscos illos susceptam,antè declarabimus,quàm quę nam sit illius solēnis à publica nō solenni atq; priuata diuersitas ostendatur.

Pœnitētia publica nō solùm ob publica peccata olim præscripta.

Quanquàm

Quanquàm qui peccatorũ summulas nobis reliquêre, publicam doceant Pœnitentiam publica propter peccata apud veteres in vsu fuisse habitam, negari tamen nõ potest, veterum scripta accuratiùs consideranti, propter occulta etiam olim fuisse interdum adhibitã. Quod nec illos latuisse subindicant, dum publicam aiunt propter publica fuisse impositam non ex pœnitentium arbitrio; sed Sacerdotum imperio publicam quoque propter occculta peccata: sed pœnitentium voluntate, non Sacerdotis autoritate atque necessitate vltrò fuisse susceptam haud obscurè significantes. Quod multò esse verisimum, paucis, sed luculentis ex veterum Scriptorum monumentis illustrandum est testimoniis. Hunc igitur morem apud priscos fuisse vsitatissimum inde cõstare liquidò potest, quòd Adamantius ille Origenes Ecclesiasticos sui seculi mores ad viuum depingẽs, eos exhortatur, qui animã peccatorũ phlegmate aut crudo humore, tanquàm stomachum cibo indigesto aut pituita sentiunt grauatam, vt adhibita salutari quodam quasi stomachi suffocationis periculo laborantis vomitu, cõfessione, pristinam sibi sanitatem studeant recuperare. Quæ vt ipsis redeat faciliùs, & instauretur pleniùs, descripto qualis nam sit consulendus medicus: Si is intellexerit, Hom. 2. in Psal. 32. & præuiderit talem esse languorem tuum, qui in conuentu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cęteri ędificari poterunt, & tu ipse facilè sanari, multa hoc deliberatione, & satis perito medici illius consilio procurãdum est. Quo loco vt apertissimè Confessionis demõstratur antiquitas, quod infrà dicetur aptiùs atque pleniùs: ita illis indigesti cibi phlegmatis atque humoris crudi metaphoris, quòd in corpore latent abdita, dilucidè occulta ostendit vitia publicæ Pœnitentiæ remedio sanari solita: languorem, inquiens, qui in conuentu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari. Ad eandem verbis haud quaquàm obscuris Diuus quoque Cyprianus suos illos lapsos, si cuipiam videatur sermone 5. inuitare nos sibi facilè habeat suffragatores: Denique, inquit, quando & fide maiore & timore meliore sunt, qui quàmuis nullo sacrificii aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licèt & modicis vulneribus exquirũt. Potest & ex Zozomeni historia istud ostendi illustriùs, quàm vt vlla supersit ambiguitatis nebula. Siquidem Nectarii causam expositurus, formam veteris Pœnitentiæ publicæ describens: Sacerdotem aliquem, inquit lib. 7. cap. 16. tenacem secretorum & prudentem deputarunt, ad quem qui deliquerunt, accedentes, quæ gessissent confiterentur: ille secundum vniuscuiusque delictum, quid faciendum luendúmue esset, mulcta imposita, ea lege confitẽtes absoluebat, vt à se ipsi pœnas commissorũ exigerẽt. Quòd secretorum tenacem dicit, quid sibi vult obsecro aliud,

Animus confessione, seu stomach⁹ vomitu leuatur & sanatur.

Latens animi lãguor interdum publicè apud Ecclesiam exponebatur & purgabatur.

aliud,quàm propter ſecreta etiam peccata illam,de qua agit,Pœnitentiam publicá priſco ex more imponi ſolitam? ſin propter publica tantùm,quid opus erat Sacerdote prudenti? & eo ſecretorum tenaci? vbi omnia vt publicitùs commiſſa,ita publicitùs quoque nota: quæ ſecretorum vox reſpuit. Quare cùm Pœnitentia publica propter etiam occulta animi vitia fuit adhibita, nunc eius ſpecies, ſolēnis & non ſolemnis, diligenter ſunt diſcernendæ,quòd eas aduerſarii non tam inſcienter quàm fraudulenter ad obſcurandam veritatis lucem miſcent, atq; confundunt. Cùm enim illa ſolēnis, niſi ob atrociſsima non fuerit vſurpata flagitia,quæ non poterant non eſſe publica: cuperet Philippus Melanchthon hac vna ſpecie vniuerſum Pœnitentiæ publicæ genus ſtrangulare atque enecare. Verùm ſolemnis,quia ſolemnibus,peculiaribusque ritibus peragebatur, quos in Canonibus veteribus eſt agnoſcere,non niſi ſemel in omni vita permittebatur ſubeunda: Secùs verò publica non ſolemnis. Quare hæc toties iterabatur, quoties id lapſorum ſaluti & diſciplinæ Eccleſiaſticæ obſeruandæ iudicabatur conſultum. Quod igitur apud veteres interdum occurrit, Pœnitentiam non eſſe iterandam: item, Pœnitentiam ſemel, vti Baptiſmū, eſſe ſubeundam, non niſi de publica illa ſolemni intelligat oportet, qui grauiſsimos Scriptores ſecum ipſos conſiſtere, cóſue ſui ipſorum non fuiſſe immemores arbitratur. Hunc in ſenſum illud D.Ambroſii accipiendum eſt: Meritò reprehenduntur, qui ſæpiùs agendam Pœnitentiam
" putant, inquit cap.10.lib.2.de Pœn. quia luxuriantur in Chriſto. Nam
" ſi verè agerent Pœnitentiam, iterandam poſteà non putarent, quia ſi-
" cut vnum Baptiſma, ita vna Pœnitentia, quæ tamen publicè agitur.
" Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati, ſed hæc delictorum le-
" uiorum, illa grauiorum.

Pœnitētiæ publicæ duæ ſpecies, ſolēnis & non ſolēnis.

Solemnis Pœnitētia publica q.

Publica non ſolēnis.

Quæ apud alios Orthodoxos reperiuntur, ſimilem in ſententiam ad hanc ſolemnis Pœnitentiæ ſpeciem ſunt interpretanda, ne Montani quippiam aut Nouatiani reſipiant. Proinde falſo Aurel. Auguſtinū Nouatianiſmi affinem inſimulat beatus Rhenanus Annot. in Tertul. de Pœnitentia, alioſq; veterum permultos, quòd ii lapſis à Baptiſmo Pœnitentiam prorſus denegant. Quod enim ægriùs lapſis Pœnitentiam concedunt, ſolemnem illam publicam intelligunt. Porrò illa publica non ſolēnis iterari potuit, quoties peccatorum merita eam videbantur efflagitare. Qui enim alioqui de adulteriis & ebrietatibus Canones ſunt editi, nullum erāt vſum habituri, poſteaquàm iis aliquis ſemel fuiſſet caſtigatus.

Rhenani temeritas refutata.

Explicatis duabus Pœnitentiæ publicæ ſpeciebus, illa nunc Pœnitudinis ſpecies eſt perſtringenda, quę priuata dicitur. Conuenit autē hæc cū illis in Pœnitudinis natura, quòd ſcilicet ad delictorū veniam conſequēdam, & ægris peccato animabus medelam adhibendā olim, vti hodie, fuerit admota. Porrò alia re non differunt, quàm quòd illę publicæ

Pœnitētia priuata, q̃ olim, & q̃ eiſdem ritibus, quibus hodie obſeruata fuerit.

publicitùs & satisfactionem siue castigationem, & confessionem habuerint coniunctam: Hæc verò apud se priuatim, atque vno cum Sacerdote transegerit omnia. Quanquàm autem Pœnitentia publica ita quorundam vel imperitia, vel incuria sit abolita, vt vix obscurissima in Ecclesiis supersint eius vestigia, vti in reconciliandis hæreticis & recipiendis homicidis: tamen hæc priuata suos etiamnùm, vti apud priscos, habet atque obtinet ritus legitimos ac necessarios. Quod vt appareat dilucidiùs, efflagitat rerum ordo, vt illas Pœnitentiæ partes, contritionem, cõfessionem, atq; satisfactionem aggrediamur pertractare. Quò igitur meridiana luce fiat clarius, eandẽ hodie in Catholica Christi Ecclesia de saluberrimo Pœnitentiæ Sacramento persistere atq; obtinere doctrinam, quæ ab Apostolis tradita omnibus semper ætatibus fuit sarta tecta, præmisso de cõtritione tractatulo demonstrabimus, diuino adiuti præsidio, confessionem, quæ diserta fit peccatorum enumeratione & satisfactione, quæ ad pœnæ remissa culpa restantis deletionem adhibetur, ab ipso vsque Apostolorum seculo pœnitentibus fuisse familiarem, imò veriùs necessariam.

Pœnitẽtiæ Sacramentalis temp[?] tres partes fuere.

Illud in partium Pœnitentiæ explicatu pium Lectorem duximus admonendum, hasce, quas diximus, non esse propriè Sacramenti Pœnitẽtiæ partes, quòd aliorum more, vti suprà indicabatur, sua quadam materia ac forma quasi partibus essentialibus conficitur atque constat: sed hæc de qua agitur Pœnitentia, totã complectitur hominis dudum baptizati quidem, sed relapsi renouationẽ, atq; in integrum quodam quasi postliminio restitutionem: quæ vt Sacramentum illud requirit, quo perficiatur: ita illa omnia, quæ ad id rectè & ordine suscipiendum sunt necessaria, complectitur. Hæc autem sunt illa tria, quæ iam nobis supersunt persequenda atque explicanda.

CAPVT LXIII.

QVi sibi, vt abs receptissima Christianę Ecclesiæ doctrina recedãt, permittunt, ii nunc ferè duas Pœnitentiæ partes constituũt, contritionem & fidem: Illam nõ aliud, quàm horribiles animi terrores ob gehennę metum: hanc conscientiæ consolatricem, quæ afflictum animum erigat, atque ad Christum mediatorem adducat. Verùm quàm temerè nulloque Euangelicæ doctrinæ consilio istud conentur, palàm facere studebimus. Quod Pœnitentiæ partes faciunt contritionem & fidem, bis non minùs turpiter quàm imperitè peccant. Primò ipsum rerum perturbant ordinem, deinde fidem Pœnitentiæ quasi partem attribuunt, cùm eius sit fons & origo: perinde quasi dicas, lumen esse illius discretionis partẽ, qua per visionem atra & candida discernimus. Porrò quòd rerum perturbant ordinem, inde liquet, quòd hãc, quam describunt, contritionem nullus in animum suum potest admittere, nisi antè sibi fidei persuasionem admiserit. Quis enim Epicurẹus istos gehennæ stimulos, atque irati Dei aculeos sentiat vnquàm? Hi enim nullo pacto illum affligant, aut torqueãt, nisi antè crediderint, Deum

Non esse duas Pœnitẽtiæ partes contritionem & fidem.

Fides est Pœnitẽtiæ fons non pars.

esse malorum iudicem, & gehennam delictorum vindicem carnificinam. Prior ergo est fides, quàm illa, quam suspicantur, contritio: vnde & priore loco erat collocanda: cui cùm secundas partes tribuūt, quàm & hic fœdè impingant, est paucis exponendum.

Fidem nō esse Pœnitētiæ partem.

Volunt fidem alteram esse Pœnitētiæ partem, quæ conscientiam illa contritionis afflictione, & ærumna exagitatā consoletur, deiectam erigat, & vexatam quasi apposito emplastro demulceat. Illud quidem efficere fidē nequaq̄ inficiamur: verùm non propterea est Pœnitentiæ pars collocanda. Fides enim vt conscientiā gehennę terroribus cōcussam, adeoq; perculsam, ad Christum ducit consolatorem, ereptorē, atque liberatorem: ita initiò hæc non aguntur, non terretur conscientia, non excruciatur gehennæ formidine, nisi hanc formidandam atque horrescendam fides animo proponat: quemadmodum clarissimè est cernere in Epicuræorum, Turcarum, & Athæorum cogitationibus. Fides ergo fundamentum est, quo sine Pœnitentia vt non suscipitur, ita nec agitur: Quemadmodum sine lumine res nec videantur, nec discernantur. Quàm ergo grauia peccāt, atque absurda apud Physicos, qui lumen discretionis rerum partem faciunt: tam apud Theologos, qui fidem Pœnitentiæ partem subiiciunt. Porrò fides tanquàm fundamentum sternitur actionis omnis, imò vitæ totius Christianę: quæ si rectè statuatur Pœnitentiæ pars, omnium sanè Sacramētorum, omnium negotiorum, omnium deniq; operum Christianorum pars est collocanda: quod & aduersarii ipsi propter absurditatem abominantur, eò quòd sine fide illa nec desiderantur, nec suscipiuntur, nec denique geruntur.

Sed quia aduersarii nouis istis opinionibus, vtut absurdis Euangelii fucum student inducere, quò hac recti specie incautis fucum, quod dicitur, faciant, agè in medium veniant ista præclara Euangelii sententia. Christus in Euangelio clamat, inquit Philippus in Apologia: Pœnitentiam agite & credite Euangelio. Sed quibus obsecro? certè nō credentibus, in propria venientem non suscipientibus. Meritò his igitur Pœnitentia atque fides proponitur, verùm non ea, de qua in præsentiarum est controuersia. Hîc enim non disputatur, quá nam ratione Iudæus quispiam, aut paganus per Christum consequatur salutem: sed de iis, qui dudum in Christi corpus insiti, fide illuminati, variisque Spiritus sancti charismatibus ornati, se ipsi in pristinum sempiternæ perditionis naufragium perniciose præcipitauêre. Huic hominū generi multò aliter concionantur Christi Apostoli, atque illi priori. Petrus Simonem Magum à Baptismi gratia lapsum ad Pœnitētiam reuocat. Act. 8.
Sed nulla hîc fidei mentio. Paulus incœstum illum, aliosque Corinthios ad hanc Metanœam inuitat: sed vbi nam ista Euangelii fides commorata? 1. Cor. 5.
Christus ipse illos Ecclesiarum Angelos per Iohannem Euangelistam hortatur ad vitæ minùs Christianæ Pœnitentiam, sed nulla Apoc. 2.

Argumēta Apo. Aug. refutatur.

istius

istius fidei memoria. Quid ita? Quòd hæc vt Pœnitentiæ inducendæ tanquàm materia præiacet, ita in pœnitentium animis ea ferè persistit salua, vt quemadmodum initiò Baptismum cõciliauit ad peccatorum veniam, sic & nũc alteram salutis quasi tabulam in idem pristinæ submersionis periculum lapsis conciliet Pœnitentiam. Cæterùm sicuti illud Christianæ salutis Sacramentum absq; animi pœnitentia ab adultis non suscipitur: ita nec istud. Quare vt inter se sunt longè diuersissima, sic & Pœnitentia in vtroq; longè alia atq; alia est adhibenda: quemadmodum ipsos Christi Apostolos pro Sacramentorũ diuersitate varias demonstrauimus prædicasse Pœnitentias. Qui ergo illã, quæ ante Baptismũ est, cum hac quæ Baptizatis adhibetur, vt multa iura coquus confundit, quis ita sit absurdus, vt istud præclarũ consilium nõ aduertat? aut insulsus adeò, qui latentem sub istis Euãgelii condimentis fraudem non deprehẽdat? Iam quòd alii aliis verbis alias fingunt Pœnitentiæ partes, mortificationem & viuificationem, quas dicunt, nulla opus habet refutatione: quòd ista non sint Pœnitentiæ Sacramẽti propria, sed ad Baptismum quoq; pertinentia, imò eorum adeò cõmunia, qui baptisati in percepta dudum iusticia perseuerãtes, membraq; sua iuxta D. Pauli admonitionem, quæ sunt super terrã mortificãtes, hac de qua agitur Pœnitentia, vel Christi testimonio non habet opus.

Alia in Baptismo, alia post opus est pœnitentia.

Mortificationem & viuificationem Caluinianam nõ esse pœnitentiæ partes.

Coloss. 3. Luc. 14.

CAPVT LXIIII.

PRoinde istis Euangelicorum depulsis tenebris, quas noui prętextu Euãgelii doctrinæ liquidò Euãgelicæ vt nouo, ita sacrilego ausu studẽt offundere, nũc tres illæ veri nominis dictæ partes Pœnitẽtiæ iuxta Apostolicã simul & Catholicã doctrinã veniũt explicãdę & exponẽdę.

Tres esse Pœnitẽtię Sacramentalis partes.

Pœnitentia hęc Sacramentalis cùm sit cõsilii pristini displicentia, siue vt Tertull. placuit, animæ passio, quæ de offensa veniat sententiæ prioris, reconciliationem irati Dei Opt. requirens, non potest non esse summo cum animi dolore coniuncta. Hunc autem dolorem apto ex Scripturarũ vsu contritionem appellat Orthodoxia: quẽ quia plurimi Catholicæ doctrinæ propugnatores suis scriptis explicarũt, nolumus in eo pertractãdo esse copiosiores, paucis admodũ verbis ex Augustini doctrina illũ perstrinxisse cõtenti. Aureo illo siue libello siue sermone, quẽ de vtilitate ac necessitate Pœnitentiæ inscripsit D. Aurel. August. quum hominem Christianum ad Pœnitentiã verè agẽdam salubriter præparauit, quã nã ratione illa sit agenda informans: Ascendit homo, inquit, aduersum se tribunal mentis suæ, si timet illud, quòd oportet » nos exhiberi ante tribunal Christi, vt recipiat, quod per corpus gessit, » siue bonũ siue malum: atq; ita constituto in corde iudicio adsit accusa » trix cogitatio, testis conscientia, carnifex timor. Inde quidem sanguis » « animæ confitentis per lacrhimas profluat. Et paulò pòst: Versatur ante » « oculos imago futuri iudicii, vt quum alii accedunt ad altare Dei, quò « ipse non accedit, cogitet, quàm sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortẽ præcipitantur æternam.

Contritio pars prima Pœnitẽtiæ quid.

Hypotyposis viua hominis verè pœnitẽtis & contriti.

Exclusio à cõmunione cui' rei typus.

 Et mul

Contritio né nô esse terrores, sed hênæ, sed animi dolorem de peccatis.

Et multis interiectis: Iudicet ergo seipsum homo in istis voluntate, dum potest, & mores conuertat in melius, ne cùm iam non poterit, etiam præter voluntatem à Domino iudicetur. Et cùm in se protulerit seuerissimæ medicinæ sententiam, veniat ad Antistites, per quos illi in Ec-
« clesia claues ministrantur, & tanquàm bonus incipiens iam esse filius,
« maternorum membrorum ordine custodito, à Præpositis sacrorum
« accipiat satisfactionis suæ modum, vt in offerendo sacrificio cordis
« contribulati deuotus & supplex id tamen agat, quod non solùm pro-
« sit illi ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum. Huiusmodi ergo est veræ Pœnitentiæ contritio, quæ dolorem de offensa Dei habet peccatis ad vlciscendum lacessiti, vitamque in melius commutans, ideoque ad Antistites & sacrorum Præpositos accedit clauium Ecclesiæ ministerium requirens.

Facessat igitur nouum istud nouæ contritionis figmentum, quod meros animi horrores, & conscientiæ carnificinas somniat: quasi verò hisce rebus perficiatur contritio, non inchoëtur tantùm. Quare dum aduersarii istos horrores omnibus Scripturæ locis affingūt, & suis semper obtrudunt, quid aliud, q̃ ad seruilem eos metum alligant? Proinde Catholici rectiùs Augustini doctrinam secuti, aliorumque item cæterorum veterum, hoc contriti cordis sacrificiū à perhorrēda tremendi illius iudicii seueritate exorsi, mores veteres in melius iubent com-

Non sufficere animi dolorē ad iram Dei placandā.

mutare, eosque amaris quidem, sed salubribus operum Pœnitentiæ remediis emendare atque castigare. Verùm id non priuato cuiusque pœnitentium arbitrio, quasi solis illis corporis & animi & afflictionibus Deum iratum possint reddere propitium, quod Anabaptistæ fanatica perciti hallucinatione illum Dositheum Iudæum sequuti delirant: sed salutarem illam peccatorum remittendorum per vnius Christi sanguinem in Ecclesia credens potestatem Præpositis sacrorum traditam, nō dubitat se illi, quantus quantus est, subiicere, atq; medelam suis animi

Vide Epiphanium in Dosith.

Ordo Ecclesiæ custodiēdus pœnitenti

morbis inde petere, & tanquàm bonus incipiens iam esse filius, ait Augustinus, maternorum membrorum ordine custodito, suæ satisfactionis modum suscipere. Quis porrò hic sit maternorum membrorum ordo, tanta diligentia pœnitentibus custodiendus, hoc loco à D. Au-
« gustino subindicatus, clarioribus nunc verbis est aperiendum. Is verò
« est, vt pœnitens suo seipse iudicio damnans, ait Augustinus, ad Anti-
« stites veniens, à Præpositis sacrorum satisfactionis suæ accipiat mo-
« dum, hoc est, quod lingua nostræ huius ætatis Ecclesiæ Catholicæ dicitur manifestiùs, vt verè cōtritus legitimeq; confessus, imposita satisfactionis Pœnitētia absoluatur. Quòd enim vera peccatorū remissio præter animi contritionē requirat, tū confessionem, tum satisfactionem, iam ex doctrina tam Apostolica quàm Catholica astruere satagemus.

Confessio quid.

CAP. LXV

QVod de voce Confiteri à veteribus obseruatum est, eam ex Scripturarum vsu non rarò ad Hebricam phrasin sonare laudem, interdum

terdum profiteri,& agnoſcere, id de Confeſsionis item vocabulo intelligendum eſt. Eſt autem Confeſsio hæc, quam præſens inſtitutum poſtulat, qua quis ſe delictorum agnoſcit, atque profitetur reum, ferè bipartita, occulta ſcilicet & manifeſta. Vtraque Deo fit, ſed hæc etiam corã hominibus: qualis eſt Dauidis, Danielis, Antiochi illius illuſtris, Iudæ & publicani Euangelici. Confeſsionis diuiſio

Porrò manifeſta rurſus eſt gemina, vna generalis ſiue indiſcreta: altera ſpecifica ſiue diſcreta, quæ diſertam habet delictorum enumerationem. Quicquid in controuerſia eſt poſitum de Confeſsione, ad hãc diſcretam ſpectat. Siquidem illa, quæ Deo fit, extra quæſtionem eſt: Quemadmodum & quæ generaliter apud fratres ſeſe peccatorum accuſat. Manifeſta confeſsio aut eſt generalis aut ſpecialis.

Ad veram itaque offenſarum Dei veniam conſequendam Catholici hanc diſcretam atq; ſpecialem docent neceſſariam: aduerſarii verò generalem illam ſufficere contendunt: adeò vt hanc etſi non inficiantur vtilem, imò comprobent, & quandam examinationem prodeſſe iudicant, vt inſtitui homines meliùs poſsint, quod eſt in Apologia Auguſtana, & Saxones paſsim ſeruant ſuis in ſynagogis: minimè tamen volunt neceſſariam. Proinde verbum veritatis ὀρθοτομεῖν rectè ſecare ſtudentes, illius neceſsitatem non modò ex Chriſti verbo atque inſtitutione, & Apoſtolorum vſu ac obſeruatione: verùmetiam perſpicuo priſcæ Chriſti Eccleſiæ more, clariſque Catholicorum Scriptorum teſtimoniis, atque conſenſu declarare confirmareque pro noſtra virili annitemur. Cõfeſsionem diſcretã ſingulorũ eſſe neceſſariam.

Sunt qui hanc diſertam peccatorum enumerationem, ſiue priuatam malis, ſiue clanculariam, ſecretam, auricularem, ſiue Sacramentalem, ex illa publica exomologeſi veteribus dicta, vltronea hominũ natam eſſe docent pietate. Alii ad Eccleſiæ inſtitutionem referre malunt. Hìc equidem mirari ſatis nequeo, tantam eſſe anticipatæ opinionis vim, vt integritatem iudicii hominum alioqui doctiſsimorum euertere, atque adeò eripere poſsit. Cùm enim tam perſpicuè apud veteres legant, primùm Deo eſſe confitendum, deinde Sacerdoti, pòſt exomologeſin ſubeundam, qua obſecro ratione inuerſo naturæ ordine matrem ex filia ſomniant prognatam? Cùm enim publica Pœnitentia, id eſt, ſatisfactio, quæ publicam habuit Confeſsionem coniunctam, niſi ex Sacerdotis arbitrio hunc vel illum modum pro delictorum varietate præſcribentis, non fuerit ſuſcepta, quó nam modo ex illa publica exomologeſi hanc priuatam & ſecretam dixeris eſſe progenitam? Illam porrò exomologeſin, quæ non niſi publica erat Confeſsio, ex illa ſecreta Sacerdoti facta ortam eſſe, vel vnum illud clariſsimum faciat, quòd non omnium olim peccatorum publica fuerit Confeſsio: ſed eorum duntaxat, quæ Sacerdotis arbitrio in publicum erant, tanquàm ex antro ſerpens protrahenda, Confeſsionis Sacramentalis origo quę. Vi. B. Rhenanum in Tertull. de Pœnit. fœdè hallucinantem.

atque

atque vt Origenes monebat, fœdo licèt in speciem, at salubri tamen, quodam quasi vomitu publico medicanda atque sananda. Huic & D. Rom. 2. in Psalm. 37.
" Leo suffragatur, qui nouitium morem, quo de singulorũ peccatorum Leo episto la 78.
" genere scripta professio publicè recitabatur contra regulam Apostolicam, sua ætate à quibusdam inuectũ inhibuit, atq; à Christianorum vsu damnatum semouit, epist. 78. Quòd verò alii hanc priuatam atq; discretam ab Ecclesia affirmant institutam, ex iis, quæ de confessionis huius Sacramentalis origine adferemus, notum fiet, an veritatis affine sit, nec ne. Illis Christi Domini verbis, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, Apostolis ex veterum Patrum sententia & aduersariorum adeò consensu antè est demonstratum, traditam esse peccata ligandi atque soluendi, etiam extra Baptismum, potestatem, quæ illis salua constare nequiuit, nisi hominum aut absoluendorum aut ligandorum peccata illis forent cognita. Cognita autem esse omnia non possunt, nisi vltronea ipsorum autorum accusatione. Siquidem Deus Optimus non solùm externa suæ legis transgressione offenditur, sed occulta etiam inobedientia, atque ignota in vulgus rebellione. Quibus peccati speciebus cùm homines in reatũ atq; transgressionis culpam quasi vinculis ex æquo ligentur, & compedibus quasi stringantur, fieri nequit, vt alia sit manifesta illa delicta soluendi ratio, alia occultiora, & in animi recessibus delitescentia. Ea propter si manifestorum quædam sunt liganda & retinenda, quædam soluenda & remittenda, idem de occultis animi delictis prorsus est iudicandum, cùm vtrorumque par sit culpa, & similis omninò, idemq; reatus. Quàm igitur absurdum fuerit, si peccata tantùm publica huic potestati Apostolis traditæ dicas subiecta, non etiam occulta quoque, tam fuerit absonum, si occulta animi vitia reconditaque crimina soluendi afferas subiecta potestati, non item ligandi. Qui in idololatriam fuisset lapsus, aut alterius thorum adulter fœdasset, haud dubium apud priscos ligandus erat hac clauium Ecclesiæ potestate: quid illis faciendum putes, qui de tradendis Rom. Prætori apostasiæ atque idololatriæ libellis, quod passim Cypriani ætate accidit, vel cogitarãt? Quid illi, qui alieni coniugis ignem alit venis, & cæco carpitur igni? Non istos clauium Ecclesiæ censeas indigere? Indigent, inquias, sed suffecerit apud sacrorum Præsidem reos, si se ipsi agnoscant, atq; peccasse in Dei legem profiteantur. Rectè istud, si illi sola esset absoluendi facultas à Christo Domino credita. Iam verò vbi & ligandi & soluendi pariter est commissa, quî ea vtatur legitimè, nisi ipse disertè commemores, quó nam delicti genere Deum Optimum offenderis, eiusque legem violaris, quò ex ipsa sceleris natura & doloris quantitate, num æquo sit leuior an sufficiens, cognoscat, vtra illius potestatis Apostolicæ parte sibi sit vtendũ? An illũ ita sui muneris à Christo accepti oblitum credas, vt ligandorum peccatorũ immemor, meminerit duntaxat soluendo-

Confessionem singulorum iure diuino esse institutam. Ioh. 20.

Vide Cypr. de lapsis.

Ezech.13. ſoluendorum? Quod qui hodie faciunt, in Eccleſiæ leges peccant atrociùs, miſellis ſub omni cubito puluillos ſuentes, quàm in Hyppocratē Empyrici, qui omnia corporis mala ſuis medicantur emplaſtris, nullum cauterii, inciſionis, aut etiam præciſionis tenentes vſum. Quare q̄ ſit nefarium, impium, atq; ſacrilegum, hanc ligandorum peccatorum poteſtatem Eccleſiæ Chriſti velle ſurripere, quis tam ſit cæco animi iudicio, qui non videat? Iſtius autem ſceleris ſeſe alligant, quotquot confeſsionem, quæ diſertam habet peccatorum vel ſoluēdorum vel ligandorum enumerationem, magna cum homine iniuria nefariè ſtudent abolere, maximaq; in Chriſtum impietate temerè conantur abolere.

Iohan.20. Hic igitur vnus ſacrarum literarum locus tanto verborū lumine perfuſus affatim ſufficiat ad vniuerſas, quas aduerſarii offundere conantur, nebulas cùm diſpellendas tū illuſtrandas, ne quid caliginis reſideat reliquum apud eos, qui lugenda pertinacis contentionis phræneſi nō

Confeſsionem ſingulorum diſcretā eſſe neceſſariā iure diuino.

Luc.3. toti laborant. Alios ſi quis deſideret, habet apud D. Baſiliū, Deus Opt.

Acto.19. quem virum? Quòd ad Ioh. Baptiſtā milites, & ad Apoſtolos Paulum & Barnabam Epheſii accedunt confitentes actus ſuos, Magnus ille Baſilius ad Euāgelicam noſtram confeſsionem ſtatuendam exiſtimauit valere. Quòd ſi quis ex primo illo Euangelii loco pleniùs atque ſolidiùs quàm ex duobus poſterioribus eam putet cōfirmatam, nos perlibenter accedemus ſuffragatores: quanquàm tanti viri autoritas confeſsionis Eccleſiaſticæ nobis demonſtret & antiquitatem & neceſsitatem.

Vide Diuū Baſil. quæſtio. aſceticis compēdio expli. quæſt. 288

Verùm vt nihil ſuperſit ſcrupuli, quin pius candidi Lectoris animus planè ſibi ad veritatē perſuadeat, hanc in confeſsione delictorum enumerationem eſſe neceſſariam, illiſq; apud Ioh. 20. verbis à Chriſto Domino pręceptam, nunc demonſtremus oportet, Apoſtolos hac ligandi ſoluendiq; poteſtate fuiſſe quoq; vſos, hoc eſt, peccata diſcretis atque diſertis confeſsionibus expoſita tum abſoluiſſe, tum ligaſſe.

Vide quæſtio. diffuſe explica. quæſt. 26.

CAPVT LXVI.

Apoſtoli veri Euangelii, hoc eſt, lætiſsimi de Chriſti gratia atq; peccatorū remiſsione nuncii, quod à Dn̄o Chriſto mandatum acceperant, perdiligēter ſimul & fideliter toto terrarum orbe ſunt executi.

Apoſtolorum ætate lapſis fuiſſe Confeſsione op⁹.

Quo autem pacto cum baptizandis egerint, ex Euangelica hiſtoria diAct.8. lucidè ſatis perſpicitur: quam verò rationē in lapſis reconciliādis ſunt

1.Cor.6. ſecuti, minus ex Scriptura liquet, niſi quòd ad Pœnitentiā agēdam illo fuiſſe exhortatos legimus. In euoluēdis itaq; veterū ſcriptis ea veſtigia multò ſagaciſsima ſunt indagatione inquirēda, quæ obſcuriſsimæ iſti per vetuſtatem rei clarioris aliquid lucis adferre queant. Proinde quòd nobis in ſubluſtri cognitionis quaſi aurora videbatur ſplēdeſcere, nihil puduit è tenebris erutum, etſi minùs cultum atq; politum, certè inelaborantē, in lucē iuuandi ſtudio edere. Catholica Chriſti Eccleſia abs ſui vſq; principio variam ſemper pro delictorum varietate medendis animabus peccato ſauciis adhibuit medicinā: flagitiis publicis, aut alioqui grauioribus publicam, leuioribus leuiorē admouens Pœnitētiām.

Apoſtolos confeſsionem ſingularem diſcretam lapſis adhibuiſſe.

Pœnitētia ab Apoſtolis impoſita varietas Confeſsionē arguit illo ſeculo obſeruatam.

Hæc autem Pœnitentiæ ob peccata ab Apostolis indictæ varietas locum profectò nullũ in illa Ecclesiæ nascẽtis pueritia habere potuisset, si delinquentes sese in genere tantùm fuissent peccatorũ reos professi. Si enim generali tantũ confessione pœnitentes sese profitebantur peccatores, cur eiusdem planè confessionis reis diuersa indicitur peccatorum castigatio, huic publica, illi priuata? Sin propter varia istorum facinora varia rectè præscribebatur Pœnitentia, fieri nequit, quin varia quoque fuerit commissorum confessio, quæ istud satisfactionis discrimen pepererit: cùm ea non stulta Apostolorum voluntate, sed pro eo atque illorum scelera commerebantur, fuerit iustissimè præscripta atque imposita. At istam, inquias, castigationis diuersitatem ipsa peccatorum publicorum varietas requirebat, vt grauioribus publica austerior, leuioribus priuata mitior præscriberetur Pœnitẽtia. Bellum istud commentum imperitis fortè arrideat, qui publicã Pœnitentiam propter publica tantùm peccata suspicantur fuisse olim adhibitã, exempli tantùm modo, nõ etiam medicinæ remedio: quæ quàm à veritate longissimè abhorreant, superiùs arbitramur demonstratum manifestiùs, quàm vt prolixiori oratione sit diffusiùs persequendum.

Apostoli publica pœnitẽtia in quosdã animaduertũt, in quosdam verò peccatores minimè.

Apostoli igitur cùm apud probatos autores publicam legantur lapsis adhibuisse Pœnitentiam, eam haud dubiè non omnibus eandem, neq; omnibus etiam lapsis publicam indixére. Hoc enim ipsa delictorum in Dei legem commissorum differentia efflagitat, vt atrocioribus pœna acerbior, leuioribus pœna item infligatur leuior. Quòd autem Apostoli medẽdis animarum peccato sauciarum vulneribus salutaria Pœnitẽtiæ adhibuerint fomenta, vnus ille D. Leo Magnus nobis locupletissimo fuerit testimonio: Alienũ est, inquit epist. 90. cap. 2. ad Rusticũ Narbonensem, à consuetudine Ecclesiastica, vt qui in Presbyterali, aut in Diaconi gradu fuerint cõsecrati, pro crimine aliquo suo per manus impositionẽ remedium accipiant pœnitendi, quod sine dubio ex Apostolica Traditione descendit, secundum quod scriptum est: Sacerdos si peccauerit, qs orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei priuata est expetenda secessio, &c.

Quibus verbis D. Leo clarissimè pronunciat, publicã Pœnitentiã ex Apostolorũ Traditione nõ posse subire nec Presbyteros, nec Diaconos, quòd illorũ sit officiũ pro peccatoribus orare. Laicos igitur tãtùm publica Pœnitentia ad promerendã Dei misericordiam purgabat: Clerũ verò, hoc est primarios Cleri ordines: Presbyteros & Diaconos, priuata secessio. Iam cur inter Laicos hi potiùs, quàm illi publicæ Pœnitentiæ castigationem cogebantur subire, causa exponenda est. Certè si istum Euangelicorum morem obseruassent Apostoli, vt scilicet peccatoribus in genere tantùm, nulla facti specie nominatim commemorata, sese reos profitentibus absolutionem pronuntiassent, sanè aut prorsus nullos duris Pœnitentiæ legibus luendis alligassent,

Pœnitẽtiæ ab Apostolis indictæ varietas arguit peccatorũ diserta enumerationem.

aut profectò in vniuersum omnes citra vllum pœnitētium discrimen eadem prorsus pœna mulctassent. Quis enim insaniisse adeò vel semisanus dicat Apostolos, vt pœnitentes duos, alterum fornicarium, simoniacum, aut patricidam: alterum iracundulum, vitę molliusculæ deditum, aut verbosulum: duos, inquam, istos, si sese vterque eadem Pœnitentiæ voce veri doloris teste profiteantur peccatores, vna planè atque eadem sententia iudicassent aut statim absoluēdos, aut eisdem Pœnitentiæ Canonibus subiiciendos? Si igitur Pœnitentiæ peragandæ, mulctæque patratis peccatis luendæ diuersitas inter Pœnitentes reperiatur, vt certè reperitur multò diuersissima, ea quidem aut ad Apostolorum arbitrium, aut ad pœnitentium confessionem necessariò est referenda. At quó nā pacto ad pœnitentiū illorum vocem vnam planè atq; eandem varia adeò & longè diuersissima luendę pœnæ disciplina referatur, quum eorum confessio nihil habeat diuersitatis, qua sese vterque peccatorem duntaxat profitetur? Si igitur Pœnitentiæ subeundæ varietas ex pœnitentium illorum professione non potest citra dementiam statui, ex Apostolorum certè arbitrio eam fuisse susceptam necessariò consequi nemo non videt. Itaque si moris erat Apostolici, vt peccata sua tantùm in genere Pœnitentes agnoscerent, seque peccatores esse sine vlla flagitiorum enumeratione (quod iactant isti Euāgelici) profiterentur, non potuerunt sanè Diui Apostoli iusta aliqua ratione, nisi aut temeraria puniendi libidine, aut inconsulta personarum acceptione, quosdam Pœnitentium æquo seueriùs ad publicam peragendam pœnitentiā astringere, quosdā æquo indulgētiùs leuiori peccatorū mulctę addicere: quū ratio sit planè nulla, quur huic prę illo aut puniant austeriùs, aut habeant clēmentiùs, quorum vtrunq; peccatorem tantùm in genere esse sciunt. Apostolorum igitur arbitrium illud atq; sententia, qua pœnitentes diuersis adiudicarunt castigationis asperę legibus, ex varia scelerum à pœnitentibus commissorum diuersitate extiterit oportet, ne Apostolos ipsos aut stultæ diiudicationis insani damnemus, aut temerariæ sententiæ dementes accusemus. Iam qua censura pœnitentium reatus recta mulctæ vindicta potuissent discernere, ac quasi æstimare, vt alios publicæ Pœnitentiæ adiudicassent subiiciendos, alios leuiori pœna expiandos, nisi expressam, disertam, certamque peccatorum omnium agnouissent differentiam? Quod quî obsecro aliàs fiat, quàm singulis singulorum factorum speciebus disertè commemoratis, ac singulatim enumeratis? Huic disputationi non parùm affulgeat clarioris lucis, si & Apostolorum acta nobis à Diuo Luca obiter depicta consideremus accuratiùs.
Acto.19. Narrat igitur inter alia quosdam pœnitentium Ephesi Paulo confessis, πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι, καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. Audita illa Dæmonis Tragœdia, qui in Christi nomine adiuratus à filiis scenę Iudęorum archipresbyteri in ipsos sui exorcistas adeò rabidè desæuierat, vt nudi Ephesij Paulo cōfitentur.

& lacerati, sibi fuga consulendum existimarint, Euangelium Ephesi apud omne hominum genus eximios sensit promotus. Iudæi enim & Græci siue Pagani, & non credentes omnes magno fuêre correpti nominis Christi timore. Porrò Christiani, qui iamdudum Christi fidem susceperant, non leuem suæ salutis promouendæ accepêre occasionē
" ex eadem re. Nam multi credentium, siue, vti Lucas habet, eorum qui
" iamdudum crediderant, veniebant confitentes & annunciantes sua facta. Quem locum vt de lapsorum à Baptismi gratia confessione accipiamus, cogit D. Lucæ vox τῶν πεπιστευκότων, multi eorum, inquit, qui antè crediderunt. Itaque non fuit confessio, qualē apud Euangelistas legimus Iohanni Baptistæ factam, quæ ante Christi Baptismum non est necessaria: sed ea prorsus ipsa, quā in hûc vsq; diē perpetua obseruat cōsuetudine Catholica Christi Ecclesia. Hunc in modū & D. Basilius illud actorum caput accipiēdum ex professo docet quæstionibus compendio explicatis, quæst. 288. Eodèm inuitat personarum circumstantia à Diuo Luca annotata. Nam istud non de nondum Baptizatis, sed de credentibus Baptizatis dixisse ostenditur ex Pœnitentia librorum illorum magicorum incendio contestata. Ad istam rem clariùs illustrandam haud sanè parùm lucis attulerit, quod apud D. Leonem ali-
" cubi extat: Illam etiam, inquit epist. 78. contra Apostolorum regulam
" præsumptionem, quam nuper cognoui illicita vsurpatione committi,
" modis omnibus cōstituo submoueri, de Pœnitētia videlicet (quæ à fi-
" delibus postulatur) ne de singulorū peccatorum genere libellis scripta
" professio publicè recitetur, cùm reatus conscientiarū sufficiat solis Sa-
" cerdotibus indicari cōfessione secreta. Quę D. Leon. verba cùm illicitā præsumptionē contra Apostolicā fateantur regulā, nuper à quibusdā vsurpatā, quòd nimirū quælibet Pœnitentiū peccata de libello publicè recitarentur, apertè demonstrāt, ex regula Apostolica quælibet peccata Sacerdoti iudici esse commemoranda atq; enumeranda: Sufficit nāq;, inqt, cōscientiarū reatus solis Sacerdotibus cōfessione secreta indicari.

Matth. 3. Mar. 1.

Absolutionem esse iudicium.

Si enim contra Apostolicam erat regulā conscientiarum reatus Sacerdoti expositos de libello publicare, ex Apostolica profectò erat regula, eos secretò Sacerdotibus enumeratos occultare atq; abscondere. Ex allatis igit D. Leonis Magni testimoniis satis liquere existimamus, Apostolos ipsos potestate à Christo sibi concessa quædā peccatorum genera ligasse, quędā soluisse: non modò publica, sed etiam occultiora, id est, conscientiarū reatus: quod cùm sine peccatorū cognitione fieri nequeat, necessariò istud peccatorum vel ligandorū vel soluendorum iudicium discretam atq; disertam exposcit enumerationem, hoc est, Sacramentalē, qualis etiamnùm apud Catholicos obtinet, cōfessionem.

Apologia Augusta. refutata, absolutionem non esse iudicium.

CAPVT LXVII.

HInc quàm euidenter potest perspici, quàm sit grauis illa inter alias Philippi Melancht. hallucinatio, quibus Apologiam Augus. nō minùs fœdè quàm imperitè contaminauit: Absolutionem esse alieni beneficij

beneficii executionem, non iudicium. Christus enim dedit mãdatum remittendi peccata, id mandatum exequuntur ministri. Atqui & retinendi dedit mandatum Philippe. Si igitur minister potest soluere, potest & ligare. Quo autem pacto eum ligabit, quem ignoret, vtrùm absolui mereatur, an ligari? Quia igitur absolutio alieni est beneficii executio, quo peccatorum alia absoluuntur, alia ligantur, necessariò esse iudicium euincitur. Quod itaque subtexit corollarium, Non habent ministri, inquiens, mandatum de cognoscendis occultis, error est prioris erroris filius. Si enim solam absoluendi acciperent potestatem, rectè istud consequeretur: sed cùm disertè etiam retinendi atque ligandi addiderit Christus, quó nam modo suum ministerium legitimè exequentur, nisi iudicare posśint, án peccator sit ligandus, án soluendus? Hoc autem ministri scire nequeunt, nisi peccatorum genera diserta enumeratione illis sint exposita, atque manifestata. Proinde Catholica Christi Ecclesia sicuti aduersum Nouatianos tuebatur peccatorũ absolutionem: ita eodem Christi verbo suam sibi defendit peccatorum alligationẽ. Duo enim ista cùm illa Sacerdotibus potestas à Christo tradita sit complexa, non minori potest sacrilegio cum Lutheranis peccatorum ligationem ab se abdicare, quàm cum Nouatianis eorundem solutionem ab se repudiare. Christi ergo mandato constricta istud peccatorum iudicium obtinere cogitur, quod citra disertam peccatorum enumerationem nullum esse deprehenditur. Cæterùm quod addit: Hoc, inquiens, intelligi potest ex eo, quia infinita peccata remittũt, quæ nec nos ipsi meminimus, quibus remittuntur: minimè hanc Catholicæ Christi Ecclesiæ doctrinam labefactat, nedum subuertit, aut proruit. Si enim infinita ministri remittunt, ea cognoscere non possunt, quorum nec ipsi quidem autores meminêre. Verùm ea docet Ecclesia confitenda, quæ adhibita accurata diligentia nobis in mentem veniunt. Si nõ veniunt, iubet de largisśima Dei Optimi gratia esse securos. Abundè namque satis esse docet, si hoc sit animo pœnitens, vt si quid aliud se offerret, candidè exponeret. Itaque & ille impenetrabilis quasi Aiacis clypeus in Apologia contra confesśionis necesśitatem oppositus, quia imposśibilis, hìc vltrò veritati cedere perspicitur ab omnibus, qui Ecclesiasticæ confesśionis leges probè cognitas habent. An imposśibile id alteri narrare, quod in memoriam reuocat conscientia nimiùm fida commissorum testis? An imposśibile id apud alios exponere, quod suo piis intollerabili pondere ad gehennæ vsq; barathrum reluctante, imò torquente conscientia deprimit, detrudit, demergit? Nihil facilius, quàm eam pedis partem demonstrare, quam calceus æquo arctior vrget immodicè.

Sicut Nouatiani tollebant absolutionẽ, ita Lutherani peccatorũ alligationem.

Confesśionẽ nõ esse imposśibilem.

Cùm igitur homo Dei religione perculsus, se ad eius legem velut speculum leuisśimum contemplatur, quá nam parte respondeat, qua non, in promptu est illi agnoscere, án furti sit reus, án idololatriæ: án

Ea confitẽda quorũ anim' meminit, post seriã sui discusśionem.

 adulterii

adulterii, án Sodomiæ. Quòd si de quibusdá facti speciebus ambigit, num peccata sint regno Dei excludentia, Deique offensam commerentia, cur stultè ambigit? Securius est sese illius etiam dubitáter reum accusare, quàm cum periculo reticere. Quid igitur? An homini hunc in modum se ipsi discutienti atque exploranti, & ad Dei legem, vti diximus, quasi speculú consideranti, fuerit impossibile sua agnoscere delicta? An non perspicax ratio fide illustrata Dei iudicis omnium conscii metu exuscitata, furtum à non furto discernat? An non vtrùm adulterii, ebrietatis, periurii rea sit, nec ne, deprehendat? An non conscientia illa verissimè mille testes dicta suggerat animo Pœnitentię aculeis vexato, quod sibi maximo cum cruciatu conscit misera? Sed delicta, inquias, quis intelligit? Isto dicto suum illum Aiacis clypeum núc perfossum Confessio Augustana propugnaculo quasi inexpugnabili muniebat, obfirmabatque imposito quasi præsidio: quod vbi verę suæ sententiæ fuerit vindicatum ab isto, quorsum improbè est detortum, sensu, adeò non propugnare agnoscetur, vt oppugnet magis. Cecinerat sanctus Propheta Dauid legis diuinę encomium, eiusq; effecta plùs quàm graphicè depinxerat, sibique illam custodienti gratulatus, exultat spe illius retributionis, quam sibi plurimam pollicetur, vtut eam aduersarii piis operibus impiè conantur eripere (quòd non retributionem æternæ vitæ, sed bonorum vitæ istius miseræ aliquam siue donationem siue remunerationem mereantur: cùm vox Dauidis עקב hoc loco, & Psalmo 118. atque 70. illic τὸ ἀνταπόδοσιν, hîc τὸ ἀντάμειψιν apertiùs significent, quàm vt quicquam istorum corruptelis plùs quàm Iudaicis, & peruersionibus plùs quàm illotum Tykum Sophrim, linguarú peritus moueatur. Sed de isto in bonorú operum merito fusiùs) Hác igitur obseruatæ Dei legis retributionem sibi gratulatus Propheta, vidit non leuiter illi recipiédæ sua obsistere delicta, nó tam numero infinita, quàm reatu incredibili grauia, & seueriùs, atque vulgò persuasum est castiganda, atrociusq; punienda. Quare deprecatur, ne per illa impediatur aliquando, ne tardiùs atq; optabat, obseruatæ legis mercedem in illo retributionis seculo consequatur. Hanc enim Dauidis sententiam ad delictorum grauitatem, non item infinitatem spectare argumento esse potest, quòd peccata Dei legem violantia diserto quodam Catalogo à Moyse explicata, Dauidem die noctuque illam meditantem haud temerè latere quiuerint: quid quòd tam variis peccatorum speciebus Deus Optimus sacrificia præscripsit, quibus peccata suo illo modo voluit expianda? Ad hęc ne quid deesset, voluit & pro ignorantia superesse sacrificium, quo typicè deleret, quod per ignoratam legis Dei transgressionem fuisset peccatum. Illi ergo delictorum infinitate imperitos terrere pergát, qui atrocissima in Christum Iesum blasphemia omnia ad vnum Christianorum opera bacchantur peccata, & cupiditatis veneno esse vitiata. Sanè isti verissimè ex musca, quod dicitur, elephantum.

Delicta qs intelligit, nihil obsistit cófessioni Sacramentali.

Psal. 18.

Psal. 118.

Infinitas peccatorú in piis iustisque ab hostibus crucis Christi cóficta explodit.

Neque

Neque verò ista ratione gratiam Christi, quod iactant, prædicant, quà perpetuò peccantibus perpetua Dei Patris conciliatur misericordia: sed mendaciis contaminãt, sed euacuant, sed adeò blasphemant. Quod enim sanguinis eius vi atq; iustificationis verè Euangelicę efficaciæ siue in Baptismatis, siue Pœnitudinis Sacramento audaciâ plùs quàm sacrilega detrahunt, nos per illa docentes non iustos fieri, sed haberi: non mundari, sed puros reputari: id quodam quasi compensationis prætextu hinc student resarcire, vt intelligamus Christi sanguine nos immundos imaginariè ablutos, & pristinis semper peccatorum sordibus fœdatos falsò purgatos, in Christi gratiam à Patre ementitam semper consequi peccatorum perpetuorum veniam. Aduersarios Christi gratia blasphemare non prędicare.

Quantò autem gloriosiùs & augustissima Christi verè Saluatoris maiestate digniùs Catholici prædicamus gratiam, qui iuxta Scripturas eius sanguine, vel in Baptismo, vel Pœnitētia aspersos docemus, non tantùm ab omnibus peccatorū maculis verè mundari, à reatibus verè absolui, omniq́ue pollutione verè expurgari: sed etiam per cælestem Spiritū illum secundi Adami viuificantem illis communicatū ita ornari, vt vera viuaq; Dei Max. templa effecti, & peccata à regno excludentia prorsus euitare, & iustitiam veram suo quodã modo perfectam posse præstare. Verùm hac de re fusiùs disserēdi quia alius erit locus magis idoneus, ex diuerticulo regressi, quod instat, persequamur. Illud igitur Psalmi capitulum, Delicta quis intelligit, non ad erratorū, quod diximus, pertinet infinitatem, sed delictorum grauitatem. Alioqui enim falsò sibi ex Dei gratia polliceret, quod subiicit: Tūc immaculatus ero איתם ἄμωμος, irreprehēsibilis atq; inculpabilis ero. Hoc sanè re ipsa contingere non potest, qui perpetua ista à Lutheranis cōficta peccatorum infinitate grauatur, maculatur, contaminatur. Multò autem secùs Dauidem de suis peccatis remittendis sensisse, subiecta precatiuncula est testatus: Ab occultis meis munda me, נקני, quod Septuaginta καθάρισόν με. Quæ voces manifestò arguunt illorum peccatorū ipsum deprecari veniam, quorū sibi notissimorum reatu se diuinæ iusticiæ violati mãdati vindici teneri agnoscebat obnoxium. Hanc igitur delictorū grauitatem, quæ tam acerbis cruciatibus luenda sunt, atq; pendenda, nulli mortalium satis notam stupet Propheta, eoq; subiecta contriti cordis precatiuncula, illam quàm potest suppliciss imè deprecatur: Ab occultis, inquiens, meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Catholicos Christum verè Iesum facere, atq; prædicare nō ita aduersarios.

Cæterùm quod in Apologia August. huic de confessione capitis coronidis loco attexitur: Etsi penderet remissio ex cognitione, tota res esset incerta, nihil quicquam aduersus hanc confessionem verè Euangelicã facit: non enim ex cognitione Sacerdotis pēdere docetur peccatorū remissio: sed Sacerdotis absolutione, quæ nō potest iuxta Christi mandatū lapsis adhiberi, nisi cognito, án ligãdi sint, án potiùs absoluēdi. Imò fit potestate hac prorsus diuina, vt vel non cognita remittatur, Non pendet ex cognitione remissio.

si vel memoria non suggerat, vel lingua spasmo constricta, enumerationem impediat. Non igitur tota res incerta est, sed multò certisšima, quod quidem ad Dei remittentis pertinet promisšionem, non item hominis susceptionem: cùm ea variis de causis frustranea esse posšit. De quibus in præsenti non est dicendi locus, si aut animo accesserit fictitio, aut impœnitenti, aut aliàs nõ legitimè affecto. Cùm igitur illa Christi verba, Quorum remiseritis, &c. iudiciariam loquantur Apostolis traditam potestatem, qua peccator sit aut ligandus, aut soluendus, rectè absolutio iudicium appellata est, quòd ea non posšit subsistere, nisi peccator sui sit accusator, & Sacerdos Dei vice iudicet vel alligaturus vel absoluturus. Quo autẽ modo cum illis agatur delictis, quæ aut memoriam fugiunt, aut lingua impediente recenseri non possunt, an remittantur Sacramentaliter, nec ne, inter cõcordes Catholicæ Christi Ecclesiæ filios discorditer disputatur: De quo huius instituti, quòd hæreses cuperet expugnatas, ratio non patitur, vt hinc copiosiùs disseramus.

Absolutio verè est iudicium.

CAPVT LXVIII.

Confesšionem peccatorum discretã fuisse ab Apostolorum successoribus obseruatam.

APostolos itaque hac iudiciaria potestate in lapsos à Baptismi gratia variè fuisse vsos, hos quidem ligando, illos verò absoluendo, (quod sine confesšione fieri non potuit) iam est demonstratũ. Quare superest, vt eorum successores eadem potestate non citra disertam peccatorum tam occultorum quàm publicorum enumerationem fuisse vsos commonstretur.

Notius est illud Demophili Therapeute facinus, quo quendam, qui vt ipse sua ad Diuum Dionysium Areopagitam data epistola testabatur πρὸς ἰατρείαν τῶν κακῶν ad malorum medicinam accedebat Sacerdoti aduolutum προσαπώσαντα τὸν ἱερέα repulit, atque proculcauit, quàm fusiori oratione sit persequendum. Quo in vetustisšimo exemplo varia sunt Apostolicæ Pœnitentiæ vestigia annotatu multò dignisšima. Accedit peccator ad malorum suorum, quibus ægrotabat, ἰατρείαν medicinam, sed non nisi aduolutus Sacerdoti, qui illum delictis obstrictum atque impium iustificauit, quemadmodum est in ipsa Demophili epistola. Porrò medicinæ nomine quid aliud, quàm salutarem illam animabus peccato sauciis curandis relictam à Christo intelligas absolutionem, iustis illis suis partibus Presbyteri collachrymantis, condolentis, atque consolantis ornatam? Quæ veram medicinæ rationem non habet, nisi medicinæ in morem certis animi plagis, vt illa certis corporis vulneribus, adhibeatur. Iam quia medicina, quod ignorat, non sanat, quod est apud D. Hieronymum in cap. 10. Ecclesiast. hac de re disserentem, neque Ecclesiastica medicina ignotos animæ morbos aut vulnera potest sanare. Quemadmodum igitur omnium iudicio habetur insanus, qui sanandis omnium oculis vnum idemque admouet collyrium: ita eò magis demens censendus est, qui omnibus peccatorum vulneribus siue cruda, siue depurata, siue cauterio adustulanda, siue

Ex Dionys. Areop.

Pœnitẽtiæ ritus Apostolorum ætate.

Pœnitẽs à Sacerdote quærit peccatorũ medicinam.

Ignoti morbi medicinã nõ admittũt.

Latẽtia animi vitia nisi autoris accusatione detegantur, sanari nequeunt.

D. Hieron.

siue lanceola incidenda, vno eodemque mederi studet emplastro, quò animæ curatio accuratiorem & exquisitiorem quàm corpus, efflagitat medicationis rationem.

Origenes. Aptissimam hanc Metaphoram Origenes ille Adamãtius verbis dilucidis expressit: Est adhuc & septima peccatorum remissio, inquit » Hom.2. in Leuiticum, licèt dura & laboriosa per Pœnitentiam, cùm la » uat peccator in lachrymis stratum suum, & fiunt lachrymæ suæ pa- » nis die ac nocte, & cùm non erubescit Sacerdoti Domini sui indica- » re peccatum suum, & quærere medicinam. Et Hom.8. in Leuit. de con fessione Sacerdoti faciẽda loquitur, addit: Est aliquid mirabile, inquit, » in hoc, quod secretum iubet pronunciari peccatum. Etenim cuiusuis » generis peccata pronuncianda sunt, & in publicum proferenda cun- » cta quæ gerimus. Si quid in occulto, si in sermone, vel etiam intra cogi- » tationum secreta commisimus, cuncta necesse est publicari, cũcta pro- » fiteri, aut à nobis, aut ab illo, qui accusator peccati est & incẽtor. Et li.3. » περὶ ἀρχῶν: Si quis, inquit, non priùs animæ suæ vitia & peccatorũ suo- » rum mala cognouerit, ac proprii oris cõfessione prodiderit, purgari is » atque absolui nõ poterit. Idipsum apertiùs in D. Lucam. Rursus Ho.2. in Psal.37. in illud, Quoniam iniquitatem meam pronuntio: Pronun- » tiationem iniquitatis, id est, confessionem peccati, inquit, frequentiùs » diximus. Vide ergo q̃d edocet nos Scriptura diuina, quia oportet pec- » catum non cœlare intrinsecùs. Fortasis enim sicut ii, qui habent intùs » inclusam escam indigestam, aut humoris, vel phlegmatis, stomacho » grauiter & molestè imminentia, si vomuerint, releuantur: ita etiam hi, » qui peccauerunt, siquidem occultant, & retinent intra se peccatum, in- » trinsecùs vrgentur, & propemodùm suffocantur à phlegmate, vel hu- » more peccati. Si autẽ ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum, » & confitetur, simul euomit & delictum, atq; omnẽ morbi digerit cau- » sam. An iis verbis quidquã dicatur clarius, quod disertam occultorum adeò delictorum enumerationem apud veteres testetur vsitatam? Africanæ porrò Ecclesiæ confessionem apertioribus exprimunt sententiis

Tertull. Tertullianus & Cyprianus, quàm vt quisquã mentis non emotæ possit ambigere. Ille vbi pœnitentes dies noctesq; dixisset ad Dominum Deum mugire, Presbyteris aduolui, & aris Dei adgeniculari, subiecit: » Plerisq; tamen hoc opus, inquit lib. de Pœni. vt publicationem sui aut » suffugere, aut de die in diem differre præsumãt, pudoris magis memo- res quàm salutis: velut illi qui in partibus verecũdioribus corporis con tracta vexatione cõscientiam medentium vitant, & ita cum erubescen tia sua pereunt: Hic verò aureo illo de lapsis Serm.5. Denique quando, inquit, & fide maiore, & timore meliore sunt, qui quàmuis nullo sacrificii aut libelli facinore constricti: quoniam tamen de hoc vel cogi- » tauerũt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confi- » tentur, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus expo- »

Accurata singulorũ confessio ætate Cypriani.

runt, salutarem medelam paruis licèt & modicis vulneribus exquirunt. Poterant hec clarissima veterum testimonia meritò sufficere ad moderati ingenii hominibus persuadendum, eandem fuisse apud priscos confessionis Sacramētalis rationem, quæ apud Catholicam Christi Ecclesiam etiamnùm obtinet, quod quidem ad discretam peccatorū tam publicorum quàm occultorum attinet enumerationem, nisi Augustanæ confessionis Apologia tam aperta quàm impudenti vanitate illud inficiaretur: Apud Scriptores Ecclesiasticos, inquiens, fit mentio confessionis, sed hi non loquuntur de hac enumeratione occultorum delictorū, sed de ritu publicæ Pœnitentię. Et iterum. Hæc tota res nihil simile habuit huic enumerationi, de qua nos disputamus. An non Cyprianus Philippe de hac occultorum enumeratione in Ecclesiis vsitata loquatur: Qui vel de hoc, inquiens, cōgitarunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei fideliter exponunt? Rursus quod Origenes, si quis se proprii oris confessione non prodiderit, purgari, absoluiq; non posse? Sed vti diximus, etsi hæc sanis ingeniis, & quæ partium studio pertinaci non tenentur, abundè sufficiant ad confessionis, quæ per enumerationem fit, antiquitatem agnoscendam: plura sunt tamen ex veterum Scriptorum monumentis promenda testimonia, quibus hæc res ita fiat perspicua, vt nullus supersit dubitandi scrupulus, nisi oculos ad veritatis Solem claudentibus. An igitur Scriptores Ecclesiastici de hac peccatorum occultorum enumeratione loquantur, nec ne, penes te Lector Christiane arbitriū esto. D. Cyprianus simulatq; eos, qui publicè aut sacrificio idolis immolato, aut libello persequutoribus tradito sese contaminarant, ad Pœnitentiam agendam fuisset sermone illo de lapsis exhortatus, subiecit alios perstringens: Quoniam tamen de hoc, inquit, vel cogitarūt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentur. Si quem serpens Diabolus occultè momorderit, inquit D. Hieronymus in Eccles. cap. 10. & nullo eum conscio veneno infecerit, si tacuerit, qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro voluerit cōfiteri, magister qui linguam habet ad curandum, facilè ei prodesse non poterit. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Iam quid verbosiùs repetam illa Origenica testimonia superiùs allata? Est aliquid mirabile, inquit Homil. 8. in Leuitic. quod secretum iubet pronunciari peccatum. In publicum proferenda sunt cuncta, quæ gerimus. Si quid in occulto, si in sermone, vel etiam cogitationum secreta commisimus, cūcta necesse est publicari, cuncta proferri, & quæ sequuntur. Rursus in Psalmo 32. commentatus occultorum confessionem aptissimè vomitui comparauit humorum, qui in stomacho latēt absconditi.

Apologia Confessionis Augustanæ conuincitur vanitatis.

Quòd veteres Scriptores loquātur de enumeratione occultorum peccatorū

Confessionem occultorum delictorum enumeratione oli fieri solitam.

Ad hæc D. Basil. quęst. diffuse explicatis quęst. 26. δεῖ καὶ τὸν ὑποτεταγμένον ἕκαστον, εἴγε μέλλει ἀξιόλογον προκοπὴν ἐπιδείξασθαι, καὶ ἐν ἕξει τῆς κατὰ προστάγματα

Basilius.

τοῦ κυ ἡμῶν ἰησοῦ χυ ζοῆς γενέσθαι, μηδὲν μὲν ψυχῆς κίνημα ἀπόκρυφον φυλάσσειν παρ' ἑαυτῷ, μηδεία δὲ λόγον ἀβασανίστως προΐεσθαι, ἀλλ' ἀπογυμνοῦν τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας τοῖς πιστευμένοις. Oportet etiam ſubditorum ſingulos, inquit, modò alicuius momenti in pietate progreſſus facere ſtudent, & illud vitæ genus, quod iuxta Domini noſtri Ieſu Chriſti mãdata inſtituitur, ſequi: nullum quidem animi motum ſibi retinere abſconditum: nullum verò verbum temerè citraque examinationẽ proiicere: ſed cordis occulta iis, qui audiẽdis cõfeſsionibus ſunt præfecti, denudare. Vnũ adtexemus ex D. Paciano in Pyrenæi iugis, ait Hiero. Barcilonæ Epiſcopo, qui hanc rem graphicè admodùm depingat. Hic igitur non modò caſtitate & eloquentia, ſed & vita & ſermone clarus; contra Nouatianos, teſte Hieronymo, diſputans, ſua in Parænesi ad Pœnitentiam ita ſuos exhortatur in Chriſto filiolos: Vos ergo primùm appello fratres, inquit, qui criminibus admiſsis pœnitentiam recuſatis. Vos (inquam) poſt impudentiam timidos, poſt peccata verecundos: qui peccare non erubeſcitis, & erubeſcitis confiteri. Et infrà: Ecce iterum Apoſtolus ad Sacerdotem: Manus citò nulli impoſueris, nec communices peccatis alienis. Quid facies tu, qui decipis Sacerdotem? Qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum ſcientem probandi difficultate cõfundis? Rogo vos fratres etiam pro periculo meo per illum Dominum, quem occulta nõn fallunt, definite vulneratam tegere conſcientiam. Prudentes ægri medicos nõ verentur, ne in occultis quidem corporis partibus etiam ſecaturos, etiam peruſturos. Meminimus quoſdam remota etiam, & verecunda membrorum non erubeſcentes ferro & cauterio, & grauiſsima illa pulueris mordacitate duraſſe. Et quantum eſt illud, quod homines præſtiterit? Peccator timebit? Peccator erubeſcet perpetuam vitam præſenti pudore mercari? & offerenti manus Domino vulnera malè tecta ſubducet? Et infrà: Quòd ſi fratrum oculos erubeſcitis, cõſortes caſuum veſtrorum timere nolite, & quæ ſeq.

Pacianus floruit ætate Theodoſij, vide Hierony. Catalogo.

Ex D. Paciani Barcilonẽſis parænesi ad Pœnitent. de confeſsionis neceſsitate.

CAPVT LXIX.

Confeſsionem non fuiſſe liberam veteribus, ſed neceſſariã cõtra Caluinum.

EAt nunc Philippus Melanchthon cum ſua Apologia Auguſtanã, & veteres Scriptores loqui neget de hac enumeratione occultorũ delictorum. Sed cùm eam Caluinus apud veteres perſpicuè agnoſceret, nõ potuit ſimili improbitate, aut imperitiã, imò veriùs fallendi imperitos aſtutia inficiari. Aliam igitur commẽtatur ſtropham, qua confeſsionem Catholicis ſurripiat. Confitendi quidem morem, inquit in Antidoto articulorum Pariſienſium, non nego vetuſtiſsimum eſſe, ſed dico fuiſſe liberum. Quod pari breuitate clariſsimis aliquot vetuſtiſsimorum Scriptorum, qui de illo confitẽdi more (vti veriſsimè ait) vetuſtiſsimo teſtari queat, locis eſt manifeſtiſsimè vanitatis conuincendum.

Diuus Baſilius ille Magnus in ſuis Aſceticis piorum hominum vitam ad vnguem ſtudens perficere, illi quęſtiunculæ, Num omnibus peccata ſint confitenda? reſpondẽs, ἀναγκαῖον τοῖς πεπιστευμένοις τὴν οἰκονομίαν

" τῶν μυστηρίων τοῦ θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα οὕτω γὰρ οἱ πάλαι μετανοοῦντες ἐπὶ τῶν ἁ-
" γίων εὑρίσκονται πεποιηκότες. Necessarium est, inquit quæst. compendio ex-
" plic. 288. peccatorum exomologesin atque confessionem apud illum
" facere, cui mysteriorum Dei œconomia atque præfectura est credita.
Ad hunc enim modũ & olim Pœnitẽtes legũtur fecisse apud Sanctos.

" Rursus quæst. diffuse explicatis quæst. 26. paulò antè commemo-
" rata, δεῖ τὸν ὑποτεταγμένον ἕκαστον, μηδὲν μὲν ψυχῆς κίνημα ἀπόκρυφον φυλάσσειν &c.
" Oportet subditorum singulos nullum quidem animæ motum reser-
" uare occultum apud sese, nullum verbum temerè proiicere: sed occul-
" ta cordis denudare Præpositis. Similiter & Origenes Homilia 8. in Le-
" uiticum, de confessione Sacerdoti facienda loquutus, Cuiusuis, in-
" quit, generis peccata pronuncianda sunt, & in publicum proferenda
" cuncta, quæ gerimus. Si quid in occulto, si in sermone, vel etiam inter
" cogitationum secreta commisimus, cuncta necesse est publicari, cun-
" cta profiteri.

Eandem confessionis necessitatem & D. Hieronymus in cap. 10. Ecclesiastæ illustri homœosi demonstrauit. Postea quàm enim docuis-
" set eũ, qui occulto peccati veneno à serpẽte Diabolo percutitur, sanari
" nõ posse, nisi fratri suo & magistro vulnus suum confiteretur: Si erube-
" scat, inquit, ægrotus vulnus suum medico confiteri, quod ignorat, me-
" dicina non curat. Quibus verbis tantam docet esse confitendi, siue veneni hausti indicandi magistro necessitatẽ, quanta est vulneris in corpore accepti: quod sicuti curari non potest, donec occultũ latet: ita nec animi vulnus serpẽtis morsu inflictum. D. Leo etiam sui seculi morem describens, cùm quædam Nouatorum studia reprehenderet: Sufficit
" enim illa confessio, inquit epistola 57. ad vniuersos Episcopos Campa
" niæ, quæ primùm Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis
" Pœnitentium precator accedit, tũc enim demùm plures ad Pœniten-
" tiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia pœnitentis. Quod postremum clarissimè pronunciat eum de occultis loqui: sicut & quod paulò antè præcedit, ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare, quibus possunt legum constitutione percelli.

Hæc grauissimorum iuxtà ac sanctissimorum Scriptorum testimonia de confessionis necessitate qui recipit, quæ nemo Christiani no-
" minis non potest non summa cum veneratione recipere, án non cer-
" nat perspicuè, quàm sit illud Caluini impudens, Esse quidem confes-
" sionis ritum vetustissimum, sed liberum, non necessarium?

Caluini vanitas impudens.

Cæterùm quòd adiecit Caluinus idem, demiror, quó nam ore hominibus in veterum lectione versatis fuit ausus obtrudere legendum: Quinetiam constat ante Innocentium tertium, inquit, nullam con-
" fitẽdi necessitatem impositam fuisse Christiano populo. Extat autem
" decretum eius factũ in Concilio Lateranensi. Ergo per annos circiter mille

mille & ducentos incognita fuit Christianæ Ecclesiæ hæc Theologia, quòd ad Pœnitentiam necessariò requiratur vocalis confessio. Atqui demonstratum est, ipsa Christi verba, quibus ligandi soluendiq; Apostolis tradidit potestatem, nō posse suam habere ratam efficaciam, nisi peccatorum confessio fuerit præmissa, quæ iudicem Euangelicum de causa pronuncianda informet, vtrùm reus sit à peccatis suis absoluendus, án ligandus potiùs. Huic suffragantur illa doctissimorum Patrum Catholicorum sententiæ, quæ confessionis prædicant necessitatem, nuper admodùm ex Basilio, Origene, Hieronymo, & Leone Magno commemoratæ. Quare hæc Theologia de confessionis ad Pœnitentiam necessitate non fuit Catholicæ Christi Ecclesię vsque ad Innocentium per annos 1200. incognita, vti ais Caluine: sed notissima, & à nobilissimis illis Scriptoribus per vniuersum Christianū orbem, Origene in Oriente, Cypriano & Augustino in Meridie, Basilio in Septentrione, Hieronymo & Leone in Occidente prædicata. Quod autē ab Innocentio tertio decretū fuit, confitendum esse in Paschate, nō magis confessionis arguit nouitatem, quàm Eucharistię: quam eodem decreto in Paschate statuit suscipiendam. Verùm hac de re copiosiùs disserendum erit, si Deus Optimus nobis vitā suæ Ecclesiæ ministram largiatur longiorem, in falsis Ecclesiasticarum rerum originibus à Lutheranis aliisq; Euāgelicis in orbē temerè effusis. Non potuit igitur nō fuisse semper notissima hæc de cōfessionis necessitate Theologia, quæ prędaros illos Catholicę Christi Ecclesię pastores & Doctores habuit sui & ꝓpagatores & assertores. Imò si quis accurratiùs secū reputarit, ipsos adeò Apostolos sui Prædicatores: qđ paulò anteà ex magno Leone & D. Basilio demonstrabatur. Ad Eucharistiam itaq; admittebatur nemo, nisi illo cælesti viatico dignus: Dignus autem erat, qui aut à Baptismo accedebat mundatus, aut qui perceptā illic animi puritatē conseruarat incōtaminatam. Quam qui polluisset, ad pœnitentiā adigebatur, quæ confessionē clarissimè ostēdit semper fuisse adhibitā ex varia Pœnitētiæ agendæ forma, vti superiùs est manifestiùs declaratū. Si quē porrò pii illi Christianarū ouicularū pastores gregis sui salutis accuratiùs soliciti cognoscerēt suæ salutis negligentiorē, eum sanè ad confessionē verbis salutariter asperis extimulabant. Hunc in modum celeberrimus ille per Aegyptū Dioscorus, qui cum Serapione illo mille fratrū Abbate Valentis tēporibus floruit sanctissimorum centū Monachorū Præpositus, cùm esset Presbiter, & sacrorum obeundorū minister, ait Nicephorus li. 11. c. 34. multam & exactā curam in diuinarum rerū dispensationē impendit, disquisitione maxima eos, qui ad mysteria percipienda adirent, explorans. Vt namque mens anteà repurgaretur, & conscientiam, ne quid patratorum malorum haberet scrutabatur. An non idem exemplum & reliqui sint per deserta imitati dubitet, qui nō videat per frequētissimas Christiani populi ciuitates fuisse factitatum.

Toti mundo fuisse notam cōfessionis necessitatem ante Innocē 3. decretum

Confessio Eucharistiæ percipiendæ præmissa.

Nectarius quid circa Confessionem egerit.

Verùm quia Caluinus ad falsam de confessionis necessitate originem statuendam D. Chrysostomi aliquot sententiolis, & Nectarii facto abutitur, superest ad huius rei explicationem euoluẽdam, vt de Nectarii facto disseramus. Initiò igitur demonstrabimus, Nectarium confessionis ritum, de quo in præsens agitur, nõ sustulisse. Deinde quid nam circa confessionem immutarit: an idem, quod Leo Romæ? vti quidam suspicantur. Tum denique, quid sibi illi Chrysostomi sententię velint, quibus aduersarii conantur demonstrare, à Nectario sublatam fuisse confessionem. Nobilis ille rerum Ecclesiasticarum Scriptor Socrates « libri 5. cap. 19. adnotat, Catholicos Episcopos eo tempore, quo Noua- « tiani ab Ecclesia discesserant, Canoni Ecclesiastico certum quendam Presbyterum Pœnitentiæ adiecisse. Quibus ex verbis obseruasse fuerit operæpretium, quid nam vsque ad Nouati tempora vbique terrarum fuerit apud Catholicos obseruatum, quid rursum propter Nouatianos immutatum. Canoni Ecclesiastico adiectum dicit certũ Presbyterum, cui qui post Baptismum lapsi fuissent, confiterentur. Fuit ergo publici & antiqui moris, iuxta illum Canonẽ atq; Ecclesiarum regulã peccata post Baptismum admissa confiteri, certè vt non nisi Sacerdoti, ita pro peccantium arbitrio vel huic vel illi, cuicunq; tandem ea res ab Episcopis fuisset demandata: quod Solis luce manifestius ex Dionysii Alexandrini epistola fiat apud Eusebium cap. 44. Verùm quia Nouatiani, vti suprà docuimus, negabant alteram superesse apud Ecclesiæ Præpositos peccatorum remissionem, præter illam quæ in Baptismo contingit semel, visum est Catholicis Episcopis illi veteri Ecclesiarum de confitendis post Baptismum admissis delictis Canoni quandam adiicere appendicem, quæ iam in posterum non cuilibet Sacerdoti permitteret peccata confiteri liberũ, sed certo Pœnitentiæ Presbytero vni huic rei destinato: quod siue ad refrenandum populi Christiani animum, ne Nouatianis Pœnitentiam delentibus consentirent: siue ad tardiores, vti solet hæreseon grassantium temporibus, ad pœnitentiam exacuendos fuerit factum, vti indicat Zozomenus, ad rem præsentẽ haud ita magni interest. Sanè à vero abhorrere nõ videtur, si hunc Pœnitentiæ Presbyterum Canoni Ecclesiastico dicamus additũ, quò Christianis in idololatriam Deciana persecutione temporibus Cypriani & Fabiani lapsis consuleretur meliùs. Siquidem præficiebatur vir grauis & secreti tenax, & qui morborum quantitati idonea quiret adaptare salutaris Pœnitentiæ remedia. Quod ergo anteà liberum fuerat cuilibet ab Episcopis designato Presbytero confiteri, illa ætate anno Dñi 250. in arctum fuit contractum, vt non nisi illi Pœnitentes confiterentur in posterum, qui ab Episcopo foret designatus pœnitentiũ Presbyter, siue, vt hodie loquimur, Pœnitentiarius. Quia verò Nectarii tempore Constantinopoli huius pœnitentium Presbyteri occasione ingens fuisset concitata ciuium acerba Paganorum maledicentia in Clericos

Confessarii olim liberi, sed propter Nouatianos certi deputati.

Pœnitẽtiarius cur olim creatus & à Nectario cur submotus Constantinopoli.

lacessitorum commotio, vbi matrona quædam grauissima suum cum Diacono publicasset concubitum, visum illi fuit ex consilio Eudæmonis, qui Alexandrinus erat Presbyter, illum Pœnitentię olim præfectũ Sacerdotẽ abolere, perinde quasi illius occasione (quod fœdum illud incœstus flagitium in vulgus innotuisset) tam odiose comitiis proscinderetur omne Clericorum genus. Hoc igitur fuit Nectarii factum, hoc inquam, quod Presbyterum Pœnitẽtiæ submouerit, quemadmodum disertissimè Socrates scribit, testatur Zozomen⁹, suffragatur Nicephorus, & ipse Constantinopolitanus Monachus: nõ vti nostro seculo ex Zozomeno sacrilega impietate vitiato peruertit Musculus, quòd Pœnitentiam confessionem priuatam sustulerit. Nectarius igitur circa confessionis Sacramentalis substantiam nihil quicquam immutauit: sed illum certum duntaxat Pœnitentię Presbyterum sustulit, quẽlibet suę relinquens conscientiæ confiteri, cui nam ex Sacerdotibus vellet. Appendicem ergo Canoni Ecclesiastico pridem ante annos circiter 140. persequutione Decii adiectam submouit, pristinum illum confitendi Canonem saluum reliquit, atq; confessionis libertatem populo reddidit, vti testatur Zozomenus. Istud fusiùs differendum foret, nisi ex doctissimis clariss. Theo. R. D. Ruardi Enchusiani Decani atq; Cãcellarii Loua. præceptoris mei immortali gloria dignissimi commentariis petendum mallem, vbi totã hanc controuersiã ex celeberrimi Theologi D. Iohan. Hassellani mei item Præceptoris nulli hac ætate secundi oratione luculẽtiss. Tridenti in Conc. habita copiosiùs inuenias pertractã.

Socrates 5. cap. 19. Zozome. 7. cap 16. Nicepho. 10. cap 28.

Musculi fraus in peruertendo Zozome.

Non ergo Nectarius fecit Constãtinopoli, quod Leo per Campaniam, & alibi. Leo enim nusquã hunc Pœnitentię Presbyterũ amouit, quod fecit Nectarius, sed nouam illã peccata quęlibet publicãdi formulã sustulit, quemadmodũ ex verbis epistolæ 78. Solis luce liquet clariùs.

Sed ne quid supersit Christiane lector de Nectarii facto scrupuli, paucis nunc ex D. Iohanne Chrysostomo accipe, qualis nam fuerit in Ecclesia Constãtinopolitana, in qua illi primus successit, teste D. Theodoreto, & aliis, de Sacramentalis confessionis necessitate doctrina: Quia in magnam hanc peruenimus hebdomadam Dei gratia, inquit Hom. 30. in Genesin, nunc maximè & ieiunii cursus intendendus, & magis continuandæ sunt preces, faciendaq; diligens & pura peccatorum confessio, & in bonis operibus sedulitas, eleemosyna larga, &c. Rursum apertiùs in eandem Genes. Ho. 20. vbi exemplo Lamech adulterorum & fornicatorum animos peccati consciẽtia quasi carnificina vexari & lancinari assiduè depinxisset, remedium ostensurus, ad confessionem ceu medicum deducit: Iam qui hæc fecit, inquiens, si voluerit, vt decet, vti conscientiæ adiumẽto & ad confessionem facinorum festinare, & medico ostẽdere vlcus, qui curet, & non exprobret, atq; ab illo remedia accipere, & soli ei loq, nullo alio cõscio, & omnia dicere cum diligẽtia, facilè sua peccata emũdabit. Confessio enim peccatorũ

Confessionem priuatam mandasse in Ecclesia Cõstant post Nectariũ.

Confessio à Chrysostomo cõfirmata.

abolitio

„abolitio etiam est delictorum. Scit hostis noster, inquit Hom. 29. quòd „per tempus Quadragesimæ possumus de his, quæ ad nostram salutem „attinent, loqui, & peccata confiteri, & vulnera medico ostendere, & sanitatem consequi. Iam si quem insanum illud calumniandi vexat cacoëthes, nihil hîc de Sacerdotibus, nihil de auriculari doceri confessione, illum verè aureum ex Sacerdotii lib. 3. cap. 5. superioribus addat, vbi "potestatem Sacerdotibus concessam Archangelis docuisset negatam, "maioremque esse quàm huius seculi Principum: Habent terreni Prin-"cipes, inquit, vinculi potestatem, sed corporum solùm: οὗτος δὲ ὁ δεσμὸς "αὐτῆς ἅπτεται τῆς ψυχῆς, καὶ διαβαίνει τοὺς οὐρανούς, & quæ seq. id est, Hoc verò Sa-"cerdotum vinculum ipsam attingit animam, cælosque transit, & quæ-"cunque Sacerdotes operantur infernè, ea Deus supernè rata habet, "seruorumque sententiam Dominus confirmat. Ecquid enim aliud quàm merè cælestem eis donauit potestatem? Quorum enim, inquit, remiseritis peccata, remittutur: & quorum tenueritis, retenta sunt. Quæ autem maior existat potestas? Omne iudicium pater dedit filio, video autem eis hanc vniuersam ab ipso filio in manus traditam. Ad hæc si quis illustrius ex Chrysostomo desideret testimonium, quo semel ad veritatem persuadeatur, eum Sacerdotibus credidisse confitenda peccata, illum satis superque fuerit indicasse locũ Solis luce clariùs effulgentem, qui lib. 2. cap. 2. & 7. ab eodem de Sacerdotis officio disputante tractatur. Vbi Pastoris inducta homœosi demõstrat, Episcopi partes multò esse difficiliores, quòd eius ouiculæ homines morbis sæpè laborant occultis: tum si innotuerint, cogi ad remedia non posse, ideoq; πολλῆς χρεία, τῆς μηχανῆς, ἵνα πείσωσιν ἑκόντας ἑαυτοὺς ὑπέχειν ταῖς παρὰ τῶν ἱερέων θεραπείαις οἱ κάμνοντες, magna esse opus arte, vt isti peccatorum morbis ægroti vltrò sibi persuadeant, vt sese Sacerdotum curationibus subdant sanandos, atque peccatorum vinculis soluendos. Quodque quó nam modo faciendum, pergit capite sequente disserere.

Ex hisce Chrysostomi locis liquidò confidimus demonstratum, fuisse illam Cõfessionis priuatæ consuetudinem à Nectario relictam, vti in aliis per Orientem Ecclesiis: verùm sublatam tantùm illam publicam, qua sese ipsi pœnitentes ore Episcopi aut pœnitentiarii apud Ecclesiam accusabant. Hâc vt videbat à præcessore Nectario submotã, ita non audebat in populi consuetudinem reuocare: sed eam quasi minùs necessariam nusquàm à suis Constantinopolitanis requirit: ita tamen, vt satis indicet, vni Sacerdoti Dei vice confitendum, non omni-„bus in commune fratribus: Nõ dico, inquit, vt te in publicum prodas, „nec vt apud alios te accuses. Rursum, nunc neque necessarium est præ-„sentibus testibus confiteri.

Luculentissima hæc D. Chrysostomi testimonia liquidò studiosis veritatis contestantur, priuatam illam confessionem sua ætate nequaquàm fuisse sublatã, quæ solo cum Sacerdote transigebatur: sed illam,

quæ

quæ coram testibus agebatur, quæ pòst publicè coram Ecclesia profitebatur, quod priùs priuatim coram Dei vicario. Idipsum clarisſimè scribunt historici dudum commemorati, Socrates, Nicephorus, atque Zozomenus: cuius suffragium quia Caluinus pro se stare affirmat, quòd confitendi ritum dicit abrogasse Nectarium, & ad suam vsque memoriam ob soleuisse, quàm fieri potest breuiter, est perstringendum. Caluini vanitas conuicta.

Intereà primus Nectarius (inquit lib. 7. ca. 16.) eum Presbyterum, qui pœnitentibus deputatus erat, ex Ecclesia sustulit. Et infrà: In Constantinopolitana vero Presbyter pœnitentibus deputatus, hoc munere functus est, donec mulier quædam nobilis, &c. Et statim: Munus illud Presbyteri pœnitentiarii sustulit. Hìc Lector Christiane perspicuè vides, nihil de toto confitendi ritu, sed de illo tantùm Pœnitentiarii publici munere Zozomenum loqui. Ille ergo solùm confesſionis modus est à Nectario sublatus, quo pœnitentes publico illi pœnitentiario confitebantur, cuius iussu publicè apud populum ea profitebantur, quæ ille censuisset rememoranda. Quis igitur non demiretur, Caluini insolentem dicam, an impudentem gloriationem, qua sibi ipse victoriam quasi gratulatus ouando Catholicis insultat. Hic aures asini isti arrigant: quid quæso est Caluine, quòd triumpho ante victoriam exultabundus gloriaris? Vbi Zozomenus confitēdi ritum in vniuersum scribit sublatum? Presbyterum equidem audio submotum, qui Pœnitentiæ dudum fuerat præfectus. Munus Presbyteri pœnitentiarii video abrogatum: sed nusquàm confitendi ritum antiquatum. Istud sanè an asini sit, non discernere inter illud Pœnitentiarii munus, & confitendi ritum, nec ne, sic obrudere vniuersis per Christianum orbem Patribus suprà commemoratis, num asini sit plùs quàm Arcadici, iudicet æquus rerum arbiter. Aliud est Pœnitentiarii munus esse sublatū, aliud confitēdi ritum esse sublatum.

Ritus ergo confitendi priuatim Sacerdoti, sicuti & ante Nectarii tempora vbique fuit per Christianū orbem obseruatus: ita & post eius tempora, imò sub ipso adeò Nectario: qui iuxta illi' Endæmonis Presbyteri consilium Pœnitentes non sine confesſione atque absolutione ad mysteria participanda admittebat: (quod ne ipsi Nouatiani quidem sustinebant) sed quemque suæ permisit conscientiæ, vt videlicet iuxta pristinam Ecclesiastici Canonis libertatem quis, cui vellet ex Sacerdotibus, confiteretur, non ad illum ad Pœnitentiarium, cuius arbitrio peccata erant publicè profitenda, ampliùs adigerentur. Quòd autem hic priuatim confitendi ritus semper fuerit iudicatus ad Sacramentum pertinere necessarius, abundè doceat Audiani hæretici, qui omnium primi, quod equidem scio, illum sunt abolere conati. Narrat Diuus Theodoretus libro tertio hæreticarum fabularum, Audianos, qui ab Audio quodam Syro homine mirè zeloso, sed scismatico magis quàm hæretico, ait Epiphanius, nomen sibi trahunt, sed dogmata variantes iactare se peccata remittere: sed quàm id ridiculè fa- Audiani hæretici ritum priuatæ confesſionis primi cōnantur tollere.

" ciant,breuiter describit.Sacros libros ab adulterinis dispartiunt.Discre
" tos enim reputát apocryphos & mysticos . Hosce igitur vtrinq; στιχηδὸν
" per versus vbi collocarint, suos iubent singulos interambulare,pecca-
" ta confitentes:deinde cõfessis remissionẽ largiuntur, nullũ Pœnitẽtię
" tẽpus iuxta Ecclesiasticos ritus pręscribẽtes,sed sua potestate veniã dãt.
" Illi autẽ,qui inter libros illos inambulãt,cùm sciant,quod geritur,ludũ
" esse puerilem , vera quidem peccata occultant,leuia quædam atq; ridi-
" cula loquuntur,quæ vel proloqui aliquem pigeat,qui non eadem,qua
" illi,laboraret insania. An istos hæreticos D.Theodoretus omnibus ridiculos duxisset propinandos de sua Confessione ludicra , nisi vir doctissimus & idem sanctissimus habuisset persuasum , illos sacrosanctũ priuatum confitẽdi ritum per Christianas Ecclesias semper obseruatũ immutasse,violasse,adeoq; abrogasse.Eant nunc isti Catholicæ doctrinæ de cõfessionis necessitate aduersarii,& anhelis pulmonibus ac turgidis faucibus Catholicos tanq̃ victos rideant, insultent, atq; illudant.

CAPVT LXX.

Hisce clarissimis vetustissimorum Scriptorũ testimoniis apud omnes,quibus iudicium constat sanũ, Solis luce manifestiùs confidimus declaratum,confessionem,quę Sacramenti Pœnitẽtię pars est,ex Christi mandato & Apostolorum obseruatione fuisse semper per disertam peccatorum non tantùm publicorum , sed etiam occultorum enumerationẽ , non liberè sed necessariò factã ad veram remissionem consequendã, quemadmodum & hodie Catholica Christi Ecclesia paternarum traditionum custos perquàm fida iuxtà ac diligens obtinet. Quare duabus Pœnitẽtiæ partibus explicatis,ad satisfactionẽ est transeundum, vt eam quoq; rectè à Catholicis ad peccatorum deletionẽ adhibendam doceri demõstremus. Videatur fortasse cuipiã antè de absolutione agendum fore , quemadmodũ & nunc tẽporis vsus habet Ecclesiasticus: Verùm ipsum rerũ ductum atq; ordinem naturalem , tum propter sui perspicuitatem , tum lucem quàm rebus alioqui obscurioribus affundit,libenter insequimur. Adde quòd & apud veteres absolutio,nisi satisfactione purgatis ferè non impartiebat. Ipsa porro absolutio præsentem de Pœnitẽtia tractatum coronidis loco aptiùs claudet.

Transitus ad tertiã Pœnitẽtiæ partem satisfactionem.

Quò doctrina igitur de Pœnitentiũ satisfactione dilucidiùs exponatur,& pleniùs perspiciatur,initiò dicendum, quid nam sit,vnde nascatur: quòd scilicet remisso peccato pœna restet plerunque luenda, quodq; eam hìc soluere possimus. Deinde quis nam apud veteres satisfactionis modus,& quæ nam illius effecta. Satisfactio,de qua in pręsentiarũ agitur,persolutio est reatus atq; pœnæ , quæ peccatis remissis plerunque semper restat luenda atque expianda. Quæ descriptio vt cognoscat esse verissima,Scripturarũ capitulis ostendendũ est,remisso per Dei clementiam peccato, id est, culpæ atq; offensionis reatu,iustã Dei iram de illo pœnas plerunq; sumere atq; transgressionem vindicare. Istud licèt vnum illud transgressionis tam nostri parentis Adæ,

Satisfactio quid.

Pœnam restare luendam sæpè peccati reatu & culpa remissa

quàm

quàm omnium nostrum exemplum satis doceat, quod tam euidenter iustos, Deique filios, condonato haud dubium in Baptismate peccato quotidiana cum Spiritus afflictatione, tum corporis vexatione, adeoq; morte excruciat, iustasque pristinæ illius rebellionis pœnas exposcit: tamē paucis aliquot, sed iis illustribus sacrarum literarum testimoniis Num.14. est docēdum manifestiùs. Populus ille Iudaicus verissimum olim Dei peculium, interalias offensiones grauissimā in se Dei iram lacessiuit, impio illo obmurmurationis iam decima vice flagitio, Nu.14. Quod cùm Deus deprecatione Moysis placatus remisisset, acerbissima tamen " puniuit castigatione: Dimisi, inquit, iuxta verbum tuum. Viuo ego, & " implebitur gloria Domini vniuersa terra. Attamen omnes homines, qui viderunt maiestatem meam & signa quæ feci in Aegypto, & in solitudine, & tentauerūt me iam per decem vices, non videbūt terram, pro qua iuraui Patribus eorum, nec quisquā ex illis, qui detraxit mihi, Num.20. intuebitur eam. Ad idem exemplū Dominus Moysi & Aaroni, quòd Psal.98. non credidissent ei, vt sanctificarent ipsum coram filiis Israhel, offensus, Num.20. fuit quidem eorum peccatis propitius, Psal.98. vlciscens " tamen in omnes adinuētiones eorum, ita vt non introduceretis, inquit, " hos populos in terram, quam dabo eis. Iam quid Dauidis historia est " notius, quæ vt eius adulterium cum Vriæ & ebrietate, & homicidio cumulatum, narrat Prophetæ Nathan oraculo à Domino fuisse transla- 2.Reg.12. tum: ita seuerissimè variis pœnarum generibus, & statim pòst & aliàs fuisse castigatum, punitumque? Quibus exemplis cùm nihil queat adferri ad rem pręsentem demonstrandam aut apertius aut illustrius, alia omittentes, quorum tanta est copia, vt nos priùs hic dies, quàm ipsa destituant: memoratis igitur contēti, nunc ostendere pergimus, quòd pœnam hāc remissis peccatis restantem possumus in hac vita soluere, atque expiare.

Deus peccatū precibus Moysis remissum punit atque seuerè vindicat.

Pœna restans potest hac in vita expiari.

Pœna igitur peccatorum Dei gratia condonatorum soluēda, etsi 2.Cor.5. prorpriè non sit huius seculi, sed futuri, quod retributionis erit, prout quisque gessit in corpore suo: Dei tamen benignitate nobis indulgetur, vt eandem, dum in ista vita agitur, quę ferendi tempus est, nō metendi, possumus mitigare, pendere, auertere, deprecari, luere, adeoq; eluere, atq; abolere. Dauid adulterii sui pœnam Dei oraculo prædictam filium ex Barsabæa natum moriturum singulari orationum & ieiunio 2.Reg.12. rum labore studuit auertere, 2.Reg.12. Quod exemplū etsi frustrà illos labores doceat insumptos, operamq; omnem fuisse perditam: eandem tamen fuisse Prophetæ Dei fidem cum nostra Catholica Christiana 2.Reg.24. clarissimè demonstrat: Propter infantem, inquit, dum adhuc viueret, ieiunaui & fleui: dicebam enim, quis scit, si fortè donet eum mihi Dominus, & viuet infans? Rursus acerbissimam illam popul Iudaici plagam ob Dauidis superbissimum delictum habitum inflictā, idem sua cùm animi humilitate, tum deprecatione in diurnam commutauit,

quæ per totum alioqui triduum erat sæuitura. Quorsum hîc fusiori orationc illa decantatissima Niniuitarum, Achab, Nabuchodonosor, aliorumq; exẽpla commemorẽ, qui Dei iram, plagasq; interminatas animi pœnitudine, corporis afflictatione, eleemosynarumq; largitione mitigarunt, auerterunt, atque euitarunt? Quia igitur hinc meridiana luce efficitur clarius, non solùm pœnam peccatis remissis debitam superesse luendam: verùmetiam precibus, & ieiuniis, lachrymis & eleemosinis illam ipsam interminatam auerti posse, inflictam præscindi posse atq; mitigari, nunc restat aggrediamur demonstrare, vt apud veteres, ita hodie rectè doceri, per pœnitentium satisfactionem relictas peccati aut reliquias, aut pœnas iusto Dei iudicio luendas atq; pendendas precib⁹ & lachrymis, ieiuniis, perophagiis, chameniis, cæterisq; itẽ istius corporis castigationib⁹ auerti posse, tolli, mitigari, aboleri. Quod vt intelligatur pleniùs atq; euidentiùs, priùs peccati à regno excludentis, quod verè ab effectu mortale dicitur, natura & indoles est exponenda: deinde quæ nam reatus delinquẽdo contracti pars maneat, peccato iam remisso, luenda: deniq; quó nam modo ea rectè per satisfactionem tollatur, atque deleatur, siue hîc, siue in posterum: quod vt exemplis veterum erit illustrandum, ita eorundem testimoniis confirmandum.

Remissis p Pœnitẽtiã peccatis restare pœnam luendam.

Cùm quis sui corporis voluptatibus indulgens, aut animi superbiæ atq; ingenii arrogantiæ cedens, aut quibuslibet denique blandis istius mundi illecebrosis deliciis victus, in aliquod libidinis, hęreseos, aut cupiditatis peccatum labitur, haud dubium, quin Dei legem trãsgressus, sicuti à Dei regno excluditur, ita damnationis æternæ reus gehennæ mancipatur: sed quia salus nemini, dum hîc viuitur, est desperanda, potest per Christum Saluatorem salus dudum deperdita resarciri atque instaurari, si modò ea in vsum adhibeantur Sacramẽta, quæ vera Christi fides præscribit salutaria. Itaq; Pœnitentię Sacramentum altera naufragis tabula à Christo institutũ, quòd superiùs ex Orthodoxia docuimus, miserum illum à Baptismi gratia lapsum, vel etiam à Pœnitentia relapsum, per eundem illum Christi sanguinem ad Dei Patris reconciliationem pro nobis effusum potest diuina sibi indita vi in gratiam cum offenso Deo Patre reuocare ac restituere. Porrò vis huius Sacramenti extabit magis, atque maiestas emicabit clarior, si cognita fuerit miserrima hominis calamitas, vnde illius beneficio eripitur simul, & liberatur. Ille lapsus igitur sua diuinæ legis transgreßione, non solùm Dei iram sibi conciliauit æternam, sed vindictam quoque violatæ legis sibi commeruit sempiternam. Ab hoc æterno culpæ & pœnæ, aut si mauis, iræ diuinæ & vindictæ reatu, nisi per vnum mediatorem Dei & hominũ Christum Iesum non potest nec absolui, nec liberari. Huius ergo sanguine nostras conscientias ab operibus mortuis emundãte, vt in Baptismo, sic in pœnitudinis clementia teste Hieronymo suprà recitato,

Vnde ꝑspiciatur Sacramenti Pœnitẽtiæ salubritas

Sanguis Chri. Deo Patri est delictæ, obleĉtamentũ atque placatio.

Hebr. 9.

citatò, illa Dei Maximi ira iustissima aduersus peccatorem illum concepta, obiecto quodam quasi Dei Patris propiciatorio demulceri, placariq; potest, pœnaq; æterna tanquàm iusta captiui redemptione oblata condonari. Hunc itaque in modum is, quem suarum offensarum ex animo pœnitet, sibi per Christi propitiationem Dei Optimi Patris gratiam reconciliat, illius sanguine iterum quasi ablutus atque redemptus. Verùm non ea fruitur beneficii Christi largitate atque copia, qua initiò in Baptismate. Vtrobique sanè illa Dei ira æterna, siue culpæ reatus remittitur, tollitur, aboletur: sed pœna atque vindictæ hic alia est, quàm illic ratio. Vtrobique enim Sacramenti efficacia, atque vi æternæ quidem pœnæ reatus condonatur, sed in Baptismo prorsus condonatur, vereque non imputatur, ideoque non exigitur: In Pœnitentia verò ex sempiterno in temporarium mutatus restat luendus. Quod paucis admodùm verbis propter summam quam habet obscuritatem illustrasse fuerit operæpretium.

Collatio Baptismi & Pœnitentię quò ad peccatorũ remissionem.

Pœnam itaque illius reconciliati dudum æternam non prorsus tolli aut deleri in Pœnitentia, sicuti in Baptismo, caue quisquam intellexeris ex Christi sanguinis culpa aut impotentia prouenire, qui non solùm nostra, sed totius etiam mundi aboleat delicta, cùm sit illius agni ab origine mundi occisi: sed destinata Dei Patris voluntate, iustaque clementissimi iudicis æquitate. Hanc doctrinam Spiritus sanctus per Apostolos Christianam docuit Ecclesiam, nimirùm non ea impunitate filios exhibita dudum Dei Patris Optimi beneuolentia abusos in gratiam recipi, qua illi, qui primùm per Baptisma ad illius amicitiam admittuntur. Flagellat enim omnem filium, inquit Paulus, quem recipit. Prior illa offensa ante Baptismum aut ex ignorantia vel nata vel aucta, partim Optimi Patris gratiam obblandiebatur: aut animi imbecillitate vel progressa, vel instigata, partim clementissimi Dei veniam emerebatur. Verùm hæc posterior vt beneficiorum tam incomparabilium quàm planè cælestium immemor, ita suo autori, ingrata commeritam iure optimo cùm Dei contempti, tum aspernatæ salutis pœnam effugere, grauissimumque facinus ferre non potest impunè.

Cur non tollat. oīs pœnæ reatus in Pœnitẽtia, vt in Baptismo.

13. Ioh. 2.
Apoc. 13.
Heb. 12.

Quę igitur restat pendenda remissis peccatis pœna, non posse, vti antè, persistere æternam, illud manifestissimo queat esse argumento, quòd Deus Optimus propter Christi intercessionem atque propitiationem, aut si mauis, satisfactionem, cum illo in gratiam rediit, adeoq; in filium recepit. Quare irati Patris animum deposuerit oportet, atque temporaria duntaxat quapiam pœna illius defectionem atque rebellionem castigare statuerit. Si enim æternæ manet pœnæ reatus, maneat necesse est ira Patris: quò nam pacto ille igitur, quod Paulus asserit, in filium est receptus sempiterna pœna, quam commeruerat puniendus? Sin autem vnà cum culpæ reatu omnis quoque in

Pœnam æternã mutari in tẽporariam

Pœnitentia condonatur trāſgreſsionis vindicta atque pœna, quó nam obſecro iure omnem, quem recipit filium flagellat? Hinc igitur neceſſariò conficitur, remiſsis in Pœnitudinis Sacramēto peccatis pœnam illam ſempiternam delinquēdo commeritam vi clauium, quod docēt ſcholæ, ſiue Sacramenti in temporariam eſſe commutatam: quæ vel hîc leuiùs, vel in futura vita acerbiùs erit luenda, pendenda, atque expianda. Quod nunc operis ratio efflagitat, vt claris Apoſtolorum exemplis illuſtremus, & certiſsimis veterum Scriptorum confirmemus teſtimoniis.

CAPVT LXXI.

Pœnam illam temporariam reſtantem vel hîc vel in poſterū poſſe pendi & expiari, Apoſtolos ita docuiſſe.

VIndictæ ergo Dei iuſtiſsimi eſſe obnoxios, pœnamq́; debere, certum eſt Pœnitentes, qui per Chriſtum reconciliati, in gratiam recipiuntur. Ea porrò aut hîc luenda eſt, aut in poſterum perſoluenda. Quòd hac in vita poſsit ea pendi atque ſolui, vnus ille D. Pauli locus, „ I. Cor. II. docet manifeſtiùs, quàm vt vllam orationis noſtræ lucem de- „ ſideret: Si noſipſos diiudicaremus, inquit, non vtique iudicaremur: I. Cor. II. Dum autē iudicamur, à Domino corripimur, παιδευόμεθα, caſtigamur, » vt non cum hoc mundo damnemur. Viden' caſtigationem à Deo Pa- » tre filiis offenſatoribus infligēdam poſſe anteuerti? Imò ita poſſe illam vltronea in nos vindicta præueniri, frangi, præripi atque euacuari, vt à Domino non ſimus iudicandi, puniendi, atque caſtigandi? Si nos ipſi, inquit, diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Hoc illud eſt, quod aiunt veteres: In quantum nō peperceris tibi, tantum tibi Deus (crede) parcet. Huius autem rei cauſa, vtrùm ex operū ſatisfactionis per Chriſti Spiritum factorum præſtantia, án potiùs, quòd vltronea vindicta tranſgreſsionis Deo Optimo longè eſt gratior ea, quàm nobis tergiuerſantibus atque ſubterfugientibus Deus infligit, nec ne ſit petenda, haud ſane magni ad rem præſentem intereſt: modò hoc apud omnes conſtet indubitatum, poſſe nos pœnam peccatis debitam à Deo infligendam ex Pauli doctrina, ita præuenire, aut præoccupare potiùs, vt à Domino non ſimus iudicandi, hoc eſt, vt Hebraicam phraſin Latina commutemus, puniendi, ſupplicio violatę Dei legis vindici addicēdi pœniſque caſtigandi. Sed hæc res exemplis Apoſtolicis fiet illuſtrior. Corinthius ille inceſtus Apoſtolica illa Pauli iudicis verè Euangelici I. Cor. 5. peccata ligantis & ſoluentis virga percuſſus, multa duriſsimæ caſtigationis laboriſque in Pœnitentia peragenda exantlati accepit vulnera: quæ ipſum extra Eccleſiam detentum priuata cogebant per preces & I. Cor. 2. lachrymas remedia quærere: adeò vt ipſe Paulus non leuiter illi metue I. Cor. 6. rit, ne medicinæ aſperitate in præpoſteram pœnitentiam illiſus, deſperatione abſorberetur. Sed quæ, rogas, tam aſperæ caſtigationis cauſa? Vt Spiritus, reſpōdet Paulus, in die Domini ſit ſaluus? Hunc enim ſcopum & illa publica Pauli Excommunicatio, ſiue vt ipſe appellat, in poteſtatē Sathanæ traditio, & priuata Corinthii, qua ſe ipſe macerabat, caſtigatio ſpectabat: videlicet vt nō à Domino in die Domini, qui eſt

Dum nos vltrò noſtra punimus crimina, Dei flagella anteuertimus, & effugimus.

Tertul. de Pœnitētia. Ambr. de Pœnit. 8. Chryſ. de Lazaro.

cùm nos vel hîc viuentes, vel posteà mortuos visitat, iudicaretur, pœnisue addiceretur, sed Spiritu saluaretur. Iam quid opus erat tot acerbis tam ipsius Pauli quàm Corinthiorum lachrymis pro illo misero Dei regno excluso, si vel nulla nostra est opus post lapsum satisfactione? vel pœnam erratis nostris debitam in die Domini infligendam non possumus nec auertere, deflectere, euitare? nec frangere, deprecari, mitigare? Asiaticus ille adolescens à D. Iohanne Euágelista, quod est apud Clement. Alexand. & Zozom. ab Eusebio lib. 3. cap. 23. recitatos, Episcopo cuidam ad instituendum atq; baptizandum commendatus, à suis ęqualibus in otii malè blandi delicias pellectus, in vitam quoq; dissolutiorem perditamq; protractus, ad furta designáda, homicidiaq; patranda prolabitur. Hunc D. Iohannes Ephesô illuc reuocatus ab Episcopo ceu suum depositũ requirens, didicit illum sicariorũ ducẽ esse factum, quem illius Christiani gregis sperabat olim eximium fore pastorem. Cognita re, ille latronum spelæa equo concitato petit: Hic verò, vbi Apostolum agnouisset, pudore suffusus liberali, sese in fugam dat. Contrà Iohannes voce contentiore persequitur: Quid me, inquiens, fili patrem tuum fugis nudum ac senem? Miserere mei fili, ne timeas, habes adhuc salutis spẽ. His ille armatus inermibus Apostoli vocibus victus, proiectis ilicò armis cõstitit, ac corpore toto contremiscens acerbè fleuit, accedentẽ senem collachrymantẽ complexus, fletuq; respondẽs vt potuit, lachrymis denuò baptizatus est, dextera duntaxat occultatà. Apostolus autẽ eum, cùm promisisset & iurasset, ꝙ remissionẽ ipsi à Seruatore impetraturus esset, orasset etiam, & in genua procubuisset, ipsam quoque dexterã, tanq̃ per Pœnitentiã iam repurgatã deosculatus esset, ad Ecclesiã reduxit. Et cũ assiduis precationibus ꝓ eo rogasset, cõtinuisq; ieiuniis decertasset, ac mentẽ illius variis sermonib⁹ demulsisset, cõfirmassetq;, nõ recessit, sicut aiunt, priusquã eum Ecclesiæ restituisset, atq; ita magnum veræ pœnitẽtiæ exemplum, magnũq; regenerationis experimentũ, ac tropheum visibilis resurrectionis exhibuisset.

Hisce assiduis precationibus pro illo pœnitẽte fusis, assiduisque ieiuniis, quid se frustrà ille charissimus Christi discipulus, cælestiumque mysteriorum, si quis alius, in primis conscius, doctrinæque verè Euangelicæ peritissimus macerabat, stulteq; discruciabat, si nec lapsibus nostris pœna vlla restat pendẽda, nec ea hoc in seculo solui potest aut expiari?

Sed nunc eandem hanc pœnam in altera quoq; vita persoluendã, quæ hîc persoluta nõ fuerit, superest vt ex Apostolorũ quoq; doctrina doceamus: Verùm robustissimis Cypria. & Augustini sentẽtiis aduersariorum murus, quasi ariete antè est quassandus, quò Apostolicorum quasi tormentorum fulminibus ictus corruat. Nec putes frater charissimè, ait Cyprianus epistola 2. libro quarto, hinc aut virtutem fratrum minui, aut martyria deficere, quòd lapsis laxata sit Pœnitentia, & quòd pœniten- *Pœnam ra ſtantẽ poſt hac vitam mitigari & expiari.*

"pœnitentibus ſpes pacis oblata. Manet verò fidentiū robur immobile, "& apud timentes ac diligentes corde toto Deum, ſtabilis & fortis per- "ſeuerat integritas. Et quibuſdam interiectis: Aliud eſt ad veniam ſtare, "aliud ad gloriam peruenire, aliud miſſum in carcere non exire inde, "donec ſoluat nouiſsimum quadrantem, aliud ſtatim fidei & virtutis "accipere mercedem, aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emen- "dari & purgari diu igne, aliud peccata omnia paſsione purgaſſe, aliud "denique pendere in die iudicii ad ſententiam Domini, aliud ſtatim à Domino coronari.

Iam quid illud commemorem, quod non eſt vnius Cypriani, ſed totius Eccleſiæ Africanæ, Non eſſe orandum, nec ſacrificandum pro iis, qui morientes aliquem Clericorum ſuis filiis ſcripſiſſent tutorem aut curatorem? Vide epiſt. 9. lib. 1. Qua Concilii Africani conſtitutione, an aliquid poſsit dici manifeſtius, quod homini ſuæ mentis compoti diſertioribus ſimul & dilucidioribus verbis faciat palàm, poſt hâc etiam vitam nos delictorum noſtrorum luere pœnas, quæ vel aliorum precibus, aliisque defunctorum ſalutaribus adminiculis minui poſsit, & mitigari? Verùm de hoc confeſtim pòſt, vbi quod ſupereſt præſentis rei fuerimus perſecuti, nimirùm ex Apoſtolorū doctrina Catholicam docere atq; obtinere adeò Eccleſiam, pro peccatis nos hinc digreſſos pœnas luituros, niſi hîc eas expenderimus, lachrymíſue, ieiuniis, aliiſque ſatisfactionum rationibus luerimus, & quaſi redimerimus.

Apoſtolos docuiſſe pœnam reſtantem poſſe in altera vita ſolui & mitigari.

Docet D. Auguſtinus ouiculas ſuæ fidei concreditas poſſe mor- "tuos precibus viuorum, ſalutarique altaris ſacrificio ſubleuari, adiuua- "rique, vt miſericordiùs cum eis agat Deus, quàm eorum peccata me- "rentur: Orationibus verò, inquit Serm. 32. de verbis Apoſtoli, ſanctæ "Eccleſiæ & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum Spiriti- "bus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis mi- "ſericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc "enim à Patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis, qui in "corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ip- "ſum ſacrificium loco ſuo commemorantur, oratur: ac pro illis quoque "offerri id commemoretur. Cùm verò eorum commendandorum cauſa opera miſericordiæ celebrantur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Hoc igitur vniuerſa per orbem Chriſtianum non ſolùm indubitanter credebat, ſed obſeruabat etiam Auguſtini tēporibus Catholica Chriſti Eccleſia, vt pro mortuis oraret adiuuandis, miſericordiuſque, quàm eorum peccata merebantur, tractandis: idque à maioribus traditum. Quod etſi ſatis perſpicuè iuxtà peruagatam illam D. Auguſtini regulam, quod ab omnibus obſeruatur Eccleſiis, nec in Conciliis inuenitur inſtitutum vniuerſalibus, Apoſtolos habere autores credendum eſt, ex Auguſtini verbis ad Eccleſiæ Chriſtianæ autores Apoſtolos referendum appareat: acce-

dat tamen oportet propter nostræ istius ætatis homines nimium Academicos aliarum quoq; Ecclesiarum clarissima testimonia. Diuus ille Iohannes ab aureo orationis flumine dictus Chrysostomus, nō solùm adolescēs in Apostolicâ illâ Antiochena Ecclesia hanc doctrinam Apostolis refert acceptam Hom. 69. ad populum Antiochenum: verùm etiam grandæuus Archiepiscopus apud Constantinopolitanos: Non frustrà, inquiens, ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum, qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis: Stante siquidem vniuerso populo manus in cælos extendente, cœtu item Sacerdotali, verendoq; posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? Verùm istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt. Quibus testibus prorsus irrefragabilibus si fides habetur, (quæ non potest non haberi ab homine Christiano sui nominis haud immemore) non vltrà dubites, an pro peccatis luendis nō solùm hîc, sed post hanc adeò vitam possis peccatorum pœnas luendas pendere, redimere, satisfacere? Plura hâc in sententiam, quæ mortuis auxilia per tremendum altaris sacrificium adferri demonstrent, qui desiderat, is caput 50. superiùs consulat.

Vide sup. cap. 50.

CAPVT LXXII.

Quanta sit nostræ satisfactionis efficacia & gratia apud Deum.

Caeterum nunc vno totius veterum Scriptorum chori consensu celebrata illa apud Catholicos satisfactionis Sacramētalis vis, atq; energia est confirmanda. Diuus Cyprianus clarissimum Christianæ Ecclesiæ lumen, quantam vim delendorum peccatorum in Pœnitentiæ operibus atq; castigationibus crediderit collocatam, etsi variis scriptorum eius locis & iis luculentis quidem demonstrari possit, vnus tamen, qui cæteris in solis modum præfulget, fecerit testatissimum. Intercedunt, inquit epistola 3. libr. 1. qua D. Cornelio Pontifici Romano de illis Pseudoepiscopis Felicissimo & Fortunato conqueritur, ne exoretur precibus & satisfactionibus Christus, qui negantem se negare profitetur. Et statim: Elaborant, ne vulneratos diuina clementia in Ecclesia suâ curet, miserorum pœnitentiam mendaciorum suorum fraude corrumpunt, ne Deo indignanti satisfaciant, ne Christum Dominum suum, qui Christianus esse vel erubuit, vel timuit, postmodùm quærat, ne ad Ecclesiam, qui de Ecclesia recesserat, redeat. Datur opera, ne satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluātur. Et quibusdam interiectis: Ira est Dei non intelligere delicta, ne sequatur Pœnitentia, sicut scriptum est: Et dedit illis Deus Spiritum transpunctionis, ne reuertantur scilicet, & curentur, & deprecationibus & satisfactionibus iustis peccata sanentur. Rursum eiusdem libri epist. 8. Intermissis precibus, inquit, & orationibus, quibus Dominus longa & continua satisfactione placandus est. Sermone de eleemosyna diuinam docet pietatem humanę iterum subuenire fragilitati, vt sordes postmodùm, quascunque contrahimus, elee-

Redimuntur delicta satisfactionibus.

Placatur Deus satisfactionibus.

Abluunt. Purgant delicta satisfactiones. mosynis abluamus: Loquitur in Scripturis Spiritus sanctus, & dicit: Eleemosynis & fide delicta purgantur. Non vtique illa delicta, quæ fuerant antè contracta, nam illa Christi sanguine & sanctificatione purgantur. Item denuò dicit: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna
Extinguūt peccatum. extinguit peccatum. Hic ostenditur quoque & probatur, quia sicut lauacro aquæ salutaris gehennæ ignis extinguitur: ita eleemosynis atq;
Sopiunt flammas delictorū. operationibus iustis delictorum flamma sopitur. Et quia semel in Baptismo remissa peccatorum datur assidua & iugis operatio, Baptismi instar mutata, Dei rursus clementiam largitur. Hoc & in Euāgelio Do-
Deum faciunt propitium. minus docet, & quę sequuntur. Et iterum: Remedia propitiando Deo, inquit, ipsius Dei verbis data sunt, quid deberent facere peccantes, ma-
Deo satisfit operibus iustis. gisteria diuina docuerunt, operationibus iustis Deo satisfieri, misericordiæ meritis delicta purgari. Ad eum modum & Diuus Augustinus
Ex Augustino placant Dei iram. in Matth. 12. de Niniuitis scribit, quod agendo Pœnitentiam Dei iram placauerunt, & misericordiam meruerunt. Sed hæc res apud Augusti-
Merentur misericordiam. ni lectores notior est, quàm vt fusiùs sit commemoranda. Suffecerit itaque, vnum ex plurimis indicasse locum. De peccatis præteritis, inquit Enchirid. capite 71. propitiandus est Deus precibus & operibus.
Propitiū Deū reddunt, ex Hieronymo. Adhæc Diuus Hieronymus cùm in Fabiolæ illius ad publicam Pœnitentiam pridem ob vitam adulterio contaminatam adactæ, epitaphio dixisset, Pœnitentiam abluere peccata omnia, & sordes omnes purgare, Epiphonematis loco aduersus Montanum atque Nouatum, Pœ-
Pœnitētiæ opera peccata abluunt, purgant. nitentiam pronunciat esse hostiam Domino placabilem: & ad Pammachium de obitu vxoris: Daniel sciebat, inquit, Regem superbissimum pauperum sustentatione saluandum. Iam frustrà fortè Tertul-
Sunt hostia placabilis. Saluant. lianum Pœnitentiæ Encomiasten recitem: plura testimonia, qui desiderat, locos illos diligentia Reuerend. Pat. Iohannis Hofmaisteri in lucem editos consulat. Nunc ambigere post clarissima tot illustrissimorum Scriptorum testimonia de operum Christianorum vi, án satisfaciant, & peccata expient, án hominis sit vel vna sani iudicii vnciola prædit? Quare ad illam quæstioné, quomodo nostræ satisfactiones cū Christi satisfactione non pugnent, nedū in illā sunt iniuriæ, in præsentiarū nihil dicere statuimus: quòd eius definitio ex diuina illa operū à Christi Spiritu nobis per Sacramēta cōmunicato ꝓfectorū natura atq; Christi merito & satisfactione, quæ nostrā facit Deo Patri gratam, atq; placitam sit petenda: quemadmodū in operū merito suprà est demonstratū. Quod quia copiosissimè ab aliis nostræ fidei propugnatoribus acerrimis est pertractatū, nolum' hāc rē fusiori oratione hîc persequi.

CAPVT LXXIII.

Pœnam restantē posse aliorū quoque operibus mitigari & expiari. ILlud silentio prætermittere non possumus, eodem modo, quo ex Augu. & Chryso. testimoniis demonstrauimus, viuorum precibus & operibus piis adiuuari fratres mortuos, posse quoq; viuos pœnis suorū delictorum luendis remissionem & mitigationé adeoq; expiationem per viuorū preces & opera impetrare. In tanto nāq; fuêre apud veteres

Orthodoxos piorum opera pretio atq; existimatione, pro eo atq; merentur, vt nihil dubitarint hominibus prolixioris atq; adeò seuerioris castigationis reis iustam Pœnitētiæ iniunctæ atque satisfactionis p̄scriptæ pœnam remittere & mitigare, atq; vt hodie appellamus, indulgere. Quod vbi fuerit vetustissimorum Scriptorum testimoniis declaratum, non poterit piis Lectoribus vera indulgentiarum, quas hodie dicimus, atque remissarum, vt veteres, origo esse aut incognita, aut saltem occulta. Indulgentiarū origo.

Qui olim ab heroica confessæ fidei Christianæ constātia dicebantur Martyres siue Confessores (nam vtrumque apud veteres idē fuisse diligentem Ecclesiasticę antiquitatis, Lectorem latere non potest) carceribus inclusi pœnitentibus non rarò pacem dare leguntur. Erat autem istud Pacem dare, non aliud, quàm pœnitentibus præscriptam satisfactionis pœnam præcidere, atque ad Ecclesiæ communionē ante expletum præscriptæ castigationis spacium ob Martyrum commendationem admittere. Hoc per Africam Cypriani temporibus tam fuit peruagatum atq; vulgare, vt coactus fuerit variis literis tam ad plebem „ quàm ad Clerum datis, & Pœnitentium impudentiam compescere, & „ Martyrum, quorum verecundia, inquit lib. 3. episto. 18. ab illis vim pa „ tiebatur, facilitatem reprimere: adeò vt citra vllum Pœnitētium discri- „ men, nulla vel delictorum vel vitæ anteactæ habita consideratione „ scriberent Ecclesiarum Præpositis, Communicet ille cum suis. Tam porrò erāt sancti illi Martyres voce quidem, sed nondum morte Christum testati, propter præclarum suæ confessionis meritum apud doctissimos simul & sanctissimos Episcopos commendati, vt non dubitaretur, quin eorum intercessione pœnitentium satisfactio minuenda esset, pœna leuiganda, atque austerior delictorum castigatio mitigāda. Cuius rei fidem vel vnus D. Cypriani locus quàm locupletissimam faciat: Credo vt qui libellum, inquit epist. 18. lib. 3. à Martyribus accepe- „ runt, & auxilio eorum adiuuari apud Dominū in delictis suis possunt, „ si premi infirmitate aliqua & periculo cœperint, exomologesi facta, „ & manu eis à vobis in Pœnitentiam imposita, cum pace à Martyribus „ sibi promissa ad Dominum remittantur. Neque verò istud tantùm „ D. Cypriani ætate fuit Episcopis persuasum, quòd pœnitentes à Martyribus possint in suis delictis apud Dominum adiuuari, sed toto priscarum omnium persecutionum tempore, quemadmodum epistola illa 15. dudū recitata haud obscurè vigilanti Lectori iudicat. Siquidem Presbyteros & Diaconos ad Martyrum carcerem commeantes, scri- „ bit Martyrum desideria suis consiliis & Scripturarum præceptis guber „ nare, sicut & in præteritum, inquit, semper sub antecessoribus nostris „ factum est.

Pacē dare. Martyres pœnitētibus quid. Libellus Martyrū deprecatorius pro Pœnitētibus cohibitus

Cuius rei fidem si quis requirat locupletiorem atque luculentiorem, Septimium Florentem Tertullianum illis vetustiorē adhibeat in

 consilium

" consilium. Huius enim seculo ex eius scriptis fuisse vsitatissimũ agnos-
" scet, quod Cyprianus commemorat: Pax vestra, inquit libello Marty-
" ribus designatis misso, bellum est illi. Quam pacem quidam in Ecclesia
" non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueuerunt. Et ideo
" etiam eam propterea in vobis habere, & fouere, & custodire debetis, vt
" si fortè & aliis præstare possitis. An non hic, quisquis es, oculo non hal lucinationis glaucomate suffuso, sed opum Christianæ pietatis agnitione illustrato, clarissimè cernas, quid nã pœnitentibus in Martyrum gratiã sit indultum? An non manifestissimè videas, Pœnitentium pœnas atque satisfactiones iudicio illorum sanctissimorũ Episcoporum
" à Martyribus fuisse adiutas & diminutas? Credo Martyrum auxilio,
" inquit Cyprianus, pœnitentes in suis delictis apud Dominum posse adiuuari, quòd scilicet ad Ecclesiæ pacem, siue Ecclesiasticam communionem, faciliùs simul & citiùs recipiẽdam pertinet: imò vt cũ pace à Martyribus promissa ad Dñm mittantur. Quod qui cum D. Cypriano Ecclesiæ Catholicæ columna firmiter credit, an non indulgentiis, atque satisfactionum remissionibus (quas re ipsa quidem verissimas simul & vtilissimas improba aliquot iam seculorum dissipatio, atque nepharia nundinatio & in extremum adduxit contemptum, & Ecclesiasticam, quod pii Patres præsentiscebant, eneruauit, atq; aboleuit Pœnitentiæ disciplinam) indubius credat pœnas peccatis debitas posse relaxari atque mitigari? Sed hac de re alibi opportuniùs copiosior erit instituenda disputatio. Illud quoq; paucis annotasse fuerit operæpretiũ, Apostolum etiam Paulum, si veterum Scriptorum commentarii fidem merentur, illi Ephesio propter incœstus crimẽ Ecclesiæ communione separato, iniũam Satisfactionis pœnã ob aliorum preces, lachrymas, atque intercessiones mitigasse, adeoque aliquid condonasse. Cui autem aliquid donastis, inquit, & ego, 2. Corinth. 2. Vbi Theodoretus, postquàm resciuit eos vtilitatem cœpisse ex iis, quæ ad eum (de illo excommunicato Corinthio) scripserant, dat eis potestatem ostendendæ

Apostolos Pœnitentibus iustas satisfactionis pœnas mitigasse propter Sanctorũ preces & lachrymas.

2. Cor. 2.

" munificentiæ: Cui autem aliquid, inquiens, donatis, & ego. Id autem
" innuit, eos Corinthios perbeatos viros Timotheum & Titum pro eo,
" qui peccarat, rogasse. Sic & Theophilactus in illud: Ita vt è contrario magis donetis: Non modò, ait, soluenda est vestra in eum concepta
" obiurgatio, quin potiùs & aliquid plùs veniæ concedendum. Et infrà:
" Ostendit itaque Paulus, non tantùm hunc Corinthium pœnitendo,
" quantum horum gratia & dono se veniam accipere posse.

2. Cor. 2.

Si his locis & ille componatur: Adimpleo quæ desunt, ait Paulus, passionum Christi, certè minus habebit indulgẽtiaruum doctrina, aut noui, aut admirandi. Si enim verum est, quod ait Paulus, vti est verissimum, est aliquam profectò inuenire rationem, qua Sanctorum labores, curæ & solicitudines Ecclesiæ Christi corpori saluandæ atq; perficiendæ conducant, istumq; in modũ indulgentiarum siue condonandarum

Colos. 1.

darum pœnarum luendarum prosint. Christum enim Dei Patris iram placasse, peccata semel expiasse, nos semel sanctificasse, indubitatissimum est: Cui tamen pugnare non potest, quod hic docet Paulus, adimplere se, quæ desunt Christi pasʃionũ. Sicut igitur citra omnẽ Christi Saluatoris vnici atq; singularis iniuriam Paulus sese in hoc totum
Rom. 11. testatur incumbere, vt aliquo modo ad æmulãdum prouocet carnem suam, siue gentiles suos Iudæos, & saluos faciat aliquos ex illis: Rursum
1. Tim. 4. Timotheũ affirmat studendo atq; docendo seipsum, & eos qui ipsum audiunt, saluos facere: ita & citra Christi pasʃionis contumeliam suas quoq; malorum perpesʃiones atq; labores implere ait, ea quæ Christi pasʃionibus desunt. Non quasi Christi capitis pasʃionibus aliquid de-
Ioh. 19. fuisse existimandum sit, qui omnia testatus est esse consummata: sed pasʃionibus Christi suo in corpore, quod est Ecclesia, tolerãdis quędã deerant, & in hunc vsq; desunt, & in finem adeò intereuntis huius mũ-
Coloss. 1. di deerunt semper. Hoc ipsum D. Paulus clarioribus expresʃit verbis, q̃ vt vllius cõmentarii egeant explicatu: Gaudeo in pasʃionib⁹, inquit » ad Colosʃ. pro vobis, & adimpleo ἀνταναπληρῶ, ad plenitudinem pasʃio- » num Christi insuper accumulo, quę desunt, in carne mea pro corpore » eius, quod est Ecclesia. Hũc in sensum si cũ D. August. in Psal. 61. & 86. » Pauli verba accipiamus, certè agnoscemus, hoc in loco ditisʃimũ illum Ecclesiasticarum indulgẽtiarum thesaurum latere defossum: quẽ quia nostra ætate doctisʃimi homines eruere, atq; in lucẽ hinc edere annisi sunt, nolumus in eo effodiendo atq; expoliendo esse multi, quũ animus Christianus bonorũ operũ merita habens perspecta facilè acquiescat veterum Patrũ insistẽs vestigiis, eadẽ opera bona posse & aliis suis, ita dicere liceat, commembris atq; fratribus esse vsui, ita vt illis nõ tantùm imputẽtur, sed quasi ea ipsi penderẽt atq; luerent, habeantur, atq; in luendæ pœnę locum & satisfactionẽ à Deo Opt. Patre assumantur. Cùm enim Sanctorũ sit communio, atq; bonorum oĩm quæ Ecclesia Christi corpus prædicata posʃidet, participatio omnibus æqualiter obuia, q̃d in vnius mẽbri afflictio alteri mẽbro affligendo in luendæ pœnæ solutionẽ cedat, cùm vnius membri felicitas aliis quoq; oĩbus mẽbris ornamẽto sit & cõmodo? Hunc sanè in modũ pii illi Patres ætate D. Cypriani per Africã Sanctorũ labores & afflictiones æstimabãt, vti superiùs ex eius epi. 18. lib. 3. declarauimus. Rursus & per Aegyptũ ætate » Origenis, qui in Nu. Ho. 24. testatur, Paulũ & alios Sãctos sese in hostiã » « obtulisse iugulãdos: quod quó nam sensu acceptũ velit, exposuit: Vide, « inquiens, ne fortè sicut Dñs & Saluator noster quasi agnus ad occisio- « nem ductus, & in sacrificiũ altaris oblatus, peccatorũ remisʃionem vni- « uerso præstitit mũdo: ita fortasʃis cæterorum Sanctorum & iustorum sanguis fusus est ad expiandum pro parte aliqua populum. Hanc Origenis doctrinam de expiandis aliqua ex parte populi Christiani per Sanctorũ sanguinem delictis, cùm priscã illam Ecclesiam Catholicam

Sicuti saluare alijs tribuit Scriptura, q̃ Christo, licèt per Christu: ita & pro alijs pœnas pendere atque luere.

Thesaur⁹ opulẽtiss. operũ bonorum in Christi Ecclesia.

Sanctorũ mors etiã quædã est pro populo hostia.

Sanctorũ sanguine peccata populi expiantur Origin.

Cypriani & Tertulliani adeò ætate anno Domini centesimo vsurpasse & familiariter actitasse, sit ex superioribus Cypriani locis perspicere, quid obganniunt aduersarii indulgentiarum doctrinam esse aut nouitiam aut commentitiam? Certè vt de earum vsu legitimo & origine alia atque alia est disputatio, ita in præsens nostro abundè satis est instituto, indulgentiarum fontem digito, quod dicitur, quasi intento indicasse: quem Deo Optimo adiutore in Originū sacrarum libris repurgare, atque in varios riuulos aliquando deriuare aggrediemur.

Ex iis, quæ nunc clarissimis Scripturarum & Scriptorum vetustissimorum testimoniis sunt demonstrata, nimirùm restare plerunq; luendam peccatis remissis pœnam, subeundamque satisfactionis vindictam, quæ non solùm in hac vita ieiuniis, eleemosynis, chameniis, aliisque id genus castigationibus possit euitari, tolli, atque mitigari: verùm etiam post hūc è viuis discessum viuorum precibus, eleemosynis, salutariq; altaris sacrificio solui atque expiari, vt misericordiùs cū eis agatur, quod ab antiquis traditum vniuersa credit, atque obseruat Ecclesia, ait Augustinus Serm.23. de verbis Apostoli, quàm eorum peccata meruerunt, luce meridiana consequitur clariùs, verissimam esse adeoque Apostolicam doctrinam, quę in Catholica Christi Ecclesia de purgatorio, animabusque expiandis obtinet. Quis igitur cæcos quorundam nostri seculi homunculorum non defleat latratus; quibus alii purgatorium latrant figmentum esse Platonicum? Alii nisi huius vitæ esse, non item futuræ? Quod si verum, quorsum Apostoli ipsi mortuorum in Christo memoriam, teste Chrysostomo superiùs allato Homil.3. ad Philip. voluêre accensendam? Quorsum frustrà vniuersa Christi Ecclesia ex obseruatione à Patribus, ait Augustinus, tradita, pro eis salutares fundit preces, salutareque pro eis offert sacrificium? Certè si tātis testibus omni prorsus exceptione maioribus Augustino & Chrysostomo, quos ex maxima testium manu consultò eligimus, fides habenda est (quibus si abrogatur, omnibus facilè abrogetur) ambigere non potest æquus rerum arbiter, Apostolos ipsos purgatorium post hāc quoq; vitam animabus hîc æquo minùs purgatis, atq; pœnarum reatu expiatis superesse reliquum. Ideo enim pro vita hac defunctis orandum tradiderunt, vt à peccatis soluerentur. Ideo, inquam, pro eis salutare sacrificium voluerunt offerendum, quòd expiatis pœnarum reliquiis, misericordiùs cum eis ageretur, quàm eorum peccata commerebantur. Sed hac de re in Eucharistia fusiùs disseruimus. Nunc autē ad Absolutionem est transeundum, vt saluberrimo huic Pœnitentiæ Sacramento sua quasi coronide imposita tandem faciamus finem.

CAPVT LXXIIII.

De absolutione, & vera sit peccatorū remissio, nō autem Euangelii annunciatio.

Extremam Sacramenti Pœnitentiæ partem Absolutionem, quàm fieri potest, paucis absoluemus. Ea igitur Sacramentum istud perficit, quòd priora illa prorsus nulla sunt, nisi hæc vel re ipsa, vel animi saltem voto accesserit, tanquàm operi absoluendo suus colophon, aut physicè

physicè rectiùs, tanquàm materiæ sua forma. Quid enim profuerit vel animo esse contrito, & peccata omnia, quæ mens suggerit sedula, enumerasse, eaque austeris corporis castigationibus emendasse, ni Absolutio accesserit, quæ ligatũ soluat, quæ vincula rumpat, quæ peccatorum dissecet nodos? Quare quíd nam ipsa sit, non fuerit cognitu arduum ex
Matth. 18. verbis Domini Solis luce clarioribus percipere. Quod enim apud Mat
Ioh. 20. thæum dicit: Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. Alibi: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. In tanta verborum luce etiam meridiana clariore nihil piget, nec pudet aduersarios verissimæ doctrinæ Catholicę obscuras nouorum figmentorum tenebras obfundere. Sed hîc sanè, quod vetus habet prouerbium, Nodum in scirpo. Volunt enim Absolutionem non esse aliud, atq; Euangelii annunciationem de remissis peccatis: non igitur referre, quís nam, vir an mulier, quóue dicatur animo, serió ne án ioco, atque perludicrum. Multa hîc peccant aduersarii, quæ si ad viuum resecarentur, iustũ possent libellum explere. Verùm nos nunc temporis silentio prætereũtes, quæ tam ad ordinis Hierarchici sacrilegam pertinent violationem, quàm quæ ad impiam Apostolicę potestatis prophanationem, ea modò persequemur, quæ ad rem præsentem in primis faciunt. Absolutionem itaq; non esse Euangelii annunciationem, quis adeò fuerit absur- Quòd Absolutio nõ est Euangelij annunciatio.
Actu. 2. dus, quis non videat, cui in mentem venit prima illa Petri concio: Baptizetur vnusquisq; vestrũ, & accipietis remissionẽ peccatorum? Istud enim Euangelium Iudæi corde compuncti credebãt, nondum tamen remissionem peccatorum consequebãtur, sed Baptismo fuit opus adhibito. Quare multò magis illa Absolutio, quæ Sacramẽti Pœnitentiæ est propria, non contingit mera Euangelii annunciatione. Quasi verò in sola hominis peccato obstricti voluntate atq; fide hæc sit collocata. Sanè, inquias: est enim executio alieni beneficii, quod Christus mandauit ministris exequendum. Est quidem alieni beneficii executio, sed qualis est prætoris, qui Imperatoris loco litigatoribus ius dicit, qui citra causæ cognitionem nõ potest nisi stultissimè iuxtà atque nepharié, vel hunc absoluere, vel illum damnare. Atqui non est iudicium, inquit Philippus in Apologia Augustana. Christus enim dedit mandatum remittendi peccata. Sanè dedit, verùm & retinendi addidit, quare vtriusque mandati vsus sicut tolli non potest, ita nec alteruter. Verùm hac de re suprà diximus fusiùs. Hac igitur in quæstione quid homi-
Ioh. 20. nes audimus, quin ipsum Dominum audiamus: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt. In adeò perspicua clarissimorum verborum sententia nullus potest latere ambigui scrupulus, qui vel leuem pariat suspiciunculam, án Apostolis data sit his verbis ligandorum simul & soluendorum peccatorum potestas, nec ne: quam veritatis lucem vniuersus Orthodoxorum Patrum chorus & agnouit, & posteris manifestiùs prodidit,

quàm

quàm vt de ea quisquam Christianorum citra vesanię suspicionem adubitet: quorum testimonia partim à nobis suprà sunt allata, partim, ne prolixitas tædium pareret, consultò prætermissa.

Cùm igitur hæc Absolutio non nisi Apostolis eorumque successoribus ex æquo cum peccatorum ligatione à Christo Domino sit tradita, viderint qui illam vel mulierculis, vel infantibus adeò tribuũt, án apud cordatos hominis sani nomen tueri queant. Cæterùm quia confessio hæc, de qua agimus, Sacramentalis absolutionem respicit, sicut non potest illa sine hac assequi quod captat, neque hæc sine illa efficere, quod valet: ita sicuti confessio illa non fit legitimè, nisi Sacerdoti, qui Dei loco sit iudex: sic absolutio hæc Euangelica nisi à Sacerdote per Apostolos hanc iudiciariam potestatem consecuto non potest pronunciari. Iam illa quæstio olim inter Scholasticos agitata, án Sacerdos ostendat potiùs peccata esse remissa, quàm verè remittat, atque absoluat, quia præsentis non est instituti, in suum est locum reiicienda. Quò igitur Absolutio saluberrimum Pœnitentiæ Sacramẽtum absoluat, ea accipienda est, quæ sententiam habeat Sacerdotis in Dei vicem absoluentis, quæ illa verborum formula est comprehensa: Ego te absoluo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Hoc igitur piis Lectoribus imprecati finem facimus, vt quotquot mecũ (qui vt oĩm notarum reus, ita nulli rei nisi Pœnitẽtiæ natus) illo salutis pridem in Baptismo perceptæ portu excidimus, arrepta hac altera salutis quasi tabula Pœnitentia, vero cordis dolore, fida commissorum confessione atq; detestatione compacta, per procellosum, quod superest vitæ gemituum scopulis asperæ & lachrymarum vndis perfusæ mare, ad salutiferam indubiæ salutis illam, quasi pharum, absolutionem, quæ ab omni prorsus delictorũ nexu absoluat, contendamus; quod haud dubiè continget, si dum hora est de somno surgere, à peccatis excitati, læthalibus animorum vulneribus saluberrimum Pœnitentiæ Sacramentalis remedium adhibentes, ad thronum gratiæ Christi Iesu cum fiducia properantes, nobis misericordiam supplicemus, quam inueniamus ad auxilium opportunum.

CAPVT LXXV. De Sacramento Ordinis.

QVæ iam supersunt pertractanda tria reliqua Sacramenta, sicuti habent controuersiæ minus atq; superiora quatuor: ita minus quoque habent negotii, neque explicatus requirunt ita profusos aut prolixos. Restrictè igitur, quãtùm per instituti nostri rationem licet, ea persequemur. Quo autem ordine ad illa accedamus tractanda, haud ita magni retulerit, cùm ea varii varię collocent. Qui enim Sacramentorum vsum considerãt, extremam vnctionem superioribus proximam ponunt, quòd eius vsus in omne Christianorum genus siue Laicorum siue Clericorum pateat: Contrà, qui eam ad vitæ extremum adhiberi animaduertunt, extremum ei quoque locum dare non dubitãt. Huius & nos rationẽ habentes, primùm de Ordinis Sacramento disseremus,

Quo ordine reliqua persequenda Sacramenta.

quibus

quibus nam gradibus constet,& perficiatur,tum ad Matrimonium erit accedendum. Extremam denique vnctionem extremo loco sumemus pertractandam, vt ea libri huius finem occupans, fatigatum de longa lectione pii lectoris animum diuina sua vi atq; efficacia, quam moribundis maximo adfert cum solatio,recreatum ad id, quod superest legendum,transmittamus alacriorem.

Quod igitur ad Ordinis Sacramentum attinet, initiò explicatis eius synonymis, veri nominis esse Sacramentum docebimus: Deinde quibus quasi gradibus ad Sacerdotalis honoris culmen ascendatur, quàm fieri potest, breuiter perstringemus. Posteà verò de singulorum aut graduum, aut ordinum, τῶν ἱερῶν ταγμάτων functione legitima erit disserendum. De vero etiam inter ipsos discrimine, quòd sicuti Sacerdotes aliud gerunt officium à Diaconibus, & Episcopis sunt inferiores: ita Episcopi vniuersi, vni Christi Iesu Vicario Diui Petri successori Romano Pontifici, tanquàm omnis Christiani gregis Pastori sunt subiecti.

Qua methodo Sacramentũ Ordinis pertractandum.

Omne Christi regnum hoc in exilio à Domino dum peregrinatur: in duos distribuitur ordines, In Laicorum scilicet populum,& Clericorum: Illos quasi ciuitatis Dei plebem habens: hos quasi patricium genus, penes quod gubernandi populi est potestas. Hoc Ecclesiæ Christianæ discrimen cùm Solis luce clariùs ex literis sacris sit manifestum, superuacaneum fuerit, hac in re comprobanda eruditionis copiam ostentare. Sed cùm quosdã istius seculi homines malè habeat, Cleri nomẽ soli Ecclesiastico tribui ordini, quasi reliquorum iniuriam habeat coniunctam, quòd appellentur Laici, ea priùs calumnia est repellenda, quàm ad gradus Ecclesiasticorum collocandos accedamus. Quemadmodum in illo Christiani corporis membro, quod Ecclesiasticum dicitur, Clerus, aut Sacerdotale, semper ab sui vsque exordio quidam extitêre dignitatis atque præstantiæ gradus: ita in altero, quod Laicorum dicitur, seculare, & populare, nullus est inter ipsos ordo, nisi qualis est ouium in caulis. Quanquàm nõ nescimus fuisse olim quosdam Christiani huius gregis ductores, qui à perfectioris sanctimoniæ studio dicebantur vel Therapentæ, vel Monachi, vel etiam aliis fortè nominibus. Qui omnes sicuti erant ordinis Laici, ita vnà cum reliquis templi choro, quem dicimus, erant exclusi, quemadmodum liquet ex Dionysio Areopagita, epistola ad Demophilũ: Therapentis igitur, siue iidem cum Monachis fuerint, siue secùs, chori ingressus cura illic fuit mandata, sicuti ostiariis forũ templi, ne quis Laicorum temerè ad sacra vel conspicienda, vel contrectanda irrumperet, vti est apud Dionysium epistola nunc commemorata. In vetustis etiam templorum structuris hoc ipsum est agnoscere: vbi in eam formam extructi conspiciuntur chori, vt Laicis vel per cancellos, vel per ipsos etiam muros humiliùs subductos aspicere quidẽ liceat, quid nam publicè ibi geratur, ingredi

O's Christi Ecclesia duos in ordines distributa.

Laicos verè recte à Clero distingui.

Monachi olim oẽs erat Laici.

autem non permittatur. Quod tanta olim cum diligentia fuit obseruatum, vt in Ecclesiis, vbi præfuissent Episcopi Ecclesiasticæ disciplinæ obseruatores seueri, ne ipsis quidem Imperatoribus in Clericorum statione atque choro locus non concedebatur. Sic Diuus Ambrosius Episcopi nomine, si quis vnquàm alius multò sanè dignissimus, Theodosium illum magnum, vbi oblationem cum lachrymis ad « altare ex more attulisset, choro excedere iussit: Purpura, inquiens, Im« peratorem facit, non Sacerdotem. Qua libertatis verè Christianæ voce admonitus, non modò tunc temporis sese in suam Laicorum classem recepit: verùmetiam pòst Constantinopoli eam nunquàm est prætergressus, ne ab Episcopo quidem Constantinopolitano Necta« rio, vt in chorum ascenderet, inuitatus, didici ab Ambrosio, respon« dens, quód nam sit inter Sacerdotes & Imperatores discrimen. Quòd si hanc nostri temporis videat Theodosius Sacerdotalis loci prophanationem, in quàm asperą illum credas exarsurum reprehensionis verba? Sed hoc fortassis tanta in Ecclesiasticorum Canonum proculcatione, immanique iuxtà ac intolerabili prophanatione videbitur leuius, quàm commemoretur fusiùs: certè leue videatur ei, quem nullus collapsæ, adeoque prophanatæ disciplinæ Ecclesiasticæ tangit sensus: sed illud fortassis videbitur iusta reprehensione dignius, quòd mysteriorum, quæ in altari peraguntur, intuitus omnibus etiam prophanissimis, sit promiscuus. Hæc enim olim non toti Clero, nedum Laicis erant conspicua, sed iis duntaxat, qui cum Episcopo vel Sacerdote in illius locum sacris operabatur circum altare obpansis vndique cortinis circumuelatum obuersabantur, quod ex Diui Chrysostomi liturgia in promptu est agnoscere. Quod posteaquàm negligentiâ est sublatum, nec nisi tenuem antiquæ illius disciplinæ vmbram in Ecclesiis minùs deformatis, quæ cortinas altaribus vtrinque expandunt, sed non, vti oportebat, obpandunt, sit videre, ad reliqua instaurandæ Ecclesiæ capita pertinet, de quibus in præsens non est dicendi locus.

Vide hist. trip. lib. 9. cap. 30.

Altare olim cortinis circundabatur.

Hisce igitur duabus rebus, templi choro, inquam, & cortinis altari obpansis, tanquàm veteris disciplinæ vestigiis illius admonemur discriminis, quod fuit antiquitùs inter duas Ecclesiæ Christi partes, aut veriùs membra, inter populũ dico Laicum, & ordinẽ Hierarchicũ, siue Ecclesiasticum: quæ duo corporis Christi membra vt vnum cum suo capite Christo efficiunt corpus: ita, etsi pleraque habeant nomina cõmunia, vti gẽs sancta, populus acquisitionis, regale Sacerdotium & similia: tamen quædam sunt ita alterius partis propria, vt ad alteram nõ pertineant: qualia sunt Clerus, Sacerdotium, ordo Hierarchicus, Ecclesiastici, & id genus similia. Rursum Laici, & populus Christianus, seculares, & id genꝰ reliqua. De sacerdotio istud demõstrabitur suo cõuenientiùs in loco, nũc de Cleri nomine aptiùs disseramus: quod vt inuidiã

Inuidiosa Caluin. in Clericos calumnia.

Sacerdotibus

Sacerdotibus faciant, aduersarii cõfingunt istud nominis Clericos sibi arrogasse cũ Laicorum iniuria, perinde quasi sint ipsi Dei sors potiùs, quàm Laici. Vellem equidem alud nomen, inquit Caluinus Institut. cap.8. magis proprium illis inditum fuisse. Hæc enim Clericorum appellatio ex errore, vel certè praua affectione nata est, cùm tota Ecclesia Clerus, hoc est, hæreditas Domini à Petro dicatur. Certè tua ista Calui ne in Clericos maligna affectio ex ignoratæ Clericorum originis errore nascitur. Qui namque olim in Clericorum allegebãtur consortium, spretis huius mũdi opibus, contemptis facultatibus, distributis in pauperum vsus patrimoniis, vel locupletissimis, pauperes in pauperrimũ transibant pauperis Christi Iesu contubernium. Huius rei fidem certissimam faciat vnus Cyprianus, qui vt Pontius eius Diaconus, atque D. Nazianzenus in illius vita testantur, amplissimas opes, cùm genere esset patricio apud Carthaginenses, egenis dispartitus, in Clericorum egenus admittebatur collegium.

Inuidiosa Caluini in Clericos calumnia

Clericorũ origo.

Posset hæc res exemplis pluribus illustrari, quæ cùm sunt passim in historiis obuia, & ex D. Hieronymo in vulgus nota, nolumus esse frustrà copiosi. Neq; vlli dubium fieri potest, qui ex sacris Canonibus mores primitiuæ Ecclesiæ vel primis, quod aiunt, labris degustarunt. Liquet enim illinc Clericos in vniuersum omnes Episcopi (qui verè fuit Ecclesiæ Oeconomus, vti Paulus appellat, atque eleemosynarum Parochus & distributor) dispensatione atque communicatione ali, nutriri, atque vestiri solitos. Quæ distribuendi in Clericos piorum oblationes ratio, cùm sit quorũdam improbitate, ne auaritia dicatur, quam Synodi aliquot castigare nitebantur, sublata, atque pro tota Ecclesiasticarum rerum possessione quarta dũtaxat portio illis relicta, iam non tam auaritia, quàm insana illa prodigalitas esset refrenãda, qua piorum eleemosynas haud aliter passim nec meritorũ, nec hominum ratione habita effundunt, quàm si bona essent vel feudi vel patrimonii. Imò vt verum citra offensam dicere liceat, haud aliter dilapidãtur, quàm si ad profundendum, helluandum, abliguriendum, & semel deuorandum Ecclesiæ Christi relicta piorum patrimonia constituerentur: quod exemplis quotidianis notissimum magis suppliciis apud Dei misericordiam eget deprecationis, quàm fusioris commemorationis. Videmus enim, prò Deum immortalem, quid bona patiantur Ecclesiastica, non à viuis modò, sed & à mortuis, si superis placet, per testamenta. Quasi verò bona illa ex piis maiorum nostrorum eleemosynis, sudoribusq; collecta, quæ Episcopis in suam cessêre portionẽ multò amplissimam (hîc enim de aliarum portionum ęqualitate, aut obliterata possessione nihil dicimus) alterius sint post illã in quatuor partes distributionem aut rationis, aut naturæ, quàm fuêre anteà. Verùm hac de re alibi opportunior erit aliquando, speramus Deo propitio, querulandi locus. Cùm igitur illi (vt ex diuerticulo ad propositum redeat oratio) qui in

Vide apud Gratianũ, 12.q.1.

Tit.1.

Clerici olim omnes pauperes de Ecclesię eleemosynis victitantes.

Insana bonorum Ecclesiasticorũ hodie profusio & dilapidatio.

Clerici cur verè dicti.

Clericorum allegebantur contubernium, inopes ex opulentis ad pauperem seipsi transferrent Christi familiam, illum sibi pro terrena hæreditate præoptantes in Clerum, id est, sortem & hæreditatem, án non optimo merito Clericorum nomen sibi inuenêre? Non igitur Ecclesiasticis hominibus hanc Cleri appellationem error peperit, aut praua affectio mutuauit: sed ipsa terrenæ huius hæreditatis cum illa cælesti, quæ Christus est, commutatio commodauit. Quanquàm igitur Cleri nomen, quia & appellatiuum est, ad omnem pertineat, sensu quodam Christi populum, vti Psalmo septuagesimo septimo: Si dormiatis inter medios Cleros: vsu tamen Ecclesiastico, vt Diaconus, Papa, Presbiter, & alia sexcenta, ab ipsis adeò Apostolorum temporibus alteri tantùm corporis Christi parti, quæ Ecclesiastica dicitur, fuit attributum: sicuti & gregis nomen omnes complectitur in vniuersum Christianos, si pastorem Christum respiciat: alteram verò Christiani populi partem, si Episcopum, aut Parochum. Sicut igitur gregis nomen propriè populo tribuitur: ita & Cleri appellatio in eos, qui in illorum verorum olim Clericorum locum hodie nostro plerique omnes nomine indigni succedimus, propriè conuenit, sicuti & ipso Apostolorum seculo. Non enim Diuus Petrus totam Ecclesiam Clerum appellat, vti suspicatur Caluinus, nullo veteris commentarii testimonio subnixus: sed eam corporis Christi partem, quæ & hodie Cleri nomen

Clerum Petrus vocat Ecclesiasticos.

obtinet. Clerum enim hoc loco, teste Oecumenio, sacrum appellat 1. Pet. 5 cœtū, quemadmodū & hodie, inquit, & nos etiā appellamus. Sicuti ergo iubet D. Petrus Presbyteros, id est, Episcopos, gregis vniuersi esse typos atque formam, ad quam populus suos mores Christiano nomine dignos conformet: ita vt Cleris non dominentur, neque in suos collegas regio more sint imperiosi, præcipit. Hunc in sensum prisca
" Clerum intellexit Ecclesia. An esse sibi cum Christo videtur, ait Diuus
" Cyprianus de Simplicitate Prælat. qui aduersus Christi Sacerdotes facit, qui se à Cleri eius, vel plebis societate secernit? sic apud alios persæpè. Sed nunc locus est, vt Clericorum munia atque functiones, vetustasque inter ipsos distinctiones persequamur, quod post explicata huius Sacramenti synonyma, & vbi Ordini suum inter Sacramenta locum vindicauerimus, aggrediendum erit. Quod hodie Ordinis dici

Synonyma Ordo, ordinatio Sacerdotium.

tur Sacramentum, Augustini seculo erat Ordinationis, sicuti & ante & post eius ætatem Sacerdotii nomen habuit apud Latinos quidem, apud Græcos verò τῆς ἱερωσύνης, & aliquando τῆς ἱεραρχίας sacri ptincipatus.

Ordo cur huic Sacramento contigerit nomen.

Ex variis istis Sacramenti huius appellationibus palàm fieri potest, ipsum Ordinis nomenclaturam obtinuisse, non tam quòd politiam quandam efficiat Ecclesiasticam, quàm quòd Clericos in suas quemque classes redigat, atque ordines collocet: ne Ecclesia, quæ dum à Domino peregrinatur, hic militans in aciei speciem ordinata, suis

vnquàm destituatur ministris, qui fortium in morem militum, quod ad totius exercitus salutem faciat, sedulò curare ament, non pugnando tantùm, sed & excubias vigilanter custodiendo, ne hostes adeò infestè, adeò in illius necē pertinaciter coniurati, cladē vllam immanem incuriis, stertentibus, atq; pręsenti semper periculo expositis inferant.

Ordo Clericosi statione quasi collocat excubitores castrorum Dei.

Cæterùm quod inter Laicos matrimonii efficit Sacramentum, vt perpetuum sit quoddam populi Christiani veluti seminarium, hoc per Ordinis Sacramentū inter Clericos geritur, vt perpetua quædam virginea ministrorum Ecclesiæ Christi soboles oboriatur, gignatur, & educatur. Non minùs enim ministri Ecclesiæ suæ à Christo electi hac corporis istius tabe pessundati emoriuntur, quàm ille populus primùm à Christo, eiusque Apostolis, vt ipse esset Ecclesia, vocatus. Proinde cùm vtrinque certus impendeat Ecclesiæ Christi interitus, si vel Clericorum genus, vel Laicorum populus semel intereat, Spiritui sancto Ecclesiæ Magistro placuit, talem in sua republica instituere politiam atque gubernandi rationem, qualem & prudentia humana in regnorum administratione animaduertit necessariam. Quemadmodum igitur non vt quisque natus est, ita continuò est aut consul, aut prætor, aut alius quispiam magistratus: ita nec vt quisquam in Christo est renatus, simul est in Christi regno aut Clericus, aut Diaconus, aut Sacerdos. Vt enim illic electio accedat oportet, atque publica ordinatio: ita & hìc oportere, nemo ita absurdus est, qui non videat. Quod cùm aduersarii ipsa rerum necessitate coacti comprobant, non est, quòd hac in re statuenda laboremus. Verùm quia inane Ordinationis nomen retinent, quàm aut Principibus adulantes asscribunt, aut suis Symmistis ea non dotatis hallucinantes tribuunt, agè demonstremus, eam apud Catholicos semper ab ipsa Apostolorū vsque ætate veri nominis creditam esse Sacramentum.

CAPVT LXXVI. Ordinationem Ecclesiasticā semper Sacramentū habitam.

NVlli dubium fieri potest, quin ea omnia, quæ Christus Dominus in terris agens gesserit, ad suarum ouicularum salutem promouendam & perficiendam fuēre instituta, atque peracta. Siquidem à Sapientia illa cælestium thronorum paredro atque assessore aut stultè, aut temerè geri potuit nihil. Quod vt in iis, quæ ante salutiferam eius mortem vel dicta sunt, vel facta, sanctissimo cum studio animaduertútur: ita in iis, quæ diebus illis quadraginta in vitam à mortuis reuocatus de regno Dei loquens egit, singulari pietatis diligentia obseruantur. Proinde à miraculo non est alienum, quod ipso augustissimæ in vitam resurrectionis die, simul atque Apostolos creasset, suum in locum Apostolos, siue pacis nostræ atque reconciliationis cum Deo Patre iam mundo impetratæ nuncios, continuò in illos inflans: Accipite Spiritum sanctum, ait, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vbi sedulus gestorum Christi perscrutator miratur meritò, ecquid sibi hęc

Act. 1.

Die Paschæ Christus Apostolos facit nostræ recōciliationis nūcios.

Ioh. 20.

Chri-

Quid sibi velit, quod Christus in Apostolos inflat, antequam eis potestatem dat ligandi, aut soluendi.

Christi in Apostolos velit inflatio? quæ haud dubium maximè cuiuspiam rei fuit Symbolum. Cùm enim Christus rectè Adam secundus à D. Paulo dictus, illius fuerit Adam primi antitypon, sicuti ille in animam factus erat Dei spiraculo viuentem: ita Christus, Deo vitam immortalem per resurrectionis vim aspirante, in animam viuificãtem: quam cùm non posit instaurando generi humano impartiri, nisi depulsa mortis, quę in omnes semel Adę illius primi posteros imperium posidet, causa, hoc est, peccato deleto atque abolito, rectè priùs Apostolis nouæ noui per Christum creati mundi sobolis autoribus atque Patribus Spiritum illum viuificãtem afflauit, quàm tollendorum peccatorum potestatem communicauit. Quam ergo hic Apostoli à Christo ordinati Presbyteri, siue peccatorum vel soluendorum vel ligandorum administri, accepêre Spiritus sancti potestatem, eandem prorsus & ii ad vnum omnes sunt consecuti, & consequuntur etiamnùm hodie, qui aut ab ipsis illis Apostolis, aut illorum successoribus ad illud ministerii ordinatis eandem accepêre peccatorum remittendorum potestatem. Hunc in modum D. Paulus per manuum impositionẽ Act. 13. ordinatus Titum atque Timotheum ordinauit Presbyteros, qui tantam hac Paulina ordinatione cælestium charismatum atq; donorum Spiritus adepti sunt copiam, vt iis freti, suum ministerium sanè quàm arduum possent & suo nomini congruenter, & Deo dignè exequi. Quod enim de Timotheo testatur Paulus: Moneo te, inquiens, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum, 2. Timoth. 1. Rursum 1. Timoth. 4. idipsum & de Tito, aliisque in vniuersum omnibus à Paulo, aliisque ordinatis non potest non intelligi. Si ergo præter peccatorum remittendorum potestatem creati ab Apostolis Presbyteri copiosam accipiebant manuum impositione Spiritus sancti gratiam, fieri non potest, quin illud ordinationis symbolum, atque manuum impositio in creandis Presbyteris sit credita ab ipsis Apostolis adeò veri nominis Sacramentum. Nempe Apostolus Paulus gratiam atque Dei donum accepisse testatur Timotheum, ὅ ἐστι ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου, quod est in te, inquiens, per impositionem manuum mearum (quod non de alia manuum impositione intelligatur, quàm quæ in presbyterio, admonet prioris ad illum epistolę locus: Cũ impositione manuum Presbyterii, id est, totius Presbyterorum collegii, qui vti & hodie apud Augustanos, aliosque nonnullos, vnà cum Episcopo manus ordinandis imponebant) idipsum haud dubiè & de Tito & de aliis affirmaturus, si ita tulisset occasio. Iam quis adeò absurdus sit, qui Episcopis per alios Apostolos ordinatis minùs gratiarum contigisse asserat, quàm qui à D. Paulo? Cùm igitur eandem per exterius illud visibile signum Deus donauerit Spiritus sancti gratiam, erat sanè proprii nominis Sacramentum. Porrò ne quis hîc frigida distinctiuncula elabendum putet, aliud sentiendum esse de Apostolis Presbyteros

1. Cor. 15. — *Psalm. 41.* — *Sic D. Eusebius apud Nicephorum, quem lib. 1. ca. 4. recitauimus.* — *2. Tim. 1.* — *1. Tim. 4.*

Gratiã fuisse ordinatis datã per Sacramentum Ordinis Apostolorũ ætate.

Collegiũ Presbyterorũ olim vti & hodie Augustæ, imponebat manus ordinandis.

byteros

byteros ordinantibus, aliud de illorum successoribus, quasi hi quàm illi minus contulerint gratiarum Spiritus sancti, etiam atque etiam cogitandum est, ipsum D. Paulum inter illos decem Apostolos, quos Christus suo afflabat Spiritu, non interfuisse: sed per illorum manus impositionem factum fuisse gratiarum istarum Spiritus sancti participem, Actor. 13. sicuti & gratiarum Baptismi, Acto. 9. Quòd igitur Apostolorum successores atque propagandæ Christi Ecclesiæ socii ordinatis à se Presbyteris Ecclesiarum rectoribus conferebant gratiarum cælestium flumen, hoc perpetuo quodã fluxu continua Episcoporum successione in vniuersos Catholicæ Ecclesiæ deriuatum est Presbyteros, etsi non illa exundatiori charismatum copia. Quæ res locupletissimis Scriptorum veterum confirmanda est testimoniis.

D. Augustinus locum illum Iohannis 20. pertractans: Inspiratio hæc, inquit, lib. 4. veteris & noui testamenti cap. 93. gratia quædam est, quæ per Traditionem infunditur ordinatis, per quam commendatiores habeantur: vnde Apostolus dicit ad Timotheum, Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per impositionẽ manuum presbyterii. Semel ergo fieri oportuit, vt deceterò traditio ista non sine dono Spiritus sancti esse credatur. Sicut enim in Saluatore forma data est visibiliter, vt post Baptismum Spiritus sanctus credentibus decæterò inuisibiliter dari non ambigeretur: ita & in supradicta causa forma data est in principio, vt ex eo Traditioni Ecclesiasticę Spiritus sanctus infusus credatur. Rursum aduersus Permenianũ de Baptismo apud Donatistas malè iterato disputans, perperàm Baptismum ab illis iterari docet, qui Ordinationem non repetunt. Vtrumque enim Sacramentum est, inquit libr. 2. capit. 13. & quadam consecratione vtrumque homini datur: illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur: ideoque in Catholica vtrumque non iterare licet. Et paulò pòst: Cùm hoc expedire videatur Ecclesiæ, vt Præpositi eorum (Donatistarum) venientes ad Catholicam societatem, honores suos ibi non administrent: non eis tamen ipsa Ordinationis Sacramenta detrahuntur, sed manent super eos: Ideoque non eis in populo manus imponitur, ne non homini, sed ipsi Sacramento fiat iniuria. Sic & de bono coniugali capite 24. quòd in ordinatis manet Sacramentum Ordinationis, etsi aliqua culpa quisquam ab officio remoueatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quàmuis ad iudicium permanebit. Diuus quoque Cyprianus inter alia Ecclesiæ Christianæ Sacramenta, & sacros recenset ordines. Cùm enim Sermo de pedum ablutione dixisset. Docetur Petrus, quæ sit Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas, per quandam subiecit distributionẽ: Nam Baptismũ inquiens, repeti, Ecclesiasticę prohibẽt regulę. Nemo sacros ordines semel datos iterũ renouat: & quæ sequũtur alibi cõmemorata. Similiter & D. Leo Magn' ordines sacros à ieiunis & dandos & accipiẽdos ex Apostolica docet doctrina.

Ordinẽm veri noui esse Sacramentũ docet Augu.

D. Cyp. Ordinem docet Sacramentum.

Vt in-

D. Leo illis suffragatur. Vt intelligamus, inquit epistola 79. ad Dio. Alex. quantum & dantium „ & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis Sa-„ cramentum negligenter videatur impletum. Quibus testimoniis mul-„ tò clarissimis etsi luce meridiana clariùs sit comprobatum, Ordinationem ministrorum Ecclesię apud Catholicos semper ab Apostolorum vsq; seculo inter Sacramenta fuisse habitam, quod & Concilii Florentini decreto, si opus sit, confirmetur, quod & materiam & formam huius Sacramenti luculenter explicata dedit: vnum tamen ex postremis Philippi Melan. Locis communibus est adiiciendum, quo & suum Euangelium adeò variè libellis in orbem effusum subuertit, & Symmistarum doctrinam, quę vel duo tantùm, vel summum tria fingit Sacramenta, conuellit. Cùm enim suam de dogmatibus in controuersia positis doctrinam aliquot partibus sibi putasset recudendam in Locis cōmunibus anno 52. editis, quod pridem orbi pro Euangelio venditarat, Philip. Melan. palinodia canēs, docet nūc ordinationē esse Sacramentū.

„ nunc Manicheorū appellat insaniam, putà liberi arbitrii necessitatem,
„ strenuè olim defensam. Rursus hîc tria cùm prædicat esse Sacramenta,
„ quæ in aliis editionibus duo tantùm in Euangelio agnoscebat: Mihi
„ maximè placet, ait, etiam addi Ordinationem, vt vocāt, id est, vocatio-
„ nem ad ministerium Euangelii, & publicam eius vocationis approba-
„ tionem: quia hæc omnia mandato Euangelii pręcipiuntur, vt ad Titū,
„ Constitue Presbyteros, vt iussi. Et est addita promissio omnium maxi-
„ ma & dignissima cognitione, quæ testatur, Deum verè efficacem esse
„ per ministerium eorū, qui voce Ecclesiæ electi sunt, vt testatur dictum
„ vniuersale de Apostolis, & omnibus sonantibus verbum traditum per

Insulsa Melanch. Scripturarum farrago. Apostolos, Euangelium est potentia Dei ad salutem omni crēdenti. Et Christus Ioh. 18. Rogo non pro eis tantùm. Et, Quorū remiseritis peccata, &c. &, Ego sum vitis, vos palmites, &c. Quæ cum aliis Scripturarum sententiæ vt sunt sine iudicio congestæ, ita maximam hominis apud Symmistas produnt stultitiam, quod illo ad Romanos dicto, vti ait, vniuersali, Euangelium est potentia Dei ad salutem omni credenti, nouum conatur excoquere Sacramentum, quod inde suam colligat vim. Si enim Euangelium est potentia Dei, nihil refert, à quónam populis annuncietur, an eius vocatio publica sit, an priuata: Rursum si hoc verum est, nō iam ministri Ordinatio, siue ad ministerium Euangelii vocatio erit Sacramentum, sed ipsum Euangelium atq; doctrinæ Euangelicæ vox, quæ fidei habet seminarium.

CAPVT LXXVII. De gradibus Clericorum.

Sed hæc missa facientes, ipsos nunc gradus constituamus, quibus ad Sacerdotii dignitatem ascenditur. Vbi quis ex Laicorum grege ad Ecclesiasticorum ordinem meditabatur transitum, in ipso veluti ostio creabatur Clericus, quòd in posterum non huius mundi transeuntis simul & pereuntis opes, sed Deum Optimū sibi quæreret sortem, contemptoque patrimonio cælestem pauperis Christi ambiret hæreditatem, sicuti fusiùs paulò antè docuimus. Quod & hodie, qui creantur Clerici cur.

Clerici

Clerici verbis quidem haud ſanè obſcuris profitentur: Dominus, inquiunt, pars hæreditatis meæ, &c. in cuius rei teſtimonium Epiſcopus illis capillitium (quod huius ſeculi quidā priſcis fuit ornatus, cùm aut in gradus fracto, aut calamiſtrato, aut cirrato mundus gloriabatur cincinno) accidit, atq; in coronulam verticē monet radendum. Cæterùm quòd in coronam crinis radatur, quia nunc ab aduerſariis luditur & ridetur, vera eius rei origo nobis eſt eruenda, atq; ab iſtorum ſannis vindicanda. In præſentiarū verò parùm nos habet ſolicitos, vtrùm ad myſterium pertineat, nec ne, de quo alibi opportuniùs, modò Apoſtolicam habere oſtendatur imitationem.

Corona Clericorū ab Apoſtolis deriuata.

Quòd igitur Clericorū Ordo capillitio vtatur certa lege attonſo, ex Apoſtolorū exemplo D. Germanus ille Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus in hiſtoria ſua teſtatur Eccleſiaſtica, ſiue myſtica Theoria: Gemina, inquit, in Sacerdotis capite circūfuſa corona ex capillorum figura, εἰκονίζει τὴν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου τιμίαν κάραν, ἣν ἐν τῷ τοῦ χριστοῦ καὶ διδασκάλου κηρύγματι ἀποσταλεὶς ἐκαρείσατο παρὰ τῶν ἀπειθούντων τῷ λόγῳ, ὡς ἐμπαιζόμενος ὑπ' αὐτῶν, ſignificat venerandū Apoſtoli Petri caput, quòd illi Chriſtū Dn̄m prædicanti deraſum fuit ab iis, qui Euangelio nō crediderunt ludibrii cauſa, cui Chriſtus benedixit, & contumeliā vertit in honorem, ludibriumq; in gloriā. Huic D. Germani ſententiæ mirificè ſuffragatur venerādus Coelfridus Ingrinenſis in Anglia olim ad Tinam fluuium Abbas, qui Naitano Dictorū in Septentrionali Anglia Regi ante annos circiter 800. ſcripſit in hæc verba, quę V. Beda illius fideliſſim⁹ collega cōmemorat li. 5. Eccl. hiſt. Angl. ca. 22. Verū, inquit, his de Paſcha ſuccinctè, vt petiſtis, ſtrictimq; cōmemoratis, tonſurā quoq; (de qua pariter vobis literas fieri voluiſtis) hortor, vt Eccleſiaſticam & Chriſtianæ fidei congruam habere curetis. Et quidem ſcimus, quia neq; Apoſtoli omnes vno eodemque ſint modo attonſi, neque nunc Eccleſia Catholica ſicut vna fide, ſpe, & charitate in Deum conſentit: ita & iam vna atque indiſſimili totum per orbem tonſuræ ſibi forma congruit. Et poſt pauca: Verùm ſi profiteri nobis liberum eſt, quia tonſuræ diſcrimen non noceat, quibus pura in Deum fides, & charitas in proximum ſincera eſt, maximè cùm nunquàm Patribus Catholicis ſicut de Paſchæ vel fidei diuerſitate conflictus, ita etiam de tonſuræ differētia legatur aliqua fuiſſe cōtrouerſia. Inter omnes tamē, quas vel in Eccleſia vel in vniuerſo hominum genere reperimus tonſuras, nullam magis ſequendam nobis amplectendamq; iure dixerim ea, quàm in capite ſuo geſtabat ille, cui ſe confitenti Dominus ait: Tu es Petrus, &c. Nullam verè magis abominandam, deteſtandamque meritò cunctis fidelibus crediderim ea, quàm habebat ille, cui gratiam Spiritus ſancti comparare volēti, dicit idem Petrus: Pecunia tua tecum ſit, &c. Neq; verò ob id tantùm in coronā attondimur, quia Petrus ita attonſus eſt: ſed quia Petrus in memoriam Dominicę paſsionis ita attonſus eſt, idcirco & nos, qui per eandē

" pafsionē saluari desideramus,ipsius pafsionis signū in vertice, summa
" videlicet corporis nostri parte,gestamus.Sicut enim oīs Ecclesia,quę per
Verus atq; christian' ceremoni aruui vius
mortē sui viuificatoris Ecclesia facta est,signū sanctæ crucis eius in frō
te portare cōsueuit,vt crebrò vexilli huius munimine à malignorū Spi
" rituū defendatur incursib',crebra huius admonitione doceat,se quoq;
" carnē suam cū vitiis & concupiscētiis crucifigere deberei ita etiā opor-
" tet eos,qui vel monachi votū, vel gradū clericatus habētes, arctioribus
Ad hūc ferè modū & D. Germanus Archiepisco p' Consta t'n in sua mystica theoria dudum recitata.
se necesse habent pro Dño continētiæ frenis astringere. Formā quoq;
coronæ,quā ipse in pafsione sua spineā portauit in capite, vt spinas ac
tribulos peccatorū nostrorū portaret,id est,exportaret,& auferret à no
bis,suo quęq; in capite per tonsurā prę̄ferre. Vt se etiā irrisiones & op-
probria pro illo libēter ac prōpto animo sufferre ipso etiā frontispicio
doceant.Vt coronā vitæ,quā repromisit Deus diligētibus se,se semper
expectare,proq; huius perceptione & aduersa se mūdi & prospera con
temnere designent.Cæterùm tonsurā eam,quā Magum ferūt habuisse
Simonē,quis rogo fidelium nō statim cū ipsa Magia primò detestetur,
& meritò exufflet?Quæ aspectu in frōtis quidē superficie coronæ vide-
tur speciem præferre,sed vbi ad ceruicē considerādo perueneris,decur
tatā eam,quā te videre putabas,inuenies coronā. Vt meritò talē Simo-
niacis,& non Christianis habitū conuenire cognoscas,qui in præsenti
quidē vita à deceptis hominibus putabantur digni perpetuæ gloria co
ronæ,sed in ea,quæ hanc sequitur vitā,non solū omni spe coronæ pri-
uati,sed æterna insuper sunt pœna damnati. Cæterū varias istas radēdi
Vnde interierit coronula ista triobularis in apice Clericorum.
capillitii formas nō fuerit fortè inconsultū ad vnū iuxta priscos Cano-
nes modū reuocare:quē præclarè nobis Concil.Tolet.4.Can.40.præ-
scribit:Oēs Clerici vel Lectores, sicuti Leuitæ & Sacerdotes detōso su-
periùs capite toto,inferiùs solam circuli coronā relinquāt:nō sicut huc
vsq; in Galliciæ partibus facere Lectores videntur,q prolixis,vt Laicis,
comis in solo capitis apice modicū circulū tondētur.Ritus em̄ iste huc
vsq; in Hispaniis hæreticorū fuit. Vnde oportet,vt pro amputando ab
Ecclesiæ scādalo hoc signū dedecoris auferatur. Qui secùs fecerit,fidei
Catholicæ reus erit.Sed his de rebus minimis facilè foret statuere,si in-
Alia Clericorū officia nunc abolita.
fanda Ecclesiæ scandala, dedecora , probra de medio essent alicuius
Chryso.aut Ambr.zelo sublata.Ex hoc igitur Clericorū veluti semina-
rio(vt tandē ad institutū recurrat oratio)varia solēt ministrorū Ecclesię
surgere plantaria: quæ etsi nūc tēporis in septenos duntaxat differātur
Ordines,apud veteres tamē plures obseruauimus hodie ꝓpè incogni-
Fossores. Syngeli. Copiatæ.
tos:qualis fossorū fuit,Syngelorū & Archisyngelorū,Primi cereorū,Se
cundi cereorū,atq; defensorū.Mortuos em̄ sepeliendi officiū à Clericis
olim peragi solitū satis fuerit apud Græcos ex Epiph.indicasse,q inter
alia Clericorū officia, & τῶν κοπιαζόν meminit οἱ τὰ σώματα τῶν κοιμωμένων, qui corpora eorū,qui obdormierant in Dño,curare solebāt.
VitusAmerbachius Operatores vertit,crasiùs Cornarius,laboratores.

Sic & in cōcilio Tribu.ca.10. Clerici in hoc radūtur, vt solicitudinē coronæ Domini in capitibus suis gerant.

Vide Epiphanium i epitome doctrinæ Catholicæ

Apud

Apud Latinos quoq; D. Hieronym. mulierem illam ſepties ictam à Clericis teſtatur ſepultam. Neq; id ſanè præter decorum cuiquam videri factum debet, cum ipſos olim Epiſcopos nihil puduerit, Chriſtianorum corpora ſuis ſubiectis humeris ad ſepulchrum deferre ſepeliendà, aut cereos ſuis manibus præferre accenſos: quemadmodum & ſua ætate D. Hieronymus Fabiolæ corpuſculo vſu veniſſe teſtatur, in eius epitaphio. Huius autem rei cura verùm olim ad Cardinales, Diaconos, quibus Martyrum cauſa fuit commiſſa, pertinuerit, vt quidam volũt, nec ne, in præſentia non eſt diſputandi locus.

Clerici olim defunctorum ſepultores.

Iam de Syngelorũ officio illud tantùm dicimus, quia nobis Græcanicæ Eccleſiæ facies eſt ignota, cauendum eſſe quorundam noſtri temporis hominum ſanè minimè imperitorum errorem, qui nomen proprium eſſe autumant. Hoc enim refellit Archiſyngelorum vox, quæ alicubi apud veteres Scriptores occurrit, vti in Concilio Conſtantinopolitano & in Florentino interfuit Archiſyngelus.

Syngel⁹ & Archiſyngelus officiorũ nomina ſunt apud Græcos.

Eſt & apud Nazianzenum aliud Eccleſiaſticum officium, quo D. Cyprianum ſcribit fuiſſe functum humiliandi animi cauſa: Ouis ſacra ſit caulæ ſacræ, inquit oratione in D. Cyprianum, & vt ego à quodam audiui, νεωκόρος, Neocorus etiam, ſiue æditus, qui res ſacras cuſtodit, purgat, ornatque, rogatus, vt in humilitate ob prioris arrogantiæ purgationẽ philoſopharetur. Quibus ex verbis intelligere eſt iuſtiſsimam illius veteris Canonis ſaluberrimi cauſam, quo vetebatur quis ad ſuperiorem tranſilire ordinem Eccleſiaſticum, ni anteà ſuum per tempus in inferioribus miniſtraſſet. Sic enim viſum eſt Spiritui ſancto, cuius verè ſunt oracula veteres Canones, vti eſt apud Damaſum ca. Violatores, idoneos illos tremendorum myſteriorũ miniſtros fieri non poſſe, niſi illorum minorum ordinum miniſteriis ceu veræ pietatis, humilitatis, modeſtiæque omnis tyrociniis anteà fuerint exercitati ac præparati. Ita enim omnibus naturâ comparatum eſt, vt ſuperbo carnis noſtræ ſenſu inflati, humilia illa Eccleſiaſtica munia obire pudeat: quæ ſtulta animi noſtri arrogantia, vt ad modeſtiam reducatur, prudentiſſimè à Patribus cõſtitutum fuit, vt humilibus illis functionibus animus Chriſto humilitatis Domino præpararetur, quò ad ſublimiora illa diuina myſteria paulatim aptatus poſſet aſcendere idoneus. Hanc equidem, ſicuti arbitror, veriſsimam fuiſſe cauſam, cur tot eximiis vereq; Apoſtolicis priſcam legimus floruiſſe Eccleſiam Epiſcopis, omniſque ordinis Dei miniſtris: ita è diuerſo huius Canone nõ dico negligentiã, ſed contemptum, ſed proculcationem noſtræ iſti calamitati deploratiſsimæ autorem eſſe: quæ ita Catholicam afflixit Eccleſiam, vt plurimas per prouincias vix ſit in toto Cleri grege reperire, qui ſuum non dico faciat munus, ſed facere ſciat, exceptis aliquot fortè Parochis. Si enim illud Cleri cogites ſeminarium, vnde miſello popello eligantur Epiſcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, Scholaſtici, Præpoſiti, Decani, Vice-

Neocorus vel æditu⁹.

25 q. 1. Violatores.

" ni, Vicedecani, vide obsecro, án nō hodie verisſimè illud rectè conque-
" raris: Filii Belial neſcientes officium ſuum, populumque ſua vita & im- 1. Reg. 2.
" pura & imperita auocantes à Dei cultu? Hác noſtri fundi calamitatem vnde quæſo exiſtimes iſti electæ Dei vineæ inflictam, niſi quòd cathedram conſcendit Epiſcopus vixdum Clericus? niſi quia creatur Archidiaconus, qui Diaconi non nouit officium? niſi quia fit Abbas, qui Monachū nec vidit, nec vixit? Quia igitur iſti ſibi primas in Eccleſia arripiunt cathedras aut obtruſas, aut illegitimè obtētas, hinc iſtæ Chriſti Eccleſiæ lachrymæ. Ex aulicis enim perditiſsimis, aut quod omni ætate fuit poſt Chriſtianorū memoriam inauditū, ex militibus deploratiſsimis, iiſq; ſanguinariis tam publico cū totius orbis ſcandalo iam, ô cælum, ô terra, Dei loco ad Eccleſiæ collocantur, imò repentè intrudūtur gubernacula. Quid, quod & puerulis & adoleſcentulis creduntur hæc tractanda? Quid iſti aliud, quàm ſemilacerā Chriſti nauiculā tot partibus hęreſeon vulneribus hiantem, tanta ſcandalorū ſaburra plus ęquo grauatam, tanta deniq; abuſuum intolerabiliū ſentina ſupra modum onuſtam ac propè depreſſam ſemel euertāt, ſubruant, demergant? niſi ſua pro incōparabili in nos pietate nauclerus Chriſtus immeritiſsimo ei ſuccurreret opitulaturus ſubſidio. Hunc igitur deprecemur omnes, vt impendens ſuæ nauiculæ ex vectorum ineptia periculum nos miſeratus auertat, eiq; idoneos præficere dignetur propitius naucleros, qui & monitis & exemplis Chriſtianum populum per iſtud vitæ miſerrimæ ſalum in tranquillum æternæ ſalutis portum peruehant.

Calamitatis Eccleſiaſticæ cauſa à præpoſteris Clericis.

Tragicum Eccleſiæ Chrī malum ab ineptis Clericis hodie priis metuendum.

Hanc non tam meam, q̄ piorum omnium, quos audiui plurimos, quorum & verbis ſtudui referre, querelā hic inſerere meus cogebat animus, hoc graui ſcandalo vehementer afflictus, & quotidiana propè indignatione perturbatus: quam qui mecū agnoſcit verā, communibus mecū ſuſpiriis atq; lachrymis Deū exorare pergat, vt ſomno & ſibi & ſuis ſeruis præpoſitis vel tandem excuſſo, miniſtros det ſuo reſpondentes nomini: quod fiet, ſi per humilia illa minorum ordinum miniſteria ceu tyrocinia pręparati, ad diuina illa maiorū ordinū ſacra peragenda, non cognationis, miniſterii, aut alterius illegitimæ rationis affectu intrudātur, ſed iudicio allegantur, atq; elapſis miniſteriorum illorum ritè exhibitorum temporibus ſtatis ad ſublimiora aſſumātur. Sed nunc ex parergo ad inſtitutum redeat oratio.

CAPVT LXXVIII.

Gradus Eccleſiaſtici explicati.

HIſce igitur ſimilibuſque ſacrorum officiorum functionibus Clericorū populus diſtinguebatur, quæ temporū lapſu aut aliis ſunt adiuncta miniſteriis hodie perdurantibus, aut cōſultò abrogata. Quare de iis obiter nunc eſt dicendum, quæ etiamnùm in Eccleſia ſuum habet ſi non vſum, ſaltem nomen, quod diſertè illorum loquitur originem atque inſtitutionem, quam aliquando in vſum reuocandam confidimus, quum altū iſtum ſomnū Deus Opt. noſtris peccatis iuſtiſsimè iratiſsimus & ſibi & Epiſcopis excuſſerit. Porrò quo quiſque tempore

pore in Ecclesia receptus sit, hîc non est disputandi aut inquirendi locus, sed libris nostrarum Originû sacrarum id dabitur negotii. Sic án istorû singuli Sacramenta sint, án potiùs ad Sacraméti dona præparatorii, hîc non est opportunum inuestigare, cùm de hoc facilè nobis cum aduersariis conuenturum existimem, si eis ordinatio Presbyterorum queat Sacramenti vim habere, ad veritatem persuaderi. De hoc igitur inter Catholicæ Ecclesię filios discorditer docetur, sed salua fidei pace: Verùm D. Thomæ quàm Caietani atq; Durandi opinio ad veritatem est procliuior. Eos qui desiderat, fusiùs consulat, nos institutum persequimur. Qui nunc igitur in Ecclesia vigét Ordines, aut minores appellantur, aut maiores, à ministeriorû, quibus destinantur, aut humilitate aut dignitate. Ostiariis quid fuerit officii, nomen sonat: quibus hodie in stupenda hac Ecclesiarum negligétia nullus est sui officii vsus, cùm templa non modò prophanorum hominum polluantur ingressu, sed etiam sacratorum ministeriis, qui aut Symonia nobiles, aut concubinatu infames sacra contaminant. Lectorum vices explent non Lectores, sicuti & Psalmistarû locum inuadunt isti Musici, non tantùm vt de choro eiiciátur dignissimi, cùm propter vitæ improbitaté, qua passim nimiùm sunt nobiles, tum propter impudicos amorum, aut indignos bellorum modulos sacris Dei laudibus insparsos: sed etiá propter theatricam magis sonorum confusionem, quàm religiosam pietatis ac deuotionis moderationem, quá piorum animis passim gignere noscuntur: non enim nunc suo cantu Musici auditorum animos tam ad pietatis cultum, cælestiaq; excitant desideria, quàm auocant, auertunt, alienant. Scio enim aliquandò diuinis me interfuisse laudibus, cùm vel attentissimus auscultarem, ecquid fortè psalleretur? ne vnum quidé potuisse intelligere verbum, ita erant omnia syllabarum repetitionibus commista, vocibus confusa, clamoribus potiùs horridulis, quàm cantu obscurata. Quanquàm non me fugiat, quibusdam Musicam cum organis & Musicis rectiùs videri retinenda: quibus equidem perlibenter assentiar, si vnà pro isto Musices genere, quod nunc passim Ecclesias occupat, aliud introducatur & grauius, & rebus ipsis conuenientius: & si non, vt oportet, pronunciationi quàm cantui vicinius, saltem rebus, quæ canûtur aptius atq; accommodatius. Quo in genere Gregorianû, quem dicût, equidem excellere arbitror: quod & nobiles quosdá Musicos isto Gallico garritu nô deprauatos nô iudicasse tantû liquet, sed & sua, quæ dicût, Moteta illis modulis ceu fundamento ludenté, lambentemq; hederá circûfuderunt, quò canticû varia modulorû symphonia blandum rerû verbis significatarû affectui quoq; respôderet: nunc cùm huius rei, quæ principem in Musica habet locum, ignorantia laborent pleriq; omnes, quos suo vocant nomine, Côponistæ, quis huius ætatis Musicam cum illa prisca componat? Nunc enim audire est lætissimos diuinæ laudis hymnos, tristissimis contaminari musicorum modulis,

Ordines minores & maiores.

Ostiarij.

Lectores. Psalmistę.

In nostri seculi musicam templis explodendam.

Illud testã tur Missæ, varijs mo-tetorum & canticorũ non Ecclesiasticorũ modulis accommodatæ.

contra lugubres Ecclesiæ threnos lætissimo affusos modulamine. Quid, quòd diuinos hymnos non modò theatricis, adeoque bellicis, & si dicere fas est, Galiardicis contaminant modis, sed venereis quoque conspurcant & amatoriis? Vnde illarum magis constantiam admiror Ecclesiarum, quæ istum præuidentes diuini cultus abusum, semel musicam illam choro maluerunt excludere, vti Traiecten. & quod audio Lugdunẽsis: quàm illarũ veneror magnificã, quam ipsi & putant, & iactant adeò, maiestatem, qua Dei chorum omni phonascorum syntagmate, vocum omnis generis discrimine, imò & tubarum clangore, cornutorum stridore, alioque strepitu vario, ne quid prætermittere videantur, quòd cantici verba semel obscuret, sensumque sepeliat, & adobruat, sibi prçclarè gloriantur implesse. De quo plùs hodie Cathedrales laborant passim Ecclesiæ (quod sanè non leuiter cordatis omnibus est deflendum) quàm vt habeant aut cantores psalmorum intelligentes, aut Deum vita simul & voce moderata potiùs, quàm incondito garritu laudantes. Verùm hanc labem Ecclesiam inde fortè contraxisse cuiquam videatur, quòd quæ nunc passim cantantur, non tam ad populi intelligentiam erudiendam, quod priscos vbiq; spectasse indubitatum est, quàm ad meram Dei Optimi laudem, quocunque modo celebrandam frequentantur: de quo, eiusque remedio, quid sapientioribus videatur, audire malo disciturus, quàm definire indubiam plurimorum incursurus reprehensionem. Sanè ad istam (vt liberè dicere liceat, quod citra præiudicium in piorum deliberationem proponimus) non musicam sed inconditam nebulonum lasciuiam templis exturbandam nihil queat statui præclarius, aut innouari salutarius, quàm à Iohan. 22. pridem ante annos 240. legimus constitutum, docta SS. Patrum decreuit autoritas. Vide Extra Con. lib. 3. Ti. 1. Quæ constitutio, sicuti & aliæ innumeræ non tantùm prudentissimè, sed & sanctissimè definita, atque præscripta, nihil præter seriam sui obseruationem desiderat: ad quam si Ecclesiarum cantus reformetur, non est profectò, quòd magnoperè conquerantur aduersarii hac in parte. Sed hæc parerga æquo forte diutiùs nos ab instituto abducunt.

Renouanda Decretalis cõtra cantũ Ecclesiasticũ

Exorcistæ.

Illis Psalmistis succedit Exorcistarum Ordo, quibus malignorum Spirituum exorcizandorum, id est, adiurando expellẽdorum potestas est tradita. Horum ministerium magis apud veteres licet agnoscere, cùm sua cuiq; munia cõstarent inuiolata. In hac autem sacrarum functionum confusione, vbi Sacerdotes non solùm sibi Diaconorum, & Subdiaconorũ ministeria vsurpant, sed suæ dignitatis obliti aut veriùs depulsi, Cantorum etiam & Exorcistarum, Acoluthorum atque lectorum adeò munera sicut indignissimè obeunt: ita latet eorum functio, vt inane putatur esse nomẽ. Sicuti ergo Christus suos olim discipulos misit hac potestate munitos, vt Diabolum ex hominum siue pectoribus, siue corporibus etiam profligarent: ita certò Clericorum generi ea pòst

Intolerabilis ministeriorũ Ecclesię concionorum & ordinatissimorũ confusio.

ea pòst fuit cura à Maioribus credita, vt homines vel ante Baptismum vel pòst, Dæmone obsessos & occupatos vindicarent, & in libertatem per Christum partam assererēt, quemadmodum superiùs in Baptismi Exorcismo, Solis luce clariùs est demonstratum. Solent igitur Exorcistæ apud priscos suis Exorcismis Baptizandum Baptismo præparare, veterique Domino Diabolo eripere, Christoque vindicare, quemadmodum est agnoscere apud Dyonysium Areopagitam. Ad hęc si quis à Diabolo inuasus, fieret energumenus eius, gubernandi atq; curandi per orationem, manuum impositionem prouincia penes Exorcistas erat. Quibus enim hoc muneris Apostolica illa potestate ab Episcopis imponebatur, iis proculdubiò facultas dabatur, infestis iubere pacem, quod est apud Diuum Cyprianum libro secundo, epistol. 2. violentis quietem, ferocientibus lenitatem, immundos & erraticos Spiritus, qui se expugnandis hominibus immerserint, ad Confessionem minis increpantibus cogere, vt recedant, duris verberibus vrgere conflictantes, eiulantes, gementes incremento pœnæ propagantis extendere, flagris cedere, igne torrere, res illic geritur, nec videtur: occulta plaga, sed pœna manifesta. Hæc autem vniuersa per Exorcistas olim geri solita alibi apertiùs idem docet Cyprianus. Quod hodie etiam geritur, inquit epist. 77. lib. 4. vt per Exorcistas voce humana & potestate diuina flagelletur, vt vratur, & torqueatur Diabolus. Quòd autem ista Exorcistarum admiranda vis etiam Ethnicis fuerit olim notissima, locupletissimus nobis testis est insignis ille Romani fori causidicus Minutius Felix, qui aduersus idololatriam in suo Octauio (qui hodie falsa inscriptione Arnobium mentitur autorem, eius libris, quos septem tantùm aduersus gentes edidit, teste Diuo Hieronymo, additus octauus) disputans: Hæc omnia sciunt plerique vestrum, inquit, ipsos Dæmones de semetipsis confiteri, quoties à nobis & meritis verborum & orationum incendiis de corporibus exiguntur. Quam Exorcistarum functionem vt Diabolus semper infesto studio est persecutus, pro eo atque congruit, verberonem fustes odisse, & crucem fures: ita sua quoque non desinit excitare mancipia, quæ hoc flagellum si non deleant, verbis saltem infament, aut conuitiis lacerent.

Exorcistarum admiranda vis in Cacodæmones.

Diabolus voce humana flagellatur, vritur, torquetur.

L. 1. ff. de extra. cogn.

Sic exorcizare olim Vlpianus Christianæ religionis hostis vocem scriptitabat esse impostorum, Christianos pro sua carnis prudentia notās. Sed quæ Calui. hodie in Exorcistarū ordinē debacchatur, adeò sunt furoris Dęmoniaci dicā, án phanatici, plena, vt nō vno aut altero Exorcista Christiano, sed septē illis Archipresbyteri Iudæi Scenæ filiis Exorcistis habeant opus. De ementitis istis, inquit, cap. 19. institut. Exorcistis quis vnquàm fando audiuit, quòd specimen vnum suæ professionis ediderint? Fingitur illis potestas data imponēdi man⁹ super energumenos Catechumenos, & dæmoniacos: sed tali se potestate pditos Dęmonib⁹ persuadere

Act. 19.

Insana Caluini contra Exorcistas verba verè Exorcistis eū habere opus loquūtur.

persuadere non possunt, non modò quia eorum imperiis non cedunt Dæmones, sed etiam quia ipsis imperant. Vix enim decimum quemq; reperias, qui non malo Spiritu agatur. Egregium verò Theologum, qui Exorcistarum nusquam didicit apud Christianos Scriptores ministerium. Ementitos dicit Exorcistas, per quos docet D. Cyprianus humana quidē voce, sed potestate diuina flagellari, vri, torqueri Diabolum. Sed specimen vnum suæ professionis edidisse vllum vnquàm fando audisse negat. Qui Cypriani fidem habet testimoniis, aut Minutii Felicis in Octauio verbis, aliisq; passim probatorum virorum scriptis, de potestate illis tradita ambigere, nisi cum insaniæ suspitione potest. Certè non rarum eius specimen hac etiam nùm ætate per nostram Hollandiam licet videre. Memini equidem me puero die vna tres energumenas, aut quinque potiùs (Nam vnus Spiritus tres simul mulierculas locorum interuallo haud exiguo dissitas possidet) Exorcistæ opera fuisse liberatas. An non igitur Dæmonibus sese tali persuadeant Exorcistæ præditos potestate, quum non modò eorum cedant imperiis, sed verborum meritis & orationum incendiis cogantur suas, quod ait Cyprianus, fraudes confiteri, nec ne, videat nunc Caluinus. Sublimiorem

Acoluthi. in Ecclesia gradum occupant Acoluthi, quos quidam minùs peritè

Ceroferariorum nomē Caluinus fingit esse magicum in odiū Ecclesię Christi Catholicę. non prohibitos suspicantur, cùm ἀπὸ τῶ ἀκολυθεῖν, ab assequendo nomen sortiantur: nam Episcopis olim videntur adhibiti pedissequi, vnde & in templis Episcopum præcedunt cereos ferentes. Hinc & Ceroferariorum nomine apud posteros leguntur: quod verbum vt gentibus ac linguis omnibus fingit Caluinus inauditum: ita, qua est diuinandi peritiâ, coniectat esse magicum. At tu mihi hîc vide Christiane Lector, hominem Ecclesiæ Christi odio ebrium, in eam euomere, quicquid in buccam venit vel atrocissimum. Cur Ceroferariorū nomen, quæso Caluine, magicum fingis vocabulum? qúæ nam obsecro Magia eo vtitur vocabulo? Si quæ est, quæ istud ad populi fraudem sibi vsurpat nomen, eheu te miserum, qui te Diaboli fecisti mancipium, dum magiam istam didicisti Diabolicam, cuius ais esse vocabulum? Sin nulla eo vtitur, quid te miserius, qui impotenti adeò es adobrutus Ecclesiæ odio, vt vel atrocissima quæque conuitiorum portenta comminisci non pudeat, neque pigeat, quò ei aut infamiæ notam inuras, aut ignominiæ labem aspergas? An Ceroferariorum nomen tibi adeò videatur insulsum, qui ipse vteris vocibus ad Latinæ linguæ analogiam non minùs ineptè confictis. Sed hæc puerulis relinquentes, ad reliquos conscendamus gradus sacros.

CAPVT LXXIX. De maioribus gradibus.

Istis gradibus ad alios ascenditur, qui ab officii dignitate maiores vulgò appellantur. Inter hos primi sunt Subdiaconi, quos alii malunt Hypodiaconos dicere, qui Latinarum vocum copiam sibi inuident, non animaduertentes, Diaconum, Presbyterum, Episcopū, similiaq; iampridem in Latinā transiisse coloniam. Haud aliter atq; Monarcha,

Patriarcha

Patriarcha & sexcenta alia. Horum ergo ministerium ex ipsa voce satis perspicitur, quòd Diaconorũ imperio, sicut illi Presbyterorum, parere debeant. De quorũ functione nunc superest, vt disseramus. Non enim existimandũ, Subdiaconorum functionem omnẽ in apparãdo calice atq; oblatione cõtineri, sed ad ea vniuersa illos esse obstrictos, quæ nominis sui appellatione sunt comprehẽsa: hoc est, Diaconis haud secùs atq; Dñis ad nutũ obedire, iussaq; capessere. Sed huc qs eos reuocet? cũ vix vllus reperiatur, qui nõ ad summũ Sacerdotii culmẽ (quod nũc est quęstuosius) haud aliter festinet, ac si cras aut perẽdiè vetaret, ne qs cree tur Sacerdos. Illos tamen excipio, qui Subdiaconali præbenda ditati, susq; deq; ferũt, quid cum Diaconis & Sacerdotibus agatur, suę indul gentes & ventri & otio. Diaconorũ origo manifestè arguit, eandẽ fuisse aliorum ordinũ instituendorũ causam, quæ fiat ipsorũ: putà varietate ministeriorũ compellente variis varias fuisse functiones impositas. Cũ enim Apostoli ministeriis omnibus procurandæ Ecclesiæ haud quaq̃ sufficerent, exortũ Hellenistarum, id est, Hebræorũ, qui in Græcia nati erant, murmur de ipsorum viduis, neglectiùs atq; nimis parcè habitis, illos compulit certos quosdã alimentis dispẽsandis præficere, quos appellarũt Diaconos. Quod nomẽ licèt nõ modò ad prophana pertineat ministeria, vti Paulus ad Ro.13. Augustum Cæsarẽ Rom. Dei appellat Diaconum: sed etiam ad sacra generaliter pertinet ministeria: sic Christum circumcisionis Diaconũ, & Timot. facit Paulus Diaconũ, ministerium tuum, id est, Diaconiam, inquiens, imple: tamẽ ex appellatiuo factũ est proprium, vti & Episcopus & Presbyter apud Ecclesiasticos: Imperator & Dux apud Prophanos. Iam ne quis nouo istorum hominũ commento fallatur, qui putant nostræ Ecclesiæ Diaconos nihil cũ illis Apostolicis habere simile, studiose admodũ est animaduertendum, Diaconos quidẽ in Actis nõ ad mysteriorũ, sed mensarũ esse ministeria creatos, quemadmodum ex Chryso. testatur Conc.6. Constantino. Can.16. Verùm sacra eos posteà ipsis ab Apostolis functione fuisse auctos. Nã D. Stephanus ille Archidiaconus, q̃ mense Augusto à Christi ascensione consecuto, vt mihi ex historiis ad veritatem videtur propẽsius, gloriosissimam emeritus martyrii coronam, à Christo in regni cælestis possessionem fuit auocatus (etsi nõ sum nescius, D. Euodium in epist. cui τὸ φῶς, id est, lumẽ, titulum fecit, septimo demũ anno scribere isthac vita defunctum: sed cùm Pauli conuersio illius mortem sit subsecuta, nondũ apparet, quî in longũ adeò tempus vixisse potuerit) Hic, inquam, Stephanus, non solùm mensarum cura fuit oneratus, sed D. Iacobo Ecclesiæ Ierosolymitanæ Episcopo datus etiam Diaconus, cuius opera cùm in administrãda Ecclesia, tum in erudiendo populo, si ita necessitas ferret, atq; mysteriis peragendis vteretur. Testatur enim D. Ignatius epistola ad Trallianos, cuius D. Hieronymus in Catalogo meminit, & Eusebius Cæsariensis lib. 3. cap. 35. & Theodoretus tertio

[Margin notes: Subdiaconi. — Diaconi. — Acto.6. — Hellenistarum occasione eti Diaconi. — Rom.13. — Diaconus ex prophano Ecclesiasticum, ex appellatiuo proprium factum. — Act.6. — Diaconus Apostolicis sacra etiam functio credita, non solum mensarum cura, & administratio. — Vid. epist. fragmentum apud Nicepho.]

" Dialogo contra hæreſes recitat D.Stephanum beatiſsimo Iacobo(qui
" ſtatim à Chriſti aſcenſione ab Apoſtolis Petro,Iohanne,& Iacobo fuit
" creatus Epiſcopus, autore D.Euodio Petri diſcipulo, epiſtola iamiam
" commemorata,& Euſebio Cæſarienſi)fuiſſe Diaconum, ſicuti Paulo
" Timotheus & Linus,Petro verò Anacletus & Clemens.Quorum Dia-
" conatus vt ſit magis in aperto,paucis illinc eſt repetẽdum. Cùm enim
Trallianus aduerſus Gnoſticorum & Simoniacorum hæreſes toto paſſim Oriente graſſantes ſibi putaſſet præmuniendos,hortatur etiam ad Epiſcopi ſui D. Polibii,qui egregium Martyrem cathenis vinctũ Romam proficiſcentem Smyrnæ gratulandi ſtudio ſalutauit, atq; Presbiterorum & Diaconorum obedientiã,Chriſtianis hominibus dignam:

" Ἀλλ' ὑποτάσσεσθε καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, ὡς Ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἐν ᾧ διάγον-
" τες ἐν αὐτῷ εὑρεθησόμεθα. δεῖ δὲ καὶ τοὺς διακόνους ὄντας μυστηρίων Χριστοῦ Ἰησοῦ κατὰ πάντα τρόπον
" ἀρέσκειν. οὐ γὰρ βρωτῶν καὶ ποτῶν εἰσὶ διάκονοι, ἀλλ' ἐκκλησίας Θεοῦ ὑπηρέται. Et paulò poſt: τί
" δὲ διάκονοι; ἀλλ' ἢ μιμηταὶ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων; λειτουργοῦντες αὐτῷ λειτουργίαν καθαρὰν
" καὶ ἄμωμον, ὡς Στέφανος ὁ ἅγιος Ἰακώβῳ τῷ μακαρίῳ, καὶ Τιμόθεος καὶ Λίνος Παύλῳ,
" καὶ Ἀνέγκλητος καὶ Κλήμης Πέτρῳ. ὁ τοίνυν τούτων παρακούων ἄθεος πάμπαν, ἔσαι, καὶ
" δυσσεβὴς καὶ ἀθετῶν Χριστὸν καὶ τὴν αὐτοῦ διάταξιν σμικρύνων.

Ex D. Ignatii epiſtol.

" Sed & Presbyteris, inquit, ſubditi eſtote, vt Apoſtolis Ieſu Chri-
" ſti ſpei noſtræ,in quo perſeuerantes in ipſo inueniamur. Oportet au-
" tem & Diaconis, qui ſunt in miniſterium Ieſu Chriſti, omnimodo
" placere. Non enim cibi & potus ſeruitores ſunt, ſed miniſtri Eccle-
" ſiæ Dei. Rurſum: Quid enim Diaconi niſi imitatores Chriſti mini-
" ſtrantes Epiſcopo,ſicut Chriſtus Patri,& operantes illi operationem
" mundam & immaculatam? Quomodo ſanctus Stephanus beatiſsimo
" Iacobo, & Timotheus & Linus Paulo,& Anacletus & Clemẽs Petro.
" Qui igitur inobediens fuerit, hic ſine Deo omninò erit, & impius &
" contemnens Chriſtum,& ordinationem ipſius imminuens.

Nos hic nõ temerè veterẽ ſequuti ſum' interpretẽ q aliud legit, q̃ hodie codex Græcus.

D.Stephanũ Archidiaconũ eximiũ p̃ cæteris fuiſſe Chriſti præconem.

Neq; verò pluribus nobis opus eſt Scriptorum veterum ſentẽtiis, ſi ad D.Lucæ verba animum diligenter intendamus. Quòd igitur D. Stephanum cum Iudæorum doctiſsimis deſcribit diſputantẽ glorioſa adeò cum victoria,án non manifeſtè declaret,& Euangelium annunciãdi munus illi fuiſſe creditũ? Vnde namq; illam palæſtrã cum Alexandrinis & Libertinis,ſiue qui ex Eleutheropoli aduenerant Iudæis,concitaſſet,niſi eximius fuiſſet Chriſti Ieſu crucifixi,& à mortuis in vitam reuocati preco? Mihi enim veri fit ſimile, ſi Stephanus prophano illo menſarum miniſterio contẽtus, non Euangelii etiam prædicationem addidiſſet,non infeſtos adeò Iudæos fuiſſe experturũ. Cæterùm & ipſi D.Stephani Antagoniſtæ ex doctiſsimis quibuſque Iudæorum ſynagogis delecti,ſingularem illum fuiſſe Euangelii propugnatorem demonſtrant: quàm enim præclara fuerint iſti Cyrenaici & Libertini Iudæi doctrina,haud obſcurè oſtendit Diuus Lucas,quòd eos Alexandrinis præpoſuerit. Iam Alexandrinorũ Iudæorum eximia doctrina vno

Stephan' propugnator Euangelijſingularis.

Flauii

Flauii Iosephi exemplo & altero Philonis fuerit probata. Sed ne quid superfit huius rei scrupuli, facit Philippus Diaconus Diui Stephani collega, qui Samaritanis Christum primus annunciauit. Hinc igitur satis liquet, Diaconorum illorum Apostolicorum officium partim in pauperum cura, partim in Euangelii præconio, partim in Episcopi ministerio fuisse versatum. Grauiter accusat Caluinus Catholicos, quòd pro suis istis Diaconis, quos, inquit, fingunt, testimonium ab eorum exemplo petant, quos Apostolica Ecclesia instituit Diaconos, quum in illorum ordinatione ne verbum quidem sit vnum de vero Diaconorum ministerio. An non suo Stephanus astiterit Episcopo Iacobo mysteria peragenti? án non illi ministrauit sacris operationibus defungẽti? Quæ nisi fecit Stephanus, mendax adfert, quod absit, D. Ignatius exemplũ ad suos Diaconis honores corroborandos: Quid enim Diaconi, inquiens epistola dudum „ commemorata, nisi imitatores Christi, ministrantes Episcopo, sicu- „ ti Christus Patri, & operantes illi operationem mundam & imma- „ culatã. Quomodo S. Stephanus B. Iacobo, & Timotheus & Linus Paulo, & Anacletus & Clemens Petro: Diuus quoq; Cyprianus Diaconos ab Apostolis docet constitutos Episcopatus ipsorum, & Ecclesiæ ministros, epist. 9. lib. 3. Sic & D. Leo D. Laurentium non solùm, ait Sermo. in eundem, ministerio Sacramentorum, sed & dispensatione Ecclesiasticæ substantiæ præeminuisse. Cætera, quę Caluinus de Diaconorum ordinatione nugatur, cùm scurram deceant magis theatricum, quàm Scriptorem Theologum, silentio duximus prætereunda. Non igitur nostri Diaconi ad hystrionicos, vt ille blasphemat, instituuntur ludos, neq; nugatoria, vt idem ait, Subdiaconis attribuitur functio, sed prima ministerii parte detracta, atque ad Episcopos & Archidiaconos relegata, quibus omnis pauperum cura est credita, alię ministeriorum partes supersunt saluæ, quæ in verbi ministerio, & Scripturarum lectione Eucharistiæ communicatione & Episcopi ministratione versantur: tales enim fuisse etiam Diaconorum & Subdiaconorum functiones, ex vno D. Laurentio Sixti Romani Diacono, & Publio D. Cypriani Diacono, & veteribus Canonibus in procinctu est agnoscere.

Diaconus Philippus Samaritanis Euãgelium prædicat.

Improba Caluini calumnia.

CAPVT LXXX. De Sacerdotio & Presbyteratu.

COmmemoratos ordines Ecclesiasticos Sacerdotiũ, veluti præambulos Dominus, subsequitur, cuius præstantia atq; dignitas quò magis illustretur, atq; ab aduersariorum iniuriis asseratur, initiò, explicatis eius Synonymis, demonstrandum erit præter spirituale Sacerdotium, quod omnium est Christianorum commune, iuxta Christi institutum existere quoddam externum ab illo diuersissimum. Quo deinde ostenso, Sacerdotii officia nobis erunt persequenda: tum inter ipsos denique Sacerdotes Ordo ab Apostolis traditus veniet commonstrandus.

Qui in istum Ecclesiastici honoris locum assumuntur, variis le-

Synonyma.

guntur ornati appellationibus, vt Sacerdotes siue Liturgi, Presbyteri siue Seniores, Episcopi atque Papæ.

Sacerdos.

Sacerdotis nomen huius gradus officium propriè sonat, quod sicuti à Paganis nostræ est religioni mutuatum, vt & Sacrificus: ita easdem esse nostris Sacerdotibus partes sacras, quæ apud illos fuére, orandi putà & sacrificandi, manifestè docet: quod & in τῷ ἱερεὺς καὶ ἱερωσύνη apparet. Liturgi autem vox initiò prophana, vti pleræq; aliæ, ad publicum posteà Græcis träslata est sacrum ministerium, sicuti & Liturgia, de quibus suprà dictum est copiosiùs lib. 4. cap. 53. vnde, qui desiderat, repetat.

Liturgia.

Presbyter.

Presbyteri appellatio à Grçcis in Latinam transiit coloniam, vt & Papæ & Episcopi nomen: Presbyter autẽ ætatis grandioris vox est, teste Phauorino, ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἐννέα μέχρι τέλους ὀγδοήκοντα, παρὰ τὸ προσβεβηκέναι τῷ ἔαρ ab anno vndeseptuagesimo vsque ad octuagesimi finem: perplexum tamen, honoris etiam habet significationem, vt & antiquum apud Latinos. Vnde & ante iustũ ętatis tempus quibusdam fuit tributum: Hinc & de legatis, quos posterior Græcorum ætas appellat Apocrisiarios, non rarò legitur: quin etiam militaris vox est, pro exercitus legato siue imperatore vicario. Proinde nõ existimandum est, Apostolos hoc nominis, non nisi septuagenariis tribuisse, sed honoris, qui ex suscepto manabat magistratu, habuisse rationem, quemadmodũ in Timotheo & Tito adolescentibus videre est.

Presbyter honoris nomen factum vsu temporis, vti Senior apud Gallos & Hispanos.

Quanquàm & legitima ætatis ratio minimè fuerit neglecta, de qua in præsens dicendi locus non est idoneus. Quod igitur in Senatus voce apud Latinos accidit, quæ ex senio nomen traxit, hoc in Presbyteri nomine apud Grçcos est conspicere: quod cùm in voce Senior Latinis loquendi vsus non recipiat (quanquàm apud Gallos Sinioer, & planiùs apud Hispanos Seniore, vocali tertia in consonantem gentili dialecto corrupta eadem reluceat honoris appellatio) vetus Euangeliorum interpres pro Presbyter & Sympresbyter, quæ relinquenda erant, aut in alias eiusdem significationis voces vertenda, reddidit obscurius. Verùm leuiusculi similes lapsus fidelissimo illi interpreti, quem Græcũ potiùs, quàm Latinum fuisse, certis mihi coniecturis videre videor, nulla cum morositate sunt condonandi. Presbyteri ergo appellatio omne Sacerdotum genus complectitur ex veterum vsu, licèt posteriorum seculo Presbyteri ferè sint appellati, qui non erant Episcopi, vt Epiphanii & Hieronymi ætate: quemadmodũ & Sacerdotis vox, quæ in vniuersum patet illius ordinis gregem, Augustini seculo Episcopis ferè tribuebatur. Hinc ille D. Ambrosium Sacerdotis Mediolanensis titulo ferè appellat, vti in Confessionibus & alibi.

Olim Episcopi vulgò dicebãtur Sacerdotes.

Episcopus quid.

Nostra autem & superiori ætate tam Sacerdotis quàm Presbyteri nomen nisi non Episcopis datur, quò maior appareat Sacerdotum inter ipsos distinctio: sicuti nec nunc Episcopi nomen in Sacerdotes illis

dignitate inferiores, etsi ordine æquales, loquendi vsu non conuenit, de quo latiùs differendi præsens postulat occasio, Episcopus suo ex etymo accuratæ est diligentiæ atque obseruationis nomen. ἐπὶ enim Græcis in compositione epitaseos siue intentionis vim possidet, vt in ἐπιγελῶ derideo, ἐπιδίδομαι supererogo, ἐπικρατῶ præpolleo. Ab hoc igitur vigilantissimo inspiciendi, visitandique studio (Quod in τῷ σκέπτω, Doricè σκώπτω, & mutatione π in F digamma Eolicum Belgè dicimus **scouwen**, vnde **dyckscouwen**, aggeres inspicere, an integri, an rimas agant, & similis visitationis publicæ conflantur nomina, perspicuum apparet) Episcopus est appellatus. Hoc igitur nomē prophanarum rerum curæ initiò cùm esset datum, ad Ecclesiasticum posteà tractum est officium: qui enim apud Lacones erant Harmostæ, gubernandis ipsorū ciuitatibus præpositi, Atheniēsibus fuerunt Episcopi, si Phauorino credimus: quemadmodum in Romanorū prouinciis mero cū imperio præsidebant Prætores. Ad hos igitur delectus Prouinciarumq; negotia, tanquàm ad constitutos singulis in Prouinciis rerum arbitros, atque ciuitatum singularum Præsides & custodes referebantur.

Quod Græcis est ἐπισκοπεῖν, nobis Doricâ dialecto plerūque vtentibus est beschouwen, sicuti & τὴν μήνην nos Doricè dicim' lunam de mane, vt alia sexcēta.

Episcopus olim prophanę administrationis vox.

Quod & Cicero haudquaquàm obscurè testatur: Vult me Pompeius esse, ait epist. ad Attic. lib. 7. quem tota Campania & maritima ora habeat Episcopum, ad quem delectus & negotii summa referatur. Posterioribus verò seculis & viliorum rerum curæ fuit tributum, vt videre est in Pandectis de Mune. & Hono. Episcopi, qui prēsunt pani, & cæteris venalibus rebus. Postremū & ad priuatam pertinet aut rerum familiarium curam, & amicorum, atque ægrotorum visitationem, vti apud Lucianum.

Episcopus q̄d in Scripturis.

Similem admodùm & Scripturarum vsu interdum ad priuatam
Heb. 12. pertinet salutis solicitudinem, Heb. 12. ἐπισκοποῦντες, contemplantes, atq;
1. Pet. 4. maximo serio studentes, ne quis desit gratiæ Dei. Et 1. Petri 4. Ne quis vestrum patiatur, vt homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor ἀλλοτριοεπίσκοπος. Interdum verò publicam denotat functionē.
1. Pet. 2. 1. Petri 2. Conuersi estis ad Pastorem & Episcopum animarum vestrarum. Vbi haud dubiè Christum dicit. Sic & Iudæ Apostoli ministerium à Spiritu sancto Episcopatus est prædictum ipsis Apostolis interpretibus: Episcopatum eius, inquit Dauid
Psal. 108. Psalmo 108. accipiat alter. Ab hac ergo Episcopes functione dictus est Episcopus, quæ vox Scripturarum sacrarum vsu non nisi publicum sonat ministerium: non solùm eorum, qui primas in Ecclesiis habent, proprium: sed inferiorum quoque Sacerdotum commune: quemadmodum rectè docuit
Acto. 20. Beda ex Philippensibus capite primo, & Acto. vigesimo. Tametsi non sum nescius, Dydimum Alexandrinum initio secundi de Spiritu sancto scribere Presbyteros de diuersis locis & plurimis Ecclesiis congregatos, illic à D. Paulo appellari Episcopos. Verùm ex D. Amb. commē. & Hieronymi lucubrationibus notius est Episcopi nomē Presbyteris

 inferio-

" inferioribus In Scriptura tribui, quàm vt nullis ampliùs argumentis
" habeat opus. Cùm enim communi olim Presbyterorum consilio gu-
" bernarentur Ecclesiæ, vt ait Hieronymus ad Euagrium, rectè Episcopi
" nomen cæteris quoque datum fuit Presbyteris, quippe quos eadem cu
" randæ, gubernandæ, atq; custodiendæ Ecclesiæ premebat solicitudo:
" non tamen idem fuisse Episcopum & Presbyterum, suo inferiusloco
" demonstrandum erit aptiùs. Cæterùm vbi Episcopi sua freti autorita-
te, Presbyterorum cœpère non dico consilium contemnere, quod D.
Ambrosius sua ætate meritò de seniorum Laicorum consilio conque-
[Vide Am-] ritur, sed negligere, vnà cum Ecclesiarum cura, & Episcopalis solicitu-
[bro. in e-] dinis nomen sibi vendicarunt: quod tolerabile videri posset, nisi hac re
[pist. ad Ti-] factum videatur, quòd Presbyterorum ordo in extremũ propè digni-
[mo.] tatis Ecclesiasticæ locum sit proiectus. Sed hæc querela aliò est diffe-
renda, vbi de vindicanda Presbyteris sua autoritate & dignitate tẽpus
ad dicendum dabitur opportunum.

[Papa.] Superest Papæ nomen, quod tametsi hodie apud Latinos vni Ro
mano tribuatur Põtifici, apud priscos tamen vniuerso Presbyterorum
Ordini fuisse commune, non leues extant coniecturæ. Nam quòd E-
piscopis omnibus fuerit asscriptum, satis vnus arguit D. Hieronymus,
[Episcopi] qui Augustino Papæ scribit, & Epiphanium, Athanasium, Theophi-
[olim Pa-] lum, aliosque dicit Papas. Huic & Gratianus vetustam sequutus appel-
[pæ.] lationem, Martinum Bracar. Episcopum passim Papam vocitat. Siqui
dem Papa blandam sonat puerilem Patris appellationem. Siracusis e-
nim πάπ patrem sonat, quod geminatum fit Papas: vt Hebræis gemina-
tum Ab facit Abbas: sic apud Aristophanem, ni memoria fallit, in Ne-
bul. pueruli blandientes, patrem suum appellant Papam. Idem quoq;
& reuerentiæ nomẽ fuit, vnde Bithynii & Scythæ Iouem appellabant
[Iupiter Papa.] Papam, vt est apud Cœlium Rhodig. & Arrhianum in Bithyniacis. Ea
quoque appellatione suos in Christo parentes Presbyteros Christiani
sunt initiò dignati, honoris causa Papas appellãtes Sacerdotes in vni-
[Sacerdo-] uersum omnes: quod ex vetustissimis Germanicæ linguæ vestigiis li-
[tes omnes] cebit, cui est ocium, peruestigare. Quòd enim Pastores suos Flandri
[Papæ.] Prochy Papen, quasi Parochiæ Papas vocitant, & passim Veldt Pa-
pen, quasi castrorum Papas, & qui militibus sacra operantur, non con-
[Veldtpape] tumeliæ causa, vt hodie passim omnibus exprobratur, sed honoris gra
[Castrensis] tiâ factum equidem arbitror. Quòd igitur plurimùm initiò habuit ve-
[Sacerdos.] nerationis, decrescenti populi in Clericos reuerentia Presbyteris fuit
[Prochy pa-] detractum, & Episcopis solis reuerentiæ causa tributum, vt Hierony-
[pe/ Paro-] mi & Cyrilli temporibus: de quo legitur Papæ priuilegium ei fuisse
[chiæ Papa.] concessum: posteà verò & ipsis etiã Episcopis loquendi vsu negatum,
[Vide locũ apud Nicephorum.] solique Romano Põtifici velut sacrosanctum reseruatum. Quod cùm
hodie quidam conuitiis odiose adeò proscindant, vt Papæ nomen ca-
ne peius oderint & angue, q̃ verè suum illum Cham Papæ illudendo

Patrem

Patrem æmulentur, agnoſcit, cui Papæ nomen atque origo nō eſt incognita. Hic non foret importunū diſſerere de horum Eccleſiæ miniſtrorum electione, vtrùm ea Cleri ſit, án populi, án vtriuſque potiùs? Certè vt electio plerumque apud priſcos ex Apoſtolica, ait Cyprianus, traditione plebis ſuffragio fuit comprobata, & pòſt ſolo à Clero transacta: ita Cōfirmatio & Ordinatio ſemper penes Epiſcopos. Sed hac de re aliàs fuſiùs.

Vide Cyp. epiſt. 4. libro 1.

Explicatis nunc Sacerdotis atque Presbyteri ſynonymis, tempus eſt, demonſtremus aliud hoc eſſe Sacerdotium externum ab illo ſpirituali, quod omnium eſt Chriſtianorum commune. Quoddam igitur eſſe Sacerdotium, quod Presbyteri cum Chriſtianis omninò cæteris habent cōmune, apertius eſt Scripturis expreſſum, q̄ vt inficias quis ire queat. Vos, eſtis, inquit D. Petrus, gens ſancta, regale Sacerdotium, populus acquiſitionis. Iſtud vnicum aduerſarii Laicis gratificandi, vt non dicam adulandi, ſtudio ita laudibus in cælum euehunt Sacerdotium, vt nullum prorſus aliud agnoſcant reliquum. Sed iſtud quàm ſit erroris prorſus fanatici pleniſsimum, nullus ambigere poteſt, cui in mentem venit D. Paulum per Eccleſias ſingulas inſtituiſſe Sacerdotes atque Presbyteros: imò quod in Creta ipſe non potuit, per Titum voluiſſe effectum. Si enim generalis illius nominis omnes in vniuerſum Chriſtiani ſumus Sacerdotes, quorſum fuit opus, vt Titus ſe fatigaret Sacerdotes inſtituendo Sacerdotes? Rurſum, quid Diuus Paulus Timotheo vnà cum toto Presbyterio manus imponit? quid denique Chriſtus ipſe Apoſtolis facere, quod prior fecerat, iuſsit, & afflato Spiritu ſancto aliis peccata imperat aut remittēda, aut retinenda? Hæc quia manifeſtiſsimè arguunt, aliud eſſe Sacerdotium, quod rectè à Diuo Hieronymo appellatur Laicum Dialog. contra Luciferianos, quod ex Baptiſmo omnes ſequitur Chriſtianos: aliud quod dicit verum, cui ſuum eſt, Sacrificiū ex Chriſti inſtitutione proprium, de cuius officiis nunc datur opportunus diſſerendi locus.

Sacerdotium nō eſſe ſpim Chriſtianoru commune

1. Pet. 2. Apoc. 5.

Tit. 1.

1. Tim. 4.

Ioh. 20.

Sacerdotium Laicū apud Hieron. Dial. cōt. Lucif.

Cùm igitur aliud ſit illud generalis nominis Sacerdotium, quod omnibus omninò Chriſtianis ex Baptiſmatis vi communicatur, aliud quod à Chriſto acceptū à Baptiſmo Apoſtoli non omnibus item Chriſtianis credidère adminiſtrandum, fieri non poteſt, quin ipſorū quoq; officia alia ſint atq; alia. Quę igitur ad illud, quod dicit̄, Laicū pertinēt, putà vt Deo ſeruiant cultu fidei, ſpei, charitatis, eiq; aſsiduè offerāt orationum, eleemoſynarum, ac piorū reliquorum operū ſacrificia cum labiorū Deo confitentiū vitulis, in præſentia non eſt latiùs perſequendi otium. Proinde illius veri Sacerdotii officia nunc in medium veniant accuratiùs pertractanda. Ea quatuor ferè commemorari ſolent, putà corpus Domini conficere, Conſecratum offerre, Sacramenta adminiſtrare, Eccleſiā deniq; gubernare. Quæ cùm humanā longiſsimè excedant poteſtatē, nec omnibus in vniuerſum Chriſtianis à Chriſto fuēre communi-

Laicum ſacerdotiū quid habeat officij.

Functiōes quæ veri Sacerdotibus ꝓprie

Consecrare corpus Domini. communicata, sed solis Apostolis, & in eorum locum succedentibus, non ea possunt ulli mortalium contingere, quàm ad illorum morem ordinato, hoc est, in huius ministerii ordinem adscito, atq; in illorum locum dispositio atque suffecto. Varia enim sunt corporis Ecclesiastici tam membra quàm officia: siquidem non omnes Christus dedit Pastores: Quosdam verò, inquit Paulus, Apostolos, quosdam verò Pastores. Commemorata ergo Euāgelici Sacerdotii officia, illis solis ex Christi grege ad hoc muneris vocatis, nisi per Ordinationem non dantur, quod fieri non posset, nisi ea veri nominis Sacramenti habeat cùm rationem, tum etiam vim: quod quia paulò superiùs ex D. Cypriano, Augustino, aliisque fecimus contestatum, hic ab eius rei fusiori ostensione supersedemus. Quòd igitur corpus Domini conficere ad solos attineat Sacerdotes, ex eo satis demonstratur, quòd Christus faciendi, quod prior fecerat, potestatem non dederit nisi Apostolis. Iam quòd non inane sui corporis dederit symbolum, vt Zuuingliani hallucinantur, sed verum corpus ex pane factum, antè in Eucharistia manifestiùs est euictum, quàm vt hic sit repetendum. Sicut igitur tremenda in mysteriis consecratio verbis Domini perficitur: ita in persona quoque fit Domini. Iam qui in alterius persona quippiam peragit, ab eo habeat oportet agendi ius atque autoritatem. Proinde cùm solis Sacerdotibus agendi, quod Christus egit in cœna, sit potestas credita, ii soli corpus « Domini consecrant, atq; conficiūt. D. Hieronymus Presbyteros à Dia« conorum contemptu vindicans: Quid patitur mensarū & viduarum « minister, inquit ad Euagriū, vt super eos sic tumidus efferat, ad quorū « preces Christi corpus sanguisque conficitur? Sic & D. Anterus martyr: « Absit, vt quicquam sinistrum loquar, ait epist. ad Beticos, de his qui A« postolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt. Sed

Offerre corpus Domini. de altero Sacerdotis Christiani officio, cōsecratum scilicet corpus Domini offerre, pugnaciter magis aduersarii obsistunt Catholicæ per orbē Christi Ecclesię. Etsi enim qui inter illos habētur saniores in veram corporis Dominici præsentiam cum illa consentiunt, offerendum tamen Catholico ex more prorsus abnuunt.

Proinde nostri erit studii, ex ipsis Christi Iesu verbis atque institutione demonstrare, corpus Dominicū in mysteriis esse à Sacerdotibus offerendum. Deinde clarissimis vetustissimorum Scriptorum testimoniis confirmare, in prisca Catholica Ecclesia idem Domini corpus ab ipso vsq; Apostolorum seculo semper fuisse à solis Sacrificis oblatum. Qui Antiochi illius impii exemplum imitati, Christianum conantur delere sacrificium, omnes itidem abrogare volunt Sacerdotes. Verùm sicuti Iudæi nouum Christi nolētes suscipere Sacerdotium, miserè insaniunt: ita qui æternum eiusdem Sacerdotium in temporaneum student conuertere, bis miserè desipiūt: prçterquàm enim quòd Christo suum illud æternum Patris iuramento, cuius nunquàm eum capiet Psal. 109.

pœnitentia

pœnitentia, confirmatum Sacerdotium frustrà moliuntur abolere, illius quoque sunt instituto immorigeri. Nō enim Christi Sacerdotium ita duntaxat est accipiēdum æternum, perinde quasi se ipse semper Patri offerat, & pro nobis intercedat; sed quòd in sua etiam Ecclesia per ministros sui vicarios Sacerdotium secundū ordinem Melchizedech inchoatum peragat in sempiternum, atque perficiat. Ad hęc nō potest nouum Testamentum persistere incolume, si suum illi eripitur Sacrificium à Christo & inchoatum & institutum. Siquidem & hîc locum habet, quod D. Paulus de Aaronico differens Sacerdotio de veteri conclusit Testamento: Translato, inquiens, Sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio atque abrogatio fiat. Proinde cùm tanta Sacerdotii & Testamenti affinitas, tamq; arcta coniugatio, vt alterum sine altero consistere nequeat saluum, omninò fieri non potest, vt legi Euāgelicæ sua constet salus, si suum illi abrogatur Sacrificium: quod, vt diximus, non in solo illo cælesti, quod apud Patrem pro nobis agit Christus, continetur Sacerdotio, neque in eo, quod Sacerdotibus duntaxat tribuunt aduersarii, quod piorum vota & Ecclesię offert Deo Patri preces: sed prǽter hæc omnia idem offerendi complectitur potestatē, quod Christus secundū ordinem Melchisedech Sacerdos in Cœna Deo Patri primus obtulit. Illic Christum panem & vinum aquā permistū, corpus & sanguinem suum obtulisse, superiùs in Eucharistia est vetustissimorū Scriptorum testimoniis liquidò demonstratum. Hoc ipsum igitur offerēdi potestatem dedisse Apostolis, & per eos Sacerdotibus in vniuersum omnibus, in præsentia est commonstrandum. D. Cyprianus Aquarios illos refutaturus, epistola ad Cæcilium data 3. lib. 2. Sacrificii Christiani autorem & doctorē sępenumerò Christum vbi cōmemorasset, panem „ quoq; ac vinum aquā permistum iuxta Melchisedech ordinem ab eo „ fuisse oblatū, hoc est, vt interpretatur, suū corpus & sanguinē, illi Chri„ sti verba, Hoc facite in meam commemorationē, apertiùs de sacrificā„ do atq; offerendo interpretatur, quàm vt vllā aduersarii vel impuden„ tissimi patiatur calumniā. Nam simulatq; D. Pauli ex Corinth. epist. lo„ cum recitasset, Hoc facite, &c. subiecit: Quod si & à Dño pręcipitur, & „ ab Apostolo eius hoc idem confirmatur, & traditur, vt quotiescunque „ biberimus in commemorationē Domini, hoc faciamus, quod fecit & „ Dominus: inuenimur non obseruari à nobis, quod mandatum est, nisi „ eadem, quæ Dominus fecit, nos quoq; faciamus. Et quibusdam interie„ ctis: Nā si Iesus Christus, inquit, Dominus & Deus noster ipse est sum„ mus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit, „ & hoc fieri in commemorationem sui pręcepit, vtiq; ille Sacerdos vice „ Christi verè fungitur, q id, quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium „ verū & plenum tūc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.

Porrò si quis desideret testimonium, omniū quę adferri possunt,

[Margin notes: Vide hæc paulò antè i Eucharistiæ Sacrificio ex Oecumenio & aliis. — Heb. 9. — Sacerdotes idem offerre sacrificium, qđ Christus obtulit, & offerendū potestatem.]

multò locupletissimum, quo solis doceatur Sacerdotibus tradita offerendi corporis Dominici potestas, illam audiat vniuersæ Catholicæ Christi Ecclesię Constantini studio Nicęæ congregatę censuram, qua Diaconorum in Presbyteros & Sacerdotes repressit fastum: ὅτι ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκεν, οὓς μὴ ἔχοντας ἐξουσίαν προσφέρειν τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ: Neque constitutio Ecclesiastica, inquit cap. 14. qui Græcis extat ιη̄, neque consuetudo prodidit, vt ii, qui offerendi potestate nō sunt prædíti, id est, Diacones, Corpus Domini Sacrificis porrigant. Quòd si quis adeò dementatus, vt trecentis istis & duodeuiginti Episcopis Catholicis fidem habere recuset, equidem insanus habeat, si pluribus id testimoniis fuero conatus confirmare. Porrò quás nam ob causas corpus Dominicum rectè offeratur, án in illius cruēti tantùm commemorationem, án etiam gratiarum actionem, vti Apolo. Augustana concedit, án pro viuis quoque & mortuis adiuuādis, nec ne, in præsentia nō est prolixiùs repetendum, cùm hisce quæstionibus ex Patrum vetustissimorum sententiis sit copiosè dudum in Eucharistia responsum, quò pium Lectorem remittere malumus, quàm eadem persequi verbosiùs.

Sacerdotes veros esse inter Deū & populum mediatores. Cæterùm Sacerdotibus cùm sit à Christo tradita tremendū illud simul & gratissimum offerendi Deo Patri corporis Dominici Sacrificium potestas, quis nam, cui mens cōstat sana, ambigat, rectè ne, án secùs, appellentur mediatores? Haud quaquàm sanè primarii, sed vicarii dūtaxat, quales Christus suo loco voluit perpetuùm existere in sua Ecclesia. Sed ne quis in huius rei confirmationē nobis ex antiquitate deesse existimet testimonium, vnum aut alterum est depromēdum. Gregorius ille Nazian. q Theologi cognomen optimo eximię eruditionis iure inuenit, vbi in suo Apologetico iustissimas exposuisset causas, cur » *O Sacerdotum dignitas augustissima.* oblatū refugitasset Sacerdotiū (quas ô vtinam Sacerdotes omnes habe » rent probè pręmeditatas) qs ex luto quodā quasi fingat, inquit, veritatis » antistitem, & cum angelis statorem, cumq; Archangelis collaudatorē, » & in altare illud superiùs hostias destinantem, καὶ τῷ χριστῷ συνιερεύοντα, » *Sacerdos cum Christo offert seque mediatorem facit.* vnà cum Christo sacrificantem? Subiecit posteà: Priusquàm autem il- » lam materiā ad inferiora detrahentē supprimat, quoàd eius fieri potest, » ac mens idoneè repurgetur, atque supra alios eximiè Deo vicina reddatur, ἢ ψυχῶν προστασίαν δέξασθαι ἢ μεσιτείαν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων (τοῦτο γὰρ ἴσως ὁ ἱερεὺς) aut animarū præfecturam suscipere, aut inter Deum & homines intercessionem atque mediationem (Siquidem hoc verum est Sacerdotem esse) haud quaquàm tutum esse cognósco. Rursum ad Simpliciam hęreticam epist. 8. D. Basilium præclaris in cælum vsque euehens encomiis, inter alia, τὸν πιστὸν θεράποντα, καὶ μέγαν ἀρχιερέα, τὸν θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτην, καὶ τοῦ πνεύματος καταγώγιον appellat, Moysi & Christo comparans fidelem ministrum, & magnum Sacerdotum Principem, Deique & hominis mediatorem, Spiritusque sancti domicilium.

Quorsum autē Sacerdos se inter Deū hominesq; præbeat mediatorem

"torem D.Cyprianus paucis, sed luculentis, sed piis omnibus horrendis exponit verbis: Sacerdotibus maior labor incumbit, inquiens epistol.3.lib.1. in asserenda, propitianda & procuranda Dei maiestate, ne quid videamur in hac parte negligere. Porrò quod restat ostendendum, tremendum hoc corporis Dominici Sacrificium ab ipso vsq; Apostolorum seculo semper fuisse à solis Sacerdotibus oblatum, paucis perstringemus, non hîc repetentes, quod in Eucharistia dudum demonstrauimus, semper fuisse in vsum populi Christiani oblatum. Hoc ex Canone Nicæno dudû recitato 14. Solis luce fiat luculentius, vbi cùm Patres Diaconis negent hanc offerendi communicatam potestatem, quis adeò sit mentis emotæ, vt eam vel Subdiaconis, vel inferioribus Clericis, nedum Laicis, audeat vindicare? Quòd si Diacones alicubi offerre legantur: Si quis eò arrogantiæ illos exturniuisse credat, id quod Sacerdotum est propriû, sicuti & illorum honores vt inuaserunt, id sanè Concilio Arelatensi fuit inhibitum: De Diaconis, inquit Cano.15. "quos cognouimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere."

De populo propitiando et Sacerdotes.

Sacerdotum igitur quanta sit dignitas, hoc ex officio pius æstimet licet animus Christianus. Cùm enim Sacerdos aut cum Christo, quod ait Nazianzenus, aut vice Christi, quod ait Cyprianus, atque Ambrosius, Deo Patri offerat gratissimum illud Dominici corporis Sacrificium, quæ obsecro lingua Christiani Sacerdotis prædicare idonea sit laudes atq; encomia? præclara sunt, quæ aureo illo orationis flumine fundit Chrysostomus, sed rei præstâtia longè minora, atque excellentia multò inferiora. Equidem vbi mecum rem tacitus considero, mihi agnoscere videor, Sacerdotii Christiani dignitate, toto hoc pulcherrimo mundo nihil esse honore dignius, nihil decore ornatius, nihil maiestate augustius? Quid enim habet, si res nô stulto huius seculi iudicio metiamur, sed sua verè dignitate æstimemus, aut regia dignitas, aut imperatoria maiestas maius, dignius, aut augustius, quod non diuino isti plurimis cedat parasangis Sacerdotio Christiano? Sed hunc campum præsens institutû ingredi vetat, quare ad id, quod superest, accedamus pertractandum.

Dignitas Sacerdotalis omnem superat eloquentiam, sicuti omnem huius seculi vincit maiestatem & gloriam.

Tertium autem Sacerdotum officium, quod in Sacramentorum versatur administratione, tum quia extra controuersiam est positum, tum quia Eucharistiæ administratio olim fuit Diaconorum, & Absolutio potissimùm Episcoporum, de qua in Pœnitentia dictum est, in præsentia placuit silentio prætermittere.

Quartum suprà fecimus Sacerdotum officium, quod in Ecclesiarum gubernatione est collocatum: olim enim communi totius Presbyterii, id est, Sacerdotum collegii consilio Ecclesiæ administrabatur, & regebantur, vt ait D.Hieronymus ad Euagrium. Verùm collapsa Canonum disciplina, & crescente secularis dominationis arrogantia Episcopi solis sibi hasce partes vsurparût. Sed quàm hic grauiter lædatur

Ecclesiæ gubernatio ad Sacerdotes pertinet.

Sacerdotum Ordo, alibi iustior erit conquerendi locus. Ne quis tamen Sacerdotes vniuersos sicuti offerendi potestate, ita honore quoque & ordinandi autoritate prorsus fuisse pares opinetur, de vero inter ipsos discrimine paucis est agendum.

De Sacerdotum noui testamẽti discretione.

Quia Sacerdotum omniũ vnus est Ordo, quo eum in locum consecrati, eandem in Christi corpus tam mysticum quàm Ecclesiasticum accipiũt potestatem: ideo & nomina cùm Episcopi & Sacerdotis, tum Presbyteri & Sacrifici omnibus apud veteres indiscriminatim legũtur attributa, licèt me non fugiat, alicubi apud veteres suum quoque Episcopis assignari ordinẽ: sed vbi de accedentario isto honore agunt, qui supra Sacerdotium posteà cumulatur. Veterem ergo illum Aërii errorem, qui post Vuiclephum & Marselium Paduanum renouãt, vt Presbyteros ab Episcopo nulla debere differẽtia discerni, suum agnoscẽtes autorẽ, meritò est, quod ipsos pudeat, vtq; nulla videãtur habere opus refutatione. Hæreses enim suam ad originẽ reuocasse, ait Hieron. est refutasse. Cogit nos tamen instituti ratio, ex doctrina quoq; Apostolica istam hallucinationem cœcutientibus quorundam animis etiam atq; etiam illustrare. Multus est D. Ignatius in prædicanda Presbyterorum dignitate, ita vt eos plærunq; semper Apostolis comparet, Episcopum verò Christo Iesu, vt epist. ad Trallia. & Magnesianos, & Smyrnenses deniq;: cuius beatissimi Martyris comparationem sequi malim, quàm aliorum, qui Presbyteros septuaginta conferunt discipulis, quod illud eis suum priscum afferat honorem: hoc verò infra iustum videatur deiicere dignitatis locum: quod & D. Anteri Martyris, & D. Hieronymi, aliorumq; testimoniis me Lectori candido probaturum considerem, si res fusiorem hîc pateretur orationem: de quo vide infrà, ca. 83. Vtut tamen comparentur Presbyteri vel Apostolis, vel septuaginta discipulis, nunquàm sanè in eundem fuêre honoris gradum collocati, quem Sacerdotũ Principes, siue Episcopi Dei Optimi dignatione sunt consecuti. Boni enim sunt Sacerdotes, ait D. Ignatius epist. ad Philippẽses, « & sermonis ministri, meliòr atque dignior est Põtifex, cui credita sunt « sancta sanctorum, cui soli commissa sunt secreta Dei. Quò igitur Sacerdotum discrimen omnibus in propatulo magis sit, primùm Episcoporum à Presbyteris ostendemus differẽtiam Apostolicam, tum inter ipsos quoq; Episcopos eum esse ordinem Hierarchicum, vt vnus vice Dei omnibus in vniuersum Christi ouiculis simul & earũ Pastoribus Episcopis esse præpositus semper sit creditus.

Presbyteros meliùs comparari Apostolis, quàm septuaginta discipulis.

Quod in populo Dei propagando, conseruando, & in finem vsq; mundi perpetuando agit matrimonium, hoc ipsum in Dei ministris Clericis eius cultui peculiariter addictis gerit officii ordo. Quẽadmodum illic igitur aliud sunt Pater & Filius: ita hîc aliud Episcopus, aliud Presbyter. Hic enim nisi ab illo nõ creatur, nec suo queat fungi munere, nisi in Apostolorũ morem adhibita illius cum Presbyterio manuum

impositione. Vt ergo Paulus alio diuinitùs erat munere ornatus, atque Timotheus & Titus, quò per manuum impositionẽ eius atq; Presbyterii creabat illos Episcopos: ita pòst Timotheus & Titus aliud illic sunt consequuti Dei donum, quo Presbyteris à se in Episcopos promouendis non modò distinguebatur, sed & excellenter præ illis ornabantur. Hoc illud est, quod D. Chrys. in Paulum ad Timo. annotatum reliquit, „ Episcopum sola ordinatione Presbytero esse maiorem. „ Quæ verba ne quis calumniose accipiat, non omnem prorsum Episcopalem complectuntur functionem, sed Chrysostomo illum in locum scribenti suffecit, potissimam indicasse notam, qua Episcopi præstabant Presbyteris. Istud cùm nemo nisi Aërianus quispiam sit inficiando, non est, cur luce in meridiana lampades accendamus. Aduersarii enim tametsi ordinem hunc Ecclesiæ politicum initiò videbātur cupere sublatum, pòst tamen rei experientia stultorum magistra admoniti, eundem quadam ex parte reuocare sunt adacti: Sed mira sanè ratione, omnibusq́; ætatibus post Christianorum inaudita. Cùm enim se ab Ecclesię Catholicę matris sinu adulterina proiecissent germina, Principum aliquot in erroris nassam noui Euangelii (quod Ecclesię bona contra leges omnes, contra æquitatem omnem, contra humanæ rationis arbitrium docebat impunè diripienda) esca illectorum nacti patrocinium eis adulari, eis Euangelii defensorem, capitisque suæ Ecclesiæ, aliosque per assentationem tribuere titulos, imò & Christi vicarios, penes quos esset Ecclesiarum non cura modò, sed ordinatio etiam Episcoporum, bonorumq́; omnium dispẽsatio. Quàm igitur adulanter suis illis, ô infelices, Principibus consuluére isti Euãgelici, tam arroganter sibi hæc vsurparunt omnia: nõ modò illos per manifestissimam, ne insanam dixerim adulationẽ, tributos titulos, sed multò magis bonorum Ecclesiasticorum possessionem, atq; Episcoporum ordinationem. Isti igitur tales Ecclesiæ, idq́; secundum (si superis placet) Euangelium reformatores, non Episcopi creabant Episcopos: O cælũ, ô terra, ô cœcas hominum mentes, ô pectora cœca. Quæ vnquàm fuit tam stolida natio, quæ inauditam istam in animum admisit persuasionem, qua labefactabatur pridem Anglia, qua vastatur nunc, & funditùs euertitur Germania?

Episcopos semper ordinãdi potestate à Presbyteris fuisse distinctos

Aërius negabat vlla differẽtia Episcopos à Presbyteris distingui: vide August. & Epiphan.

Aduersarij cur Prĩcipibus adulantes, eos faciãt Ecclesiæ Dominos & Ordinatores.

O reformatores Euangelicos.

Cæterùm, vti diximus, cùm hanc Episcoporum Christo autore in Ecclesia institutam suę Babylonicæ Ecclesię viderent pernecessariam, ne qua ex parte cum Catholica videatur consentire Ecclesia, suos illos, quibus Ecclesiarum obtruditur cura, Superintendentes appellare malunt, quàm Episcopos. Sed hîc mihi vide Lector Christiane, liquidum diuinæ sapientiæ (cui humana stultitia resistere nequit) argumentum: suos illos Ecclesiarum præfectos, quibus visitandi & inspiciendi, num ritè gerantur omnia, cura est credita, cùm nolunt nostro appellare nomine, cùm res eadem illis videatur commissa: quod dum prudenter agunt, án nõ imprudenter se ipsi redarguũt Apostasiæ atq; manifestę ab

Aduersariorum antistites malũs superintendentes quàm Episcopi.

Ecclesiæ Catholicæ castris defectione? Vocant eos Superintendentes, non Episcopos, quòd hoc nominis in eos quadrare reuerà non possit. Quomodo enim, ait Paulus, prædicabunt, nisi mittantur? Quia ergo legitimè non mittuntur, rectè atque iure optimo sibi à legitimo vocatorum & missorum nomine Episcoporum temperant.

[CAPVT LXXXI. De ordine Hierarchico inter Episcopos quòd vnus omnibus vice Christi sit præpositus.]

VErùm alterum illud caput plùs habet inuolutæ difficultatis, inter Episcopos videlicet semper eum fuisse ordinem Hierarchicum, vt vnus altero superior, vnus quoq; omnibus vice Christi non modò ouiculis, sed Pastoribus etiam præfuerit Episcopus: de quo nunc est differendum copiosiùs.

Cùm Christianæ Ecclesiæ ratio, quæ nunc regno, nunc alteri rei ordinatissimæ comparatur, non sinat Christi familiam in miserrimo illhoc exilio suo esse aut patrefamilias, aut eius vicario atq; œconomo destitutam, initiò peruestigãdum, quis nam Apostolorum toti Christianę Ecclesiæ tanquã vice Christi absentis, & ad nuptias profecti præfuerit rector, gubernator, atq; præpositus? Deinde quis eius successor? án Episcopus Romanus, & án toti Ecclesiæ? vt Petrus olim, ita & Petri successor, Præpositus? Si infallibiles Christi Iesu promissiones Simoni Iohannis Apostolo factas accuratè perpendamus, non poterit veritatis studiosos contentionis œstro haud percitos latere, illũ ab ipso Christo institutũ esse totius Christiani gregis Pastorẽ, totius etiam familiãs Oeconomum, atque Ecclesiæ vniuersæ seruum præpositũ. Quid enim aliud sibi vult, quod nomine mutato pro Simone vocat Cephas, id est, Petrum siue saxum, super quo Ecclesiam suam colligendam Christus extrueret? Quid, quòd vni Petro tanquàm totius familiãs Oeconomo claues regni cælorum & pollicebatur & tradidit? quodq́ue vni Petro tanquàm omnis Christiani gregis Pastori totius ouilis curam imperat?

[D. Petrum toti Christi familiæ fuisse præfectum, ac vice Christi pastorẽ creatũ totius ouilis.] [Matth. 16.]

[Simon Iohanis cur Cephas & saxum dictus.] [Iohan 21. Matth. 16.]

Vt igitur in ædificiis, quo firmiora consurgant & consistant extructa, lapides aliquot grandiores fundamenti loco collocantur: ita & Petrum Christus, ipse quoq; & fundamẽtum, & lapis angularis dictus, atque domus totius architectus: Simonem Iohannis si non sui loco, at sibi saltem proximo, iecit fundamentum, quòd sua solida fidei firmitudine diuinum ex hominibus Christi ædificium sustineret saluum & incolume: ne aut ventorum vi, aut fluctuum inundatione atque illisione vnquàm labefactatum corrueret, ac semel euerteretur. Proinde Simon verè idcirco Petra dictus, vti ait D. Ambrosius Sermo. 47. quòd tanquàm saxum immobile totius operis Christiani compagem, molemq; contineat, sustineatq́;: Cuius licèt fundamentum & primarium & solum est Christus, lapis ille ab ædificantibus Iudæis, Scribis, & Pharizæis, ac reliquo Iudaicæ Reipublicæ magistratu reprobatus: eam tamen prærogatiuam suis quoq; Apostolis communicare est dignatus: vti & lucis appellationem: quanquàm ipse solus lux sit, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cæterùm cùm Simonem

[1. Cor. 3. Psalm. 117.] [Matth. 7.]

[Christ' Ecclesiæ fundamẽtum Apostolos quoque fecit fundamenta] [Psalm. 117. Acto. 4. 1 Pet. 2.] [Iohan. 1.]

monem Iohannis appellandum statuant Petrum, siue saxum, super quod ædificaturus esset Ecclesiam suam, quis iure inficias iuerit, Petrum totius illius ædificii esse fundamentum, vt Christo quidem angulari lapide illo, & fundamento principe munus: ita aliis Apostolis, etiam fundamenta à Dei Spiritu dictis, nedum Christianis aliis omnibus, qui super hoc Apostolorum fundamento tanquàm lapides viui superstruuntur maius, dignitate præstantius, atque autoritate excellentius?

Petr' post Christum collocat' princeps Ecclesiæ fundamentum.

Apoc. 21. Ephes. 4. 1. Pet. 2.

Postquàm verò Christus Petrum tanquàm sui ædificii collocasset fundamentum, altera deinde explicat vel metaphora, vel parabola, qualem eum in sua esse voluerit familia: Tibi, inquiens, dabo claues regni cælorum. Istarum verò clauium officium, facultatem, atque adeo vim subiectis statim expressit verbis: Quodcunque ligaueris super » terram, ligatum est in cælis: quodcunque solueris super terram, so- » lutum est in cælis: qua parabola quid obsecro aliud animus rerum vel communium non ignarus accipiat, quàm Christum ea significatum voluisse, Petro sese totius suæ familiæ regni cælorum titulo inscriptæ gubernationem omnem, curam, atque administrationem semel & commisisse & commendasse? Haud sanè aliter atque clauium symbolo Consuli vel Castellano claues traditæ vel ciuitatis, vel castri gubernatio, cura, atque omnis administratio ex more in vulgus noto traditur.

Matt. 16.

Cui Petro Chris claues suę domus Ecclesiasticæ tradiderit.

Clauiū regni cælorum traditione metā in Christianos significati potestatē.

Ac ne quid in tota Christi familia exclusum credas, quod Petri curæ atque gubernationi parere non debeat, vide mihi, quæso, quàm plena cum potestate Christus regnum cælorum à Patre post resurrectionem acceptum Petro sui vice subiiciat: Pasce, inquiens, oues meas, pasce agniculos meos, pasce ouiculas meas. Quibus verbis quid aliud, quàm vti veteres omnes concorditer interpretantur, vniuersum Christiani populi gregem Petri vnius gubernationi, pasturæ atque regimini in omnibus planè rebus, non secùs quàm oues pastori, subiecit atque commisit?

Matth. 28. Ioh. 21.

Christ' regnū à Patre post resurrectionem acceptum, Petro tradit administrandum.

Prætereà vt D. Petri præ cæteris Apostolis excellentia magis eluceat, huc aliquot prærogatiuarū genera ex veterum Patrum commentariis sunt adferenda, quæ luce quauis meridiana clariùs eius singularem nobis demonstrent maiestatem, qua à Christo Domino præ cæteris affectus fuit Apostolis. Baptismū à Christo Domino institutum, Catholicorum, qui Orthodoxis Patribus fidem habet, nemo negat, licèt aduersarii eum cum Iohannis Baptismate planè eundem esse affirmare non vereantur, contra tot apertissima scripti verbi Dei testimonia, quorum hallucinatio suo superiùs loco manifestissimi erroris est conuicta & illustrata. Verùm cui olim primo diuinum istud cęlestis regenerationis donum à Christo fuerit communicatū, & per quē aliis omnibus, is procul dubio eximia sanè prærogatiuā à Christo affectus fuisse

Prærogatiuis multis Petrus à Christo affectus & ornatus præ Apostolis cæteris.

D. Petrus omniū primus & solus à Christo baptizat', & ab eo alij omnes Apostoli.

fuisse censendus est. Hunc porrò Petrum dicimus, huius rei testes veterum Patrum commentarios sequuti. Testatur enim D. Euodius primus à D. Petro institutus Antiochiæ Episcopus, in epistola, cui nomẽ τὸ φῶς fecit, D. Petrum à Christo Domino solùm fuisse baptizatum, & ab eo reliquos omnes. Sed eius verba ad maiorem huius Ecclesiasticæ antiquitatis astruendam fidem asscribere visum est: ὁ Χριστὸς ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸν Πέτρον μόνον ἐβάπτιζε, Πέτρος δὲ Ἀνδρέαν καὶ τοὺς Ζεβεδαίου υἱούς, Ἀνδρέας δὲ καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους· τοὺς δὲ ἑβδομήκοντα Πέτρος καὶ Ἰωάννης ὁ θεολόγος βαπτίζουσι: Christus suis, inquit, manibus Petrum solùm baptizauit: Petrus Andream, filiosque Zebedæi: qui reliquos Apostolos. Verùm septuaginta discipulos Petrus & Iohannes ille Theologus sacro tinxêre baptismate. Cuius testimonium ne à quoquam temerario tãquàm suppositititium aut fictitium calumniam patiatur, aduocandus est & Euthymius Græcus, Euangeliorum interpres, qui in Ioh. ca. 3. nobis contestatur hac de re hisce verbis: Reliquũ est igitur, inquit, vt & Apostoli regenerati sint per aquam sanè à Iohanne, per Spiritũ verò, quia ad eos in specie ignitarum aduenit linguarum. Scribunt autem quidam Apostolorum temporibus proximi, quòd Christus Petrum, ac virginem matrem baptizauerit, Petrus verò reliquos omnes Apostolos.

Hinc liquet Apocalypsin Iohan. Theologi nõ esse, nisi Iohãnis Euangelistæ. Theologi enim nomine veteribus fuit celebrat⁹, vti posteà Nazianzenus.

D. Petrus à Chro primus noui Testamẽti creatus Sacerdos, & ab eo alij.

Ad eundem modum Sacerdotum & Episcoporũ dignitas in Ecclesia diuinitùs instituta non nisi à Petro exordium ducit: à quo in reliquos non modò posteros Episcopos, Apostolorum successores: sed & Apostolos adeò ipsos ea dignitas est deriuata. Magnum & mirabile dilectissimi, ait D. Leo ille Magnus Ser. 3. huic viro (Petro) consortium potentiæ suæ diuina dignatio, & si quid cum eo commune cæteris voluit esse Principibus, nũquàm nisi per ipsum dedit, quicquid aliis non negauit. Hæc qui probè habuerit perspecta, non mirabitur, D. Petrum rectè Apostolorũ dici primum ac etiam caput, quod paucis admodùm vetustissimorum testimoniis dabimus comprobatum. Andreas prior sequutus est Saluatorẽ, ait Ambrosius 2. Cor. 12. quàm Petrus, & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus. Sic & eius discipulus Augustinus: Quis nesciat primum Apostolorũ esse beatissimum Petrum? Tractatu in Euang. Ioh. 56. Hunc in modum & D. Petrum fuisse Apostolorum caput breuiter admodũ est confirmandum. Proptereà inter duodecim, ait D. Hieron. aduersus Iouinia. vnus eligitur, vt capite constituto, schismatis tollatur occasio. Ita & Chryso. Homil. 55. in Matth. cap. 16. Ecclesiæ, quæ tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis manet, pastor & caput, piscator homo est.

D. Petr⁹ Apostolorũ omniũ primus.

D. Petr⁹ Apostolorũ caput.

CAPVT LXXXII.

Rom. Pontificem verũ esse D. Petri in Cathedra successorem.

HAec autem eò sumus persecuti fusiùs, vt ostensa D. Petri præ cæteris Apostolis omnibus præstãtia, & non honoris tantùm, vti Caluinus nugatur, prærogatiua, sed autoritatis etiam potestate, ac maiestate, eorum quoque honor, excellentia, potestas atque autoritas inclarescat manifestior, qui in eius locum perpetua Episcoporum serie successerunt

cesserunt, atque in hunc vsque diem Christo suam ex promisso non destituente Ecclesiam succedunt.

Quare in primis demonstrandum est, quis nam in orbe Christiano Episcopus D. Petro Apostolo fuerit succedaneus, atque verus eius Cathedræ, hoc est, Episcopalis & muneris & loci successor. Quod vt ostendatur perspicuè, initiò D. Petrum Romę fuisse, ibiq́ue Episcopali docebimus functum esse munere vero, non vti Caluinus nugatur, fabuloso. Deinde Romanos Pontifices non in Sathanæ, vt idem Caluinus blasphemat, sed in D. Petri locum, ministerium, autoritatem, atq; Apostolicam adeò dignitatem atque potestatem succedere, ex Apostolorum monstrabitur traditione. Ideoq́ue toti Christianæ Ecclesiæ gregi illos diuino iure esse Pastores, Præfectos, atque omnibus adeò Episcopis, etiam Asiaticis & Africanis præpositos.

D. Petrum igitur Romæ fuisse, licèt capitis sui periculo docuerit ipse, omnisq́ue veterum Scriptorum chorus constanter simul & concorditer sonet: tamen propter Scriptorum nostræ istius tempestatis quorundam, improbitatem dicam, an temeritatem, res Sole ipso clarior nos testimonia eorum promere cogit. Quare hanc nobis veniam dabis Lector, si non quod instituti ratio, sed aduersariorum efflagitat impudens contradicendi cótentio, ęquo fortaßis fusiùs persequamur. D. Petrum Romæ fuisse.

Dionysius ille Corinthiorum Episcopus non minùs Ecclesiasticarum rerum antiquitate, quàm pietatis zelo inter veteres clarißimus, epistola ad Romanos data, hunc in modum scribit: Sed & vos per talem doctrinam & cohortationem Romanæ & Corinthiæ Ecclesiæ plantationem à Petro & Paulo consitam contemperastis. Ambo enim & Corinthi apud nos verbum serentes eadem docuerunt: & isthic in Italia apud vos cùm eadem simul promulgassent, ἐμαρτύρησαν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν, eodem tempore martyrio sunt perfuncti. Dionysius Corinthius. Vide hanc apud Euſ. & Niceph.

Caius quoque Scriptor Ecclesiasticus vetustißimus Ecclesiæ Romanæ excellentiā aduersus Proculum Cataphrigas hæreseos ducem defendens: Ego verò Apostolorum, inquit, trophæa demonstrare possum. Si enim in Vaticanū aut Ostiensem viam ire velis, Apostolorum, qui Ecclesiam hanc fundarunt, trophæa inuenies. Caius Presbyter.

Sic & Egesippus lib. 5. Clemens Alexandr. 6. Hypotyposeon, Irenæus apud Eusebium lib. 5. cap. 8. Chrysostomus ad Rom. & Occumenius, & Theophilactus ibidem, vti & Theodoretus. Porrò Latinos Scriptores quid commemorem, apud quos nihil est decantatius? Tertullianus in Apologetico, & de Præscriptione Arnobius, Lactantius lib. 4. cap. 21. Prudentius, Ambrosius, Orosius, Philastrius Brixiensis, Hieronymus in Catalogo, & ad Galatas, Augustinus contra literas Petiliani lib. 2. cap. 21. Egesippus Cle. Alex. Irenæus.

Hi, in quam, omnes Patres vetustißimi, & Scriptores clarißimi, aliiq́ue plurimi, quos breuitatis causa non recenseo, ita disertè ac clarè

D. Petrum Romæ fuisse affirmant, vt qui de eo ampliùs dubitet rectiùs, vtrùm vnus Sol, an duo sint, quærat. Quis igitur hoc vanum esse cum Caluino, aut Veleno, asserere audeat, nisi qui animi superbia plùs quàm Sathanica omnes veterum Patrum Coriphæos contemnens, suum imperitissimum non dico iudicium, sed suspicionem temerariam pluris, quàm vniuersa tot sanctissimorum simul & vetustissimorum virorum faciat testimonia? Eorum quidem testimoniis Iohannes Funccius in Chronologia côuictus, Petrum Romæ fuisse negare non audebat: sed quantum, non dico licuit, sed voluit, Romanę Ecclesiæ de Diui Petri præsentia detraxit, in dubio relinquens, án Romæ fuerit, & án Romæ passus sit, cùm tamen omnes ferè testentur (vt ipse in Chronologia sua scribit) Petrum sub Claudio Romam venisse. At hoc est, scilicet, autoribus vetustis, quorum testimoniis suam conatur astruere Chronologiam, autoritatis vim fartã tectam relinquere, omnium ferè veterum testimonia falsi arguere.

Côtra Fūccij Chronologiã.

Sed quis eis alia de re, Funcci, vix vsquàm ita consentientes credat? aut tibi quis fidem in historia habere potest, quem tantam insaniæ notam Historicis ad vnum omnibus non puduit inurere?

Molinæi deliria.

Iam quæ Molinæus nugatur, silicernii delirio sunt dignissima. Non pudet homunculum Bartholi & Baldi mancipium falcem in alienã mittere messem, impudétissimeq; garrire, Eusebium esse corruptum. Scilicet vna nocte omnes & Orientis & Occidētis Bibliothecæ in huius rei confirmationem sunt corruptæ, vt mendacium codicum suffragiis statuatur. Sed cur non potiùs forensis iste censor omnes in vniuersum libros veterum prorsus omnium Scriptorum pronunciauit esse corruptos, qui tanto consensu ac conspiratione tam numerosa nobis côtestantur, Petrum Romæ fuisse? Quòd si autores illos dudum nobis commemoratos vt vetustissimos, ita eximiæ cùm primis fidei cùm Græcos, tum Latinos perlegisset accuratiùs, aut expendisset pensiculatiùs, haud dubium aliter sibi persuasum habuisset. Verùm vt imperitia multorum est errorum parens: ita temeritas multorum deliriorum est autor.

Cur D. Lucas tacuerit Romæ agētū nō meminerit.

Sed D. Lucas hac de re, inquiunt, nihil meminit. Atqui ne in Iudæa quidem, aut Oriente D. Petrum mansisse affirmat. An ita igitur insanias, vt nusquàm eum fuisse dicas? Illi verò de Pauli potiùs peregrinatione, cuius erat assecla, quàm aliorum Apostolorum peregrinationibus scribendi cura à Spiritu sancto fuit mandata. Venerit ergo Romam, ait Funccius: at nulla fide digna historia reperitur, quòd Petrus Romam, postquàm eò venerit, reliquit. Haud dubium & D. Petrus, qui tanta diligentia suos monuit, vt magistratibus etiam asperis & morosis parcerent, illi edicto Cęsareo Act. 18. morem gessit cum Aquila & Priscilla. Similiter & ab Nerone vnà cum Simone Mago, si Nicephoro fides habenda est, Româ eiicitur.

1. Pet. 2. Acto. 18.

Claudius Iudæos omnes Italia prohibuit.

Vide Nicephorum.

Iam

Iam & illud mihi cogites velim, quòd ex Dionysii Corinthii epistola ad Romanos data Eusebius & Nicephorus recitant, Petrum & Paulum vnà Corinthi Christũ annunciasse: quod si annos Christi diligenter obserues, factum esse non potuit, nisi annũ circiter 52. quo primùm Paulus Corinthum venit: quod an post Concilium illud Apostolicũ Antiochiæ habitũ, vbi Canones aliquot ferũtur constituisse, cõtigerit nec ne, in præsentiarum nõ fuerit opportunũ exquirere accuratiùs.

Fuerit igitur Petrus Romæ interdũ, at eum Romanam fundasse Ecclesiam figmentum est. Hoc insigni mendacio (si Funccio creditur) totam Europam, & eam, quæ in ea est, Ecclesiam dementarunt. Atqui istud disertis verbis Scriptorum vetustissimi cùm nobis contestentur, D. Irenæus, Polycarpi auditor lib. 3. ca. 3. Dionysius Corinthiorum Episcopus, Eusebius & Nicephorus, & Caius Presbyter antiquissimus, Tertullianus & Ambrosius, quis non videat, quantũ præiudicii suæ Chronologiæ faciat Funccius, dum rem certissimam istorum maximè fidei Scriptorum testimoniis contestatam, vt figmentum reiicit, atque menda cii labe aspergit? Quis non reliqua omnia, quæ vel ex eis recitantur aut leguntur alibi, eodem temeritatis furore reiiciat? Sed hic oculos perstrictos habent, quibus nihil pensi est, quid dicant, modò aduersus Romanam Ecclesiam suam olim matrem aliquid dicant, quo ipsorum non refert, quo modo aliis cum rebus pugnet, modò cum Romanæ Ecclesiæ dogmatibus pugnet. Cuius insaniæ specimen ipse Funccius paulò post verba illa dedit luculentissimum: Quòd si mihi, inquit, historiam Ecclesiasticam & Irenæum perrexerint obiicere, quorum vterque Romanam Ecclesiam à beato Petro erectam tradit: Respondeo, Suppositium esse, & ab adulatore quodam Pontificio subornatum. Quem non huius misereat: quin vno verbo omnem Eusebianæ historiæ Ecclesiasticæ autoritatem, adeoque Irenæi illius Scriptoris grauissimi, maiestatem sibi imprudens reddit inutilem? quorum tamen testimoniis in primis nititur ad suæ historiæ veritatem confirmandam: Suppositium, inquit, est & ab adulatore quodam Põtificio subornatum. Nempe vt alia omnia, quæ pro Romanæ Ecclesiæ autoritate apud veteres omnes leguntur. O temerariam audaciam. Sanè vna noctè omnia Scriptorum veterum scripta ad confirmandam Romanæ sedis autoritatem ab adulatoribus corrupta. Quid tibi Tertullianus? Num etiã Pontificius adulator, qui sæuus fuit obiurgator? Quid Dionysius Corinthius? Num Romani Pontificis adulator? qui castissimus Apostolicæ fuit antiquitatis obseruator?

D. Petrum Romæ Ecclesiã fundasse.

Testimonium consensus veterũ Patrum

Funccius blaterat esse mendacium.

Fũccij summi vanitas.

Petrus itaque Romæ fuit, Romanamque fundauit Ecclesiam, & Romã sæpiùs cùm euocatus, tum expulsus, totum peragrauit orbem, vbique locorum Christianas condens Ecclesias, ait Hugo Erethrianus lib. 3. cap. 17. eodemque reuersus, à Nerone tandem cruci affixus ad cælos commigrauit. Verùm agè nunc demonstremus, Petrum Romæ

D. Petrum verè fundatum esse Romæ Episcopatu.

Episcopali functum esse munere, vt eius Episcopatum nō fabulosum, sed verum fuisse constet.

Paulus Apostolus primariam sui Apostolatus functionem non in Baptizando, sed Euangelizando fuisse testatur. Itaque si Petrum Romæ docuisse Euangelium demonstrauero, probême istum non fabulosum, vti vocat Caluinus, Petri Episcopatum Romanæ Ecclesiæ confirmasse crediderim. Petrum ergo Romæ Euangelizasse, omnes illi veteres concorditer Patres testātur, qui paulò superiùs plùs minùs viginti recitati, Petrum Romæ fuisse comprobarunt: inter eos tamen præcæteris eximiè magis D. Egesippus Apostolicorum temporum (ait Hieron.) vicinus, qui Petrū clarioribus Romæ miraculis emicuisse docet, quàm Paulum. Nā eos Romæ simul & egisse & prædicasse cùm dixisset, ac Simonem Magum Romanos non paucos suis dementasse præstigiis, licèt illi etiam miraculis Romæ clarerent, adiecit, celeberrimus in his operibus (miraculis) habebatur Petrus. Sic & Papias, atque Clemens Alexandr. qui D. Marcum ex Petri iussu Romanis auditoribus scripsisse tradunt, quòd anteà viua eius voce didicerant. Idem clarissimis docet verbis Diony. Corinthius, Tertullianus, Chrysostomus, & Theodoretus.

1. Cor. 1.

Vide Egesipp. lib. 4. cap. 1.

Iam cùm Petrus Christianæ Ecclesiæ D. Marci Euangelium Romæ tradiderit legendum, cui dubium esse queat, hoc ex Episcopali factum esse munere? Adhæc cùm D. Chrysostomus Hom. 10. 2. Timo. 4. testetur, quosdam Linum affirmare secundum à D. Petro Romanæ Ecclesiæ præfuisse Episcopum (quod tamen alibi fusiùs erit expendendum, quod ad ordinem atque numerum attinet) quî Linus secundus esse potuit post Petrum, nisi primus Romanæ Ecclesiæ fuerit Episcopus? Quod & Augustinus disertè confirmat, & D. Optatus libr. 1. Quid tibi, inquit contra literas Petiliani, lib. 2. cap. 5. fecit Cathedra Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet?

Testatur & Diuus Hieronymus, Petrum Romæ Cathedram Sacerdotalem annos viginti quinque tenuisse. Simon Petrus, inquit Catalogo, secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibíque 25. annis Cathedram Sacerdotalem tenuit.

Cæterùm argumenta, quibus Caluinus Petri Episcopatum Romanū fuisse fabulosum conatur ostendere, tam sunt ridicula, vt qui in historiarū lectione versatus fuerit vel mediocriter, eius inscitiā vt crassissimā, ita pudendā, satis mirari nequeat. Quare ne molesti simus, tribus ea verbis diluamus. Tota argutiarum eius Sophistica hac in re vna consistit, quòd Paulus Romanæ Ecclesiæ scribens, Petri non meminerit: quasi caput Romanæ Ecclesiæ, inquit, fuisset, eius non fuisset oblitus Paulus, quū alios Ecclesiarū Episcopos salutare iubeat, nec vinctus Romam perductus Petrū salutat, sed fratres eum salutant in cōducto.

Caluini nugæ contra Petri Episcopatum Romanum.

Quæ Caluini nugæ perquàm friuolæ & frigidæ, nec quicquam

eum

Vide Bedā Reginonē Orosium, Abb. Vrsp. Nicephor.

cum moueat, qui ex veterum Patrum diligēti lectione, ac historiarum seria obseruatione studiose animaduertit, Diuum Petrum sub annum Claudii ferè quartum Romam quidem venisse, sed non infrequenter etiam Roma abfuisse, partim à Claudio & Nerone vrbe pulsum, vt docuimus: partim aliis iustis Euangelii annunciandi siue confirmandi causis Româ in Syriam, & Iudæam, alioque fuisse profectum. Primùm ergo sub Claudio, anno ferè Domini quinquagesimo Iudæi omnes Româ pulsi fuêre. Posteà Ierosolymam rediit, vt Dionysius Areopagita testatur vnà cum Apostolis omnibus ad D. Virginis funus efferendum. Iam cum Ierosolymis Concilio illi magno Apostolico interfuisse testatur Lucas cap. 15. Deinde Romam reuersus, per Corinthum vnà cum Paulo, vt mihi testis est Dionysius Corinthius in epistola ad Ro. A Nerone tandē anno ferè sexagesimo vnà cum Simone Mago iterum publico edicto eiicitur: ac tum totum terrarum orbem peragrauit, si Nicephoro creditur, & Hugoni Erethriano, homini Græco, rerum Ecclesiasticarum peritissimo. Quid mirandum igitur, si Paulus nōn saluere iusserit Petrum, cùm toties Româ abfuerit? Imò per id temporis, quo ad Romanos scripsisse testantur veteres Paulum, Petrus Claudii edicto vnà cum Aquila Pontico & vxore Priscilla, cæterisque Iudæis Româ fuerit pulsus?

D. Petrum subinde Româ abfuisse, imò expulsum sæpius fuisse.

De cælesti Hierarch. Act. 15.

Act. 18.

Ceterùm quò magis liqueat, Diuum Petrum peregrinādo totum propè terrarum orbem peragrasse, vt minùs mirum sit, eum assiduè Romana in Cathedra non sedisse, visum est paucis rememorare, vbi nam locorum & gentium Episcopos Christianos crearit Ecclesiis. Petrus magnus Christi Apostolus, ait Diuus Hugo ille Erethrianus, libro 3. cap. 17. de Spiritus sancti processione, ex quodam D. Stephano, vti apparet, Episcopo Græco, in omnibus ferè ciuitatibus Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedoniæ, Ellades, Epyri, Siciliæ, Italiæ, Galliæ, Hispaniæ, ac extremitatum, vt Ecclesiastica perhibet historia, Episcopos ordinauit. Etenim Iacobus eius fauore Ierosolymorum thronum tenuit. Deinde Euodium Antiochiæ, Tharsi Vrbanum, Epaphroditum Lyciæ, Figellum Ephesi, Smyrnæ Apellē, apud Philippos Olympam, Thessalonicæ Iasonem, Silam Corinthi, Patras Erodiana, Tauromenii Maximum ordinauit. Ampliùs autem Ancyræ, Nicææ, Nicomediæ, in Thraciæ partibus, atq; Occidentalium regionum similem operatus est ordinationē: Hęc ille. Quòd autem in Gallia D. Petrum dicit ordinasse Episcopos, id de D. Seruatio & Materno si quis interpretetur, nos facilè suffragatores habeat.

Episcoporum Catalogus, quos D. Petrus crearit.

Deinde vt Petrum Romæ fuisse demus per id tēporis, si penitiùs illud salutandorum Pauli nomine catalogum cōsideres, in procinctu erit agnoscere D. Petrum à Paulo, quasi Romæ non ageret, non fuisse neglectū, quòd illæ Paulinæ salutationes non tam officii causa fuerint adhibitæ, quàm illorum commendandorum gratia, quorū diligenter

 adeò

adeò meminit, vt eos fortè aut fide infirmiores diligentiori obseruantia & obsequio colant, aut neglectos in prætio habeant, & maiori admi ratione atque beneficiorum exhibitione prosequantur. Quod cum nõ fuerit necessarium de Petro Pont. Rom. tam grato, tam exoptato, facere, frustrà eius nomen fuisset cum aliis enumeratum. Cùm enim legamus, D. Paulũ tanta animorũ obseruantia, honore, atq; obsequio fuisse plerisq́, in locis à Christianis exceptum, qua par est credere, D. Petrum Romæ fuisse exceptum? Haud dubiè tanto maiore, quanto Petrus Paulum & miraculorum excellentia Romæ superabat, & Euangelii annũciatione priùs Romanos sibi deuinxerat intimiùs, adeoq; quantò Romanus populus reliquas orbis nationes humanitate atque animorum gratitudine vincebat. Siquidem Diuus Egesippus grauissimus autor & Apostolicis vicinus temporibus, disertè attestatur, Petrum Romæ habitum fuisse celeberrimum ob incredibilia, quæ patrabat, miracula. *Vide Egesippũ li. 3. cap. 2.*

Item D. Theodoretus in epistolam ad Rom. nobis testis est, Petrũ Romæ docuisse Euangelium, antequàm ad Romanos suam Paulus daret epistolam. Iam quòd Petrus non salutat Paulum ex Syria captiuum Neroni missum Actor. 29. quid aduersariorum causam iuuat magis, quàm si dicas, eum Ierosolymis, aut Antiochiæ non fuisse Petrum, quia de vtroque silet Lucas? Sed sic solent ex silentio validissima contra omnem artis dialecticæ rationem cudere argumenta rethorculi. Silentium, inquiunt, Pauli, nobis pro validissimo est argumento. Sit eis ergo & Lucæ silentium pro validissimo argumento, Paulum non esse in cælos assumptum post emensum huius stadii curriculum.

Ex silẽtio noui Rethorculi cudunt ar gutiarum suarũ crepitacula.

Cæterùm quod de Babylone nugatur Caluinus, cui nõ risum mo ueat? vult Petrum in Babylone Assyriorum epistolam scripsisse: quæ cùm longè absit ab Italia, non sinere Petrum Romæ egisse. Quid si Babylonem Aegypti, Caluine, cum aliis similiter, sed tolerabilibus errantibus accipiam? Verùm nos veterum Patrum Commentarios secuti, hanc Babylonem aliam planè esse negamus, quàm Romam ipsam, quæ rectè & à D. Iohanne eadem notatione delineata est, ob innumeras flagitiorum miscellaneas, quæ veram Babyloniam efficere queant. Et Leonis nomine Paulus Neronem accipiendum Timotheo voluit. Sũnt huius nostri commẽtarii grauissimi autores D. Hieronymus in Marco, & ante eum Papias Hieropolytanus Episcopus, Diui Iohannis Apostoli auditor. Suffragatur & Oecumenius scriptor diligẽtissimus, ac vetustissimorum Patrum, quorum magna cum Ecclesiæ iniuria intercidère scripta, lector persedulus.

Babylon quæ, vnde Petrus epistolã scripsit.

Vide Hiero. Catal.

Porrò quod Caluinus omnium impudentissimè obstrepit: Quoniam inualuerat, ait Præfa. in epist. D. Petri, persuasio ipsum Antiochia Romam migrasse, & Romæ fuisse mortuum: Hoc solo argumẽto adducti veteres, Babylonem allegoricè Romam vocari finxerunt. Illud impudentissimum, inquam, hominis nugacissimi figmentum quis

Improba Caluini figmenta.

responsione

responsione dignetur? aut si respondeamus, quis lectu dignum arbitretur? Audet homo effrons solo hoc argumento, quod narrat, veteres adductos persuasum habuisse, Babylonem hîc accipiendam allegoricam: & quòd omnem superat impudentiam, eos finxisse ait, finxisse inquam, Babylonem allegoricôs esse Romam. Scilicet istis prudentibus interpretibus difficile fuerit ex quolibet fingere quidlibet, ex veterum grauissimorum Scriptorum Papiæ, Hieronymi, & Oecumenii Commentariis doctissimis ac solidissimis anîlia facere figmenta.

Hæc cùm ita sese habeant, vetustissimorum autorum sententiis confirmata, ac probatissimorum Scriptorum testimoniis demonstrata, quis adeò in posterum insaniat, vt cum Caluino quasi fabulosum ridere audeat Diui Petri Romanæ Ecclesiæ Episcopatum? Quare ad illam quæstionem nihil est, quòd respondeamus fusiùs, án Romanæ sedis Episcopi sint Apostoli Petri successores? Cùm phreneticæ plus habeat contumeliæ, quàm iustæ difficultatis, aut obscuritatis. Qui enim istiusmodi Paradoxa non modò in vulgus spargere non veretur, sed scriptis quoque libris legenda orbi proponere, quid obsecro aliud, quàm suæ non dico imperitiæ, sed dementiæ immortalem orbem faciunt testem? Proinde paucis stabilito ac fixo, Pontificem Romanum verè esse D. Petri successorem, ideoque Christi vicarium, illud excutiendum veniet, án iure diuino totius Christianæ Ecclesiæ sit pastor, præpositus atque caput.

QVò præsens de Apostoli Petri successore quæstio pleniorem simul & luculentiorem accipiat dissolutionem, operæpretium erit, illud initiò admonuisse, longè aliter Pontificem Romanum Diui Petri esse successorē, quàm cęteros alios Sacerdotes, siue Episcopos, quos & apud veteres interdū legere est D. Petri successores & Christi vicarios. Sic Diuus Alexander epistola secundo: Sacerdotes Christo Domino dicit consecratos, & in ordine Apostolatus constitutos. Diuus Hieronymus ad epistola ad Heliodorum, eos Apostolico gradui succedentes: & iterum, Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Christo regnantium. Et Diuus Anterus martyr: Absit, vt quicquam sinistrum, ait epistola ad Beticos, de his qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiūt. Quid, quòd Diuus Eusebius ad Thusciæ scribit Episcopū: Caput enim Ecclesię Christus est, Christi autem vicarii Sacerdotes sunt, qui Christi vice legatione funguntur in Ecclesia. Sic & Diuus Ambrosius in epistolam ad Timotheum, & ante hos Diuus Cyprianus libro secundo, epist. 3. Sacerdotes Christi vice offerre.

CAPVT LXXXIII. Romanū Pōtificem esse D. Petri successorem.

Succedunt ergo & Episcopi in primis quodā sensu in Petri locū, quòd in partē solicitudinis assumuntur, atq; officio Ecclesiastico non tam honorifico q̃ oneroso honorātur, quo ad Ecclesiæ ædificationem defungantur. Verùm longè aliter nunc de Petri successore quæritur, án vide-

ân videlicet Romanæ Ecclesiæ Episcopus potiùs,quàm Antiochenus, aut Hierosolymitanus,aut quiuis alius,eandem omnem habeat & potestatem & autoritatem, quam D. Petrus Christi Vicarius à Domino acceptam in Ecclesia habuit Christiana?

Ergo quòd Romanæ Ecclesiæ Episcopus in D. Petri non locum modò, sed potestatem etiam atque autoritatem accedat successor, ex iis, quæ nunc in medium adferemus, in promptu fuerit agnoscere iis omnibus,qui veritatis luculento veterum Patrum consensu contestatæ, quàm contentionis & logomachias fuerint studiosiores.

Cùm enim D.Petrus Apostolus Romanę Ecclesię Episcopus Romæ 25.annis, ait Hieronym.in Catal.Cathedram Sacerdotalem tenuerit, fieri non potest, quin Episcopus illi mortuo succedens in eadem Cathedra Sacerdotali in iis prorsus omnibus succedat priuilegiis atq; prærogatiuis,quas dudum ex Scriptorum vetustißimorum commentariis recitauimus, quòd videlicet Romanus Episcopus totius familiæ Christi sit Oeconomus,& seruus præpositus, vti appellat Cyprianus, totiusque ouilis Christi pastor atque caput.Quòd enim Romanæ Ecclesiæ Episcopus verè credatur D.Petri Apostoli successor, hinc liquidò efficitur, quod veteres Orthodoxi Scriptores sanctißimi non modò hoc illum nomine appellant, vti Hieronymus,cum piscatoris successore loquor, epistola ad Damas. & de Anastasio in Petri Cathedra successore,epistola ad Marcum Celed.vti & Augu.epist.162. Sed illam quoque indubitatam esse credendam docuêre Christi domũ & Ecclesiam,in qua Romanus Pontifex præsideret. Romanæ enim Cathedræ nota,tanquàm cælum Sole,cẽsuerunt veram Christi Ecclesiam in hoc mundo & agnoscendã, & à schismaticorum conuenticulis discernendam.Si enim eos percũcteris suis adhuc in scriptis loquentes,vbi nam locorum ante annos mille,hoc est,sua ætate fuerit domus Dei à Christo in terris fundata, veraque Christi Ecclesia Catholica? mox audies, vbi Romanæ sedis Episcopus præest pastor.Sic D.Ambrosius sua ætate domum Dei totam à Paulo veritatis fundamẽtum atq; columnam dictam,Damasum gubernasse testatur comment. in cap.3. ad Timo. & Diuus Hieronymus quoque hunc eundem Damasum profitetur Petri & fidem & sedem tenere,epistola ad eum data.

Indubitata veteribus Ecclesię verę Christianæ nota.

Pontifex Ro. Petri successor.

Damasus Ecclesiam Dei gubernauit.

Rursus idem ad Marcum Celed.Si placet,hęreticum me cum Occidente,hæreticum cum Aegypto,hoc est,cum Damaso Petroq; condemnent. Anastasium item in Petri Cathedra docet successorem Augustinus:In Romana Ecclesia,inquit,epist.162.semper viguit Apostolicæ Cathedræ principatus. Cyprianus similiter D. Cornelium in Petri locũ & Cathedræ Sacerdotalis gradum succeßisse affirmat: Factus est autem Cornelius, inquit lib. 4. epist.2. ad Anthonia. Episcopus de Dei & Christi eius iudicio de Clericorum penè omnium testimonio, de plebis(quæ tunc affuit)suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum

bonorum virorum collegio, cùm nemo ante se factus esset, cùm Fabiani locus, id est, cùm locus Petri & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat Ecclesiæ ordinationem, quia Ecclesię non tenet vnitatem. Eundem in modum populo etiam Christiano Catholicam Christi Ecclesiam à schismatica solemne fuit Cathedra Romana, tanquàm nota intercernere atque separare. Ita nobilissimus ille Satyrus, Diui Ambrosii magis fide quàm natiuitate germanus, illo naufragio in Africæ oram eiectus, tametsi nondum baptizatus, in vera Christi Ecclesia, cùm vellet baptizari, eius loci Episcopum ad se aduocatum percunctabatur, num esset Catholicus, án Luciferi potiùs schisma, (quòd illic non paucas Christi Ecclesias à corpore auulserat) sequeretur? Qua autem re id discreuerit, docet Diuus Ambrosius: Aduocabat ad se Episcopum, inquit oratione funebri, nec vllam veram putauit, nisi veræ fidei gratiam? percunctatusque ex eo est, vtrúm nam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conueniret? & forte ad id locorū in schismate regionis illius Ecclesia erat. Lucifer enim se à nostra tunc temporis communione diuiserat, & quanquàm proinde exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, non putauit tamen fidem esse in schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenerent, cuius patiebantur, velut quosdam artus diuidi & membra lacerari. Episcopi Catholici qui cū Ro. Pontifice côueniût.

Sic & Africani illi, de quibus Diuus Cyprianus epistol. 11. libr. 3. dudum Nouati schisma secuti, cùm suorum delictorum ipsos pœniteret, veram Christi Ecclesiam requirentes, non aliam sese inuenire potuisse, suis ipsi verbis profitebantur, quàm cui Romanus præerat Episcopus: Nos Cornelium, inquiebant teste D. Cypriano loco iam indicato, Episcopum sanctissimæ Catholicæ Ecclesiæ erectum à Deo omnipotente, & Christo Domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur, circumuenti sumus perfidiæ loquacitate & factione amentes. Sed priuatorum fortassis hominum de certissima Catholicæ Christi Ecclesiæ nota non moraris iudicium. Quare ex clarissimis Orthodoxis fidei Scriptoribus demonstrandū est, Orthodoxè nos credere, in illo grege veram esse Christi Ecclesiā Catholicam, cui Romanus Episcopus præest pastor. D. Irenæus Polycarpi Apostolorum discipuli auditor, veram Christi inter adeò multas suo seculo Diaboli synagogas demōstraturus, Ecclesiam nulla re alia ita liquidò se posse commonstrare censuit, atque indubia Episcoporum Romanæ Ecclesiæ in Petri Apostoli locum successione. Cùm itaque veram aduersus varias hæreticorum scholas illa ætate à Diabolo perfidiæ omnis magistro apertas ostendere vellet Christi Domini doctrinam & Ecclesiam, silentio prætermissis aliarum Ecclesiarum Episcopis, solius Romanæ Ec- Catholica Ecclesia. Episcopus quis. Successionis series in locū Petri Apostoli Catholicam verā que arguit Ecclesiam.

" clesiç successionem depingit, quam dicit maximam & antiquissimam
" à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romę fundatam &
" constitutam. Et quibusdam interiectis, quæ præclaram doctrinam Ro
" manæ Ecclesiæ continent autoritatem: Ad hanc, inquit lib.3.cap.3. Ec
" clesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem con
" uenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt vndique fideles, in qua semper
" ab his, qui sunt vndique, conseruata est ea, quæ est ab Apostolis tradi-
" tio. Fundantes igitur & instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino E-
" piscopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus,
" in his, quæ sunt ad Timotheum epistolis, meminit. Succedit autem
" ei Anacletus. Pòst eum tertio loco ab Apostolis Episcopatum sorti-
" tur Clemens, qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis, & cæt.
" Et post quædam: Huic autem Clementi succedit Euaristus, & Euari-
" sto Alexander, ac deinceps Sixtus: ab Apostolis constitutus est Six-
" tus, & ab hoc Telesphorus, qui etiam gloriosissimè martyrium fecit,
" ac deinceps Hyginius, pòst Pius, post quem Anicetus. Cùm autem
" successisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab
" Apostolis habet Eleuterius. Hac ordinatione & successione, ea quæ est
" ab Apostolis in Ecclesia traditio, & veritatis præconatio, peruenit
" vsque ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem viuifi-
" catricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc sit con
" seruata & tradita in veritate.

Eundem in modum ad certò indubitateque veram Christi Ecclesiam in mundo isthoc demonstrandam & Diuus Augustinus eadem Episcoporum in Petri Cathedra succedentium serie, atque perpetua vsus est successione, epistola trecentesima sexagesima tertia, contra Donatistarum schisma.

Quantum igitur adferat momenti ad veram Christi Ecclesiam in terra inueniendam, de quo tunc litigabant Donatistę, ista perpetua E-
" piscoporum successio hisce clarissimis verbis docet Augustinus: Si or-
" do sibi Episcoporum succedentium considerandus est, quantò certiùs
" & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figu-
" ram gerenti Dominus ait: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam
" meam, & portæ inferi non vincent eam? Petro enim successit Linus,
" Lino Clemens, Clementi Anacletus, & quæ sequuntur: vbi quod Di-
uo Irenæo per vitam non licuit, ipse post Eleuterium in suum Anastasium deduxit.

CAPVT LXXXIIII. Episcopũ Rom. eadẽ esse pote state in Ecclesia præditũ, qua D. Petrus.

QVando demonstratum est, Romanę Ecclesiæ Episcopum verum esse Petri Apostoli successorem, & eandem Cathedram Sacerdotalem, quam primus D. Petrus tenuit Romæ, etiamnùm tenere, nunc superest, vt Rom. Episcopum iisdem ostendamus à Christo Domino exornatũ priuilegiis, & autoritatis, principalisq; potestatis prærogatiua præditum, quibus ipse olim D. Petrus: hoc est, Pontificem Romanum

iurę

iure diuino Ecclesiæ toti Christianæ præfectum esse Oeconomum, totius Christi ouilis pastorem, corporisque vniuersi Christiani (interim dum Christus Dominus abest peregrè) seruum omnibus præpositum, atque caput. Quæ sanè quæstio maximi cùm primis momenti ad sedandas omnes istius turbulentissimæ tempestatis procellas, quò dissoluatur solidiùs iuxtà ac liquidiùs, initiò docebimus, non fuisse in Ecclesia Christiana vnquàm Episcoporum paritatem, sicuti nec inter Apostolos. Mox Pontificem Romanum non ordinatione politica Episcopali, aut humana constitutione imperiali: sed diuino Christi oraculo, iureque Apostolico omnibus semper Ecclesiarum ad vnum omnium Episcopis non excelluisse modò, sed & præfuisse: Quod non tantùm ex Episcoporum cuiusq; nationis ad Episcopum Romanum appellatione, aut improborum excommunicatione simul & eiectione atque electorum confirmatione monstrabitur: sed ex Conciliorum etiam vniuersalium tum approbatione, tum damnatione: Episcoporum quoque vel per concilia damnatorum absolutione, ac eiectorum restitutione: Patriarcharum deniq; omnium post longa cum illo dissidia reconciliatione.

Qua methodo Episcopi Romani excellentia atque primatus demonstrandus.

Quod suo superiùs locò de D. Petro exposuimus, eum Apostolis cæteris & potestate fuisse maiorem, & cura pastorali imparem atque ampliorem, hoc de Romano Pontifice eius successore nunc quoque paucis est demonstrandum: tametsi apud homines moderati ingenii ea res fortè videbitur superuacanea, nempe qui perspiciant ex illo istud sequi continuò, cùm Petri successor nūc sit declaratus. Verùm ne quid desit iis, qui hac de re aut ambigunt, aut cum Petro illam opinātur extinctam fuisse potestatis pastoralis prærogatiuā, sicuti & Apostolatus, agè nūc monstrata Episcoporum inter ipsos potestatis imparitate, cōprobemus, eundem Petri in Ecclesia Christiana primatum summamque autoritatem, & principalem potestatem testibus Orthodoxorum Patrum sententiis à Christo Domino, hoc est, diuino iure, sicuti & Petro fuisse illi Romano Pontifici tributum atque collatum.

Qui Christianæ Ecclesiæ Episcopos olim fuisse potestate pares opinantur, sicuti hodie videmus Presbyteros, eorum sententia nobis probari non potest, quòd Christi Domini in suam Ecclesiam solicitudinem & prouidētiam, nec satis dignè æstimasse, nec satis habere perspectam videātur. Si enim pastorū omnium volūt esse paritatē, nullūque alteri præfectū, tot sanè cōdidit Ecclesias, quot creauit Episcopos. Quare & ἀναρχίαν rerum publicarum pestem, suis videbitur inuexisse Ecclesiis. Quod cùm huius seculi prudentes vel in istis regnis sentiant non tam pestiferum, quàm exitiale, id sanè de Christo Domino, qui cœlestium thronorum est sapiētia, πάρεδρος atque assessor, vel suspicari fuerit nefas. Proinde si Respublica consistere nequeat salua, nisi penes vnum quempiam eius administrandæ atque gubernandæ sit potestas,

Non fuisse à Christo institutā Episcoporum paritatem.

ἀναρχία rerum publicarum pestis longissimè abest à Christi familia.

siue ea successione contigerit, siue electione, qua obsecro ratione Catholicæ Christi Ecclesiæ per omnem orbem longè latèque diffusæ sua salus constare potest salua atq; perennis inter tot hominũ dissidia, ingeniorum discrimina, assiduaq; Dæmonũ discordiæ magistrorũ machinamenta, si vnus quispiam ei non sit præfectus, quẽ singuli consulãt? quem omnes audiant? cui vniuersi & obsequantur, & obediant? Sicuti vnum igitur est Christi corpus, ouile vnum, Ecclesia vna: ita vnũ eius caput in Christi Domini absentis locum, vnus pastor, vnus deniq; seruus toti familiæ Christi administrandæ & gubernãdæ præpositus, atq; vnus deniq; Episcopus. Verũtamen sicut in Republica Consul patrisfamiliâs suam in suos non eripit gubernandi atq; regendi potestatem: ita nec ille Christi ouilis pastor atque familiâs Oeconomus, & seruus præpositus suis conseruis eripere potest suam cuiusque in Christi gregem sibi creditum potestatem, & pascendi autoritatem. Hoc illud est, quod apud D. Cypr. legimus, Episcopatum vnum esse, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Sic & D. Augustinus Bonifacio Rom. Pontifici sua dedicans scripta aduersus duas epistolas Pelag. cum sit cõmunis, (ait præfat.) omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, specula pastoralis, &c. In pascendo igitur Dominico grege suæ cuique fidei credito quædam fortè agnoscatur paritas, quæ in pari solicitudinis illi pascendo impendendæ cura consistit: sed vbi Pastorum inter ipsos fit comparatio, maximam haud dubium reperire est imparitatem, quæ ex iis, quæ mox adferemus, inclarescet magis.

Episcopis in solidũ suus cuiq; grex creditus.

Proinde hæc Episcoporum in suum cuiusque gregem potestas, etsi quandam paritatis & æqualis potestatis speciem præ se ferat, adeò vt Romanus Episcopus, quatenùs Episcopus, non plus habeat in suos potestatis, quàm aut Traiectensis noster, aut Augustanus: tamen potestatis, quæ inter Episcopos cernitur, inæqualitatẽ non tollit, haud secùs atq; par & æqualis patrũfamiliâs in suos legitima potestas Consuli aut Prætori suam tollit autoritatis prærogatiuam. Hæc autem principalis pascendi atque gubernandi gregis Christi potestas à Christo in sua familia & Dei domo relicta, cùm Romano Pontifici à vetustissimis quibusq; Orthodoxis Patribus non tã fuit tributa, atq; agnita, stultissimũ fuerit, ne dicam, insanũ eam illi conari vel verbis eripere. Quare mihi video illustria aliquot veterum Patrũ testimonia ex saluberrimis Scriptorum eorũ nartheciis depromenda, quibus phrænesis, quæ nostram ætatem dolendum in modum vexat, depellatur. In Romana Ecclesia, inquit D. Augustinus epistola 162. semper viguit Apostolicę Cathedrę principatus. Hunc autem ne quis stolidè imaginetur talem esse, qualis vulgò creditur Octauiani Augusti totius orbis principatus, cui vix orbis totius quadrans parebat, audiamus D. Augustinum alibi hunc Romanæ Ecclesiæ principatum, qualẽm nam voluerit accipiendum, exponentẽ. Cùm aduersus Iulianum Pelagianum prolixum cõtexuisset

Ro. Ecclesiæ principatus atq; præstãtia, à vetustissimis quibusq; Theologis sẽper agnita.

Augustinus

Augustinus Episcoporũ Catholicorum catalogũ post DD. Irenæum, Ambrosium, Chrysostomũ, atq; Basilium, ipsumq; adeò Cyprianum, tandem D. Innocentium accensuit Rom. Episcopum: cui cùm ex ordinis loco nõnullam sibi videretur facere iniuriam, quòd postremum eum recensuisset, atque veluti obscurum tyronem in aciem contra Iulianum produxisset, qui meritò in principiis fuerat collocãdus, primaque in acie aliis præponẽdus, audi quæso, quá nam eum ratione ab hac iniuriæ, quæ videbaẽ, suspicione vindicarit, eiusq; honorẽ multò aliis " maximum asseruerit: Cum his (inquit, Episcopis dudum commemo- " ratis, ca. 2. li. I. contra Iulia.) & ipse considet Innocẽtius Ro. Episcopus, " etsi posterior tempore, prior loco. Viden' August. suffragio Episcopum Rom. loco sedere priorem in illo Catholicorum Episcoporum maximorum senatu, aduersus Iulianum Augustini opera congregato? Rursus idem beato Bonifacio sua dedicans scripta contra duas epist. Pelagii: Cùm sit (inquit inter alia præfat.) communis omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quàmuis ipse in eo præmineas celsiore fastigio, specula pastoralis.

Innocentius Ro. Augustino est inter omnes orbis episcopos loco primus.

Hæc aliaque præclara adeò veterum Patrum testimonia cùm ita perspicuam habeant hac de re veritatis doctrinam, nõ possunt vel ipsi aduersariorum saniores ire inficias, quin Ecclesię Christianę primatus Rom. Pontifici sit attributus: verùm ad callidiora quàm prudentiora: plausibiliora, quàm solidiora conuersi consilia. Hunc illi principatum ordinatione datum volunt politica Ecclesiastica, aut cõstitutione certè Cæsarea. Quem vtrumq; errorem vbi veritatis Sole dispulerimus, ostendendum erit iure planè diuino, nec hominis voce, aut Episcoporum consensu, aut Cæsarum voluntate, sed Christi Domini oraculo, Deique ordinatione, hunc Ecclesiastici regni principatum Rom. Pontifici fuisse delatum atque tributum.

CAPVT LXXXV. Quòd nõ ordinatione Canonica, nec constitutione Cæsarea Rom. Põtifex aliis sit præfectus Episcopis.

QVàm igitur hallucinetur grauiter Philippus Melanchthon, qui talem Rom. Pontificis vult esse in vicinos Occidẽtis Episcopos potestatem, qualis fuit Antiocheni in vicinos Oriẽtales, ordinatione videlicet Ecclesiastica, nunc est demonstrandum. A consilio Nicæno ex politica Ecclesiarum ordinatione Pontifici Romano asserit in Ecclesia sua datum, vt præesset Ecclesiis vicinarum nationum, sicut Alexandrino, vt præesset Ecclesiis Orientis. Cæcum hunc hominis errorem etsi multa veteris historiæ exempla sanare debuissent, quæ nõ pauca sanè diligentibus rerum Ecclesiasticarum lectoribus sese offerunt, vti Anacleti epistola 3. aliorumque hanc rem liquidò contestantium: ipsa certè huius Concilii Nicæni præfatio istam temeritatem redarguisset, vbi disertis verbis legitur, Romanam Ecclesiam nullis Synodicis decretis esse prælatam, sed Euangelica voce Dñi Saluatoris nostri primatum obtinuisse, vbi dixit beato Petro Apostolo, Tu es Petrus, &c.

Verùm ipsa Canonis Niceni verba accuratiùs librata hîc Philippi

demonſtrant oſcitantiam: τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω. τὰ ἐν αἰγύπτῳ καὶ λιβύῃ καὶ πενταπόλ. ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιοχίαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεῖα ταῖς ἐκκλησίαις: Priſca porrò teneatur conſuetudo per Aegyptum, Lybiam, & Pentapolin, vt Alexādrinus Epiſcopus horum omniū habeat poteſtatē, quia & Ro. Epiſcopo hoc eſt ſolemne, atq; ita conſueuit. Similiter quoq; & apud Antiochiam, cæteraſq; prouincias ſua Eccleſiis obſeruentur priuilegia, atq; dignitatis prærogatiua.

Canon Nicænus Romano Pōtifici non nouam tribuit poteſtatē, ſed ex ea petit argumentum, quò aliis Patriarchis ſuā confirmet atque ſtatuat.

Quæ Nicæni Canonis verba nequaquàm Pontifici Ro. nouam tributam ſignificant poteſtatem: ſed priſcam adeò Epiſcopi Alexandrini autoritatem ſacrilega Aegyptiorum & aliorum ſuffraganeorum temeritate violatam, vetuſto Romanæ Eccleſię more confirmant, eiusq; exemplo aliis docent, ſuam Patriarchalem tuendam poteſtatem. Nihil ergo hìc politica ordinatione datum eſt Pontifici Romano, nihil in vicinos Occidentales Epiſcopos tributum eſt autoritatis nouæ, vt gemino cum ſacrilegio comminiſcitur Philippus: ſed ex indubitata tunc temporis Rom. Patriarchæ in ſuos ſuffraganeos autoritate, Patriarchę itidem Alexandrino ſuam priſcam in ſuffraganeos vindicatam vides poteſtatem. Verùm de hac Patriarcharū, quos initiò quidem tres, pòſt verò quatuor habuit antiquitas, poteſtate nihil in pręſens agitur. Quare contenti ex Nicæno Canone oſtendiſſe, non fuiſſe Romano Pontifici poteſtatem in Eccleſias ordinatione Eccleſiaſtica tributam, ſupereſt, vt neque ex Cæſarea conſtitutione oſtendamus illi donatam.

Rom. Pontifici non fuiſſe primatum à Cæſare datum, ſed confirmatum.

Quod igitur à Iuſtiniano quidam ſuſpicantur, Romanam Eccleſiam aliis in vniuerſum omnibus fuiſſe prælatam, plus habet ſtoliditatis. Quanquàm enim ſua conſtitutione ſancitum voluerit Romanum Epiſcopum omnium eſſe Sacerdotum primum: hanc tamen prærogatiuam non primus ei tribuit, ſed vetuſtiſsimam à nouatoribus quibuſdam temeratam ſtabiliuit: quod ex eius verbis Solis luce clariùs eſt agnoſcere: Sancimus itaque vicem legum obtinere ſanctas regulas (inquit in Autent. de Eccleſ. tit. quæ à ſanctis Conciliis quatuor Synodorum) ſicut ſacras Scripturas accepimus, & regulas, ſicut leges ſeruamus. Itaque ſancimus ſecundum eorum definitiones, ſanctiſsimum Senioris Romæ Papam primum eſſe omnium Sacerdotum. Pari modo friuolum eſt, quod ex Platina opponit Lutherus, Rom. Pontificem humano decreto per Conſtantinum quartum fuiſſe aliis omnibus prælatum. Diſertè enim in Benedicto 2. Platina teſtatur, hanc prærogatiuam non tum primùm, ſub annum Domini 670. fuiſſe tributam: ſed in gratiam ſanctiſsimi viri abrogatam fuiſſe ſanctionem Cæſaream, quæ ad Romani Pontificis Chriſti vicarii confirmationem ſolet expectari: Eundem ſtatim, inquit, verum Chriſti vicarium eſſe omnes crederent, nulla autem Conſtantinopolitani Principis, aut Italiæ Hexarchi expectata autoritate, vt anteà fieri conſuerat.

Iuſtinian' ſtabiliuit priſcā Ro. Pontificis autoritatē

Conſtantinus 4.

Quod

Quòd porrò huc adferunt aduersarii de Phoca Imperatore, cuius lege Romanus Pontifex primatum in alias obtinuisset Ecclesias, mirum sanè, qua id fronte apud homines historiarum vel temeriter eruditos audet in medium proferre. Cùm enim Iustinianus, qui Phocam annos plùs minùs septuaginta præcessit, disertis adeò verbis profiteatur, se Romano Pontifici primatum non dare, sed possessum confirmare: Sancimus, inquiens, secundum Canonum definitiones, sanctissimum senioris Romæ Papam primum esse omnium Sacerdotū, perfrictę sanè est frontis, politicæ posterioris Imperatoris constitutioni primatum Romani Pontificis acceptum referre velle. Si enim historię verba expendere animus est in eandem cum illa Iustiniani A. sententiam recidere deprehendemus, quod de Phocæ iactitant priuilegio. " Scribit Paulus Diaconus historiæ Longobardicæ libri 4. cap. 36. Pho- " cam regnante Papa Bonifacio statuisse sedem Romanæ & Aposto- " licæ Ecclesiæ caput esse omnium Ecclesiarum, quia Ecclesia Constan- " tinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat. Quibus ex verbis facile est cognoscere, quæ nam fuerit illius constitutionis Augustæ causa, nimirùm Cōstātinopolitani Episcopi arrogantiam, qui se primum omnium iactabat. Hac igitur constitutione Phocas huius nouam repressit insolentiam, & priscam Romano Pontifici cōfirmabat dignitatis prærogatiuam iampridem possessam, & antiquis Canonibus, atq; Imperatorum edictis corroboratam: quam quia Constantinopolitanus superbissimè sibi arrogabat, veterem studens perturbare Ecclesiarum ordinem, iustissima sanè de causa Bonifacius Phocam rogabat, vt lege sua Imperiali sanciret, quod antiquissimo possidebat iure Romana Ecclesia.

Phocas Romа. Pontifici primatū non donauit, sed confirmauit.

Cur Phocas innouarit Iustiniani A. sanctionē de Rom. Pontificis primatu.

Sicut isti Cæsares igitur Rom. Pontifici primatum non dederūt, sed à Christo donatum sanciuerunt, edictisque aduersus Ecclesiasticæ tranquillitatis perturbatores munierunt: ita prima illa Concilia eundem sacrosanctis suis decretis confirmarunt potiùs, quàm tribuerunt. Patres enim illi 318. Nicææ toto orbe congregati, omnibus Christiani orbis Episcopis ad Rom. Pontificem appellandum fecēre potestatem: quemadmodum D. Athanasius vnà cum Synodo Alexādrina Episcoporum Aegyptiorum plurimorum, qui interfuerāt, non obscura pars, testantur: & Iulius Rom. Sacramento iuratus affirmat epistola illis scripta, se hunc Canonem in Romanæ Ecclesiæ scrinio reperisse: de quo paululùm inferiùs disserendi locus erit aptior.

CAPVT LXXXVI.

POsteà quàm ex istis remoris, quas aduersarii nauiculæ Petri vastissimum orbis terrarum pelagus peruolanti, ex humanis constitutionibus tā Cæsareis quàm Ecclesiasticis obiicere conātur, emersimus, nunc Rom. Pontifici illius nauclero hanc in omnes eiusdē nauiculæ Christianæ vectores potestatē diuino esse iure donatā cōmonstremus. Magnus ille Athan. clarissimū diuinæ in Ecclesiā Christi Catholicam prouidentiæ

Iure diuino Episcopis Romanæ Ecclesię in oēs Episcopos autoritatem atque principatū cōtigisse.

prouidentiæ ſpeculum,ac ſingulare eiuſdem Eccleſiæ lumen,decus,&
ornamentum, vnà cum Aegypti totius ac Libyæ Synodo hanc in rem
conteſtandàm vnus meritò ſufficiat abundè: qui ab omni adulationis ”
ſuſpicione alieniſsimus,vbi ad Roman.ſedem tanquàm matrem ſuos ”
præceſſores confugere ſolitos dixiſſet, ita ſubtexuit: Non deſpexit ”
Deus, inquiunt Patres Concilii illius Alexandrini ad Felicem Roma- ”
num Epiſcopum, preces cum lachrymis ſibi oblatas ſeruorũ ſuorum: ”
ſed ob id vos, prædeceſſoreſque veſtros, Apoſtolicos videlicet præſu- ”
les,in ſummitatis arce conſtituit,omniumque Eccleſiarum eis curam ”
habere præcepit,vt nobis ſuccurratis,noſque tuentes(quibus omne E- ”
piſcoporum iudicium eſt cõmiſſum) liberare ab hoſtibus noſtris non ”
negligatis. ”

De' Rom. Pótificem aliorũ Epiſcoporum curam habere præcepit.

Hunc in modum & in Concilio illo magno Nicæno fuit conſti-
tutum.Ipſa namque Apoſtolica ſedes Romana,cui ſingulari, ait,priui „
legio Euangelicis & Apoſtolicis atq; Canonicis conceſſum eſt inſtitu „
tis generales conuocare Synodos, eiuſque Epiſcopum à minore non „
poſſe iudicari,omnibus maior & prælata eſt Eccleſiis:quæ non ſolum- „
modò Canonum & ſanctorum Patrum decretis, ſed Domini Saluato „
ris voce ſingularem obtinuit principatum: Tu es,inquit,Petrus, & ſu- „
per hãc Petram ædificabo Eccleſiam meam, &c. Hæc autem verba eſſe „
genuini Canonis Nicæni non ſuppoſititia,non adulterina,homini ſa „
no perſuadeat, quod ea recitans Diuus Iulius Romanus Pontifex ad „
eos ſcripſerit Epiſcopos Orientales,Antiochiæ in Synodo congrega- „
tos, qui vnà cum ipſo illi ſanctiſsimo interfuerant Concilio Nicæno:
Vbi ſi hæc non fuiſſent conſtituta,quid quęſo ſanctiſsimo illi viro in-
ueniatur vanius, ſtultius,inſanius?maximè cùm hæc ſcribat ſeuerè eos
reprehendens, quòd Athanaſium Epiſcopum contra Nicænos Cano
nes ſua fuerint auſi eiicere Eccleſia? verũ hac de re mox opportuniùs.
Sed hanc rem clariſsimè D.Cyprianus Catholicæ Chriſti Eccleſiæ lu-
men,illa tunc tẽpeſtatis Nouatianæ nocte diuinitùs affulgens illuſtret.

Can. Nic. Rom. Pontifici agnoſcit collatũ Chriſti voce primatum.

« Cùm Feliciſsimus quidam Africanæ Eccleſiæ palea ſuperbię vento de
« Dñi area in ſchiſma abrept⁹,Romæ Cornelio Epiſcopo dira horridaq;
« minitaretur in ipſum à Cypr. excommunicatũ in communionẽ reci-
« peret, ſcribit ad illũ Cyprianus,hortans, ne parricidalia illius ſacrilegi
« maledicta exhorreſcat, ſed ſui memor loci ea fortiter contemnat, qui
« dudum proſcriptus,toties ad Leonem in circo, in amphitheatro Chri
« ſti confeſsione honoratus,clamore populariumad Leonem denuò po
« ſtulat⁹,grauiſsimas hoſtis infeſtiſsimi Diaboli oppugnationes viciſſet.
« Vbi Sacerdotis, ſiue Præpoſiti Eccleſiæ Chriſti ſerui dignitate demon
« ſtrata, cauſam oſtendens,vnde pullulent hæreſes, vnde oriantur ſchiſ-
« mata,Epiſcopi Romani aliis omnibus præfecti maieſtatem luculenter
« prædicat:Neque enim aliunde(inquit epi.3.li.1.) hæreſes obortæ ſunt,
« aut nata ſunt ſchiſmata, quàm inde,quòd Sacerdoti Dei non obtem-
peratur,

“ peratur, nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus iudex
“ vice Christi cogitatur: cui si secundum magisteria diuina obtempera-
“ ret fraternitas vniuersa, nemo aduersus Sacerdotum collegium quic-
“ quam moueret, nemo post diuinum iudiciũ, post populi suffragium,
“ post Episcoporum consensum iudicem se non Episcopi, sed Dei, face-
“ ret, nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi pla-
“ cens ac tumens seorsim foris nouam hæresim conderet.

Vni Rom. Episcopo vniuersa fraternitas iure diuino parere debet.

Cæterùm hæc D. Cyprianum de Romano Pontifice scribere, illinc liqueat satis, quòd eum Christi vice iudicem appellet, cui secundum diuina magisteria obtemperet fraternitas vniuersa. Rursus quòd Nouatiani, quorum non infima portio ille Felicissimus fuit, nouum Romæ moliebatur creare Episcopum Nouatum, posteaquàm annos totos quatuor iam Cornelius totius & suæ Ecclesiæ & orbis Catholici consensu tenebat Petri locum: vti inferiùs est apud Cyprianum. Similiter paulò pòst ex infestissima Diaboli oppugnatione demonstrãs, ecquæ tandem vera sit Ecclesia, quis veros Dei Sacerdotes oppugnet, liquidò perspicitur, eum de Romano Pontifice loquutum, eum Ecclesiæ Præpositum appellans: » Cùm talis frater (inquit, qualem depinxit » Diuum Cornelium ad Leonem popularium voce postulatum, con- » sensu omnium iam annos quatuor in Episcopatu probatum) à qui- » busdam desperatis & perditis, & extra Ecclesiam cõstitutis impugna- » ri videtur, apparet quis impugnet, non scilicet Christus, qui Sacerdo- » tes aut constituit, aut protegit: sed ille qui Christi aduersarius & Ec- » clesiæ eius inimicus, ob hoc Ecclesiæ præpositum sua infestatione per- » sequitur, vt gubernatore sublato atrociùs atq; violentiùs circa Ecclesię » naufragia grassetur. Præclaris sanctissimorum Christianæ fidei Martyrum testimoniis præsentis quæstionis caput queat confirmari, puta D. Anacleti, Xysti epist. ad Hispanos, Marcelli ad Antiochenos, quos quia nostræ ætatis aduersarii sua quasi in causa testes suspectos nefaria cum iniuria non verentur reiicere, aut eorum scripta tanquàm à Romani Pontificis adulatoribus adulterata reprobare, nolumus esse iis commemorandis prolixiores, quæ alii collegerunt perstudiosè.

Vt hanc igitur rem indubitato concludamus testimonio, agè illos sanctissimos audiamus Patres Nicænos, ecquid de Romani Episcopi præ cæteris ad vnum omnibus præstantia, excellentiaque censuerint, adeoque constituerint.

Cùm Patres illi Nicæni Catholicam ordinaturi Ecclesiam, varia meditarentur decreta, quibus labefactatam alicubi collapsam instaurarent disciplinam Ecclesiasticam, quæ ordinis atque adeò salutis Ecclesiæ est custos atque conseruatrix, inter alia constituerant, licere Episco- » pis ad vnum omnibus, si Metropolitanum & Episcopos iudices suspe- » ctos habeant, Romanum Episcopum interpellare, cui ab ipso Domi- » no potestas ligandi atque soluendi est speciali priuilegio super alios »

 concessa.

" concessa. Istud porrò verè esse Concilii Nicæni decretum, nobis atte-
" stantur Athanasius,& alii Episcopi Libyci atque Thebani, qui magna illius magnæ Synodi fuère pars. Sed ipsorum istud docere malo verbis. Epistola enim ad Felicem Romanum data contestantur illic decretum,atq; ab omnibus concorditer(inquiunt) corroboratum, non debere absque Romani Pontificis sententia Concilia celebrari,nec Episcopos damnari. Verùm hac de constitutione paulò pòst dicendum veniet copiosiùs.

Quare cùm ista potestatis in omnes Christi ouiculas ipsius Christi Domini oraculo prærogatiua fuerit Romano Pontifici D.Petri successori attributa meritò,non vniuersa modò Laicorum fraternitas,sed etiam vniuersi Ecclesiarum omnium toto orbe Christiano Episcopi legitimam eidem,iustamque semper exhibuêre obedientiam & venerationem Petri successore,& Christi adeò vicario dignam. Quod quia prolixissimum foret singulas per ætates demonstrare,non patitur præsentis negotii institutum hîc nos esse diffusos,cùm id à clarissimis nostræ ætatis Scriptoribus Catholicis Iohanne Eckio, Albertoque Pighio ex instituto sit copiosissimè iuxtà ac liquidissimè demõstratum. Proinde nos ex omni antiquitatis Ecclesiasticæ historia, ceu horto amœnissimo pauculos quidem, sed odoratissimos delibabimus flosculos, qui benignis lectoribus suauissimum spirent, redoleantque priscæ illius Catholicæ Christi Ecclesiæ de Episcoporum cuiusque nationis erga Romanum Pontificem obedientia & subiectione consensum.

CAPVT LXXXVII. Ex Episcoporũ oim. in Ro. Pontificẽ obedientia demõstratur eius primatus.

QVod vt ampliori solidæ cum veritatis luce ac manifestatione fiat, hanc Episcoporum prorsus omnium in Romanum Pontificem obedientiam non à singulis modò fuisse ostendemus agnitam, sed à Conciliis etiam Episcoporum tam Asiaticorum & Africanorũ,quàm Orientalium exhibitam. De Occidentalibus enim apud omnes in cõfesso est. Deinde hanc eandem ex singulorum confirmatione, atque ipsorum adeò Patriarcharum,tum ex eorundem damnatione,excommunicatione,& eiectione,atque in illorum locum substitutione. Item ex damnatorum ab aliis Episcoporum, vel per Concilia & suis sedibus eiectorum ad Romanum Pontificem appellatione, absolutione, & restitutione: vbi de Romani Pontificis in Concilia vel confirmanda, vel abroganda atque damnanda differendum erit potestate. Mox vbi Patriarchas ferè omnes, & Africanum etiam orbem per schisma, vel hæresin à Romano Pontifice dissidentes, atque dissentientes, demonstrauerimus resipiscentes fuisse ab eodem reconciliatos, ac Catholicæ Christi Ecclesiæ restitutos, catalogum nominum à priscis Patribus illi attributorum,quòd vniuersalis est Episcopus, quòd Christi vicarius beatissimus, sanctissimusque, & similium Coronidis loco attexemus.

Quanquàm

Quanquàm hæc Episcoporum ad vnum omnium erga Roman. Pontificem obedientia locupletissimis sanctissimorum Christi Martyrum testimoniis & epistolis ad eos datis valeat statui, quibus non tyrannicè imperant, aut humano superboq; sibi iubendi potestatem arrogant supercilio, sed modestia Christi Martyribus digna omnes & vniuersos orbis Episcopos rogant, monēt, & cum omni, quod Paulus præcepit, arguunt imperio: tamen quia eos aduersarii quasi propria in causa testes, etsi omni suspicione meritò maiores volunt hoc iudicio excludendos, ab iis in præsens perlibenter abstinebimus, plus rati ad improbam istam audaciā retundendam allatura præsidii ipsorum totius orbis Christiani Episcoporū suffragia, quibus se ipsi nequaquàm obscurè profitentur illo inferiores, & tanquàm capiti membra, aut Pastori potiùs ouiculas, subiectos atq; submissos.

D. Augustinus igitur adulationis omnis extra controuersiam nihil minùs quàm suspectus, qualem se ipse aduersus Romanum Pontificem & agnouerit, & exhibuerit, clarissimis hisce scripsit literis: Non enim dedignaris, ait præfatione in libros contra 2. epistol. Pelagian. Bonifacio beatissimo Papæ Romano dedicatos, qui non alta sapis, quàmuis altiùs præsideas, esse amicus humilium, & amorem rependere impensum. Et paulò inferiùs: Cùm verò non desinant fremere ad Dominici gregis caulas, atq; ad diripiendas tanto pretio redemptas oues aditus vndecunque rimari, communisque sit omnibus nobis, qui fungimur Episcopatus officio, quàmuis ipse in eo pręmineas celsiore fastigio specula pastoralis, facio quod possum pro mei particula muneris, & quę sequuntur. Qui Bonifacium Romanum Episcopum prędicat sese altiùs præsidere, & in Episcopatus officio celsiore pręminere fastigio asserit, ân non deuotissimam verbis vt clarissimis, ita humillimis offert obediētiam? ân non vltroneam profiteatur disertissimè subiectionem, locumque dignitatis inferiorem? Sed luculentiùs idem de aliarum quoque Ecclesiarum non postremarum sanè Episcopis ex eodem ostendemus Augustino: qui cùm Orthodoxorum & præclarissimorum Patrum Christianæ quasi Senatum coëgisset Ecclesiæ: dicit lib. 2. ad Iulia. in illo Episcoporum Irenæi Lugdunensis, Cypriani Carthaginensis, Reticii Augustodunensis, Olympii, Hilarii Pictauiensis, Ambrosii Mediolanensis, Gregorii Nysseni, Iohannis Constantinopolitani, Basilii Cæsariensis consessu, Innocentium Episcopum Romanum tempore quidem posteriorem, sed loco priorem considere. An quis hìc sui modò animi compos ambigat, quó nam inter cæteros Christiani orbis Episcopos loco Episcopus Romanus sit collocādus, qui Augustino censore adeò ab aduersariis nostris prædicato, audit Innocentium Romanum omnibus illis & Carthaginensi, Constantinopolitano Patriarchæ, Cæsariensi Archiepiscopo, honoratiore considere loco.

D. Augustin' se Romano Pontifice agnoscit minorem, eumq; prædicat omnium Episcoporum excellentissimum & primum.

D. Cyrill. Alexandrinus prædicat Romani Pontificis primatum.

Iam si oculos ad Orientales conuertamus, perspiciemus idem eos de seipsis sensisse. Diuus Cyrillus ille Alexandrinus Patriarcha quantam Romano Episcopo à suis deberi censuerit obedientiam, paucis eius verbis huc recitatis faciemus luce meridiana clarius: δεῖ ἡμᾶς, ὡς μέλη ἐμμένειν τῇ κεφαλῇ ἡμῶν τῷ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ, ἀφ' οὗ ἡμέτερόν ἐστι ζητεῖν τί πιστεύειν, καὶ τί δοξάζειν μέλλομεν, καὶ κρατεῖν. ὅτι αὐτοῦ μόνου ἐστὶν ἐλέγχειν, ἐπιδιορθοῦν, ἐπιτιμᾶν, ἐπικυροῦν, διατιθέναι, λύειν καὶ δεσμεῖν.

Debemus nos, inquit, quod ex Thesauris vertit Franc. Torrensis, vt qui membra sumus, capiti nostro Pontifici Romano, & Apostolicæ sedi adhærere, ad nos pertinet, ab eo, quid credendum, quid opinandum, quid tenendum sit, quærere: quoniã solius Pontificis huius sit arguere, corrigere, increpare, ratum facere, disponere, soluere, & ligare.

Basilius egregiè prædicat Ro. Pontificis in Orientis Ecclesias potestatẽ.

Diuus item Basilius clarissimum Orientis lumen, hanc Romani Pontificis præ aliis omnibus Ecclesiæ totius Episcopis excellentiam illustrauit, vt vix alius magis.

Cùm infelicissima illa ex Arrhianæ pestis lue nata calamitas omnem depasceretur Orientem, vide mihi obsecro, quó nam ceu ad tutissimum Ecclesiarum afflictissimarum asylum censuerit confugiendum. Itaque, vt paucis dicam, scribit epistola 57. ad Meletium Antiochenum, τὴν Ῥώμην διαβαίνειν, Romam proficisci nostrum Dorotheum fratrem visum est, vt aliquos ab Italia excitet, πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν ἡμῶν, ad nostri visitationem, & quæ seq.

Rursus epistola 52. ad Athanasium clariùs: ἐφάνη δὲ ἡμῖν ἀκόλουθον ἐπιστεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης ἐπισκέψασθαι τὰ ἐνταῦθα, καὶ δοῦναι γνώμην, ἵνα ἐπειδὴ ἀπὸ κοινοῦ καὶ συνοδικοῦ δόγματος ἀποσταλῆναι δύσκολον τινὰς ἐκεῖθεν, αὐτὸν αὐθεντῆσαι περὶ τὸ πρᾶγμα ἐκλεξάμενον ἄνδρας, &c.

Porrò nobis visum est consentaneum Episcopo Romano scribere, vt res hasce nostras visitet, atq; consideret, ac statuat, vt posteaquàm difficile est cõmuni ac Synodico decreto quosdã illinc mitti, ipse autoritatem suam hoc in negotio exerceat electis viris, qui & itineris labori ferendo sint, & peruersis nostrorum moribus mansuetudine & integritate corripiendis idonei, quique aptè & cum gubernandi peritia verbo ac doctrina vtantur, omniaque secum habeant, quæ Arimini gesta fuêre, ad dissoluenda ea omnia, quæ illic κατ' ἀνάγκην, per vim ac necessitatem contigêre. Vides hîc disertè à Diuo Basilio illo Magno Pontifici Romano tribui peculiarem Ecclesiarum Orientis ac potestatis summæ plenam visitationem. Rursus vt ipse, cùm per Cõcilium definiri non daretur, rem definiat, ac sua vtatur potestate, quæ per legatos in Orientalibus erant Ecclesiis exequenda.

D. Theodoret. Romanam Ecclesiam testatur toto orbi præsidere.

Hunc in modum cùm & Diuus Theodoretus ille D. Leoni causas redderet, cur Episcopatu suo post annos 26. eiectus, ad ipsum ceu ancoram, quod dicitur, sacram confugeret, ac addidisset, διὰ πάντα ὑμῖν τὸ πρωτεύειν ἁρμόττει quia per omnia tibi conuenit, vt primas teneas. Rursus

post

post laudatam Romanæ Ecclesiæ Cathedram, πολλοῖς γὰρ ὁ ὑμέτερος θρόνος κοσμεῖται πλεονεκτήμασι: multis enim tua Cathedra ac thronus ornatur prærogatiuis, Ecclesiam Romanam appellat, τῆς οἰκουμένης προκαθημένην, orbi terrarum præsidentem.

Sed quid sim diffusior in singulis Orthodoxis Patribus recensendis? nunc vnam quasi Orientis totius vocem audiamus.

Orientales omnes Episcopi vna voce, idque in Synodo Arrhiana Pontificem Romanũ fatentur sese superiorẽ.

Cùm Arrhiani incendii flamma illa prima paululùm sub Iulio Romano esset remissa, Orthodoxi omnes Episcopi per Orientales Episcopos plerosque Arrhianismo imbutos, suis dudum pulsi sedibus, domum reuertebantur, Iulii Romani Pontificis literis ad illos datis muniti. Illi verò Iulii Romani obiurgationem, suam rati contumeliam, Antiochiæ congregati, de communi omnium sententia epistolam scribunt, vt ironiis & aculeatis dictis refertam, ita minarum quoq; nequaquàm expertem: sed quæ rem nostram, de qua hîc agitur, mirificè corroboret. Scripserunt enim, ait Nicephorus lib. 9. cap. 8. Romanæ „ quidem vrbi ab omnibus obseruantiam exhiberi & honorem, quip- „ pe quæ antiquitùs Apostolorum domicilium, & schola, vereq; pietatis, „ ita dixerim, metropolis, & primaria vrbs fuerit: quàmuis ex Oriente „ præcones eius deuenerint, se tamen non ideo secundas debere ferre, „ quòd Ecclesiæ magnitudine superiores non essent, quum virtute & a- „ liis rebus priores se esse existimarent.

Totius orbis Episcopi Romano Pontifice velutũ caput de fidei quæstionib⁹ semper consuluerunt.

Idem ex consultationibus in fidei quæstionibus ac dubiis variè emergentibus amplificari posset, si quis vellet videri copiosior: vti quòd Dionysius Alexandrinus contra Sabellianos à Xysto Romano petit consilium, eiusque requirens sententiam, ait Eusebius lib. 7. cap. 6. Benignus Episcopus cũ Coëpiscopis Felicem primum cõsulit, quod prisco ex more à tempore vsque Apostolorum solemne docet Felix epistola tertia. Cui & Innocentius suffragatur, vt alios omittam: & omnes quoque Africani Episcopi epist. 26. Rursus quòd vniuersi Germaniæ & Burgundiæ Episcopi Anastasium, Macedonii verò Episcopi Innocentium, quasi Ecclesiarum caput grauissimis de causis consulunt epistola 22. omnes denique toto terrarũ orbe semper Ecclesiæ facere consueuerũt, ait idem epist. 26. Africanos omnes Episcopos huiusce in rei appellans testimonium. Hæc, inquam, qui persequi vellet veterum Episcoporum toto ex Christianorum orbe Romanum Pontificem consulentiũ testimonia, mirè copiose hanc, de qua nunc agimus, rem pertractaret, vt nullus superesset apud æquos arbitros scrupulus, quin omnes totius mundi Episcopi Romano Pontifici ceu excellẽtiori dignitateque præstantiori honorem obedientiamque & habuerint, & exhibuerint. Hunc igitur de obedientia Romano Pontifici ab omnibus orbis Christiani Episcopis non modò agnita, sed præstita etiam, locum concludemus, vnum illud ex Synodi Alexandrinæ ad Felicem epistola si commemorauerimus, quod præclaris adeò verbis legitur:

 Vestrum

" Vestrum est enim, aiunt D. Athanasius & vniuersi Aegyptiorum Thebaidis & Lybiarum Episcopi, in sancta Alexandrina Synodo congregati, ad Felicem Romanum, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus. Vestrum est nos defendere, atq; liberare: nostrumque est à vobis auxiliũ petere, vestris parere iussionibus. Et mox: Scimus enim (vt semper vestræ sedis Præsules, primò Apostoli, deinde successores eorum fecerunt) vos vniuersalis Ecclesiæ, & maximè Episcoporũ, qui oculi propter contemplationem & speculationem vocãtur, Domini curam gerere, & de releuatione cogitare, &c. Quòd autem omnium Episcoporum, & in primis Orientalium curã gesserit semper Pontifex Roma. vnum illud præter sexcẽta alia locupletissimo fuerit argumento, quòd hic suas vices Episcopo Constantinopolitano commiserit, vti patet epistola Simplicii ad Achatium Constantinop. & Alexandrino, vt epistola Bonifacii 2. ad Eulalium: Et Thessalonicensi denique, vti ex Leonis Magni liquet epistola 82. ad Anastasium Thessalonicensem.

Rom. Pontifex semp vicariũ habuit p Orientẽ, Alexandrinũ, Constantinopolitanũ, aut Thessalonicensem.

Quas qui suis locis reuoluere non grauabitur (nobis enim hîc eas non licuit per huius operis institutum, ne sua fortè prolixitatis mole fastidiosum reddatur) videbit opinor meridiana luce clariùs, totum illum Orientis tractum, qui Antiochenæ & Alexandrinæ Ecclesiæ parebat. Totam etiam Græciam, cui Constantinopolitanus, & aliquãdo Thessalonicensis præsidebat Romani Põtificis legatus, humilem non modò agnouisse, sed semper etiam præstitisse obedientiam.

CAPVT LXXXviij. Ex Episcoporũ omnium confirmatiõe docet Ro. Pontificis primatus.

CVm omnis Christiana Respublica in tres Patriarchas ceu triumuiros, Romanum scilicet, Alexandrinum, & Antiochenum olim ad tempora vsque Concilii Nicæni, & ampliùs, fuerit distributa, si hos duos ab illo demonstrauerimus solemni ex more fuisse confirmatos, de vniuerso Episcoporum populo idem equidem arbitror demonstratum. Qui enim fontis scaturiginem repurgat, ipsis quoque riuulis vtut plurimis autor est, vt puriorem suis riualibus fundant aquam. De singulis igitur vniuersæ Christi Ecclesiæ Præsulibus istud ostendisse fuerit superuacaneum, putà de Pelusiaco, aut Adrumetano, de Cæsariensi Palæstino, aut Aschalonitano: sicuti & de Ierosolymitano, qui ætate D. Hieronymi epist. ad Pamma. parebat Antiocheno: & de Constantinopolitano, qui in Concilio demùm Chalcedonensi hunc extorsit dignitatis gradum. Similiter de Ambrosio aut Augustino, Irenæo, aut Vigilio Tridentino frustrà quæritur, án à Romano Pontifice fuerint confirmati, vbi eorum Metropolitanos Carthaginensem, Arelatensem, & Salzburgensem, ostensum fuerit ab illo confirmari olim solemni ex more solitos. Agè igitur, primùm de Alexãdrino & Antiocheno primis illis Catholicæ Christi Ecclesiæ columinibus doceatur, pòst in promptu erit idem cognoscere de Carthaginensi, Arelatensi, aliisque omnibus.

Alexandrinus à Ro. Pontifice confirmatur.

Alexandrinum igitur, cui Aegyptus parebat tota, Thebaides, Lybia, atque Asia, ex more à Romano Pontifice confirmari solitum, vel vnus D. Athanasius clarissimum illud Ecclesiæ lumen nobis locupletissimo fuerit testimonio: cuius verba hîc recitabimus non illius tantùm, sed totius adeò Synodi Alexandr. suffragio corroborata, ne quis momus, quorum hodie ingens est natio, illi sanctissimo iuxtà ac clarissimo viro adulationis dicam scribere audeat. Ideo Pater beatissime, " inquit epistola ad Felicem Romanū ex Synodi assensu data, quia sem- " per antecessores nostri, & nos à vestra Apostolica sancta sede auxili- " um hausimus, & nostri vos curam habere agnouimus, præfatam Apo- " stolicam & summam expetimus iuxta Canonum decreta sedē, vt in- " de auxilium capiamus, vnde prædecessores nostri ordinationes & do- " gmata atque subleuationes ceperunt.

Orientales Episcopi nonaginta Arrhiani postulant à Rom. Pōtifice confirmari Alexandrinum à sa in Cō. Antiocheno electum.

Trip. hist. lib. 5. c. 28.

Iam ne hac de re, quæ aliis quoq; exemplis copiosissimè illustrari queat, vllus supersit scrupulus, vnicum hoc penitiùs intueamur exemplum, quod vel ab ipsis Arrhianis modò depromimus. Eiecerant Athanasium sua Alexandrina sede Arrhiani Episcopi conciliabulo Antiocheno conflati: cuius in locum sufficiebant Georgium. Verùm quàm eius creationem citra Romani Pontificis consensum atque confirmationem crediderint infirmam, adeóque irritam, non ex illorum modò verbis, sed Constantii quoque Augusti conatu liquebit. Episcopi igitur illi Arrhiani, qui nonaginta cum Eusebio illo Nicomediensi Antiochiæ conuenerant, à Iulio Romano petunt, vt Synoduli sui acta rata haberet, & loco Episcoporum damnatorum Athanasii, Pauli, " Marcelli & aliorum, quos ipsi elegissent, confirmare dignaretur. Si no- " stris placitis, inquiunt epistola ad Iulium data, magis quàm illorum " machinationibus assentiri, & ordinatos Episcopos in damnatorum " locum firmare eligitis, pacem vobiscum & communionem habere volumus. Hanc insuper Episcopi Romani confirmationem Alexandrino Episcopo fuisse necessariam, vel post Synodi istius Antiochenæ ordinationem ex Constantii quoque facto liquidum est perspicere. De Constantio enim scribit Am. Marcellinus libro decimo quinto, quòd Athanasii eiectionem ardenti desiderio firmari nitebatur per Liberium vrbis Romæ Episcopum, credens minùs ratum, quod sciebat impletum per Synodum, nisi autoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, firmaretur.

Constantius August. idem à Liberio petit, atque contêdit.

Istud confirmandi atque ordinandi Alexandrini Episcopi ius, ni Romano Pontifici vetustissimo ex more fuisset, haud sanè D. Theodosius A. apud Leonem Romanū pro Anatolii, aut Martianus A. pro D. Proterii, vtriusque Alexādrini, confirmatione adeò fuissent soliciti, vti ex eorum ad Leonem literis liquet.

Epistol. ad Famma. ...

Iā de Antiocheno Patriarcha, cui tota Palæstina, imò totus Oriēs ait D. Hieronymus, subiectus erat, quòd & ipse à Ro. Episcopo confirmationem

Antiochenum Patriarchá confirmat Romanus Pótifex.

mationem petere solet, satis superque vnum illud Flauiani in D. Meletii locum ab Episcopis electi exemplum demonstrat: quod eò plus habet rei, de qua in præsens agitur, firmamenti, quòd non ab vno aut altero Episcopo illa sint postulata, sed ab omni Episcoporū Synodo, qui Constantinopoli per id tempus, cùm ibi moreretur Meletius Antiochenus, conuenerant. Eorum igitur Canonicam audiamus à Romano Pontifice Flauiani cōfirmationem. Posteaquàm ostendissent se iuxta Nicæni Canonis præscriptum elegisse Flauianum Antiochiæ, „ sicuti & Nectariū Constantinopoli, & Cyrillum Ierosolymæ, ita sub- „ iiciunt: Quæ quum legitimè & Canonicè apud nos acta obtineant, „ inquiunt Patres illi Concil. Constant. epistola ad Damasum Roma- „ num, qui cum Ambrosio aliisque Synodo, ad quam illos Orientales „ euocarat, intererat, vt in eis pietas etiam vestra læta & gratabūda acquiescat, hortamur, &c.

Quàm Flauiani in Antiochena sede confirmationem etsi tot tantique Episcopi petiuerint, non tamen impetrarunt: qua verò id de causa, non est hîc dicendi locus. In præsentiarum nobis est satis, ex tot Episcoporum suffragio Antiochenum à Romano Episcopo confirmari solitum demonstrasse. Idem ex Flauiano Romam dissidii à Theodosio componendi causa misso, semel atque iterum. Similiter ex legatione eiusdem Flauiani ad Romanum Pontificem queat ostendi, si in re manifesta copiosos esse liberet.

Hinc porrò liquet multò esse verissimum, quod Orientalibus illis Episcopis Antiochiæ congregatis scripsit Iulius Romanus, eorum electionem ac ordinationem in locum Athanasii & aliorum confirmare „ constanter recusans: Nullus debet præsumere, inquiens, quæ sibi non „ videntur concessa: quam culpam potuissetis nullo malo incidere, si vnde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius obseruantiæ sumeretis, & B. Petri Apostoli sedes, quæ vobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esset Ecclesiasticæ magistra rationis.

Quia modò Patriarchas illos duos, Alexandrinum & Antiochenum omni luce clariùs ostendimus à Romano Pontifice confirmari solitos, non est, quòd de cæteris Episcopis totius orbis Christiani ambigamus, qui aut illis per Orientem totum, & Meridiem, aut Romano Episcopo per Occidentem fuêre antiquo iure subiecti. Quare non est nobis, vt equidem arbitror, laborandū de illis duobus aliis Patriarchis, Constantinopolitano & Ierosolymitano: qui ex illis duobus Alexandrino & Antiocheno ceu radicibus germina pullularunt. Quis enim adeò sit vecors, vt stolonibus plus reputet inesse dignitatis, atque ipsis radicibus? Quod igitur de Alexandrino est demonstratum, id de Constantinopolitana quoque Ecclesia ostensum habeatur. Verùm ne quis exempla desideret, quorum adeò ingens est copia, suffecerit in memoriam reuocasse, Anatolium D. Leonem noluisse ordinare atque confirmare, Vide epistola 24.

Vide epi-ſto.31. firmare, ni anteà ſe credere & tenere profiteretur, quæ ſua ad Flauianum epiſtola continebantur, ſcriptoq; teſtaretur, ſe D. Cyrillo, aliiſq; Catholicis conſentire contra Neſtoriũ. Sic poſt Achatium Flauianus Presbyter nõ ſuſtinuit, ait Liberatus Archidiaconus Carthag. ſine Ro. Epiſcopo inthronizari, ſed tranſmiſit Synodicã Papę Ro. Felici. Illam porrò hiſtoriam de Achatio, quam Simplicio Ro. & Hormiſdæ faceſſebat, breuitatis ſtudio perlibẽter prętermus, quòd hæc ex Conciliorũ & antiquitatis cognitione petenda ſit fuſiùs. Cæterùm hac de re ambigere ſanus nemo queat, qui ſibi in mẽtem illam reuocare volet tragœdiam, qua Conſtantinopolitanus primus Patriarcha in gratiam Martiani Auguſti, ſuffragante Concilio Chalcedonenſi, creatus eſt.

Porrò de Ieroſolymitano non eſt quòd quis anxiè laboret, ân & ipſe à Ro. ſoleat confirmari Pontifice. Is enim olim Antiocheno ſubiectus, teſte Hiero. ad Pammach. ab eo confirmabatur: qui dum à Roma. fuerit confirmatus, etiam haud dubium Ieroſolymitanus, in quem ſuam trãsfundebat autoritatẽ. De Ieroſolymitano autẽ in Patriarcham poſteà euecto, non eſt hîc dicendi locus.

Porrò de Africanis Epiſcopis, quàm ſeſe Romano Pontifici tanquàm ſuperiori agnouerint, atq; præſtiterint adeò morigeros, eiuſque dicto obedientes, vnus D. Auguſtinus ſi fortè cuipiam ſuis & verbis & factis ſuperiùs mox recitatis non perſuaſerit, certè vna illa Synodus Mileuitana plùs ſatis demonſtret, quæ ſui confirmationem à Romano poſtulabat Pontifice.

Iam de Gallicanis quis poteſt eſſe ſcrupulus? cũ videamus vel Cypriani ætate Martianum Arelatenſem, ꝙ Nouatianũ hæreticum ſuam in communionem recepiſſet, Cypriano Stephanum Ro. Pontificem admonente atque inſtigante, ſua debuiſſe exturbari ſede, quemadmodum videre eſt apud Cyprianum lib. 3. epiſt. 13.

Quibus ex vetuſtiſsimorum Patrum teſtimoniis & Conciliorum Eccleſiaſticorum actis agnoſcere eſt perſpicuè, omnes ſemel Eccleſiarum omnium, quæ ſuis cum gregibus vnam illam faciũt Chriſti familiam, ſiue, vt Cypriani dixerim verbo, vniuerſam fraternitatem, Epiſcopos à Ro. Pontifice tanquã Eccleſię Chriſti capite, eiuſque vicario accepiſſe olim non conſecrationem modò, ſed & confirmationem: quemadmodum & D. Marcellus martyr epiſt. ad Antioch. data nobis conteſtatur: Si veſtra Antiochena, inquit, quæ olim erat prima, Romanæ ceſsit ſedi (quòd D. Petri ſedes primùm apud eos, pòſt iubente, ait paulò ſuperiùs, Domino Romam tranſlata eſt) nulla eſt, quæ eius non ſubiecta ſit ditioni, ad quam omnes, quaſi ad caput iuxta Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum ſanctiones, Epiſcopi qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, ſuffugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem & liberationem, vnde acceperunt informationem, atque conſecrationem. Fortè emẽdatius cõfirmationem.

Non Hinc

Hinc liquet, quàm ſint futilia, quæ contra Rom. Pontificis autoritatem quidam effutiunt, inde nugátes illo ſuperiorem Arelatenſem, quòd Ceciliani cauſa poſt Ro. Pontificis iudicium fuerit cognitioni Epiſcopi Arelatenſis delata. Quaſi verò cauſæ obſcuritas, & indefeſſa damnatorũ querimonia non interdum efflagitet rem à ſupremo Cæſaris concilio iudicatam, ad aliorum reuocari arbitrium, qui citra omne illius autoritatis aut excellentiæ præiudicium, certiùs & diligentiùs ſimul & exquiſitiùs poſsint decernere.

Ad ſtabiliẽdum autem Ro. Epiſcopi in alios omnes Eccleſiarum ſemel omniũ Epiſcopos principatũ, iure quidẽ diuino, vti docuimus illi ex Petri ſucceſsione donatum, non leue ſanè adferant argumentũ, quæ ex hiſtoriis fide dignis huc recitari queant, niſi lectoris faſtidio duceremus breuitate conſulendum, de aliorum Epiſcopõrũ per omnem Chriſtianũ orbem damnatione & excommunicatione, vti Neſtorium Conſtantinop. Celeſtinus, Timotheum Alexandrinum cum ſuo Diacono Petro Simplicius, vt hic Theophilum Alexandrinum vnà cum Arſatio iam mortuo, & Arcadio cũ Eudoxia A. non dicã ab Innocentio Ro. excommunicatos propter nefarias iniurias Ioh. Chryſ. illatas.

Rurſus ex eiectione adeò atq; depoſitione, vti Dioſcorũ Alexand. à toto licèt Epheſino 2. tutatum Concilio. Sic & Petrũ Antiochenum illum hymni Cherubini corruptorẽ Felix Romanus non ſolùm Antiochena exuit ſede, ſed omni etiam honore Sacerdotali.

Verùm quia hæc in longum excreſcerent, & ex iis, quæ paulùlum poſteà venient fuſiùs explananda, erunt cognitu facilia, nolumus prolixitate immodica cuiquam eſſe moleſti. Quare ad aliud tranſuolabimus caput, quod omni luce clariùs rem, de qua in præſens agitur, oſtendat.

CAPVT LXXXIX. Appellatio Epiſcoporũ oim ad Roma. Pont. eius arguit primatum.

QVò hîc Romani Pontificis præ aliis Eccleſiarum Chriſti Epiſcopis principatus eluceat, manifeſtiùs ex ipſa Epiſcoporũ omnium ad illum appellatione, atq; aliorum vel in Synodis præiudicio grauatorum, damnatorum, fuiſq; è ſedibus adeò expulſorum refugio, haud abs re futurum equidem crediderim, ſi anteà idem Concilii Nicæni corroboretur Canone, quàm exemplis meridiana luce clarioribus illuſtretur. Quanquàm autem ſanctiſsimorum Chriſti Martyrum, & eorundem Romanorum Pontificum teſtimoniis comprobari queat, Epiſcopis ſemper ad Romanæ Eccleſiæ iudicium toto ex orbe appellare atq; prouocare licuiſſe, vti ait D. Fabianus ad Hilarium, & Sixtus ad Gratum, & Victor epiſtola 2. qui hoc ipſum ad Apoſtolorũ Can. referre nihil dubitauit, vti & Marcellus epiſt. ad Antiochenos: tamen in tanta hominũ noſtræ iſtius ætatis moroſitate, vt omnibus fiamus oĩa, ne quid hîc calumnientur quaſi in ſuæ Cathedræ gratiam plùs vero aliquid dixerint, aliis aliorum Dei hominum nobis vtendum duximus ſententiis huius rei teſtibus.

Ex Ca. Nicæ. licere oĩbus Epiſcopis ad Rom. Põt. appellare.

Diuus

Diuus ille Athanasius vt clarissimum diuinæ prouidentiæ speculum, ita singulare Christi Ecclesiæ decus, vnà cum vniuersis Aegypti & Lybiæ Pontificibus Alexandrina Synodo cõgregatis ab illis magni Concilii Nicæni Patribus doctrinæ Euangelicæ, si quis vnquàm alius „ eximiè peritis affirmant decretum, atque ab omnibus concorditer, in- „ quiunt epistola ad Felicem Romanũ, corroboratum, nõ debere absq; „ Romani Pontificis sententia Concilia celebrari, nec Episcopos dam- „ nari. Quod si verum est, vti est verissimum (quod hinc liqueat, quòd ipse Athanasius & Episcopi illi Aegyptii huius epistolę autores pleriq; Nicææ gestorũ pars magna fuit) quis adeò absurdus est, vt non videat, quíd nam Episcopo vel in Conciliis citra Romani Pontificis aut conscientiam aut consensum damnato liceat? idq́ue Nicæni illius Concilii Canone & decreto. Si enim non licet Episcopos damnare, nedum eiicere, absque Romani Antistitis approbatione, án non damnatis & eiectis Nicæni Patres viam, quasi indice intento, ostendunt, qua pristinum dignitatis suæ gradum ascendant? qua honorem amissum quasi postliminiò recuperent? Isto Nicænæ Synodi præiudicio aduersus Arrhianorum Episcoporum vim plus quàm tyrannicam, ne dicam Scythicam, sese tuebatur D. Athanasius & alii Aegyptii, ac Lybii Episcopi, propter illud Nicænum homousion & consubstantiale suis sedibus eiecti ac profligati, Canonicum atque legitimum à Romano Pontifice implorantes & iudicium & auxilium. Hinc Romam currebatur vndique ab Episcopis, Arrhianorum rabie templis, & sua quibusque Cathedra & Ecclesia exactis, Athanasius ex Aegypto, Paulus Constantinopoli, alii aliundè Romam confluebãt, à præpostero iuxtà ac iniquissimo illorum Conciliabuli Antiocheni Episcoporum præiudicio ad legitimum Romani Episcopi tribunal prouocantes. Sed non fuerit inutile hunc Nicæni Concilii Canonem suis, vti etiamnũm extat, verbis hìc commemorasse, tum propter maiorem huius rei fidem, tum ad illorum retundendam audaciam, aut potiùs imperitiam, qui futili ac friuolo nescio quo argumentulo ducti, tantùm viginti suspicantes à Nicęnis Patribus fuisse conditos Canones, continuò abiiciunt, proterueq́ue respuunt, si quid illis hodie peruulgatis Canonibus non videatur expressum aut contentum.

Cùm igitur Nicæni Concilii Canones plures viginti fuerint, id est, septuaginta, vti disertis verbis nobis attestatur nõ modò Athana. qui illius Cõcilii pars, vti diximus, magna fuit, & reliqui Aegyptii Episcopi Thebani ac Lybici epistola ad Felicem data: sed & ipse etiam Iulius Romanus Pontifex sanctissimus sacrosanctè iurans, se illos autographos, manuq́ue Episcoporum illic præsentium subsignatos in sacro Ecclesiæ Rom. scrinio inuenisse affirmat Canones, quos vsque ad 66. recenset epistola ad Eusebium, Teognium, & alios item Arrhianos Orientales scripta. Hunc autem Nicænorum Canonum numerum non

Canones Nicænos fuisse non 20. sed 70. editos.

Extat hæc epist. Iulij in Act. cõcil.

fuisse videlicet viginti tantùm, erit alibi aptior confirmandi locus, vbi eos semel omnes ex variis Scriptoribus, D. Epiphanio, Carolo Magno, Burchardo, aliisque tanquàm nauiculæ naufragæ tabulas variè dispersas, in vnum collectos corpus Deo benè propitio in lucem dabimus.

Agè nunc igitur illum Nicæni Concilii promamus Canonem, qui Episcopis ad vnum omnibus ad Romani Pôtificis iudicium prouocationem & appellationem facit liberam, atque adeò constituit. Is igitur ordine, si codicum fides non fallit, inter Nicęna capitula fuit decimus octauus, qui hunc in modum habet:

Canô Côci. Nicæni quò ad Roma. sedem côprobat oim Episcoporu appellatio.

Vt omnes Episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur, vel criminãtur causis, quoties necesse fuerit, liberè Apostolicam appellent " sedem, atque ad eam quasi ad matrem confugiant, vt ab ea sicut sem- " per fuit, piè fulciantur, defendantur, & liberentur: Cuius dispositioni " omnes maiores Ecclesiasticas causas & Episcoporum iudicia antiqua " Apostolorum, eorumque successorum atque Canonum autoritas " reseruauit. Quæ verba qui animi cum iudicio audit, atque percipit, mirum, ni Solis luce clariùs perspiciat demonstratum quod agitur? Sed hîc sibi rimam, quâ elabatur, quæret pertinacior quispiam, non habendam videlicet fidem sua in causa Romano Pontifici. Vt igitur huic demus, quod vir sanctissimus Iulius egregia in Deum atq; Ecclesiam pietate diuinitatem omnia intuentem iurans asserit, se hunc cum aliis Canonem in sacro Ecclesię Romanæ tabulario inuenisse, quod vel lenoni turpissimo in foro crederetur, à vero abesse. Vtque itidem nunc dissimulem, non potuisse illi Eusebio Nicomediæ, & aliis Arrhianis, qui- " bus istud affirmat Iulius, qui ipsi Concilio Nicæno interfuerant, citra " extremam impudentiam & sacrilegam audaciam obtrudi: agè hunc " Canonem à Iulio recitatum demonstremus omni luce manifestiùs ve " rè fuisse à Patribus Nicæni Concilii decretum & constitutum.

Demôstratur hîc de appellatione Canô verè esse Concil. illius Nicæni magni.

Ex Synod. Alexandrina sub Athanasio.

Diuus ille Athanasius vnà cum Episcopis aliis Catholicis vniuersis per Aegyptum, Thebaides, & Lybiam, qui haud dubium plerique omnes illi interfuerãt Concilio, hisce verbis, hoc quod agimus, nobis " attestantur: Similiter etiam supradictis Patribus Nicænis, inquiunt e- " pistola ad Felicem Romanum de infestationibus Arrhianorum que- " rula, est definitum consonanter, vt si quispiam Episcoporum aut Me- " tropolitanum, aut comprouinciales, vel iudices suspectos habuerit, ve- " stram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso Dño potestas " ligandi ac soluendi speciali est priuilegio super alios concessa.

Ex hisce igitur non vnius modò Athanasii, sed omniũ Aegyptiorum, Lybicorum & Thebaicorum Episcoporum, eorumq; in Synodo congregatorum verbis liquere opinor apud omnes, qui peruicacia nõ sunt præfracti, aut præiudicio excæcati, à Côcilio illo Nicæno liberam potestaté omnibus Episcopis aliorũ iudicio aut grauatis, aut oppressis, ad Roma. Episcopum prouocandum non tam fuisse de nouo factam, quàm

quàm assertam ac vindicatam. Siquidem ita ab Apostolorum vsq; temporibus fuerat factitatum anteà, vti nuper ex certissimis D. Sixti Martyris, denique Marcelli ad Gratum, denique Marcelli ad Antiochenos docuimus testimoniis. Vtut autẽ istud sese habuerit, nolumus in præsens anxiè perquirere, illud demonstrasse contenti, hanc appellandi ad Romanam sedem potestatem à Nicænis illis Patribus fuisse corroboratam, atque consonanter, teste Synodo Alexandrina, definitam.

Quo capite probè constabilito, non fuerit arduum illos quæstionum dissoluere nodos, quos nunc temporis sanè perplexos & intricatos Romanæ Ecclesiæ aduersarii stringunt: de Afris, inquam, Episcopis, de Appiarii illius hac vna re non ignobilis causa: quæ si à nobis fuerit luculenter perstricta, permagnum sperarim me lectoribus veritatis simul & antiquitatis Ecclesiasticæ studiosis operæpretium facturum.

Appiarii Africa. Episcopi ad Rom. Pôtificẽ appellantis causa.

Hic igitur Appiarius Episcopus Concilii Africani decreto Ecclesiâ suâ Sicrensi deiiciebatur. Appellat ad Episcopum Roman. sedis, cui tunc temporis insidebat Diuus Zozimus: qui eius causa accuratiùs perpensa, & absoluendum & restituendum iudicauit. Ille simul atq; in Africam rediisset, Africanis Episcopis factum Romani Pontificis admirantibus, quòd Canone Nicæno videbant prçmunitum, pristinam in sedem ita è vestigio restitutus non fuit, aliis obnitentibus, aliis de illo Nicçno decreto diligentiùs inquirendum existimantibus. Quare de communi omnium sententia visum fuit, ad alias Patriarcharum sedes destinare nuncios, qui Canonum Nicænorũ exemplar ex illorum armariis in Africam adferrent. Quibus ad votum redeuntibus attulêre quidem Alexandriâ, Constantinopoli, & Antiochiâ Nicæni Concilii decreta: sed quibus non erat ille de appellãdo ad Romanũ Pontificem comprehẽsus. Isthoc sanè exemplariũ discrimine grauiter, pro eo atq; par erat, Africani fuêre commoti: sed non in eam exarserunt maledictorum insaniam, quibus hodie aduersarii Rom. criminantur rabidè adeò Pontificem. Qua in re flagitiosa ipsius Rom. Pontificis, ait Caluinus institut. cap. 8. impudentia apparuit. Nam quum fraude Sardicensem Synodum pro Nicæna supposuisset, turpiter in manifesta falsitate deprehensus fuit. Quem istius misellli nõ misereſcat, qui præ Roman. Pontificis odio plùs quàm Vatiniano sui impos animi sanctissimum Zozimum impudentiæ non modò flagitiosæ, sed manifestæ adeò fraudis audet suggillare? Nõ inficior equidem, illum de appellando ad Romanum Pontificem inter Sardicensis Synodi Canones accenseri: sed quid vetat, eundem Nicçæ dudum ab Orientalibus definitum Sardicç ab Occidentalibus Episcopis fuisse renouatum? cùm id de aliis fuisse factum & hîc & alibi frequentissimè sit omnibus indubitatum.

Zozimum non recitasse Can. Sardicensem p Nicæno, sed germanè Nicçnum.

Sanè licebat D. Zozimo & illi de Episcoporũ appellatione Canoni, sicuti & de minorũ Clericorum Sardiceñ. Synodi nomẽ accõmodare, cùm Africani & huius Conc. Canones pari planè suscipiebãt venera-

Zozymũ non fuisse falsarium sed verè Canones recitasse.

tione & fide indubia, qua Nicænos, vti ex D. Augustini verbis 7. Synodo Africana descriptis liquet: sed vir ille sanctissimus non flagitiosa imprudentia inductus, vti calumniatur ille Sycophanta, sed liquida veritate: non fraude, sed bona causæ huius fide adductus, illum Canonem
" Nicæno tribuit Concilio. Atqui illa de Oriente missa exemplaria, in-
" quias, hunc nõ commemorãt. Vnde liquet fuisse tam fictitium, quàm
" suppositititium.

Plures Canones Nicænos fuisse quàm viginti.

Haberet isthæc coniectura plurimùm profectò veri similitudinis, nisi luce omni manifestiùs cõstaret, plures hisce 20. Canonibus fuisse Nicææ conditos. Id autem non solùm ex verbis D. Iulii Pontificis, & D. Marci iuramento sacrosancto firmatis liquidum est perspicere: sed D. Athanasii etiam, ac totius adeò Synodi Alexandrinæ vniuersis ex Aegypti Episcopis congregatæ literis, ad D. Marcum pro horum Canonum exemplari impetrando datis. Vt nunc omittamus plurima, quæ sparsim apud veteres Scriptores leguntur fragmẽta Nicænorum Canonũ, quæ ad istos peruulgatos viginti nequaquàm reuocari queãt, vti aliàs ostendemus. Cùm igitur epistola mox memorata D. Athanasius & cæteri Episcopi plurimi sese præsentibus narrent ab illis 318. Patribus Nicænis conditos Canones nõ tantùm 20. sed 70. eosq; ex 80.
" ad 70. discipulorum ministerium repræsentãdum in septuagenarium
" fuisse coactos: & hos eosdem D. Marcus & D. Iulius posteà iuratus asserat, à se non modo in Romanæ sedis scrinio ipsa illorũ Patrũ Nicænorum subscriptione prototypa & autographa consignatos fuisse repertos: sed legatis Athanasii & Concilii Alexãdrini eorum causa missis etiam ostensos, & ad verbum partim descriptos, dubitare non potest, qui modò sanus est ac sobrius, quin plurima nobis hodie desint Nicæni Concilii capitula.

Multa fragmẽta Canonum Nicænorum existũt, quæ ad illos vigĩti referri nequeant.

Intercidisse plurima Nicæ Concilij capitula.

Quòd autem nec Augustini ætate apud Afros ea fuerint vniuersa & integra, ex eo non sanè leuicula ducitur demõstratio, quòd Canon ille de Appellatione ad Romanum Pontificem non fuerit in D. Alipii Græcis codicibus, ad quos contulerat, nec aliorum codicibus Latinis, atq; hac de causa ad Patriarcharum Bibliothecas nuncios destinandos censuit Synodus: qui reuersi, Canones Nicænos adferebãt, sed quibus iste non esset comprehensus. At eos, inqpias, ecquis dicat fuisse mutilos aut corruptos, quos Atticus Constantinop. per Marcellum Subdiaconum Africanum se transmittere scribit, sicut statuti sunt in Nicæa, & integros dirigere? quosque D. Cyrillus Alexandrinus per Innocentium Presbyterũ Africanum testatur se Concilio Africano fidelissimo exemplari descriptos destinare?

Vide Concil. Africanum 6. capit. 4.

Scrupuli submotio de Canonum Nicænorũ adulterio.

Ista profectò coniectura multum inueniat momẽti apud eos, qui historiam illius Arrhianæ tempestatis minùs habent cognitam & perscrutatam. Qui igitur sibi in mentem reuocare non grauabitur, quidnam Arrhiani incendii illi incentores atque instauratores Episcopi in

vnum tentarint Athanasium, illiùs Concilii Nicæni vnum ferè illius propugnatorem perstrenuum, ei sanè nō videbitur absurdū, ex illis potuisse bibliothecis exemplaria mutila transmitti, vbi certo certius est, Arrhianos præsedisse Episcopos. Proinde cùm tāta furoris rabie in sanctissimū Athanasium homines Arrhianæ perfidiæ œstro perciti, imò inflammati, vt eum homousii Nicęni propugnatorem nō minùs strenuum q̃ inuictum, non solùm sua exturbarint Ecclesia: sed Can. Nicænos per ipsum pridē Nicęa allatos vnà cū omnibus eius libris incendio perdiderint, vti suis ipse verbis epistola ad Felicē nobis est testis: quid cogitandū pio lectori de illis Canonibus, quos ipsi suis in Ecclesiis, quibus præsidebāt, reliquerint? quó nam pacto illos fixerint atq; refixerint? quó nam modo eos induxerint, & loco abolitorum alios supposuerint: quod & D. Marcus epistola sua liquidò protestatur. Sanè Arrhianos hac in homousii tragœdia designare conatos, quod aliis in dogmatibus peruertēdis alios fecisse liquet hæreticos, à vero equidē abhorrere crediderim minimè: vti de Iconoclastis in 2. Nic. Cōc. & aliis alibi.

Can. Nicænos ab Arrhianis incēdio pditos & adulteratos.

Quibus istud hæreseos ingeniū, quod integra mutilare, sana corrumpere, recta deprauare singulariter gaudent, est vel mediocriter cognitum, iis sanè vehementer ad veritatem propensum videbitur, illorum bibliothecarum codices fuisse corruptos, vitiatos, adeoque mutilatos, vbi constat intereà Episcopos præfuisse Arrhianos: quod de Alexandrina, Antiochena, & Constantinopolitana Ecclesiis est indubitatiss. & ex superioribus li. 2. cap. 16. omni Solis luce liqueat manifestius.

Si Athanasio igitur viuo per vim libros & Canones hosce Nicænos extorserunt, eosq; Vulcano consecrarunt, quid te cogitare par est, lector candide, istos Arrhianos post eius proscriptionem, insanamque illorum exturbationē molitos? qua modestia in sacros codices & Canones à Nicænis Patribus sancitos fuisse grassatos?

Hanc porrò mutilatorum Canonum Nicęnorum iacturam ipsemet Augustinus re ipsa expertus tandē agnouit. Cùm enim Ecclesiæ Hipponēsis electus atq; assumptus adeò esset Episcopus, superstite adhuc eiusdem Ecclesiæ Episcopo Valerio, quòd sacris Patrum Nicęnorum Canonibus pugnabat, non eum puduit huius Canonis Nicæni excusare ignorantiam: quod non ita accipiendum equidem arbitror, quasi existentem non legisset, aut ignorasset: sed quòd inter illos 20. q̃ Nicænorum Can. titulo circumferebantur, non esset asscriptus, quem posteà deprehendit esse germanum, atq; à Patribus Nicęæ conditum: vnde & eius ignorantiā suo facto nō Canonico prętexuit meritissimè.

Vid. epist. no.

August. a tate mutilati Canones Nicæni.

Cùm igitur Arrhiani Episcopi hasce occuparint Ecclesias, vnde Africani intemerata petebant Nicæni Conc. decreta, nihil est, q̃ miremur, Cyrillū Alexand. Atticum, Constantinopolitanū & Episcopum Antiochenū misisse Canones, quos ipsi sūa quidē opinione habebant integros & incorruptos. Quare nihil istorum trium Patriarcharum

scripta

ſcripta & Canones pro Nicænis ad Afros tranſmiſsi præiudicant illi Canoni Nicæno à D. Zozymo Africanis in cauſa Appiarii adducto: quum conſtet, plures viginti fuiſſe illic conditos, & inter eos fuiſſe, qui hanc ad Romanum Pontificem appellationem confirmaret, teſtibus non modò Iulio & Marco Pontificibus Romanis ſacramento rem hanc affirmantibus, ſed Athanaſio etiam Alexandrino, adeoq; vniuerſis Epiſcopis Aegypti, Lybiarũ & Thebaidos Alexandrina in Synodo congregatis.

Oſtenſo igitur, illum de appellando ad Romanum Pōtificem Canone Nicæno nequidquàm fuiſſe ſuppoſititium, ſed legitimum, atq; à Patribus Nicææ cōditum: ſicuti nec D. Zozimum pro Sardicenſi Nicænum allegaſſe, ideoque nec flagitioſæ impudentiæ, nec fraudis, nec legis Corneliæ fuiſſe reũ, exinde liquere poteſt, Afros Epiſcopos fuiſſe Romano Pontifici ſubiectos: cùm ab eorum ſententia ad illum reſtaret prouocatio, Canone non tantùm Nicæno, vti nos dicimus, ſed Sardicenſi etiam, vti & aduerſarii fatentur: quod ſanè ad hāc rem demonſtrādam vel ſolum ſuffecjſſet, cùm hîc & Africani interfuerint Epiſcopi, Deumq; inter alios agnouerant ſuſcipiendum atq; religioſe obſeruandum. Verùm ad maiorem veritati nunc aduerſariorum calumniis obſcuratæ lucem adſundendam, paucis demonſtremus Afrorum omnium erga Romanum Epiſcopum obedientiam atque ſubiectionem, ſed in Domino, atque in fidei ædificationem. Hanc in rem ſemel definiendam & decidendam, ſi D. Auguſtinum aduerſarii iudicem recipiunt, quem alioqui ſe vnum ex tota antiquitate teſtem fideliſsimum agnoſcere profitentur, non eſt, quòd valdè laboremus. Audiant igitur de Afrorum Epiſcoporum cauſa, án Romano ſint, fuerintque Pontifici ſubiecti, nec ne, Auguſtinum Afrum pronunciantem.

Afros Epiſcopos omnes Rom. Pontifici paruiſſe.

Cùm aduerſus Iulianum varios, & eos maximi cùm primis nominis produceret Epiſcopos Catholicos, atque inter eos D. Cyprianum Africanorum caput, & primum omnium Afrorũ Archiepiſcopum, tandem & Innocentium adduxit Romanum Epiſcopum, quem ne vlla videatur affeciſſe iniuria, quòd poſtremum recitaſſet, qui primum merebatur locum, hoc elogio ab omni iniuriæ vindicauit ſuſpicione: Cum his etiam Innocentius conſidet, inquit, etſi poſterior tempore, prior loco. Anne huic Romano Pontifici primatum atq; prętantiam perlibenter cedat Cyprianus, nedum Aurelius, aut aliquis alius Carthaginenſis? quantò magis quiuis Africanus, cùm vel Cypriano Africæ Metropolitano ſedeat prior Romanus Innocentius.

Quòd ſi vnius Auguſtini arbitrio ſibi minimè rentur ſtandum aduerſarii, agè pluribus id Afrorum doceatur teſtimoniis. Cùm toti Africæ Stephanus præſideret Archiepiſcopus, Damaſo Roman. ſedem tenente, quidam Epiſcoporum alios eiiciebant Epiſcopos: de quorum iniuria ille Stephanus vnà cum Concilio Mauritaniæ Africano Damaſum

" masum censuit in auxilium prisco ex more & Patrum decretis implo- " randum. Maximè verò iustè debent (inquit Synodus Africana sub Ste- " phano ad Damasum) ab ipso Præsulum examinari vertice Apostoli- " co, cuius vetusta solicitudo est tam mala damnare, quàm releuare lau- " danda.

" Antiquis enim regulis censitum est, vt quidquid horum, quàmuis " in remotis vel in longinquo positis ageretur prouinciis, non priùs tra- " ctandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset " deductum, vt eius autoritate iuxta quod fuisset pronunciatum, firma- " retur, & reliqua multoties talia, & his similia, quæ super his constituta " sunt: quibus si illicitè factum est, vt semper vestræ sedi cõsuetudo fuit, " festinanter occurrite, & his viriliter, vt pater pro filiis certantes state.

Africa. Episcopi in Syno. Mauritaniæ sese Romano Pontifici, vt filios patri agnoscunt subiectos, ei' implorantes auxilium.

Quæ Synodi Africanæ verba fusiùs huc duximus recitanda, quòd præsentem de antiqua Africanorum obedientia quæstionem dilucidè definiunt, quum Damasum appellant Episcoporum verticem Apostolicum, dum præter alia se illius filios ingenuè ac liberè profitetur, atque in ipso epistolæ titulo, quod in primis commemoratum oportuit, eum summum scribunt omnium Præsulum Pontificem.

Veterũ Afrorũ exhibita ĩ Ro. Põtificem obediẽtia

Hanc igitur ante Augustini Episcopatum, sub quo illa Appiarii causa, atque de Nicæno Canone incidit quæstio, Africani Episcopi vltrò agnoscebant sub Damaso & obedientiam & subiectionem: quam si & ex D. Cypriani ętate inuestigauerimus, non deerunt profectò coniecturæ grauis sanè momenti, quæ eandem eius seculo testētur fuisse indubitatissimam. Cùm Africana Synodus Diuo Cypriano Africanæ Ecclesiæ Archiepiscopo atque Primate, Fortunatum quendam Pseudoepiscopum cum Nouatianis aliquot sua ob flagitia & hæresim Ecclesiastica abstinuisset communione, ille sublimiorem Cypriano sciens Romanum Pontificem, Felicissimum legatum misit, literasque porrigit, quibus de Cypriani, totiusque adeò Synodi Africanæ constitutione conqueretur, quòd in Episcoporum numerum atque honorem nõ susciperet: quod tametsi impetrarit minimè, liquet tamē satis hoc exemplo fuisse tunc ætatis morem, vt vel Synodo grauatis liceret Romanum appellare Pontificem. Sed D. Cypriani verba video hanc in rem contestandam nobis recitanda, quæ luce vel meridiana demonstrent clariùs Fortunatum à se suaque Synodo Africana damnatum, ad Romanum confugisse Episcopum auxilii implorandi gratia. Post ista adhuc insuper (ait epist. 7. li. 1.) Pseudoepiscopo sibi ab hęreticis consti- " tuto nauigare audent, & ad Petri Cathedram atque Ecclesiam princi- " palem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta est, à Schismaticis & prophanis " literas ferre, &c. Rursum paulò inferiùs: De istis verò quid dicam, qui " nunc ad te cum Felicissimo omnium criminum reo nauigarunt lega- " ti, à Fortunato Pseudoepiscopo missi, tam falsas ad te literas afferētes, " quàm est ipse (cuius literas ferunt) falsus. "

Fortunat' Episcopus à Cypriani & Synodi Africanæ sententia appellata ad Romanũ Pontificem.

Cùm igitur adeò liquidò ante Zozimi ætatẽ Africani Epiſcopi ſuã erga Rom. Põtificem agnouerint obedientiam, & Auguſtinus non ſe tantùm & Cyprianum, ſed omnes totius adeò Chriſtiani orbis Epiſcopos profiteatur Ro. ſedis Epiſcopo ſubiectos, quale rogo fuerit, vt centum poſteà & ampliùs annis cogitaſſent de neganda Romano Pontifici obediẽtiam? Dum igitur in ſua maiorum fide perſtitêre Catholici, atque Donatiſtarum factione pòſt exorta indiuulſi, eam nunquàm excutere in animum induxerunt. Quod ex eo vel maximè liqueat, quòd in hac ipſa Appiarii cauſa non agebatur de præſtanda Romano Pontifici obedientia, ſed tantùm an, Africano Epiſcopo à Concilio Africano damnato ad Romanum Epiſcopum appellare liceret? Hanc ergo excellentiæ portiunculam, quæ in appellatione quaſi ad ſuperiorem ſita eſt, Auguſtini ætate quidam Romano detrahere conabantur Pontifici: ſed de toto ipſo genere obediẽtiæ, ſeu de Romani Pontificis ſuper Africanos præſtantia & excellentia nihil omninò agebatur. Cæterùm quòd illa ipſa tẽpeſtate, qua illa de Nicæno Canone quæſtio turbabat Africam, Epiſcopi Africani Romano Pontifici non agnouerint tantùm, ſed exhibuerint etiam obediẽtiam, ex hac ipſa Appiarii adeò cauſa Solis luce clariùs demonſtrari queat.

Vid. epiſt. ad Zozim. & 2. cõtra Iulianum

Status cauſæ Appiarij nobis ſuffragat.

Zozimus Appiarium poſt appellationem & cauſæ cognitionem iudicarat reſtituendum, ideoque Africani Epiſcopi, ceu illius dicto obtemperantes, eum ab excommunicatione abſoluunt, & abſolutum Eccleſiæ reconciliant, eumque priſtinæ reddidiſſent Cathedræ ſuæ Sir cenſi, ni ſcandalum creati in eius locum Vrbani eos in alia coẽgiſſet cõſilia: quemadmodum ipſa Synodus Africana literis ad Bonifacium Zozimi ſucceſſorem datis nobis manifeſtè atteſtatur.

Afrorum obediẽtia demõſtratur ex Appiarij quõdã à ſe dãnati & excõmunicati, abſolutione & recõciliatione, idque iuſſu Zozimi Ro.

Tanta igitur Afrorum fuit Epiſcoporum in Ro. Pontificem obediẽtia, donec apud eos priſtina fidei obtineret integritas. Verùm rebus ſemper in deterius retrò labentibus, occaſione, quantùm videre mihi videor, ex illo Nicæno Can. accepta, Aurelius Carthaginẽſis Archiepiſcopus ad defectionem alios videtur, ſi non impuliſſe, ſaltem inuitaſſe. Certè cùm paulò poſteà omnes Afrorum Eccleſiæ ab Arrhianis, qui totam Alarico duce occuparant Africam, poſsiderẽtur, quæ aut in Donati deſciuerãt ſchiſma ad 400. iam ipſo Auguſtino adhuc ſuperſtite, aut profectò à rectò declinarant, non mirũ eſt, totam Africam per oẽm illam Vvandalorum captiuitatem fuiſſe ſchiſmaticã, atq; à toto Chriſti corpore Eccleſia diuulſam. Quare cùm Deus Opt. Africanę tandẽ poſt annos circiter 100. benignus miſereri deletis dudũ per Belliſariũ Vvandalis cõſtituiſſet, ei Eulalium donauit Archiepiſcopũ, qui mẽbri iſtius adeò nobilis vniuerſo reliquo Chriſti cõiungeret corpori. Is ergo Pœnitentiæ libellũ Eccleſiæ Ro. Epiſcopo Bonifacio 2. ſolẽni ex more cõſcriptũ cùm obtuliſſet, recõciliatus fuit. Hunc porrò ipſum libellũ ſiue ſupplicem dixeris, ſiue pœnitentiæ, etiamnùm hodie videre eſt literis

Afri poſt ſchiſmacẽ tum annorum recõciliãt cũ Rom. & Catholica Eccleſia.

Bonifacii

Bonifacii 2. ad Eulalium Thessalonicensem datis insertum, quibus eum vt vicinas Ecclesias admonet, exhortetur ad gratias Deo Optimo agendas, de Africanæ Ecclesiæ tum Catholico Christi corpore redintegratione atque reconciliatione.

Cæterùm hanc Bonifacii 2. epistolam esse genuinam & minimè suppositítiam, satis superque arguit, quòd ante annos 500. talis indubitatò credebatur. Ex ea enim Gratianus capitulũ recitat non exiguum. Antonius quoque Florentinus veterum rerum studiosus peruestigator, nobis attestatur rem hanc longè verissimam: Sub hoc Pontifice, » (inquit, Bonifacio 2.) venit Romam relatio ab Africanis Episcopis, qui » de vnanimi voluntate atque consilio deliberauerunt atque constitue » runt, vt Carthaginensis Episcopus omnia constitueret, atq; faceret de » consilio Romanæ & Apostolicæ sedis. Cuius ex Africanæ constituti- » onis vi Eulalium Carthaginensem videre est compulsum, vt Romanæ Ecclesiæ ceu capiti recõciliaretur, à quo per annos circiter centum sacrilega illa sub Aurelio Carthaginensi defectione sese Afri subduxerant.

Quare qui hanc Africanæ Ecclesiæ reconciliationem hac Bonifacii epistola, & Eulalii Carthaginensis supplicatione, Antoninique historia contestatam ceu fictitiam ridet, quid quæso nobis, imò sibi, relinquent saluum ex omni Ecclesiasticæ antiquitatis historia, quo res pridem in Ecclesiæ negotiis gestas nostri seculi Academicis probent, atque corroborent?

CAP. XC.

Rom. Pontificis primatus docet ex Episcoporum in Synodis damnatorum absolutione & restitutione.

OStenso, ad Romani Pontificis prærogatiuam pertinere, quòd omnes totius Ecclesiæ Episcopi ad eum ceu caput prouocẽt, atq; appellant, eadem nobis prærogatiua pauculis aliquot exemplis venit illustranda, quòd nõ fuerit inanis aut irrita ad eum prouocatio: sed quòd Episcopos ad se prouocantes ab aliorum iudicio licèt in Synodis damnati fuerint, suisque submoti Ecclesiis, absoluerit, sedibusque restituerit.

Athanasii & cæterorum item Catholicorum Episcoporum exemplum ab Arrhianis Cõciliabulo Antiocheno damnatorum, & sedibus adeò expulsorum, istud luce meridiana clariùs demõstrat. Posteaquàm enim Iulius ille Romanus Eusebium Nicomediensem Athanasianæ tragœdiæ Choragum, aliosq; item aliquot antesignanos Romam ad reddendam istius damnationis rationem euocasset, illis non comparentibus, Athanasio literas dat, quibus eum Alexandrinis testatur iniuriâ & damnatum & sede extrusum. Paulus quoque Constantinopolitanus ab Arrhianis eiectus, cùm ad Iulium Romanum appellasset, restitutus ab eodem fuit.

Restituti suis sedib⁹ à Roman. Pontifice, Athanasi⁹ Paulus Cõstatinop.

Pari modo & Innocentius D. Iohannem Cõstãtinopolitanum, posteà dictũ Chrysostomum, post mortem ab iniqua illa Conciliabuli cuiusdam Chalcedonensis absoluit sententia, eiusque nomen passim

Ioh. Chrysostomus.

de sacris Dyptichis,quod est tabulis Ecclesiasticis, quæ piorũ in Christo mortuorum obtinebant catalogum,deletum iussit inscribi.

Flauianus Constantinopolita.

Sic & D.Flauianum item Constantinop. à Dioscoro illo Alexandrino damnationis autore D.Leo absoluit,& hunc pro iniuria illi sceleratissimè illata cœtu Christianorum submouit: quam quidem sententiam etsi D.Leo initiò rebus ipsis nequiuerit complere,obnitentibus aduersariorum patronis, fuit tamen Concilio Chalcedonẽsi probata,atque in effectum adeò deducta.

Ignatius Constantinopolita.

Iohannes Alexandrinus.

Ignatius item Constantinop.contra Photium Romã prouocans, à Nicolao Ro.sedi suæ restituebatur, Michaële Imperatore licèt obnitente. Alexan. etiã Iohannẽ cùm ad Gelasium prouocasset, cõtra vim Achatii & Petri restituit,priorię; dignitatis pristinæ loco reddidit.

Quãta Roma.Pontificis olim in Synodos autoritas.

Ex iis,quę modò sunt de Ro.Pontificis supra alios Episcopos pręrogatiua ostensa,nos rerum ordo vocat,vt de illius in Synodos potestate disseramus. Ea enim de causa voluimus singulorũ anteà Episcoporum in Rom.Antistitem demonstrare ex confirmatione, ac etiam excommunicatione,& eiectione,tum appellatione,& damnatorum absolutione,ac restitutione obedientiam,vt minori cum negotio,atq; simul etiam illustriùs patefieret, quanta fuerit eius in Synodos aut confirmandas aut damnandas autoritas,vereq; principalis potestas. Initiò igitur,quò res fiat manifestior,demonstrandũ,veteresSynodos nullius fuisse roboris,nec autoritatis,nisi per Ro.Pontificis consensum ab illis vltrò expetitum fuissent comprobatæ atq; corroboratæ:Pòst de Synodis per eundem abrogatis & damnatis dicendi erit locus.

Arrhiani cupiũt suę Synod. Antiochenæ acta à Iulio Ro.cõfirmari.

Inter alias confirmãdæ alicuius rei rationes illa facilè princeps est, atque omnium firmissima, quæ ab aduersariorum ducitur aut exemplo aut confesso.Proinde cùmArrhiani multis suis quidem Synodulis Catholicos Episcopos suis & sedibus eiicere, atq; gregibus depellere satagerent,aliis in eorum locum suffectis,sua ipsorum consciẽtia,quæ mille testes non minùs scitè quàm verè est dicta, eò adacti sunt, vt suæ Synodi Antiochenæ acta non persuaderẽt sibi rata & firma,ni Ro.Põtificis accessisset sententia atque consensus, quasi actorum oĩm colophon.Simulatque igitur illi Athanasium Alexãdrinum,Paulum Constantinopolitanum , & Asclepam Gazæum cum aliis item Catholicis exturbassent, aliosque de Arrhii grege suffecissent,Iulio Ro.scribunt, vt Antiochenæ Synodi acta velit habere pro ratis, suoque assensu rem constabilire.Sed satiùs fuerit ipsorum istud verbis demonstrasse:Si no-
« stris placitis, inquiebant epistola ad Iulium Ro.data,etiamnũm salua,
« in 1.Tomo Conc.magis quàm illorum machinationibus, assentiri,&
« ordinatos Episcopos in damnatorũ locum firmare eligitis, pacem vo-
« biscum & communionem habere volumus.

Idem Constantii Augusti item Arrhiani pręiudicium liquidò firmat:qui licèt Athanasiũ,cui semper,ait Ammianus Marcellinus lib.15. fuit

fuit infestus, iam sciret sua sede Alexand. illo Conciliabulo Antiocheno exturbatum: tamen autoritate, qua potiuntur æternæ vrbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti. Quod haud dubiè Constantius Augustus nunquàm tāto fuisset molitus conamine apud Liberiū Romanum, nisi Conciliorum decreta citra Romani Pontificis assensum ratus fuisset irrita atque nulla.

Iam Synodos, quas ob Episcoporum raritatem Prouinciales dicimus, nullius esse roboris, vna illa, quæ plurimarum æquis arbitris est instar, Mileuitana D. Augustino Africanorum lumine clara, plus satis demonstrat, quæ ab Innocentio Romano suorum decretorum petiit confirmationem, vti apud D. Augustinum videre est. De aliis quoque prouincialibus Synodis in confesso est, eas à Romano Pōtifice sui confirmationem postulasse.

Quare aliis, ne molestum sit fastidium, omisis, ad illa transeamus concilia, quæ ab vniuersi orbis Episcoporum cœtu & conuentu appellamus, aut vniuersalia, aut generalia, ex quib⁹ suo ordine declaratis, res præsens luce meridiana fiat manifestior.

CAP. XCI. Cōcilia vniuersalia à Se à Romano Pōtifice confirmata.

SI priscorum Conciliorum legitimorum acta de Romani Pontificis hanc in rem autoritate contestanda in consilium adhibere non grauabimur, in procinctu est perspicere, vndé nam suam illam hauserint vim atque robur. Ea igitur ordine percurramus, quò res fiat dilucidior.

Primum illud Ecclesiæ Christianę Concilium, non quidem tempore, sed autoritate Nicææ Patribus 318. tanquàm totidem Abrahæ illius fidei parentis clientulis, ad profligandos Arioch Pōti Regem, Thadal Regem gentium, fidem Christi in D. Loth fidei hærede captiuantes & abigentes instructum, post acerrimas illas cum Arrhianis & illis Philosophis Arrhianorum pretio conductis dissertationes, postq́ue cōcordem illam Episcoporum tot ad vnum omniū, sex tantùm in exilium sua cum perfidia migrantibus, suffragationem, non visum fuit satis habiturum roboris, nec autoritatis, nisi Apostolicæ Ecclesiæ Romani Præsidis accesisset consensus, atque astipulatio autoritatis augustissimæ multò plenissima. Quàm autem sanctissimi illi Patres, & iidem tanto numero congregati hunc Romani Episcopi consensum atque actorum confirmationem sibi fuisq́; censuerint necessariam, aliunde nec meliùs nec certiùs discatur, atque huius Synodi vniuersalis & Oecumenicæ verbis.

Synodus Nicęna petit à Syluestro Rom. confirmationem.

Hosius igitur ille Cordubensis vnà cum Macario Constantinopolitano, & Victore, Vincentioq́; Presbyteris huius Synodi Præsides „ Syluestro Romano scripserunt, rogantes: Quicquid, inquiunt, inter „ alia constituimus, in Concilio Nicęno precamur, vestri oris consortio „ confirmetur: Data 8. Kal. Iulias. Paulino & Iuliano CC. „

Quòd si quis Academicorū hîc sibi de huius epistolii fide ambigēdū permittat, is sibi in mentē reuocet, nō ipsam modò epistolę phrasim

 illud

& concedantur. Porrò quum D. Leo illa Constantinopolitani Episcopi ambitione offensus, quòd secundã sedem post Romã. Episcopum affectaret, haud leui sanè cum iniuria sedis Apostolicæ Antiochenæ cunctaretur illius Synodi acta corroborare AA. Martianus & Valentinianus alias ad Leonem dedêre literas, quibus eiusdẽ confirmationem expostulabant. Quapropter vestra reuerentia suas, aiunt, literas mittere dignetur, per quas omnibus Ecclesiis & populis notum sit, vniuersa, quæ in sancta Synodo gesta sunt, à tua beatitudine esse confirmata. Et posteà: Propter quod & tua venerabilitas suas proprias & speciales literas velocissimè mittere dignetur, per quas confirmare vos ipsam, quæ in Chalcedonensem est Synodum, manifestissimè ostẽdatis: vt illi, qui eam desiderant ignominiosam, non possint habere suspicionem de iudicio sanctitatis tuæ. Vides citra Leonis Rom. consensum & confirmationem non modò Christianũ populum acta Concilii vniuersalis pro irritis & nullis habuisse: sed ipsos etiam AA. Martianum & Valentinianum, ipsosq; adeò Patres Episcopos, ad 530. in Synodo congregatos.

Imperatores respetunt confirmari 4. Cõcil. vniuersale à Leone Romano.

Cùm ex hisce quatuor igitur Conciliis vniuersalibus, quæ aduersarii nobiscum cõcorditer summa, vti verbis quidem aiunt, suscipiunt veneratione, sit liquidò iam demonstratum, ea nisi Ro. Pontificis consensu & confirmatione corroborata non fuisse rata, aut iustæ alioqui autoritatis, non est, vti equidem opinor, necessarium, aliis similiter Cõciliis exinde consequutis idem ostendere fusiùs. Quare ad aliud transeamus caput, vnde hunc Ro. Põtificis in Christiana Ecclesia primatum atq; præstantiã prorsus principalẽ liceat cõstabilire. Id autẽ ex decretorum quorundã in Conciliis sancitorũ damnatione, & Episcoporũ illic damnatorũ per Ro. Pontifi. absolutione docebitur. Hanc in rẽ comprobandã vnum illud Ariminẽse conciliabulũ Episcopis Arrhianis ad cõfluẽtibus abundè suffecerit, quòd hinc nullũ potuit vnq̃ obtinere autoritatis robur, quod Ro. Pont. Damasus suo noluerit calculo cõfirmare.

Quod si nõ suffecerit, huic alterum adde item Arrhianorum: Antiochenum illud dico, quod Athanasium, & alios de omnium consensu sua exturbauit sede, nec Episcopali tantùm fuit munitum autoritate: sed ardenti etiam, vti ex Ammia. Marcellino docuimus, Constantii desiderio: quod Liberii Romani suffragium nec precibus demereri, nec minis extorquere potuerit. Non enim tam fuit Ecclesiasticarum rerum rudis Constantius, vt sibi persuadere potuerit, Conciliabulum hoc Arrhianorum citra Romani Põtificis conscientiam & indictũm & actum rati quicquam posset constituere atque efficere. Hinc enim post tot Episcoporum Oriẽtalium in Athanasii exturbationem conspirantium decretum ardenti (inquit Marcellinus lib. 15.) desiderio firmari nitebatur per Liberiũ vrbis Romæ Episcopũ, credens minùs ratum, quod sciebat impletum per Synodum, nisi autoritate, qua potiũtur æternæ vrbis Episcopi, firmaretur.

Augustus Constantius credidit minùs ratum, q̃d in Cõcilio definitum non esset à Rom. Pontifice comprobatum.

Proinde

Proinde cùm Romanus Pontifex solemni atque prisco ex more omnia illa 4. Concilia prima & vniuersalia suo cõfirmarit rogatus calculo, idemque vt faceret, petiuerint Episcopi etiam hæretici, ipseque adeò Augustus Constantius Arrhianus, credens minùs ratum, quod sciebat impletum per Synodum Antiochenam, nisi autoritate Rom. Pontificis firmaretur, liquet eum non in omnes modò Episcopos habere præstantem dignitatis excellentiam: sed in Conciliis quoque aut firmandis, aut abrogandis principem autoritatem. Vnde verissimum esse consequitur, ab illius sententia appellari non posse: quemadmodum rectè Symmachus apud Gratianum definit, ca. Aliorum 9. q. 3.

CA. XCII. Rom. Pontificis primat' ex Patriarcharum oim cum ipso reconciliatione demonstrat.

CAeterùm ne quid ad declarandam hanc Romani Pontificis præ aliis omninò omnibus Ecclesiarum vniuersarum præstantiam & principem in Ecclesia locum desideretur, paucis idem ex primarum illarum Ecclesiarum cum Romano Pontifice ceu totius Christianæ familiâs œconomo, & seruo præposito reconciliatione, posteaquàm ab eius cura & gubernatione se ipsi aut per heresim abripuissent, aut per schisma ab eius obedientia subduxissent?

Antiochenus Patriarcha supplex plegatos impetrat reconciliationẽ.

Cùm illud orbis lumen Chrysostomus Eudoxiæ A. odio, & Episcoporum plurimorum Orientalium conspiratione in exilium fuisset deportatus, D. Innocentius illam iniquissimam Synoduli infringens sententiam, eos eius authores communione præcidit, atq; anathematis ob immane facinus reos declarauit, ac damnauit. Erat inter hos & Antiochenus Episcopus Alexander totius Orientis primas: qui sanioribus redditus consiliis, hanc cum Romano Episcopo supplex ambiuit reconciliationem, missis ad illum legatis, qui illius & pœnitentiæ formam exponerent, & pacis conditiones acciperent. Quo humilitatis veræ Christianæ obsequio permotus D. Innocentius, è vestigio supplicibus annuit, atque illum reconciliationis sinu recepit, quemadmodum videre est epist. ad Maximinianum legatum sedis Apostolicę per Orientem, & epist. ad Bonifacium, quæ hanc rem diffusè narrat.

Constantinopolitana Ecclesia plùs q̃ duodecies Ro. Pont. reconciliata.

Iam de Constantinopolitana idem demonstrare non videtur magni operæpretii, quòd ea res lectoribus vel mediocriter rerum Ecclesiasticarum peritis magnum moueat fastidium. Tam enim frequẽs fuit illa Constantinopolitanorum Episcoporum cum Rom. Episcopo reconciliatio, vt à diligẽtioribus historicis obseruatum sit, eas minimùm duodeciès & defecisse & recõciliatos fuisse. Sed huic rei abundè fidem faciat vnum Anthemii exemplum, quod cum Iustinianus Cæsar Agapito Rom. cùm studeret non blandis modò verbis, sed violentis quoque minis reconciliare, inque sedem, vnde ab illo fuit deturbatus, restituere, audierit voce Romani Pontificis dignitate dignissima: Ego ad Iustinianum, inquiebat Agapitus, Christianissimũ Imperatorem me venire putaui, sed Diocletianum inuenio. Quòd si quis alterum hanc in rem confirmandam desideret exemplum, is historiam tragœdiæ,

Liberrima Agapiti vox.

quam Acatius Roman. excitarat Pontifici, consulat, quo vnà cum suis Imperatoribus Zenone & Anastasio damnato, eius successor Iohãnes & Iustinus Augustus supplices à Romano Pontifice Hormisda suam & totius Constantinopolitanæ Ecclesiæ expetebant recõciliationem. Vide 2. Concilium Constãtinopolitanum, & epistolam Hormisdæ ad Iohannem Constanti. & ad Episcopos Hispa. Eadem historia cùm & Ierosolymitani Patriarchæ habeat cum Romano Pontifice reconcilia tionem, intercessione Iustini Imperatoris impetratam, nolumus hac in re videri copiosi: Vide epistolam Hormisdæ ad Epipha. Constant. Ierosolymitan' Romano Põtifici recõliatus.

Porrò quod ad Alexandrinam attinet Ecclesiam, suffecerit ex superioribus in memoriam reuocasse, D. Athanasium illum orbis Christiani verissimum columẽ, vnà cum Aegyptiorum, Thebaidorum, & aliorum Episcoporum Synodo agnouisse, se vnius Romani Episcopi, ceu Ecclesię totius capitis autoritate & protectione indigere ad violentas hæreticorum impressiones propulsandas & frangendas: quod quia ex epistola ipsorum ad Felicem Ro. Episcopum sæpiùs commemorata serio lectori sufficiat, nolumus in demonstrãda huius Patriarchæ cum Rom. Episcopo reconciliatione esse fusiores. Quí enim filia matris ferat diuortium? Similiter & de Africana Ecclesia pridem post illud Aurelii Carthaginensis à Romana Ecclesia schisma reconciliatione hîc nihil dicimus copiosiùs, quòd ex cap. superiore 89. id satis superq́ue liqueat, eam post annos circiter 100. sub Bonifacio 2. ad mentem reuersam, cum illa fuisse reconciliatam per Eulalium Carthaginensem. Alexandr. ecclesia cũ tota Aegypto Ro. Põtifici se cõfitetur subiectam. Africa. Ecclesia Ro. Põtifici reconciliata.

Proinde cùm iam sit demonstratũ, Patriarchas, Antiochenũ, Constantinop. Ierosolymitanũ, item Africanos oẽs post diutinam à Rom. Episcopo secessionẽ atq; à Catholicæ Ecclesiæ corpore Ecclesia defectionem semper fuisse corpori illi vero Christi per Ro. Pontificem ceu Christi vicariũ recõciliatos, atq; in cõmunionem cũ Ecclesia receptos, dubitare nõ potest, q̃ modò apud se est, solidissimũ hoc esse primatus atq; præstãtiæ Ro. Ecclesię præ cæteris argumentũ, quòd ex aliarũ oĩm cũ ea reconciliatione petit ad constituendã Ro. Episcopi supra oẽs excellentiã. Hanc rẽ Dei Opt. prouidẽtia liquido rerũ euẽtu nobis declarare videtur, q̃ Ecclesiarũ à Ro. Põtificis obediẽtia defectionẽ plerunq; semper & imperii defectio sit cõsequuta. Orientẽ enim nutantẽ & hæresib' discerptũ variis, etsi 150. Cathedralibus Ecclesiis vnus præsideret Antiochenus, facilè occupauit Mahumetus. Africã Donatistarũ factione fatigatã, & post D. August. mortẽ Aurelii arrogantia à Ro. Põtifice dissentientẽ, facilè rapuit Alaricus, & tenuit Gensericus. Aegyptũ cum florentissimis Asiæ, Syriæ & Arabiæ Ecclesiis Turcarũ nunc premit tyrãnis: quæ & Constantinopolitanã Romanæ dignitatis æmulã vnà cũ Hungaria in seruitutem redegit. An aliud Germanię nostræ (ô pectora cæca) impendere putandũ est omen? Sed hæc ad eius scribentes sanitatẽ, Deũ Opt. supplices rogemus, vt inauspicatũ auertat suæ iræ furorẽ. Defectionem Ecclesiarũ à Romano Pontific. tristis semper sequuta tragœdia.

CA. XCIII. De nominibus Ro. Episcopi propriis.

QVando Ecclesię Ro. Episcopi in vniuersa Christi Domini familia dignitatē, ac cæteris omninò omnibus præstantiā atq; primatū luculenter satis demōstrauimus ex ipsa Episcoporū agnitione vltronea, ex Patriarcharū oīm confirmatione, ideoq; oīm ordinatione: ex aliorū excōmunicatione atq; deiectione, & eiectorū vel per Concilia cū absolutione, tū restitutione: ex Conciliorū deniq; illorū 4. primorū confirmatione, & plurimorū damnatione, atq; Patriarcharū cum ipso reconciliatione: quando, inquā, hisce ex capitibus Pont. Ro. demōstrauimus primatum, nunc ea perstringenda nobis veniant nomina, quibus aut honoris, aut excellentiæ causa vulgò appellatur. Illa ergo protrita, sanctissimus, beatissimus Papa, & similis notæ in præsens omittēda duximus, quòd ea satis sint sui vetustate ab hostium calumniis tuta.

Verùm quia de Christi vicarii, & summi Episcopi nomine, & vniuersalis suæ Oecumenici vocula nobis litem mouent aduersarii, agedùm ea, paucis ostendamus, iure optimo fuisse à Maioribus Romano Pontifici tributa: quanquàm puerile sit de voculis contendere, quum de re adeò liquidè ostensa, immeritò sit controuersia, quam illę, vt corpus vmbra, sequuntur.

Vicarius Christi.

Quod Rom. igitur Episcopus iure ac meritò Christi appelletur vicarius, nemo sanè, qui superiora non modò legerit, sed animi etiam iudicio perpenderit, inficiabitur. Idq; nō illo, quo & cæteri omnes Sacerdotes aut sublimiori etiā, quo Episcopi, modo, quod suprà docuimus: sed quod singulariter istud honoris ac prærogatiuæ elogium in illum vnum competat. Illi namq; vni omnis ouiū Christi grex est creditus, cùm Petro Christus dixit: ποίμαινε τὰ πρόβατά μου: pasce atq; rege, cura, atq; omnem opilionis solicitudinem & operam meis impende ouiculis. Hunc autem vicariatum, ac Christi loco curam cùm Ro. Pōtifici ex eo quòd Petro Christi successit vicario, demonstrauimus obtigisse, satis superque hanc nomenclaturam opinamur communitam.

Summus Pontifex.

Iam quod de summi Sacerdotis titulo quidam rixantur, magis est inane, q̄ vt prolixa sit oratione confutandum. Cùm enim aliquē non modò esse oportere in Christi familia summum, sed creatū etiam esse, atque à Christo præfectum, sit ostēsum, án sobrius habendus sit, qui hac super re contentiosiùs digladietur, animoq; athletico torosa tēdat brachia ad hunc Ro. Pontifici eripiendum titulū? Sed sublimiore sedet loco summus Pontifex, quàm vt hominū vllius manibus hæc aurea capiti eius excutiatur corona. Cæterū profuerit ex vetustate aliqd promere testimonii, quò res controuersa decidatur pleniùs. Synodus itaque Africana sub Stephano Carthaginēsi collecta, hisce verbis Damasum Rom. vrbis Episcopum salutare nequaquàm dubitauit: Sancto Pa« tri Patrum Damaso Papæ, & summo omniū Præsulum Pontifici, Ste« phanus Archiepiscopus Concilii Mauritanienſis, & vniuersi Episcopi « de tribus Conciliis Prouinciæ Africanæ.

Hoc

Hoc Africanorum vniuersorum Episcoporũ testimonio ceu antidoto præmuniti, non est quòd metuamus venenum, quod de posterioris Concilii item Africani Canone sugũt aduersarii. Vt primæ sedis Episcopus, inquit Canon 26. nõ appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantùm primæ sedis Episcopus. Hic enim Canõ cùm sit Synodi Prouincialis, ad alios certè extra prouinciam Africanam constitutos nihil pertinet: sed tantùm ad Africanarum Ecclesiarum Episcopos, vt hîc taceam, eos in alios nihil potuisse, ne dum in Ro. sedis Episcopum, cui sua Conciliorum decreta obtulerunt toties confirmanda: vt Cyprianus Stephano, Stephanus Carthag. Damaso, Augustinus cum Aurelio Carthaginensi, ac tota 6. Synodo, Innocentio.

Sed vt hæc fortasis, qui ingenio sunt minùs contentioso, concedãt, ita de illa vniuersalis Episcopi appellatione indubiam se ipsi reportare non dubitant victoriam: quòd eam D. Gregorius hac de causa eis valdè prædicatus, apertam Antichristi facere videatur notam. Vniuersalis Episcopus.

Magna & propemodùm incredibilis est opinionis anticipatæ vis, quæ non dimidium modò animi atq; mentis eripit: sed meridiana etiam in luce hominem cœcutire facit. Id porrò an inde fiat, quòd cæcis nostris perlibenter adblandimur philauti oues erroribus, nec ne, in præsens nihil attinet disquirere. Qui enim hunc locum apud D. Gregorium animi cum iudicio legerit, mirum, quî illud incogitanter prætercurrerit, quòd Chalcedonensem scribit Synodum D. Leonem Patriarcham appellasse Oecumenicum. Quis hîc adeò sui sit oblitus nominis, vt Concilium hoc vniuersale, si quod vllum aliâs vnquàm 530. Patribus congregatum, Antichristi bacchetur fuisse conciliabulum? Proinde cùm hîc nulli adulationis suspicioni sit reliquus locus, sicuti nec erroris, meritò quis sibi inquirendum putet, quî nam factum sit, vt istud nominis tam Gregorius, quàm D. Pelagius abhorruerint, atque execrati sint adeò? Patriarcham vniuersalem Synodus Chalcedonensis vniuersalis Leoni Rom. acclamauit.

Nemini ignota est illa, quam Iohãnes Cõstãtinopolitanus suæ sedis excellẽtia tumidus excitarit, tragœdia, sibi in oẽs Orientales Episcopos ad sui Imperatoris modum ambitiosissimè captans dominationẽ, vnde se scriptitabat Oecumenicum, atque vniuersalem Episcopum. Hîc verò erat locus, vt honorem sibi Christi prærogatiua tributum defenderent Pontifices Romani, atque fratrum Episcoporum Alexandrini & Antiocheni iura priuilegiaque tuerentur inuiolata: quæ ille sacrilego ausũ tentabat temerate. Ille igitur se vniuersalem iactitabat Episcopum: quo titulo longè fanè aliud venabatur, atque studiosorum vulgus suspicatur. Non enim idem est Episcopus Oecumenicus siue vniuersalis, & Ecclesiæ vniuersalis Episcopus. Illud enim DD. Gregorius & Pelagius nec Iohanni Constãtinopolitano sibi id per ambitionem vendicanti concedendum, nec sibi adeò ipsis indulgendum censuêre: Aliud Episcopus vniuersalis, aliud Episcopus Ecclesiæ vniuersalis.

Hoc verò non tantùm prisci illi Romani Episcopi, sancti Martyres, Xystus, Victor, Pontianus, atque Stephanus suis epistolis præfixerunt: sed ipse adeò Athanasius vnà cum Synodo etiam Alexandrina D. Marco Romano attribuerunt. Quare dubium esse nequit, aliud Iohannem illum Constantinopolitanum hoc nominis quasi prærogatiua quæsiisse: quod intolerabilis atq; sacrilegæ sancti illi Patres Gregorius & Pelagius iudicarint arrogantiæ, ambitionis, & superbiæ prorsus Luciferianæ vereque Antichristianæ.

Vid. horũ epist. in cõcil. To. 1.

Quòd igitur Constantinopolitanus se iactabat Oecumenicum, atq; vniuersalem Episcopum, non id ea fecit animi modestia, qua illi sancti Martyres sese scribebant Romæ, & vniuersalis Ecclesiæ Episcopos: sed Cæsaream quãdam ex Cæsaris aula sibi subdita atq; domestica imaginatus prærogatiuã, atque prę aliis in Ecclesia pręstantiam, talem sibi in Episcopos alios vendicabat ac vsurpabat potestatem, qualem Cæsar in Reges habebat sibi subditos. Horum autem Regum Cæsari subditorum etsi quædam sit potestas, non tamẽ regia est potestas, quæ merum in suos habet atque liberrimum imperium. Istum in modum Constantinopolitanus ille sibi quoque arrogabat parem in Episcopos dominationem, vt non propriè essent Episcopi: Sicuti nec Reges Cæsari subditi, qui vicarii sunt veriùs, quàm Domini. Hanc autem in sententiam illud Oecumenici seu vniuersalis Episcopi elogium fuisset tam à Constantinopolitano ambitiose expetitum, quàm à Romanis, Gregorio & Pelagio abominatum, liquet ex manifestis eorum verbis.

Quid Episcopus Cõstantinopolitan⁹ ambierit titulo oecumenici.

« Nullus Patriarcharum, ait Pelagius 2. epistola ad omnes Episco-
« pos, vniuersitatis vocabulo vnquam vtatur: quia si vnus Patriarcha v-
« niuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit
« hoc à fidelibus, hoc sibi velle quemquam arripere, vnde honorem fra-
« trum suorũ imminuere ex quantulacunq; parte videatur. Quapropter
« charitas vestra neminem vnquàm, etiam suis in epistolis vniuersalem
« nominet: ne sibi debitum subtrahat, cùm alteri honorem infert inde-
« bitum.

Hunc igitur honoris titulum cùm Eulalius Alexandrinus D. Gregorio Romano tribuisset, grauem ab eo retulit non modò indignationem, sed obiurgationem etiam. Ecce in præfatione epistolæ (inquit
« stomachabundus lib. 7. epistola 30.) quam ad meipsum, qui prohibui,
« direxistis superbę appellationis verbum, vniuersalem Papam me dicẽs
« imprimere curastis: quod peto mihi dulcissima sanctitas vestra vltrà
« nõ faciat, quia vobis subtrahit, quòd alteri plùs quàm ratio exigit, præ-
« betur. Ego non verbis quæro prosperari, sed moribus: nec honorem
« esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Et
« quibusdam interiectis: Si enim vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quòd me fatetur vniuersum. Sed absit hoc,

sit hoc, recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

In quem igitur sensum Pelagius atque Gregorius illum Oecumenici ac vniuersalis Episcopi titulum respuerint, Solis luce clariùs hinc liqueat. Verùm cùm eadem vox sensum pariat & verum, & ab omni ambitionis, ne dum superbiæ suspicione alienum, vt idem notet, quod Ecclesiæ Oecumenicæ siue vniuersalis Episcopus, prudentium atque moderati ingenii hominū nullus hoc offendi potest nomine, si quis eo vtatur. Nam illi 530. Patres sanctissimi in Chalcedonensi Synodo cōgregati, hanc vocem probè habuêre cognitam & perspectam, dum eo titulo Leonem Romanum Magnum ornare non dubitarent, ei acclamantes, Patriarcha Oecumenicus. Prisci enim Romani Pontifices sanctissimi Christi Iesu Martyres sese citra omnem arrogantiæ aut ambitionis vel suspicionem vniuersalis Ecclesiæ vel scribebāt Episcopos, quod in DD. Sixti, Victoris, Pontiani, & aliorum agnoscere est literis. Quo sensu verè dicatur Rom. Pontifex Oecumenicus.

Proinde cùm hæc nomina Romano Pontifici antiquitùs tributa singularem loquantur in Ecclesiæ Christi non destructionem, sed ædificationem, eius autoritatem atque potestatem principalem, quæ ahis in vniuersum ofbus Christi nō modò ouiculis, sed seruis prępositis Episcopis præstet, atque præcellat ipse seruus quoque præpositus, non ei nobis aut stultè sunt inuidenda, aut temerè neganda, aut sacrilegè denique detrahenda. Cùm enim sit demonstratum, eum esse verum D. Petri in Apostolica illa Cathedra successorem, necessum quoque est, eundem esse & Christi vicarium, qualem Petrum fuisse nemo Christianus sui memor nominis, inficiare queat: quòd omnis illa prisca Orthodoxorum Episcoporum Ecclesia ad illum vndique appellando, suarum Synodorum, etiam vniuersalium, vt decreta firmaret rogando, atque ab illo suas in sedes Patriarchales vt restitueret, ac reconciliaret, supplicando contestatur. Ea propter cuique videndum accuratè, quali eum dignetur honore, cultu, reuerentia, quem nobis Deus Optimus voluit sui loco esse & patrem sanctissimum, & pastorem animarum nostrarum sedulum atque vigilantissimum. Quòd si nos verè ipsi filios præstare satageremus, eius videlicet monitis atque præceptis ceu à Christi vicario profectis obtemperando, daret nobis haud dubium, daret, inquam, Deus Optimus optimos quoq; Romani Pontifices, qui suo & responderent nomini, & officio facerēt satis. Verùm hac de re alibi opportuniùs, nos instituti ratio vrget, vt ad reliqua duo Ecclesiæ Catholicæ Christi Sacramenta explicanda transeamus. Qui fiat, vt optimos mos habeamus atq; sanctissimos Rom. Pontifices

CAPVT XCIIII. De Sacramēto Matrimonij.

QVando quòd ad illud pertinet Sacramentum, quo Ecclesiæ Christi creantur, & propagantur ministri, sumus executi, ipsa rerum exposcit series, vt illud aggrediamur pertractandum, quo materiam veluti præbente illa Dei domus electa fabricatur, instauratur, sarta

tecta conseruatur, adeoque in finem vsque mundi huius in sui interitum ruentis perpetuatur.

Qua mercede Sacramentum Matrimonij pertractandum.

Laudatissimum igitur hoc, vt generis humani, ita Ecclesiæ etiam Christianæ seminarium, etsi complures fanatico errore perciti arrodere, improbare, atque damnare non sint veriti: in præsentiarum tamen non vniuersa illorum dogmata persequi est animus, sed ea duntaxat, quæ iampridem Ecclesiæ iudicio suppressa, ista hæreticorum tempestate ex fœtidis priscorum Hæresiarcharum cloacis Euangelici nostri reuocata, in Dei populum Euãgelii titulo venditare non erubescunt. Omissis igitur Tatianorum, siue Encratitarum, Manichæorumque furoribus, qui Martionis dogma sectantes, nuptias, iuxta Pauli ad Timotheum Prophetiam, prohibebant, & velut immundas atq; ex Diabolo natas damnabant. Nos eas inter Christianos cõciliatas veram Sacramenti rationem habere demonstrabimus, prorsusque deinde esse indissolubiles, qualiscunque tandem alter fiat coniugum altero superstite. Hisce namq; duobus capitibus vniuersam propè nobis videmur complexos cõtrouersiam, quæ Catholicæ Christi Ecclesiæ fabula plùs quàm motoria ab aduersariis agitatur hodie. 1. Tim. 4.

Matrimoniũ Christianorũ esse veri nominis Sacramentum.

Legitima viri cum fœmina copulatio, siue ea coniugium appelletur, siue nuptiæ, siue vt vulgatiùs, matrimonium, non hîc nobis consideranda venit, vt vel in Paradiso est instituta, vel apud veterem Dei populum obseruata: sed vt à Christo à Mosaico repudii libello vindicata ab hominibus Christianis contrahitur, atque vsurpatur: quæ cùm sit luculẽtissimum Christi sua cum sponsa Ecclesia copulati symbolum, fieri nequit, quin continuò & ipsa conficiatur esse Sacramentum: efficit enim ista sacrosancta coniugatio in Christianorum coniugum pectoribus eam ritè atq; conuenienter obeuntibus indiuiduam animorum societatem, indiuulsumque flagrantissimi in mutuum amorem studii nexum: qualia in Christo Domino erga Ecclesiam suam sponsam fuisse ex sacris literis discimus. Proinde Christianorum inter ipsos coniugatio, non tantùm politicam illam habet considerationem, quæ ex Aristotelis œconomico intelligi potest, aut ex ciuili iure, aut deniq; Mosaicis etiam legibus: sed longè sublimiorem, & prorsus Euangelicam, cælestem, diuinam: qua maritus non iam vxorem habet dũtaxat, aut cohabitat sobolis suauissimæ causa, aut conuictus etiam amœnioris gratia, sed vt suæ vxori, quemadmodũ Christus Ecclesiæ, illa fiat semel omnia, quæ maritus exemplum Christi imitatus coniugi debet Christianæ: Hoc est, vt eam ad Christi exemplum amet singulariter ac indiuulse, illiusque vitam suo vel sanguine, si poscat occasio, tueri non dubitet. Rursum, vt vxor easdem sibi in maritũ putet esse partes, quas Ecclesia spõso suo Christo debet, atq; agnoscit, putà se marito suo ceu capiti totam esse subiectam, haud sanè minùs atq; Christo Ecclesia: & quemadmodũ hæc vni Christo singulariter coniũcta, vni suo sponso

Christiani cõiugij encomia vnde petẽda.

Partes mariti Christiani quæ

Vxoris Christianæ in maritum partes.

& conci-

& concipit, & parit, & educat, quicquid in vitam edendum concipit: ita quoq; ipsa suo marito velut dño Christi Dei typo suos fœtus concipiat, pariat, ac educare studeat. Hæc cùm matrimonii Christiani sint peculiariter propria officia, à D. Paulo accuratè nõ minùs quàm luculenter descripta, nullus ita est suæ infirmitatis, quàm caro isthæc Spiritum humi deprimens, omnibus aduehit, oblitus vt illa citra diuinam opem se præstare posse existimet. Quod etsi aduersarii ipsa rei veritate compulsi, nequeãt inficiari, Deum enim coniugibus maiorem, quàm aliis contendunt in Reformatione Bonnensi, dare dilectionem & fidelitatem erga homines ad seruiendum, & eis succurrẽdum secundum verbum Dei: negant tamen coniugium rectè inter Sacramenta connumerari. Verùm quia commemorata dudum Christianorum cõiugum officia, vt à Christianis ritè coniugandis præ oculis debent proponi, atq; in omni vita velut scopus intendi: ita ab eis nisi gratia diuina non adiutis possunt præstari. Quare diuina gratia ad rem longè quidem pulcherrimam, sed multò etiam difficillimam, coniugibus esse opus, nemo ita est absurdus, qui non videat.

Vt suũ cõiuges præstent quisque officium, opus est cælesti præsidio.

Procis & cõiugatis quid omni in vita spectandũ

Itaque Deus Optimus cùm suis non possit pius deesse filiis, mirum, quàm debilibus vberrimo suo Christianorum cõiugum pectora imbuit auxilio, vt in officio esse semper queant. Proinde illum in mutuam corporum copulationem consensum, qui & Matrimonium efficit, & est Sacramentum, ita semel diuino constringit animorum nexu, vt se mutuum quasi suam quisque carnem amet, vt alter superstite altero, coniugem alium non desideret: quod sanè non naturali, sed cælesti tantùm efficitur amore. Neuter denique in vniuersis Matrimonii siue actibus, siue officiis spectet aliud, quàm Christum Dominum suæ copulatum Ecclesiæ, vtque duo sint ipsi quoque in carne vna, sicuti Christus cum sua sponsa corpus facit vnum. Istud certè magnum est, illud siue mysterium siue Sacramentum (nam vocem Paulinam non arbitramur esse vrgendam, sed comparationem illic Ephesiorum 5. institutam) quod Diuus Paulus ex Adami Prophetia se dicere atque interpretari profitetur de Christo & Ecclesia. Quemadmodum enim ille suæ vxori adhæsit indiuisus, sic vt non essent iam duo, sed vna caro: ita Christum significabat suæ copulandum Ecclesiæ. Hanc porrò significat, atque illic adumbratam exprimit casta Christianorum coniugum copulatio, quæ tam corporum, quàm animorum coniunctione mutua non modò arctissimam simulque indiuiduam Christi cum Ecclesia piorum oculis spectandam exhibet copulationem: verùmetiam salutarem Sacramenti deriuat originem. Quando enim conceptis illis mutui consensus verbis, quasi Sacramenti formula vterque alteri dicit, Accipio te in meam coniugem. Non hîc, vti apud Iudæos & Paganos naturale significatur Matrimonii officium: sed Euangelicum, sed Christianum, adeò vt maritus non iam, vti apud illos, maritalia

Deusquid operetur in coniugũ pectoribus p Sacramentũ Matrimonii.

Ephe.5.

Gen.2.

Casta sanctaq; Christianorũ copulatio tã corporum q̃ animorum.

Quis sensus formalæ coniugalis, Accipio te in meum.

maritalia ſpectet iura & imperia,ſed ad vnum Chryſti typum, quem gerit: ſe idem nimirùm ſuæ vxorculæ futurum, quod Chriſtus eſt ſuæ ſponſæ,ardẽtem zelatorem,ſtrenuum incolumitatis propugnatorem, ſedulum adeò vitæ ſaluatorem. Rurſum illa dum reſpondet, Accipio te in meum: non tam caſti intuetur complexum thalami, quàm deditiſsimam ſub marito,ſicuti Chriſti Eccleſia,obediẽtiam, vt hac verborum formula profiteatur, haud aliter ſe marito in poſterum fore ſubditam,atque Chriſto capiti ſua ſponſa,vt in concipiendo,fœtu nutriendo,& educando,haud ita ſpectet communem ipſorum voluptatem & gratiam,atq; Chriſti Domini, cui vni omnia vtriuſq; officia ad Eccleſiæ Chriſti ſponſæ typum nunc ancillantur, voluntatem & gloriam. Hunc eſſe germanum matrimonii inter Chriſtianos conciliati vſum, ex Paulina doctrina eſt manifeſtius, quàm vt addubitare quiſpiã poſ-
" ſit:Viri,diligite vxores veſtras,inquit Ephe.5. ſicuti & Chriſtus dilexit Ephe.5.
" Eccleſiã,& ſeipſum tradidit pro ea,vt eam ſanctificaret. Et paulò pòſt:
" Ita & viri debẽt diligere vxores ſuas,vt corpora ſua. Rurſum: Mulieres
" viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino, quoniam vir caput eſt mulieris,
" ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ:ipſe Saluator corporis.Sed ſicutEccle
ſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris in omnibus. Quia igitur Chriſtiani coniuges in propaganda ſua ſobole ſponſam Chriſti Eccleſiam ad commemorata debent intueri officia,vt longè pulcherrima, ita multò maxima,efficitur,Matrimoniũ inter Chriſtianos cõtractum proprii nominis eſſe Sacramentum, quod cæleſtem adferat gratiam, cuius præſidio ſubnixi, præſcripta queant præſtare officia. Enimuerò ſuperant ea vt humanam prudẽtiam, ita naturalem quoq; potentiam. Caſtum verò illorum complexum,thorumque immaculatum, quem Paulus ad Hebr.præſcribit, ſanctumque vaſis ſui vſum & incontaminatum, quem Petrus requirit,quó nam obſecro pacto præſtent in illa membrorum libidine rebelli, & rebellione libidinoſa?

Quorſum coniugatis cęleſti op' ſit auxilio per Sacramentũ impartienda

Heb.13. 1.Pet.3.

Huiuſmodi rationibus perſuaſa Chriſti Eccleſia, Matrimonium inter proprii nominis Sacramenta ſemper accenſuit: quod priùs vetuſtiſsimorum Scriptorum quàm doceatur teſtimoniis, illa aduerſariorum, qua velut Achillis Peleade nituntur, confringenda eſt haſta,quòd Dionyſius Areopagita Sacramentorum deſcribens catalogum,inter reliqua huius non meminerit.At quid nos illius vrgent autoritate,quem ipſi contemnunt,atque reſpuunt?Si eius doctrinam admitterent,eſſet tolerabile,quòd hac parte nos conarentur vincere, qui tot aliis dogmatum capitibus à nobis ex illo confirmatis ſuperantur. Præclaram ſapientiam,quæ in alios callidè molitur torquere,quod impiè ipſa reiicit. Verùm ne quid ex eius ſilentio ſibi blandiantur,meminerint, Dionyſium Eccleſiaſticã deſcribere Hierarchiã, id eſt, ſacrum Eccleſiaſticorum regnũ:aut ſi malint,Eccleſiaſticam Clericorum rempublicam,in qua cõiugati nec locum habent,nec ordinem: ſed plebis

Cur Dio. Areopagi. huius nõ meminerit Sacramenti.

nomine comprehensi extra Hierarchiam erant collocati. Vnde necessarium minime fuit, eius meminisse Sacramenti, quod citra Sacerdotum operam plerunque semper & conciliatur & transigitur. Siquidem benedictio sacerdotalis, quæ coniugibus quibusdam adhibetur, contrà quibusdam iusta ex causa non adhibetur, ad Sacramentum attinet nihil, de qua fusiùs differendi non hîc locus est opportunus. Cæterùm illam Christianorum coniugationem, qua sibi mutuùm coniugali copulantur affectu, verbis eum exprimentibus, veri esse nominis Sacramẽtum, quod ad commemorata illa Christiani matrimonii officia prętanda diuinam adfert gratiam, quis moderati ingenii homo aliam porrò desideret confirmationem aut robustiorem, aut etiam manifestiorem, quàm quæ ex liquidissima Conciliorum Florentini, Tridentini, atque Constantiensis definitione petatur? Quorum authoritate qui non mouetur, écqua tandem moueatur ratione ad veritatem liquidò agnoscendam in Ecclesia, quæ Paulo teste, columna est atque firmamentum veritatis, non video. 1. Timo. 3.
Iam argumentis, quibus aduersarii hanc labefactare conantur doctrinã, vt Iudaicam Christianos doceant perfidiam, abundè responsum arbitror à Catholicis nostræ ætatis scriptoribus.

CAP. XCV. Coniugiũ apud Christianos omninò indiuiduum atque indissolubile.

CVm itaque castissima illa Christianorum cõiugum inter ipsos coniugatio semper in Ecclesia Sacramentum sit habita, eam rectè apud catholicos omninò indiuulsam, indissolubilem prædicari tempus est vt demõstremus. Duobus verò ex fontibus præsentis nodi dissolutio hauriri solet, cùm ex matrimonii in paradiso institutione, tum ex Sacramentali eius significatione: nos priorem illum iustis de causis in præsentia prętergressi, alterum petamus, vt inde haustam Euangelicæ atque Apostolicæ doctrinæ veritatem Christiano lectori propinemus. Non enim nunc de matrimonii natura in vniuersum disputatio est suscepta, sed de eo duntaxat, quod inter Christianos contractum est, atque vt scholæ loquuntur, consummatum. Non enim cæterarum personarum coniunctio, siue in Paganismo, siue in Iudaismo eam habet mysticam Christi cum sua Ecclesia indiuulsè copulati significationem, quam Christianorum inter ipsos coniugatio spectandam oculis exhibet Christianis. Etenim coniugium Christianum ipsa coniugum inter se copulatione indiuulsam Christi cum sua sponsa Ecclesia coniunctionem exprimit: ita nimirum esse, illum suę Ecclesię arctissimo dilectionis ardentiss. nodo astrictum, vt eam nunquam nulla ex causa possit dimittere atque deserere. Quod D. Paulus verbis ad Ephesios docet clarioribus, quàm vt explicatu vllo habeat opus: Viri, diligite vxores vestras, ait Ephes. 5. sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt eam sanctificaret. Rursum verbis Adæ Prophetæ ostendens quãtum dilectionis singularis vxori suæ debeat Christianus maritus, suam adiecit interpretationem: Ego, ait, dico in Christo & Ecclesia. Quare hanc indiuiduam Christi cum Ecclesia coniugationem cùm matrimonium inter christianos conciliatum clarissimè

Vide Aug. de bono coniug. cap. 7. & seq.

Ephes. 5.

rißimè repræſentet, non poteſt non eſſe indiuiduum, prorſuſque indiuulſum, qualiſcumque tandem ipſorum alter efficiatur, ſiue adulter, leproſus, aut aleator, ſiue hæreticus, Zodomita, cinedus, aut ganeator. Etſi enim iſtis ſimilibusúe de cauſis quoddam diuortii genus, quod thori duntaxat atque cohabitationis habet ſeparationem, interdum contingat, nunquàm tamen Iudaicum illud diuortium, quod priore coniuge veluti à iugo abſoluto alteri alteram ducendi adfert facultatem, in chriſtiana Eccleſia fuit aut paßim vſitatum, aut vulgo approbatum, nedum licitum atque legitimum. Sicuti enim prius illud diuortii genus Diuus Paulus aliquando demonſtrat legitimè adhibendum: ita alterum nulla vnquàm ex cauſa. “ Iis autem, qui matrimonio ſunt, inquit 1. corinth. 7. præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non recedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari, & vir vxorem non dimittat. ” Quæ Pàuli verba præterquàm quòd clarißimam habeant præſentis nodi, qui in quæſtione de matrimonii indiſſolubilitate hodie ab aduerſariis quæritur, diſſolutionem, indubitatam quoque verborum Chriſti, quibus Matthæus illum huius coniugii indiſſolubilitatem Phariſæis ex Dei inſtitutione demonſtraſſe capite decimonono teſtatur, continent definitionem: coniugatis, inquiens, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere. Rurſum: Vir vxorem non dimittat. Quibus verbis qui aliquid deſiderat aut manifeſtius, aut clarius, luce etiam meridiana per me licet aliquid ſibi quærat manifeſtius. Proinde quas ex Matthæi loco aduerſarii ad veritatis lucem obfuſcandam conantur offundere quæſtionum quaſi nebulas, quis non videat, eos clarißima in luce meridiana palpitare?

Diuortiū quale Chriſtianis legitimum atq; licitum.

1. Cor. 7.

Matth. 19.

Quod igitur de illo apud Matthæum, Excepta fornicationis cauſa, pugnacißimè contendunt, mirum eſt ipſos ſui concilii pœnitentia non capi, cùm iſtum errorem iam pridem ante annos mille ampliùs ducentos videant non tantùm à Diuo Auguſtino libri prim. de adult. coniugis capite nono ad Pollentium hac de quæſtione ſcripti, eſſe ſolidißimis rationibus liquidißimè refutatum, quod maius adulterii genus hîc voluerit damnare, non generaliter omne, vti apud Marcum & Lucam diſertißimè: ſed etiam grauißimè damnatū in vniuerſali Africano Concilio Mileuitano, ab Apoſtolica ſede confirmato.

Obiectio-n Euangelicorū ante annos 1200. reſpōſum ab Auguſt.

Matth 19. Marc. 10. Luc. 16.

“ Placuit, ait Canon decimusſeptimus, vt ſecundum Euangelium & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab vxore, neque dimiſſa à marito, alteri coniungatur, ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quòd ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. ” Similiter in Cōcilio vniuerſali Florentino definitum legimus: „ Quamuis ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cùm matrimonium legitimè contractum perpetuum ſit. ”

Nulla de cauſa licere aut licuiſſe adeò, alteram ducere, priore etiā adultera ſuperſtite.

Cap. 69.

Porrò

Caue Eras. Annotat. Caietani & Catharini

Origine̅dã nare Episcopos, qui Iudaicum Christianis permittebant diuortium.

Porrò hæc tantorum Conciliorum decreta ex publicis Ecclesiarum priscarum moribus fuisse, non ex vnius Augustini doctrina (quod quidã suspicátur imperitissimè) orta, vnus satis declarat Origenes, qui hanc in Christi sententiam scribens (tametsi nonnulli aliò detorquere imperitè admodùm conentur) testatur Homi. 7. in Matthæum, quosdam Episcopos coniugatis cõtra scripturas noua permisisse matrimonia, vt acerbiora mala permissu tollerent leuiorum: Scio, inquit, quosdam qui præsunt Ecclesiæ extra Scripturam permisisse aliquam nubere viuente viro, & contra Scripturam quidem fecerant, Mulier ligata est, quanto tempore viuit vir eius. Item, Viuente viro adultera vocabitur, si facta fuerit alteri viro. Qua enim ratione adultera est mulier, quàmuis legitimè nubere videatur viro viuente, eadem ratione & vir, quàmuis legitimè accipere videatur dimissam ab aliquo viro, non accipit legitimè secundum sententiam Christi: sed magis mœchatur, quasi alienam accipiens. In eandem sententiam & D. Hieronymus scribit, Fabiolam matronam Rom. nobilissimam legitimè quidem, vti apparebat, secundum Cæsarum & Papiniani leges maritum adulterum dimisisse, & alteri nupsisse: sed ignorantem, inquit, Euangelii vigorem contra Christi & Pauli Apostoli leges fecisse, cùm facinoris errorem publica Romæ deleuerit pœnitentia. Vide Epitaphium Fabiolæ, vnde mox hæc verba recitabimus fusiùs.

Rom. 7.

Ius ide̅ vxorii adulterũ, quod marito in adulterã.

Ad Oceanum in Epitaphio Fabiolæ.

Diuus quoque Ambrosius scriptis suis elaboratioribus in eandem descendit sententiam, in illud Lucæ, Omnis qui dimiserit vxorem suam & alteram duxerit, mœchatur: Audi, inquit, legem Domini, cui obsequuntur etiã qui leges ferunt. Quæ Deus coniunxit, homo non separet: non solùm hîc cœleste præceptum, sed quoddam etiam opus Dei soluitur. Pateris ne, oro, liberos tuos viue̅te te esse sub vitrico, aut incolumi matre esse sub nouerca? Pone, si nubat, necessitas illius tuum crimen est, & coniugium tuum, quod putas, adulterium est. Dimittis ergo vxorem quasi iure sine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet? sed prohibet diuina. Similiter Pauli locum ad Rom. explanans: Hæc lex, inquit, de Euangelio est, non ex Moyse, neque ex iustitia terrena. Rursus libro 1. de Abraham c. 4. Nemo sibi blandiatur, inquit, de legibus hominum: Omne stuprum, adulterium: nec viro licet, quod vxori non licet. Cæterùm quod huic in speciem contrarium habet Comment. ad Corinth. de ciuili lege, commodissimè intelligatur, quę viris priuilegii aliquid videtur indulsisse. Nam hîc errasse Ambrosium non mihi persuaserim, qui hunc errorem loco paululùm superiore ad Ro. diserte damnauit. Quod alii corruptelæ suspicione̅ iniiciunt, nõ magni est ponderis.

Luc. 16

Rom. 7.

Cùm igitur Christianorum Matrimonium omninò sit indiuiduum & indiuulsum, nõ potest vlli mortalium esse ignotum, quàm sit cęcus ille aut Anabaptistarum, aut Dauidianorum error, coniugem discedere debere, alterique nubere, si cõiunx ab ipsorum abhorreat secta. Iam quid de Lutheranis dicam, qui coniugi innocenti, adulteriis non conta

 minato,

minato, aut fama alioqui integra, nubendi alteri faciunt potestatem? quòd videlicet in hoc diuortio, quod adulterii causa fit, nō teneatur matrimonii vinculo ligatus. Atqui mulier alligata est, inquit Paulus, viro, q̄ diu vir eius viuit: vbi autem mortuus fuerit, soluta est à lege viri. Quod si verū est, quónam pacto persona innocens in diuortio ob adulterium adhibito soluta est à lege coniugis superstitis? Rursum si innocens persona matrimonii vinculo est absoluta, ipse quoque adulter alteram ducendi habet potestatem, quippe à matrimonii etiam vinculo liberatus, quod alter coniunx, vti asserūt, non sit illi vlteriùs vllo coniugii vinculo annexus. Quod tametsi contra omne sanæ mentis iudicium improbè negēt, cùm ex caussæ æqualitate necessariò conficiatur, improbißimū certè est, quod duobus illis de Fabiola Romana apud D. Hieronymum, & de illa Christiana apud Eusebium ex D. Iustino exemplis freti, Origenisq́ue au toritate abusi, aduersus Catholicam hanc niti non vereantur doctrinam: quæ vbi perspicua verborum luce ex suis fontibus, vnde adferuntur, nonnihil fuerint illustrata, vt aduersariorum indubiam demonstrabunt vanitatem, & illiberale imperitos fallendi studium: ita doctrinam apud Catholicos de matrimonii indissolubilitate obtinentem declarabunt pleniùs simul & manifestiùs Philippus igitur in locis suis com munibus anno 52 habet ęditis, cupiēs diuortiū à Canonibus pręscriptum euertere, quia voce solùm ait non re ipsa fit diuortium, quòd scilicet non permittant, vt persona innocens aliud coniugium contrahat, & aliud inducere planè Iudaicum, omnibusq́ue omninò Christianis semper igno tum, hanc fuisse in Ecclesia veteri consuetudinem, ait, annotatum est in Matthæum in Origine. Hîc verè sese prodit Melāchthonis spiritus, quòd de terra terrenus terrena quoque & mendacii puluere aspersa loquatur. Demirari enim satis nequeo, vtrū hic tantus sophus maiorine imperitia, an mentiendi, fallendiq́ue libidine peccet plurimum. Sed hanc rē æquo rerum arbitro ex ipsis clarißs. Origenis diiudicandam relinquo, locum illum Matthęi 18. de libello repudii Iudaico pertractans, cùm dixisset, in nouo quoque Testamento quædam esse non secundum veram iustitiam, sed secundum duritiam cordis hominum carnalium constituta, quod exemplo coniugii, & imprimis digamiæ cùm demonstrasset, subtexuit: Scio enim quosdam, inquit, qui præsunt Ecclesiis, extra Scripturā permisisse aliquam nubere, viro priore viuente: & contra scripturam qui » dem fecerunt, dicētem, Mulier ligata est quanto tempore viuit vir eius. » Item: Viuente viro adultera vocabitur, si facta fuerit alteri viro. Non tamen omninò sine caussa hoc permiserunt: forsitan enim propter huiusmodi infirmitatem incontinentium hominum, peiorum comparatione, quæ mala sunt permiserunt, aduersus ea quæ ab initio fuerant scripta: » Dico autem vobis quoniam quicunq; dimiserit vxorem suam nisi ob » caussam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur. Videat hic lector candidus, quàm candidè Melanchthon rem agat Euangelicam. Item ab Euse-

Roma. 7.

Origenes Philippū mendacii conuincit asserens Episcopos cōtra scripturam fecisse qui adulteris noua permisere matrimonia.

Eusebio ait Philippus Melanchthon eodem loco, qui recitat historiam ex Iustino Martyre, qui scribit, mulierem piam fecisse diuortium cũ marito polluto flagitiosis libidinibus, & publicè accepisse libellum repudii, vt vocabant, id est, tabulas testificantes de diuortio. Mirari equidem satis nequeo, in ipso controuersiæ statu constituenda ita sui esse oblitum, vt exemplum quod οὐδὲν πρὸς ἔπος faciat, nihilque huc pertineat, adferre non dubitarit. Ad hæc vt demus ad rem præsentem pertinere, minimè profectò efficit quod ille conatur. Isthæc grãdia igitur duo peccata Philippum in vno illo exemplo ex Eusebio recitato nunc ostendamus oportet. In controuersia positum est, án Christianorum coniugia tale admittant diuortium, quo alterutri fas sit coniuge superstite alteram ducere? Philippus quæstionis huius affirmationem exemplo dudum allato ait statutã atque corroboratam. Atqui Philippe, istud non fuit inter Christianos matrimoniũ. Disertè namq; D. Iustinus Apologia 2. & ex eo Eusebius, narrat, hanc Christianam à suo dudum Marito apud Vrbicum Romanũ præfectum fuisse capitis accusatam de Christi religione. Imò fuisse illud ab vxore ad Christum conuersa admonitum sæpenumerò, vt suo prouocatus exemplo, á nephariis flagitiosisq; libidinibus sibi temperaret: pęnã proponens, quæ in æterno igne maneret eos, qui non pudicè, nec ex ratione recta degerent. Quibus ille contemptis Alexandriã profectus, grauiora & indigniora scelera admittere renunciatur: itaque illa ne flagitiorum fieret socia, si in coniugio maneret, victuq; communi vteretur, & in eodẽ lecto cubaret, dato repudii libello, qui apud nos dicitur, inquit, Iustinus, separata fuit. Viden' Philippe, quàm prorsus isthæc quæ adfers οὐδὲν πρὸς διόνυσον, quæstio in mediũ proposita de indiuiduo Christianorũ inter ipsos coniugio agit? Tu alium fingens controuersiæ statum, adfers exemplum quod haccum quęstione nihil prorsus habet commune: Nõ enim ille nomen Christo dederat. Quid igitur eius factum ad pręsentem attinet quæstionem constituendam? Num quid exemplo altius petito fuerat confirmandum, quod D. Paulus apertis adeò verbis constituerat: Si qua mulier habet virum infidelem & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: quòd si infidelis discedit, discedat. Non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi. Sed agè, demus Philippo, impurissimum illud Christianæ huius matronæ maritum fuisse quoque Christianum etiam, iam quidem in exemplo proposito diuortium agnosco Canonicum, quod à conuictu atque mutuo separat coniuges complexu: sed vbínam obsecro istud nouum elucet diuortium, quod re, non tantùm nomine, appellas diuortium? De iterato enim vel mariti illius, vel vxoris coniugio ne Græci quidem apud Eusebium, aut Diuum Iustinum. Hoc, hoc Philippe tibi fuerat demonstrandum, vt fictitium istud diuortium non tantùm nomine, vt dicis, sed etiam re, ac iterandi coniugium libertate constans imperitis lectoribus dares confirmatum, atque exemplo

Vno in exemplo recitado bis grauissimè peccat Philip. Melanchthó.

Maritus iste suam accusarat vxoré capitis de Christianismo.

1. Cor. 7.

Exemplũ à Phili. Melanch. allatum nõ conuincit quod conatur ostẽderet imo nyhil ad rem.

Responsio ad 3. exemplum Fabiolæ Ro.

veritate nixo contestatum. Sed nunc ad tertium veniamus exemplum, quod ex D. Hieronymo petitum, ad constituendam istam nouam Iudaici repudii speciem vehementer facere suspicabaris. Et Hieronymus, ais, recitat Fabiolæ nobilis Matronæ Romanæ historiam, quæ propter mariti scelera fecit diuortium, & nupsit alteri. Næ tu alios fraudulenter vis fallere, aut ipse miserabiliter falleris. Quàm autem illud homine disciplinis liberalibus erudito, nedum Euangelico, aut hoc tanto Theologiæ magistro tot iam annos Euangelium profitente sit dignum, censura esto penes lectorem candidum, qui vel Hieronymi locum primoribus, quod dicitur, labris degustarit. Eũ igitur nos bona cum fide adferemus, quem Philippus aut per imperitiam, aut si illud tanto videatur Euangelii professore indignum, per fraudem Euangelico viro longè indigniorem, modis adeò indignis protulit mutilatum. Fabiolã Christiano nuptam propter nepharia eius flagitia vitæque impuritatem alteri nupsisse priore marito superstite, apud omnes inconfesso est. Sed an istud Ecclesiarum fecerit consuetudine, aut Euangelii lege, publica eius pœnitentia huius facti nomine in Laterano suscepta, statim pronunciabit. Igitur & Fabiola, inquit Hieronymus in eius Epitaphio, quia persuaserat sibi & putabat à se virũ iure dimissum, nec Euangelii vigorem nouerat, in quo nubendi vniuersa causatio viuentibus viris, fœminis amputatur: dum multa Diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in oblitis & antiquis moror, quærens excusare culpam, cuius pœnitentiam ipsa confessa est? Quis hoc crederet, vt post mortem secundi viri in semet reuersa, quo tempore solent viduæ negligentes, iugo seruitutis excusso, agere se liberius, adire balnea, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, sacrum indueret vt errorem publicè fateretur, & tota vrbe spectante Romana, ante diem Paschæ in Basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret in ordine pœnitentium, Episcopo, presbyteris, & omni populo collachrymantibus: sparsum crinem, ora lurida, & squalidas manus, sordida colla submitteret? Audin' Philippe Fabiolam diuortium sibi licitum iure Cæsarum, & lege Papiniani existimasse, sed Euangelii vigorem ignorasse? Diuortium quidem non solo nomine, sed etiam re, quod & vos prædicatis fecisse: sed publicam huius culpæ, ac erroris pœnitentiam egisse? Sed commissum in Christi legem flagitium lachrymis purgasse: sed sacco asperioris pœnitentiæ symbolo extersisse ac ieiunio deleuisse? Hoc igitur Fabiolæ exemplum D. Hieronymi verbis rememoratum adeò non facit pro stabilienda aduersariorum doctrina, vt eam prorsus labefactet, ac funditùs euertat. Eat nunc igitur Philippus & sibi egregium noui huius diuortii non Catholicis vnquàm, sed Iudæis tantùm probati, sibi suisque Ecclesiis gratuletur. Hæc exempla, inquit, meminisse vtile est ad confirmandum morem iudiciorum in nostris Ecclesiis. Quod quàm sit dictum vanissimè, atque à veritate absit longissimè, nemo ita est absurdus est, qui non videat, nisi cui

Philip. Melanch. hic suam prodit turpit. aut fraudem, aut imperitiã.

Vera Fabiolæ Ro. historia Philippũ Melanch. mẽdacii conuincit impudentiss.

Quàm seuera pœnitẽtia olim punitum adulteriũ, quod hodie Pseudoapostoli doceot Euãgelicũ

cui oculi blando adulteriorum glaucomate suffusi, ad clarissimum Euãgelicæ veritatis solem aut lippiunt, aut conniuent. Cùm igitur tria hæc diuortiorum exempla Catholicam de indissolubili Christianorum matrimonio corroborent doctrinam, nunquàm scilicet licuisse coniungi, altero superstite, ducere aliam, certè profuerit assiduè illa meminisse ad subuertendum atque profligandum in aduersariorum Ecclesiis morem, eosque, qui Euangelicorum fraudibus decepti, cum Fabiola Euangelii vigorem ignorantes, per impura volutantur adulteria, vt ad publicam cum Fabiola inuitentur pœnitentiam, qua in Ecclesia Catholica peracta, Deum sibi concilient, errorisque ac culpę lachrymis, sacco, & ieiuniis veniam studeant, dum per Dei Opt. licet misericordiam consequi, veniam atque condonationem impetrare.

Exépla 3. allata demonstrat q̃ impiè cõtra Euãgelium seducát plebeculam Euangelici, cùm et vero adulterio legitimum fingant cõiugium.

CA. XCVI. De Sacramento extremæ Vnctionis.

Extremã Vnctionẽ veri nominis esse Sacramentũ ex D. Iacobi testimonio.

POstremum Sacramentorum, quod ab extrema Vnctione sibi nomen apud Catholicos inuenit, meritò locum item supremum sibi postulat: quod quàm fieri potest admodùm paucis perstringemus, initiò demonstrantes, rectè in Sacramentorum catalogo annumerari, tum oleo eam in rem consecrato ritè administrari. Posteà quàm Diuus Iacobus Apostolus huius infirmorum Vnctionis non minùs perspicuè, quàm distertè meminerit: Infirmatur quis in vobis, inquiens, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum in nomine Domini. Hanc in sententiam antiquissimis scriptoribus, tam Latinis, quàm Græcis, Augustino, Innocentio primo, Chrysostomo, Theophylacto, & aliis, quos posteà recitabimus, concorditer de Sacramento clarissimè illud Apostoli capitulum interpretantibus, miretur meritò lector prudens, aduersarios hac de re nouam Catholicis mouere contentionem. Sed quia tenues quasdam sibi videntur eruisse suspiciunculas, suæ credentes præsumptioni, nouam malunt pro nouo noui sui Euangelii Spiritu inuehere in hominum animis doctrinam, quàm veteri in Catholica Ecclesia obtinenti subscribere. Verùm quò omnis cauillandi eripiatur occasio, agè ostẽdamus, hunc D. Iacobi locum ante annos mille ducentos concorditer, tam per Orientem, quàm per Occidentem fuisse acceptum de sacrosancto hoc extremæ Vnctionis Sacramento.

Iacob. 5.

Locum D. Iacobi cõcorditer semper fuisse de Sacramento intellectum.

Aureum illud orationis flumen fundens Diuus Chrysostomus, sacerdotis Christiani prærogatiuas recensens, hunc Diui Iacobi Apostoli locum ad illud Extremæ vnctionis Sacramentum pertinere interpretatur. Beneficia enim commemorans, quæ populus Christianus à Sacerdotibus maiora, quàm suis à parentibus Dei munere consequitur, inter alia ita disserit: *Chrysost.*

Parentes nos in præsentem, inquit, Sacerdotes in vitam æternam generant. Atque illi certè ne corporalem quidem interitum à liberis amoliri possunt, neque ingruentem morbum propulsare:

οὗτοι δὲ

οὗτοι δὲ κάμνουσαν καὶ ἀπόλλυσθαι μέλλουσαν τὴν ψυχὴν πολλάκις ἔσωσαν, τοῖς μὲν πρᾳοτέραν τὴν κόλασιν ἐργασάμενοι, τοὺς δὲ οὐδὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἀφέντες ἐμπεσεῖν, οὐ τῷ διδάσκειν μόνον καὶ νουθετεῖν ἀλλὰ καὶ τῷ δι' εὐχῶν βοηθεῖν. οὐ γὰρ ὅταν ἡμᾶς ἀναγεννῶσι μόνον: ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα συγχωρεῖν ἔχουσι ἐξουσίαν ἁμαρτήματα. ἀσθενεῖ γάρ τις φησιν, ἐν ὑμῖν προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. quod eſt. Hi verò laborantem, atque interituram animam ſæpenumerò ſaluti reſtituerint, dum aliis quidem benigniora indulgent ſupplicia, alios verò à percepto penitus beneficio dum excidere non ſinunt, idq; non docendo atq; monendo tantū, ſed & ſuo prȩcationum prȩſidio. Neq; verò dum nos Deo regenerāt ſolùm, ſed & poſteà condonandorum peccatorum habent poteſtatē. Infirmatur quis in vobis, ait ille, aduocet Presbyteros Eccleſiæ, & orēt pro eo, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, erigetq́; eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei.

D. Auguſt. Diuum Auguſtinus moribundos conſolaturus, dum hortatur non prætermittendum illud D. Iacobi præceptum: Infirmatur quis in vobis, ” & quæ ſequūtur: Hîc ergo roges de te inquit, & per te fieri, ſicut dixit A- ” poſtolus Iacobus, & per Apoſtolum ſuum Dominus. Hinc liquet, & D. ” Auguſtinum in eandem illud Iacobi intellexiſſe ſententiā, quam D. Innocentius clariùs expreſsit. Hoc enim Iacobi capitulum de extremo illo ſacræ Vnctionis Sacramento eſſe accipiendum, diſertè reſpondit Decentio Eugub. hac de re illum conſulenti: Non dubium eſt, inquit, ſenten- ” tiam hanc Iacobi de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere. ” Rurſus quibuſdam interpoſitis: Pœnitentibus iſtud Chriſma fundi non ” poteſt, quia genus eſt Sacramenti. quod de publicè pœnitentibus accipi- ” as, qui Sacramentorum ferè omnia communione abſtinebātur ex illius ætatis diſciplina Eccleſiaſtica. Hanc in ſententiam hoc D. Iacobi Apoſtoli capitulum in D. Bernardi vſque tempora fuiſſe apud Catholicos acceptam, diſertè lib. de vita D. Malachiæ atteſtatur.

D. Innocē tius prim.

Quorum teſtimoniis Solis luce clarioribus ſi quis ad veritatem non perſuadeatur, neſcio an remedium aliud cæco eius errori ſanando adhibeatur præſentius, quàm liquidiſsima vniuerſæ ſemel Eccleſię conſentio atq; definitio, à Grȩcis pariter & Latinis in vniuerſali, ſi quod aliud, Concilio Florentino ante annos 140. æditum. Quintum Sacramentū eſt ex- ” tremo vnctio, quod niſi infirmo, de cuius morte timetur, dari nō debet: ” cuius effectus eſt mētis ſanatio, & quantum expedit, etiam corporis. De ” hoc Sacramento inquit B. Iacobus: Infirmatur quis in vobis, &c.

Ex Conci. Florētino

D. Iacobi verba ſignificant hunc ritū ſua ætate vſitatum, nec ab ipſo inſtitutum.

Proinde cùm illum D. Iacobi locum dudum commemoratū mecum reputo, multò antiquiorem huius Sacramenti vſum mihi videre videor, ac quidā huius ætatis, & ſuperiorū etiam ſcriptores annotarūt, Dominum videlicet hoc Sacramentum per Apoſtolum Iacobum reuelare, commonſtrare atque promulgare fuiſſe dignatum: ſiquidem eius verba etiam atque etiam contento animi iudicio librata atque expenſa, vſitatum potiùs quendam Vnctionis ſonant modum, quàm nouā Sacramēti

reuela-

reuelationem, aut promulgationem. Istud enim si voluisset Apostolus, pluribus haud dubium verbis, quę & Sacramenti formam, & administrandi modum explicarent planiùs, fuisset vsus. Ad hæc considerata temporis, quo hanc scripsit epistolam, ratio minimè friuolam suppeditare videtur causam, cur quis meritò suspicetur, iam pridem anteà Sacramenti huius vsum Christianis fuisse cognitum. Ex epistolæ namq; huius qualitate non est obscurum animaduertere, vix eam intra annum vigesimum à Christi morte scriptam fuisse. Siquidem non Iudeis in vniuersum omnibus, sed iis modò scripsit consolandi, imò confirmandi causa, qui in dispersione agebant: hoc est, qui extra Iudæam inter Ethnicos toto orbe dispersos, vt patet Iohannis II. & I. Pet. I. vitam traducebant. Ab his igitur Paganis, sicuti & Iudæis, quia fidei Christianæ nomine grauiter simul & immaniter vexabantur, eos sibi putabat sanctus Apostolus hac exhortatoria consolandos atque etiam muniendos. Quare & epistolam Pauli ad Hebræos cùm ab hoc argumento non abludat, vt iisdem scriptam esse inter omnes constat: ita simili & causa & temporum occasione cum illa fuisse scriptam si quis asserat, nostra profectò opinione haud longè à vero aberrasse videatur. Denique cùm nemo adeò sit absurdus, qui hisce Apostoli verbis fretus, aut mœstis orandi solatium esse præscriptum, aut lętioribus, quibus fortuna blandis arridet ocellis, psallendi atque gratias agendi pharmacum contendat esse primò monstratum, minùs certè conuenienter eodem ex loco extremæ vnctionis huius eruatur exordium. D. Iacobi epistola quando & qua occasione scripta.

Proinde Iudæorum potiùs castigare videtur Iacobus ignauiam, eosque ad saluberrimum notissimarum rerum vsum reuocare, quàm noui quippiam præscribere, aut in Ecclesiæ vsum inuehere. Quod ad veritatem videbit esse propensius, quisquis Iudæorum Christum in propria venientem suscipientem mores, in Paulina ad Hebræos epistola graphicè depictis studuerit cognoscere.

Verùm cui ea, quæ superiùs de sacro Chrismate ex probatissimis simul & antiquissimis Scriptoribus dudum adduximus, fuerint candido cum iudicio lecta atque perpensa, non poterit de sacro vnctionis oleo contentiosiùs opinor Catholicis obsistere. Piget nos sanè nugarum Caluini, quibus eum non pudet perspicuè adeò veritati obstrepere: at quibus quæso permotus conclusiunculis? quàm friuolis captiunculis? Eiusdem rationis est, inquit, ista vnctio, cuius manuum impositionem suprà demonstrauimus: nempè histrionica hypocrisis, qua citra rationem, & sine fructu Apostolos referre volunt. Sanè eiusdem rationis ista est vnctio, cuius illa in cõfirmatione cum Chrismatis illitione manuum impositio: quam suo superius loco tuis, quas dicis, demonstrationibus liquidò euersis, ex certissimis cùm Scripturarum locis, tum Augustini, Cypriani, Ambrosii, Michaëlis Singeli, aliorũque testimoniis approbauimus, verãm habere Sacramenti rationem eti- Vide sup. li. 4. ca. 29.

amnùm,quando illam viſibilis non comitatur Spiritus ſancti illapſus, ſicuti nec Auguſtini tempore.Sic etenim & de hac infirmorum vnctione ſtatuendum,eſſe & ipſam propriè ac verè Sacramentum, quod ex Auguſtino, Chryſoſtomo,aliiſq; probatiſsimis iuxtà ac vetuſtiſsimis approbauimus Scriptoribus,etiamſi illam corporis ſanitatem ſemper non haberet ſociam . Quòd igitur hiſtrionicam appellas hypocriſim, vt te dignum eſt,facis, qui præclaris illis doctrinæ Chriſtianæ teſtibus Auguſt.ſuprà abs te ſingulariter à teſtimonii fide commendato,aliiſq; dudũ cõmemoratis fidem derogans, tibi cenſendi arrogas autoritatẽ.

Non neſcimus quibuſdam cæremoniis à Chriſto atq; Apoſtolis certa ex œconomia vſurpatis altius non ſubeſſe myſterium,quod fundamenti loco ad imperitorum fraudem facere conaris : ſed nullis ſubfuiſſe haudquaquàm concedimus.Hoc quia de manuum impoſitione Baptizatis adhibita, dudum eſt Solis luce clariùs manifeſtatum, hic non duximus eſſe ad tui confutationem repetendum . Siue igitur illa apud D. Marcum infirmorum vnctio ad hoc pertinet Sacramentum, Marc. 6 vt magni aliquot Scriptores exiſtimauêre,ſiue non attinet,quod equidem à veritate non abhorrere arbitror, cùm ex temporis circumſtãtia, quòd ad conciliãdam nouæ Chriſti doctrinæ apud populum gratiam illic videatur adhibita : tum quòd D.Iacobus orationis fidei ſalutaris meminit,cuius apud Marcum nulla eſt ſignificatio, ſed vnctionis meræ:ſiue,inquam,eò pertineat,quæ apud Marcum eſt vnctio, ſiue non, nihil valet ad hanc infirmorum vnctionem,quæ apud D.Iacobum eſt ex veterum interpretum ſententiis ſtabilita, euertendam. Cuius locum quàm inualido ariete à vera Sacramenti ſententia conaris deturbare,atque ad vnam illam ſanitatum virtutem detorquere , operæpretium eſt , vt demonſtretur.Iacobus omnes infirmos vult inungi : Iſti non infirmos,ſed ſemimortua cadauera ſua pinguedine inficiũt, cùm iamiam anima in primoribus labris laborat, vel vt ipſi loquuntur,in extremis.Iſtud tibi Caluine ex vna Iacobi vocula,Infirmatur , probanti non crediderim , nedum affirmanti , quod confirmatum oportuit. Non enim Diui Iacobi verba patiuntur, vt omnibus infirmis, quibus vel caput æſtu dolet, vel ſtomachus in appetentia languet , vel corpus cruciatu aliquo vel colico vel hypochondrico torquetur, adducantur Eccleſiæ Presbyteri:cùm ipſi alioqui infirmi plurimi illos accedere ſanitatis recuperandæ cauſa poſſent : ſed de iis, qui graui morbo afflicti domi decumbentes, non ſibi ſperabãt ad Eccleſiam acceſſum. De huiuſmodi enim ægrotantium genere D. Iacobum fuiſſe locutum,ipſæ voces clariùs pronunciant, quàm vt fuſiorem deſiderẽt explanationẽ. Oratio fidei ſaluabit infirmum,τὸν κάμνοντα,morbo laborantem,vt non dicam Græcis eam vocem ad moribundorum labores pertinere:vnde & τοὺς καμόντας eis mortuos ſonat , vti apud Homerum Odyſſ.λ.

Locus Iacobi à Caluini oppugnatione defenſus.

βροτῶν εἴδωλα καμόντων,quod eſt,mortuorum ſpectra.

Iam

Iam illud, Alleuiabit eum Dominus, siue ἐγερεῖ αὐτὸν, Infirmum illum Dominus eriget, atque morbo prostratum excitabit, eodèm facit. Quòd autẽ semimortua cadauera ista sua pinguedine ais inficere, verbis ista perfidia dignis extulisti, vt non dicam, euomuisti. Iam quis nesciat, quàm sit vanum, non nisi semimortua cadauera, quæ dicis isto oleo inungi? Quasi verò non vniuersi rectè instituti tempestiuè hoc remedii salutaris accersant? Quòd si interdũ adhibetur, quàm par foret, seriùs, aut ęgrotantium incuria, aut subito morborum paroxismo, quis obsecro hic Ecclesiæ ministros meritò culpet? nisi momus quispiam morosissimus, iuxtà ac impudentissimus.

Illud porrò quod affingis, Quòd nunquàm in tẽpore medentur, vtrùm improbæ plus habet calumnię, an vanitatis potiùs, quis non videat? Presbyteros dein Ecclesiæ non sacerdotes, sed seniores vis accipiendos, sed argumento quàm prorsus nullo? Quasi verò Ecclesiæ eo tempore, inquis, Sacrificorum examinibus abundarint, vt in longa pompa procedere potuerint, adferendum sacri olei ferculum. At stultissimum est Caluine, numerosa hic requirere Sacerdotum examina, vbi duo aut summùm tres sufficiant. Imò vnus abundè sit satis, si locus ita postulat. Nulli enim hæc scripturarum Enallage est incognita. Non igitur hîc Ecclesiæ seniores, quos somnias, vult Iacobus aduocandos: cur enim pòtiùs seniores, quàm iuniores, cùm illi his non sint magis illa sanandi virtute prędit? sed Ecclesiasticos Presbyteros, id est, Sacerdotes, quibus ex officio pro afflictis & omni deniq; Christiano grege incumbit orandi necessitas. Hos igitur Catholici Augustinum, Chrysostomum, aliosque secuti magistros, intelligimus Presbyteros. Tu verò nihil pro tua suspicione adfers argumenti, nisi illud Pytagoricum αὐτὸς ἔφα, ipse dixit. Sed quod ex voce Iacobi fortasse conaberis statuere, quis non videt, quàm sit futile, quum Presbyteri nomen multò frequentiùs in Apostolorum scriptis honoris sit, quàm ætatis?

Iam quæ in oleum sacrosanctũ maledictionis spiritu adobrutus, nedum ebrius, petulanter euomis, quid aliud de te pronunciat, quàm
Psalm.14. de illorum te esse grege, quos Spiritus sanctus depingit: Quorum os, inquit, maledictione plenum est, & amaritudine, sub lingua eorum labor & dolor. Cùm enim magno cum supercilio Iacobum tibi non aliam dixisses, quàm vulgaris olei vnctionem significare (sanè tibi aliud non, sed tuo Augustino, Chrysostomo, aliisque Patribus aliud) subdis admodùm religiosè scilicet: Isti oleum non dignantur, inquiens, nisi ab Episcopo consecratũ, hoc est, multo halitu calefactum, multo murmure incãtatum, & nouies flexo genu salutatum. Rursus, dum sacram Vnctionem interpretaris abominabilem. O cælum, ô terra, quanta miserum istum dementauit fanatica insania, quã Deus Opt. te Caluine vel tandem propitius liberet. Nullus Turcicas istas in doctrinam Christianam vetustissimis sanctissimorũ Scriptorum testimoniis subnixã O Turcicas Caluini blasphemias.

contumelias posśit euomere, niśi illo Rapsacis coquorum magistri Spiritu maledicentiæ potus, quæ nobis silentio magis arbitramur prætereunda, & lachrymis cum Ezechia deploranda, quàm verbis diluenda. Quod ne quisquam nos veritate destitutos facere insimulet, ex Apostolica sacri Chrismatis consecratione superiùs suo in loco

Lib. 4. c. 19

aduersus friuolas eiusdem obtrectationes ex Cypriano, Augustino, atque Fabiano vindicata, abundè habeat, quo aculeata istius opprobria retundat.

Prostremùm quasi victoria potitus exclamat ouans: Ne diutiùs sit nobis, inquit, in probatione laborãdum, hac difficultate nos eorum quoque annales liberant. Referunt enim Innocentium Papam, qui Augustini ætate Romanæ Ecclesiæ præfuit, instituisse, vt non Presbyteri modò, sed omnes etiam Christiani oleo vterētur, in suam suorumque necesśitatem vngendo: Autor Sigebertus in Chronicis. Istud ad explicandam de huius Sacramenti ministro difficultatem, aliquid fortaśsis adferat momenti: verùm cùm de ea non sit modò instituta disputatio, non niśi ad imperitorum fraudem huc abs te est recitatum: quam vt stropha magis quidem ingeniosa, sed minimè ingenua, strueres callidus. Innocentium ais instituisse, quod ille nequaquàm instituit: sed à Decentio Eugubino consultus, ritè ab Episcopo etiam administrandum respondit. Iam cur oleum istud cum Sigeberto mutilè adductum non recitas ab Episcopo consecratum, nescio: niśi fortè tibi in mentem venit, ex olei consecratione ante annos mille ducentos publicè frequentata, ex hystoriographo fide digno abs te commemorata, prudenti lectori posse illius antiquitatem subolescere, atque rei veritatem, quam dissimulando obscuras, innotescere? Inde est, quòd illa Sigeberti de Innocentio verba, hic decreuit pacis osculum ad Missas dari, Sabbatho ieiunium celebrari, oleo ad vsus infirmorum ab Episcopo consecratum licere vti, non solùm Presbyteris, sed omnibus etiam Christianis, significātiùs ad istarum rerum originem detorseris, quàm rerum veritas, imò ipsa etiam Sigeberti verba patiantur: quod enim Innocentium ille ait decreuisse, tu illum instituisse affirmas. Sanè plurima à Romano Pontifice, atque Conciliis leguntur decreta, haud tamen continuò concedantur instituta: quæ vel non vbique erant recepta: vel si recepta, temporum volumine aut abolita, aut negligentiùs habita. Quod ne alienis cogamur probare exemplis, hîc sufficiat Sabbathi ieiunium in memoriam reuocare, quod diu antè sub Damaso & Syricio haud dubium Romæ obseruabatur, vti ex Diui Ambrosii ab Augustino hac super re matris causa consulti responso est longè certisśimum, quòd extat epistola Augustini. Innocentium igitur non huius Sacramenti oleum instituisse, sed de illius vsu respõdisse, ex eius verbis suprà commemoratis constat liquidiùs, quàm vt fusiorem desideret orationem.

Falsũ Caluin' asseribit Innocentio.

Sigeberti verba Caluinus deprauat atque mutilat.

Multa decretis renouãtur, quæ non instituunt

Sed

Sed nunc tandem pertractatis noſtra pro mediocritate ſacroſanctis illis ſeptem Sacramentis,ad alia,quæ ſuperſunt, perſequenda proficiſcatur oratio.

CA. CXIX

De altero ſacrorum rituum genere quod circa res alias verſat. Tranſitio ad aliud rituũ genus quod circa res alias conſecrandas verſatur.

POſteaquàm illud rituum genus, quod Sacramentis adhæret, ſatis pro huius inſtituti ratione ſumus perſequuti,nunc ad alterum illud proficiſcamur oportet, quod circa res alias, aut in Dei cultum, aut in hominis vſum conſecrandas verſatur.Id verò cùm latiſsimè per omne actionis ac vitæ Chriſtianæ corpus ſit fuſum,non eſt conſilium,hîc totum genus pertractare: ſed ea modò, quæ ab aduerſariis irriſa ita contemnuntur & reſpuuntur impiè, vti à Catholicis vſurpata piè iuxtà ac ſalutariter obtinentur, atque priſco de more obſeruantur. Quæ igitur ad cæremonias Eccleſiaſticas pertinent aut rariores, aut infrequentiores,atque illiuſmodi Chriſtianas conſuetudines, opere illis deſtinato explicandis & pertractandis, quod de originibus rerum Chriſtianarũ meditamur,alium in locum repoſitis: nunc ea tantùm perſequemur, quæ maioris momenti pertinent aut ad Dei cultum, aut Chriſtiani populi vſum ſingularem.Sicuti autem illius ſunt generis Conſecratio altarium,virginum,monachorum:ita huius conſecratio aquæ,panis,olei, palmarum,& ſimilium.

Cæterùm quia iſtæ conſecrationis,atq; vt cum antiqua loquamur Eccleſia,benedictionis ſpecies, niſi adhibito Chriſti Dñi crucis ſigno, ritè non peraguntur, magnum me operæ facturũ exiſtimo pretium,ſi ſalutarem eius vim antè paucis expoſuero, quàm illa rituũ & cæremoniarum Chriſtianarum genera aggrediar explanare,ſalutaremq; planè illarum vſum demonſtrare atque confirmare.

Crucis Dominicæ cõſignatio quid ſibi velit, quidq; efficiat.

Hæc igitur crucis Chriſti cæremonia atq; benedictio,crucis Dñicæ ſigno adornata atque inſignita, quàm non magicè, vti hodie quidam titulo quidem tenus Chriſtiani, ſed re ſanè ipſa,vt vita Epicuræi, ita religione Turcæ,imò Iudæi; calumniantur, nec ſuperſtitioſe vt alii, qui ſibi illis videntur magis pii: ſed verè Chriſtianè, adeoq; Apoſtolicè adhibeatur, rebus certum in vſum conſecrandis riteq; peragendis initiò demonſtrabimus: mox quidnam adferat ea cæremonia aut virtutis cæleſtis aut ſanctimoniæ purioris,rebus hunc in ritum conſecratis.Deinceps ad ipſa variarum cæremoniarum Chriſtianarum genera reſtrictè admodùm explananda deſcendemus.

Cùm ſedulos illorum priſcorum Theologorum lectores minimè lateat, venerabile illud crucis Dominicæ ſignaculum variis olim vſibus fuiſſe adhibitum in omni Chriſtianorum Eccleſia, mirari ſubit, imò lugere potiùs illorum inſaniam, qui ſacros Eccleſiæ benedictiões atq; conſecrationes hoc crucis Chriſti ſigno peractas,horribili iuxtà ac nefaria Magię blaſphemia non verentur infamare.Proinde vt horum, ſi fieri queat, vecordia ſanetur, atque mentis hallucinatio illuſtretur, dabimus operam,vt crucis ſignaculum demonſtremus,ab ipſis quoq;

Ecclesię Christianę incunabulis Apostolorum ętate fuisse vsurpatum, certisque rebus consecrandis iam ab exordio vsque adhibitum.

Crucis signaculo veteri ex Apostolorum doctrina fluxit.

Crucis igitur signaculo consignari Christianos ex Apostolorum hausisse Traditione nõ scripta, luculentiùs D. Basilius ille Magnus nobis attestatur, q̃ vt homo sui cõpos queat ambigere: τῷ τύπῳ τοῦ σαυροῦ. τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἠλπικότας κατασημαίνεσθαι τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας: " Quòd crucis signo, inquit capit. 27. de Spiritu sancto, qui in Domini " nostri Iesu Christi nomen sperauẽre, consignantur: quis obsecro nos " scripto docuit? vbi accẽsitis longo Catalogo sacris ritibus Ecclesię, nisi " viua voce atque vsu perpetuo non traditis adtexuit: sic etiam hi, qui ab " initio sacros Ecclesiarum ritus condidẽre Apostoli, & Patres, occulta- " tione & silentio suam mysteriis custodiendam voluerunt venerationem atq; autoritatem. Posset hæc Basilii doctrina plurimis argumentis statui, si copiosis liberet esse, puta ex ritu Sacramenti Confirmationis, quod superiùs ab Apostolis demonstrauimus olei sacri illitione crucis in modum fuisse adhibitum, vnde signaculum Christi & signum Domini istud appellabatur Sacramẽtum: sic Eucharistiam quoq; non nisi crucis benedictione consecrari solitam, ex D. Augustino serm. 181. doceri posset. Verùm ad alia properãtibus hæc in alium in locum sunt reponenda. Quare nũc de Dominicæ crucis vsu vario apud priscos est paucis agendum.

Vari' crucis signaculi vsus Christianis priscis.

Quàm varium in vsum olim crucis Dominicæ signum fuerit ritè adhibitum, ignorare non potest, nisi qui veterum Patrum scripta nec viderit, nec degustarit. Verùm vnus D. Augustini locus sexcentorum " vice nobis fuerit: Mors Christi, inquit serm. 181. signum est nostræ salu- " tis, hoc enim signo crucis consecratur corpus Dominicum, sanctifica- " tur fons Baptismi, initiantur etiam Presbyteri, & cæteri gradus Eccle- " siastici, & omnia quæcunque sanctificantur hoc signo Dominicæ cru- " cis, cum inuocatione Christi nominis consecrantur. Quibus in verbis duplicem in primis, vt ipsa rerum genera notemus, agnoscere est signi crucis Dominicæ vsum, videlicet Sacramentalem, & alterum non Sacramentalem. De illo hic non est, quòd differamus fusiùs, quòd suis suprà locis illos ritus suo quosque in Sacramento sumus persequuti. Alterum verò crucis Christi vsum, quem diximus non Sacramentalem, quòd Sacramentis, vt ille alteri nõ adhæreat, in præsentia tractabimus. Is autem cùm latissimè per omne non modò Ecclesiasticæ, sed etiam Christianæ actionis ac vitæ corpus fusus quasi luxurietur, vt quàcunq;

Crux Christi in Christianorũ vita & morib' ceu trophæum vbique emicat.

aspicias, vbique crucis Dominicæ signa ceu trophæa, aut, si fas est sacra prophanis componi, tanquàm gladium quendam Delphicum fulgere videas, nõ est præsentis instituti, eum ad viuum resecare, vniuersasq; consignationis per crucem Dominicam species hic commemorare, sed vti diximus, eas modò, quæ prisco ex more aut in Dei cultum, aut singularem populi Christiani vsum adhibentur.

Quæ autem ad Dei cultum referemus, nõ ita quisq; interpretetur, quasi illa, quæ ad Christianorũ vsum reiicimus, non illò spectent, cùm hic non accuratissimè, sed rudi tãtùm Minerua rem percurrere sit animus, nec sine fide in Deum adhibentur, quod & Dei cultum loquitur: sed eas dicimus in Dei cultũ crucis consignationes fieri, quando fidei contestandæ aut prodendæ causa adhibentur, vti post Symboli recitationem fieri solet, teste Ruffino, in Ecclesia Aquilatensi, & hodie etiamnùm Catholicè ad sacrũ Euangelii lectionem. Neq; id verò in templis tantùm nostri fecère maiores, sed domi quoq;, atq; publicè in plateis adeò ad omnem inuocãdi Dei occasionem, vti ad horæ sonitum, ad terrorem aliquem incussum, aliisque modis variis. Sed hęc nunc veterum Scriptorum cõfirmemus testimoniis, ne, dum priscorum Christianorũ ab omni superstitionis suspicione alienissimi, sequimur probi filii consuetudinem, omnem quoq; superstitionis notam nobis hodiè non minùs impiè quàm imperitè inustam deleamus.

Frõtis consignatio post Symbolũ & post Euangelium.

Vide Apolog. Ruffi.

Quid igitur populus Christianus illo Martyrũ seculo ante annos 1400. assiduè in vsu habuerit, vnus Tertullianus abundè fecerit contestatum: Ad omnẽ progressum, ait libro de Coro. milit. atq; promotũ, ad omnem aditum, & exitum, ad vestitum, & calceatum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunq; nos conuersatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Rursus lib. 2. ad vxorem: Margarita vestra sunt cotidianæ conuersationis insignia. Quãtò curaueris ea occultare, tantò suspectiora feceris, & magis cauenda gentili curiositati. Latebis ne tu, cùm lectulum, cùm corpusculũ tuum signas? cùm aliquid immundum expuis flatu? cùm etiam per noctem exurgis oratum? & non Magiæ aliquid videberis operari? Quid igitur mirum, si quod & hodie Christianorum religiosiores obseruant sedulò, ad eandem pertinuisse quis dixerit ætatem priscam, ad horæ sonitum se crucis signo consignare, oratiunculamq; ceu telum eiaculari, quo Deum roges, vt horã rectè viuendi, beateq; moriẽdi benignus largiatur? quale nos quidem mea mater puellos balbutire docuit, cui de hac & alia fidei verè Catholicæ institutione reliqua non modò æternam precor, opto atq; exopto requiẽ, sed Deo etiã Opt. Max. immortales indefessus gratias ago, quòd me hac matre Christiana istud in exiliũ inducere non est dedignatus. Quòd autem & ad horæ sonũ prisci Christiani se crucis signo soleãt aut munire, aut armare, nobis testãtur vetustissimæ SS. Martyrũ historiæ, ad quas cui libet, cognoscendas piũ Lectorem mittimus.

Ante ann. 1400. crucis signaculo Christiani q̃ varie vsi.

Frõs signata, lectus, corpus.

Demonstrato, tam frequẽtem ac propè assiduũ Christianis illis ab omni superstitione remotissimis fuisse crucis Christi vsum, nunc de eius effectis dicemus, simulatq; perpaucis de vera crucis Christi figura nõnihil fuerimus cõmentati. De crucis Dñicę figura nõ ea est obscuritas, q̃ de Christi Dñi vna nostri causa crucifixi modo atq; forma, nã tribus fuerit clauis fixus, vti hodie vulgò habẽt imagines: ãn 4. potiùs, qđ equidem

Vera Dñicæ crucis figura.

equidem crediderim veriùs non ex vetustissimis tantùm Louanii, Parisiis,& per Germaniam imaginibus, sed tabellis etiam antiquissimis in Græcia pridem fabrefactis, quod inscriptiones Dominici tituli & θεοτόκυ & ιωαν.θεολόγυ, aliaque arguebat, vti nostrum Musæum istiusmodi non nullis emblematibus instructum demonstret. Huc quoq; faciat & ille in Psalmos Commẽtarius, qui D. Hieronymi nomine circumfertur. Cùm igitur variæ sint crucis species, est enim quę litera Tau effigiatur: est, quæ stipite caput attollit, Christi quasi titulum cõplexa: est, quæ decussata crucem exprimit, quam vulgò Burgundicam, siue D. Andreæ appellant: quæ litera, quæ Græcis χι vel ἶχι vocatur, exprimitur. Est præterea quæ Ierosolymitana, est quæ Hispanica dicitur. Verùm inter tam varias, nisi vna verè est Christi crux, atque vna tantùm est Christi Domini insigne atque trophæum, de qua in præsens quæritur. Sunt qui eam putarint, quæ literæ χ forma respondet, quod ex signo illo cælesti, quod Constantino Eusebius eius relatu scribit apparuisse, confirmari autumant. Si enim illud χ in latus inuerterēt, minùs à vero abhorreret. Verùm nec eos veritatem, licèt propiùs accedant, attingere arbitror, qui rectum palum transuerso traducunt nonnihil, vt eius vmbilicum excedat: quãquàm hi non vetustis modò imaginibus sese tueri, ac recepta passim apud omnes opinione videantur: sed antiquissimi etiam scriptoris D. Iustini Martyris testimonio: qui Dialogo aduersus Tryphonem hanc in formam Messiam ostendit illi Iudæorum archisynagogo crucifigendum, qua ex Moysis instituto in illum vsque diem (quem nunc Iudæos mutasse coniectura est) agnum illum Paschalem indubium Messiæ typum assabant. Sed typo illi Mosaico satis erat, si cruci affixus Messias, illo igne charitatis cõflagraret, quem in terram mittere venit, ecquíd vult, aiebat, nisi vt ardeat? Vtinam & frigida nostra corda semel sui calore inflammaret. Quare in agno illo Paschali assando vera erat crucis figura, sed q̃ instrumẽto culinario minùs cõmodè potuit exprimi. Ea ergo vera elemẽto alphabeti Hebraici exprimebatur: quod etiamnùm apud Samaritanos agnoscitur, licet ii, qui se hodie miseri gloriantur Iudæi, aliud eius loco siue ab Esdra, siue ab alio quopiam Rabino receperint elementum. Illud autem Samaritanum elementum crucis Christi Domini typus, eadem fuit & forma & nomenclatura, qua hodie Græci suum appellant Taf: vnde liquet, Gręcos, sicuti origine sunt Hebræi siue Palæstini, vti & verba plurima, phrases, & alia indicant plurima, suæ quoq; linguæ mutuatos elemẽta. Vtcunque enim dissimulent, & homines quidam docti hodie alpha somnient à capite bouis nescio quo dictum, & effigiatum: tamen prudenter rem expendentibus haud aliud videbitur alpha, quàm aleph, quasi alepha expolitũ, sicuti & beth aliud nihil quàm βῆτα. Cappa aliud nihil quàm Caph, & sic de aliis. Græcum igitur elementum Taf verá, vti diximus, habet Christi Domini crucis figurá, quod nobis D. Hier. antiqui-

Vide Pamelium.

Varia crucis genera

Verũ crucis figurã effigiato agnus Paschalis assabatur ex Moysis instituto.

Taf litera Græca veram exprimit Dñicę crucis imaginem.

Græci origine & lingua Hebræi atq; Syri.

antiquitatis non Christianæ modò, sed prophanæ etiam doctissimus, suffragatur Eius verba asscribemus, quò res fiat indubitata: Pro signo, » inquit in Ezechielem cap. 9. quod 70. Aquila & Symmachus transtu- » lerunt, Theodotio ipsum verbum Hebraicū posuit Tau, quæ extrema » est apud Hebræos viginti & duarum literarum, vt perfectam in gemen » tibus & dolentibus scientiam demonstraret, siue vt Hebræi autumāt, » quia lex apud eos appellatur תורה, quæ hac in principio nominis sui li- » tera scribitur: illi hoc accepêre signaculū, qui legis præcepta compleue » rant. Et vt ad nostra veniamus, antiquis Hebrçorum literis, quibus vsq; » hodie vtuntur Samaritani, extrema Tau litera crucis habet similitudi- » nem, quæ in Christianorum frontibus pingitur, & frequenti manus » inscriptione signatur. Hæc eo loco D. Hiero. vnde liquere arbitror, il- » lam esse veram crucis Dominicę figuram, quæ palo recto transuersum non infigit, sed superfigit stipitem: quod Græcum Taf ad vnum, sicut & Samaritanum, antiquumq; Hebraicum T exprimit. Verùm hisce ex diuerticulo expositis, quāquàm hoc laboris opinor magis frugiferum, quàm sexcenta antiquitatis eruisse monumenta, quibus hodie se Christiani non infimi nominis torquent, nunc ad saluberrima huius Dominicæ crucis effecta demonstranda proficiscamur.

Effecta crucis Dñicæ in vsu quotidiano.

Cùm in vita illorum Christianorum, qui ab omni superstitionis labe aberāt longissimè, nihil suspicari fas sit fuisse otiosum, nedum superstitiosum, fieri sanè non potest, quin ille assiduus tā de noctu, quàm de die consignationis per crucem Christi vsus minimè fuerit frustraneus, aut superuacaneus. Si quis ergo Cacodęmonis incurrebat terror, frontem crucis signo armabāt. Si quid apparuisset aut monstri, aut tristioris spectaculi, aut nūcii minùs læti, crux Dominica ceu amuletum fronti conspicuo hominis loco appendebatur. Hunc in modum Magnus ille Antonius iam nonagenario maior, D. Paulum Hæremitarum primum Dei iussione inuisens, vbi viam sibi ignotam esset in- « gressus, hominem equo mixtum cōspicit, cui Poëtarum opinio Hyp- « pocentauro vocabulū indidit: quo viso, ait Hieronymus, salutaris im- « pressione signi armat frontē. Iam ad omnem Diaboli metum solemni ex more frontem cruce armasse Christianos, vnus Aurelius Prudentius Poëta Christianissimus nobis testimonio fuerit locupletissimo: qui frontem cubituris cruce pingendam vbi monuisset, quàm illud Christi trophæum horreant Dæmones, canit:

Anim' crucis signaculo ceu Panoplia armatur.

Frons crucis signo picta ad terrores pellendos

Fac cùm vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem, locumq; cordis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt crucem tenebræ,
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

Et paulò pòst:
Discede, Christus hic est,
Hic Christus est, liquesce,
Signum quod ipse nosti,
Damnat tuam cateruam.

Porrò quàm istud Dominicæ crucis signaculum frõti vel pectori inscriptum, solidum sit aduersus Cacodæmonis aut infestationes aut illusiones amuletum, Solis luce clariùs vnus Iulianus, etsi Apostata, nobis declarabit. Cùm ille Apostata præclaram sibi infelix Dæmonis oraculo polliceretur de Persis victoriam, sacrificulum quendam consulit, qui tetro in antro auspicatum præsagiat belli successum. Dũ autem hic sua canit carmina, aduentat ille Cacodæmon, inuocanti oracula daturus, sed specie adeò horribili, adeò immani, vt vel impius ille Christo inimicissimus, ipsiq; Diabolo cultor iuratissimus, aspectũ, nedum præsentiam sustineret. Itaq; periturus metu horrido impius, aliud sibi credebat non superesse salutis extremum in periculum adductæ præsidium, q̃ Christi Dñi sui pristini, etsi deserti, etsi abiurati, signum illud ceu sacrã, quod dicitur, ancorã, obiicere. Quod vbi quasi in trophæum erexisset, seseq; Iulian⁹ cruce Dñica nõ tam signasset, q̃ armasset, repẽte ille sese in fugam dat, & immani illo defungitur Apostata metu.

Iuli. magicis dedit⁹, diabolum crucis signo fugat.

Vide hist. Theod. & orat. Naz. in Iulianũ Apostatã.

Quo ex Iuliani Apostatæ exemplo præter efficacẽ Diaboli ad crucis signum fugã, licèt ille ad sacrilega prosiliisset sacrificia, etiam vsum illum crucis Dñicæ assiduum licet discere, quem vel post abiectũ fidei Christo datæ Sacramentum Apostata vsurpare, idq; nõ frustrà, sed efficaciter, non dubitauit. Quid igitur sentiendum, vbi frons hoc Christi trophæo vera firmaq́ue ex fide armatur?

Quàtoperè diabol⁹ regiũ crucis trophęum metuat, horreatque.

Porrò quàm istud Christi regiũ insigne Diabolus, eo semel victus, metuat horribiliter, paucis huc ex D. Hier. appingemus: Illius crux, inquit Ser. de Natiuita. nostra victoria est: illius patibulum, noster triumphus. Gaudentes hoc signũ leuemus in humeris nostris: victoriarum vexilla & immortale lauacrũ (malim labarum) portemus in frontibus. Cùm hoc signum Diabolus conspexerit in frontibus nostris, contremiscit: Qui aurata capitolia non timent, crucem timent. Qui contemnunt sceptra regalia, & purpuras Cæsarum & dapes, Christianorũ sordes & ieiunia pertimescunt. Hunc quidem in modũ crux Christi frontibus aut pectoribus inscripta Christianis, aduersus Diaboli aut incursus, aut terriculamenta nos munit. Vnde tam assiduo priscis illis Maioribus nostris invsu fuit, vt citra oẽm omninò superstitionẽ ad omnem progressum, ad omnem exitum siue militarẽ, vti Theodosius, siue viatorium, vt Antonius, fronti pingeretur, & quęcunque tandem eos conuersatio exerceret, atque actio, frontem crucis signaculo tererent.

Milites & viatores ĩ procinctu sese crucis Insigni armant.

CAPVT XCVIII.

EStquoq; alius sacræ per crucẽ consignationis vsus, ad Dei cultum non mediocriter faciens, quâ res quædam sanctificantur, non illa quidem

quidem sanctimonia, qualis Sacramentorum est propria: sed alia lõgè inferiori, quæ tamen verè apud veteres Scriptores dicitur, atq; habetur sanctitas: quo de genere D. Augustinus dudum commemoratus vim Dominicæ crucis edisserens, omnia quæcunq; sanctificantur, inquiebat, hoc signo Dominicæ crucis cũ inuocatione Christi nominis consecrantur. Eius generis est ille panis, de quo idem Augustinus alicubi meminit, sicuti & salis consecrati Con. 3. Africanum, qui Catechumenis distribui olim prisco de more assolet: quò aliquod esset communionis cum Christianis, siue fidelibus symbolum: Placuit, vt per solemnissimos Paschales dies, inquit Can. 5. Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal.

Aliud rerum genus sãctificata, ac Dñicam rũ genus à Sacramentis diuersum.

Panis Catechumenorũ sanctus, sed alter q̃ panis ille mysticus sacrosanctus.

Hoc igitur sanctificationis genus, cùm ad quandam attineat dedicationem atque consecrationem, varias in species funditur: de quibus nobis tamen in præsentia non est singulatim differendum, sed de potioribus duntaxat capitibus, qualia sunt virginum & monachorum consecratio, altarium, templorum, atque rerum id genus similium.

Vide Dio. Areo. ca. 6 Ec. hiera.

Varia fuisse illis Christianæ Ecclesiæ incunabulis virginũ ac Therapeutarum Christo Domino consecratorum genera, ignorat nemo, qui vel primoribus labris Apostolicos gustarit Scriptores: de quibus in præsens nõ idoneus est dicendi locus: satis est hic admonuisse, illos omnes, nisi legitima quadam cõsecratione ex Laicorum ordine fuisse submotos, non tamen in Clericorum aut locum aut honorem subuectos. Nam extra chorum in Ecclesia consistebant à Clero & Laicis discreti, ac quasi limitanei. Vnde & monachi priscis, nec August. ætate, inter Clericos non computabantur, sed inter Laicos potiùs accensebantur. Qui igitur aut monachorum aut virginum feruentiore Deo Optimo sanctiùs seruiendi flagrabant amore, hi se totos Christo Domino deuouendos, atque consecrandos offerebãt: quòd seruiendi accuratiùs Domino desideriũ vbi voto atq; promisso tota Ecclesia teste obfirmassent, ab Episcopo legitimè Christo consecrabantur, atq; dedicabantur deuoti. Hoc illud est, quod ætas posterior votũ solẽne dicit.

Varia olĩ Virginũ & Monachorum genera.

Monachi olim omnes Laici.

Votum solẽne q̃ sit antiquũ.

Quod nunc de Virginibus diximus, de toto muliercularũ genere acceptum volumus, siue viduæ fuerint siue virgines: siue iuuenculæ, siue aniculæ. Quòd igitur istud hominum genus se voto irremissibili, cuiusque violatio damnationẽ pareret, vel Apostolorum ætate sese alligarit, ex vno D. Pauli ad Tim. loco est omni luce manifestius, si modò sua veteribus Scriptoribus de re longè antiquissima contestantibus salua est autoritas, suaq; Paulinis verbis vera datur sententia. Quòd igitur Paulus dicat illas viduas damnandas, quòd primam fidem, hoc est, promissionem continentiæ voto firmatam violassent, non autẽ quòd « fidem Christianam abiecissent, demõstrat Synodus Africana 4. Sicut « bonum est, ait Can. 104. castitatis præmium, ita & maiori obseruantia, « & præceptione custodiendum est: vt si quæ viduæ, quantũlibet adhuc in mino

Castitatẽ voto fuisse firmatã Apostolorũ ætate.

in minoribus annis positæ,& matura ætate,à viro relictæ se deuouerūt Domino, & veste Laicali abiecta, sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ religioso habitu apparuerint, posteà verò ad nuptias seculares transie-runt, secundum Apostolum damnationem habebunt, quoniā fidem castitatis,quam Domino vouerūt,irritam facere ausæ sunt. Tales ergo personæ sine Christianorum communione maneant, quæ etiam nec in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reatu sunt viris suis obnoxiæ,quantò magis viduæ,quæ religiositatem mutauerunt,crimine adulterii notabuntur,si deuotionem,quam Deo spontè,non coactæ obtulerūt, libidinosa corruperint voluptate, atq; ad secundas nuptias transitum fecerint? Quæ etsi violentia irruente ab aliquo præreptæ fuerint,ac posteà delectatione carnis atq; libidinis permanere in cōiugio,raptori vel violento viro consenserint,damnationi superiùs comprehensæ tenebuntur obnoxiæ.De talibus ait Apostolus:Quum luxuriatæ fuerint,nubere volunt,habentes damnationem,quia primam fidem irritam fecerūt. Huic interpretationi passim apud Orthodoxos obuiæ subscripsit D.Augustinus senex: vnde mihi prçter alia non minimi sanè momenti argumentum est,librū,qui eius nomine de bono Vid.inscribitur,non esse Augustinianū,de quo aliàs.

Viduæ post votū castitatis adulteræ, si nubant.

Istud mirabitur minùs, qui meminerit,vel Apostolos ipsos sese voto paupertatis Deo Opt.obligasse,quemadmodum D.August. nobis testis irrefutabilis attestatur.Loquens enim de D.Paulo,qui terrena lucra duxerat propter Christum esse detrimenta,imò & stercora,vt se-
" deat cum potentibus populi,quibus ait: Sedebitis & vos super duode-
" cim sedes Israēl:subtexuit:Dixerant enim potentes illi(Apostoli) Ecce
" nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te, hoc votum potentissimi
" vouerant.Sed vnde hoc eis,nisi ab illo,de quo continuò dictū est:Dans votum vouenti?Iam quid noui habet virginitatis votum Deo Opt.oblatum,cùm vel paupertatis votum Apostolos audias vouisse? An alicuius igitur teneātur temeritatis,qui Apostolorum inducti exemplo, sese aut paupertatis,aut castitatis voto alligant? quid enim non prudentiæ, rationis, adeoq; veræ pietatis plenissimum, quod autores habet Christi Apostolos? Sanè illorum igitur temeraria est damnanda sententia, qui isthæc vota audacibus, imò sacrilegis non verentur vocibus insectari: quòd rem nō antiquorum modò exemplis illustratam, sed Apostolorum adeò iudiciis probatam,audent improbè, ne impiè dixerim, improbare.

Voto paupertatis Apostolos se Deo obligasse teste Augustin.

Quàm temerarij,q vota monastica improbāt,q vel Apostoli probauēre.

Quid,quòd D.Augustinus eximium Catholicæ Christi Ecclesiæ columen, istiusmodi originem ante Apostolorum ætatem fuisse piis vsitatam affirmat? Illud enim D. virginis Mariæ: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco,suis verbis explanaturus: Quod profecto,inquit lib.de sancta virginitate cap.4. non diceret, nisi Deo virginem se antè vouisset.

D. Virgo Maria se Deo virginē vouit, test. Aug.

Huic

Huic suffragatur, quòd frequens adeò voti castitatis apud priscos illos Orthodoxos mentio fiat obuiam, vti apud Clem. Alexandrinum
" 3. Strom. Dicit Dominus, inquit, qui vxorem duxit, ne expellat: & qui
" non duxit, ne ducat. Qui ex proposito castitatis professus est vxorem *Professio castitatis ex voto.*
" non ducere, maneat cœlebs. D. Cyrillus in illud Leuit. Sancti estote,
" quoniam ego sanctus sum, multa præfatus, subtexuit: Sed & si nos ip-
" sos cõsecramus, inquit in Leuit. li. 11. aut offerimus Deo, aut etiãsi aliud *Post votũ non licet, quod antè licuit.*
" vouemus, obseruemus hunc laqueum; ne fortè posteà quàm nos Deo
" vouimus, iterum humanis vsibus, vel actibus subiugemur. Similes de votis sentẽtiæ plurimæ priscos apud Patres occurrunt studiosis obuię, quas hîc commemorare non libet copiosiùs.

Extat apud D. Epihanium Apostolici Canonis fragmẽtum, quo eos tradidisse testatur, non posse citra culpam post votum contrahi à quoquam nuptias: παρέδωκαν τοίνυν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἀπόστολοι τῇ ἁγίᾳ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἁμαρτίαν εἶναι τὸ μετὰ τὸ ὁρίσαι παρθενίαν, εἰς γάμον τρέπεσθαι: Proinde diuini Apostoli, ait contra Apostolicos hæreticos, sanctæ Dei tradidêre Ecclesiæ, post definitam atq; constitutã virginitatẽ sceleratũ esse nuptias contrahere. *Vide Epipha. lib. 2. Tom. 1.*

Verùm pluribus commemorandis libens supersedeo, quòd quibus locupletia isthæc clariss. Patrum testimonia non faciãt satis, nulla prorsus, etsi sexcenta, sufficiant ad ingenii peruicaciam excutiendam.

Cùm Apostolica igitur Ecclesia virginitatem atq; castitatẽ ex more Christo suo sponso dedicare, ac veluti munus longè gratissimum, cuius odoris suauitate mirificè capiatur, consecrare soleat, satis liquere existimo ex illius Apostolicæ ætatis cũ iudicio, tũ facto, virginitatẽ Deo Opt. Max. esse matrimonio gratiorẽ, cùm ea sit à virgine Maria, aliisq; ad Apostolorũ exempla voto firmata. Iam si gratior, haud dubium & melior. Quod hodie quidam cum illo Iouiniano pridem hac de causa damnatissimo inficias ire non verentur: sed quàm cõiugati isti illum cœlibem quidem vita, sed verbis coniugatum, impietate sacrilega exuperẽt, mox liquescet pleniùs, vbi anteà virginitatẽ Deo gratiorem demonstrauerimus, atq; matrimonium. D. Paulus hanc cõtrouersiam apertiori dirimit sentẽtia, quàm vt cauillos admittat vllos. Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit: & qui non iungit, meliùs facit, 1. Cor. 7. Si meliùs facit, qui non iungit matrimonio virginẽ, " perspicuum est, melius esse matrimonio non vti, quàm vti. Quod ex " eo quoque Solis luce fiat manifestiùs, quòd Paulus eo loco ad virginitatem ceu bonũ simpliciter hortetur, matrimonium verò disertis verbis se indulgere profiteatur. Quod autem indulgetur, minùs est bonũ eo, quod absolutè consulitur, ceu melius. *Virginitatẽ Deo esse matrimonio gratiorem, ideo & meliorẽ maioris q; meriti.*

Porrò hæc doctrina prisco illo seculo adeò fuit indubitata, vt Iouinianũ, qui paris meriti prædicabat matrimoniũ cum virginitate, dãnarint hæreseos, q̃ contra doctrinã Apostolicã, inq̃t D. Siritius, vnà cũ Synodo, epist. ad Ambro. & Mediolanen. Ecclesiã, huiusmodi errorem *Vid. Amb. episto. 80. lib. 10.*

 in popu

in populum Dei spargeret: Nos sanè nuptias, inquit, non aspernanter » accipimus, quibus velamine intersumus: sed virginum nuptias Deo » deuotas maiore honorificentia veneramur. Facto ergo Presbytero cō- » stitit doctrinæ nostræ, id est, Christianæ legi esse contraria. Vnde Apostoli sequuti præceptum, quia aliter, quàm quod accepimus, annunciabant, omnium nostrûm vnà suscitata fuit sententia, vt Iouinianus, Auxentius, &c. qui autores nouę heresis & blasphemiæ inuenti sunt, diuina sententia, & nostro iudicio perpetuò damnati, extra Ecclesiam remanerent.

Euāgelici Iouinianū suum auū impietate vincūt.

Quo igitur nomine censendi sunt, qui hodie nō æquiparant modò virginitatē matrimonio in meriti apud Deum paritate, sed Iouinianum etiam bis impietate superant? cùm vtrunq; alicuius negāt meriti, & virginitatem asserunt matrimonio nec excellentiorem, nec sanctiorem. Sic enim Confessiō Virtenberg. habet: Manifestū etiam est, inquit cap. de votis monast. quòd etsi cœlibum status sit in publicis periculis tranquillior, & ad peragenda publica ministeria Ecclesiæ his, qui non vtuntur, aptior & accommodatior: tamen non est sentiendum, quòd hoc genus vitæ per se sit coram tribunali Dei excellentius & sanctius, quàm coniugium. Multa peccat istud Confessionis capitulum. In periculis publicis vult cœlibum statum esse tranquilliorem. Quasi verò D. Paulus non plurima vitæ priuatę doceat commoda, quòd cœlebs non curat, quæ mundi sunt, quomodo coniugi placeat, quodque facultatem præbeat Dominum aut indistractiùs obsecrandi, aut indiuulse, vt vera est lectio, obseruandi. Quid hæc cœlibatus commoda ad pericula publica tranquillanda, nisi quatenùs ex illo, quem cœlibatus priuatis prębet, vsu in omniem posteà vitam ceu fonte purissimo plurimùm fluat tranquillitatis, si publica irrueret calamitas?

Sic & illud emblema vulpinas tegit fraudes, His qui nō vtuntur: Primùm, án quis sit ministrorum Ecclesiæ, qui ignitos illos blandæ in speciem libidinis aculeos non experiatur? Vnum proferat, vicerit me iudice. Nullum enim equidem existimo laqueum, quo miseris nobis mortalibus Diabolus insidiatur, ad illiciendum blādiùs, ad fallendum suauiùs, ad pertrahendum efficaciùs, quàm isthoc maleblando voluptatis perniciosæ oblectamento.

Quare quum vniuersi Ecclesiæ ministri hoc potissimùm orbis climate, vbi tam largiter vini haud sanè mali, nec vt alibi, cari, vsu perfundantur, ac assiduè non madescunt modò, sed propè macerantur, illos blandos corpori Veneris titillos patiantur, ac proinde vrantur ad Confessionis sententiam, improbè ad fucum imperitis faciendum illa exceptio, His qui non vrantur, inserta est: quasi quibusdam Ecclesiæ ministris cœlibatus sit aptior & accommodatior, & non vniuerso Clericorum generi. Cùm enim ipsum vitæ cœlibis genus illa adferat commoda, vt Deo studeant placere, non vxori, non mundo, nō ventri: rursus quum

quum facultatem praebeat fine impedimento Deum obseruandi, & indiuulsiùs obsecrandi, indubiè aptior est, quàm coniugalis vita, quæ nos ad vxoris blanditias, ad mundi curam auellit, animum mille implicat curis, tū rei familiaris, tum rerū aliarum, quas nuptiæ dare solēt. Proinde liquet esse vanissimum, quod attexuit, non esse sentiendum, hoc vitæ genus non esse per se coram tribunali Dei excellentius & sanctius, quàm cōiugium. Ipsum enim cœlibis vitæ genus per se illa, quæ diximus, coniugii incommoda, per se à Dei studio & cultu assiduo atq; obseruantia non impedit modò, sed auellit etiam sui pondere atq; onere, adeò vt animum non humi tantùm deprimat, sed etiam affigat, cælestiumq; rerum adferat si non nauseam, at fastidium tamē, atq; certissimam ad tempus quoddam obliuionē. Nota est illa Aristotelis sententia, humanæ mētis rationem ita illis blandæ corporibus voluptatis quasi vndis adobrui, atq; semel absorberi, vt sui, dum illud peragitur, non sit compos. Plura hanc in rem qui desideret, aureum illud fragmētum libelli verè aurei Theophrasti videat, quod apud D. Hieronymū lib. I. contra Iouinianum, nuptiarum contra cœlibatus delicias patronum: vbi inter cætera, quibus Philosopho non esse demonstrat ducendam vxorem, attexuit suæ sententiæ causas: impediri enim studia Philosophiæ, nec posse quenquam pariter libris & vxori inseruire. Nulla esse quæ matronarum vsibus necessaria sit, pretiosæ vestes, aurum, gemmæ, sumptus, ancillæ, supellex varia, lecticæ, esseda deaurata. Deinde per noctes totas garrulæ conquestiones: Illa procedit ornatior in publicum, hæc honoratur ab omnibus: ego in cōuentu fœminarum misella despicior. Cur aspiciebas vicinam? quid cum ancillula loquebaris? quid de foro veniens attulisti? Hæc & id genus alia coniugii incommoda ex aureolo illo Theophrasti de nuptiis libro apud Hieronym. qui volet, legat.

Porrò quod in renouatæ istius Iouinianæ doctrinæ, aut veriùs deprauatæ confirmationem adfert Confessio, nihil efficit istiusmodi. Sicut in Christo non est Iudæus neq; Græcus, non seruus neq; liber: ita in Christo nec est cœlebs neq; maritus. Et sicut in Christo circumcisio nihil, præputiū nihil, sed obseruatio mandatorū Dei, & noua creatura: ita & cœlibatus nihil est, coniugium nihil est, sed in Christo renatum esse & vocationi obedire. Hic sanè manifestissimè videre est, vt ille mēdaciorum pater sua mandacia veritatis verbis, ceu melle prælita, incautis porrigat haurienda. Quod enim Paulus de hominis qualitate aut naturali aut gentili, sed corporali, & plerunq; semper inuolūtaria pronunciat, isti fraudulenter ad animi transponunt affectionem voluntariam. De vitæ namque instituto agitur, quod sibi quisque animi sumit iudicio: nam de illa naturali corporis affectione idē prorsus est censendū, quod de præputio. In Christo enim nihil, siue quis naturā sit eunuchus, siue ad coniugium aptus, neutrum eum à regno Christi impedit:

ſed permagni ſanè intereſſe ſalutis noſtrę ſentiendum eſt, án quis propter regnum cælorum ſe ipſe caſtret, nec ne, quemadmodum Chriſtus docet, & apertiùs exponit Paulus: tum meliùs facere, qui virginē ſuam non tradit nuptui, quàm qui tradit. Quo igitur ore dicas cœlibatum nihil eſſe? cùm Paulus diſertè adeò pronũciet, meliùs eſſe virginem nō elocare matrimonio, quàm elocare? Quòd ſi nihil eſt cœlibatus, nihil quoque virginitas. Quid igitur ſibi illud vult: Hi ſequuntur agnum, quòcunq; ierit, virgines enim ſunt? Rurſus: Hi ſunt, qui cũ mulieribus non ſunt coinquinati? Huc facit, quod Auguſt. ſcribit: Illi qui virginitatem Deo vouent, inquiens Tract. 9. in Euang. Ioh. quanquã ampliorem honoris & ſanctitatis gradum in Eccleſia teneant, non tamen ſine nuptiis ſunt. Verùm hac in diſputatione caue quiſquã exiſtimes, nos illud vniuerſum genus aut cœlibum, aut virginum etiam ſuſcepiſſe laudandum. Vt enim ſtultas cũ illis Euangelicis nouimus virgines: ita ſtultos quoq; virgines, & ſtultiores multò cœlibes. Illis enim virginitatem crediderim equidem fruſtrà eſſe, quotquot eam illis D. Pauli exercitiis dudum ex Corin. epiſtola memoratis nō excolunt. Quanquàm enim Chriſtus virgo virgines amat, ac deamat, non tamen operũ bonorum ceu illius ornamentorũ ſteriles ac vacuas, ſed fœcũdas, ſed piorũ operũ virgine Chriſtiana dignorũ ornamēto ceu mũdo excultas & adornatas.

Matt. 19. 1. Cor. 7.

Apoc. 14.

Quæ nam virginitas Chrio virgini grata

Stultæ virgines, & ſtulti cœlibes.

Sicuti ergo bonum eſt ieiunium, non iam illud Philoſophicum temperantiæ cauſa, aut medicum ſanitatis gratia, ſed Chriſtianum placendi Deo, atq; placandi adeò fine adhibitum, ſed quod piæ irrigant lachrymæ, alioqui aridulum, orationes fouent, alioqui frigidum, piæ deniq; exornãt eleemoſynæ: Ita virginitas Chriſto ſpōſo caſtiſsimo pergrata eſt, quam aſsiduum illud obſeruandi ſtudiũ aſsiduè quaſi deſpondet, & indefeſſa oratio in Chriſti ſponſi aſsiduè irrumpens thalamum connubio iungit ſtabili, iugibuſq; dedicat amplexibus. Sed huius rei contemplationi alius fortè dabitur locus aptior. Cæterùm nequid prętermittam, quod virginitatis cum matrimonii laudibus prætenuibus, ac Iouinianis illis exilioribus comparationē, aut potiùs æquiparationē efficere videatur, nunc ad illos reſpondeamus Cãnones, quos ex Concil. Gang. recitat Confeſsio, maiorīne impudētia neſcio, an imperitia.

Virginitatē pl' laudabat Iouinianus, q̃ Euangelici iſti.

1. Cor. 7.

Si quis ex his, inquit Can. 9. qui virginitatem propter Dominum ſeruant, extollitur aduerſus cōiugatos, anathema ſit. Vide mihi lector, quàm iſti homines Andabatarum more pugnent. Cùm enim hũc Canonis quaſi ictum in nos deſtinarint, ſe ipſi ſauciant miſeri, imò iugulant incautiùs. Quòd enim hinc probatum volunt, virginitatem coniugio non eſſe ſanctiorem, adeò hinc non efficiunt, vt contrarium potiùs aſtruant. Canonis enim verba, Qui virginitatē propter Dominum ſeruant, primum illud Confeſsionis manifeſtæ arguunt falſitatis, Cœlibatum nihil eſſe, ſicuti circumciſionem & prȩputium. Nam Domini cauſa illum rectè ſeruari docent, cùm arrogãtiam & ſanctimoniæ opinionem

Canon ab Euangelicis citatus ipſos iugulat.

nionem hinc natam ostendunt retundendam, non autem ipsam virginitatem propter Dominum nō seruandam: tum nequis existimet, Patres illos Synodo Gangrensi congregatos, cum ista Vuirtembergensi Confessione sensisse, non esse sanctius viuēdi genus in virginitate, quàm in coniugio, animaduertendum est sedulò, Canonem illum aduersus Encratitarum, & Manichæorum deliria fuisse conditum, qui nuptias, ceu immundas, & illicitas aspernabantur. Vnde & coniugatos, ceu pollutos respuebant: quod ex Synodi præfatione liquet. Cùm propter Eustachianos sese conuenisse narrassent, καὶ γὰρ καταμεμφόμενοι αὐτοὺς τὸν γάμον, καὶ ὑποτιθέμενοι, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν γάμῳ ὄντων ἐλπίδα ἔχει, πολλαὶ γυναῖκες ὕπανδροι ἀπατηθεῖσαι· quòd enim coniugium, inquiunt, culpassent, nulliq; coniugatorum apud Deum spem esse docerent, plurimæ coniugatarum deceptæ à suis discessere maritis, &c. Idem quoque peruersum de coniugio iudicium huius Cano. verbum κατεπαίροιτο, haud obscure sanè resipit. Est enim ἐπαίρεσθαι superbè efferri, quasi dicat, Si quis virginitatem colentium Dei caussa aduersus coniugatos superbè sese efferat, anathema sit.

Sed apertiùs alter Canon à Confessione ad virginitatis propter Deum seruatæ repræhensionem recitatus, illorum loquitur à Patribus damnatam superstitionem, sanctimoniæque opinionem, quam ex certi generis habitu stultissimè captabant, Si quis virorum, inquit Canon duodecimus, propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii vtitur, quasi per hoc se habere iustitiam credens, & despicit eos, qui cum reuerentia byrris & aliis communibus & solitis vtuntur, anathema sit: At quídnam iste Canon, viri boni, ad rem præsentem, nisi vt vos Andabatis cæciores orbi ostendatis? Hic enim nulla est virginitatis cum matrimonio, nec virginum cum maritatis comparatio: sed stulta duntaxat cucullatorum cum pileatis, & cappatorum cum non cappatis notata de sanctimonia contentio. Illorum igitur supercilium reprimit Synodus prudentissimè, qui sibi hinc videbantur sanctuli, quòd non byrris, siue pileis, sed amictu pallii, siue potiùs τῷ περιβολαίῳ, quod hic opinor ex antithesi esse capitis tegumentum siue inuolucrum, vterentur. Rectè igitur isti virginitatis siue continentiæ cultores, imò veriùs totum illud Monachorum & Ascetarum genus (sic enim 53. Canon, διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, qui propter putatitium cultum monasticum) à Synodo huius damnantur superstitionis, qui putarent ex illo siue cucullo, siue peribolæo, vti Canon vocat, iustitiam atque sanctimoniam se animò affricare: vnde in tantam sanctimoniæ hypocriticæ turgebant opinionem, vt se iis præferre non dubitarent, qui byrris pileisque de more vterentur. Cùm enim & cucullorum genera, & tam variegatarum capparum ostenta, quæ huius seculi hominibus videntur, nisi de plebeio vsu prisco non sint mutuata, & humilitatis caussa à Monachis, quorum erat (vtinam & nunc esset) pristinam lugere vitam, aliorumque cum suis flere peccata,

Sanctimoniæ ex habitu opinio à Synodo notat, nō ex virginitatis proposito

Ttt assumpta

assumpta nihil sanè per se vtentibus adferre potuêre aut sanctimoniæ aut iustitiæ.

Istorum igitur stultam sanctimoniæ opinionem (quæ vtinam & nostro seculo non floruisset, & alibi more ex gentilitio magis simplicitate, quàm iudicio recepta, & ex hac vel illa persona in totum ordinis genus sparsa non vigeret) cùm Patres Gangrenses meritò superstitionis vanique cultus damnarint, quid hoc quęso ad coniugii laudem pertinet, aut virginitatis vituperationem? cùm isto vitio laborasse magis coniugati, quàm virgines demonstrentur. Plurimas enim maritatas diximus ex synodi præfatione isto Eustachii cuiusdam delirio fuisse deceptas, & disertis verbis addit synodus γυναῖκες παρὰ τὸ σύνηθες ἀντὶ ἀμφιασμάτων γυναικείων ἄνδρεια ἀμφιάσματα ἀναλαμβάνουσαι, Mulieres præter consuetudinem loco vestium muliebrium viriles sumpsisse.

Liquet igitur, hos duos Concil. Gangrensis Canones mox post Nicænum Concil. æditos, nihil Vvirtembergen. suffragari ad Iouiniani dogma innouatum confirmandum, quasi in Christo nihil sit, nihilúe interlit, coniugatus quis Christo Domino seruiat, cogitans quæ mundi sunt, & quomodo vxorculæ morosæ & cupidissimæ seruiat: án virgo potiùs cogitans quæ Dei sunt, & quomodo illi cœlesti Domino eidemque sponso castissimo seruiat? Verùm quò huius rei veritas & nostræ interpretationis in illos Canones magis eluceat probitas, simulque aduersariorum, qui hisce canon ad sua mendatia statuenda adferunt, imò per vim distractos huc pertrahunt, improba demonstretur fallendi, non se, qui verum sensum ignorare non possunt, cùm tanto cum delectu ex hac synodo eos infarsierint fuę farragini, sed imperitos, impietas, sacrilegiumque nepharium ostendatur mundo clariùs, age illa synodi Gangrensis promamus verba, quibus suam apertissimè declarauit de Virginitatum & coniugatorum discrimine sententiam.

canonum enim editorum caussam reddituri, vnde illorum sensus æstimandus est, ita decreuerunt: ταῦτα δὲ γράφομεν οὐκ ἐκκόπτοντες τοὺς ἐν τῇ ἐκ- "
κλησίᾳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὰς γραφὰς ἀσκεῖσθαι βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς "
ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφανίαν κατὰ τῶν ἀφελεστέρον βιούντων, ἐπαιρομένους τε, καὶ παρὰ τὰς "
γραφὰς καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας, & quæ sequuntur. Hæc "
scribimus, inquiunt, non illos exscindentes & abolêtes, qui in Dei Eccle- "
sia secundū scripturas vitam colere volunt monasticam, sed qui piè huius "
exercitationis prætextu in fastum abutuntur aduersus eos, qui simplicius "
viuendi genus amplexantur, quiq; cristas suas erigunt, & præter scriptu- "
ras Canonesque Ecclesiasticos noua inuehere student. Nos igitur & "
Virginitatem humilitati coniunctam θαυμάζομεν admiramur, ac suspi- "
cientes prædicamus. Continentiam quoque cum pudicitia & pietate co- "
pulatam suscipimus. Rerum etiam secularium abrenūciationem atq; ab "
eis secessionem, si cum humilitate coniuncta fuerit, similiter suscipimus: "
nuptia- "

Virginitas matrimonialis dabilior, & monachatus vita seculari.

nuptiarum denique castum congressum honore afficimus,& quæ sequuntur.Possét ne his sanctissimis sanctiss.Patrum verbis cócipi quid, nedú dici aut statui sanctius, quibus tam distinctè suus cuiq; vitæ Christianæ generi distribuitur honos, dignitas laudatur, ac gradus certus collocatur?Hæc verba si huius Confessionis Vvirtembergensis consarcinatoribus vnà cum Canone illis recitare fuisset collibitú,quàm omnis fuisset semel consopita discordia, quam non hâc tantùm de re nobis concitant, sed illa etiam acerbior, quam maxima cum animarum iactura videmus post Iouinianum recrudescere, de Sanctimonialium ac Monachorum istorum connubiis: vt & hoc nomine cum illis modò prætexere culpam liceat. Quid igitur causæ, quur hæc Patrum verba dissimularint? sanè haud alia, quàm quòd hæc genuinam iuxtà ac manifestam Canonum illorum tanto cum iudicio hac ex Synodo exquisitos,studioseque collectos, videbant loqui adeò apertè, adeò dilucidè, vt qui hæc cum illis contulerit, nihil supersit scrupuli,cur ambigat,quorsùm nam spectarint Patres, nullaque suspicio oboriri queat, quæ animum ad virginitatis cum coniugio comparationem inuitare valeat, nedum eò adigere, quod aduersarii hinc efficere conabantur. Virginitas itaq; cùm facultatem præbeat, Dominum sine impedimento siue ἀπερισπάστως, indiuulse cùm obsecrandi,tum obseruãdi,eaque curare faciat,quæ Domini sunt,quomodo ei placeat: contrà verò coniugium non ista modò impediat variè,sed præpediat etiam, cælestiumq; meditationẽ si non eripiat, at suspendat tamen,Deo est gratior,ideoq; & coniugio excellentior.

Cur aduersarij dissimularint superiora Synodi verba.

Sed obstrepit Confessio:Augustinus non audet virginitatem Baptistæ præferre cóiugio Abrahæ.O rhetores argutos. Causam ad hypothesim transferunt, qua se cadere in thesi vident: aliud sanè est de virginitate,eiusque præ matrimonio excellentia differere: aliud de huius aut illius virginitate:aliud de Iohannis Baptistæ virginitate commentari in se considerata: aliud de eadem cum Abrahæ matrimonio collata:multa enim inter se collata magnis distant interuallis,si per se vtraq; concipiatur,quæ aliorum adiectione eandem non habent aut dignitatis excellentiam, aut gloriæ præstantiam.Istud exemplis variis demonstretur liquidiùs,sed ne de lectorum iudicio tardiore incurramus suspicionem,ad ea,quæ supersunt,festinat oratio.

Cùm virginitatis igitur votum non sit ad Traditiones hominum, sed ad Spiritus sancti consilia, donaq; referendum,nedum impietatis damnandum, rectè ab Apostolorú iam inde temporibus in hanc vsq; nostram ætatẽ obseruatum, ac per manus traditum obtinet Catholica Christi Ecclesia.Proinde quò redeat oratio ex diuerticulo,in quod nos huius ætatis homines in Iouinia. ceu in Ephorbú Pythagoras, renati, ni quid illo Iouiniano sapiant magis impium,abduxerant, nunc apertiùs docendum est,rectè etiam virgines Deo Opt.Max. consecrari, solemniq;

Virgines Chrio spōso per votum consecrari.

lemniq́ue benedictione ritè Christo Iesu sponso illi sanguinum, aut si mauis, roseo dedicari. D. Ambrosius præclarum Latinę Ecclesię lumē, Apostolicæq́ue antiquitatis eximiè callens, illum D. Pauli ad Corinth. locum, Melius est nubere quàm vri, quo tunc, sicuti & hodie, quidam suis vitiis honestum quærebant prętextum, interpretans virgini lapsę: Hoc Apostoli dictum, inquit, ad non pollicitam pertinet, ad nondum velatam. Cæterùm, quæ se spopondit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortali iuncta est viro. Si hoc Apostolus igitur de non velatis dixit, & non pollicitis, sanè illo Pauli seculo velatas fuisse Christi virgines, atque sponsas ei pollicitas atq; dedicatas oportet. Quo autem ritu velari soleāt, haud ita magni refert, modò Apostolorum ætate constet velatas fuisse. Cui suffragari etiam potest, quod vniuersa per orbem de D. Matthæo legit Ecclesia, eum Iphigeniam Aethiopum Regis filiam virginitate voto Deo Optimo deuota, illo sanctimonialium velo sacro obnupsisse atque velasse.

Vid. Amb. ad virg. lapsam ca. 5.

Virgines Apostolorū ętate velatas & voto dedicatas Chio.

Vide Abdiam.

Quod autem de virginum voto diximus, idem de Monachorum quoque proposito est accipiendum: quòd videlicet se ipsi voto astrinxerint castitatis, ac tum benedictione Sacerdotali fuerint Christo Domino in perpetuum consecrati ministerium. Huius rei testis locupletissimus nobis fuerit D. Dionysius Areopagita, qui ca. 6. Eccles. Hierar. in hunc modum nobis priscam illam Therapentarum, siue Monachorum depingit consecrationem. Presbyter legitimas illas futuro Monacho astāti orationes imprecabatur, quibus expletis eum rogabat, num abrenunciet omnibus diuisibilibus atque secularibus tam vitæ quàm cogitationum generibus? tum exposita illi vitę multò in posterum sanctioris futuræ, quàm adhuc formula, atq; vbi ταῦτα πάντα τοῦ τελουμένου προσχῶς ὁμολογήσαντος τῷ σταυροειδεῖ τύπῳ σφραγισάμενος αὐτὸν ὁ ἱερεὺς ἀποκείρει: Hæc omnia ille in Monachum consecrandus attento animo & animaduertenter vbi promiserit, eum crucis forma consignatum Presbyter tondet, Deum Opt. Max. sacrosancta Trinitate vnum inuocans, vestesq́ue commutans, ad sacræ Eucharistiæ adducit communionem. Cæterùm an ad Apostolorum ætatem monachismus tribus insignitus votis referri posit, nec ne, ad Originum libros putamus referendum, vbi de illo Philonis de cultoribus loco differetur aptiùs, num ad Monachos pertineat Christianos, án ad Essæos potiùs Iudæos.

Monachi olim per crucis signū consecrabantur

Tonsura monastica.

Quòd si vnius Dionysii autoritate quis minùs fortè, quàm par sit, moueatur, audiat, qúæ nam per omnem Syriam, vnde nostra prodiit religio, & Aegyptum, olim obtinuerit cōsuetudo. Moris est, ait Diuus Hier. epist. ad Sabinianū illum Diaco. Ro. in Aegypti & Syrię monasteriis, vt tam virgo q̄ vidua, quæ se Deo vouerint, & seculo renunciantes, omnes delicias seculi cōculcarint, crinem monasteriorū matribus offerant desecandā, capite posteà ligato & velato. Quod autē velū istud siue flammeolū, non nisi à Sacerdote accipere soleāt, ibidē indicat, Post

Virgines & viduę post votū tondūtur Hieron. ętate.

Apostoli

Apostoli Petri Basilicã, in qua Christi flãmeo cõsecrata. Quæ Hier. verba, & alia sexcẽta, si Eras. Roterod. nostras expendisset accuratiùs, haud quaquã nobis illum pseudomonachũ falsis illis deformasset notis. Mirari equidẽ haud infrequenter subit, quo pacto diligens adeò, scilicet D. Hiero. castigator in Hieronymi vita Monachũ ausus fuerit aggredi depingere, quem ipse Hiero. tot locis reprehendit, atq; refutat. Non legisse illum hęc loca quis credat, cùm se talem profiteatur Aristarchum?

Erasmus pseudomonachũ depinxit in Hier. vita.

Verùm quia pręsentis non est consilii, de vniuersis priscorum monachorum institutis agere, quod operi de Originibus reponetur, nõ est, quòd illas Pseudomonachi Erasmiani notas hîc refellamus, aut quàm multa hîc peccet, audax demõstremus: sicuti nec Polydori Virg. notas, quibus suum insigniuit imperitiss. Pseudomonachum (cuius hominis scripto, quod de rerum inuentoribus finxit, nescio, an quid extet nostra ætate in lucem editum, pluribus quod scatet nugis, aut futilibus perfluat coniecturis, vti aliquando libris sacrarum Originum Deo adiuuãte orbi demonstrabimus Christiano) satis fuerit illam vanitatis redarguisse, quæ habet, votorum nulla vincula, nisi quæ sunt cuiusque purè Christiani. Si votorum nulla vincula, quid est, quòd loco iam cõmemorato per omnem Syriam & Aegyptum item, virgines se Deo deuouebãt, án alia fuerit Monachorum, alia virginum ratio? Sed ne quid hæreas, eundem Hieronymum audias in Hieremiæ Threnos huius rei testem: Iugum portant boni Heremitæ & Monachi, ait in cap. 3. v. qui voto monasticæ disciplinæ obligati sunt. Huc facit, quod dudum diximus de paupertatis voto ab Apostolis, teste Augustino, vsurpato, virginitatisque eorundem ætate. Verùm his & aliis de Monachorum cùm institutis, tum generibus alium in locum repositis, nos, quod præsens efflagitat negotium, persequamur.

Monachos olim vouisse castitatem.

Erasmi & Polydori errores fœdissimi.

Heremitæ & Monachi voto obligati ætate Hieronymi.

Posteaq̃ igitur Monachi suũ & castitatis & paupertatis Deo Opt. Max. obtulissent votũ, solemni benedictionis formula dedicabantur, atque consecrabantur. Quàm autem isthæc benedictio crucis in modum effigiata, teste Dionysio Areopagita, fuerit minimè inanis & superuacanea, sed efficax atque nonnullius gratiæ conciliatrix, satis vel ex eo liqueat, quòd tanto pridem studio pii Christiani Episcoporum ambibant, atque eblandiebãtur benedictionem: quod quàm piè, quàm eximio cũ pietatis fructu fecerint, vnus D. Aug. nobis testetur, qui se, vbi ex Italia atq; Insubria à D. Ambr. baptizatus, atq; moribus verè Christianis in Africam rediisset imbutus, ab Episcopo narrat non discedere voluisse, nisi Episcopali impetrata benedictione.

De Ciuit. Dei.

Hic si Augu. adhuc adolescentis facto, qui vulgi magis exemplo, quàm suo fuerit inductus iudicio, quis moueatur minùs, illam Aphricanorũ, in Synodo congregatorum querimoniã audiat de hac Episcopali benedictione in vulgus olim sparsa apud Innocentiũ Ro. grauiter contra Pelagianos conquerentium: Si ergo voluerimus benedicendo,

Bñdictio Ecclesiastica diuini est auxilij gratiæque impcatio.

 inquiunt

inquiunt epistola apud Augustin.90. super populum dicere, Da illis Domine virtutem corroborari per Spiritum tuum, istorum nobis disputatio contradicit,& quæ seq.

Certè si olim Reges illi prophani,& secundum ordinem Melchisedech à Christo non vncti, nec à Christo Iesu Sacerdotes consecrati, non modò citra omnem impietatem, sed magno etiam cum pietatis atq; religionis fructu populo Iudaico benedicebant, vti de Dauide legimus atque Salomone, quis ab omni religione tam sit infeliciter submotus, vt nunc Sacerdotalem eius, quæ illud tremendum agni immaculati contractat sacrificium, manus benedictionẽ nõ spernat modò, sed conuitiis etiam lacessere audeat?

Altarium consecratio.

Pari modo si quis priscarum rerum memor sibi in mentem reuocet, quid nam ille noster Patriarcha Iacob in extruendo ac dedicando altari fecerit, videbit à pietatis veræ ratione, nec à diuino cultu abhorrere, quòd Christiani Deo Opt. Max. altaria & templa orationis ac religionis omnis officinas dedicamus, consecramusq;. Si enim ille citra idololatriam omnem altare erexit, idque oleo delibutum, quid ni ad Christi nominis inuocationẽ & altaria & templa illum in ritum consecrata Deo liceat dedicare? Gene. 28.

Quòd porrò altarium consecratio ætatis sit Apostolicæ, vnus D. Martialis ex 70. discipulis non postremus, nobis locupletissimo sit testimonio. Is epistola ad Burdegalenses testatur, inter omnes Ethnicorum idololatrarum aras suo iussu euersas, solam eam fuisse ad cõsecrationem suo iussu reseruatam, quæ apud ipsos ignoti Dei titulo fuerat pridem inscripta: eamque in nomine Dñi Dei Israël, & ipsius testis, siue Martyris Stephani, nõ in hominis, sed Dei cultũ fuisse consecratã. Vid. ep. ad Burdegal. ca. 3.

CA. XCIX Ecclesiarũ dedicatio atq; consecratio.

IAm Ecclesiarum dedicationem equidem Syluestro crediderim antiquiorem, cui quidam hunc ritum acceptum ferendum putarunt. Sed in antiquitatis Ecclesiasticæ historia versatis ignotum esse nequit, plurima Pontificibus quibusdã Romanis posterioribus tanquàm autoribus tribui ab imperitis, quorũ fuêre non tam autores, quàm instauratores, aut renouatores, sicuti de ieiunio Quadragesimæ, Sabbathi, & quaternorum item temporum, aliisq;, ex superioribus liquere potest.

Certè de consecrandis Ecclesiis vetustissimum extat fragmẽtum ex decretorum D. illius Hygini Martyris Ro. Põtificis naufragio, quod nobis Panormia Iuonis Carnotẽsis saluum conseruauit, vnde in suam rapsodiam non pari, qua illius Panormia, dexteritate aut arte recepit Gratianus: Si motum fuerit altare, ait D. Hyginus ca. 4. denuò cõsecretur Ecclesia: quod decretum vt eiusdem Hygini cætera sub anno Domini 140. fuit Ecclesiis præscriptum.

Verùm quò magis eluceat, hanc Sacerdotalem benedictionem rebus vel inanimatis non frustrà aut inefficaciter adhiberi solitam, agè ad alterum Ecclesiasticorum rituum transeamus genus: quod nõ tam

ad Dei Opt. Max. spectat cultum, quàm ad populi Christiani vsum, qualem diximus panis, olei, & similium id genus rerum consecrationem.

Panis benedictionem aduersus omnes impiorum sannas vnus D. Hieronymus nobis satis superque tueatur, qui incredibilem eius vim, vt vt non credant impii, paucis verbis suo in Hilarione depinxit: Mirentur " alii signa quæ fecit, mirentur incredibilem, inquit, abstinētiam, scientiā, " humilitatē: Ego nihil ita stupeo, quàm gloriam illam, & honorem cal- " care potuisse. Concurrebant Episcopi, Presbyteri, Clericorum & Mo- " nachorum greges, matronæ quæq; Christianorum, grandis tentatio, & " hinc inde ex vrbibus & agris vulgus ignobile, sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem & oleum acciperent. Quis autem huius rei fuerit vsus, paulò pòst aperit Hieronymus. Ecce autem sitiens, inquit, " & arenosa regio, postquàm irrorata est pluuiis: tantam serpentum & ve- " nenatorum animalium ex improuiso ebulliuit multitudinem, vt per- " cussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem concurrissent, statim interirent. Benedicto itaque oleo vniuersi agricolæ atque pastores tangentes vulnera, certam salutem resumebant. Adhæc quàm diuina prorsus fuerit diui- " nitùs indita per consecrationem Christianæ orationis oleo per D. Hila- " rionem benedicto, illud loquitur, quod sub finē attexuit Hieronymus: " Sed & Constantia quædam sancta fœmina, cuius generum & filiam de " morte liberauerat vnctiōe olei, quos omnes adiurauit, vt ne puncto qui- " dem horæ post mortem reseruaretur, sed statim in eodem hortulo terra operirenr, sicut vestitus erat, tunica cilicina, & cuculla, & sago rustico.

Panis benedicti vis inaudita ex D. Hierony.

Oleo sacro sanantur serpentū morsus.

Oleum sacrum à morte liberat.

Plura eiusdem farinæ libens equidem in præsentiarum silentio prætermitto, quæ ex Theodoreti Vitis & aliunde huc repeti queant, si in re solis luce manifestiore liberet esse copioso. Quòd si tanta vis fuit panis, oleique consecrati, vt non morbos modò, atque venenatorum morsus, teste Hieronymo, certa curarit salute, sed de morte adeò liberarit, quid obsecro æstimandum erit ei, qui hic fidei analogiam religiosè intueri dignabitur, de illis rebus, quæ peculiariter inuocato Dei Max. nomine aduersus Diaboli infestationes & vexationes consecrantur?

" Talis est sal ille prisco ex more catechumenis impartiri solitus, quēad- " modū ex Cōc. 3. Africano patet, vbi Can. 5. statuitur, Placuit vt per solēnissimos Paschales dies Sacramētū Catechumenis nō detur, nisi solitū sal.

Porrò sal iste cōsecratus quàm sapiat antiquitatem, ex superioribus est coniicere, vbi eum baptizandis ex vetustissima ostendimus traditione prægustandum dari solemni ex more consuetum.

Ad hæc seculo Higini Pōtificis anno Domini 140. solet ad altarium quoq; consecrationē solemniter adhiberi, quēadmodū olfacere quis potest ex odoratissimis decretorum eius fragmentis, quæ à naufragio nobis ille salutaris portus Iuonis Carnotensis panormia, vnde Gratianus sua pleraq; oīa si nō suppilauit, certè minori dexteritate retexuit. Si motū fuerit altare, denuò cōsecretur Ecclesia. Si parietes mutātur, & nō altare, salibus tantùm exorcizetur.

Sed

Aqua sacra originem sapit Apostolicam.

Vide sup. lib.4.c.14

Sed nunc ad aquam illam sacram accedamus ab impiorum illusionibus ac sacrilegiis vindicandam. Cùm sacri fontis aquam demonstrauerimus suo superiùs loco ex Apostolorum ritu consecrandam, quemadmodú D. Basilius Magnus nobis attestatur cap. 27. de Spiritu sancto, illorum profectò insaniam non tam admirari subit, quàm toto lachrymarum fonte deplorare, quòd eo vesaniæ sint prolapsi, vt nos hac de re idololatriæ audeant incusare. Verùm hæc lamentatio secretum aptiùs postulet suspiriorum atque piorum pro eis votorum locum.

Non est aqua prophana super qua Dei nomé inuocatur

Cùm igitur idem Dei Opt. Max. nomen in aquæ huius consecrationem inuocetur, quíd ni sacra est appellanda? án fides hîc sit plus quàm illic effæta? án illic Dei nomen inuocatum magis, quàm hîc sit efficax? Sane quod D. Augustinus de Baptismi aqua citra vsum Sacramenti pronuntiat, equidem de sacra hac nostra lustrali affirmarim: Non est aqua „
prophana, inquit lib. 3. de Baptis. cap. 10. & adultera, super quam nomen „
Dei inuocatur, etiamsi à prophanis, & adulteris inuocetur, quia nec ipsa „
creatura adultera est, nec ipsum nomen adulterum est.

Consecrata aqua anno Dñi 110. & diu anté.

Porrò quàm sit longe vetustissima Ecclesiarum consuetudo aquam sale conspersam populo benedicere, quamq; ad fidei nostræ analogiam aptum, atque religioni illi puriori consentaneum, nobis illa Synodus Romæ sub Alexandro primo anno circiter 110. quam à D. Petro quintum testatur Concil. Florent. congregata locupletissimum perhibebit testimonium: Huncenim in modum ad Orthodoxos omnes scribit illa Synodus, cui variis de locis collectæ, & in vrbe Roma, inquit, cùm omnibus capitis huius membris congregatæ D. Alexander præsidebat.

Aquam sale conspersam populis benedicimus (inquiunt, non Ale-
xander solus, sed omnes Domini Sacerdotes, qui nobiscum, ait Synodi- „
ca, in hanc sacram conuenerunt vrbem) vt ea cũcti aspersi sanctificentur „
ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse manda- „
mus. Sed huius ritus rationem accipe, quam ita subtexunt: Nam si cinis „
vitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat atque mundabat: multò „
magis aqua sale aspersa, diuinisq; precibus sacrata, populũ sanctificat atq; „
mũdat. Audi lectorChristiane, diuinisq; pcibus, ait, sacrata. Viden' ad illud Paulinæ doctrinæ capitulũ Patres sanctissimos illos ætatis Apostolicæ alludere, sãctificatur eñ oĩs creatura Dei bona per verbũ Dei & orationẽ?

Sed pergunt aliud ex diuina scriptura adferre in rei huius confirma- „
tionem: Etsi sale, inquiunt, asperso per Helisæum Prophetam sterilitas a- 1. Timo. 4.
quæ sanata est: quãtò magis diuinis precibus sacratus sterilitatem rerum „
aufert humanarum? & coinquinatos sanctificat atque mundat, & expur- „
gat, & cætera bona multiplicat & insidias Diaboli auertit? & à phantasmatis, versutiis homines defendit? Quibus in verbis quintuplicem diuinæ consecrationis vim videre licet, eandem propè, quam ex Diuo Hieronymo nuper panis à Diuo Hilarione consecrati demonstrauimus.

Effecta aquæ sacræ

Hos effectus fidei & orationis ex fide profectæ efficaciam si populus

Christianus

Christianus haberet probè cognitos, multò maiori & diligentia & fiducia, adeoque fructu copiosiore vterentur: vnde equidem vehementer expedire crediderim, ista Synodi Romanæ antè 1440. annos celebratæ verba omnibus in templis columnæ aut valuis asscribēda, æneisque insculpta laminis lingua populari appingēda. Verùm postremam audiamus illorum Apostolicorum Patrum rationem, qua huius aquæ vt sacræ, ita multo saluberrimæ vsum & efficaciam nobis obmunitam reddiderint & corroboratam. Nam si tactu fimbriæ vestimenti Saluatoris saluatos infirmos esse nō dubitamus, quantò magis virtute sacrorum eius verborum diuinitùs sacrantur elementa, quibus sanitatē corporis & animæ humana percipit fragilitas? Quib⁹ ex Synodi antiquissimæ verbis in procinctu est; vniuersas aduersariorū delere calumnias, vt frigidas, ita friuolas etiam, quibus rem antiquissimam adeò non Iudaicè, sed Turcicè audent exagitare: quod nos ne prudentes piosq; lectores tarditatis suggillare videantur, in præsens libenter silentio præterimus.

CAP. C. Farrago variarum Traditionū, vbi & earū discriminatio, quo quæq; autoritatis loco habenda.

CAeterùm quò tandē hoc alterum verbi Dei genus, quod τὸ ἄγραφον diximus, latè admodùm diffusum concludamus, haud abs re futurum crediderim, si restrictè iuxtà ac luculenter de vniuerso Ecclesiasticarum Traditionum corpore agamus, ostendentes cuius vnaquæque sit autoritatis, & quo etiam loco piis omnibus habenda.

Traditionum igitur Ecclesiasticarum quædam fidem cōcernunt, quædam vitam informant Christianam: de illo genere non est quòd hic differamus fusiùs, quod omni isto opere sumus persequuti, ac eius membra suo quæq; loco, pro eo vt instituti postulabat ratio, explanare pro virili studuimus: qualia sunt, Omnes nos peccato illo originali nasci coinquinatos, nec nisi Baptismo expiari: Eucharistiam merum habere Christi Iesu corpus, nō merum esse Symbolum: nec cum corpore item esse panem, & id genus alia, quæ ex operis indice atq; capitum catalogo est colligere: de hoc genere ita statuendum est, vniuersa ea esse vna illa fide Catholica credenda, & indubitanter, eademque fidei certitudine persuasissima obtinenda, qua alia vniuersa & oīa, quæ mater Ecclesia Catholica proponit credenda. Cùm enim fidei Symbolo profiteamur, Credo Ecclesiam Catholicā, ea semel omnia & vniuersa nos credere profitemur, quæ illa docet credenda, vndecunq; tandē ea hauserit, siue ex Scriptura, siue Spiritus sancti magisterio, siue Apostolorū doctrina: cùm in his omnibus promissum sibi à Christo sponso magistrum sequatur Spiritum sanctum.

Historicū genus Traditionum

Huic Traditionum generi affine illud est, quod circa Euangelii versatur historias, vnde & historicum rectè dixeris. Cuiusmodi plura circumferuntur de Christi infantia, & apud Epiphanium extant fragmenta quędam, sicuti & apud D. Iustinum. Quę vt crediderim à vero non aliena, ita sunt alia prorsus fabulosa, & nō nisi ex Apocryphorum

Quod fidem informat, referendas diximus, in trifarium rediget ordinem. Primum, quod indubitatam meretur fidem, qualem & Scripturę: vti Iohannem Apostolum scripsisse & Apocalypsim, & Euangelium Paulum scripsisse ad Hebręos, & ad Romanos. Siquidem hîc locum habet, quod verissimum suprà demonstrauimus, illud Origenicum: Hæreticus nobis habēdus est omnis ille, qui Christo se credere profitetur, „ & aliud de veritate fidei Christianæ credit, quàm habet definitio Tra- „ ditionis Ecclesiasticæ. Secundum, quod nullius est fidei, vti de Zacha- „ ria illo, de Anastasia obstetrice, de ridiculis illis Christi pueri miraculis, ne ludis dicam fabulosis.

Traditionū oīm tri partita diuisio.

Tertium verò, quod inter hæc sit medioprimum, quod reprobari quidem non potest, ceu falsum: tamen illam non meretur fidem, quâ Scripturæ autoritas nobis est commendata: qualia sunt, Christum baptizatum die Epiphanię, mortuum anno 34. & id genus similia. Quanquàm huius generis traditiones in varias item possint deriuari species, si cui accuratiùs eas allubescat expendere. Quasdam enim inter has mihi videre videor tantæ fidei, vt etsi nondum sint fidei definitæ ac declaratæ, posse tamen eas Ecclesiæ definitione in fidei articulos redigi: qualia sunt, meo quidem iudicio, citra vllius, nedum orthodoxius sententiam præiudicium, Petrum fuisse Romæ, Antichristum nondum venisse, Antichristum non venturum illo tempore, quem intra annum somniāt aut 1589. aut 1643. aut alium quempiā certò definitum, quem hodie temerarii aliquot deliriis aliquot plùs quàm anilibus freti, audēt nobis non tā diuinaculi, q̄ audaculi prædicere ridiculis suis poëmatiis finem mundi illo aut altero anno comminātes. Sed eos laudo diuinaculos, qui certum mundi interitum adeò diu pòst prænunciant futurum, quum certò se ipsi sciant non superfuturos, ne mendacii arguantur à superstitibus.

Quędā nō definita posset Ecclesia desinire.

Mameta. Bruschius

Sed nunc ad alterum Ecclesiasticarum Traditionum transeamus genus, quod vitam diximus informare Christianam. Id autem omne bipartitò mihi videtur diuisum. Aut enim ad sacras attinet ferias, aut certam viuendi habet rationem. Quod ad sacras ferias obseruandas dicimus attinere, id variè admodùm patet: nam est festorum, est ieiuniorum, & vigiliarum diuersitas. Aliud enim diarium suis festis colendis sequuntur Græci, quod apud Cyrum Prodromū, & alibi singulis mensibus distinctum extat: aliud Syri, aliud Latini, quanquàm & hi nō per omnia concorditer omnes sacras coluēre ferias nō modò Sanctorum, quos aut patronos peculiares, aut tutelares cuiusque regionis dicimus Martyres: sed Apostolorum etiam. Nam inter illas Ecclesię Anglicanę ruinas, quas huius tempestatis procella paucis antè annis in Belgicum eiecerat tam sacrarum imaginum, quàm librorum, videre datum est apud doctissimum, virum linguæ tam Græcæ quàm Latinæ decus singulare, atq; Louanii, imò Hollandiæ nostræ ornamentum, D. Petrum

Alterū traditionum genus, q̄ vitam informat Christianam.

 Nannium

Nannium, fragmentum libri Ecclesiastici, quod vetustum admodùm continebat anni Ecclesiastici Diarium, vbi Kalend. Maias occupabat quidem Philippus solus: Diuus verò Iacobus decimum Kalẽdas Iulias, aliaq; insignia aliquot dierum festorum haud ignobilium varietatem.

Ieiuniorum atq; vigiliarum discrimen non modò per Orientem, sed Occidentem etiam nostrum non solùm assidua veterum Synodorum suppeditat lectio: sed per Belgicum, aut Insubrium peregrinatio quoq; arguat: vti Sabbathis per virginei puerperii dies, quibus Cameracensis Diocœsis vtũtur carnibus, haud secùs toto anno diebus Dñicis.

Verùm hæc atq; istiusmodi varietas festorũ atq; ieiuniorum fidei vnitatem nihil offendit, sicuti nec Paschæ celebrãdæ illa olim variata per regiones diuersitas nihil eidem fidei officiebat. Quanquàm & nũc vti olim, de Paschate in certum diem constituendo Patribus sæpè grauissima fuit cura, vti de anno Christiano restituendo esset cogitãdum, ne Pascha vel Natalem Domini tam longè à suo anniuersario die ageret populus Christianus. Cui enim ignotũ est, nos iam dies plùs quàm quatuordecim amisisse, nimis altùm stertit. Non desunt rationes anni restituendi per doctissimos viros, D. Petrum Middelburgẽsem Episcopum, & D. Iohannem Sepeluedam, aliosque pridem iudicatæ, sed frustrà, cùm earum nullus sit vsus: at erit aliquando spero, vbi Ecclesiæ curatores sui vel tandẽ officii memores, sarta tecta Ecclesię heu nimiũ, eheu nimiùm diuulsa, ac propè ruinam comminantia præ rimis, quas ducunt, resarcire studebunt, instaurareq; satagent.

Porrò illud Traditionum genus, quod certam viuendi rationem præscribit, non minùs est varium. Aliud enim institutum sequuntur per anni circulum in victus ratione Gręci, aliud Latini. Nam alios dies suis sanctificant ieiuniis illi, aliud hi: vt de victus quoq; ratione hic taceam, ieiuniorum die: de quo vide Epiphaniũ, quòd vino & piscibus abstinebant: de quo discrimine alibi erit differendi locus aptior.

Vide Epiphaniũ in fidei epitome.

Inter Latinos quoque non eadem est ieiuniorum ratio. Aliter enim Episcopatus Traiectensis, aliter Leodiensis, aliter Cameracensis, sua statuta obseruat ieiunia. Nam Apostolorũ festa illi ieiunãt omnia: hi verò nec Bartholomęi, nec Matthęi. Sic aliter Mediolanenses primã Quadragesimæ transigunt hebdomadam, aliter reliqui omnes, quod equidem sciam, Occidentales Ecclesię (nisi fortè Narbonensibus exceptis.) Ad hæc est aliud ieiuniorũ genus, quod omnibus Catholicis par est atque idem, quale est, Quadragesimæ, Quaternorum temporum, pridie Assumptionis, Omnium Sanctorum, & Natalis Domini. Item Rogationum diebus ad prandium vsque.

Vid. Theophilũ Alexandrinũ lib. Pasch.

In tanta igitur Traditionũ huius generis varietate prudentis erit viri, q̃ suæ salutis nõ est temerè prodigus, diligẽter discernere, quæ nã obseruanda liberè, quæ nã verò necessariò ac cũ animi noxa, si violentur, aut à cõsuetudine eorũ, quibus cum viuimus, diuersum faciamus.

Liberæ

Liberæ autē obſeruationis equidem crediderim nūc temporis,per Aduentum ieiunare, feſta quædam Epiſcoporū autoritate pridem ſuo ordine ſubmota obſeruare:rurſus ſextæ feriæ ieiunium, vti ex eodem die ouorum vſus per Belgicum quidē, Rheticum, & tota ferè Germania vtraque:non tamen per Carinthiam. Rurſus per Friſiam butyri,lactis atque caſei vſus per Quadrageſimam:vbi non, ſicuti per cultiores regiones Epiſcopi expectatur permiſſus, ſed ſuper carnium ollas ſedere ſoliti, ægrè ſuo, quo victitant lacte ebutyrato,patiuntur auelli.

Verùm longè eſt ſecùs eſt æſtimandum de ieiuniis aut Quadrageſimæ,aut Quaternorum temporū, quæ ſuo dudum loco ab Apoſtolis tradita Solis luce clariùs demonſtrauimus. Eiuſdem eſt neceſsitatis ieiunium Aſſumptionis D.Virginis,Laurentii, Oīm Sanctorum,ac Natalis Dominici.Similiter Apoſtolorum vigiliis,vbi talis cōſuetudo viget.Vbi verò aut nō fuit olim recepta,aut recepta exoleuit,vti per Diocœſim Cameracen. Bartholomæi & Matthæi,& ſi quæ aliorū.Rurſus Mediolani illis quatuor diebus ante Quadrageſimam, nullum obligat eo in loco verſantē, aut tranſeuntem, etiamſi domi eſſet ieiunandum: Sicuti cōtrà illis non licet ſuo,quod videtur,vti priuilegio domeſtico, aut Diocœſano, ſi alibi verſentur, vbi ea non obtinet conſuetudo. Hic enim planè idem cum D.Ambroſio eſt dicēdum & faciendum, quod ſanctiſsimæ D. Monicæ conſulebat,& Auguſtino Catechumeno eius nomine illum conſulēti reſpōdebat:Ego quādo Mediolani ſum, non » ieiuno,inquit,Sabbatho,quando Romæ ſum, ieiuno Sabbatho, & ad » quamcunq; Eccleſiam veneritis, eius morem ſeruate,ſi pati ſcādalum » non vultis,aut facere.Ex quo D.Auguſtinus hæc attexuit: Hoc reſponſum retuli,ait,ad matrem,eiq; ſuffecit,nec dubitauit eſſe obediendum. Hoc etiam nos ſequuti ſumus.Sed quoniā contingit,maximè in Africa,vt vna Eccleſia, vel vnius regionis Eccleſiæ alios habeat ſabbatho prandentes,alios ieiunantes,mos eorum mihi ſequendus videtur,quibus eorum populorum congregatio regenda commiſſa eſt.

Vid. epiſt. Augu. 86. ſub finem.

Illud & per Belgiū diligēter ob ieiunandū.

« Hic enim locum habet,quod hoc in negotio D.Aug.ſcribit:Si qd « diuinæ Scripturæ præſcribit autoritas,inquit epiſt.118.non eſt dubitan « dum,quin ita facere debeamus, vt legimus. Similiter etiā,ſi per orbem « frequentet Eccleſia.Nam hîc,quin ita faciendū eſt,diſputare, inſolen- « tiſsimæ inſaniæ eſt.Et idem ad Caſulanā epiſt. In his rebus, de quibus « nihil certi ſtatuit Scriptura diuina,mos populi Dei,vel inſtituta Maio- « rum pro lege tenēda ſunt.Et ſicuti præuaricatores diuinarū legum: ita « contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinū coërcendi ſunt. Si quis « autē videtur contentioſus eſſe,nos talem conſuetudinē non habemus, « neq; Eccleſia Dei. Huc facit & illud D.Hiero. dudū commemoratum: « Ego te breuiter, ait ad Lucinium de Sabbathi ieiunio, admonendum « puto,Traditiones Eccleſiaſticas,præſertim quæ fidei non officiunt, ita obſeruandas,vt à Maioribus traditæ ſunt.

Duo rerū gña indubitāter oīb⁹ obſeruanda.

Mores populi Dei & inſtituta maiorum, ꝓ lege tenenda.

Quę aurea D. Hieronymi verba si ea qua probos, minimeq́; degeneres Ecclesiæ Christianæ decet filios, fide atque reuerentia suscipiant Germani, aliiq́; nunc, prò dolor, ab vna illa Christi Ecclesia variis opinionibus dissecti, án non multò maxima controuersiarum istius tempestatis plurimarum pars sit definita? Sanè apud filios valeat necesse est Patrum autoritas, apud discipulos vigeat oportet doctorum fides, atq; pium in illos studium, obsequiumq́;. Quanquàm enim plurima nunc temporis fortè videantur non immeritò minùs idonea, aut congrua: rursus quędam nostris à moribus si non abhorrentia, saltem aliena, aut minùs apta: feramus tamen, atque sustineamus forti & æquo animo oportet, vti ingenuã Christianæ Ecclesiæ sobolem decet, quod sancta illa sanctißimorum prudentißimorumque Patrum sanciuit autoritas tot iam seculis corroborata: ne nostra temeritate priuati audeamus immutare, quod nisi publico Ecclesiæ Concilio ritè nec innouetur, nec immutetur. Prudentißimè enim à Platone dictũ est, Reipublicæ iam senio delirantis mores ferendos potiùs, quàm temerè immutandos. Et Origenes ille Adamantius non minùs verè, quàm piè admonet, plurima piis Ecclesiæ filiis portanda religionis mysteria, donec ab Aarone quopiam reuelentur, & aperiantur. Sed & in Ecclesiasticis, inquit in illud Nu. Sancta sanctorum operta in humeris portanda, obseruationibus sunt nõnulla huiusmodi, quæ omnibus quidem facere necesse est, nec tamẽ ratio eorum omnibus patet. Nam quòd (verbi gratia) genua flectimus orantes, & quòd ex omnibus cæli plagis ad solam Orientis partem conuersi orationem fundimus, non facilè puto cuiquam ratione compertum. Sed & Eucharistiæ siue percipiendæ, siue eo ritu quo geritur, explicandæ, vel eorum, quæ geruntur in Baptismo, verborum, gestorumq́; & ordinum, atq; interrogationum ac responsionum, quis facilè explicet rationem? Et tamen omnia hæc operta & velata portamus super humeros nostros, cùm ita implemus ea & exequimur, vt à magno Pontifice atque eius filiis tradita & commendata suscepimus. Cuncta hæc ergo & horum similia cùm gerimus, nec tamen eorum assequimur rationem, leuamus humeris nostris, & portamus adoperta & obtecta diuina mysteria: nisi quis sit inter nos Aarõ, quibus ista conceditur nuda, & reuelata perspicere. Ita tamen conceditur, vt sciãt sibi velanda hæc & operienda, vbi cæteris dari ea, & in opus proferri ratio poposcerit. Hac sanè de causa quotquot Christiano censeri gaudemus nomine, optimo sanè merito constantem in fidei morumque Ecclesiasticorum vnitate colamus concordiam, ne à Patrum doctrina, viraq́; verè Christiana degeneremus vnquàm vel in minimo, quòd nos inconsultę arguat temeritatis. Sunt quædã, ingenuè agnosco, dolenterq́; ingemisco, sunt quæ medicam iam pridem desiderant manum, tam in Ecclesię ritibus, quàm populi totius, imò in primis Cleri moribus: Sed secandi vlceris maturitas expectanda, non pręcipiti temeritate exacerbanda.

Seruãdam õibus vnitatẽ Spiritus in vinculo pacis nec quicq̃ priuatim est innouandum.

Ferendos Ecclesiæ mores, nõ temerè mutãdos.

Rit' Ecclesię seruandos, etiam non intellectos.

Ferẽda piè ls aliorum mẽbrorũ infirmitas & degeneratio, donec publico sanẽtur & instaurẽtur remedio.

banda. Quòd si Deus Optimus nos tandem aliquando respiciat propitius, suos haud dubiũ excitabit aut Hieronymos, aut Damasos, Ambrosios aut Augustinos (quod die noctuque supplicare nõ desino) qui deploratam hãc Ecclesiæ faciem ad priscos illos purioris Ecclesiæ mores studeant reuocare. Sed intereà quisque viderit, vt inuiolatam seruemus vnitatem Spiritus, doctrinæq; Catholicę concordiam in vinculo pacis. Hunc enim scopum nos aspicientes, ea in medium candidè in piorum omninò omnium gratiam deprompsimus, quæ nostra pro diligentis obseruationis mediocritate habuimus hisce de rebus nũc controuersis animaduersa. Non inficiabor, nos potuisse hos de Sacramentis, & sacrorum ritibus commentarios fusiùs pertexere: sed modum facere suasit fœcunda Scriptorum tam veterum editio, quàm recentiorum copia, vnde hæc omnia hauriantur & vberiùs, & fortè salutariùs. Sanè plurima in Originũ sacrarũ libros reposuimus, aliàs persequenda aptiùs: quòd hisce in scriptis res nobis est non cum germanis Catholicæ Christi Ecclesię filiis, qui in fidei Orthodoxę capitibus concordes discorditer quibusdam in quæstiunculis dissentientes, illam Spiritus animorumq; vnitatem seruant inuiolatam in vinculo pacis, suo quisq; in sensu abundantes: sed cum illis degeneribus Abrahę ex Cethura spuriis, qui etsi nominis Catholici, aut Christiani captãt hæreditatem, sua tamen debet esse dote concubinaria contenti, vt solo nomine hęredes illa vera Catholicæ Christi Ecclesię filiorum propria destituantur hæreditate cælesti, nisi tempore hoc ad pœnitentiam & resipiscentiam à Deo Optimo indulto suis ab erroribus sanati, ad veriórem redeant de fidei Catholicæ dogmatibus opinionem: quã nos pia nostra pro virili hoc scripto eis adferre conabimur. Faxit Deus Optimus, vt aliquem horum propè sexennii totius laborum immensorum ipsi percipiant fructum: quibus ne quid ad veritatem Catholica in Ecclesia florẽtem & antiquitùs obtinentem perspiciendam desit, nunc illas Pseudoapostolorum captiúnculas aggrediemur discutere, quò liqueat, nihil eis superesse præsidii, cur non vnà nobiscum concorditer recipiant omnia & vniuersa, quæ tam ex non scripto Dei verbo, sed ab Apostolis tradito, quàm scripto, docet vna illa electa Christi sponsa Catholica Ecclesia.

Totius Panopliæ huius Euangelicæ scop⁹ vt inuniata: fidei cõcordes seruem⁹ vnitatẽ Spiritus in vinculo pacis

Parasceue ad librum quintum.

(:)

Finis libri quarti Panopliæ Euangelicæ.

LIBRI

LIBRI QVINTI EVANGELICAE PANOPLIAE
siue de verbo Dei Euangelico Argumentum atque Methodus.

EXtremus huius operis liber, qui totus est Analyticus, atque refutatorius eorum, quæ aduersus verbum Dei Euangelicum non scriptum Aduersarij opponunt, principiò illas Brentij calũnias depellit, quibus præfatione in Apologiam Confessionis Vuirtenbergensis Catholicos conatur efficere Cabalisticos, quòd Traditiones non scriptas recipiunt, quum quasdam ipse profiteatur necessariò se recipere Traditiones non scriptas. Mox eiusdem causationes demonstrantur tum ineptæ, tum futiles, quas aduersus illas comminiscitur, nullo subnixus Scriptoris veteris testimonio. Tum Scripturarum loca isthuc ab eodem detorta germano vindicantur sensui. Ad hæc Caluini figmenta aduersus verbum Dei Euangelicum non scriptum, putà Apostolos nihil à Spiritu sancto didicisse, quod quidem antè ignorassent. Quodque Ecclesia Scripturis est alligata, non perpetuò Spiritus sancti magisterio. Iam ad mutila Scriptorum veterum fragmenta respondetur, quæ Confessio Vuirtenbergensis istò adfert: vbi Traditionum non scriptarum varietas vnde queat ritè prudenterq́ intercerni, ostenditur. Illud etiam Esaiæ, Verbum Domini manet in æternum, Luthero detractum, Catholicæ vindicatur Ecclesiæ Romanæ, D. Petro interprete.

INDEX CAPITVM LIBRI quinti.

EVANGELICAE PANOPLIAE SIVE DE VERBO DEI EVANGELICO,

Liber quintus, qui aduerſariorum argumentis contra ſuperiùs demonſtrata oppoſitis luculenta breuitate reſpondet.

CAP. I.

Q*VANDO* quod ad verbi Dei Euangelici naturam ac indolem explicandã, puta Euangelium eſſe nõ modò quod ſcriptum eſt, ſed quicquid vltrà etiam docet ac docuit Chriſti Spiritus: parteſq́; eius, ſcriptum & agraphon, declarãdas videbatur pertinere, ſumus, quãtùm huius inſtituti poſtulabat ratio, perſequuti: nunc ad friuolas Aduerſariorum ratiunculas ſupereſt vt reſpondeamus, captioneſq́; ſophiſticas refellamus, &, vti Paulus appellat, falſi nominis ſcientiæ oppoſitiones retundamus, ne quis imperitior eis falſus, à vero ſeducatur infeliciter, aut in errore detineatur infeliciùs. Dabimus igitur pro virili operam, vt id & Scripturis conuenienter, & Orthodoxis Patribus conſentaneè efficiatur: plus in præſenti contemplantes, vt multa luce & facilitate, fructuq́ue plurimo noſtra ſit perfuſa oratio, quàm ſpinoſa ac importuna ſubtilitate arguta, aut lenocinio vllo Sophiſtico expolita.

Qua methodo aduerſarijs reſpondẽdum.

Proinde illa Scripturarum initiò pertractabimus capitula, quæ ex ſcripto Dei verbo detorta, aut natiuo ſuo à ſenſu diuulſa, cõtra verbum Dei non ſcriptum ſolent paſsim obiicere: tum ſi quid ex veterum Patrum ſententiis videbitur obſiſtere, de via remouebitur. Vbi explicata Traditionum varietate, mox breui epilogo totum opus erit concludendum..

Chriſto Ieſu igitur fidei noſtræ Euangelicæ autore auſpice, pro eius verbo Euangelico nunc aduerſariis reſpondere aggrediamur, eum ſupplices deprecati, vt noſtram imperitiam & imbecillitatem miſeratus, nos lucerna illa verbi Dei Euangelici fulgidiſsima illuſtrare, opeq́; cæleſti adiuuare pergat, ipſeq́ue, qui veritas eſt Euangelica, pro ſua cauſa, ſuo ſenſu, meo ore, reſpondere non dedignetur.

Brẽtij impietas Turcica, qua diuinas Apoſtolorũ Traditiones cõparat cabaliſticis Rabbinorum nugis.

Priùs verò quàm Scripturarum illa perſequamur teſtimonia, quibus nixi aduerſarii affirmare audent, Nihil credendum, quod non eſt ſcriptum, antè paucis illa ſunt pertractanda, quæ Iohannes Brentius præfatione in Apologiam Confeſsionis Vvirtenbergenſis, de Traditionibus non ſcriptis nuper commentabatur, quòd hac ratione ipſiſsima verbi Dei Euangelici lux liquidiùs iuxtà ac illuſtriùs Lectori puri veriq́ue Euangelii ſtudioſo affulgere queat.

Capite igitur, quod de Traditionibus inſcripſit, multa de Cabala Rabbinorum præfatus nugatur, Traditiones Apoſtolicas illis Iudaicis & Cabaliſticis eſſe comparandas. Hanc Iudaicam ſeruitutem, inquiẽs, & tyrannidem ſuſcipiunt hiſce temporibus in Eccleſiam filii Dei in-

inducendam hi, quos à Traditionibus dicere posses Traditionarios, aut si breuiori vocabulo delectaris, Traditores, quorum turbam antecedit nunc Asotus. O fortem libertatis Euangelicæ assertorem. Seruiturem appellat Iudaicam, imò tyrannidem. Si quid Ecclesia filii Dei citra scriptum recipere cogatur. Quid? án Apostoli tyrannidis huius accusationem effugiant? án ipse Christus Dei filius? án ipse adeò Pater Deus Optimus Maximus? An non initiò vniuersa Euangelii doctrina meris Traditionibus non scriptis fuerit & comprehensa, & adeò conclusa?

Ecclesiam Christi traditionib' non scriptis nō tyrannicè opprimi, sed salutariter ab exordio instrui.

Hunc in modum annos totos minimùm octo Ecclesia filii Dei solis viuæ vocis Traditionibus plantata fuit, irrigata fuit, toto adeò terrarum orbe propagata fuit. Nec verò Apostoli soli Traditionibus non scriptis doctrinam Euangelicam Ecclesiæ filii Dei assignarunt, & crediderunt posteris prodenda: sed totus Apostolicæ successionis chorus, totus Patrum vetustissimorum, qui illis successere, senatus, quemadmodum lib. 2. est ostensum. Mera est igitur calumnia, quosdam nunc temporis Traditionibus non scriptis, ceu Cabalisticis tyrānicè moliri Ecclesiam filii Dei seruiliter opprimere, cùm eius origo ipsos Apostolos, ipsumq́; adeò Christū, imò Deum ipsum Opt. Max. habeat autorē. Bellum ergo illud scomma: Quos à Traditionibus, inquit, dicere posses Traditionarios, aut si breuiori delectaris voce, Traditores. videat Brentius, in quós nam euomuerit. Sed mox ipsum non modò Traditionarium, sed verum, quia breuiori vocabulo delectatur, Traditorem conuincemus. Adiecit enim: Hi non contenti, ait, Scriptura diuinitùs commendata & confirmata, iactant Apostolos multa tradidisse posteris sermone, quæ non minorē habeant autoritatē, quàm quę scripto sunt mandata. Non hi modò, quos Brenti dicis hisce temporibus Ecclesiam filii Dei Iudaicis Traditionibus opprimere, non sunt contēti Scriptura diuinitùs commendata & confirmata: sed ipsi quoque Apostolorum discipuli, siue ipsi adeò Apostoli: Tenete Traditiones, inquit ille, quas didicistis siue per epistolam, siue per sermonem: quod & de Apostolorum discipulis, totoq́; veteris Ecclesiæ consensu, libro secundo effecimus meridiana luce manifestius. 2. Thess. 2.

Non igitur nunc temporis quidam iactant, Apostolos multa tradidisse posteris sermone, quæ non minorē habeant autoritatem, quàm quæ scripto sunt mandata: sed hunc in modum omnis semper docuit Christi Ecclesia, sed ipsi Apostolorum discipuli suis in Christo filiis ita tradidêre, sed ipsi adeò Apostoli suis posteris plurima eiusdem prorsus autoritatis vnà cum Scriptura viua voce commendauêre, quemadmodum ex lib. 3. & 4. de Sacramentis & Sacramentorum ritibus nunc pio candidoq́; Lectori arbitramur manifestius, q̃ vt fusiori hîc persequenda sint oratione. Quod igitur attexuit Brentius, q̃ sit cęcum, nullo nūc videre est negotio: Colligit igitur, inquiens, Asotus, quòd Traditiones sint

ſint certiſsimum fidei fundamentum. Quàm id firmiter colligat clariſſimus vir Petrus de Soto, Cęſ. Mai. à ſacris Confeſsionibus, quē tu pro tua Euangelica ſcilicet modeſtia conuitiaris Aſotū, alibi Iebuſitā, obſcurum eſſe non poteſt Lectori erudito ac candido. Scripturam enim eſſe aut Apoſtolicā, aut apocrypham, nónne Apoſtolicæ eſt Traditionis? Vnde cognoſcas enim quatuor eſſe Euangelia? An illorū primum ſit Matthæi Apoſtoli? án quartū Iohannis Apoſtoli? An Pauli epiſtola ad Hebræos ſit Pauli, án alterius? án Apocalypſis ſit Iohānis Theologi nō Apoſtoli, aut Cerinthi, án Iohannis Theologi Apoſtoli? Hîc ſi Traditionem indubiè Apoſtolicam ſubtraxeris, án non Scripturarū ædificiū ſubtracto quaſi fundamēto labefactetur, euertatur, cōcidat, corruat? Proinde ſi Scripturarū fundamentū ſunt traditiones, án nō & fidei fundamentum? Ea enim ex Scripturis eſt concepta, vti ait Aug. de Ci. Dei.

Euangelici maledici cōuitijs magis, q̄ ſerijs rationibus pugnant.

Quare donec de Scripturarum certitudine án Canonicæ ſint, án apocryphæ, ambigitur, fides eis certa & indubia non ahibetur. Fides ergo ſicuti Scripturis tanquàm fundamento nititur: ita & Traditionibus tanquàm ſui fundamenti baſe, quæ & Scripturam fidei regulā definiant certam, omneq́; fidei ædificium ſuſtineant, & ne corruat, aut labefactetur, facilè corroborent, ſtatuant, confirment. Quod multò eſſe veriſsimū, & ipſe tandē perſpicua rei veritate adactus confitetur Brentius: Nō loquimur, inquiens, de ea Traditione, qua nobis ſacra Scriptura, & quæ in ea continentur, à Maioribus in manus ſunt tradita. Nam hanc Traditionē affirmamus eſſe certam, & firmā, & indubitatam. Et quibuſdā interiectis: Quæ Prophetarum & Apoſtolorū ſcripta Maiores noſtri magna fide & diligentia conſeruarunt, & nobis inuiolata tradiderūt, hæc Traditio nobis neceſſaria eſt, & oībus modis amplectēda. Si igitur Brenti hæc Scripturarū Traditio certa eſt, firma eſt, indubitata eſt: cur nō & ipſa Traditio certum & indubitatū eſt fidei fundamentū? án non illa Traditione ceu fundamento nitatur Scripturarum fides? de quo qui ambigit, cogitet mihi obſecro Scripturā ſine autoritate Canonica, quæ illi ex hac accedit non ſcripta Traditione, an nō videat, ipſam euaneſcere Scripturarum autoritatē, haud ſecùs ac Euangelii, quod Nicodemi habetur, aut Bartholomæi, ipſamq́; fidē, quæ ex Scripturis concepta eſt, peſſum ire, adeoq́; perire? Nititur ergo Traditione nō ſcripta ceu fundamēto ipſa fides. Vnde efficitur, Traditionem certiſsimū eſſe fidei fundamentū. Proinde hanc Traditionē, quæ nobis Scripturas tradit, & nobiſcū Brētius Orthodoxè affirmat certā, firmā, & indubitatā, imo neceſſariā, atq; omnibꝰ modis amplectendā docet, ꝓ qua, vti ipſe ait, tanquā pro aris & focis pugnandū, non aduerſus, vti appellat, Traditores aut Traditionarios, ſed ſacrilegos Traditionū nō ſcriptarū fures & impios illarū violatores. Cùm igitur adeò ſit perſpicuū, adeò manifeſtū, atq; vel aduerſarii cōfeſsione indubitatū, Traditiones non ſcriptas certiſsimū eſſe fidei fundamentū, q̄d ab iſtis Traditionibus nō ſcriptis

Fidei fundamētum Scripturas ſed earam baſis ac firmamentū eſt Traditio non ſcripta, ꝙ ea ſubtracta, totum Scripturarum ædificium corruat.

Euangelium Matthæi potiꝰ q̄ Thomę, aut Bartholomæi aut Nicodemi, facit fide dignum ſola non ſcriptā Traditio.

Quòd Brētius cogatur vti traditionib. non scriptis ad statuendam fidē Christianam.

conuincatur Brentius appellandos Traditionarios aut Traditores? án ipse alicui aduersario Anabaptistę quatuor Euangelia, aut epistolarum Paulinarum autoritatem confirmatam requirenti, aliud, quàm Traditionem non scriptam queat cum ratione opponere? Si igitur & ipse necessariò ad Traditionem confugere cogitur, án non ipse verissimè conuincatur non solùm, vti appellat, Traditionarius, sed etiam, si vocabulo delectetur breuiori, Traditor?

Pergit tamen reluctari, ac quasi non ipse Traditionibus non scriptis cogatur vti ad suam, quam iactat, fidem constituendam: Hæc Asotica sententia, inquit, de Traditionibus omninò refutanda est. Quid Asoticam facis Brenti, quæ non ex Asoto illa idolis dedita est profecta, aut homine asoto, qui aut impietate, aut impuritate fit asotus, orta, sed ex Ierusalem Dei veri cultrice, sed ex illa Sion vnà cum Euangelio prognata, sed quam ipse tuo Euangelio defendendo compellaris necessariò prętexere, si illud aduersus Anabaptistarū tela cupias saluum persistere atque incolume? quemadmodum copiosiùs libro primo est demonstratum.

CAP. II. Refutātur ratiunculæ Brentij contra nō scriptas Traditiones.

PRoinde iis nunc omissis, ratiunculas expendamus, quibus Brentium hasce non scriptas Traditiones oppugnare aggredi non puduit. Quid enim miserius, inquiebat, quid ærumnosius esset Ecclesia filii Dei, quid incertius salute Ecclesiæ, si fundamentum fidei eius penderet ab Asoticis Traditionibus? Quid ita obsecro? An non ipse disertis verbis profiteris sacram Scripturam à Traditione non scripta pendere? "Hanc Traditionem, inquiens, Scripturarum (quæ haud dubiū est, vel te "tibi teste non scripta) esse certam, firmam, indubitatam, imò necessariam, ac omnibus modis amplectendam? Si non pugnat cum fidei certitudine, Scripturam ipsam Euangelicam à non scripta pendere Traditione, vti ipse hîc non tam ingenuè quàm disertè agnoscis, án cum fidei certitudine pugnet, quædam alia momēti longè minoris citra Scripturam tradita esse fidei eiusdem fundamenta. Sed quid miserius, ais, quid ærumnosius Ecclesia, quid incertius salute Ecclesiæ, si fidei eius fundamentum penderet ab Asoticis Traditionibus? Non ab Asoticis, ò bone, sed Apostolicis. Vnus Petrus de Soto isthoc asotico elogio abs te eximiè exornatus, atque immortalitati gloriosius consecratus, Ecclesiæ filii Dei nō præscribit fidei regulam, sed quam ipse pius cùm primis Ecclesiæ Catholicæ filius, ac membrum haud sanè infimum, (vtut sese, qua est animi pietate verè Euāgelica, ac humilitate planè Apostolica, prorsusque singulari inter tam varios, & eosdem multò gloriosissimos honorum titulos, à Cæs. Maiest. oblatos, imò obtrusos, suo se metiens pede viuus viuos fallit) à maioribus Apostolorū discipulis copiose hausit suis in Christo fratribus, ad profligandas istorum errorum tenebras, pio studio annititur pietatis cum vsura communicare. Non in eum igitur Brenti inuehendum fuit contumeliosiùs, non insurgendum

Petri de Soti encomiorū seminarium

ſurgendum hoſtiliùs, non ab eo erant Eccleſiaſticæ Traditiones per conuitium appellandæ aſoticæ: ſed quò iſtius animi virulentiam pium in virum conceptam euomeres furioſiùs, iſtam immortalem, ſi poſſes, illi aſpergere voluiſti contumeliam. Sed quid illi hanc pepererit tragœdiam, in propatulo eſt: vox illa, Traditiones Eccleſię non ſcriptas eſſe fidei fundamentum: quam tametſi veriſsimam eſſe lib.1. capite 4. vel tuis ipſius velis nolis, verbis effecerimus, hîc quoque nunc & D. Baſilii teſtimonio venit confirmanda. Olim cùm Eunomiani alio in belli genere Catholicam oppugnarent doctrinam, ſeſe non fidem illam Catholicam, ſed doctrinam aiebant oppugnare Baſilii Monachi, ſicuti nunc Brentius, & alii ſeſe Monaſticam, Aſoticam, Papiſticam, exagitare iactitant. Verùm hunc prætextum Diabolicum facilè fuit, vti & hodie, piis omnibus animaduertere, in homines quidem bellum inſtrui, ſed Dei fidem hac ratione oppugnari. Cumque Eunomiani Spiritus ſancti diuinitatem oppugnantes, dictitarent, ſe ſecundum Scripturas loqui, nihil ſe contra Scriptores docere; tametſi quaſdam voculas, Cum quo, in quo, & ſimiles ab vſu piorum (inquiebas) alienas negligerent, ac repudiarent, audi obſecro, ecquíd illis D. Baſilius Magnus reſponderit: μὴ λανθανέτωσαν δέ, ὅτι πρόσχημα μὲν ἡμᾶς ὁ πόλεμος ἔχει, ἡ δὲ ἀλήθεια τῶν γινομένων πρὸς τὸν ὕψιστον βλέπει. ὡς ἐφ' ἡμᾶς μὲν δῆθεν τὰς μηχανάς, καὶ τὰς ἐνέδρας διασκευάζονται, καὶ ἀλλήλοις ἐγκελεύονται ἐπιβοηθεῖν, ὡς ἕκαστος ἔχει ἐμπειρίας, ἢ ῥώμης. πίστις δέ ἐστι τὸ πολεμούμενον, καὶ κοινὸς σκοπὸς ἅπασι τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως κατασεῖσαι, καὶ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν ἐδαφισθεῖσαν ἀφανισθῆναι. Διὰ τοῦτο, ὡς τῶν χρεωφειλετῶν οἱ δῆθεν εὐγνώμονες τὰς ἐκ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεις ἐπιβοῶνται, τὴν ἄγραφον τῶν πατέρων μαρτυρίαν ὡς οὐδενὸς ἀξίαν ἀποπεμπόμενοι. Quod Latinè ſonat: Ipſos verò ne lateat, inquit cap. 9. de Spiritu ſancto, noſtri quidem prætextu bellum geri, id tamen quod re vera agitur, contra Deum agitur: quaſi contra nos quidem & machinas & inſidias ſtruunt, ſeſeque mutuò ad mutuum hortantur auxilium, quatenùs quiſq; aut experientia valet, aut robore: verùm fides eſt, quæ oppugnatur, communiſq; omnibus ſcopus fidei firmamentum ſiue fulcimentum quaſſare atque peſſundare, Traditionem Apoſtolicam humi deiectam obliterando atque abrogādo. Proinde ſicuti debitores iſti improbi, probationes expetunt ſcriptas, illam non ſcriptam Patrum teſtificationem quaſi nullius momēti aſpernantes. Viden' Brēti, eiuſdem cuniculis Eunomianos fidei fundamentum euertere conatos, quibus vos hodie? nimirùm, Traditiones Apoſtolicas non ſcriptas ſolo æquatas abolendo? Rectè igitur D. Baſilius eas ceu fidei firmamentum atque fulcimentum nititur propugnando conſeruare, ne iis ſubtractis, totum ſemel corruat doctrinę Chriſtianæ ædificium, etiam illud, quod vel liquidis Scripturarum capitulis in ſpeciem videatur obuallatum, quemadmodum Baſilius inferiùs demonſtrat cap. 28. Quod ergo verè rectèque ait Baſilius Magnus pro ſtatuenda Spiritus ſancti diuinitate, de illis non ſcriptis Apoſtolorum Traditionibus,

Traditiones Apoſtolicas nō ſcriptas verè eſſe fidei fundamentū ex Baſil.

Vid. Baſil. de Spir. S. cap. 7.

Vid. epiſt. 73. & alias eiuſdem.

Hæretici prætextu doctrinæ humanæ fidem Dei oppugnāt.

Qui omnium fidei dogmatū probationes ex Scripturis exigunt, ſimiles ſunt debitoribus improbis.

tionibus, eas esse fidei ἑδραίωμα fundamentum, rectè quoque simul & verè Petrus de Soto, de omnibus in vniuersum pronunciauit Traditionibus Ecclesię ab Apostolis sine scripto, sed viua tantùm voce relictis.

Verùm quàm sit iniqua atque ridicula Brentii tergiuersatio, imò veriùs maligna causatio, videas licet Lector candide, si ea repetere animo non grauaberis, quæ huius in vestibulo operis delibauimus, de sacrarum Euangelicarum literarum exordio, quādo scripta Euangelia, quo consilio, quo denique scopo, quàm multos vsque annos Ecclesia Christiana sine omni scripto Euangelio sese transegerit, atque ab hæreticis seipsa per se ipsa solis viuę vocis traditionibus saluam sit tutata, oppugnata se defenderit, oppressa ꝓpè hostiū telis vna hac nō scripta Apostolorum Traditione, verissimo suæ quodam fidei scuto, in pristinam se doctrinæ puræ libertatem vindicarit. Non igitur incerta esset Ecclesiæ Christianæ salus, si à viuæ vocis pēderet Traditionibus. Quid autem, inquiebat hac in causa pugnans D. Irenęus lib. 3. ca. 4. Si neque Apostoli quidem Scripturam vllam reliquissent nobis, nónne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Vbi affirmat, esse sua ętate quosdam lingua barbaros quidem, sermone verò sapientissimos, qui fidem Catholicam sine literis vllis crediderint ac susceperint, adeoque in illam vsque ætatem sine vlla Scriptura conseruarint. Cæterùm quod illis subtexuit Brētius, iustiorem fortè videatur quiritationis continere causam: An non hac via, inquit, coniiceretur Ecclesia in extremam seruitutem ambitiosissimorum Prælatorum, & superstitiosissimorum hypocritarū, qui prætextu Apostolicarum Traditionum obtruderent Ecclesiæ non solùm vanissimas quasi nugas & ineptias, verùm etiam horribiles errores amplectendos? Vt istiusmodi Prælatos, quos tibi tuus pius fingit animus, tibi in filii Dei Ecclesia esse concedamus (quos nec tua Confessio Vuirtenbergensis ab Ecclesia separat: quàm id verò cum aliis Euangelicis consentaneè, viderit ipsa) an istius rei periculum sit magnoperè metuendum? Sanè si Ecclesia Catholica spiritu regeretur humano, nō Christi potiùs, aut diuino, verendum foret, ne accideret ea, quam cogitatione tibi fingis, seruitus. Verùm dum istud Catholicæ Christi Ecclesiæ metuis, non parùm in Christi Spiritum Ecclesiæ Christianæ promissum Doctorem omnis veritatis indubium, ac ductorem indefessum deprehenderis iniurius, ne dicā blasphemus. Ego vobiscum sum, inquebat, veritas omnis falsi expers, ac fallere nescia, vsque ad cōsummationē seculi. Rursus, Cùm venerit Spirit⁹ veritatis, ille vos in oēm inducet veritatē. Sint ergo Prelati ambitiosi, sint superstitiosi, haud sanè in vniuersum tales erunt vnquàm Christiani gregis nec pastores, nec ouiculæ: illis certè non patietur pastor ille suarum ouicularū studiosissimus, ac verè zelotypus venenata loco salutarium obtrudi pabula, nedum horribiles, quos fingis errores. Sint igitur, qui istiusmodi prætextu Apostoli-

Vid. lib. 1. cap. 4. & sequent.

Ecclesiam sine Scripturis Apostolicis potuisse persistere, sine Traditionib⁹ verò non potuisse, ait Irenæus.

Quidam Christiani an. Dñi 150 nullas habebant Scripturas teste Iren.

Inanis Brētij solicitudo ꝓ Ecclesia ī errorem seducēda, quā eam ex humana metitur prudentia.

Matt. vlt. Ioan. 16.

postolicarum Traditionũ horrenda inuehere studeant dogmata,án ea suo de cerebro fabricabunt? quo modo igitur Traditiones erunt Apostolicæ? Sin testimoniis Scriptorum veterum dabunt cõfirmatas, iam superest, vt ad illorum scripta expendantur, atque cum Ecclesiarum consensu componantur: quemadmodum in dogmatibus quibusdam de gemmato Christi regno in Ierusalem post annos mille futuro, de mundi item fine, & similibus olim vsu venisse legitur. Verùm quia filii Dei Ecclesia eius gubernatur Spiritu ductore, ac docetur eodem doctore, non est, quur istud mi Brenti metuas anxius, te equidem iubeo esse huius securum, ne Apostolicarum Traditionum prætextu in Ecclesiam Christi Catholicam horrores inuehantur horribiles. Nam si tale quippiam per quosdam Prælatos suo indignos & loco & nomine, moliatur aliquando Diabolus, vti per Antiochenos aliquot & Cõstantinopolitanos, adeoque Ierosolymitanos, ad alias est confugiendum Ecclesias, quibus Apostoli præfuerunt ipsi, aut eorum discipuli. Nam & in hoc prodest cognitio ordinariæ successionis, vt habeamus ordinaria testimonia, quibus sciamus, non solam hãc esse Scripturam, " in qua cõtineatur vera Prophetarum & Apostolorum doctrina, quod " fatetur Brentius verbis posteà paululùm subiectis: sed eorum pretereà, " quæ Traditionibus non scriptis, sed viuæ vocis quoque oraculo posteris tradidêre: qualis est illa in primis, hanc Scripturam modò per orbem receptam esse verè Euangelicam: has illásue epistolas Pauli esse, non alterius: quatuor tantùm esse Euangelia, non plura aut pauciora: quas Traditiones quum Brentius disertis verbis pronũciet esse neces-" sarias, & omnibus, ait, modis amplectendas: & pòst: Tantùm abest, vt " hanc Traditionem abiiciamus, vt pro ea tanquàm pro aris & focis ad-" uersus Traditores pugnemus: maiorem equidem in modum demiror, " cur sibi aduersus Traditores (ita enim & Traditionarios appellat eos, qui Traditiones non scriptas retinere student) pugnandum putet? án non ipse luculenter secum pugnat, quum Traditiones non scriptas de Euangelicorum numero & autoribus, amplectendas, imò necessarias prædicat? tamẽ eos appellare non veretur Traditionarios, aut si breuiori, ait, vocabulo delectaris, Traditores? Sanè si illi istis sunt nominib' digni, ipse profectò Brenti eis es dignißimus, qui Traditiones illas verum fidei fundamentum, sine vllo Scripturæ testimonio censebas tui oblitus omnibus modis amplectẽdas, necessarias, ac pro eis, tanquàm pro aris & focis aduersus Traditores pugnandum. Tecum igitur pugnes ipse per nos liceat: sed quo tandem cumque modo tecum ipse pugnaueris, fieri non poterit, quin & Traditionarium, aut si breuiori delectaris vocabulo, Traditorem te ipse conuiceris: ae tuis adeò verbis clarißimis te Traditiones non scriptas, sed mero viuæ vocis oraculo proditas, necessarias, omnibusque modis profitearis iterum, vti illic, amplectendas.

Brentius secum ipse pugnàs, se iugulat miser.

Responsio ad Scripturas à Brent. ad uersus Traditiones.

Isthoc igitur fundamento, quod tam futiliter iacere moliebatur Brentius, subuerso atque profligato, nûc ad Scripturarum testimonia, quibus hanc ad rem extruendam abutebatur, est veniendum. Enumeratis igitur aliquot, quas commentatur citra vllum vel Scripturæ vel Scriptorum veterum testimonium, causis, cur scriptum sit Dei verbû: Voluit igitur, inquit, capite de Scriptura, Spiritus sanctus Scripturam initiò quidem per Moysen, deinde per Prophetas & Apostolos literis mandatam extare, vt vera Ecclesia Domini haberet certissimam regulam, ad quam omnia Philosophica, Cabalistica, & Asotica deliria exigeret, ac sciret, nullam aliam vocem, ne Angelicam quidem, quæ Scripturæ maximis omnium miraculis confirmatæ non esset consentanea, pro cælesti voce agnoscendam. Quid tuipse igitur posteà Brenti, capite de Traditionibus, quasi verborum istorum longiùs fortè præcedentium oblitus, illas voces, quæ hanc esse docent sacram Scripturam, hæc quatuor esse Euangelia, has veras esse Diui Pauli epistolas, pro indubitato Dei verbo suscipis credendas? imòque necessarias, adeòque omnibus modis prædicas certò ac firmiter amplectendas? Cui obsecro Scripturæ hæc vox est consentanea? án fortè dicas, Ezechielis visioni? demus illas quatuor rotas quatuor adumbrasse Christianæ doctrinæ Euâgelia: sed cui dicas Scripturæ consentaneû Matthæi potiùs Euangeliû, quàm Matthiæ esse suscipiendû? Cur Lucæ & Marci discipulorum potiùs Euangelia, quàm illa, quæ duodecim Apostolorum, ac Petri adeò & Pauli, Iacobi, & Bartholomæi nomine circumferebantur inscripta? An verò hæc Euangeliorum volumina Lector Christiane ad illam Scripturarum, quam dicit Brentius, certissimam Ecclesiæ regulam credas fuisse exacta & expensa? Isthic sanè mihi sumere sibi videntur aduersarii suo quasi iure rem nullo modo probabilem. Quis tam cæcus in eruenda ac contemplanda verbi Dei Euangelici indole, origine, ac propagatione vnquàm fuit, vt non videret, quàm sit istud à vero longissimè alienum? Quod piis omnibus æquisq; Lectoribus perspectû iri confidimus, qui eorû, quæ lib. 1. demonstrauimus, tenuiter meminerit. Totos annos, minimùm octo, citra vllá Scripturá Christiana degebat Ecclesia, cœpit Matthæus scribere: sed ad quá Scripturam eius fuit expêsum Euángeliû? D. Ioh. Euangeliû anno Christi 66. scriptum, eius Theologiá propugnâs, ad quá obsecro Euangelicam exigebatur Scripturá? Verùm istud somniû illud vnum D. Serapionis Antiocheni exemplum clarissimè confutet, qui Euangelium Petri nomine Ecclesiis & obtrusum & iam diu lectû, sola Traditionis regula, quòd nô ita esset traditû, atq; illic legebatur, à Canonicis remouit libris, atq; inter apocrypha reiiciendû notauit. Lôgè ergo aliá fidei regulá Christus Iesus suæ Ecclesię pscripsit Apostolis suis, dicês: Eûtes pdicate Euangeliû, docentes eos seruare quæcûq; pcepi vobis. Hæc est regula doctrinę Euâgelicæ, qcqd nimirû Apostoli à Christo didicêre, quicquid

Euangelium Matthæi non fuisse ad Scripturas expensum sed ad nô scriptam Apostolorum Traditionem.

Pseudoeuangelia olim damnata apocrypha, q à non scriptis dissentirent Traditionib⁹.

Fidei regula, quæ à Christo Ecclesiæ suæ præscripta Matth. vlt.

quicquid eos Christi docuit Spiritus. Istud est verum ac plenum Euangelium, non quòd literis tantùm est comprehensum: quanquàm & hoc verum, sed non plenum. Istud est verum illud Dei verbum, quod manet in æternum, quod Apostoli Ecclesias docuerunt: non quod literis tantùm est designatum, ac veluti carceribus inclusum, sed teste Pe-
1.Pet.1. tro Apostolorum Principe, ὁ εἰς ὑμᾶς εὐαγγελισθέν, quod vobis per Euangelistas & Euangelii precones est annunciatum. Verùm hac de re copiosiùs lib. 1. diximus. Vides igitur perspicuum Lector Christiane, istas Brentii voces non esse pro voce cælesti agnoscendas, quas pro voce, vti apparet, cælesti fundere ipse credit: sed falsitatis Pseudoapostolicæ plenissimas, subdolum ad imperitorum ac simplicium fraudem quàm perniciosum præstruere cuniculum, vt aditu occulto quidem, sed pernicioso in Lectoris minùs aut eruditi, aut vigilantis animum irrepat, cum isthac machinatione plùs quàm exitiali, quæ fidei regulam persuadeat vnam solamque fuisse olim, ac modò esse Scripturam sacram.

CAP. III.

Dissolutio argumentorũ Brentij cõtra nõ scripta fidei dogmata.

Verùm ne istud dogma veteribus Scriptoribus incognitũ, ac recentioribus istius mundi suo præ senio propè delirãtis hæresibus, ab orco reuocatũ, ac iteratò recrudescens, sine Scripturarũ testimoniis videatur sequutus, tanquàm bonus Scriba in regno Dei doctus de thesauro suo proferre studet noua & vetera. Nam quod, ait, veteribus grauissimè dictum est: Quod præcipio tibi, hoc tantùm facies Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Et: Non declines nec ad dexteram, nec ad sinistram: hoc idem nobis eadem grauitate dicitur, si nos, aut Angelus de cælo prædicauerit vobis Euangelium, præterquàm quod prædicauimus vobis, anathema sit.

Mirum est homines alioqui nec ingenio infelici, nec eruditione mediocri præditos, ita opinionibus anticipatis videre captos, imò veriùs excæcatos, vt nihil plùs pensi habeant, quid aduersus doctrinam Orthodoxam opponant, perinde quasi huius discipuli mentis aut iudicii habeant nihil. Hæc illa sunt certè argumentorum capita quasi formidanda, quibus terrent infirmos aduersarii, & minùs quàm contra ipsos expedit sacris literis, ac veterum Scriptorum lectione munitos. Sed inanium verborum flumine conturbabitur nemo, qui firmiter modò super illam petram Euangelicam, vno totius Christianæ Ecclesiæ ore confirmatam atque consensu Patrum, claroque Scripturarum suffragio corroboratam, est fundatus: sicuti nec sententiarum subtilitate, vbi vera est orationis siccitas, quam mox Deo adiuuante dabimus omnibus conspicuam. Isthæc igitur aduersariorum tela peruagata sanè & vulgaria, & si quid aliud alii maioris adferunt roboris, quod validiori quasi ariete quatit atq; exagitat doctrinã, superiùs ex claro ac contestato Catholicorum Scriptorum iuxtà ac vetustissimorum consensu demonstratam verissimam, Non omnia scilicet Scripturis esse contenta, quæ fide credenda tradit Ecclesia Catholica, nunc agè ostendamus

mus, esse prorsus inualida, imò vitrea, ac ficulnea, quę illam nequicquã concutiant, nedum labefactent, aut euertant. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facias Domino, nec addas quicquam, nec minuas. Quam istud aduersariorum iaculum nihil quicquam Catholicæ doctrinæ Traditiones non scriptas amplexanti incutiat vulneris, hinc est liquidò perspicuum, quòd isthæc sententia initiò nihil omninò de fidei agat capitibus. Hoc tantùm facias, inquit Moyses: non ibi est de fide solicitus, sed de iis, quæ facienda erãt, hoc est, de ritibus sacris, quibus Deus Max. erat colendus in illa pædagogia Iudaica. Hoc enim ex ipsa Deutero. cap. 12. lectione est manifestius, quàm vt vlla orationis nostræ luce habeat opus, aut commentatorum veterum suffragiis. E vestigio præmonuerat suos Moyses: Caue, inquiens, ne imiteris eos, gentes scilicet, quas
" Deus Optimus Maximus delebit, postquàm fuerint te introeunte sub-
" uersæ, & requiras cæremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes
" istæ Deos suos, ita & ego colam. Isti impio Iudæorum consilio Diuus
" Propheta occurrit, præoccupans: Non facies similiter Domino Deo
" tuo: omnes enim abominationes, quas auersatur Dominus, fecerunt
" Diis suis, offerentes filios & filias, & comburentes igni. Quod pręcipio
" tibi, hoc tantùm facito Domino, nec addas quicquam nec minuas. Vi-
" derit nunc æquus arbiter, quídnam illa Dei vox veteribus grauissimè
" dicta, nostris pugnet cum fidei Traditionibus, quæ de meris agit cæremoniis Iudaicis. Hoc tantùm facito, ait, non addas quicquam, eorum scilicet rituum, quibus Ethnici suos coluêre Deos. Hoc illud est, quod cauendum monet, Caue ne dixeris, Ita & ego colam. Sed faciamus & de fide accipiendum, quod tantùm de fidei cultu ac ritibus sonat, quid aduersus nos hęc facit sententia, Non addas, nec minuas? Hoc sanè homini vetat addere aut demere quippiam. Istud & nos omninò sentimus prohibitum, nihil posse ab hominibus fidei vel addi vel detrahi. Verùm si quid Catholici docemus non scriptum credendum, id omne à Deo eiusq; Spiritu profitemur quidem nobis perscriptum ac traditum, sed hominum ministerio ac opera: sicuti & ipsa Euangelia. Nos igitur Dei verbo addimus nihil, Traditiones fidei non scriptas amplexantes: sed Christi Spiritu doctas, atque ad credendum Ecclesiis per Apostolos verbi Euangelici administros propositas, vti olim Iudæi per Apostolum Moysen, eadem suscipimus veneratione atq; fidei certitudine, qua ea vniuersa, quæ disertis verbis sacra præscribit Scriptura.

Porrò illud, quod attexuit Brentius, Non declines ad dexteram, nec ad sinistram, quàm est imprudentię, ne dicam impudentiæ plenũ? Quid enim istud Scripturæ capitulum ad rem, de qua in præsens agitur? Certè vti verba dudũ germano suo sensui ab adulterino, in quem detorsit Brentius, vindicata, hominis arguunt improbam fallendi cupiditatem, ita ista importunam eiusdem stoliditaté, cùm Iudæis præcipiant nihil omninò idololatrici cultus illi à se præscriptæ latriæ admiscendum.

Nó addas quicquam

Deut. 12.

Ecclesia Catholica nihil addit verbo dei, sed p Christi Spiritum Scripturis addita piè suscipit ab Apostolis.

Galat.1. ſcendum. Sed Pauli ad Galatas capitulum imperitos faciliùs perturbet, atque à recta Catholicæ doctrinæ ſemita ſeducat. Eadem grauitate nobis, inquit Brentius, dicitur: Si nos aut Angelus de cælo prædicauerit vobis Euangelium, præter id quod prædicauimus vobis, anathema ſit. Si qs euangelizauerit præter id qđ accepiſtis. Qui vel mediocri eſt ingenio, vel tenui rerum experientiâ, videat hîc perſpicuè aduerſarios in luce plùs quàm meridiana cæcutire, vtinam non prudentes ſcientes. Quid enim? An Pauli ſententia cum Euangelica doctrina ab ipſo Paulo vel Romanis, vel Occidentalibus Eccleſiis viua voce pòſt tradita pugnat? án cum Iohannis Apoſtoli, aut Apocalypſi, aut Euangelio? án denique cum ipſis D. Pauli epiſtolis, poſt illam ad Galatas datam indubiè ſcriptis? Hæc omnia, inquias, nihil habent præter id quod Paulus prædicarat. Sanè nihil, præterquàm Paulus prædicarat. Nec quicquã eſt præter id, quod Paulus docuit, quod hodie Catholica Chriſti obtinet Eccleſia ab Apoſtolis Chriſti Euãgelio imbuta. Nam cùm ipſiſsima Apoſtolorum doctrina non tantùm conſentiunt omnia (quod de Principibus fidei Chriſtianæ capitibus hoc opere dudum eſt demonſtratum) quæ ceu fidei articulos nunc temporis per orbẽ Catholici & credimus & prędicamus, & aduerſus nouos Euangelii Pſeudoapoſtolos tuemur, & propugnamus: ſed ex eadem quoq; nobis ſunt prognata & propagata. Quicquid igitur cum illa doctrina liquidò Apoſtolica, & certò Catholica non congruit, non conſpirat, non conſentit, ſed diuerſum eſt, diſſentit, aut pugnat, eſt pręter illud Pauli Euãgelium, eſt aliud Euangelium, eſt anathema. Talia erant vniuerſa, quæ apud Galatas Cerinthus, ſi Epiphanio credimus, & alii illi Iudaizantes Chriſtiani de circũciſione vnà cum Euangelio colenda ac retinẽda docebant. Talia, quicqd poſteà Ebion, Sabellius, Arrius de Chriſto homine Deo finxêre, & iſtius fęcis plurima priſcorum hæreticorum delitia.

Sed quia Diuum Auguſtinum magnoperè iactant aduerſarii, audiant hîc eum diſertè contra ipſos pronunciantem. Hũc enim locum Tractat. 98. in Iohannem pertractans: Non ait Apoſtolus, pluſquàm accepiſtis, inquit, ſed præter quod accepiſtis. Nam ſi illud diceret, ſibi ipſe præiudicaret, qui cupiebat venire ad Theſſalonicenſes, vt ſuppleat quæ eorum fidei defuerunt. Sed qui ſupplet, quod minùs erat, addit: non quod inerat, tollit. Qui autem prætergreditur regulam fidei, non accedit in via, ſed recedit de via. Apoſtolus ait, nõ pl', ſed, præter id qđ accepiſtis. Quibus ex Diui Auguſtini verbis eſt Solis luce manifeſtius perſpicere, ea omnia, quæ Apoſtli tradidêre Eccleſiis ſuis ſiue ſermone, ſiue per epiſtolas, non eſſe præter Euangelium, quod Paulus Galatis prædicarat: ſed quædam fuiſſe ab Apoſtolis

1.Theſſ.3. addita temporibus poſterioribus, vti Theſſal. Vt compleamus, quę deſũnt fidei veſtræ: & Corinthiis: Non potui vobis loqui tanquàm ſpiri-

1.Cor.3. tualibus, ſed tanquàm carnalibus. Item eiſdem: Cætera cùm venero,

1.Cor.11. diſponam: quæ ad ædificationem Eccleſiæ, ait Ambroſius in eum locum, pertinent, præſentia ſua ordinare ſe promiſit. Apoſtoli ſua viua voce compleuerunt quod pat[?]ti ſcripto docuerũt.

Verùm vniuersa hæc ab Apostolis semel tradita non fuêre, ait Augustinus, præter id quod acceperant Ecclesiæ, sed plùs quàm initiò acceperant. Istud Apostolicæ doctrinæ genus vniuersas complectitur fidei Traditiones, quas Catholica Christi Ecclesia indubiè Apostolis refert acceptas. Non ergo fidei capita Scripturis non apertè cõtenta, imò non scripta, sed tradita, pręter Pauli sunt Euãgelium: sed eiusdem sunt portio haud sanè minima, aut contemnenda: sed idem cũ illo, vnumque sunt Euangelium: sed adeò ipsius etiam Euangelicę Scripturæ fundamentum & basis: quod Brẽtius ipse cogatur agnoscere, vti hęc quatuor Euangelia esse verè Euãgelia: hanc ad Galatas epistolam verè esse Pauli. Verùm hac de re ita diffuse suprà diximus, vt hic repetendi non sit locus idoneus.

CAP. IIII. PRopulsatis iis telis, quibus vulgò doctrinam Euangelicã non scriptam audent impetere aduersarii: nunc illos producamus arietes ex Paulo & Esaia in aciem, quorum vno impetu nihil dubitant sese Traditiones non scriptas ita labefactare, vt vno concussæ motu concidant, atque corruant vniuersæ.

Responsio ad locum illum 2. Timo. 3. Oĩs Scriptura vtilis est ad docendum.

Omnis Scriptura, inquiunt, diuinitùs inspirata, vtilis est ad docen- 2. Tim. 3.
" dum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iusticia, vt
" perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonũ instructus, aut vt Paulus
" loquitur, ἐξηρτισμένος, vt homo Dei omnibus eruditionis gradibus perfectus, & ad omne opus bonũ sit omnibus numeris absolutissimus. Volunt hinc aduersarii, Scripturam solam ita doctorem Euangelicum omnibus semel numeris absoluere, vt ad omnia Ecclesiastica munia obeunda, vno scripto Dei verbo informatus, abundè ad perfectionem sufficiat. Frustrà igitur, inquiunt, Traditionum colluuie & decretorum pondere Euãgelicus Ecclesiastes oneratur, qui vna Scriptura armatus, ad omnia functionum genera Ecclesiæ Dei necessaria redditur absolu lutissimus. Isthoc D. Pauli loco seu vinea quadam commentariorum cratibus, velleribusque communita, aduersus omnem Catholicorum obnixum sese victores euadere non dubitant, ac iamdudum Traditiones fidei non scriptas sese pessundedisse gloriantur. Sed caueant, ne triumphum ante victoriam. Si enim locus iste haud adeò magna difficultate implicitus euoluatur apertiùs, nullo fiat negotio perspicuum, eos hominibus rudibus vanissimos verborum fumos pro rebus ipsis obtrudere. Nam vt pedem cum aduersario figamus, initiò D. Paulus de solo veteri testamento manifestiùs agit, quàm vt ea in re ostendenda multus esse debeam: Quia ab infantia, inquit, versu ab hinc superiore,

Locũ hũc Pauli ad Timothe. nihil prorsus Traditionib^9 humanis aduersari.

" sacras literas nosti, quæ te possunt instruere per fidem, quæ est in Chri-
" sto Iesu. Desiderat itaque D. Paulus præter Scripturam, fidem in Chri-
" stum, quæ veteri Testamento accedat magistra. Vetus itaq; Testamen-
" tum tot rerum futurarum typis præformatum, tot mysteriorum vmbris adumbratum, tot oraculorum nebulis atque inuolucris quasi obuelatum,

uelatum,Christi fide meridiano suo tanquàm Sole illuminatum,vtile demùm est ad docendum,& corrigendum,vt homo Dei perfectus sit, &ad omne opus Ecclesiasticum peragendum absolutissimus: sed per fidē,inquit,in Christo Iesu. Cæterùm aduertamus obsecro accuratiùs aureas D.Pauli voces:Vtilis est,inquit,omnis Scriptura:non ait,Vetus Testamentum omnia Christiana fidei dogmata disertè explicat: non item,omnia Sacramentorum mysteria nominatim aperit:sed tantummodò,ad omnia ista vtile est:Nam & D.Paulus ad Ephesios 3.testatur, imperuestigabiles diuitias Christi sibi ad Euangelizandum creditas,id est,ingentia,adeoque immensa Christianismi beneficia nō fuisse reuelata hominibus alterius ætatis,sicut nunc,inquit,reuelatum est sanctis Apostolis & Prophetis in Spiritu. Cùm ergo D.Paulus plurima Christi beneficia etiam Prophetis ipsis,nedum populo Iudaico,qui ex Prophetarum oraculis pro suo quisq; captu Christi cognitionē hauriebat, ignorata fuisse testatur,quis non videat,Euāgelicos istos extra D.Pauli sensum eius verba obtorto quasi collo pertrahere?Rursus,quòd Omnis Scriptura dicit Paulus,mihi equidem non leue habere videtur momentum, ad istam aduersariorum impudētem imperitiam redarguendam. Paulus hoc elogii non modò vniuersæ tribuit Scripturæ, quòd vtilis sit ad docendum,arguendum, & vt homo Dei sit perfectus: verùm singulis etiam partibus, singulis adeò libris,imò lineis. Nam nihil sacris in literis legitur,quod nō istorum aliquò faciat. Quēmadmodū igitur Pentateuchus Mosaicus indubiè vtilis est ad docendum, ad arguendum,vt denique homo Dei perfectus sit:tamen idcirco Psalmos, aut Esaiæ vaticinia ceu superuacanea damnat minimè:ita nec vetus tota Scriptura nouum repudiat Testamētum ceu superuacaneum, quòd & ipsa hominem Dei perficiat, atque haudquaquàm postremas hac in re conficienda ferat. Ideoque nec vniuersa noui & veteris Testamenti Scriptura respuit Traditiones Apostolicas nō scriptas, quæ pleniùs hominem Dei perficiant: sed crassæ istius inscitiæ naturā suā præcipitis ac temerariæ iam dudum pertæsos pudet, credo,aduersarios,pigetque. Ideo & Paulinæ sententiæ, quæ de solo veteri Testamēto agit,nouum subtexere sunt coacti: quibus duobus absolutissimum aliquem creari Euangelicum somniant. Verùm D. Paulus vtilem dicit esse veterem Scripturam,quæ absolutum reddat hominem Dei, sed per fidem Iesu Christi. Vides, vt præter Scripturam veterem Christi item fidem desideret,quæ inchoato velut operi per Scripturas colophonem addat? Fides ergo Christi veteri Testamento quasi coniugata, istas Theologi omnibus numeris absoluendi partes autore Paulo sortita est:quòd fides nimirùm Christi viuum illum aquarum viuentium, quæ magno fluunt impetu de Libano, Euāgelicæ veritatis fontem singulariter aperit, ex quo omnia Christianæ religionis dogmata abundantissimè iuxtà ac suauissimè haurias: temerata suo ordini ac loco restituas:

corrupta

[Margin notes: Ephes. 3. — Aduersariorum imperitia admodum crassa in obijciēdis Scripturarum capitulis. — Fides Christi veteri addita Testamento, absolutū pstat TheologūPaulo.]

Fides Christi veteris Testamenti verissimus Sol.

corrupta pristinæ integritati reddas. Fides enim Christiana imprimis docet Christi verba Apostolis dicta, & Spiritus sancti dogmata, eadem omninò autoritate, qua Spiritus sancti per Prophetas loquentis oracula esse suscipiéda. Cùm itaque Christus Apostolos suos quibusdam Christianismi rudimentis erudiisset, Spiritum sanctum abiturus pollicetur doctorem, qui abstrusiora fidei dogmata illis tunc nondum tempestiua, atque plùs quàm illis congrueret, vti ille prophetauerat, signata, post suum in cælos reditum resignaret, pleniùs edoceret, atque eruditionis lineamenta perfectiùs absolueret. Quod quomodo pro variis dogmatum in controuersiam vocatorum occasionibus sit à Christo Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ luculenter præstitum, nolumus dictorum repetitione esse molesti. Ex primo enim libro quis hæc copiosiùs discat, vbi diffusiùs ex instituto ea sumus persequuti. Omnis itaque Scriptura vtilis est ad docendum, & ad omnia Ecclesiastica munia obeunda, modò fides in Christum Iesum accesserit magistra, quæ Christi Spiritũ nõ solùm in Prophetis loquenté ostendat, sed & in Apostolis, sed & in Cõciliis, sed & in Petri successorib. Christiq; vicariis. Viderint itaque, quàm præclarè de verbo Dei mereantur, qui vt verbum Dei natiuis suis, vt ineptiunt, fontibus reddant, verbum Dei toto Euãgelio sacrilegè mutilant. Hoc enim loco D. Paulum de veteri duntaxat Testamento esse loquutum, Solis est luce manifestius. Nec si Euangelium veteribus Prophetis accesserit, iam ex Pauli sententia omnibus eruditionis Christianæ numeris quispiam absoluatur: Sed si fides Christi, verus adeoque singularis Testamenti tam noui, quàm veteris Sol, studiosorum pectora illustrans, omnem semel Spiritus sancti doctoris Christianæ Ecclesiæ promissi veritatem vbicunque affulgentem eadem prorsus veneratione vbique suscipiendam persuaserit, siue eam, vt Paulus loquitur, per epistolas, atque scriptum Dei verbum, siue per traditam viua voce doctrinam, atque successorum Traditione transmissam Ecclesia Dei Catholica, vnica veritatis columna, proponat credendam.

Ioh. 14. E. a. 39.

Fides Christi docet Spiritum Christi vbique audiendum, & in Scripturis, & in Conciliis, & in Ecclesia.

Responsio ad locum Esaiæ, qui cõtra Traditiones non scriptas opponitur.

Paulino isto propulsato ariete, alterum quoque ex Esaia in aciem contra Traditiones non scriptas producũt, qui illi priori quasi succenturiatus indubiam ipsis reportet victoriam. Cùm dixerint, ait Esaias capite 8. ad nos, quærite à Phitonibus, & à diuinis, qui strident incanta- » tionibus. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? pro vi- » uis à mortuis? Ad legem magis & ad testimonium. Quòd si non dixe- » rint iuxtà verbum hoc, non erit eis lux matutina. Quæ verba vt summo orationis habitu efficaciter admodùm pro aduersariis stare videntur: ita si detracta larua genuinam Prophetæ sententiam penitùs contempleris, mirũ, quàm hîc Sileno verè præposteros agnoscas. Propheta namque Esaias suos discipulos, omnesque pios in synagoga Iudeos à vitio Israëlitis, quasi gẽtili idololatria, velut antidoto præseruaturus, docet,

Esa. 8.

Isthoc loco Bucerus aliquado triumphũ sese agere videbatur sed planè ante victoriam.

docet, quónam argumenta Pythia oracula ab impuro illo Beelzebub Accaronæo, aut ab Aſtarte, ſiue Venere Sidonia, aut à Belphegor Amorrhęo ſeu Priapo, aut Daghone Philiſtæo reddita poſsint illudere atque refutare, án ne populus non quilibet, ſed ille populus Deo vero initiatus, inquit, falſa Dæmonum idola conſulat? Quid ſtultius? mortuós ne, aut putrido ligno, aut ſtupido ſaxo dolatos roget de viuis? Quid inſanius? Ad legem magis & ad teſtimonium eam pro indubitato reſponſo conſulite, eam pro quouis oraculo Pythio requirite. Si vates, inquit, ac diuini non reſponderint iuxta doctrinam de vero Dei cultu à lege præſcriptam, non erit eis lux matutina, id eſt, rerum veritas eorum oracula non illuſtrabit, ſed perpetua mendaciorum nocte iacebunt oppreſſa. Si quis, inquit, vos impiorum aut Ethnicorum, aut Iudæorum adeò ad idola, aut diuinos conſulendos inuitet, veniat vobis in mētem, án ne populus à Deo ſuo quærat viſionem? quod eſt, án ne populus veri Dei religione initiat⁹, à Deo ſuo reſpōſum petere debeat? quæ ſententia multò apud Eſaiam eſt apertior: הלא־עם אל־אלהיו ידרש בעד החיים אל־המתים. Nunquid populus Iudaicus à Deo ſuo requirat oraculum? án ab alio Deorum aliquo Iudæi petant veritatem, quàm à Deo ſuo? án à mortuis illis Diis, ligno putrido, carioſo ſaxo, aut æruginoſo metallo fabrefactis reſponſum petat? In qua ſententia apud Hebræos duo ſunt, quæ luculenter oſtendunt hanc Eſaiæ vocē eſſe deterrentis Iudæos ſuos ab idolorū oraculis conſulendis: cùm vocabulū עם Scripturarū more ad ſolos Iudæos peculiariter pertineat, & vox ידרש futurum, hîc modum expleat potentialē, q. d. an Iudæi ab alio quopiā quàm à Deo ſuo veritatem inquirere debeant? Quæ iſthæc, inquit, fuerit inſania, hominem Iudęum à Deo non ſuo futurorum euentum petere? quod vt quoſdam Iudæorum præ impotenti illa in idola rabie minùs fortaſsis moueat, alterum abſurditatis adfert argumentū, quo illis animi ſtuporem planè ſemel excutiat, atq; ſenſum aliquem priſtinæ in Deū pietatis reddat. Pro viuis, inquiens, à mortuis? quod eſt, de viuorū negotio, Deósne mortuos, omnibusq́; vitæ functionibus deſtitutos Iudæus aliquis vero Deo relicto conſulat? Si vos Ethnicorū quiſpiam ad ſua templa oraculorū cauſa allectet, redeat vobis in mentē ſpectata toties Deorum iſtorum verè mortalium mendax in prędicendo vanitas, ignaua in liberādo ab aduerſis infirmitas, ſtupida iniuriæ vel ſibi illatæ vindicādæ impotētia. Notior vobis eſt Dagonis illius apud Philiſtęos oēs ꝑ Deo Max. habiti, ſummaq́; ſuperſtitione celeberrimi calamitas, quando ad Dei noſtri vel arcā ſolam teſtamēti præſentē & cōcidit ipſe manibus miſerè mutilus, & ſuis cultoribus nec podices à ficubus, nec agros à muribus illæſos ſeruādi impos: niſi Deo noſtro Iſraël argēteos & mures & podices pro anathemate ſimul cū arca ſui idoli domitore ſuis ficubus expulſa obtuliſſent. Nō igitur idolorū oracula cōſulite, nō ꝑ viuis à mortuis reſponſa requirite: Ad legē magis & ad teſtimoniū

Aſtarte fuit Ven⁹ Belphegor Priapus hortēſius.

Paraphraſis loci Eſaiæ.

1. Reg. 5.

Cccc legem

legem vestram à Deo vero vobis in temporum difficultatibus,& negotiorum angustiis cõsulite. Quod addit, Et ad testimonium, ולתעודה Hebraica lectio apud Hebræos multum habet epitaseos atq; acrimoniæ: Lex vestra, inquit, vobis & pro Pythio & pro Sibillino oraculo esse debet. Nam si non responderint iuxta verbũ hoc, non erit eis lux matutina: quod est, nisi legi congruat, quicquid Pythones effantur, rerum veritas eorũ oracula non illustrabit: sed perpetua mendaciorũ nocte iacebunt oppressa. Ad legẽ igitur magis & ad testimonium, id est, legẽ veræ Dei nostri religionis testẽ magis consulite, quàm aut idola mortua, aut Sacrificulos istos Bacchãtes, aut Pythones amentia mendaces, & incertum nimis coniecturantes: quam sententiã 70. aptissimè reddiderunt, vertentes: Nunqd populus Deum suũ consulat? Quid enim mortuos rogent super viuis? legem enim in auxiliũ dedit. Vult igitur Esaias, vt legem suã Mosaicam Iudæi veræ religionis studiosi in auxiliũ consiliumq; adhibeant, non idolorũ oracula, aut diuinorum responsa: quæ si non iuxta legis doctrinam de vero Dei cultu personuerint, non erunt veritatis luce illustria, sed cæca falsitatis nocte caliginosa. Non ergo docet Propheta, nihil pro verbo Dei suscipiendũ, quod nõ sit in lege vel testimonio scriptũ: sed idolorum oracula ad Scripturã expendendã, án cum vero Dei cultu à lege præscripto rectè conueniant & consentiãt, nec ne. Et vt argumentum efficere demus, quod moliũtur aduersarii, cui dubium est, Euangelicas literas oẽs isto Prophetæ oraculo ad istam Euangelicorũ sententiam detorto, re vera esse proculcãdas, atq; semel abiiciendas? cùm non sint illius Mosaicæ legis portio. Vt ergo Euãgelia scripta cum illo Esaiæ oraculo nihil pugnant vel aduersariorum adeò iudicio: ita nec alia Spiritus sancti veritatis magistri oracula siue Apostolis, siue aliis sine scripto Dei verbo tradita. Simeon ille Euangelicus à Spiritu sancto respõsum acceperat, se non moriturum, nisi viso Messia Deo desideratissimo: quo viso, ex isto corporis ergastulo dimitti iuxta verbum Dei nondum scriptum lætus exoptabat. Vt hæc ergo omnia sunt Dei verbum, ita quicquid Dei Spiritus per non scriptas Traditiones loquitur Ecclesiis. Luc. 2.

CAP. V. Refutatio eorum quæ Caluinus aduersus Traditiones nõ scriptas cõmentatur.

SVperest, vt nunc Caluini illis ventosis falsi nominis scientiæ oppositionibus inuictum veritatis Euangelicæ clypeum obiiciamus, cuius vi retundantur, ac profligatæ semel deleantur. Volens igitur Caluinus Ecclesiæ potestatẽ certis quasi cancellis suo de cerebro fabrefactis esse inclusam, ne pro hominũ, inquit, libidine huc atq; illuc trahatur, non patitur eam extra Scripturam quicquã posse. Vbi Dño visum est (inquit capite octauo, Num. 142. vt eius verborum ampullas paucis reddamus) illustriorem Ecclesiæ formam excitare, verbum suum mandari scripto, ac consignari voluit, vt inde peterent Sacerdotes, quod populo traderent, vtq; ad eam regulã omnis, quæ traderetur, doctrina exigeretur. Itaq; post legis promulgationem cùm iubentur Sacerdotes docere In Institu. cap. 8. numero 142.

docere ex ore Domini, ſenſus eſt, ne quid extraneum, aut alienum ab eo doctrinæ genere doceant, quod Deus in lege comprehenderat. Prophetæ noua publicarunt oracula, non ſic tamen noua, quin ex lege manarent, & in ipſam reſpicerent. Verùm vbi demùm in carne manifeſtata eſt Dei ſapientia, quicquid humana mente de Deo comprehendi poteſt, & cogitari debet, pleno ore nobis ediſſeruit. Nunc itaque ex quo illuxit Sol iuſticiæ Chriſtus, perfectum habemus diuinæ veritatis fulgorem, qualis in meridie claritas eſſe ſolet, cùm antè ſubobſcura lux fuerit. Cùm enim Paulus teſtetur, Deũ extremis his diebus nobis per dilectũ filium ſuum loqui cœpiſſe, ſignificat, imò apertè declarat, Deum non poſthàc vt anteà per alios ſubinde atque alios loquuturum, nec Prophetias additurũ Prophetiis, aut reuelationes reuelationibus: ſed ſic omnes docendi partes in filio compleuiſſe, vt hoc vltimum, æternumque ab eo habendum ſit teſtimonium. Itaq; non temerè filium ſingulari prærogatiua nobis doctorem pater ordinauit, ipſum, non hominem quempiam præcipiens audiri, ab vno pendere, in vno hærere, denique (quod verba ſonant) vnius voci auſcultare. Et ſic quidem loquutus eſt, & vt Dei ſapientiam (quæ nulla ex parte hiulca eſt) & Meſſiam (à quo omnium reuelatio ſperabatur) decebat: hoc eſt, vt poſt ſe nihil aliis dicendum reliquerit. Eſto hoc firmum axioma, Non aliud habendum Dei verbum, cui detur in Eccleſia locus, quàm quod lege primũ & Prophetis, deinde ſcriptis Apoſtolicis continetur: nec alium eſſe ritè docendi in Eccleſia modum, niſi ex eius verbi præſcripto & norma. Hinc etiam colligimus, nõ aliud permiſſum fuiſſe Apoſtolis, quàm quod olim habuerãt Prophetę: nempe veterẽ Scripturã exponerẽt, ac oſtenderent in Chriſto completa eſſe, quę illic traduntur. Idipſum tamen non facerent, niſi ex Domino, hoc eſt, præeunte & verba, quodãmodò dictante Chriſti Spiritu: hac enim lege eorum legationem definiuit Chriſtus, cùm iuſsit, irẽt, ac docerẽt, non quę temerè ipſi eſſent fabricati, ſed quęcunque ipſis pręceperat.

Quod Caluinus tanto hîc ſtudio molitur, ne quẽ lateat, quorſum ſpectet, hoc eſt, vt nihil pro Dei verbo habeatur, quàm quod in Scriptura ſacra continetur. Hoc verò illud eſt, cui nos reſiſtimus, atq; libris hiſce quatuor agimus, quo firmum iſtud, quod dicit, axioma infirmaremus, deſtrueremus, atque falſitatis cõuictum exploderemus, ne quis ei in piorum animis locus vllus ſit reliquus. Quibus igitur firmamentis firmum illud, quod iactitat, axioma ſit conatus ſtatuere, agedùm expendamus, ne quis in eius hallucinatione fucato verborum lenocinio illectus, aut argumentis in ſpeciem veriſimilibus inductus, à regia veritatis Euãgelicę via aberret. Animus enim plena doctrinæ certò Euangelicæ perſuaſione imbutus, nec flumine conturbatur inanium verborum, nec ſubtilitate ſentẽtiarum, ſi orationis eſt ſiccitas. Quam ergo adfert homœoſin de lege veteri ac noua, quaſi vt illis verbum ſuum

Nõ perinde eſt iudicãdum de lege noua cordibus credentiũ inſcripta, atq; de veteri tabulis & libris inſculpta.

Deus ſcripto mandari ac conſignari voluerit: ita & in noua quoque nos repudiamus non leuibus de cauſis: tum quòd lex vetus paruulis eius quaſi pædagogia ad Chriſtum perducendis, & tanquàm elementari ac rudimentaria inſtitutione erudiendis ſit præſcripta. Ea propter & lapideis fuit tabulis inſcripta, ne facilè puerulis de memoria excideret, ſemperque eis viua diuinæ legis recordatio ob oculos verſaretur: tum quòd lex noua Euangelica ex Chriſti iuſſu non deſcribenda fuit, ſed populo prædicanda, atq; viuæ vocis oraculo promulganda ſit Apoſtolis tradita. Iam vt Caluino demus legem omnis doctrinæ fuiſſe quaſi regulam à Deo Iudæis præſcriptam, nihil ad nouam legem vniuerſam ſcripto eſſe comprehenſam demonſtrandum facit: cùm hæc non eodem fine atque illa in literas ſit relata. Pari modo & pro noſtra cauſa ſtat, quod adiecit, Prophetas non noua legi addidiſſe oracula, niſi quæ ex lege manarent. Nihil enim Catholica noſtra fides tradit, quod non etiam ex quopiam nouæ legis loco tanquàm fonte dimanet, ſi hoc ſatis eſt ad verbum Dei anguſtis Scripturarum cancellis intercludendum. Quanquàm nondum mihi perſpectum ſit, quomodo ex lege illud Eſaiæ fluat oraculum, Meſsiam Emanuelem ex Alma ſiue caſtiſsima ſimul & illibata virgine naſciturum: quod licèt vera vocis Alma loquatur ſignificatio, quod diſertiſsimè capite 18. Geneſeos demonſtat Moyſes, adeò hac tamen non perſuadentur Iudæi miseranda animorum percuſsi cœcutientia, vt ne Chriſtianis quidem omnibus ſatis fidei faciat, quemadmodum apud eos videre eſt, qui Hebraica ſcripſere dictionaria. Hæc eò dicimus, vt prudens Lector videat, quàm ſint omnis prorſus veritatis inania, quæ hic tanto cum ſupercilio plùs quàm cenſorio, aſtuque Sophiſtico non philoſophatur, ſed nugatur Caluinus. Poſſent iſta, ſi ad viuum quis reſecare vellet, plurimis exemplis manifeſtiſsimæ conuinci vanitatis, ſed nos breuitatis cauſa iſthæc perſtringentes, fuſiore ſuperſedemus oratione. Quod verò adiecit de ore Domini, inquiens, fuiſſe à Sacerdotibus reſpondendum populo, quis adeò abſurdus ſit, qui non videat multò iſtud patere latiùs, quàm ſcriptum Dei verbum? Siquidem Diuus Eſaias de ore Domini haud dubiè reſpondit ſuum Emanuelem Meſsiam Domini ex virgine naſciturum, quod tamen ex Dei verbo anteà ſcripto vnde ſtatuat Caluinus? Similiter de certo ac definito Meſsiæ aduentu poſt hebdomadas ſeptuaginta ſeu annos quadringentos nonaginta. Vbinam Daniel antè legerat? Qui duo tamen fidei articuli, vt alios ſilentio præteream, non infirmiori fide, quàm cęteri omnes Iudęis piis ad vnum omnibus erant credendi.

[Margin: Matth. vi.]

[Margin: Caluini captiuncu lę ſophiſti cè ré, quà conantur, non efficiunt, ſed pro nobis ſtat potius.]

[Margin: Hic plerique iudaizant præter Paganinum.]

Cæterùm quò ea, quæ de Chriſto Doctore adfert Caluinus, vt in ſpeciem quidem præclara (vtinam & Euangelii ſyncerè illuſtrandi cauſa adhibita) ita fallendi ſtudio incautis periculoſa auertamus, ſedulò eſt eius machinatio cùm variis tum falſis ſtructa & ſubornata antitheſi-

Heb. 1. tithesibus obseruanda, ne in fraudem illiciat imperitos. Quod itaque ex epistola primùm ad Hebræos concludere conatur, Deum non post hàc vt anteà, per alios subinde atque alios locuturum, quis non videat esse alienum, & à Diui Pauli scopo, & ab ipsa simul rei veritate? Non enim Diuus Paulus Christum quasi alium Prophetis opponit, sed quasi Dei filium, hæredem vniuersorum, conditorem seculorum, Prophetis, & omnibus Dei seruis, Christi ipsius nunciis præstare demonstrat, & antecellere. Sicut igitur Christus à suo Spiritu, quando per Prophetas in veteri lege loquutus est, non potest sine certissimo sacrilegii crimine ceu alius separari, aut distingui: ita nec ab eodem Spiritu Apostolorum doctore & ductore in nouo Testamento citra atrocem blasphemiam seiunctus esse censeri nequit, aut diuisus. Quare falsum est, quod ille ait, Paulus significat, imò apertè declarat, Deum non posthàc vt anteà per alios subinde atque alios loquuturum. Si propter Prophetiam Prophetæ illi veteres rectè alii à Christo sunt dicendi, qui eodem tamen fidei Spiritu loquuti prædixerunt, quod Christus docuit, rectè & Apostoli, Prophetæ alii sunt censendi. Quid? án non alius est censendus Iohannes Euangelista, qui rerum gerendarum historiam Ecclesiis per Prophetam prædixit, sicut & Daniel Caluino alius à Christo? Quid ergo neget Caluinus Deum subinde per alios atq; alios, vt anteà loquuturum? Certè cùm per Iohannem diu posteà in Apocalypsi, & Paulum ad Timotheum futura prædicat, negari non potest, quin per alios subinde atque alios Deus in nouo Testamento loquatur: Sunt tamen alio quodam sensu cum Christo doctore vnus atque idem, quemadmodum & Prophetæ illi priores, si eundem fidei Spiritum, quo omnes simul fuêre afflati, cogites. Rursus cùm vna atque eadem veterum & nostra sit Fides, quó nam obsecro pacto illi à Christo Domino alii sunt censendi? Quod verò subnectit: Sic omnes docendi partes Deum in filio compleuisse, vt hoc vltimum æternumque ab eo habendum sit testimonium, id superiorum locorum à nobis modò recitatorum testimoniis refutatum quisque intelligit, qui modò animum aduerterit. Quo modo enim vltimum Dei testimonium de sua voluntate, aut rebus in Ecclesia gerẽdis, Ecclesiam didicisse à Christo credendũ est, quum per Apostolos suos Paulũ, aliosq; & in primis D. Iohannem Euangelistã nobis diuinæ suæ voluntatis testimonia pòst ediderit. Porrò quòd subiicit: Quin omniũ hominum ora clausa esse conuenit, postquàm semel loquutus est ille, in quo cælestis pater omnes scientiæ & sapientiæ thesauros voluit esse absconditos: & sic quidem loquutus est, vt & Dei sapientiam (quæ nulla ex parte hiulca est) & Messiam (à quo omnis reuelatio sperabatur) decebat, hoc est, vt post se nihil aliis dicendum reliquerit. Isthæc bellis verborum bullis vestita, ac sedulò culta quàm bellè cum ipsis Christi verbis congruant, nolo, mihi credas Lector, sed tuis ipse auribus.

Prophetæ veteres eodem fidei Spiritu afflati, quo Apostoli, ideoque à Christo non sunt alij.

1. Tim. 4. Apoc. 1. & seq.

Caluinus Christum fingit Apostolos docuisse oĩa, contra manifestam Christi promissionẽ. Iohan. 16.

Ioh. 16.

" Audi igitur, quid Christus hac de re pronunciet: Adhuc, inquit Christus iamiam à suis recessurus, multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò: quum autem venerit Spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem: siue vt Augustini tempore erat in quibusdam Latinis exemplaribus, & hodie in Græcis, in omnem ducet veritatem, & quæ ventura sunt, annunciabit vobis. An ergo hominum ora clausa esse conueniat, quæ Christi Spiritus sua pòst vnctione reddet diserta? suo pòst afflatu efficiet facunda? Si Christus ita omnia loquutus est Apostolis, vt Dei sapientiam, adeoque ipsum Messiam decebat, nempe vt post se nihil ab aliis dicendum reliquerit, cur Spiritum suum Apostolis pollicetur doctorem, qui eos omnia illa doceat, quæ tum temporis nondum portare poterāt? qui eos in omnem veritatem, quam nondum didicerant, deducat atque dirigat? Hæc enim verba, vti est apud Dydimum Alexandrinum lib. 2. de Spiritu sancto, ad eos à Christo dicuntur, qui auditores verborum eius necdum fuerāt omnia cōsecuti. " Quæcunque enim sufficere poterant tradens eis, in futurum tempus " reliqua distulit, quæ sine disciplina Spiritus sancti scire non poterant. " Ad eundem sensum & D. Augustinus accedit suffragator: Adiicienda illis fuerunt, ait, hæc verba explanans Tract. in Iohan. 98. quæ nesciebant. Hæc igitur Christi verba: Ille vos docebit omnem veritatem: & illa, Quæ non potestis portare modò, id est, scire ac discere, vti Dydimus & Augustinus, vos docebit Paracletus, si falsa sunt, vera esse Caluini verba oportet. Quare axioma illud (vt iactabat Caluinus) firmum, Non aliud habendum Dei verbum, quàm quod lege primùm & Prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur, validis argumentorum arietibus conquassatum, clarisque Christi verbis labefactatum corruere, adeoque subuersum esse palàm est, quod ei sua illa ex veteri lege & Christi præ Prophetis præstantia mutuata firmamenta funditùs sint subfossa, atque sublata.

Dydimus Alexandrin' Apostolos quædā didicisse à Spiritu S. quæ scire non poterant.

Caluini oratio vera est, si Christi promissio falsa.

Ex quibus & illud similis redarguatur vanitatis, quod eodem loco à Caluino dicebatur, Apostoli, inquiens, suo nomine præ se ferunt, " quantum sibi in suo munere permissum sit: nempe si Apostoli sunt, ne " garriant, quicquid collibitum fuerit, sed mādata eius, à quo missi sunt, " bona fide perferant. Et satis clara sunt verba Christi, quibus eorum legationem terminauit, cùm mandauit illis, irent ac docerent, quæcunque præcepisset. O Philosophum locis Dialecticis armatum, qui ministerium summæ dignitatis simul & autoritatis ex intimo vnius voculæ etymo captandum censuit. Quis ita rerum communium est imperitus, vt functiones publicas plerasque omnes suis nominibus latiùs patere nesciat? Si ab Etymo res veniunt æstimandæ, Imperator sese in castris tantùm contineat moderandis. Cæsar nihil sibi vsurpet, quod extra materni vteri sit incisionem. Consul dandis accipiendisque consiliis contentus, à regenda Republica abstineat. Et superintendens (vt de noua

Caluinus vt Apostolis autoritatem eleuet, ad etymon pueriliter cōfugit.

Magistratuum Reipub. vocabula an ex etymo veniant metienda.

de noua religione nouam quoq; dignitatis vocẽ veteribus admiſceã, qua idem quod Catholici vocabulo Epiſcopi ſignificatum volunt,ſed nomen mutatum malunt, ne vel tantillùm cum veritate congruant) quur præter meram cognitionis cauſam vſurpat & docẽdi partes, & illius cœnæ profanæ adminiſtrationẽ? Quum igitur iſthæc præ abſurditate plùs quàm ridicula à prudentibus non ferantur, cur in Apoſtolorum miniſterio arctando iniquiores ſimus,quàm aut Cæſaris,Conſulis,aut Imperatoris,aut deniq; nouí iſtius ſuperintendentis? Falleris igitur Caluine, falleris, dum Apoſtolos ais ſuo ipſos nomine præ ſe ferre, quantum in ſuo munere ſit permiſſum. Non ſolùm ergò legatorum munere,qui bona fide accepta tantùm auditorũ referendorum mandata habeant, Apoſtoli ſunt defuncti, cùm præter illa à Chriſto audita alia inſuper à Spiritu ſancto didicerant, quæ anteà fuerant vt inaudita, ita quoque incognita. Quod & Dydimus Alexandrinus, & D.Auguſtinus locis modò recitatis oratione Solis luce clariore nobis ſunt conteſtati.

Apoſtolus & ſtolus à claſſe, vti apud Sigebertum & alios.

Apoſtolorum officium apud Iudæos ante Chriſti aduentũ.

Quare vt Apoſtolorum autoritas hoc loco nimiùm iniquis, ac plùs æquo arctioribus limitibus à Caluino terminata, iuſtiſsimis diſtendatur ſpaciis, ſi breuiter Apoſtoli vocis apud Iudæos vſum explicaro,non mihi abs re videor facturus. Apoſtolus ex Græca origine legatum ſonat,ſed qui honoris cauſa aliquò cum claſſę, quæ & ipſa erat Athenienſibus ſtolus & Apoſtolus, aut militaribus copiis mittebatur. Verùm iſtam naturalem ſignificationem officii dignitas vbi acceſsiſſet, mirificè auxit, ac ornauit honorificè. Itaque Iudæis (qui ab Alexandri Macedonis temporibus Græca lingua vti paſsim cœpêre) Apoſtoli dicti, qui ad ſuos contribules alibi extra Iudæam commorantes, ſumma cum poteſtate à Synagoga Ieroſolymitana mittebantur. Huius rei teſtimonium certiſsimum eſt apud Epiphanium libro primo, vbi de Ioſepho quodam ex Iudæo Chriſtiano illuſtri agens, narrat eum apud Iudæos præclaro fuiſſe loco: εἰσὶ δὲ οὗτοι μετὰ τὸν πατριάρχην ἀπόστολοι καλούμενοι. προσεδρεύουσι δὲ τῷ πατριάρχῃ. καὶ σὺν αὐτῷ πολλάκις καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ συνεχῶς διάγονται διὰ τὸ συμβουλεύειν. καὶ ἀναφέρειν αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν νόμον.

Vide Epiphan. Ebione.

Apoſtoli apud Iudæos primo dignitatu gradu poſt patriarcham.

Sunt autem hi dignitate præſtantes apud Iudæos viri poſt Patriarcham Apoſtoli appellati, qui Patriarchæ ſunt aſſeſſores, & cum eo aſsidui nocte dieque agunt conſilii dandi cauſa, vtque ei, quæ legis ſunt, referant.

Quanta ergo Apoſtolis Iudaicis conceſſa fuit poteſtas,tanta, imò amplior multò atque auguſtior, à Chriſto ſuis conceſſa eſt Apoſtolis, quantò illis hîc maior atq; negotium maioris momenti atq; ponderis. Iſta ex Apoſtolorum literis non forent oſtenſu difficilia, niſi Lectoris offenſam ex prolixitate veritus,vela colligerẽ, ad portũ properaturus.

Ioh. 16.

Cùm itaq; Chriſtus Apoſtolis pollicitus fuerit Spiritum S. doctorem, qui eis non modò ſuggerat, quæ anteà à Chriſto didicerãt, ſed qui in omnem

omnem prorſus deducat veritatem, qui adiiceret, quę neſciebant, vti Auguſtinus, doceretque, vt Dydimus, quæ ſine Spiritus ſancti diſciplina ſcire non poterant: qui denique futura eis nunciet, fieri nequit, vt citra atrocem blaſphemiam Apoſtolorum munus ipſo nomine, quod legatum ſignificat, dicamus terminatum. Argumentis igitur iſtis omnibus vt in ſpeciem validis, ita re ſanè ipſa euanidis, ac verè inanibus, nihil Caluinum effeciſſe demonſtrauimus, quin verè Eccleſia ſcripto Dei verbo nō ſit incluſa, vt Caluinus loquitur, atq; annexa, ſed alia addiſcere potuit fidei dogmata, quàm quæ aut à Chriſto didicerāt Apoſtoli, aut ſaltem aperto Dei verbo ſcripto ſint expreſſa: quemadmodū

Ratiunculę Caluin. confutatę

ex Conciliorum decretis paulò poſt hęc oſtendendum erit. Verùm antea euanidos Caluini colores diluamus, quibus rhetoricando efficere conaſ, vt Eccleſia à ſcripto Dei verbo ſeparari nequeat. Et quid mirū, inqt, ſi ſponſa ac diſcipula Chriſti ſuo ſpōſo maritoq; ſubiicitur, vt ab eius ore aſsiduè ac ſedulò pendeat: hęc eſt enim domus benè cōpoſitę ratio, vt mariti imperio vxor obtēperet: hæc ſcholæ benè moratæ regula, vt magiſtri ſolius doctrina illic audiatur. Atqui ſponſa Chriſti, non adulteri ſequitur vocem Caluine, ſi Spiritum ſanctum audiat orphanis filiis datum patronum, atque tutorem: non vnici magiſtri repudiat magiſterium, ſi Spiritus ſancti à Chriſto doctoris promiſſi ſequatur in rebus incognitis doctrinam: in obſcuris, illuſtrationem: in controuerſis, definitionem. Huius magiſtri doctrinam in quęſtione illa perplexa admodùm de Moſaicorum rituum obſeruatione, quæ totum propè perturbarat, Chriſtianorum collegium ſequuta eſt, quando intrepidè contra obmurmurantes illos Iudaizantes Cerinthum, & alios definiuit: Viſum eſt, inquiens, Spiritui ſancto & nobis. Callidè igitur Caluinus Eccleſiam ſuis vult promiſsionibus diffiſam, ſeſe inermem, nudā, atq; omni tuitionis genere deſtitutā, hoſtium incurſibus proſtituere, dum eam conatur talem depingere, vt ſolo ſcripto Dei verbo cōtenta, ibi ſapientiæ ſuæ, ait, terminum ſtatuat, vbi Chriſtus eius & maritus & ſponſus loquendi finem fecit: quod ſi miſera ſemel in animum induxerit ſuum, quid ei aut de Euangeliorum numero, aut toto deniq; Scripturarū Canone ſuperſit reliquum, quod nō eadem riuia, qua alia nō ſcripta dogmata, non dico callidè ſurripiatur, ſed vltrò diffluat? elabatur? in aëra euaneſcat? Qua enim impudentia Caluinus ei audet Eccleſiaſticum ſublegere, Lutherus Iacobi epiſtolam, & ad Hebræos Pomeranus, cras Phanaticus quiſpiam Apocalypſim, perendie acta Apoſtolorum, poſteà etiam quatuor Euangelia cum Anabaptiſtis illis in Morauia. Qua enim Scriptura aduerſus iſtos ſacrilegos ſeipſa tutabitur miſera, ſi nihil poteſt, vti ais, extra ſcriptum Dei verbum? Quod tamen vt perſuadeat Caluinus, nullis ſanè deſtituitur paralogiſmis hoc ipſum efficere in ſpeciem conantibus, vt eſt in Sophiſtica mirificè acutus: ſed attentè conſiderantibus præſentiſsimum ſimul & pernicioſum Eccle-

Quàm inermē Caluinus fingat Chriſti Eccleſiam.

Acto. 15.

Si Caluinum audiat Eccleſia breui ſuis Scripturæ ſacris libris ſpoliabitur.

ſiæ

ſiæ Chriſti machinantibus venenum: Omnibus, inquit, ſuæ rationis commentis diffiſa, promiſsionumq́ue amplitudine confiſa, habebit, vnde fidem ſuam præclarè ſuſtineat: vt nihil addubitet, ſanctum Spiritum ſibi ſemper adeſſe optimum certæ viæ ducem: ſed memoria ſimul tenebit, quem è ſuo Spiritu vſum percipi Deus velit. Spiritus, inquit, quẽ à Patre mittam, ducet vos in omnẽ veritatem: ſed quomodo? quia ſuggeret vobis omnia, quæ dixi vobis. Nihil ergo plùs de ſuo Spiritu denunciat expectandũ, quàm vt mentes noſtras illuminet, ad percipiendam doctrinæ ſuæ veritatem. Catholicam ſuam Eccleſiam nunquàm in eam Chriſtus venire paſſus eſt veſaniam Caluine, vt ſibi quicquam fideret, aut ſuæ rationis commentis quicquam tribueret, quod tibi cogitatione fingis: ſed ſuorum ſemper Magiſtrorum exemplum ſequuta, quod Spiritui ſancto & ſibi videbatur, Chriſtiano populo propoſuit credendum: quem ſemper ſibi optimum viæ ducem ſciebat præſentem, non ignorans iſtam, quam fraudulenter prędicas, ſuarum promiſsionum amplitudinem: quare iſta admonitione nihil Caluine, egebat Eccleſia, ſed vt poculum teterrimo plenum veneno Lectori incautiori propinares blandis illis promiſsionum verbis, tanquàm melle oblitum porrigere ſtudebas. Quod enim toxicum aut præſentius aut pernicioſius noceat in viſcera admiſſum, quàm verba iſthęc tua (Nihil ergo plùs de ſuo Spiritu denũciat expectãdum, quàm vt mẽtes noſtras illuminet, ad percipiendã doctrinæ ſuæ veritatem) in animum imperitum & incautum transfuſa? Præterquàm enim, quòd à recto Euangelicæ veritatis, ſine qua nulla ſalutis ſpes eſt reliqua, tramite abducunt, etiam caſtiſsima Chriſti Ieſu verba adulterino ſenſu corrumpunt.

Spiritus S. Eccleſiam ſolum illuminat Caluino, non item docet.

Toxicum ſuum Caluinus blandis in ſpeciem oblinit verbis.

Sed memoria (inquis) tenebit Eccleſia, Spiritus quem mittam, ille vos ducet in omnem veritatem, ſed ſuggerendo vobis omnia, quæ dixi: nihil ergo de Spiritu ſancto expectandum denũciat, quàm vt mẽtes noſtras illuminet. Iſtum quidem Spiritus ſancti vſum haud longè à ſuauiſsimo illo cũ Apoſtolis ſermone habito Chriſtus pollicebatur: verùm ſi alteram promiſsionem oratione Chriſti multò ampliùs inſurgente longè auguſtiorem diſsimulare noluiſſes, iſtud certè commentum planè frigidum ſeipſum mendacii redarguiſſet. Quod igitur falſitatis ferendæ ſtudio tu fraudulenter omiſiſti, ego veritatis docendæ officio candidè Lectoribus piis recitabo. Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò: cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunq; audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt, annunciabit vobis. Vt igitur tibi demus, loco illo abs te recitato idem planè eſſe, Docebit vos omnia, & quod adiecit, ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixi vobis: vt item concedamus & illud hoc loco pro eodem habendum, ſiue legamus, Docebit vos omnem veritatem, ſiue, Ducet

Ioh. 14.

Ioh. 16.

Callidè diſsimulat Caluinus Chriſti promiſſionem de Spiritus S. magiſterio Eccleſiæ promiſſo.

in omnem veritatem: illud sanè quod subtexuit, Quæcunque audiet, loquetur, & ventura annũciabit vobis: án hæc eadem cum Christi dogmatibus quisquam existimet censenda? Quæcunque, inquit, audiet, loquetur. Quid hoc ad Christi dogmata dudum percepta? án non ea Spiritus per omnia diffusus, qui continent omnia, qui scientiam habet vocis, audierit? ad ea ergo pertinet, quæ Apostoli pro sua ingeniorũ imbecillitate portare nondum poterant, eius magisterio posteà primũ discenda. Quæ nesciebant, ait D. Augustinus hunc locum edisserens Tract. 96. ita erant adiicienda. Quæ nesciebant, inquit: noua ergo Apostolos docuit Spiritus sanctus. Suffragatur & Dydimus: Nondum, inquiens lib. 2. de Spiritu sancto, Apostoli omnia erant consequuti. Ad eundem modum altera illa Christi promissio, Quæ ventura sunt, annunciabit vobis, án nihil præter Christi doctrinam habere sit existimanda? Refragabitur sanè Paulus electionis vas: refragabitur & Ioannes Apostolus: Qui habet aures, inquiens, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Sed quò dolus iste non modò malus, sed planè pestilens incautis nimis suboleret, eam testimonio Chrysostomi fraudulenter quasi incrustato obtrudere non es veritus. Sed eius verba recognoscamus, quò clariùs appareat, sanctissimum patrem pro Catholicæ fidei veritate re quidem ipsa stare, licèt aliorsum, quàm voluerit, abs te detorqueatur. Multi, inquit Chrysostomus, Spiritum sanctum iactant, sed qui propria loquuntur, falso illum prætendunt. Ita si quid præter Euangelium sub titulo Spiritus obtruditur, ne credas. Audin' illud, Caluine, Qui propria loquuntur? Quorsum illud? án in Ecclesiam Catholicam Spiritus sancti discipulã dictum esse à Chrysostomo sit existimandum? Apagesis cum isthac insania: cùm enim magnificè adeò de publicis Ecclesiæ Catholicę sentiat dogmatibus non scriptis, vt magnificẽtiùs possit nullus, Traditio est, inquit, ne requiras ampliùs: quis hoc Chrysostomi dictum, nisi violenter, contra Ecclesiæ dogmata nõ scripta torqueat? qui propria loquũtur, falso illum prætendunt, quemadmodum Montanus & Manes, Arrius & Sabellius propria loquebantur sub Spiritus sancti prætextu. Hic certè locum habeat, est necesse, quod monet suos Chrysost. Multi Spiritum S. iactant, sed qui propria loquũtur, falso eum prætendunt. Quotquot igitur vel Chrysost. ætate, vel hac etiam nostra loquuntur propria, id est, quod ignorat hactenùs Catholica Christi Ecclesia, ii sanè vtut Spiritũ S. suum iactẽt magistrũ: vtut se summũ illum sequi glorientur doctorem, falso eũ prætendunt.

Ioan. 16.

Apostolos docuit Spiritus sanctus incognita & inaudita loqui.

1. Timo. 4.
Apoc. 3.

Venenum suum Caluinus verbis Chrysostomi conatur obtegere.

Porrò ex illa Chrysostomi sentẽtia extra suum locum nõ minùs contra ipsum Chrysostomũ, quàm contra Ecclesiam Dei Catholicam detorta, istũ in modũ Caluinus argutatur, Iam colligere in prõptu est, ait, quàm perperàm faciant nostri aduersarii, qui non alio fine iactant Spiritum S. nisi vt peregrinas & extraneas à verbo Dei doctrinas eius titulo cõmendent: cũ ipsam indiuiduo nexu cũ verbo Dei coniunctã

Improba Caluini calumnia in Catholicos.

esse

esse velit. Vetuit autem, ne quid verbo suo Ecclesia adderet, ne quid ex eo detraheret. Istam calumniam non ita ieiunam atq; malitiosam quis nesciat ex illo natam Spiritu, qui dissensionũ Deus est dictus? Nos perperàm facere iste calumniatur, qui amplissimæ Christi Domini promissioni de docenda per Spiritum Ecclesiæ doctorem omni veritate cum toto Sanctorum Patrum choro credimus, qui certissimis illis verbis Dei Opt. Max. fidimus, nos eo tãtùm fine Spiritum sanctũ iactare, vt peregrinas & extraneas à verbo Dei doctrinas Spiritus sancti titulo commendemus. Sanè si te Caluine Spiritus ille veritatis Ecclesiæ Catholicæ promissus, qui nõ est dissensionis, sed pacis Deus, afflasset, nõ extraneas à verbo Dei diceres doctrinas, quas sanctissima Spiritus sancti organa, indubii Spiritus illius veritatis omnis discipuli DD. Apostoli, totusque veterum Scriptorum chorus lectissimus concordi voce consonant Euangelicas. Rursus non peregrinas subsannares, quas castissima Christi Iesu sponsa Ecclesia Catholica omnis adulterii & peregrinitatis nescia semel, à Spiritu illo suo Magistro Apostolorum opera didicit, posteris credendas proposuit, & tanquàm depositum, sponsique arrabonem fidissima in hunc vsque diem seruat, tueturque saluum, incorruptum, adeoque inuariatum: quod ex superioribus luce meridiana arbitramur demonstratum clariùs.

Ecclesiam non sequi doctrinã peregrinã sed in omnib⁹ fidei capitibus certò Apostolicam.

Non est igitur Caluine, quòd dogmata non scripta aut peregrinitatis infames nomine, aut tanquàm exotica & extranea traducas atq; suggilles. Nõ sunt ea Caluine, nõ sunt peregrina, sed domestica à Christi Spiritu initiò per Apostolos in Ecclesiis per orbẽ satis plantata. Nõ sunt exotica aut extranea, sed patria, sed genuina, sed scriptis in Euangelio dogmatibus verè germana. Vnius enim Magistri Spiritus sancti sunt doctrinæ, vnius sponsi Christi Iesu voces, vnius Dei Max. Patris Opt. εὐδοκίαι, & volũtates. Quod itaq; annectis, Vetuit, inquiẽs, ne quid verbo suo Ecclesia adderet, ne q̃d ex eo detraheret: quàm est insulsum? quàm insidiosum? Ipsa quidẽ Ecclesia Dei verbo addit nihil, detrahit nihil: Sed ipse Dei Spiritus, qui eam omnem docet iuxta Christi promissum veritatem, certis doctrinę gradibus ad altiorem fidei speculam subuehit, sublimiusq; diuinæ veritatis culmen attollit. Sicuti ergo cũ illis Mosaicis verbis pugnat nihil, quod posteà D. Esaias de suo docuit Emanuele, aut Daniel: ita nec quod pleniùs docuit Ecclesiam Christus, plenissimè verò ex Christi ꝓmissione per Apostolos Spiritus sanctus omnis veritatis Magister.

Ecclesia verbo Dei addit nihil, sed additũ à Spiritu sancto suscipit.

Superest, vt paucis retundamus Caluini responsionem, qua ad argumentum Catholicorum respondere conatur. Hîc iterum obmurmurant, inquit, oportuisse Ecclesiam Scriptis Apostolorum vel illos ipsos supplere posteà viua voce, quod minùs clarè tradidisset. Atq; hæc esse, quæ sine Scriptura, vsu duntaxat & moribus recepta fuerunt. At quæ nam isthæc est impudentia? rudes adhuc, fateor, & indociles erant

Elusionis Caluini ad argumentum Catholicorum refutatio.

" discipuli, cùm audirent à Domino, Multa habeo, quæ nõ potestis portare. Verùm hâc ne tarditate tum etiam tenebantur, cùm doctrinam suam scriptis commendarent? vt posteà viua voce supplere necesse habuerunt, quod in scriptis suis ignorantię vitio omiserant? Si verò à Spiritu veritatis ducti in omnem veritatem sua scripta ediderint, quid obfuit, quò minùs perfectam Euangelicæ doctrinæ cognitionem complexi sint illic, consignatamq́; reliquerint? An tibi iusta de causa Caluine absurda videatur Catholicorum responsio, iudicet æquus Lector atque candidus, quiq́ue anticipatæ opinionis studio non sit clarissimę veritati iniquus: cùm ea ipsis Apostolorum verbis nixa veritati respõdeat. Quid Paulus suis Thessalonicensibus? Vt compleamus, quæ desunt fidei vestræ. Et D. Iohannes: Nolo plura scribere per calamum & atramentum, sperans breui ad vos venire. Quanquàm & illud sine reprehensione non est prætermittendum, quod fraudulenter interseris, Quod minùs clarè tradidissent suis scriptis: cùm Ecclesia doceat, dogmata illa Apostolica non scriptis Apostolorum fuisse prodita, sed viua ipsorum voce tradita, vsu & moribus esse recepta.

Apostoli compleuerunt viua voce, quę non plenè scripserât.

1. Thes. 3.

2. Iohan.

Sycophantiæ Caluini in Catholicos, quasi Apostolos incusent tarditatis aut inscitiæ.

Cæterùm istæ duæ sycophantiæ Caluine, abs te indignissimè in Catholicos sunt proiectæ, quasi Apostolos dicant eadem animorum tarditate fuisse oppressos, qua ante Spiritus sancti illustrationem: & quasi viua voce supplere sint coacti, quod in scriptis suis ignorantiæ vitio omiserât. Quis enim Catholicorum de Apostolis aliter vnquàm sensit, quàm eos post Christi in cælos reditum mirabiliter iuxtà ac copiose Spiritus sancti vnctione delibutos, magis magisq́ue in mysteriis regni Dei promouisse? vt tantò longiùs à pristina sua abfuerint tarditate, quantò illustriùs illorum animos cælestis illa lux illustrarat? Porrò quòd Catholicos insimulas, quasi ignorantiæ vitio Apostolos quædam omisisse asserant, quis non isthic præter modestiam, mentis quoque sanitatem desideret? Quis enim ita delirus extiterit, qui ignorantiæ vitio Apostolos quædam omisisse dixerit? Dicimus quidem, nec nos hodie tantùm, sed totus veterum Patrum chorus, Scriptorumq́ue omnium consensus, dicimus Apostolos quædam omisisse, ne in literas proferrent non ignorantiæ vitio, vti comminisceris, sed prudentiæ studio, sed occultandorum mysteriorum cautela, sed quòd non commoda offerret opportunitas ea omnia scriptis inserenda, quæ Christi Spiritus Ecclesias docebat credenda. Iam quidem à Spiritu veritatis in omnem ducti erant veritatem, dum sua ederent scripta, ita vt nihil eos latuisse credendum sit, quod ad fidei plenitudinem attinet, aut dogmatum cognitionem: quo tamen minùs perfectam Euangelicæ doctrinæ cognitionem suis illis scriptis sint complexi, atque consignatam reliquerint, obfuit in primis occasio, quæ non omnium dogmatum exposcebat explicatum: obfuit necessitas, quæ modò vnum, aut alterum dogma pertractatum postulabat: obfuit

Calui. prę conuitiandi & calũniandi rabie sui nõ est cõpos.

Cur quædam Apostoli scriptis suis non mandarint.

2.Thes.2. fuit denique, quod Paulus ipse attestatur, quòd dogmata siue per epistolam, siue per sermonem eis prodita, constanter retinebant Ecclesiæ ab Apostolis ea semel edoctæ. Quorsum ergo attinebat, omnia fidei dogmata paucissimis literarum lineis plurima includere? angustísue sententiarum formulis latissima constringere? exiguis deniq; aliquot libellorum scriptis innumera consignare?

Hæc si prolixiorem alicui videantur poscere responsionem, ex primo libro rectè repetantur, vbi causas attulimus, quibus factum esse docebamus, cur Apostoli ad scribendas vel Epistolas, vel Euangelia animum appulerint, non vt methodum vllam doctrinæ Christianæ suis scriptis informarent, aut summam fidei comprehenderent: sed vt præsenti necessitati consulerent, quæ aut veram gestorum Christi requirebat historiam, aut dogmatis explanationem, aut consolationem desiderabat. Itaq; quod coronidis loco aduersus Catholicos assuit Caluinus, & nos corollarii vice superioribus attexamus. Sed age, inquit, demus quod petunt: designent mòdò ea, quæ reuelari sine scripto debuerunt. Id si tentare audeant, agam cum ipsis Augustini verbis: hoc est, Quum Dominus tacuerit, quis nostrûm dicat, Illa vel illa sunt: aut si dicere audeat, vnde probet? Nemo sanè Catholicorum adeò insanit, vt hoc vel illud fidei dogma fuisse illis reuelandum temerè affirmare amens audeat: norunt enim Augustini modestiam non rectè modò legere, sed rectiùs quàm vos imitari. Ad istam itaque Caluine quæstiunculam hoc tibi prorsus dicimus, quod ibidem Diuus respondet Augustinus. Non à nobis charissimi expectetis audire, quæ tunc noluit » Dominus discipulis dicere, quia nondum poterant illa portare: sed » potiùs in charitate proficite, &c. Quod itaque aduersum nos te ex Au- » gustino recitare autumas, in ipsum Augustinum imperitè torques, qui & ipse alibi non scriptis fidei nititur Traditionibus, vti Exorcismo, & puerorum Baptismo. Quanquàm non in eum, nec in nos istud telum hærere possit, neutri enim pronunciamus hoc vel illud fidei dogma à Spiritu sancto reuelandum fuisse Apostolis: sed communiter fatemur, in omnem eos à Spiritu sancto perductos veritatē, cuius partem quidem vnam dicimus scriptis Apostolicis comprehensam: partem verò alteram viua ipsorum voce Ecclesiis omnibus consignatam: à quibus cùm te dissentire non pudeat, quid mirum, si ab Apostolicæ simul & Catholicæ fidei doctrina infelix aberras? nec istud tibi contingeret, si tanto discendæ veritatis illius desiderio, quanto fallendi imperitos studio tenereris.

Captiosa Caluini quæstiuncula luculenter dissoluta ex Augustin.

Maius in Caluino relucet fallēdi imperitos, quā veritatē discendi studium.

Quum enim D. Augus. hoc in loco partim abs te recitato (quem te perlegisse mihi equidem non sit dubium) apertissimis verbis doceat, fidei dogmata non scripta, sed viua voce Ecclesiis ab Apostolis tradita nō esse præter doctrinam Apostolicam, aut præter Euangelion annunciatum (alioqui, ait, Paulus ipse sibi præiudicaret, si hoc diceret,

Caluinus fraudulenter dissimulat veritatem agnitam.

putà, si quis plus Euangelizauerit, quàm accepisset) sed supplere quod defuerat, vti Paulus fidem Thessalo. & Corinthiorum, vidisti Caluine, vidisti haud dubiè hūc Augustini locum non tam ad propositū tuum facere, quàm inanem quampiam istius contradictionis inconsultò aduersus tuam matrem susceptæ speciem tibi præbere. Quàm igitur frustrà nobiscum verbis Augustini agas, nunc te perspicere confido, qui cum Augustino & credimus & docemus, Apostolos quædam fidei capita docuisse, quæ scriptis non erant complexi, non quo Euangelium aliud docerent, sed dudum traditum supplerent, omnibusque illud fidei corpus suis quasi articulis complerēt, atq; absoluerent. Quod igitur hìc dicit Augustin. Quis nostrûm dicat, Illa vel illa sunt, quæ à Spiritu sancto erant Apostolis reuelanda, id sanè in Catholicos, vti diximus, torqueri nequit, cùm & ipse Aug. & Catholici omnes multa credant hodie, & Augustini seculo, imò Apostolorum ætate crediderunt, quæ Scripturis nō erant aut inclusa, aut comprehensa: nullus tamen ea fuit temeritate Catholicus, vt hoc vel illud fidei dogma, pronūciare fuerit ausus, quod tunc temporis Dominus Apostolos portare non posse affirmauit. Aduersus illos igitur istud telum iaculatur Augustinus hæreticos Manichæos, & Mōtanistas phanaticos, & alios item cæteros, qui prætextu noui illius Paracleti deliri Mōtani, aut insani mauis obtentu nouas Christiano popello venditabāt Apocalypses, nouaq; fidei dogmata Catholicis Christi Ecclesiis à Christianorum memoria tam incognita, quàm inaudita. Quòd enim D. Augustinus eo loco cōtra istas Ecclesiæ Christianæ pestes suos in Christo filios prēmunierit, eius verba in eundem locum dicto Tractat. 97. clarisimè attestantur: Omnes insipientissimi hæretici, ait, qui se Christianos vocari volunt, audacias figmentorum suorum, quas maximè exhorret sensus humanus, hac occasione Euangelicæ sententiæ colorare conantur, vbi Dominus ait: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modò: quasi hæc ipsa sint, quæ tunc discipuli portare non poterant, & ea docuerit Spiritus sanctus, quæ palàm docere, atque prædicare, quantalibet feratur audacia, Spiritus erubescit immundus. Rursus sub finem Tract. 98. Qua occasione, inquit, vani quidā Apocalypsim Pauli, quam sanè nō recipit Ecclesia, nescio quibus fabulis plenam stultissima præsumptione finxerunt, dicentes hanc esse, vnde dixerat raptum se fuisse in tertiū cælum, & illic audisse ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui. Hinc liquet, quorum temeritatem plùs quàm sacrilegam hìc reprehendat D. Augustinus, eorum videlicet, qui illius promissionis prætextu falsa & incognitā Ecclesiis inuehebāt dogmata, nouasq; fingebant Apocalypses, qbus sua obuelarent nefaria impuraq; flagitia. Quid igitur nobiscum egisti Caluine, illis Augusft. verbis, dicant, qúæ nam illa sint, quæ Apostolis erant reuelāda? nos sanè vt ea nos ingenuè cum D. Aug. profitemur ignorare: ita contrà nos profitemur multa cum Augustino ac om-

Caluinus in Catholicos sycophanticè detorquet quæ apud August. legit in hæreticos dicta.

ac omni illo veterum Patrum choro ab Apostolis didicisse, quæ tunc portare non poterant, sed pòst Spiritu sancto docti Magistro, partim scripto, partim non scripto Christianas docuêre Ecclesias. Quod vnus D. Paulus clarissimis verbis tam ad Colossenses, quàm ad Thessalonic. testatur. Qui cùm lacte, ait Augustinus Tract. 98. alerentur Catechisati » non solidum cibum nondum ferebant. Quòd autem in lactis comme » moratione posuit & doctrinam, ipsa est, quæ per symbolum traditur » & orationem Dominicam. Sed huic lacti absit vt contrarius cibus re- » rum spiritualium firma intelligentia capiendus: qui Colossensibus & » Thessalonicensibus defuit, & supplendus fuit. Quando enim supple- » tur quod defuit, non reprobatur quod fuit. »

Et clarissimè omnium sub eiusdem Tractat. finem, illam D. Pauli monens obseruandam Catholicis aduersus fraudulẽtas hæreticorum " insidias admonitionem: Si quis vobis Euãgelizauerit præter quod ac- " cepistis, anathema sit. Non ait, plùs quàm accepistis, inquiens, sed præ- " ter quod accepistis. Nam si illud diceret, sibi ipse præiudicaret, qui cu- " piebat venire ad Thessalonicenses, vt suppleret, quæ illorum fidei de- " fuerunt. Sed qui supplet, quod minus erat, addit, non quod inerat, tol- " lit. Qui autem prætergreditur regulam fidei, non accedit in via, sed recedit de via. Concludẽs ergo prolixam admodùm disputationem, ad- " dit: Quod itaque Dominus ait, Adhuc multa habeo vobis dicere, sed " non potestis portare modò, adiicienda illis fuerunt, quæ nesciebant, " non quæ didicerant euertenda. Hæc aurea Diui Augustini verba Lector candide eò fusiùs recitauimus, vt natiuum Augustini sensum haurias pleniùs: tũ vt Caluini fraudes, quas imperitioribus struit, minimũ cuiq; adferrent noxæ. Liquet igitur, & Apostolos à Christi Spiritu quædam didicisse, quæ nesciebãt, quod inficiabatur Caluinus: liquet & nõ scripta fidei dogmata ex Augustini sententia ab Apostolis post Epistolas ad Thessalonicenses scriptas fuisse addita eorum fidei. Qui supplet, inquit, quod minus erat addit, non quod inerat, tollit.

Apostoli viua voce Ecclesijs non præterquam acceperãt, sed plùs quàm acceperãt, euangelizarunt.

CAP. VI.

Responsio ad fragmẽta sententiarũ sanctorũ Patrum, quæ Confessi. Vuirtemberg. expugnat Traditiones non scriptas.

SEd naue locis ex confragosis atq; vadosis educta, iam vela nobis essent colligenda, atque in portum rectà properandum, nisi manifestissimam hanc doctrinam de non scriptis fidei Traditionibus aduersarii inutilibus aliquot sententiarũ sanctorum Patrum fragmentis studerent obruere: quæ vbi eis de manu excusserimus, ac in puluerẽ contriuerimus, sicuti tela ex Scripturis perperàm detortis iaculata modò confregimus, receptui erit canendum. Veniant igitur nunc in mediũ ille veterum Patrum sententiolæ, quibus Confessio Vuirtemberg. manifestum efficere cònatur, omnia, quæ ad salutem cognitu necessaria sunt, in scriptis Propheticis & Apostolicis contineri.

Quod vt solidiùs confirmaret, illum adfert Pauli locum, Omnis Scriptura 1. Timo. 3. cui quia suo superiùs loco satis superque responsum est, eum nisi de veteri Prophetica Scriptura non loqui, nihil hic fusiori

fusiori opus esse arbitror oratione. Porrò quod illi assuit, Omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis, Iohan. 15. miror, quid nam aduersus non scriptas faciat fidei Traditiones? Iam vt demus, sine temporis enallage accipiendum, quod annotauit Augustinus Tract. in Iohan. tamen quod sibi sumit Confessio, ei sanè resistimus. Quæ Apostoli, inquit, acceperunt à Christo, ea vulgauerunt prædicatione suâ in toto orbe terrarum, & tradiderũt ea posteritati scriptis suis. Vt igitur demus, quod cum omni semel pugnat antiquitate, atq; Scriptorum omnium veterum consensu manifestissimo, quæ Apostoli acceperant à Christo, ea toto orbe vulgasse, cùm plurima mysticis arcanisque mystagogiis ceu religionis Christianæ cimelion atq; depositum crediderint ceu thesaurum quempiam regium: vt hoc demus, inquam, aut verius in præsentiarum dissimulemus breuitatis causa, illud sanè est cui resistimus, vniuersa quæ à Christo acceperant Apostoli, ea posteritati suis scriptis tradidisse. Istud enim non euincũt Scripturarum loca, huc ab eis allata, nec Scriptorum veterum testimonia ab eis commemorata: quemadmodum statim efficiemus luce meridiana clarius. Vt igitur sit verum, Apostolos omnia à Christo didicisse, haud sanè continuò inde efficias, eos vniuersa scriptis suis posteritati commendasse. Nusquàm enim scripto mandatum est, Pauli epistolas esse Pauli, Iohannis Apocalypsim esse Iohannis Apostoli, quod tamen fidei caput, ac verè, vti demonstrauimus ex Brentiana istius Confessionis Apologia, fundamentum certum est, firmum est, indubitatum est. Sed nunc quibus istud, quod sibi sumit ceu manifestum Confessio, astruat veterum Scri„ptorũ testimoniis expendamus: Omnia continet Euãgelion, ait Chry„sost. Ho. 1. Epistola ad Titum, & præsentia & futura, honorẽ, pietatem, „fidem, simul omnia prædicationis verbo conclusit. Meritò hìc Lector, „prudens miretur, homines doctos tam sine mente verba fundere: quis enim hìc non animi desideret iudicium in istius Confessionis architectis? Euangelion sanè omnia & vniuersa complectitur: sed Euangelii voce Chrysostomum Scripturam tantùm Euangelicam significasse, qs adeò bardus sit, aut stupidus, qui asserat, vbi disertè adeò profitetur, omnia prædicationis verbo esse conclusa? Multò igitur latius Chrysostomi sententia funditur Euangelium, quàm Scripturæ lechitus queat continere: Prædicationis, inquit, verbo conclusit simul omnia. Atqui hanc vel ipse Paulus, vt Chrysost. taceam, clamat patuisse latiùs, quàm vt epistoliis, aut pusillo etiam toto Euangeliorum libro comprehenderetur: State, inquiens ad Thessal. & tenete Traditiones, quas didicistis sine per epistolam, siue per sermonem. Alterum est D. Hieronymi testimonium, quod quàm nihil pro aduersariorum stet causa, nullo licebit negotio perspicere: Sine autoritate Scripturarum, ait cap. 1. ad Tit. garrulitas non habet fidem. Quanquàm hanc sententiam iugulasse sufficiat, quòd loco ab aduersariis recitato non existat, tamen ne hoc declinandi

Margin notes: Ioh. 15. — Apostoli nõ omnia mandarũt scriptis, q̃ docuerũt. — Aduersarij se mise ri suis iugulãt verbis. — Prædicatione Euangelij omnia sunt conclusa, sed nõ scripto Euangelio. — 2. Thess. 2.

declinandi aut effugitandi teli istius causa dictum putetur, paucis ad eam est respōdendum. Verba enim Hieronymi, si modò sint Hieronymi, certè loco ab eis recitato non sunt Hieronymi, non grauem illam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam volunt esse reiiciendam, etiam si quid sine Scripturarum autoritate adferatur: norat enim eam esse columnā & firmamentum veritatis: sed quorundam superstitiosorum & hypocritarum garrulitatem, qui citra Orthodoxę Catholicæq; Ecclesiæ doctrinam suas in vulgus venditabant nugas: quales ætate Hieronymi erant Iouiniani, Vigilantiani, Manichæi, Origenistæ, & Pelagiani.

Porrò quod ex Augustino tanquàm istius dogmatis Achillem nobis opponūt, plùs fortaſsis imperitos exerceat, & inexercitatos fatiget: " Nam quum Dominus, ait Tract. super Ioh. 49. multa fecisset, non om" nia scripta sunt, sicut idem sanctus Euangelista testatur, multa demùm " Christum & dixisse & fecisse, quæ scripta non sunt. Electa autem sunt, " quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur.

Locus Augustini Catholicis obiectus nihil facit contra Apostolicas non scriptas Traditiones.

Fragmentum hoc extra suum locum cogitatum haud parùm sanè habeat verisimilitudinis: sed suo consarcitum corpori, vnde est diuulsum, nihil prorsus ad rem facere agnoscetur, quam magno hîc molimine conantur aduersarii efficere. D. Augustinus enim loco, vnde ista sententia est auulsa, cœperat sibi Lazari resuscitationem explanandam: Hanc non esse ita magnoperè, ait, admirandam, si cogites, à quo sit facta, nimirùm ab eo, qui omnia creat, per quem omnia facta sunt. Quid igitur mirum, si resurrexit vnus per illum, cùm tot quotidie nascantur per illum? Plùs est homines creare, quàm resuscitare. Dignatus est tamen & creare, & resuscitare: creare omnes, resuscitare quosdam. Cuius dicti veritas, quòd videlicet quosdam resuscitauit, vt appareret liquidiùs: nam vnum aut alterum, ad summum tres legitur apud Euangelistas à morte in vitam reuocasse, attexuit ætiologiam, quā contra non scriptas Traditiones obiicit Confessio: Nam cùm multa, inquit, fecisset Dominus Iesus, non omnia scripta sunt, sicut idem sanctus Euangelista testatur, multa Dominum Christum & dixisse & fecisse, quæ scripta non sunt. Electa autem sunt, quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur. Quæ Augustini sententia iudicio expensa, in eundem prorsus est accipienda sensum, in quem D. Iohannis Euangelistæ verba, quæ Augustinus commemorat. Hæc scripta sunt, ait Euangelista cap. 20. vt credatis, quia Iesus est Christus filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Hîc perspicuum videre est, cur Iohannes suum scripserit Euangelium, vt scilicet illud fidei caput sua confirmaret historia operum Christi, Iesum illum Nazarenum crucifixum esse Christum, aduersus Iudaizantes: & eundem esse filium Dei, contra Ebionitas hæreticos, qui eum quidem Christum credebant, sed hominem merum. Huius autem vtriusque capitis firmamenta abundè sufficientia D. Iohannes sua est historia

Ioh. 20.

complexus,ita vt pluribus non fuerit opus. Quod D.Augustinus aliis dicit verbis,Electa esse quæ scriberentur,id est,miraculorum selectissima & conciones, quæ eius diuinitatem liquidò demonstrarent in vnum istum Iohannis libellum esse collecta.Itaque quod additur, Quæ saluti credentium sufficere videbantur, non eò esse additum est putandum,quasi Augustinus hîc dicat,electa esse omnia,quæ ad omnia fidei Christianæ dogmata confirmanda sufficerent, aut quæ saluti credentium aduersus omnes hæreses præmunirent:sed quę sufficerent saluti credentium,quantùm putà ad illud fidei caput,quod D.Iohannes sibi in præsentia sumpserat corroborandum, videlicet Iesum esse Christű, eundemq; esse Dei filium. Hoc D. Iohannes loco commemorato disertè pronunciat, sed de istis duobus tantùm fidei articulis solicitum scripsisse Euangelii Christi & dicta & facta.Idem D.Augustinus se agere demonstrat,illum D.Iohannis locum recitando.

Liquet igitur,quàm sit manifestariæ falsitatis plenissimum,quod sibi hisce Patrű sententiis sumpserat confirmandum Confessio Vuirtemberg.Manifestum igitur est, inquiens, omnia,quæ ad salutem cognitu necessaria sunt, in scriptis Propheticis & Apostolicis contineri. Verùm ne quid sibi putet præsidii reliquum Cófessio in aliis testimoniis,quæ ex Origene & D.Hieron. cap.de Ecclesia commemorat, agè & illa suo natiuo vindicata sensui demonstremus,nihil aduersus Traditiones non scriptas valere.Necesse est nobis,ait Orig.Ho.1.in Ierem. Scripturas sanctas in testimonium vocare:sensus quippe nostri & enarrationes sine his testibus non habent fidem.

Certè quum interpres explanãdis Prophetarű aut Apostolorum scriptis suum adfert sensum, necesse est, vt quod probabili affirmabat enarratione, certioribus confirmet Scripturarű capitulis,vnde liqueat à vero nó abhorrere,quod in medium adferebatur.Proinde cùm istud Origenes non in vniuersum de omni doctrinæ genere, quod Ecclesia vsurpat Catholica, ad sua fidei dogmata statuenda pronunciarit, sed de vna commentationum in Scripturas atq; enarrationű tantùm specie,nihil contra Ecclesiasticas facit Traditiones nullo Apostolico scripto comprehensas. Quantæ enim autoritatis apud eum fuerint non scriptæ Traditiones,ex iis,quæ lib.2. diximus, notiora cófidimus, q̃ vt hîc repetãtur:quare cósultò ea prętermittim⁹,inde cuilibet petẽda.Hic certè sufficerit illud in memoriá reuocasse, hęreticũ Origeni esse,q̃ se Christo professus credere, aliter de fidei Christi dogmatibus sentit, quàm pietatis regula atq; Ecclesiasticæ obseruatiónis puritas exposcit. Vid. lib.2. cap.5. Vide Origenem in Titum.hæreticũ hominem.

Sed ne diutiùs telulis istis aranearű perrũpendis piũ fatigemus lectorem,nũc illud postremũ Confess.Vvirt. dissoluat argumentũ,quod ex D.Hie.sentẽtia est contextũ:Quod sine Scripturę autóritate dicit,eadẽ facilitate cótẽnitur,qua dicit. Quæ Hie.vox,si eò referat,quorsũm ab eo dicta est,haud parũ negotii facessere videbit:agit ẽm de veteris Traditionis

tionis non scriptæ autoritate, quis nam ille in Euangelio apud Matthæum Zacharias fuerit? Verùm nos pro virili dabimus operam, vt luce meridiana liqueat manifestiùs, eam cum Traditionum fidei non scriptarum autoritate nihil minùs quàm pugnare.

Ea nanque Traditio, quæ Zachariam illum asserebat D. Iohannis Baptistæ patrem, non ex Ecclesiarum afferebatur doctrina, sed scriptis nitebatur apocryphis: quare nullam merebatur autoritatem, ideoque eadem, quod ait Hieronymus, facilitate contemnitur, qua dicitur. Nec ea sola, sed quicquid est huius generis, hoc est, quicquid non liquidò certoque Ecclesiarum consensu habetur, atque olim fuit habitum Traditio Apostolica, eadem contemnitur facilitate, qua dicitur, nisi Scripturarum autoritate nixum demonstretur. Non igitur omnes in vniuersum non scriptas hac sententia D. Hieronymus damnat Traditiones: sed eas duntaxat, quę ex apocryphis libris aut natæ aut confirmatę autoritatem putantur habere certam atq; indubiam: quale illud erat, Zachariam illum Euãgelicum esse Iohannis Baptistæ patrem. Talium Traditionum miscellaneas aliquot chiliadas liceat & hodie apud aniculas non paucas offendere, si cui accuratiùs libeat istud nugarum genus persequi: exempli causa de Iosephi asello & boue, de fictitia illa obstetrice Anastasia, de ridicula Christi pueritia, de ludicro apud ludimagistrum miraculo, & alia id genus sexcenta: quæ si quis affirmare audeat, ei sanè quod dudum D. Hieronymus, erit respondendum, eadem facilitate hæc contemni, qua dicuntur. Vbi verò de illo Traditionum genere agitur, quod publicis Ecclesiarum moribus atq; consensu est probatum, longè sanè aliter hic iuxta D. Hieronymi ad Lucinium regulam est censendum. Vbi de Sabbathi ieiunio differens, quod per Hispaniam obseruabatur, alibi secùs: Ego illud te breuiter admonen- » dum puto, inquit, Traditiones Ecclesiasticas, pręsertim quæ fidei non » officiunt, ita obseruandas, vt à Maioribus traditæ sunt. Liquet igitur » D. Hieronymum illis à Confessione Virtemberg. verbis obiectis, Traditiones non scriptas in vniuersum nullius voluisse momenti esse, sed quasdam de apocryphorum nugis haustas, cum anicularum deliriis submouendas, nec vllo apud nos aut dignitatis aut autoritatis loco habendas.

Varia est Traditionum varia rum autoritas.

NVnc quæ nam Traditiones huius aut illius sunt generis, in præsens persequi non est locus: quod qui cognoscere cupiat, vltimũ caput libri quarti consulat, vbi congesta varii generis Traditionum farragine, modum ostendere studiosis annitebamur, quo res adeò variæ cùm autoritatis tum antiquitatis aptè prudenterq; intercernantur, atq; discriminentur. Ex quibus qui Traditiones liquidò certoque Apostolicas ab incertis minorisq; autoritatis Traditionibus potest discernere, haud exiguum sanè retulerit, mea quidem opinione, operæpretium: quibus in distinguendis qui falli nolit, certius equidem ei non habeo

CAP. VII. Traditionum certò Apostolicarum, & ab apocryphis, aliisque minoris autoritatis intercernantur.

 consilium,

Libri secūdi epitome.

Hanc Apostolorum discipulos vbique gentium non modò pro vero Dei verbo agnouisse atque suscepisse, sed aduersus hæreticos quoque propugnasse, variis demõstrauimus exemplis, ex illa Apostolorum & successorum ætate Apostolica petitis.

Libri tertij epitome.

Deinde explicatis verbi Dei partibus, scripto & agrapho siue non scripto, Canone quoq; sacrarum Scripturarum perstricto, ieiuniis, Sanctorum cultu, atq; inuocatione, libero arbitrio, & operũ meritis, cum reliquis, doctrinam nunc temporis Ecclesiasticam de Sacramentis &

Libri quarti epitome.

corũ ritibus sacris, quæ totũ per orbẽ Christianũ & obtinet Catholicè, & floret, annosq́; ante quadraginta, priùs quàm immundus Lutheri & aliorum Spiritus eam perturbaret, vbiq; floruit, verè esse Euãgelicam, vereq́; Apostolicam, liquidis scripturis, clarissimisq́; vetustissimorum Orthodoxorum Patrum sententiis nos demonstrasse confidimus.

Quod vt maiore pii cum Lectoris fructu faceremus, indefessam nostra pro virili dedimus operam, vt dogmata propè omnia nunc tempestatis in controuersia cùm primis posita, aduersus infesta quoq; hostium tela daremus inexpugnabilibus nõ tantùm Scripturarum sacrarum vallis obmunita: sed inuicto etiam vetustissimorum Patrum ante annos mille clarissimorum consensu, testimonioq́; ceu quodam antemurali confirmata.

Libri quinti epitome.

Cęterùm ne quid ad instruendum militem Christianum, qui aduersus grassantes istas hostium vndiq; castra Dei Israël adeò variè oppugnantium turmas ex animo constituit prodire in aciem, hac in Panoplia desideraretur, studebamus & fortissima quæq; illorum hîc perfringere tela, quæ in speciem quidem tyronibus horribilia suis in Confessionibus, Augustana, VVirtembergensi, Saxonica, Apologiis, & aliis ceu propugnaculis Catholicæ Dei Ecclesiæ hostiliter extructis cõgessisse videbantur: vt iis semel perfractis & de manibus excussis, armisq́; parricidalibus, quibus suam in matrem, quæ ipsos & Christo regenerauit, & fidei lumine, veraq́; Dei cognitione illustrauit, bis impii seipsi infelicissimè armarunt, exuti, manus victrici illi tradant Euangelicę fidei, doctrinæq́; certò Apostolicæ, Catholicæ, nostræ per orbem Christianum Ecclesiæ assignatæ, & perpetua successorum in Apostolorum locum opera per manus in hunc vsque diem, vti videre, si modò velint, queant, traditæ. Quòd si hac frustramur spe, vt suis ab erroribus, hîc à vero aberrare liquidò demonstratis, resipiscentes, ad vnam illam redire nolint Christi Ecclesiam Catholicam, certè non omnis tamen nobis spectatus perierit fructus. Plurimos enim fratrum infirmiorum in Catholica Ecclesiæ doctrina confirmatum iri bona nos spes habet, vbi viderint se hac ex Panoplia posse inuicta expedire arma, quibus ex verbo Dei instructi, insanas istas veteribus de hęresib⁹ renouatas profligẽt, atq; semel orco reddant impiorũ hominũ opiniones, peregrinasq́; heterodidascalias. Hoc saltem si vel apud paucos aliquot effecerimus,

Spes reuocãdi errãtes, & stabiliẽdi nutantes autorem immẽsos hos labores exantlare cõpellebat.

abundè

abundè immensos hîc in Panopliç apparandæ officina exantlatos Ecclesiæ Catholicæ tuendæ & propugnandæ labores compensarit Deus
2.Tim.4. Opt.Max. illa sua iustitię corona aliquando copiosissimè persoluturus iustus iudex. Sanè vtut euenerit, nos euêtus nihil minùs quàm soliciti, illud nobis côscii gratulamur, toto in opere aliud spectasse nihil, quàm vt illam in vnius fidei, doctrinæque certò Catholicæ concordia persuaderemus Christianis omnibus seruare vnitatem Spiritus in vinculo pacis, quam Apostoli Catholicæ per orbẽ initiò tradidêre Ecclesiæ. Hanc autem Spiritus vnitatem, qui varias peregrinasque fidei doctrinas Ecclesiæ Orthodoxæ hactenùs ignotas inuehere conantur, quàm studeant conseruare iuxta Pauli præscriptum, res ipsa loquitur manifestiùs, quàm vt fusiori sit oratione persequendum. Porrò hanc vnius fidei verè Euangelicæ doctrinæq; certò Catholicæ atque Apostolicæ concordiam vnà cum vita verè Christiana, vt omnibus in vniuersum Christiani nominis ex animo imprecamur hominibus: ita Catholicæ Christi Ecclesiæ matri dulcissimæ non tam à piis omnibus optatam, atque necessariam exoptamus vitæ omnis propè generis reformationem, abusuumq; non diutiùs sanè tolerabilium castigationem: quam vt mecum assiduis apud Deum Opt. Patrem ei impetrare studeant pii omnes, prêcibus atque votis ardentibus supplex rogo, atque obtestor: quò errantes semel omnes ad vnum illud Ecclesiæ veræ Christianæ ouile concorditer reuocati, omnes vni Christo Iesu seruiamus in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris, vt isthoc ex miserrimo exilio omnes quoq; ad cælestem illam omnibus paratam transuolemus hæreditatem: quam nobis omnibus largiatur Deus in secula benedictus,

Amen.

(:)

Ephes.4. 1.Cor.1. Philip.3.

Vt ratio aliqua esset conciliãdæ istius dissidij de fidei capitibus côcordię spectauit toto hoc opere autor.

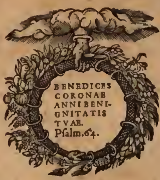
Votum pectoris verè Christiani atque Euãgelici piis omnibus studiose adiuuandum.

Finis Panopliæ Euangelicæ, siue quinque librorum de verbo Dei Euangelico.

PANOPLIAE EVANGELICAE PARS ALTERA, DE SACROSANCTAE EVCHARISTIAE SACRAMENTO, QVA SOLIDISSIME ADSTRVITVR CVM CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI IN EODEM veritas, tum etiam ex Christi instituto, Apostolicaque traditione Missæ sacrificium: hoc proinde tempore lectu summè necessaria.

AVTORE D. VVILHELMO LINDANO S. THEOL. Doctore, Consiliario Regio, Palatij & Haghensis Decano, atque Reuerendiss. Episcopi Traiectensis & Archidiaconorum per Frisiam Vicario.

Cum duplici Indice, rerum nimirum atque capitum.

COLONIAE AGRIPPINAE
Excudebat Maternus Cholinus, Anno à Christo nato
M. D. LX.

MATERNVS CHOLINVS. PIO AT-QVE CANDIDO LECTORI S.

En damus tibi, cãdide lector, iuxta promissum, cuius nos memores esse decet, intermissam nup Panopliæ Euangelicæ partẽ de sacrosancta Eucharistia. Quæ cur in edito nuper opere p̃termissa sit, cognouisti, credo, eius necessariã causam in breui illa mea admonitiõe, quã statui in eo loco, quo debito ordine subsequi eã decuisset: quòd nimirũ cuiusdã incuria, cui cõcreditũ erat, destitueremur tũ huius partis Eucharisticæ autographo autoris: Et quũ instarẽt nũdinæ Frãckfordienses Autũnales, pijssimi, doctissimiq́ aliquot uiri mihi nõ cõsuluerint modò, verumetiã me adeò perpulerint, vt omissa hac parte, ad ea quæ proximè subsequerentur transilirẽ potiùs, q̃ cœptæ editionis cursum ideo interrumperẽ: quorũ oĩm porrò autographo quũ potirer, ea absoluerẽ, confectoq; sic iusto opere ad nundinas pararẽ: quò sic piorũ omniũ desiderio atq; expectationi facerẽ satis, q id non modò expectarent auidissimè, sed immaturũ etiã è prælo extorquere viderẽtur: Potiorẽ itẽ eam partẽ euulgandã cõmunicandamq́ sic potiùs esse, q̃ pijs quibusq; diuturniori adhuc mora tædium fortè afferre: Posse etiam hanc de Eucharistia partẽ nõ incõmodè seorsim postea excudi: atq; in hanc sententiã similia alia mihi inculcare nõ cessarũt. Atqui nõ leuibus hisce rationibus tũ adductus, acquieui lubens eorundẽ pijssimorũ virorũ cõsilio, ne hoc qualicunq; officio viderer non velle gratificari studiosis Ecclesiæ Catholicæ. Sic itaq; factũ, vt nup hic de Eucharistia tractatus p̃ter autoris institutũ intermissus sit interrupto ordine, prodeatq́ iã seorsim extra suum ordinẽ: sic tamen, vt adiunctus priori parti interruptus ordo resarciatur, in institutaq́ cũ orationis, tũ tractationis serie desideretur iã ampliùs nihil. Absolutissimo itaq; opere hoc clariss. D. Doctoris Lindani maximis laboribus confecto, fruere iã Catholice lector, depromptisq́ inde ceu ex instructissima Panoplia solidissimis armis, Ecclesiæ Catholicæ hostibus acriter resiste: atq; doctiss. optimiq́ autoris conatibus pijssimis faue: eundemq́ plura in Ecclesiæ Catholicæ propugnationẽ conantẽ atq; cogitantẽ, tuis ad Deum precibus iuua. Etsi nanq; Ecclesiasticis is functionibus atq; curis sic distrahatur, vt videatur earundẽ multitudini ipsum vnicũ vix sufficere posse, eas magna cum laude administrat tamen, nec cessat interim scribẽdo etiã afflictæ Ecclesiæ Catholicæ nõ leuiter opitulari. Si D. Stanislai Hosij Episcopi, atq; huius adeò autoris exẽplum pleriq; alij Ecclesiastici ordinis hoĩes imitati fuissent hactenus, abiectoq́ turpi ocio, pari conatu atq; studio Ecclesiæ propugnationẽ suscepissent, permultũ certè aduersariorũ conatibus detractũ fuisset. Imò si adhuc optimorũ horũ virorum exẽplo adducerẽtur, sperarẽ fore, vt ijs præsidijs tutata Ecclesia Catholica, facilè hostiũ impetus oẽs reprimeret. Cæterùm de operis huius vtilitate essent etiã hîc quædã dicẽda, at malo eam te tua industria legendo ediscere, q̃ mea cõmendatiõe cognoscere. Quòd porrò huius partis capiti primo numerũ 37. p̃fixum cõspicis, id factũ ideò, quòd voluerimus retinere & obseruare seriẽ ordinemq́ capitũ eius in libro quarto loci, quo debuisset hæc pars subsequi. Habes iã candide lector, diuisi sic operis necessariam rationem: Vale itaq; quàm felicissimè, & meæ etiam industriæ faueto, quam nunquam defuturam tibi polliceor. Coloniæ ex taberna nostra libraria ipsis Calendis Ianuarij 1560.

INDEX RERVM PRAECIPVARVM HAC DE EVCHARISTIA PARTE CONTENTARVM.

A.

B.

Bucerus

Ferè

Vannij

OPERIS HVIVSCE DE SACROSANCTA
Eucharistiæ epitome atque methodus.

CAPVT XXXVII. EVcharistiæ Sacramentum cur tertio tractetur loco, deq; illius synonymis. Vbi Missa nomen ostenditur esse latinum, quodq; apud priscos fuerit gemina, Catechumenorum & fidelium. Ideoq; imperitam esse Georgij Maioris calumniã, qui Catholicos nugatur hodie in fine dicere, Ite missa est, quod olim initiò dici solet. *Eucharistia.*

XXXVIII. De Missa fidelium, in qua sacrificij Christiani materia præparatur, panis & vinum aquâ permistum ex traditione Apostolicâ. *Missa.*

XXXIX. Quòd rectè offeratur panis & vinum aquâ permistum Deo Opt. ex traditione Apostolica, non ex sacerdotum idololatria, contra Georgij Maioris blasphemias. Melchisedech igitur panem vinumq; obtulisse initiò demonstratur ex Cypriano, Irenæo, Hypolito, Appollinario, Eustachio Antioch. Christum etiam obtulisse in cœna panem & vinum ex Cypriano, Irenæo, Photio, Theophil. Oecumenio.

XL. Canonis minoris defensio contra Georgij Maioris criminationes & impiam prophanationem, & non esse idololatriam panem vinumq; Deo Opt. offerre, quod eiusdem Georgij verbis sui obliti confirmatur ex Irenæo, quo nitebatur.

XLI. Eucharistiæ consecratio non rectè fit recitatione loci ex epistola Corinthiorũ, qui historiam rerum gestarum habet: nec Apostolos illa consecrandi formula fuisse vsos, sed alia, ex D. Iustino & Basilio.

XLII. Illa consecrandi formula Catholicis vsitata panem vinumq; in verum Christi corpus & sanguinem conuerti & transsubstantiari. Primùm igitur nugæ Sacramentariorum exploduntur, atq; Caluini quiritationes, quòd ista Berengarij hæresis renouata non recipiatur à pijs, retunduntur, falsóq; illum affirmare, D. Augustinum à se & Zuinglio stare. *Transsubstantiatio*

XLIII. Ex Orthodoxorum & vetustissimorum Patrum testimonijs docetur panis viniquе substantiam in verum Christi corpus conuerti atque transsubstantiari.

XLIIII. Refutantur argumenta 5. quibus Confessio Vuirtemberg. Berengarianorum dogma defendens transsubstantiationem vexat, & vanissimæ Valentini Vannij nugæ exploduntur. *Confessio Vuirtembergen. cõfutata.*

Ante-

Antequam de sacrificio agatur, Eleuatio Eucharistiæ, & adoratio contra Lutheranos defendit ur. XLV.

Missę sacrificium propitiatoriũ. Refutatur Georgius Maior.

Varijs veterum Orthodoxorum PP. testimonijs Eucharistia docetur esse sacrificium tam ex Christi instituto, Hoc facite in meam commemorationem, quàm ex traditione liquidò Apostolica, recteque in edicto Cęsareo, quod Interim nominatur, ex D. Irenæi loco fuisse confirmatum, contra Georgij Maioris criminationes. XLVI.

Malachiæ vaticinium, Offertur nomini meo inter gentes oblatio munda, orthodoxè de sacrificio Missæ intelligi. XLVII.

D. Cypriani voces, offerre & sacrificare, à Georgio improbè ad distributionem detorqueri. XLVIII.

Refutatur Valẽtinus Vannius. Confessio Saxonica refellitur

Missam esse sacrificium propitiatorium defenditur contra peruersum Valentini Vannij de Missa iudicium, demonstratis eius asystatis & sophismatibus dissolutis: quibus attexitur Confessionis Saxonicæ refutatio, ac argumentorum, quæ contra sacrificium Missæ obijcit. XLIX.

Missam esse sacrificium propitiatorium pro delendis hominum peccatis demõstratur, quod vim suam ex illa cruenta Christi hostia haurit. L.

Confessio Augustana refutata.

Confessionis Augustanæ contra propitiatorium Missæ sacrificium argumenta sex refelluntur. LI.

Confessio Vuirtemberg. confutata.

Confessionis Vuirtemberg. confutatio, argumentorumque contra Missæ sacrificium propitiatorium dissolutio. LII.

Apologia Confess. Augustanæ refellitur.

Eucharistiam esse sacrificium pro peccatis mortuorum delendis: ex doctrina certò Apostolica, vbi nugę Apologiæ August. contra Missæ sacrificium proiectæ euanescere demonstrantur, & Melanchthonis sua in Ecclesia, quam inscripsit, Sophistice in loca Cypriani, Tertulliani, & Augustini liquidò omnibus ostenditur. LIII.

Fraus Buceri, qui hæretici Aerij errorem renouaturus eum Catholicis affingit, statumque disputationis, qui Epiphanio est cum illo, inuertit. Similiter & Augustini locum deprauasse conuincitur lib. 2. de vera & falsa cœnæ administratione. LIIII.

Buceri sacrilegia.

De alio sacrificij Christiani siue Missæ vsu, quòd rectè offeratur pro alijs rebus aut impetrandis aut deprecandis. LV.

Communio vtriusque speciei cur non necessaria.

Eruitur S. Eucharistiæ sub vna specie antiquitas, quòd anno Dom. 180. 220. 340. &c. sic passim accipiebatur: ostenditurque vtriusque speciei communio hodie Laicis non necessaria. Mox explicatam discriminis, quod Eucharistiam facit aut sacrificium, aut Sacramentum, excipit parasceue ad pœnitentiæ Sacramentum. LVI.

PANO-

PANOPLIAE EVANGELICAE LIBRI QVARTI PARS ALTERA,

DE S. EVCHARISTIAE SACRAMENTO, ET EIVS SYNOnymis, autore D. Vvilhelmo Lindano, S. T. D.

De Eucharistiæ Sacramento, cur tertium habeat locum, eiusque Synonymis

CAPVT XXXVII.

VEnio nunc ad sacrosanctum Eucharistię Sacramentum, quod (ne quis miretur, quamobrem contra receptum vulgò morem ordine tertium posuerim) post Baptismũ & Confirmationem videbatur subnectendũ, quia olim illa è vestigio subsequi assolet: quemadmodum videre est apud D. Dionysium Areopagitam, Tertullianum, Cyprianũ, Ambrosium, cęterosq́; item veteres scriptores. Eiusdem rei non obscurum antiquitatis Christianæ studiosis exhibet vestigium dulcissimus ille Paschalis hymnus, Ad cœnam agni, olim à Neophytis, hoc est, recèns baptizatis sua adhuc candida per octiduum Paschæ indutis decantari solitus: quod illa loquuntur verba, Ad cœnam agni prouidi, & stolis albis candidi. Eodèm spectat, quòd vel hodie infantibus à fonte ad chorum delatis S. Eucharistia altari imponitur, vti per * Frisiam alicubi. Neque verò Pœnitentiæ fuit tertius dandus locus, quòd nunc temporis non sit ille vetustus Sacramentorum ordo: sed suus fuit Sacramentis & honos seruandus, & locus vindicandus: quemadmodum prudentissimè à patribus in Concilio Florentino videmus factitatum. Verùm hac de re suum cuique esto iudicium: nos adductis permoti rationibus ante Pœnitentiam sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum persequi instituimus.

* Ita in Docum & alibi hodie videre est.

Tremendum sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentum pro amplissima adeoq́ue augustissima sui maiestate iustum sanè opus sua aduersus irreligiosos istos temeratores atque violatores sacrilegos apologia impleat, nisi nos breues esse cogeret argumenti in præsentiarum suscepti ratio. Dabimus nihilo tamen minùs diligẽtem operam, ne breuis obscuritas clarissimæ iuxta ac amplissimæ veritatis causam vlla parte aut lædat aut officiat etiam. Quod vt luce fiat magis perspicua, simulq́ue vberiori cum lectoris fructu, non dogmata in vniuersum omnia, quæ de venerando existunt Sacramẽto, eiusúe ritibus persequemur: sed ea duntaxat, quæ maioris ponderis isthac tempestate ab aduersariis aut sacrilegè abiiciuntur, aut in dubium impiè reuocantur.

Qua methodo Sacramentũ Eucharistiæ tractandum.

Principiò igitur expositis S. Eucharistiæ synonymis materiam sacrificii Christiani panẽ vinumq́; aquâ mistũ proponem⁹, tum ad eius consecrationẽ sacrosanctã tansibimus: cuius effectis, quòd scilicet cor-

pus sanguisque Domini verè non tantam symbolicœs fiant, quodque
transsubstãtiantur adeò explicatis, de eleuatione atq; oblatione, an cõ-
memoratiuum modò sit, num propitiatoriũ etiã, tam mortuis quàm
viuis, ex doctrina liquidò Apostolica dicendũ erit. Deniq; quòd idem
& proprii nominis est sacramentum, eiusq; sub vna specie vt laudata,
ita antiquissima communio huic tractatui coronidem imponet.

Eucharistię sacramentũ de suis pclaris in hoïes dotib⁹, singulariq; p
S. Eucharistię Synonyma. aliis oĩbus pstantia varia sibi peperit noĩa, Synaxis, Mysteriũ, cœna dñi
ca Paulo, Conuiuiũ Dñicum Tertulliano, & Cipriani ętate Dñicum,
θυσία ἀνέμακτος hostis incruenta. Basilio, Chryſ. Nazian. aliisq; Gręcis,
atq; vt Latinis à publico officio Missa, ita illis Liturgia, & si q̃ alia apud
veteres passim occurrãt scriptores sacrosanctæ Eucharistiæ vocabula.

Eucharistia igit̃ veteribus appellatum videtur, quod nõ modò gra-
Eucharistia. tiarũ actionẽ sonat, vti quibusdã placuisse video: sed magis bonã gratiã
siue vberrimũ gratiarum omniũ fontẽ opulentissimumq; donorũ cæ-
lestiũ copię cornu. Siquidẽ τὸ εὐχαριστεῖν, ex quo fluxit Eucharistia, tametsi
οὐδεὶς τὸ δοκίμων ἔστιν, ait Hesichius, ἀλλὰ χαρίζεσθαι, est gratia afficere, &
officium reddere atque præstare. Hinc & D. Hiero. gratiositas vertit.

Alterum quoq; Græcum nomen Synaxis nõ tam ex eo huic sacra-
Synaxis. mẽto tributum est, quòd Christianos in vnum cogat atq; congreget: q̃
vti Dionysius Areopagita indicat, q̃ eius, ita dixerim, vsu fructuarios
totos in Christi Dñi cõplexus colligat, collectosq; à variis, quibus huc
illuc distrahimur mentis miserè palantis occupationibus, arctissimo
Mysteriũ cælestis amoris nodo stringat atq; deuinciat. Mysterium aũt dicitur
antonomasticœs, sicuti & sacramentũ, quasi arcanũ quoddã sacrũ. Nã
mysteria latini vocant seclusa, inde autem dicta, quòd ea δεῖ μύσαντας τη-
ρεῖν ἔνδον, oportet occludentes intus custodire, si Cælio creditur.

Cœna Dominica. Iam cœna Dominica ex institutionis tempore à D. Paulo dicit̃. Vn- Vide Cęliũ antiq. li. 9. ca. 9.
Conuiuium Dominicum. de & Tertulliani ætate conuiuiũ appellabatur Dñicum. Et seculo Cy-
priani Dominicum, pro cœna Dñica vsurpabatur, vti videre est epist.
Dominicum. 3. lib. 2. & sermone de eleemosyna. Cæterùm hostia incruenta θυσία ἀνέ-
Holocaustum. μακτος à sacrificii forma Gręcis est dicta, sicuti holocaustum pro pecca
Sacrificium. tis, & sacrificium salutare ab eiusdem effectis.

Porrò Liturgia Græcis dictũ est hoc Sacramentũ q̃ λειτὸν ἔργον hoc
Liturgia. est, publicũ habeat coniunctũ mysteriũ. Quę vox etsi ad prophana in- a Rom. 13. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν.
terdũ pertineat magistratuũ officia, vti nõ solũ apud Demost. Aristot.
& Platonẽ: sed ipsum quoq; D. [a] Paulum Rom. 13. Ministri enim Dei
sunt, & [b] Hebræorum 1. Angelos dicit Liturgicos spiritus: vsu tamen b Hebr. 1. λειτουργικὰ πνεύματα.
Christianæ Ecclesiæ ad sacrum ministerium est accommodata atque
translata: quemadmodum & diaconi vox, quam Paulus magistratui c Rom. 13. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι.
[c] Romano tribuit, & [d] presbyteri atque Episcopi: quæ omnia apud A-
thenieñses prophani fuêre Magistratus. Apud Aristotelem tamẽ legere d De his suo inferius loco aptius.
est λειτουργίας θεῶν Deorũ cultus, vbi & sacrorũ vox est. Eũdem prorsus in

modum

modum factum equidem arbitror, vt huic Sacramento Missa nomen à Latinis hominibus fuerit datum. Quanquàm enim præclari quidam huius ętatis scriptores ex hebraismo extorquere malint, quasi Missa ex מסה fiat מסה ab offerēdo, vel vt aliȷ̈ insidiosiùs, ab eleuando: cogit me tamen veritatis amor candidè quod equidem sentio in mediū adferre, quò simplex rei veritas orbi proposita maiorem sui amorem, accuratiusq; indagandi studium apud philomusos excitet. Missa igitur cū apud Theologos Græcos, aut alios vllos, quod equidem meminerim, non legatur, mirum cur ex Hebraismo eius originationem repetim' altiùs? Sanè si à priscis nostræ religionis autoribus fuisset vsurpata, eius profectò aliquod extaret in omnibus omnium linguarū sacrificiis vestigium: quod cū nullibi q̄ apud latinos, sit obseruare, ad veritatis similitudinem eorum sententia est propensior, quæ latinum facit esse vocabulum. Quod enim Latinis est senatū mittere, pro dimittere, hoc iisdē fuit Missa pro dimissione: sicuti Tertulliani & Cypriani tempore atq; Augustini, peccatorū remissa pro remissione. Rursum, sicuti missum facere apud Terentium dimittere est, atq; ministris abeūdi copiam facere: ita Missam facere vel fuit Ecclesiam collectā dimittere, vel quod puto verius, dimissionem significare. Quemadmodum igitur iudices de concilio dimittebantur, teste Donato in Terentium, pręconis voce Ilicet proclamante: sic Christiana Ecclesia suis perfuncta & mysteriis & ministeriis, diaconi quasi præconis voce, Ite missa est, de aditis proclamāte dimittebatur. Cui ritui quidnā apud Gręcos nunc respōdeat, nondum satis discere licuit, nisi quod apud Chrysostomum in * Liturgia legitur sub eius finem, hic sacerdos facit ἀπόλυσιν, hoc est, Missam atque populi dimissionem. Expletis enim sacris ministeriis sacerdos ea illic peragit ferè omnia, quę vel hodie apud Catholicos obtinēt. Post communionem distribuit τὸ ἀντίδωρον, quod Galli etiamnùm obseruāt, vti Parisiis vidimus, *le pain benit*, id est, panem sacrum, siue ad verbū malis, benedictum appellitant: deinde ποιεῖ ἀπόλυσιν dimissionem facit, similia populo non tantùm, vti apud nos, imprecans: sed post pia imprecationis verba etiam benedicens.

Vide Cypriani epist. & de bono patientiæ. Tertull. 4. contra Marc.

Missa est dimissio populi.

Vide Liturgiam Græcā D. Chrysost. Romę impressam fac. 34.

Missa est Latinis, quod Grecis apud Chrysost. in Liturg. ἀπόλυσις.

Proinde imprudenter admodùm, ne dicam imperitissimè, suspicantur, qui Catholicam Ecclesiam asserunt illud suū Ite Missa est hodie præposterè ad sacrificii finem accinere, quod olim ante eius initium in Catechumenorum missa dicebatur. Quod enim vno nomine nunc appellatur Missa, olim, sicuti duabus constabat partibus, quæ & rebus ipsis & personis erant discretæ: ita duobus quoque discernebatur nominibus, nimirum Missa Catechumenorum, & Missa fidelium, vti est apud Iacobum diaconum Heliopoleos in vita Pelagiæ, & alios. Quemadmodum igitur etiamnùm hodie fideles voce omnibus nota dimittuntur absolutis mysteriis: sic Catechumeni vnà cum pœnitentibus, Energumenis, aliisque, simul ac essent perfecta, quibus inter-

Georgiȷ̈ Maioris hallucinatio & cauillatio.

Quod nūc vocaē Missa, olim duabus cōstabat partibus, diuersisque auditoribus.

teresse illis fas erat, reliquo Christianorum cœtu diaconi voce expellebantur, Si quis Catechumenus manserit, exeat. Quod cum in cõfesso sit, mirari satis nequeo quosdam istius ætatis scriptores, quibus impotens adeò vniuersa, quę Catholici agim⁹, calumniandi incessit libido, vt eis veri arbitriũ diabolicũ eripiat cauillãdi studiũ. Cum enim nõ ignorent, aliam fuisse catechumenorum Missam, aliã item fidelium, quod necesse est cõfiteri mediã Missæ partẽ, pręposterè factã esse postremã? Ego sanè resisto, nec à quoquã istud dabitur aduersariis, qui vel mediocriter sit rerum vetustarũ peritus. Quod igitur olim in fine dicebatur sacrificii, quo populo liberũ fiebat Ecclesiã discedere, idẽ quoq; etiamnũ hodie in fine dicit. Sed an rectè à sacerdote dicatur, quod est diaconi, nec ne, alibi discutiẽdum erit exactiùs: verũ quod olim in medio dicebatur, id catechumenis deficientibus tẽporis lapsu sublatũ est: qui vel pᵭsentes, vti hodie, Ecclesiis sacrificii hora nõ excludũtur, sicut nec alii, quos vel in primis oportebat exclusos non modò templis, sed quouis adeò Christianorũ cœtu: qui tamẽ non tẽpla (ô tẽpora, ô mores) modò impiè terũt, sed ipsas etiã aras tremẽdis cũ ipsis adeò mysteriis occupãt. Proinde iã desinat Georgius Maior Catholicæ Christi Ecclesiæ calũniari, q hoc tẽpore in fine dicitur sacrificii, quod olim in initio. Istud enĩ vt imperitè dictum est, quia nõ in initio, sed in fine catechumenorum Missæ dicebatur: ita cũ cauillo etiã improbo est coniunctũ, quod imperiti lectoris animum mendacio deceptũ à vera Christi Ecclesia magis q̃ par sit reddat alienũ. Obtinet itaq; Christi Ecclesia in sacrificii sui fine, quod olim dicebatur, licèt cõsultò submouerit, quod discessuris tũc Catechumenis ꝓclamabat. Gemina igit fuit, vt ex diuerticulo ad institutũ redeat oratio, apud veteres Missa, Catechumenorũ vna, fideliũ altera: quæ res diffusiùs paulò nobis est persequenda, quò vera Missę origo lectoribus veritatis ex animo studiosis non sit ignota. Cõueniebant olim quotquot vel Christo nomen dedissent: vel eius religionis viderentur studiosi atq; amatores: vel etiã calumniandi ridẽdiúe animo: verùm non promiscuè in vnum conueniebatur locum, sed pœnitentibus sua proclausi egressis, atq; in Arroasin vnà cũ Catechumenis, teste D. Gregorio Taumaturgo, admissis, reliqui omnes qui cõfluebant, in vnum coibant corpus. Hunc qdem in modũ ea tẽpli pars, quæ laicos omnis generis excipiebat ab aditis, siue, vt hodie, choro, q solos admittebat clericos, pridẽ distinguebatur: sed collabescente disciplina Ecclesiastica vnà cũ pietate locorum quoq; ratio facta est confusanea. Nemo itaq; ex iis q promiscuè ad Christianorũ tẽpla confluebant, excernebatur, donec post lectionẽ vel Propheticã vel Apostolicã atq; Euangelicam, Symboliq; recitationẽ concio lecti Euangelii interpres esset habita. Hîc igitur Catechumeni vnà cum aliis diuino mysteriorum spectaculo, cœlestiq; conuiuio indignis Dominico pellebantur: quod hodie mutilata voce Germani **den Dom** appellamus, sicuti ple-

Quidam hodie cauillandi libidine ceu œstro perciti omnia Catholica arrodunt.

Georgij Maioris calumnia depulsa.

Duplex olim Missa.

Missa Catechumenorum.

Vide quinque pœnitentiũ loca apud D. Gregoriũ Taumaturgum Can. pœnit. 11. vnde alias Canonum difficultates & admirandam Ecclesiæ veteris discas diligentiam.

Dominicũ olim pro templo.

pleniùs,vt infinita alia,vocẽ Græcam τὸ κυριακὸν die Kyrike & Kyrke Hollãdi, corruptiùs Brabanti die Kercke,corruptiſsimè Heluetii die Kilche. Quòd ergo hiſce in Eccleſia peractis catechumeni mitterent, id eſt,dimitterẽtur,dicebatur Miſſa catechumenorum,id eſt,dimiſsio, quæ à catechumenis potiùs nomẽ retinuit,quàm ab aliis,qui ſimul cũ ipſis eiiciebantur,quòd horũ aut turba maior fuerit, aut fidelibus non eiiciendis numeroſiùs cauſa inſtitutionis permiſti. Quemadmodum igitur,ſi fas eſt ſacra conferre prophanis,in Ethnicorum ſacrificiis, teſte Feſto,clamabat lictor, Exeſto hoſtis, victus, mulier,virgo: ita apud priſcos Diaconos,Exeat ſi quis eſt Catechumenus.

Ex Græco Kyriaco dicimus Germani Kirke, Kyrke, Kercke, Kilche, Kirche.

Cæterùm quæ ad hanc Catechumenorũ Miſſam,id eſt, ea Eccleſiæ miniſteria,quæ ante eorum dimiſsionem in templo agebantur, pertinent, nos hîc ſilentio præterimus, cùm ea non ſint in controuerſia poſita, etſi à calumniis quorundam non ſunt libera: quæ alibi de vera Miſſę partium origine,ſi nobis Deus optimus vitam Catholicæ ſuę Eccleſiæ ſeruituram largiatur propitius, veris ſuis autoribus vindicabimus. Quin & aduerſarii ipſi quædam huius rei,quæ ad populi pertinebant eruditionem,retinent, quædam reiiciunt. Verùm quæ apud Catholicos in hac priori Miſſæ,vti hodie vocatur,parte obtinẽt, ea vel ab Apoſtolis ipſis fuère tradita, vel pio ſtudio piis à Põtificibus aut inſtituta,aut aliunde huc aduocata. Quis enim neſcit,D.Paulum Troade vna ſabbati,quod iuxta Hebraiſmum nobis dies dñica, vbi conueniſſent ad frangendum panem poſt concionem apud diſcipulos, qui vt hodie pleraque Græca legunt,acceſſerant audituri, habitam fregiſſe atque guſtaſſe? Quod vt de myſteriis celebratis accipiam, vehementer inuitat cùm temporis ratio, tum antelucanus diſcipulorum prima ſabbati, id eſt, Dominica conuentus ad frangendum panem plurimis accenſis lampadibus condictus. Rurſum quiſnám, qui vel vetuſtiſsimos ſcriptores à limine, quod habet prouerbium, ſalutarit, inficias iuerit peragendis ſacroſanctis myſteriis fuiſſe proemii quaſi loco adhibita vel Dauidis carmina,vel prophetarum oracula? Vt videre eſt apud Diuum Iuſtinum Apolog. 2. & Dionyſium Areopagitam, Tertul. Apologetico.

Quæ in Miſſa hodie aguntur, & legũtur maxima ex parte Apoſtolorum exemplo fiunt.

Act. 20.

In Miſſa Apoſtolica conciones lectionem ſcripturę ſequuntur. Conuenitur antelucanus. Lampades.

Quare quod à quibuſdam memoriæ eſt proditum, Apoſtolos ſuam miſſam à præfatione fuiſſe auſpicatos, non ita accipiendum eſt, perinde quaſi nihil præmiſerint quod faceret ad populi congregati pædagogiam atque eruditionem: ſed quòd miſſam illam, quæ fidelium dicitur, exorſi,hac præfatione eorum animos ad tremenda myſteria præpararint. Cæterùm quibus, & à quibus illa Catechumenorum Miſſa fuerit cumulata auctariis & appendiculis, in pręſentia non eſt diſſerendi locus. Quare hanc Miſſam nos in aliud tempus miſſam facientes, de altera, quam fidelium appellabat vetuſtas, diſſeremus prolixiùs.

Apoſtoli non ſunt à pręfatione Miſſam auſpicati.

CAPVT XXXVIII.

Altera Missæ pars quæ fidelium dicebatur qua methodo tractanda.

HAbes Christiane lector varia sacrosanctæ Eucharistiæ Synonyma,& de vera Missæ origine satis multa,quantũ quidẽ huius instituti ratio desiderat:nunc de ea dicẽdũ est Missa, quę omniũ olim Christianorum promiscuè nõ fuit cõmunis,sed quorundã propria,vnde & fideliũ dicebaẽ alicubi, vt est apud Iacobũ diaconũ Heliopoleos in vita Pelagiæ: Alicubi verò, fratrũ vt intelligere est ex D. Iustini Apologia.

Fratres se mutuò dicebant baptizati.

Hęc igitur cùm hodie à sui vsq; principio habeat panis viniq; aquâ permisti oblationem,eorundemq; in corpus & sanguinem Christi consecrationem,& posteà immolationẽ & cõmunionem:primùm de Christiani sacrificii materia dicemus, tum de eiusdem consecratione atque oblatione : postea explicatis incruenti huius sacrificii effectis,ad sacrã communionem tractandam accedemus.

Clarissima Prophetarũ vaticinia, quæ vniuersam Christianæ reip. faciem non rudibus tantũ typorum informationibus adumbrarunt, verùm & expressis clarè coloribus depinxerunt,Christianum efflagitabant sacrificium,quale ille olim rex Salem,idemque sacerdos Dei altissimi Melchisedech in Genesi Mosaica narratur Abrahamo plurima- Gen. 14.
rum gentium parenti oblatum attulisse.Itaque Dauid Christi panagy Psal. 109.

Christi Iesu panagyricum canit Dauid Psal. 109.

ricũ canens,quo eius in cælum ascendentis celebrat inaugurationem in nouum regnum,post varia eius encomia,celebratamq; de hostibus subiugandis victoriam,quę regiã decebat maiestatem: post prędicatos Euangelicæ doctrinæ triũphos(qui à 70.doctissimè τῶ ῥάβδω vocabulo fuerunt expressi,quod palmæ ramũ victoriæ insigne,& fasces imperii iudices significat)qui illo magni consilii angelo nouæ legis Aposto- Esa. 9. Hebr. 1.
lo essent digni, qui totum terrarum orbem in verum veri Dei cultum Deo Opt. Max. subiiceret atq; subiugaret, tandẽ etiã sacerdotis laudes addit, vt Christũ verè Trismegistũ descripsisse agnoscaẽ,maximũ videlicet orbis regẽ,maximũ Euangelicę legis latorẽ,maximũ deniq; singularis illius sacrificii sacerdotẽ, quòd omnia omnis orbis deleret crimina, Deumq; toti mundo ex iratissimo redderet q̃ propitiũ. Cùm itaq; Hebr. 7.

Christus à Dauide canitur verè Trismegistus.

Christ⁹ sacerdos in æternum.

perpetuus sacerdos nõ intermoriturus,vt olim ille Leuiticus,sit Christus à Deo patre institutus,iuramentoq; quòd abrogationem vllã aut Psal. 109.
antiquationem nesciat,confirmatus iuxta ordinem Melchisedech,debuit certè ad illius exemplum & suæ Ecclesiæ sacrificium præscribere, quod Deo Opt.Maximo, vt toto terrarum orbe iuxta Malachię oraculum,ita consistentis huius corruentis mundi tempore semper esset of- Mala. 1.
ferendum.

Materia S. Eucharistiæ.

Instituit igitur sacrificium iuxta Melchisedech typũ, quod panem haberet & vinum,quæ prę aliis rebus singularia sunt vnionis plurimorum,quasi granorum aut racemorum in panem aut vinum ex plurimis in vnum corpus symbola.Hanc Christiani sacrificii materiam Apostoli à Christo edocti Ecclesiis Deo Opt. Max. offerendam tradiderunt, quemadmodum disertissimis verbis D. Iustinus 2.Apologia ad Antoninum,& in Tryphone testatur sæpiùs:& D.Irenæus &

Cypria-

Cyprianus locis paulo pòst aptiùs commemorandis. Panem igitur & vinum offerendum tradiderunt, sed an azymum, vt Latina per Ro. orbem obtinet Ecclesia, an fermentatum, vt Græci aiunt atq; Orientales, & quidam septẽtrionales, noluimus hîc disputare accuratiùs, quòd hæc res non ita magnoperè sit ab aduersariis in disquisitionẽ abrepta. Nam res ista cùm Græcis hominibus esset copiosiùs tractanda, cum quibus isthæc inter alias plurimas haud sanè postrema est controuersia: qui antiquum obtinentes contentionis magis, quàm veritatis alicui videantur studiosiores. Vinum autem Lutheranorum quidam contentiosissimè purum & immistum asserunt sacrificio adhibendũ; quòd meracius fortè potitare, quàm diutiùs bibere impendiò gaudeat. Quare nobis ostendendum ex Apostolorum traditione adeoq; Christi instituto, vinum non nisi mistum Deo Opt. esse sacrificandum.

Panis azymus.

Vinũ aquâ permistũ.

« Diuus itaq; Iustinus Apologia ad Anto. Christianæ Ecclesiæ sacrificiũ « describens, ex Apostolorum traditione commemorat, panẽ vinumq; « aquâ commistum adferri præposito fratrum, quem Tertul. præsidentem Ecclesiæ, nos intelligimus pastorem. Cuius verba hîc diffusiùs pertractarem, nisi infestum aduersariorum telum in huius testimonii subuersionem viderem paratum, quòd scilicet suæ duntaxat Ecclesiæ * Samaritanæ morem perscribat. Ita enim sunt homines isti mirificè scilicet acuti, vt vbi sese perfidiæ conuictos agnoscunt, ne toti videantur victi ad istiusmodi cauilla libenter subterfugiant. Quarè omnia ista tergiuersationum diuerticula semel preoccupabimus, ne ampliùs de huius vel illius Ecclesiæ ritu particulari quicquam obganniant. Est autem Cano. 32. Concilii vniuersalis 6. Constantinopolit. in Trullo habiti, qui sic statuit. Nã Cano. 24. Conc. 3. Carthag. & Can. 1. Conc Bracar. aliaque perlibenter silentio hîc præterimus. Ἐπειδὴ εἰς γνῶσιν. Quoniam nobis notum est &c. seq. vbi post refutatum Armeniorum errorem, solo vino aquâ non permisto vtentium, patres declarant, D. Chrysostomũ illis, vti existimarant, non patrocinari, sed contra hydroparastatas, id est, sola aqua in mysteriis vtentes loquutum, subtexunt: καὶ δῆλος ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀποστολικῆς ἴενται παραδόσεως τὸν εἰρημένον καταμέμφονται λόγον. ἐπειδὴ καὶ τῇ κατ'* αὐτὸν ἐκκλησίᾳ ἔνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίαν, ὕδωρ οἴνῳ μιγνύναι παραδέδωκεν ἡνίκα τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δέοι, τὴν ἐκ τῆς θείας πλευρᾶς καὶ τιμίας τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρᾶσιν παραδεικνύς. ἥτις εἰς ζωοποίησιν παντὸς τοῦ κόσμου ἐξεχύθη, καὶ ἁμαρτιῶν ἀπολύτρωσιν. καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ ἐκκλησίας, ἔνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες ἐξέλαμψαν ἡ θεόσδοτος αὕτη τάξις κρατεῖ. καὶ γὰρ καὶ Ἰάκωβος ὁ κατὰ σάρκα χριστοῦ, τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀδελφὸς τῆς ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον ἐνεπιστεύθη, καὶ βασίλειος ὁ τῆς καισαρέων ἐπίσκοπος, οὗ τὸ κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν, ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν ἱερουργίαν παραδεδωκότες, οὕτω πληροῦν ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασιν. καὶ οἱ ἐν καρθαγένῃ συναχθέντες ὅσιοι πατέρες, οὕτω ῥητῶς ἐπεμνήσθησαν, ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος παραδέδωκεν, τοῦτ' ἔστιν ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου. Quæ hunc in modum Latina fiant: Demonstrato, eos cõtra Apostolicam venire traditionem (qui aquam solam offerunt) illã confecit orationem, quoniam & suæ, cui pastor præfuit, Ecclesiæ vinũ aquâ

Vide Iustinum martyrẽ Apol. ad Ant. A.

D. Iustinũ fuisse Samaritanæ Diocœseos ex eius dialogo liqueat cũ Triphone Archisynagogo habito.

Can. 23. Conc. 6.

* ἀντὶ lego:

" superiùs: Oportet nos oblationē facere Deo, & in omnibus gratos in- " ueniri fabricatori Deo in sententia pura, in fide sine hypocrisi, in spe " firma, in dilectione feruenti primitias eorum, quæ sunt eius creatura- " rum, offerentes: & hanc oblationem Ecclesia sola puram offerret fabri " catori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius. Vtque hu- " ius oblationis panis viniq́ue necessitas omnibus magis sit conspicua, " tria ad hæc Diui Irenæi verba subteximus ex eiusdem cap. fine. Ita & " ipsum verbum dedit populo præceptum faciendarum oblationū, quā- " uis nō indigeret eis, vt disceret Deo seruire. Sic & ideo nos quoque of- " ferre vult munus ad altare frequenter sine intermissione. Est ergo alta re in cælis. Illuc enim preces nostræ & orationes nostræ diriguntur.

Veteres omnes sensisse Melchisedech obtulisse panem & vinum.

Ad hæc si quis fortè plura de Melchisedech oblatione desideret, is mihi Diuum Hieronymum epistola ad Euagrium consulat, vbi doctissimos recitans scriptores, luculenter rem præsentem nobis attestatur: Verti me, inquit ad Hypolitum, Irenæum, Eusebium Cæsariensem, & Emissenum, Apollinarium quoque nostrum, & Eustachium, " qui primus Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus contra Arrium clarissi- " ma tuba bellicum cecinit, & deprehendi horum omnium opiniones " diuersis argumentationibus ac diuerticulis ad vnum compitum per- " uenisse, vt dicerent, Melchisedech hominem fuisse Cananæum, regē -

Melchisedech Cananæus rex Ierusalem idemq́; sacerdos solus panē & vinum obtulit.

vrbis Ierusalem. Et post quædam interiecta: Ordinem autem eius mul " tis modis interpretantur, quòd solus & rex fuerit & sacerdos, neque car " nis & sanguinis victimas immolauerit, & brutorum sanguinem eorū " animalium exta, id est, quicquid super escam est, susceperit: sed pane & " vino, simplici puroq́ue sacrificio Christi dedicauerit sacramentum. " Quibus ex clarissimis Patrum multò vetustissimorum testimoniis va " riæ, nec eę futiles nec Christianis sacerdotibus indignæ colligi possunt causæ, quibus Ecclesiastica hæc panis viniq́ue oblatio contra omnium aduersariorum oppugnationes & defendatur & muniatur. Siquidem iuxta Melchisedech ordinē cùm sint sacerdotes, legitima adeoq́; Christi mandato morigera eorū est panis & vini oblatio: quod D. Cy-

Christum in cœna panem vinumque Deo patri obtulisse.

prianus paulò antè & Irenæus perspicuè docuerunt. Porrò quòd ipse Christus Dominus in cœna nouissima primus hæc obtulerit, prælerq̄ quòd typus ille à Melchisedech rege sacerdote adumbratus hoc prorsus expetat adeoq́ue exposcat, id quoque attestantur nobis grauissimi iuxtà ac sanctissimi sacrarum literarum interpretes. Diuus Cyprianus huius de sacrificii ritibus disputans: Vt ergo in Genesi, inquit epi- " stola tertia libri secundi, per Melchisedech sacerdotem benedictio " circa Abraham posſit ritè celebrari, præcedit antè imago sacrificii in

Christ' offerre docuit ex creaturis panem & vinum.

pane & vino scilicet constituta. Quam rem perficiens & adimplens Dominus, panē & calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo veritatē ꝑfiguratæ imaginis adimpleuit. Ad eundē modū & D. Irenæ' verbis nuper commemoratis: Sed & suis, inquit libro 4. cap. 33. disci-

pulis

pulis dans cõsilium, primitias Deo offerre ex suis docuit creaturis. Sic & Photius apud Oecume. in illud ad Hebr. 5. Secundum ordinem Melchisedech, οὗτος πρῶτος ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκεν τῷ θεῷ ἄρτον καὶ οἶνον. ἢ ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκεν, εἶθ᾽ ὕστερον καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα. διὰ τοῦτο οὖν ἀναλόγως ἄρχεται ἱερέα εἶναι τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ: Hic primus, inquit, incruentam Deo obtulit hostiam, panem & vinum. Siue, quod & Christus ipse incruentam immolarit hostiam, ac tum deinde suum ipsius corpus. Ea propter iusta ratione dicitur, Christum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.

Christus panem & vinum priùs obtulit posteà corpus suum.

Præsens hoc Paulinæ Epistolæ exponens capitulum Theophylactus: Manifestissimè hoc de Christo est dictum, inquit. Solus enim ille pane & vino sacrificium consecrauit, perinde ac Melchisedech. Et quibusdam interiectis, expositurus, quónam sensu Christus sacerdos dicatur in æternum secundum ordinem Melchisedech: Quia quæ in singulos dies fit & futura est, inquit, in perpetuum oblatio per Dei ministros, ipsum habet pontificem & sacerdotem, atq; adeò ipsum sacrũ (sacrificium) qui seipsum pro nobis sanctificat, & frangitur & distribuitur. Sic & Oecomenius: Qui ab ipso Christo sunt sacerdotes, quorum & Deus & Pontifex esse dignatus est, ἀναίμακτον προσοίσουσι θυσίαν incruentam offerent hostiam. Nam hoc significat In æternum. Neque enim de ea quæ semel à Deo facta est oblatio & hostia dixisset, In æternum, ἀλλ᾽ ἀφορῶν εἰς τοὺς νῦν ἱερουργούς, δι᾽ ὧν μέσων Χριστὸς ἱερουργεῖ καὶ ἱερουργεῖται, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἱερουργίας: sed ad noui testamẽti sacerdotes aspiciẽs, per quos Christus & sacrificat, & sacrificatur: qui etiam eis mystico illo in conuiuio, cœnaq; nouissima istiusmodi (incruenti) sacrificii atque immolationis modum tradidit.

Christ° in cœna modum sacrificij incruenti Apostolis tradidit.

Canonis minoris defensio aduersus Georgij Maioris calumnias.

CAPVT XXXX.

VBi animaduertendum est, præclaros istos scripturarum interpretes de hac panis viniq́ue aquâ permisti, & dominici corporis oblatione ita loqui promiscuè, perinde quasi vna esset atq; eadem. Sicuti & locis suprà citatis D. Irenæus & Cyprianus: quæ animaduersio semel studiosè obseruata plurimum adfert lucis, ad depellendas tam calumniarum, quàm sannarum tenebras, quas Georgius Maior clarissimę veritati ad Missæ profanationem non tam offundere quàm euomere conabatur.

Posteaquàm ea semel omnia iste sibi proposuisset contumeliis potiùs proscindenda, quàm rationibus solidis, aut vlla veterum autoritate nixis confutanda, quæ nostra fidelium Missa habet, siue vt hodie loquimur, quæ in minore atque maiore Canone sunt comprehensa, recitatis illius verbis, quibus panis vinumq́ue Deo vero & viuo pro

Blasphe-miam. peccatis immaculata offertur hostia, sic scribit: Vide quanta sit primùm, inquit, inscitia sacrificulorum & monachorum, quorum cùm multa millia quotidiè per orbem terrarum Missas legant, & verè tantum legant, paucissimi enim lecta intelligunt, nemo est qui impietatem & idololatriam huius orationis, quam Canonem minorem vocant, consideret, & cogitet quid agat. Atqui lector Christiane, tu quæso, vide vtrùm istius hominis admirêre magis inscitiam, an impudentiam: vult inter tot millia nostrorum esse paucissimos, qui hanc orationis formulam intelligant, quasi omnes qui istas factiones sectantur, sint eruditissimi: quòd si essent, nec à nobis deficerent, nec in ipsorum castris consisterent: nempe veritatis sole, qui apud Catholicos fulget, illustrati. Sed vt demus sacrificulos & Monachos, & apud nos dum persistunt hæc non intelligere, & simul atque in ipsorum castra deficiunt, nouo scilicet eruditionis spiritu donari, illud intolerabili est cum blasphemia coniunctum, neminem esse, quod ait, qui impietatem vel idololatriam huius orationis consideret, & cogitet quid agat. An non hîc suam ipse prodit & impiam inscitiam & impietatem ineruditam? Quod enim facimus, iuxta ordinem Melchisedech sacerdotes facimus: Christi exemplo freti, testib⁹ Photio, Oecumenio, & Theophylacto facimus: Christi denique iussu inducti, teste D. Cypriano atq; Irenæo, facimus. Quo autore qui facit, quod facit, an impietatis atq; idololatriæ, nisi ab homine bis impio suggillari queat? Atque sacerdos, inquit, in hac prece vocat panem nondum consecratum hostiam immaculatam, & ita nihil aliud quàm panem vulgarem offert Deo vero, & in eum finem pro innumerabilibus peccatis, offensionibus, & negligentiis suis, & pro omnibus astantibus. Quòd panem vulgarem offert, tam lõgè ab omni idololatriæ suspicione abest, quàm quod longissimè. Hoc enim & ipse Christus fecit, & nos vt nõ simus infructuosi nec ingrati, teste Irenęo, abs te adeò hisce verbis recitato, facere præcepit. Porrò quòd immaculatam vocat hostiam pro suis & Christianorum omnium tam viuorum, quàm mortuorum peccatis, non tam ad visibiles istas creaturas pertinet, quàm ad illam incruentam hostiam, inde paulo pòst consecrandam atque conficiendam. Vni enim huic omnis peccatorum deletio atq; remissio non modò nunc accepta est ferenda: sed vti olim semper, ita in posterum quoque semper. Ipse enim est agnus, qui occisus est ab origine mundi. Quemadmodum igitur citra idololatriam sanctissimi veræ religionis cultores sine vlla huius hostiæ iniuria per Christum in fine seculorum immolandæ suas vel panis viniq;, vel iuuencæ, vel decimarum, aliarumúe rerum hostias Deo viuo & vero pro suis peccatis immolarunt: ita & hodie Christianus sacerdos suo populique nomine panem vinumque Deo Optimo immolat. Adeò non est, vt suspicaris Georgi, aut impius aut idololatra, vt sit verè pius

Marginalia: D[?]ecsans dam impij blasphemiam. — Quod Christi exemplo & iussu facit Ecclesia, Georgius Maior criminatur Idololatriæ. — Apoc. 13. — Iob 42.

pius atque deicola. Quod in primis apparebit verissimum, si in mentem veniat, quod superiùs animaduertendum monuimus, hanc quoque panis viniq́ue oblationem ad illam incruenti sacrificii immolationem respicere: quæ cùm re vera sit & immaculata, & peccatorum tam viuis quàm defunctis expiatoria (quod inferiùs ex doctrina liquidò Apostolica solis luce clariùs demonstrabitur) rectè huic tribuitur, quæ ab illa non est prorsus aliena: imò si intuearis penitius, ad illā præparatoria, veraque eius materia.

Quem igitur istius non misereat tam rabidè & nihilminùs quàm Euangelicè, in nos debacchantis? Homo stultus & impius, inquit post illa, non intelligens quid agat, vult placari iram Dei & delere sua & populi peccata oblatione frusti panis: quæ ab exordio mundi tot millibus ac inenarrabilibus ac variis sacrificiis & effusione sanguinis tot taurorum & pecudum tolli ac deleri minimè potuerunt. Id quidem stultum, Georgi, foret atque impium, nisi hac oblatione à Christo, ait Cyprianus, præcepta, & per Apostolos Ecclesiis tradita, Deum, ait Irenæus, coleremus, atque illius cruentæ crucis hostiæ, cuius vnius vi peccata delentur, & vnde omnis fluat necesse est propitiatio, efficaciam nobis applicaremus per hostiam incruentam inde consecrandam: quam tota huius sacrificii actio respicit, & orationes omnes ceu scopum spectant.

Oblatiōe panis & vini Deū colimus: Sed ea, sicuti & Missæ orationes, incruentā respicit hostiam, ad quā inde consecrandam oīa preparant.

Quare quod de frusto panis cauillatur, sua facit impietate dignum, quæ in illius oblatione nec fidem offerentis cogitat, nec obedientiam Christo Domino præcipienti à piis præstandam. Iam quod porrò nugatur, frustum hoc panis non posse pro viuis & defunctis offerri, nullam meretur hoc loco responsionem, quæ ex iis, quæ suo inferiùs loco de incruenti nostri sacrificii efficacia dicentur, nullo poterit negotio depromi. Nam quæ in hac orationis, quam minorem vocant canonem, formula isti sacrificio panis viniq́ue tribuuntur, in illam incruentæ hostiæ hinc mox consecrandæ immolationem spectant. Tota enim huius sacrificii actio vnius est incruentæ illius hostiæ oblatio. Nam hoc orationis quasi præambulo ad illam hostiam incruentam hinc consecrandam præparantur, cùm sit ad Canonem maiorē parasceue: quapropter et in Præfationem decurrit.

Videlitur giā Chrysost. & Basilij vbi eodē sensu hæc sacra dona ante consecrationē offerūtur pro peccatis.

Hæc igitur panis viniq́ue oblatio cùm iuxta Diui Irenæi, Cypriani, aliorumq́ue testimonium, à Domino Christo sit præcepta, non solū ad Melchisedech typū Deo patri oblata, quis nō horreat impias illas Georgii Maioris contumelias, ne dicam blasphemias atque insanas bacchationes, quibus rem hanc proscindere est aggressus? Est igitur, inquit, horribilis idololatria, quòd sacerdos offert Deo panem, quem scit, aut offerens scire debebat, communem, qui nondū additis verbis promissionis nihil ab alio pane distat. Quàm ista verba sine mente fundat homunculus, nemo non videat, qui alia eiusdem in eodem li-

Oblatione panis à Georgio Maiore hîc dictā idololatricam ipse suis pòst verbis sui oblitus ex D. Irenæo probat legitimam.

 dem li-

dem libello considerarit verba. Cùm enim posteà de corporis Dominici sacrificio iuxta Danielis oraculum tollendo per Antichristum disputando illi viam præstruit impotenti animi rabie raptus, vt illud euertat, ex Irenæo demonstrat, à Christo Ecclesiæ traditam panis viniq́; oblationem. Sed eius verba audiamus. Vocat Irenæus, inquit in responsione ad 5. argumentum, quo Missæ oblatio statuitur, oblationē noui testamenti totum cultum illum externum & spiritualem, videlicet primum spiritualem veram Pœnitentiam, &cæt. Deinde etiam docet, coniungendos esse externos cultus hos spiritualibus, videlicet nouam obedientiam, &c. Sic etiam in nouo testamento inquit, Christū præcepisse, vt oblationes fiant in vsus pauperum (hoc de suo adiecit) qui in primitiua Ecclesia ferè tum fiebant, & offerebantur, cùm cœna Dominica haberetur.

Et infrà multò apertiùs ipsa rei veritate manifestißima compulsus: Cæterùm quæ sit oblatio, inquit, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in vniuerso mundo offert Deo, docet Irenæus claris verbis: Ei qui alimenta, inquit, nobis præstat primitias suorum munerum in nouo testamento. Vocat primitias munerum (verba sunt Georgii) oblationes illas panis & vini & cæterarum rerum. O magna veritatis vis, quæ vel per inuitas suorum hostium erumpit fauces. Si ergo, vti hîc Georgi confiteris, vocat Irenæus primitias panem & vinum, easq́ue ex Christi instituto Ecclesia Deo patri per Christum offert, vti habet capite tricesimo tertio, quin palinodiam tuæ illius impiæ vocis, adeoq́; blasphemiæ canis, qua sacerdotes idololatriæ insimulabas, quòd panem nondum consecratum Deo offerunt? Verùm istum ad modum se ipsi produnt miseri, quòd non consilio nec ratione solida Catholicæ Christi aduersantur Ecclesiæ, sed mero animi impotentis morbo, mero contradictionis spiritu ceu œstro perciti, in pios Ecclesiæ filios bacchantur. Sed nos intermißis quæ deinceps in mysteriis aguntur, pro eo atque huius instituti ratio exposcit, quòd hæc alium sibi poscant locum, ad Christianum illud incruentum sacrificium proficiscamur.

S. Eucharistiæ consecratio.

CAPVT XXXXI.

Constituta igitur S. Eucharistię materia, vino, inquam, aquâ permisto paneq́; azymo, iā porrò ad eius formam, quam Physici dicunt, siue cōsecrationem malis, pergendum. Cuius, quòd ab ea res tota ceu causa sui potißima, dependeat, exquisitior simul & accuratior instituenda nobis est pertractatio. Adulterinam proinde istam Lutheranorum nouam cōsecrandi formam anteà refellamus oportet, cui Catholicam atq; toto prorsus terrarum orbe receptam hactenùs & conseruatam antiquitùs annectemus traditionibus Apostolicis confirmatam. Volunt igitur consecrationis loco non veterem illam consecrandi

formulam esse retinendam, sed pro nouo noui sui, quem iactitant, spiritus placito, Diui Pauli ad Corinthios locum esse in cœna Dominica lectitandum. Sed quàm nefario cum sacrilegio nouum istud temerariæ, imò insanæ veriùs audaciæ sit facinus coniunctum, vel quilibet facilè cognoscat, qui modò æquus rerum arbiter aduertat animum. Istis enim verbis Diuus Paulus historiam rerum à Christo in nouissima Paschalis agni cœna gestarum rememorat, non autem consecrandæ Eucharistiæ formam præscribit. Nam disertè dicit sese rememorare literis scriptis, quod acceptum à Christo ipsis dudum tradiderat: à quo illo Corinthiorum opulentiores quum euariarent, repetendum altiùs atque inculcandum diligentiùs sibi credidit Diuus Paulus, vt languescenti iam tunc pietatis ardori, atque torpescenti traditæ dudum disciplinæ obseruationi bonus medicus tempestiuè salubri occurreret pharmaco. Quare quum Diuus Paulus illo ad Corinthios loco non consecrandæ Eucharistiæ modum præscribere, sed verum gestarum à Christo rerum ordinem describere instituerit, quàm est omni prorsus absurdo absurdius, gestarum rerum historiam pro consecrationis Eucharistiæ forma vsurpare? An non manifestissimæ teneatur insaniæ, qui legens illa Diui Matthæi verba, Ite in mundum vniuersum, prædicate Euangelium, baptizantes eos in nomine Patris, &cæt. lusitando aquam aspergat, Iudæo vel Pagano sese iactitet baptizasse? quòd illa verba à Diuo Matthæo descripta non ad baptismi formam, sed ad gestæ rei historiam à Spiritu sancto sunt in Euangelii libro commemorata.

Bucerus reformat Bónẽsi Colonienſib' oblata.

Locus D. Pauli ad Corinthios non est consecrationi idoneus.

1. Cor. 11.

Quare illa ad Corinthios Diui Pauli verba, quum ad meram ex apertissima Diui Pauli voluntate verbisque disertis contestata pertineant gestarum à Christo rerum historiam, mira sanè impudentia dicam, an insania veriùs, ad consecrandi formam rapiuntur. Nam si aut Corinthiorum Episcopus Apollo, vti docet Theodoretus, traditam sibi à Diuo Paulo consecrandi formam immutasset, sicuti Corinthiorum plebs sacræ communionis ritum: aut si Paulus consecrationis modum hîc voluisset præscribere, nemini sanè ambiguũ esse queat, quin aut illum Corinthiorum Episcopum cum clero vniuerso singulariter admonuisset officii, aut aliquod saltem vel tenuissimum suæ istius voluntatis dedisset indicium. Quod cum prorsus nullum appareat, certè contra manifestissimam Diui Pauli voluntatem impio cũ sacrilegio eius verba ad rerum historiam commemorãdam scripta ad Eucharistiam tremendi illius sacrificii consecrandam detorquentur. Iam itaq; demonstrandũ, nec Apostolos ipsos, adeoq; nec Paulũ quidẽ ipsum, nõ fuisse illa, quę ad Corinthios est forma, vnquàm planè vsos, quod ad consecrationis quidem modum attinet. Siquidem Diuus Iustinus 2. Apologia pro Christianæ religionis defensione Antonino Augusto exhibita, disertis admodùm verbis describens publicum

Nec Apostolos nec Paulum vsos illa ad Corinth. consecrandi forma.

„ cum Chriſtiani noſtri ſacrificii ritum ab Apoſtolis traditũ, ita loqui„ tur: Apoſtoli enim in commentariis, quæ Euangelia dicuntur, ita ſibi „ Chriſtum præcepiſſe tradiderunt, eum accepto pane cùm gratias egiſſet, dixiſſe, Hoc facite in memoriam mei, hoc eſt corpus meum. Quo teſtimonio licet luculentiſsimo ſi quis non contentus aliud præterea deſideret, illud etiam Diui Baſilii adiungat: quod rem quæ in præſentiarum agitur, ita ſemel illuſtrat, vt ſano capiti nihil ad hæc ſit vllo „ pacto requirendum ampliùs. Inuocationis verba, inquit capite vigeſi„ mo ſeptimo de Spiritu ſancto, dum oſtenditur panis Euchariſtiæ, ac „ poculum benedictionis, quis ſanctorum nobis ſcripto reliquit? Non „ enim his contenti ſumus, quorum Apoſtolus, aut Euangelium memi nit, ſed & anteà & poſteà quędam dicimus alia, velut magnum robur ad myſteria habentia ex non ſcripta doctrina aſſumpta. Non hiſtorica illa igitur Diui Pauli ad Corinthios verba ad ſacram tremendi ſacrificii conſecrationem peragendam ſunt idonea, quibus vſos fuiſſe Apoſtolos D. Iuſtinus negat: quibus non fuiſſe contentos illos priſcos PP. diſertè docet D. Baſilius: ſed alia quædam occultis tacitiſq; rationibus ex Apoſtolorum traditione fuiſſe in conſecranda Euchariſtia ſemper adhibita, quæ nuſquàm ſcripto Dei verbo ſint comprehenſa. Quę cùm ita ſint, magis ſubit horridam Lutheranorum deflere idololatriam, quàm fanaticam admirari inſaniam: quòd ſuis illis è ſalutaribus Catholicę Chriſti Eccleſię paſcuis ſeductis per incauta hæreſeon auia hircorum gregibus panem merum in ſaluberrimi ouicularum pabuli Chriſti corporis locum ſubponũt, vt taceam, vix centeſimum quenque Prædicantium, quos dicunt, atque Parochorum diuina hac eſſe poteſtate prędītum. Noſter enim panis & calix certa conſecratione (vt Auguſtinus olim lib. 20. cap. 13. contra Fauſtum Manich.) fit Chriſtia„ nis, non naſcitur: proinde quod non ita fit quamuis ſit panis ac calix, „ alimentum eſt refectionis, non ſacramẽtum religionis. Habent igitur „ illi in ſua quam dictitant cœna, panem & vinũ, ſed quæ maiori ex par„ te, quia paucißimi ſacerdotes, alimenta tantùm ſint refectionis, non ſacramẽta item religionis: quemadmodum de prophanis Manichęorum myſteriis pronunciat Diuus Auguſtinus libr. 20. cap. 13. contra Fauſtum. Quippe quòd non ſolemni nec certa illa Apoſtolica conſecrandi formula à Chriſti ſacerdotibus ſint in Chriſti carnem & ſanguinem conuerſa.

Lutherani verè idololatriam ſuos docent, q Chriſtum volunt in Euchariſtia à non ſacerdotibus conſecrata præſentem.

An Lutherani verã ſemper habeant Euchariſtiã?

Panem verè in corpus Domini conuerti & tranſſubſtantiari.

CAPVT XLII.

Quidnam efficiat illa myſticę conſecrationis forma.

CONfirmata ſolemni illa Eccleſiæ Catholicæ conſecrationis formula, nunc ad eius effecta declaranda pergamus oportet, vt diuinæ illius conſecrandi poteſtatis diuina item opera cõtemplemur perfectiùs, & cognoſcamus pleniùs. Quòd igitur panis vinumque in ve-

riſsimum

rissimum Christi corpus & sanguinem verè mutentur, conuertantur, atque transsubstantientur adeò, ex traditione liquidò Apostolica atque doctrina certò Catholica pòst erit demonstrandum, vbi primùm friuolas Sacramentariorum nugas paucis exploserimus. Mox contra Lutheranos, non permanere post consecrationem aut panem cum Christi corpore, aut vinum cum eius sanguine, nobis erit constituendum. Cùm animus Christianus, cui vel scintilla Euangelici illius ignis exístit reliqua, cæcum illum non minùs quàm horribilem Berengarii de corpore Domini in Eucharistia, non verè atque ipsa re, sed symbolicωs tantùm atque spiritaliter præsente, abhorreat, abomineturque, nequimus in eo quidem refutando multi esse. Quæ igitur contra clarissimam Catholicæ doctrinæ veritatem, non tam inani verborum strepitu ac oratione futili, quàm execranda animorum impietate conabantur Zvuinglius, Oecolampadius, Petrus Martyr, atque Caluinus, plus satis equidem crediderim refutata, si erroris, quem pridem abolitum renouare conituntur, origo ex illo Berengario istius Camerinæ autore fluxisse monstretur. Quod illi hodie renouant de Sancta Eucharistia portentum, suum ingenii fætum Berengarius illorum parens bis ter in Ecclesiasticis Conciliis, Vercellensi & Rom. non voce modò publicè nihil dubitauit quasi exponere, atque manibus quasi parricidalibus allatis enecare: sed indelebili etiam suæ manus subscriptione quasi stilo conficere atque interimere. Proinde ecquid obsecro operæpretium, cur stolones hac ætate plusquàm hæreseon fœcunda repullulantes, studeamus accuratiùs reputare? aut eius ramos vnam propè Heluetiam infeliciter obumbrantes, collucare? Qua in re quia ingenti cum gloria Ecclesia Anglicana eximios nobis exhibuit Catholicæ fidei propugnatores, inter quos post illustrem Christi martyrem Diuum Iohannem Roffensem claret Reuerendissimus Stephanus Vuintoniensis Angliæ Cancellarius, & Tonstallus Episcopus, Albanus Archidiaconus, aliique item viri doctissimi: quorum opera vel sola idem planè beneficii Catholicis collatum iri equidem sperarim, quod olim exorta primùm isthac Sacramentariorum peste ab Angliæ doctissimis Episcopis, Landfranco, Guitmundo, & cæteris item aliis Catholicæ Christi Ecclesiæ adferebatur remedii. Horum itaque scriptis orbi euulgatis, lector veritatis cognoscendæ studiosus, aduersus præsentium temporum errores satis superq; fuerit munitus. Si quis igitur veterum scriptorum de vera corporis Christi in Sacramento præsentia desideret testimonia, præter illos veteres Tonstallum perlegat, & ne quid desit, R. D. Decanum Vuintoniensem consulat, qui hoc de argumento supra ducēta ingenti cū diligentia ac studio collegit testimonia. Adhæc si quid à Sacramētariis post iugulatū à B. Roffensi Oecolampadiū videbitur aut ingeniosè

Cæcus Sacramētariorū error ex Berēgarij Camerina renatus.

tereſſe illis fas erat, reliquo Chriſtianorum cœtu diaconi voce expellebantur, Si quis Catechumenus manſerit, exeat. Quod cum in cõfeſſo ſit, mirari ſatis nequeo quoſdam iſtius ætatis ſcriptores, quibus impotens adeò vniuerſa, q̃ Catholici agim⁹, calumniandi inceſsit libido, vt eis veri arbitriũ diabolicũ eripiat cauillãdi ſtudiũ. Cum enim nõ ignorent, aliam fuiſſe catechumenorum Miſſam, aliã item fidelium, qd neceſſe eſt cõfiteri mediã Miſſæ partẽ, præpoſterè factã eſſe poſtremã? Ego ſanè reſiſto, nec à quoquã iſtud dabitur aduerſariis, qui vel mediocriter ſit rerum vetuſtarũ peritus. Quod igitur olim in fine dicebatur ſacrificii, quo populo liberũ fiebat Eccleſiã diſcedere, idẽ quoq; etiamnũ hodie in fine dicit. Sed an rectè à ſacerdote dicatur, quod eſt diaconi, nec ne, alibi diſcutiẽdum erit exactiùs: verũ quod olim in medio dicebatur, id catechumenis deficientibus tẽporis lapſu ſublatũ eſt: qui vel p̄ſentes, vti hodie, Eccleſiis ſacrificii hora nõ excludũtur, ſicut nec alii, quos vel in primis oportebat excluſos non modò templis, ſed quouis adeò Chriſtianorũ cœtu: qui tamẽ non tẽpla (ô tẽpora, ô mores) modò impiè terũt, ſed ipſas etiã aras tremẽdis cũ ipſis adeò myſteriis occupãt.

Quidam hodie cauillandi libidine ceu œſtro perciti omnia Catholica arrodunt.

Proinde iã deſinat Georgius Maior Catholicæ Chriſti Eccleſiæ calũniari, q̃ hoc tẽpore in fine dicitur ſacrificii, quod olim in initio. Iſtud enĩ vt imperitè dictum eſt, quia nõ in initio, ſed in fine catechumenorum Miſſæ dicebatur: ita cũ cauillo etiã improbo eſt cõniunctũ, quod imperiti lectoris animum mendacio deceptũ à vera Chriſti Eccleſia magis q̃ par ſit reddat alienũ. Obtinet itaq; Chriſti Eccleſia in ſacrificii ſui fine, quod olim dicebatur, licèt cõſultò ſubmouerit, quod diſceſſuris tũc Catechumenis p̄clamabat. Gemina igit fuit, vt ex diuerticulo ad inſtitutũ redeat oratio, apud veteres Miſſa, Catechumenorũ vna, fideliũ altera: quæ res diffuſiùs paulò nobis eſt perſequenda, quò vera Miſſę origo lectoribus veritatis ex animo ſtudioſis non ſit ignota. Cõueniebant olim quotquot vel Chriſto nomen dediſſent: vel eius religionis viderentur ſtudioſi atq; amatores: vel etiã calumniandi ridẽdiúe animo: verùm non promiſcuè in vnum conueniebatur locum, ſed pœnitentibus ſua proclauſi egreſsis, atq; in Arroaſin vnà cũ Catechumenis, teſte D. Gregorio Taumaturgo, admiſsis, reliqui omnes qui cõfluebant, in vnum coibant corpus. Hunc qdem in modũ ea tẽpli pars, quæ laicos omnis generis excipiebat ab aditis, ſiue, vt hodie, choro, q̃ ſolos admittebat clericos, pridẽ diſtinguebatur: ſed collabeſcente diſciplina Eccleſiaſtica vnà cũ pietate locorum quoq; ratio facta eſt confuſanea. Nemo itaq; ex iis q̃ promiſcuè ad Chriſtianorũ tẽpla confluebant, excernebatur, donec poſt lectionẽ vel Propheticã vel Apoſtolicã atq; Euangelicam, Symboliq; recitationẽ concio lecti Euangelii interpres eſſet habita. Hîc igitur Catechumeni vnà cum aliis diuino myſteriorum ſpectaculo, cœleſtiq; conuiuio indignis Dominico pellebantur: quod hodie mutilata voce Germani **den Dom** appellamus, ſicuti ple-

Georgii Maioris calumnia depulſa.

Duplex olim Miſſa.

Miſſa Catechumenorum.

Vide quinque pœnitentiũ loca apud D. Gregoriũ Taumaturgum Can. pœnit. 11. vnde alias Canonum difficultates & admirandam Eccleſiæ veteris diſcas diligentiam.

Dominicũ olim pro templo.

pleniùs,vt infinita alia,vocẽ Græcam τὸ κυριακὸν die Kyrike & Kyrke Hollãdi, corruptiùs Brabanti die Kercke,corruptiſsimè Heluetii die Kilche. Quòd ergo hiſce in Eccleſia peractis catechumeni mitterẽt, id eſt,dimitterẽtur,dicebatur Miſſa catechumenorum,id eſt,dimiſsio, quæ à catechumenis potiùs nomẽ retinuit,quàm ab aliis,qui ſimul cũ ipſis eiiciebantur,quòd horũ aut turba maior fuerit,aut fidelibus non eiiciendis numeroſiùs cauſa inſtitutionis permiſti. Quemadmodum igitur,ſi fas eſt ſacra conferre prophanis,in Ethnicorum ſacrificiis, teſte Feſto,clamabat lictor, Exeſto hoſtis, victus, mulier,virgo: ita apud priſcos Diaconos,Exeat ſi quis eſt Catechumenus.

Ex Græcò Kyriaco dicimus Germani Kirke, Kyrke, Kercke, Kirche, Kirche.

Cæterùm quæ ad hanc Catechumenorũ Miſſam,id eſt, ea Eccleſiæ miniſteria,quæ ante eorum dimiſsionem in templo agebantur, pertinent, nos hic ſilentio præterimus, cùm ea non ſint in controuerſia poſita, etſi à calumniis quorundam non ſunt libera: quæ alibi de vera Miſſę partium origine,ſi nobis Deus optimus vitam Catholicæ ſuę Eccleſiæ ſeruituram largiatur propitius, veris ſuis autoribus vindicabimus. Quin & aduerſarii ipſi quædam huius rei,quæ ad populi pertinebant eruditionem,retinent, quædam reiiciunt. Verùm quæ apud Catholicos in hac priori Miſſæ,vti hodie vocatur,parte obtinẽt, ea vel ab Apoſtolis ipſis fuêre tradita, vel pio ſtudio piis à Põtificibus aut inſtituta,aut aliunde huc aduocata. Quis enim neſcit,D.Paulum Troade vna ſabbati,quod iuxta Hebraiſmum nobis dies dñica, vbi conueniſſent ad frangendum panem poſt concionem apud diſcipulos, qui vt hodie pleraque Græca legunt,acceſſerant audituri, habitam fregiſſe atque guſtaſſe? Quod vt de myſteriis celebratis accipiam, vehementer inuitat cùm temporis ratio, tum antelucanus diſcipulorum prima ſabbati, id eſt, Dominica conuentus ad frangendum panem plurimis accenſis lampadibus condictus. Rurſum quiſnam, qui vel vetuſtiſsimos ſcriptores à limine, quod habet prouerbium, ſalutarit, inficias iuerit peragendis ſacroſanctis myſteriis fuiſſe proemii quaſi loco adhibita vel Dauidis carmina,vel prophetarum oracula? Vt videre eſt apud Diuum Iuſtinum Apolog. 2. & Dionyſium Areopagitam, Tertul. Apologetico.

Act. 20.

Quæ in Miſſa hodie aguntur, & legũtur maxima ex parte Apoſtolorum exemplo ſunt.

In Miſſa Apoſtolica conciones lectionem ſcripturę ſequuntur.

Conuentus antelucanus.

Lampades.

Quare quod à quibuſdam memoriæ eſt proditum,Apoſtolos ſuam miſſam à præfatione fuiſſe auſpicatos, non ita accipiendum eſt, perinde quaſi nihil præmiſerint quod faceret ad populi congregati pædagogiam atque eruditionem: ſed quòd miſſam illam, quæ fidelium dicitur, exorſi,hac præfatione eorum animos ad tremenda myſteria præpararint. Cæterùm quibus, & à quibus illa Catechumenorum Miſſa fuerit cumulata auctariis & appendiculis,in præſentia non eſt diſſerendi locus. Quare hanc Miſſam nos in aliud tempus miſſam facientes, de altera, quam fidelium appellabat vetuſtas,diſſeremus prolixiùs.

Apoſtoli non ſunt à præfatione Miſſam auſpicati.

CAPVT XXXVIII.

Altera Missæ pars quæ fidelium dicebatur qua methodo tractanda.

Fratres se mutuò dicebant baptizati.

HAbes Christiane lector varia sacrosanctæ Eucharistiæ Synonyma,& de vera Missæ origine satis multa,quantũ quidẽ huius instituti ratio desiderat:nunc de ea dicẽdũ est Missa, quę omniũ olim Christianorum promiscuè nõ fuit cõmunis,sed quorundã propria,vnde & fideliũ dicebaẽ alicubi, vt est apud Iacobũ diaconũ Heliopoleos in vita Pelagiæ:Alicubi verò, fratrũ vt intelligere est ex D. Iustini Apologia. Hęc igitur cùm hodie à sui vsq; principio habeat panis viniq; aquã per misti oblationem,eorundemq; in corpus & sanguinem Christi consecrationem,& posteà immolationẽ & cõmunionem:primùm de Christiani sacrificii materia dicemus, tum de eiusdem consecratione atque oblatione : postea explicatis incruenti huius sacrificii effectis,ad sacrã communionem tractandam accedemus.

Christi Iesu panagyricum canit Dauid Psal. 109.

Clarissima Prophetarũ vaticinia, quæ vniuersam Christianæ reip. faciem non rudibus tantũ typorum informationibus adumbrarunt, verùm & expressis clarè coloribus depinxerunt,Christianum efflagitabant sacrificium,quale ille olim rex Salem,idemque sacerdos Dei altissimi Melchisedech in Genesi Mosaica narratur Abrahamo plurimarum gentium parenti oblatum attulisse. *Gen. 14.* Itaque Dauid Christi panagyricũ canens, *Psal. 109.* quo eius in cælum ascendentis celebrat inaugurationem in nouum regnum,post varia eius encomia,celebratamq; de hostibus subiugandis victoriam, quę regiã decebat maiestatem: post prędicatos Euangelicæ doctrinæ triũphos(qui à 70.doctissimè τῆς ῥάβδου vocabulo fuerunt expressi,quod palmæ ramũ victoriæ insigne,& fasces imperii iudices significat)qui illo magni consilii angelo nouæ legis Apostolo essent digni, *Esa. 9. Hebr. 3.* qui totum terrarum orbem in verum veri Dei cultum Deo Opt. Max. subiiceret atq; subiugaret, tandẽ etiã sacerdotis laudes addit, vt Christũ verè Trismegistũ descripsisse agnoscaẽ,maximũ videlicet orbis regẽ,maximũ Euangelicę legis latorẽ,maximũ deniq; singularis illius sacrificii sacerdotẽ, quòd omnia omnis orbis deleret crimina, Deumq; toti mundo ex iratissimo redderet q̃ propitiũ. Cùm itaq; perpetuus sacerdos nõ intermoriturus, *Hebr. 7.* vt olim ille Leuiticus, sit Christus à Deo patre institutus,iuramentoq; quòd abrogationem vllã aut *Psal. 109.* antiquationem nesciat,confirmatus iuxta ordinem Melchisedech,debuit certè ad illius exemplum & suæ Ecclesiæ sacrificium præscribere, quod Deo Opt. Maximo, vt toto terrarum orbe iuxta Malachię oraculum,ita consistentis huius corruentis mundi tempore semper esset offerendum. *Mala. 1.*

Christus à Dauide canitur verè Trismegistus.

Christ⁹ sacerdos in æternum.

Materia S. Eucharistiæ.

Instituit igitur sacrificium iuxta Melchisedech typũ, quod panem haberet & vinum,quæ pręaliis rebus singularia sunt vnionis plurimorum,quasi granorum aut racemorum in panem aut vinum ex plurimis in vnum corpus symbola.Hanc Christiani sacrificii materiam Apostoli à Christo edocti Ecclesiis Deo Opt. Max. offerendam tradiderunt, quemadmodum disertissimis verbis D. Iustinus 2.Apologia ad Antoninum,& in Tryphone testatur sæpiùs:& D.Irenæus &

Cypria-

Cyprianus locis paulo pòst aptiùs commemorandis. Panem igitur & vinum offerendum tradiderunt, sed an azymum, vt Latina per Ro. orbem obtinet Ecclesia, an fermentatum, vt Græci aiunt atq; Orientales, & quidam septētrionales, nolumus hîc disputare accuratiùs, quòd hæc res non ita magnoperè sit ab aduersariis in disquisitionē abrepta. Nam res ista cùm Græcis hominibus esset coplosiùs tractanda, cum quibus isthæc inter alias plurimas haud sanè postrema est controuersia: qui antiquum obtinentes contentionis magis, quàm veritatis alicui videantur studiosiores. Vinum autem Lutheranorum quidam contentiosissimè purum & immistum asserunt sacrificio adhibendū; quòd meracius fortè potitare, quàm dilutiùs bibere impendiò gaudeát. Quare nobis ostendendum ex Apostolorum traditione adeoq; Christi instituto, vinum non nisi mistum Deo Opt. esse sacrificandum. Panis azymus. Vinū aquâ permistū.

" Diuus itaq; Iustinus Apologia ad Anto. Christianæ Ecclesiæ sacrificiū " describens, ex Apostolorum traditione commemorat, panē vinumq; " aquâ commistum adferri præposito fratrum, quem Tertul. præsidentem Ecclesiæ, nos intelligimus pastorem. Cuius verba hîc diffusiùs per tractarem, nisi infestum aduersariorum telum in huius testimonii subuersionem viderem paratum, quòd scilicet suæ duntaxat Ecclesiæ * Samaritanæ morem perscribat. Ita enim sunt homines isti mirificè scilicet acuti, vt vbi sese perfidiæ conuictos agnoscunt, ne toti videantur victi adistiusmodi cauilla libenter subterfugiant. Quarè omnia ista tergiuersationum diuerticula semel prœoccupabimus, ne ampliùs de huius vel illius Ecclesiæ ritu particulari quicquam obganniant. Est autem Cano. 32. Concilii vniuersalis 6. Constantinopolit. in Trullo habiti, qui sic statuit. Nā Cano. 24. Conc. 3. Carthag. &. Can. I. Conc Bracar. aliaque perlibenter silentio hîc prætermus. Ἐπειδὴ εἰς γνῶσιν. Quoniam nobis notum est &c. seq. vbi post refutatum Armeniorum errorem, solo vino aquâ non permisto vtentium, patres declarant, D. Chrysostomū illis, vti existimarant, non patrocinari, sed contra hydroparastatas, id est, sola aqua in mysteriis vtentes loquutum, subtexunt: καὶ δείξαντες ὡς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀποσολικῆς ἵενται παραδόσεως τὸν εἰρημένον κατασμένασι λόγον. ἐπάγει καὶ τῇ κατ' * αὐτῶν ἐκκλησίᾳ ἔνθα τὴν ποιμαντικὴν ἐνεχειρίσθη ἡγεμονίαν, ὕδωρ οἴνῳ μιγνῦναι παραδέδωκεν ἡνίκα τὴν ἀναίμακτον θυσίαν ἐπιτελεῖσθαι δέοι, τὴν ἐκ τῆς θείας πλευρᾶς καὶ τιμίας τοῦ λυτρωτοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος χρισοῦ τοῦ θεοῦ ἐξ αἵματος καὶ ὕδατος κρᾶσιν παραδεικνύς. ἥτις εἰς ζωοποίησιν παντὸς τοῦ κόσμου ἐξεχέθη, καὶ ἁμαρτιῶν ἀπολύτρωσιν. καὶ κατὰ πᾶσαν δὲ ἐκκλησίας, ἔνθα οἱ πνευματικοὶ φωστῆρες ἐξέλαμψαν ἡ θεόδοτος αὕτη τάξις κρατεῖ. καὶ γὰρ καὶ Ἰάκωβος ὁ κατὰ σάρκα χρισοῦ, τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἀδελφὸς τῆς ἱεροσολομιτῶν ἐκκλησίας πρῶτος τὸν θρόνον ἐμπιστευθεὶς καὶ Βασίλειος ὁ τῆς καισαρέων ἐπίσκοπος, οὗ τὸ κλέος κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διέδραμεν, ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῖν ἱερουργίαν παραδεδωκότες, οὕτω τελεῖν ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος καὶ οἴνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασιν. καὶ οἱ ἐν καρθαγένῃ συναχθέντες ὅσιοι πατέρες, οὕτω ῥητῶς ἐπεμνήσθησαν, ἵνα ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος παραδέδωκεν, τουτέστιν ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου. Quæ hunc in modum Latina fiant: Demonstrato, eos cōtra Apostolicam venire traditionem (qui aquam solam offerunt) illā confecit orationem, quoniam & suæ, cui pastor præfuit, Ecclesiæ vinū aquâ

Vide Iustinum martyrē Apol. ad Ant. A.

D. Iustinū fuisse Samaritanæ Diocœseos ex eius dialogo liqueat cū Triphone Archisynagogo Ephesino habito.

Can. 32. Conc. 6.

* αὐτὸ lego.

aquâ miſcendam tradidit,quum incruentam illam hoſtiam offerre oportuerit,oſtendens,illam ex diuina atque ter veneranda redemptoris ſaluatoriſque Dei noſtri Chriſti coſta ſanguinis & aquæ temperaturam,quæ toti mundo viuifica effundebatur, omniumque delictorum redemptrix.Inſuper & omnem per Eccleſiam,vbi diuini ſpiritus ſplēduêre lumina, hæc Deo tradita obtinet conſtitutio. Nam & Diuus Iacobus qui carne Chriſti Domini noſtri frater primus Ieroſolymitanæ Eccleſiæ dignus eſt habitus thronum ſcandere, atque Baſilius Cæſareæ Epiſcopus,cuius gloria totum per orbem illuſtris diſcurrit, ſcripto myſticam noſtram ſacrificii Chriſtiani rationem tradentes, ſic conſecrandum in Miſſæ officio ſacrum calicem ex aqua & vino prodiderunt. Adhæc & ſancti patres Carthagine congreſsi ita diſertè cōmemorarūt,vt in ſacroſanctis myſteriis nihil præter corpus & ſanguinem Domini offeratur, quemadmodum & Dominus ipſe tradidit,hoc eſt,panem & vinum aqua miſtum.

Quòd rectè offeratur panis & vinum contra Georgij Maioris blaſphemias.

CAPVT XXXIX.

Sic D. Cyprianus & Ambroſi⁹, de quo infra.

HAnc ſacroſanctæ Euchariſtiæ,panem vinumq́; aquâ permiſtum, materiam Catholica Chriſti Eccleſia per ſuos ſacerdotes Chriſti* vicarios ſecundum ordinem Melchiſedech conſtitutos,Deo altiſſimo immolat atque offert, non ex monachorum inſcitia, aut ſacerdotum impietate atque idololatria, quod bacchatur Georgius Maior in ſua cœnæ Dominicæ prophanatione verè antichriſtiana: ſed ex Chriſti exemplo, adeoque imperio, & Apoſtolorum iuxta Prophetarum oracula traditione.

Veniam deprecaē autor, q̄ ſacroſancta adita recludantur.

Quanquàm ea omnia,quæ huius fidelium Miſſæ ſunt propria,iure eſſent venerabundo ſilentio decoranda atque honoranda, ne ſacroſancta illa myſteriorum adita non ſolùm non faceremus non adita & inacceſſa laicis, verumetiam prophanis omnibus peruia, atque adaperta:Cogit tamen Antichriſtorum iſtius ætatis in ſacra impietas atque myſteria prophanandi furor,vt & nos ſacrorum adita contra ſuum & nomen & Apoſtolorum voluntatem impuris atque prophanis hominibus recludamus. Quare hanc mihi deprecor lector Chriſtiane veniam,quiſque non putas habendā potiùs gratiam,ſi quid hac in re peccatum videbitur:ea nanque eſt lugenda noſtrorum temporū conditio,vt ad fratrum noſtrorum vtilitatem ſi quid facere credatur non ſit prætermittendum, vtvt quandam præ ſe ferat apud religioſulos prophanationis ſpeciem.Eadē hac neceſsitate compulſi VV. CC. iuxtà ac doctiſs.Colonienſes Theologi,ad propolſandam aduerſariorum calumniam(qui myſticum tremendorum noſtræ religionis myſteriorum canonem in vulgi linguam conuerſum non modò infimè

noſtræ

nostræ plebeculæ, sed prophanis prorsus omnibus, adeoque Iudæis ipsis in Germania exulantibus, temeritate post Christianorum memoriam inaudita propinarant deridendum, subsannandum, illudendum) eundem vulgari lingua suo populo proponere legendum atque veraciter cognoscendum.

Quòd igitur panem & calicem vino cum aqua mistum rectè offerat Christi Ecclesia, quis meritò ambigat, cui veniat in mentē, sacerdotes Christianos secundum ordinem Melchisedech à Christo creatos hoc ipsum offerre, & eo ritu offerre, quo, & quod Christus prior obtulit? Huiusce rei pauca, sed luculenta nunc adferamus testimonia. Melchisedech panē vinumque obtulisse.

„ Admonitos nos scias, scribit Diuus Cyprianus Cæcilio fratri epistola 3. libro 2. vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur, neq; aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit, vt calix, qui in commemorationem eius offertur, mixtus vino offeratur. Et quibusdam interiectis: Item à sacerdote Melchisedech sacrificii Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod scriptura diuina testatur & dicit: Et Melchisedech rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem sacerdos Dei summi, & benedixit Abraam. Quòd autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat Spiritus sanctus in Psalmis ex persona patris ad filium, dicens, Antè Luciferum genesraui te. Iurauit Dominus & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo vtique hic est, de sacrificio illo veniens & inde descendens, quòd Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinum obtulit, quòd Abraam benedixit. Nam qui magis sacerdos Dei, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo patri obtulit. Et obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem. Rursus eadem epistola: Quam rem (scilicet typum Melchisedech) perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit.

Diuus quoque Irenæus veram sacrificandi docens rationem, Sed & suis, inquit libro 4. cap. 32. discipulis dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit & gratias egit, dicēs: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præstat primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo Malachias, & quæ seq. Rursus eiusdem capit. 34. Nostra autem consonans, inquit, est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatē prædicantes carnis & spiritus. Et paulò Cur ad exemplum Melchisedech Christiani offeramus panem & vinum.

" ſuperiùs: Oportet nos oblationẽ facere Deo, & in omnibus gratos inueniri fabricatori Deo in ſententia pura, in fide ſine hypocriſi, in ſpe firma, in dilectione feruenti primitias eorum, quæ ſunt eius creaturarum, offerentes: & hanc oblationem Eccleſia ſola puram offerret fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius. Vtque huius oblationis panis viniq́ue neceſsitas omnibus magis ſit conſpicua, tria ad hæc Diui Irenæi verba ſubteximus ex eiuſdem cap. fine. Ita & ipſum verbum dedit populo pręceptum faciendarum oblationũ, quãuis nõ indigeret eis, vt diſceret Deo ſeruire. Sic & ideo nos quoque offerre vult munus ad altare frequenter ſine intermiſsione. Eſt ergo altare in cælis. Illuc enim preces noſtræ & orationes noſtræ diriguntur.

Veteres omnes ſenſiſſe Melchiſedech obtuliſſe panem & vinum.

Ad hæc ſi quis fortè plura de Melchiſedech oblatione deſideret, is mihi Diuum Hieronymum epiſtola ad Euagrium conſulat, vbi doctiſſimos recitans ſcriptores, luculenter rem præſentem nobis atteſtatur: Verti me, inquit ad Hypolitum, Irenæum, Euſebium Cæſarienſem, & Emiſſenum, Apollinarium quoque noſtrum, & Euſtachium, " qui primus Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus contra Arrium clariſſima tuba bellicum cecinit, & deprehendi horum omnium opiniones diuerſis argumentationibus ac diuerticulis ad vnum compitum perueniſſe, vt dicerent, Melchiſedech hominem fuiſſe Cananæum, regẽ vrbis Ieruſalem. Et poſt quædam interiecta: Ordinem autem eius multis modis interpretantur, quòd ſolus & rex fuerit & ſacerdos, neque carnis & ſanguinis victimas immolauerit, & brutorum ſanguinem eorũ animalium exta, id eſt, quicquid ſuper eſcam eſt, ſuſceperit: ſed pane & vino, ſimplici puroq́ue ſacrificio Chriſti dedicauerit ſacramentum. "

Melchiſedech Cananæus rex Ieruſalem idemq́; ſacerdos ſolus panẽ & vinum obtulit.

Quibus ex clariſsimis Patrum multò vetuſtiſsimorum teſtimoniis variæ, nec eę futiles nec Chriſtianis ſacerdotibus indignæ colligi poſſunt cauſæ, quibus Eccleſiaſtica hæc panis viniq́ue oblatio contra omnium aduerſariorum oppugnationes & defendatur & muniatur. Siquidem iuxta Melchiſedech ordinẽ cùm ſint ſacerdotes, legitima adeoq́; Chriſti mandato morigera eorũ eſt panis & vini oblatio: quod D. Cyprianus paulò antè & Irenæus perſpicuè docuerunt. Porrò quòd ipſe Chriſtus Dominus in cœna nouiſsima primus hæc obtulerit, præterq̃ quòd typus ille à Melchiſedech rege ſacerdote adumbratus hoc prorſus expetat adeoque expoſcat, id quoque atteſtantur nobis grauiſsimi iuxtà ac ſanctiſsimi ſacrarum literarum interpretes. Diuus Cyprianus huius de ſacrificii ritibus diſputans: Vt ergo in Geneſi, inquit epi" ſtola tertia libri ſecundi, per Melchiſedech ſacerdotem benedictio " circa Abraham poſsit ritè celebrari, præcedit antè imago ſacrificii in pane & vino ſcilicet conſtituta. Quam rem perficiens & adimplens Dominus, panẽ & calicem mixtum vino obtulit, & qui eſt plenitudo veritatẽ pfiguratæ imaginis adimpleuit. Ad eundẽ modũ & D. Irenæ" verbis nuper commemoratis: Sed & ſuis, inquit libro 4. cap. 33. diſcipulis

Chriſtum in cœna panem vinumq́ue Deo patri obtuliſſe.

Chriſt' offerre docuit ex creaturis panem & vinum.

pulis dans cõsilium, primitias Deo offerre ex suis docuit creaturis. Sic & Photius apud Oecume. in illud ad Hebr. 5. Secundum ordinem Melchisedech, οὗτος πρῶτος ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκεν τῷ θεῷ ἄρτον καὶ οἶνον. ἢ ὅτι καὶ ὁ χριστὸς ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκεν, εἶθ' ὕστερον καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα. διὰ τοῦτο οὖν ἀναλόγως ἄρεται ἱερέα εἶναι τὸν χριστὸν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ: Hic primus, inquit, incruentam Deo obtulit hostiam, panem & vinum. Siue, quod & Christus ipse incruentam immolarit hostiam, ac tum deinde suum ipsius corpus. Ea propter iusta ratione dicitur, Christum esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.

Christus panem & vinum priùs obtulit posteà corpus suum.

Præsens hoc Paulinæ Epistolæ exponens capitulum Theophylactus: Manifestißimè hoc de Christo est dictum, inquit. Solus enim ille pane & vino sacrificium consecrauit, perinde ac Melchisedech. Et quibusdam interiectis, expositurus, quónam sensu Christus sacerdos dicatur in æternum secundum ordinem Melchisedech: Quia quæ in singulos dies fit & futura est, inquit, in perpetuum oblatio per Dei ministros, ipsum habet pontificem & sacerdotem, atq; adeò ipsum sacrũ (sacrificium) qui seipsum pro nobis sanctificat, & frangitur & distribuitur. Sic & Oecomenius: Qui ab ipso Christo sunt sacerdotes, quorum & Deus & Pontifex esse dignatus est, ἀναίμακτον προσοίσουσι θυσίαν incruentam offerent hostiam. Nam hoc significat In æternum. Neque enim de ea quæ semel à Deo facta est oblatio & hostia dixisset, In æternum, ἀλλ' ἀφορῶν εἰς τοὺς νῦν ἱερουργοὺς, δι' ὧν μέσων χριστὸς ἱερουργεῖ καὶ ἱερουργεῖται, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἱερουργίας: sed ad noui testamẽti sacerdotes aspiciẽs, per quos Christus & sacrificat, & sacrificatur: qui etiam eis mystico illo in conuiuio, cœnaq; nouißima istiusmodi (incruenti) sacrificii atque immolationis modum tradidit.

Christ' in cœna modum sacrificij incruenti Apostolis tradidit.

Canonis minoris defensio aduersus Georgij Maioris calumnias.

CAPVT XXXX.

VBi animaduertendum est, præclaros istos scripturarum interpretes de hac panis viniq́ue aquâ permisti, & dominici corporis oblatione ita loqui promiscuè, perinde quasi vna esset atq; eadem. Sicuti & locis suprà citatis D. Irenæus & Cyprianus: quæ animaduersio semel studiosè obseruata plurimum adfert lucis, ad depellendas tam calumniarum, quàm sannarum tenebras, quas Georgius Maior clarissimę veritati ad Missæ profanationem non tam offundere quàm euomere conabatur

Posteaquàm ea semel omnia iste sibi proposuisset contumeliis potiùs proscindenda, quàm rationibus solidis, aut vlla veterum autoritate nixis confutanda, quæ nostra fidelium Missa habet, siue vt hodie loquimur, quæ in minore atque maiore Canone sunt compræhensa, recitatis illius verbis, quibus panis vinumq́ue Deo vero & viuo pro

O nefandam impij blasphemiam.

peccatis immaculata offertur hostia, sic scribit: Vide quanta sit primùm, inquit, inscitia sacrificulorum & monachorum, quorum cùm multa millia quotidiè per orbem terrarum Missas legant,& verè tantum legant, paucissimi enim lecta intelligunt, nemo est qui impietatem & idololatriam huius orationis, quam Canonem minorem vocant, consideret, & cogitet quid agat. Atqui lector Christiane, tu quæso, vide vtrùm istius hominis admirêre magis inscitiam, an impudentiam: vult inter tot millia nostrorum esse paucissimos, qui hanc orationis formulam intelligant, quasi omnes qui istas factiones sectantur, sint eruditissimi: quòd si essent, nec à nobis deficerent, nec in ipsorum castris consisterent: nempe veritatis sole, qui apud Catholicos fulget, illustrati. Sed vt demus sacrificulos & Monachos, & apud nos dum persistunt hæc non intelligere, & simul atque in ipsorum castra deficiunt, nouo scilicet eruditionis spiritu donari, illud intolerabili est cum blasphemia coniunctum, neminem esse, quod ait, qui impietatem vel idololatriam huius orationis consideret,& cogitet quid agat. An non hîc suam ipse prodit & impiam inscitiam & impietatem ineruditam? Quod enim facimus, iuxta ordinem Melchisedech sacerdotes facimus: Christi exemplo freti, testib. Photio, Oecumenio, & Theophylacto facimus: Christi denique iussu inducti, teste D. Cypriano atq; Irenæo, facimus. Quo autore qui facit, quod facit, an impietatis atq; idololatriæ, nisi ab homine bis impio suggillari queat? Atque sacerdos, inquit, in hac prece vocat panem nondum consecratum hostiam immaculatam, & ita nihil aliud quàm panem vulgarem offert Deo vero, & in eum finem pro innumerabilibus peccatis, offensionibus, & negligentiis suis,& pro omnibus astantibus. Quòd panem vulgarem offert, tam lōgè ab omni idololatriæ suspicione abest, quàm quod longissimè. Hoc enim & ipse Christus fecit,& nos vt nō simus infructuosi nec ingrati, teste Irenæo, abs te adeò hisce verbis recitato, facere præcepit. Porrò quòd immaculatam vocat hostiam pro suis & Christianorum omnium tam viuorum, quàm mortuorum peccatis, non tam ad visibiles istas creaturas pertinet, quàm ad illam incruentam hostiam, inde paulo pòst consecrandam atque conficiendam. Vni enim huic omnis peccatorum deletio atq; remissio non modò nunc accepta est ferenda: sed vti olim semper, ita in posterum quoque semper. Ipse enim est agnus, qui occisus est ab origine mundi. Quemadmodum igitur citra idololatriam sanctissimi veræ religionis cultores sine vlla huius hostiæ iniuria per Christum in fine seculorum immolandæ suas vel panis viniq;, vel iuuencæ, vel decimarum, aliarumúe rerum hostias Deo viuo & vero pro suis peccatis immolarunt: ita & hodie Christianus sacerdos suo populique nomine panem vinumque Deo Optimo immolat. Adeò non est, vt suspicaris Georgi, aut impius aut idololatra, vt sit verè pius

Quod Christi exemplo & iussu facit Ecclesia, Georgius Maior criminatur idololatriæ.

Apoc. 13.

Iob 42.

pius atque deicola. Quod in primis apparebit verisimum, si in mentem veniat, quod superiùs animaduertendum monuimus, hanc quoque panis viniq́ue oblationem ad illam incruenti sacrificii immolationem respicere: quæ cùm re vera sit & immaculata, & peccatorum tam viuis quàm defunctis expiatoria (quod inferiùs ex doctrina liquidò Apostolica solis luce clariùs demonstrabitur) rectè huic tribuitur, quæ ab illa non est prorsus aliena: imò si intuearis penitius, ad illã præparatoria, veraque eius materia.

Quem igitur istius non misereat tam rabidè & nihilminùs quàm Euangelicè, in nos debacchantis? Homo stultus & impius, inquit post illa, non intelligens quid agat, vult placari iram Dei & delere sua & populi peccata oblatione frusti panis: quæ ab exordio mundi tot millibus ac inenarrabilibus ac variis sacrificiis & effusione sanguinis tot taurorum & pecudum tolli ac deleri minimè potuerunt. Id quidem stultum, Georgi, foret atque impium, nisi hac oblatione à Christo, ait Cyprianus, præcepta, & per Apostolos Ecclesiis tradita, Deum, ait Irenæus, coleremus, atque illius cruentæ crucis hostiæ, cuius vnius vi peccata delentur, & vnde omnis fluat necesse est propitiatio, efficaciam nobis applicaremus per hostiam incruentam inde consecrandam: quam tota huius sacrificii actio respicit, & orationes omnes ceu scopum spectant.

Oblatiõe panis & vini Deũ colimus: Sed ea, sicuti & Missæ orationes, incruentã respicit hostiam, ad quã inde consecrandam oĩa præparant.

Quare quod de frusto panis cauillatur, sua facit impietate dignum, quæ in illius oblatione nec fidem offerentis cogitat, nec obedientiam Christo Domino præcipienti à piis præstandam. Iam quod porrò nugatur, frustum hoc panis non posse pro viuis & defunctis offerri, nullam meretur hoc loco responsionem, quæ ex iis, quæ suo inferiùs loco de incruenti nostri sacrificii efficacia dicentur, nullo poterit negotio depromi. Nam quæ in hac orationis, quam minorem vocant canonem, formula isti sacrificio panis viniq́ue tribuuntur, in illam incruentæ hostiæ hinc mox consecrandæ immolationem spectant. Tota enim huius sacrificii actio vnius est incruentæ illius hostiæ oblatio. Nam hoc orationis quasi præambulo ad illam hostiam incruentam hinc consecrandam præparantur, cùm sit ad Canonem maiorẽ parasceue: quapropter et in Præfationem decurrit.

Videlitur-giá Chrysost. & Basilij vbi eodẽ sensu hæc sacra dona ante consecrationẽ offerũtur pro peccatis.

Hæc igitur panis viniq́ue oblatio cùm iuxta Diui Irenæi, Cypriani, aliorumq́ue testimonium, à Domino Christo sit præcepta, non solũ ad Melchisedech typũ Deo patri oblata, quis nõ horreat impias illas Georgii Maioris contumelias, ne dicam blasphemias atque insanas bacchationes, quibus rem hanc proscindere est aggressus? Est igitur, inquit, horribilis idololatria, quòd sacerdos offert Deo panem, quem scit, aut offerens scire debebat, communem, qui nondũ additis verbis promissionis nihil ab alio pane distat. Quàm ista verba sine mente fundat homunculus, nemo non videat, qui alia eiusdem in eo-

Oblatione panis à Georgio Maiore hic dictã idololatricam ipse suis pòst verbis sui oblitus ex D. Irenæo probat legitimam.

dem libello considerarit verba. Cûm enim posteà de corporis Dominici sacrificio iuxta Danielis oraculum tollendo per Antichristum disputando illi viam præstruit impotenti animi rabie raptus, vt illud euertat, ex Irenæo demonstrat, à Christo Ecclesiæ traditam panis viniq; „ oblationem. Sed eius verba audiamus. Vocat Irenæus, inquit in re„ sponsione ad 5. argumentum, quo Missæ oblatio statuitur, oblationẽ „ noui testamenti totum cultum illum externum & spiritualem, videli„ cet primum spiritualem veram Pœnitentiam, &cæt. Deinde etiam do„ cet, coniungendos esse externos cultus hos spiritualibus, videlicet no„ uam obedientiam, &c. Sic etiam in nouo testamento inquit, Christũ præcepisse, vt oblationes fiant in vsus pauperum (hoc de suo adiecit) qui in primitiua Ecclesia ferè tum fiebant, & offerebantur, cûm cœna Dominica haberetur.

Et infrà multò apertiùs ipsa rei veritate manifestissima compulsus: „ Cæterùm quæ sit oblatio, inquit, quam Ecclesia ab Apostolis accipi„ ens in vniuerso mundo offert Deo, docet Irenæus claris verbis: Ei qui „ alimenta, inquit, nobis præstat primitias suorum munerum in nouo „ testamento. Vocat primitias munerum (verba sunt Georgii) obla„ tiones illas panis & vini & cæterarum rerum. O magna veritatis vis, quæ vel per inuitas suorum hostium erumpit fauces. Si ergo, vti hîc Georgi confiteris, vocat Irenæus primitias panem & vinum, easque ex Christi instituto Ecclesia Deo patri per Christum offert, vti habet capite tricesimo tertio, quin palinodiam tuæ illius impiæ vocis, adeoq; blasphemiæ canis, qua sacerdotes idololatriæ insimulabas, quòd panem nondum consecratum Deo offerunt? Verùm istum ad modum se ipsi produnt miseri, quòd non consilio nec ratione solida Catholicæ Christi aduersantur Ecclesiæ, sed mero animi impotentis morbo, mero contradictionis spiritu ceu œstro perciti, in pios Ecclesiæ filios bacchantur. Sed nos intermissis quæ deinceps in mysteriis aguntur, pro eo atque huius instituti ratio exposcit, quòd hæc alium sibi poscant locum, ad Christianum illud incruentum sacrificium proficiscamur.

S. Eucharistiæ consecratio.
CAPVT XXXXI.

Constituta igitur S. Eucharistię materia, vino, inquam, aquâ permisto paneq; azymo, iã porrò ad eius formam, quam Physici dicunt, siue cõsecrationem malis, pergendum. Cuius, quòd ab ea res tota ceu causa sui potissima, dependeat, exquisitior simul & accuratior instituenda nobis est pertractatio. Adulterinam proinde istam Lutheranorum nouam cõsecrandi formam anteà refellamus oportet, cui Catholicam atq; toto prorsus terrarum orbe receptam hactenùs & conseruatam antiquitùs annectemus traditionibus Apostolicis confirmatam. Volunt igitur consecrationis loco non veterem illam consecrandi

 for-

formulam esse retinendam, sed pro nouo noui sui, quem iactitant, spiritus placito, Diui Pauli ad Corinthios locum esse in cœna Dominica lectitandum. Sed quàm nefario cum sacrilegio nouum istud temerariæ, imò insanæ veriùs audaciæ sit facinus coniunctum, vel quilibet facilè cognoscat, qui modò æquus rerum arbiter aduertat animum. Istis enim verbis Diuus Paulus historiam rerum à Christo

Buceri reformat. Bonēsi Coloniensib. oblata.

Locus D. Pauli ad Corinthios non est consecrationi idoneus.

1.Cor.11. in nouissima Paschalis agni cœna gestarum rememorat, non autem consecrandæ Eucharistiæ formam præscribit. Nam disertè dicit sese rememorare literis scriptis, quod acceptum à Christo ipsis dudum tradiderat: à quo illo Corinthiorum opulentiores quum euariarent, repetendum altiùs atque inculcandum diligentiùs sibi credidit Diuus Paulus, vt languescenti iam tunc pietatis ardori, atque torpescenti traditæ dudum disciplinæ obseruationi bonus medicus tempestiuè salubri occurreret pharmaco. Quare quum Diuus Paulus illo ad Corinthios loco non consecrandæ Eucharistiæ modum præscribere, sed verum gestarum à Christo rerum ordinem describere instituerit, quàm est omni prorsus absurdo absurdius, gestarum rerum historiam pro consecrationis Eucharistiæ forma vsurpare? An non manifestißimæ teneatur insaniæ, qui legens illa Diui Matthæi verba, Ite in mundum vniuersum, prædicate Euangelium, baptizantes eos in nomine Patris, &cæt. lusitando aquam aspergat, Iudæo vel Pagano sese iactitet baptizasse? quòd illa verba à Diuo Matthæo descripta non ad baptismi formam, sed ad gestæ rei historiam à Spiritu sancto sunt in Euangelii libro commemorata.

Quare illa ad Corinthios Diui Pauli verba, quum ad meram ex apertißima Diui Pauli voluntate verbisque disertis contestata pertineant gestarum à Christo rerum historiam, mira sanè impudentia dicam, an insania veriùs, ad consecrandi formam rapiuntur. Nam si aut Corinthiorum Episcopus Apollo, vti docet Theodoretus, traditam sibi à Diuo Paulo consecrandi formam immutasset, sicuti Corinthiorum plebs sacræ communionis ritum: aut si Paulus consecrationis modum hîc voluisset præscribere, nemini sanè ambiguū esse queat, quin aut illum Corinthiorum Episcopum cum clero vniuerso singulariter admonuisset officii, aut aliquod saltem vel tenuißimum suæ istius voluntatis dedisset indicium. Quod cum prorsus nullum appareat, certè contra manifestißimam Diui Pauli voluntatem impio cū sacrilegio eius verba ad rerum historiam commemorādam scripta ad Eucharistiam tremendi illius sacrificii consecrandam detorquentur. Iam itaq; demonstrandū, nec Apostolos ipsos, adeoq; nec Paulū quidē ipsum, nō fuisse illa, quę ad Corinthios est forma, vnquàm planè vsos, quod ad consecrationis quidem modum attinet. Siquidem Diuus Iustinus 2. Apologia pro Christianæ religionis defensione Antonino Augusto exhibita, disertis admodùm verbis describens publicum

Nec Apostolos nec Paulum vsos illa ad Corinth. consecrandi forma.

„ cum Christiani nostri sacrificii ritum ab Apostolis traditũ, ita loqui-
„ tur: Apostoli enim in commentariis, quæ Euangelia dicuntur, ita sibi
„ Christum præcepisse tradiderunt, eum accepto pane cùm gratias egis-
set, dixisse, Hoc facite in memoriam mei, hoc est corpus meum. Quo testimonio licet luculentißimo si quis non contentus aliud præterea desideret, illud etiam Diui Basilii adiungat: quod rem quæ in præ sentiarum agitur, ita semel illustrat, vt sano capiti nihil ad hæc sit vllo
„ pacto requirendum ampliùs. Inuocationis verba, inquit capite vigesi-
„ mo septimo de Spiritu sancto, dum ostenditur panis Eucharistiæ, ac
„ poculum benedictionis, quis sanctorum nobis scripto reliquit? Non
„ enim his contenti sumus, quorum Apostolus, aut Euangelium memi nit, sed & anteà & posteà quędam dicimus alia, velut magnum robur ad mysteria habentia ex non scripta doctrina assumpta. Non historica illa igitur Diui Pauli ad Corinthios verba ad sacram tremendi sacrificii consecrationem peragendam sunt idonea, quibus vsos fuisse Apostolos D. Iustinus negat: quibus non fuisse contentos illos priscos PP. disertè docet D. Basilius: sed alia quædam occultis tacitisq; rationibus ex Apostolorum traditione fuisse in consecranda Eucharistia semper adhibita, quæ nusquàm scripto Dei verbo sint comprehensa. Quę cùm ita sint, magis subit horridam Lutheranorum deflere idololatriam, quàm fanaticam admirari insaniam: quòd suis illis è salutaribus Catholicę Christi Ecclesię pascuis seductis per incauta hæreseon auia hircorum gregibus panem merum in saluberrimi ouicularum pabuli Christi corporis locum subponũt, vt taceam, vix centesimum quen que Prædicantium, quos dicunt, atque Parochorum diuina hac esse potestate prẹditum. Noster enim panis & calix certa consecratione (vt
Augustinus olim lib. 20. cap. 13. contra Faustum Manich.) fit Christia- „
nis, non nascitur: proinde quod non ita fit quamuis sit panis ac calix, „
alimentum est refectionis, non sacramẽtum religionis. Habent igitur „
illi in sua quam dictitant cœna, panem & vinũ, sed quæ maiori ex par- „
te, quia paucißimi sacerdotes, alimenta tantùm sint refectionis, non sacramẽta item religionis: quemadmodum de prophanis Manichęorum mysteriis pronunciat Diuus Augustinus libr. 20. cap. 13. contra Faustum. Quippe quòd non solemni nec certa illa Apostolica consecrandi formula à Christi sacerdotibus sint in Christi carnem & sanguinem conuersa.

Lutherani verè idololatriam suos docent, q Christum volunt in Eucharistia à non sacerdotibus consecrata præsentem.

An Lutherani verã semper habeant Eucharistiã?

Panem verè in corpus Domini conuerti & transsubstantiari.

CAPVT XLII.

Quidnam efficiat illa mysticę consecrationis forma.

CONfirmata solemni illa Ecclesiæ Catholicæ consecrationis formula, nunc ad eius effecta declaranda pergamus oportet, vt diuinæ illius consecrandi potestatis diuina item opera cõtemplemur perfectiùs, & cognoscamus pleniùs. Quòd igitur panis vinumq́ue in ve-

rissimum

rissimum Christi corpus & sanguinem verè mutentur, conuertantur, atque transsubstantientur adeò, ex traditione liquidò Apostolica atque doctrina certò Catholica pòst erit demonstrandum, vbi primùm friuolas Sacramentariorum nugas paucis exploserimus. Mox contra Lutheranos, non permanere post consecrationem aut panem cum Christi corpore, aut vinum cum eius sanguine, nobis erit constituendum. Cùm animus Christianus, cui vel scintilla Euangelici illius ignis exiſtit reliqua, cæcum illum non minùs quàm horribilem Berengarii de corpore Domini in Eucharistia, non verè atque ipsa re, sed symbolicos tantùm atque spiritaliter præsente, abhorreat, abomineturque, nequimus in eo quidem refutandò multi esse. Quæ igitur contra clarissimam Catholicæ doctrinæ veritatem, non tam inani verborum strepitu ac oratione futili, quàm execranda animorum impietate conabantur Zvuinglius, Oecolampadius, Petrus Martyr, atque Caluinus, plus satis equidem crediderim refutata, si erroris, quem pridem abolitum renouare conituntur, origo ex illo Berengario istius Camerinæ autore fluxisse monstretur. Quod illi hodie renouant de Sancta Eucharistia portentum, suum ingenii fœtum Berengarius illorum parens bis ter in Ecclesiasticis Conciliis, Vercellensi & Rom. non voce modò publicè nihil dubitauit quasi exponere, atque manibus quasi parricidalibus allatis enecare: sed indelebili etiam suæ manus subscriptione quasi stilo conficere atque interimere. Proinde ecquid obsecro operæpretium, cur stolones hac ætate plusquàm hæreseon fœcunda repullulantes, studeamus accuratiùs reputare? aut eius ramos vnam propè Heluetiam infeliciter obumbrantes, collucare? Qua in re quia ingenti cum gloria Ecclesia Anglicana eximios nobis exhibuit Catholicæ fidei propugnatores, inter quos post illustrem Christi martyrem Diuum Iohannem Roffensem claret Reuerendissimus Stephanus Vuintoniensis Angliæ Cancellarius, & Tonstallus Episcopus, Albanus Archidiaconus, aliique item viri doctissimi: quorum opera vel sola idem planè beneficii Catholicis collatum iri equidem sperarim, quod olim exorta primùm isthac Sacramentariorum peste ab Angliæ doctissimis Episcopis, Landfranco, Guitmundo, & cæteris item aliis Catholicæ Christi Ecclesiæ adferebatur remedii. Horum itaque scriptis orbi euulgatis, lector veritatis cognoscendæ studiosus, aduersus præsentium temporum errores satis superq; fuerit munitus. Si quis igitur veterum scriptorum de vera corporis Christi in Sacramento præsentia desideret testimonia, præter illos veteres Tonstallum perlegat, & ne quid desit, R. D. Decanum Vuintoniensem consulat, qui hoc de argumento supra ducenta ingenti cũ diligentia ác studio collegit testimonia. Adhæc si quid à Sacramẽtariis post iugulatũ à B. Roffensi Oecolampadiũ videbitur aut ingeniosè

Cæcus Sacramẽtariorũ error ex Berẽgarij Camerina renatus.

c excogi-

excogitatum, aut callidè confictum, totum id nullo negotio acutè discutiat atque subtiliter dissoluat doctissimus Stephanus Vuintoniensis librum aduersus Capharnaitas scripto, Parisiis quidem * iustissima de causa Magistri Antonii Constantii Theologi Louan. titulo in lucem ædito: sed abhinc quinquennio à nobis suo autori postliminio Louanii reddito atque vindicato. Quare ne rem actam agamus, veterum testimoniis supersedeo recensendis, cùm ex horum lucubrationibus qui volet petere, possit: Tum quod Patrum sententiæ infrà commemorandæ, hanc Eucharistiæ veritatem quasi certissimum & indubitatum doctrinæ de corporis Dominici sacrificio fundamentum iaciunt atque præstruunt. Proinde quod Caluinus quiritatur, causam se non videre, cur tam iniquis iudiciis recipiatur sententia, quæ nihil in se habet quod offendit, nisi quòd seculis aliquot, quum in Ecclesia regnaret illa Sophistarum inscitia, & barbaries, oppressa fuit, Quis adeò sit absurdus qui non videat, quorsum istas insidias tendat? Nihil habet quod offendat, inquit, nisi quòd seculis aliquot oppressa fuit. Certè haud alia, Caluine, de causa, quàm quòd plurimum haberet quod offenderet, oppressa fuit, & quidem in ipsa herba, quod habet prouerbium. Ante Berengarium enim isthæc doctrina prorsus à Christianorum memoria fuerat & inaudita & incognita: quemadmodum Diuus Landfrancus docet libro in illum scripto, & Diuus Guitmundus. Quare simul atque fuit exorta, apertissimis scripturis, simul & clarissimis veterum Patrum sententiis opprimebatur refutata atque vanitatis conuicta. Quòd igitur calumniatur Caluinus, aliquot seculis istam Zvuinglii doctrinam cùm in Ecclesia regnaret illa Sophistarum inscitia & barbaries, fuisse oppressam, quis nescit quàm à veritate sit alienum? qui modò meminerit, quibusnam Catholicis suæ Ecclesiæ propugnatoribus Berengarii doctrinam Deus optimus dignatus est falsitatis conuincere, labefactare, profligare atque adeò semel mundo exturbare? Donec vos orco illius scintillas resuscitaretis: Landfrancum dico Cantuariensem, Guitmundum Auersanum Archiepiscopum, Diuum Algerum Canonicum Leodiensem, Adelmannum Brixiensem Episcopum, & Hugonem Lingonensem, vt alios silentio prætereram, quos viros, Deum immortalem? Quàm eximia literarum sacrarum peritia? Quàm diligenti veterum scriptorum lectione exculti? Quàm pro illius ætatis infelicitate puri, nitidi, atque etiam floridi? Hos pro sua modestia Caluinus dicit Sophistas, imperitos, & barbaros. Verùm isti maiore fulgent gloria apud Catholicam Christi Ecclesiam, quàm vt atris inuidisque Caluini calumniis queant obscurari aut infamari. Vnde nec nostra magnoperè indigent defensione, in quos non tam animi iudicio, quam morbo impotentissimo debacchabatur, quòd non seipsum modò senti-

*Autor Lòdini captiuus non eum sibi lectionis fructum pollicebatur suo edito noie apud suos, quorũ animos tunc eius odium tenebat.

Caluinus immeritò quiritatur suã Berengarianam doctrinam adeò iniquè accipi

Quos viros doctis. Caluinus calumnietur Sophistas & barbaros.

dò sentiret illorum præiudiciis damnatum ac iugulatum: sed suā quoque istam Berengarii opinionem perditè adamatam, à præclaris illis viris ante annos 500. funditùs videret euersam. Quæ tametsi vniuerso Christianorum orbe, etiam vbi Apostolicæ doctrinæ veritas partim est errorum tenebris obscurata, concorditer iudicata semper fuerit à veritate Euangelica plus toto, quod dicitur, cælo aberrare: haud tamen Caluinum puduit paradoxis atque incredibilibus eam exornare encomiis: quæ ne imperitis fucum faciant, quàm fieri potest breuiter cum ipsa rei veritate ex diametro pugnare monstrabimus. Certè scripturis, inquit, per omnia optimè conuenit, nihil habet vel absurdi, vel obscuri, vel ambigui, à vera pietate & solida ædificatione minimè abhorret. Nouam esse causantur sed falsò, habet enim multa & firma veterum testimonia. O execrabilem philautiæ vim, quæ ita hominis mentem excæcat, vt vniuersum adeò mundum præ se iudicet cæcum atque delirum: si scripturis per omnia optime conuenit, quid ad eas corrumpendas istius dogmatis nouatores Zuinglius & Oecolampadius portentosa troporum monstra effinxêre? Hoc est corpus meum, id est, significat: hic est sanguis meus, id est, significat. Isthæc interpretatio si optimè scripturis conuenit, cur eam prauissimi scriptores veteres disertè monuerunt Christi verbis excludendam? Rursus cur eam tuus Oecolampadius in Theophylacto à se peruerso veriùs, quàm conuerso, sacrilegè adeò mutilandam existimabat? Certè suo iudicio perit Sorex, vt est in Prouerbio. At nihil habet, inquit Caluinus, vel absurdi vel obscuri vel ambigui. Si nihil habet absurdi isthæc doctrina, quid suus eam parens Berengarius bis ter hæreseos condemnauit? Si nihil obscuri, cur eam cæteri, quos se dicunt Euangelici, eodem isthoc spiritu in angelum lucis se transformante, partim illuminati non agnoscunt perspicuè? Si nihil ambigui, cur totis voluminibus adeò rabidis se mutuum conscidêre Lutherus & tuus Zuinglius? Quid tibi cum illo Vvestphalo nunc est negotii tam implacabilis? Quod denique à vera pietate & solida ædificatione minimè abhorrere ais, quænam Christianæ aures istam sustineant impietatem? & certissimam ædificii, quod Christus isto mystico corporis sui atq; sanguinis pastu suis in vitam æternam perficit, subuersionem? Iam quod addis, Nouā esse causantur sed falsò, habet enim multa & firma veterum testimonia. Quis non demiretur asseuerationem adeò, dicam impudentem, an insanam? An non rectè nouam esse causemur, quæ ante annos quingentos teste Guitmundo Archiepiscopo Catholicæ Christi Ecclesiæ fuit penitus ignota? Quis enim ante Berengarium impiæ istius doctrinæ aut opinione aut saltem suspitione legitur vsquam infamatus? Verùm ne noua imperitis habeatur, malebas illa multa, quę callidè iactas, & firma veterum testimonia, silentio præterire, à viris piis & doctis, vti ais, collecta, quàm iis com-

Caluinus Berengarii hæresin falsis ornare conatur elogiis.

Vide Theophy. & alios.

Bellum istud inter Zvinglianos & Lutheranos Caluini vanitatem arguit.

Vide lib. Guitmūdi contra Berengariū.

memoratis vllam ostentare comprobationis speciē, conscientia te tua vanitatis conuincēte. Quod dissimulationis studium iis omnibus, quibus tuum ingenium est perspectū ac probè exploratū, haud sanè leuiculo est argumēto, teipsum istorū firmorum, quæ tibi tuisq; fingis veterum testimoniorum dispuduisse: quod ipsum non stupidis lectoribus subolescat facilè ex iis, quæ statim subiicis: Quod si alii sunt obscuriores, inquiens, q̄ vt confirmari ex eorum verbis posśit quod dicimus, Augustinus tamē adeò sine controuersia est noster, vt valdè mirer, tantam esse impudentiam in aduersariis, qui mutilatas quasdā eius sententias obiicere nobis audent. Istius mendacii vanitatē ante annos quingētos Christianis D. Guitmundus Archiepiscopus demonstrauit, ex D. Augustino istum ipsum Berengarianorum refellēs errorē. Quare multò maioris est, Caluine, non tā impudentiæ, cuius Catholicos insimulas, q̄ insaniæ, ꝙ mutilatas quasdam eius sentētias vobis, ais, obiectas: quæ an mutilæ sint, an potiùs integræ, nunc candidus lector æstimet ex iis, quæ adferimus. Suo igitur populo persuasur⁹, illud scabellū pedum, de quo Psal. 93. esse adorandū, audi, obsecro, vndénā huius rei petat argumentū: Suscepit Christus de terra, inqt, terram, quia caro eius de terra est, & de carne Marię carnē accepit: & quia in ipsa carne hìc ambulauit, & ipsam nobis manducandā ad salutē dedit. Nemo autem illum carnem mādūcat, nisi priùs adorauerit. Viden' Caluine quàm hęc vera veri corporis in sacramēto præsentia D. Augustino fuerit certa & indubitata? quàm fuerit persuasissima, cuius argumento, Christi docet adorandū scabellum? Carnem, ait, de Maria sumpsit & ipsam nobis ad manducandū dedit: Rursus Ser. ad infantes, q vel ante annos 700. à Beda fuit recitat⁹, Quod vidistis, panis est & calix, quod vobis etiā oculi vestri renunciāt: quod aūt fides vestra postulat instruēda, Panis est corpus Christi, Calix est sanguis Christi. Et ne in re solis luce clariori multus videar, vnum promo testimonium ex aureis D. August. libris, contra aduersarium legis & prophetarū, aduersus cuius impias blasphemias Catholicā exponēs fidē: Nos aūt audiamus, inqt lib. 2. cap. 9. audiamus & intelligam⁹ duo testamēta in duobus filiis Abrahæ, duabusq; mulieribus eius cōmixtione fœtatis, sicut duos in carne vna, Christū & Ecclesiā istis nolentibus sine vlla obscœnitate cognoscimus: sicut mediatorem Dei & hoīm, hominem Christum Iesum carnem suā nobis mā ducandā, bibendumq; sanguinē dantē, fideli corde atq; ore suscipim⁹. Hos ex immensis August. libris sententiarum quasi flosculos suauissimos delibare voluimus, quos propter natiuam verborū lucē Caluinus nulla calliditate, nulla vafricie ad suū illud renouatum corporis absentis symbolum queat detorquere, aut vllo inanis signi figuræq; vacuæ toxico inficere atq; corrūpere. Eat nunc Caluinus, & Catholicos nugetur mutilas aliquot August. sententias Zvuinglianis obiicere, quas solis luce clariùs, quisqs oculos mētis studio non auerterit, illū videt iugulare.

Caluinus Augustinum pro Zvuinglio stare iactat, vti olim pro se Berengarius.

Augustini doctrina solis luce clariùs Sacramentarios enecat.

gulare. Cæterū affirmare non dubitat Caluinus, istā Berengarii doctrinā, non ab ipso duntaxat suo autore, tot etiā ac tam ꝑclaris viris adeoq; Conciliis Romano & Vercellensi damnatissimā à Spiritu sancto esse doctam: Si ostenderim me, inquit, non aliter loqui quàm Spiritus sanctus nos docuit, vlteriùs me vrgeri iniquū foret. At quid clariùs tradit tota scriptura, q̄ Christum vt veram nostram carnem induit, cùm è virgine natus est, ita eandē veram carnē & resurgēdo recepisse, & in cælū sustulisse? Sanè id Spiritus sanctus nos docuit, Christum veram carnē ex virgine assumpsisse, & eandem à passione rediuiuam resumpsisse, in cælosq; prouexisse? Sed hic fidei articulus nihil cum illo pugnat, eādem Christi carnem simul & in cælis assidere Patri præsentem, & nobis sub Sacramento ex Dei omnipotentia exhiberi præsentem: quemadmodum nec pugnabat, Christum verè Apostolis in cœna assidere, & eundem Apostolorum manibus edendum teneri, quod ait Augustinus. Quod igitur metuis, ne hac vera corporis Christi in Sacramento præsentia nostram resurrectionis atq; ascensionis spem reddamus fragilem atque infirmam, maximum Caluine habet infirmæ tuæ fidei argumentum. Porrò quàm infirma, inquis, & fragilis foret spes ipsa, nisi hæc ipsa nostra caro in Christo verè suscitata, & in regnum cælorum ingressa esset? Quis negat Caluine? Quis nostrum ingressam in cælos abnuit, aut verè à mortuis resuscitatam, nisi qui cum Iudæis mentiantur, à discipulis suffuratam? Nec enim idcircò nonest in cælū ingressus Christus, quòd assiduè Christianis sui corporis verè præsentis in terra copiam facit: sicuti nec idcircò non verè ex virgine carnem assumpsit, quòd eandem in cœna accubantem discipulorum manibus distribuit edendam. Hæc rerum miracula, Caluine nostro non sunt metienda ingenio, sed fide ab Apostolis tradita, apud Catholicos constanter per orbem obseruata, firmiter credenda & inconcussè obtinenda. Quamobrem in præsenti negotio non est quòd physicè contēplemur naturales, sensuq; perceptas veri corporis proprietates, sed vnū illud numen cui omnia parent: sed vnum Dei omnipotentis voluntatem, quæ quod vult efficit, etiamsi stulta cæci hominis ratio non assequitur. Quàm igitur indignum sit Theologo, ad subuertenda Theologiæ dogmata Physicis ratiunculis, humaniq; ingenii captiunculis niti, ipse videris. Atqui hæc est propria, inquis, corporis veritas, vt spacio contineatur, vt suis dimensionibus constet, vt suam faciem habeat. Istud Physicorū principiū aduersus Eucharistiæ veritatem obiectum, vt nihil veræ corporis Christi in Sacramēto præsentiæ officit, vbi non est naturaliter, sed diuina illa Dei omnipotentia, ac sacramentaliter: ita insanum illud Anabaptistarum dogma, quòd Christus octaua Paschę ad discipulos non intrarit clausis ianuis, prorsus obfirmat. Quibus si subscribis, vides, quò miseriarum sis infelix delapsus: Sin reluctaris nobiscum, ex clarissimo Euangelii verbo contra Physicam corporis

Caluinus suū errorē Spiritu sancto nefariè audet asseribere, vti oēs omnium sectarum errones sua somnia.

Caluini assiduus metus infirmam eius arguit fidem.

Eucharistiæ mysteria Caluinus suo metitur ingenio.

Caluinus Physicas quærit in S. Eucharistia corporis proprietates, prudentiā sanè humanā.

Paul' pro Zvuinglio, non facit

veritatem, illud credens, quid ni quoque in Eucharistia etiam Catholicis consentaneè concedis? Sed Paulus resistit, inquis, qui quoties meminit, qualiter nos Christum quærere oporteat, iubet nos sublatis in altum mentibus in cælo ipsum adorare, terram ac mundum obliuisci. Sanè & nos ex Pauli adhortatione Christum quotidiè sursum quærimus, ibique ad dextram patris sedentem adoramus. Sed ex eiusdem Pauli doctrina 1. Corint. 11. In cœna Dominica eandem Christi carnem ac sanguinem verè præsentem agnoscimus, agnitam adoramus, adoratam manducamus. Quam igitur in nos detorques calumniam, in vos re ipsa quadrat. Verùm quoniam scriptura, inquis, non patiuntur sibi satisfieri, hoc quoque demus. Ad patres nos reuocant. Age audiamus Augustinum, quem vnum habemus in dogmatibus Ecclesiæ fidelissimum vetustatis interpretem. Noli, inquit, ad Dardanum Epist. 67. dubitare, ibi nunc esse hominem Christum, vnde venturus est, &c. Et sic venturus est, vt ire visus est in cælum, & eadem visibili forma atque substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus vbique diffusus. Cauendum est enim, ne ita diuinitatem astruamus hominis, vt veritatem corporis auferamus. Non est autem consequens, vt quod in Deo est, ita sit vbique vt Deus. Istóne Augustini loco fretus audes Caluine Augustinum pronunciare vestrum? idq; extra omnem adeò controuersiam? Atqui hic nihil est, quod veritatem corporis Christi in Eucharistia tollat: Nihil quod veram Christi præsentiam ibi neget. Eos verò redarguit, qui corpori Christi diuinas deitatis proprietates somniabant communicatas, vt & illud vbique esset præsens, sicuti & Christi diuinitas. Vt Deus est Christus, est vbique diffusus, inquit, non vt homo, quia sic veritatem auferamus corporis. Eos igitur castigat, qui veritatem corporis in Christo post resurrectionem gloriosè videbantur tollere: non nos, qui verum Christi corpus in Christo post resurrectionem astruimus, sicuti antè: adeò vt hæc doceamus prorsus esse indiuidua & indiuulsa, ita vt Christi corpus sit & in cælo in Christo, & in altari in eodem Christo. Non ergo aliunde venturus est ad iudicium quàm ex cælo: sed hoc non officit quo minùs sacramentali specie verà sit in altari præsens, quemadmodum clarissima D. Augustini testimonia dudum commemorata manifestissimè contestantur.

Col. 3.

1. Cor. 11.

Locus Augustini aliò detortus, Caluino vel ficulneum negat præsidium.

De panis transsubstantiatione.

CAPVT XLIII.

PRopulsato crassiore illo Berengarii errore à Zvuinglio aliisq; apud Heluetios ab orco in vitam post quingentos annos reuocato, ad alterum eiusdem (si D. Guitmundo Langfranci discipulo viro diligentissimo, fides habenda est) transeundum est errorem, superiore illo, vt in speciem paulò subtiliorem, at re tamen ipsa paulòminus impium, qui

qui vnà cum panis substantia Eucharistiam habere corpus Domini contendit. Quò igitur subtiliores erroris huius nebulæ clarissimo Catholicæ veritatis sole illustratæ semel dispellantur, principiò manifestissima Orthodoxorum iuxtà ac vetustissimorum Patrum adferem testimonia, quibus panis substantiam in corpus Domini demonstretur clarissimè commutari, conuerti, & adeò verè transsubstantiari: quo constituto, argumenta, quibus confessio Vuirtembergensis transsubstantiationem oppugnat, venient labefactanda atque profliganda. Illustrè illud Africanæ Ecclesiæ lumen Cyprianus, præclaram doctrinæ Catholicæ illustrandæ accendit facem, vbi hac de Eucharistia disserens: Panis iste, inquit sermone de cœna Domini, quem Dominus discipulis porrigebat non effigie, sed NATVRA MVTATVS, omnipotentia verbi factus est caro. Hanc quoque fidem D. Ambrosius nobilissimum Ecclesiæ Christianæ columen persæpe verbis profitetur disertissimis: Panis iste, inquit lib. 4. de Sacra. cap. 4. panis est ante verba Sacramentorum, vbi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christus. Rursus lib. de his qui initiantur cap. 9. Maiorem esse vim benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione natura (panis in Eucharistia) mutatur. Sed ne quid de permanente panis post consecrationem substantia hæreat in cuiusquam animo scrupuli, disertè hanc nobis demonstrat fidem obtinendam: Licèt figura panis & vini videatur, inquit libr. 4. de Sacramen. cap. 5. nihil tamen aliud quàm caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt. Quibus quid obsecro verbis dicatur clarius? Huic suffragatur D. Aurelius Augustinus, illius discipulus qui nostrorum mysteriorum panem & calicem, à populari atque quotidiano pane & calice vbi vellet intercernere, atq; à prophanis, imò abominandis Manichæorum pane & vino diuersa demonstrare: Panis & calix, ait lib. 20. cap. 13. contra Faustum, certa consecratione nobis fit mysticus, non nascitur. Quod nascitur alimentum, est refectionis, non Sacramentum religionis. Rursus ad populum hac de re verba faciens.

Panis natura mutatus non effigie. — *De pane fit corpus Christi.* — *Panis natura mutatur benedictione.* — *In Eucharistia nihil aliud credendũ quàm caro & sanguis Christi.* — *Panis noster mysticus nõ est à natura, sed per cõsecrationem.*

Cum de Sacramentis, inquit Ser. 28. de verbis Domini super Lucam, tractatem, dixi vobis, quòd ante verba Christi quod offertur, panis dicatur: vbi verò verba Christi deprompta fuerint, iã non panis dicitur, sed corpus Christi appellatur. Addit, ne quid residear in auditorũ animis residui: Cur ergo (inquiat fortè quis) si vt panis non dicitur, ita nec est, in oratione Dominica ait, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie? Panem quidem dixit, sed supersubstantialem. Non est iste panis, qui vadit in corpus, sed ille panis vitæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit.

Post consecrationẽ non panis qui ante fuit. — *In Eucharistia non est panis qui vadit in corpus, sed qui animam fulcit.*

Theophylactus ille Bulgarorum Episcopus, quid Ecclesiæ fides per Thraciam habuerit, luculenter depingit: Attende, inquit in illud Iohan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est, quod panis, qui à nobis in myste-

mysteriis manducatur, non est tantùm figuratio quædam carnis Domini, sed ipsa caro Domini. Non enim dixit, Panis quem ego dabo, figura est carnis. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per mysticam benedictionem & accessionem Spiritus sancti in carnem Domini.

Panis per consecrationem transformatur in corpus Domini.

Iohannes Damascenus hanc rem disertis quoque declarat verbis: Neque hoc etiam dictu facile est, inquit libr. 4. cap. 14. quomodo per commestionem panis, & vinum atque aqua per potionem in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non fit aliud corpus præter prius. Sic & propositionis siue oblationis panis vinumq; aquâ permistum per inuocationem Spiritusque sancti aduentum, ὑπερφυῶς μεταποιοῦνται, supernaturaliter transmutantur in corpus & sanguinem Christi. Verùm hac de re cùm manifestissimam habeamus Ecclesiæ totius definitionē, nolumus in ea confirmanda esse fusiores. Damnauit enim Concilium Constantiense Iohānis Vuicleffi articulum hæreseos, qui habet, Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis manent in Sacramento Altaris.

Panis supernaturaliter transmutatur in corpus Domini.

Sess. 8. & in decreto.

Argumenta Confess. Vuirtembergen. contra Transsubstantiationem dissoluuntur.

CAPVT XLIIII.

VEniant nunc in medium quinque illæ Confessionis Virtembergensis rationes, quibus persuasi illius autores, alios inducere student, vt reprobato illo Zuinglianorum, hoc est, crassiorum Berengariorum errore veluti cæciore, alterum eorundem Berengarianorum, quasi subtiliorem atque ad Euangelicæ veritatis Catholicæq; doctrinæ solem propiùs accedentem, recipiant.

Sed quibúsnam, inquias, rationibus istum errorem tribus quatuorúe Conciliis, ipsiusq; adeò Berengarii abnegatione ante annos quingentos damnatissimum orbi Christiano pro Euangelio audent vendi tare? Iisdem planè, lector candide, quibus illi olim Berengariani. Cùm enim de maximi Dei potentia, quæ panem in Christi corpus conuerteret, nihil dubitarent acutiores illi, qui verum Christi corpus latenter in Eucharistia contineri sentientes, subtiliorem Berengarii istam aiebant esse sententiam: Sed hanc mutationem, inquiebant, teste Guitmundo Archiepiscopo lib. 1. contra Berengarium, noluit Deus. Sic & isti in confessione Vuirtemberg. Credimus omnipotentiam Dei, inquiunt, tantam esse, vt possit in Eucharistia substantiam panis & vini vel annihilare, vel in corpus & sanguinem Christi mutare. Sed quòd Deus hanc suam absolutam potentiam in Eucharistia exerceat, non videtur esse certo verbo Dei traditum, & apparet veteri Ecclesiæ ignotum fuisse. Agedùm igitur, demonstremus, ex certo Dei verbo esse traditum, Deum maximum hanc suam absolutam potentiam in Eucharistia

Confessio Vuirtemberg. ad verbū consentit subtilioribus Berengarianis.

Primum argumentū Confess. Vuirtēb. Nō est certo Dei verbo tradita transsubstātiatio.

ſtia exercere. Certum eſt Dei verbum, Hoc eſt corpus meum, quo freti non dubitatis verùm Chriſti corpus in Euchariſtia præſens credere, Catholicis conſentaneè, illoſque refutare, adeoque hæreſeos notare, qui dicunt, panem & vinum Euchariſtiæ eſſe tantùm abſentis corporis & ſanguinis Chriſti ſigna: hoc ipſo certo Dei verbo Catholici credimus, Chriſtum Deum tam in cœna illa nouiſsima, quàm noſtra Catholicorum quotidiana, abſolutam ſuam potentiam exercere. Quemadmodum igitur Zvuingliani veſtram, vti ipſi quidem opinantur, cæcitatem nobiſcum communé, inſani veſtro cōtrà iudicio rident, quaſi certo Dei verbo minimè traditam: ita vos Catholicam de panis mutatione reiicitis doctrinam, quòd Dei verbo veſtra opinione certo nō videatur, præſcripta. Quòd vos igitur cæco illorum errori cenſetis reſpondendum pro vera corporis Domini in Sacramento præſentia, tanquàm certo Dei verbo tradita, idem planè à Catholicis vobis reſponſum velim exiſtimetis: Ita ſcilicet ipſos ex certo Dei verbo, Hoc eſt corpus meum, indubitanter credere eſſe corpus Chriſti, quod non eſt panis, ſicuti nec meum vel tuum corpus: quemadmodum vos indubitanter, Catholiciſque concorditer ex eodem certo Dei verbo creditis eſſe verum Chriſti corpus præſens, & non tantùm abſentis corporis ſymbolum. Eiſdem igitur telis nos veſtrum ab Euchariſtia propulſamus panem, quibus vos ieiuna illa & inania Sacramentariorum abſentis corporis Chriſti ſymbola. Quod lector Chriſtiane, qui contento animi iudicio perpenderit, vide mihi obſecro, quantum etiam rationis humanæ ampliùs, (vt hoc obiter in grauiſsima fidei cauſa adnotemus, nam Patrum teſtimonia in ſecundum confeſsionis argumentum differenda duximus) habeat antiquiſsima Catholicorū doctrina atq; iſta Confeſsionis nouitia, imò veteri de errore renouata. Cùm enim illa Chriſti Dei Max. verba, hoc eſt corpus meum, non humana accipiamus vtrique cōtra Zvuinglianos cogitatione, aut noſtræ rationis exiſtimatione, ſed fidei Chriſtianæ arbitratu atq; iudicio, án ne obſecro ad analogiam fidei accedit viciniùs, eſſe hoc Chriſti corp⁹, quod Chriſtus Deus omnipotens affirmat eſſe ſuum corpus, pro nobis traditum, paſſum, atq; crucifixum, quàm terrenum panē eſſe Chriſti corpus, cuius ille non meminit? Certè ſi vnquàm aliàs citra ſacrilegam, aut irreligioſam veriùs, audaciam verbo Dei nihil eſt addēdum, quódnam ſua impietate dignum iſtud ſcelus inueniet vocabulum, quo temerè adeò tremendis illis cæleſtibuſque myſteriis pulverulentum admiſcent panem? An non ſit audacia pluſquàm Cycoplica pleniſsimum, homunculos diuina myſteria partim fide quidem Chriſtiana, partim verò cecutiente ratione humana metiri? An non arrogātia fuerit pluſquàm Satanica, Chriſto Dei verbo, eſſe hoc ſuum corpus, quod ipſum pro nobis eſt traditum atque crucifixum, affirmanti, refragari, non eſſe hoc eius corpus, ſed hoc eſſe panem cum

Eodem certo Dei verbo Catholici defendūt tranſſubſtātiationem, quo Lutherani verā corporis Domini in Euchariſtia præſentiā aduerſus Zvuinglianos.

Catholicæ fidei doctrina pl⁹ habet probabilitatis, quàm nouitia iſthæc Confeſs.

Addūt verbo Dei qui in Euchariſtia panē cum Chriſti corpore fingūt.

corpore? Quod igitur Zuuinglianis de illo demonstratiuo, hoc, respondemus, non iam panem demonstrare, qui diuina verborum Christi Dei omnipotentis vi atque efficacia iam factus est corpus, sed verum Christi corpus, ipsissimum quod pro nobis est traditum, quod non fuit panis, nec pani coniunctum: idem vobis omninò est dicendum, ita scilicet Christum illis verbis solùm suum demonstrasse corpus, sicut qui mel demonstrans, dicit, hoc est mel. Sed video nostræ controuersiæ statum liquidiùs ex certo hoc Dei verbo contentiosis definiri non posse, quare ex huius verbi Dei significatione apud veterem Ecclesiam subsidiarium quęrendum est præsidium, vt illud Paulinum rem decidat: Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Vultis hanc panis conuersionem illi fuisse

Alterū cō fessionis arg. Transsubstantiationem veteri Eccle. siæ fuisse ignotam.

ignotam: Nos contrà asserimus, fuisse notissimam. Apparet veteri Ecclesiæ (inquit Confessio Vuirtemberg.) fuisse ignotum. Quod vtrùm fide faciatis bona, nec ne, haud equidem iudico, vni illi Iudici, qui abscondita tenebrarum reuelabit, ac consilia cordium manifestabit, in in illo die permittens diiudicandum. Nos igitur, Christiane lector, sedulam dabimus operam, ne tibi appareat, hāc panis in Christi corpus mutationem veteri Ecclesiæ fuisse ignotam. D. Cyprianus enim Ca-

Quid patres senserint de panis transsubstantiatione in Eucharistia.

tholicæ Dei Ecclæsię columen anno Domini 230. Panis iste, ait ser. de cœna Dom. nō effigie, sed natura mutatus, omnipotētia verbi factus est caro. Sic Eusebius Emissenus de his tremendis loquēs mysteriis, ait in eis, Homil. 4. in Pascha, terrena commutari, & transire. Rursus, creaturas conuerti in substantiam corporis Christi. Hunc in modum liquidissimè D. Chrysostomus Homi. de Encomiis ait, panem absumi. Et in Liturgia orat, vt De⁹ suo Spiritu sancto oblata mutet. D. Ambrosius persæpè hanc nostram fidem clarissimis profitetur verbis: Maiorem, inquiens lib. de de his qui initiātur, cap. 9. esse vim benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione ipsa natura mutatur. Sic eius discipulus Augustinus: Iam non est panis, inquit, post cōsecrationem sermo. 28. de verbis Dñi, sed corpus Christi. Iohan. Damascenus orthodoxā suæ ætatis describens hac de re doctrinā: Panem & vinū, ait, lib. 4. cap. 14. μεταποιεῖσθαι ὑπερφυῶς transmutari supernaturaliter. Sic & Theophylactus, panem, ait in Marcum cap. 14. transelementari in carnem Dñi. Et in Matthæum cap. 26. ineffabili operatione transformari, etiamsi nobis videatur panis. Rursus in Iohan. cap. 6. Attende, quòd panis, qui à nobis in mysteriis manducatur, non est tantùm figuratio quædā carnis Domini, sed caro ipsa Domini. Non enim dixit, Panis quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per mysticam benedictionem, & accessionem sancti spiritus, in carnem Domini.

Cyprian. Eusebius Emisser. Chrysost. Ambros. August. Iohan. Damascenus. Theoph.

An nūc porrò huius Confessionis cōcinnatoribus appareat fuisse hanc panis mutationem veteri Ecclesiæ ignotam? At obsecro quî potuit

tuit, vbi præclari isti veteris Ecclesiæ pastores non modò apud populum suum pro concione hanc verbis adeò perspicuis docent: verumetiam apud nostros illos priscos communis fidei hostes liberrimè totius Christianæ Ecclesiæ nomine profitentur? Quæ luculentissima vetustissimorum scriptorum testimonia vobis quum non potuerint esse incognita, quippe qui locos in confessione isthac consarcinatos ex illis non potueritis decerpere ac delibare, nisi alios huius mutationis panis in Christi corpus locos stellarum in morem emicantes, oculo de industria conniuente transiliissetis. Verùm istius bonæ, quàm vestris præstatis principibus fidei arbitrium, penes æquum bonum lectorem esto.

Bona fides in aduersarijs desiderata.

Ad hæc illa ex Ezechiele mutuata similitudo, quidnam ad istam doctrinam de panis duratione in Eucharistia constabiliendam operæ ad ferat pretium, haud equidem video. Si enim cæciorem illum Sacramentariorum errorem vobis collibuisset consectari, magnoperè sanè istò referret: Sicut enim cum Ezechieli, ait Confessio, de vrbe Hierusalem in latere descripta, dicitur, Ista est Hierusalem, non necesse fuit, vt substantia lateris mutaretur in substantiam vrbis Hierusalem: Ita cũ de pane dicitur, Hoc est corpus meum, non est necesse vt substantia panis mutetur in substantiam corporis Christi: Sed ad veritatem Sacramẽti sufficit, quòd corpus Christi verè sit cum pane præsens. Quis hîc non videat, istud telum à Zvuinglianis tam contra vos, quàm contra Catholicos rectiùs simul ac validiùs vibratum iri? Aptiùs enim dubio procul quadrabit ad inane absentis corporis Christi firmandum simulachrum. O præclaram sapientiam, quæ istum Ezechielis locum à vobis occupatum credit Zvuinglianis aduersum vos nihil valiturũ. Cæterùm cùm vestro præiudicio veræ corporis Christi in Eucharistia præsentię nequaquam obsistat, verissimæ quoque panis in Christi corpus mutationi officit nihil. Si enim officeret, in primis profectò verã tolleret in Eucharistia corporis Christi præsentiam, quod verbis disertissimis rectè negatis. Proinde si non necesse fuit, vt substantia lateris mutaretur in substantiam vrbis Hierusalem, eò quòd dicebatur, Ista est Hierusalem, cúrnam sit quæso necesse, quòd vultis; sub pane corporis Christi figura esse reipsa præsens verùm Christi corpus? cùm similem verborum formam, Ista est Hierusalem, &, hoc est corpus meum, similis quoque intelligentia sequatur. Itaque si verum est, quod vos ex Ezechielis loco dicitis, ex eodem loco efficitur, & quidem planiùs, esse verissimum, quod delirat cum suis Zvuinglius: cuius rei discrimen cùm non ex verborum forma peti queat, ex varia certè loquentis Dei voluntate petendum venit. Non enim Deus Ezechieli ipsam Hierosolymorum substantiam, dicens, Hæc est Hierusalem, voluit sistere præsentem: sed futuram ciuium eius prædicere calamitatem: quod ne figuram quidem illius desiderat præsentẽ, nedum substantiã. Quemmodum

Tertiũ cõfessionis Vuirtẽbe. argu. Ista est Ierusalem.

Hîc Brentius cũ suis à Luthere & cõfessione Augustana ad Zvuinglii castra defectionem adornat.

Cõfessio Vuirtem. argumẽtis in Catholicos proiectis suos fulcit aduersarios Zvuinglianos.

Dei verba ex eius voluntate accipiunt significationem, non ex hominum interpretatiunculis.

admodum igitur hæc Dei vox, Ista est Hierusalem, quæ non efficiebat vrbis præsentiam, minimè corporis Christi in Eucharistia vel vestro iudicio abolet pręsentiam: ita nec panis in Christi corpus impedit mutationem: cùm nequaquàm ad rem similem significandam fuerit à Deo adhibita. Multò enim alia in Eucharistiæ consecratione sonat Dei maximi vox, atq; in illa apud Prophetam ærumnarum pręditione: quod nec ipsi inficias ibitis, qui illa eadem etiamnùm hodie verùm Christi corpus confici nobiscum profitemini.

Ex mera igitur verborum, Hoc est corpus meum, pronunciatione, non est quidem necesse, vt substantia panis mutetur in substantiam corporis Christi, cùm & vbilibet, & à quolibet prolata hoc efficerent: sed cùm ex Dei omnipotentis voluntate adhibitis legitimis circumstãtiis à sacerdote dicitur, Hoc est corpus meum. Quare hisce verbis virtutem non tribuimus Catholici magicam, vti hodie passim blasphemant impii, sed cœlestem, sed diuinam, sed Euangelicam, à Christo Dei filio nobis præeunte illis semel inditam. Cæterùm ex ipsa etiam Sacramenti huius veritate, conatur Confessio panis consistentiam cũ vero Christi corpore astruere: Nam quemadmodum, inquit, ad veritatem Sacramenti Baptismi necessarium est, vt in vsu eius aqua sit, & maneat vera aqua: ita necessarium est, in cœna Dominica, vt panis in vsu eius sit, & maneat verus panis, cùm mutata panis substantia non constaret veritas Sacramenti. Istud quidem argumentum bellam certè præ se ferre primo intuitu videtur veritatis similitudinem, at tamen recti specie incautos fallat, idque multò magis, si talis Sacramentorum ratio ineatur, qualem Catholica profitetur Ecclesia: sed cùm isti longè aliam sequantur Sacramentorum rationem, vtpote quæ mera sint sigilla promissionibus Dei addita (quod ex Brentio confessionis istius architecto, explicatione noni & decimi præcepti in Catechismo est manifestissimum) minùs sanè prudentem perturbet lectorem. Cùm enim * Sacramentum inuisibilis gratiæ sit visibile symbolum atque signum, quídnam obsecro ad veram Sacramenti referat rationem, vtrùm eius symbolum cum earum sit rerum substantia coniunctum, quibus cum adhibetur, nec ne, modò verum sit symbolum?

2. Argumẽ cum Confess. Vuirtemb. Veritas Sacramenti requirit, vt necessariò maneat panis substantia.

Sacramento sufficit aliquod esse rei inuisibilis symbolum visibile.

** Sic D. August. & Cõcilium Florent.*

Ea propter ad Sacramenti veritatem minimè est necessarium, rerum illarum persistere substantiam, quarum adhibitione nobis administrantur Sacramenta: sed abundè satis est, visibilia existere signa, quæ id sensibus nostris adumbrando loquantur, quod inuisibiliter in animo geritur. Quod cum panis vinique species, illorum substantia viduitatem diuina exutæ, satis superq; præstent, quid vlteriùs quæso ad Sacramenti veritatem præsentem requiras aut panis aut vini substantiam? Quẽadmodum igitur ad veram Baptismi rationem minime est necessariũ, vt sub eius symbolo aqua, præsens adsit Christi sanguis, expulsa elemẽti sub-

ti substantia:ita nec in Eucharistia oportet Sacramenti signa pristinas
obtinere substantias atq; naturas.Sufficit enim Sacramentorũ symbo
la esse salua. Quare Sacramento Eucharistiæ sua constat veritas, muta-
ta etiam panis substantia, modò visibilis quæpiam Sacramenti for-
ma existat incolumis.Proinde quod porrò in nouæ istius doctrinæ in 5. Argumẽtũ Confes. Vuirtemb.
speciem confirmandæ robur attexunt, permanere in Eucharistia pa-
nem, quia Paulus & veteres Eucharistiam vocant panem, nihil pro- Paulus & veteres Eucharistiã vocant panem.
fectò huius rei efficit. Licèt enim interdum Eucharistiam dicant pa-
nem, aliquando panem cælestem, aliquando etiam panem vitæ: ta-
men aut eisdem aut aliis opportunioribus explanant locis, quónam
Vide paululum superius. sensu illam dixerint panem. Non, vti vult Confessio Vuittemberg.
panem qui antè fuit, quia hunc disertè non effigie, sed natura dicant
mutatum, vti Cyprianus: non eum naturam dedisse, sed benedictio-
nem consecrasse, vti Augustinus & Ambrosius, vt alios innumeros
Ioan. 6. suprà diffusiùs commemoratos nunc silentio præteream: sed panem
vitæ qui dat vitam mundo, hoc est, panem illum spiritualem, qui a-
nimæ congruit vt eo vegetetur, foueatur, alatur atque in Christum
semel vnus cum eo coalescat spiritus. Quod cùm efficere nequeat
panis iste corporeus, illud tamen spiritale alimentum, quod dat vitam
mundo, panis appellatur, per tropum atque metonymiam, quòd
panis habeat speciem atque figuram, aut si malis, quòd ex pane fa-
Ioan. 2. ctum sit: quemadmodum Iohannes vinum illud nuptiale à Christo Vinum illud nuptiale aquam Iohannes vocat simili tropo quo Paul⁹ Eucharistiam panẽ.
ex aqua factum aquam appellat, quod tamen non aquam fuisse, sed
vinum, omnibus est indubitatissimum. Eo planè modo & Diuus Pau
lus Eucharistiam panem, quo & Patres veteres, dicit, quòd panis
sit vitæ & spiritualis animarum cibus, non corporeus, aut qui du-
dum antè: sine quod ex pane facta panis obtineat effigiem, non na-
turam: figuram, non substantiam: quippe quæ diuinis Christi verbis
in diuinum eius corpus est conuersa & mutata, atque adeò vti dudum
diximus, transsubstantiata. Depulsis nunc quinque istis arietibus, qui-
bus Confessio Vuirtemb. veritatẽ transsubstantiationis certo Dei ver Calumniæ Valentini Vannij cõtra transsubstantiationẽ protritæ.
bo fundatam, & veteris Ecclesiæ locupletissimo consensu corrobora-
tam conabatur labefactare, in procinctu est cognoscere, quanta scate-
ant vanitate illæ calumniæ, quibus Valentinus Vannius illam in ridi-
culo suo theatro, quod iudicium de Missa inscripsit, vexare non
est veritus: Volunt Missarii, inquiens, panis & vini substantiam muta-
ri, & veluti per quandam methamorphosin induere aliam substanti-
am, corporis scilicet & sanguinis Christi, & rem nouam & superiori
ætate inauditam, vocabulo nouo, inaudito & monstroso, transsubstan
tiationem nominant. Hîc tuum, lector candide, appello arbitrium, an
panis in corpus Domini mutatio res sit noua, & superiori ætati in-
audita? Quî noua? quam ante annos mille Catholica Christi fides
per omnes Christianas consentaneè docuit, adeoq; prædicauit Eccle-

ſias, donec Berengariani veſtræ iſtius renouatæ doctrinæ autores toti mundo primi obſtreperent, teſte Guitmundo Archiepiſcopo lib. cō-tra Bereng. Quî obſecro ſuperiori ætati inaudita, quæ Chriſtianorum auribus ita inſonuit, ita impleuit, vt ad infidelium etiam auditum permanarit. Vnde namque aliàs impiæ illæ non minùs atque inanes in maiores noſtros calumniæ, quòd humana paſcerentur carne, quòd poculo potarentur ſanguinario, ſunt ortæ. An ignota fuerit ſuperiori ætati panis mutatio, quando Cyprianus panis viniq́ue naturas docebat mutari? quando Ambroſius panem in corpus Chriſti, ita vt pòſt non ſit, prædicabat conuerti? quando Auguſtinus ſuos admonebat, in Euchariſtia non eſſe panem, qui in corpus vadit, ſed qui animæ ſubſtantiam fulcit.

Reb⁹ fidei antiquis interdum cogant hęretici noua ponere vocabula.

Cùm igitur res hæc adeò ſit vetus, & prędicata omnibus atque celebrata, quale eſt quod de tranſſubſtantiatione nugaris vocabulum eſſe nouum, inauditum, & monſtroſum? Eandem iſtam impiam calumniam Catholica Chriſti fides ab Arrianis de voce homouſion patiebatur. Quemadmodum igitur Patres in Concilio Nicæno ad cauendas omnes hæreticorum eluſiones vocem minùs vſitatam, apud priſcos tamen lectam, vti vel ipſe Euſebius Cæſarienſis Epiſc. ad ſuos teſtatur, in Symbolum apposuere: Ita in Concilio Florentino concordi Eccleſiæ tam Græcanicæ, quàm Latinæ cenſura ad rem obſcuriſsimam planiùs exponendam ſibi faciendum iudicarunt. Non enim aliud eſt panem tranſſubſtantiari, quàm Cypriano panis viniq́; creaturas conuerti, quàm Ambroſio ſubſtantias mutari. Sed perbellum eſt ſcomma, quòd tranſſubſtantiationis vocabulum appellas mō-ſtroſum: quaſi verò tranſſubſtantiari, non tam habeat Latinæ vocis analogiam, quàm veſtrum annihilari, quod in veſtra Confeſsione vſurpare non dubitatis: aut tam nobis inuideamus latinæ linguæ copiam, quæ vel rebus neceſſariis cogat noua dare vocabula: cùm & rebus nouis, minimeque neceſſariis ipſe Cicero latinæ linguæ parens meritò appellatus, iubeat noua ponere nomina. Iam quod veſtrum panarium Sacramentum à regia veritatis via nullorſum ais Vanni diſcédere, ſed medium tenere iter inter fanaticos Sacramentarios, qui à diuina, inquis, inſtitutiōe dextrorſum: & Miſſarios, ſacrificulos, qui leuorſum diſcedunt, quis non infandam iſtam execretur blaſphemiam? Oſtendimus enim iſtum de pane in Euchariſtia permanente errorem, nullū alium habere autorem, quàm veſtrum Berengarium, non modò Conciliis tribus damnatum: ſed ſuo etiam ore, adeoq́; ſubſcriptione à ſeipſo anathematizatum. Non igitur, mi Vanni, regiam tenes viam, vt tibi gratularis miſerabiliter, nullorſum diſcedens, ſed à recto Catholicæ veritatis tramite tuis cum Berengarianis digreſſus, imò prolapſus, perſpicuò Dei verbo caliginoſas humani iuuentuti conaris offundere tenebras, eique tua commēta, ſed ex illo Berengarii errore hauſta, adders:

Vide hanc epiſt. apud D. Athanaſium à Nannio verſam.

Literiones nobis ceu barbarum obijciunt tranſſubſtantiare, cùm ipſi auſint dicere annihilare.

Vide l. de natura Deorum.

Sacramentarij auferunt Dei verbo, Lutherani addunt.

dere: Sicuti & fanatici, quos dicis, Sacramentarii ab eodem Dei verbo ſacrilegâ nimiùm audaciâ violentiſsimè auferre non verentur conari.

De S. Euchariſtiæ eleuatione & adoratione.

CAPVT XLV.

EX ſuperioribus vetuſtiſsimorum Patrum teſtimoniis Catholicam de panis viniq́ue ſubſtantia in Chriſti corpus diuinæ cōſecrationis vi mutata atque conuerſa, adeoq́ue tranſſubſtantiata, doctrinā nūc ſatis perſpicuè arbitramur conteſtatam, ſolideq; confirmatam, atq; cōtra renouata Berengarianorum tela inuictè propugnatā, atque ſartā tectam defenſatam. Proinde explicata diuina myſticæ conſecrationis vi, proximum eſt, vt de ſacræ Euchariſtiæ vſu dicamus: qui tametſi potiſsimùm in eius oblatione & ſumptione conſiſtat, non tamen aliena ab eo cenſeri debet eleuatio, quam dicimus, & quæ illam, ſicut corpus vmbra, ſequitur adoratio.

Sacræ Euchariſtiæ conſecratæ vſus.

Eleuatio.

Sacroſanctam igitur Euchariſtiam priſco de more in populi conſpectum ſubleuari ſolitam, vno aut item altero ſatis fuerit probatum teſtimonio, quòd aduerſarii, qui vel iniquiſsimè de Miſſa iudicant, eleuationem inter res adiaphoras recenſent: quemadmodum inferiùs ex Valentino Vannio eſt commemorandum.

Illo itaque Apoſtolico ſeculo poſt conſecrationem illa tremenda myſteria in populi aſpectum ſacerdos ſubleuare aſſolet: quemadmodum Diuus Dionyſius Areopagita ſcribit: καὶ τὰς ἱερὰς θεουργίας ὁ ἱεράρχης ὑμνήσας ἱερουργεῖ τὰ θειότατα, καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ ὑμνημένα διὰ τῶν ἱερῶς προκειμένων συμβόλων: Pōtifex, inquit, ſacra illa opera diuinitùs geſta vbi celebrarit, » mox ipſa diuiniſsima conſecrat myſteria, quæ collaudata in aſpectum » attollit per ſymbola ſacrè propoſita. In quem locum Scholiaſtes vetu- » ſtiſsim' ſic ſcribit: τὸν κουφισμὸν καὶ τὴν ὕψωσιν τῆς μιᾶς εὐλογίας τοῦ θείου ἄρτου φησί, ὃν » ὑψοῖ ὁ ἱερεὺς λέγων τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις: quod eſt, loquitur de vnius benedictio- » nis (ſiue conſecrationis, aut vti hodie Catholici loquimur, ſpeciei) vi- » delicet panis diuini eleuatione atque exaltatione: quem Pontifex in » ſublime attollit, dicens, Sancta ſanctis. »

Ad eundem modum Euchariſtiam & in D. Chryſoſtomi Liturgia eleuari eſt videre. Populo enim omni geniculante ad ſacerdotis atque Diaconi exemplum, Diaconus videns ſacerdotem manus protendentem, ſacrumq́; panem apprehendentem, πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ἁγίαν ὕψωσιν, ἐκφωνεῖ πρόσχωμεν, καὶ ὁ ἱερεύς, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις: vt in ſublime attollat, canit, Attē- » damus, & mox ſacerdos, Sancta ſanctis. Verùm hæc eleuatio fortaſ- » ſis videbitur alia ab ea, quæ è veſtigio conſecrationem conſequitur: » ſed noſtra in præſens nihil intereſt, an mox à conſecratione, an paulò ante orationem Dominicam fiat. Nam Euchariſtiæ eleuationem fieri apud Græcos, nunc ex Dionyſio & Chryſoſtomo conſtat: quod & ex Baſilio de Spiritu ſancto cap. 27. liqueat: Inuocationis verba, inquit,

inquit, dum ostenditur panis Eucharistiæ & calix benedictionis, quis Sanctorum nobis scripto reliquit? Quæ verba ritum Latinæ Ecclesiæ conformem loquuntur. Cæterùm quorsum ea fieri solet, nunc est accuratiori studio inquirendum. Concedunt enim aduersariorum quidam, eleuationem esse adiaphoram, posse rectè fieri aut non fieri, tametsi eã Vuittembergę ex Lutheri placito cœnæ adhiberi ferant testes oculati: sed cùm adorationem mysteriorum, imò Christi Dei & Domini nostri hisce in mysteriis vel eorum sententia præsentis adorationem recusent, ea nobis est, sed paucis, constituenda. In hunc enim finem tremenda illa sacrosancta mysteria in populi conspectum proferuntur, vt fide illum adorent, quem fide indubia vident præsentem.

Adoratio S. Eucharistiæ.

Cùm sacrosanctæ Eucharistiæ illam eleuationem priscis illis temporibus fuisse vsitatam liqueat, nunc superest, vt adorationis gratia fuisse ostensam, populo demonstremus: quod ex eo plurimũ capiat lucis, si anteà paucis quidem illis, sed luculentis, doceatur scriptorum vetustissimorum & eorum probatissimis sententiis, Christum Dominum in Eucharistia præsentem, publico ex more populi Christiani fuisse adoratum. Veniat igitur primus in medium D. Augustinus, cuius doctrina vt libenter nituntur aduersarii: ita nos multò omniũ libentissimè: hunc si controuersiæ huius vtriq; suscipimus iudicem irrefragabilem, omniq́ue exceptione maiorem, non fuerit sanè opus plurimos huc recensere patres veteres, qui communi sententia decernant, quidnam hac de re doctrina habeat Catholica. Hic igitur cœnæ Dominicę communionem pauperibus ex ęquo ac diuitibus docens propositam, sed effectu non pari: Manducauerunt & adorauerunt (inquit Epistola 120. Cap. 27. Psal. 21. interpretans, omnes diuites, & ipsi quidem adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore & sanguine eius, sed adorant tantùm, non etiam saturantur, quia non imitãtur. Et paulo pòst de eisdem: Fama celsitudinis eius & gloria nominis eius in Ecclesia vsquequaque diffusa permoti, & ipsi veniunt ad mensam, & mãducant & adorant, non tamen saturantur, quia non esuriunt & sitiunt iustitiam. Huic sentẽtiæ ne quid improbę occurrat calumniæ, illud in Psal. 98. est attexẽdum: Suscepit de terra, terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit, & quia in ipsa carne hîc ambulauit, & ipsam nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi priùs adorauerit. D. quoque Ambrosius eundẽ fuisse adorandi Eucharistiam in mysteriis morem suo seculo disertissimè docet, Psal. illum 98. populo suo explanans: Itaq; scabellũ, inquit, terra intelligatur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoq; in mysteriis adoramus, quam & Apostoli in Domino Iesu adorauerunt. Sed quid post isthæc solis luce clariora Catholicæ Christi Ecclesiæ lumina Ambrosium & Augustinum, plures commemorem? Nisi fortè quis & ab Oriẽtali Ecclesia fidei suffragãtiones desideret. Huic igitur illud

Augustin' docet Christum adorari solitum in mysterijs.

Nemo Christi carnẽ mãducat, nisi adorarit.

Ambrosi' suos docet Christũ in Eucharist. adorãdũ. Christi carnem in mysterijs cum Apostolis adoramus.

illud ſufficiat, quod apud Euſebium Emiſſenũ extat: qui cũ Homil. de " corpore & ſanguine Dñi docuiſſet, cur fuerit neceſſariũ, vt perpetuã " nobis Chriſtus relinqueret pro quotidianis delictis hoſtiã, hortatur ſu" os, vt ad altare accedẽtes, reſpiciant corpus Dei ſui, honorent atq; mirentur: quæ citra animi adorationem manifeſtiſsimam fieri nequeũt.

Euſebius Emiſſenus ſuos hortatur ad Euchariſtiam honorandã.

Cæterùm ad perſuadendum, hanc indubiã fuiſſe per Orientẽ Chriſtianorũ fidem, Chriſtũ Dñm in Euchariſtia adorandũ, vna illa Gorgonia Naziãzeni ſoror, oĩs pietatis ſpeculum leuiſsimũ, atq; fidei Chriſtianę inſtar abſolutiſsimũ, ſuo ꝓbauit facto, quod ex eius epitaphio à fratre ſcripto paucis perſtringem⁹. Illa morbo peregrino grauiſsimè la" borabat, ac medicorũ opera iamdudũ fruſtrà erat. Omnibus igitur hu" manis diffiſa præſidiis, ad illũ vniuerſorũ confugit medicũ, noctemq́; " captãns intempeſtã, morbo inducias exiguas indulgente, corã altari cũ " fide procidit, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῷ τιμώμενον ἀνακαλουμένη μεγάλῃ τῇ βοῇ, eumq́;, qui " ſuper altare colebat, magno inuocãs clamore, ei miracula cũcta, quæ " olim fecerat, in memoriã reuocauit, illamq́; tandẽ imitatur, quę conta" ctu fimbriæ à fluxu ſanguinis ſanabat. Vides, lector Chriſtiane, Chriſtũ Dñm illa ætate ſuper altare fuiſſe & honoratũ & cultũ, nõ in cælo tm̃, ſed etiã ἐπ' αὐτῷ θυσιαστηρίῳ ſuper altare: quod an aliter q̃ de adoratione & veneratiõe latrię intelligat animus Chriſtianus, q hîc Chriſtũ fidei oculis videt ꝑſentem, equidẽ addubito nihil.

Nobile D. Gorgoniæ apud Nazian. adoratæ Euchariſtię exemplũ.

Chriſt⁹ in altari honoratur & colitur.

Nã vt vt Lutherani, q nobiſcũ in S. Euchariſtia Chriſtũ credunt verè ꝑſentem, adorandũ negant: mihi tñ perſuadere nequeo, qn Chriſtũ ſuſcepturi, Chriſtũ aĩo adorent. Quĩ fiat eñ, vt tanta capiãtur fidei, q̃ perpetuò eis in ore natat, obliuione vt vel non meminerint, ſeſe Chriſtũ Deũ ſuũ re vera ſuſcipere? Quòd ſi fides admoneat, an aĩo ſint adeò irreligioſo, adeò impio, vt ſibi optare à Dño ſuſcipiẽdo negligãt, ne ipſum ad iudiciũ & cõdẽnationẽ accipiãt? Quod q ſibi optat, an ne Chriſtũ adoret? Qui eñ Deũ præſentẽ rogat, vt animã vitiis expiet, virtutib⁹ ornet, vt ſe dignũ faciat habitaculũ, an nõ Deũ adorat? Quid? an nõ adorat, q ei⁹ verbo (Hoc eſt corpus meũ) fidẽ habet? Sanè, q nõ habet, haud dubiũ eſt impius.

Lutherani nos Chriſtum ſuſcepturos re vera Chriſtum adorare ut verbis diffitẽtur.

Rurſus cũ Lutheranorũ nõ pauci illã orationẽ, Agn⁹ dei, patiãtur recitari citra idololatriã, vti Vanni⁹ & eius ſuffragatores, ãn non re ipſa Chriſti ſtatuũt in Euchariſtia adorationẽ? Quid eñ aliud Agn⁹ Dei miſerere nobis? Agnus Dei dona nobis pacẽ? Quid quòd ipſe Iohannes Huſsius, Lutheranę factio" nis Choragus, ſingularẽ requirit à ſacerdote huius ſacramẽti veneratio" nẽ? Debet ſacerdos (inqt libello in Conc. Conſtan. ædito) hoc venera" bile Sacramentũ offerre, ac laicis deuotè dare. Sed vt malorũ coruorum mala ſunt oua: ita magiſtrũ impietate improbi ſuperãt diſcipuli. Verũ nos iſtos religioſos viros ſuę ipſorũ cõſcientiæ teſtimoniis vrgere nolumus, aut magiſtrorũ ſuorũ autoritate grauare: viderint ipſi, qd illi καρδιογνώστῃ iudiciq́; indeprecabili illo die ſint reſpõſuri. Nos illorũ Orthodoxorũ Patrũ doctrinã obtinẽtes, Chriſtũ Dñm in Euchariſtia ꝑſentẽ cũ Euſebio Emiſſeno & Naziãzeno honoramus, cũ Ambroſio in my-

Iohã. Huſſius Euchariſtiã docet venerãdam.

ſteriis adoram⁹,cũ Auguſt.deniq; illã ipſam Chriſti ex virgine ſumptã carnẽ niſi adorauerimus,nõ mãducamus. Neq; hic eſt, cur fuſiorẽ hac de re ꝑducamus Catholicę Chriſti Eccleſię apologiã,aduerſus illã ido lolatrię criminationẽ à Lutheranis,neſcio quo ſane ore,intentatã.Hic eñ Sacramẽtariorũ fanaticas nihil pl⁹ moramur in nos debacchatiões, q̃ aut Iudæorũ aut Mãmeluccarum.Præclara eñ iſthæc Orthodoxorũ ſcriptorũ teſtimonia,hãc adorationis Chriſti in Euchariſtia religionẽ ſatis ſuperq; propugnatã faciũt atq; veriſsimã,iuxtà ac maximè piã demõſtrant.Chriſtũ igitur in Euchariſtia verè ꝑſentem colimus,veneramur,adoramus,atq; cũ D.Auguſt.(in Pſal.98.) curamus,vt nõ ſolũ nõ peccemus adorãdo,ſed ne peccemus nõ adorãdo:quòd haud dubium peccãt grauiſsimè,quotquot Dñm ſuũ verè,vti ore quidẽ confitent̃,ꝑſentem corde nõ adorãt,ſi modò corde ſentiũt,quod ore garriũt.Ex iis itaq; modò recitatis liquere arbitror,illã S.Euchariſtiæ eleuationẽ ꝑter Chriſti in crucis patibulo oblati memoriã,habere quoq; piã adorationis admonitionẽ coniunctã,atq; eo fine mox à cõſecratiõe, & aliàs populo exhiberi ſpectandã.Quare nihil refert,an in myſteriis exhibeatur adoranda,an aliàs oſtẽdatur,imò circũferatur adoranda.Res namq; eſt eadẽ,q̃ iſthac ex varietate nihil ꝓrſus accipit varietatis. Eiſdẽ igit̃ teſtimoniis illa ſolẽnis S.Euchariſtiæ adoratio eſt defenſanda aduerſus impias idololatrię calũnias,q̃bus illa in myſteriis adoratio.Sed hęc aliũ in locũ reponent̃ aptiùs:nũc de Miſſæ ſacrificio loc⁹ poſtulat vt agamus.

Cauendũ monet Auguſt. ne peccemus Chriſtũ in Euchariſtia non adorando.

Euchariſtiæ eleuatio atque oſtenſio cur fiat populo.

Feſtũ corporis Chriſti piã habet S. Euchariſtiæ adorationem.

Miſſam eſſe ſacrificium. CAP. LXVI.

AVguſtiſsimum illud religionis Chriſtianę ſacrificium tractaturus, hunc mihi video diſputationis ordinem inſequendum (quò res perplexis admodùm inuoluta quæſtionibus euoluatur explicatiùs, & veritas doctrinæ certò Euangelicæ perſpiciatur clariùs) vt Miſſam eſſe proprii nominis ſacrificium demõnſtretur:non modò gratiarũ actionis,ſiue Euchariſticum,aut deniq; commemoratiuum:ſed etiam propitiatorium,&hoc tam pro mortuorum,quàm viuorũ delendis peccatis:imò pro qualibet adeò Chriſtiani populi neceſsitate, ex vetuſtiſsimo priſcarũ Eccleſiarũ Catholicarũ exemplo legitimè adhiberi. Verũ priùs de Miſſę ſacrificio q̃ diſſerere aggrediar, haud abs re futurũ arbitror,ſi reſtrictè antè exponatur, quid iſthæc vulgò peruagata loquẽdi formula,Miſſam eſſe ſacrificium,ſibi velit:quũ Miſſa nihil cũ ſacrificii ratiõe habere videat̃ cõmune:q̃ppe, vti ſuo ſuperiùs eſt oſtẽſum loco, q̃ aliud ſit nihil,ac emiſsio ſiue dimiſsio,&quod apud Chryſoſtomum in Liturgia legitur,ἀπόλυσις ablegatio. Quod hodie vulgò dicimus, Ire ad Miſſam,audire Miſſam,& Miſſam celebrare,Miſſam deniq; eſſe ſacrificium,popularẽ ſapiunt magis loquẽdi modũ,ſicuti & aliæ nõ paucæ loquendi formulæ Chriſtiani populi propriæ, q̃ priſcam ſcriptorũ veterũ eruditionẽ.Hæc eteñ oĩa,ac id genus cętera,per Catachreſin inolita inualuerũt. Cũ eñ ſacris noſtris myſteriis vox Miſſa priſco ex more adhiberi fuerit ſolita,illud omne miniſteriũ ſacrũ rudis popellus Miſſam

Qua methodo tractãdũ ſacrificium Miſſę.

Quid ſibi velit, Miſſam eſſe ſacrificium.

Ire ad Miſſam,audire Miſſam. Vox Miſſę colophonis loco addita Chriſtianorũ ſacrificio.

Miſſam dicere voluit, in quo vox Miſſa reſonaret. Hoc vel ex eo liqueat, quod & illã variarũ rerum ſaluberrimã, ita dixerim, farraginẽ, quæ ante oblationem ſacrificii peragebantur præſentibus adhuc catechumenis, appellarit Miſſam catechumenorum. Hunc in modum ſcholam hodie receptiùs, quàm veriùs locum vocamus, vbi fiat ſchola, id eſt, exercitatio literaria. Vnde illa fluxêre, ire ad ſcholam, pueros in ſchola ludere: quale & illud, Eccleſia pro templo, & alia id genus ſexcenta. Quemadmodum igitur Miſſa Catechumenorum veteribus dicta eſt pro illo toto miniſterio, quod in Eccleſia peragebatur, donec illi ſacris (voce illa Diaconi, Ite Miſſa eſt) excluderetur, atq; myſteriis tractandis arcerentur: ſic Miſſa in hunc vſque diem priſco de more vniuerſum illud complectitur ſacrarum actionum quaſi corpus, quod hodie intereà ſacri miniſtri perficiunt, donec populo idẽ nuntiet Diaconus, Ite Miſſa eſt. Ad ſimilem igitur loquendi modum eſt referendum, quod hodie vulgus dicit, Ire ad Miſſam, audire Miſſam: quale fuit olim, Ire ad Miſſam Catechumenorum, pro adire contionem, intereſſe iis omnibus, quæ ſacra illa functione cõtinebantur, quæ fiebant ante Catechumenos Eccleſiis excludi ſolitos. Proinde quod nunc explanandum in manibus eſt, illud Miſſam eſſe ſacrificiũ, aliud equidem ſignificare non arbitror, atque ſacram illam ſacerdotis functionem, quæ illa Diaconi voce, Ite Miſſa eſt, clauditur, continere ſacrificium atque oblationem: quod quale ſit, nunc agè exponamus.

Audire Miſſam, ire ad Miſſam quid.

Cùm aduerſarii, qui ſeipſi Euangelicos dici, quàm eſſe malunt, ab redinuento, quod iactitant, dudum perdito, quaſi Euangelio aliquam ſacrificii rationem in religionis Chriſtianæ myſteriis agnoſcere alicubi videantur, nempe gratiarum actionis, ſiue Euchariſticum atque cõmemoratiuũ, vti Apologia Confeſ. Auguſtanæ: alicubi verò omnẽ ſacrificii rationẽ abolere illis fuiſſe ſtudio videatur, vti in Confeſ. Saxonica, & Vuirtembergenſi, operæpretium haud minimum facturus mihi videor, ſi rem ab ouo, vt habet prouerbium, exorſus, verum exiſtere in Chriſtiana Eccleſia ſacrificium demõſtrauero. Id quò fiat manifeſtiùs, demonſtrato, Chriſtum in cœna ſuum Deo Patri obtuliſſe corpus & ſanguinem, ex illis Chriſti Domini verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Orthodoxorum Patrum concordi ſententia illuſtratis, ſacrificium nouæ legis, id eſt, Dominici corporis eſſe inſtitutum oſtendemus: Deinde hanc doctrinam Apoſtolorum traditione confirmatam, ita Eccleſiam Chriſtianam abs ſui vſque exordio non modò accepiſſe, ſed & Catholicos, atque adeò Arrianos in annum vſque 500. atque in hunc vſque citeriùs diem indubitatò credidiſſe.

Aduerſarij Euchariſtiam volunt ſacrificium eſſe Euchariſticum tantũ

Qua methodo aduerſariorũ cõtra propitiatoriũ Miſſę ſacrificium molimina labefactanda & ſubuertenda.

Quò igitur omnibus indubitatum ſit, verum aliquod atque peculiare Chriſtianis eſſe à Chriſto Domino inſtitutum ſacrificium corporis & ſanguinis Dominici, quod noſtris in myſteriis, quæ nũc Miſſa vocatur, agitur, agè initiò demõſtremus, Chriſtum ſacerdotii Chri-

Chriſtum peculiare inſtituiſſe Chriſtianis ſacrificium.

Christus in cœna obtulisse corpus & sanguinē.

ſtiani autorem, hæc ipſa Deo patri illa in cœna obtuliſſe. Diuus Cyprianus nobiliſsimum Chriſtianæ Eccleſiæ columen, de huius ſacrificii rebus & ritibus diſputans, iſtud liquidioribus docet verbis, quàm vt vllam prorſus admittant apud ſani capitis homines dubitatiunculam. Multa præfatus de Melchiſedech ſacerdotio, qui Chriſti fuit typus: Nam qui magis (inquit Epiſtola tertia libro ſecundo) ſacerdos Dei, quàm Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem. Rurſus eadem Epiſtola: Nam ſi in ſacrificio, quod Chriſtus eſt, non niſi Chriſtus ſequendus eſt, vtique id nos obaudire & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandauit. Et poſt pauca: Nam ſi Ieſus Chriſtus Dominus & Deus noſter ipſe eſt ſummus ſacerdos Dei Patris, & ſacrificium Deo patri ipſe primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit: & quæ ſequuntur. Diuus Irenæus quoque hoc ipſum clariſsimis demonſtrat verbis: Sed & ſuis (inquit libro quarto capite trigeſimo ſecundo) diſcipulis dans conſilium, primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum, qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit, dicens; Hoc eſt corpus meum: & calicem ſimiliter, qui ex ea creatura, quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus noui teſtamenti, nouam docuit oblationem: quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in vniuerſo mundo offert Deo. Sic & Photius ille nobiliſsimus apud Oecumenium Pauli interpres, illud ſecundum ordinem Melchiſedech, Heb. quinto interpretaturus, ἢ ὅτι καὶ ὁ χριστὸς ἀναίμακτον θυσίαν προσήνεγκε· εἶθ᾽ ὕστερον καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, Chriſtum dicit ſecundum ordinem Melchiſedech ſacerdotem, quòd incruentam, inquit, obtulit hoſtiam; ac deinde ſuum ipſius corpus. Et Oecumenius in eundem locum explicaturus, quónam ſenſu Chriſtus ſit ſacerdos dictus in æternum, οὐ γὰρ τὴν πρὸς ἅπαξ γενομένην ὑπὸ θεοῦ θυσίαν, καὶ προσφορὰν εἶπεν ἂν εἰς τὸν αἰῶνα: ἀλλ᾽ ἀφορῶν εἰς τοὺς νῦν ἱερουργοὺς, δι᾽ ὧν μέσων χριστὸς ἱερουργεῖ καὶ ἱερουργεῖται, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτοῖς ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ τὸν τρόπον τῆς τοιαύτης ἱερουργίας, Non de illa, inquit, ſemel immolata à Deo hoſtia dixiſſet, in æternum, ſed ad ſacerdotes noſtri temporis aſpiciens, per quos medios Chriſtus ipſe ſacrificat & ſacrificatur: qui Chriſtus ipſe modum eis in myſtica cœna tradidit iſtiuſmodi ſacrificii.

Christus ipſe nunc in Miſſa ſacrificat, & ſacrificatur, ſicuti olim in cœna nouiſsima.

Euſebius item Cæſarienſis libro primo capite decimo Euangelicæ demonſtrationis idipſum verbis quàm luculentis demonſtrat: Μετὰ δὴ πάντα οἷόντι θαυμάσιον θῦμα καὶ σφάγιον ἐξαίρετον τῷ πατρὶ καλλιερησάμενος, ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἡμῶν ἀνήνεγκε σωτηρίας, μνήμην καὶ ἡμῖν παραδοὺς ἀντὶ θυσίας τῷ θεῷ διηνεκῶς προσφέρειν: Poſt hæc omnia, inquit, quaſi admirandam hoſtiam, victimamq; eximiam Patri ſacrificando immolauit pro noſtra

ſtra

ſtra omnium ſalute, nobiſque memoriam eius rei pro ſacrificio vt iugiter offerremus Deo, inſtituit.

Cùm igitur Chriſtus Dominus noui huius ſacrificii autor, ſecundum ordinem Melchiſedech ipſe ſuum ſacroſanctum corpus & ſanguinem Deo patri primus obtulerit, dubitari non poteſt, quin nouum nouæ legis inſtituerit ſacrificium, in finem vſque ſeculorum in Chriſtiana Eccleſia Deo patri offerendum. Sed quia hæc res cũ primis eſt nunc temporis in controuerſia poſita, eſt ſanè nobis ea pluribus aliquot veterum Patrum teſtimoniis confirmanda atque ſtabilienda. Poſteaquàm Chriſtus Dominus Deo patri illud gratiſsimũ iuxtà ac ſuauiſsimi odoris ſacrificium corporis ſui atque ſanguinis obtuliſſet, ſuis dixit Apoſtolis, Hoc facite in mei commemorationem: quibus verbis Chriſtum Dominum præter ſui corporis ſanguiniſq; conſecrationem atq; communionem, Apoſtolis etiam præcepiſſe oblationem, clariſsimus ille iuxtà ac doctiſsimus Eccleſiæ Chriſtianæ doctor Cyprianus docet: Nam qui magis, inquit, Epiſtola 3. lib. 2. ſacerdos Dei ſummi, quàm Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui ſacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem. Rurſus poſt quædam: Nã ſi in ſacrificio quod Chriſtus eſt, non niſi Chriſtus ſequendus eſt, vtiq; id nos obaudire & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandauit. Et mox: Nam ſi Ieſus Chriſtus Dominus & Deus noſter ipſe eſt ſummus ſacerdos Dei patris, & ſacrificium Deo patri ipſe primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit, vtique ille ſacerdos vice Chriſti verè fungitur, qui id quod Chriſtus fecit, imitatur, & ſacrificium verum & plenum tunc offert in Eccleſia Deo patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundum quod ipſum Chriſtum videt obtuliſſe. Iohannes ille Chryſoſtomus verè aureum orationis flumen fundens: Pontifex noſter ille eſt, inquit, Homilia decimaſeptima ad Hebræos, qui hoſtiam nos mundantem obtulit, ipſam offerimus & nunc: quæ tunc oblata quidem conſumi non poteſt. Hoc autem quod nos facimus, in commemorationẽ quidem fit eius, quod factum eſt. Hoc enim facite, inquit, in meam cõmemorationem. Similiter & prima Corinth. decimo, cùm ſacrificium commutaret, pro brutorum cæde ſeipſum offerendum præcepit.

Hunc in modum & Theodoretus: Clarum eſt, inquit in octauum caput ad Hebræos, non aliud nos offerre ſacrificium, ſed illius vnius memoriam agere. Hoc enim præcepit nobis ipſe Dominus, Hoc facite in meam commemorationem.

Euſebius quoque Cæſarienſis in Euangelicis ſuis demonſtrationibus: Poſt omnia, inquit lib. 1. cap. 10. quaſi mirabilem quandam victimam, ſacrificiumq; eximium Patri ſuo immolans, pro noſtra omniũ ſalute obtulit, eiuſque rei memoriam, vt nos ipſi Deo pro ſacrificio offere-

Marginalia: Chriſtus in cœna nouæ legis inſtituit ipſe ſacrificium ſui corporis & ſanguinis. — Chriſtum illis verbis, hoc facite, præcepiſſe ſui corporis oblationẽ. — Cyprian. — Sacerdos ille vice Chriſti vere fungitur, qui ex Chriſti mãdato corpus Chriſti Deo offert. — Chryſoſt. — Eandẽ nũc offerimus hoſtiam, quã Chriſtus in cœna. — D. Theod.

" offeremus,instituit.Præclaris hiſce teſtibus ſuffragantur & locupletiſ-
" ſimi Latinorũ ſcriptores Ambroſius,& Auguſtinus. Ille quidẽ in ſuæ
" Eccleſiæ ſacrificii formula:Qui formã ſacrificii,inquit, ſalutis perẽnis inſtituens hoſtiam ſe primus obtulit,& primus docuit offerri:Hic verò in Pſal. 33. Poſteà ipſe Chriſtus,inquit, de corpore ſuo & ſanguine inſtituit ſacrificium ſecundum ordinem Melchiſedech. Rurſus de ciuitate Dei lib.10.cap.20. Per hoc & ſacerdos eſt, inquit,ipſe offerens, ipſe & oblatio,cuius rei ſacramentum quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificium,& quæ ſequuntur.Plura de hac re qui requirat teſtimonia,ipſos veteres conſulat ſcriptores,Damaſcenum lib.4.cap.14. & cũ aliis D Irenæum in primis lib.4.cap.34. cuius teſtimonium conſultò differimus,paulò poſteà tractandũ.Cęterùm poſt hæc locupletiſsimorum vetuſtiſs. ſcriptorũ teſtimonia, vnum coronodis loco adferendũ ex prima illa Apoſtolorum ætate duximus,quod liquidò demonſtret, hanc verborum Chriſti,Hoc facite,de ſacrificio interpretationem tot grauiſsimorum Patrum ſententiis claram atque conteſtatam eſſe doctrinæ prorſus Apoſtolicæ. Id autem in Synodali quadam extat epiſtola,quæ Alexandri primi Martyris titulo paſsim circumfertur, cùm totius Synodi Romanæ nomine ſit Orthodoxis omnibus ſcripta,quẽ admodum ex medio liquet epiſtolæ: Vna cum omnibus,inquit, Domini ſacerdotibus,qui nobiſcum in hanc conuenerunt vrbem,&cæt. De ſacrificio igitur,quod inter Miſſarum ſolemnia Domino offertur, hæc Synodus locuta,oſtenſo, vinum eſſe aquâ, exemplo Patrum, permiſcendum,Ipſa veritas,inquit,nos inſtruit,& panem in Sacramento offerre,quando ait,Accepit Ieſus panem,& benedixit,& quæ ſequuntur:Crimina enim atque peccata oblatis his Domino ſacrificiis deleantur. Idcirco & paſsio eius his commemoranda eſt,qua redẽpti ſumus, & ſæpiùs recitanda,atque hæc Domino offerenda.

Ambroſi. *Auguſt.* *Alexãder Martyr cũ Synodo.*

Poſtremò ne quid reſideat dubii apud pium Chriſtianæ antiquitatis ſtudioſum,ille Concilii Nicęni Canon 14.ſummoperè eſt animaduertendus, qui vnus diſertiſsimis verbis totius Eccleſiæ Chriſtianæ, nimirùm Epiſcoporum 318. doctrinam Catholicam de ſacrificio eſt complexus: Neque regula neque conſuetudo tradidit, ait Canon, vt hi, qui μὴ τὴν ἐξουσίαν ἔχουσι προσφέρειν,neque ſacrificii offerendi habent poteſtatem,id eſt, Diaconi,his qui offerunt, corpus Chriſti porrigant. In Chriſtiana itaque Eccleſia ſacrificium nouæ legis Deo Patri offerendum à Chriſto Domino in cœna nouiſsima eſſe inſtitutum,quiſnam Chriſtianus ſui haud oblitus nominis,queat ire inficias? vbi præter locupletiſsima illa clariſsimorum ſcriptorũ teſtimonia,Cypriani, Chryſoſtomi,Theodoreti,Ambroſii & Auguſtini,luculentiſsimas illorum vetuſtiſsimorum Conciliorum Rom. & Nicæni audit diffinitiones? Hæc autem de ſacrificio Euangelico doctrina adeò fuit priſcis illis Chriſtianis omninò omnibus ſemel perſuaſiſsima, vt non tantùm Catholi-

Aetate Cõcilij Nicæni offerebatur corpus Chriſti Deo patri.

Tam fuit olim indubitata de Miſſæ ſacrificio doctrina, vt ea pro argumento vſi fuerint hæretici cõtra Catholicos.

Catholici de ea dubitarint nihil:sed ne Arriani quidem hęretici. Cùm enim ista pestis,quæ Augustini quidem seculo Africanas tentabat Ecclesias,sed Vuandalorum eadem infectorum in illas irruentium atque exundantium illuuie grassabatur per Africam,illa priscorum suorum argumẽtorum, quibus Christi filii Dei oppugnabat homousion atq; consubstantialitatem,acrimonia destituta nouos quæritabat cuniculos,quibus ad expugnandam filii Dei cum patre Deo ęqualitatẽ apud imperitos sibi moliebatur aditum. Vide igitur, lector Christiane,quónam id argumento in Africa efficere conabantur Arriani.

Arrianismus Vuandalorum opera euertit Africanas Ecclesias.

Illis ex scripturarum pharetra petitis telis per annos iam 200. vsu protritis atque obtusis, aliud Arrianismus cudebat in Africa, quod non leuiter Catholicorũ pectora sauciaret, ni scuto ꝓmuniti fuissent impenetrabili,non illo Aiacis Homerici poetico,sed Euangelico:non Tiliæ insectilis libro,aut bubalo obducto corio: sed insectili illo Agni immaculati vellere vestito. Petebatur enim istud Arrianorum argumẽtum ex personæ dignitate,cui sacrificium religionis Christianæ offerebatur. Proinde cùm citra controuersiam Deo patri offeratur,efficere volebant Arriani,patrem esse maiorẽ filio, ac dignitate præstãtiorem: Contrà, filium esse illo minorẽ,ac dignitate inferiorẽ. Quod epicherema adeò illis videbatur validum atque inuictum,vt in eo,quemadmodum ad Diuum Fulgentium scribit Monimus,omnem victoriæ collocarint spem,eamque palmarem existimarint interrogationem, qua sese Catholicos opinabantur semel labefactare, adeoque subuertere. Quod Arrianorum argumẽtum, hominum alioqui sanè peracutorũ, quàm esset omni pugione plumbeo hebetius,nisi illa sacrificii Christianæ religionis doctrina illo seculo(sicuti & ante annos propè quingentos,apostolica ætate fuisse ostẽdimus)fuisset certa,firma,adeoq; indubitata: quæ tã inter hæreticos Arrianos,q̃ Catholicos fixa ponebaẽ, atq; apud vtrosq; indubia cõstabat. Ad eundẽ modũ & cõsequutæ deinceps ætatis scriptores per annos mille in hęc nostra vsq; tradidêre tẽpora,sicuti ab illis sui accipére maiores,quos hîc lõgo recitare catalogo, ꝓsentis instituti non fert ratio. Illud colophonis vice adiiciã(si fortaßis Catholicæ Christi Ecclesiæ hostes vel sui magistri, quem singulariter Spiritus sancti,vti aiunt,illuminatione volunt illustratam,moueantur autoritate)ipsum Iohannem illum Anserinum, aut si mauis, Husium Lutheri doctorem,atq;(si huic credis) sanctißimum Christi martyrem, disertißimis verbis,libello in Concilio Constantiensi edito,affirmasse, sacerdotes ex Christi instituto debere corpus Domini offerre. Sed eius verba ad maiorem rei fidem,atque fœdiorem eius discipulorum ignominiam(qui in nullius norũt iurare verba magistri, qui enim posint? qui illam priscorum hæreticorum notam,quòd doctrinam testamentorum more mutant ac immutant,fingunt ac refingunt,vbiq; haud obscurè præ se ferunt)huc duximus asscribenda.

Vide Fulgentiũ li. secũdo ad Moni.

Hus Bohemis anser est.

Quod

Notēt Lutherani sui Iohan. Husſij verba, eisque fidem habeant.

Quod dixit Ieſus in cœna, inquit, Hoc facite in meam commemorationem, inſinuat, quare Sacramentum eſt inſtitutum, maximè propterea, quòd eſt commemoratio. Debet enim Sacerdos hoc venerabile Sacramentum offerre, & laicis deuotè dare, ac ſumere in commemorationem Ieſu Chriſti. „

Cur digrediendū ad Georgij Maioris calūnias.

Hinc rectà nunc flagitat orationis noſtræ inſtitutum, vt ad illius quæſtionis non paulò illa ſuperiore difficilioris explicationem proficiſcamur, Sítne Miſſa propitiatorium etiam ſacrificium? Nam de Eucharistico, aut commemoratiuo facilè apparet, conueniat quippe, cū id diſertis admodùm verbis profiteatur apologia Confeſsionis Auguſtanæ. Nos igitur ſuperioribus contenti, perlibenter pluribus ſuperſedemus, ni ſcrupuli aliquot à Georg. Maiore in via hac regia ſparſi nos ad D. Irenæi verba accuratiùs expendenda extra viam auocarent. Eius ergo verba paucis commemorata, illi nunc demonſtratæ Catholicæ iuxtà ac Apoſtolicæ de ſacrificio Euangelico doctrinæ ſuffragari, oſtendemus, atque Georgii cauillatiunculas conuincemus ineptiſsimas ſimul & futiliſsimas: quibus calumniabatur, non rectè ad ſtatuendum Miſſæ ſacrificium D. Irenęi teſtimonium fuiſſe Catholicis accerſitum. Hunc itaque in modum ſingulare illud Catholicæ Chriſti Eccleſiæ columen D. Irenæus, lib. 4. cap. 13. clariſsimè docet, quem extra ſuum locum huc referuauimus, ne anteà commemoratus, eſſet propter aduerſariorum calumnias cum alicuius fortaſsis tædio recitādus:

“ Sed & ſuis inquit, diſcipulis Dominus dans conſilium, primitias Deo
“ offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec infructuo-
“ ſi, nec ingrati ſint, eum, qui ex creatura panis eſt, & gratias egit, dicēs;
“ Hoc eſt meum corpus, & calicem ſimiliter, qui eſt ex creatura, quæ eſt
“ ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & noui teſtamenti no
“ uam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in vni
“ uerſo mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuo-
“ rum munerum in nouo teſtamento, de quo in duodecim Prophetis
“ Malachias ſic præſignificauit: Non eſt ipſi voluntas, quoniam in omni
“ loco offertur incenſum nomini meo & ſacrificium purum.

Quæ verba ita natiua ſua luce ſunt clariſsima, vt nulla mortalium alicuius diffuſiori declaratione habeant opus: at quorundam tamen hominū cauſa, quos nihil pudet pigetue, quò anticipatam ſui animi ſententiam ſtatuant, etiam ſolis luce clariora conari offuſis tanquam nebulis obſcurare, cogimur, quod habet prouerbium, lampades de die accendere.

Interim defenditur aduerſus Georgij Maioris calumnias.

Hiſce igitur D. Irenęi verbis, Dominus diſcipulis, ait, ſuis dans conſilium, noui teſtamenti docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in vniuerſo mundo offert Deo, negat Georgius Maior rectè confirmatum eſſe Catholicæ Miſſæ ſacrificium in Cæſareo edicto, quod ab interiecta religionis formula, donec feliciùs afflictiſsimę

Ger-

Germaniæ nostræ daretur consulere, nomen Interim inuenit. Quod vt iure imperitis lectoribus videatur facere, semel atque iterum vana calumniarum in edicti huius autores spargit semina, quòd hęc D. Irenæi sententia recitetur truncata. Rursus callidè atque veteratoriè illos omisisse, qúænam sit oblatio, quam Ecclesia ab Apostolis accipiẽs in vniuerso mũdo offert Deo. Priùs porrò cauillum in eos nequaq̃ hære rere, vel isthinc in primis fiat manifestissimum, quòd ipse pios lectores rogat, vt integra duo Irenæi capita 32. & 33. perlegant, & perpendãt, quę sit autoris sententia, ac considerent, de qua oblatione Irenæus loquatur: Nimis enim prolixum, inquit, & molestum fuerit, tota duo capita hic subiicere, tantùm monendi lectoris causa quædam inde excerpemus.

Interim cur dictũ.

Calumniã Maioris retorta.

Quod igitur in scribendis commẽtariis tædii vitandi causa tibi Maior licuit, an non & illis in præscribenda religionis formula, vbi ipsa tantùm religionis capita paucis, sed iis solidis Patrum testimoniis stabilita oportebat adducta? Etsi enim digitum fonti, vt est in veteri prouerbio, intendisse, fuisset illi instituto satis, placuit tamen clariss. illis viris, ad declarandam Catholicæ doctrinæ toto Christianorum orbe adhuc obtinentis lucem, adhibitis testimoniorum quasi faculis, quędam pauca scriptorum vetustissimorum attexere loca, quæ res in controuersia positas liquidissimò demonstrarent, omnesque item quæstionum nodos apud candidos atque beneuolos explicatissimis verbis dissoluerent. Quæ igitur minùs ad rem erant necessaria consultò fuère omissa, non callidè, vti calumniaris, ac veteratoriè. Proinde quod secundo loco adnotas, ab illis fuisse omissum, qúænam sit oblatio, quã Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mũdo offert Deo, quis adeò sit adsurdus, qui non videat, quónam istud sit abs te factitatum consilio? Grauiter enim aut falleris, aut fallere vis, dum te ignorare dissimulas, qúænam oblatio ab Apostolis sit Ecclesiæ tradita? Sanè ea, quam illis verbis in Cæs. M. Edicto recitatis D. Irenæus est cõplexus, quam nouam noui, inquam, testamenti docuit Dominus oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo. Sed quia aliam à vero corporis Dominici sacrificio ab Apostolis Ecclesiæ tradito iste voluit obtrudere oblationem, quæ illud excluderet, planè veteratorium sibi, ad faciendum imperitis hominibus fucum, pręstruxit præambulum: quo vt iacto quasi fundamento posset facilè, quod conatur efficere, apud imprudẽtiores: ita eo subuerso omne non difficilè labefactabitur, quod futiliter superstruere conatur.

Alterum Maioris cauillũ retũditur.

Georgius agnitã veritatis lucem calũniandi studio dissimulat.

Cur Georgius diserta Augustani Interim verba studio dissimularit.

Vocat oblationem noui testamenti, ait, non oblationem corporis & sanguinis Christi, quæ sacerdotem Deo patri offerre fingunt assertores Missæ: sed totum illum cultum externum, & spiritualem: videlicet primùm spiritualem veram pœnitentiam, cor ex agnitione peccati & timore Dei contritum, & cęt. Deinde etiam docet, coniungendos esse

Vanissima Georgij Maioris cõmenta ad collẽdum Missę sacrificium detecta & euanescunt.

esse externos cultus his spiritualibus, videlicet nouam obedientiam, dilectionem proximi, & cęteras virtutes. Et loquitur pręcipuè de eleemosynis, quæ in cœna Domini distribuebantur pauperibus, quas vocat oblationes primitiarum. Sic etiam in nouo testamento, inquit, Christum pręcepisse, vt oblationes fiant in vsus pauperum, quæ in primitiua Ecclesia ferè tum fiebant & offerebantur, cùm Dominica cœna habcretur.

Multos cõuoluit errores Georgius, vt veritaté imperitis obnubilet.

Vt iam ista verba multis erroribus fœdata turpiss. non ad viuum excutiamus, quòd externos cultus dicit nouam obedientiam, proximi dilectionem, & cæteras virtutes, illud quod sibi intrepidè sumit, oblationem corporis & sanguinis Domini hîc à Diuo Irenæo non vocari noui testamenti oblationem, instituta nostræ disputationis ratio efflagitat vt refellamus.

Oblationé corporis Dñi à D. Irenæo vocari noui test. oblationem.

Diuus Irenæus simul atque varias hæreticorum suæ ætatis propulsasset calũnias, quibus Deum Optimum Max. à Christo denuò prædicatum contumeliosissimè vexabant, quia verum Deum nugarentur esse alium à demiurgo, & mundi huius fabricatore, à Christo & Apostolis orbi annunciatum: quodque hic indigentiæ aut obsequii sui causa præcepisset, ad veram noui testamenti proficiscitur oblationem. Hanc Georgius Maior solam contendit ex Irenæi sententia esse illam externam primitiarum, aliorumque munerum oblationem, cum spirituali fidei, spei, charitatis, & conscientiæ puræ cultu coniunctam, ita vt Dominici corporis sacrificium nullum sibi inueniat locum. Contrà, nos profectò vt duo isthæc agnoscimus sacrificiorum genera: ita & illud tertium Ecclesiæ ab Apostolis quoque traditum corporis sanguinisque Dominici holocaustum, verissimumque tabernaculi nostri cælestis endelechismum ab aduersariorum calumniis atque nefariis sacrilegiis cuperemus vindicatum, quod nunc ex Irenæo nobis instat agendum. Etsi enim sanctissimus vir prima fronte videatur lectori interpretis sui caussa obscurior, verba tamen eius non numerata, sed ponderata, maximum adferunt ad statuenda vtriusque canonis Missæ sacrificia momentum, præter illud spiritualis cultus sacrificium. De panis igitur vinique oblatione tanquàm noui testamenti propria & Christi Domini iussu instituta, nec non ab Apostolis Ecclesiæ vniuerso orbi tradita, nihil hîc dicimus amplius, quòd suo sit superiùs loco pertractata, quàm quòd hîc discere cuperem, án nesanctissimum hunc virum Irenæum eadem animi impotentia illius horribilis, quam fingit, idololatriæ audeat Georgius incusare, quòd panem vinumque doceat Deo viuo & vero offerẽdum, qua superiùs impiè Catholicam insimulabat Ecclesiam? Si sic, quid eũ in suam trahere partẽ conatur? Sin autem, cur Catholicæ Christi Ecclesiæ sacrificos & monachos calũniatur potiùs, quã ipsos, qui hanc panis viniq; Eucharistiã Deo viuo offerendã Ecclesiæ vniuerso orbi tradiderũt Apostolos?

Status cõtrouersię inter Geo. Maiorẽ & Catholicos.

Tria sacrificiorũ genera commemorat D. Irenæ⁹, nõ duo tãtùm, quod vult Geor. Maior.

Vide Orig. in Iohan.

Præter illud spiritualis cultus sacrificium D. Irenęus geminã Missæ Christianę ostẽdit oblationẽ, panis & vini, atque corporis & sanguinis Dominici.

Georgius astruit hîc panis vinique oblationem ex Irenęo, quã superiùs bacchabatur idololatriam. Atqui hominẽ oportebat sui esse memorem.

Quod

Quod vt minùs appareret, vide mihi quæso lector candide, quàm hac in re bona cum fide versetur Georgius, quò & sacrificii huius quasi expugnati victoria suis haberetur potiùs quàm esset Maior. Declarat Diuus Irenæus, Christum Apostolos docuisse, vt Deo ex suis creaturis primitias offerrent, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, audet Georgius clarissima hæc Diui Irenæi verba, non solùm in rixam trahere, sed suis etiam nebulosis corruptelis obscurare: Sic etiam in nouo testamento, inquit Irenæus, vti recitat Georgius, Christum præcepisse, vt oblationes fiant in vsus pauperum. Istud verò vbi nam ait Irenæus Georgi? an quia verum est? & verum verò non est contrarium, an ea propter & hic dixisse Irenæus est censendus, cuius ne suspicio vlla apud eum extat vel quidem tenuissima? Non hoc loco sanctissimus vir de Christiana in pauperes solicitus est pietate, sed de vera in Deum Optimum maximum religione: quæ eius cultũ, qui nos illi nõ finit esse, ait, aut infructuosos, aut ingratos, præscribit. Non igitur Christus in cœna nouissima præcepit oblationes in vsus pauperum, quod verbis Diui Irenæi affingis Georgi, eumque dicere impudenter asseueras, cuius ne vna quidem apud illum existit syllaba: sed suis, ait, discipulis dans cõsilium, primitias Deo offerre. Hæc verba cùm e vestigio recitet Georgius, demiror quidnam illi in mentem venerit. Sed vir probus & simplex lectoris animum superioribus illis verborum suis præstigiis existimauit ita credo incantatum, vt quid sibi hæc solis luce clariora Irenæi verba velint, ampliùs nec recogitet, nec cum illis componat. Cæterùm, vti diximus, de sacratiore illa Dominici corporis oblatione, nunc potior vrget quæstio ex Diui Irenæi verbis dissoluenda. Cùm igitur Diuus Irenæus Christum dixisset suis consilium dedisse discipulis, primitias vt Deo offerrent ex ipsius creaturis, accepto pane, qui ex creatura est, gratias egit, inquit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus, nouam docuit oblationem.

D. Irenæi verba à Georgio Maiore corrupta & adulterata.

Georg. fingit Christũ in cœna præcepisse oblationem in vsus pauperum cõtra diserta Irenæi verba.

Oblatiõ corporis Dñici verbis D. Irenæi asseritur.

Hic tuum, Christiane lector, appello arbitrium, an sanctissimũ virum & scriptorẽ grauissimum D. Irenæum sentias, vbi de noua noui testamenti agit oblatione, temerè annotasse, Dominum panem acceptum dixisse corpus suum, & vinũ calici infusum esse suum sanguinem confessum? Sed nemo tam est absurdus, qui istius insulsæ garrulitatis vel suspicione Apostolorum discipulum notare sibi permittat. Quorsum igitur, ostenso, panem esse corpus Domini factum, & vinũ calicis Dominum esse suum sanguinem confessum, è vestigio apposuit, Dominum nouam docuisse noui testamenti oblationem? Quænam autem, si fortè roges, ea sit, disertè respondet: Ei, inquiens, quam Apostoli à Domino acceptam vniuerso orbi tradiderunt. Duobus igitur hic docet argumentis, corpus Dominicum Christianis esse veri nomi-

D. Irenæus duobus cõfirmat argumentis quod dixerat corporis Dñici oblationem esse noui testam. sacrificium.

nis sacrificium:& à Domino,inquiens,institutum:& ab Apostolis Ecclesiæ traditum. Prius, quòd nouam dicit oblationem noui testamenti propriam Christum Dominum Apostolos docuisse. Quare non potest citra insaniā quis affirmare, nouā hāc oblationem in offerēdis primitiis,aut mero pane vinoq; esse cōclusam. Illarum enim immolatio omniū fuit hominū,omniū est seculorū: atqui horum oblatio ad illū Dei altißimi Sacerdotem Melchisedech ꝓpriè pertinebat,sicuti ad Leuiticos hircorum atque taurorum. Alterum verò argumentum inde licet eruere,quòd ab Apostolis dicit Ecclesiam hanc oblationem accipientem vniuerso mundo offerre Deo. Quod quánam de re magis accipiatur propriè,quàm de vna illa hostia,quæ vniuerso orbe offertur vna? Incruenta nimirum Christiani sacrificii hostia illa munda & immaculata,quemadmodum Irenæus subiecto Malachię oraculo statim confirmat: quod nobis superest declarandum, vbi paucis admodùm hanc corporis Dominici oblationem ex Irenæi capitibus sequentibus luculentiùs effecerimus corroboratam. Hoc ergo nouum noui testamenti sacrificium Deo patri per Iesum Christum docet cap. 33. offerre Ecclesiam,& consequuto capite, solam Ecclesiam demonstrans Deo fabricatori vniuersi puram offerre olationem,non Iudæos,qui non receperunt verbum (τὸν λόγον,id est,filium) per quod offertur Deo: neq; omnes hæreticorum Synagogas,quòd aut alium dicant huius mundi fabricatorem: ideoq; offerentes alieni cupidum ostendūt, aut hæc quę secundum nos sunt ex ignorantia & defectione, vt i dicunt, facta offerentes, contumeliam magis ei faciunt, quàm gratias agunt, post pauca, quibus docet panē illū Dei creaturam Eucharistiæ verbis factū esse corpus Domini, idipsum Deo patri offerri demōstrat, non quasi indigenti, sed gratitudinis ergò largiēti atq; donanti: Nostra, inquit, cōsonans est sententia Eucharistiæ,& Eucharistia rursus cōfirmat sententiam nostram. Offerimus ei quæ sunt eius, congruenter communicationē & vnitatem prædicantes carnis & Spiritus: quemadmodum enim qui est terra panis percipiens vocationē Dei, iam non cōmunis panis est, sed in Eucharistia ex duabus reb⁹ constans, terrena & cælesti. Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia opem resurrectionis habentia. Audis Christiane lector, pręclara D. Irenæi verba clarißimè pronunciantia, sacram Eucharistiam duabus rebus constantem Deo patri offerri: Offerimus ei, inquit, quæ sunt eius. Itaque cùm Eucharistia habeat rem cœlestem, quam corpus Domini esse vel ex hæreticorum priscorum consensu docet, cōsequitur, corpus Domini iuxta Irenæi sententiam offerri Deo Patri.

Cæterùm quòd dicit Eucharistiam ex re quoque terrena constare, non te lector Christiane, à veritate fidei Catholicæ deturbēt, quasi vna cum corpore Domini maneat terrena panis substantia: hoc enim disertis verbis hîc cauendum monet Irenæus, ac tanquàm amuleto pręmunit

[Margin: Christum hoc Apostolos docuisse.]
[Margin: Ecclesia hāc corporis Dñi oblationē ab Apostolis acceptā toto orbe offert Deo.]
[Margin: Ex D. Irenæo cupiosior demōstratio in mysterijs christianę Missæ offerri Deo corpus Christi.]
[Margin: Sola Catholica Christi Ecclesia verū Deo patri offert sacrificium]
[Margin: Verum Ecclesię Christianę sacrificiū est S. Eucharistia.]
[Margin: In Eucharistia manere terrenam panis substantiā negat D. Irenæus.]

munit contra istos impanatores ab orco resurgentes: Panis, inquiens, vocationem Dei percipiens, iam non est communis panis, sed Eucha » ristia. Res ergo terrena simul cum cælesti re cōsistens, ipsa est terreni pa » nis species, figura atque Sacramentum: non ille qui priùs erat panis » communis: quemadmodum superiùs in consecrationis effectu profu » siùs diximus. »

Malachiæ vaticinium de sacrificio Missæ accipiendum.

CAPVT XLVII.

POrrò ne quid ad huius doctrinæ de corporis Dominici oblatione plerophoriam plenamq; persuasionem desideraretur, putauit Irenæus eam prophetico testimonio confirmandam: In omni loco, inqt » Malachias, incensum offertur nomini meo & sacrificium purum. Sicuti autem huius loci incensum docet capite sequenti ex Iohannis » Apost. Apocalypsi esse orationes sanctorū: ita sacrificium purum hoc cap. 32. & 34. docet illud esse nouā noui testamenti oblationē, quā Ecclesia ab Apostolis accipiēs, in vniuerso, ait, mūdo offert Deo: Hoc est, » Eucharistiam, quæ iam non est communis panis, ait cap. 34. sed duabus rebus constans, terrena & cælesti. » Hunc autem esse germanū prophetiæ præsentis sensum, putà de corporis Dominici in mysteriis oblatione, præterquàm quòd Irenæus expressè pronunciat, docens de toto sacrificiorum noui testamenti corpore cū primitiarum panis & vini: tum fidei, dilectionis, sanctæq; vitæ: tum quoq; orationis, & Eucharistiæ accipiendam, clarissimus quoq; Christi martyr D. Iustinus Philosophus dialogo aduersus Iudæos clarissimè commonstrat: Hinc de » iis, inquit, hostiis, quas tunc immolabatis, De⁹ per Malachiā vnū ex 12. » loquitur: Non est in vobis voluntas mea, nec sacrificia vestra ex manibus vestris accipiam, &c. » In omni loco odores incēsi offerunt nomini » meo, mundumq; sacrificium, & quæ seq. » Quem locum interpretās D. » Iustinus Martyr: De hostiis, inquit, quæ ipsi à nobis gētibus vbiq; offe » rūtur, id est, de pane Eucharistiæ & poculo similiter Eucharistiæ tum » prædicit, cū ait, à nobis nomen gloria affici, à vobis aūt pollui. Eūdem in sensum hæc Malachiæ verba de Christianæ Missæ sacrificio & D. Augustinus variis in locis interpretatur, vti de Ciuit. Dei libr. 18. cap. 35. & lib. 19. cap. 23. Sic & Eusebius Cæsarien. hanc prophetiam de eodem interpretatur tremendo Missæ sacrificio: vbi enim illa Prophetæ « verba commemorasset, θύομεν δῆτα τοιγαροῦν, inquit lib. 1. Euāgel. demōst. « cap. vltimo: τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ θυσίαν αἰνέσεως θύομεν τὸ ἔνθεον καὶ σεμνὸν καὶ ἱεροπρεπὲς « θῦμα, θύομεν καινῶς κατὰ τὴν καινὴν διαθήκην τὴν καθαρὰν θυσίαν: « Offerimus propterea illi omnium Deo sacrificium laudis, offerimus illud diuinum, sacrosanctum, Deoque dignissimum sacrificium, offerimus nouo ritu secundum nouum testam. illam mundam hostiam. Iam quòd Georgius Maior hunc prophetiæ sensum ex Tertullia. vafrè conatur

Sic Irenæ de Eucharistia.

Sic D. Iustinus Mart.

Sic D. Augustinus.

Sic Eusebius Cæsarien.

Tertull. locus Georgio extortus.

Vide vt de cōposito ænigmata inuoluat, quòd mysteria nostra impuris paganorum auribus noluerit eliminare.

subuertere, quis non videat, quàm sit nefario cum sacrilegio coniunctum? Sicuti enim Tertullianus istud Prophetiæ oraculum libro aduersus Iudæos de spirituali nouæ legis interpretatur sacrificio: ita hoc generali vocabulo nostram quoque mysticam cœnæ Dominicæ oblationem haud dubium est complexus. Etsi enim illic huius incruenti sacrificii non disertè meminerit, quòd præsens locus apud Iudæos crassos & nostrorum mysteriorum rudes explicatus, haud ita postulabat: alibi tamen huius sacrificii ceu nouæ legis proprii meminit disertiùs, quàm vt cuiquam sano in mentem venire possit, illum loco recitato id voluisse exclusum. Disputans enim aduersus Marcionem Ponticum nostræ religionis mysteriorum minimè imperitum, hanc alio ex capite tractans Malachiæ prophetiam, cùm dixisset, In omni loco sacrificium nomini meo offertur, & sacrificium mundum, Gloriæ scilicet relatio, inquit, & benedictio, & laus, & hymni. Quæ omnia cùm in te quoque deprehendantur, & signaculum frontium, & Ecclesiarum Sacramenta, & mundiciæ sacrificiorum, debes iam erumpere, vti dicas, Spiritum creatoris tuo Christo prophetasse. Viden' Georgi, aliter Tertullianum de illo sacrificio mundo, quod toto offertur orbe, loqui cum semichristiano Marcione agentem, quàm cum impiis illis Iudæis, nostrorum Sacramentorum, quæ hîc enumerat, signaculi frontium, id est, Confirmationis, Sacramentorum Ecclesiæ, & mundiciæ sacrificiorum, id est, mundi illius sacrificii, quòd sanctos in æternum mundat atque sanctificat quotidiè, prorsus rudibus atque nullo modo initiatis? Porrò quòd Tertullianus persuasum habuerit, illud sacrificium mundum, quod Deo Optimo Maximo vbique Ecclesiarum Christi offertur quotidiè, mundare atque à peccatorum sordibus purgare, non modò viuos, sed &, vti Catholici semper credidimus ab ipsis vsque Ecclesiæ Christianæ incunabulis, mortuos atque hac vita defunctos, suo inferiùs loco aptiùs demonstrabitur clarissimè.

Tertulliani loc' Georgio extortus.

Vide Tertul. lib. cõtra Iudę os haud lõgè ab exordio.

Ex iis, quæ nunc ex Irenæo pro incruenti sacrificii oblatione deprompsimus, omnibus seriò animaduertentibus fuerit in promptu diiudicare, qualis nam sit ille Syllogismus, quem Georgius Maior post bellam istam velitationem coronidis loco attexuit. Illa enim Irenæi verba, Hanc oblationem Ecclesia sola puram offert fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius, caliginoso ficticiarum nugarum fumo obscurans, ita sophisticatur: Hic iterum dicit creaturam, inquiens, offerri Deo. Filius autem Dei non est creatura: ergo in cœna Dominica offerri non potest filius patri. Multa hîc peccat, quæ ex Sophisticis Elenchis Aristotelis prudens lector potest deprehendere: quos si tanto animi studio perpendisset Georgius, atque illius Rhetorica, non in isthæc fuisset à Sophistis seductus impietatis blasphemæ barathra. Non iam agitur Georgi an filius offeratur, sed

Syllogismus Georgii Maioris contra Missę sacrificiũ cõuincitur Sophisticus.

verùm corpus humanum à filio assumptum offeratur, quod ipse prior pro nobis obtulit & offerendum docuit? Irenæus autem vt ex creatura docet offerendas primitias: ita non eas solas, sed corpus quoque Dominicum, quod è vestigio rem appellat cælestem, quòd haud dubiè creaturam agnoscere cogitur Georgius Maior, nisi veteres illas pridem explosas Simonis Magi, Saturnini, Basilidis, aliorumque, qui phantasticum Christi corpus somniabant, ab orco reuocare moliatur cum phanaticis nostri seculi prodigiis Memnonistis.

Vide Tertul. de præscript.

Diui Cypriani voces, offerre & sacrificare, à Georgio Maiore improbè ad distributionem detorqueri.

CAPVT XLVIII.

ISthac expeditione tam præclarè in Diuum Irenæum subuertendum gesta, exinde ad Diuum Cyprianum infeliciùs detorquēdum sese accingit Georgius Maior. Hic enim cùm improbis eius conatibus variis in locis obsisteret, vnum ex omnibus sibi delegit exagitandum. Sed benè habet, quòd Cypriani testimonium natiua verborum luce clarissimum præ aliis haud ita illustribus, suis verborū quasi nubibus ad imperitorum fraudem offundere atq; obscuratum deprauare sit conatus. Posteaquàm enim D. Cyprianus Epistola 3. lib. 2. idem prorsus « offerendum in mysteriis nostris docuisset, quod Iesus Christus Domi« nus & Deus noster sacrificii huius autor & doctor fecit & docuit, qui « sacrificium Deo patri primus obtulit, hoc idem quod Melchisedech « obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem: « ideoq; in sacrificio, quod Christus est, non nisi Christum sequēdum, « idq; faciendum quod Christus fecit, & quod faciendū esse mandauit: « hæc, inquā, vbi verbis hisce adeò perspicuis per epistolę corpus passim « sparsisset, ita huius sacrificii Christiani legitimè celebrādi attexuit ætio« logiā. Nā si Iesus Christus Dn̄s & Deus noster ipse est summ⁹ sacerdos Dei patris, & sacrificiū Deo Patri ipse primus obtulit, & hoc fieri in sui cōmemorationem præcepit, vtique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse. Quem in locum ita commentatur Georgius: Certum est, inquit, Cyprianum non loqui de Missis priuatis, quę illis temporibus ignotæ fuerunt, sed de distributione Sacramenti, & communione populi. Atqui istud Georgi non affirmasse, sed confirmasse oportuit. Tametsi vestrum istud de priuatis Missis figmentum vobis damus, & quidem libenter, nobis certè priuatæ Missæ quoque sunt incognitæ. Apud Catholicos enim nullus est prorsus, qui priuatam celebrat Missam, sed omninò semper publicam. Quis est enim qui pro se priuatim offerat, & non pro vniuersa Catholica CHRISTI Ecclesia publicè? Hæc enim

D. Cypriani locus à Geor. Maioris vexatione liberatur.

D. Cyprianus luculentissimè astruit corporis Dn̄ici in Missa oblationē ex Christi præcepto.

Hoc ipsū à nobis Deo offerendum, quod Christus obtulit, & offerendū mādauit.

Sacerdos ille Christi vice verè fungitur, qui Christi oblationem Deo offert.

Georg. Cypriani verba de oblatione Deo faciēda detorquet ad populi distributionem.

Priuatarū Missarum figmentū catholicis semper ignotum.

Nulla est Catholicis Missa priuata, sed omnis publica.

enim est potior Missæ pars. Quod autem ad Sacramenti pertinet communionem, vti vos vestrum accipitis figmentum, nec hactenùs dicitur rectè priuata, etiāsi solus eius fiat particeps sacerdos: quòd nō eius inuidia, vt calumniamini, laicis negetur sacrificii portio, sed sua ipsorum aut negligentia, aut salutis incuria. Proinde si quis rectè secum ipse priuatæ Missæ ineat rationem, verissimè agnoscet, vos potiùs priuatam agere Missam, si modò vel hoc nominis meretur, quòd vos apud ægrotos agitis, imò veriùs hystrionicè luditis, contra maiorū omnium consuetudinem, contra Apostolorum traditionem, contra denique ipsam adeò Christi Iesu Dei & Domini institutionem. Verùm hac de re satis in præsentia. Nunc illud ostendamus vanissimum, quod Georgius ait, D. Cyprianum non de corporis Dominici oblatione loqui, sed Sacramenti distributione & populi communione. Disertè enim dicit Cyprianus, Dominum nostrum Christum summum Dei „ Patris sacerdotem, & sacrificium Deo patri, corpus videlicet atque san „ guinem, ipsum obtulisse primum, & hoc fieri in sui commemoratio- „ nem præcepisse. Rursus, illum demùm sacerdotem vice Christi verè „ fungi, qui id quod Christus fecit, imitatur. Et tertiò, sacrificium verum „ & plenum tunc offerre sacerdotem in Ecclesia Deo patri, si sic incipi- „ at offerre secundum quod ipsum Christum videt obtulisse. Quibus obsecro verbis, quidnam, lector Christiane, minùs significatur, quàm quod Georgius Maior tanto cum supercilio asseuerat, de populi agi communione? de Sacramenti illum loqui distributione? Siccine nos omnes Georgii habes stipites & caudices, bardos & saxeos, vt atrum præ candido non discernamus? vt lucē clariss. à tenebris tuis stolidissimè offusis non distinguamus? vt offerri & distribui non internoscamus? Isthæc tuis discipulis ad vestra noua dogmata obstupefactis, atq; illo horribili vertiginis & compunctionis spiritu, quia charitatem veritatis abiecerunt, miserabiliter percussis digna sunt commenta: quæ quòd illis iuratis vestris mancipiis placita, atque velut illud αὐτὸς ἔφα, ipse dixit, Pythagoreis citra cunctationem aut ambiguitatem suscepta videatis, hinc efferescitis miselli, aliis hominibus vobis non iuratis & oculos & mentes esse obliti. Sed manifestissima clarissimorum Cypriani verborum lux cùm non posset tibi vel oculos studiosè claudenti non affulgere, consilio prorsus nebulonibus digno ea conabaris obiecta imprudenti lectori quasi nebula obfuscare: Quod addit Cyprianus, inquis, Et sacrificium verum & plenum tunc offerri in Ecclesia Deo Patri, si sic incipit offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse, non intelligatur sacerdos solus stans ad aram, & offerens Deo patri filium suum: sed distribuens populo corpus & sanguinem Christi, & vt dictum est, preces & gratiarum actiones pro vnico Christi sacrificio offerens Deo Patri. Atqui istos tuę obfuscationis nebulosæ fumos Georgi, perspicua Cypriani verba solis luce clariora

Lutherani priuatam agunt Missam apud suos ægrotos.

D. Cyprianū loqui de corporis Dominici oblatione, non de populi cōmuniōe vt Maior eius verba deprauat.

Torquet Georgius Maior clarissima Cypriani, offerendi Deo Patri verba ad distributionē & cōmunionē populi.

Georgij nebulas clarissima Cypriani verba dispellunt.

tiora nullo negotio dispellunt. An non illæ voces, sacrificium Deo Patri, corpus suum & sanguinem ipse primus obtulit, & hoc fieri præcepit: & rursus, tunc sacrificium plenum offert Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videt obtulisse, disertissimè loquuntur, sacerdotes solos ad aram stantes vice Christi offerre Deo Patri corpus Dominicũ? Preces & gratiarum actiones pro vnico Christi sacrificio vis illos offerre Deo Patri, sed vbi istud Cypriani verbis abs te recitatis vsquàm vel datur intelligi? Vbi istius rei suspicio vel leuissima? Quanq̃ nõ inficiemur hasce oblationes etiã Deo Patri offerendas: sed nos vobiscũ istis solis cõtenti esse nõ possumus, quòd Christus non solũ Deo Patri seipse primus obtulit, sed & hoc fieri (si tuo testi Cypriano ipse credis) in sui commemorationem præcepit. Quare illud tuum corollarium, Hoc enim sic est offerre, sicuti Christus in cœna obtulit, nam in cœna non obtulit se Deo patri, gemino est vanitatis tuæ limo defœdatum. Reclamat enim Cyprianus hoc esse offerre Deo patri hoc loco, puta preces, quod ais, & gratiarũ actiones, sicuti Christus in cœna obtulit: cùm disertè Christũ doceat semel atq; iterũ hoc idẽ obtulisse, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinũ, suum, inquit, corpus & sanguinem. Rursum, qua in parte cõuenimus, calicem mixtũ fuisse quem Dominus obtulit, & vinũ fuisse, quod sanguinem suum dixit, vnde apparet, sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, & quæ sequuntur. An te igitur non istius pudeat vanitatis! nam in cœna, inquis, non obtulit sese Deo Patri? Sed istud in præsenti fusiùs aliorum testimoniis confirmare supersedeo, quòd superiùs ex Oecumenio, Photio, Theophylacto, aliisque sit demonstratum, contentus te hîc vno tuo ipsius teste Cypriano iacere iugulatum.

Offerre preces & gratiarũ actiones non est offerre quod Christ' in cœna obtulit. Christus in cœna se ipsum Deo obtulit. Sanguinẽ suũ Christus obtulit Deo in cœna.

Huiusmodi artibus, peruersionibus scilicet ac detorsionibus, pergit Georgius Maior tremendum illud oblationis incruentæ sacrificium cruento, imò canino veriùs ore dilaniare, ac verè, vti habet libri inscriptio, prophanare, pro eo atque Antichristi Apostolum decet. Sed quia alia quæ ad rem præsentem attinent nec paucis verbis possunt perstringi, & haud magno possunt negotio refelli, etsi hæc quæ aduersus illum diximus probè fuerint cognita atque perspecta, omisso isthoc Missæ prophanatore Antichristiano, ad spectandam Missæ tragœdiam obiter Christiane lector, priusquàm ad sacrificium descendamus propitiatorium, statuendum trãseamus, quam nuper Valentinus Vannius vanissimè exhibuit orbi non tam legendam, quàm irridendam, aut vt Christianè dicam, lugendam veriùs, & toto piarum lachrymarum fonte deflendam: si quid fortè apud Deum optimum Patrem fratrum pro fratribus nunc deploratiss. piæ profuerint lachrymæ, sanctaque vota ac suspiria æstuantia quempiam illis tãdem inueniat locum. Ita enim irreligiosè, impiè

Transitio ad Vannii blasphemias à Valẽtino Vannio in Missam et uomitas.

atq; prorſus Iudaicè, aut veriùs Turcicè, de hiſce myſteriis vel archāgelo cuiq; tremendis nunc tempeſtatis loquuntur iſti bis miſerandi, vt hodie maximè, ſi vnquàm aliàs, iure cum D. Irenæo ſit piis ad vnū omnibus exclamandū, ὦ καλὲ θεὲ εἰς οἵους μὲ καίρους τετήρακας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι: O Deus bone, in quænam tempora me ſeruaſti, vt iſthæc ſuſtineam.

Vide Chryſoſt. Liturgiam; & de ſacerdotio.

Miſſa contra iudicium Valentini Vannij defenditur.

CAPVT XLIX.

IS igitur pluſquàm hiſtrionicè Miſſam luſurus, vt lepidas ſuis ſpectatoribus daret fabulas, in ſcenam progreſſus in tres eam diſtribuit " partes: Vna, inquit, res habet bonas & pias: Altera impias: Tertia a- " diaphoras atque medias, vt vocant. Sed quàm furore planè fanatico " percitus iſtum ludum ſit aggreſſus, vel ex eo animū feriò aduertētibus fiat manifeſtiſsimum, quòd in hac ipſa Miſſæ partitione, homo ſui immemor (niſi fortè, quod exiſtimo, ipſa rei veritate compulſus) rem eandem iudicat bonā & malam, piam & impiam. Rurſus eandem impiam & indifferentem, ſiue mediam. Sic enim orationem illā, Agnus " Dei, in primo collocat Miſſæ partium ordine, qui res habet, quæ, " inquit, planè ſunt piæ, & natura ſua nunquàm malæ eſſe poſſunt. " Porrò ſecundum ordinem, qui res habet impias, & ab idololatris " excogitatas, exemplis illuſtrans, adorationem Euchariſtiæ aſsignat. " An qui Chriſtum Dei agnum orat, vt nobis miſereatur, non adorat? Qui eundem rogat vt nobis pacem donet, non adorat? Quid enim aliud à Deo Maximo adorātes petimus? A quónā alio, quàm ab vno Deo ſupplices veniam rogamus, & pacem illam, quæ per Chriſtū facta eſt, & quotidie apud Patrem fit, rogamus atque obſecramus? Hæc ſi ab agno illo Dei Chriſto Ieſu nobis in Sacramento pſente rectè, vti affirmas, petimus, & piè, vti ipſe fateris, in Miſſa oramus, cur nō etiā rectè & piè illū adoramus? Haud enim aliud eſt adorare, quàm quē Deū fide agnoſcas, mēte venerari, precibus colere, corporis geſtu honorare; quod cū in oratiuncula, tuo iſto iudicio probata, Agnus Dei, fiat apertiſsimè, neceſſariò cōficitur, Adorationem in Miſſa nō eſſe impiā, nec ab ipſis quos dicis idololatris excogitatam. Ipſam enim veræ religionis naturā ſequitur indiuulſè, ſicuti parentē fœtus. Vnde hodie quoque, ait Ambroſ. loco dudum commemorato, Chriſti carnem in my- " ſteriis adoramus, quam & Apoſtoli in Chriſto adorauerunt: & adora- " mus, ait Auguſt. vt non ſolùm non peccemus adorando, ſed ne pecce- " mus non adorando: quemadmodum ſuperiùs dictum eſt copioſiùs.

Tres Miſſæ partes Vannio.

Iudiciū ſuum de Miſſa Vanni° ſuis ipſe ſubuertit aſſyſtatis.

Adorationē Chriſti in Euchariſtia Vannius probat & improbat.

Qui Chriſtum orat vt ſui miſereatur, haud dubium adorat.

Vide ſuprà de eleuatione.

" Rurſum cum primum Miſſæ partium ordinem earum rerū defini- " as, quæ planè ſunt piæ, & quæ natura ſua, inquis, nunquàm malæ eſſe " poſſunt, in huius tertia parte, Agn° Dei, annumeres, quod apertiſsima " eſt adoratio, quónam pacto tibi cum veritate conſtare poteſt, quòd in " ſecundo Miſſæ partium ordine, qui earum eſt rerum quę natura ſuā, " inquis, nunquàm bonæ fieri poſſunt, Adorationem recenſes? Hæc enim

Vide hominem inconſtantiam & ſui obliuione percitum.

enim tuo ipsius iudicio planè bona est, & natura sua nunquàm potest fieri mala Quippe quę sit exemplum tertię partis primi Missę partium ordinis sub Agnus Dei nomine annumerata.

Aliud Vannij asystaton.

Eleuatio Eucharistiæ Vannio & impia & indifferens.

Eiusdem est inconstantiæ, quod Eucharistiæ ostentationem, vti appellas, in secundum Missæ partium redigis ordinem, quasi impiam & quæ natura sua nunquam bona fieri posit: in tertio deinde ordine, « qui eas continet Missæ partes, quæ natura sua, inquis, neq; bonæ neq; « malæ sunt, sed medio quodam loco haberi possunt, adeoque ἀδιάφορα « hoc est, mediæ seu indifferentes vocantur cerimoniæ, inter eius exempla, post corporis gestus & theatricos atque scenicos, vt tibi appellare libuit, mores, è vestigiò adiecisti Sacramenti eleuationem. An nõ eleuatio Sacramenti indubia est ostentatio? An Christianorum quisque adeò absurdus est, qui eleuationem Sacramenti inficietur ad populi fieri ostentationem? Proinde si ostentatio, vti ais, impia est, & quæ natura sua nunquàm potest fieri bona, non potest eleuatio eius speciei nisi cum insania haberi ἀδιάφορα, atque media. E diuerso, si eleuatio inter verè ἀδιάφορας Missæ partes abs te rectè est collocata, non potest nisi nefario cum sacrilegio illa Sacramenti ostentatio inter impias, vt vocas, Missæ partes connumerari.

Epitasis Vannij vanissima.

Hæc argumenta posteriorem fortè videantur locũ requirere, sed maluimus vanissimas Vannij nugas simul cũ ãnare.

Verùm isthæc delira hominis præludia omittentes, ad ipsam tragœdiæ proficiscamur Epitasin: vbi posteaquam Vannius vanissimis imprudentium hominum captiunculis, vti suprà suis in locis ostendimus, astruere esset conatus, non esse in Missa nostra, quam priuatã vocat, verum Dominici corporis sacramentum: & transsubstantiationẽ, quasi nouam, inauditam, & monstrosam futiliter non minùs quàm impiè exagitasset, ad particulam Missæ, vti ait, omnium impiissimam, quæ est de sacrificio propitiatorio & commemoratiuo, abolendam sese accingit: sed quid mereatur præmii apud æquos rerumque peritos censores, an spectatorum applausum, an verò explosum, ex argumentorum pondere, quibus fretus istam hystrio saltat fabulam, te obsecro lector Christiane, æquus cognoscas, bonusque censeas.

Missã esse sacrificiũ propitiatorium.

Vanni' Catholicos fingit victos, & ridiculis eos instruit armis.

Huius rei solidã atque liquidam ex cõcordi vetustiss. Patrum cum Catholica nostra Ecclesia consensu confirmationem vide paulò infrà Cap. L.

Quò igitur Catholicis altiorem validiùs infligeret plagam, simulat hypocrita (sic enim scenici fabularum actores etiam appellantur) Catholicos aduersariorum telis & contritos & prostratos Missæ sacrificium negare propitiatorium, sed nunc tandem affirmare commemoratiuum. Nostras itaque pro suæ fabulæ decoro suscipiens partes, vt vulgi fabulam faceret Catholicos, Missam probat esse sacrificium propitiatorium, ex Suffraganei nouum sacrificum cõsecrantis verbis, canonis nostri sententiolis: & ne veterum testimoniis cuiquam videamur destituti, obscurum recitat Thomæ Aquinatis opusculum de venerabili Sacramento altaris, Gab rielem Bielum, Innocentium tertium, librosque Summistarum & Sententiariorum: quos vt haudquaquam nos reiicimus, sed veneramur propter consensum & orthodoxiam:

doxiam:ita haudquaquàm primas hac in cõtrouersia damus, sed multò clarioribus, iisdemq́; vetustissimis scriptoribus suprà recitatis.

Rationes Vannij cõtra propitiatorium Missæ sacrificium confutatę.

Veniant nũc in medium Valentini ratiunculę, quibus sacrificiũ nostrum propitiatorium lacertis tam pugnacibus, faucibusq́; anhelis conatur euertere: Magnum est discrimẽ, inquit, & differẽtia inter sacrificium crucis, & quod vocant altaris, tã in substantia quàm in effectu, tam in genere, quàm in specie. Suprà enim demonstrauimus, in Missa quam dicunt aduersarii priuata, nõ verum Sacramẽtũ corporis & sanguinis Christi contineri. Quare non est idem substantia cũ sacrificio crucis, multò minùs est similium effectuum operatiuum. Quàm istud non demonstraueris, sed Paralogismus planè Sophisticis hominibus imperitis suadere sis conatus, res ipsa iudicio expensa loquetur. Cùm enim Sacramentum faciat verbum accedens cum intentione Christi, vti rectè doces, ad elementum, quónam obsecro pacto Sacramenti tollit veritatem, veramque Dominici corporis præsentiam, si fratres ad eius communionem sua siue incuria, siue negligentia, non accedant? An te frustrà sacris putes operatum, si non aliquot hominum centuriæ ad tuam cœnam confluant, sed vnus modò atq; alter? An nõ in confessione tua Vuirtembergen. profiteris ad rectam Eucharistiæ actionem sufficere, si vnus eius cum ministro fiat particeps? Iam nulla apud nõs fit huius sacrificii actio, quin eidem semper sit coniuncta communio: quæ etsi plerumque non habeat multorum participationem, est tamen semper cum participatione coniuncta. Quemadmodum œconomus verè est œconomus, qui interdiem sibi vnà cum aliis ex penu alimenta depromit, interdum aliis aut non famentibus aut non accedentibus, sibi soli quod edat promit. Sicuti ergo cũ Chrysostomo raram populi Catholici deploramus communionẽ: ita dum nemo accedit conuiua, soli fruimur cælestibus Sacramẽtorum epulis.

Esse verũ Dñi corpꝰ in Missa, quã dicũt, priuata.

Vãnius suis vanissimis se iugulat verbis.

Sacramẽti veritatem non tollit quòd vnꝰ & nõ plures accedũt ad cõmunionẽ.

Missa Catholica semper habet Eucharistiæ communionẽ.

Vide Chrysost. Hom. 3. Ephe. 1. & ad Heb. 10. Homi. 17. Frustrà habetur quotidiana oblatio, frustrà stamus ad altare, nemo est qui participet.

Altera Vãnij ratio vanis.

Altera porrò causa qua tibi persuasum simulas, non esse in priuata Missa verum corporis Domini Sacramentum, quòd publica opus sit mortis Domini annunciatione, vanior est, quàm quæ diffusiore apud sanos indigeat refutatione. An non publica est annunciatio, quam nemo Christianorum passionis Dominicæ symbolis in oculos incurrentibus excitatus ignorat? Quàm autẽ est inane & friuolum, quòd istam annunciationem vis esse publicam, ac preconis quasi voce assiduè promulgatam? Non omnibus vox est Stentoria tuę similis, quæ in aliquot chiliadum aures personet. Græcis quidem placuit hæc consecrationis verba clara voce pronunciare, vti liquet apud Bessarionem de Eucharistia, & Liturgia Chrysostomi: Verùm Latinis Ecclesiis aliter fuit visum, mutua stante religionis pace atque concordia. Hæc igitur & multorum communio, & publica passionis annunciatio, cùm extra Sacramenti naturam sint collocata siue accesserint, siue abfuerint, nihil quidquam in Sacramenti natura aut immutant aut

Mortis Dñi annũciationem non oportet in sacris clara voce fieri.

Variant latini à Græcis in pronunciãda consecrationis formula.

Sacramentum nõ efficit cõmunio, sed consecratio.

aut variant. Ea propter in Missa Catholicorum sicuti publica, vti concedis, ita priuata quoque est necessariò idem prorsus Dominici corporis Sacramentum. Quod cùm ita se habeat, idem est prorsus Missæ sacrificium substantia re atque natura cum sacrificio crucis. Quare de sacrificii huius effectis an eadem sint, & similia, nec ne nunc tẽpus est vt dissseramus. Ex clarissimis vetustissimorum Patrum Athanasii, Cypriani, Ambrosii, Augustini, &cæt. testimoniis infrà aptiùs commemorandis demonstrabitur quotidianam incruenti sacrificii oblationem, cùm eadem sit illi, quæ in cruce immolata est, valere piis ad delenda peccata. Verùm quónam modo deleat, & vtrũ æquè deleat, nec ne, præsens disputatio non efflagitat, vt fusiori oratione hîc persequamur. Cõtrouersiæ enim status est, an sacrificium nostrũ altaris sit propitiatorium? quod nos perpetuæ nostrorum maiorum traditioni, luculenta scriptura, & locupletissimis clariss. scriptorum testimoniis confirmatæ inhærentes affirmamus: contrà, tu renuis. Sed vt nobis citra scripturæ sacræ aut scriptorum sacrorum aperta testimonia de nullo fidem haberi volumus in hisce controuersiis, quarum quidem diiudicatio humanũ excedit captũ: ita nec tibi quidq̃ assentimur, quod nõ sit rationibus saltem solidis subnixũ (vt & hoc tibi demus) nec scripturæ testimoniis, aut veterum Patrum sententiis suffultum. Negas itaq; Missam esse sacrificium propitiatorium: sed causa qua permotus id negas, quantum isthuc adferat momenti, nobis est libranda: Equidem Dominus noster, inquis, Iesus Christus in nouissima cœna non obtulit corpus & sanguinem suum Deo patri, sed pane & vino dedit ea discipulis suis ad comedendum & bibendum. Vtinam Valentine istud tam validè obfirmasses solidæ confirmationis vallo, atq; fortiter, imò futiliter affirmas. Quàm verò istud vanum sit, docent disertissimè clarissimi Christianarũ rerũ scriptores, D. Cyprianus, Irenæus, Theophylectus, Photius, & Oecumenius: quorũ primus tibi nõ potuit esse ignotus, nẽpe eius epistolã, vbi hoc clariss. verbis expressit, aduersum nos in aciẽ producere tibi placuit. Semel igitur atq; iterum, Christũ in cœna hoc idem obtulisse, ait Epistola 3. lib. 2. quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinũ, suũ scilicet corpus & sanguinẽ. Reliquos hîc nõ repetimus suprà suis in locis recitatos. Quod insuper adfers pro euincenda nostri sacrificii ab illo crucis sacrificio diuersitate, nihil quidquã ad rẽ istã statuendã habet roboris: Deinde nõ iubet, inqs, vt discipuli hoc faciãt in sacrificiũ ꝓ viuis aut defunctis, sed in eius cõmemorationẽ: ergo nõ est similiũ actionũ cũ sacrificio crucis. Imò mi Vãni, q̃a iubet in sui vt faciãt cõmemorationẽ, iubet quoq; vt hoc ipsũ, quod ipse fecit, faciãt ꝓ peccatis delẽdis, sicuti ipse prior suũ corpꝰ obtulerat testibus Irenço, Cypria. aliisq; iãiam cõmemoratis. Porrò peccata sunt & viuis & mortuis delẽda, q̃ inferiꝰ erit pertractandũ fusiùs, quãdo sacrificiũ ꝓ defunctis erit iuxta Catholicã doctrinã stabiliẽdũ. Quòd itaq; Christus di-

Vide paulò inferiùs, vbi hoc copiose ostenditur, Ca. L.

Sacrificiũ Missæ demonstratur idem cum illo crucis, propitiatoriũ.

Ratio Vãnij, contra propitiatoriũ Missæ sacrificium subuersa. Christũ in cœna obtulisse Deo Patri.

Vide suprà ca. 39.

Altera Vãnij ratiuncula confutata.

Vide inferiùs ca. 35.

 stus di-

ſtus dicens Apoſtolis, Hoc facite in mei commemorationem, iuſſerit ſuum corpus in ſacrificium offerri, ex maniſeſtiſsimis clariſsimorum veterum teſtium ſententiis cap.46. commemoratis factum eſt veritatem videre volentibus ſolis luce clarius. Hic tam Vannius vanis ſuis euacuatis argumentorum vannis ad inanes refugit circumſtãtiarum loculos, inde ſibi præſidium nimis quàm futilè petiturus: Sacrificium crucis, inquit, obtulit patri filius ipſe Dei, iuſtus ac mundus. Sacrificium autem altaris offert ſacrificulus, quod genus hominum magna ex parte eſt immundiſsimum. Rurſus à modo ſacrificandi,

Aliæ Vannij captiũculę retunduntur, quas rhetoricando ex locis venatur.

" Crucis ſacrificium fuit cruẽtum, ſed altaris fit modo incruento. Cùm
" igitur in Miſſa non ſit effuſio ſanguinis, ſicut in cruce, maniſeſtum
" eſt, quòd ſacrificium altaris non impetret peccatorum remiſsionem.
" Similiter à tempore & numero, Chriſtus ſemel tantùm ſacrificauit
" corpus ſuum & ſanguinem: ſacrificuli ſubinde repetunt ſua ſacrifi-
" cia. Diuerſum igitur planè eſt Sacramentum altaris à ſacrificio crucis.

Miror equidem Vannium non ſuæ pudere vanitatis, quòd in re tam graui leuibus adeò, non dico rhetoricari, ſed ludere voluerit ratiunculis. Si namque perſonarum in Sacramenti adminiſtratione ratio nobis eſt ineunda, mundi ſint, an immundi ſacrifici: nec baptiſmi ſanè cùm à Chriſto mundo Dei filio, tum à Iuda immundo Apoſtolo collati eadem fuerit actio & efficacia. Quod quantum à Donatiſmo abhorreat, viderit Vannius. Similiter nec ſacrificandi modus ſacrificii arguit diuerſitatem, cùm & in baptiſmo ſine ſanguinis Chriſti effuſione indubia fiat peccatorum remiſsio. Quod itaque ex Paulo huc detorques, Abſque ſanguinis effuſione non fit remiſsio, quis iſtam non doleat hallucinationem imperitiſsimam, qua aut ipſe turpiter falleris, aut alios fraudulenter fallere niteris? Hæc ergo pericope ſuo vnde diuulſa eſt capitulo vindicata, luce meridiana maniſeſtiùs, nihil ſeſe ad Chriſti legem aut Miſſæ ſacrificium pertinere pronunciat: ſed ad vnam illam legem Moſaicam. Etiam tabernaculum, inquit Diuus Paulus Heb. nono, & omnia vaſa miniſterii, ſanguine ſimiliter aſperſit, & omnia penè in ſanguine „ ſecundum legem mundantur, & ſine ſanguinis effuſione non fit „ remiſsio. Ecquód tandem hîc Vanni de Miſſæ ſacrificio argumen- „ tum? Iã quod de tempore & numero ſacrificiorum argutatur, quàm „ planè nihil habet virium? quam vaniſsimo ingenio digniſsimum? Nos quidem non agnoſcimus ſacrificia, ſed vnicum Chriſti ſacrificium, quod idem planè ipſum & Chriſtus ipſe obtulit, & vniuerſa item hodie offert Eccleſia. Sicuti igitur Chriſtus non obtulit multa ſacrificia, quia ſuum idem corpus in ara crucis obtulit, & in cœna: ita nec ſacerdotes à Chriſto ſecundum ordinem Melchiſedech creati, non multa offerunt ſacrificia, ſed vnam prorſus eandemque corporis Chriſti hoſtiam.

Vannius cũ Donatiſtis perſonarum merita in ſacramẽtis flagitat.

Pauli locũ Vanni' imperitiſs. torquet contra Miſſã, qui de ſanguinis effuſione in lege Moſaica loquitur apertiſs.

Heb. 9.

Vnũ eſt totũ per orbem ſacrificiũ, & hoſtia vna atque eadẽ cum Chriſti ſacrificio.

Ad

Ad hæc quod coronidis loco attexuit, in ſumptione cœnæ Dominicæ atque altaris ſacrificio eundem debere eſſe effectum, quia idem vtrobique eſt Domini corpus, nemini dubium fieri poteſt, quin ex diſsimulata ſacrificii & Sacramenti diſtinctione Vannius ſibi peperit: quò in eruenda argumentorum tantùm non vaniſsimorum copia haberetur apud ſuos acutior. Idem itaque Chriſti corpus ſumentibus prodeſt, & vt ſacrificium ad peccata delenda, & vt Sacramentum vt in CHRISTO viuamus ac maneamus, & ille in nobis, iuxta eius promiſsionem: Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

Alius ſacrificij effectus, alius Sacramenti.

Iohan. 6.

Vanis iſte defunctus argutationibus Vannius, Patres hac de re iubet audiamus, ſed riſum contine quiſquis es huius fabulæ à Vannio hiſtrione ſaltatæ ſpectator: Camelum enim videbis ſaltantem. Cyprianum dudum à nobis commemoratum ex eadem epiſtola ad ſuam rem ſtatuendam protrahit reluctantem, ſuiſque ipſum verbis iugulantem: Paſsio Domini ſacrificium eſt, inquit, quod offerimus, nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus. O improbam fallendi libidinem. Ter quater Cyprianus diſertè annotat hac Epiſtola nos idem facere, hoc eſt offerre debere, quod Chriſtus in cœna facere, hoc eſt offerre iuſsit, videlicet corpus & ſanguinem ſuum. Audet nihilominus iſte pro ſuo Euangelico ſpiritu Cyprianum contra corporis Chriſti ſacrificium adferre. Sed vt demus, Vannium totam hanc prolixam epiſtolam non perlegiſſe, aut perfunctoriè percurriſſe, certè quod citat capitulum non potuit bellè adeò, imò ſacrilegè mutilatum, quaſi à ſe ſtaret, adferre, niſi periodum totam, in qua incluſum eſt, legiſſet atque relegiſſet. Sed fieri poteſt, vt iſta emblemata ex ſymmiſtarum alicuius rapſodiis bona iſthac fide Euangelicis dignißima huc transfuderit, ſuos ad fontes nequaquàm reuocata, quòd moleſtiis ſuperſedentes, ſed alienis oculis videntes, atque ideo oberrantes, & in errorem mittentes, haud grauatim faciunt, etiam non infimi apud eos nominis. Nos igitur totam Cypriani ſententiam de ipſo fonte illibatam haurientes, pro nobis pronunciare affirmamus. Et quia paſsionis eius mentionem, inquit, in ſacrificiis omnibus facimus (Paſsio eſt enim Domini ſacrificium quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit facere debemus.

Bellū Vannij ſpectaculum ad Patrum reſtimonia refugitantis.

Vannius à ſuo teſte Cypriano ſacrilegij conuictus atque cor. legis damnatus.

Pudenda incuria atque ignauia Lutheranorum in recitandis veterū Patrū ſententijs.

Locus Cypriano illibatus Vannium refutat.

Rurſus aliquot verbis inſertis: Nobis, inquit, non poterit ignoſci, qui nunc à Domino admoniti & inſtructi ſumus, vt calicem Dominicum vino mixtum ſecundum quod Dominus obtulit offeramus. Iſtud antè explanauit diſertiùs. Cum enim dixiſſet, CHRISTVM hoc idem obtuliſſe, quod Melchiſedech, id eſt, panem

" panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem, pòst subtexuit:
" Vtique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus
" fecit, imitatur: & sacrificium verum & plenum tunc offert in Eccle-
" sia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum
" videt obtulisse.

Chrysosto. verbis à Vānio allatis ipsum iugulat.

Iam quod ex Chrysostomo citat, ita solidè Catholicam obfir- "
mat doctrinam, vt Vannius sui oblitus se suo infelix iuguletgladio: "
Per singulos, inquit Chrysostomus Homil. 17. ad Heb. dies offerimus "
quidem, sed recordationem facientes mortis eius. Et vna est hæc "
hostia, non multæ. Euigila tandem, mi Vanni. Audin' per singulos "
dies nos offerre? Corpus igitur Domini nobis est, teste per te addu-
cto approbante, sacrificium quotidianum. Sed illud quod addidit,
Et vna est hæc hostia, non multæ, prorsus te tua facit cadere causa:
quia enim sacrificium in cruce, & quotidie oblatum vna est hostia,
non multæ, idem est planè nostrum Missæ sacrificium cum illo cru-
ento in cruce immolato. Altero similiter Chrysostomi loco vt se ipse
læthaliter sauciat Vannius, ita nostrum propitiatorium sacrificium
firmat validiùs: Hoc quod nos facimus, ait idem, in commemoratio-
nem quidem fit eius quod factum est: Hoc enim, inquit, facite in mei "
commemorationē. Non aliud sacrificium, sicut Pontifex, sed id ipsum "
semper facimus: magis autem sacrificii recordationem operamur. "
Audin' illud non aliud sacrificium sicut Pontifex (Mosaicum intelli-
ge ex D. Pauli antithesi) sed id ipsum semper facimus? Illo ergo Chri-
sti præcepto, Hoc facite, facere iubemur, si Chrysostomo tuo testi cre-
dis, quod à Domino factum est, idq; in eius commemorationem: vt
quemadmodum ipse suum obtulit Deo Patri corpus in sacrificium
propitiatorium, sic & nos eodem planè modo ad Melchisedech ordi-
nē creati sacerdotes, offeramus id ipsum à Christo immolatum sacri-
ficium. Post hæc Augustinum contra nos in aciem producens Van-
nius, miserandum in modum se ipse iugulat infelix. Quid enim illis
Augustini verbis lib. 20. cap. 18. contra Faustum, Christiani peracti
" eiusdem sacrificii (quod Christus obtulit) memoriam celebrant sa-
" crosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi:
" Quid, inquam, his Augustini verbis dicatur aut contra Valentinum
" valentius, aut pro nobis euidentius? Discertè corporis Dominici sacri-
ficium à Sacramento discernit: Oblatione, inquiens, & participatione
memoriam celebrant Christiani eiusdem sacrificii à Christo peracti.
Offertur itaque à Christianis idem sacrificium, quod Christus Domi-
nus pridem obtulit, & participatur. Proinde Catholicum Missæ sacri
ficium ex hisce Augustini verbis non demonstratur aliud à crucis sa-
crificio, quod volebat Vannius, sed id ipsum omninò idem.

Vna est hostia quā quotidie offerimus cū illa in cruce oblata.

Alter Chrysost. locus Vannium euertit.

D. August. à Vannio citatus ꝓ nobis facit.

Tribus hisce Cypriani, Chrysostomi, atque Augustini testimoniis,
non tam sibi quàm nobis allatis, expugnati sacrificii propitiatorii vi-
ctoriam

ctoriam sibi gratulatus Vannius, idem testantur, ait in triumphali suo quasi curru vectus ouans, & alii patres. Sanè idem nobis testatur, si eorum verba iusta veræ sententiæ libra ponderata rectè intelligantur, sicuti superiùs ostendimus, Missam nostrā idem prorsus habere sacrificium propitiatoriū, eandemq; hostiā, quā Christus pro peccatis obtulit propitiatoriam. Quare cœna Dominica ritè iuxta Christi institutū celebrata nō habet tātùm illius sacrificii commemorationem, sed in primis etiam eiusdem oblationem. Hoc enim illa disertissima Augustini verba explicatissimè ostendūt, Vnde iā Christiani, inquit loco cōt. Faustum iamiā citato, peracti eiusdē sacrificii memoriā celebrant sacrosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi. Verū nequid Vannio ad solidam deesset victoriā, quem piā sibi per antipophoram inducit de scena scisitantē, vt quid sancti Patres Missam seu cœnam, aliquis dixerit, subinde vocant sacrificiū & oblationē, quæ offertur pro peccatis viuorum & mortuorum, si non est propitiatoriū pro viuis aut defunctis applicabile? Vt enim reliquos Patres prætereā, certè omnium vetustissimus Dionysius in Ecclesiastica Hierarchia, sub sacrificio mentionem facit mortuorum. Et hunc secutus D. Augustinus dicit etiam mortuorum animas releuari sacrificio mediatoris, vt Ench. ad Laur. & de cura pro mortuis. Sed & D. Cyprianus ac Græcorum Canon, non solùm pro viuis & defunctis sacrificant, verùm etiam pro Patriarchis, Prophetis, & Martyribus, & cæt. Cuius dissolutionem priusquàm lector candidè, subiiciamus hoc te velim præmonitū, vt istā in D. Augustinum calumniam animo tibi annotes, quòd Dionysium illum, quem nos ait dicere Areopagitā, August. sit secutus nostrum Missæ sacrificiū, appellitans subinde propitiatoriū, ait, quod nos plerumq; semper interpretamur. Docet enim August. variis in locis, non se vnius Dionysii, aut alterius, atque tertii, secutum esse doctrinā in prædicāda Christiani sacrificii salubèrrima efficacia, sed vniuersum per orbem Catholicam Christi Ecclesiam: quemadmodum videre est manifestissimè loco hîc à Vannio recitato, & Serm. 32. de verbis Apostoli. Sed iam illius responsionē audiamus: Tametsi S. Patres, inquit, in hoc & in quibusdam aliis locis humani quid sunt passi, ac super fundamentum, quod est Christus Iesus aliquando ędificauerint non aurum, argentum, ac lapides prætiosos, sed lingnum, fœnum, stipulā (Nā mysterium iniquitatis vim suam exercere cœpit etiā tempore Apostolorū 2. Thess. 2.) tamen quia Missa priuata ab Apostolorū temporibus ferè vsq; ad Gregoriū * Magnum Patribus prorsus fuit ignota, sed habebāt tantùm Missas publicas, candidè & secundum analogiam fidei tales ipsorum loquutiones sunt interpretandæ. Quod vt faciat citrà vllam fraudis suspicionem, sacrificii nomen latissimè patens in tria cōtrahit significata: Primò, vt generaliter sacrum cultum, aut bonum opus diuinitùs præceptum significet: Secundò, vt sacrificii memoriā, Exod. 12.

Vannii Vānij sine victoria triumphus.

Fraudulēta veterū Patrū subuersio Vānio intercepta.

Veteres PP. fatetur Vannius agnoscere Missam esse sacrificium propitiatoriū

Dionysius Areopag. August.

Cyprian'. Chrysost. Basilius.

Fraudulēter ait Vānnius Aug. esse Dionysium sequutum, quem aiūt Areopagitam.

August. in prędicāda sacrificij pro mortuis efficacia sequutus est Catholicā & Apostolicā Ecclesiam.

* Illud falsum demōstrauit superiùs chrysostomus ex Homil. 3. Ephesio. 1.

Veteres Patres errasse ait Vannius, quòd Missam docent sacrificium propitiatorium.

Fraudulēter Vannius sacrificij tria fingit significata.

O linguā in SS. PP. virulentā.

Aliquoties pro opere quod proponitur seu offertur Deo,vt merito & dignitate eius mitigetur ira Dei,& expientur peccata hominum tam viuorum quàm mortuorum.Ac tale quidem sacrificium propriè fuit illud,quod filius Dei semel peregit corpore & sanguine suo in cruce.

Missa nūc Vanio est Dei cult'. Quibus ita bellè confictis hanc verborum sententiam subtexuit: Cùm itaque sancti Patres,inquit, Missam publicam seu cœnam Dominicam vocant sacrificium,seu oblationē,intelligi debent iuxta sententiam scripturæ & voluntatem ipsorum, videlicet quòd sit sacer & Deo gratus cultus,& commemoratio vnici illius sacrificii in cruce semel oblati,& non sacrificium ipsum,sicut cernere licet in ipsorum testimoniis.Quorsum illud prooemium, Patres sanctos hic aliquid esse humani passos,præluserit Vannius,nemini est obscurum, qui istorū hominum,qui nihil humani abs se alienum non putant,ingenia probè habet spectata. Nos quidem sanctos Patres à communi omnium sorte nolumus exemptos,qui seipsi erroribus atq; hallucinationibus ingenuè agnoscunt obnoxios: Sed hoc in loco,vbi tam concors vniuersorū est sentētia Catholicæ congruēs doctrinæ,super fundamentū eos negamus stipulā ædificasse,lignū,& fœnū, vti blasphemat Vānius.

Patres vbi Catholicę cōsentiūt Ecclesię nihil humani passos.

Vannij asystaton. Quid? si tuis ipse verbis fidem habes Vanni, Patrum testimonia, quæ Missam loquuntur sacrificium,iuxta ipsorum,inquis, voluntatē gratum Deo cultū testantur,& commemorationem vnici illius sacrificii in cruce semel oblati:si,inquā,istud verū est, vti affirmas, quid hoc in loco patiuntur humani?An non hoc iuxta scripturarum fit consuetudinem,quēadmodum ipse doces?Sancti Patres igitur aut rectè Missam appellant sacrificium,& nihil humani hîc patiuntur, vti calumniaris,aut non rectè:& falsum est,quod tu iuxta ipsorum(inquis)volūtatem de commemoratione illius vnici sacrificii aut de sacro cultu interpretaris.Si enim de hoc sacrificii genere sunt loquuti, quod ipse doces existere iuxta scripturæ sententiam,quónam obsecro pacto eos humani nō vereris erroris insimulare? Sed vt istā tuorum verborum inconstantiam tibi Vanni donemus,illud quod de Missa priuata ais, fuisse ab Apostolorum temporibus eam prorsus ignotam Patribus ferè vsque ad Gregorium,nos perlibenter concedimus:quippe quæ & nobis iuxta rei veritatem hodie ignota est.Nulla enim Missa priuata à Catholicis aut agitur,aut agnoscitur, sed omnis publica: quippe quæ publico vniuersæ Catholicæ Christi Ecclesiæ nomine peragitur, offertur atque perficitur.Iam quod ad vnius pertinet communionem,non potest hoc priuatam facere Missam,quòd illius communio nō excludat alios,quòd si sua ipsi aut negligentia, aut salutis incuria abstinent, nihil sacrificii publici naturam variat. An priuatum credas,quod omnibus publicè propositū ab vno dūtaxat aliis aut nō cōcurrentibus, aut non sumentibus participatur? Sed superiùs ex vestra Confessione Vuirtemberg. demonstrauimus,sufficere ad Eucharistiæ actionem, si

Priuatam Missam nō facit vni' cōmunio.

vnus ſaltem accedat cum miniſtro. Verùm hac de re ſuo inferiùs loco copioſiùs.

Porrò illud quod ais, S. Patres Miſſam appellaſſe ſacrificium gratum Deo cultum, aut ſacrificii crucis commemorationem, & non ſacrificium ipſum, ſicut cernere licet in ipſis teſtimoniis Patrum, quàm eſt impudentiſsima pleniſsimum vanitate? Quot quæſo vannis Vanni vanitatem iſtam te poſſe credis euannare? Sed omnibus oculos vos perſtringere iſtis verborum præſtigiis exiſtimatis credo. Si cui igitur oculorum acies eſt vel hebetata maximè, is huiuſce rei ſibi per me licet arbitrium ſumat. *Vannius ſibi falſum ſumit*

Auguſtinus enim præterquàm locis aliis ſuprà dudum commemoratis, loco hîc à Vannio recitato id planè docet: Chriſtiani, inquiens, peracti eiuſdem ſacrificii quod Chriſtus obtulit memoriam celebrãt, ſacroſancta oblatione & participatione corporis & ſanguinis Chriſti. Viden' hîc ſacroſanctam eiuſdem ſacrificii oblationem? Iam quid cõmemorem alibi Auguſtinum docere ex profeſſo, quotidianum altaris ſacrificium eſſe mortuis propitiationem? vti Enchir.cap.110. & ad Dulcit. quæſt.4. D. Athanaſius quoq; Miſſæ ſacrificium veri nominis demonſtrat ſacrificium aurea illa oratione in defunctos habita: τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρὸς ὁλοκαύτωσις ἰδέ γε ἀναίμακτος θυσία, ἐξιλασμός: Oleum enim & cerei, inquit, pro mortuis oblata Deo ſunt holocauſtum. Sed ipſa incruentà hoſtia, ipſis eſt propitiatio. D. Chryſoſt. etiam in eandẽ loquitur ſententiam: Per ſingulos dies offerimus quidem, inquit, ſed recordationem facientes mortis eius. Et vna eſt hæc hoſtia, & non multæ. Quòd autem ipſum Miſſe ſacrificiũ crediderit atque docuerit adeò, eſſe veri nominis ſacrificiũ, quòd in illius hoſtiæ cruentæ cõmemorationem oblatum profit ad placandum Deum atque propitiandum, loca eius aureis ex commentariis paſsim recitata declarant manifeſtiſs. vti Homi.3. in cap.1. ad Philip. Item Homi. ad populum Antioch.69. quæ inferiùs quia recitanda, hîc prǽterimus. *Quòd corpus Dñi in Miſſa verè eſt hoſtia atque ſacrificiũ, quod in cõmemorationem illius cruẽtæ offertur.*

Cyprianus illis concorditer docet, Miſſam Eccleſiæ Catholicæ idẽ habere ſacrificium, id eſt, rem prorſus eandem cum crucis ſacrificio. Poſteaquàm enim lib.2. epiſt.3. docuiſſet argumentis non tantùm fortibus, ſed diſertis etiam, ſacerdotibus offerendum, quod Chriſtus patri primus obtulit, id eſt, ait ipſe ſui interpres, corpus & ſanguinem, vtiq; ille ſacerdos (poſteà ſubtexuit) vice Chriſti verè fungitur, qui id quod Chriſtus fecit imitatur: Et ſacrificium verum & plenum tunc offert in Eccleſia Deo patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundũ quod ipſum Chriſtũ videt obtuliſſe. Porrò eſſe Miſſæ ſacrificiũ veri atque proprii nominis ſacrificium, quod peccata nobis deleat, vnum illud hâc rẽ demonſtret apertiſs. quòd Cyprianus inhibuerit clero Furnenſi Epiſt. 9. lib. 1. ne pro Victore fiat in Eccleſia oblatio.

Poſſet iſtud ex ſuperioribus vetuſtiſs. Patrum teſtimoniis copioſiùs

demonstrari: verùm hæc paucula in præsens sufficiant ad istam vanissimam Vannii vanitatem euannandam & excutiendam. Missa igitur, siue sacra illa Christiani sacerdotis in altari actio, iuxta concordem veterum PP. sententiam veri nominis sacrificium est, idem prorsus cum illa crucis hostia. Proinde & pro peccatis delendis propitiatorium, vti pleniùs demonstrabitur, tam mortuorum quàm viuorum: quod tu quidem Vanni ais impium, & nullo modo approbandum: sed impiè cum sacrilegio tot tantisque fidei Christianæ magistris, vniq; illi Christi Iesu sponsæ, quæ omnem per orbem diffusa patet, Ecclesiæ Catholicæ reluctaris. Proinde Missa nostra toto etiamnum orbe Christiano obtinens, quod ad hanc quidem eius partem de sacrificio expiatorio attinet, idem prorsus est cum sacrificio in cruce oblato, adeoque cum cœna non pugnat Dominica à Christo instituta, in veteriq; Ecclesia ab Apostolis & successoribus olim vsitata, vt omninò cum illa sit eadem, eiq; prorsus respondens: etsi quædam accidentaria, quæ tuo ipsi iudicio aut bona sunt, aut adiaphora atq; media, vel nūc sunt nonnihil immutata, vel certis de caussis aut adiecta, aut pretermissa: de quibus hîc non est opportunus dicēdi locus, sed Originum sacrarum libri huiusmodi rerum syluam cedere aliquando aggredientur.

Saxonica Confessio in Missam blasphema refutatur.

Ex iis quæ modo à nobis ex veteri Orthodoxorum Patrū doctrina clarissimè sunt demonstrata, Confessionis quoq; Saxonicæ, quā sese iactant Concilio Tridentino obtulisse, vbi nunq̄ fuit aut visa aut cognita, vanitas pio lectori liquere potest. Suam itaque fidem de cœna Domini exponens, non sustinet corpus Domini in Eucharistia præsens esse sacrificium: Quid igitur nunc intelligūt sacrificuli, ait, qui dicunt se offerre Christum? Nec antiquitas hoc modo loquuta est. At quid aliud intelligant sacerdotes, dum se Christū dicūt offerre, q̄ quod dum dicitis in cœna vestra, vos Christum manducare? Quare cum antiquitas, omnisq; veterum PP. schola dicat corpus & sanguinem Domini à sacerdote offerri, an non continuò dicat Christum offerri? an eò dementiæ vobis ventum est, vt cum fanaticis quibusdam audeatis aliud facere Christum, aliud eius corpus & sanguinē? Hæc igitur si vna sunt res cum Christo, an non sicut rectè dixit Ambrosius & Cyprianus, corpus & sanguinem Christi à sacerdote vice Domini offerri, nō etiam rectè Christum offerri dicatur? Quod totus priscæ Ecclesiæ chorus vocat Dominici corporis sacrificium, non dicas Christi Domini sacrificium?

Idem est offerre Christū & offerre corpus Christi.

Vide Ambrosiū ad Timoth. Sic & Cyprianus epistola, lib. 2.

Saxonum excusatio de nō abolito apud ipsos iugi sacrificio demōstratur friuola & nugatoria

Porrò quòd Saxones accusationem Catholicorum de iugi sacrificio per ipsos abolito conantur propulsare atque abolere, quis adeò sit absurdus, qui superiora in mentem reuocans, non videat quàm sit improbum? Sed atrocissima oratione nos accusant, ait Confessio, dicunt nos delere iuge sacrificium sicut faciebat Antiochus, qui typus est Antichristi. Respondimus etiam anteà, nos retinere totum ritum

Eccle-

Ecclesiæ Apostolicæ:& iuge sacrificium est, sonare doctrinam incorruptam Euangelii, & rectè inuocare Deum. Denique vt Dominus, inquit, est adorare patrem in spiritu & veritate. Complectimur hic etiam verum vsum Sacramẽtorum. Istud quidem affirmatis fortiter, sed nusquàm veterum scriptorum testimoniis efficitis comprobatũ. Quî enim potestis? cùm ab Ecclesia Catholica, cui illi suffragãtur, toto amplius diametro capitibus adeò multis dissideatis. Quàm igitur istud, retinere vos totum ritum Ecclesiæ Apostolicæ, à veritate sit longè alienissimum, in procinctu est agnoscere lectori cãdido, cui verus Apostolicæ Ecclesiæ ritus probè fuerit cognitus, aut ex iis quæ hoc opere docenda suscepimus discere non grauatur.

Quòd autem in præsenti controuersia de Missæ sacrificio nihil minùs quàm Apostolicæ Ecclesiæ ritum retineatis, totum hinc fiat perspicuum, quòd corpus Domini offerri negatis: quod ex doctrina Apostolica, imò Christi institutione, adeoque iussu, & Apostolicæ Ecclesiæ obseruatione scriptorum Apostolicorum, Iustini, inquam, Irenæi, Cypriani, Ambrosii, Augustini, Chrysostomi, Theodoreti, & posterorum testimoniis corroborata dudum liquidum demonstrauimus. Rursus idem sacrificiũ negatis esse propitiatoriũ pro viuis & mortuis, quod capite proximo ex doctrina liquidò Apostolica & Ecclesiæ item Apostolicæ ritu, Deo benè propitio, solis luce clariùs dabimus illustratum. Quare à verò abhorret maximè, quod hîc pro Euangelio vestra venditat Confessio, Vos totum retinere ritum Ecclesiæ Apostolicæ. An non iustissima igitur, & non atrocissima, vt calumniamini, est vestri accusatio, quòd Antiochi in morem, qui verè Antichristi fuit typus, iuge sacrificium conamini delere? An non iuge aboleat sacrificium, qui sacrificium à Christo in secula institutum negat sacrificium? Qui sacrificium pro viuis & mortuis ex Apostolorum doctrina consensu veteris Ecclesiæ in hæc vsque tempora & creditum & proditum negat pro eis offerendum? Iam ille Antiochi antitypon Antichristus quid obsecro faciat aliud, q̃ (quod nũc, heu miseri, à vobis ꝑluditur) vt pios iugis huius sacrificii sacrificos vexet? occidat? perdat? Huic aũt q̃ vos re ipsa ꝑludatis insigniter, alios diuinare malim, q̃ ipse diffinire. Quemadmodum igitur auaro tam deest quod habet quàm quod non habet, sic & vobis Christus, quem partim tantùm habetis, deest, cùm totum non habeatis. Siquidem totum ipsius vsum, quẽ vos ex se ipse vult capere, abiicitis, respuitis, ꝓculcatis. Neq; verò ab ista in Christum abominãda impietate verè Antichristiana vos excusat, φ in locũ iugis illius sacrificii ꝓ viuis & mortuis offerẽdi ex Apostolicæ Ecclesiæ ritu ante annos plus minùs septingentos à sanctiss. Saxoniæ vestræ Apostolis, Bonifacio, Ludgero, & aliis, vobis nobisq; traditi aliud iuge sacrificiũ ab illo vero tã re ipsa, q̃ noĩe multò diuersissimũ audetis intrudere? Iuge sacrificiũ est, vestra inquit Confessio, sonare doctrinã incor-

Marginal notes:
- Saxones in sua Cõfes. nõ retinere Apostolicæ Ecclesiæ totũ ritum.
- Saxones reuera cũ Antiocho & Antichristo abolere iuge Christi sacrificium.
- Psal. 109. Heb. 10.
- Saxones Christum nõ habẽt totũ, ideo nec Christũ habẽt, sed Antichristum.
- Vide Albertum Kratz Metropol.

Saxones abiecto vero iugi sacrificio, aliud sibi humana fingunt traditiōe atque etheluthrelcia.

incorruptam Euangelii,& rectè inuocare Deum : denique vt Dominus inquit, adorare patrem in spiritu & veritate. Complectimur hîc etiam verum vsum Sacramentorum. Non nescimus sanè, omne opus bonum quod fit vt Deo inhæreamus, esse sacrificium, vti D. Augustinus lib. 10. cap. 6. de ciuitate Dei luculentissimè simul & eruditissimè tradidit, siue id docendo fiat, siue inuocando: sed in præsentiarum illud quærimus sacrificium, quod Christiani sacerdotis est proprium: imò ipsius potiùs Christi secundum ordinem Melchisedech sacerdotis in æternum à Deo patre creati: cuius vice, ait Cyprianus, & Ambrosius Deo patri nunc offert sacerdos Christianus. Sonare enim doctrinam incorruptam Euangelii, rectèq; inuocare Deum, & Sacramētis verè vti, nondum Christi sacerdotis officia complectuntur vniuersa atque omnia. Siquidem ista à Christo Domino, quatenus fidei nostræ Apostolus est, nobis contingunt multò maxima sanè, ac prorsus diuina beneficia. Atqui D. Paulo nequaquàm fuit satis, Christum nostræ fidei Apostolum Moysi prioris illius Euangelii (Sic enim Heb. 4. appellat) Apostolo comparasse, imò præposuisse: verumetiam eūdem Christum sacerdotem, Aarone Leuitico sacerdote à Deo patre cū præstantiorem, tum excellentiorem sacrificii sui noui causa esse constitutum, demonstrat. Proinde cùm suos discipulos nō modò crearit Apostolos, sed veri etiam nominis sacerdotes secundum ordinem item Melchisedech (quod in Sacramento Ordinationis docebitur aptiùs) fieri nequit, vt tribus illis, quæ iuge vos appellatis sacrificium, docendo Euangelium, inuocando Deum, & Sacramentis vtendo, verum sit cōprehensum noui testamenti sacrificium. Etsi enim hęc pietatis officia vero quopiam sensu dici queant sacrificia, Deo optimo longè gratissima: haud quaquàm tamē illud proprii nominis iuge sacrificium noui testamenti proprium à Christo institutum, & per Apostolos Ecclesiæ Dei Catholicæ traditum, nec præstant, nec implent, nedum esse possunt. Sed nunc ad propitiatorium transeamus tādem sacrificium.

Vide Cyprianum epi. 3. li. 2. Vide Ambrosium ad Timot. Vide & Oecumenium ad Hebr. 10. Hebr. 3.

Christus nō modò Apostolus sed & sacerdos in æternum.

Christi discipuli & Apostoli, sunt & sacerdotes.

Missam esse sacrificium propitiatorium pro peccatis delendis.

CAPVT L.

DEmonstrato igitur, corpus Domini in Eucharistia verè præsens esse proprii nominis sacrificium à Christo sacerdote in sempiternam sui oblationem institutum, reliquum est, vt porrò demōstremus ex doctrina liquido Apostolica & certò Catholica esse item propitiatorium tam pro mortuis quàm viuis, veramq́ue pro peccatis hostiam: pro impetrandis denique cuiusuis generis à Deo optimo beneficiis tam corporalibus, quàm spiritualibus.

Dudum ostensum fuit, Missam fidelium, quæ à veteribus nuncupatur, siue sacra illa mystica, quæ post Catechumenorum Missam & dimissionem peragūtur, manifestam veramq; Dominici illius conuiuii Cap. 46.

præ

præ se ferre speciem. Quare ea necessum est illic fiant omnia, quæ Dominus Christus ipse prior fecit, & vt nos faceremus præcepit: vtpote panis viniq́ue substantias in sacrosanctum eius corpus & sanguinem conuerti ac commutari: quod suo superiùs loco est demonstratum. Rursus idipsum Christi corpus Deo Patri in Missa offerri, cùm ipse Christus hoc & fecit & Apostolis faciendum donec veniat præcepit, quod ex clarissimis vetustissimorum scriptorum Cypriani, Chrysost. Theodoret. Euseb. Ambro. August. & cæ. testimoniis antè commemoratis confidimus liquere. Hoc igitur constituto, haud sanè permagni fuerit negotii, sacrosanctum Christi corpus sanctè ac ritè pro peccatis offerri demonstrare non modò viuorum, sed ipsorum adeò mortuorum: de quibus ordine nobis nunc est differendum, quò res obscurissima veterum Patrum testmoniis tanquàm luminibus declarata & illustrata plurimum accipiat ad intelligendum & facilitatis & perspicuitatis. Quò igitur doctrina Catholicæ Christi Ecclesiæ, quæ Missam docet sacrificium esse propitiatorium atque peccatorum expiatorium, intelligatur manifestiùs, nobis in mentem veniat oportet, illud in cœna Christi Domini sacrificium (quod eum Patri obtulisse ex superioribus liquet) non fuisse frustrà neque superuacaneum. Si namque obtulit, quod complures veteres, & ii nostræ fidei columina, dudum commemorati nobis disertè contestantur, non sanè ille Dei filius sacerdotii sui secundum ordinem Melchisedech instituti primitias frustrà obtulit, aut initia peregit. Quamobrē eum se illic egisse oportet, quem noui huius sacerdotii ratio postulabat atq; efflagitabat. Itaq; » cùm omnis Pontifex pro hominibus constituatur in iis quæ ad De- » um sunt, ait Paulus Hebr. quinto, vt offerat dona & sacrificia pro pec- » catis, fieri non potest, cùm Christus sit Pontifex, illicq́; suum pontifica » tum sit auspicatus, vt non pro peccatis obtulerit. Iam quia sacerdotes Christianos docuimus ad Christi exemplum in tremendis illis mysteriis corpus Christi Deo patri vice Domini offerre, conficitur eosdē & pro peccatis necessariò offerre. Alioqui enim nō faciēt quod Christi Domini imperio facere fuēre iussi, Hoc facite, inquit, in mei cōmemorationē. Posset hæc ratio tam viua, tam solida, tam liquida moderato ingenio hominibus abundè esse satis: verùm quia in præsens etiā eos exoptamus sanatos, qui aliter atq; fidei Christianæ habet veritas, sunt persuasi, agè pauca aliquot, sed illustria vetustissimorum scriptorum, & quoad eius licebit, Apostolicam illam ad ætatem pertinentium, ex ipsorum depromamus monumentis testimonia, tanquàm de nartheciis saluberrima collyria, quibus perniciosam istam à fratrum chariss. pectoribus depellamus hallucinationem.

Prodeat igitur primus in scænam Diuus ille Aurelius Augustinus, cuius testimonio cùm primis nos eò vtimur libentiùs, quòd ipsi aduersarii nostri eum testem vnū ex omni antiquitate multò fidelissimū præ-

[Margin notes: Missa cùm cœnæ Dñicæ veros habeat ritus necesse est oïa illic fieri quæ Christus fecit, & fieri præcepit. — Vide supe riùs Cap. 46. — Christũ in cœna pro peccatis se obtulisse. — Vide Cap. 46. — Heb. 5. — Missæ sacrificia sunt Augustino propitiatiões pro delendis peccatis.]

prædicare non addubitant,adeoque controuerſiarum omnium facere cenſorem. Huius igitur iudicio ſi hîc ſtare habeant animo ſemel cõſtitutum,æqui ſit lectoris Chriſtiani, penes vtros ſtet cauſæ præſentis victoria. Cum ergo(ait Auguſt. Enchridii cap 110.) ſacrificia ſiue altaris (quæ initio cap. vocat mediatoris) ſiue quarumcunque eleemoſynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones ſunt, pro non valdè malis propitiationes ſunt: pro valdè malis, etſi nulla ſunt adiumenta mortuorum, qualeſcunque viuorum conſolationes ſunt. Hîc hîc ſuum audiant aduerſarii Auguſtinum iudicem, propitiationes ſunt altaris ſacrificia, pronunciantem. Qua ſententia an qui modò apud ſe eſt, deſideret aut luculentiorem, aut expreſsiorem? Quòd ſi quis hîc ſui iudicis Auguſtini cenſura victus ſubterfugium quò elabatur quæritat, ei ſanè nullum prorſus ſupereſt reliquum. Siquidem ipſe Auguſtinus Dulcitio hac de cauſa cõſultanti reſpondens, hoc ipſum caput Enchiridii dudum cõmemorati diſertiſsimis verbis ad verbũ recitat quæſtione ſecunda: Dixi etiã tale aliquid ad Laurentiũ, inquit, quod ita habet, Tẽpus autẽ, inquã, &c.

Miſſæ & eleemoſynæ ſunt defunctis propitiatiões peccatorũ

Sic igitur docuit Auguſtinus, nõ ſolùm à Dulcitio his de rebus priuatim conſultus, ſed fidei adeò Chriſtianæ publicum in Laurentii gratiam conſcribens Enchiridion, quo piorum manus aduerſus leuiores Antichriſtorum ac fidei hoſtium incurſationes atque velitationes eſſet armata. Verùm plus momenti fortaſsis adferre videatur, quòd hanc ipſiſsimam de ſacrificio Miſſæ propitiatorio ſententiam concione publica, quæ indubium habet fidei Auguſtinianæ doctrinæque orthodoxæ teſtimonium, ſuis ouiculis proponendam crediderit. De remediis igitur quibus Chriſtiana Eccleſia ſuis in Chriſto dormientibus filiis conſulit atque adeò ſuccurrit, afflictiſque fert opẽ differens: Ideò admonuit Apoſtolus, inquit Ser.32. de verbis Apoſtoli, non vt non cõtriſtemur, ſed non ſicut cæteri qui ſpem non habent. Contriſtamur ergo nos in noſtrorum mortibus neceſsitate amittendi, ſed cũ ſpe recipiendi: Inde angimur, hinc conſolamur: Inde infirmitas officit, hinc fides reficit: Inde dolet humana conditio, hinc ſanat diuina promiſſio. Proinde pompa funeris, agmina exequiarum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ, monumentorum opulenta conſtructio, viuorum ſunt qualiacunque ſolatia, non adiutoria mortuorum. Orationibus verò ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis quæ pro eorũ ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis miſericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerũt. Hoc enim à patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis, qui in corporis & ſanguinis Chriſti communiõe defuncti ſunt, cũ ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cùm verò eorum commendandorum cauſſa opera miſericordiæ celebrãtur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus oratio-

Sacrificio altaris ſic adiuuãtur mortui, vt cũ eis De' agat miſericordiùs, quàm eorum peccata meruerunt.

orationes Deo non inaniter allegantur. Non omninò ambigendũ est „ ista prodesse defunctis, sed talibus, qui ita vixerint ante mortem, vt pos „ sint eis hæc vtilia esse post mortem. „

Sic Caluin. Augus. prædicat instit. suis

Sanè hæc solis luce clariora Diui Aurelii testis, vti aiunt ipsi aduersarii, ex omni antiquitate fidelissimi testimonia, sicuti manifestissimè sacrificium altaris, siue, vti etiam Augustinus, Mediatoris, siue vti vulgò Missæ, demonstrant creditum fuisse propitiatoriũ pro delendis hominũ peccatis, adeò vt Deus misericordiùs propter Missæ sacrificiũ (si August. fidem habes) cum illis post hanc vitã suorum delictorũ pœnas luentibus agat, quàm alioqui cum illis ageret: ita ad posteriorẽ huius disputationis magis spectant partẽ. Sed quia tantũ natiuæ habẽt lucis, ac eius multò maximè perspicuæ, huc videbantur paucis commemoranda, quòd magis ab istorum hominũ animis abhorreat, Missam esse pro mortuorum peccatis sacrificium propitiatorium, quàm viuorum atque superstitum. Proinde isthæc Augustini testimonia paucula præsentis rei statuendæ ac demonstrandæ alicui videbuntur abundè sufficientia: quod sanè & nobis probaretur, nisi nostro seruientes instituto Catholicam inquireremus hac de re doctrinã: quam vt pius lector nobiscum queat agnoscere, dabimus operam, ne testimoniis adducẽdis, quæ orthodoxiam huius causæ Catholicã nunc adeò cognitu omnibus pernecessariã doceant, simus aut prolixitate molesti, aut verbositate graues. D. quoq; Ambro. in peccatorũ remissionẽ, ideoq; & in ꝓpitiationẽ tremendũ Dominici corporis sacrificiũ immolari attestatur: Antè, inquit, agnus offerebatur, offerebat vitulus, nũc Christ⁹ offer „ tur, sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionẽ, & offert se ipse „ quasi sacerdos, vt peccata nostra dimittat: Hic in imagine, ibi in verita „ te, vbi apud patrem pro nobis quasi aduocatus interuenit. Istud egre „ gius Christi martyr D. Alexander clarioribus expressit verbis, Crimina „ atq; peccata, inquit epist. 1. oblatis his Dño sacrificiis delentur. Rursus, „ Talibus sacrificiis placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia. „

Diuus Cyprianus ille Carthaginensis variis aurearum illarum epistolarum locis suo suffragio Catholicam confirmat doctrinã de propitiatorio Missæ sacrificio: Postquàm à Domino dictum est, inquit Cyprian⁹. Ser. de cœna Domini, Hęc est caro mea panis ille supersubstãtialis, ac calix iste benedictione solẽni cõsecratus, ad totius hominis vitam salutemq; proficit, medicamentũ & holocaustũ ad sanandas infirmitates, expurgandas iniquitates existẽs. Iã quòd istud corporis Dominici sacrificium crediderit cum vniuersa Africana Ecclesia non pro viuorum modò peccatis expurgãdis offerri, sed pro mortuorum adeò, infrà suo demonstrabitur aptiùs loco ex Epist. 9. libr. 1. fuisse videlicet Africani Concilii canonem iam pridem ante Cypriani ętatem editũ, ne quis frater excedens ad tutelam, inquit, vel curam Clericum nominaret: ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec sacrificium

Cyprian⁹ Missam propitiatoriũ docet sacrificium.

Totã Africana Ecclesia ante Cypriani ætatẽ credit Missam esse sacrificium propitiatorium.

pro dormitione eius celebraretur. Neque enim ad altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros, siue Leuitas auocare voluit. Vnde inhibet Cyprianus clero Furnensi, cui ista scribit, ne pro dormitione Victoris fiat oblatio, aut deprecatio aliqua eius nomine qui Canonem violarat, in Ecclesia celebretur. Clarisimis hisce scriptoribus Latinis satis superque nos effecisse bonis æquisque iudicibus arbitramur, quod in præsens agitur. Quare opus nihil esset plura istò adferre ex Græcis testimonia, vt eorum suffragationibus sacrificium Missæ propitiatorium stabiliatur firmiùs, nisi quis existimarit hinc Catholicam Orthodoxiam validiùs corroboratū iri. Agè igitur illa Græcanicę Ecclesię adeamus columina, Chrysostomū, Athanasium atque Epiphanium, vt eorum consensu cum illis Latinæ Ecclesiæ luminibus res fiat luce meridiana clarior.

Diuum Chrysostomum credidisse sacrificium Missæ Christianis esse propitiatoriū, hinc vel maximè cæcis liqueat, quòd locis adeò multis, & iis clarisimis, adeoque pro concione recitatis docet ex professo, defunctos non parum ex hac Christianæ Ecclesiæ oblatione percipere cùm solatii tum auxilii. Loca ipsa delibabimus, quò res adeò controuersa certiorem capiat determinationem. Cùm suis auditoribus varios explicasset Chrysostomus modos, quibus viui possumus defunctis aliquid adferre auxilii & solatii: Precantes adhortemur & alios, inquit Homil. 3. in cap. 1. ad Philipp. vt pro illis orent, pauperibusque pro illis eleemosynas indesinenter demus. Et post quædam: Non frustrà ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multū hinc emolumēti fieri, multū vtilitatis: stante siquidē vniuerso populo, manus in cælis extendente, cœtu item sacerdotali, verendoque posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? Rursus alia concionè, quam Damasc. recitat, ἐπινοήσωμεν, φησί, τοῖς ἀπελθοῦσιν ὠφέλειαν. δώσωμεν αὐτοῖς τὴν προσοῦσαν βοήθειαν, ἐλεημοσύνας λέγω καὶ προσφοράς. καὶ φέρει τούτοις πολὺ τὸ πρᾶγμα, τὴν ὄνησιν, καὶ μέγα τὸ κέρδος καὶ τὴν ὠφέλειαν. οὐ γὰρ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε, ταῦτα νενομοθέτηται, καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ παρὰ τῶν αὐτοῦ πανσόφων μαθητῶν παραδέδοται. φημὶ δὴ γὰρ τὸ τὸν τῶν φρικτῶν μυστηρίων εὐχὴν ποιεῖσθαι τὸν ἱερέα ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ἴσασιν αὐτοῖς πολὺ τὸ κέρδος ἐκ τούτου καὶ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν: Excogitemus quánam (inquit) ratione fratribus hinc digresis prosimus atque adiuuemus. Largiamur eis pręsentisimum subsidiū, eleemosynas, inquā, & oblationes. Hæc enim illis cōmodum, magnum lucrum, magnā adferunt vtilitatē. Haud eñ frustrà & temerè hæc sunt decreta, Deiq; Ecclesię à prudētisimis suis discipulis tradita. Quòd sacerdos in tremēdis illis (inquam) mysteriis pro iis qui in fide dormierunt precatur, plurimum eis inde & lucri, & vtilitatis accedit. Huic concinit Diui Athanasiii Homilia de defunctis habita: ὅτι κἂν εἰς ἀέρα ὁ ἐν εὐσεβείᾳ τελειωθεὶς καταπεθῇ, μὴ ἀπαναίνου ἔλαιον καὶ κηρὸν, Χριστὸν τὸν θεὸν ἐπικαλούμενος, ἐπὶ τῷ τάφῳ προσ-

ἅψαι

" δεκταὶ θυσίαι γὰρ ταῦτα τῷ θεῷ, καὶ πολλὴν ἐξ αὐτοῦ φέροντα ἀντίδοσιν. τὸ μὲν ἔλαιον καὶ ὁ
" κηρὸς, ὁλοκαύτωσις: ἡ δὲ γε ἀναίμακτος θυσία, ἐξιλασμός. ἡ δὲ πρὸς τοὺς πένητας εὐποιία
" προσθήκη πάσης ἀγαθῆς ἀντιδόσεως. Et post pauca: οὕτω καὶ τὸν ἐν κυρίῳ τελειωθέντα ἐνθεί
" τοῦ καὶ κρατεῖν καὶ προσφέρειν τοὺς τε κηροὺς καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ τὰ εἰς λύτρον αὐτοῦ προσαγόμενα
" πάντα. καὶ οὕτω θεοῦ χάριτι τῷ μετὰ πίστεως σκοπῷ, οὐδ᾽ ὅλως ματαιωθήσεται. πάντα μὲν
" οἱ θεηγόροι Ἀπόστολοι, καὶ θεσπέσιοι διδάσκαλοι, καὶ πνευματοφόροι πατέρες ἐν κατοχῇ τοῦ
" θείου κατὰ τὸ δυνατὸν γεγονότες, καὶ τῆς ἐκστατικῆς τούτου δυνάμεως ποσῶς μετειληφότες, ἐν
" θείῳ στόματι θεοφιλῶς ἐθέσπισαν καὶ λειτουργίας, καὶ εὐχάς τε καὶ ψαλμῳδίας, ἐτησίους τε
" μνήμας τῶν προλαβόντων. Quæ ita Latinè sonant: Quanquàm is, qui Christia
" na cùm pietate atque fide vitam hanc finierit, in aëre fuerit collocatus
" atque iaceat inhumatus, tu tamen vbi Christum Deum inuocaris, ne
" recuses ad sepulchrum cereos & oleum accēdere. Siquidem hæc non
" modò sunt Deo optimo grata, sed magnam etiam ab eo reportant re
" tributionem. Nam oleum & cera illi sunt holocaustum, sacrificiumq́;
igne absumendum: verùm illa incruenta hostia ipsi est propiciatio. Porrò ipsa in pauperes beneficentia omnis bonæ retributionis est auctarium. Et post pauca (vbi ostendisset ita offerendum pro dormientibus, sicuti solent pij parentes pro filiolis ægrotātibus) Sic & ille, inquit, qui pro defuncto illa offert Deo, cogitet etiam illum in Domino dormientem & manu tenere, & offerre cereos & oleum, & cætera omnia "
quæ in ipsius redemptionem offeruntur. Quòd si hunc in modū hac "
cum fidei contemplatione atque intentione illa, quæ diximus, Deo "
obtulerit, haud omninò Dei gratia atque auxilio frustrabitur. Vniuersa "
sa enim hæc Apostoli illi (ita dixerim) diuiniloqui, discipuliq́; Deum
sua per sacrificia placantes, atque patres spiritu afflati, diuini numinis,
quantum datur, participes, atque illius extaticæ virtutis eximiè compotes, diuino ore, vti Deo gratum est, & sacrificia, & preces, & psalmorum cantum, anniuersariasque defunctorum memorias obseruandas præceperunt. Hæc fusiùs ex aurea illa, atque vti Damascenus ait, admodùm concinna D. Athanasii in defunctos oratione.

Cerei Deo sunt holocaustum: sed hostia illa Missæ incruēta est apud Deū defunctis propitiatio.

Apostoli tradiderūt sacrificia & preces pro mortuis atque anniuersaria.

His D. Epiphanium suffragari non sententia modò simili, sed verbis adeò eisdem manifestius est, quàm vt quis sani capitis addubitet. Scribit enim in suo Aërio, qui teste etiam August. non esse orandum, nec offerendum pro mortuis oblationem docebat: ὠφελεῖ δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχή, εἰ καὶ τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ ἀποκόπτοι: Prodest autem, ait, & oratio pro mortuis fratribus, aut vti ipse habet, qui hinc peregrinantur fusa, tametsi non vniuersa abscindat crimina. Quòd autem nō de precibus tantùm agat, sed ipso etiam sacrificio, quod Aërius pro mortuis offerendum negabat, modò non persequimur diffusiùs. Hic nanque aureus Epiphanii locus, quòd Buceri sacrilegia sit impiè perpessus, nunc est de manibus deponendus, atque in posterum paululum reponendus, vbi copiosiùs de propitiatorio pro mortuis sacrificio agendum veniet.

Pauca hæc ex florentissimis vetustissimorum orthodoxorum Patrum hortis quasi flosculos delibasse sufficiat, quę suauissimam illam Catholicæ nostræ Ecclesiæ cum illa prisca in hoc dogmate concordiam gratissimè spirant omnibus, quibus ille animi olfactus non est hæreseos fœtore aut obtusus aut præoccupatus.

Quò igitur indubitata hæc Apostolicæ Ecclesiæ de propitiatorio Missæ sacrificio doctrina, non tam vetustate atque ipsamet potiùs veritate corroborata, plus accipiat apud piũ lectoris Euangelii verè Christiani studiosi animum cùm lucis tum roboris, agè ipsa aduersariorum hîc in primis cum Catholica Christi Ecclesia litigantium ad veritatis normam expendamus argumenta. Ex accurata enim illorum cõsideratione non deprehendetur modò, qua scatent, cum vanitas tum falsitas: sed clarior quoq; fulgebit doctrinæ apud Catholicos ab ipsis vsqueadeò Apostolis hactenùs & creditæ & traditæ veritas.

Refutantur argumenta Confess. Augustanæ contra propitiatorium Missæ sacrificium.

CAPVT LI.

Veniant nunc in medium argumenta, quibus nixa Cõfessio Augustaniã Cæsari Augusto Carolo 5. anno 30. oblata veterem illam per orbem Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de propitiatorio Missæ sacrificio audebat nõ modò accusare falsitatis, sed criminari adeò impietatis: Facile est piis iudicium de hac causa, inquit, si quis expendat argumenta quę sequuntur. Primùm, suprà ostendimus, consequi homines remissionem peccatorum gratìs fide, id est, fiducia misericordiæ propter Christum: Ergo impossibile est consequi remissionem peccatorũ propter alienum opus, & quidem sine bono motu, id est, sine fide propria. Istius Enthymematis vitia quò lectori fiant manifestiora, singulas eius partes primùm expendemus, tum eius connexionem nihil minùs quàm ratam esse demonstrabimus. Quod igitur vobis sumitis, remissionem peccatorum homines consequi gratìs fide, id est, fiduciа misericordiæ ꝓpter Christũ, quàm sit à veritate longè alienissimũ, infantes apud vos baptizati loquuntur, qui nec fidem, nec fiduciã habent misericordiæ, quemadmodum ex D. August. Epist. superiùs in baptismo demonstrauimus. Eos autem nemo vestrum inficietur verã consequi peccatorum remissionem. Si quis verò in veteri hærens Lutheranismo infantes verè credere sentiat, is profectò insani alicuius aut stolidi apud vos baptizati exemplo veniet confutandus: quem qui credere aut fiduciam habere asserat, quis eum ambigat illo magis esse dementatum? Iam vt illud dissimulemus, Fidem hîc quòd interpretamini fiduciam misericordiæ, non solùm cum philosophia, ipsaq; rerũ natura pugnare, verumetiam cum ipsis huius Confessionis autoribus (Nam Philippus in ordinandorũ examine anno 55. edito, credere interpretatur assentiri) illud est excutiendum, quod dicit Confess. homines

Multa peccat primũ Confe. August. argumentum.

Fidẽ olim fiduciã Lutherani, nunc eruditiores facti interpretantur assensum

mines peccatorum remiſsionem conſequi gratis fide,eo videlicet ſenſu,vt nihil præter fidem ſit adhibendum,quod hanc peccatorũ efficiat remiſsionem. Quod ſi verum eſt,fruſtrà adhibentur ſacramenta fidei, quibus ſalutare fidei remedium admouetur hominibus,vt remiſsionẽ peccatorum conſequantur. Hoc quantum à veritate abhorreat,vnũ illud Iudæorum ad 2000.die Pentecoſtes credentium,&nihilominùs à Petro baptizatorum exemplum docet clariùs, q̃ vt eã ad rem fuſiùs explicandã próliχiùs ſint verba producenda. Si enim ſola fides eis remiſsionem peccatorũ conciliari potuiſſet,non reſpondiſſet interrogantibus illis ex fide compunctis, Quid faciemus? Baptizetur vnuſquiſq; veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti in remiſsionem peccatorum veſtrorũ.

Nõ fide ſola,ſed & fidei ſacramentis cõſequimur remiſsionem.

Act.

Proinde quod ex iſto antecedente tot partibus vitioſo cõficitur, ergo impoſsibile eſt conſequi remiſsionẽ peccatorũ propter alienũ op⁹, & quidẽ ſine bono motu,id eſt,ſine fide propria, quis nõ videat quàm apertis perfluat rimis? Nã infantes baptizati,aut ſaltẽ amẽtes, ipſa rei veritate illius declarent falſitatẽ. Sed demus de adultis, & iis quidem animi iudicio ſanis eſſe accipiendũ,iã certè nihil aduerſum Catholicos habet iſtud conſequens,quibus aduerſarii hoc loco,vt aliâs ſæpiſsimè, falſo impingũt,q̃ ſine bono motu,id eſt,fide propria,quiſpiã adultus poſſit iuſtificari. Sicut enim ab adultis mente ſanis ad baptiſmũ venientibus Catholici requirimus & pœnitentiã & fidem:ita in aliis Sacramẽtis idoneas exigimus animi affectiones atq; pparationes. Sed illud inter alia non eſt peccatũ Confeſs. iſtius leuiſsimũ,q̃ per ſacrificiũ talem intelligant aduerſarii hominibus contingere peccatorũ remiſsionem, qualis eſt aut in Baptiſmo,aut in pœnitentia. Hæc em̃ duo remedia peccatis atq; culpis delendis à Chriſto ſunt propriè inſtituta,ſuã ex Chriſti Dñi morte vim haurientia:reliqua verò Sacramẽta aut pœnã peccatis debitã minuũt atq; tollũt,aut aĩæ infirmitatẽ in ſuo quoq; gradu & modo ſanãt atq; perficiunt. Cũ igitur ſacrificiũ pro quopiã offertur,nõ poteſt alienũ opus cẽſeri,quod ſibi Confeſ. ſumit,cũ nõ offeratur niſi pro volente,pro exoptante, pro deſiderante, & ideo non niſi pro credente. Sicuti alienum opus non eſt Domino, quod ſeruus eius facit iuſſu: aut clienti, quod eius facit cauſſa Patronus. Quo pacto igitur hæc tot partibus falſa,tot modis peccantia, inter ſe apta cohæreant ad expugnandam ſacrificii veritatẽ,viderit nunc æquus lector. Nã tametſi impoſsibile ſit homines remiſsionem peccatorũ conſequi in Baptiſmo vel pœnitentia ſine fide,ſi non ſint infantes, nec amentes: haud quaquàm tamen per ſacrificium quaſi opus alienum conſequuntur peccatorum ſiue culparum remiſsionem:ſed pœnarum tantũ peccatis & culpis remiſsis debitarum aut imminutionem aut deletionem, ita vt miſericordiùs cum eis peccata luentibus agat propter ſalutaris ſacrificii oblationem, ait Auguſtinus,quàm alioqui ageret. Quemadmodũ igitur aliorum ieiuniis & eleemoſynis vtiliter ſuccurritur fratribus

Confeſsio Auguſtana Catholicis pluria falſo affingit dogmata.

Non eadẽ in Euchariſtia eſt peccatorũ remiſsio, qualis in Bap. & Pœnitentia.

Duo peccatis delẽdis & remittẽdis inſtitũta remedia:

Sacrificiũ pro quopiam oblatũ non eſt opus alienum, vti ait Cõfeſ.

Vide ſer. 32. de verbis Apoſt. Vide Auguſt. Enchyr. cap. 110. ad dulc. q. 4. Epipha. Aerio.

Aliter Baptiſm⁹ delet peccata, aliter Miſſæ ſacrificium.

isthac breui iuxtà atq; misera vita defunctis, quod aliàs demōstrabitur: ita & salutari nostri mediatoris sacrificio pro eis oblato.

Secundū Confessionis Augustanę argumentum.

Isthoc Confessionis Augustanæ telo in speciem robustissimo nūc confracto, ad secundum, quod in nos vibrat, excutiendum accingamur: Passio Christi fuit oblatio, inquit, & satisfactio, non solùm pro culpa originis, sed etiā pro oībus reliquis peccatis, vt ad Heb. scriptum est: Sāctificati sumus per oblationē Iesu Christi semel. Item: Vna oblatione consumauit in perpetuum eos qui sanctificantur. Denique bona pars Epistolæ ad Hebræos consumitur in hac sententia confirmāda, quòd solūm Christi sacerdotium meruerit aliis remissionem peccatorum, seu reconciliationem, inquit; ideò quotannis repetita esse Leuitica sacrificia, quia non aboleuerint peccata: sed Christi sacrificio semel satisfactum esse pro omnium peccatis. Hic honos sacrificii Christi non debet transferri in opus sacerdotis. Disertè enim dicit, vna oblatione sanctos consummatos esse. Cui prima illa Confessionis Augustanæ hasta magno in nos robore sanè vibrata gladio spiritus bicipiti, quod est verbum Dei Catholicæ Ecclesiæ traditum, videbitur propulsata, & hostili illo ictu, quem Catholicis minabatur lethalem, frustrata, non est sanè quod Achillem istum multis scripturarū sententiis quasi telis armatum magnoperè horreat atque reformidet. Ita enim ista scripturarū tela singulatim ei de manu extorquere ꝓ virili annitemur, vt non modò illa sua hasta in nos primùm vibrata conspiciatur destitutus, sed istis etiam densis scripturarum iaculis, quibus quasi cataphractus in Missam Catholicorum inuictam irruit, liquidò videatur exutus.

Singula scripturarum capita quę Cōfessio conuoluit, suo reddēda loco vt genuinū accipiant sensum.

Loca igitur scripturarum isto argumento conglomerata si euoluta expendātur singula, illustriorem accipiāt interpretationem, quę ex Orthodoxorum Patrum commentariis hausta Catholicam de Missæ sacrificio doctrinam adeò non euertat, vt eam singulariter corroboret atque confirmet. Quòd igitur ad statuendum passionem Christi fuisse oblationem & satisfactionē pro omnibus peccatis adfertur, Sanctificati sumus per oblationem Iesu Christi semel, non efficit quò minùs altaris sacrificium nostra in posterum deleat peccata. Quàm enim ineptum fuerit baptismo non aboleri (si quis dixerit) peccata eò quòd sanctificati sumus per oblationem Iesu Christi semel: tam est sanè absurdum, altaris sacrificio non tolli peccata, quòd semel sumus sanctificati per oblationem Iesu Christi. Huic igitur oblationi Christi semel exhibitæ, qua sumus sanctificati, quemadmodum non repugnat, quòd in baptismo sanctificamur, & rursum per pœnitentiæ Sacramentum relapsi à peccatis mundamur: Ita cum eadem nihil minùs quàm pugnat, quòd Missæ sacrificio delictorum reatus expiari docemus atque mundari. Ex eodem enim illo oblationis Christi Iesu fonte hauritur peccatorum remissio tam in Baptismo & Pœnitentia, quàm

Oblationi Christi, qua sumus sanctificati, sicut nō repugnat Baptism' aut Pœnitentia. ita nec Missæ sacrificiū.

Ex eodem fonte oīs hauritur peccatorū remissio. sed modis varijs.

quàm Missæ sacrificio. Passio igitur Christi oblatio fuit, & satisfactio pro omnibus peccatis, qua semel sumus sanctificati: sed quæ hominibus non est satisfactio, nec sanctificatio, ni eis adhibeatur ad sanctificandum. Sicuti nec pharmacum ægrotis est pharmacum, nisi haustum atque in viscera admissum. Quod igitur semel nos sanctificatos Christi oblatione dicitur, in eundem est accipiendum sensum, quo scriptura testatur, nos esse per CHRISTVM redemptos & saluatos. Huiuscemodi namque loquendi formulis scriptura sacra omnibus demonstrat à Christo Iesu seruatore singulari comparatum esse salutis atq; immortalitatis remedium, & saluberrimum sanctificationis poculum, quod sicut qui biberit paratæ fit salutis particeps: ita è contrario qui non biberit, eiusdem manet salutis expers.

Passio Christi ijs demù est sanctificatio, quib⁹ per Sacramenta admouetur & communicatur.

Vide Aug. ad articulos sibi falsò impositos.

Cæterum quia & inter nos & inter aduersarios, quibus cum in præsentia res agitur, constat illud paratæ à Christo salutis atque sanctificationis poculum homini ægroto variis adhiberi modis, fide, inquam, & oratione, Sacramentorumque susceptione, non magis est in Christi passionem iniurium, quòd per corporis Christi in Missa oblationem deleri peccata docemus Catholici, clarissimis Orthodoxorum Patrum sententiis subnixi, quàm quod aduersarii nobiscum communiter retinent non solùm semel, sed sæpè etiam numero, illa eadem CHRISTI passione sanctificari atque à peccatis expiari: quod in Baptismo & pœnitentia docent manifestiùs, quàm vt maiorum verborum lucem desideret. Imo & in Eucharistiæ perceptione ex Ambrosii testimonio idem ostendit Confess. August. Apologia.

Vide Apo. Confess. August. de Sacrificio.

Sicuti in Passionē Christi nō est iniuriū per Pœnitentiā sæpiùs remitti peccata: ita nec per repetitu mediatoris sacrificium.

Sed quod addit Confessio, Vna oblatione consummauit in perpetuum eos qui sanctificantur, apertiorem præ se fert in speciem cum nostro Missæ sacrificio pugnam: quæ vt dirimatur pleniùs, ac dissoluatur funditùs, ex ipso D. Pauli scripto firmissimum nostro Catholicæ Christi Ecclesiæ sacrificio petamus oportet patrociniū. Proinde vt hîc aduersariorū Achilles à sacrificii Christiani mœnibus nō arceatur modò fortiter, sed solidè quoq; profligatus conspiciatur, inuictum nobis ex Paulina disputatione est erigēdum propugnaculum, Orthodoxorum Patrum sententiis tanquàm vallo insuperabili obmunitum.

Locus Pauli, Vna oblatione consu. sanctificatos, demōstratur nō pugnare cū Missæ sacrificio.

Quisquis igitur æquo animi iudicio à partium studiis alieno Paulinæ disputationis scopum rectè considerarit, is locum nuper obiectum cū sacrificio corporis Christi pro peccatis quotidiano nihil quidquam pugnare agnoscet perspicuè. Siquidem Epistola ad Hebræos data illud Christianorum Iudæorum pleniùs de Christi sacerdotio instituit genus, quod sua ignauia minùs quàm par foret in Christianismo perdiscendo promouisset. Hi ergo Iudæi cùm IESVM Nazarenum verissimum crederent esse Messiam, haud ita de illius, atque fuisset

Scopus D. Pauli ad Hebr. spectandus.

Ecquid D. Paul⁹ scripto ad Hebræ. agat.

fuiſſet æquum,maieſtate ſentiebant magnificè. Quare oſtenſo,illum Heb.1. Angelis, Prophetis, ipſo denique cùm Aarone,tum Moyſe maiorem Heb.3. eſſe ac digniorem,præclaram attexuit D.Paulus ſacerdotii Christi atque Leuitici comparationem. Heb.9. Heb.10. Cùm igitur Iudæi illi in Christianiſmo rudiores ſuum Meſsiam Ieſum Nazarenum crederent & regem,& ſacerdotem,pro eo atque ex Prophetarum oraculis perſuaſi didicerant, Pſal. 109. eius ſacerdotium imaginabantur eſſe illius Leuitici ſimile. Ea propter Christum debuiſſe non modò ſemper viuere,vti annotat Chryſoſtomus Cap.8.ſed eandem quoque hoſtiam ad illius Aaronici exemplũ ſubinde immolare. Iſtas peruerſas Iudæorũ de ſacerdotio Christi opiniones diſcipulis Moſaica illa pædagogia nondum emiſsis dignas D. Paulus doctiſsimè ex Prophetarum oraculis diuino ſanè ingenio explicatis ad liquidum refutauit.

Christianorum Iudæorũ errores circa Christi ſacerdotiũ, quos Paulus caſtigat illa ad Heb. Epiſt.

Proinde illa oĩa,quę de vnico Christi ediſſerit ſacrificio ſi ad Paulinæ diſputationis ſcopũ, veluti ad lapidẽ lydiũ (quod cũ primis eſt neceſſariũ)attrita expẽdantur,vtut prima ſui ſpecie quotidiano cũ ſacrificio pugnam præ ſe ferant,nihil certè minus q̃ pugnare cognoſcẽtur. He.7.9.10. Quæcunque igitur in hanc à Paulo dicuntur ſententiã,Christũ ſemel „ obtuliſſe pro peccatis ſe offerẽdo, Cap.7. Rurſus Cap.9.Christum ſe- „ mel oblatum eſſe ad multorum exhaurienda peccata. Et Cap.10. San- „ ctificatos nos eſſe per oblationem corporis Ieſu Christi ſemel. Et ite- „ rum: Vna oblatione,illũ conſumaſſe in ſempiternũ ſanctificatos, ſiue rectiùs, eos qui ſanctificantur, Hæc,inquam,horumq́ue ſimilia, quotidiano noſtro eiuſdem Christi corporis non aduerſari ſacrificio,inde fiat ſolis luce manifeſtius,quòd cum vnica illa Christi in cruce oblatione quotidiana ipſius adeò Christi in *in cælis non pugnat oblatio, quam eum ſemper peragere apud patrem teſtatur Paulus Cap.8. Vnde neceſſe eſt,inquit,& hunc Pontificem Christum, qui conſedit in dextra ſedis magnitudinis in cælis,habere aliquid quod offerat: Alioqui enim non eſſet Pontifex. Adhæc cùm vnica illa Christi in cruce oblatione æquè noſtra quotidiana conſiſtit oblatio, atq; illa à Christo Domino in nouiſsimo conuiuio peracta. Nam illic Christum obtuliſſe corpus ſuum atque ſanguinem ex D.Cypriano, Photio atq; Oecumenio,aliiſq́ue,ſuo nuper loco eſt demonſtratum manifeſtiùs, quàm vt vllæ apud hominis ſenſu vel communi præditi animum ambiguitatis hæreant reliquiæ. Si ergo vnicæ illi in cruce oblationi, nec illa quotidiana Christi in cælis aduerſatur, nec illa eiuſdem in cœna nouiſsima, quónam obſecro pacto noſtra quotidiana eiuſdẽ corporis Christi oblatio ad huius exemplum ab ipſomet Christo Domino instituta, quod ante eſt comprobatum, illi aduerſari eſt cenſenda? Quónam pacto noſtra hæc quotidiana illi repugnat, cui non illa ipſius Christi in cœna,quam nos eius iuſſu frequentamus,& iteramus? Quónam denique pacto in illam crucis oblationem dicas eſſe iniurium, quòd nos eam

Christi oblatio aſsidua in cœlis non pugnat cũ illa vnica crucis immolatiõe. Christ° aſſidue offert in cœlis, ſicuti & pro nobis interpellat. Christi oblatio in cœna non pugnat cum illa vnica crucis.

*Vide Ambroſ. lib. Offic.1.ca.48. offert ſe ipſe Christus quaſi ſacerdos, vt peccata noſtra dimittat, hic in imagine, illic in veritate, vbi pro nobis quaſi aduocatus interuenit.

eam sæpiùs commemoramus, offerimus, & immolamus, quam assiduè ipse Christus citra omnem haud dubiè iniuriam pro nobis Deo patri commemorat, offert, adeoque immolat? Sanè vt homo nemo assiduam hanc Christi in cælis oblationem cum illius quæ in cruce peracta est, iniuria dicat esse coniunctam: ita qui mentis nō est motæ, quotidianum in mysteriis sacrificium in vnicam illam crucis immolationem non censeat esse iniurium. Diuus Paulus igitur vbi vna oblatione Christum consummasse dicit eos qui sanctificantur, sicuti nō voluit hac sententia sublatum esse quod aut Christus in cœna, aut etiamnùm in cælis offert pro peccatis ex sacerdotali suo officio, Hebræorum 8. ita nec quotidianum Ecclesiæ sacrificium, quod sacerdotes ad eundem Melchisedech ordinem, quo ille, instituti illius iussu, Deo patri vice Christi Domini offerunt, vti est apud Cyprianum & Ambrosium. Verùm huic vnicę Christi oblationi, quam Paulus toties vrget, illa repugnaret hostiâ, qua iteratò Christus de cruce suspensus, purpureoque sanguine perfusus, cum clamore valido & lachrymis se ipse Patri offert. Ad istum enim modum schemate sanguinario sępiùs offerens Christus sacerdos, ab illis Leuiticis differret nihil: cum sacrificii eius iteratio superuacaneam testaretur oblationem primam. Missæ autem sacrificium cùm hac, quæ in cruce fuit immolatione, nihil pugnare, inde liquidum est cognoscere, quòd eandem quidem cum Christo Domino hostiam offert, sed non eodem, vt ille, modo offert, sed quòd θυσίαν ἀναίμακτον hostiam incruentam offert. Isto enim incruento modo eadem Christi hostia iterum iterumque oblata illam Christi in cruce oblationem adeò non arguit inualidam aut superuacaneam, vt ostendat fuisse multò efficacissimam. Siquidē ex illius vnius vi vniuersa, quæ Missæ sacrificio tribuitur, efficacia ceu ex fonte riuuli deriuatur, effluit, atque promanat. Vnica igitur illa crucis hostia contenti, aliam cum illis semichristianis Hebræis non quærimus, nec citra impietatē atrocissimā quis cogitare aliā, nedum quærere possit. Verū ex illa, ceu vnico salutis fonte, quod diximus, salutares diuinæ gratiæ effectus haurire studemus, nequaquàm illā existimantes aut insufficientem, aut saluti perficiendæ minùs idoneā: sed tantò de illa, eiusque vi sentientes magnificentiùs, quantò hisce quotidianis nostris sacrificiis omninò tribuendū asserimus nihil, nisi consideratione ad illā cruentam hostiam habita. Sed hac saltem ratione, dixerit quispiam, tollitur Paulina distinctio, qua Christi sacrificium à Leuitico vult esse distinctum. Nam & vos eandem quotidie iteratis hostiam, quemadmodum & Leuitici quotannis. Iteramus quidem eandem Christi hostiā, sed longè secùs atque illi Aaronici suam. Horū enim sacrificia per se reputabantur singula, ita vt nullū ex alio sanctificādi traheret vim, aut remittendi peccata haberet facultatē: verū hoc nostrū Christianū ita repetitur, ita iteratur, vt in quotidianis mysteriis non offeratur aliud atq;

Marginal notes: Vide Cypria. Epist. 3. lib. 1. Vide Ambros. ad Timoth. — Heb. 5. — Missæ sacrificium non aduersatur oblationi Christi in cruce peractæ. — Sacrificiū Missæ vnde suā hauriat vim. — Scrupus de via summot⁹. — Christi hostia nō iteratur sicuti Aaronica.

Nostra sacrificia à Leuiticis qua parte diuersa.

Christus in cruce obtulit, ex quo ceu fonte nostris quotidianis sacrificiis saluberrima fluit animabus gratia. Proinde nisi ex illo in cruce peracto suam sibi deriuarent peccatorum remittendorum vim, essent pro fectò illis Leuiticis omninò paria. Repetitur igitur vna illa Christi hostia, sed non vt Leuitica: Secundum cõmemorationem, inquit Chrysostomus, non secundum sanguinis effusionem. Proinde quod probare nititur Confessio, solùm Christi sacrificium meruisse aliis peccatorũ remissionẽ seu reconciliationem, pro nobis facit, sicuti & illud quod subiicit, Christi sacrificio semel satisfactum esse pro omniũ peccatis.

Insidias tẽdit imperitis & imprudentibus Cõfes. August. Honos sacrificii Christi nequaquã trãsfertur à Catholicis in op⁹ sacerdotis vti calumniatur Confess. August. Missam valere ex opere operato, quid sibi velit.

Sed sanctissima hac Pauli sententia improbissimum est tardiorib⁹ ingeniis insidias struere, quibus simpliciores decepti à recta Catholicæ doctrinæ orbita deflectant, quod Confes. molitur: Hic honos sacrificii Christi, inquiens, nõ debet trãsferri in opus sacerdotis. O improbã calumniã, quæ opus Christi vice per sacerdotes peractũ homunculo sacerdoti tribuit. Sed demus eos dissimulare sacerdotẽ vice Dñi, quod ait Ambro. atq; Cypri. offerre sacrificiũ, an hîc opus quoq; operatũ, quod dicunt scholæ, dissimulare audeant, quod tanta animi impotentia nõ modò in alium atque res est detorquent sensum, sed hostiliter etiam oppugnant? Cùm igitur sacrificium quotidianum non nisi ex opere operato, quod Catholici dicimus, id est, quia ex Christi persona geritur atque peragitur, nulla prorsus ministri ratione habita, suam habeat vim atque percipiat efficaciam, improbè sanè viris Catholicis calumniatur Confessio, quòd honorem sacrificii Christi in opus transferant sacerdotis. Nullas enim hac in re sacerdoti partes tribuunt, præterquàm quæ ministri sunt propriæ. Sicut enim in consecratione Christus sua verborum efficacia alieno sacerdotis ore suum quotidie conficit de pane corpus, & vino sanguinem, ait Hieronymus: ita per alienas quoque manus, sed sui tamen ministri, Deo patri sacrosanctum suum offert corpus. Hoc illud est quod sanctissimi scriptores tantæ rei miraculo obstupefacti interdum exclamitant, O rem miram, idem Christus hîc & sacrificat & sacrificatur: Agnus idem & hîc nobis in altari iacet præsens patri immolandus, qui & patri ad dexteram assidet gloriosus. Sic & D. Chrys. de Sacer. Oecu. ad Hebr.

Sicuti in omni Baptismo te Christ⁹ baptizat, ita in omni Missæ sacrificio Christus offert.

Remissio itaque peccatorum, quæ sacrificii huius oblatione piis hominibus iuxta concordem veterum Patrum sententiam contingit, nequaquàm in opus transfertur sacerdotis, absit, Maran atha: sed hic honos vni Christi Iesu gloriæ manet solidus, atque seruatur integer, illibatus, singularis. Quod enim in Baptismo credimus illum à peccatis abluere, de quo dictum est à Deo Patre, Hic est qui baptizat: hoc Iohan. 1 in aliis quoque Sacramentis fidei oculis intuemur: quæ cùm ab vna Christi passione suam hauriant peccatorum remittendorum vim, vt per ea veluti sanguinis Christi canales corda nostra illo viuifico eius spiritu irrorentur, affundantur, atque irrigentur, quid quæso homi-

hominibus Christianis mirum videatur, hanc eandem efficaciam sacrificio itē à Patribus tribui Christiano? Hæc est enim illa effusi in cruce sanguinis applicatio, quæ nos saluberrimæ huius redēptionis facit esse participes: quā cùm aduersarii fide, & fidei oratione, concorditer nobiscum hominibus contingere doceant, non est sanè quòd ab aliis applicationis eiusdem Christi sanguinis modis abhorreant, putà per Sacramenta atque eiusdem sacrificii oblationem: cùm eos quoque indubia maiorum Catholicæ Christi Ecclesiæ tradiderit autoritas, luculentis Christi Iesu verbis subnixa: quod quia de Sacramentis suo suprà loco demonstrauimus, nec * diffitentur aduersarii, S. Eucharistiæ perceptione nos peccatorum accipere remissionem, & de sacrificio Christiano dudum docuimus, ad reliqua proficiscamur refutanda, quæ aduersus Catholicam Ecclesiæ Christi de altaris sacrificio doctrinam obiicit Confessio Augustana.

Sanguis Christi & sacrificio nobis applicatur, sicuti per alia fidei Sacramēta

Varij applicationis sanguinis Christi modi Ecclesiæ traditi.

* Vide Cōfess. Aug. Apol. vbi istud ex Ambr. verbis disertè astruit vbi agit de vsu Sacramenti & sacrificio cōtra id quod Cōfessio suis illis argumentis conatur astruere.

Philippi Melan. Apolog. pugnat ex diametro cū Augustana Confess.

Planè similis notæ est calumnia, quæ priori illi attexitur: Adhæc impium est, inquit, fiduciam, quæ niti debet ipsa Pontificis Christi oblatione & intercessione, transferre in opus sacerdotis. Quàm ista sit frigida calumnia, ex superioris confutatione satis liquere potest. Sola enim Christi oblatione & interpellatione ista quotidiani sacrificii nititur fiducia. Solida enim gratiæ per illud impetrandæ spes in vnicam illam Christi Pontificis accedentes sanctificantis, pro nobisque interpellantis cruentam hostiam respicit atque suspirat, vnde suam nobis hæc quotidiana in illius memoriam repetita hauriat vim atque efficaciam.

Calumnia Cōfessionis Augustanæ refutata.

Heb. 7.

Sed tertium nunc prodeat Confessionis argumentum: In institutione cœnæ Domini, inquit, non mandat Christus vt offerant sacerdotes pro aliis, viuis ac mortuis. Qua igitur autoritate hic cultus tanquā oblatio pro peccatis sine mandato Dei in Ecclesia institutus est? Christum in cœnæ institutione Apostolis mandasse vt offerrent, nuper ex Diui Irenæi, Cypriani, Chrysostomi, Theodoreti, Eusebii Cæsar. Ambro. August. aliorumque testimoniis comprobauimus manifestiùs, quàm vt de Christi voluntate adeoque mandato homo Christianus, qui Christianis illis patribus debitam habet cùm fidem, tum reuerentiam, queat ambigere. Si autem offerre iussit, nō pro se solùm, sed & pro aliis offerre iussit. Habet igitur autoritatem hic quotidiani pro peccatis sacrificii cultus planè diuinam, cùm ex aperto Christi mandato, illis locupletissimis testibus, in Ecclesia sit institutus, atque perpetua Ecclesiarum per orbem Christianum obseruatione Deo maximo exhibitus, nobisque in hæc vsque tempora per manus maiorū Catholicè traditus. Quod autem addit Confessio, multo esse absurdius, quòd Missa confertur ad liberādas animas mortuorum, paulò pòst aptiùs ex liquidissima Apostolorum traditione, atque D. August. Cypriani, aliorumque Orthodoxorum testimoniis erit confutandum.

Tertij argumenti Confess. August. refutatio.

Vide sup. Cap. 46.

Christus mandauit offerre & aliis.

4. Argumẽtum Cõfe. August cõfutatur.

Iam quartum illud argumentum minus habet sanitatis quàm difficultatis, Cæremonia sine fide in nouo testamento nihil meretur, nec facienti, nec aliis. Est enim opus mortuum, &c cæt. Ergo Missa non meretur remissionem culpæ, aut pœnæ ex opere operatò. Hoc, inquam, argumentum, quàm non est à iudicio satis sano profectum? An enim sine fide cæremonia meruerit in veteri testamento? an non & tum fuerit opus mortuum? Sanè quod ad antecedentis huius probationem sibi sumit Confessio, sine fide impossibile est placere Deo, apertissimè conuincit cæremoniam sine fide nec in nouo, nec in veteri testamento aliquid meruisse: quod ex Diuo Paulo vel obiter inspecto solis luce est manifestius. Rursum quod ad antecedentis huius adfert comprobationem, Fide potiorem hostiam obtulit Abel, quàm est ἀπροσδιόνυσον, imò quàm cum illo nihil habet commune? Quod itaque colligit, Missam ex opere operato non mereri remissionem pœnæ, aut culpæ, magis est friuolum, vti ex superioribus liquet, quàm vt responsionem mereatur.

Ex falso Catholicis affictõ Lutherani eos oppugnãt.

Cùm enim falsissimam istam operis operati sententiam falsò Catholicis imponant, vt scilicet sine bono motu fidei hominibus adultis mentisque sanæ valeat, quam obsecro vim ista habeat conclusiuncula? Ex eadem pharetra quintum Confessionis telum in Missam est eiaculatum. Fide propria fit applicatio beneficii Christi, ergo non fit applicatio alieno opere, nec propter alienum opus. Vt enim

5. Argumẽtũ Confess. August.

dissimulemus antecedens in paruulis baptizatis & adultis mente captis manifestissimè conuinci falsitatis: ita profectò Missæ applicatio nullis fit nisi fide propria eam expetentibus, ac desiderantibus adeò: quod pia eorum vota, & flagrantia desideria testamentis tam luculentis quàm opulentis contestata, quæ istam Catholicis pariunt inuidiam, loquuntur apertiùs, quàm vt de ipsorum fide propria queas addubitare.

Mortui fide ꝓpria ꝑ Missam adiuuãtur quia Ecclesiæ mẽbra Ecclesiæ desiderant subsidiũ.

6. Argumẽtũ Confess. August. cõfutatum.

Porrò sextum, Institutio Sacramenti pugnat cum illo abusu: nihil enim de oblatione pro peccatis viuorum & mortuorum præcipitur, sed præcipitur vt sumantur corpus & sanguis Domini, & vt fiat ad recordationem beneficii Christi. Istud quia non est tertio argumento dudum dissoluto dissimile, non est cur lectorem beneuolum prolixiore fatigemus responsione. Confidimus enim quòd sua ingenii bonitate nunc perspicit, quantum à veritate abest, quod sibi sumit Confessio, nihil in huius sacrificii institutione de oblatione pro peccatis præcipi, cùm ad eum planè modum, si tot tantisque nostræ Catholicæ fidei patribus credimus, iusserit Christus Apostolos offerre, quod ille in cœna primus obtulit, ait Cyprianus, Chrysostomus, & cæteri. Vbi quia tanquam sacerdos obtulit, continuò efficitur, quod & pro peccatis obtulerit, quod Paulina Sacerdotis diffinitione firmatur validiùs, quàm cui ratiocinatio humana illo imperitorum loco, non est Hebr. 5.

Sicut Christus in cœna ꝓ peccatis obtulit, sic & sacerdotes, quos iussit offerre quod primus ipse obtulerat.

scri-

ſcriptũ,ſubnixa poſsit obſiſtere. Cæterùm quod aſſumitur,Sed præcipitur,vt ſumantur corpus & ſanguis Domini,& vt fiat ad recordationem beneficii Chriſti,vt nos illis damus,& perlibenter quidem:ita nõ tollit ſacrificium,quod quia longè eſt ab ipſo corporis Dominici Sacramento aliud,poteſt quoque aliis eſſe ſacrificium, quibus non eſt Sacramentum,ſiue Dominicæ cœnę communicatio. Quanquàm citra ſacrilegium fieri nequeat,vt ſacerdos poſt ſacrificium non etiam ſibi accipiat Sacramentum,de quo tot olim editi Canones. Sed de Dominicæ cœnæ inſtitutione ac vſu legitimo,non patitur præſentis negotia anguſtia vt differamus diffuſiùs,quæ in alium commodiùs differetur diſputandi locum. Corpus Dñi eſt & ſacramentum & ſacrificium.

Confeſsionis Vuirtemberg. argumenta contra propitiatorium Miſſæ ſacrificium confutantur.

CAPVT LII.

SEx iſtis igitur argumentis quàm nihil validè cõtra propitiatorium Miſſæ ſacrificium effecerit Confeſsio Auguſtana; piis & eiſdem æquis lectoribus permittimus æſtimandum. Cæterùm quia Confeſſio Vuirtembergenſis eadem iſta Confeſsionis Auguſtanæ repetit argumenta, non eſt quòd in illius confutationem multum ponamus operæ: ſi quid habet tamen ab illis diuerſum, permagnum duximus operæpretium, vt ad veritatis normam expenſum à recto demonſtretur aberrare. Varios itaque circa Euchariſtiam recenſens errores, quos dicit, ſecundum facit, Quòd Euchariſtia ſit tale ſacrificium, quod debeat iugiter ad expianda peccata viuorum & mortuorum,& pro impetrandis aliis beneficiis tam corporalibus quàm ſpiritualibus offerri. Ne autem temerè vniuerſam Chriſti Eccleſiam Catholicam iſtius, quem dicit erroris putetur inſimulaſſe,cauſas adfert iudicii adeò ſeueri planeque cenſorii: Hic error,inquit, manifeſtè pugnat cum Euangelio Chriſti,quod teſtificatur Chriſtum vna oblatione ſemel tantùm facta, conſummaſſe in ſempiternum ſanctificatos. Atqui hanc Catholicorum doctrinam cum Chriſti Euangelio nõ pugnare docent manifeſtiùs illuſtres veri Euangelii profeſſores Cyprianus,Auguſtinus,Ambroſius,Chryſoſtomus,ac cæteri item alii Euangelium verè Chriſtianum à ſuis magiſtris Apoſtolis edocti, quàm vt animus Chriſtianus ſuæ fidei Chriſtianæ non oblitus vllas queat hac de re in pectoris ſinu reliquas perpeti ambiguitatis tenebras,quas luculentiſsimis vetuſtiſsimorum Patrũ teſtimoniis confidimus ſuperiùs ſatis eſſe cùm depulſas,tum illuſtratas.

Iam quod concordi adeò veteris Catholicæ Eccleſiæ veluti refragans opponit ſententiæ, Vna oblatione ſemel tantùm facta CHRISTVM conſummaſſe ſanctificatos, nihil cum Orthododoxa de Miſſæ ſacrificio pugnare doctrina, ex ſecundi argumenti

Confeſsionis Auguſtanæ confutatione ſatis liquidò ſperamus demõſtratum. Vnica enim illa Chriſtus in cruce oblatione ſanctificatos, ſiue potius τοὺς ἁγιαζομένους: eos qui ſanctificantur, effecit perfectos: non quòd alia re vlla ad ſanctificationem non ſit opus: cùm non niſi credentibus, & Sacramentis ad animorum ſanctificationem inſtitutis vtẽtibus hæc vnica Chriſti oblatio fiat ſalutaris: quod etiam in tertio Euchariſtiæ, quem dicit, errore ipſa agnoſcit Confeſsio: ſed quod eã ſanctificatos ita conſummauit, ſicuti & redemit, atque totius mundi peccata expiauit. Quemadmodum enim locupletiſsimum opulentiſsimumq; toti in vniuerſum humano generi ſua vnius morte comparauit, imò promeruit precium, quo omnium ſalus redimatur omnibus atque reſtituatur: ſic & eos qui ſanctificantur vnica ſui corporis oblatione conſummauit, τετελείωκεν, omnibus plenæ perfectæque ſanctimoniæ abſoluit numeris, inexhauſtum illis redaperiens fontem, vnde non modò ſalutares hauriant aquas, quibus innumera vitæ priſtinæ ſemel abluant errata, ingentiaque aboleant peccata, ſed animos etiam illuſtribus veræ iuſticiæ, innocentiæ, veræque ſanctimoniæ, cæterarumq; itẽ virtutum ornamentis præclarè exornent atque inſigniant adeò. Cæterùm quòd cum iſta ſemel tantùm in cruce peracta Chriſti Domini oblatione quotidianum nihil pugnat ſacrificium, non magis quàm Baptiſmus, atque Pœnitentia, quibus haud dubium ſanctificamur, vel aduerſariis idem confitentibus, ex ſecundi argumenti Confeſsionis Auguſtanæ refutatione perſpicuum eſt agnoſcere omnibus, qui illinc Orthodoxam veteribuſque vſitatam ſacrificii cruenti & τοῦ ἀναιμάκτου incruenti diſtinctionem animo Euangelii veri ſtudioſo, & à partium ſtudiis alieno cognoſcere non grauabuntur.

Quõ vna crucis oblatione Chriſt' cõſummauit eos q ſanctificatur.

Chriſtus ſua morte oẽs redemit, qui tamen nõ omnes redimuntur ſed poſsũt redimi, ſi ipſi obedientes formula ſalutis conſequẽdæ ab ipſo pſcripta ſtudeãt obſeruare

Vide Aug. de articulis ſibi falſo impoſitis.

2. Argumẽti Confeſ. Vuirtẽb. cõfutatio. Porrò quod in Vuirtembergenſi Confeſsione ad Catholicæ doctrinæ attexitur labefactationem, non magni fuerit negotii refellere, ſi locus Paulinus, quo nititur, ex iſta oppugnationis quaſi crate retextus genuinæ ſuæ vindicetur ſententiæ. Et quia Chriſtus paſsione, inquit, ac morte ſua impetrauit nobis remiſsionem peccatorum, quæ & nobis per Euangelion in nouo teſtamento adnunciatur, idcircò non licet ampliùs pro peccato ſacrificare. Dicit enim Epiſtola ad Hebræos: Vbi eſt peccatorum remiſsio, iam non eſt oblatio pro peccato. Impetrauit quidem ſua paſsione Chriſtus nobis peccatorum remiſsionem, quæ & per Euangelium, vt dicitis, annunciatur: Verum eam non aſſequuntur audientes Euangelium, aut credentes adeò: ſed Sacramenta fidei demum vero Chriſtianæ fidei ſpiritu ſuſcipientes, quod ex Actis Apoſtolicis Cap 2. Iudæorum credentium exemplo ſolis luce eſt manifeſtius. Et Chriſtus diſertè affirmat: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Hæc igitur peccatorum remiſsio Chriſti morte nobis in vniuerſum quidem omnibus impetrata non perinde contingit omninò omnibus: ſicuti nec ſolis lux affulget omnibus, quòd multis multa inci-

Hebr. 10.

Peccatorũ remiſsio quibus, tandẽ contingat & cur non oĩbus, vel Euangeliũ audientibus.

Act. 2.

Mar. 16.

incidant incommoda atque impedimenta, quibus intricati paratissimam istam peccatorum remissionem haud facilè nancisci queant. In iis autem, quibus mera Dei Optimi liberalitate contingit, sicuti non est in eam iniurium, quòd post illius impetrationem Christi passione partam applicetur Baptismo atq; Pœnitentię: ita nec sacrificio etiam, cùm vniuersa ista nostrorum peccatorum remedia ex vnico passionis Dominicæ fonte suam hauriant efficaciam atque vim. Proinde quod ex ratione iam nunc refutata concluditur, Idcircò non licet ampliùs pro peccato sacrificare: non minùs ratam habet connexionem, quàm si efficere illinc velis, non licere ampliùs pro peccato abolendo quenquam baptizare, quòd vnica Christi passione omnibus impetrata sit peccatorum remissio. Huius prætereà conclusionis vim prorsus nullam vnicum Magdalenæ commonstret exemplū.

Sicuti applicatio remissionis peccatorum per baptismū nō pugnat cum vnica crucis oblatione: ita nec ea quę fit per impetrationē sacrificij mediatoris.

Luc. 7. Quid enim? an quòd illi indubia contigisset peccatorum venia non licuerit Christo Domino pro peccatis sacrificare. Sicuti igitur rata illi ex futura Christi morte peccatorum contigit remissio, ita nobis ex olim obita atque præterita: sed vtraque ex eodem fonte hausta. Porrò quod in huius rei adfertur confirmationem, Vbi est peccatorum remissio, iam non est oblatio pro peccato, Hebr. 10. nihil quicquam Catho- Hebr. 10. licę Christi Ecclesię sacrificio aduersatur. Docet enim D. Paulus in nouo testamento iuxta Hieremiæ oraculū non typicam, sed verā, nō adumbratam, sed solidam per singulare Christi sacrificium remissionem contingere peccatorum, quæ cùm semel sit impetrata, atq; Christi morte nobis parta, iam nō est oblatio pro peccato: oblatio, inquā, aut ab illa crucis alia: aut ipsa etiā eadem, eodem vt in cruce modo iterata: aut, quod equidem arbitror Paulino germanius sensui, post Christi oblationē illam in cruce peractā nulla est oblatio, siue προσφορά, atq; hostia pro peccatis, iuxta vetus Mosaicæ legis præscriptū offerenda: quòd ipsam verbis ex Hier. adductis docuit abolendā, eiusq; sacrificia nulli vnquàm vsui futura. Sic D. Theodore. Est enim oblatio, inquit, superuacanea, data iam remissione, quam Deus in nouo testamento se daturum est pollicitus. Et paulò illustriùs apud Oecu. Photius: Quæ enim necessitas, in „ quiens, multarum oblationum, quum vnica illa, quam exhibuit Chri- „ stus, fuerit sufficiens ad auferenda peccata? „ Cæterùm quòd Confessio illa Christi verba, Hoc facite in mei commemorationem, negat præcipere, vt corpus & sanguinem ipsius in cœna Domino offerant, arrogantis nimium habet supercilii, aut vt dixerim veriùs, imperitum suorum ferraginatorum arguit tanta de re adeò perspicuè apud vetustissimos Patres contestata iudicium. Audet enim clarissimis Orthodoxorum Patrum sententiis refragari, conspirantibusq; illorum testimoniis dudùm commemoratis, nullo subnixa argumētulo, præterquā illo vt plebeio, ita præclaris istis confessoribus scripturam vbiq; crepātibus indignissimo, Non est scriptum, obstrepere atque reclamare.

Sicuti Christ' obtulit post peccata certò remissa, ita & nunc licet offerre.

Locū Pauli ad Heb. 10. non aduersari nostro Ecclesiæ sacrificio.

Vbi peccatorū remissio, iā non est pro peccato oblatio ex legis præscripto immolanda.

In re grauissima ludunt Lutherani plebeio argumento, Non est scriptum.

Nam

Nam quòd Christus verbis illis, Hoc facite in mei commemorationẽ, iusserit quoque offerre, etiam superiùs ex Diuo Cypriano, Theodoreto, Chrysost. Oecumen. aliisque est demonstratum manifestiùs, quàm vt hîc pluribus sit repetendum. Proinde illud est plusquàm Sophisticum, quòd hisce verbis Christum vult iussisse Confessio Vuirtembergensis, vt corpus & sanguinem ipsius offerrent, sed Ecclesiæ, vt ea bibendo & edendo de Christi oblatione in cruce facta admoneatur.

Vide supr. Cap. 46.

Detorquent Lutherani verba Christi offerre pro distribuere.

Cùm enim offerendi vocem veteribus scriptoribus mirificè vsurpatam cuperet præ simulato vetustatis studio in Ecclesiis suis ista Confessio retentam, eam quidem ipsam retinuit, sed à vero Catholicorum Patrum sensu plusquàm Sophisticè detortam. Offerendũ enim vult ex Christi iussu non quidem Deo Patri, vti illi, sed populo atque Ecclesiæ: quod est, non offerendum seu immolandum: sed expromendum atque porrigendum. O bellam oblationem, quæ si apud priscos Catholicos fuisset sola cognita, non erat sanè quòd Arrhiani illam Catholicæ Christi Ecclesiæ mouissent tragœdiã, vtrùm in mysteriis soli Deo Patri, non etiã filio corpus & sanguis Domini essent offerenda? Quæ quidem quæstio nullum sibi locum inuenisset, nisi inter Catholicos & illud ab Ecclesia segregatum sarmentum Arrianos ex certissima maiorum traditione constitisset indubitatum, corpus & sanguinem Domini esse in cœna Deo offerendum. Pudeat hîc igitur nostræ ætatis aduersarios, pudeat, inquam, istius temeritatis sacrilegæ, qua vel Arrianos ipsos impiè audent superare. Sed quia hoc antè satis confidimus confirmatum, nunc Pauli locus, quo ista Confessio, hanc corporis Domini oblationem, quæ non Deo, sed populo fit, conatur statuere, germano suo est vindicandus sensui. Sic enim Paulus hoc dictum Christi interpretatur, inquit, quotiescunque manducabitis (non ait obtuleritis) panem hunc, & biberitis calicem, mortem Domini prædicate, donec veniat. Si non ait, obtuleritis, quónam vos ore hîc præceptum crepitatis vt offeratur populo? Quare si iste vester commentariolus nihil addit verbo Dei, nec ille sanè Catholicorum, qui offerendũ Deo patri docet, cùm vterque eandem habeat vocem, sed aliter atque aliter explanatam. Atqui Paulus, inquias, non ait obtuleritis, illa Christi verba exponens, Hoc facite in meam commemorationem. Quid verò mirum, Apostolum Paulum sacrificii Deo Opt. Max. offerendi hîc non meminisse, cùm non de oblatione, sed Sacramenti vsu populari atque manducatione differendum sibi existimarit? Vt ergo Paulus illa Christi Domini verba hîc sit interpretatus, non sanè commentarium adhibuit plenum, qui omnem huius loci cõtineret sensum, quod eius institutum nequaquàm postulabat. Verum tamen verborũ Christi, Hoc facite, sensum etiam corporis Dominici offerendi habere præceptum, suprà ex Catholica Orthodoxorum PP. liquidiùs docuimus sententia, quàm vt vlla prolixiùs hanc in rem demonstrandã sint profunden-

Lutherani veterũ Patrũ studẽt retinere voces, sed à veteri detortas sensu.

Offerre faciunt non offerre, qa illud distribuere & cõmunicarè exponunt.

Paulũ nõ interpretari offerre pro cõmunicare, & distribuere, quod aduersarij fingunt.

Nõ postulabat loc9 vt Paulus de nouę legis differeret sacrificio Epist. ad Corint.

Vide supr. Cap. 46.

fundenda verba. Quorum clariſs. fidei Chriſtianæ Patrum, atque doctrinæ Apoſtolicæ teſtiū multò locupletiſsimorū ſententiis qui non permouetur ad obtinendam Catholicam & Orthodoxam Eccleſiæ Chriſti de ſacrificio doctrinam, dignior eſt quem aſsiduis lugeamus pii pectoris lachrymis, quàm inſanabilem eius contentionis pertinaciam inutilibus verbis ſtudeamus vlteriùs caſtigare.

Sed illa indignior Euangelicis eſt ſtropha, qua ad imperitorum fraudem nititur iſta Confeſsio Vuirtembergenſis: Fatemur quidem, inquit, quòd veteres Eccleſiaſtici Scriptores vocauerint Euchariſtiam ſacrificium & oblationem. Sed ſe ipſi exponunt, quòd nomine ſacrificii intelligant memoriam, annunciationem, ſed prædicationem ſacrificii, quod Chriſtus ſemel in cruce peregit, ſicut & memoriam Paſchæ & Penthecoſtes, vocant Paſcha & Penthecoſten. Iſtud quàm ſit vaniſsimum, recitata dudum illorum teſtimonia liquidùm pronunciant. Ait enim Auguſtinus, ſacrificium altaris quibuſdam defunctis eſſe propitiationem. Rurſus, propter altaris ſacrificium Deum cum defunctis miſericordiùs agere, quàm eorum facinora merebantur. Sic & Diuus Athanaſius aurea illa in defunctos oratione, τὴν θυσίαν ἀναιμακτὸν ὧν ἐξιλασμόν, hoſtiam illam altaris incruentam piis in Chriſto dormientibus eſſe propitiationem. In eundem ſenſum & Cyprianus Concilii Africani canonem ſequutus inhibuit clero Furnenſi, ne pro Victoris, qui Canonem violarat Eccleſiaſticum, requie dominicum illud altaris Chriſtiani offerretur ſacrificium.

Vide c. 50.

Enchir. c. 110. & ad Dulc. q. 4. Ser. 32. de verb. Apo.

Epiſt. 9. lib. 1.

Quod igitur altero illo, Euchariſtiam eſſe ſacrificium, ſenſu pro ſacrificii memoria ex Diuo Auguſtino abutuntur ad caligines clariſsimo illi de oblatione & propitiatione pro peccatis ſenſui offundendas, nimis eſt improbum. Hunc enim ſenſum vti apud Auguſtinum legêre, ita illum alium apud eundem cæteroſque Catholicos prædicatum, & nunc in controuerſia poſitum, quem non legiſſe non potuerunt, nequaquàm diſsimulatum oportebat, ſi bona nobiſcum, imò ſecum fide agere conſtituiſſent.

Non bona fide agunt aduerſarij cū veterū patrū vrgēt ſententias.

Iam quod tertium circa Euchariſtiam errorem facit Confeſſio Vuirtembergen. eorum qui ſentiunt oblationem Euchariſtiæ applicare propitiationem & meritum Chriſti viuis ac mortuis, haud ſanè prolixa opus habet refutatione, quòd ſuperiùs nunc ſæpè eſt demonſtratum, quotidiano hoc ſacrificio ex ſingulari illo paſsionis Dominicæ fonte Catholicos haurire Chriſti merita, ac propitiationē tandem iuxta veterum Patrum teſtimonia, quàm per Baptiſmi, ac Pœnitentiæ Sacramenta. Quod igitur in illius confirmationem adfert Cōfeſsio, applicationem meriti Chriſti non fieri alio externo organo quàm prædicatione Euangelii Chriſti, & diſpenſatione eorum Sacramentorum, quę Chriſtus in hunc vſum inſtituit, & meritū Chriſti obla-

Contra Fauſt. lib. 2. cap. 21. Epiſt. 32.

Tertij argumenti confutatio.

oblatum & applicatum non recipitur nisi fide. Ad hoc dicimus, & Eucharistiam hunc in vsum à Christo Deo esse institutam, cuius doctrinæ testes prorsus irrefragabiles suo superiùs loco recitauimus, cap. 46. & 50. Vnde qui veritatis verè Euangelicæ ex animo est studiosus malim repetat, quàm hîc frustrà iis rememorandis esse multus. Iam quod attexuit, Meritum Christi oblatum & applicatum non recipi nisi fide, quia in illud Confess. Augustanæ argumentum 5. incurrit, hîc non duximus copiosiùs refellendum, quòd abundè illi suo sit loco factum satis.

Missam esse sacrificium propitiatorium pro defunctis.

CAPVT LIII.

SEd quid hîc sum copiosior, vbi non vniuersa istius tempestatis vis incumbit, sicut in controuersia, Vtrùm Missa propitiatorium sit sacrificium pro mortuis? quod quia Euangelici isti vniuersi impotentissimo pro sua quisque summa virili molimine Catholicæ Christi Ecclesiæ contendunt eripere, ac perinde quasi contra verbum Dei quæstuosis quorundam inuectum esset artibus pessundare atque abolere, hinc ea quæstio de nostro pro defunctis sacrificio diffusiùs venit & pertractanda, & robustiùs veterum Patrum testimoniis confirmanda. Hîc namque procellosi omnium istius nostræ tempestatis hæreticorum venti tanquàm coniurati veniunt ad classica, quod ille canebat, vt saluberrimum fratribus hac vita defunctis & deleant remedium, & suauissimum de medio tollant solatium, bis in pia fraternæ charitatis officia impii: cùm quòd illorum cruciatus ipsi nec votis, nec rebus ipsis mitigent: tum quòd alios qui tollendis ipsorum tormentis, exilioque decurtando piam dant pro virili operam, non dehortantur modò sua oratione, verùm maledictis quoque lacessere & conuitiis proscindere non verentur. Quare initiò ex liquida Apostolorum traditione docebimus, tremendum Missæ sacrificium re ipsa mortuis esse vtile, adeoque expiatorium: Deinde quòd non ex vnius aut alterius duntaxat Ecclesiæ consuetudine hoc fuerit vsitatum, vti aduersarii cauillantes nugantur: sed ex publica vniuersalis Ecclesiæ obseruatione per omnem prorsus orbem semper fuisse & factitatum, & hactenùs vbique obseruatum, illustribus clarissimorum scriptorum veterum testimoniis declarabimus. Tum denique infesta nostræ ætatis hominum tela contra saluberrimum hoc fratrum hac vita defunctorum remedium dulcissimumque solatium pro virili studebimus propulsare.

Aduersarij suos in fratres hac vita defunctos bis impij.

Qua methodo tractandũ propitiatoriũ Missæ pro defunctis sacrificiũ.

Mortuis igitur Christianis fratribus vita hac breui iuxtà atque misera piè atque in Domino defunctis sacrosanctum altaris sacrificium prodesse, vt ab omnibus semel delictorum nondum expiatorum

 vinculis

vinculis absoluti, & omnium debitorum nexibus liberati, in patrias illas cælestes euolent sedes, Apostolos Ecclesiis tradidisse, nobis liquidò illud Orthodoxæ cùm primis Ecclesiæ columen D. Athanasius attestatur. Postea enim quàm suos illa admodùm concinna in defunctos oratione docuisset, ex pietatis officio debere ad mortuorum sepulchra cum precibus, eleemosynis, cereos & oleum adferre accendenda, causam subtexuit: δεκτὰ γὰρ ταῦτα τῷ θεῷ, καὶ πολλὴν ἐξ αὐτοῦ φέροντα τὴν ἀντίδοσιν. τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρὸς, ὁλοκαύτωσις· ἡ δέ γε ἀναίμακτος θυσία, ἐξιλασμός· Hæc enim (inquit) Deo grata sunt, plurimamque ab eo referunt retributionem. Oleum enim atque cerei sunt holocaustum, hostiaque igne absumenda: Verùm illa hostia incruenta est propitiatio. Deinde ostendens, quanā fidei intentione hæc sunt pro defunctis Deo Opt. offerenda, eadē scilicet, qua pro filiolo ægrotante pater Deo cereos & thymiama offert atque accēdit, causam subtexuit, qua superioribus suis dictis fidē astruat: πάντα γὰρ οἱ θεηγόροι Ἀπόστολοι καὶ θεσπέσιοι διδάσκαλοι, καὶ πνευματοφόροι πατέρες ἐν κατόχῃ τοῦ θείου κατὰ τὸ ἐφικτὸν γεγονότες, καὶ τῆς ἐκστατικῆς τούτου δυνάμεως ποσῶς μετειληφότες ἐν θείῳ στόματι θεοφιλῶς ἐθέσπισαν ἐν λειτουργίαις καὶ εὐχαῖς τε καὶ ψαλμῳδίαις, ἐτησίους τε μνήμας τῶν προλαβόντων. Vniuersa enim hæc Apostoli illi (sic dixerim) diuiniloqui, atq; discipuli sua per sacrificia Deum placantes, patresque Spiritu sancto afflati, diuini illius numinis, quantum datur, participes atque Ecstaticæ illius virtutis eximiè compotes diuino ore, vti Deo gratum est, & sacrificia, siue Missarum oblationes, & preces, & Psalmorum cantum, anniuersariasque defunctorum memorias præceperunt obseruandas.

Incruentū Missæ hostia defunctis est ppitiatorium sacrificiū, ait Athan. ex doctrina Apostolorum.

D. Aurelius Augustinus hanc rem docet liquidiùs, quàm vt homo sanus vlla sibi queat vel fingere callidæ tergiuersationis subterfugia: Orationibus sanctæ Ecclesiæ (inquit Serm. 32. de verbis Apostoli) & sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum (defunctorum) spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia.

Sic & ex professo, vbi fidei Catholicæ formulam Laurentio præscribit: Neque negandum est defunctorum animas, ait cap. 110. Enchiridii, pietate suorum viuentium releuari, cùm pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed hæc illis prosunt, qui cùm viuerent, vt hęc sibi posteà prodesse posśint meruerunt. Ostensa caussa cur non omnibus hæc prosint defunctis, addit: Cùm ergo sacrificia, siue altaris, siue quarumcunq; eleemosynarū pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones sunt, pro non valdè malis, propitiationes sunt: pro valdè malis etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunque tamen viuorum consolationes sunt. Hunc aureum locum ne quis vel Oreste insanior, ambigat vtrùm Augustini sit, nécne, ipse August. quæst. 4. ad Dulcitium suo ex Enchiridio disertè recitat, illumq; ceu nobile emblema ad

verbum interserit. Quæ loca cùm sint meridiana solis luce illustriora, nolo esse multus in accumulandis iis, quæ passim obuia sunt aut in Epist. aut Confess. Verùm nos institutũ persequentes, quòd quibus hæc pauca non sufficiant ad veritatis persuasionẽ, nec alia satisfaciant sexcenta, ad alios Orthodoxos transibimus patres.

« D. Ambrosius eximiũ Orthodoxæ atque Catholicæ Christi Eccle-
« siæ columen: Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam (inquit oratio-
« ne funebri in fratrem Satyrum) animam, tibi hostiam meam offero, ca
« pe propitius ac serenus fraternum munus sacrificium sacerdotis. Rur-
« sus orat. funebri in AA. Gratianum & Valentinianum: Nulla nox vos
« non dotatos aliqua precum mearum contextione transcurret, omni-
· bus vos oblationibus frequentabo.

Iohannes ille Antiochenus ab aureo suæ orationis flumine dictus Chrysostomus eximiam huius sacrificii Christiani, quod ad defunctos attinet non modò expressit, sed originem quoque ad Apostolos pertinere luculento non minùs atque diserto expressit sermone. Cùm enim suos Constantinopolitanos ad piam defunctis fratribus orando & Ecclesiæ preces atque sacrificium immolando nauandam operam esset adhortatus, dicti sui ætiologiam subtexuit: οὐκ εἰκῇ ταῦτα ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων, τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων. ἴσασιν αὐτοῖς πολὺ κέρδος γινόμενον, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. ὅταν γὰρ ἑστήκῃ λαὸς ὁλόκληρος χεῖρας ἀνατείνοντες, πλήρωμα ἱερατικόν, καὶ πρόκειται ἡ φρικτὴ θυσία, πῶς οὐ δυσωπήσομεν ὑπὲρ τούτων τὸν θεὸν παρακαλοῦντες: Haud frustrà hæc ab Apostolis, inquit Homil. 3. ad Philipp. fuêre instituta, vt in tremendis illis mysteriis eorum qui hinc emigrassent memoria fieret. Nouerant enim illis magnum hinc emolumentum, magnumque commodum obuenturum. Cùm enim vniuersus constiterit populus expassis ad Deum manibus, omnisque clericorum chorus, insuper & tremenda illa offertur hostia, qui fiat obsecro, vt supplicantes pro illis Deum non exoremus atque placemus?

Apostoli car defunctorũ memoriã inserint ad sacrificiũ admisceri

D. Epiphanius Apostolicas commemorans Ecclesiæ Catholicæ traditiones, cùm ad defunctos ventum esset, ostensurus, quidnam & illis
« faciendum ab Apostolis accepisset Ecclesia illa vna Christi sponsa:
« ἐπὶ δὲ τῶν τελευτησάντων ἐξ ὀνόματος τὰς μνήμας ποιοῦνται, προσευχὰς τελοῦντες, καὶ λα-
« τρείας καὶ οἰκονομίας. Quando defunctorum agitur officium (inquit cõpen
« dio fidei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ) nominatim eorũ memoriam faciunt, deprecationes, Missarũ sacrificia, atq; Dei cultus vnà cum eleemosynarum dispensatione celebrantes. Vides hic eadem defunctis profutura auxilia in Catholica illis exhibita Ecclesia, quæ superiùs Diuus Augustinus cum Athanasio atque Chrysostomo, aliisque docebat piè defunctis prodesse? Verùm ne quis nasutior hîc se calumniandi reperisse clamitet ansam, quod τῶν λατρείας verterim Missarum sacrificia, paucis demonstrabimus, τῶν λατρειῶν nomine apud Theologos

Latria pro diuino sacrificio Missæ apud Theologos Græcos.

Græcos idem intelligi, quod nos Latinæ Eccleſiæ vſu Miſſarum dicimus ſacrificium. Euſebius Cæſarien. libro quarto de vita Conſtantini A. cùm pompam atque cæremonias depinxiſſet, quibus ille ſuis à filiis in templum fuiſſet adductus ſepulturæ mandandus, adiecit, Conſtantio vnà cum militari manu ſacra æde digreſſo ſacerdotes „ ſuo cum comitatu, vniuerſoque religioſo populo progreſsi, τὰπ „ τῆς ἐνθέν λατρείας δἰ εὐχῶν ἀπεπλήρουν, ea quæ diuini cultus atque ſacrificii ſunt adhibitis deprecationibus compleuêre. Quod paulò inferiùs, vbi dixiſſet populum vnà cum clero non ſine lachrymis plurimoq; cõploratu preces Deo pro Auguſti anima effudiſſe, ne quis ambigeret, quid ſibi vellet expoſuit: θεωμῶντι θείου καὶ μυστικῆς λειτουργίας ἀξιουμένου, καὶ κοινωνίας ὁσίων ἀπολαύοντος εὐχῶν, Corpus ter beatæ animæ Apoſtolorum nomine (quod in eorum ſepeliebatur templo) fuit glorioſum, populoq; pio comitatum, diuiniſque cæremoniis, & liturgia myſtica, ſiue arcano illo ſacrificio dignum habitum: ipſum denique communione precũ, quas ſancti fundebant homines, fruebatur. Hoc in loco Euſebius quod ſuperiùs dixerat, τὰπ τῆς ἐνθέν λατρείας per τὸ μυστικῆς λειτουργίας, id eſt, latriam per liturgiam, cultum per ſacrificium eſt interpretatus, vt manifeſtò agnoſcas, Miſſæ ſacrificium fuiſſe olim in Eccleſia Catholica adhibitũ, dum defunctis piè in Domino fratribus iuſta ſoluebantur, & exequiæ peragerentur. Quod olim ita apud Eccleſias omnes Orthodoxas in cõfeſſo, imò auito in more fuit, vt Aërius hac de cauſſa damnatus fuerit

Erat Conſtãtinopoli ædes ſa. Apoſtolorũ oõibus ſacra, vbi ſepultus Conſtantinus.

Latria idẽ aliquãdo quod Liturgia.

« hęreticus, quòd offerendũ pro mortuis negaret. Sic em̃ de ipſo Epipha
« nius teſtatũ reliquit, Cùm Aërius, inquit in Anacephaleoſi, Epiſcopa-
« tum Euſtathii ſede moti aſſequi nequiret, Arrianiſmi numeris abſo-
« lutus vltrà quoque ſua affinxit dogmata, μὴ δεῖν προσφέρειν περὶ τῶν κεκοιμη-
« μένων, Non eſſe offerendum pro dormientibus. Id D. quoque Auguſti-
« nus clariſsimis annotauit verbis: Aërius inter cætera dogmata, inquit
« lib. de hæreſ. ad Quoduultdeum, ab ipſo Arrianiſmo addita non eſſe
« orandum, nec offerendam pro mortuis oblationem docebat. Suffragatur & Damaſcenus, Aërium negaſſe pro defunctis offerendum. Quàm porrò iſthoc ab Aërii dogmate abſint longè aduerſarii, viderit nũc lector candidus. Conquerıtur Apologia Auguſtana, ſuam proteſtantiũ
„ cauſam falſò cũ veteribus (inquit) hæreſibus à Catholicis cõparari, vt il
„ la collatione ipſos prægrauent. Verùm quàm id falſò Catholicis expro
„ bret, hîc iudicet æqu⁹ bonus arbiter. Negant ſe Aërio patrocinari. Verũ quî obſecro nõ patrocinant̃ Aërio, imò quî nõ ſepultum eius reuocãt ab orco errorẽ, qui ipſum ad verbum docent cum Aërio dogma, videlicet, non eſſe offerendã pro mortuis Miſsæ oblationẽ? Quod Aeriũ docuiſſe teſtantur omnibus Auguſtinus, Damaſcenus, & Epiphanius locis iamiam commemoratis. Idipſum & Proteſtantes ſentire, ipſa Confeſsionis Auguſt. Apolog. docet, imò propugnat manifeſtiùs, quàm vt quis eius lector ſobrius queat ambigere.

Aërius olim hæreticus dãnatus quod negaret offerendũ pro mortuis.

Querela Apol. Auguſt. friuola & calũniatoria, quod falſò cõparetur eorum doctrina Aerianæ hæreſi.

Lutherani reuocant Aërij hęreſim, & ad verbũ cũ eo idẽ docent.

Cæterùm ex luculentiſsimis illis veterum Orthodoxæ Eccleſiæ Patrum teſtimonis dudum commemoratis ſolis meridiani luce clariùs liquere arbitror omnibus verum videre volentibus, quàm ſit illa quorundam aduerſariorum in ſpeciem aliis argutiorum reſponſio futilis atque friuola, quòd in quibuſdam olim Eccleſiis Miſſæ ſacrificiũ precibus addebatur lugubribus, non item in omnibus. Si namque animũ quis ad ſuperiora illa aurea Patrum teſtimonia aduerterit, agnoſcet perſpicuè, toto prorſus orbe Chriſtiano fuiſſe ſimul pro mortuis ſacrificatum. Si enim Orientem conſulas, ecquid pro defunctis ſoleat Catholica Chriſti agere Eccleſia? reſpondet tibi ex Alexandria D. ille magnus Athanaſius, incruentam illã Miſſæ hoſtiam precibus, & cereis, atque eleemoſynis additam mortuis fuiſſe ἐξιλασμόν, propitiationem, ſacrificiumque propitiatorium. Id ipſum ex Cypro tibi Epiphanius reſpondeat, nõ ſua modò pro Inſula, ſed totius ſemel Orthodoxæ atque Catholicæ Chriſti Eccleſiæ nomine, vnam illam Chriſti ſponſam nullo hæreſeos veneno infectam, pro mortuis, inquiens, præter deprecationes atque eleemoſynarum diſtributiones offerre quoque pro mortuis latrias & liturgias, ſiue Miſſas pro eis peragere. Si ad meridiem te conuerteris, vt ex eo perconteris, ecquid ante 1200. annos Catholica iſthæc pro mortuis egerit Eccleſia? en tibi Aurelius occurrit Auguſtinus, qui locis verè aureis adeò multis diſertiſsimè docet, Eccleſiam Africanam præter deprecationes & eleemoſynas ſaluberrimum altaris Deo Optimo pro defunctis offerre ſacrificium, vt eis ſit propitiatio, vtque cum eis miſericordiùs à Domino agatur, quàm eorum peccata meruerunt.

Toto orbe ſemper precib' & mortuis adhibitũ fuiſſe ſacrificium.

Oratiõe in dormiẽtes

In cõpendio doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ.

Enchirid. cap. 110. & ad Dulc. q. 4. Serm. de verbis Apoſt. 32.

Quòd ſi quis eius de fide ambigat, en alter huiuſce rei adeſt teſtis multò locupletiſsimus, aureum illud eloquentiæ floruIentæ fundens flumen Cyprianus, qui ſuis verbis non ſe modò, ſed vniuerſum Africanorum Epiſcoporum cœtum profitetur diſertè ea fuiſſe fide, vt Miſſæ ſacrificium defunctis mirificè crediderint prodeſſe, adeò vt Victori illud poſt mortem iuſta de cauſa offerri vetuerit, neque pro eius dormitione orari. Si ad noſtrum Septentrionem oculos inflectas, non deerit quod huic ſuffragetur doctrinæ Catholicæ. Conſtantinopoli enim quid in A. Conſtantini exequiis ſolemniter geſtum ſit, nuper Euſebius Cæſarien. graphicè depinxit, qui præter comprecationes & lachrymas pro animæ illius ſalute fuſas, addidit & latrias atque myſticas liturgias, arcanaque Miſſarum ſacrificia fuiſſe adhibita. Hic ſi quid deſideres, Chryſoſtomum Conſtantinopolitanum Epiſcopum conſulas licet, qui hanc Orthodoxæ Eccleſię doctrinam aureis ſuæ orationis eloquentiſs. fluentis irrigabit. Si denique animum ad Occidentem circumferas, eandem agnoſces ante annos 1200. fuiſſe Catholicæ Eccleſiæ doctrinam. Hanc rem abundè conteſtatam fecerit nobiliſsimum Eccleſię columen Ambroſius, q orationibus ſuis funebribus Mediolanenſis

Vide epiſt. 9. lib. 1.

Vide lib. 4. de vita Conſtant.

Ad Philip. Homil. 3.

nensis Ecclesiæ priscum morem depingit expresſiùs, quàm vt de sacrificio illic pro mortuis offerri solito queat dubitari: Nulla dies vos (Gratiane & Valentiniane) silentio præteribit. Nulla inhonoratos vos mea transibit oratio. Nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione transcurret, omnibus vos frequẽtabo oblationibus. Sic & pro Satyro fratre: Tibi nunc omnipotens Deus innóxiam commendo animam, tibi hostiam meam offero, cape propitiùs ac serenus fraternũ munus sacrificium sacerdotis.

In orat. funebri sup obitu Valent. Imp. In orat. funebri sup obitu fratris.

Idipsum & de Ostiensi Ecclesia D. August. nobis contestatur, ibi ex more Catholicæ Ecclesiæ fuisse sua pro matre Monica tremendũ oblatum altaris sacrificium. Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus cùm offerretur, pro ea sacrificium precii nostri fleui. Liquet igitur multò esse verisſimum, quòd illud Missæ siue altaris sacrificium non vna tantùm aut altera Ecclesia olim habuerit pro delendis mortuorũ peccatis propitiatorium atque expiatorium: sed ita ab Apostolis, ait Athanasius, & à patribus traditũ, ait Augustin⁹, vniuersam olim ante annos 1300. obseruasse Ecclesiam Catholicam. Posteaquàm nunc totius orbis, quaquà versum latisſimè patet consensu, atque liquidisſimis omnium mundi partium testimoniis confirmatum sit, Ecclesiam Catholicam toto orbe diffusam ex Apostolorum doctrina, saluberrimum illud mediatoris nostri sacrificium pro defunctorum requie, atque maturanda tristis illorum exilii tormentis, atque peccatorum luendorum pœnis asperi mora: nunc superest, vt atras illas, quas suo congruenter nomini Melanchton suo de choico homine clarisſimis illis veterum Patrum sententiis demigrandis atque adulterandis conabatur offundere, tenebras discutiamus, & illato quasi veritatis sole illustremus, quò vniuerso semel mundo fiat perspicuum, quanta homines isti, qui sese noui istius Euangelii iactitant propugnatores, vtantur sophistica ad veram Catholicæ Christi Ecclesiæ doctrinam adeò liquidùm nobis concordi Patrum vetustisſ. sententia contestatam corrumpendam atque adulterandam.

Confess. lib. 9. c. 12.

Quò Philipp. Melanchton iuge illud Christianæ Ecclesiæ sacrificium vel defunctis adeò post mortem vtile aboleret efficaciùs, argumẽta quædam à Catholicis hanc ad rem confirmandam allata miro conatur artificio dissoluere, in quo appareat, hominem magis grammatico insenuisse studio, quàm Theologiã vnquàm perspexisse, nedũ perdidicisse. Suã igitur in Apologia Confesſ. August. cõtra Missæ pro mortuis sacrificium velitationem à Missæ aggreditur vocabulis, atque de Liturgia differens, Ea vox (inquit) non propriè significat sacrificium, sed potiùs publicum ministerium. Atqui Philippe non agitur quid hæc vox apud Ethnicos significarit, aut vnde eius fluat originatio, sed quisnam huius vocabuli apud Theologos vsus. Istud perridiculũ est, & homine apud Grammaticos decrepito dignum, aliam non agnosce-

Phil. Melanchton qua arte conetur abolere Missæ pro mortuis sacrificium. Liturgia Theologis aliquãdo sacrificiũ.

agnoscere vocis alia in disciplina significationem, quàm eius sonet etymon: quanquàm &ad sacra Dei ministeria hanc vocem vsurparint Ethnici, veluti quod apud Aristot. alicubi legitur λειτουργίαι τῶν θεῶν, Deorum cultus & sacrificia. Rursus λειτουργὸς, sacrificula atque sacerdos. Porrò apud Theologos sacrificii nomen esse, vel vnus D. Lucas nobis persuadeat meritò, qui Act. 13. ait: λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων: Cùm illi Domino sacrificarent atque ieiunarent. Sic & apud veteres Theologos liturgiam ex hoc Apostolorum vsu ad sacrificium pertinere notius est illorum lectoribus, quàm vt pluribus exemplis sit demonstrádum: vti apud Dionys. Areop. & in Can. Græcis, & Euseb. Cæsarien. lib. 4. de vita Constant. loco dudú recitato. Hinc & liturgia Chrysost. atque Basilii dicta, ita vt Græcis videatur prorsus idem sonare liturgia, quod hodie Latinis Missa, totum videlicet illud ministerium, quo in Dei cultum sacerdotes Christiani in altari funguntur. Iam nonnihil nugatus de Missa, quòd sit collationum atque symbolorum nomen, cùm merum sit Latinum ab emittendo dictum, ad Græcæ liturgiæ Canonem suis commentis adulterandum se accingit Philippus: quem vti multa dicere, ait, de oblatione: ita de corpore Domini propriè loqui negat, sed de toto, inquit, cultu, de precibus & gratiarum actionibus. Quod vt demonstret, ait: θυσίας ἀναιμάκτους, incruentas hostias vocari ipsas preces, sicuti & paulò pòst, ἔτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην, καὶ ἀναίμακτον θυσίαν: Offerimus hunc rationalem, inquit, & incruentum cultum. Qui hósce Græcanicę liturgię locos sic cogitarit auulsos, facilè inducatur, vt verum credat quod astutè molitur aduersarius. Verùm qui lectis Græcorum scriptis animaduertit, quídnam illi hac ἀναίμακτος θυσία, incruēta hostia voce velint passim significare, agnoscet fraudem, fucumque ingenio liberaliter instituto indignissimum, quē imperitis lectorib' facere studet. Vbi enī locorum Philippe, τὸ ἀναίμακτος θυσία, hostia incruēta preces significare legisti? Atqui hoc ipso, inquiet, Græcanicæ liturgiæ loco. Sed nos resistimus. An propterea idem ille voces, δεήσεις ἱκεσίας καὶ θυσίας ἀναιμάκτους, preces, supplicationes, & incruentas hostias significent, qā tibi ita ꝓbatur? qā tibi ita interpretandú, ne dicā adulterandú videbatur? Tu quidē quia coniuncta vides, eodèm res longè diuersissimas detorques. Consule alia & huius liturgiæ, & aliorū scriptorum loca, & agnosces, si modò velis, incruentam hostiam nunquā ad preces aut supplicationes pertinere, sed ad salutarem illam mediatoris hostiam, quæ olim ab ipso cruenta oblata, nunc per ipsum manu sacerdotis offertur incruenta. Ad hanc enim rem discernendam Theologi Græci hanc doctissimè inuenerunt distinctiunculam, quæ nunquàm aliter quàm ad sacrificium liturgiæ Christianæ Missæque Ecclesiasticæ pertinere agnoscitur. Sed hanc rem exemplis mihi illustrandam video. D. Athanasius aurea illa oratione, quam in dormientes, atque in Domino quiescentes scripsit, varia iuxta Catholicæ Ecclesiæ doctri-

Liturgia Deorū apud Arist.

Liturgia D. Lucæ est sacrificium.

Act. 13.

Fucus illiberalis à Philip. imperitis factus.

Hostia incruenta semper à precib' diuersa.

Incruenta hostia semper à precibus diuersum notat sacrificium.

Vide autem partem apud Iohan. Damascen.

doctrinam populo suo ostendens auxilia, quibus fratribus isthac vita defunctis piè queant superstites succurrere, posteaquàm admonuisset, initiò Christum Deum inuocandum, atque tum ad sepulchrum cereos & oleum ad ferenda: Hæc enim Deo pergrata sunt, & "magnam ab eo referunt retributionem. τὸ γὰρ ἔλαιον καὶ ὁ κηρὸς ὁλοκαύτωσις, ἡ δέ γε ἀναίμακτος θυσία, ἐξιλασμός, Oleum enim & cerei Deo accensi, "inquit, pro mortuis sunt holocaustum, sacrificiumque igne ab- "sumendum: sed ipsa incruenta hostia est propitiatio atque sacrifici- "um propitiatorium.

Hostia incruẽta defunctis est ꝓpitiatio.

Sic & Oecumenius illud ad Hebr. 5. In æternum Pontifex secundum ordinem Melchisedech, interpretans, ostendit id in Christum verè competere, quòd sacerdotes noui (inquit) testamenti per eum creati, ἀναίμακτον προσάγουσι θυσίαν, incruentam offerent hostiam, cùm ipse cruentam semel obtulerit. Idipsum & ex doctrina Concilii Ephesini liqueat, vbi disertißimis exponitur verbis, quidnam τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, incruenti sacrificii nomine apud Patres sit accipiendum: Necessariò & hoc, inquiunt Patres, adiicimus. Annunciantes enim sicut secundum carnem mortem vnigeniti filii Dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionẽ eius, & in cælis ascensionem pariter confitentes incruentam celebramus in Ecclesiis sacrificii seruitutem: sic etiã ad mysticas benedictiones accedimus & sanctificamur, & quæ seq. vbi vigilanter studio sis animaduertendum, à Synodo appellari tremendum altaris sacrificium ἀναίμακτον τῆς θυσίας λατρείαν, incruentam sacrificii seruitutẽ, quod alii eodem sensu dixère ἀναίμακτον θυσίαν, incruentum sacrificium, sicuti & Latinæ Ecclesiæ canon doctißimè expreßit, oblationem seruitutis vocans hoc ipsum diuinæ latriæ cultusq; diuini sacrificiũ. Huc facit quod Theologus noster Gregor. Nazianzenus sacerdotibus scribit Constantinopolitanis:

Hostiã incruentam offerũt propriè noui test. sacerdotes.

ὦ θυσίας πέμποντες ἀναιμάκτους ἱερῆες,

O sacrificia immolantes incruenta sacerdotes.

Quemadmodum igitur hisce Patrum locis hostia incruẽta, ἀναίμακτος θυσία, longè diuersum est à precibus sacrificium: ita & in liturgia Græcanicæ Ecclesiæ ad Dominici corporis sacrificium à precibus diuersum pertinere existimandũ est, quod ex ipsis circũstantiis liqueat. Hũc enim in modũ orat sacerdos postq̃ sacræ mensæ diuina dona sunt imposita: πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν, καὶ πρόσαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ ἱκάνωσον ἡμᾶς προσενέγκειν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικάς: Suscipe quoq; & nostrã peccatorum hominum deprecationem, tuumq; ad altare admittere ne recuses. Insuper nos fac quæsum⁹ idoneos, qui tibi dona & sacrificia spiritália nostris ꝓ peccatis offeramus. Rursus post consecrationẽ vbi Dñicæ paßionis, resurrectiõis, & ascẽsionis memoriã recoluit sacerdos, ad "consecrati corporis & sanguinis Dominici hostiam exclamãs: τὰ σὰ ἐκ "τῶν σῶν σοι προσφέρομεν, tua ex tuis tibi offerimus, addit, ἔτι προσφέρομέν σοι τὴν "λογι-

Vide Liturgiã Chrys. Græcã Romæ excusam, fol. 24

Liturgiam Græcã distinguere à precibus hostiã incruentam.

λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν, offerimus quoque tibi hanc nõ carnalem, ſed mentis atque ſpiritus, incruentamq́ue ſeruitutem atq; hoſtiam. Hinc liqueat, ἀναίμακτον θυσίαν, ἢ λατρείαν, incruẽtam hoſtiam, ſiue cultum atque ſeruitutem (nam eodèm recidit vtrumq; in myſteriis) non ad preces, à quibus diſertè diſtinguit Chryſoſtomi liturgia: ſed ad tremẽdum illud mediatoris noſtri pertinere ſacrificium. Huc ſi locus ex D. Baſilii liturgia conferatur, mirũ quantũ lucis clariſsimæ ad diſpellendas illas Melanchtonicas tenebras veritati obfuſcandæ dolo malo
« magis quàm imperitia offuſas accendatur. Sic igitur orat apud Baſiliũ
« ſacerdos, poſteaquàm dona ſacra ſunt altari impoſita, πρόσδεξαι ἡμᾶς προ-
« σεγγίζοντας τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, ἵνα γενώμεθα ἄξιοι τοῦ προσ-
« φέρειν σοι τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ
« τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. ἣν προσδεξάμενος εἰς τὸ ἅγιον καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν
« εὐωδίας. Suſcipe nos quæſumus Domine ad ſacrum tuum altare accedẽ
« tes pro multitudine miſericordiæ tuæ, vt digni ſimus offerre tibi hanc
« non carnis, ſed mentis atque ſpiritus, incruentamq́ue hoſtiam pro no
« ſtris peccatis, & populi tui ignorãtiis, quã vbi ad ſacrũ tuum atq; ſpiri-
« tuale admiſeris altare in odorem ſuauitatis in eius vicem nobis tuã Spiritus ſancti gratiam mitte. Quis hîc ita ſit abſurdus, qui hoſtiam incruentam ad preces, & non ad corporis Dominici ſacrificium pertinere non videat? Quòd ſi quem mouet, hanc orationem ante conſecrationem fuiſſe adhibitam, is meminerit, eam ad tremendi ſacrificii oblationem eſſe præparatoriam, ideoque pari modo de ſacrificio illo tremendo ſacris illis ex donis pane & vino cõficiendo loquitur, ac ſi nũc Dei verbo eſſet conſecratum.

Quod igitur Philippus ſcribit, λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν, hunc rationalem & incruentũ cultum ineptè illos exponere, qui rationalẽ hoſtiã malũt interpretari, & transferunt ad ipſum corpus Chriſti, plurimum à vero abeſt. Cùm enim latria Græcis ad diuinum pertineat cultum, cuius pars multò in primis maxima eſt ſaluberrimum illud mediatoris ſacrificium Deo patri incruẽtè oblatum; ineptum eſſe neq̃t, ſi genus per ſpeciẽ declaretur. Imò latriã in myſteriis ſacrificiũ ſignificare, dudũ ex Euſeb. Cęſarien. libr. 4. de vita Conſtant. demõſtrauim⁹, qui cùm dixiſſet, preces & latrias in Cõſtantini A. exequiis ſacerdotes cópleuiſſe, inferiùs per liturgiã expoſuit (quod vel teſte D. Luca Act. 13. ſacrificiũ Theologis ſonat) corp⁹ Auguſti prędicãs dignũ habitũ ſacris illis funeralibus cęremoniis, & myſtica liturgia ſiue arcano illo piis omnibus notiſsimo ſacrificio, atq; precibus à piis illic Deo cũ lachrymis pro eius anima fuſis. Sic & Epiphanius latriam pro ſacrificio altaris accepit, eã liquidò à precibus & reliquo Dei cultu diſtinguens: Pro mortuis, inquit, in Catholica Dei Eccleſia & nominatim defunctos recitãt, προσευχὰς τελοῦντες καὶ λατρείας καὶ οἰκονομίας, deprecationes & ſacrificia, ſiue diuinæ ſeruitutis oblationes atq; eleemoſynarum peragunt diſtributionẽ.

Latria diuini eſt cult⁹ vox.

Latria & liturgia Theologis ꝓ diuino Miſſæ ſacrificio.

Latria diſtincta à precibus.

Vide Epipha. in cõpendio doctrinæ Catholicæ.

Liquet

Liquet igitur, latriam aptiſsimè ſuo loco, quando de Chriſtiani ſacrificii myſteriis agitur, per ſacrificium, hoſtiam, & vti canon Latinæ Miſſæ, per oblationem ſeruitutis interpretari. Sed illud plus fuci habet fraudulentioris, quòd ſuperioribus allinebat, & λογικὴ λατρεία à Paulo dicta ſit contra opus operatum, videlicet de cultu mentis, de timore, de fide, de inuocatione, de gratiarum actione, & cæt, vt tibi in præſens demus Philippe, latriam logicen ſiue rationalem de mentis cultu, à-liisque à Paulo eſſe dictam, an idcirco eadem vox diuinum mẽtis cultum, qui per gratiſsimũ Deo ſacrificiũ exhibetur, ſignificare negetur? Quod cum clariſsimis Græcorum ſcriptorum exemplis ſit demonſtratum, latriam putà ſacrificium ſignificare, vel teſte D. Luca, noluimus ea in re eſſe fuſiores: maximè cùm Græcus Canon ſe ipſe lucu-lenter adeò exponat, logicen latriam mentis cultum precibus diſertè opponens, & quid iis nominibus intelligat interpretans, videlicet ἀναίμακτον θυσίαν, incruentam illam mediatoris noſtri hoſtiam: quam vocem nunquàm ad preces pertinere, vti imperitè, ſed fraudulentiùs comminiſcitur Philippus: verùm ſemper à Theologis Græcis deprecationibus opponi, dudum eſt demonſtratum. Quod igitur ex Paulo vult efficere Philippus, perinde eſt ſophiſticum, atque ſi quis nugaretur, Paulus Liturgiam ad prophanum dicit pertinere miniſterium Rom. 13. non igitur ad diuinũ pertinet cultum & ſacrificium: quod ſuperiùs exemplis tum ſacris, tum prophanis refutauimus.

Rom. 12.

Act. 13.

Ridicula Philippi collectiõ planeque Sophiſtica.

Oſtenſo nunc, non aduerſari ſaluberrimo pro mortuis ſacrificio voces illas, liturgia, Miſſa, rationalis cultus, iam ad reliqua eiuſdem Apologiæ Confeſs. Auguſtanæ argumenta diſſoluenda accingamur. Quòd verò defendunt aduerſarii noſtri, inquit, applicationem cæremoniæ pro liberandis animabus defunctorum, qua ex re quæſtum infinitum faciunt, nulla habent teſtimonia, nullum mandatum ex ſcripturis. Oblationem tremendi illius vel angelis ſacrificii incruenti valere & defunctorum animabus liberandis, ſuperiùs aliquidò eſt clariſsimis vetuſtiſsimorum Patrum teſtimoniis demonſtratum. Porrò quod de mandato ex Scripturis ait, nullam nobis hac de re eſſe, nos quidem vniuerſa cum veterum Theologorum ſchola pernegamus. Illa enim Chriſti Domini verba, Hoc facite in mei commemorationem, hac de re habent mandatum, ſi modò fidem hac in cauſa merentur, D. Cyprianus, Irenæus, Auguſtinus, Ambroſius, Chryſoſtomus, Theodoretus, Euſeb. Cæſarien. & alii Catholicæ Eccleſiæ Patres, qui nobis illud diſertè conteſtantur, quemadmodum videre eſt cap. 46. huius lib. vbi eorum concordibus oſtenditur ſententiis, Chriſtum illis verbis, Hoc facite, nouum nouæ legis inſtituiſſe atque mandaſſe ſacrificium, vt ipſi facerent, hoc eſt, ait Cyprianus, & alii illi, offerrent quod ipſe primus Deo patri obtulerat, ſuum videlicet corpus & ſanguinem. Porrò ſi illud offerri præcepit Chriſtus, cùm modum nul

Vide ſuperiùs ca. 51.

Mandatũ de offerẽdo eſt in verbis Chriſti, hoc facite.

Christi mādatum generale varios in vsus filiorum Dei valet.

lum præſcripſerit, rectè atque verbo Dei congruenter Catholica Christi Eccleſia Spiritu ſancto eruditè atque ab Apoſtolis inſtituta generaliter accipit, vt ſibi in omnem liceat ſuorum filiorum vſum Deo offerre, quem rei neceſsitas, aut opportunitas poſtularet: hinc & abs ſui vſque incunabulis pro defunctorum requie atque reatuum remiſsione offerre didicit, ſi Diuus Athanaſius, Diuus Chryſoſt. Diuus Auguſt.& alii priſci Theologi dudum commemorati hac de re item vetuſtiſsimam ſuum fidei, quem merentur, queant tueri locum.

¶ Cæterùm quæ porrò philoſophatur, non eſſe leue peccatum, tales ¶ cultus ſine mandato Dei, ſine exemplo Scripturæ in Eccleſiā inſti¶ tuere, & cœnam Domini inſtitutam ad recordationē & prædicatio¶ nem inter viuos transferre ad mortuos, hoc eſſe abuti nomine Dei cō¶ tra ſecundum præceptum, maiorē ne habeant imperitiam, an illiberalem impudentiam, non fuerit dictu facile. Si enim Theologos illos nu per hac de re nobis ſuffragantes recitatos, Philippe, tibi tua per grammatica ſtudia legere licuiſſet, non iſthanc blaſphemiæ notam Catholicæ Chriſti Eccleſiæ imperitus inurere conateris. Iam quid eſt impudētius, quàm Dei Eccleſiam, quæ firmamentum atque columna eſt veritatis, grauiſsimi illius accuſare ſceleris, cuius ne minima quidem ex parte rea conuincatur? Quàm enim à vero ſint longè alieniſsima, quæ criminatur Philippus, ex iis quæ ad argumenta confeſs. Auguſtanæ dudū reſpondebimus liqueat. Veluti quod ait, Catholicos ſentire cæremoniam Miſſæ ex opere operato ſine fide eſſe ſacrificium reconcilians Deō, & ſatisfaciēs pro peccatis. Quis doctrinæ Catholicæ doctus hic vaniſsima homunculi nō ſtupeat figmenta? Quis pro dignitate iſtā nō deploret mentiendi libidinem, tanta cum Eccleſiæ Chriſti ſponſæ dilectiſsimæ blaſphemia coniunctam? Vbi enim locorum docetur Philippe, aut quis omnium Theologorum, ne ſcholaſticos quidem veſtrum ludibrium excipio, ſcriptum reliquit, Miſſam ſine fide eſſe ſacrificium reconcilians Deum, & ſatisfaciens pro peccatis? Hæc blaſphema ſanè Philippe nuſquàm apud Catholicos aut legiſti, aut audiſti, ſed tuo pectori iuuenili gloriæ ſtudio contra tuam matrem tibi nō ſatis, ô miſer, cognitam Eccleſiam Catholicam temerè atque ſtolidè inflāmato tuus pſeudohelias Lutherus tua, vereor, quod omne ſupplex Deum obſecro Chriſtus auertat, æterna cum pernicie inſtillauit. Sed quod attexuit horribiliorem habet blaſphemiam non minùs falſò, quàm ſuperiora, vti & maior confeſsionis atque Apologiæ pars, Catholicis affictam: Horribilis, inquit, oratio eſt, tātundem tribuere operi ſacerdotis, quantum morti Chriſti. Atqui Philippe, vbi ea apud Catholicos ſonat? an eorum in concionibus, an ſcriptis potiùs? Verùm iſthæc blaſphemia de reliquarum eſt numero, quas tua pro fide bona Theologica, imò Græca, Catholicis affingis illiberaliſsimè. An quia Catholici docemus, in Miſſa idem offerri ſacrificium, quod in cruce obtulit Chriſtus, ideóne tan-

Philipp' veteres legiſſet Theologos nō ita ſaltē criminaret Catholicos.

1. Tim. 3

Falſa crimina Catholicis ſingit Philipp' nuſq aut lecta, aut docta, ſed ſibi à Luthero ſuaſa.

Confeſs. Aug. cū Apol. vaniſsimis in Catholicos ſcatēt mēdacijs.

ne tantundem vtriusque oblationi tribuimus? An quia Missam dicimus valere defunctis ad peccatorum remissionem, ideóne tantundem valere dicimus opus sacerdotis, quantum mors Christi? Absit Philippe, absit. Nemo tam est insanus, qui has inter res, quod ad efficaciam sacrificii attinet, vllam faciat comparationem, nedum statuat æqualitatem.

Etsi idé in Missa offer tur, quod in cruce, non tñ idē vtriusque oblationis effectus.

Christi hostia, & morte omnia semel sunt abolita omnium, atque adeò totius mundi peccata: sed quotidiano Missæ sacrificio, ceu riuulo illinc deriuato, vni aut alteri precatoriè impetramus non culparum, sed pœnarum remissionem, reatuumque indulgentiam: quæ adeò non est magna, vt cum illo immenso mortis Christi beneficio componi queat, vt sancti Patres doceant, mortuos aliquid verè adiuuari oblationibus, vti Augustinus epistola sexagesima quarta. Cæterùm quia omittit studio argumenta de Purgatorio, quæ simulat Catholicis esse nulla, quum illud & liquidissimis demonstretur scripturis canonicis, & indubitatis Apostolorum atque Orthodoxorum Patrum suffragiis, nos quoque illud prætereuntes cum Philippo ad caussam redeamus: Cum Missa, inquit, non sit satisfactio nec pro pœna, nec pro culpa ex opere operato sine fide, sequitur, applicationem pro mortuis inutilem esse. Missam esse satisfactionem Philippe Catholici non docemus: sed in Missa offerri illud incruentum mediatoris nostri sacrificium, quod ita est & Deo Optimo gratum, & defunctis salutare, ait Augustinus, vt propter illud cum eis agat misericordiùs, quàm eorum meruêre peccata.

Immēsum discrimen sacrificij Missæ & sacrificij Christi in cruce.

Alia Philippi argumenta cōtra Missæ sacrificiū.

August. Ser. 32. de verb. Apo.

Iam quæ hîc reuoluis, & ad fastidium vsque, falsò Catholicis affingis, ex opere operato, sine fide, solitam totumque per opus vtrumque sparsam tuam Philippe resipiunt vanitatem illiberalissimam atque impudentissimam. Sed congerendis in Catholicam Christi Ecclesiam mendaciis fatigatus, negat opus esse longiore disputatione. Quod si, quando opus erit, prolixiùs, inquit, de tota re dicemus. Quid enim nunc rixemur cum aduersariis, qui neque quid sacrificium, neque quid Sacramentum, neque quid remissio peccatorum, neque quid sit fides, intelligunt. O Thrasonicam iactantiam isthoc grammaticulo dignissimam? quod hominum genus vt de omnibus sibi disciplinis censuram arrogat superbissimè, ita suam extra arenam, imò puerorum puluerem se gerit omnium imperitissimè. Sed bona verba quæso Philippe. Quî tanto supercilio omnibus Catholicis vna tua plusquàm Aristarchica sententia censere audes tantarum rerum, quas se profitentur tanto cum ætatis & studiorum detrimento tot per annos didicisse, scientiam nondum percepisse? an eos omnes vt tibi, ita omnibus quoque persuaseris esse caudices, bliteos, stipites, tuaque ex Saxonia Bardos & Barbaros?

Phil. suo iudicio victor aduersariis oēm abrogat Theologiæ cognitionem.

Superbissimum & arrogantiss. Gramaticulorū genus.

Bardi os lim Saxonum gēs, vnde & Lōgobardi, & Baardwic. Vide Helmoldū historicū.

Non ita ſunt, mihi crede Philippe, ingenio aut infelici aut tardo, quin iſta meliùs teneant, atque adeò calleant, quàm tu vllam tuarum tot arreptarum profeſsionum diffinitiunculam. Sed vt verum dixiſſe videaris, tibi donabimus, eos illa intelligere minimè: verũ vti tu nouo iſto ex Euangelio Catholicæ Chriſti Eccleſiæ ſemper ignoto, imò damnato & hæreſeos notato, illa improbè intelligis: quia hanc falſi nominis ſciẽtiam tibi, tuoq; Luthero cum cæteris damnatiſsimis hæreticis perlibenter, imò perdolenter, quod vobis exitii cauſa eſt, concedimus, eam nullo non deſiderio in æternum percupidè ignoraturi.

Ad Canonẽ liturgię Græcæ redit Philipp. adulterandũ.

Poſt fœdiſsimam illam inſcitiæ notam Catholicis adeò illiberaliter inuſtãm redit Philippus ad Canonem Græcam iteratò adulterinis ſuis commentis, vaniſsimisque figmentis vexandum. Cum enim conſcientia ſtimulante agnoſceret, ſe paulò ſuperiùs indignis modis canonis Græcanicæ Eccleſiæ tractaſſe verba, nunc vltrò concedit aut imprudens, aut, quod equidem verum opinor, conſcientia vero victa flagellante, atque ad veri profeſsionem vrgente, Græcos in ſuo Canone loqui etiam de oblatione corporis & ſanguinis Domini, ſed non ſola, verùm etiam de reliquis Miſſæ partibus, orationibus & gratiarum actionibus. Qua in re cùm iam conueniamus, in Miſſa videlicet eſſe pter orationes & gratiarum actiones etiam Dominici corporis oblationem, ſiue incruentum mediatoris ſacrificium, ſupereſt vt de illo diſpiciamus, quod attexuit, Nec Græcus canon applicat oblationẽ tanquàm ſatisfactionem pro mortuis, quia applicat eam pariter beatis omnibus, Patriarchis, Apoſtolis, &cæt. Qui canonem Græcum vel à limine ſalutarit, demirari ſatis nequeat Philippi aut temerariam inſcitiam, aut fraudulentam ſcientiam. Negat ille Canonẽ Græcũ applicare oblationem tanquàm ſatisfactionem pro mortuis: ſed tu eius verba appende. Poſt memoriam beatorum omnium & ſuperſtitum à conſecratione habitam, tandem & mortuorum ſacerdos meminit, pro iis ſe eandem illam hoſtiam offerre commemorans, quam dudum pro illis & beatis & viuis offerebat, ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου ὁ δεῖνα. Pro requie, inquit, & remiſsione animæ ſerui tui N & N. in loco illuſtri, vnde fugit triſtitia & dolor, fac eos Domine quieſcere. Si illud corporis Dominici ſacrificium applicat ſua prece, quod ait Philippus, beatis omnibus, certè & defunctis hac perpetua ſua precatione applicat, quia ſicut dicit, Offerimus tibi hãc ſpiritualem ſeruitutem atq; oblationem, ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων προπατόρων, pro iis qui in fide quieſcunt, maioribus, Patribus, Patriarchis, Apoſtolis, &c, ſic attexit eadem oratione, ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου, pro requie atq; remiſsione animæ ſerui tui.

Concedit hic Philippus quod dudũ inficiabatur.

Philippi aut ſciẽtia fraudulenta, aut inſcitia temeraria.

Græci applicãt hoſtiã Miſſæ pro mortuorũ peccatis.

Eandẽ hoſtiã Græci applicant beatis & mortuis peccatoribus.

« Sic & in canone Baſilianæ liturgiæ, vbi pro ſuperſtitum ſalute, auxi-
« lio, atque peccatorum remiſsione N. & N. orarit, addit ſacerdos, ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου ὁ δεῖνα, Pro requie & remiſsione animæ famu-

Sic & Cyprià. Missę oblationé offerebat p Martyrũ gloria & defunctorũ peccatis remittendis.

mæ famuli tui N.& N. Cùm igitur Canon vterque idem Missæ, siue liturgiæ sacrificium pari ratione, licet non eadem, quod mox explanabitur, applicet & viuis & mortuis in remissionem peccatorum, vti liquidò ipsis Canonum verbis est demonstratum, non fuerit iudicatu difficile, quàm à vero absit longissimè, quod superioribus suis affinxit Philippus; Apparet igitur Græcos (inquit) tanquàm gratiarum actionem offerre, non applicare tanquàm satisfactionem pro pœnis.

Gręci veteres Catholici verè offerebát corp' Dñi cum pro mortuorũ peccatis delendis.

Imò Philippe, qui canonis Græci verba accuratiùs habet perspecta, videt perspicuè, hanc liturgiæ hostiam, sacrificiumq; corporis Dominici incruentum Græcos obtulisse, & tanquàm gratiarum actionem pro sanctis Apostolis, &cæ. & tanquàm ἱλασμὸν propitiationem, vti cum D. Athanasio & Augustino loquamur, pro viuis & mortuis: quod nullo negotio assequetur, qui modò illa canonis Græci considerarit attentus verba, quibus sacerdos se eandem illam Missæ hostiã dicit se offerre pro remissione peccatorum tam defunctorum quàm viuorum. Inde liqueat etiam, quàm sit vanũ, quod in huius hallucinationis firmamentum sibi sumit Philippus: Nam post cõsecrationem, ait, precantur vt sumentibus prosit, non loquuntur de aliis. Quod & de aliis loquantur sacerdotes, & pro aliis órẽt, ex ipsis à Philippo verbis recitatis liquet: quia pro Apostolis & aliis, inquit, beatis offerũt in gratiarum actionem. Orant igitur Græci vt sumentibus prosit, sed tanquã sacramentum & sacrificium. Porrò vt defunctis & viuis prosit ad peccatorum remissioné, disertè quoque orant tanquàm sacrificium propitiatorium: Apostolis verò tanquàm sacrificium Eucharisticum & gratiarum actionis: quemadmodũ & D. Cyprianus testatur, pro martyribus annua se offerre sacrificia, nõ propitiatoria, cùm iniuriã faciat martyri, qui pro martyre orat: sed gratiarum actionis. Nihilo tamẽ minùs idem Cyprianus se pro defunctis propitiatorium agnoscit offerre sacrificiũ vnà cũ tota Africana Ecclesia, Epistola 9. lib. 1. quando inhibet, pro Victore Furnési oblationes Deo pro eius requie immolandas.

Corp' Dñi est & sacramentũ, & sacrificiũ tã' ppitiatoriũ q̃ Eucharisticũ.

Iam nostrorum castrorum principia oppugnare aggreditur Melanchton, sed ea suis Melanchthonicis magis inumbrat nebulis, quàm validis atque Philippicis exagitat incursionibus: Quod verò allegant Patres, inquit, aduersarii de oblatione pro mortuis, scimus veteres loqui de oratione pro mortuis, quam nos non prohibemus, sed applicationem cœnæ Domini pro mortuis ex opere operato improbàmus. Quod hîc ait Philippus, veteres loqui de oratione pro mortuis, quam nos, inquit, non prohibemus, candidum lectoré nõnullo recreet fortè gaudio, quòd Protestantes videantur nũc oratiões pro mortuis adiuuandis, quod verba sonãt, admittere, ideoq; & purgatoriũ nobiscũ retinere: quod etsi Luther' in morté vsq; & credidit & docuit, tamẽ de Philippo nũc Lutherizante, nũc Zvuinglianizãte, nũc nescio quẽ ardelioné agente, an illud credat vt dubitem equidem, multa mihi

Ad Patres conatur respõdere Philippus.

Sic Luth. in capitulis fidei sub morté editis.

Verbis Lutherani quidam Purgatorium retinent.

sunt

ſunt argumento. Verùm quod ad locum præſentem attinet, equidem non arbitror eum admittere animas noſtris ſuperſtitum precibus adiuuari poſſe, quanquàm ita Patres diſertè loquantur: ſed eum callidè lectorem naſo ſuſpendere, & de oratione illa loqui, quæ in honorem fit beatorum, ſicuti admiſit ſuperiùs, Euchariſtiam eſſe ſacrificium pro Apoſtolis, &c. gratiarum actionis. Quia igitur verbis videbatur nobiſcum ſentire, ſuum ſpargit callidè venenum, Sed applicationem cœnæ Domini pro mortuis ex opere operato improbamus. Verùm eam Catholica Chriſti Eccleſia probat, atque demonſtrat adeò, hunc ſacrificii noui teſta. ritum Apoſtolis, à quibus & ipſa accepit, à Chriſto Domino eſſe mandatum, vti anteà liquidis Patrum vetuſtiſsimorum teſtimoniis oſtendimus. Proinde quod attexuit, Nec patrocinãtur aduerſariis veteres de opere operato, quantum habeat vanitatis, ex ſuperioribus liqueat. Eo ipſo enim quòd opus ſacrificii illius incruenti pro piè in Domino defunctis peragitur, quòd hoſtiam illam cruentam rememorãdo pro defunctis Deo patri altaris hoſtia immolatur, efficitur, ait Auguſt. ſer. 32. de verbis Apoſt. vt miſericordiùs cum eis agat, quàm eorum meruerunt peccata.

Mortuis applicari oblationē Miſſæ à veteribus.

Sic & Athanaſius hoſtiam hanc incruentam pro mortuis oblatam prædicat eſſe apud Deum ἱλασμὸν, propitiationem, vti Auguſtinus Enchir. cap. 110. & ad Dulcit. quæſt. 4. Baſilius quoq; & Chryſoſt. ſua in liturgia hanc altaris hoſtiam orant ſuſcipi pro defunctorum peccatis. Non igitur, vt Philippus exiſtimat, hanc doctrinam Eccleſia Chriſti Catholica Gregorii, aut recentiorum teſtimoniis ſtatuit, atque defendit: ſed Apoſtolicorum illorum ſcriptorum, qui ante annos ampliùs mille floruêre: quorum catalogum ſuprà videre eſt. Quod autem addit, Nos opponimus clariſsimas & certiſsimas ſcripturas, ex ſuperioribus falſitatis conuincatur, vbi cap. 51. argumenta confeſs. Auguſtanæ oſtendimus, nihil niſi Melanchtonicos habere fumos ad perſpicuam Catholicæ doctrinæ veritatem obſcurandam, nullo nixa eſſe aut ſcripturarum fundamento, aut veterum PP. ſuffragio. Verùm quia ſe veterum Patrum teſtimoniis iugulandum præſentiſcit, vide mihi Chriſtiane lector, ecquod in eos præſtruat machinamentum, quo fretus omnem eorum autoritatem ſe exiſtimat eleuare: Et patrum, inquit, magna diſsimilitudo eſt, homines enim erant, & labi ac decipi poterant.

Philippus Patrũ teſtimoniis cõuictus, ait eos fuiſſe hoĩes ac decipi potuiſſe.

Quod Epicurus ille egregius philoſophus ſine arte, ſine literis, ac in omnes inſultans ad omnem funditùs tollendam & philoſophiam & religionem agebat, idem iſte ex Grammatico Theologus ad vexandam, affligendamq́ue veram Theologiam, quò ſuam falſi nominis ſtatuat ſcientiam, molitur. Ille nullo ſe vſum magiſtro, niſi vno fortè Nauſiphane, à quo didiciſſet nihil, aut altero Democrito, quem ingratus ſequi noluit, gloriabatur, omniaq́ue per ſe ſuo didiciſſe ingenio.

Epicurum imitatur Lutherani in tollẽda funditùs Theologia, dũ patribus ſuã derogant autoritatem.

Vide Cicero. de Nat. Deo. lib. 1. & 4.

Ad-

Adhæc optimos quosque Philosophos, Aristotelē, & alios, qui aliis essent in pretio, contumeliosissimè vexabat, Timocratem totis voluminibus concidebat, vt nouis suis placitis ad radicitùs ex hominum animis religionem extrahendam aliquem apud imperitos pararet locum. Sic qui Epicuri illius Saxonici sunt de grege porci omnem respuentes meliori ex parte doctrinam Ecclesiasticam, non Philosophorum placitis, sed Apostolorum traditionibus ortam: non hominum applausu, sed diuinis testimoniis, miraculis, Martyrumq́ue sanguine totum per orbem confirmatam, nouum se Theologiæ genus tandem reperisse, atque ipsissimam Euangelii veritatem quasi e Democriti puteo eruisse iactitant. Cui, quia nouam sibi consciunt, vt fidem atque autoritatem concilient, quam veteribus Theologis totique veteri Orthodoxæ Ecclesiæ aduersari intelligant, omnibus, quibus sua humana pro astutia possunt modis illorum student & autoritatem vetustate corroboratam eleuare, & eruditionis solidæ opinionem veritate nixam extenuare. Quod quanta cum immortali sui nominis (si modò ei contingat, quod aliis hæreticis eius pro auis orco demersis negatum est) infamia fecerit turpissimè Philipp. Melanchton in sua quam inscripsit Ecclesia, alibi ostendere cœpimus, & suo aliquando loco, si Deus Opt. vitam otiumq́ue auxerit, demonstrabitur fusiùs atque copiosiùs.

Philippus Mel. semp infamis ꝓpter suā de patribus sua in Ecclesia stolidissimam cēsuram.

Quod ad hunc igitur locum attinet, videat quæso lector Christianus, quàm Philippus se armis tueatur Christiano homine indignissimis. Rem antiquissimam, quæ liquidiùs ex Patrum testimoniis, quàm ex Scripturarum sententiis, etsi certis, non tamen omnibus adeò manifestis, queat definiri, oppugnans, cùm sibi Patres sentiret disertè refragrantes obnixeq́ue reluctantes, callidissimo cuniculo grauissimum autoritatis eorum apud pios omnes pondus conatur eleuare: Patrum magna (inquit) est dissimilitudo. Quid Philippe? An Patres hoc de fidei capite dissentiant? An non veteres PP. ad vnum omnes, oblata sibi huius rei occasione ex professo docent, orandum offerendumq́ue pro mortuis? aut saltem ita sua factitatum ætate per Ecclesiam contestantur? Profer vnum, vnum, inquā, profer Philippe, causam viceris, qui pro mortuis neget offerendum? Hic sanè tota ex antiquitate nullum omninò adduxeris, nisi vnum forte Aerium vestrum auum: qui hac eadem qua vos caussa à Catholicis damnatus semper habitus est hæreticus. Porrò quod illi improbo, vano, fraudulentoq; dicto assuit, plus habet in Patres veteres & contumeliæ acerbioris, & atrocioris blasphemiæ: Homines erant, inquit, & labi ac decipi poterant. O te felicem Philippe, quòd isthoc hominum genere, quod & labi ac decipi potest, non contineâre? An te non dispudet homuncule arrogantissime, ita te tui præ philautia oblitū, vt patres sanctiss. virosq; doctiss. hoc de fidei capite adeò consentaneè,

adeò concorditer, adeò vno planè ore, verbisque eisdem eandem docentes Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, & lapsus, & deceptionis insimulare? Homines se fuisse & ipsi ingenuè agnoscunt, & dolenter plerique omnes conqueruntur: Se labi ac decipi potuisse ipsi profitentur disertè. Verùm vbi in statuendo Ecclesiæ Christi Catholicæ dogmate ita cõcorditer ad vnum omnes consentiunt, ita idem omnes conspirant, ita in eandem denique Ecclesiasticæ doctrinæ quasi conceptis verbis cõiurant formulam, hîc eos lapsus incusare, hîc eos deceptionis insimulare, omnem, Philippe, superat longißimè vel Thrasonicam improbitatem, ne dicam stolidißimam fatuitatem.

Si enim Philippe hîc in concordi adeò vetustißimorum ad vnum omnium Patrum hoc in fidei capite, quòd pro mortuis orandũ atque offerendũ est, consensu vllam aut lapsus, aut erroris suspicionem admittamus vel leuißimam, nescis miser quò & nos, & vos adeò ipsos adigas imprudens angustiarum? Quod enim fidei tuæ (si quam modò habes) dabis dogma, quod non Seruetus aliquis, aut Svuenckfeldius, aut alius isto de ardelionum nouas quotidiè fides, quò suum illum dissentionis Spiritum diabolum piis electisque Dei filiis magis prodant, somnianrium grege quispiam isthoc labefactet, adeoque subuertat argumento? Si de S. Trinitatis personis tribus, exempli caussa, experiri cum Serueriano quopiam cogites, vide mihi, ecquid tibi aliud Philippe in hoc fidei capite subuertendo, quàm tu illic nobis, moliatur? Promes scripturarum capirula, sic & nos: sed tuis non parum illustriora. Ea ille aut aliò detorquebit, vti vos nostra: aut negabit esse Canonica, vt & vos nostra. Quid hîc illi facias miser? an illi victus herbam porrigas? Non, credo equidem, non. Quid tibi ad victoriam igitur Philippe superest præsidii? an aliud vllum, quàm vt conferta acie patres in ordinem collocatos in hostem producas profligendum? Certè quicquid aliud quæsieris isto in belli periculo, tibi sanè ad victoriam fuerit infidum, prorsusq; ficulneum. Ecclesiæ namq; autoritatem, vti & vos, sed nonnihil, apparet, proteruiùs respuet, atque delirantis præ senio tanquàm aniculæ aspernabitur. Illas igitur veterum Patrum cateruas copiosiùs etiam, quàm nostræ sunt demus ꝓ purgatorio instructas: imò si voles quadrata acie in hostem eductas, quibus ceu colophonæo, quod dicebatur, præsidio indubiã tibi polliceris victoriam, an non tuo isthoc cuniculo quasi ex insidiis paulatim intercipiat, ac procedente sensim agmine vnum post alterum tuo isthoc iugulet gladio? Basilium enim tua isthac arcebit machina, homo es, ô Magne, labi ac decipi hoc in dogmate potuisti. Nazianzenum tuis tibi ille capiet verbis, homo es, labi ac decipi potuisti. Hilarium tuis tibi intercipiat vocibus, homo es Hilari, labi ac decipi hoc in dogmate potuisti. Tuos denique ad vnum omnes, quos cateruarim in aciem eduxisti Patres, vt vt multos, vt vt cõsentientes, vt vt eisdem pla

verbis hoc de fidei capite cõſpirantes tua illa vna parricidali iugulabit ſica, Homines eſtis, fidem hîc vobis ad vnum omnibus abrogo, veſtris hominum ſententiis meam hîc nolo conſtringi fidem, quòd homines eſtis, quod labi ac decipi potuiſtis. Viden' tandem Philippe, ecquò anguſtiarum te ipſe adegeris miſer, dum Patribus aliquo de fidei capite conſentientibus arroganti illa, ne dicam Sathanica voce autoritatem tot iam ſeculis, imò veritate potiùs ipſa corroboratam audes eleuare, atque, ſi fieri poſſet, abrogare? Hæc Philippe iterum atque iterum ruminata mihi, aliiſque ſpero, Catholicæ Chriſti Eccleſiæ filiis venerandam Patrum vetuſtiſs. aliquo in fidei capite concorditer cum illius doctrina conſentientium autoritatem tuentur, atque in ſempiternum, Deo benè fauente, conſeruabunt illibatam atq; inuiolatam: quod & tibi tuiſque nos à Chriſto vt contingat vel tandẽ, antequàm pœnitentiæ hora effluat, ſupplicare non deſinimus vnquã, vt hoc quaſi cathartico catapotio ab errorum pituita nonnihil repurgati aptiores ſitis ad ſanam Catholicæ Chriſti Eccleſiæ doctrinam ſcripturis nixam, liquidiſsimiſque Patrum vetuſtiſs. teſtimoniis corroboratam, ſana mente recipiendam. Quantum adferant momenti veterũ Patrũ ſuffragia cũ doctrina Eccleſiæ ſcripturis nixa conſentientia.

Illud porrò emblema, quod ſuo inſeruit operi, maximam redolet aut inſcitiam aut fraudulentiam prorſus illiberalem: Falſò etiam citant, inquit, aduerſarii contra nos damnationem Aërii, quem dicunt propterea damnatum eſſe, quòd negauerit in Miſſa oblationem fieri ꝓ viuis & mortuis. Iſtud mẽdacium reliquis eſt annumerandum, quibus paſsim ſcatet cùm Confeſsio Auguſt. tum Apologia: Falſò, ait, nos citare aduerſus ipſos Aëri damnationem. O ſimpudens, an non cum Aërio hac in parte prorſus cõuenitis, non eſſe offerendũ pro mortuorũ peccatis? Iſtud de Aërio liquet manifeſtiùs ex Aug. Damaſc. & Epiphanio ſuperiùs recitatis, quàm vt ſit rememorandum. Porrò ſi vos idem iſtud vos docere audetis inficiari, veſtris vos iugulabimus gladiis ex Confeſs. Auguſtana, Apologia, aliiſque locis petendis. Cùm enim tantoperè contendatis, Miſſæ ſacrificium non eſſe propitiatorium pro delendis peccatis viuorum aut mortuorum, qua obſecro fronte audetis negare vos idem Aërio ſentire? Hic enim diſertè docuit, vti teſtatur Epiphanius, poſt mortem non prodeſse ſacrificia pro mortuis oblata, ſed hac in vita curandum eſſe, vt rectà in cælos auolemus. Quod igitur Philippe calumniaris, falſo nos vobis obiicere Aërii damnationem, viderit æquus rerum arbiter, quanta in te hæreat aut inſcitia, aut fraudulentia pluſquàm illiberalis.

Rurſus & illud vanitatis Melanchthonicæ puluere eſt defœdatum, quòd negauerit Aërius, in Miſſa oblationem fieri pro viuis & mortuis. Quis obſecro Philippe iſtud vnquàm de Aërio aut ſcripſit, aut ſenſit? D. Epiphanius diſertè annotat, μὴ δεῖν, φησί, προσφέρειν περὶ τῶν κεκοιμημένων. Non eſſe offerendum, inquiebat Aërius, pro dormiẽtibus. Falſum Aërio aſſingit Philippus, vel & Catholicis falſum aſcribit.

Vide Epiphan. anacephalæoſin.

Sic & Diuus Augustinus ad Quoduultdeum, Aërius non esse orandū, nec offerendam pro mortuis oblationem, docebat. Suffragatur & Damascenus in hæresibus, Aërium negasse pro mortuis offerendum. Nō igitur Philippe Aërius vester negauit in Missa oblationem fieri pro viuis & defunctis, id est, pro viuorum & mortuorum peccatis, quod vos omnium hæreticorum primi docetis: sed non esse offerendam pro mortuis Missæ oblationem, quòd frustrà & inutiliter pro eis, vt hallucinabatur, offerretur: quemadmodum ex Diuo Epiphanio liquet manifestiùs, quàm vt hîc fusiùs sit recitandum. Proinde si bona fide istam scripsisset Philippus Apologiam, debuisset meritò germanam Aërii sententiam exposuisse, atque à suo nouo Euangelio dissonare ostendisse. Sed mihi omninò fit probabile, eum sua victum conscientia hanc collationem de industria omisisse, quòd manifestum adeò suum cum Aërio consensum nullis se posse sophisticis, imò Melanchthonicis, desperaret adobruere tenebris, quin veritas emicaret. Ideò bonus Rhetor ad thesin causam transferre maluit, atque Catholicos toto mendaciorum plaustro semel, si fieri posset, obruere: Sæpè hoc colore (inquit) vtuntur. Allegant veteres hæreses, & cum his falsò comparant nostram causam, vt illa collatione prægrauent nos. O disertum hominem. Quod sibi consciebat Catholicis à se suæque partis hominibus verè summum per nefas factitari, id homo callidus suos à nostris pati cauillatur. Montanistarum hæresim aiunt Catholicos & tueri & patrocinari, Encratistarum errores fouere atque propugnare. Verùm nonnihil ab istis Catholica patitur Ecclesia, sic enim & hæretici prisci Orthodoxos calumniari solêre. [a] Ambrosium Iouinianus criminabatur Manichæum, [b] Hieronymum Origenistæ, [c] Augustinum Pelagiani clamitabant hæreticum. Putat enim illud antiqui serpentis seminarium, nouaque subinde repullulans soboles eò se sui criminis effugere & vitiū & notam, quòd illud prior in alios iecerit. Cæterùm si candidè Philippus Melanchthon hanc causam tractare animo constitutum habuisset, adferenda erant loca, vbi Catholici in eos hoc vtantur colore, quòd priscas ipsis affingat hæreses. Bona itaque fide Philippe fuit demonstrandum, vbi scelus istud designarint vnquàm Catholici, non ita improbissima suspicionis calumnia infamandi. Porrò quàm verè, quàm ad vnguem comparent vestras istas noui Euangelii opiniones, priscis illis veterum hæreticorum dānatiss. portētis res ipsa à plurimis demonstrata loquitur manifestiùs, quàm vt fusiore opus habeat oratiōe. Videat cuilibet nostras hæreseon nunc grassantium tabulas analyticas, rem agnoscet, spero, luce clariùs meridiana demonstratam. Negas itaque Philippe, vos Aërio patrocinari: sed quo istud quæso ore? An non ei patrocinamini, imò eius ipsissimum ab orco reuocatis errorem, non esse pro mortuis offerendum? quod de ipso quidē testātur Augustinus, Epiphan. Damascenus.

Calumnia improbiss. Philippi in Catholicos.

Nostræ tēpestatis hæreticos Euangelii prætextu priscas recoquere hæreses vel olim dānatiss.

Verba Philippi variæ vanitatis conuicta.

a Vide Ambro. de nuptijs 2. ca. 5. & ca. 23.

b Vide Cōment. in Ezech.

c Vide homil. Aug. 14. de verbis Domini.

De vobis

De vobis verò quis eſt cui, vel minimus ſuperſit dubii ſcrupulus, quin offerendum eſſe pro mortuis eatis inficias? Hoc Philippe non eſt patrocinari, ſed demortuum defuncti patris hæretici errorem damnatiſsimum renouare. Iam porrò Philippus argumentis deſtitutus ad alia ſe conuertit arma, totusque in blaſphemias diffluens, ait Catholicos hæreſin manifeſtè pugnantem cum Prophetis & Apoſtolis & ſanctis Patribus ſceleſte defendere, cultumque Baaliticum in regno Pontificio hærere, & cum in eo finem vſque mundi duraturum. Verùm quia eadem facilitate hæc in ipſos regerantur, qua in nos falsò torquentur, nolumus iis refellendis bonas horas meliùs collocandas perdere. Cæterùm quòd diuinum Miſſæ Catholicæ cultum cultui confert Baalitico, O Deum immortalem magis lugere libet, quàm reſpondere ad impiam adeò blaſphemiam. Equidem hîc aliud nihil, quàm cum Diuo Policarpo exclamem, ὦ καλὲ θεέ, εἰς οἵους με καιροὺς τετήρηκας, ἵνα τούτων ἀνέχωμαι: O Deus bone, in quǽnam ſeruaſti me tempora, vt iſthæc blaſphema ſuſtineam?

Hunc in modum Melanchthon ſua à velitatione illa in Catholicos tunc præclarè, vt videbatur, expedita receptui canens aliò ſe transfert ſimili candore, ſed Melanchthonico, tractaturus fidei noſtræ capita, quæ noſtro hîc non ſeruiunt inſtituto. Verùm quia ſua in Eccleſia Patribus Orthodoxis propitiatorium Miſſæ ſacrificium pro mortuis nobis conteſtantibus nouum indicit bellum, multò ſanè atq; hîc incautis lectoribus periculoſiùs, ideò & illa eius tela operæpretium fuerit hîc diſcutere atque confringere, quibus eorum ſentẽtias Catholicæ doctrinę ſuffragantes callidiſsimè conatur iugulare. Non enim illic, vt hîc, omnibus ſemel Patribus fidem eleuat, atque autoritatẽ abrogat, ſed ex inſtituto cum illis quaſi manus conſerturus paucula eorum recitat verba, quæ ſuo pro ingenio, vt araneus roſam, tractat, verſat, vertit, atq; peruertit: quod nunc omnibus demonſtrare aggredimur. Clariſsimis illis D. Cypriani locis modò recitatis in ſua, quàm inſcripſit, Eccleſia teterrimas iuxtà ac fœdiſsimas offundere conatur tenebras, quibus lectori imperito effulgentẽ toto orbe Catholicam obſcuraret doctrinã. Quod itaq; apud D. Cyprianum interdũ fit obuium, Sacrificia pro eis offerimus, ſuo lectorem imperitiorem decepturus commentariolo, de martyribus, inquit, hoc dicit. Hæc ſimpliciſsimè ſine ſophiſtica reſpõdeo ad verba oblatiõis & ſacrificii, quæ ex Cypria. obiiciũtur. Iſtud quidẽ Philippe hoc adducto Cypriani loco percõmodè non minùs q̃ verè: Agit enim de Euchariſticis pro martyrum gloria ſacrificiis: Verùm quòd hunc vnum locum ex Epiſt. 5. lib. 4. qui aliis, qui de propitiatorio agunt diſertè ſacrificio, nihil præiudicat, vis omnibus Diui Cypriani locis, vbi de ſacrificio loquitur, tuum præſcribere commentariolum adulterinum, grauiſsimè ſanè aut falleris, aut fallere vis. Iſtud eſt Philippe vna ex fidelia, quod habet prouerbium, omnes de-

Iſtas vaniſs. Melanchthonis nebulas, qbus Apologiã Auguſt. Confeſs. refarſit, aliàs dabimus orbi demõſtratas fuſius.

Veteres Patres lug de ppitiatorio pro mortuis ſacrificio cõtra adulterina Melanchthoñis cõmenta.

D. Cyprianum Melanchthõ adulterino deprauat cõmentario.

Melanchthon verè demõſtratur ſophiſta, vbi maximè ſophiſtam diſsimulat.

albare parietes. Hic vbi maximè ſimulas te ſine ſophiſtica reſpondere, te conuincam maxima cùm primis vſum ſophiſtica. Cùm tibi aureæ D. Cypriani lectæ ſint Epiſtolæ, an non planè ſophiſticum eſt Philippe, omnia ſacrificiorum genera in vnam conflare ſpeciem? an qui res genere diſtinctas vno ſpeciei inuolucro tectas imprudenti lectori pro iiſdem obtrudere conatur, is ſine ſophiſtica rem tractat? Vide tuos Elenchos ſophiſticos, & hinc meliùs diſce, quod alios te docere profiteris. Quò igitur liqueat, tuam iſtam reſponſionem verè eſſe ſophiſticã, agè eam clariſsimis Cypriani redarguamus verbis. De martyribus, ais, hoc dicit, Hæc ſimpliciſsimè ſine ſophiſtica reſpondeo ad verba oblationis & ſacrificii, quæ ex Cypriano obiiciuntur.

Melanchtonis ſolutio, quã ſimulat ſimplic. demõſtratur multiplex & ideo ſophiſtica, q̃a gen⁹ totũ in vnã redigit atque inuoluit ſpeciẽ.

Audi ergo Philippe, quàm tua iſthæc reſponſio, quam ſimulas ſimpliſsimam, verè ſit multiplex, ideóque verè, ſi quæ alia vnquàm vlla, ſophiſtica. Cùm clerici Africani paſsim à diuinis ad ſecularia curanda per tutelas & teſtamenta auocarentur, viſum eſt Epiſcopis canonicum adhibere tanto ſceleri remedium: Religioſè igitur, inquit Cyprianus, iſtud conſiderantes Epiſcopi cenſuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam vel curam clericum nominaret: ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur: Neque enim ad altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes, & miniſtros Leuitas auocare voluit.

Vide epiſt. 9. libr. 1.

Quid hîc Philippe illa tua gloſſa, de martyribus hoc dicit? An non hîc diſertè de alio ſacrificii loquitur genere, atque Epiſtola illa 5. libr. 4. abs te fraudulenter allata? Certè velis nolis, prudens lector videt (omnibus enim oculos tuis nondum ademiſti præſtigiis) hîc in pœnam infligi canonum violatori, non eſſe pro eo offerendum altaris ſacrificium: quod niſi pro defunctis iuuandis fuiſſet offerri ſolitum. Cur in pœnam à Synodo fuiſſet conſtitutum pro eis non offerendum, qui canonem violauerint? Vnde & Cyprianus vetat pro Victore Furnenſi eius legis reo offerendum aut deprecandum.

Tertullianum Melãchthõ in aliũ detorquet ſenſum, q̃ ei⁹ verba diſertè ſonãt.

Tertullianum ſuis item vt aguouiſſet Philippus reluctantem erroribus, ſimili prorſus fuco Melanchtonico magiſtrum ſtuduit oblinere, quo dudum eius diſcipulum Cyprianum: In Corona militis ſcriptũ reliquit, oblationes pro defunctis pro natalitiis annua die facimus. Quem in locum ita commentatur Philippus in illa ſua Eccleſia: Non loquitur de cœna Domini, ait, verùm in diebus natalibus & funerum, adferebantur in templum cibi & alia munera pauperibus, hæc vocabant oblationes & ἀγάπας: & mos erat ab Ethnicis acceptus, ſed nonnihil correctus, ac poſteà Nicæna Synodus, & aliæ prohibuerunt hanc pompam natalium.

Tertull. de oblationibus p̱ defunctorũ refrigerio oblatis loquꝰ lib. de Corona Militis.

Fuiſſe quidem in veteri Eccleſia frequenter allatas ciborum, aliarumque rerum, quæ erant eſui, oblationes in pauperum fratrum vſum: vnde & ἀγάπας etiam Apoſtolorum tempore nuncuparunt, nemo inficiari poteſt: Verùm quod non eadem dona ſacris in altaribus pro mortuorum

Iudæ 1.

tum requie fuerint aliquando cumulata, negare non potest qui Tertulliano fidem habeat. Quid eius igitur ætate de fratribus vita defunctis, an oblationibus & sacrificiis iuuari possent, nec ne, non crediderint modò Christiani, sed etiam factitarint passim, paucis est exemplis ex eo illustrandum. Viduum quendam Tertullianus ad perpetuam in posterum castitatem cùm exhortandum sibi putasset, inter alia, quibus eum à nouis deterret nuptiis argumenta, vnum ex publico Christianæ Ecclesiæ ritu intexuit: In secundo, inquit matrimonio duæ vxores eundem circumstant maritum, vna spiritu, alia carne, nec enim pristinam poteris odisse, cui etiam chariorem reserues affectionem. Et iam repete apud Deum pro cuius spiritu postules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergo ad Deum cum tot vxoribus, quot illas commemoras oratione, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per sacerdotem de monogamia ob pristinum de virginitate sancitum circumdatum virginibus ac vniuiris, & ascendet sacrificium tuum libera fronte, & inter cæteras voluntates bonæ mentis postulabis tibi & vxori castitatem. An non hisce in verbis ceu speculo leuissimo publicum Christiani populi sit cognoscere tum fidem, tum publicam consuetudinem pro defunctis tam orandi, quàm sacrificandi? Repete, inquit, cuius spiritu apud Deum postules, pro qua annuas oblationes reddas. Orabat itaque viduus pro vxore in Domino mortua, annuasque reddebat oblationes: quas ne quis solùm in pauperum vsum fuisse allatas cauilletur, illud est vigilanter animaduertendum, Et offeres pro duabus. Rursum ne quis priuatam solùm priuati hominis somniet oblationem, singulari animaduertẽtia quod subtexuit est annotandum, Et commemorabis illas, inquit, duas per sacerdotem. An non clarissima hac Tertulliani tuba excitetur quispiam oscitabundus vel maximè ad contemplandum vetustissimum veteris Christi Ecclesiæ ritum, cui notum est, quid publico ex more per vniuersum in mysteriis geritur orbem Christianum? An non habere viuorum & mortuorum discretam perspicuè videat commemorationem? Quid igitur nugatur Philippus, non loqui Tertullianum de cœna Domini? Quorsum enim post priuatam illam mariti vidui suarũ vxoru in apud Deum commendationem? ad sacerdotalem earundem trãs[illegible] commemorationem? Ad eundem modum & suæ quoque scribit vxori libello, cui de Monogamia titulum fecit, qui licet à Dogmatista sit conscriptus, teste Hieronymo in Catalogo, præsenti tamen disputationi non parum lucis adferre potest, quòd ex Catholicorum & Montanistarum hanc in rem consensu erat indubitatum: Ergo perseueret in pace, inquit cum illo (marito dudum defuncto vxor) necesse est, quem iam repudiare non poterit, ne sic quidem natura, si repudiare potuisset: & pro anima eius oret, & refrigerium interim postu-

Tertulliani ætate fuisse oblatum Missæ sacrificiũ pro defunctorum requie.

Annua oblatio mariti p defuncta vxore.

obseruan da p mo tuis olim deprecatio, & cõmemoratio in altari.

Offerebat olim vir dua dieb annuis p anima sui mariti atque illius refrigerio

postulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Hanc vxoris pro marito mortuo deprecationem, annuamque eius obitus die oblationem, quis dubitare potest, ad eundem modum esse accipienda, quem statim ex eius adhortatione ad castitatem demonstrauimus? Hinc quod de Corona militis suprà commemorauimus, Oblationes pro defunctis annua die facimus, multò conuenientiùs ad publicam in mysteriis refertur oblationem, quàm ad publicas pauperum, ἀγάπας atque conuiuia Christiana. Cùm illic enim Tertullianus celebres enumeret traditiones nō scripto Dei verbo, sed publico Christianorum vsu corroboratas, absurdum fuerit, hanc pro defunctis oblationem anniuersariam ad eleemosynas perspicua adeò Christi voce præceptas detorquere. Quod autem ad natalitia pertinet, in præsentiarum nihil dicendum existimauimus, cū ea res alium postulet locum & tempus.

Tertullianū de Corona militis loqui de annua pro mortuorum refrigerio oblatiõe.

Sed quæ hactenùs in D. Cyprianum atque Tertullianum non minùs friuolè quàm improbè conatus est Melāchthon, leuiuscula videri possunt, si ad ea comparentur, quæ in D. Augustinum callidè nihilque minùs quàm candidè struit: quæ talia prorsus sunt, vt verè ex atro errorum puluere excitando sibi Melanchthonis nomen inuenisse videri queat. Hic igitur in sua illa præclara Ecclesia, vbi sibi in Theologis censendis grauissimas Aristarchi partes sumit eximius Theolog⁹, talis planè inter Theologos, quales olim inter Philosophos Epicurus (qui omnium imperitissimus omnes aut contumeliosissimè vexabat, aut ingratissimè maledictis figebat, totisque voluminibus cō cidebat) cùm ad Augustinum esset deuolutus, ita pronūciabat: Huius ætate, ait, percrebrescere sermones de Purgatorio cœperunt, quos ipse nec refutat, nec confirmat. Tantum narrat quosdam sic existimare, purgari animas piorum postquàm decesserunt à corporibus. Sed lib. Confess. 9. petit his verbis precationem pro mortua matre: Inspira Domine seruis tuis, vt ad altare meminerint matris meæ & patris: Nec petit ampliùs. Quanquàm autem hoc verecundè dicitur apud illum, tamen sceleste detorquetur ad oblationem Sacramenti pro mortuis: qualis nondum fuit Augustini tempore: sicuti variis aliis in hac sua Ecclesia locis suam prodit fœdissimam inscitiam Philippus, vt verè se esse probet, quem profitetur, Theologum Grammaticum: ita hac in primis pericope illius se oblitum arguit, ne sutor, quod dicitur, vltra crepidā. Quod etsi per diligentes veterum Scriptorum lectores nullo agnoscant negotio, dabimus tamen operam, vt plebeius etiam lector rem ita se habere solis luce clariùs perspiciat. Initiò igitur quod ait, Augustini ætate percrebrescere sermones de Purgatorio cœpisse, quis ita absurdus est qui non videat, quàm sit non dico imperitiæ & indiligentiæ summæ, sed & vanitatis impudentissimæ, qui modò illa clarissima Patrum, qui ante Augustinum floruerunt, tenet testimonia, Cypriani,

Melanchthonis fraudes in Augustin. verè Melanchthonē arguūt.

Vide Ciceronē de natura Deorum.

Vide præfat. in epist. ad Ro. anno 55. editam

 Ambro-

Ambrosii, Origenis, Athanasii, Chrysostomi, aliorumque longo suprà catalogo commemoratorum? An obsecro Augustini ætate sermo de animabus defunctorum sacrificio adiuuandis percrebrescere cœperit, cùm diu ante annos circiter ducentos Canone Concilii Africani decretum fuisset, Si quis frater moriens clericum ad tutelam vel curam nominaret, pro eo non esse offerendum, nec sacrificium pro eius dormitione celebrandum? Cuius rei locupletißimus »
nobis testis est Diuus Cyprianus Epistolâ 9. libr. 1. veterem istum »
canonem dudum ab Episcopis antecessoribus constitutum aduer- »
sus Geminium Victorem eius violatorem seueriter vindicans. Nisi ergo sermo de Purgatorio ante Augustinum annos ducentos percrebuisset in Ecclesia Africana, qui obsecro Episcopi illi Cypriani præcessores in Concilio constituissent, ne pro Canonis illius violatore offerretur? nec sacrificium celebraretur? An sanctißimi illi Patres cum mortuorum laruis sibi luctandum, quod dicitur, credidissent, nisi hæc de iuuandis per sacrificium defunctis opinio apud religiosi populi animum fuisset pridem peruagata? An isthoc Canone Christianos à delicto, quo clericos molestiis & laqueis secularium curarum implicatos, ab interrupto Dei ministerio assiduisque precibus auocabant, potuissent deterrere, nisi hæc Purgatorii doctrina vniuersorum prorsus animis insedisset indubitata? Sed nimis longum foret per singulas aut ætates, aut Ecclesias decurrere, vbi sanctißimi illi ante Augustinum floruerunt, minusque necessarium, quòd superiùs copiosè simul & luculenter id sit demonstratum. In præsentiarum nostro instituto fategimus, quòd in ipsa adeo Africa Episcoporum Concilio ducentis ampliùs annis ante Augustinum, illum de Purgatorio sermonem non solùm cœpisse percrebrescere ostendimus, sed omnium etiam animis indubitanter insedisse, adeoque prorsus fuisse persuasum.

Ducentos annos ante August. fuisse ex more oblatū pro mortuis sacrificiū altaris

Iam quod addit Philippus, Augustinum hos de purgatorio sermones nec refutare, nec confirmare, vehementer equidem ambigo, habeátne plus impudentiæ, an veriùs imperitiæ? Quòd autem istam de Purgatorio doctrinam non refutat, quid mirum, cùm ei apud Catholicos constanter obtinenti nemo, quod equidem sciam, tunc temporis reclamaret? Quinimò, an non refutat, qui non esse orandum, aut sacrificandum pro defunctis inter hæreseos Aërianæ capita commemorat? Vide Augustinum ad Quoduultdeū in Aërio.

Alia Philippi Mel. vanitas.

Porrò quod addit, nec confirmat, quantum habet aut fallacis dißimulationis, aut sanè audacis imperitiæ? Qui populum suæ fidei creditum docet pro concione non dubitandum esse mortuos orationibus S. Eccle-
« siæ & sacrificio salutari ita adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur
« à Domino, quàm eorum peccata meruêre, an non doctrinam de
« Purgatorio confirmat? Vide Homilia 32. de verbis Apostoli. Rursum,

Augustinū verbis disertiß. confirmare doctrinā veriß. de Purgatorio.

o Fidei

" Fidei regulam Laurentio præſcribens, qui docet cap. 110. non negan-
" dum eſſe, defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cũ
" pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt, an non illam de Purgatorio doctrinam confirmat? Pluribus Auguſtini locis recitandis ſuperſedeo, perſpicuis hiſce duobus locis illam Philippi aſſertionem vanitatis manifeſtiſsimè conuiciſſe contentus.
Quòd igitur attexit, eiuſdem eſt telæ: Tantum narrat quoſdam, ait, ſic exiſtimare, purgari animas eorum poſtquàm diſceſſerunt à corporibus. Iſtud equidem in Auguſtino lectum pernego, quòd disertè profitetur non eſſe dubitandum, mortuos adiuuari orationibus Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, Sermone 32. de verb. Apoſtoli. Similiter de cura pro mortuis, Cap. 4. de Ciuitate Dei libr. 21. cap. 15.

Quòd autem Auguſtini ætate Catholica per orbem habuerit fides, vniuerſoſque Orthodoxos ſic exiſtimaſſe, quaſdam piorum animas delictorum dare pœnas, atque tormentis emendari, ſiue purgari, manifeſtiùs docet Auguſtinus, quàm vt loco eius lecto addubitare, etiàm ſi velis poſsis. Cùm enim docuiſſet, mortuos orationibus & ſacrificiò adiuuari, eius adfert ætiologiam, Hoc enim, inquit Homilia trigeſimaſecũda, de verbis Apoſtoli, à Patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia. Vide Caput quartum de cura pro mortuis agenda. Cæterùm quod ex 9. Confeſs. libr. ait Philippus, Auguſtinum petere tantùm precationem pro matre mortua, vt illi iſtud concedamus, nouam tamen Philippi doctrinam prorſus euertit. Nam iſta matris Monicæ ad altare Dei commemoratio quid obſecro ſibi vult aliud, quàm vt ipſa aliis piè defunctis commemorata ſalutaris illius ſacrificii pro mortuis etiam offerri commemorati (ait Auguſt. Homil. 32.) vim præſentiſsimam atque propitiationis aliquid inde perciperet? Nam quòd iſto animo D. Monica ſui memoriam ad altare Domini voluit repetendã, in-

Quidnam D. Aug. Monica ſibi moribũda petiuerit.

" de liqueat, quòd exequiarum negligens, Eccleſiaſticorumque ſolatio-
" rum auida tantũmodo ſui memoriam, ait Auguſt. lib. 9. Confeſs. ca. 13.
" ad altare Dei fieri deſiderauit, cui nullius diei ꝑtermiſsione ſeruierat, vn
" de ſciret diſpenſari victimã ſanctã, qua deletum eſt chyrographũ, quod
" erat contrariũ nobis. Ex huius vtiq; victimæ ſalutari efficacia ſperabat ſibi pia matrona non parum poſſe (licèt hac vita defunctæ) ſolatii atq; auxilii accedere: cũ haud dubiũ ita de hoc ſacrificio ſibi habuerit perſuaſum, ſicuti D. Ambroſ. quẽ ſæpenumerò audierat, ſuos docebat, vti ex funebri oratione in fratrem Satyrum conſtat, & eius filius Auguſt. credebat. Cæterùm hanc fuiſſe piæ matronæ voluntatem extremã, vt mortuæ per Miſſę ſacrificiũ aliquid adferretur ſolatii tũ auxilii, quomodo mihi credatur, ſi ipſi nõ creditur Auguſtino? Quòd enim in illius defunctæ funere pro ea ſit oblatũ ſacrificiũ, quod viua deſiderarat, verbis luce meridiana clariorib⁹ ita narrat: Cùm ecce corpus elatũ eſt, inquit lib. 9. cap. 12. materni funeris diem deſcribens, imus & redimus

Oblatũ fuiſſe Miſſæ ſacrificiũ ꝓ Monica mortua in exequijs.

ſinę

fine lachrymis. Nam neque in eius precibus, quas tibi fudimus cùm offerretur pro ea sacrificium pretii nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere priusquàm deponeretur, sicut illic fieri solet, nec in eius precibus ego fleui. Qui locus natiua sua verborum claritate adeò est perspicuus, quòd in Missa Diui Augustini ætate corpus Domini offerebatur in sacrificium pro mortuis, vt licèt Melanchthon istud neget, tamen ipsa rei euidentia Bucerus victus ingenuè fatetur lib. 2. de vera & falsa cænæ dominicæ administratione: quod cùm hic inficiari non posset, ad alia conuersus consilia, fraudulenter studuit hunc locum peruertere, quasi in sola Augustini Ecclesia id fuerit gestum, & non passim per orbem Christianum: cùm id non contigerit in Ecclesia Augustini Hipponensi, sed Hostiensi Italiæ: de quo statim copiosiùs in eruenda ex Epiphanio vera Aërii hæretici opinione. Quòd igitur Philippus Catholicos sceleratæ accusat detorsionis, quàm est sycophanticum? Quanquàm autem, inquiens, hoc verecundè dicitur apud illum, tamen nunc scelestè detorquetur ad oblationem Sacramenti pro mortuis, qualis nondum fuit Augustini tempore. At quænam Philippe ista est scelerata detorsio? Ad oblationem Sacramenti, inquit, pro mortuis. An non hoc Augustini verba nihil detorta sonát, Cùm offerretur pro ea, inquit, sacrificium pretii nostri? Quòd si tuis diffidis auribus, Bucerum audi mystagogum, quem tuæ cùm dispuderet & imperitiæ & impudentiæ, agnoscit ingenuè Augustini ætate fuisse pro mortuis oblatũ, sed alicubi, ait, quod tamẽ mox nobis veniet refutandum. Quale igitur est, quod ore, nescio quo, affirmare audes, Qualis Sacramenti oblatio pro mortuis nondum fuit tempore Augustini? Si non fuit talis, quid sibi illa Augustini verba volunt, Cùm offerretur pro ea, sine dubio vllo, nuper mortua, sacrificium pretii nostri? Quid illud eiusdem, mortuos salutari mediatoris sacrificio adiuuari? Sermone 32. de verbis Apostoli? Rursus in Enchirid. cap. 110. corpus Domini in altari oblatum, quibusdam defunctorum esse propitiationem? An quis nunc audeat inficiari, Augustini tempore nondum talem fuisse Sacramenti pro mortuis oblationem? Frustrà commemoraro ex Diuo Cypriano, Tertulliano, aliisque veteribus ducentos ampliùs annos ante Augustini ætatem hanc oblationem pro mortuis apud Catholicos fuisse frequentissimam, vti superiùs ex illius Epistola 9. libr. 1. ex Canone Concilii Africani solis luce demonstrauimus manifestiùs. Hæc obseruasse oportuisset eum, qui tanto supercilio veteres in vniuersum omnes Theologos sibi sumere audet censendos: quæ si habuit cognita, non potuit citra impietatem nefariam dissimulare: Sin illi fuère ignota, quid cæcus de coloribus? Istius sanè temeritatis se ipse damnat miser, vbi in D. Gregorio ita pronunciat, Eius tempore, inquit, in eadem Ecclesia sua, irrepsit opinio de oblatione corporis & sanguinis Christi pro mortuis facienda. Prò fallacem, ne mendacem dicam.

Bucer' Melanchthône cãdidior, Melanchthon Bucero simplicior.

Sycophantica Philippi in Catholicos criminatio.

Bucerus Phil. Melanchthonis redarguit imperitiã & impudentiá.

Cęcũ & imperitissimum Melanchthonis de D. Gregorio iudicium.

Atqui iamiàm oſtendimus, non modò ante Gregorii ætatem annos ducentos, Auguſtini putà ſeculo: ſed etiam quadringentos, nimirum Tertulliani & Cypriani ætate, imò anteà, ſi illi fides eſt habenda, in Epiſcopali erat Concilio conſtitutum, ne quis pro eo ſacrificaret, qui clericū à precibus auocans ſcripſiſſet tutorem aut curatorem. Quinimò ſi Auguſtino, Chryſoſt. atque Athanaſio exiſtimamus credendum locis ſuprà commemoratis, non Gregorii ætate iſthæc de oblatione corporis & ſanguinis Chriſti pro mortuis facienda irrepſit opinio, ſed annos anteà totos ſexcentos, ab ipſis adeò Apoſtolis Catholicæ Chriſti Eccleſiæ fuit tradita. Quàm eſt igitur horribilis Philippi blaſphemia, quam in hunc Euchariſtiæ vſum longè ſaluberrimum euomit: Hæc opinio, inquiens, peperit horribilem prophanationem Sacramenti. Bona verba quæſo Philippe. An ipſos Apoſtolos, quibus hãc ſacrificii doctrinam acceptam ferendam oſtendimus, prophanatæ cœnæ Dominicæ ſuggillare audeas? An ſectiſsima Spiritus ſancti organa ſceleris adeò nepharii, adeò ſacrilegi, adeò denique parricidalis non vereris incuſare? Non peperit Philippe, non peperit hæc ſacrificii opinio Gregorii tempore Dominicæ cœnæ prophanationem: Sed hæc opinio ab Apoſtolis Eccleſiis tradita, per Tertulliani, Cypriani, Athanaſii, Chryſoſtomi, Ambroſii, & Auguſtini ſeculum deuolata, Gregorii ætate in Eccleſiis confirmata apud Catholicos etiamnùm vbique obtinens Chriſtianos verum iuxtà ac ſaluberrimum doctrinæ Dominicæ vſum. Adeò hæc Philippe de offerendo pro mortuis Euchariſtiæ ſacrificio doctrina eius non peperit prophanationem, vt legitimum non minùs quàm ſacroſanctum eiuſdem demonſtret vſum ab ipſo Chriſto Domino inſtitutum, quia ab ipſis Apoſtolis Catholicæ Chriſti Eccleſiæ ab ſui vſque exordio traditum: quod meridiana ſolis lucis clariùs nobis Catholicæ Eccleſiæ filiis conteſtantur præclaræ illæ priſcorum Patrum Orthodoxorum ſententiæ longo dudum catalogo accenſitæ atque commemoratæ.

Doctrina de ſacrificio Miſſæ mortuis offerendo Apoſtolos habet autores.

Vide ſuperiùs cap. 50. & ſeq.

Tranſitio ad Buceri fraudes in D. Epiphanium & Auguſtinum ſtructas ad tollendum pro defunctis ſacrificium.

CAPVT LIIII.

SVpereſt vt quod de Philippi Melanch. in veteres Patres nobis euertendos conatu eſt demonſtratum, iam de Buceri etiam ſtratagemate oſtendamus: quò pugnator ſtrenuus ſuis fretus lacertis atq; lateribus pluſquàm athleticis audet vniuerſum Chriſtianum orbē in certamen prouocare de Aërii illius Arriani doctrina conſtituenda. Perinde quaſi hactenùs Aërii ſentētia omnibus fuerit incognita, ita nō veretur nouam illi affingere opinionem, qua hæreticum ante annos plus minùs 1200. damnatiſsimum infamiæ, iſtius ineluibilis nota ab Auguſtino, & D. Epiphanio atq; Damaſceno illi inuſta purgare ſtudet. Eius itaque errorem à Diuo Epiphanio, & Diuo item Auguſtino, atq; Dama-

Damaſceno hæreſeos damnatum audent Euangelici iſti pro vero (ſi ſuperis placet) Euangelio venditare.

Aëriũ Bucerus cur conetur ab infamia hæreſeos vindicare.

Verùm Aërii ſententia cum ita perſpicuè apud veteres ſcriptores cõſtet certiſsima, vt de ea addubitãs nodos in ſcirpo quærere manifeſtiſsimè deprehẽdatur, mirandũ profectò venit iſtud audax Buceri conſiliũ, cur Aërium ab infami iſthac hæreſeos nota, cũ à D. Epiphanio, tũ à D. etiã Auguſt. atq; Damaſceno notatũ voluerit vindicare: niſi quòd illius præiudicio ſuũ quoq; errorẽ ex illo repullulantẽ, iam tunc ante annos mille ducentosq; agnouiſſet damnatũ, ac veluti in herba (quod vulgò dicitur) oppreſſum. Quare vt reuiuiſcentem Bucerus in Germania veterẽ hęreſin pridem ab Eccleſia radicitùs exciſam pro Catholico, quod dicit dogmate foueret atque corroboraret, profligata mirè audacia atque vaferrima planè aſtutia omnes ingenii ſui neruos hîc quàm contentiſsimè intendebat, vt iſtam D. Epiphanii ſententiam nõ paucis ſui partibus acciſam ſolùm atq; mancã: ſed & diſtortam, atq; adeò corruptã Catholicæ Dei Eccleſiæ peruerteret prius, deinde ſurriperet etiã: quod ex eius verbis nos liquidiſsimum oſtenſurus cõfidimus, Diuumq; Epiphaniũ in Bucerianæ perfidiæ defenſionẽ accerſitũ, in eum ipſum verè eſſe productũ. Sed Aërii forſan hæretici, inqt Bucerus, obiicies condemnationẽ, qui ob id condẽnatus eſt, quòd negaret orandũ eſſe pro defunctis. Atqui Epiphanius memorat hũc Aëriũ dãnaſſe, recitari in ſolẽni Eccleſia nomina mortuorũ, & id ex eodẽ feciſſe paralogiſmo, quòd putaret ideò orare Eccleſiã pro defunctis, vt eis quam hîc reſpuiſſent viui iam mortuis exoraret peccatorũ remiſsionẽ. Nã volens afferre rationẽ, cur Eccleſia fruſtrà ſanctos & malo exemplo nominaret in ſuis precibus, afferebat & obiiciebat illud tanq̃ certum Eccleſiæ dogma, mortuos ſuperſtitũ precibus non iuuari. Quibus in verbis Aëriani erroris cauſa diligenter eſt animaduertẽda, quam Bucerus fingit Epiphanium commemorare, quòd putaret Aërius ideo Eccleſiã, ait, orare pro defunctis, vt eis iam mortuis, quam hîc viui reſpuiſſent exoraret peccatorum remiſsionẽ. Certè Bucere ſi id putauit Aërius, cur mortuorũ quæſo nomina in precibus ſacerdotum ſolemnibus rectè recitari negaſſet, quos peccatorum remiſsionem Eccleſiæ precibus, vt ais, accipere poſſe credebat? Si exiſtimabat Aërius hæreticus (quod tu eũ putaſſe affirmas) Eccleſiam mortuis peccatorum remiſsionem deprecari, quo animi ſtupore, ſuiq; dogmatis obliuione, mortuorum nomina vtiliter ad altare recitari negaſſet? Non fuit profectò Aërius, non fuit tàm bruto minimeq́ue aërio ingenio, quàm tu eum Bucere, craſſa mente fuiſſe fingis, vt ſui dogmatis adferret rationem, quæ prorſus cum eo eſſet aſiſtatos atq; diametro pluſquàm toto pugnans. Sed vt fraudulentas iſtas in Catholicum Chriſtianæ fidei dogma inſidias conſtrueres inſidioſiùs, non te puduit hæretico homini Catholicã ſententiam falſò affingere (ſicut & paulò pòſt alterum item dogma) vt

Bucerus q̃ fraudulentus libr. 2. cap. 20. de vera & falſa Do. cœnæ admus

Bucer' Aërio falſum aſſcribit, & Catholicos vaniſſimo onerat mendacio.

Bucer' gemino mendacij ab ouo suam exorditur fabulam.

isthoc saltem stratagemate veteris illius hæreseos defensor nobilis apud tuos euaderes victor. Itaque non iniuriâ quis miretur, quidnam isthac aduersus Latomum velitatione moliaris, qui gemino à mendacii ouo fabulam tuam sis exorsus: priore quidem Aërium oneras vt falso, ita quod cum eius dogmate bis per omnia pugnet, imò euertat prorsus: Altero D. Epiphanium, quem pro singulari ista, scilicet erga illum pietate & reuerentia, virum Dei toties dicis, impiè contaminas, quem scribis memorare Aërium damnasse, recitari in solemni Ecclesia mortuorum nomina, quòd putarit ideò orare Ecclesiam pro defunctis, vt eis quam hîc respuissent viui, iam mortuis exoraret peccatorum remissionem. Quod extremæ impudentiæ mendacium quid opus sit prudentibus viris apertius facere, qui D. Epiphanii sententiã Aërianæ hæresi obiectam vel audierit vnquàm? Quod enim D. Epiphanius Apostolicam strenuus defendit esse traditionem, Bucerus mira ingenii calliditate dicam an malignitate, Aërio hæretico tribuit, idque duplici defœdatum mendacio: & quòd illud senserit: & quòd mortuis, qui viui respuissent peccatorum remissionem, crediderit superstitum preces prodesse. Quo pacto is existimarit obsecro vel impœnitẽtibus profuturas viuorum preces, qui pias superstitum orationes & oblationes, teste Augustino & Epiphanio, mortuis in vniuersum negabat esse vtiles? An ne hoc sit re vera esse Sophistam Bucere, qui isthac sophistica, quam rectè Aristoteles, teste Cle. Alexand. furandi artem definiuit. Verùm Catholicæ fidei dogma à viro Catholico contra hæretici hominis opinionem productum hæretico tribuis, vt tuam hæresin ista veri dogmatis specie personatã pro Orthodoxæ fidei dogmate popello imperito obtrudas. An ne hoc sit Furum more rerum furto sublatarum notas mutare, ne à Domino facilè agnôscantur? An aliquis sceleratissimorum trifurum vel fallacissimus astutioribus vtatur strophis, vt alienis rebus manus adferat, aut surreptas maiori impudentia inuertat? Sed nolo istam tragœdiam latiùs in præsentia persequi, cùm huius rei epitasis execrandam magis Buceri impudentiam apertiùs prodat, atque peruersam animi improbitatem manifestiùs redarguat, quàm post ostensam Aërii hæresim & Epiphanii refutationem in medium proferemus omnibus conspicuam. Aërius igitur inter alia, vti Epiphanius scribit, μανιωδῆ μᾶλλον ἤπερ κατεστάλμενα ἀνθρώποις ῥήματα, furiosa potiùs quàm sane mentis verba & hæc debacchabatur: τίνι τῷ λόγῳ μετὰ θάνατον ὀνομάζετε, φησὶ, ὀνόματα τεθνεώτων; εὔχεται γάρ, φησὶ, ὁ ζῶν, ἢ οἰκονομίαν ἐποίησε, τί ὠφεληθήσεται ὁ τεθνεώς; εἰ δὲ ὅλως εὐχὴ τῶν ἐνταῦθα τοὺς ἐκεῖσε ὤνησεν, ἄρα γοῦν μηδεὶς εὐσεβείτω, μηδὲ ἀγαθοποιείτω, ἀλλὰ κτησάσθω φίλους τινὰς δι' οὗ βούλεται τρόπου, ἤτοι χρήμασι πείσας, ἤτοι φίλους ἀξιώσας ἐν τῇ τελευτῇ, καὶ εὐχέσθωσαν περὶ αὐτοῦ ἵνα μή τι ἐκεῖ πάθῃ, μηδὲ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα τῶν ἀνηκέστων ἁμαρτημάτων ἐκζητηθῇ: Quod est, Qua, inquiebat Aërius, ratione mortuorum nomina post istam vitam ad altare recitatis? Oret enim superstes, aut * oeconomiam fecerit, sed quid vtilitatis consequa-

D. Epiphanio Bucerus falsum affingit.

Catholicũ D. Epiphanii dogma Bucer' Aërio affingit hæretico.

Bucerus sophista ab Aristotelis definitiõe.

Vide Cle. Alexand. lib. Stro.

Vera Aërij sententia cõtra orationes & sacrificia pro defunctis.

Verba Aërij contra orationes eleemosynas pro defunctis.

* Ita Aëri' videtur eleemosynas pauperib' in defunctorũ gratiã distributas appellasse.

ſequatur mortuus? Quòd ſi omninò viuorum preces vita defunctis proſint, nullus igitur pius viuat, nullus benè agat, ſed amicos quoſdam ſibi paret, quibus velit cumque modis: aut precio inducens, aut moriens amicos precatus, qui pro ipſo deprecentur, ne mali quippiam illic perpetiatur, néue criminum nefandorum quæ commiſerat pœnas luàt, pendatque. Quæ verba accuratiùs expenſa ipſam Aërii ſententiam perſpicuè pronunciant: Primò nulla ratione ait à Catholicis defunctorum nomina recitari: Secundò quia non proſunt mortuis viuorum nec orationes nec œconomia: nam ſi prodeſſent, inquit, fruſtrà piè viuitur, fruſtrà benè agitur. Imò ſi proſunt, inducantur ſuperſtites aut pretio aut precibus, qui defunctos ſuis orationibus aut à cruciatu liberent, aut à pœna criminibus patratis reddenda eripiant. Quæ dogmata quàm cum Catholica Chriſtianorum doctrina pugnent, quamque cum nouo iſthoc Lutheranorum Euangelio prorſus congruant, quis vtriuſque ſententiæ conſcius non è veſtigio agnoſcat? Nam vt Aërius negabat viuorum preces mortuis prodeſſe, ita & Lutherani: quia hinc egreſſi Chriſtiani qui in Domino moriuntur, ſtatim à morte, inquiunt, plena accepta hîc per fidem remiſsione peccatorum optatam in cælis quietem conſequuntur, Quid pro eis igitur ores? Iam omnibus prorſus fiat indubitatum, Aërii doctrinam vt peſsima fide à Bucero recitatam, ita magna cum Epiphanii iniuria, maiorique Catholicæ Chriſti Eccleſiæ blaſphemia ab eo defenſam eſſe. Quæ enim verba vel tenuiſsimam innuant ſignificationem, Aërium ideo damnaſſe quòd mortuorum nomina recitarentur, quaſi putarit (vti perſuadere conatur Bucerus) ideo orare Eccleſiam pro defunctis, vt eis quam viui reſpuiſſent, iam mortuis exoraret peccatorum veniam? An hoc illa Aërii vox loquatur, orat ſuperſtes, ſed quid inde vtilitatis mortuus conſequatur? An qui negat mortuos vtilitatis quippiam ex viuorum oratione accipere, vllo pacto credat Eccleſiam mortuis exorare peccatorum veniam, quam etiam viui adhuc reſpuiſſent? Quod emblema (quam viui reſpuiſſent) Bucerus pro ſui ingenii dexteritate & candore mirificè de ſuo cerebro attexuit Aërii verbis, quò ita atrociorem illius ſententiam redderet. O miram odii vim, quæ & Aërium belli iſtius Papiſtici ſocium iſthoc fœdiſsimo errore aſpergere Bucerum coëgit, vt dogma Catholicæ Chriſti Eccleſiæ à Lutheranis pudendo mendacio affictum magis redderet execrandum. Voluit igitur Aërius viuorum preces nihil mortuis prodeſſe, non, vt Bucerus mentitur, ideò orare Eccleſiam pro mortuis, vt peccatorum veniam eis exoraret: ſed qua id ratione Aërium ſenſiſſe Bucerus doceat, audiamus: Nam, inquit, Bucerus, volens afferre Aërius rationem, cur Eccleſia fruſtrà ſanctos & malo exemplo nominaret in ſuis precibus, afferebat & obiiciebat il-

Dogmata Aërij à Lutheranis renouata.

Bucer⁹ Aërij verbis ſuũ intexuit emblema, quò aliquã veri ſpeciem imperitis p̃ ſe ferrẽt. Bucer⁹ in ſuũ quoq; cõmilitonẽm eſt iniuri⁹, quò magis Catholicam Dei vexaret Eccleſiam

bat illud tãquàm certum Ecclesiæ dogmata, mortuos precibus superstitum non iuuari. Quibus in verbis illud initio adnotandum, Bucerum qua est ingenii calliditate, monstri aliquid alere. Nam disputationi Aërianæ de precibus pro mortuis fusis frustraneam sanctorum in precibus nominationem obiter immiscuit, leuiterque inspersit, quò isthac versutia lectoris animum in eam abripiat cogitationem, vt Sanctorum itidem inuocationem ab Aërio fuisse reprehensam ceu nouitiam abriperet.

Falsum cõtrouersiæ statũ fingit Bucer' inter Aeriũ & D. Epiphaniũ.

Illud sanè vigilantiori studio persequendum, quòd asserit, Aërium ad suam de mortuorum recitatione reprehensionem confirmandam attulisse & obiecisse tanquam certum, inquit, Ecclesiæ dogma, mortuos precibus superstitum non iuuari. Hanc sanè rationem ab Aërio allatam fuisse ad stabiliendam impiam suæ mortuorum recitationis atque nominationis reprehẽsionem agnoscimus. Verùm eã tanquàm nouam hæretici hominis doctrinam cum D. Epiphanio & Augustino, vetustissimis Catholicæ Ecclesiæ ritibus obiectam dicimus. Tantum abest, vt cum Bucero eam tanquàm certum Ecclesiæ dogma fuisse adductam profiteamur, siquidem inter alia Aërii de tollendis statis Ecclesiæ ieiuniis & festis, illud Diuus Epiphanius tanquàm Apostolicæ traditioni aduersarium suscepit confutandum, mortuorum nomina non esse in publicis Ecclesiæ Christianæ precibus recitanda, quodque viuorum orationes mortuis non prosint. Hic igitur inter Aerium & Epiphanium status versatur, an prosint mortuis preces viuorum? Negabat Aërius, ideoque frustrà mortuorum nomina in precibus recitari: affirmat contrà Epiphanius, mirificè prodesse, sic ab Apostolis fuisse traditum, vt paulo pòst eius verba à Bucero quidẽ mutilata, sed à nobis integrè rememoranda apertissimè contestabuntur. Quò igitur euadat indubitatum illud Aërii axioma mortuos precibus superstitum non iuuari, non vt Bucerus affirmat tanquàm certũ Ecclesiæ dogma, sed vt Epiphanius testatur, tanquàm nouitium hæretici figmentum fuisse allatum, atque veteri Ecclesiastico & Apostolico ritui obiectum, D. Epiphanii viri Dei vel Bucero teste verba integra subiicimus.

Verus cõtrouersiæ status inter Aeriũ & Epiphaniũ.

Ἔπειτα δὲ περὶ τοῦ ὀνόματα λέγειν τῶν τελευτησάντων, τί ἂν εἴη προυργιαίτερον; τί τούτου καιριώτερον καὶ θαυμασιώτερον; πιστεύειν μὲν τοὺς παρόντας ὅτι οἱ ἀπελθόντες ζῶσι καὶ ἐν ἀνυπαρξίᾳ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ εἰσὶ καὶ ζῶσι παρὰ τῷ δεσπότῃ, καὶ ὅπως ἂν τὸ σεμνότατον κήρυγμα διηγήσοιτο, ὡς ἐλπίς ἐστιν ὑπὲρ ἀδελφῶν εὐχομένοις ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχανόντων: ὠφελεῖ δὲ καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχὴ, εἰ καὶ τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ ἀποκόπτοι· ἀλλ' οὖν γε διὰ τὸ πολλάκις ἐν κόσμῳ ἡμᾶς ὄντας σφάλλεσθαι ἀκουσίως καὶ ἑκουσίως, ἵνα τὸ ἐντελέστερον σημανθῇ. καὶ γὰρ δικαίων ποιοῦμεθα τὴν μνήμην, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν. ὑπὲρ μὲν ἁμαρτωλῶν, ὑπὲρ ἐλέους Θεοῦ δεόμενοι: ὑπὲρ δὲ δικαίων, καὶ πατέρων, καὶ πατριαρχῶν, προφητῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ εὐαγγελιστῶν, καὶ μαρτύρων, καὶ ὁμολογητῶν, ἐπισκόπων τε καὶ ἀναχωρητῶν, καὶ παντὸς τοῦ τάγματος: ἵνα τὸν κύριον ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ἀφορίσωμεν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων τάξεως, διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς, καὶ σέβας αὐτῷ ἀποδῶμεν. Quod est, Cæterùm, inquit,

inquit, de recitandis mortuorum nominibus quidnam eo sit vtili-
us? Quid illo opportunius? Quid admirabilius? Quòd nimirùm su- »
perstites credunt eos qui hinc discesserunt viuere, quodque nequa- »
quàm toti interierunt, sed existunt atque viuunt apud Dominum, »
vtque tandem quàm maximè venerandum dogma exponatur, quòd »
orantes spem habent pro fratribus tanquàm in peregrinatione agen- »
tibus. Prodest enim oratio quæ pro ipsis funditur, quanquàm non »
tota crimina abscindat. Verùm enimuerò quum nos in mundo adhuc »
degentes sæpenumerò offendamus atque labamur vltronei & inuiti »
(vt quod leuissimum est dicatur) iustorum sanè & peccatorum memi- »
nimus: peccatorum quidem, misericordiam Dei deprecantes: Iusto- »
rum verò, Patrumque, Patriarcharum, & Prophetarum, atque Aposto- »
lorum, Euangelistarum, Martyrum, Confessorum, Episcoporum, »
Anachoritarum, totius denique ordinis Ecclesiastici, vt Iesum Chri- »
stum ab hominum ordine discernamus, propter eum quem erga illũ »
gerimus honorem, atque quem ei reddimus cultum. »

Quam Diui Epiphanii refutationem si quis citra oscitãtiam perpenderit, non fuerit sanè arduum veras piæ illius mortuorum recitationis causas perspicere. Primò enim quòd superstites, inquit, mortuorum nomina sacris in mysteriis recitamus, argumentum est, nos credere vita defunctos viuere, eosque non omninò totos, vt Ethnici hallucinantur, interiisse: sed verissimè existere, atque apud Deum viuere. Secundò, vt grauissimum dogma, inquit Epiphanius, tandem exponatur, ideò mortuorum nomina recitantur in Christiana Ecclesia, quia Christiani pro mortuis orantes fiduciam habemus pro fratribus tanquàm in peregrinatione adhuc existentibus. Tertiò iustorum simul & iniustorum fit in mysteriis rememoratio, quò nos in vniuersum planè omnes homines confiteamur peccatores, Christum verò solum omnis omninò peccati nescium. His ergo causis innixus D. Epiphanius, Aërium hæreticum piam mortuorum in mysteriis recitationem subsannantem atque delere molientem refutauit: illius quæstiunculæ, Ecquid mortuis profuerit viuorum oratio? Respondens, multũ sanè eis prodesse, quanquàm non tota mortuorum crimina deleat atque abscindat. Nunc ergo Bucerum audiamus illhæc viri Dei, quem nomine quidem vocat, re verò ipsa violat, verba sacrilegè mutilantem. — *Causæ cur mortuorũ nõia in mysterijs recitatur.*

Proinde (verba sunt Buceri) quum hunc hæreticum Epiphanius confutat, non adfert id quod Diuus Augustinus scripsit, non esse negandum defunctos pietate viuentium releuari: sed ostendit alias & veras causas huius officii erga defunctos: & primùm, quòd ex eo officio fides confirmabatur de existentia & vita defunctorum, & ea vita, qua viuunt apud Dominum. Alteram, quòd eo & spes corroborabatur superstitibus, quòd essent Sanctos qui præcessissent, rursus — *Bucer' D. Epiphanij verba mutilat & sententia peruertit.*

conuenturi. Postremam, quòd simul confessio fiebat humanæ infirmitatis & prauitatis, eóque Domino Christo suus honor deferebatur, quòd solus is sit qui vixit absque peccato, & à peccatis nos liberauit. De prima igitur & item tertia Epiphanii ratione nulla inter Catholicos & Lutheranos est controuersia, nisi quis illud fortè ad viuum resecandum putarit, quod de humanæ prauitatis confessione obiter inspergit Bucerus, quam horribili in Christum ingratitudine magis effingunt impiam, quàm vera Christianorum iustitia patiatur. Secunda verò ratio totum de hoc loco complectitur quæstionis statum. Quam si Bucerus ea fide atque verborum integritate nobis recitasset, quàm homo scilicet religiosus Diuo Epiphanio (quem non nisi virum Dei appellasse erat religio) meritò debebat, non esset quòd istam disputationem prolixiùs produceremus. Sed suæ sibi fraudis conscius Bucerus maluit turpiter viri Dei sententia sacrilegè accisa Catholicam Dei Ecclesiam hostiliter oppugnare, quàm ea integra sese gloriosa victoria ipse fortiter vincere.

Recitat ergo Bucerus, Diuum Epiphanium secundam aduersus Aërii calumnias rationem attulisse ad confirmandam mortuorum in mysteriis recitationem: quòd superstitibus, inquit, spes corroborabatur, quòd essent sanctos qui præcessissent, rursus conuenturi. Quam Epiphanii sententiam ex obscura Iani Cornarii cõuersione falsus cuipiam bona fide recitasse Bucerus posset videri, nisi allatis Diui Epiphanii vocibus Græcis suam imprudẽs proderet imposturam: habet equidem Epiphanius, καὶ ὅπωσαν τὸ σεμνότατον κήρυγμα διηγέοιτο, ὡς ἐλπίς ἐστιν ὑπὲρ
" ἀδελφῶν εὐχομένοις, ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχανόντων, Quod est: atque vt illud
" venerandum in primis, inquit, dogma exponatur, quòd Christiani
" spem habent pro fratribus deprecantes, tanquàm in peregrinatione existentibus. Quid isthæc integra D. Epiphanii sentẽtia cum illa apud Bucerum semilacera conuenit? An hoc sit Bucere bona fide, non dico Euangelica veterũ Patrum sententias in tui dogmatis defensionẽ adducere, dilaniatas, cõuulsas, semilaceras adferre, quę totæ tuũ dogma semel euertant? quæ integræ bis per oĩa tecum pugnent? quæ suis aptę ac connexæ partibus, totiq; cõiunctæ corpori meras cauillatiunculas ad fraudẽ imperitorũ instructas facilè auertant, abatteãt, ꝓfligent?

Bucer' falsar' viuis trãscribit quod Epiphan. mortuis asscribit.

Præter sicariũ istud Buceri flagitiũ alterũ quoq; scelus in eandẽ Epipha. sententiã cõmissũ nullo negotio deprehẽdit: ꝙ scilicet perspicuas eius voces ab illo mortuis tributas ipse viuis transcribat. Quod enĩ D. Epiphan. affirmat, Christiano oranti spẽ esse pro fratribus mortuis in "
peregrinatione degẽtibus adiuuãdis & exilio liberãdis, Bucer' insidiosè "
distorquet ad viuos, quòd eis spes sit Sanctos iterum conueniendi. An "
nõ isthac Bucere illiberali arte liceat cuilibet autori quodlibet dogma, vtut maximè à sua cuiusq; sẽtẽtia abhorret, improbè affingere? An nõ isthac ratione ex reo actorem confestim feceris, & iterum ex actore reum?

reum? An non iſta fraude ex ſtulto atque ſtolido Terentianæ fabulæ actore ſerium atque prudentem effeceris? Si eorum commutatis nominibus alteras alterius ſententias cum vtriuſque ingenio pugnantes affinxeris? Verùm hîc tantùm imperitus decori obſeruator, aut calumnioſus ſycophanta, aut furioſus autorum rapſodus iudicaberis: Illic verò, vbi de tanto hominum grege, imò tot præclaris Germaniæ prouinciis rectè inſtituendis agitur, fidem fallere, illic inſidioſè agere, illic ſententias tecum ex diametro pugnantes in tui ſomnii confirmationem & tortas & laceras trahere, quòd quæſo nomen tantum facinus ſuæ atrocitati paratque meritò reſpondens inueniat? Tales ſunt præclaræ iſtorum artes, quibus corroboratam vetuſtate veritatem conantur euertere. Cæterùm poſteà Bucerus tanti ſibi flagitii probè conſcius, integrum D. Epiphanii locum ſuis velut emblematibus vt interſtinctũ, ita ab autoris ſententia planè deprauatum ſubiicere ſeſe ſimulat. Si namque Epiphanii voces ſine mente numeres, ad iuſtum fortè numerum peruenias: verùm ſi eius ſententiam penſiculatiùs appendas, prorſus cum eo pugnare agnoſcas. Siquidem illam Epiphanii vocem, τοῖς εὐχομένοις, reddidit Bucerus, orationibus, quam ſtatim exponit, grauiſſimas ſcripturarum lectiones: quum diſertè dicat Epiphanius, quòd orantibus Chriſtianis ſpes ſit pro fratribus defunctis per illas adiuuãdis: Hanc ſpem Bucerus quoque aliò retorquet, atque autoris ſententia fe-rat, vt ſcilicet Chriſtiani ſuperſtites, inquit, confidant fore, vt relicti in hac miſeria defunctos apud Dominum, iam à corpore feliciter peregrinantes iterum conuenirent, qui nunc ceu peregrè ſunt à nobis. Verùm quòd non iſtam ſpem ex orationibus pro mortuis Chriſtianos ſuperſtites dicat Epiphanius concipere, ſed aliam toto genere diuerſiſſimam, tribus argumentis diſertè ipſius verba ſonant: Orantes, inquit
“ Epiphanius, ſpem habemus pro fratribus mortuis, quaſi adhuc pere-
“ grinantibus: quaſi diceret, dum ſolemnes Chriſtiani preces pro fra-
“ tribus vita functis Deo Optimo patrique clementiſſimo fundimus, maximam ſpem nobis concipimus pro fratribus noſtris, licèt iſthoc corpore exutis, adhuc tamen à Domino peregrinantibus, quòd noſtræ nimirum preces ipſis auxilio eſſe queant. Talem igitur ſpem Chriſtianos ſuperſtites ex orationibus ſuis dicit pro fratribus mortuis exilio citiùs liberandis concipere Epiphanius, non iterum conueniendis, vt commentatur Bucerus, ſed per noſtras preces iuuandis. Quod ipſum luce clariùs verba Epiphanii conuincunt: probaturus enim hanc ſpem de fratribus non eſſe inanem, certum & indubitatum Catholicæ ſui ſeculi Eccleſiæ adfert dogma, ὠφελεῖ δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχή, εἰ καὶ τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ ἀποκόπτοι: Quod eſt, Vtilis quidem eſt oratio pro eis fu-
“ ſa, & ſi non vniuerſas pœnas præſcidant, aut, ſi mauis, crimina tota ab
“ oleant. Hanc igitur ſpem Chriſtiani priſco illo Epiphanii ſeculo ex orationibus pro defunctis fuſis concipiebant, quòd reatum peccatis

Vocẽ Epiphanij orantibus, Bucerus peruertit orationibus.

Vide vt hic Epiphanij ſententiã diſtorram aliò abripiat Bucer⁹.

Quod Epiphani⁹ docet ſpẽ eſſe orantibus de mortuis per preces iuuandis Bucer⁹ adulterat de ſpe mortuos iterũ conueniendi.

Orationes piorũ pro defunctis minuere ipſis pœnas ꝑ delictis luendas, air Epiphani⁹.

hîc commiſsis debitum ſua oratione partim deprecarentur, ne acerbas adeò prolixaſque darent pœnas quàm eorum peccata commerebantur. Quod niſi Bucerus concedat, quis non eius dementiam miſeratus deploret? quòd vtiles eſſe neget mortuis preces ſuperſtitum? quum Epiphanius ita perſpicuè id pronunciet, vt nemo niſi qui « ſciens prudens inſaniat, ea de ſententia ambigat: Prodeſt enim, « inquit, viuorum oratio pro mortuis fuſa: ſed quantum proſit ad« iecit, etſi non vniuerſas pœnas præſcidat. Sed hic Bucerus aliquam remoram repperit, quam Colonienſibus doctiſsimis Theologis, atque perſtrenuis Apoſtolicæ fidei propugnatoribus obiiceret, quòd ex illo, Etſi non omnem pœnam abſcindat, collegerint, aliquam ergo culparum partem Eccleſiæ officiis atque precibus abſcindi. Verùm, inquit Bucerus, id nec Epiphanius ſubiicit, nec ſcholaſtici hoc recipiunt. Nam & hi culpam omnem viuis remitti agnoſcūt. Sed quàm id de Epiphanio congruenter collegerint Colonieſes, poſthac declaratum dabimus, vbi priùs Buceri ſophiſma exploſerimus. Illam ergo Diui Epiphanii vocem, ὅλα τῶν αἰτιαμάτων, quam Colonienſes totam culpam cum Cornario interpretati exponunt, quaſi culpæ pars mortuis abſcindatur, Bucerus ſophiſticè aduerſus hos vrget, quòd culpa non niſi viuis ex Scholaſticorum doctrina remittatur. Sed quænam tibi inceſsit deſipientia Bucere, vt Latinarum vocum proprietatem ex Scholaſticis Theologis petendam exiſtimaris, quos non tam ex vſu rectè loquentium, atque ſuis illis ſcholæ atque diatribæ aptis loquendi formulis ſcribere non neſciebas? Niſi quòd tuo ſophiſmati obtegendo rapis, quicquid ſeſe vllo modo dat obuium. An igitur culpam mortuis remitti rectè dicatur (vt demus probè à Cornario, τὸ τῶν αἰτιαμάτων eſſe redditum) non aliunde profectò petendum, quàm à Latinæ linguæ peritis. Quare cùm teſte Donato culpa meritum ſit, & crimen, quis niſi Latinæ vocis imperitiſsimus neget, mortuis culpā remitti, quum eis delictorum merita aut data ignoſcuntur venia, aut precaria remittuntur gratia? Cæterùm quòd ſcholaſtici ferè culpam viuis remitti docent, an ita ex veterum id faciant loquendi formula, quam vt certam inter peccatorum pœnam & culpam præſcriberent docendi cauſa diſtinctiunculam, nolo hîc verboſiùs perquirere. Certè Græca Epiphanii τῶν αἰτιαμάτων vox vt crimina ſignificat, ita & delictorum reatum, adeoque pœnas, ſuppliciaque peccatis merita. Sic enim veteres ἐν αἰτίαις εἶναι, pro pœnas pendere dixerunt: quemadmodum ex Edicto Antiocheno recitat Budæus. Pœnarum ergo criminibus patratis debitarum partem aliquam mortuis oratione viuorum remitti, rectè ex Epiphanio collegêre Colonienſes, qui ſuperſtitum preces mortuis vtiles eſſe affirmat, licet non totam culpam præſcindant, vniuerſumq; reatum penitùs deleant. Quanamque ſententia dixerit quis, libellum ſupplicem iudici pro venia

reó

[Marginal notes:]

Colonienſes Theologi à Buceri calūnia defenſi.

Buceri ſophiſma cō tra Colonienſes retortum.

Culpa an mortuis remittatur.

Culpa qd Latinis.

Vide Donat. in Terent.

ἐγκλήματα qd Græcis.

ἐν αἰτίαις εἶναι quid in Edicto Antiocheno.

Vide Budæi Comment.

Deo impetranda porrectum vtilem quidem fuisse, etsi non totam peccati pœnam deprecetur: nisi summi iuris seueritatem esse significet mitigatam, partimque imminutam? Sicut igitur in foro reus illo supplici libello multò leuiores luat pœnas, quàm eius flagitia poscebant: ita & mortui Christianorum precibus à Deo Optimo clementissimoque patre suppliciorum sibi luendorum partem aliquã sentire, deprecatam atque condonatam docet Epiphanius. Atqui, inquit Bucerus, nihil subiicit Epiphanius de impetranda vlla siue remissione, siue mitigatione vel culpæ vel pœnæ: sed dicit clarè orationem pro defunctis ad id prodesse, vt significetur quod perfectius est: Quod q̃ illiberale sit mendaciũ, quis non agnoscat, qui illas D. Epiph. voces intelligat: ἀλλ' ὅγε διὰ τὸ πολλάκις ἐν κόσμῳ ἡμᾶς ὄντας σφάλλεσθαι ἀκουσίως τε καὶ ἑκουσίως (ἵνα τὸ ἐντελέστερον σημανθῇ) καὶ γὰρ δικαίων ποιούμεθα τὴν μνήμην καὶ ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν. ὑπὲρ μὲν ἁμαρτωλῶν, ὑπὲρ ἐλέους θεοῦ δεόμενοι. ὑπὲρ δὲ δικαίων, & quæ sequuntur: Quod est, „ Cæterùm, inquit, quia nos in isthoc mundo agentes sæpenumerò offendimus atque labimur vltronei & inuiti (vt quod leuissimum est dicatur) hinc & iustorum & peccatorum orantes meminimus: „ Peccatorum quidem, illis Dei misericordiam implorantes: iustorum verò, &cæt. An quicquam vllis vocibus dicatur manifestius, quibus mortuis superstitum precibus significaret Epiphanius à Deo Optimo impetrari aliquam siue remissionem, siue mitigationem, vel pœnæ vel culpæ? quum disertis verbis causam reddat, cur in tremendis mysteriis omnium planè hominum (piorum dico atque fidelium) memoria recitetur, vt scilicet peccatoribus hinc digressis Dei misericordiam impetremus. Si igitur peccatorum hominum meminimus in mysteriis, vt eis Dei benignitatem imprecemur, an hoc fine spe remissionis vel mitigationis ipsorum pœnæ fieri credendum sit? quòd si esset, vti vult Bucerus, quorsum ergo pro ipsis peccatoribus Dei misericordiã imploramus, vti testatur Epiphanius? Sanè non esset Dei misericordia precibus viuorum mortuis nec imploranda nec impetranda, nisi per eã à iustis delictorum suorum suppliciis atq; pœnis aut planè remissis, aut partim mitigatis liberari crederentur. Sed, inquit Bucerus, clarè dicit Epiphanius orationẽ pro defunctis ad id prodesse, vt significetur quod perfectius est. O pstigiatorem. Quod namq; pius dixerat Epiphan. ad incredibilis nostræ fragilitatis, & quotidianæ omniũ planè nostrũ offensionis atq; labis excusationẽ, id Bucerus mira impietate detorsit ad tollendã pro defunctis orationẽ. Quia, inquit ille, sepius offendimus & libenter & illibenter, vt quod leuissimũ est significetur, ideo pro defunctis peccatoribus oramus, vt eis Dei misericordiam imploremus. Vides D. Epiphaniũ illud quod crassius fortè atq; rudiùs dixerat, nos sæpè vltroneos, sæpè inuitos offendere atq; labi, hac quasi excusatiũcula, vt quod leuissimũ est significetur, extenuare voluisse: quò nimirũ ostenderet, nos nõ tã inuitè q̃ volũtariè labi atq; offendere.

Buceri vanitas detecta in recitando Epiphanio.

Cur in mysterijs memoria hominũ peccatorum.

Orãdo misericordiã Dei imprecamur pijs defunctis fratribus.

Torquẽt impudenter Bucer. D. Epiphanij verba.

Imò quò magis nostram in peccata assidua propensionem exaggeraret, necessariamque propemodùm, aut veriùs voluntariam maximè in leuiora illa, quæ scilicet à regno Dei non excludunt, offensionem declaret, illud veluti accuratiorem simul & exactiorem sui dicti interpretationem intexuit: Non ergo ad orationum pro defunctis fusarum fructum illud D. Epiphanii dictum pertinet, quò Bucerus trahere obtorto tentabat collo, ne omninò nullum earum vsum nobis ex Epiphanio daret: sed vt admirandæ nos nostræ admoneret infirmitatis, quæ & iustos alioqui viros quotidianis ferè labibus assolet aspergere. Cæterùm post D. Epiphanii verba toties truncata, toties in alium, atque ille patiatur, sensum distorta, toties nouis commentis adulterata, conqueritur de illis Bucerus, quòd sint nonnihil obscura, & forsan, inquit, oratio alicui mutila. Certè Bucere, isthanc tuam quærimoniam & nos alibi comprobaremus iustam: Verùm isto loco non erat quòd de sententiarum mutilatione quemquam in suspicionem adduceres, præter te vnum, qui (si veram Epiphanii sententiam tanto studuisses opere eruere, quanto pro vera falsum substituere: proque genuina affingere adulterinam operosissimè conabaris) haud dubiè perspicuam Epiphanii sententiam ex apertissimis clarissimisque eius verbis fuisses facilè, qua es ingenii dexteritate, consequutus. Sed quid mirum, verba hæc Epiphanii luce ipsa meridiana illustriora tuis istis alibi plus quàm felinis, hîc nimiùm noctuinis oculis visa esse & sublustria & obscuriora, qui crassissimas iis perspiciendis tua sponte cæcutiens offudisti tenebras? Dum enim Epiphanium tuis istis conatibus, quibus Orthodoxos alios veteres tibi reluctantes in tuam hæreticam pertrahere moliris opinionem, singulariter offendebas resistentem, quòd eius verba disertiùs atque manifestiùs te subuerterent, certiorique victoria profligarêt, quàm aliorum testimonia, non potuisti quicquam ex eius sententia pro tuo aduersario dogmate statuendo adducere, nisi & Aërio hæretico tui dogmatis autori veram Orthodoxorum sententiam multis aliquot mendaciis etiam suffarcinatam affingeres, & Epiphanio tua cõmenta mixis fraudibus contra disputationis eius rationem attexeres, vt ea ratione imperitis veterũ hæreseon lectoribus cõtra vetustã admodũ hæresin strenuus pugnare videreris. Sed iis ipsis artibus subdolas tuas fraudes toti orbi terrarũ non ita ridendas, vt lugendas, miser prodidisti manifestiores. Itaq; post præclarã istam operã in adulterando Epiphanio positã quasi de victoria securus, quòd de tuis in sese fraudibus non timeretur mortuus tecũ expostulaturus, ita pronuncias: Id tamen abundè certum, inquiẽs, ex eius verbis percipitur, quòd nequaquàm sensit defunctis per preces & sacrificia Ecclesiæ impetrari remissionem vel culpæ vel pœnæ, siue totius, siue partis eius. Et paulò posteà: Nam si sensisset mortuos viuorũ precibus releuari, vt id putauit Augustinus oportuisset eum etiam idem respondere, quod Augustinus respondit,

Bucer. locũ Epiphanij à se truncatũ & adulteratũ conqueritur mutilum.

Clarissimis D. Epiphanij verbis Bucerus sciẽs & prudens caliginosas offundit tenebras.

Bucerus prodẽ se Aerium fa[illegible] [illegible] suũ ad [illegible] men allegdens.

Epiphanium opponit Augustino Bucerus quasi non senserit mortuos precib⁹ & sacrificijs Ecclesiæ iuuari.

dit, nimirùm prodeſſe, ſed iis tantùm, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſteà poſſent prodeſſe, meruiſſent. Verùm agè Bucere (vt tibi Diuus Epiphanius ipſe atrocem hanc ſui nominis blaſphemiam, qua eum à Diuo Auguſtino reliquiſque Catholicis Patribus omnibus in Apoſtolico dogmate diuerſum ſenſiſſe ſuggillas, nequaquàm ſuſtinens, reſpondeat) an tibi ab Auguſtini ſententia aliud contra Aërium defendiſſe videor, quàm quod illi, mortuorum ſcilicet quoſdam precibus poſſe ſuperſtitum releuari, qui ſummi animi ſtudio, verbiſque diſertiſsimis ſuperſtitum orationes pro defunctis fratribus Deo clementiſsimo patri fuſas non poſſe eſſe nec inanes nec inutiles, enitor oſtendere? An ne ſanis auribus idem prorſus ſonet illud meum ὠφελεῖ δὲ, φημὶ, καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχὴ, εἰ καὶ τὰ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ ἀποκόπτοι, id eſt, Prodeſt quidem deprecatio, inquam, pro ipſis (fratribus » ſcilicet hoc corpore licèt exutis, at peregrinantibus tamen) fuſa, etſi » non totum delictorum reatum præcidant: quod illud Auguſtinianum, mortuos poſſe ſuperſtitum precibus releuari? Et illud eiuſdem, mortuos orationibus ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari adiuuari, vt cum eis miſericordiùs agat Deus, quàm eorum peccata meruerunt? An ne tibi meam abundè ſatis explicaſſe videbar ſententiam, mortuos poſſe viuorum deprecationibus & releuari & adiuuari, qui diſertis meis ex verbis (niſi miſer errore deceptus alios quoque in errorem demens præcipitare, quàm aut reſipiſcere ipſe, aut alios reuocare maluiſſes) diſcere planè quiuiſti, ὡς ἐλπίς ἐστιν ὑπὲρ ἀδελφῶν εὐχομένοις, ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχανόντων, id eſt, Nos Chriſtianos maximam ſpem deprecantes concipere pro fratribus quaſi adhuc in peregrinatione conſtitutis: Quos niſi noſtris ſuperſtitum precibus releuari, atque à miſeris lugendæ illius peregrinationis in peccatorum luendorum ſupplicio, atque vindicta tranſigendæ carceribus liberari citiùs poſſe credidiſſem, cur Chriſtianos in Domino mortuos, ὡς ἐν ἀποδημίᾳ τυγχανόντων, tanquàm adhuc in peregrinatione degentes affirmaſſem? Sciebam equidem maiorem peregrinationis partè nos vita iſthac miſera defunctos emetiri: ſed docuit me Catholica Chriſti Eccleſia Apoſtolorum doctrinis inſtituta, plerosq́; noſtrũ in domino licèt morientiũ non ita puros putos contagioſum iſtud corpus mũdumq́; nimis immundũ poſſe exuere, vt nos nõ ſui aut cõtagii næuis cõtaminet, aut ſpurcitie labibus aſpergat: quod vt ſæpè vltronei, ita nõ rarò itidem patimur inuiti. Hác meã doctrinã mea ipſius verba non alienis oculis & interpretũ fide tibi reddita, ſed tuiſmet ipſius oculis lecta ita cõſtanter tibi clamabat, vt nõ niſi ſurdiſsimus eã trãſire non poſſes inauditã. Sed mœſtus agnoſco anticipatã tuã opinionẽ, quã mea verba lectur' aïo pertinaci obtinere ſtatuiſti, pluris tibi habitã eſſe, atq; meã aliorumq́; veterũ ſententiã ex priſca Apoſtolorũ traditiõe deprõptã: quã qa tecũ ex diametro toto pugnare manifeſtè animaduertiſti, aliud tibi ſubiit callidũ, heu nimis, cõſilium,

Proſopopœia, qua D. Epiphanius ſe idẽ Auguſt. aliiſque orthodoxis ſenſiſſe demõſtrat de mortuis per preces & ſacrificia iuuãdis.

Hic Epiphan. contra Aëriũ.

Vide ſer. 32. de verbis Apoſt.

ſilium, quo apertiſsimam totius Eccleſiæ Catholicæ veritatem non ſolùm oppugnare, ſed & mea verba priùs truncata, pòſt diſtorta, in alium ſenſum adulterare es aggreſſus. Quod enim habeo, ὡς ἐλπίς ἐστι ὑπὲρ ἀδελφῶν εὐχομένοις, ſpem eſſe viuis orantibus pro fratribus mortuis, tu apud me eſſe dicis: orationibus, inquiens, pro defunctis ſpes fit de fratribus. Ego diſertè viuos confidere affirmo, ſeſe ſuis precibus poſſe mortuis fratribus prodeſſe apud clementiſs. Patris benignitatem: tu contrà me dicere ais, viuos ex orationibus conſolationem accipere, quòd mortuos tandem conueniēt. Ad eūdem fraudis modū allatam meam huius dicti orationem, quæ te imperitiſsimè iſtius hallucinationis, imò malignæ potiùs deprauationis, potuiſſet admonere ſalubriter, non es veritus corrumpere nequiter. Nam quod ego ſubieceram, ὠφελεῖ δὲ καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτῶν γινομένη εὐχὴ, εἰ καὶ ὅλα τῶν αἰτιαμάτων μὴ ἀποκόπτει. Prodeſt quidem illa viuorum oratio pro mortuis fuſa, etſi non totam delictorum pœnam præcidat. Tu verò ita, me id aut de viuis ſcripſiſſe, quò Aërii ais obiectionibus reſponderem: ſed ò bone, mihine de orationibus, quæ viuis proſint contra Aërium ſuſcepta eſt diſceptatio? aut certè, inquis, ſi de peccatis defunctorum id vir Dei dixerit, idem neceſſe eſt vt polleat, atque ſi ſimpliciter dixiſſet, etiamſi culpas non abſcindat. Sed vt diximus locus hic de mēdo ſuſpect' eſt. Verùm Bucere, an aliquem mentis ſanæ compotem iſtas tuas ſine mente diuinatiunculas lectorum exiſtimaſti, vt non te tuæ puduerit vanitatis? Quis vel communi tantùm præditus ſenſu clariſsima illa mea verba de aliis vllo modo, quàm de mortuis citra manifeſtam inſaniæ ſuſpicionem accipiat? Nam explicaturus quatenùs ſuperſtitum de fratribus mortuis iuuandis ſperantium orationes his proſint, clariſsimam ſententiam ſubieci, nō totas videlicet delictorum luendorum pœnas mortuis per eas præcidi: an hoc cuiquam mortalium ad viuorum peccata delenda pertinere vllo modo videatur? At, inquies, iſtam meam inſanam cōiecturam poſteriori cogitatione caſtigaui: Quod ad mortuos fortè pertineat, Sed eo ſenſu vt idem polleat, atque ſi dixiſſes, Etiamſi culpas nōn abſcindat. Sed quis hominum ita ſuæ ſit rationis arbitrio captus, vt prò eiſdem habeat prodeſſe opes ducendæ mortalibus vitæ, etſi non totam miſeriam excludant: & prodeſſe eaſdem, etſi miſeriam non excludant? Item libros ſtudioſis etſi non totas ignorationis aut inſcitiæ tenebras pellant: & prodeſſe, etſi ignorationem non pellant? Quemadmodum igitur nemo niſi communium rerum imperitiſsimus opes dicat eſſe vtiles ad vitam commodiùs tranſigendam, etſi irruentes ærumnarum calamitates depellere nullas queant: ita vt magna incogitātia, ſic maiori fraudulentia idē mihi eſſe aſſeruiſti, Preces ſuperſtitum prodeſſe mortuis, etſi non totam peccatorum luendorum pœnam deprecentur: &, prodeſſe eaſdem, etſi pœnas mortuorum non abſcindat. Quid namque mortuis proſint viuorum orationes, ſi cruciatum

Quærimōnia D. Epiphanij, qua Bucerum legis Corneliæ reū cōuincit variis ex capitibus atque categoriis

ciatum culpis cõmissis debitum nulla sui parte aut imminuãt, aut deprecẽtur? Certè Bucere, quòd noluerim viuorum precibus mortuorũ culpas non deleri, vt tu mihi affingis: sed eas illis partem, etsi nõ totas, præcidi, id re vera, si captatas istas dedita opera tenebras, quas in meo scripto de mendis, vti ais, suspecto tibi videre vis, videri fuisses detestatus, candido sanè veritatis studio agnouisses facilè, nisi te præposterus ac planè impotens Lutheranæ hæreseos defendendæ zelus potiùs, quàm rectus Apostolicæ fidei amor in istum tuæ sententiæ furorem dedisset præcipitem. Quorsum namq;, nisi mortuorum pœnas suppliciaque superstitũ precibus docere voluissem releuari atq; imminui, partimq; mitigari, illam de pia mortuorum cùm iustorum, tum iniustorum, in mysteriis memoria distinctionem subtexuissem? An, vti tu colligis, ad humanæ fragilitatis confeßionem, gloriæque Christi illustrationem amplificandam? Sanè id quidem mea docent verba; sed dicti mei scopum prudens fraudulenter dißimulas, ne lectori agnitis meis verbis apud te sic integris quicquam tuarum fraudium subolescat. Nam si illud seriò animaduertere, imò asscribere (nam te animaduertisse quis ambigat, quod te studio liquet & dißimulare & opprimere) candidus voluisses, quod fidelem decebat interpretem; & eum Euangelicum, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν μὲν, ἵνα τοῦ θεοῦ ἐλέους ὀνώμεθα, nos fratrum quidem peccatorum in mysteriis meminisse, vt eis Dei Opt. clementißimi Patris misericordiam impetremus. Si hæc; inquam, tuo isti mendaciorum atq; fraudum spiritui visum fuisset cõmodum attexere, nullus planè omnium de apertißima verborum meorum sententia in dubitatiunculã vel leuißimã adduci potuisset. Sed istud tuo veneno pharmacum præsentißimum maluisti insanus pernitiosè fugere potiùs, vt rabidi aquam canes: quàm eo ad tui ingenii, lectorúmue sanitatem salubriter vti. Non erat ergo Bucere, quòd perfectam mei nominis de Catholicismo integritatem atq; firmam in Apostolica fide constantiã aut inuidè arrodere, aut malignè studeres labefactare; quasi ego aliud non solùm ab Augustino, sed tota in vniuersum Ecclesia Catholica de iuuandis, releuandis, mitigandis mortuorum pœnis atq; ærumnis per viuorum preces: quum id constanter vt hoc loco, ita aliis præterea duobus lib. contra hæreses, & in Epitome disertis verbis ex Apostolorum traditione docuerim, ὅτι ἀναγκαίως ἡ ἐκκλησία τοῦτο ἐπιτελεῖ, παράδοσιν λαβοῦσα παρὰ πατέρων id est, Supplicatiões atq; deprecationes pro mortuorũ pœ- »
na releuãda atq; mitigãda Catholicã Christi Ecclesiã necessariò perfice- »
re, quòd ab Apostolis ità traditũ acceperit. Sed quid diutiùs malè me »
habeat, q̃ mea verba non solùm corruperis, & sententiã planè in contrarium, atq; ego senserim, detorseris, qui video me hãc iniuriam cum aliis Catholicis Patribus sustinere communem. Verùm quò maximè fuisset æquum nomine me intactum abs te relictum esse; eò tuam rabiem experior seueriorem. Nihil profectò te latuit Bucere, me locis nõ

paucis mortuorum causam suscepisse defendendam, quos non solùm superstitum precibus, sed & sacrificio illo nostro Christiano posse suorum malorū sentire opitulationem, atq; mitigationem ex Apostolorū traditione cōstanter alibi affirmo. Sub finē enim lib. 3. In fidei Apostolicæ Epitome legas, ἐπὶ τῶν τελευτησάντων ἐξ ὀνόματος τὰς μνήμας ποιοῦνται προσευχὰς τελοῦντες καὶ λατρείας, καὶ οἰκονομίας, id est, mortuorū memoriā nominatim in mysteriis celebrari, precesq; & sacrificia atq; eleemosynarū distributiones fieri in Ecclesia dū funebre agit officiū, ex Euangelii & Apostolorū traditione. Hęc pro mei purgatiōe tibi Bucere loquutus, aliis aliorū infamiæ notā abs te illis immeritò inustā relinquo abolendā. Quę igit, vt ad institutum ex diuerticulo recurrat oratio, hactenus ex Diuo Epiphanio adduximus, atque orbi Christiano demonstrauimus vera efficaciaq; mortuis fratribus à superstitibus de more exhiberi solita suppliciorum pro peccatis hîc cōmissis luendorū solatia, Buceri insaniā meritò cōpescuissent, atq; ad pristinā sanitatē reuocassent, nisi anticipatæ semel opinionis amore, imò hæreseos furore ceu œstro percitus alios itē veteres scriptores callidè maluisset corrūpere, q̄ ab eis genuinā Catholicæ Ecclesiæ nobiscū cōcorditer discere doctrinā. Cū enī quosdā Patres vetustiss. agnosceret ingenuè (quod Melanchton & alii nescio vtrū imperitiùs, an malignius eunt inficias) & orationes & Missę sacrificia testari fuisse olim ante Gregorii Magni ætatē in defunctorū solatiū adhibita, maluit adulterio illa Patrū loca corrūpere, q̄ genuino sensu ex Catholicæ Ecclesiæ vsu intelligere. Quod enī D. Aurelius August. scribit li. 9. Confess. ca. 12. Nā neq; in eis (inqt de matre apud Ostiā Tyberinā defuncta) precibus, quas tibi fudimus cū offerretur pro ea sacrificiū pretii nostri, iā iuxta sepulchrū posito cadauere priusq̄ deponeretur, sicut illic fieri solet, ego fleui, &c. audebat homo vaferrim⁹ adulterino cōmento aggredi corrūpere: Eū, inquiens, sacrificādi pro mortuis morē non vbiq; obseruatum licèt in August. Ecclesia precibus funebribus sacrificiū cœnæ fuerit adiunctū. Nā quod in Ostiensi Ecclesia, vbi ipsius mater vita isthac defuncta sepeliebatur, factum disertè narrat Augustinus, ait os impudens, in eius Ecclesia contigisse, quū nondū clerici nomen, nedum Ecclesiā haberet. Sed istum errorem quōnā statuere conetur paralogismo nunc paucis demonstretur. Nā August. dicit (verba sunt Buceri) sicut illic fieri solet, nō ergo vbiq; veteres precibus pro mortuis fusis cœnæ Dominicæ sacrificiū adiungebant. Sed quid hoc loco Bucere, magis admirer ignoro, callidásne ingenii tui hîc minùs ratas insidias, quibus Augustini Ecclesiæ imprudens tribuis sanctum pro mortuis sacrificium, vt toti Catholicæ Dei Ecclesiæ detrahas: an dolosas potiùs in Augustinum fraudes? quibus quod ille de ritu funebri, quo cadauer sepulchro ante depositionem apponebatur, ex Ostiensis Ecclesiæ more commemorat, tu ad sacrificium pro mortua matre oblatum transfers, idq; in August. Ecclesiā: Sicut illic fieri solet, inquit

Transitio ad alias Buceri corruptelas in D. Augustinum tētatas.

Quod August. ait in Italia factū Bucer fingit in Africa cōtigisse.

Vide Aug li. 22. ca. 8. Me & fratrē meū Aspiū nondū quidē clericos, sed iā Deo seruiētes.

Aug. verba in falsum deprauat sensum Bucerus.

Augu-

Augustinus, quòd scilicet cadauer sepulchro apponebatur tempore sacrificii:quũ solemnis Ecclesiarũ mos passim obseruatus haberet, vt cadauer ante depositionem medium tẽplum soleat excipere. Hoc erat notatu dignum, quòd illic in Ostiensi Ecclesia sepulchro apponebatur cadauer, dum viuorum preces & sacrificia pretii nostri pro mortuis Deo Opt. offerebatur.

Verum quia Bucerus clarissimo D. Augustini testimonio, quod nullos nec cauillorum fumos, nec verborum deprauationes, nec sententiarum detorsiones patiatur, conuictus non potuit non profiteri ingenuè (ne totus aut vanus, aut insanus omninò omnibus videretur) in Catholica Dei Ecclesia olim pro mortuis oblata fuisse sacrificia, illud adulterino conatur subuertere commentario: sed in aliis Ecclesiis, inquit, sacrificium cœnæ Dominicę funebribus precibus adiungebatur, in aliis minùs. Hìc Catholicæ fidei amor iterum ostendere nos compelleret, non in Augustini modò Ecclesia, quod vult Bucerus, sed toto passim orbe quaquà versum latè patet, hunc solemnem pro mortuis sacrificandi morem fuisse vsitatissimum, ni id priùs liquidò esset antè demonstratum. Verba autem Buceri Cap. 18. libr. 2. de vera & falsa cœnæ Dominicæ administratione sic habent: Oblationes itaque, inquit Bucerus, apud veteres in funebribus precibus, præsertim publicis, rarissimè deerant: sacrificium verò cœnæ Dominicæ in aliis Ecclesiis adiungebatur, in aliis minùs. In Augustini Ecclesia adhiberi solebat, vnde de funere matris suæ ita scripsit libr. Confessionum suarum 9. cap. 12. Cùm ecce corpus, & quæ sequuntur. Isthoc suo Epilogo Bucerus vt docet Catholicis quidem vtiliter apud veteres plerumque semper funebribus illis precibus adiunctas fuisse oblationes, quas ad Deum supplicationes & gratiarum actiones interpretatur: ita mirè fallaciter sacrificium quoque cœnæ Dominicæ fuisse alicubi adiunctum, alicubi minùs, demonstrare conatur. Quod vt confirmet, locum adfert ex August. Confessionibus, verbis quidem integrum, sed vti apertissimo fœdatum mendacio, ita violento distortum cõmentario, quod ex ipsis Buceri vocibus luce clariùs cuilibet pateat: In August. inquit, Ecclesia adhiberi solebat sacrificium scilicet cœnæ Dominicæ publicis precibus, vnde de funere matris suæ ita scripsit libr. Confess. 9. Cap. 12. Cùm ecce corpus elatum est, imus & redimus sine lachrymis. Nam neque in eis precibus, quas tibi fudimus cùm offerretur pro ea sacrificium pretii nostri, iam iuxta sepulchrum posito cadauere, sicut illic fieri solet (sicut illic annotat Bucerus) fieri consueuit: is ergo mos non vbique obseruabatur. Sacrificium pretii nostri vocat Cœnam Dominicam, qua pretium nostrum in ea verbis & Sacramentis celebrari debet atque exhiberi. Hìc primò Buceri vanitas omnibus est demonstranda, vis deinde reprimenda. Quod itaque habet, in Augustini Ecclesia adhiberi solebat sacrificium, verissimum quidem est, at nõ hoc

Vide paululũ superius istud liquidò cõmonstratum.

Aliud Buceri commentũ vanitatis cõuictum.

Oblatiões pro defunctis Bucerus adulterat orationes & gratiarũ actiones.

Augustini verba fœdo contaminat mẽdacio Bucerus.

Buceri falsitatis vanitas cõuictus.

loco D.August.de sua Africana,vel Carthaginensi,vel Hyponensi loquitur Ecclesia,sed Romana, hoc est, Ostiensi. Hîc enim & mater eius Monica & mortua est & sepulta,quod ex eiusdē lib. cap.8.apertissi
" mè constat indubitatū.Et cùm apud Ostia Tyberina, inquit,essemus,
" mater defuncta est. & cap. 10. Imminente autem die, qua ex hac vita erat exitura, &c.illic apud Ostia Tyberina,&c. cap.11. descripta eius febri,& pia vt sepulchri maritalis negligentia, ita de precibus ad altare Dei pro se fundendis diligentia,morientē depingit Cap 12. atq; Psalmorum cantum,funus deinde,& sepulturam Christianam. Ostiensis ergo Ecclesia S.Monicā sua cœmiterii vrna Deo tandē excepit reddendā,cuius Ecclesiæ ritus funebres hîc August.commemorat: inter quos & sacrificii oblationem pro mortuis recenset, nō vt Bucerus molitur docere,suæ,hoc est,Africanæ.At,inquiet Bucer9, disertè illud August. adnotat, sicut illic fieri solet: is ergo mos non vbique obseruabatur. O argutam fraudem. Quod August.ad Ostiensis Ecclesiæ peculiarem curandi funeris retulit cæremoniam,id Bucerus violenter ad sacrificii ritum detorquet.Solet namq; ex solemni Ecclesiarū ferè omniū more Christianū funus ante sepulturam illa tēpli pars, quæ ante Chorū iacet, excipere,inde verò ad sepulchrū deferri:quemadmodum & Dionysius Areop. cap.vlt. Eccl.Hierarch.describit.Hoc igitur erat memorabile,quòd in Ostiensi Ecclesia S.Monicæ cadauer iuxta sepulchrum poneretur,anteq̄ deponeretur & sepeliretur.Quare Augustinus nō hîc voluit peculiarē sacrificii pro mortuis offerendi describere rationem, sed priuatū sepeliēdi Ostiensis Ecclesiæ ritum. Quod cū Bucerū latere minimè potuit,maluit ad priuatam Ecclesiæ Augustinianæ sacrificandi pro mortuis rationē & mendaciter transscribere,& violenter deprimere,quàm in Occidentali quoque Ecclesia,id est, Romana & Ostiēsi eundem pro mortuis sacrificandi morem agnoscere:ne ex Meridionali & Occidentali Ecclesiis vniuersalem sacrificandi pro mortuis cōsuetudinē cogeretur admittere. Nouerat enim ex Cypriani lectione,
" Meridionalem,hoc est,Africanam Ecclesiā iam olim ante Augustinū,
" adeoq; Cypriani tempora,non solùm pro mortuis sacrificasse, vetūetiam quibusdam Canonibus vetuisse,ne pro certo hominū genere frequentaretur Ecclesiæ deprecatio,aut vlla celebraretur pro eius dormitione oblatio.Maluit itaq; Augustini locum & turpiter mendacio illiberali defœdare,& violenter nouo figmento detorquere, quàm in Occidentali quoq; Ecclesia solēne pro mortuis sacrificandi consuetudinē ingenuè agnoscere, ne vniuersalē istum oblati apud veteres pro mortuis sacrificii ritū,quē impotenter conatur euertere,cogeretur violēter cōcedere. Verū q̄ sit sycophantica prorsus calūnia plenissimum quod cauillatur Bucerus,nō per vniuersalē Ecclesiā, sed alicubi sacrificium fuisse pro mortuis oblatū,ex iis quæ superiùs ex quatuor mundi plagis,id est,omniū Ecclesiarum Patribus demonstrauimus, manifestiùs

Quod August.docet de occidētali Ecclesia,Bucer9 fallaciter ad Meridionalem traducit.

Ritus curādi funeris varius.

Ritū sepulchralē Bucerus in sacrificij locum conatur obtrudere.

Bucerianæ fraudis scopus.

Vide lib.4. epist.9.

Calumnia Buceri vanissima.

stiùs esse confidimus omnibus qui animaduertere non fuerint grauati, quàm quod fusiore sit persequendum oratione.

De alio Missæ usu, quòd ritè offeratur pro alijs rebus aut bonis impetrandis, aut malis deprecandis.

CAPUT LV.

CAEterùm quò tandẽ hunc de salutari cùm primis sacrosanctę Eucharistiæ sacrificio locũ concludamus, illud coronidis vice est attexendum, hanc eandem sacrificii Christiani oblationẽ, siue vti hodie veteri de more loquimur, hanc Missam verè (vti nũc est demonstratũ) Euangelicã in alios quoq; ritè adhiberi vsus, q̃ modò explanauimus: hoc est, non tantùm pro peccatorum remissione tam defunctis, quàm viuis concilianda atq; à Deo patre benignissimo impetranda: sed in gratiarum etiam actionem, pro Martyrum, sanctorumque omnium gloria, pro deprecandis malis aut iam pręsentibus, aut impẽdentibus, pro beneficiis deniq; tam spiritualibus quàm corporalibus assequẽdis atq; adeò obtinendis. De hoc varii Missarum vsus genere paucis mihi ordine dicendum video, priusquàm ad saluberrimam huius Sacramẽti communionem atque participationem proficiscamur.

Quòd ritè in gratiarum actionem pro Martyrum gloria istud Missæ sacrificium Catholica offert Ecclesia, vnus abundè satis D. Cyprianus nobis fecerit contestatum. Cùm sua ætate passim per Africam mactarentur hostiæ Christo martyres, alii equuleis immortui, alii fornacibus viua calce candentibus iniecti, aut suo ipsi arbitrio præcipitati, alii variis tormentorum immaniss. generibus exanimati, alii denique rigida in catasta, durisque carceribus, squalore, situ, pedore enecati, iubet Cyprianus totius Africæ præsul vigilantissimus presbyteris atque Diaconis illorum nomina diligenter ceratis inscriberent atque annotarent. Tertullum igitur fidelissimum fratrem vult sibi significare dies (inquit epist. 6. lib. 3.) quibus beati fratres nostri ad immortalitatem gloriosę mortis exitu transierunt, & celebrentur hîc à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum. Ad eundem modum & B. Celerini Encomion celebrans plurima in eius Martyrii gloriam cùm dixisset, tandem eum ab auita laudaturus constantia & gentili propè martyrii gloria, eius patruum, auiamque Celerinam martyrio coronatos, palmas à Domino & coronas illustri passione dicit meruisse: quibus attexuit quod præsenti conducit instituto: sacrificia pro eis semper (inquit) vt meministis offerimus, quoties martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus. His ex verbis Cypriani nullo est negotio intelligere, alia de caussa Cyprianum hoc Missæ sacrificium obtulisse, q̃ superiùs est demonstratum, nimirùm non pro martyrum peccatis delẽdis: iniuriam enim facit martyri, ait ille, qui orat pro martyre: sed pro martyrũ gloria: Deo Opt. enim hoc saluberrimũ Eucharistiæ sacrificiũ ob gloriosa

Quod in martyrum gloriã ritè fiat Missa.

Pro martyrib' offert Cyprian' Missæ sacrificium.

illorum certamina,illuſtreſque reportatos de hoſte triumphos ſolenniter immolabant. Verùm hoc de ſacrificii vſu videt aduerſarios non tantùm contentionis ſuſcepturos,atq; de illo altero genere, quod nũc venit pertractandum, putà ritè etiam offerri pro malis deprecandis, & beneficiis omne genus impetrandis.

Hîc ſanè aduerſarios ſatis pro eo atque par eſt demirari equidem nequeo, magnam in eis deſiderans prudentiam, nedum liberalem ingenuamque in vetuſtiſsimos Eccleſiæ patres reuerentiam. Cùm enim ſuis ipſi ſcriptis profiteantur, Euchariſtiam eſſe ſacrificium gratiarum actionis præter illum potiſsimum ſui vſum, qui ad delenda totius mũdi peccata fuit pridem adhibitus, cur non & idoneam quæſo cenſeant ad alia quoque bona à Deo optimo impetrandam? Si enim offerre hodie licet corpus Dominicum Deo patri pro beneficiis acceptis, quod illi vltrò & in Apologia Confeſsionis Auguſt. & alibi disertè profitẽtur, quid ni obſecro & pro accipiendis? Atqui de hoc, inquias, nullum Dei mandatum. Certè nec de illo, quod tamen aſſeritis, & conſtanter ſine Dei verbo expreſſoque mandato & affirmatis, & facitis. De neutro enim vlla eſt in ſcripturis mentio: quare de vtroque tantundem mandatum. Cæterùm quia Chriſtus Dominus diuinam illam ſui corporis & ſanguinis oblationem Chriſtianis inſtituit Deo Patri offerendam in locum ſacrificiorum prorſus omnium Leuiticorum ſiue Moſaicorum: quippe qua vna conſummauit in æternum eos qui ſanctificantur. Hinc & Catholici illis ex Chriſti præcipientis verbis, Hoc facite in mei commemorationem, ſacroſanctum Chriſti corpus Deo Patri ritè offerimus, & in ſacrificium pro peccatis, & in holocauſtum pro ignorantiis, & in hoſtiam pro malis deprecandis atque depellendis, & in victimam denique pro victoria, boniſque aut impetratis aut impetrandis. Quod ſi liquida veterum Patrum imitatione nos facere demonſtraro, nemo opinor tam erit nobis iudex iniquus, qui hîc Catholicos in poſterum accuſare, nedum condemnare, audeat idolomaniâs, quam vbiq; crepitant illi Euangelici. D. Auguſtinus nobiliſsimum Catholicæ Chriſti Eccleſiæ columen vno exemplo nobis fecerit conteſtatum, in quóſnam vſus populi Chriſtiani crediderit non ipſe modò, ſed tota paſsim Eccleſia Catholica valere Dominici corporis ſacrificium. Cùm ſuo in Epiſcopatu domus cuiuſdam à cacodæmonibus redderetur infeſtior, eorumque vexaretur terriculamentis, atq; noxis etiam fortè impeteretur, cenſuit D. Auguſtinus illorum infeſtationes, noxiaſque incurſationes precibus coërcendas: quas vt faceret efficaciores, iuſsit eo in loco Dominicum altaris noſtri offerri ſacrificium, quod angelis non modò bonis eſt venerandum, ſed malis etiam tremendum: quemadmodum rei euentus meridiana luce demonſtrauit clariùs. Cùm enim illic à ſacerdote à ſe illas ad ædes miſſo fuiſſet Chriſtiano de more ſacrificatum, redditæ ſunt à dæmonum incur-

ſationibus,

[Margin notes:]
Aduerſarij agnoſcũt legitimũ ſacrificij Euchariſtiæ vſum extra crucem.

Euchariſtia Chriſtianis eſt ſacrificiũ gratiarum actionis, holocauſtũ, hoſtia victima.

Vide D. Aug. lib. 4. cap. 19. cõtra Donatiſt.

Miſſa ædibus pellit cacodæmones, teſte Auguſt.

Vide D. Aug. de Ci uit. Dei.

lationibus, ludibriis, noxiisque vexationibus liberæ atque immunes. Quòd si ritè atque Christianè illa Dominici corporis oblatio Deo patri offertur ad cacodæmones profligandos atque domo expellendos, quod ex Augustino liquet, quid ni obsecro eadem Deo Optimo offeratur hostia ad mala omnis generis aut præsentia, aut impendentia deprecanda & propulsanda? Si pro malis igitur deprecandis ritè offerre licet sacrificium hoc Christianum, ecquid non pro bonis etiam conseruandis, aut impetrandis? Sanè quantùm malo præstat bonû, tantùm hoc Christianæ Ecclesiæ sacrificium singulare, quod omnia semel vt abstulit mala, sic attulit hominibus bona, ad bonum obtinendum atque impetrandum valet apud Deum Patrem Optimum efficacius, quàm ad malum depellendum atque propulsandû. Istud ex D. Ambrosii codice Mediolanensi, qui Missæ Canonem antiquissimum habet, paucul is admodùm à Romano, quòd Græcos imitari maluerit, euariantem liquidò demonstretur, quòd sacerdos ibi offerat pro Ecclesia, vt eam Deus Opt. pacificare, custodire, adunare & regere dignetur: Item pro se suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ. Item vota piorum ad vnum omnium. Huic suffragatur & liturgia Græca tam D. Basilii, quàm Chrysostomi, quæ offerre docet sacerdotem pro pace, pro aëris temperie, & tranquillitate reipublicæ, pro exercitus, nauigantium, peregrinantium salute, pro terræ fructibus, pro salute denique tam viuorum quàm mortuorum. Idem nobis contestetur & aliæ Missæ pridem editæ, quę hunc sacrificandi ritum toto passim orbe tam apud Aetiopes, Moscouitas, quàm apud Indos & Schytas demonstrent solemnem. Verùm in huius rei confirmationem non fuerit inutile vnum ex historia veteri Ecclesiastica prompsisse exemplum, quod liquidò ostendat nobis, non modò pro bonis impetrandis atque malis depellendis hoc fuisse olim publico ex more Deo Optimo oblatum sacrificium: sed quantò etiam cum fructu planè paradoxo, & qui omnem superare videatur fidem, nisi testibus & oculatis & auritis fide dignissimis munitum consisteret. Refert Beda, qui ab eximia cum fide tum probitate Venerabilis cognomen inuenit, in nobilissima illa Ecclesiæ Anglicanæ historia fratrem regis Merciorum Edilredi suorum magna cû strage fusum, inter quos & adolescens nobilis Imma cecidisse ferebatur. Huic frater erat Germanus Tunna presbyter atque Abbas, à cuius præstantia & Tunnacesti oppidum nomen tenet, cui cùm de fratris internecione foret nunciatum, ille ad castra properans cadauer sepeliendum inquirit: quod vbi se inuenisse crederet (nam fraternus amor iudicii aciem nonnunquàm obnubilat) domum aduehit honorificè sepeliens, atque pro absolutione animæ eius, inquit lib. quarto cap. vigesimosecundo, sæpiùs Missas facere curauit. Porrò ille cû viueret fraternę pietatis atque supplicationis expers minimè exstitit. Nam vinculis

D. Ambr. Missa p pace, pro incolumitate &c.

Missa D. Basilij & Chrysost. pro pace, p aeris temperie, pro tranquillitate reipubl. pro terræ fructibus.

Vide hist. Gentis Anglorũ lib. 4. ca. 22.

Missa pro captiuis liberandis dissoluit compedes, ait Beda.

nullis, quod vel hostes adeò demirabantur, vt literis solatoriis, quas dicunt præstigiatores, asscriberent, aut stringi aut vinciri non potuit, idque maximè sub horam tertiam, quando ex prisco illo Apostolorum ritu Missæ peragebantur. Quo miraculo hostes, quibus captiuus tenebatur, obstupefacti, eum Londoniæ cuidam Frisoni vendiderunt: cui cum idem quod illis acciderat, eueniret, ei facultatem se redimendi fecit. Ad fratrem igitur cùm rediisset, exposito quid incommodi, quidue commodi per illud accidisset, deprehensum est, illis maximè temporibus soluta illi fuisse hostium vincula, quibus pro eo Missarum fuerant celebrata solemnia. Quo Christianæ Missæ vsu testatur Beda, multos, qui hoc ab illo ipso Imma audierunt, qui ipsi retulere, fide accensos ad offerendas Domino pro suorum ereptione, qui de seculo migrarant, victimas sacræ oblationis: Intellexerunt enim, ait eodem cap. 22. libr. 4. quàm sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam. Quod qui cum illis priscis Christianis, sicuti res est, persuasum habet, an vllo queat pacto ambigere, sacrosanctum illud Dominici corporis sacrificium Deo patri haud dubium longè omnium gratissimum, & ad omnia impetranda multò efficacissimum ritè offerri pro beneficiis omne genus impetrandis? Quanquàm igitur orationes, Collectæ, Secretæ, & Præfationes adeò mutentur interdum, non tamen existimandum cum vulgo Missas mutari, aut aliud illis mutatis Deo optimo sacrificiũ offerri. Vnum enim idemque offertur incruentum sacrificium, vnus agnus, quod ait Chrysostomus ad Hebræos, & hic, & toto orbe quotidie offertur, qui non modò in cruce, sed ab origine mundi occisus est. Nam ea Missæ siue sacrificii pars, quæ oblationem continet, atque sacrificii naturam tangit, semper eadem est & inuariata, quæ semper (qualecunque tandem sit officium reliquum siue de Paschate, siue de Natali, siue de Domina, siue pro mortuis, siue pro pace, siue quouis aliò dicatur titulo) vnius illius oblationis à Christo sacerdote in crucis altari peractæ memoriam agit, atque eandem hostiam corporis Dominici pro nobis passi Deo patri eisdem semper verbis consecrati in rememorationem offert atque sacrificat, vt illius cruentæ hostiæ vim atque effectum copiosiùs nobis impartiat. Hunc in sensum Missam semper nos tandem facere accipiendum esse, vnus nobis contestetur Diuus Vigilius, qui hac de re percunctanti Euthero siue Eleuthero, hisce respondit verbis: Ordinem quoque precum in celebritate Missarum, inquit, nullo nos tempore, nulla festiuitate significamus habere diuersum; sed semper eodem tenore oblata Deo munera sacrare. Quoties verò Paschalis, aut Ascensionis Domini, vel Penthecostes, aut Epiphanię, sanctorumque Dei fuerit agenda festiuitas singula capitula diebus apta subiungimus, quibus commemorationem sanctę solemnitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus. Cætera verò ordine consueto prosequimur,

Vna semp agitur apud Catholicos Missa, idéque semp offertur sacrificium.

Apoc.

Tépus aut occasio nõ variat sacrificium quod semper vnũ est & idem.

Canõ semper idem in Missa.

quimur,

quimur. Quapropter & ipsius Canonicæ precis textum dreximus subter adiectum, quem Deo propitio ex Apostolica traditione suscepimus. Facessat igitur illa non minùs imperita, quàm improba aduersariorum calumnia, quòd Catholici ad diuersos fines Missa sumus abusi. Etsi enim titulus pro pace, pro rege, pro infirmis, pro pregnante, contra Turcas, pro defunctis, pro concordia, contra tempestates, contra pestem, &cæt. varient etiam orationes, lectiones, secretæ atque preces, ipsa tamen potissima Missæ pars (quæ olim fidelium Missa dicebantur) manet semper eadem, quod ad sacrificium Christianum attinet. Sicuti enim Ecclesia, teste Diuo Augustino in Epistola ad Paulinum, & D. Ambrosio 1. Timot. 2. ex D. Pauli præscripto in Missa pro regibus & omnibus hominibus fundit Deo Opt. deprecationes, obsecrationes, interpellationes, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: ita oborta noua aut difficultate aut necessitate adhibitis eam in rem precibus idoneis permanente eadem canonicæ precis forma, atque eadem hostia illa omnium rerum effectrice atque impetratrice Domino Deo nostro supplicamus, vt memor sacrificii filii sui nostram in salutem semel oblati, cuius nos memoriam idem offerendo agimus, nostri misertus nos pius benignusque exaudire dignetur, per Christum Dominum nostrum.

De communione vtriusq; speciei laicis non necessaria.
CAPVT LVI.

EXplicato verò illo sacrificii Christiani vsu, quod in vicem Mosaicorum omnium succedens nobis ad omnia aut bona impetranda, aut mala deprecanda est adprimè idoneum, superest vt nunc ad illam descendamus controuersiam, quæ de venerabili est Eucharistiæ communione. Quæ enim in Missa sunt reliqua, iam nobis intacta prætereuntur, quòd ea aut nihil habeant cum aduersariis contentionis, aut nonnihil leuioris dissensionis, quæ nullo queat componi negotio, si de hisce grauioribus inter nos conueniat capitibus. Quare nos ea ad libros sacrarum Originum, quos meditamur, putamus releganda: qualia sunt, quòd ex Christi Domini instituto, teste D. Hieronymo 3. contra Pelagian. ad sacrificium dicimus orationem Dominicam: Item quòd pacē sacerdos populo imprecatur, & id genus reliqua. Verū hęc quia præsenti instituto, quod hæresibus grassantibus obuiā se dare niti tur, minùs sunt opportuna, iam ad S. Eucharistiæ cōmunionem accedamus, quæ non minimam profectò habet difficultatem, an videlicet vtriusque speciei communio omnibus sit necessaria, ita vt peccet qui vtramq; non sumpserit? Hanc quæstionem vt dissoluamus liquidiùs, ostenso aduersarios immeritò de calicis vsu cōtendere, qui cœnā Dominicā multis sanè modis ab illa Christi obseruant diuersam, demonstrabitur vetustissimo de more Christianis tā sanis, quàm ægrotis vnā

Vtriusque speciei cōmunio an omnibus sit ad salutē necessaria

Quà methodo hęc perplexa quæstio dissoluēda

r tantùm

tantùm speciem accipere iam pridem fuisse vsitatū, durante paſsim vtriusq; speciei cōmunione. Vnde liqueat, nō fuisse creditū, vtramq; speciem accipiendam ex Christi præcepto, itaq; paulatim factum, vt populus à calice vltrò alicubi abstinuerit. Deinde accedentibus causis rectè fuisse declaratū & constitutū, vtriusque speciei communionē populo non esse necessariā. Postremò eos grauiſsimi esse criminis reos, qui antiquiſsimo Ecclesiæ more contempto sibi sumunt contra Ecclesię decretum vtramque speciem, vbi moris non erat: sicuti piam illi demōstrant obedientiam, qui antiquæ studiosi consuetudinis, vtramq; etiamnùm sumunt speciem, vti per Græciam, per Orientem, & Septentrionem nostrū glacialē, & alibi, atq; Romæ etiā hodie Diaconus Pontifice sacris operante. Itaq; hunc vnius speciei ritum nō esse cōtra Christi aut præceptū, aut institutū: sed hoc vel illo modo laicis Eucharistiā administrare relictū esse à Domino Ecclesiæ rectoribus liberum. Satis demirari nequeò, homines doctos veterisq; historiæ peritos istam iteratò nobis mouere camerinam ab illo Iohan. Anserino, siue Husſio pridem motam. Cùm enim adeò multa videant nec Ecclesiam Catholicam, nec se quidem ipsos in sua quam dictitant cœna obseruare, quæ Christus Dominus prior gesſit, cur adeò contendunt de calicis vsu? postęaquàm nobiscum credunt (vti verbis quidem disertè profitentur Saxones) verum Domini Christi corpus & sanguinem sub Eucharistia contineri, an sine sanguine eam sumant? An cadauer exangue accipiant? Si sanguinem igitur Christi, imò si totum se credāt (quod ipsi quidem aiunt) accipere Christum, quid isthanc seditiosam oportuit renouatam tragœdiam, quam luculentis adeò verbis videnț in Concilio vniuersali Constantieñ. consopitam?

Plurima in sua cœna aduersarij habētà Christi exēplo variantia & discrepantia.

Lutherani temerè nobiscum de calicis cōmunione rixantur: sec' Zvuinglian i qui haustū bonū boni vini se perdere queritantur.

Si eos Christi exemplum vrget, cur non & post cœnam? cur non vespere? cur non post lotos pedes, & voratum Iudaicum agnum? Cur non vti olim in Africa vespere feriæ quintæ ante parasceuen cum Apostolis? Imò cur mulieribus, quæ nullæ intererant illi cœnæ? Cur deniq; laicis (qui longiſsimè tunc aberant, nec vllus ad cœnam illā Ierosolymitanam laicus legitur admissus? Si tot tantaque discrimina audetis citra omnem sacrilegii suspicionem cœnæ Dominicæ inuehere, quid adeò hostiliter, adeò implacabiliter de calicis communione contēditis? maximè cùm Christi sanguinem vos in Eucharistico pane haurire agnoscatis? Si Zvuinglianis cōsentiretis, iustior vobis esset actionis titulus, quippe tūc de bono vini meri haustu ageretur, qui stomachum vobis latrantem implere, & guttur siticulosum atque bibulū queat demulcere. Verùm nos Catholicæ Ecclesiæ vsum hunc in nostra vsquę tempora deductum, & toto nunc Occidente obtinentem demonstręmus non esse nouitium: & quānam occasione, saluo aliis suo cuiq; iudicio, arbitreremur eum in Ecclesiam inuasisse.

Vide D. August. epist.

Origo cōmunionis sub vna specie ex historię Ecclesiasticæ antiquitatibus eruitur.

Cùm ex Diui Hieronymi, Ambrosii & æqualium, atque vetustiorum

tuſtiorum etiam, Clementis Alexand. Dionyſiiq́; Alexandrini ſcriptis liqueat, illa ętate anno Dom. 360. & 180. Chriſtianis in vſu fuiſſe vnam Euchariſtiæ ſpeciem accipere, nemo qui ſuæ mentis eſt compos, facilè aſpernabitur antiquam adeò conſuetudinem in noſtra hæc vſque deductam ſecula: de quo vt nemo ambigat, pauca promemus teſtimonia, quæ ſub panis tantùm ſpecie tunc temporis demonſtrent Euchariſtiam fuiſſe populo communicatam. Extat apud Clementem Alexandrinum I. Stromatum nobile emblema, quod hunc locum illuſtret eximiè: Etiam Euchariſtiam, inquit haud longè à principio, cùm quidam, vt mos eſt, diuiſerunt, permittitur vnicuique ex populo eius partem ſumere. Quæ verba vt diſertè non de calice, ſed de ſacro loquũtur pane: ita libertatem quoque populo factam indicant, vt Euchariſtiam acceptam aut ſtatim in os mitterent, aut domum delatam, quando poſteà pietas efflagitaret: quod ex Diui Hieronymi verbis liqueat manifeſtiùs. Epiſtola enim ad Theophilum contra Iohan. Hieroſol. ritum accipiendæ Euchariſtiæ deſcribens: Quiſquàm ne extenta manu, inquit, vertit faciem, & inter ſacras epulas Iudæ oſcula porrigit? Viden' olim Euchariſtiam in manus populo traditam? quod diſertè & D. Cyprianus annotat de muliere, quæ corpus Domini arcæ incluſum retinebat. Idem etiam de Serapionis puero, anno circiter 200. narrat apud Euſebium Cæſarienſem Dionyſius Alexandrinus. Laborauerat ſenex diutino grauatus morbo pœnitentiam ſui idolothiti explens, qui totos dies tres vbi voce & ſenſu captus tranſegiſſet, ad ſe reuerſus puerum mittit ad presbyterum, qui Eccleſiaſticam reddens reconciliationem ſacro illum impertiret viatico. Ad quem etiam ægrotum vbi puer veniſſet noctu, paululum Euchariſtiæ, inquit, (libr. 6. cap. 44.) dedit, ἀποβρέξαι κελεύσας, καὶ τῷ πρεσβύτῃ κατὰ τοῦ σόματος ἐπισάξαι, illud iubens madefacere, ſeniq́ue in os inſtillare. Puer autem domum reuerſus ſeni diuinum illud viaticum anhelanti, vt hinc dimiſſus cælo auolaret, ἀπέβρεξε, καὶ ἅμα τι ἐνέχεε τῷ σόματι, macerauit, ſimulq́ue ſenis ori infudit. Quæ verba ſi quis accuratè perpendat, luce videbit meridiana clariùs, ſacram Euchariſtiam ægroto Serapioni illa tunc ætate, anno 200. ex more vna fuiſſe ſub ſpecie cõmunicatam. Seni enim diu ægroto guttur aruerat. Hinc prudenter monet ille Parochus, vt maceratum vna cum liquore ori infunderet: quod & puerum feciſſe diſertè annotat Dionyſius, ἀπέβρεξε, καὶ ἅμα τι ἐνέχεε τῷ σόματι, macerauit ſimulq́ue ori infudit: quod opus non fuiſſet, niſi vnam panis ſpeciem attuliſſet puer, quæ & maceranda, humoreq́ue imbuenda, ac tum demum aridis ægroti ſenis faucibus eſſet inſtillanda. Quod enim hunc in modum ſeniculis ſoleat diuinum viaticum ſub mortem adminiſtrari, vno fuerit operæpretium exemplo illuſtraſſe. Diuus Theodoretus ſua in SS. patrum hiſtoria refert Baſſum quendam Archipresbyterum cùm ſuas obiret Eccleſias in

Vide Cle. Alexand. 1. Strom.

Vide Hier.

Vide Cyp. de lapſis.

Vide Dio. Alexan. apud Euſe.

D. Baſſus Archipreſbyter S. Euchariſtiã ægroto Simeoni porrigit vna ſub panis ſpecie, An. 370.

Vnius ſpeciei cõmunio, Anno Dom. 180.

Alicubi populus S. Euchariſtiæ diuiſæ partẽ ſibi ſumit.

Euchariſtia in manus olim data, domumq́ue à volentib' delata poſt ſumẽda.

Serapiõis ægroti puer S. Euchariſtiã manu exceptam adfert.

Vnius ſpeciei cõmunio, Ann. 200.

Apud Græcos & tũc vtebantur fermẽtato vnde S. Euchariſtia obdureſcẽte, q̃ ægrotis cuſtodiebatur, fuit Serapioni ęgrotãti maceranda.

Hic Simeō est ille Stylites.

D. Simeonem magnum illud orbis Christiani miraculum incidisse ægrotātem, qui pre valetudinis debilitate nec loqui, nec mouere posset. Hunc ille cùm existimasset morte hinc abripiendum, sacro pius premunit viatico: sed quónam obsecro vide ritu? Spongia petita (inquit " Theodoretus Simeone) os humectat atque eluit, ac tum ei diuinum " obtulit Sacramentum. Si ex more adhiberi tum solebat sacri poculi " vsus, quid queso fuit opus spongia humectare os? quod ad faucium ariditatem mitigandam fuisse adhibitum liquet, quò sacrum viaticum faciliùs in viscera descenderet acceptum, nec vlla aridioris gutturis interpediretur remora. Porrò quòd Eucharistiam manu exceptam non statim in os mittebāt, sed domi retinebant ad quoddam tempus reclusam, vt sumerent aliàs pietate animum extimulante, inde liqueat, quòd accepta ab altari Eucharistia domi priuatim desidebant, neglecto publico Ecclesie conuentu: quod & Hieronymus alibi annotat: Scio hanc consuetudinem Romæ (inquit libr. contra Iouinianum)

Eucharistiam manu exceptam passim domum deferebāt, postea cùm libuisset sumendam.

" vt fideles semper corpus Christi accipiant. Quòd verò istud domi " priuatim factitabant, inde liqueat quod attexuit: Quare non in" grediuntur, inquit, Ecclesias? An alius in publico, alius in domo Chri" stus est? quod in Ecclesia non licet, domi non licet. Cæterùm quia paulatim abusus irrepebat, vt sumptam Eucharistiam non in os mit" terent, sed domi reclusam custodirent, hinc Cano. Concilii Cæsar " augus. 3. statutum legimus, Eucharistiæ gratiam si quis probatur ac" ceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum.

Vide Cypria. de lapsis.

Vide Sigebertum in Tandemo Antvuerpień here.

Istud similiter de calice accipi non potest, sed de panis sacri portiuncula. Cæterùm hanc rem non obscurè contestetur nobis canon magni illius Nicæni Concilii 14. qui indomitam Diaconorum quorundam (qui tunc, vti & hodie, contra leges & rationem se presbyteris præferebant) arrogantiam repressurus statuit, ne porrò audeant ipsi presbyteris corpus Domini dare, sed ab eis, aut Episcopo acci" piant post sacerdotes. Quòd si non fuerit in præsenti vel Episcopus, " vel presbyter, tunc ipsi proferant, & edant. Hunc ergo morem vni" us speciei alicubi tunc viguisse, Patres Nicæni indicant. Canonis enim " exordium habet, ὅτι ἐν τισι τόποις καὶ πόλεσι, quibusdam locis & oppidis, " inquit, relatum est presbyteris Diaconos Eucharistiam dare. Quod non modò per Orientem & Occidentem vsitatum fuisse, vti iam demonstrauimus, & magis ex Conci. Remensis Cano. peruenit de consecr. Distinct. 2. liqueat, qui prohibet, ne in posterum sacerdotes laico aut fœminæ dent corpus Domini infirmo tradendum. Sed per Africam quoque nunc illustri admodùm exemplo clarissimi viri Satyri Rom. D. Ambrosii germani venit illustrandum. Eximiam sui germani in Deum pietatem atque obseruantiam demonstraturus Ambrosius, narrat eum priusquàm perfectioribus initiatus esset mysteriis, in naufragio constitutum, cū ea qua veheretur nauis scopuloso illisa vado

Temporē Concilij Nicæni vni° speciei cōio alicubi frequēs

Solemne olim fuit nauigaturis S. Eucharistiā adsumere seruandā in naufragij periculum, ne S. viatico destituti hinc demigrarēt.

Vide orationem funebri in fratrē Satyrum haud longe à fine.

vado solueretur, ab his quos initiatos esse cognouerat, diuinum illud poposcisse Sacramentum, non vt curiosos inferret oculos arcanis, sed » vt fidei suæ consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in Orario, in- » quit, & Orarium inuoluit in collo, atque se deiecit in mare. Et post » quædam: Referebat igitur gratiam, deferebat fidem. Nam qui tantum » mysterii cœlestis inuoluti in Orario præsidium fuisset expertus, quan- » tum arbitrabatur si ore sumeret, & toto pectoris hauriret arcano, quã » maius putabat fusum in viscera, quod tantùm sibi tectum Orario pro- » fuisset? Sed non ita auidus fuit, vt esset incautus, & quæ seq. Hinc liquet illis Christianis vectoribus Afris, saltẽ ex Africa in Europam soluentibus (Nam Lucifer, cuius mox Ambrosius hac occasione meminit, Episcopus fuit Ecclesiæ Caracalitanæ) de more Africanæ Ecclesiæ vsitatũ fuisse, vt in naufragii periculum V. corporis Dominici assumerent seruandum Sacramentum, ne citra viaticum illud cæleste misero isthoc euocarentur ad Dominum exilio. Cæterùm eos vna sub panis specie S. Eucharistiã in viaticum assumere solitos, vel illud liquidissimo fuerit argumento, quòd sacrũ illud fideliũ Sacramentũ testetur D. Ambrosi Orario (quod hodie stolã dicũt) fuisse illigatũ: quod à liquidi natura cũ abhorreat, sacri illius mystici panis speciem manifestò arguit. Istud magis fiat perspicuum ex Cano. quodam Concilii Carthag. qui inter » fragmenta Burchardi extat, qui habet, vt Diaconus Eucharistiam cor » poris Christi populo iussus eroget. Nam alioqui Diaconi erat calicem sanguinis Dominici populo impartiri. Quemadmodum ex vita D. Laurẽtii Archidiaconi apud Ambrosiũ liquet, & ille apud Cypria. Diaconus demonstrat, qui puellæ vel reluctanti calicem infudit. Paucis hisce ex D. Hieronymi, Ambrosii, Concil. Niceni, Dionysii, & Clemẽtis Alexandrini sententiis liquet, olim populo Christiano vsitatum fuisse, S. Eucharistiæ partem sibi sumere, atque in manibus traditam aut in os mittere, aut domum ex more deferre comedendam. Quod cũ de calice intelligi nequeat (tradebatur enim in manus, illigabatur Orario, & licebat cuiq; partẽ sumere) efficitur, sacri panis portiunculã fuisse tũc temporis passim communicatam, non ægrotis tantùm, sed & aliis passim sine calicis vsu. Quare videre est, tunc vnius speciei communionẽ fuisse nonnullis, etiam magni nominis Ecclesiis, etsi nõ omnibus, nec toto orbe solẽniter, vsitatam. Quid, quod alicubi videre est, fuisse interdum ægrotis sacram administratã Eucharistiã sub vna vini specie, cùm panem sacrum non possent præ morbi vehementia sumere, aut deglutire? Huius rei testimonium petamus licet ex Cano. 76. Concilii 4. Carthag. Is qui pœ. reconcilietur & infundatur ori eius Eucharistia. Sic enim de phrenetico statuit. Similiter & Concilii Toletan. 11. Canon istum communionis ritum luculentiùs edisserit, quosdam ægrotos, ait, præter Dominici calicis haustũ traditam sibi Eucharistiam nõ posse deglutire.

Per Africã an 380. vnius speciei cõmunio vsitata.

Vide Cano. Burchardi Vuormaciens.

Vide D. Ambros. de Officiis Ser. de Laps.

Sub vna vini specie aliquã do ægrotis cõmunicatam S. Eucharistia.

Phreneticis olim infusa S. Eucharistia sub vna vini specie.

Apostolorũ ætate alicubi vnius speciei cõmunionẽ videri fuisse adhibitam.

Iam an Apostolorum ætate sub vna fuerit specie communicatum, quod præclari quidam viri opinantur, locum Acto. 2. & 27. de ea accipientes, quem etsi (Synecdochicws ex illius ætatis more alii accipere malunt, viderint tamen quàm rectè) permagni in præsentiarum cognoscere interfuerit. Sanè Diuus Augustinus Christum die Paschatis duobus eam discipulis vna sub panis specie tradidisse videtur sensisse: Eorum oculi, inquit libro tertio capite vigesimoquinto de consensu Euang. tenebantur ne agnosceretur Iesus, sed tamen à Christo facta est permissio vsque ad Sacramentum panis, vt vnitate corporis participata remoueri intelligatur impedimentum inimici. Istò inuitant & Diui Chrysostomi verba, Homil. decimaseptima in Matthæum, discrimen ostendens inter panem sanctificatum (quem cum τὸ ἀντίδωρον, quod [a] Græci, Galli [b] verò *le pain benit*, panem benedictum, qui post mysteria communionis loco distribuitur in symbolum vnitatis & concordiæ, intelligere arbitror) & sanctificationem, quam dicit sacram Eucharistiam: De sanctificato pane (inquit) licet & animalibus iactare; & infidelibus dare, quia non sanctificat accipientem. Si autem tale esset, quod de manu sacerdotis accipitur, quale est quod in mensa manducatur, omnes de mensa manducarent, & nemo de manu sacerdotis acciperet. Vnde & Dominus in via non solùm benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleophæ & socio eius. Et Paulus nauigans non solùm benedixit panem, sed de manu sua porrexit Lucæ & cæteris discipulis suis. Huc facit & quod Theophylactus in D. Lucæ Euangelium annotat, de huius in Emaunte panis fractione. Insinuatur & aliud quoddam, inquit, nempe quod oculi eorum, qui benedictum panem assumunt, aperiuntur vt agnoscant illum. Magnam enim & indicibilem vim habet caro Domini. Quòd igitur Christus vna sub panis specie suis duobus illis discipulis in Emaunte suum in S. Eucharistia corpus communicarit, disertissimis verbis illa Catholicæ Ecclesiæ columina nobis contestantur, Augustinus, Chrysostomus, & Theophylactus. Accedit & illud quod Diuus Hieronymus Catalogo narrat, Iacobum Apost. à Domino panem benedictum atque consecratum die Paschæ accepisse. Similiter & Diuus Ignatius Apostolorum discipulus, panẽ illum Eucharisticum memorat ad Ephesios. Hunc igitur in modum per Orientem & Occidentem in primis paulatim vnius speciei communio quorundam aut cautela anxia, aut pietate fortè religiosa, aut alia de causa pia irrepsit: quanquàm speciei vtriusque communio eodem tempore passim obtineret non modò in Africa, vti ex Cypriano & Augustino liquet, atque per Orientem, sed per Occidentem etiam, atque Romæ cùm primis: vt huius ritus libertatem agnoscas in prisca illa Apostolica Christi Ecclesia, non illam verò de vtriusque speciei communionis necessitate creditam fuisse opinionem.

Christ' S. Eucharist. sub vna specie data remouet duobus discipulis impedimẽtum inimici.

Christ' in Emaunte S. Eucharistiã dedit Cleophæ & socio.

Durante vtriusque speciei cõmunione quidã vna Sacramẽti specie abutebãtur.

August.

Chrysost.

a Vide Liturgiam Chrysost.

b Sic vel hodie videre est Parisijs & alibi.

Act. 27.

Luc. 24. Theoph.

Suffragatur & Euthymius.

Hieron.

Ignatius.

Vide epist. ad Ephes.

nem. Cùm igitur illa vnius speciei communione (quàm & Clem. Alexandrini ætate, ann. 180. & Dionysii Alexandrini, ann. 220. & Hieron. ann. 360. atque posteà non in vsu tantùm fuisse, sed in abusum propter frequentiam abiisse ostendimus) quidam pseudochristiani ad suam obtegendam abuterentur hæresin, quia Manichæum sequuti persuasum habebant, Christum Dominum non corpus verum, sed phantasticum atque imaginarium, ideoque exangue habuisse, ad corporis quidem Sacramentum, id est, panem illum mysticum atque sacrum accipiendum accedebant: sed à calice Domini, quem è vino nobis non natura dat, sed facit consecratio, abhorrebant cane peius & angue, quòd opinarentur miselli, vinum esse mali principii (quòd Deo vero & bono somniabant Deum contrarium) creaturam, Christumque in corpore, vti aiebant, phantastico sanguinem non habuisse verum, sed phantasticum. Hanc superstitionem Diuus Leo anno 450. atque Gelasius anno 490. & successores quidam cùm deprehendissent illa sub vnius speciei communione ceu operculo tectam in populum Dei grassari, imò depasci, atque sceleratissima infectum hæresi enecare, suis nitebantur edictis pestem hanc sæuiss. à Christi ouibus depellere. Hinc orta, vt equidē arbitror saluo aliis suo cuiq; iudicio, illa decreta cōperimus, & similia, quę nō in sacerdotes, sed in laicos illa de causa nobis videntur promulgata. Quanquàm enim Gratiano erroris occasionē præbente, vti & aliàs iusto sępiùs (vt mirentur eum homines non indocti sepositis Iuone, Burchardo, & aliis, qui nō modù doctiùs, sed aptiori etiā methodo atq; ordine studiosis vtiliore idē prestiterāt, tantū in autoritatis locū erepsisse) passim de sacerdotibus pleriq; interpretētur, quod ille sic cap. Argumētum perstrinxerit: plurima tamē sunt quæ nos de laicis Manichęi veneno infectis illud vt accipiamus inducāt: verba enim cap. ex illius ætatis loquēdi more in laicos quadrāt. Accedit & tēporis illius historia dudū perstricta. Deniq; sacerdotes quosdam video post sacrificium scelerato planè abusu ab vtriusq; speciei communione superstitiosè abstinuisse (hunc enim abusum grauiter variis temporibus augescente hominū superstitione & cleri auaritia, cui disertè acceptā refert originē plurium vna die Missarū D. Alexander, dist. 1. cap. Sufficit, de consecratione, Patres nouis constitutionibus tollere sunt moliti) Sed nusquàm me veteri in historia legere memini, sacerdotes in altari vna contentos specie ab altera abstinuisse. Verùm hac re aliò reposita ad institutum recurrat oratio. Quò autem infallibiter illi lupi Manichæi pellibus, Christi ouiculas mentiti possunt & deprehendi & caueri, disertè docet suos Romanos D. Leo, quónam indicio haud dubium & agnoscantur & deprehendantur. Cumque ad tegendam infidelitatem suam, ait Serm. quarto de quadrag. exerta oratione contra Manichæos nominatim depugnans, nostris audeant interesse mysteriis, ita in Sacra-

Vide Hieron. cōtra Iouinia. & Sigebertū.

Hic Aug. cōtra Faustū, Manichæ.

Cur vtriusque speciei communio in vsum aliquādo reuocata Romæ, & disertè mandata.

Manichæi cur à calice tātùm cōmunione abstinebant.

Germana sententia cap. cōperimus & similia.

Gratianus errorū plurimorum autor.

Manichæi inter Catholicos delitescebāt Romæ sub vnius speciei cōmunionis prætextu.

Sacramentorum communione ſe temperant, vt interdum tutiùs lateant. Ore indigno corpus Chriſti accipiunt, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omninò declinant. Quod ideò veſtram volumus ſcire ſanctitatem, vt vobis huiuſcemodi homines & his manifeſtentur indiciis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, notati & proditi à ſanctorum ſocietate ſacerdotali autoritate pellantur. Ad quæ Diui Leonis verba ſi illud Gelaſii cap. comperimus, D. Conſec. diſt. 2. componatur, perſpicuum fiet, quiſnam ſit eius genuinus ſenſus, cùm eadem ex cauſa contra Manichæos à ſe Romà pulſos ſit decretum: Comperimus, inquit, quòd quidam ſumpta tantummodò corporis ſacri portione à calice ſacrati cruoris abſtineāt: qui procul dubio (quoniā neſcio qua ſuperſtitione docētur aſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur. Hac igitur occaſione per Italiam maximè, vbi graſſabantur per id temporis Manichæi, in omnium vſum & reuocata & mandata fuit adeò vtriuſque ſpeciei communio: quę ſi fuiſſet illo ſeculo inuiolata & ab omnibus obſeruata Catholicis, non potuiſſent latere Manichęi, aut illa vnius ſpeciei communione ſuam, vti ait D. Leo, tegere infidelitatem. Dum enim & Catholici vna panis ſpecie contenti diſcedebant, incertum erat, vtrùm qui accederet Manichęus eſſet, an Catholicus: Verùm vbi edicto cautum eſſet, nō ampliùs calicis communione abſtinendum, qui Catholici erant, haud dubium ad ſacrum accedebant calicem, ſuam & teſtaturi fidem, & hæreſeos opinionem declinaturi. Qui verò in poſterum à calice abſtinebant, haud obſcuriùs ſe prodebant ipſi Manichæos, atque ſuo perit indicio ſorex.

Aetate D. Leonis Romæ cōmunio vnius ſpeciei paſſim vigebat durante ibidē tñ vtriuſque ſpeciei cō munione

Ex iis quæ diximus nunc perſpicuum eſſe confidimus, illo tempore vnam Euchariſtiæ ſpeciem Romę anteà vſitatam Leonis & Gelaſii edictis ſublatam, ad Manichęiſmum per Italiam in primis extirpandum. Quod inualeſcente iam per Friſiam, & alibi, eadem peſte Manichęorum, an eadem ex cauſa imitandum ſit nec ne, iis quibus Eccleſię gubernacula credita ſunt decernendum relinquimus. Certe vbi eadem morbi cauſa quę Leoni & Gelaſio, eadem videntur adhibenda remedia. Quanquàm igitur illa vnius ſpeciei communio per Italiā tum videatur edictis ſublata, alias tamen per Occidentis regiones nō fuit abolita: ſed populus aut vtraque, aut altera ſuō pro arbitrio videtur vſus. Nam poſt illam Manichęorum tempeſtatem annos propè 80. hoc eſt, anno Domini 520. Concilio Cæſar auguſt. definitum eſt, Euchariſtiæ gratiam ſi quis probatur acceptam non conſumpſiſſe in Eccleſia, anathema ſit in perpetuum. Hinc apparet, eundem fuiſſe Hiſpanis morem, qui pridem, teſte D. Hieron. erat Romæ Italis: quod Euchariſtiæ portionem domum deportabant: quod de calice accipi non poteſt, ſed de pane ſacro, qui tunc, teſte eodem, in manus dabatur, & vti ex Cano. hoc liquet, in Eccleſia non conſumebatur, ſed

Cōmunione vtriuſque ſpeciei Romę ꝓpter Manichæos mandata, alibi tamē vſurpabatur eodē tēpore vnius ſpeciei cōmunio vbi nō vigebat Manichęiſmus.

ſed vti teſtatur diſertè Hieronymus, domum deferebatur: quod ſeculis conſequentibus paſsim fuiſſe vſitatum, ex Sigeberto, aliiſque liqueat. Hunc autem vnius ſpeciei vſum varia Concilia prouincialia tollere videntur annixa, vti Turonenſe, quod præcepit Canone quarto, teſte Burchardo, vt omnis presbyter pixidem habeat, „ aut vas tanto Sacramento dignum, vbi corpus Dominicum dili- „ genter recondatur ad viaticum recedentibus à ſeculo. Quæ tanta „ ſacra oblatio intincta eſſe debet in ſanguine Christi, vt veraciter dicere poſsit presbyter infirmo, Corpus & ſanguis Domini proficiat tibi, & cæt. Porrò quod hîc de intincta hoſtia ſtatuitur per Gallias, an ad illud ſuperſtitionum genus referendum ſit, néc ne, quod Iulius Rom. epiſtola ad Aegypti Epiſcopos data aſſerit, eſſe „ contra diuinos ordines, & Apoſtolicas inſtitutiones, alios (inquit „ apud Grat. de Conſec. diſtinct. 2. cap. Cum omne) intinctam Eu- „ chariſtiam populis pro communione dare, penes alios arbitrium „ eſto.

Vide Sigebertum in Tädemo Antvuerpiano hæretico.

Vnius ſpeciei cõmunionē Cõcilia quædā priſca intercipere atq; interpedire annixa.

Hoſtia per Gallias olim intingebatur in Chriſti ſanguinē.

Hunc igitur in modum illam vetuſtiſsimam, planeque Apoſtolicam vtriuſque ſpeciei communionem conſeruatam atque obſeruatam populo Chriſtiano cupiebant priſci Patres, cùm primis Diuus Leo, Gelaſius, & PP. in Concilio Turonenſi: an autem eadem de cauſa, qua illi, ad Manichæiſmi ſcilicet extirpationem, an priſcæ potiùs conſuetudinis exoleſcentis ſtudio, néc ne, nobis nondum liquet. Verùm populo aut effuſionem horrente, aut quod non paucis vſu venit, vini abſtinente, quales permultos habet Gallia, aut alia de cauſa ad calicem non accedente, iam pridem inualuit vnius ſpeciei communio: ita tamen, vt vtraque ſpecies paſsim cupientibus per Occidentem communicaretur diu poſteà in annum vſque circiter 1200.

Antiquiſsimã eſſe vnius ſpeciei cõmunionem.

Quod vtrumque quia fortè quibuſdam videbitur paradoxum, paucis eſt confirmandum. Populo igitur diutiſsimè vna ſub ſpecie fuiſſe communicatum corpus & ſanguinem Dominicum, vnus nobis teſtis ſufficiat locupletiſsimus iuxtà atque certiſsimus, totus Concilii Conſtantien. Patrum ſenatus, qui diſertis verbis hanc vnius ſpeciei communionem contra Huſsitas definiens, non eſſe vtriuſque ſpeciem populo neceſſariam, id pro ſui decreti adfert confirmatione: Vnde cùm huiuſmodi conſuetudo (inquit, de vnius „ ſpeciei communione rationabiliter approbata, & ad euitanda peri- „ cula & ſcandala introducta loquens) ab Eccleſia & ſanctis patribus „ rationabiliter introducta, & diutiſsimè obſeruata ſit, habenda eſt „ pro lege, quam non licet reprobare, aut ſine Eccleſiæ autoritate „ pro libito mutare. Cæterùm quòd nihilominùs per Occidentem fuerit populo vtraque adminiſtrata ſpecies in proximum ferè vſque Conſtantieñ. Synodi ſeculum, haud prolixa opus habet demonſtratione.

Vtriuſque ſpeciei cõmunio diu perdurauit intercurrente hîc illic vnius ſpeciei cõmunione.

ſtratione. Diuus Gregorius Magnus Auguſtino Anglorum Epiſcopo ſcribens, morem Anglicanæ Eccleſiæ reprehendit, quòd plures in altari conſecrarentur calices : Congruum non eſt, inquit, duos aut tres calices in altario ponere, cùm Miſſarum ſolemnia celebrantur. Quod quin factum ſit ad populo vtramque ſpeciem impertienda, quis eſt qui non videat ipſe perſpicuè? Teſtantur idem Eccleſiæ diu pòſt quaſi gentium in Occidente reliquiȩ ad Chriſtum conuerſȩ, quȩ calices in hunc vſque diem nobis oſtendunt, vnde populo ſanguis Dominicus communicabatur, qui alia ſunt forma quàm ſacerdotum calices. Quia enim ſanguinis effuſio propter incultioris populi ruſticitatem meritò timebatur, calicibus canna eſt ferruminata, affabreque inſerta, vnde Chriſti ſanguinem liceret ſugere, non bibere. Tales duos vidimus Bolzvuardiæ Friſiorum. Habet & Monaſterium Thabor, & Berghum poculum ſimile, ſed argentea (nam illi ſunt ſtannei) fiſtula, veterem in ritum factum, quo poſt communionem & hodie vtuntur. Eodem facit & calix Diui Bonifacii martyris in Dockum, quo ex pago Dantum Vuolde, vbi trucidabatur, pridem fuit allatus, ſed à Diuo Lullo in Fuldenſem ſuam Abbatiam tranſlatus. Is admodùm exiguus eſt, & noſtris hodie calicibus quarta vix parte æquandus : nam altitudine vix palmam ſuperat, & orificium tam eſt anguſtum, vt hoſtia, quam paſsim in altari ſacerdotes offerimus, facilè cooperiat. Patenula puro puto ex auro, ſicut caliculus, trium digitorum latitudinem vix aſſequitur. Eo illum aureum martyrem vſum credo ſibi peculiariter, ſed populo myſteria communicaſſe alio de poculo argenteo, quod ibidem viſitur : quod non calicis formam, ſed potorii vaſis ſpeciem præbet. Quo argenteo etſi illum imperiti quotidiè in menſa vſum fabulentur, equidem exiſtimo diaconum eo de poculo Chriſtianis Chriſti ſanguinem communicaſſe. Nam peridoneum eſt vnde bibatur, ſi quis vtraque prehenſum manu offerat. Nihil enim periculi eſt ne effundatur, quia nec rotundum, nec quadrum, ſed mali in ſpeciem orbiculatum, quod in fundo numiſma habet antiquitatis eximiæ, hui rei ſtudioſis ſpectatu dignißimum.

Plures olim in Occidentem calices cõſecrati ad populi cõmunioné.

Calices cãnã habent inſertã vnde ſanguis Dñi ſugebatur à populo p Friſiam.

Calix D. Bonifacij in Dockũ cur adeò exiguus.

Vide Reginoné & Albertum Crantziũ Metropoli

Aliud eiuſdem D. Bonifacij poculũ vnde popul' ſanguiné Dñi biberit.

Quòd autem hoc calice ſanguis Dominicus fuerit populo impertitus, argumento mihi quidem eſt indubitato, quòd poculi in circulo, qui illud ambit medium, virunculi ſtant excluſi duodecim, qui calicem manu oſtentant ſacerdotis caſulati ſpecie ad veteris Eccleſiæ morem. Nam noſtræ ætatis & ſuperiorum aliquot paucorum ſeculorum caſula, quam dicimus, vix eſt illius priſcæ dimidium: tam enim nunc eſt acciſa, decurtata, atque aliam propè in ſpeciem deformata, vt ſi cum illa ſua priſca, vnde defluxit atque degenerauit componatur, vix ſuum tueatur nomen. Iſtud quò magis mihi perſuaſum

obti-

obtineam, efficit quod dudum ex Diuo Gregorio Magno retulimus, Anglicanæ Ecclesiæ morem fuisse, plures in altario apponere calices consecrandos. Vnde nihil mirum, hoc de Diuo Bonifacio Frisiæ Apostolo existimare, qui vnà cum Diuo Vuilbrordo veteri regio Saxonum sanguine orto ex Saxonia transmarina (quam nunc ab Anglosaxonibus ab Enghelum nunc Frisiorum apud Levuardiam, atque vicina Saxonia in Britanniam traiicientibus Angliam dicimus) in hasce Frisiorum atque Saxonum regiones Euangelii ergò transuectus suæ Ecclesiæ consuetudinem vnà cum doctrina populo tradidit. Omitto nunc alia quæ huc faciant, quòd in ætatem vsque D. Thomæ, id est, anno Domini 1260. vtriusque speciei communio ferè vbique fuerit laicis administrata, sed non vbique: periculis fortè & effusi sanguinis Dominici scandalis vnà cum populi negligentia ac pietatis detrimento increbescentibus paulatim vtriusque speciei communio in vnam degenerauit, ita vt per Occidentem ante annos 150. paucissimi, imò vix scio an vlli, vtramque sumpserint. Verùm hanc antiquissimam vnius speciei communionem cùm Iacobellus quidam Saxo, Pastor Pragensis suis cum Bohemis à Petro Dresdensi Saxone à vero seductus expugnare aggrederetur, & eos qui vna essent contenti specie sacrilegii damnare, Patres in Concilio Constantieñ. congressi rectissimè iuxtà ac verissimè definierunt; vtramque speciem non esse necessariam, sed qui hactenùs vna fuissent vsi, alteram temerè sibi non exposcerent, ne illam ex hæreseos opinione antiquissimam iuxtà ac laudandam viderentur commutasse consuetudinem. Quò hanc igitur necessitatis opinionem, & impiam illam sacrilegii criminationem semel abolerent, statuunt illam laudabilem Ecclesiæ consuetudinem propter pericula, & scandala rationabiliter in- » troductam diutissimeque obseruatam, pro lege habendam, quam » reprobare non liceat, nec sine Ecclesiæ autoritate pro libito muta- » re. Quibus quidem verbis (liceat mihi quæso lector meum citra » præiudicium alicuius in medium veritatis indagandæ caussa adferre arbitrium) haud equidem existimo, vti vulgò dictitatur, vtriusque speciei communionem laicis prohibitam, sed defensam vnius speciei communionem tunc laicis antiquissimo ex more vsitatissimam. Hunc enim decreti sensum efflagitat ipsa Patrum antithesis, qua hanc Concilii constitutionem nouo Hussitarum errori, qui illos sacrilegii accusabant, opponunt: ita tamen vt iis intelligatur vtriusque speciei communio interdicta atque prohibita, donec Ecclesiæ autoritate liceat, apud quos illa tunc exoleuerat.

Anglia olim Saxonia transmarina.

Vide epist. D. Bonifat.

Vide Alexandrũ de Hales parte 4. quæst. 53.

Vide 3. partẽ quæst. 8. art. 12.

Vide Aeneam Syluiũ hist. Bohe. cap. 35.

Cur in occidente cõmunio vtriusque speciei paulatim degenerarit atque interierit.

Causa iustissima de seruanda vni9 speciei cõmunione.

Vide Cõc. Constanc. sess. 13.

PP. in Cõcilio Constantiensi magis defendunt vnius speciei cõmunionẽ ceu legitimã, q̃ phibent vtriusque.

Deinde hoc Constantien. decreto nihil in Græcanica, aut Orientali, aut Indiana, imò Septentrionali adeò immutatum fuit

Vtriusque speciei cõmunio vbi hodie licita, & cur potiùs Romæ, quàm alibi.

Ecclesia, sicuti nec Patres tollere voluerunt vtriusque speciei communionem, vbi antiquo vigeret more, imò ne Romanæ quidem Ecclesiæ consuetudinem in hunc vsque diem obseruatam voluerunt variatam. Sicuti enim illæ Ecclesiæ Orientales, & vti audio Dalmatiana, & quædam Septentrionales, nunquàm vtriusque speciei communionem intermisêre, sed maiori semper ex parte vtramque sumpsere: ita & Romana Ecclesia priscæ consuetudinis obtinet in hunc vsq; diem vestigiolum, vt sacris operante Pontifice maximo Diaconus veteri ex more non solùm de hostia comedat, sed & de calice combibat. Narrant enim viri grauissimi, qui se suis vidisse aiunt oculis, Diaconũ fistula christallina de calice Domini sanguinem exugere.

Romæ laicus cõmunicatum sub vtraq; specie post cõcilium Constantien.

Vide orationẽ D. Raltysen contra Bohemos tẽpore Cõc. Basilen. habitam.

Sanè Concilii Constantiensis voluntatem non fuisse, vtriusque speciei communionẽ tollere, aut semel omnibus laicis interdicere, vel inde cùm primis liqueat, quòd absoluto consilio Martinus ipse quintus vtramque legatur Romæ administrasse speciem: quod non de Diacono Pontificis administro solùm accipiendum est, sed & de populo. Testatur enim Reuer. P. Henricus Raltysen Archiepiscopus Nidrosien. Martinum Romam reuersum laicos sub vtraque (ait) specie communicasse. Quemadmodum igitur illæ Orientales, & quædam Septentrionales Ecclesiæ Græcos magis, quàm Latinos sequutæ (quod illis sicuti linguam cũ Germanis omnibus, ita & religionẽ debent acceptam) adeoq; Romani nihil quicquam in illud peccant Cõcilii decretum: ita nostri Saxones suis cum Bohemis nouæ istius doctrinæ autoribus, & aliis suis coniuratis, grauissimi se faciunt sacrilegii reos, quòd intermissam, adeoq; consuetudine antiquissima, quę haud dubium legis vim possidet abolitam suis in Ecclesiis vtriusque speciei communionẽ sibi citra, imò contra Ecclesiæ autoritatem audent vsurpare. Illos enim non tantùm excusat, sed iustificat pia perdurantis consuetudinis obseruatio. Hos contrà accusat, imò damnat arrogans atque temeraria sanctissimi iuxtà ac prudentissimi decreti violatio, cui in geminum sacrilegii auctarium accedit, quod hanc temerariam innouationem non pio ex Apostolicæ consuetudinis studio, sed hæretica ex opinione inuehere in Ecclesiam contra Ecclesiam moliuntur. Volunt enim esse necessarium, atque diuini præcepti, vtramq; accipere speciem. Proinde alios omnes sacrilegii dãnant ipsi à tota Ecclesia, quia à Concilio vniuersali sacrilegii damnatissimi.

Quãtò se cõtaminẽt sacrilegio Saxones & alij q contra Ecclesiæ leges sibi vtramque sumũt speciem.

Vide D. Hierony. quæst. Hebraicis de filijs Noe. idẽ loquũtur & voces & phrases Germanorũ, sed luculentiꝰ Belgarum

Si modò ex animo vereq́ue sentiunt, quod scriptis in imperitæ atque inconstantis plebeculæ animos spargunt. Nam ex animo plerosq; illorum non existimare vtriusq; speciei cõmunionẽ esse iure diuino necessariam, luce clariùs meridiana declararunt Lutheranæ partis primipilares, Bucerus, & alii in colloq. Ratispon. in receptã illam vnius speciei communionem consentiẽtes porrò retinendã: ita tamen, vt libe-

Cõmunionem vtriusque speciei nõ esse necessariam ex Lutheranorum cõfessione.

vt liberum faceret Ecclesia Eucharistiam in vna, vel in vtraque specie sumendi. Vnde liquet eos agnoscere, non esse Christi præcepto vtriusque speciei communionem necessariam. Porrò argumentis, quibus istud in speciem (non verè neque ex animo, vti demonstrabimus ex Lutheri verbis, Melanchthonis scriptis, & priuatis colloquiis, Buceri & aliorum publicis actis) persuasi aliis conantur persuadere, in præsens diffusiùs respondere minùs videtur necessarium: quòd ea nunc toties sint non modò in Concilio Constantiensi, sed intereà quoque à doctissimis Catholicis viris solidissimè dissoluta: quæ qui desideret copiosè iuxta ac neruosè refutata, consulat Reueren. Dom. Ruardi Tapperi Decani Louan. Commentarios.

Iohan. 6. Locum illum Iohan. Nisi manducaueritis, &c. quem Lutherani cùm primis ceu inuictum suum arietem semper mordicus vrgent, nullo, quod equidem arbitror pacto, refellemus faciliùs, aut meliùs, quàm si cum ipsorum magistro Luthero respondeamus, eum ne syllabam quidem vnam de Sacramento Eucharistiæ habere, nedum de Sacramenti communione.

Sic Lutherus de capt. Babylo. adde̅s Christum nō p̄cepisse vtriusque speciei cōmunionē: ideoq; nō peccare q sub altera accipit S. Eucharistiam.

Similiter illis verbis: Bibite ex eo omnes, ait Christum non præcepisse vlla Sacramenti communione vti, sed cuiusque reliquisse arbitrio, dicens: Quotiescunque hæc feceritis, &c. Quorum vtrumque nos Orthodoxorum Patrum sententiis faceremus contestatum, nisi maioris autoritatis crederem illis esse sui magistri Lutheri dogma, quàm aut Basilii, aut Augustini, aut alicuius verè Euangelicorum & Apostolicorum Patrum.

Vbi ergo hîc sui Lutheri sententiam hoc de Euangelii loco expugnarint, nos tum demum satis, apparet, tempestiuè plurimas Catholicorum PP. in eandem doctrinam accumulabimus sententias. Verùm quò liqueat, Lutherum hac in re sensisse nobiscum, non esse vtriusque speciei communionem ex Christi pręcepto necessariam, paucula eius intexemus verba: Quoniam pulchrum quidem esset, inquit libr. ad Bohemos scripto, vtraque specie vti, & Christus hac in re nihil tanquàm necessarium pręceperit, præstaret pacem & vnitatem (quę vtique Christus præcepit) sectari, quàm de speciebus Sacramenti contendere. Vtinam hîc Lutherani suum ipsi audire dignarentur Lutherum, quem tertium iactant Eliam? Sed verum esse clamat ipse dies, discipulos magistrum impietate vincere, & hanc inobedientiam suo reddere, ceu mineruale, magistro, quam ipse prior suis exhibuit magistris, non modò Catholicis, sed & Bohemis illis schismaticis, hæreticisque. Oportet enim huiusmodi homines iuxta Diui Pauli prophetiam proficere in peius. Cæterùm quò magis conspiciatur quantoperè Lutherani isthac in Ecclesiam Catholicam rebellione peccent, paucula eiusdem Lutheri recitabimus verba, tot vel tandem pudore (si quis

Cōmunionē vtriusque speciei ex Christi p̄cepto nō esse necessariā docet Lutherus.

Hic hic audites arrigāt Lutherani & vel suo Luthero fidē habeāt nō esse p̄ceptā vtriusque speciei cōmunionem.

« quis eis est ingenuus reliquus) suffusi, cùm suum sibi refragari audi-
« unt Apostolum, ad saniorem redeant mentem: Non dixi, ait in de-
« claratione Eucharistiæ, neque consului, neque est intentio mea, vt
« vnus aut aliquot Episcopi propria autoritate incipiant alicui vtram-
« que speciem porrigere, nisi ita constitueretur, ac mandaretur in Concilio generali. Quid his verbis ad hanc contentiosissimam sopiendam, adeoque semel decidendam controuersiam contra Lutheranos dicatur apertius? quid contra eos adferatur efficacius? Si suo non credunt magistro, cui tandem obsecro credent? Quòd si quis plures desideret sua ex factione testes, agè vnum aut alterum promamus haud obscuro inter Euangelicos istos loco, qui nobis disertè suffragantur, non esse vtriusque speciei communionem ex Christi præcepto necessariam.

Philipp. Melanch agnoscit vtriusque speciei cõmunionẽ nõ esse necessariam, sed liberã & adiaphoron. Melanchthon perlibenter alludit ad Zvuinglij placita.

Philippus Melanchthon hac de quæstione disserens in eam de- »
scendit sententiam, vt altera, aut vtraque Eucharistiæ specie vti, in- »
ter adiaphora, siue res medias, quarum vsus hoc vel illo adhibeatur mo- »
do refert nihil, collocandum censuerit: Sicut edere suillam (inquit hy- »
potyposibus à se recognitis, siue locis communibus pridem editis) aut »
abstinere à suilla: sic altera signi parte vti medium esse. Signi autem voce tunc fortè occultiùs, quàm paucis abhinc annis hominibus non stupidis haud obcurè indicat, vtrùm Luthero suo, an Zvuinglio potiùs subscribat: quod opportuniorem aliàs habebit locum. Neq; verò hoc nobis quis eleuet Philippi testimonium, si dixerit, eum aliis in editionibus vnam communionis speciem oppugnasse acriter: istud enim vt fœdam eiùs arguit ingenii inconstantiam, variumque tantis de rebus iudicium, mentemque, quod aiunt, Polypi sita eum sui vbique similem aut Protheum, aut Chameleontem demonstrat. Post illa scripta enim verbis minimè obscuris priuatis in colloquiis haud infrequenter non Catholicis modò, sed & suis asseclis discipulis confiteri non erubuit, indifferens esse vna, aut vtraque specie vti. Quòd si à Christo præceptam esse vtriusque speciei communionem ex animo haberet persuasum, nequaquàm eam pronunciaret indifferentem. Bucerum quoque hic Luthero & Melanchthoni subscribere notius est ex actis colloquii Ratispon. quàm vt fusiore sit oratione commemorandum, de quo & paulò antè nonnihil degustauimus.

Modũ cõmunionis S. Eucharistiæ esse inter res illas censendum, quas Christus reliqit Ecclesiæ p̃positis liberas atq; in populi ædificationem dispon endas.

Cæterùm cùm huius rei liquidam iuxtà atque solidam habeamus totius Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, definitionemque manifestissimam, nolumus hac in re esse fusiores, sed paucis demonstrare, hanc sacræ Eucharistiæ communionem in earum rerum catalogum esse accensendam, quas Christus Dominus non mandauit vt necessarias, sed liberas reliquit Ecclesiæ præpositis disponendas, per quos dispositurus esset Ecclesias. Hac enim ratione illud aduersariorum

palma-

palmare argumentum diſſoluetur aptiſsimè, quòd vtriuſque ſpeciei, aiunt, communionem Chriſtus præceperit. Non fuiſſe vt neceſſariam à Chriſtianis initiò vtraque ſub ſpecie communionem obſeruatam, inde liceat perſpicere, quòd antiquitùs vna quoque ſpecies fuerit & ægrotis, & ſanis laicis adminiſtrata: quemadmodum ſuperiùs ex Clem. Alexand. Dionyſio Alexandrino de Serapione ſene, ex Hieron. de Romanis, atque Diuo Leone & Gelaſio. Item ex Concilio Remen. & Carthaginen. adeoque Chriſti ipſius, & Diui Pauli exemplo. Quod igitur Ianuario inquirenti, Vtrùm ieiunis, an pranſis Apoſtolorum more cœna Domini ſit adeunda, reſpondet Auguſtinus, Spiritu ſancto placuiſſe, ieiunos communionem ſumere: tametſi enim Chriſtus ſuis dederit cœnatis, non tamen præcepit, quo deinceps ordine ſumeretur, vt Apoſtolis, per quos diſpoſiturus erat Eccleſias, ſeruaret hunc locum: id ipſum nos reſpondemus de vtraque communionis ſpecie roganti, Spiritu ſancto placere, vt & vna ſub ſpecie à laicis ſumatur: quod ex vetuſtiſsima illa conſuetudine laudabiliter & rationabiliter introducta in Eccleſiam Occidentalem, quæ & ipſa, vti & aliæ, eſt Spiritus ſancti diſcipula, liqueat. Tametſi enim Chriſtus vtramque ſpeciem in cœna diſtribuit Apoſtolis, non tamen dedit laicis, aut vllis verbis dandam eis præcepit, quò Eccleſiæ gubernatoribus hunc ſeruaret locum, vt de hac, ita de aliis huius Sacramenti circumſtantiis, de panis genere, azymo an fermentato, de tempore, veſperi an antelucano: an pranſis an cœnatis, an ieiuniis, & ſimilibus pro huius Sacramenti reuerentia, populique ædificatione diſponendi. Nam ſi hoc Chriſtus præcepiſſet, ſicuti & ſuperiùs illud, vt ſub vtraque videlicet ſpecie ab omnibus omninò Chriſtianis ſumeretur, credo quòd eum morem, vt cum Diuo Auguſtino loquamur, nemo variaſſet. Proinde illud à Domino præceptum eſſe, & ab Apoſtolis ordinatum ſtatutumque exiſtimandum, quod nulla morum diuerſitate variatur. Cùm igitur communionis modus ſub vna aut ſub vtraque ſpecie, ſicuti & tempus, & panis aut azimi aut fermentati forma, & alia non pauca circumſtantiarum diſcrimina, ad illud genus rerum pertinet, quæ à Chriſto Domino non præceptæ, ſed ſilentio prætéritæ vſum recipiunt ab Eccleſiæ præpoſitis liberum, demonſtrato etiam ab hinc annis adeò multis & ſeculis Eccleſiæ florentis paſsim vnam fuiſſe Euchariſtiæ portionem ab Apoſtolis, ipſoque adeò Chriſto adminiſtratam, ſatiùs eſſet de S. communionis vſu diſputare, quàm de modo contendere. Illinc enim fructus indubius nos ſequitur multò vberrimus: Hinc admodùm ſanè exiguus, aut propè nullus. Cũ enim ſit extra cõtrouerſiam, tantundẽ nos ſub vna, quantum ſub vtraq;, id eſt, Chriſtũ Dominũ totũ, atq; duabus naturis integrum accipere, quid obſecro te frater chariſsime, rixemur diu-

Nunq̃ vt neceſſariã obſeruatã vtriuſque ſpeciei cõmunionẽ.

Epiſt. 118. ad Ia.

Idẽ de cõmunionis modo reſpondendũ quod Aug de cõmunicantiũ qualitate, an ieiunis an cœnatis accedendum.

Chriſtum nõ p̃cepiſſe hũc vel illum communionis modum.

Magis de S. Euchariſtiæ vſu & fructu atque frequẽtia cõmunionis vtiliſsima quàm de modo cõmunionis inutili diſputãdum.

Act. 2.
Act. 27.

D. Hiero. Catalogo de Iacobo

tiùs num vna, an verò vtraque Euchariſtiæ ſpecie vnum idemq́ue accipias? Si te communionis fructus vrget, ecquis prohibet vel quotidie ad menſam accedere Dominicam? niſi te igitur illa malè ſana neceſsitatis opinio vexat, oportere omnibus Chriſtianis vtramque Euchariſtiæ accipere ſpeciem, non fuerit, meo quidem iudicio, perdifficile animo perſuadere tuo (cùm tantundem ſub vna, quantum vti ipſe Lutherum ſectatus, & agnoſcis, & fidei analogia poſtulat, ſub vtraque accipias) vna contentum ſpecie, tranquillam, diuturnam, adeoq́ue laudatam Eccleſiæ per Occidentem Catholicæ conſuetudinem non perturbare, neque obſtrependo obtundere. Habes enim quod aut Catholicus hæreticis obiicias, vniuerſalis Eccleſiæ in Concilio Conſtantien. manifeſtiſsimam definitionem: aut Lutheranus, quod aliis Syneuangelicis vtramque ſpeciem poſtulantibus opponas, diſerta Lutheri tui, Melanchthonis, & Buceri verba, quibus vtramque ſpeciei communionem aſſerunt non neceſſariam, nec à Chriſto præceptam. Aut ergo Catholicus Eccleſiæ in omnibus crede Catholicæ: aut Lutheranus hac ſaltem in parte ſynagogæ crede Lutheranæ. Aliis enim ſectariis, alio video eſſe opus collyrio: quod quia paucis perſtringere nequeo, in præſentiarum arbitror ab eo ſuperſedendum, quòd ſuo aptiùs loco veniet perſequendum. Cæterùm priùs hunc Euchariſtiæ locum quàm concludamus, non fuerit abs re, paucis diſcrimen illud perſtringere, quod Euchariſtiam reſpicit aut vt Sacramentum, aut vt ſacrificium. De hoc nunc ſatis, quantum quidem præſens efflagitat inſtitutum egimus: de illo paucis diſſerentes ad ſaluberrimam illam alteram Sacramenti ſalutis humanæ tabulam tranſibimus.

Euchariſtia eſt & Sacramentum & ſacrificium.

Quia in confeſſo eſt, Chriſtum Dominum ſacroſancta ſuæ cœnæ myſteria Chriſtianis iuxta ſuam promiſsionem Iohan. ſexto reliquiſſe in Sacramentum, nunc paucis Deo adiuuante de eo, atque eius vſu dicendum venit. Eiuſdem rei nihil vetat vſum eſſe varium, ſicuti nec abſurdum, eandem perſonam variis ornatam eſſe reipublicæ functionibus. Quod CHRISTVS igitur ſuum corpus in ſacrificium relinqueret, eius ſacerdotii efflagitauit ratio, ſicuti quod illud ipſum in Sacramentum atque diuinum animarum pabulum eius poſtulabat promiſsio. de hoc, quum non ſit difficultas, nolumus eſſe multi in eo explicando. Illud admonuiſſe ſuffecerit, corpus Chriſti in Euchariſtia nobis eſſe Sacramentum, id eſt, ſacrum ſacræ rei ſignum, quo id nobis præſtatur inuiſibiliter, quod viſibiliter geritur: id eſt, animum rebus illo ſub ſigno atque Sacramento latentibus ſic paſci, foueri, refocillari, atque nutriri, quemadmodum corpus cibo potuq́ue alitur, fouetur, refocillatur, nutritur. Nam vti non ſatis eſt ad vitam traducendam ex parentibus eſſe ortos, ſed quotidiano eſt opus nutriculæ lacte, quo-

S. communiós vſus

S. Euchariſtiá vere eſſe Sacramentum.

Effecta S. Euchariſtiæ in pijs Chriſtianorú pectoribus.

Vide D. Cyprian. ſer. de cœna Domini.

quotidiano item alimento:nta & in Christo esse renatos non sufficit, sed propter assiduum nostræ imbecillitatis atque naturalis in malum pronitatis defluxum oportet & illud spirituale edere alimẽtum, quò iuxta Dominicam promissionem in eo maneamus, & ipse in nobis: vt omnes Christo capiti nostro magis agglutinemur, magis incorporemur, magis inuisceremur, vnusq; tandẽ cum eo efficiamur spiritus, sicut omnes vnum cum eo sumus corpus. Hic igitur est huius Sacramẽti fructus multò vberrimus, & vsus multò maximus, quo homo Christianus nihil desideret ampliùs. An non cum Dauide beamur, cùm illud ex animo exclamamus, Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Hoc certè nobis contingit pleniùs, cùm Christũ Dominum sacro de altari sumimus, nobiscum iuxta ipsius promissionẽ mansurum: quod si hîc contingit, quid est quod dubitas, frater Christiane, si salutariter accipiendo in eo manes, quin æterna illa tibi quoque cõtinget hæreditas regni cælestis, cuius hîc certò certiùs accipis arrabonem? Quod quò magis animo sit persuasum tuo, indubiã quoque adducit peccatorum remissionem, quæ te queant fortè ab adeunda illa hæreditate tua diutiùs, quàm velis, remorari. Sic enim D. Ambrosiꝰ, Quotiescunq; accipimus, inquit lib. 4. de Sacra. cap. 6. quid tibi dicit Apostolus? Quotiescunq; accipimus, mortẽ Domini annunciamus. Si mortẽ annunciamus, annunciamus remissionẽ peccatorũ. Si quotiescunque effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur, debeo illum semper accipere vt semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere medicinã. Rursus in orationẽ Dominicã: Si quotidianꝰ est panis, inquit li. 5. de Sacra. ca. 4. cur post annũ illũ sumis, queadmodum Græci in Oriẽte facere cõsueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Qui nõ meretur quotidie accipere, non meretur post annũ accipere: quomodo Iob S. pro filiis suis offerebat quotidie sacrificiũ, ne fortè aliquid vel in corde, vel in sermone peccassent. Ergo tu audis, quòd quotiescunque offertur sacrificium mors Domini, resurrectio Domini, eleuatio Domini significetur, & remissio peccatorum, & panẽ istũ vitæ non quotidianum assumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, qa sub peccato sumus. Medicina est cæleste & venerabile Sacramentũ. Sed hæc de S. Eucharistiæ cõmunione, vsu atq; fructu: nũc quæ restant huius rei explananda, aliũ postulant locũ, quòd cũ aduersariis ea nõ veniant disputãda, sed piis cũ Ecclesiæ Catholicæ fratribus cõferenda atq; expendenda. Qui factũ, vt tam variè sit olim statutũ de huius Sacramenti vsu, qui olim tã fuit varius, vt alibi quotidie, alibi singulis Dñicis, pòst in anno ter, aut quater qui vellet Catholicus ac censeri, pòst ne qs minùs q̃ semel ad mẽsam accederet Dominicã? Rursus an presbyteri suo faciant satis muneri, qui aut per annũ semel, aut men-

Marginal notes: Ioh. 6. — Rom. 16. — Psal. 72. — S. Eucharistiæ cõmunione solui peccatorum nexꝰ, & mortalitatis istius remoras. — Aurea hæc verba Christianũ pectus ad frequẽtiorẽ extimulẽt cõmunionẽ. — Fabianus. — Sother. — Vide de cõsecrat. dist. 1. c. Et si non. — Innocẽt. 4.

menſem, aut per hebdomadam ſemel hæc ſacra peragunt myſteria? Ad hæc vtrùm presbyterorum ſit magis concionibus incumbere, vti hodie perſuaſum eſt plæriſque omnibus, quàm quotidiano ſe parare ſacrificio, & orationibus ſe dare quotidianis? quemadmodum Apoſtolos feciſſe, primo loco adnotat Diuus Lucas Acto. 6. Nos autem orationi, & miniſterio verbi incumbemus. An frequentia hæc Miſſarum hodie in Eccleſiæ ſit ædificationem, an potiùs ad Diui Franciſci conſilium, priſcamque maiorum verè Chriſtianorum conſuetudinem moderanda atque reuocanda? Similiter vtrùm Deus Optimus offendatur magis quotidiana iſta ſacerdotum adeò impurorum, adeò negligentum, adeò prope dixerim impiorum communione, cum aperta ſacrificii illius vel angelis tremendi prophanatione, & piorum offenſione, quàm iſta populi Chriſtiani adeò tepida, raraque communione, ſuæque ſalutis illinc haud dubium augēdæ neglectu? Verùm hæc aliaque in Originum ſacrarum libros repoſituri, ad alteram ſalutis tabulam Pœnitentiæ Sacramentum tranſeamus.

FINIS.

LECTORI CANDIDO.

Habes iam, candide lector intermiſſa nuper in priori huiuſce operis parte ob exemplaris tum inopiam, S. Euchariſtiæ capita, quæ eidem priori parti nunc iuncta, interruptum ordinem reſarciunt, & ea ſuppeditant, quæ in inſtituta tractatus ſerie deſiderabantur. Vale.